Expositio Exodi
a .21.° c.e usq. i finem
eode[m] Pepino auctore.

Non indiget correctione. 1523.

ADA

Del Aposto del Co. Bedel de Beola

Expoſitio Exodi
a. 21.° c.e usq. i finem
eode Pepino auctore.

Non indiget correctione. 1623.

Del Aposto del C.° Bedel de Teol.a

nitate in Chriſto. Unde Atha
naſius in ſymbolo de Chriſto
loquens ait: Equalis patri / ſe=
cundū diuinitatem: minoꝛ pa=
tre / ſecūdū humanitatem. Ad
quem ſenſum loquitur idem
Chriſtꝰ Jo.j. dicēs: Pater ma
ioꝛ me eſt.

¶ Moꝛaliter et quinto / iuxta
illud verbū: Nō facietis deos
argenteos / nec deos aureos fa
cietis vobis. Huiꝰ precepti do=
mini contrariū faciunt cupidi
⁊ auari / qui totam ſpem ſuam
ponunt in talibus: cū tamē ſā=
ctus Job dicat. xxxj. ca. Si pu
taui aurū robur meū / ⁊ ſi obri
zo dixi: fiducia mea ꝛc. Et no=
ta ꝙ hic ponitur ſi / pꝛo non.

¶ Moꝛaliter ⁊ ſexto / iuxta il=
lud: Altare de terra facietis
mihi ꝛc. Notandū / ꝙ per terrā
(q̄ eſt infimū elementū) humili
tas deſignatur: in qua deo fa=
cta oblatio acceptatur. Unde
Dan̄. ij. Jn animo contrito / et
ſpiritu hūilitatis ſuſcipiamur
a te ꝛc.

¶ Moꝛaliter ⁊ ſeptimo / iuxta
illud: Qꝫ ſi altare lapideū fece
ris mihi / non edificabis illud
de lapidibus ſectis. Notandū
cōfoꝛmiter ad de Lyra ꝙ per
firmitatem lapidū / firmitas fi=
dei deſignatur. Et quoniam
ſunt plures articuli fidei: ideo
dicitur de lapidibꝰ in plurali.
Et quia ſunt integre tenendi /
ſicut tenet eccleſia / abſqꝫ ſciſ=
ſiōe heretica vel ſchiſmatica:
ideo dicitur / Non edificabis il
lud de ſectis lapidibus: cuius
contrarium faciunt heretici et
ſchiſmatici.

¶ Moꝛaliter ⁊ octauo / iuxta
illud: Non aſcendes per gra=
dus ad altare meum: ne ꝛc. No
tandum (vt iam in parte dictū
eſt) ꝙ illi aſcendunt per gra=
dus ad altare domini / qui per
gradus conſanguinitatis vel
affinitatis perueniūt ad eccle
ſiaſtica beneficia / contra illud
Pſalm. in perſona domini: Nō
congregabo conuenticula eo=
rum de ſanguinibus. Non eſt
ergo ſic aſcendendum: ſed per
vocationem dei: et hoc ne re=
ueletur turpitudo tua: id eſt /
peccatum tuum ī iudicio. Uel
ne defectus tuus / ſi quem ha=
beas / alijs reueletur et mani=
feſtetur. Defectus enim caude
in ſimia nō bene apparet / neqꝫ
turpitudo poſterioꝛū eius / niſi
quando aſcendit in locū altū:
ita multi in ſtatu humili repu=
tantur virtuoſi ⁊ ſciētifici: ſed
quando aſcendunt ſurſum ſup
alios / de facili apparet eoꝛum
defectus. Propterea in pꝛouer
bio dicitur / ꝙ neſcitur de mo=
nacho quid ſit / niſi poſtquam
eſt abbas.

¶ Allegoꝛice et pꝛimo iuxta
illud: Uos vidiſtis ꝙ de celo lo
cutus ſim vobis. Notandum
ꝙ tunc dominus de celo locu=
tus eſt hominibus / quando de
ſcendit de celo in vterum vir=
ginis: et deinde in terris con=
uerſatus eſt cum hominibus:
vt dicitur Abacuch. iij. Pſal.
De celo intonuit dominus / et
altiſſimus dedit vocem ſuam.
Et Apoſto. Hebꝛeo. j. Multi=
pharie multiſque modis olim
deus loquens patribus in pꝛo=
phetis / nouiſſime diebus iſtis
locutus eſt nobis in filio. Et
Joan. iij. Nemo aſcendit in ce=
lum / niſi qui deſcendit de celo /

filius hominis qui eſt in celo.
Uel per celum intelligitur ec=
cleſia militans/in q̃ fuit Chri=
ſtus quandiu ambulauit paſſi=
bilis ⁊ mortalis in terris. Et
de illo celo locutus eſt ipſe
Chriſtus/quandiu predicauit
in ipſo mundo.
¶ Allegorice ⁊ ſecũdo/iſtud
poſſumus exponere de die iu=
dicij. Nam tunc Chriſtus ap=
parebit ſurſum eleuatꝰ/ſcili=
cet in celo aereo: ⁊ hoc vt poſ=
ſit ab omnibꝰ videri: et de tali
celo loquitur bonis ⁊ malis.
Nam dicet bonis: Eſuriui/et
dediſtis mihi manducare. Si=
tiui/⁊ dediſtis mihi bibere ⁊c̃.
Econtra autem dicet malis:
Eſuriui/et non dediſtis mihi
manducare ⁊c̃. Pſalm. Loque=
tur ad eos in ira ſua/⁊ in furo=
re ſuo ⁊c̃. Tunc etiam ceſſabit
oīs materia idololatrie. Ideo
ſubditur: Nõ facietis deos ar=
genteos/nec aureos: quia tũc
iſta metalla finem habebunt.
Inſuper ⁊ volũtas tales deos
fabricandi ⁊ adorandi/quo ad
electos: ⁊ facultas/quo ad re=
probos. Taceo de praua eorũ
voluntate.
¶ Allegorice et tertio/iuxta
illud: Altare de terra facietis
mihi/et offeretis ſuper ⁊c̃. No=
tandum ꝙ altare (quod vno
modo interpretatur alta res)
deſignat Chriſtum/qui fuit et
eſt nunc et ſemper tam in ec=
cleſia militante/q̃ꝫ triumphã=
te/alta res: quia altiſſimus
dei patris filius/vnigenitꝰ/cõ
ſubſtantialis et coeternus/ra=
tione diuinitatis. Iſtud altare
eſt factum de terra/per aſſum=
ptionem carnis humane. Ab=
ſit tamen a nobis vt dicamus
verbum dei ſimpliciter factũ/
aut incepiſſe: niſi eo modo quo
dicitur Joannis primo: Uer=
bum caro factum eſt/et habi=
tauit in nobis. Super huiuſ=
modi altare offerimus holo=
cauſta ⁊ pacifica noſtra: id eſt/
preces quas dirigimus ad pa=
trem dicentes in fine collecta=
rum. Per dominum noſtrum
Jeſum Chriſtum ⁊c̃. Fuit etiã
iſtud altare lapideum: quia vt
dicitur prime Corinthiorum
decimo: Petra erat Chriſtus.
iſte etiam eſt lapis quẽ repro=
bauerunt edificantes/⁊ qui tã=
dem factus eſt in caput angu=
li: cõiungens in vnitatem fidei
Judeos ⁊ Gentiles qui credi=
derunt. Inſuper iſtud altare
fuit de inſectis lapidibꝰ: quia
quod ſemel aſſumpſit/nunquã
dimiſit: vt dicit Damie. Quan=
uis enim realiter fuerit paſ=
ſus/milites tamen venientes
ad eum non fregerunt eiꝰ cru=
ra/ſicut aliorum latronum: et
hoc vt ſcriptura impleretur/
que dicit Exodi. xij. Os non
comminuetis ex eo. Unus tan=
tum militum latus eius ape=
ruit: vt dicitur Joãnis. xix. Ad
iſtud altare nõ eſt aſcendendũ
per gradus/eſtimando ipſum
minorem patre: vt dictum eſt:
et hoc ex parte diuinitatis.
¶ Anagogice: Iſtud prece=
ptum/Non facietis deos argẽ=
teos: neque aureos: optime ob
ſeruatur in patria/vbi nulla
idololatria poteſt habere lo=
cum: ſed ibi ſolum adoratur il=
le qui fecit celum et terrã/ma=
re ⁊ omnia que in eis ſunt. Un=
de Apocalypſis. iiij. dicit Jo=
annes/

annes/ꝙ animalia que vidit
in celo (per que intelliguntur
beati) non habebant requiem
die ac nocte/dicẽtia: Sanctꝰ/
ſanctus/ſanctus/dominus deꝰ
omnipotẽs: qui erat/⁊ qui eſt/
et qui venturus eſt. Et cum da
rent illa animalia gloriam et
honorem et benedictionem ſe=
denti ſuper thronum/viuenti
in ſecula ſeculorum/procede=
bant viginti quatuor ſeniores
(per quos intelligitur multitu
do electorum) ante ſedentem
in throno/et adorabant viuen
tem in ſecula ſeculorum: ⁊ mit=
tebant coronas ſuas ante thro
num/dicentes: Dignus es do=
mine deꝰ noſter accipere glo=
riam ⁊ honorem/⁊ virtutem:
quia tu creaſti omnia. Hec ibi.
per que omnia ſufficienter in=
ſinuatur/ꝙ beati in celo non
adorant deos argenteos/ſiue
aureos/ſed ſolum vnum verũ
deum. Ibi etiam eſt altare de
terra: id eſt/Jeſus Chriſtus in
forma humana/licet glorifica=
ta. Pſalmiſt. Eleuata eſt ma=
gnificentia tua: id eſt/humani=
tas/in qua multipliciter ma=
gnificatus es in mundo: eleua=
ta eſt (inquã) ſuper celos deus.
Et nota ꝙ Pſalm̃. loquitur in
ſpiritu ꝓphetico ad Chriſtum
quem preuidebat. Quemadmo
dum ergo altare materiale ſo=
let ſurſum erigi/vt populus vi=
deat ſacrificium quod ſuper il=
lud offertur: ita ⁊ Chriſtus/q̃ꝫ=
uis de terra formatus ex parte
humanitatis (vt dictum eſt) ni=
hilominus gloria ⁊ honore co=
ronatur in celis/⁊ conſtituitur
ſuꝑ omnia opera domini: id eſt
ſuper angelos ⁊ homines bea=
tos: vt poſſit ibi ab omnibus vi=
deri in forma glorioſa. Super
hoc etiã altare ceteri beati of=
ferunt holocauſta: qr poſt deũ
patrẽ ſe dedicant Chriſto. Jo.
xvij. Hec eſt vita eterna/vt co=
gnoſcãt te verum deũ: ⁊ quem
miſiſti Jeſum Chriſtũ. Ibi etiã
offerunt pacifica ſuper idem al
tare/gratias agentes Chriſto/
qui pacẽ fecit per angelos an=
nunciari in ſua natiuitate. Pa
cem predicauit in hoc mundo/
⁊ pacem reliquit cum exiuit de
hoc mundo. Inſuper et pacem
eternam ꝓmiſit. Unde de his
duobus ait Chriſtus Jo. xiiij.
Pacem relinquo vobis/pacem
meam (ſcilicet celeſtem) do vo
bis: ſcilicet in ſpe/⁊ tandem in
re. Inſuper ipſe Chriſtus/q̃ eſt
in celo tanquam altare lapi=
deum/per beatitudinis ſolidi=
tatem ⁊ ſtabilitatem: nõ eſt ibi
edificatum de ſectis lapidibꝰ:
quia ibi ĩtegre eſt corpus eius
et ſanguis: quia totus ſanguis
ipſius/pertinens ad perfectio=
nem nature/qui fuerat in cru=
ce effuſus/reaſſumptus eſt in
reſurrectione/atqꝫ cum illo aſ=
cendit in celum in ſua aſcenſio
ne. Nihil ergo ad integritatem
nature pertinens ſectum eſt a
predicto altari. Neqꝫ etiam cul
trũ poteſt ſuꝑ illo leuari: quia
Chriſtus reſurgẽs ex mortuis/
iam non moritur: vt habet Ro.
vj. Nõ deniqꝫ ipſe Chriſtus aſ=
cendit in ipſum celum per gra=
dus/motu progreſſiuo/ſed ele=
uatis manibꝰ ferebat in celũ:
⁊ nubes ſuſcepit eum ab ocu=
lis apoſtolorum qui preſentes

 erant:

erant: vt dicitur Act.j. Et ne
tūc appareret turpitudo ſua.i.
mēbra pudenda: apparuit tūc
forte indutus veſte alba/ ſicut
⁊ poſt reſurrectionem indutus
apparuit/ quādo diſcipłis aut
mulierībꝰ apparuit. Secus au
tem in celo/ vbi nihil verecūdū
exiſtit: ſicut nec in ſtatu inno=
centie ⁊c̄.

Exodi viceſimoprimo.
Prima clauſula.

HEc ſunt iu=
dicia q̄ ꝓ=
pones eis:
Si emeris
ſeruum He
breum/ ſex
annis ſer=
uiet tibi.
In ſeptimo
egredietur liber gratis. Cum
quali veſte intrauerit/ cum tali
exeat. Si habens vxorem/ et
vxor egredietur ſimul. Sin au
tem dominꝰ dederit illi vxorē/
⁊ peperit filios ⁊ filias/ mulier
⁊ liberi eius erunt domini ſui.
Ille vero exibit cū veſtitu ſuo.
Qȝ ſi dixerit ſeruus/ diligo do
minū meum/ ⁊ vxorem ac libe=
ros: nō egrediar liber: offerat
eū dominus dijs/ ⁊ applicabit
ad oſtium ⁊ poſtes/ perfora=
bitq́ȝ aurem eius ſubula/ ⁊ erit
ei ſeruus in ſeculū. Si quis vē=
diderit filiā ſuam in famulam:
non egredieť ſicut ancille exi=
re conſueuerūt. Si diſplicuerit
oculis domini ſui/ cui tradita
fuerit dimittet eā: populo aūt
alieno vendendi non habebit
poteſtatem ſi ſpreuerit eā. Si
aūt filio ſuo deſponderit eam:
iuxta morem filiarum faciet il=
li. Quod ſi alteram ei accepe=
rit/ prouidebit puelle nuptias
⁊ veſtimenta/ ⁊ precium pudi=
citie non negabit. Si tria iſta
non fecerit/ egredietur gratis
abſq́ȝ pecunia.

Hiſtorialiter poſtq́ȝ ī prece=
denti ca. actū eſt de preceptis
moralibꝰ/ datis a deo ꝑ Moy=
ſen populo Hebreo: hic conſe
quenter agiť de preceptis iu=
dicialibꝰ datis eidem populo/
que multa ſunt: ⁊ circa diuer=
ſas materias. Et primo agitur
de ſeruo emptitio. Item de fi=
lia in famulam vendita: ibi/ Si
quis vendiderit filiam ſuam in
famulam ⁊c̄. Dixit ergo domi=
nus ad Moyſen loquēs de po
pulo Hebreorū. Hec ſunt iudi
cia que propones eis. Non aūt
dixit dominꝰ ad Moyſen: Hec
ſunt iudicia que propones po=
pulo: ſed/ eis: q2 iſta precepta
non tangebant totū populum/
ſed illos tantū qui habebant
ſeruos. Nec iterū dixit/ q̄ impo
nes eis: q2 impoſita ſunt a deo
authoritatiue/ et per Moyſen
tanq́ȝ per miniſtrū domini ꝓ=
poſita populo. Dicit ergo: Si
emeris ſeruū Hebreū ⁊c̄. Pro
intellectu huiꝰ textus. Notan=
dum/ ꝙ homo Hebreus emēs
ſeruū Hebreū: aut huiuſmodi
ſeruus volet exire/ aut non. Si
non/ tūc ſignabatur ſigno ꝑ=
petue ſeruitutis. Si ſic: aut ta
lis ſeruꝰ habet vxorē/ aut nō.
Si nō/ tūc egredietur liber cū
oībꝰ bonis ſuis. Si aūt habet
vxorē: aut hmōi vxor fuit ſibi
data a dn̄o ſuo/ aut nō. Si nō/
tunc

tūc exibit liber cū vxore ſua ⁊
filijs. Si ſic: tūc ſolꝰ egredieť/
⁊ vxor remanebit domino cū
filijs ſuis. Dixit ergo dominꝰ:
Si emeris ſeruū Hebreū/ qui
ſcilicet prius non erat ſeruus.
Sed poſtea dictꝰ ſeruus/ a ſer=
uitute. Uel dictꝰ ſeruus/ a ſer=
uitio alteri facto. ſ. domino cui
incipit ſeruire: ſex annis ſer=
uiet tibi. Sed quid iuris ſi in=
terim intra illos ſex annos in=
teruenerit ānꝰ iubileꝰ? Ad hoc
dicetur in ſolutione dubiorū.
Sex annis ergo ſeruiet tibi. i.
vſq́ȝ ad ānū ſeptimū remiſſio=
nis. Qȝ ſi tempꝰ emptionis mi=
nus diſtet a ſeptimo anno/ qui
eſt annus remiſſionis: non ſer=
uiet ſex annis/ q2 illo anno de=
bet egredi liber. Cuiꝰ quidem
ſeruitutis ſex annorū ratio eſt/
ſecundū dominum Petrum de
Pal. Quia vita hominis nō eſt
apta laboribus ſeruitutis/ niſi
lx. annis: vt in pluribus. Cū au
tem deo ſufficiat decima pars:
debet etiam homini ſufficere.
Decima autem pars de. lx. an=
nis/ ſunt ſex anni. Rationabili=
ter ergo dicit dominus de ſer=
uo/ ꝙ ſex ānis ſeruiet domino
ſuo. Sequitur: Cū quali veſte
intrauerit/ cū tali exeat. Hoc
autem addidit dominus/ ne pe
nuria veſtis vel viatici cogere
tur apud dominū ſuum in per=
petua ſeruitute remanere/ vel
ſtatim ſe alteri ſeruituti trade=
re. Eſt autem ſenſus predicto=
rum verborum: Cum quali ve=
ſte intrauerit ⁊c̄. id eſt: ſi cū bo
na intrauerit/ etiam cum bona
exeat. Si cum mediocri/ etiam
cum mediocri exeat. De Lyra
autem dicit/ ꝙ in Hebreo ha=
betur: In panno ſuo venit/ ⁊ in
panno ſuo exibit. Quod expo=
nunt Hebrei ſic: id eſt ſi venit
ſolus ſine vxore: etiam ſolꝰ ſi=
ne vxore exibit. Si habēs vxo=
rem/ ſupple intrauerit: ⁊ vxor
egredietur ſimul. Et idem in=
intelligitur de prole: etiam a=
pud dominū generata/ q2 par=
tus ſequitur ventrem: cū corpꝰ
fetus formetur de materia mi=
niſtrata a matre. Ex parte au=
tem corporis: cōpetit ſeruitus
homini. Si autem dominꝰ de=
derit ei vxorē/ ⁊ peperit filios
⁊ filias: mulier ⁊ liberi eiꝰ erūt
domini ſui: quia vt dictum eſt/
partus ſequiť ventrem: donec
ſupple dicta proles tēpore de=
bito ſeruierit ſex annis/ q2 tūc
exibit ſi voluerit. Uel niſi inte
rim iubileus intrauerit. Quod
ſi dixerit ſeruus/ adueniente
ſupple anno ſeptimo/ Diligo
dn̄m meū/ vxorem ac liberos:
non egrediar liber. i. volo re=
manere ſub ſeruitute illiꝰ: offe
rat eū dn̄s dijs. i. ſacerdotibꝰ
⁊ iudicibꝰ: ſecūdū q̄d dicitur
in ſequenti ca. Dijs non detra=
hes: ⁊ applicabitur ad oſtium
⁊ poſtes. ſ. tabernaculi/ ſecūdū
glo. hoc tamen debebat fieri
de mandato ipſorū iudicū. Ibi
autem dn̄s eiꝰ perforabit aurē
eius ſubula: ⁊ hoc in ſignū ꝑ=
petue obedientie ⁊ ſeruitutis
q̄ ei tenebiť/ q2 etiā ſubula ad
officiū ſeruile pertinet. Eſt em̄
ſubula inſtrumentū quo ſuunť
ſotulares/ ⁊ diciť a ſuo ſuis. Et
nota ꝙ ſubula non facit vulnꝰ
rotundū q̄d difficile ſanať: ſed
aliquātulū oblongū: ⁊ ideo e=
rat cōueniens inſtrumentū ad
ꝑforandū aurē predicti ſerui.

 Et erit

Et erit ſeruꝰ ī ſcl'm.i.quādiu vi
uet:vel ſcōm alios/vſqꝫ ad iu=
bileum.
¶ Sequit̄:Si q̄s vēdiderit fi=
liā ⁊c̄. Habito igit̄ q̄d faciēdū
ſit de ſeruo emptitio: cōſequē=
ter agit̄ de filia vendita in fa=
mulā. Dicit ergo dñs: Si quis
vēdiderit filiā ſuā. Rabi Sa. di
cit/ꝙ iſta lex intelligit̄ de filia
Hebꝛea ⁊ parua: vtpote q̄ nō=
dū attigerat.xij.annos. Nā ta
lis famula poterat exire ſimpli
citer domū dñi. Non ſic autem
alie ancille/q̄ ſcilicet erant de
gente aliena/q̄ erāt ſerue ſim=
pliciter. Nō ſic aūt ancille He=
bꝛee:qꝛ quantū ad hoc eadem
libertate gaudebāt qua ⁊ viri/
⁊ adhuc maioꝛi/ vt videbitur.
Ancille aūt q̄ erant de aliena
gente/ nō exibant libere / niſi
per fractionē dētis vel erutio=
nē oculi:vt poſtea dicet̄. Hoc
aūt nō fiebat filiabꝰ Hebꝛeis.
Quinimmo in tali caſu domi=
nus talis ancille reddidiſſet
oculū pꝛo oculo/⁊ dentē ꝓ dē
te:pꝛout iubebat lex/vt dicit̄
poſtea ī hoc capitulo. Ad hoc
enim vendebat̄ vt dñs eiꝰ ex=
periret̄ moꝛes illiꝰ:⁊ ſic poſtea
acciperet eam in vxoꝛem: vel
filio ſuo eam daret: niſi cōtra=
rios moꝛes in ea inueniret / vt
dicit Ra. Sa. ideo ſubditur:Si
diſplicuerit oculis domini ſui:
qꝛ ſcilicet nō vult eam in vxo=
rem habere: dimittet eā/ etiā
ante annum ſeptimū / ſi velit.
Non tamen poterit in illo caſu
eam alteri vendere: ſed libere
eam dimittet abire de domo
ſua:ſi ſpꝛeuerit eam.i. quāuis
ſpꝛeuerit eam.i.humiliauerit/
concūbendo cum ea: nec vxo=
rem faciendo. Si autem filio
ſuo deſponderit eam. Super
quo dicit dominus Hugo Car
di. Nota ſi quis filiā alterius
non ſibi ſed filio ſuo emiſſet:
eadem lex erat/ ⁊ idē faciēdū.
Item nota iuxta illud verbū:
Iuxta moꝛem filiarū faciet il=
li.i. ſicut filie dotem apponet.
Infames enim ſūt nuptie ſine
dote. Tribus aūt modis pote
rat fieri. Pꝛimꝰ modus/ ſi dñs
humiliauerit eam in concubi=
nam.i. non factam vxoꝛem: ſi
poſtea diſplicet ei/pꝛouideat
ei dotē/⁊ veſtem / ⁊ virū / pꝛo=
pter humiliationē/ſi nec agno
minauerit ſibi. Secūdus mo=
dus: Si eā in vxoꝛem duxit/et
poſtea ei diſplicet:iuxta legem
vxoꝛem faciat ei.i.non poterit
eam dimittere:ſine libello re=
pudij:ſicut fit vxoꝛibꝰ repudia
tis:vt legit̄ Deut.xxiiij. Simi=
liter faciendū eſt/ſi filio ſuo cō
iūxerit in vxoꝛem. Et iſte eſt
tertius modus. Si autem iſta
tria non fecerit.i. nec ipſe eā
humiliauerit/ſine agnomina=
tione/nec filio ſuo eam dede=
rit in vxoꝛem/ancillarū moꝛe
gratis egrediat̄. i. nec dabat/
nec accipiebat pꝛecium. Uen=
dere eam vel copulare viro nō
Hebꝛeo/ nō poterat dominus
qui emerat eam. Si vero ſeruo
Hebꝛeo copulabat eam: ipſa
cum marito ſuo libera gratis
egrediebatur ſeptimo anno.
Hec dominus Cardinal'. Nota
etiam iuxta illud verbum / et
pꝛecium pudicitie non nega=
bit:ꝙ per pꝛecium pudicitie
intelligit̄ vir/dos/⁊ veſtes:de
quibꝰ oībꝰ ꝓuidebat ei ꝓ p̄cio
pudicitie ablate. Uide Leuiti=

ci viceſimoquarto.
¶ Dominus autem Petrus de
Pal. clarius perſtrigit hūc te=
xtum/ dicens: Si q̄s vendide=
rit filiam ſuam in concubinam
vel ancillam: aut emptoꝛ eam
humiliauit/aut non. Si ſic:aut
ſumpta eſt in vxoꝛē/aut nō. Si
non: tūc in ſeptimo anno egre
dietur/ ſicut alie ancille He=
bꝛee exire conſueuerunt. Sed
tamē dotem.i.veſtes/⁊ nupti=
as.i. virum/pꝛouidebit ei pꝛo
pꝛecio pudicitie. Si aūt aſſum
pſit eam in vxoꝛem:tunc iuxta
moꝛem vxoꝛiū faciet ei.i.non
dimittet eam niſi cū libello re=
pudij. Si vero non eſt hūilia=
ta ab ipſo emptoꝛe:aut deſpō=
ſauit eam filio ſuo/aut non. Si
ſic:tūc eodem modo faciet ei
pꝛo filio/ſicut ꝓ ſe. Si aūt nul=
lum triū pꝛedictoꝛū fecerit:pu
ta quia nec humiliauit eā/nec
vxoꝛem accepit / nec filio ſuo
eam deſponſauit: tūc moꝛe a=
liarum ancillarū ſeptimo an=
no egrediet̄ gratis: id eſt ſine
pꝛecio ab emptoꝛe ſibi dato.
Nihilominus accipiat in tali
caſu quod ſeruus Hebꝛeꝰ ac=
cipere ſolet:ſcilicet viaticum.
Inſuper cū qua veſte intrauit/
cū tali exeat: ad ſenſum pꝛius
datū. Et hoc intelligitur quā=
do erat empta non vt ancilla/
ſed vt concubina: et hoc in pe
nam ſui peccati. Nam conſen=
tiendo in peccatū/ non meret̄
illud quod pudica ancilla me=
ret̄. Q; ſi ante ſeptimū annum
emptoꝛi diſplicuerit: poſt ta=
men illiꝰ humilitatem:venden
di eam alij potentiam non ha=
bebit: nec pꝛeciū pudicitie ei
poterit denegare:vt dicit Co=
meſtoꝛ. Patet ergo / ꝙ ſenſus
pꝛedicti textus talis eſt:Si q̄s
vendiderit filiam ſuam in fa=
mulam.i.in concubinam : vel
ad literam in ancillam:non e=
gredietur ſupple poſt ſex ānos
ſicut alie ancille communiter
cōſueuerūt egredi. Quia ſi ſup
ple fuerit humiliata / et poſtea
diſplicuerit oculis domini ſui
cui tradita fuerat. Dabit ei
pꝛecium pudicitie ſue / et ſic
dimittet eam / ſcilicet remu=
neratā tripliciter: ſcilicet ve=
ſte/dote/et viro. Nec hoc eſt
iniuſtum / etiam ſi fuerit ven=
dita in concubinam: tum quia
pater vendidit eam intentio=
ne tranſeundi in vxoꝛem: tum
quia dato ꝙ pater vendiderit
eam in concubinam :non po=
tuit de iure eam vendere in ta
lem abuſum/ nec alter eam e=
mere:ſicut nec ad moꝛtem coꝛ
poꝛalē / que minoꝛ eſt q̄ moꝛs
ſpiritualis peccati concubi=
natus.
¶ Circa autem hanc clauſulā
mouentur aliqua dubia.
¶ Pꝛimum igitur dubium :
Cur magis aſſignatur tem=
pus redemptionis ſeruo He=
bꝛeo/ q̄ de gente aliena: id
eſt/gentili? Dicendum/ꝙ hoc
iuſſit dominus in ſignum fu=
ture redemptionis animarum
fiende per Chꝛiſtum: que etſi
ſufficienter facta ſit pꝛo om=
nibus/ directius tamen atque
immediatius facta eſt pꝛo po=
pulo Iudeoꝛum. Unde et de
illo populo deſcendit Chꝛi=
ſtus ſecundum carnem. Iuxta
illud Matthei.xv. Non ſum
(inquit Chꝛiſtus) miſſus niſi
ad oues q̄ perierūt domꝰ Iſrl'.

Propterq̄ꝺ dicit Apoſto. Ro. xv. Dico Chriſtum Jeſum miniſtrum fuiſſe circunciſionis.i. apoſtolum Judeorum/ propter veritatem dei: ad cõfirmãdas promiſſiones patrũ: ſcʒ Abraham ⁊ Dauid/ quibus promiſſus fuerat Chriſtus. Uel dic ꝙ hoc fuit/ quia deus redemit filios Jſrael de ſeruitute Egypti/ vt eſſent eius ſerui: et ideo noluit ꝙ venderentur ſimpliciter/ ſed ſolum ad tempus: et ideo non erant ꝓprie ſerui/ ſed quaſi mercẽnarij/ locati ad tẽpus: vt dicit de Palude.

¶ Secundum dubiũ eſt de numero ſex annorũ ſeruitutis/ q̄bus expiratis recedebat ſeruꝰ Hebreus liber. Huius contrarium videtur poſſe trahi ex Leuitico.xxv.ca. Jbi enĩ habetur de tali/ ꝙ debet ſeruire domino ſuo vſq; ad annum iubileũ. Dicendum/ ꝙ annus ſeptimus erat etiam annus iubileus particularis/ q̄uis nõ vniuerſalis et legalis. Ratio autẽ propter quam dictus annus ſeptimus poterat dici iubileꝰ/ hec erat: quia in eo ſeruus egrediebat̃ liber: vt dictũ eſt. Fiebat ergo in eo remiſſio ſeruitutis/ ſed nõ remiſſio vendite hereditatis/ ſicut in anno iubileo fiebat.

¶ Tertium dubiũ oritur propter illud verbum: Jn ſeptimo egredietur ſeruꝰ liber gratis. Querit̃ ergo ex parte cuiꝰ attenditur huiuſmodi libertas/ ſiue gratitudo: an ſcʒ ex parte dñi/ vel ſerui? Dicendum/ ꝙ ex parte ſerui: ita vt ſit ſenſus/ ꝙ adueniente anno ſeptimo/ ipſe liber egredietur/ nihil dãs domino ſuo. Non autem attendit̃ ex parte domini: quia ad minꝰ tenebatur dare ei viaticum/ et expenſas/ donec poſſet procurare de alio domino/ aut vnde viuere poſſet. Unde lex q̄ ſcribitur Deute.xv. dicit ſic: Cũq; venditus tibi fuerit frater tuꝰ Hebreꝰ/ aut Hebrea/ ⁊ ſex annis ſeruierit tibi/ ſeptimo anno/ ſupple inchoante/ dimittes eum liberum: ⁊ quem libertate donaueris/ nequaq̃ vacuũ abire patieris: ſed dabis viaticum de gregibus/ ⁊ de area ⁊ torculari tuo/ quibus dominus deꝰ tuus benedixerit tibi. Hec ibi.

¶ Quartum dubiũ mouet̃ propter illud verbum: Sin autem dominus dederit illi vxorem/ et peperit filios ⁊ filias: mulier et liberi eius erunt domini ſui. Jlle vero exibit: ſed quomodo hoc? nunq̄d mulier tenetur ſequi virum ſuũ? Nõ enim habet poteſtatẽ ſui corporis/ ſed vir: vt dicit Apoſt.j. Corin. vij. Uidetur ergo ꝙ in illo caſu mulier debeat ſequi virum ſuum egredientem a domo dñi ſui. Dicendum in primis/ ꝙ verbũ apoſtoli non poteſt preiudicare verbo domini. Secundo dicitur/ ꝙ quanuis mulier nõ habeat poteſtatem ſui corporis/ quantum ad thorum: veruntamen bene poteſt habere talem poteſtatem/ quantũ ad ſeruitutem. Qʒ autẽ talem ille homo acceperit/ que non poſſit eũ ſequi/ ſibi debet imputare: quia ſcienti ⁊ cõſentienti non fit iniuria neq; dolus: vt dicitur de regulis iuris/ lib. vj.

¶ Quintum dubiũ mouet̃ propter illud verbum: Offerat eũ dominꝰ dijs.i. iudicibus et ſacerdotibus/

cerdotibus/ qui miniſtrant/ vt prius expoſitũ eſt. Contra. Nã Deuter.xv. vbi hec lex repetit̃ nulla fit mentio de tali adductione: ſed tantum de perforatione auricule ſue ad oſtium domus domini. Dicendũ/ ꝙ ſicut inter euangeliſtas interdũ vnus dicit vnũ/ quod alius tacet: nullus tamen contrariatur alteri: ita in ꝓpoſito/ quod hic ponitur de adductione predicti ſerui ad iudices ⁊ ſacerdotes/ tacetur in Deuteronomio.

¶ Sextum dubiũ mouet̃ propter illud verbum: Si quis vẽdiderit filiam ſuam ⁊c̃. Querit̃ ergo/ cur hic ponitur ſpecialis lex de filia ſerua? Nunquid ſufficiebat precedẽs lex de ſeruo/ maxime cũ femineũ genus cõcipiatur ſub maſculino. Uidet̃ ergo hec lex/ de filia vendita in famulam/ ſuperflua. Dicẽdum/ ꝙ non eſt ſuperflua. Pro quo notandum/ ꝙ filia poterat dupliciter vendi et emi. Primomodo in ſeruitutẽ/ ſicut ⁊ vir: ⁊ quantũ ad hoc ſimile eſt de ea ſicut de ſeruo. Secundo modo in concubinam/ quod hic honeſtius dicitur in famulã: ⁊ de tali venditione loquit̃ iſta lex ſpecialiter. Dicit etiã hic Joſephus/ ꝙ ſicut lex de libello repudij permiſſa fuit/ ꝓpter protervitatem Judeorũ ad vxoricidium: ita et lex de concubina hic permittitur/ propter ipſorũ immoderatã libidinem. Sed cõtra hoc eſt/ q̄ꝺ dicitur Deutero.xxiij. Nõ erit meretrix de filiabus Jſrael/ nec ſcortator de filijs Jſrael. Non ergo lex permittit cõcubinatũ/ que ita expreſſe ipſum prohibet. Reſolutorie ergo dicit dñs Petrus de Pal. ꝙ hic non permittitur venditio filie in concubinã/ cũ hoc ſit contra vitam ſpiritualẽ filie: quã pater magis tenetur cuſtodire/ q̃ vitam corporalẽ. Sed lex dicit: quid iuris ſi cõtingat talis venditio/ ſicut in ſequentibus dicit: quid iuris/ ſi quis percutiat patrẽ ſuũ? Et ſic patet/ ꝙ iſta lex non eſt ſuperflua: q2 ponitur propter caſum qui poteſt contingere ex parte ancille. Non aũt ex parte ſerui. Unde ſic debet intelligi: Quid iuris ſi emptor vel filius eius ancillam humiliauerit.i. carnaliter cognouerit?

¶ Septimum dubium/ vtrũ ancilla non cognita poſſet vendi ante ſeptimũ annũ. Ad hoc dicit Andreas/ prout recitat de Pal. ꝙ ſic: ⁊ ſimiliter concubina/ et ſeruꝰ. Hoc tamen (inq̄t) debet intelligi de venditione facta alicui de populo Jſrael/ Non autẽ alicui de populo Gẽtili: ne detur illi filie occaſio idololatrãdi/ ad quod vitium erant valde proni Jſraelite: vt ſepe dictum eſt.

¶ Octauum dubium mouetur propter illud verbum: Qʒ ſi alteram ei accepit/ prouidebit puelle nuptias ⁊c̃. Queritur ergo ſi mulier in antiqua lege repudiata poſſet licite alteri viro nubere? Uidet̃ ꝙ ſic ex iſtis verbis/ et per conſequens erit duorum virorum vxor: quod non eſt licitum. Dicendum/ ꝙ iſtud intelligendum eſt de repudiata/ incognita viro/ ſecundum Jſidorum: et ponitur in glo. Alia autem opinio dicit/ ꝙ diuina auctoritate repudiata

diſta poterat alteri viro nubere: ⁊ ꝙ per repudiū erat totaliter liberata a lege viri prioris ex diuina diſpenſatione: et per conſequens non peccabat alteri nubendo: quia mandat dominus ꝙ prouideatur puelle de nuptijs. Nunq̄ aūt licuit ꝙ eadē mulier ſimul eſſet vxor duorum virorum.

¶ Nonum dubium / vtrum in antiqua lege bono iure poſſet pater vendere filium ſuum aut filiam / in ſeruū aut ancillam? Videtur primum: quia hoc ꝑtinet ad ius principatus / quod habet dominus in ſeruū ſuum / ſicut dicit philoſophus .j. Politic. Dicendū ꝙ ſicut iam dictum eſt / Hebreus nō poterat vendi ſimpliciter / ſed tantum ad tempus: propter rationem aſſignatam. Permittebat autem lex / vt pater in caſu neceſſitatis poſſet vendere filium ſuum / aut filiam in ſeruitutem ad tempꝰ / ſicut etiam ſeipſum.

¶ Moraliter ⁊ primo / ꝑ ſeruū intelligitur peccator: iuxta illud Joan. viij. qui facit peccatum / ſeruꝰ eſt peccati. Per hoc aūt ꝙ anno ſeptimo exibat liber: denotaꝛ ꝙ qui prius ſubiacuit peccato / tandem mediātibus ſeptē donis ſpiritusſancti diſponiꝛ ad exitum prioris ſeruitutis: que formaliter fit ꝑ gratiā ſpūſſancti / ſed ꝑ Chriſtū in genere cauſe meritorie. Joan. viij. Si filius vos liberauerit / vere liberi eritis.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo: iuxta eundē textū. Notandū / ꝙ iſta lex que dicit de ſeruo / ꝙ debet exire liber anno ſeptimo / militat cōtra nonnullos Chriſtianos / q̄ alios Chriſtianos tenēt ſub ſeruitute ꝑ totū tēpus vite ſue: qđ ad magnā crudelitatē pertinet. Nam ⁊ talis ſeruitus videꝛ adhuc derelicta ex antiquo ritu gentiliū / qui ad Chriſtianitatem trāſeuntes noluerunt renunciare predicto iuri: ita vt videanꝛ adhuc aliqđ habere de farina Egypti. Et licet hoc multū reprehenſibile videatur in dominis laicis / grauius tamen in clericis ⁊ eccleſiaſticis. Nā omnes tales ſunt crudeliores Judeis: vt patet ex dictis. Nihilominus talis ſeruitus eſt patienter tolleranda ab ipſis ſeruis / dicēte Apoſto. Ephe. vj. Serui obedite dominis carnalibꝰ cum timore et tremore / in ſimplicitate cordis veſtri ſicut Chriſto: nō ad oculum ſeruientes. Item Col. iij. Serui obedite ꝑ omnia dominis carnalibꝰ ⁊c. ⁊ hoc ideo / ne nomen domini et doctrina blaſphemetur.

¶ Moraliter ⁊ tertio / ⁊ cōformiter ad Petrū de Pal. ſeruus Hebreus eſt quilibet deuotus penitēs / emptus ꝑcio magno: q̄ꝛ precio ſanguinis Jeſu Chriſti. Talis aūt ſeruus / q̄diu viuit in hac valle miſerie / debet deo ſeruire: qđ ſignificaꝛ ꝑ ſex annos. Tandē aūt ſeptimo anno. i. occurrēte morte / egredietur liber a mūdana ſeruitute / ⁊ hoc gratis: q̄ꝛ totū gratie dei attribuendū ē. Qđ aūt ſubdiꝛ: Cū quali veſte intrauerit / cum tali exeat: referendū eſt ad veſtem charitatis / q̄ eſt veſtis nuptialis: ⁊ cū qua quilibet Chriſtianus intrat eccleſiā militantem in baptiſmo: cū tali etiam debet

exire ī mortis articulo / et intrare eccleſiā triūphantē / ne forte improperetur ei illud Mat. xxij. Amice quomodo huc intraſti / nō habēs veſtē nuptialē? quo obmuteſcēte dicat rex miniſtris: Ligatis manibꝰ ⁊ pedibꝰ mittite eū ī tenebras exteriores / vbi erit fletus / ⁊ cetera.

¶ Moraliꝛ ⁊ quarto predictū verbū: Cū qua veſte ⁊c. Merito poteſt retorqueri cōtra multos dn̄os / ⁊ dn̄as / male remunerātes ſeruos ⁊ ancillas ſibi famulantes / quos plerūq̄ emittūt pauperiores q̄ fuerint ingreſſi. Et qđ deteriꝰ eſt / interdum imponūt eis furta ⁊ latrocinia: vt velent malitiā ſuam. Quo fit vt tanq̄ infames apud multos iniuſte habeanꝛ / qđ deterius eſt: q̄ꝛ vt dicit Anacletꝰ papa / et poniꝛ. vj. q. j. deteriores. Deteriores ſunt q̄ vitā moreſq̄ corrūpunt / his q̄ ſubſtātias aliorū / prediaq̄ diripiūt. Ipſi eñ ea que extra nos ſunt / (licet nr̄a ſint) auferūt. Noſtri aūt detractores / ⁊ morū corruptores / proprie noſipſos decipiūt: ⁊ ideo iuſte infames ſūt / et merito ab eccleſia extorres fiunt. Hec ibi.

¶ Moraliter ⁊ quīto / ⁊ cōformiꝛ ad fratrē Petrū Berchoriēſ. per ſeruū Hebreū / qui occurrente anno ſeptimo ſue ſeruitutis poterat egredi / ſi vellet. Qđ ſi diligēs dn̄m ſuū egredi nollet / ſed magis vellet in ſeruitute manere: tunc debebat adduci ad oſtium tabernaculi coram dijs / ⁊ debebat perforari auris eius ſubula: et ſic fiebat ſeruus eius ſempiternꝰ. Per talem (inq̄) ſeruū intelligiꝛ religioſus / qui de libertate mundi intrauit ſeruitutē religionis. Qđ ſi talis ſeruus intra annū probatiōis velit exire liber / ⁊ in nullo religioni in futurum aſtrictus: hoc vtiq̄ poteſt. Et tunc veſtes. i. bona tēporalia / ſi que ſecū a principio attulerat / eadem repetere poteſt tanq̄ ſua: ſimiliter et vxorem. i. libertatē / vel facultatē nubendi. Qđ ſi vult manere in tali ſeruitute / nec velit ad mūdum redire: tunc debet applicari dijs. i. patribus religiōis / ⁊ ſignāter prelato / q̄ debet eū ſiſtere ad oſtiū tabernaculi. i. ad conſideratione ⁊ affectionē tabernaculi celeſtis inuitare: ⁊ ſic voto emiſſo ſcrē religiōis / debet perpetuo manere in dei ſeruiture. Vn̄ diciꝛ Exod. xxix. Erūt ſacerdotes domini in religione perpetua.

¶ Moraliter ⁊ ſexto / per ſeruū egredientem de ſeruitute dn̄i ſui: intelligiꝛ peccator egrediens per verā penitentiā de ſeruitute diaboli: vt dictum eſt. Per illū aūt q̄ nō vult egredi: ſed dicit / nō egrediar liber: deſignatur peccator obſtinatꝰ in malitia ſua: cuius vxor eſt iniquitas / cum qua ſemper vult manere: et filij ſunt mala opera / in quibus intendit ſine fine perſeuerare. Talis ergo merito manet ſeruus diaboli / tam in preſenti / q̄ in futuro. Unde Hiere. xviij. talibus loquens dominus ait: Ejiciam vos de terra hac in terram quā ignoratis / et ſeruietis ibi dijs alienis / qui non dabunt vobis requiem die ac nocte.

Moraliter

¶ Moꝛaliter et ſeptimo / vxoꝛ
que marito recedente poterat
manere cum filijs ſuis in domo
domini: ⁊ preſertim ſi dictꝰ do-
minus dediſſet eam ſeruo in-
greſſo ſuā ſeruitutē: deſignat
gloꝛiam ⁊ laudem conſurgen-
tem ex bonis operibus / que to
taliter deo dedicanda eſt / ⁊ nō
nobis. Unde Pſal. Non nobis
domine / nō nobis / ſed nomini
tuo da gloꝛiā. Cuius ratio eſt /
quia pꝛincipalis cauſa boni o-
peris in nobis / deꝰ eſt. Nos au
tem non ſumus niſi coadiuto-
res / ⁊ cauſa ſecūda: ⁊ bꝛeuiter
vt dicit Auguſtinus / in bonis
operibꝰ tota ratio facti / eſt po
tentia facientis dei. Per hoc
autem / ꝙ vxoꝛ ſerui quandoqꝫ
ſequebatur cū cum filijs egre-
dientem domum domini ſui / et
pꝛeſertim ſi cū vxoꝛe fuiſſet in-
greſſus ſeruitutem illius: deſi-
gnatur ꝙ nobis recedentibus
de domo huius mundi ꝑ moꝛ-
tem / conſcientia quā pꝛius ha-
buimus (que per vxoꝛem ſigni-
ficatur) ſimiliter ⁊ bona opera
que pꝛius egimus ſequentur
nos pergentes ante conſpectū
eterni iudicis: iuxta illud Apo
calypſ. xiiij. Opera illoꝛum ſe-
quuntur illos. Et nota ꝙ Joā-
nes ibi loquitur de moꝛienti-
bus ī domino: id eſt / in fide Je
ſu Chꝛiſti.

¶ Allegoꝛice et pꝛimo: Hunc
textum exponit dominus Pe-
trus de Pal. de Chꝛiſto / dicēs
ꝙ hec vox: Si emeris ſeruum
Hebꝛeum ⁊c. eſt vox dei patris
ad filium. Nam dictus filius e-
mit ſeruum Hebꝛeum / quando
humanum genus ad ſibi ſeruiē
dum / ⁊ vt tranſiret ex hoc mun
do ad patrem / ſuo pꝛecioſo ſan
guine redemit: de quo Paulus
j. Coꝛinthioꝝ. vij. Empti eſtis
pꝛecio magno. Item. j. Petri. j.
redempti eſtis pꝛecioſo ſangui
ne agni ⁊c. Itē Joannes Apo-
calyp. v. Redemiſti nos domi-
ne deus in ſanguine tuo ex o-
mni tribu ⁊c. Ecce igitur quo-
modo Chꝛiſtus / tanquam ma-
gnus dominꝰ / ⁊ laudabilis ni-
mis / emit genus humanum in
ſeruum: qui quidem ſeruus de-
bet illi ſeruire ſex annis: id eſt /
toto decurſu vite ꝑ̄ſentis. Qui-
cunqꝫ autem ſic ſibi ſeruierit:
talis in ſeptīo anno / id eſt / poſt
huius vite decurſum / egredie-
tur de hoc mundo liber / liber-
tatem gloꝛie celeſtis ingrediē
do. Ueruntamen vxoꝛ eius / id
eſt caro: adhuc poterit manere
in domo domini: id eſt / in ter-
ra / vſqꝫ ad reſurrectionem ge-
neralem / ſpiritu alta petente.
Unde in figura huius antiqui-
tus fuit Judeis pꝛeceptum / vt
ſex diebus operarentur: ſepti-
mo autem die ab omni opere
ceſſarent ⁊ quieſcerent / ſcilicet
die ſabbati. Unde ⁊ ſabbatum
requies interpꝛetatur.

¶ Allegoꝛice et ſecundo / Per
ſeruum Hebꝛeū poſſumus in-
telligere Moyſen / qui etiā He
bꝛeus fuit. Iſte autem ſeruus
Hebꝛeus factus eſt quaſi ſpon
ſus ſynagoge / ſicut et moderni
pꝛelati ſponſi eccleſiarum ſua-
rum dicuntur. Unde ⁊ in ſignū
huius datur eis annulus in ip-
ſoꝛum conſecratione / nec poſ-
ſunt ſpōſam ſuam dimittere ſi-
ne diſpenſatione ſedis apoſto-
lice. Sed quid eſt ꝙ talis ſpon
ſus Hebꝛeus / poſt pꝛefixum tē-
pus

pus poterat cum vxoꝛe et libe-
ris / exire domum domini ſui: ni
ſi ꝙ aduenienteuero ſponſo Je
ſu Chꝛiſto / Moyſes (quātū ad
cerimonialia / que figuralia e-
rant eoꝛum que gerūtur in no-
uo teſtamento) egreſſus eſt de
domo domini: id eſt / de eccle-
ſia: quia talia non ſolum ceſſa-
nerunt / verumetiam ⁊ moꝛtife-
ra cēſentur. In cuius figuram
dictum eſt Abꝛahe Geneſ. xxj.
⁊ recitatur ab Apoſt. Gal. iiij.
Eijce ancillā / et filiū eius. i. ſy-
nagogā / cum cerimonijs ſuis.

¶ Allegoꝛice et tertio / ⁊ con-
foꝛmiter ad vtrāqꝫ gloſſam: oꝛ
dinariam ſcilicet / ⁊ interlinea.
Per ſex annos ſeruitutis / deſi-
gnatur vita actiua / que debet
diu exerceri: quia per totū tem
pus vite pꝛeſentis. Qua con-
ſummata in bono ope / exit ho-
mo de pꝛeſenti ſeclo nequam /
et intrat celeſtem gloꝛiam: vbi
eſt maxima libertas / ⁊ vbi viui-
tur in maxima contemplatio-
ne que nullo modo impeditur /
aut retardatur. Hinc de Mag
dalena / per quam hec vita de-
ſignatur / dicitur Luc. decimo:
Maria optimā partem elegit /
que non auferetur ab ea. De
Martha vero / per quam vita
actiua ſignificatur / pꝛemitti-
tur ibidē a Chꝛiſto: Martha /
Martha / ſolicita es / ⁊ turbaris
erga plurima. Ecce ſeruitus vi
te actiue / que etiam deſigna-
tur per Lyam / que lippis erat
oculis / vbi tamen Rachel erat
pulchꝛa facie. Geneſ. xxix. per
quam deſignatur dulcedo vite
contemplatiue: que poſſidetur
in celo. In pꝛeſenti autem vita
(vt dicit Gregoꝛ.) vna harum
duarum ſoꝛoꝛum in neceſſitate
eſt: ſcilicet actiua / altera au-
tem in voluntate. Nemo enim
cognoſcens deum ad eius re-
gnum ingreditur / niſi pꝛius be
ne operetur. Sine contempla-
tiua vero ingredi poſſunt / qui
bona que operari poſſunt / non
negligunt. Hec ille.

¶ Allegoꝛice et quarto: iuxta
illud verbum: Cum quali veſte
intrauerit / cum tali exeat: no-
tandum ꝙ per veſtem in pꝛopo
ſito poſſumus intelligere hu-
manum coꝛpus / quod eſt qua-
ſi veſtis anime. Cum hac au-
tem veſte intramus hunc mun-
dum dum naſcimur: ⁊ cum hac
ſimiliter exibimus in finali re-
ſurrectione. Unde Job. xix.
Scio (inquit) ꝙ redēptoꝛ meꝰ
viuit: ⁊ in nouiſſimo die de ter
ra ſurrecturus ſum / et in carne
mea videbo deum ſaluatoꝛem
meum: quem viſurus ſum ⁊c.
ſcilicet in foꝛma humana. Itē
Apoſt. j. Coꝛint. decimoquin-
to: Hoc (inquit) coꝛpus moꝛta-
le et coꝛruptibile induet / ſcili-
cet ī die generalis reſurrectio-
nis / immoꝛtalitatem ⁊ incoꝛru
ptionem. Patet ergo ꝙ in ea-
dem veſte reſurgemus. Unde
ad hoc perſuadendum / Augu-
ſtinus de verbis Apoſtoli. ſer-
mo. xxxiiij. vtitur ſimilitudine
arboꝛum / que tempoꝛe hyemis
ſpoliātur folijs / que iterū tem-
poꝛe verno veſtiuntur floꝛibus
et folijs. Item videmꝰ (inquit)
ſemina que iaciuntur in terra
pꝛimo putreſcere / deinde reui-
uiſcere: et quod ſatū eſt ⁊ moꝛ-
tuum / reſurgit / atqꝫ in eadem
genera / ⁊ in eaſdē ſpecies refoꝛ
mantur: ita in pꝛopoſito.
Allego-

¶ Allegorice ⁊.v.iuxta illud: Si filia diſplicuerit oculis dñi cui tradita fuerit/dimittet eã: populo autẽ alieno vendẽdi nõ habebit poteſtatẽ: notandũ ꝙ ꝑ filiã poteſt intelligi cura parrochialis/ capellania/ ſiue canonia. Si autẽ talis filia diſplicuerit oclis dñi cui tradita fuerit: ita vt cum ea habitare non velit/nec reſidẽtiã facere: quia forte oporteret cũ cum ruſticis moram facere/ qđ nõ cõſueuit: ſed magis habitare inter nobiles/⁊ ĩ curijs ꝑncipũ ⁊ magnatũ: in tali caſu ſecuriꝰ eſt/ vt libere ⁊ gratis dimittat hmõi filiã inter manus collatoris/aut eã viro idoneo ⁊ ꝗ cũ ea habitare ſit paratꝰ. Sup oĩa tñ caueat ne eã vẽdat: qꝛ circa hoc nõ habet poteſtatẽ: eo ꝙ talis vẽditio eſt a iure ꝓhibita tanꝗ̃ ſimoniaca. Cõtra qđ faciũt nõnulli ꝗ reſignãt alijs ſua beneficia poſt expirationẽ certorũ annorũ/exigentes ab eis certã ſummã pecunie ꝓ fructibus ꝗ interim accident: ita vt vẽdant qđ non eſt/quod valde iniuſtũ eſt/ſcilicet tempus futurum.

¶ Allegorice ⁊.vj. Filia nõ dãda alieno/eſt epiſcopatꝰ vel abbatia/ſiue quodcũꝗ̃ aliud beneficiũ: qđ nulla via dandũ eſt alieno. Per alienũ aũt (ſꝫ glo. ĩterli.) intelligit̃ hereticꝰ/ꝗ eſt alienus/tũ a deo/tũ ab eccl'ia/ tũ a populo Chriſtiano. Tali igit̃ alieno nõ dꝫ dari filia ꝑdicta.i.ꝯmitti eccl'ia: qꝛ oĩs talis ꝑciſus eſt ab vnitate eccl'ie: vt habet̃.iiij.q.iij.c.j. Eſt etiã ꝗlibet talis excõicatus ipſo iure: vt notat̃.xxiiij.q.j. Acacius.et duobus.c.ſeq. Et per cõſequẽs eſt incapax cuiuſcũꝗ̃ dignitatis eccleſiaſtice/ſiue beneficij.

¶ Anagogice/ Per ſeruũ emptitiũ intelligit̃ ſpũs malignꝰ/ quẽ emerat ſibi dñs ꝑuſꝗ̃ peccare: in ſeruũ: ⁊ hoc optimo iure/ſcꝫ iure creationis. Unde in principio ſui eſſe/bene ⁊ laudabiliter ſeruiuit dño ſuo: ſed ſtatim poſt poſuit obicẽ peccãdo/ ne in eternũ ꝑmiaret̃ a ꝑdicto dño. Tãdem cũ quali veſte intrauerat/ſcꝫ celũ: cũ tali egreſſus eſt. Et hoc ſm opinionẽ illorum qui dicũt demonẽ fuiſſe creatũ a deo in puris naturalibꝰ/⁊ abſꝗ̃ grã. Cũ talibꝰ igit̃ naturalibꝰ ingreſſus eſt celũ/ ſecluſa tamẽ dei viſione beatifica/⁊ cum talibꝰ egreſſus eſt. Unde Dionyſiꝰ.iiij.c.de diuinis noibꝰ/dicit: ꝙ data ſũt aliqua dona ipis demonibꝰ a ꝑncipio: ꝗ nequaꝗ̃ mutata eſſe dicimus/ſed ſunt integra ⁊ ſplẽdidiſſima. Hec autẽ ſunt naturalia dona. Exiuit etiã cũ vxore ſua ⁊ filijs.i.cũ ſupbia vel iniquitate/⁊ malis operibꝰ. Et qꝛ cõtẽpſit libertatem grẽ ⁊ glorie: ideo vtraꝗ̃ merito ꝑuatus eſt/ ⁊ manet in perpetua ſeruitute peccati ⁊ pene. Similr̃ ꝑ filiam vẽditã in famulã/ ⁊ nõ egredientẽ ſicut alie ancille exire cõſueuerunt: põt intelligi natura mali angeli/que exigẽtibꝰ ſuis peccatis vẽdita eſt.i. obligata ꝑpetue pene. Nõ tamẽ vt mali hoïes: qꝛ ꝗ̃ꝑmũ illa peccauit/ tã cito dãnata fuit. Nõ ſic autẽ accidit de hominibꝰ malis/ ſed illos expectat deꝰ ad penitentiã vſꝗ̃ ad mortẽ. Ideo dicit Dañ. ꝙ id qđ eſt in angelis caſus/in hoibus eſt mors.

Secunda

¶ Secunda clauſula.

QUi percuſſerit hominẽ volens occidere/morte moriatur. Qui autem non eſt inſidiatus/ ſed deus tradidit illũ in manꝰ eius: conſtituã tibi locum in ꝗ fugere debeat. Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum/et per inſidias: ab altari meo euelles eũ/ vt moriatur.

¶ Hiſtorialiter: Poſtquam in precedẽti clauſula famulꝰ domini Moyſes egit de primo ꝓcepto iudiciali/ quod reſpicit ſeruitutem: hic conſequenter agit de alio/ quod cõcernit homicidium/dicens: Qui percuſſerit hominem ⁊c. Pro intellectu autem huius textus/notandum ꝙ quis poteſt proximum ſuum occidere tribus modis: ⁊ ad hos modos conformiter ponunt̃ tres leges. Primo modo igitur quis poteſt alium hominem occidere voluntarie/et ex propoſito. Et tunc ponitur prima lex/que dicit: Qui percuſſerit hominem/volens occidere: voluntate ſupple concomitante actum illũ: ne obijciatur cõtra talem ꝙ aliquando habuit odium mortale cõtra occiſum/ quem forte a caſu occidit/ nec parauit inſidias/ vt occideret eum. Qui ergo taliter volens (vt premiſſum eſt) hominẽ occiderit: morte morietur. Secũdo modo poteſt quis alium occidere caſualiter/ et non data opera. Et de tali ſubditur in textu: Qui autem non eſt inſidiatus/ſupple vite alteriꝰ/ ſicut patet de proijciẽte ſagittã in loco per quem homines nõ conſueuerũt tranſire: et tamen a caſu tranſit quis qui occiditur. Nam ⁊ ſi in eo fuerit volũtas proijciendi ſagittam: non tamen occidendi tranſeũtem: ſed deus tradidit illum in manus eiꝰ. Quod dicitur/ ſecundũ Auguſt.in glo.ordi. qꝛ tantummodo deus hoc facit. Cũ enim nolens quis occidit/ vel miniſteriũ deo prebens ſicut iudex/ vel ſue iniquitati ſeruiens: et tunc in eodem facto deus de occulta equitate laudatur/ ⁊ homo de propria iniquitate punitur. Non enim qꝛ deus proprio filio ſuo non pepercit/ſed pro nobis omnibus tradidit illum (vt dicit Apoſt. Roma. viij) ideo Judas iuſte tradidit illum. Sequitur: Cõſtituam tibi locum/quo fugere debeas: ſcilicet ciuitates refugij/de quibus habetur Nume. xxxv. Itẽ Deuteronomij. xix. et Joſue.xx. Et ſic patet de homicidio caſuali. Tertio modo poteſt quis alium occidere voluntate precedente/ et de tali ſubdit: Si quis per induſtriã.i. volũtate deliberata/occiderit proximũ ſuum: ⁊ per inſidias: quod additur/ vt monſtretur perſeuerans malitia illius et occulta: ab altari meo euelles eum vt moriatur/ ſicut factum eſt de Joab.iij.Reg. ij. Et ſic patet de expoſitione literali.

¶ Circa autem hunc textum mouentur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubiũ mouetur

uetur propter illud verbum/ morte moriatur. Queritur ergo cur cũ duplicitate dr̃ morte moriatur? Sufficiebat enim dicere/ vt videtur/ moriat̃. Dicendum/ ꝙ ideo duplicat̃/ vt denoteretur ꝙ talis moritur dupliciter. ſ. in corpore ⁊ anima: ⁊ hoc ſi nõ peniteat: qꝛ tũc moritur tantũ morte corporali: qꝛ per penitentiam liberatur a morte eternali: dicente domino Ezech. xviij. Si auerterit ſe impius ab impietate ſua ⁊c̃. Sequitur: Uita viuet/ ⁊ nõ morietur.

¶ Secũdũ dubiũ eſt de Phinees/ qui interfecit in lupanari Madianitẽ/ ⁊ Hebreũ coeũtem cũ ea: vt legitur Numeri xxv. qui tamen non propterea mortuus eſt. Dicendum/ ꝙ ille non fecit contra hanc legẽ iudicialem: qꝛ hoc fecit vt miniſter legis/ ⁊ authoritate dei. Nam vt ibidẽ legitur/ erat filius Eleazari/ filij Aaron ſacerdotis: ⁊ per conſequens habens authoritatem a deo: qꝛ tũc temporis ſacerdotes ⁊ filij eorum erant iudices. Scd̃o dicit̃/ ꝙ hoc fecit zelo dei accenſus. Unde poſtea dicit dñs ad Moyſen: Phinees/ filiꝰ Eleazari/ filij Aarõ ſacerdotis/ auertit irã meam a filijs Iſrael: qꝛ zelo meo cõmotus eſt cõtra eos: vt nõ ipſe delerẽ filios Iſrael in zelo meo. De iſto etiam Phinees dixit Mathatias filijs ſuis/ cum appropinquarẽt dies mortis eius/ ⁊ cõnumerãdo eũ inter viros ꝓbos. j. Machab. ij. Phinees (inq̃t) pater noſter zelando zelũ dei/ accepit teſtamentũ ſacerdotij eterni. Et hoc dictum ad literã refertur ad iſtud factum.

¶ Tertium dubiũ eſt de multis regibus ⁊ principibꝰ/ qui liberent homicidas a morte: facientes eis plenariam remiſſionem. Nunquid ergo faciũt cõtra hanc domini legem? Qꝫ ſi dicatur/ ꝙ ſit reuocata: querit̃ ergo a quo/ ⁊ quando/ ⁊ vbi de hoc? Inferior enim iudex non põt reuocare legem ſuperioris/ qꝛ in hoc non habet poteſtatem. De hoc vide in decret. diſtinct. xxj. inferior. et cap. ſequenti. Dicendum in primis/ ꝙ lex illa fuit ſpecialiter data populo Hebreorum. Propter quod non videtur hodie obligare Chriſtianos: niſi qꝛ fuit poſtmodum recepta et approbata/ tanquam rationabilis/ ſicut ⁊ de ceteris preceptis iudicialibus factum eſt. Secundo dicitur/ ꝙ principes catholici poſſunt hodie epikaiſare predictam legẽ/ ⁊ liberare a morte qui alterum occidit: ſed non niſi pro magna cauſa ⁊ vtilitate reipublice. Nullus enim diceret filiũ regis/ qui debet patri in regno ſuccedere/ pro ſimplici homicidio hominis ruſtici plectendũ morte: item cum dicti principes faciunt gratiã alicui homicide/ mulctãt eum pena pecuniaria: quã conuertunt in vſus reipublice. Ecce vtilitas inde proueniens.

¶ Quartũ dubiũ: Cur nõ aſſignant̃ hodie inter Chriſtianos ciuitates refugij/ ſicut olim apud Iudeos/ ad ſaluãdũ caſualiter proximos ſuos occidentes? Dicendũ/ ꝙ tunc fuit maior ratio/ ꝗ̃ nunc. Tunc enĩ nõ erat niſi vnũ templũ/ in quo tales poſſent ſaluari: ⁊ ideo preter huiuſmodi templum/ opus fuit vt eſſent certe ciuitates. Hodie aũt apud Chriſtianos ſunt multe eccleſie/ in quibus poſſunt ſaluari/ etiã volũtarij homicide/ ⁊ alij criminoſi: niſi talia crimina fuerint in eccleſia/ aut loco ſacro perpetrata: qꝛ fruſtra implorat legis auxiliũ/ q̃ peccat in legẽ. Unñ (ſcd̃m Petrũ Comeſt.) q̃dã dicunt ꝓ homicidio/ vel furto ĩ eccleſia ſacro/ hominem inde extrahendum ⁊ puniendum. Pro huius materie elucidatiõe/ vide rubricã de immunitate eccleſiarum/ in antiquis. lib. iij. rubrica. xlix.

¶ Quintũ dubiũ verſat̃ circa illd̃ verbũ: Si q̃s per induſtriã occiderit proximũ ſuũ/ ⁊ per inſidias ⁊c̃. Querit̃ quare Dauid occiſus non fuit/ qui inſidioſe fecit occidi Uriam ſuũ fidelem militẽ. ij. Reg. xj? Modo q̃ facit ꝑ aliũ/ eſt perinde ac ſi faciat ꝑ ſeipſum: vt dr̃ de regul. iuris/ lib. vj. Ad hoc dicendũ cõformiter ad Aug. ſuꝑ Pſal. exponentẽ illud verbum: Tibi ſoli peccaui: ꝙ cauſa fuit/ quia ſuperiorem qui eũ puniret/ nõ habuit. Et iſtud eſt frequenter occaſio magnis perſonis delinquendi. Unde de vnoquoq; ꝓ̃ncipe nõ abutẽte libertate ſua/ poteſt dici illd̃ Eccli. xxxj. Potuit tranſgredi/ ⁊ non eſt tranſgreſſus: ⁊ facere mala/ ⁊ nõ fecit: ideo ſtabilita ſunt bona illꝰ in domino. Qꝫ ſi obijciatur de Abſalon q̃ inſidioſe interfecit fratrem ſuũ Amon/ propter ſtuprum cum Thamar ſorore ſua: vt habetur. ij. Reg. xiij. Ad hoc dicitur primo/ ꝙ niſi fugiſſet a facie patris/ neſcitur quid in nouitate facti pater de eo feciſſet. Et ꝗ̃uis tandem eo redeunte nõ occiderit eum pater: hoc forte fecit/ quia timuit turbare populum ſuũ/ eo ꝙ diligeret ſatis ipſum Abſalon/ eo ꝙ eſſet pulcher valde. Secũdo dicitur/ ꝙ fuit in eo aliquomodo lex obſeruata: quia punitus eſt pena exilij/ que eſt mors interpretatiua ⁊ ciuilis. Quod autẽ pater eum redeuntẽ nõ occiderit/ fuit: qꝛ tunc correctus apparebat. Tertio dicit̃ ꝙ etiã Abſalon habuit magnã occaſionẽ occidendi fratrem ſuũ/ propter predictũ ſtuprũ. Quod cõſiderans pater/ q̃ valde prudens ⁊ maturus erat/ non ſtatim ꝓceſſit ad vindictam mortis.

¶ Sextũ dubiũ: Utrũ occidẽs proximũ ſuũ/ ſtatim (habita opportunitate) ſit plectẽdus morte? Dicendũ/ ꝙ ſic: obſeruatis obſeruãdis: quia ſcriptũ eſt in ſeq. c. Maleficos non patieris viuere. Poteſt tamẽ expectari tẽpus opportunũ/ ꝓpter vitãdã turbationẽ in popl'o. Unde ſic egit Dauid erga Ioab/ qui inſidioſe occiderat Abner/ ꝑcutiẽdo eũ in inguine. Sic etiã factum eſt de Ioab/ poſtꝗ̃ inſidioſe occiderat Amaſan. ij. Regũ. xx. Sic etiã ita fit hodie in curijs/ bene regulatis/ regum et principum.

¶ Septimũ dubiũ: Cur hodie homicide/ etiã volũtarij ⁊ inſidioſi/ non euellũtur ab altari: quinimmo ibidem conſeruantur? Reſpõſio/ hoc fit in ſignũ/ ꝙ legis auſteritas verſa eſt in

ſuauitatem gratie euãgelice: vt dicit de Pal. Propterea dicebat ſaluator Matthei vndecimo: Iugũ meum ſuaue eſt/et onus meum leue. Nec eccleſia dans immunitatem talibꝰ homicidis/facit contra diuinum preceptũ: qꝛ illud preceptũ cõcernebat altare ãtique legis: ⁊ non euangelice: vt tactũ eſt in ſol. precedẽtis primi dubij.

¶ Octauũ dubiũ: Utrum occidens caſualiter aliũ/deberet habitare in ciuitate refugij irremiſſibiliter vſqꝫ ad mortem pontificis? Reſpondet Petrus Comeſt. ꝙ ſic/ niſi in duobꝰ caſibꝰ. Primꝰ aduentus iubilei: ſecũdus/ qñ reconciliabatur amicis hominis occiſi per iudices ciuitatis. Nam tũc ſecurus redibat ad propria.

¶ Moraliter et primo/ homo voluntarie ⁊ inſidioſe occidẽs hominem/ deſignat vnũquẽqꝫ aliũ trahẽtẽ (quantũ in ſe eſt) ad peccatũ: qđ eſt mors anime Iuxta illđ Ezech. xviij. anima q̃ peccauerit/ ipſa morieť. Et quamuis nullus poſſit aliũ neceſſitare ad peccatũ/ nec etiã diabolus hoc poteſt: ſufficit tamen ꝙ faciat quod in ſe eſt/et ꝙ det alteri occaſionem ruine verbo vel facto. Talis ergo ſic occidens proximũ ſuũ/punietur morte ſpirituali: ⁊ tãdẽ eternali. Inſuper dans operã rei illicite/ſi proximꝰ inde ſcãdalizeť/talis eſt dignus morte eterna. Hinc ſaluator Matth. xviij. ait: Si quis ſcãdalizauerit vnũ ex his puſillis q̃ in me credũt/ expedit illi vt ſuſpendať mola aſinaria ĩ collo eius ⁊c̃. Ecce grauitas culpe/ſimul cum obligatione pene eterne. Unde Greg. in ſuo paſtorali. c. xxviij. de talibꝰ loquiť dicẽs: ꝙ tot mortibus digni ſunt: q̃t ad alios perditionis exempla tranſmittunt.

¶ Moraliter et ſecũdo/et conformiter ad dominũ patriarcham de Pal. Iuxta illđ: Qui nolens occiderit hominẽ/ ſaluabitur ĩ ciuitate refugij. Qui vero per induſtriam ⁊c̃. idẽ eſt ꝙ alibi diciť: Qui pec[illegible]n patrem et filiũ/remitteť ei: quia peccat ex impitia vel ignorantia. Qui aũt peccat in ſpiritum ſanctũ/non remitteť ei in preſẽti/ neqꝫ ĩ futuro: qꝛ talis peccat ex certa malicia et induſtria.

¶ Moraliter et tertio/ciuitas refugij/ad quam (ſecũdũ conſiliũ domini) eſt fugiendum poſt homicidiũ caſuale/ eſt penitentia. Nam ad hãc ciuitatem eſt fugiendũ poſt mortale peccatũ commiſſum/ qđ eſt homicidiũ anime. Alias imminet homini periculũ eterne mortis. Unde Luce decimotertio: Niſi (inquit Chriſtꝰ) penitentiam habueritis/ omnes peribitis. Ipſa enim penitentia eſt ſecũda tabula poſt naufragiũ/ ſine qua nemini peccanti mortaliter patet via ſalutis: ⁊ cũ qua homo ſecurꝰ eſt. In cuiꝰ figuram in antiquo teſtamento aſſignauit dominꝰ ciuitates refugij/ vt dictum eſt.

¶ Moraliter ⁊ quarto/ciuitas refugij eſt ſtatꝰ religionis/ ad quam conuolandũ eſt de ſeculo ꝓ maiori ſecuritate: eo ꝙ homo ibi viuit puriꝰ/cadit rariꝰ/ ſurgit velocius/incedit cautiꝰ/ quieſcit ſecurius/ irrorať frequentius/ purgatur citius/ moritur confidentius/ remuneratur copioſius. Hec beatꝰ Antoninus. iij. par. c. xvj. cap. x. Hoc tamen debet intelligi de religione in qua regulariter ⁊ non irregulariter viuitur/ cum obſeruatione votorum ⁊ cerimoniarũ/ de quibus poſſumus dicere illud Pſalm. In cuſtodiendis illis retributio multa. Et ſicut in antiqua lege erant plures ciuitates refugij: ita et plures ſunt differentie religionũ: vt cui non placet vna/ euolet ad aliam. Ueri itaqꝫ religioſi habitantes in dictis ciuitatibus refugij/ merito dicere poſſunt cũ Petro ad dominum: Domine bonũ eſt nos hic eſſe. Matthei. xvij.

¶ Moraliter ⁊ quinto/ proſequendo idem propoſitũ magis particulariter. Notandum/ ꝙ Moyſes de domini voluntate aſſignauit pro homicidis non ſpontaneis ſex ciuitates: vt legitur Numeri. xxxv. ⁊ Deuteronomij. xix. atque Ioſue. xx. tres citra Iordanem/ et tres vltra Iordanem/ que etiã ibidem exprimũtur. Ubi per tres ciuitates q̃ ſunt citra Iordanem/ intelligũtur tres partes penitentie: q̃ ſunt cordis contritio/ oris confeſſio/ operis ſatiſfactio. He ſunt ciuitates ad quas debent refugere omnes homicide: id eſt/ omnes peccatores: ſpecialr̃ autem ſeculares. Religioſi aũt qui debent ſanctiꝰ viuere/ ⁊ q̃ iam tranſierũt Iordanem. i. ſeculi vanitates ⁊ delicias: qꝛ tamen nemo ſine crimine viuit/ cum hoc ꝙ poſſunt refugere in caſu ad dictas ciuitates: habent preter has alias tres/ q̃ ſunt tria vota eſſentialia ⁊ neceſſaria in omni religioſo: hec ſũt paupertas volũtaria/ caſtitas integra/ ⁊ prompta obedientia. Hoc fac tu religioſe/ ⁊ viues: vita gratie ⁊ glorie.

¶ Moraliter et ſexto/ ⁊ cõformiter ad de Lyra ſuper illo verbo: Qui percuſſerit hominẽ/ occidere volẽs ⁊c̃. Hoc (inquit) ſpiritualiter operatur qui proximũ ſuũ inducit verbo vel facto ad peccatum. Ideo ſequitur/ morte moriatur: ſcilicet ſpirituali primum/ ⁊ poſtmodũ eternali/ niſi ſupple penituerit. Qui autem non eſt inſidiatꝰ: ſed illũ tradidit ⁊c̃. Aliquando vero contingit ꝙ ex verbo vel facto alicuius male intellecto/ alius inde ſcandalizatur ⁊ incidit in mortale peccatum. Ideo dicitur ꝙ deus tradidit illum: id eſt/ propter ſuam maliciam permiſit eũ cadere in peccatum: ſecundũ ꝙ vnũ peccatum eſt aliquando pena alterius: conſtituam tibi locum quo fugere deberet: ſcilicet ſacramentum penitentie: quia quamuis non ſit conſcius ꝙ fuerit per peccatum ſuum cauſa proxima ruine alterius: debet tamen de hoc ſibi timere. Sequitur: Si quis per induſtriam ⁊c̃. euelles eum ab altari meo: id eſt a ſacra communione/ que non debet dari talibus propter horrorem facti. Uel euelles eũ ab altari meo: id eſt ab eccleſiaſtica promotiõe/ propter eandem cauſam.

¶ Allegorice et primo/ iſte

textus poteſt exponi de heretico/ et maxime relapſo: in hunc modum: Qui percuſſerit/ ſupple lingua hominem/ volens occidere/ ſcilicet ſpiritualiter: eũ trahendo ad hereſim (quãtum in ſe eſt) ab altari meo euelletur: qꝛ talis non debet ab eccleſia protegi: ſed debet tradi brachio ſeculari cremandꝰ: quod eſt ab altari euelli. quod (vt dictũ eſt) debet itelligi de relapſo. Penitens autem hereticus non relapſus/ qui videt̃ non per maliciam/ ſed ꝑ ignorantiam peccaſſe: ad eccleſiam confugiens ſaluatur/ ſecundũ Petrum de Pal. (ſicut inquit mulier hemorrhoiſſa apꝑhẽſa Chriſti fimbria corporaliter ſaluatur. Et ſicut antiquitus malefici apprehendentes purpuram imperatoris ſaluabantur a morte.

¶ Allegorice et ſecundo/ Judei frequenter inciderunt in hãc legẽ: qui attẽtauerũt toto ſtudio iniicere manus in Chriſtũ/ vt occiderent eum: ſed ſepe repulſi ſunt timore turbarum: que eum tanquam prophetam habebant/ vt dicitur Matthei xxj. Alia etiam vice tulerũt lapides vt iacerent in eum. Ipſe aũt exiuit de templo: tum quia nondum venerat hora eius: qꝛ non elegerat tale genus mortis/ ſed potius crucis. Similiter legitur Luce. iiij. ꝙ poſtꝗ̃ dixiſſet eis/ ꝙ nemo propheta acceptus eſt in patria ſua: per hoc ſe excuſans quia non faciebat multa ſigna in patria ſua/ ſcilicet in ciuitate Nazareth: deduxerũt eum in ſupercilium montis/ vt precipitarẽt eũ: Ipſe vero fecit ſe inuiſibilem/ ⁊ tranſiens per medium illorum ibat. ⁊ ſic de alijs.

¶ Allegorice et tertio/ iuxta illud verbum: Et conſtituam tibi locum in quo fugere debeat. Notandum/ ꝙ vt dicitur Numeri. xxxv. Talis profugus pro homicidio caſuali poterat redire ſecure in terram ſuam poſt mortem magni põtificis/ ſed non ante. Ubi per mortem magni pontificis/ intelligitur paſſio Chriſti: qui fuit pontifex ille de quo apoſt. Heb. ix. Chriſtus aſſiſtens pontifex futurorũ bonorum ⁊c̃. Ante mortem ergo huius pontificis nullus poterat intrare celum: ſed tm̃ eo paſſo. Unde ⁊ dixit latroni dum penderet cum eo in cruce. Hodie mecum eris in paradiſo. Ante autem cum nullus reperitur/ cui facta fuerit paradiſi repromiſſio: vt dicit Chryſoſto. Locus autem ad quem antea homicide refugiebãt/ erat limbus in quo detinebãtur ſancti patres propter peccatum Ade/ et ibi expectabant mortem predicti pontificis Chriſti: qua conſummata illi aſcenderunt in celum. Benedicta ergo hora in qua pontifex noſter Chriſtus mortuus eſt.

¶ Allegorice ⁊ quarto: Notandum/ ꝙ principium huius textus recte poteſt exponi de Antichriſto. Ipſe enim crudelitate repletus percutiet ad mortem Chriſtifideles in odiũ Chriſti: etiam ipſos dei amicos ⁊ teſtes/ Helyam ⁊ Enoch. Hi enim duo viri ſacri ferunt̃ nondum mortui: ſed ſolum tranſla-

ti in paradiſum terreſtrem. Et de Enoch quidem eſt textus manifeſtus Geñ. v. Qui dicit ꝙ in fine dierum ſuorum tulit eum deus. De Helya vero legitur. iiij. Regum. ij. ꝙ aſcendit per turbinem in celum/ preſente Helyſeo: nec vidit eum amplius. In fine ergo ſeculi hi duo viri venturi ſunt ad predicandũ cõtra perfidiam Antixp̃i. Et ꝗdẽ de Helya eſt expreſſus textus Malach. iiij. vbi dominus ſic loquitur: Ecce ego mittam vobis Helyã prophetam: antequã veniat dies domini magnus ⁊ horribilis ⁊c̃. De iſtis etiam duobus teſtibꝰ domini aduerſꝰ Antichriſtũ/ dicit dominus Apoca. xj. Dabo duobus teſtibus meis: et prophetabunt ⁊c̃. Sequitur: Hi ſunt due oliue/ ⁊ duo candelabra in conſpectu domini terre ſtantes. Et cum finierint teſtimonium ſuum/ beſtia que aſcendet de abyſſo. i. Antichriſtus faciet aduerſus eos bellũ/ ⁊ vicet illos/ ⁊ occidet eos. Et de hac beſtia plenꝰ loquitur apoſt. ij. Theſſ. ij. de qua dicit ibidem/ ꝙ tandem interficiet eam dominus Jeſus ſpiritu oris ſui. i. potentia ſua ⁊ virtute/ vel per miniſteriũ Michaelis/ vt dicit interli. Ecce igitur quomodo dictus Antichriſtꝰ percuſſurꝰ homines. ſ. Enoch ⁊ Helyam/ atqꝫ ꝯplures alios Chriſtifideles/ tandem et ipſe morte moriet̃. ſ. triplici: corporali/ ſpirituali ⁊ eternali.

¶ Anagogice/ iſtud poſſumus expõere de diabolo/ q̃ ꝑcuſſit volẽs primũ hominẽ ad mortẽ ſpiritualem/ ⁊ cõſequenter ad mortis corporalis reatũ: quãdo traxit eũ ſua ſuggeſtiõe ad mortale peccatũ: propter q̃d loquẽs de eo Chriſtus Joan. viij. dicit: Ille homicida erat ab initio. ſ. nature humane cõdite. Poſſumꝰ etiam ⁊ hoc referre ad eundem demonem/ in ordine ad alios inferiores demões: quos occidit/ ſuo malo exemplo ad peccatum pertrahendo: ita vt ſua cauda traxerit tertiam partem ſtellarum celi ſecũ/ vt legitur Apoc. xij. Nunquid ergo optimo iure dignus eſt morte eterna qui volens tot angelos et homines occidit: ⁊ adhuc occidere non ceſſat?

¶ Tertia clauſula.

QUi percuſſerit patrem ſuũ/ aut matrem ſuam: morte moriatur. Qui maledixerit p̃ri ſuo vel matri/ morte moriatur.

¶ Hiſtorialiter poſtꝗ̃ in p̃cedenti clauſula Moyſes determinauit de ſcd̃o p̃cepto iudiciali legis antique/ q̃d reſpicit homicidiũ: ꝑ q̃d impedit̃ mutua cohabitatio hoim̃: ⁊ pax inter eos: q̃ eſt ſũme neceſſaria inter ciues. Impedit̃ etiã per dictũ homicidiũ multiplicatio generis hũani: hic cõſequent̃ agit de alio p̃cepto iudiciali ꝑ q̃d retrahit̃ filiꝰ ne indecenter ſe habeat ad patrẽ ſuũ et matrẽ/ dicens: Qui ꝑcuſſerit patrem ⁊c̃. Et qui maledixerit ⁊c̃. Quia ergo ciuiliter poteſt quis offendere patrem aut matrem: etiam ſecluſo homicidio/ quod prius prohibitum

eſt / q̄d poteſt dupliciter fieri: ſcȝ facto / ⁊ verbo: facto quidē / percutiendo: verbo autē / maledicendo: ideo vtrunqꝫ ꝓhibet hic dn̄s ſub pena mortis ꝑ Moyſen dicens: Qui ꝑcuſſerit ⁊c̄. Iſte textꝰ declarabit̄ in deductiōe ⁊ reſolutiōe dubiorū.

¶ Primum igit̄ dubiū: Cū ſit duplex percuſſio / ſcȝ leuis ⁊ atrox. Utrum hoc preceptū reſpiciat vtranqꝫ percuſſionē? Dicendum cōformiter ad glo. interli. ꝙ ſolum reſpicit atrocē. Alias lex eſſet multū crudelis ⁊ ſeuera / ſi pro leui percuſſiōe infligere vellet penam mortis. Inſuper talis leuis percuſſio poteſt de facili ⁊ inaduertēter committi: vt cū quis virga percutit filium / qui recalcitrando percutit patrem pede. Et ita incertum eſſet in illo caſu / ſi filius percuſſiſſet patrem animo eum ledendi / ⁊ iniuriandi / aut ſe defendendi. Solum ergo intelligit̄ lex de atroci percuſſione: que fit cum effuſione ſanguinis / ⁊ cum deliberatione: ⁊ non de leui / vel que fit iocādo et multum caſualiter.

¶ Secundum dubium: Quare potius precipit lex filium percutientem patrem vel matrem mori / ꝗ̄ aliū hominem percutientem? Lex enim precedens nō dicit ꝑcutientē ꝓximū debere mori / niſi ꝑcutiendo intēderit eum occidere. Reſpōſio / propter ſpecialem reuerentiā et amorem quem debet habere filius ad patrem: ⁊ idem iudicium eſt de matre. Inſuper ne dicti filij ſint faciles ad percutiendum parentes / cum quibus domeſtice habitant.

¶ Tertium dubium: Cur lex hec non precipit de vxoribus? Reſponſio: quia iure diuino ſubſunt poteſtati virorum ſuorum: vt dicitur Geneſis.iij. Inſuper ſi ſic eſſet / vxores nimis ſuperbirent et inſurgerent cōtra viros ſuos: quia etiam hodie (nonobſtante tali ſubiectione) adhuc multe rebelles ſunt viris ſuis. Debent tamen viri moderate corrigere vxores ſuas / et ſecundum exigentiam culparum: dicente Apo. Colo. iij. Uiri diligite vxores veſtras / et nolite eſſe amari ad illas.

¶ Quartum dubium: vtrum hec preſens lex ſit iuſta? Uidetur ꝙ non: quia pro inequalibus peccatis infligit equalem penam. Cum tamen lex diuina Deuteronomij.xxv. dicat: Pro menſura delicti / erit et plagarum modus. Sic eſt autem ꝙ iniuriās patri facto / magis illi iniuriatur / ꝗ̄ qui verbo tantū. Ergo ꝓ vtroqꝫ delicto nō debet inferri mors / ſicut dicit litera. Ad hoc reſpondet Petrꝰ de Pal. ꝙ quia vtraqꝫ culpa meretur tātam penam / ſcilicet mortis: ideo iuſte pro vtraque infligitur / ꝗ̄uis vna culpa ſit grauior alia. Qȝ autē grauior culpa non puniat̄ grauiori pena in preſenti / eſt per accidēs: qꝛ nō eſt maior pena / ꝗ̄ mors. Unde in curia officialis nō ſoluēs centum: ita bene excōmunicat̄ / ſicut nō ſoluēs mille: qꝛ vterqꝫ late ſententie eſt rebellis. Itē vna excōmunicatio maior nō eſt maior alia / ſaltim ab codē iudice lata. Priuationes eīm nō recipiūt magis aut minꝰ.

Quintum

¶ Quintum dubiū: Quid eſt ꝓprie maledicere patri vel matri? Pro ſolutione notandū ꝙ maledicere poteſt eſſe duarū partium orationis / quarū vna ſit aduerbiū qualitatis / ⁊ altera verbum infinitiui modi: ita vt accipiatur diuiſim ſic / male dicere / ſiue malum dicere. Alio modo poteſt accipi pro vna ſola dictione ⁊ cōiunctim / quod idem valet / ſicut dicere conuicium vel opprobrium. Et hoc modo accipitur in propoſito. Non ergo omnis filius qui dicit malum de patre / eſt morte dignus: ſed q̄ de eo / ſiue ei maledicit. i. aliquod magnū conuicium de eo dicit. Et hoc intelligitur non ſolum de patre carnali / verumetiā de ſpirituali: vt dicit interli.

¶ Sextū dubiū: Qua pena plecti debebat tēpore legis filius leuiter percutiens patrem / ex quo non debebat plecti pena mortis: vt dictū eſt? Dicendū / ꝙ debebat puniri ad arbitriū boni viri: ⁊ ſignanter ſacerdotis legis qui tūc erat / ⁊ hoc ad incutiendū timorē et cautelā / ne filij faciles eſſent ad talia / ſiue grauiora: qꝛ vt dꝛ Eccli. xix. Qui modica ſpernit / paulatim decidet.

¶ Moraliter et primo / pater cui non eſt maledicendū / ⁊ qui non eſt percutiendus / eſt pater ſpiritualis: vt prelatus / de quo ſubditi non habent maledicere / ſub pena peccati mortalis: qꝛ hoc ad detractionem pertinet. Modo lex dicit in ſequenti.ca. Dijs non detrahes. De hoc etiā dicit̄.vj.q.j. ſacerdotes. Sacerdotes qui proprio ore corpus dn̄i conficiunt / ab omnibus ſunt obediendi et timendi: non dilacerādi / aut detrahendi: qꝛ a quibus ſe domini populus cupit benedici / ſaluari ⁊ inſtrui / nullatenꝰ debet eos arguere: nec vulgus in eorum accuſatiōe ſuſcipi debet. Hec ibi. Qui ergo malitioſe de talibus detrahit / et mala euomit / patres ſuos ſpirituales ꝑcutit / ⁊ preſertim ſi ei preferātur. Secus autē vbi ſubditus loqueretur cū dolore ⁊ cōpaſſione de ſcandaloſa vita ſui ſuperioris: ⁊ hoc perſonis / que in hoc poſſunt prodeſſe. Hoc eīm ad detractionē non pertinet / ſed potius ad zelum domꝰ domini quo accenditur.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo / notādum iuxta illud verbum / Morte morietur: ꝙ talis duplicatio ſiue geminatio locutionis / deſignat ſecūdum glo. interli. duplicem mortem / ad quā talis maledicens patri eſt obligatus: corporalem ſcilicet / et ſpiritualem.

¶ Moraliter ⁊ tertio / ſub predicta maledictione cōprehenduntur omnes illi qui percutiunt lingua patres ſuos ſpirituales / ⁊ q̄ de illis maledicūt: ſiue tales patres ſint confeſſores / ſiue predicatores ⁊ doctores: ⁊ breuiter quotquot operantur ad aliorum ſalutem / et generationē ſpiritualem. Sic enim Paulus gloriatur / ſe habere filios Gala. iiij. dicens: Filioli mei / quos iterum parturio ⁊c̄. Similiter ex Ioan. in ſua .j. canonica / in pluribꝰ capitulis. Et ſicut ſunt plures patres ſpirituales: ita et matres.

Unde

Unde et apud ſanctimoniales
bene reformatas/ que alijs pre
ſunt/ vocantur matres earum/
et nō domine. Talis enim mo=
dus pertinet ad farinam Egy=
pti. Nam ſicut dominus verat
ne diſcipuli ſui vocentur domi
ni/ Mat. xxiij. ita ſuo modo
debet eſſe de filiabus eius/ ſci=
licet ſanctimonialibus.

¶ Allegorice et primo/ pater
qui non eſt percutiendus a fi=
lijs/ eſt Chriſtus: qui eſt pater
omnium de iure: quamuis non
de facto/ ſed ſolum deuotorum
Chriſtianorum. Deuteronomij
xxxij. Nunquid ipſe eſt pater
tuus/ qui poſſedit te/ et fecit
te/ ⁊ creauit te? Ipſe enim fecit
nos/ ſecundū diuinitatē/ in o=
pere creatiōis. Poſſedit nos/
in opere redemptionis: ⁊ crea=
uit nos/ in opere iuſtificatiōis.
Nam tunc anima quodāmodo
annihilata per peccatū/ recrea
tur de nouo: ita vt tunc merito
poſſit Chriſt⁹ dicere illō Apo
ca. xxi. Ecce noua facio om=
nia: quia nouam animam/ no=
uam gratiam/ nouas virtutes
infuſas. Iſte eſt magnus pater
noſter: qui eſt ſuper omnes ho
norandus: quia excellentiſ=
ſimus: item ſuper omnes amā=
dus/ quia munificentiſſimus:
item ſuper omnes metuendus/
quia iuſtiſſimus. Bene etiam
ſcribit de iſto patre Malach.
ij. Pater eſt vnus omnium no=
ſtrum. Sed prohdolor hic opti
mus pater Chriſt⁹ (q non ceſ=
ſat generare per miniſteriū ſa=
cramentorum eccleſie) percu=
tit a multis hereticis ⁊ ſchiſ=
maticis viris/ atque blaſphe=
mis Chriſtianis/ qui nō ceſſant
iugiter nomen ſanctū ei⁹ blaſ=
phemare ore ſuo polluto/ vt
ipſe pie conqueritur Eſa. lij.
Ecce quomodo Chriſtus/ q ꝓ=
pter locorum diſtantiam/ ⁊ ſta=
tuum varietatem/ non poteſt a
malitioſis hominibus percuti
manu/ percutitur lingua. Nam
tales vident dicere illō Iere.
xviij. Percutiamus eū lingua.
Nunqd ꝫ tales filij digni ſunt
morte corporali/ ſpirituali/ et
eternali? Certe vtiqꝫ etiā plu=
ribus alijs/ ſi plures eſſent. Et
idem intelligendum de eo qd
ſubditur: Qui maledixerit pa=
tri ſuo/ ⁊ cetera.

¶ Allegorice ſicut vnū habe=
mus patrem Chriſtū: ita ⁊ vnā
matrem eccleſiam. Nā ab iſtis
duobus parētibus renaſcimur
in baptiſmo. Hec autē optima
⁊ pia mater eccleſia militans/
valde atrocit ꝑcuſſa olim fuit
a multis hereticis/ vt patet. xxiij.
q. iiij. quidā autem heretici.
Item a multis alijs qui poſtea
ſurrexerunt: ita vt poſſit meri=
to cōqueri de talibus filijs: et
dicere illud Eſa. j. Filios enu=
triui ⁊ exaltaui/ ipſi autē ſpre=
uerunt me. Taceo de nephāda
et abominabili hereſi moder=
norū Lutheranorū: que pro=
prie non eſt noua/ ſed tantum
quedam renouatio antiquarū
hereſum: quā extirpare digne=
tur dn̄s cum ſuis fautoribus:
vt merito dicere poſſim veris
fidelibus/ qui a talibus Luthe
ranis multipliciter conturbā=
tur/ illud Gala. v. Qui contur=
bat vos/ portabit iudiciū dei/
quicunqꝫ eſt ille. Et iterū: Uti=
nam abſcindantur qui vos cō=
turbāt. Quid igitur reſtat di=

etis

etis obſtinatis Lutheranis in
ꝑſenti niſi ignis: vt de igne trā
ſitorio tranſeant ad ignē eter=
num: vt dictū fuit in preceden
ti clauſula.

¶ Allegorice et tertio: Iſte
textus poteſt congrue exponi
de Iudeis/ qui percuſſerunt
Chriſtum in paſſione ⁊ morte
ſua. Ipſe nempe erat/ ſecundū
diuinitatē (velint/ nolint) pa=
ter eorum. Propter quod grauiſ
de ſcelus cōmiſerunt. Unde ꝓ=
pter hoc ſcelus/ poſtmodū ciui
tas eorum deſtructa eſt per Ti
tum et Ueſpaſianū Romanos
imperatores. Pars autem po=
puli fame tunc perijt. Alia autē
vili precio vendita eſt/ ſicut et
vili precio emerant Chriſtum
a Iuda. Sic enim predixerat
ipſe Chriſtus Luce. xix. vbi le=
gitur/ ꝙ videns ciuitatem ſup=
ple Hieruſalem/ fleuit ſuper il=
lam/ dicens: qꝛ ſi cognouiſſes/
et tu: quia venient dies in te/ ⁊
circundabunt te inimici tui ⁊
cetera.

¶ Anagogice/ Iſte textus po=
teſt exponi de malo angelo/ q
percuſſit mala volūtate ſua pa
trem ſuum celeſtem/ quādo di
xit in corde ſuo illud Eſa. xiiij.
In celū conſcendā ſupra aſtra
dei exaltabo ſolium meū/ ſede=
bo in monte teſtamenti/ in late
rib⁹ Aquilonis/ aſcendā ſuper
altitudinem nubiū/ ſimilis ero
altiſſimo. Percuſſit etiā tunc
matrem ſuā eccleſiā triūphan=
tem/ quā tunc quantū in ſe fuit
exturbauit: quia vt dicit Apo
ca. xij. factum eſt preliū magnū
in celo. Propter igit hanc du=
plicem percuſſionē patris/ ſcꝫ
et matris/ mortuus eſt ipſe dia
bolus morte duplici: ſcilicet
ſpirituali/ ⁊ eternali. Unde di=
ctum eſt ei a domino (qui mor=
tificat/ et viuificat: deducit ad
inferos/ et reducit) illud Eſa.
vbi ſupra: Ueruntamen ad in=
fernum detraheris/ in profun=
dum laci. Et per hunc modum
exponitur quod ſequit in pre=
ſenti clauſula: Qui maledixe=
rit patri ſuo vel matri/ morte
moriatur. Secundum ꝙ dict⁹
demon maledixit facto ⁊ ope=
re/ predicto patri celeſti/ pari=
ter et matri: id eſt/ eccleſie tri=
umphanti.

¶ Quarta clau=
ſula.

QUi furatus fuerit
hominem/ ⁊ vendi
derit eum: conui=
ctus noxe/ morte
moriatur.

¶ Hiſtorialiter poſt
quam in precedenti clauſula
tertia actum eſt de precepto
iudiciali legis antique/ quod
concernit inhonorationem fi=
lij ad patrem et matrem: hic
conſequenter agit Moyſes de
alio precepto iudiciali/ quod
concernit proximum: dicens:
Qui furatus fuerit hominem/
et cetera. Nouum genus furti
in antiqua lege. Non enim ſo=
lent hodie homines furari/ ꝙ=
uis bene occidi. Eſt autē illud
crimen plagij: vt dicit domi=
nus Hugo Cardinalis/ quod
eſt facinoroſum/ et valde gra=
ue: quia talis fur vendit rem
non ſuam. Iſte textus declara
bitur in deductione dubiorū.

Primum

¶ Primum igitur dubium: q̄d
erat grauius in lege/ furari ho
minem liberum/ et poſtmodum
ipſum vẽdere: ꝙ̄ de homine ſer
uo idem facere? Reſpondetur/
ꝙ primum erat grauius: qꝛ pri
mus tranſibat per medium in=
iuſtum in nouam ſeruitutẽ in=
debitam: ſecundus autem ſolũ
tranſibat de vna ſeruitute in a=
liam/ ꝙ̄uis medium eſſet iniu=
ſtum / quia per furtũ. Unde ſi=
cut hodie grauius eſt furari ca
licem conſecratum/ ꝙ̄ non con
ſecratum: quia illud eſt ſacrile=
gium/ ſecundum autem eſt tm̃
ſimplex furtum: ita dicendum
eſt ſuo modo in propoſito.

¶ Secundum dubium: Utrum
illa lex eſſet iuſta? Uidetur ꝙ
non: quia pena excedebat cul=
pam/ quod eſt cõtra illud Deu=
teronomij: Secundum menſu=
ram delicti/ erit ⁊ plagarũ mo=
dus. Modo mors hominis eſt
deterior/ ꝙ̄ ſimplex furtum: et
ꝙ̄ ſeruitus hominis. Igit̃. Re=
ſpondendum/ ꝙ de furto homi
nis poſſumꝰ loqui dupliciter/
⁊ ſimiliter de furto cuiuſcunq̄
rei temporalis: ſcilicet ſm̃ ſe/
aut ratione ſequele. Si loqua=
mur p̄mo modo/ tũc nec ratio=
ne furti rei tẽporalis / aut etiã
hominis/ debet iſligi mors: ꝓ=
pter rationem predictam. Sed
ſi loquamur de his q̄ nata ſunt
ſequi ex furto/ ſiue hominis/ ſi=
ue rei tẽporalis: tunc licet. Nã
ex hoc ſequitur perturbatio in
republica/ lites ⁊ contẽtiones
pene infinite/ etiã homicidia:
vt cum quis volẽs tueri rẽ ſuã/
occidit raptorem/ et ſimilia: et
tunc licet talem malefactorem
occidere. Hoc enim eſt de men
te beati Thome. ij. ij. q. lxvj.
arti. vj. in ſol. ad ſecundum/ di=
centis: Pene (inquit) preſentis
vite magis ſũt medicinales/ ꝙ̄
retributiue. Retributio em̃ re=
ſeruat̃ diuino iudicio: quod eſt
ſm̃ veritatem in peccantes. Et
ideo ſm̃ iudicium preſentis vi=
te/ nõ pro quolibet mortali pec
cato iſligitur pena mortis: ſed
ſolum pro illis que inferunt ir=
reparabile nocumẽtũ/ vel etiã
pro illis que habẽt aliquã hor
ribilem deformitatem. Et ideo
ꝓ furto quod irreparabile dã=
num non infert/ non infligitur
(ſecundum preſens iudiciũ) pe
na mortis: niſi vel furtum ag=
grauetur per aliquam grauem
circunſtãtiam/ ſicut patet de ſa
crilegio/ quod eſt furtum rei ſa
cre: ⁊ de peculatu/ quod eſt fur
tum rei cõmunis: et de plagio/
quod eſt furtum hominis / pro
quo q̄s morte punit̃. Hec bea=
tus Thom̃. vbi ſupra.

¶ Tertium dubiũ: Cur impo=
nitur pena mortis pro furto ho
minis/ ⁊ vẽditione illius? Dicẽ
dũ/ ꝙ hoc ideo/ quia homo eſt
nobiliſſima ⁊ digniſſima crea=
tura: vtpote ad imaginem dei
facta. Et ideo ꝓ eius furto (ra
tione tãte dignitatis) iuſte in=
fligitur pena mortis.

¶ Quartum dubium: Utrũ fu=
rans hominem/ ⁊ ipſum non vẽ
dens/ ſed ſibiipſi reſeruans/ in=
currat reatum mortis? Dicen=
dum ꝙ non: quia predictum p̄=
ceptum iudiciale eſt vna copu
latiua/ ad cuius veritatem req̄
ritur ꝙ vtraq̄ ps ſit vera. Re=
quirebatur ergo ꝙ talis homo
eſſet furatus/ ⁊ venditus poſt=
modum alteri.

Quintũ

¶ Quintum dubium: Qua pe=
na debebat plecti ille qui fura
batur hominem/ quãdo hoc cõ
periebatur priuſq̄ eũ vẽdidiſ=
ſet. Dicit magiſter Nicolaꝰ de
Lyra/ ꝙ pena talis furis erat/
vt redderet duos homines ad
ſeruiendum illi a quo predictũ
hominẽ fuerat furatus. Et hoc
trahitur ex ca. ſeq. vbi dicitur
ꝙ pro furto aliarum rerum re=
ſtituitur duplum. Concludit er
go hoc a ſimili. Rabi autẽ Sa=
lon. dicit ꝙ pro ſolo furto ho=
minis incurritur pena mortis.

¶ Sextum dubium: Quid iuris
de multis militibꝰ/ qui captos
infideles adducunt in terram
ſuam/ ⁊ eos vendunt Chriſtia=
nis? Dicendum/ ꝙ iſtud factum
eſt penitus alienum a priori: qꝛ
ſuppoſita equitate belli/ quic=
quid capiunt predicti milites
ſupra infideles/ totum faciunt
ſuũ iure belli. Nam cũ poſſint
iuſte tales occidere: iuſte etiã
poſſunt donare illis vitam/ ⁊ in
ſeruos ſuos aſſumere. Quibus
ſuppoſitis/ poſſunt etiam eos
poſtea plus offerenti vendere/
ſiue Chriſtiano / ſiue infideli
domino.

¶ Moralr̃ ⁊. j. Iſtud preceptũ
iudiciale poteſt exponi de dia=
bolo/ q̄ indies furatur animas
de dominio Chriſti: quas ven=
dit cum facit eas ſeruire pecca
to/ cum tamen nullum ius ha=
beat in eas/ niſi forſan ius vſur
patiuum: cum ſcriptum ſit Eze
chiel. xviij. Omnes anime mee
ſunt/ dicit dominus: ſicut ani=
ma patris/ ita anima filij mea
eſt: ſcilicet iure creationis/ re=
demptionis/ gubernatiõis ⁊c.
Ipſe autem diabolus eſt cõui=
ctus de tali furto/ ⁊ indies con
uincitur: cum om̃ia nuda ſint ⁊
aperta oculis domini: vt habe
tur Heb. iiij. Quid igitur reſtat
talibus crimino ſis animabus/
niſi mors eterna? cum ſcriptũ
ſit Ezec. vbi. ſ. anima que pec=
cauerit/ ipſa morietur: ſcilicet
morte eterna.

¶ Moraliter ⁊ ſecũdo: Iſte te=
xtus poteſt exponi de illo q̄ fa=
cto/ verbo/ vl̃ malo exẽplo / ꝓxi
mum inducit ad peccatũ. Qui
ergo altero illorum modorum
furatus fuerit hominem: id eſt/
a via veritatis ſeduxerit: ⁊ ipm̃
vendiderit diabolo/ quantum
in ſe eſt/ ⁊ hoc cum pecunia ini
quitatis/ ſecundum illud Eſa.
lij. Gratis venundati eſtis/ ſci=
licet iniquitatibus veſtris: ta=
lis (inquã) morte morietur: ſci=
licet morte culpe/ ⁊ gehẽne. Et
hoc iuſte: quia ſicut ſm̃ leges
ciuiles ſeruitus et mors quaſi
equiparantur: ita ſpiritualiter
ſeruitus culpe/ ⁊ mors gehẽne.
Unde et ob hoc culpa dicitur
mortalis.

¶ Moraliter et tertio/ Iſte te=
xtus poteſt ſpecialiter exponi
de illis nephandis viris ac mu
lieribus / qui furãtur elegãtes
filios ⁊ filias/ vt exponãt tales
actui nephario. Et de filiabus
quidem abuſio que fit per ma=
querellas indies/ ſatis vſitata
eſt. vnde ꝓh dolor. Sed de ma=
ſculorum abuſu/ quod oẽm gra
uitatẽ excedit/ ſcribit̃ Thren̄.
v. Adoleſcẽtibus turpiter ab=
uſi ſunt. Et Joel. iij. Poſuerũt
puerum in proſtibulo. Itẽ Ro.
j. Maſculi relicto naturali vſu
femine/ exarſerũt in deſiderijs
ſuis inuicem/ maſculi in maſcu
los

los turpitudinē operātes. Sed qui ſic furatus fuerit / aut vendiderit tales perſonas / ad predictos abuſus nepharios / et de hoc conuictus fuerit / morte moriatur: quia in aliquibus regionibus tales comburuntur / aut alio genere mortis plectuntur / preter mortem eternam / que illis preparata eſt in inferno.

¶ Allegorice ⁊ p̄mo: Iſtud cōgrue pōt exponi de hereticis / qui furantur deuotos catholicos / quando trahūt eos ad ſectam ⁊ perfidiam ſuam. Quos etiam vendunt alijs hereticis / quando aſſignāt eos talibus / vt fortius ſeducantur / ⁊ in hereſibus peſtiferis imbuātur: vt faciant eos in duplo ſupra eos filios gehēne. Et nota / ꝙ tales heretici merito dicunt̄ fures. Furtum enim dicitur a furno / qui obſcurus eſt: quia tales nō audēt publice furari homines / eos ad ſectam ſuam trahendo: ſed tm̄ in occulto: quia omnis qui male agit / odit lucem. Jo. iij. Tales igitur fures animarum / ſunt digni morte corporali. Unde ſi ſemel relapſi fuerint / traduntur ignibus: preter mortem eternā / que reſtat illis in futuro.

¶ Allegorice et. ij. Iſtud poteſt exponi de proditore Juda / qui furtum cōmiſit erga Chriſtum: tunc enim cōtrectauit rē alienam / ⁊ poſtmodum furtum ſuum vendidit / quando ipſum Chriſtum vendidit triginta argenteis. Et poſtmodum conuictus noxe ante conſpectum diuine maieſtatis / coram quo omnia nuda ſunt ⁊ aperta / morte mortuus eſt / quādo quidem abiens laqueo ſe ſuſpendit / et crepuit medi⁹: vt habetur Actuum primo.

¶ Allegorice et tertio: Iſtud poteſt exponi de tempore primitiue eccleſie. Tūc enim aduerſarij fidei Chriſtiane furabantur paruulos Chriſtianorum / quos vendebant illis qui de parte ſua et perfidia erant / qui grandeui facti ſequebantur mores eorum. Unde quando dicti infideles poterant cōuinci / morte moriebantur: ⁊ p̄ſertim in terris et locis illis in quibus Chriſtiani dominabantur / et fortiores erant. Et forte propter hanc cauſam aliquando in primitiua eccleſia baptiſmus (extra caſum neceſſitatis) differebatur vſqꝫ ad annos diſcretionis. Alij dicunt / ꝙ baptizatis dabatur aliquod ſignum in carne propria / vt perpetuo poſſent diſcerni a nō baptizatis. Unde vidi quendam Maurum baptizatum: habentem cicatricem in carne ſua / in ſignum ſuſcepti baptiſmi fluminis: vt dicebat.

¶ Anagogice / Iſtd poteſt exponi de malignis ſpiritibus / qui / ſecundum aliquos / preuidētes naturam humanam exaltandam vſqꝫ in celum vnde ceciderant: et ex hoc illi inuidentes proruperunt in tentationem primi hominis: in quo omnes homines erant tanquā in vniuerſali prīcipio. Ecce igitur furtum hominis. Tunc autem ipſum furtum fuit venditum / quando predicti fures fecerūt hominem ſeruire iniquitati ad iniquitatē. Merito ergo

go illi conuicti noxe / in diuino iudicio adiudicati ſunt morti ſpirituali et eternali. Hec ſunt de mente beati Bernard. ſer. j. prime dominice aduentus.

¶ Quinta clauſula.

SI rixati fuerint viri / ⁊ percuſſerit alter proximum ſuū lapide vel pugno: et ille mortuus nō fuerit / ſꝫ iacuerit in lectulo: ſi ſurrexerit ⁊ ambulauerit foris ſuper baculū ſuū / innocens erit qui percuſſerit: ita tamen vt operas eius ⁊ impēſas i medicos reſtituat. Qui percuſſerit ſeruum ſuū / vel ancillam virga / ⁊ mortui fuerint in manib⁹ eius: criminis reus erit. Si autem vno die vl' duobus ſuperuixerit / non ſubiacebit pene: quia pecunia illius eſt.

¶ Hiſtorialiter: Poſtquam in precedenti clauſula quarta egit Moyſes de pena que debetur ei / qui furatus fuerit hominem / et ipſum vendiderit: hic conſequenter loquitur de alio precepto iudiciali / in quo agitur de pena qua digni ſūt qui ſe inter rixandum percutiūt: dicens: Si rixati fuerint viri ⁊c. Deinde loquitur de alio precepto iudiciali / quod concernit percuſſionem ſerui vel ancille: ibi / Qui percuſſerit ſeruū ſuum vel ancillam ⁊c. Iſte tertius eſt ſatis clarus / ideo tranſeūdum eſt ad dubia.

¶ Primum igit̄ dubium: Quare predicta lex nō loquitur de mulieribus rixātibus / ſicut de viris? Ad hoc dicunt aliqui / ꝙ ſub viris comprehēduntur mulieres: quia maſculinum genus concipit femineum. Alij dicūt ꝙ viri debent eſſe maturiores mulieribus: et per conſequens minus ſubiecti rixis et percuſſionibus. Propter quod lex eſt rigidior viris rixantib⁹ / ꝗ̄ mulieribus.

¶ Secundum dubium / Cur p̄dicta lex dixit: et percuſſerit alter proximum ſuum lapide / vel pugno: potius ꝗ̄ gladio: maxime cum atrox percuſſio poti⁹ fiat gladio / ꝗ̄ lapide / vel pugno? Reſpōſio conformiter ad gloſſam interlinea. vt per hoc oſtendatur ꝙ non habuit voluntatem occidendi. Propter quod veniam meretur / ſaltim a tanto.

¶ Tertium dubium mouetur propter illud verbum: Ita tamen vt operas eius et impenſas in medicos reſtituat. Sed quid iuris ſi ſit ita pauper / vt non poſſit talem reſtitutionem facere? Dicendum / ꝙ impoſſibilitas abſoluit eum donec veniat ad pinguiorem fortunam / ſicut ſolet dici de illo qui furto abſtulit rem alienam / qui nō habet vnde reſtituat. Nam in tali obligatio reſtituendi non eſt ſimpliciter extincta / ſed tantum ſopita: ſcilicet dum peruenerit ad pīguiorem fortunam: ita in propoſito. Alij autem dicunt / ꝙ talis debet aliquanto tempore ſeruire / in recompenſationem.

¶ Quartum dubium mouetur propter illud verbum: Qui percuſſerit ſeruum ſuum vel ancillam virga / ⁊ mortui fuerint ⁊c.

Queritur ergo quare potius di
xit / virga / ꝙ̃ enſe / vel aliquo gla
dio? Dicendum / ꝙ iſta lex pro=
cedit a minori ad maiꝰ. Si em̄
percutiens virga reus eſt mor=
tis / in caſu in quo ſeruus incur
rit mortem / vel etiam ancilla: a
fortiori incurrit talem reatum
in caſu in quo percutit eos gla
dio / dummodo ſequatur mors
ex tali percuſſione. Tunc enim
ſatis patet ꝙ voluit occidere.
Lex autem diuina (vt dicit de
Palu.) pro tāto magis reſtrin=
git: quia percutiens etiam vir=
ga / debuit cōſiderare illum ſi=
cut ſe ſeruū dei. Propter quod
debuit cum illo mitius agere.

¶ Quintum dubium mouetur
propter illud verbum: Si autē
vno die vel duobus ſuperuixe=
rit ꝛc. Queritur ergo / vtrū ſuf=
ficiat ꝙ percuſſus ſuperuiuat
vno die vel duobꝰ? Videtur ꝙ
non: quia etiam letaliter ꝑcuſ=
ſus poteſt pluribus diebus ſu=
peruiuere / ꝛ infra nouem dies
ſubiacere periculo mortis / ſm̄
iudicium chirurgicorum. Ad
hoc dicendum / ꝙ percuſſus (q̄
nō eſt ſeruus) de quo loquitur
principiū huius clauſule / ſi mo
riatur poſt plures dies / dū ta=
men iudicetur a peritis ꝙ mor
tuus eſt ex tali percuſſione: ſe=
cus ſi ex negligentia ſe diligē=
ter cuſtodiēdi / vel ex alia occa
ſione / illo ſtante in lecto: alter
ſcilicet percuſſor / ſm̄ Rabi Sa
lo. eſt detinendus a iudicibus
quouſq; videatur ſi percuſſus
moriatur. Quia ſi moritur an=
teq̃ ſit reſtitutus perfecte ſani
tati percuſſor debet mori. Et ſi
dicatur hoc eſſe cōtra illud ver
bum: Si ſurrexerit / et ambula=
uerit ſuper baculum ſuum / per=
cuſſor innocens erit: quod po=
teſt fieri priuſq̃ ſit reſtitutꝰ ꝑ=
fecte ſanitati. Ad hoc reſpon=
det dictꝰ Rabi Sa / ꝙ eſt locu=
tio metaphorica: ita ꝙ per ba=
culum cui homo innititur / ple=
na ſanitas ꝛ fortitudo atq; con
ualeſcentia intelligitur. Nam
ſimilis modus loquēdi / ſcilicet
metaphoricꝰ eſt in lege in plu=
ribus alijs locis. Et tunc per=
cuſſor non eſt condemnandus
niſi ad expenſas percuſſi / quas
fecit in medicos. Et ſic patꝫ de
illo qui percuſſit hominē libe=
rum. Si autē percuſſus eſt ſer=
uus / ꝛ ſignāter gētilis / vel etiā
ancilla: tunc ſufficit ꝙ ſuperui
uat poſt percuſſionem vno die
vel duobꝰ / ad hoc ꝙ dominus
eius qui percuſſit eum / euadat
reatum mortis: ꝛ hoc in fauorē
dominij / quod habet dominus
ſuper eum. Secus autem ſi ſer=
uus ſit Hebreus: quia talis nō
eſt ſeruus ſimpliciter / ſed ad tē
pus tm̄ / vt prius habitū eſt.

¶ Sextum dubium mouetur
propter illud verbum / quo di=
citur: quia pecunia illius eſt.
Queritur ergo quid intelligit
per pecuniam in propoſito? Di
cendum / ꝙ intelligitur ip̄e ſer=
uus gētilis / emptꝰ ab Hebreo /
q̄ dicitur pecunia eius. i. poſſeſ
ſio ſimpliciter dicta / empta me
dio pecunie ſue. Vel q2 eſt poſ=
ſeſſio ſua vera ꝛ realis / ſicut pe
cunia. Seruꝰ aūt Hebreus nō
erat ꝓprie pecunia / ſiue poſſeſ=
ſio emptoris / ſed tm̄ ad tēpus.
Sed ex hoc videtur ſeq; / ꝙ dn̄s
poterat ſeruū occidere impune
et in omni caſu: quia ſemꝑ erat
pecunia / ſiue poſſeſſio ſua. Di=
cendum /

cendum / ꝙ hoc non ponit tan=
quam cauſa ſufficiens occiſio=
nis illius. Sed cum hoc requi
rebatur alia cauſa immediata
ꝛ particularis: vtpote q2 forte
talis ſeruus percuſſus / ex indi
gnatione nolebat comedere:
ſicut de multis ſeruis ꝛ vxori=
bus accidit. Vel q2 poſt ꝑcuſ=
ſionem nolebat ſe diligēter cu
ſtodire / et ex hoc incurrebat
mortem. Vel etiam quādo do=
minū ſuū ſe percutientem cau
ſa correctionis repercutiebat /
et ſe reuincebat. Propter qd̄
dictus dominus ad iram pro=
uocatus: grauius ipſum percu
tiebat / intantum ꝙ ſequebatur
mors in ſeruo. In quibꝰ caſibꝰ
dominus minime tenebatur /
vt dicit de Pal.

¶ Moraliter et primo / iſta lex
iudiciaria poteſt exponi de ho
minibus rixantibꝰ / ſiue contē
dentibꝰ / ad inuicem. Si enim
talis contentio fuerit talis et
tam aſpera / ꝙ ſequatur mors
ſpiritualis in altero: vt q2 for=
te inter loquēdū diffamat eū /
ꝛ notabiliter ſcandalizat / pro=
pter quod iraſcitur vſq; ad mor=
tale peccatum: quod eſt mors
anime: tunc taliter percutiens
lingua proximū ſuum / reus eſt
mortis ſpiritualis ꝛ eternalis:
etiam grauioris q̃ ſi tātū ira=
tus fuiſſet in corde ſuo contra
eū. Et hoc voluit innuere Chri
ſtus Matt. v. dicens: Qui ira=
ſcitur fratri ſuo / reus erit iudi
cio. Qui autē dixerit / racha:
reus erit conſilio. Qui aūt di=
xerit / fatue: reus erit gehenne
ignis. Ecce percuſſio proximi
ad mortē. Ubi vero aliqs ꝑcu=
tit lingua ꝓximū ſuū / nō multū
notabilr̄ ſed leuiter / vt ſepe fie
ri ſolet inter ꝑſonas in vnū ha
bitātes: tūc tm̄ veniale eſt: q2
nec taliter ꝑcutiēs intendit a=
liū ad iram prouocare morta=
lē: ſicut nec de facto ꝓuocatur.
Vn̄ Rabanꝰ / ꝛ ponitur in glo. or
dina. ſatis ad propoſitū loqui=
tur / dicēs: Si qs cum proximo
cōtendens / duricia mentis vel
paruitate / ſpernēdo. ſ. vel non
conſulando / exaſperauerit: ꝛ il
le infirmatꝰ triſtitia a feruore
dilectionis languerit: reus ꝑ
confeſſionē / opera penitētie / ꝛ
impenſā promiſſe emendatio=
nis in medicos. i. in doctores
impendat / qui infirmū bacu=
lo conſolationis erigant / ꝛ fo=
mentis predicationis in pri=
ſtinum ſanitatis ſtatum reſti=
tuant. Hec ille.

¶ Moraliter et ſecundo / ꝛ cō=
formiter ad glo. interli. iſtud
poſſumꝰ exponere de duobus
ſapientibus contendentibus /
quorū vnus nō querit niſi aliū
ſubuertere / ꝛ nō ad viā verita=
tis inducere: ſicut ſolēt facere
heretici / et vani glorioſi / q̄ vo=
lunt in omnibus operibꝰ ſuis
apparere. In tali em̄ caſu is q̄
videtur ꝑualere / proximū ſuū oc
cidit / quantum in ſe eſt: ꝛ ideo
reus eſt mortis ſpiritualis ꝛ e=
ternalis. Secus aūt ſi diſputa=
tio fiat cauſa inueſtigande ve=
ritatis / q̃uis interdū ſe immi=
ſceat appetitꝰ humane laudis
ex egregia impugnatione ad=
uerſarij / ſicut cōmuniter acci=
dit in gymnaſijs ſcholaſticoꝝ.
Tunc em̄ poſſibile eſt / ꝙ oppo
nens nō peccet niſi venialiter /
nec aduerſariū occidit ſpiri=
tualiter per iram aut impatiē=

tiam:ſed ꝙ ille ſimiliter pec=
cet tantũ venialiter / aut nullo
modo.
¶ Moraliter et tertio / iuxta il
lud: Si ſurrexerit ⁊ ambulaue
rit foris ſuper baculũ ſuũ. No
tandũ / ꝙ per hominem ꝑcuſ=
ſum / itelligit̃ homo qui ſuccũ=
bit tentationi carnis vel dia=
boli: et tũc morit̃ ſpiritualiter.
Secus aũt vbi aliqualiter de=
lectat̃ in tẽtatione / citra tamẽ
conſenſum: tũc enim non mori
tur / qꝛ tãtũ peccat venialiter.
Sed ex grã dei ſurgit a tali tẽ
tatione / et ambulat ſuper ba=
culum ſuũ: quando recurrit ad
memoriam crucis Chriſti / que
eſt baculꝰ ille cũ quo percuſ=
ſus eſt demon in hora domini=
ce paſſionis: ſicut baculo ma=
teriali ſolent canes percuti.
¶ Allegorice predictam legẽ
iudicialem poſſumꝰ exponere
de Chriſto / q̃ fuit ſecũdũ hũa=
nitatem proximus populo Iu=
deorũ. Unde Ioan. iiij. Salus
ex iudeis eſt. Da exemplum de
tyriaca optima medicina / q̃
tamen conficit̃ ex peſſimo ve=
neno. Tunc ergo impij Iudei
percuſſerũt hunc proximũ ſuũ
lapide (quãtũ in eis fuit) quã=
do quidem tulerũt lapides vt
iacerent in eũ. Ioan. viij. Tũc
vero pugno / quando quidẽ in
hora paſſiõis collaphis eũ ce=
ciderũt. Eſt aũt collaphizare /
aliquẽ pugno vel manu ad col
lũ cedere. Sed ipe benigniſſi=
mꝰ Chriſtꝰ dimiſit eis noxã qñ
orauit patrẽ / dicẽs: Pat̃ dimit
te eis. Tãdẽ percuſſerũt ipſum
Chriſtũ virga (quẽ reputabãt
quaſi ſeruũ ſuũ) qñ petierũt a
Pilato vt crucifigeret̃ / ⁊ Bar=
rabas dimitteret̃. Uel dici ꝙ
cũ ꝑcuſſerũt virga / qñ fuit fla=
gellatꝰ in p̃torio Pilati. Pro=
pter hec igit̃ ipi Iudei merito
ꝑcuſſi ſũt a Tito ⁊ Ueſpaſia=
no tẽporaliter ⁊ corporaliter /
⁊ a deo patre ſpũaliter ⁊ eter=
naliter: prout p̃dixerat eis ipe
Chriſtus Luce. xix.
¶ Anagogice iſta rixa referẽ=
da eſt ad illã pugnã habitã i=
ter angelos i celo / de q̃ loquit̃
Io. Apoc. xij. dicẽs: Factũ eſt
p̃liũ magnũ in celo ⁊c. Nã an=
geli mali percuſſerũt angelos
bonos / q̃ iduxerũt eos (quãtũ
in ipſis fuit) ad ruinã / et dei of
fenſam: ſed non preualuerunt /
nec locus eorũ amplius inuen=
tus eſt in celo / ſed tanq̃ rei cri
minis miſſi ſunt in abyſſum in
ferni / vbi ſubiacẽt pene eterne.

¶ Sexta clauſula.

Si rixati fuerint vi
ri / ⁊ percuſſerit q̃s
mulierem pregnã
tem: ⁊ abortiuum
quidẽ fecerit / ſed
ipſa vixerit: ſubia=
cebit damno quantum maritꝰ
mulieris expetierit / et arbitri
iudicauerint. Si autem mors
eius fuerit ſubſecuta: reddet
animam pro anima / oculũ pro
oculo / dentem pro dente / ma=
num pro manu / pedem pro pe=
de / aduſtionem pro aduſtione /
vulnus pro vulnere / liuorẽ pro
liuore. Si percuſſerit quiſpiã
oculum ſerui ſui / aut ancille / et
luſcos eos fecerit: dimittet eos
liberos pro oculo quem eruit.
Dentem quoq̃ ſi excuſſerit ſer
uo vel ancille ſue / ſimiliter di=
mittet

mittet eos liberos.
¶ Hiſtorialiter poſtq̃ in prece
dẽti clauſula eximius ꝓpheta
dñi Moyſes locutus eſt de pe=
na q̃ debet̃ ei / q̃ inter rixãdum
percutit proximũ ſuũ: hic con=
ſequẽter loquitur de pena qua
plecti debet qui percutit mu=
lierem pregnantẽ: finaliter ad=
dẽs de pena qua plecti debet /
qui percutiens ſeruũ ſuũ eruit
ſibi oculum vel dentem. Dicit
ergo Moyſes ex parte dñi / po=
nens preceptũ iudiciale cõtra
percutientes mulierẽ pregnã=
tem / in hũc modum: Si rixati
fuerint viri: quorũ ſupple rixa
eſt periculoſior / q̃ rixa mulie=
rum / que nõ ſolent deferre ar=
ma / nec percutere gladio: niſi
loquamur de rixa verbali (qꝛ
quantũ ad illam excedunt mu
lieres ſepenumero viros: dicẽ=
te ſapiente Eccli. xxv. Non eſt
ira ſuper iram mulieris) ⁊ per=
cuſſerit quis mulierẽ pregnan
tem ⁊c. Totus iſte textus de=
clarabitur in deductione du=
biorum.
¶ Primũ igitur dubium: Cũ
ſit hic queſtio de viris rixanti=
bus / ⁊ nõ de mulieribus: Que=
ritur / quare fit mentio de per=
cuſſione mulieris pregnantis?
Dicẽdũ / ꝙ hoc ideo / quia mu=
lier videns virum ſuum percu=
ti / nititur eum defendere (ſi po
teſt) ⁊ ſeparare de multitudine
rixãtium / aut ſaltim rixe ſe in=
terponere: vt dicit Ioſephus.
In illo igitur caſu ſi rixans cõ
tra virum ſuum / percutit eam /
eo ꝙ defendit virum ſuum mo
do predicto / et illa fuerit pre=
gnans: et ex tali percuſſione il=
la abortiuum fecerit: talis per=
cutiens ſubiacebit iudicio / q̃d
ponitur in textu.
¶ Secundum dubium eſt de
abortiuo. Cum enim contin=
gat mulierem pregnantem pa=
rere abortiuum dupliciter: ſci=
licet non animatum / ⁊ anima=
tum: queritur de quo loquitur
preſens lex? Dicendum / ꝙ lo=
quitur de non animato. Quia
vt dicit Auguſtinus / ſi certum
erat ꝙ fetus aliquando fuiſſet
animatus / talis percuſſor pu=
niebat̃ vt homicida: id eſt / ho=
minem occidẽs. Nam fetus q̃
primũ eſt animatus / eſt homo.
Si autem fetus non eſſet ani=
matus / nec mulier ex tali per=
cuſſione moriebatur: tunc per=
cuſſor puniebatur ad arbitriũ
viri ſui bene regulatum. Q̃ ſi
non poterant concordare: re=
currendum erat ad iudices / ſi=
ue ordinarios / ſiue arbitros /
quorum ſententie ſtandũ erat.
¶ Tertium dubiũ: Quare lex
non dixit / quãtum petierit mu=
lier que paſſa eſt: ſicut de viro
ſuo? Dicẽdum / ꝙ propter duo.
Primum / quia cum vir ſit ca=
put mulieris (vt dicit Apoſto=
lus Epheſios quinto) nihil no
tabile debet petere aut recipe=
re: ⁊ p̃ſertim in materia ſubie=
cta / niſi ꝑ manum viri ſui. Se=
cundum eſt: quia perſone leſe /
⁊ preſertim mulieres / immode
rate petere conſueuerunt: vt
dicit dominus Petrus de
Palude.
¶ Quartum dubium / et quod
oritur ex precedenti ſolutio=
ne / tale eſt: Nunquid et viri
poſſunt immoderate petere ſi=
cut et mulieres? Certe ita: et
ideo vbi in caſu viri immode=

ratam recompenſam expetebant: lex prouidit de optimo remedio / ſcilicet de arbitris: qui communiter erant ſacerdotes. Poterant etiam eſſe nõ ſacerdotes / qui de conſenſu partium eligebantur / ⁊ litem terminabant.

¶ Quintum dubium mouetur propter illud verbum / Si autẽ mors eiꝰ fuerit ſubſecuta: reddet animã pro anima ⁊c̃. Queritur ergo cuius perſone relationem faciat ly eius: matris .ſ. vel filij? Dicẽdum / ꝙ vtriuſque: ſiue coniũctim / ſiue ſeparatim. Q ſi arguatur / ꝙ non poſſit intelligi de abortiuo animato / quia lex dicit ꝙ percuſſor reddet dentem pro dente. Talis aũt abortiuus nõ poteſt ledi in dentibus: eo ꝙ dẽtes non habet. Igitur et per conſequens hoc ſolum referẽdum eſt ad matrẽ paruuli percuſſam. Dicẽdũ ꝙ dens (reſpectu paruuli) referendus eſt ad mandibulã / que eſt ſedes dentis: et ideo ſi comperiatur ꝙ percuſſor notabiliter leſerit predictam mandibulã paruuli: ita vt non poſſit eſſe ſedes dentiũ: tantũdẽ eſt ſibi faciendum. Si vero referatur ad matrem / litera eſt clara.

¶ Sextũ dubiũ: Utrum predicta lex ſit equa et rationabilis? Uidetur ꝙ nõ / quia percutiens mulierem pregnantem: non intendit percutere fetum eius: ſed ꝙ pereat / eſt omnino inuoluntarium / ex parte eius ⁊ caſuale: inuoluntariũ autem tollit rationem culpe. Igitur. Dicendũ / ꝙ percuſſio fetus / et ſi non fuerit per ſe intẽta / fuit tamen intenta per accidens: inquantum. ſ. percutiens mulierem pregnãtem / dabat operam rei illicite / quam potuit ⁊ debuit vitare. Ea exemplũ de proijciente lapidem vel tegulam per viam cõmunem / et interficiente hominẽ a caſu trãſeuntem / ſine premonitione generali preuia / verbo vel ſigno / ne quis illac tali hora trãſiret.

¶ Septimũ dubiũ / quare hic ponitur pena talionis? Dicendũ ꝙ ideo / quia multum facit ad propoſitum / eo ꝙ dictũ eſt ꝙ interficiens mulierem ꝑgnãtem / debet mori / ⁊ reddere animam pro anima. Nã pena talionis / ſecũdũ Petrũ Comeſt. eſt / qua aliquis ligatur ad tale patiẽdũ in corpore ſuo / quale alteri intulit. Hec igitur lex taliõis debet generaliter intelligi / et non ſolũ in caſu mulieris pregnantis percuſſe.

¶ Octauum dubium: Cur lex iſta talionis non dicit / aurem pro aure / naſum pro naſo / linguã pro lingua: ſicut loquitur de alijs membris? Põt ad hoc primo dici / ꝙ ſub membris ĩ lege expreſſis intelligũtur etiã alia mẽbra. Secundo poteſt dici / ꝙ auris et naſus (vt ſũt inſtrumẽta ſenſuum) nõ poſſunt auferri vt oculꝰ: ſed tantũ inquantũ ſunt ad decorem: ⁊ ſic cõprehenditur eorum ablatio ſub aduſtione. Quod autem obijcitur de lingua: dicẽdũ / ꝙ inquantũ lingua comeſtioni ſeruit / cõprehenditur eius ablatio ſub ablatione dentis: inquãtũ aũt ſeruit locutioni / ſic comprehenditur ſub ablatione oculi.

Nonum

¶ Nonum dubiũ: Utrũ hec lex talionis ſit rationabilis? Uidet ꝙ non / qꝛ videt eſſe cõtra illud priuilegiũ dñi / de q̃ Deuteronomij. xxxij. Mihi vindictã / ⁊ ego retribuã. Dicendũ / ꝙ lex talionis / dũmodo exerceat amore iuſtitie / ⁊ nõ liuore vindicte / eſt iuſta ⁊ rationabilis: vtpote a deo data in antiqua lege. Unñ tũc licite poterat obſeruari abſq; culpa.

¶ Decimũ dubiũ: Cur tam dura ꝓcepta iudicialia dedit dominꝰ in antiqua lege? Dicẽdũ / ꝙ ꝓpter duritiã populi Hebreoꝝ domãdã / q erat populꝰ dure ceruicis. Uel dicendum / ſcdm Auguſt. ſuper Exodũ. q. lxx. ꝙ deꝰ talia dura ꝓcepta dedit ⁊ ꝓcepit / vt oſtẽderet qd vindicte dei debeat. Niſi enim (inquit) qd vindicte dei deberetur / quis ſciret quid venia relaxaret?

¶ Undecimũ dubiũ: Utꝝ dñs voluerit legẽ iſtã talionis inter oẽs equaliter debere obſeruari? Dicendũ ꝙ non / ⁊ ſignãter iter dñm ⁊ ſeruũ: ſicut oſtẽdit textꝰ preſens cũ ait: Si ꝑcuſſerit quiſpiã oculũ ſerui ſui aut ancille / ⁊ luſcos eos fecerit: dimittet eos liberos pro oculo quẽ eruit. Et ſimiliter dicendũ de dente. Talis igit remiſſio ſeruitutis / erat totalis pena legis. Et ſimile iudicium erat de manu / vel pede.

¶ Duodecimum dubiũ: quare non ſimilis punitio imponit ꝓ aduſtione / vulnere / vel liuore? Reſpondet de Pal. ꝙ manus / oculus ⁊ pes / ſunt de eſſe hominis: quia homo nõ eſt ꝑfectꝰ in natura / niſi talia habeat. Aduſtio autem / ⁊ vulnꝰ / cõmuniter non auferunt membrum neceſſarium ad eſſe hominis: ſed tantum auferãt decentiam quandam ⁊ decorem. Non mirum ergo ſi ſimilis punitio non imponitur.

¶ Decimumtertium dubium: Cur in predictis caſibus / ſcilicet in ablatione naſi / vel oculi ⁊c̃. non puniebatur dominus pena pecuniaria: ⁊ non per priuationem ſerui ſui / qui ab eo recedebat liber? Ratio eſt / qꝛ cũ quicquid habeat ſeruus totum ſit domini ſui / ipſe dominus potuiſſet ab eo repetere dictam pecuniam tanq̃ ſuam: et ſic in nullo fuiſſet punitꝰ. Itẽ vt dicit Andreas / ſi pro predictis / pro quibus dabatur libertas / fuiſſet ſatiſfaciendum per penam pecuniariã: domini (et ſignanter potẽtes) fuiſſent ꝓcliuiores ad attrociter percutiendum ſuos ſeruos: maxime cum dicat Iſidorus / ꝙ reus nullam culpã timet quam nũmis redimere exiſtimat. Inſuper per hũc modum ſerui percuſſi fuiſſent tardiores ad conquerendum de dominis ſuis: tum quia pecunia poſtmodum reuerſa fuiſſet ad eos / vt dictũ eſt: tum quia remanentes in ipſorum ſeruitute / fuiſſent eis duriores. Puniebantur ergo domini in predictis caſibus in hoc quod valde carum habebant: ſcilicet in amiſſione ſeruitutis ſerui ſui / vel ancille / de quibꝰ equaliter loquitur lex: vt patet in textu.

¶ Decimumquartum dubium oritur propter illud verbum: Si percuſſerit quiſpiam ocu-

 lum

lum ſerui ſui/ vel ancille ꝛc. Queritur/ qua pena puniri debebat dominus/ ſi percuſſiſſet vtrumque oculum ſerui ſui vel ancille/ reddendo eos cecos? Nunquid ſufficiebat eos emittere liberos? Dicit de Pal. poſt Andream/ ꝙ non: ſed cum hoc tenebatur prouidere de victu et veſtitu: maxime cum per caſum non potuiſſent ſibi prouidere. Et ad hoc ſacerdotes/ ſiue iudices/ qui pro tempore erāt/ tenebantur eos efficaciter compellere.

¶ Decimumquintum dubium oritur propter illud verbum/ ꝛ luſcos eos fecerit. Queritur ergo/ a quo dicitur luſc⁹? Dicendum/ ꝙ luſcus dicitur quaſi luce carens. Vel dicitur quaſi lucis cuſtos. i. oculi/ non oculoꝝ. Nam luſcus dicitur/ qui habet vnum oculum/ et altero caret.

¶ Moraliter et primo/ per mulierem pregnantem/ quam homo rixans percutit/ intelligit̄ humana conſcientia: que tunc eſt pregnans/ quando concipit bonum propoſitū/ ꝛ habet deſideriū boni. Contingit autem quandoqꝫ ꝙ talis fetus eſt viuens/ ꝛ quandoqꝫ non viuēs. Nam tūc eſt viuēs/ quādo habens ipſum viuit vita gratie. Non viuens aūt/ quando habetur ab attrito/ et ꝗ nondū habet gratiam. Percutiens aūt mulierem pregnantē dr̄ ille/ ꝗ verbo vel malo exemplo ſcandalizat eū ꝗ habet tale ꝓpoſitū bonū/ ſiue de ingreſſu religionis/ ſiue de emendatione morū ꝛ vite/ ſiue alias. Si igit̄ predictus fetus prius viueret modo predicto in anima: et ex tali percuſſione moriatur morte ſpirituali. ſ. per peccatū: tūc taliter percutiens/ id eſt alterū ſcandalizans/ ſimili etiam morte morietur. Et hoc voluit innuere Chriſt⁹ Matth. xviij. cum ait: Si quis ſcandalizauerit vnum de puſillis qui in me credūt: expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo ei⁹/ ꝛ ſubmergatur in mari. ſ. inferni/ niſi ſupple in preſenti ſubmergatur in profundū maris. i. amare penitentie.

¶ Moraliter ꝛ ſecūdo/ ꝛ cōformiter ad dominum Hug. Car. mulier pregnans: eſt quelibet anima deuota: quam ſepe percutiunt confeſſores/ vel nimis aſpere obiurgando eam: vl' nimiam penitentiam imponendo: ita vt ſepe penitentiam et morū emēdationem (quā mēte cōceperat) totaliter dimittat: ecce abortiuū: atqꝫ ad peccata preterita redeat. Tales enim confeſſores ſunt obſtetrices Pharaonis. i. diaboli/ qui infantes Judeorū/ id eſt/ confitentium propoſita bona ſuo facto necare non metuunt. Tales iurati ſunt cū Herode qui paruulos interfecit. Inſuper tales non ſunt Chriſti diſcipuli/ quib⁹ ait ipſe Chriſtus Jo. xj. Soluite eum. ſ. Lazarum: et ſinite abire. Per Lazarū autē figuratur confitens/ qui cū timetur de recidiuo ex grauitate penitentie/ leuis penitentia illi eſt imponenda.

¶ Moralr̄ ꝛ tertio/ iſtud poſſumus exponere de carne ꝛ ſpiritu. Hec enim duo in preſentē ſunt in rixa ferme cōtinua: qꝛ vt dr̄ Gal. v. Caro concupiſcit

aduerſus

aduerſus ſpiritū/ ꝛ ſpūs aduerſus carnē. Hec eni ſibi inuicē aduerſant̄. Nā ſepe ipſa caro extinguit fetū boni propoſiti ī aīa: ita vt ſequat̄ abortiuus. Quale igit̄ iudiciū dandū eſt/ niſi vt caro crucifigat̄/ ꝛ mortificet̄ per opera penalia? Qꝛ vt dicit apoſto. vbi ſupra/ qui Chriſti ſunt/ carnē ſuā crucifixerūt cū vitijs ꝛ concupiſcentijs. Propterea idē apo. Col. iij. clamat dicens: Mortificate corpora veſtra ꝗ ſunt ſuꝑ terram. Et notanter dicit ſuꝑ terrā: qꝛ predicta rixa non fit nec durat alibi ꝙ̄ ſuꝑ terram/ vbi eſt locus certaminis: qꝛ vt dicitur Job. vij. Militia ē vita hominis ſuper terram.

¶ Moraliter ꝛ quarto/ iuxta illud: reddet animā ꝓ aīa/ oculū pro oculo ꝛc. Notandum/ ꝙ iſtud poſſum⁹ exponere de illo ꝗ malicioſe retrahit verbo vel facto aliquem ab ingreſſu religionis: ſiue vt damnificet ipſā religionē/ ſiue quia forte reputat ingredi religionē (quāuis approbatā ꝛ bene regulatam) vanū ꝛ inutile. Sec⁹ aūt ſi bōa intentione hoc faceret: vtpote quia forte habet parētes quibus eſt neceſſarius: vel qꝛ eſt inualidus ad portandū onera religionis/ ꝗ certe grauia ſūt. Nam in talib⁹ caſibus/ aut ſimilib⁹/ nō male agit qui diuertit pro tempore aliquē ab ingreſſu religionis. Secus ſi mala intentione: qꝛ tunc tenetur reddere animā ꝓ anima/ oculū pro oculo/ dētem pro dēte/ pedē pro pede: id eſt poſtea illū quem retraxit inducere ad ingreſſum religionis/ vel eque idoneū. Qꝫ ſi non poſſit talem inuenire: ipſe in propria tenet̄ ingredi: dūmodo ſit vtilis religioni. Et per hunc modū dn̄s Raimund⁹/ quondam penitētiarius pape/ ingreſſus eſt religionem fratrum predicatorū/ vt refert beat⁹ Antoninus in ſumma ſua.

¶ Moraliter ꝛ quīto/ ſicut cōtingit animā deuotā imp̄gnari per gratiam a deo/ et tūc nō licet eā percutere/ ne abortiuū faciat: ita ꝛ ꝑ oppoſitū contingit animā peccatricem impregnari per peccatū a diabolo/ iuxta illud Luc. xxiij. Ve pregnātibus: ꝛ tūc licet eā ꝑcutere/ vt abortiuū faciat: qꝛ meritoriū eſt vt quis volētē peccare retrahat a malo/ qꝛ de hoc deus vnicuiqꝫ mādauit de ꝓximo ſuo: vt dr̄ Eccli. xvij. Vn̄ ad hunc finem dedit Chriſtus preceptū de correctiōe fraterna. Mat. xviij. dicens: Si peccauerit in te: id eſt/ te ſciente/ (ſecūdum vnam expoſitionē) frater tuus: id eſt/ quilibet Chriſtian⁹/ quē debes frat'naliter amare. Vade ꝛ corripe eum inter te ꝛ ipſum ſolum ꝛc. Si te non audierit: adhibe tecum vnū vel duos teſtes ꝛc.

¶ Moraliter et ſexto/ iuxta illud: oculum pro oculo ꝛc. Notandum/ ꝙ ſicut ſunt oculi corporales/ ita et ſpirituales qui ſunt in anima. Unde Ariſtot. j. Ethic. dicit/ q̄d eſt (inquit) in corpore viſus: hoc eſt in anima intellectus. Hereticus ergo ꝗ nititur auferre oculum intellectus in proximo: meretur vt et ipſe perpetuo priuetur tali oculo. Sic enim punietur pena

talio-

talionis: vel meretur priuari viſione diuina: vel dic, ꝙ ſicut in antiqua lege dñs eruẽs oculos ſerui ſui, vel ancille, dimittebat eos liberos pro oculo, quẽ eruerat: ita ⁊ hodie ſi dñs curatus cõperiatꝛ eruiſſe oculos intellectꝰ a ſuis parochianis, predicando et inducendo eos in peſtiferos errores: in tali caſu ſi conuincatur, debet eos dimittere liberos: per reſignationem beneficij, et ad hoc cõpellendus eſt. Et idem iudiciũ eſt ſi abſtulit ab eis pedẽ: id eſt, affectum bonũ: vt ꝙ non viſitent predicationes, aut alias eccleſias preter ſuã. Idẽ dic ſi abſtulit ab eis manũ, retrahendo eos ab executione bone operationis: vt ꝙ nõ faciant eleemoſynas fratribus mendicantibus: dicendo, ꝙ ſunt nimis diuites: vel ꝙ nõ declinent ad eos pro miſſis celebrandis: ⁊ ꝙ habent capellanos ſuos, per quos faciãt illas dici. Item ꝙ ſtatus religionis, ⁊ ſignanter mendicantium, nõ eſt introductꝰ niſi ad queſtũ: et huiuſmodi. Ecce in quibus caſibus dominus curatus debet dimittere ſeruos ſuos: id eſt, perdere beneficium.

¶ Allegorice ⁊ primo, duo viri litigantes, fuerunt Iudei et Gentiles, conuerſi ad fidem in primitiua eccleſia: prout legitur Act. vj. de quibus ibi dicitur, ꝙ creſcente multitudine diſcipulorum, factum eſt murmur Grecorum aduerſus Iudeos: eo ꝙ deſpicerẽtur in miniſterio quotidiano vidue eorum. Ex qua quidem rixa occaſionaliter, ⁊ de per accidens orta eſt percuſſio mulieris pregnantis: id eſt, eccleſie Chriſtiane, habentis paruulum in vtero ſuo: id eſt, Chriſtũ per fidem ⁊ charitatem. Percutientes autem eam fuerunt heretici, qui fuerunt in primitiua eccleſia: ⁊ ꝗ niſi ſunt extinguere dictum paruulum in cordibus recte credentium. Quo nõ obſtante, dicta mater mortua nõ eſt, ſed ſemper viuit, nec morietur ante finẽ ſeculi. Unde ipſa per os Dauid, de huiuſmodi percuſſione pie cõqueritur, dicens: Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea: ſupple, predicti heretici: dicat nũc Iſrael: id eſt, eccleſia, que recte dicitur Iſrael: id eſt, videns deum per fidem. Non quidem ſemel ſolum: ſed frequenter: ideo repetit dicens, Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi: ſupple tantũ nocere, quantũ optabant. Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores. i. predicti heretici: qui tunc fabricauerunt ſupra dorſum eccleſie, quando laborauerunt omnino exterminare dorſum eccleſie. i. precipuos eccleſie prelatos et doctores: prolongauerunt iniquitatem ſuã: qꝛ perſecutio huiuſmodi hereticorũ diu regnauit, nec adhuc omnino totaliter extincta eſt: ſicut patet in modernis Lutheranis. Maritus aũt predicte mulieris pregnantis, eſt dñs deꝰ, ſiue Chriſtus Ieſus, qui deſponſauit eã per fidẽ. Predicti ergo heretici, ꝗ etiã rixantꝛ adinuicẽ, ⁊ cõtra eccleſiã: ſubiacebunt dãno qđ inferũt predicte ſponſe eccleſie, quantũ dictus maritus mulieris expetierit. Hoc autẽ erit in fine ſeculi, quando ipſe Chriſtus mittet omnes hereticos ad mille demones, vbi ſoluent penas eternas, quas pro ſuis peruerſis dogmatibus in preſenti demeruerunt. Quod autem ſubditur, Et arbitri iudicauerint: referendum eſt ad Chriſti apoſtolos, qui ſimul cũ eo iudicabunt in die iudicij, ſcilicet acceſſorie: iuxta illud Chriſti verbum Mat. xix. Uos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſue, ſedebitis ⁊ vos ſuꝑ ſedes duodecim, iudicantes duodecim ⁊c̃. Qđ autem ſequitur: Si autem mors eiꝰ fuerit ſubſecuta: referendum eſt ad aliquas particulares eccleſias, in quibus aliquando floruit fides: ſicut apud Alexandriã, Antiochiã, Hieruſalem, ⁊ huiuſmodi: nũc autem fides ibi omnino extincta eſt. Ecce quomodo ſecuta eſt mors dictarũ eccleſiarũ: et ideo heretici ⁊ tyranni illi qui huius mortis cauſa extiterũt, non euadent iudicium dñi: ſed reddent animã pro anima, ſiue pro animabus quas ſubuerterunt: ⁊ oculum pro oculo, ſiue pro illis qui erant oculi eccleſie. Pedem pro pede. i. ſubuerſione ſimpliciũ, et huiuſmodi: qui dicũtur pedes eccleſie, eo ꝙ ſunt infima pars illius, ⁊ minus honorabilis, ſaltim quo ad iudicium hominũ, ꝗuis nõ ſemper quo ad iudiciũ diuinũ.

¶ Anagogice, hanc rixã poſſumus referre ad rixam angelorum: ſed quia de hoc ſuperiꝰ ſatis dictum eſt, ideo ſufficit. Tunc etiam mulier pregnans erat: quando multi angeli fuerunt in celo creati, ſed predicta mulier: id eſt, eccleſia triumphans abortiuũ fecit, quãdo magna multitudo illorum cecidit de celo in infernum.

¶ Septima clauſula.

SI bos cornu percuſſerit virũ aut mulierem, et mortui fuerint: lapidibus obruetur: et non comedentur carnes eiꝰ: dominus quoque bouis innocens erit. Qꝫ ſi bos cornupeta fuerit ab heri et nudiuſtertius, ⁊ conteſtati ſunt dominũ eius: occideritqꝫ virum aut mulierem: ⁊ bos lapidibus obruetur, ⁊ dominum eius occident. Qꝫ ſi preciũ fuerit ei impoſitum, dabit pro anima ſua quicquid fuerit poſtulatus: filium quoqꝫ et filiam ſi cornu percuſſerit: ſimili ſentẽtie ſubiacebit. Si ſeruũ ancillãqꝫ inuaſerit, triginta ſiclos argenti domino dabit: bos vero lapidibus opprimetur.

¶ Hiſtorialiter poſtꝗ̃ in precedentibus ſufficienter dictum eſt de pena, qua plecti debet qui virum aut mulierem, ſiue liberũ aut ſeruũ percutit: hic conſequenter legiſlator noſter Moyſes, cõformiter ad domini voluntatem, loquitꝛ de pena que debetur boui occidẽti hominem: et dicit, Si bos cornu percuſſerit virum ⁊c̃. Ponuntꝛ autem hic quatuor leges iudiciales

ciales per ordinem.
¶ Prima igitur lex eſt de dño bouis nõ premonito: ⁊ dicit ꝙ ſi in tali caſu bos percuſſerit cornu virũ aut mulierem/ ante ſcʒ dñi conteſtationẽ: ⁊ mortui fuerint/ ſupple ex tali ꝑcuſſione. Nec in hoc diſtingũt inter ſeruũ ⁊ liberum/ nec inter magnũ ⁊ paruũ/ nec inter nobilẽ ⁊ ignobilẽ: ſed equa lex datur de omnibꝰ interfectis a boue. Et ſimiliter quod dictũ eſt de cornu bouis: idem etiã intelligendum eſt de pede illius/ ſiue de alio mẽbro: lapidibus obruetur/ ⁊ hoc propter horrorẽ facti/ ſiue effuſiõis humani ſanguinis. Unde propter eandem cauſam ſequitur: ⁊ non comedenꝫ carnes eiꝰ/ ſed ſupple relinquenꝫ in cãpo vel loco lapidationis: vt deuorentur tum a canibꝰ/ tũ ab auibus celi/ ſiue vt ibidẽ putreſcant. Sequitur: Dñs quoqꝫ bouis innocens erit. Cuius ratio eſt: quia poterat ignorare bouẽ ſuũ cornupetam eſſe. i. ſuis cornibus homines impetere/ ſiue iuadere. Sunt enim aliqui boues adeo mites/ ꝙ nunqꝫ inuadũt homines/ ſed ipſos naturaliꝫ timẽt.
¶ Secunda lex eſt de domino premonito: que dicit/ ꝙ ſi dñs bouis fuerit premonitꝰ. i. quãdo poſt conteſtationem illi factam ꝙ bos illius cornupeta eſſet. i. ꝙ haberet conſuetudinem: homines impetẽdi cornu. ab heri ⁊ nudiuſtertiꝰ. i. a nunc eſt dies tertius. Et nota ſcdm glo. interli. ꝙ hic poniꝫ tẽpus determinatũ ꝓ indeterminato: id eſt/ ꝓ toto tẽpore preterito. Simile habeꝫ Gene. xxxi. cum diciꝫ: Animaduertit Jacob faciem Laban/ ꝙ nõ eſſet circa ſe ſicut heri et nudiuſtertius. Sequiꝫ: ⁊ conteſtati ſunt dominũ eius: id eſt/ illi qui viderunt/ dixerunt domino ſuo: nec tamen recluſit dictũ bouẽ intra ſtabulũ/ ſed occiderit virum aut mulierẽ/ ſiue liberos/ ſiue ſeruos: vt dictũ eſt: quia in hoc non erat diſtinctio: et bos lapidibus obrueꝫ/ ſcʒ propter horrorem facti (vt dictũ eſt) et non ꝓpter culpã quam in hoc haberet: ⁊ dominum eius occident: quia videꝫ mortem illoꝝ voluiſſe/ volendo bouẽ hincinde diſcurrere/ quẽ bene nouerat eſſe cornupetã: ⁊ per cõſequẽs bene poterat probabiliter dubitare ꝙ ex hoc mors hominis ſequi nata eſſet. Poterat tamen talis homo ſeipſum redimere a morte/ ſecundũ legem. Unde ſequiꝫ: Qꝫ ſi preciũ fuerit ei/ ſcʒ domino bouis/ in illo caſu impoſitũ. i. ſi permiſſum illi fuerit/ vt pecunia redimat vitã ſuã: dabit pro anima ſua/ ſcʒ amicis occiſi/ quicquid fuerit poſtulatꝰ: ⁊ hoc ſcdm arbitriũ ſacerdotũ/ q iudices erãt.
¶ Tertia lex erat de libero percuſſo/ que dicebat/ ꝙ quando poſt cõteſtationem bos ledebat hominem liberum/ ſed priuatum: quia filium vel filiã: ſimile iudiciũ erat de dño talis bouis/ ſicut priꝰ. i. talis moriebatur/ vel ſoluebat pecuniã poſtulatam vel arbitrariam.
¶ Quarta lex erat de ſeruo ꝑcuſſo: que dicebat/ ꝙ quando poſt conteſtationem bos ledebat ſeruũ vel ancillã/ dñs bouis puniebat in pecunia certa/

⁊ bos

⁊ bos lapidibus opprimebaꝫ. Qꝫ ſi talis ſeruus erat ſeruus illius dñi/ cuiꝰ bos occiderat eum: tunc pecunia que pro tali morte dabatur/ cedebat ad vtilitatem ſacerdotis vel ſacerdotum. Ubi vero erat ſeruus alterius dñi/ tũc dicta pecunia cedebat ad vtilitatẽ illius. Et in vtroqꝫ caſu bos occidebaꝫ/ et hoc in deteſtationẽ effuſionis humani cruoris: vt dictum eſt/ quãuis bos in hoc nullam haberet culpam/ cum non ageret ꝑ intellectũ ⁊ voluntatem/ ſicut in deteſtationem certorum caſuum non celebraꝫ in eccleſia polluta ſeu violata/ quamuis ipſa eccleſia non ſit in culpa.
¶ Circa autem preſentẽ textũ poſſunt moueri aliqua dubia.
¶ Primum igitur dubium: Cũ homo poſſit interfici ab alijs animalibus/ ſicut a boue: quare ſit potius hic mentio de boue/ qꝫ de alio animali? Dicendum in primis/ ꝙ per bouem intelligitur etiã omne animal/ a quo poteſt homo pati mortẽ. Secundo dicendum/ ꝙ ratio cur potius ſit mentio de boue/ alijs tacitis et ſuppreſſis/ hec eſt: quia in bobus magis Judei abundabant/ tanquam ad plura illis neceſſaria/ non tam ad eſcam/ qꝫ ad ſacrificiũ. Itẽ ad arandum/ ⁊ huiuſmodi.
¶ Secundum dubium/ ex quo in primo caſu dominus bouis innocens erat: cur ergo puniebatur per ablationem rei ſue que occidebatur? Reſponſio/ in deteſtationem mortis hominis hoc fiebat: vt dictum eſt. Item ad cautelam: vt habentes boues auferrẽt ab eis cornua in illa parte q ſcʒ acutior eſt et periculoſior/ ⁊ preſertim vbi veriſimiliter timebatur de ꝑiculo bouis/ circa inuaſionẽ hominis. Nam frequenter ad cautelã multi multa damna patiũtur/ etiam ſecluſa culpa ſua.
¶ Tertium dubiũ: Quare carnes talis bouis lapidati non comedebãtur? Ad hoc reſpõdet Auguſtinus in queſtionibus ſuper exodum. q. viij. ꝙ hoc fiebat propter duo: ſcilicet propter iuſtitiam/ ⁊ ſignificationem. Primo quidem propter iuſtitiam. Ad iuſtitiã (inquit) pertinebat/ vt animal hominibus neceſſarium occideretur: tum propter horrorem facti/ tum in penam negligentie domini ſui. Sed ad ſignificationem (inquit) erat/ ꝙ carnes eius nõ comedebanꝫ/ ſed relinquebanꝫ auibꝰ et canibꝰ. Quidã tamen (inquit) volunt hoc etiam ad iuſtitiã aliqualiter pertinere. Cum enĩ boues ⁊ cetera animalia data ſint homini in adiutoriũ/ propter qꝺ ⁊ iumenta dicuntur: cum ledũt hominẽ/ faciũt quaſi cõtra nature ſue ordinẽ. Merito ergo auferri debẽt ab ordĩe nature/ ⁊ multitudine ceterarũ creaturarũ/ vt cõuertanꝫ ĩ cibũ viliũ creaturarũ/ vel putrefacta in puluerem terre redigantur/ ex quibus etiam mortuis homines ſecundum nature ordinẽ comedere debuerant.
¶ Quartũ dubium/ ⁊ qꝺ verſatur circa ſecundã legẽ ſuperiꝰ poſitam/ tale eſt: Quid iuris ſi vnicus homo plures conteſtatꝰ fuerit domino bouis/ ꝙ bos eius eſſet cornupeta: et poſt

huiuſmodi

huiuſmodi repetitam conteſta
tionem/ bos hominē occiderit.
Nunquid ⁊ dominus eius in ta
li caſu mori debebat? Uidetur
ꝙ non: quia lex alibi dicit/ ſcili
cet Deutero. xvij. In ore duoꝝ
vel trium teſtium peribit q̄ in-
terficietur. Nemo enim occida
tur vno contra ſe dicente teſti-
monium. Item cap. xix. ſeq. di-
citur: Nō ſtabit teſtis vnus cō-
tra aliquē/ quicquid illud pec-
cati ⁊ facinoris fuerit: ſed in ore
duorum aut trium teſtium/ ſta-
bit omne verbum. Relinquitur
ergo ꝙ dñs bouis non teneba-
tur credere vnico teſti deponē-
ti/ ꝙ bos eius eſſet cornupeta:
id eſt/ impetēs homines corni-
bus ſuis. Dicendum/ ꝙ non te-
nebatur ſimpliciter vnico teſti
credere/ nec ex tali depoſitiōe
debebat adiudicari morti: niſi
forſan talis teſtis adhibuiſſet
plures alios homīes/ per quos
potuiſſet conuinci: ⁊ preſertim
ſi damno dato voluiſſet ꝓ ſua
defenſiōe ignorātiā allegare.

¶ Quintum dubium oritur ꝓ-
pter illud verbum: Dabit pro
anima ſua quicquid fuerit po-
ſtulatus. Sed cōtra hoc poteſt
ſic inſtari: Quia aut talis erat
reus mortis: ⁊ ſic non poterat
pro redemptione anime ſue pe
cuniam dare/ nec illā iudices
recipere. Si non erat reus mor
tis: ergo iniuſte exigebatur pe
cunia ab eo? Dicēdum/ ꝙ talis
erat reus mortis: nihilominus
in caſu poterat cum eo diſpen-
ſari (ex diuina ordinatione) vt
non moreretur/ ⁊ hoc per mini
ſterium iudicum/ ſiue ſacerdo-
tum (qui iudices erāt) ⁊ hoc ſi-
gnanter quādo non poterat oc
cidi ſine magno ſcandalo ⁊ tu
batione/ ſiue damno reipubli-
ce. Sicut patet de Jonatha/ fi-
lio Saul. j. Reg. xiij. ꝓ quo po-
pulus multū rogauit/ vt nō mo
reretur: eo ꝙ fecerat ſalutē ma
gnam in Iſrael: Quis eſſet di-
gnus morte/ tanꝗ̄ tranſgreſſor
legis paterne/ comedēdo mel.
Propter quod videtur/ ꝙ rex
poſſit diſpenſare cū aliquo reo
mortis: vt non moriatur quan
do vita eius eſt vtilis reipubli-
ce. Uel quādo pro redemptio-
ne ſua datur pecunia cōuerten
da in vſus reipublice/ ⁊ ad ſub-
leuationem tributorum popu-
li. Hec tamē redemptio nō de-
bet fieri aſſuetis malefacere: ſed
tm̄ quando preſumitur de emē
datione morum et vite delin-
quentis.

¶ Sextum dubium/ vbi filius
aut filia occiſi a boue/ nullos
habebat parentes aut amicos:
⁊ dñs bouis volebat precio re-
dimere vitam ſuam: cui in illo
caſu dāda erat pecunia? Dicit
domin9 de Pal. ꝙ debebat ap-
plicari ad reſtaurationem ⁊ re
parationem templi/ ſiue ad ſa-
crificia comparanda/ que mul-
torum ſumptuū erāt. Uel forte
poterat applicari in alios pios
vſus/ ſecūdum arbitrium ſacer
dotis legis.

¶ Septimum dubium/ quare
lex diſtinguit inter liberum et
ſeruum/ a boue percuſſum? Ra
tio huius eſt: quia lata differen
tia eſt inter vtrunqꝫ: quanuis
vterqꝫ homines/ tamen vnus li
ber ⁊ alius ſeruus. Nam (vt di-
cit Joſephus) maius damnum
erat occidere liberū ꝗ̄ ſeruū:
cum eſſet potior pars cōmuni-
tatis.

tatis. Item quia ſerui ſolēt bo
ues cuſtodire. Unde quādo ꝑ-
cutiuntur/ debet eorum negli-
gentie imputari: magis ꝗ̄ ma-
litie occidētis. Item et tertio:
ſerui cuſtodientes boues/ ſolēt
eos frequenter prouocare/ ſti-
mulare/ atqꝫ exaſpare: et ideo
preſumitur ſeruus interfectus
ſiue ancilla ſic feciſſe. Non ſic
autē preſumitur de libero. Di-
cunt autē Hebrei/ ꝙ ideo. xxx.
ſiclis argenti ſeruus redimeba
tur: ad deſignādū ꝙ. xxx. gene
rationes deſcēderūt de Cham
ſecundo genito Noe/ quem ipſe
Noe in filio eius Chanaā/ ad-
dixit perpetue ſeruituti: vt ha
betur Gen. ix.

¶ Octauum dubium: Quid iu
ris quando bos domini percu
tiebat filium eius/ aut filiā: cū
ipſe ſciret dictum bouē cornu-
petā ab heri et nudiuſtertius?
Dicendum/ ꝙ poterat ſe redi-
mere certo precio ad arbitriū
ſacerdotum bene regulatum:
et dictum preciū erat applicā-
dum in vſus ſanctuarij/ aut in
alios pios vſus. Nam in occi-
ſione filij ſui reſpublica fuit in-
iuſte damnificata: ⁊ ideo opor-
tet ꝙ ipſe recompenſet huiuſ-
modi damnum.

¶ Moraliter ⁊ primo: ⁊ cōfor-
miter ad dominū patriarcham
de Pal. Dñs habens bouē cor-
nupetam/ eſt homo habēs vxo-
rem aut filiam cornupetam: id
eſt/ inhoneſte ⁊ nimis pōpatice
ornatam: ⁊ ſic hincinde vagan
tē/ vt ſuo vano aſpectu alliciat
homines: et conſequenter eos
ſpiritualiter occidat per turpē
cogitationem ⁊ delectationē.
Nā quilibet incautus aſpectus
eſt quaſi percuſſio: vna cū cor-
nu mirabili/ cum quo fuit atro
citer percuſſus Dauid in aſpe-
ctu vxoris Urie/ ſe lauātis: in-
tm̄ ꝙ poſtea ſecuta ſūt duo ma
gna mala: ſcilicet adulterium/
⁊ homicidium. ij. Reg. xj. Ta-
ceo de Sichem/ reſpectu Dy-
ne filie Jacob. Gen. xxxiiij. Itē
de Ammon/ cum Thamar ſo-
rore ſua coeūte. ij. Reg. xiij. Si
igitur vir nouit vxorem ſuā aut
filiam ſic cornupetam/ et non
correxit eam/ reus eſt mortis
eterne: quia videtur implicite
conſentire turpitudini ſue. Da
exemplū de illo qui videt ignē
prope ſtipulam/ nec ipſm extin-
guit. Ipſa vero bos cornupeta
.i. fatua mulier/ aut filia/ lapidi-
bus eterne dānationis obrue-
tur. Ecce periculum domini/ et
bouis percutientis alium.

¶ Moraliter et ſecundo: Bos
eſt malus ſubditus/ ſiue diſci-
pulus proteruus ⁊ ceruicoſus:
quem dominus ſuus/ ſiue prela
tus aut iudex/ debet recludere
intra domum/ clauſtrū/ vel car
cerem: ſecūdum variam illius
conditionem: ⁊ hoc ne alijs no
ceat: alias ſi ſuis malis exem-
plis/ verbis/ aut factis alijs no
cuerit/ ſiue ſpiritualiter/ ſiue tē
poraliter eos occidendo/ domi-
nus eius/ ſcilicet iudex vel pre-
latus/ de peccato tenebitur/ et
a deo punietur: quia ipſum nō
recluſit/ aut manutenuit. Ipſe
vero bos cornupeta/ id eſt/ ma-
lus ⁊ diſſolutus ſubditus/ lapi-
dibus obruetur: id eſt/ eterna-
liter punietur. De hoc habem9
hiſtoriā. j. Reg. iiij. d̄ Hely q̄ a
deo punitus eſt morte eo ꝙ nō
correxerat ſatis aſpere/ ſolētiā
duorū

duorum filiorum ſuorum. Un-
de tali domino videtur domi-
nus deus dicere illud Ezechi.
iij. Ipſe iniquus ſi in iniquitati-
bus ſuis moriatur/ animã eius
de manu tua requiram.
¶ Moraliter ⁊ tertio: Bos cor-
nupeta/ eſt miniſter iuſtitie/ ec-
cleſiaſtice vel ſecularis: qui in-
terdum plus iuſto eſt durꝰ po-
pulo/ ⁊ ferit quãdoqꝫ grauiter
homines ꝓ leui cauſa/ aut etiã
ſine cauſa/ ſed pro occaſiõe ca-
ptata. Procuratores/ recepto-
res/ locumtenentes dominorũ
terrenorum bene nouerũt que
dico. Et ideo ipſi domini ha-
bentes tales boues cornupe-
tas/ q̃ exequũtur negocia ſua/
rei ſunt mortis eterne: ⁊ preſer
tim ſi tales boues fuerint cor-
nupete ab heri ⁊ nudiuſtertiꝰ.
Et de hoc etiã debẽt caute in-
quirere/ ⁊ inuẽtos tales puni-
re/ et a ſuis officijs deponere.
Sic enĩ olim faciebat btũs Lu
douicus/ Francorum rex incõ-
parabilis.
¶ Moraliter et quarto: Bos
cornupeta/ eſt bonus prelatus
eccleſie/ ⁊ ſignãter epiſcopus/
qui etiam defert in capite mi-
tram cornutam. Talis nempe
merito dicitur bos/ ꝓpter la-
bores paſtorales/ quos aſſu-
mit. Job. j. boues arabant/ ⁊ a-
ſine. i. ſimplices paſcebant iu-
xta eos: id eſt/ reficiebantur de
laboribus ⁊ p̃dicationibus eo-
rum. Unde quia multi epiſco-
pi olim bene ararunt in campo
eccleſie/ hinc eſt ꝙ multi eorũ
in fine ſui laborꝫ reportauerũt
eternam mercedem in celo/ ſi-
cut ſepe legitur in martyrolo-
gio ſanctorum. Et nota/ ꝙ ta-
les boni preſules non ſolũ fue-
runt boues/ per mentis conſtã-
tiam quo ad ſe/ aut per bonam
operationem: verumetiam fue
rũt cornupete quo ad alios/ fe-
riendo malos et rebelles ꝑ ſue
authoritatis executionẽ: precĩ
pue autem hereticos/ per pro-
fundam doctrinam/ ⁊ validam
diſputationem: ſicut patuit de
beato Auguſti. aduerſus Ma
nicheum/ Arium/ Donatum/
Fortunatũ/ quẽ in cõuẽtu om-
niũ diſputans publice ſupera-
uit/ ⁊ ſic pene de infinitꝭ alijs.
De eo igitur videtur longe an-
te prophetaſſe Pſal. cum ait:
Exaltabuntur cornua iuſti/ ſup
ple/ Auguſtini. exaltabuntur/
inquã/ feriẽdo obſtinatos pec-
catores: ⁊ p̃cipue perfidos he-
reticos. Nunc vero exaltaꝝ cor
nu eius in gloria: id eſt/ premia
tur in celo ꝓ eo ꝙ tam bene in
preſenti exaltauit cornua ſua/
modo predicto. Utinam mo-
derni epiſcopi ſic exaltarẽt cor
nua ſua. Sed quid dicam/ niſi
ꝙ ferme om̃es modica occaſio
ne habita/ aut forte formidine
pene/ ſiue incurrendi indigna-
tionem hominum/ retrahũt ci-
to more teſtudinũ cornua ſua:
ita vt non audeant ferire ma-
los/ ⁊ ſignãter hereticos/ quos
forte vident ſupportari a ma-
gnis ⁊ nobilibus ꝑſonis. Pſal.
Trepidauerunt timore/ vbi nõ
erat timor.
¶ Moralitꝛ ⁊. v. et ꝑ oppoſitũ:
Bos cornupeta eſt malus p̃la-
tus/ inſcius/ ⁊ diſſolutꝰ/ quem
deus nõ poſuit vt regnaret ſup
populũ ſuum fidelẽ. Oſee. viij.
Ipſi regnauerũt/ ⁊ non ex me:
niſi forte permiſſiue. Ipſi prin-
cipes

cipes extiterunt/ ſupple anima
rũ: ⁊ non cognoui. i. non appro
baui. Tales boues cornupete/
ſepe feriunt ſubditos ſuos ſuis
cornibꝰ/ dure eos tractando/ ⁊
forſan per vias obliquas pecu
nias ab eis extorquẽdo/ tm̃ de
tẽporalibus ſoliciti/ ⁊ ſpiritua
lia ſuis vicarijs ⁊ officialibꝰ cõ
mittẽtes. Tales igitur nõ vnũ
tm̃ virum ac mulierem ferien-
tes in preſenti/ lapidabũtur in
inferno vna cũ dñis ſuis. i. p̃n-
cipibus ſecularibus/ qui vi ar-
mata ⁊ regia introduxerũt eos
⁊ ſedere fecerunt in eccleſiaſti
cis dignitatibꝰ/ eijciẽtes legi-
timos ſponſos: ita vt preualeat
via regia vie ſpiritusſancti. Nã
primum quod in talibus abuſi
bus fieri ſolet/ eſt arreſtare tẽ-
poralia in manu regia: ⁊ ſic co-
gitur verus ſponſus/ vel mẽdi-
care/ quod ſtatui ſuo nõ incũ-
bit/ aut optimo iuri ſuccedere.
¶ Moraliter ⁊ ſexto: ⁊ confor-
miter ad Rabanũ. in glo. ordi.
Per bouem cornupetã/ poteſt
intelligi ſupbus motus animi/
quem debet dñs. i. ſpiritus cor
rigere. Q ſi non fecerit/ ⁊ talis
motus ingerit animabus inte-
ritum/ reatus redundat in cu-
ſtodem. Unde Prouerbi. xvj.
Cor hominis erudiet os eius/
⁊ labijs eius addet gratiam.
¶ Moraliter ⁊. vij. iuxta illud
verbũ: ⁊ non comedent carnes
eius/ nota ꝯformiter ad glo. in-
terli. ꝙ illi comedũt carnes a-
nimalis mortui/ q̃ imitanꝝ ope
ra mortua/ ſiue vitam ⁊ mores
malos hoĩs mortui: ſicut ſepe
ꝯtingit de filio in ordine ad pa
trem malũ: iuxta illud cõmune
Prouerb. Patrẽ ſeqꝛtur ſua ꝓ-
les. Nemo igiꝝ debet talibꝰ pa
ſci carnibꝰ. i. imitari opa hoĩs
mali: ſiue talis ſit mortuꝰ ſpiri
tualiter/ ſiue corporalr̃: qꝛ pu-
treſcũt corã deo ⁊ angelis eiꝰ.
¶ Moralr̃ ⁊. viij. notandũ iu-
xta illud: Q ſi preciũ fuerit ei
impoſitũ/ dabit ⁊c. ꝙ iſtud poſ
ſumus referre ad opera ſatiſfa
ctoria/ q̃ imponunꝝ a ſacerdote
in ſacramẽtali ꝯfeſſione/ q̃ſi in
p̃ciũ precedẽtiũ pctõꝝ. Nã cõ-
fitẽs dꝫ libẽter dare ꝓ aĩa ſua
quicq̃d fuerit a ꝯfeſſore ſuo po
ſtulatus/ ſiue illõ ſit eleemoſy-
na/ ſiue ieiuniũ/ ſiue oratio. Nã
tũc triginta ſicli argẽti dãtur/
cũ iponiꝝ eleemoſyna/ vꝫ ꝙ Da
niel dixit regi Nabuchodono-
ſor: Pctã tua/ eleemoſynis (in-
q̃t) redime. Eiuſd. iiij. Nec ſatꝭ
eſt ꝙ imponaꝝ/ niſi efficaciꝝ im
pleatur: tũc autẽ bos occiditꝝ/
cũ corpus ꝑ abſtinentiã mace-
ratur: dicẽte Apoſt. Coloſſ. iij.
Mortificate mẽbra vr̃a/ q̃ ſunt
ſup terrã. Et Augu. in regu. de
cõi vita cleri. Carnẽ veſtrã do-
mate ieiunijs/ ⁊ abſtinẽtia eſce
⁊ potꝰ/ q̃tũ valitudo ꝑmittit.
¶ Allegorice ⁊ p̃mo: Bos cor
nupeta/ eſt populus Iudaicꝰ: q̃
recte dr̃ bos/ ꝓpter onera antiq̃
legis: ſed cornupeta/ ꝓpter im
pugnationem noue legis. Hic
aũt bos cornupeta tũc ꝑcuſſit
viꝝ ⁊ mulierẽ/ qñ p̃ſumpſit fal
ſo ⁊ heretice dicere/ Chriſtũ ex
Ioſeph ſemine eſſe natũ: ſimul
impetẽs Ioſeph ⁊ Mariã tanq̃
nõ fuerint virgines: pariter et
Chriſtũ: aſſerẽs eũ more alio-
rum paruulorũ fuiſſe cõceptũ/
⁊ natum. Sed hos protegit ec-
cleſia a tali boue cornupeta/ di
cẽs ad beatã Chriſti matrem:
Sabtie-

Gabrielem archangelū ſcimus diuinitus te eſſe affatum/ vterum tuū ⁊c. Quid igitur reſtat huic boui cornupete/ niſi ꝙ lapidibꝰ obruatur per eterne dānationis duram ſententiam.

¶ Allegorice ⁊ ſecundo: Bos cornupeta fuit maligniſſimus Chriſti proditor Judas: qui cōgrue dicitur bos/ quia beſtialiter in collegio Chriſti ⁊ Apoſtolorum conuerſatus eſt. Iſte bos fuit cornupeta/ id eſt/ impetens hominem Chriſtum duobus cornibus. Primū fuit/ cornu auaritie: erat enim auarus. Unde ad extinguendā ſitim ſue auaritie/ Chriſtus commiſerat ei loculos: vt legitur Joan. xij. Secundum cornu/ ⁊ quod ortū eſt in eo ex p̄mo: fuit cornu furti. Erat eñ fur (vt dicitur vbi ſupra) et ea que mittebātur/ ſcilicet in loculis quos ſeruabat/ mittebat/ ſupple vxori et filijs quos habebat. Et quia in effuſione vnguenti precioſi/ quod effudit Magdalena ſup pedes Chriſti/ arbitratꝰ eſt ſe triginta argēteos perdidiſſe: ideo in recompēſam tantūdem/ decreuit Chriſtum vendere. Hec fuerunt igit̄ huius bouis duo cornua/ quibꝰ aggreſſus eſt Chriſtum/ ⁊ ſine quibus nuſꝗ̄ fuiſſet eum aggreſſus. Sicque fuit cauſa primordialis mortis ipſius: propter quod in penā abiens laqueo ſe ſuſpendit/ ⁊ crepuit medius/ atqꝫ diffuſa ſunt eius viſcera: vt dicitur Actuū j. Nunc vero lapidibus eternorum tormentorū obruitur bos iſte in inferno.

¶ Allegorice ⁊ t̄tio. Bos iſte erit Antichriſtus/ qui etiā totus beſtialis erit/ et deditꝰ delectationibus venereorū/ atqꝫ ciborum ⁊ potuū. Habebit aūt bos iſte duo cornua/ quibꝰ percutiet fideles. Primū erit magna aſtutia/ qua vtetur. Habebit enim ſecum diabolum/ qui reuelabit ſibi multa myſteria occulta a conſtitutione mūdi: ita vt videatur ſpiritum dei habere/ ⁊ loqui in nomine ipſius. Nam vt dicit Apoſ. ij. Theſ. ij. filius ille perditionis extollet̄ ſupra omne quod dicitur deꝰ/ aut quod colitur: ita vt in templo dei ſedeat/ oſtēdēs ſe tanꝗ̄ ſit deus. Ecce igit̄ primū cornu huius bouis. Secundū erit magna potentia ſiue crudelitas. Nam quos nō poterit per ſuam aſtutiam ſuperare/ ſtudebit ſuperare exquiſitis tormētis ⁊ cruciatibus. Nunꝗ̄ enim ſancti dei martyres tot ⁊ tanta paſſi ſunt (licet mirabilia legantur tolleraſſe tormēta) ſicut electi dei tūc ab eo patiētur: adeo vt dicat̄ Mat. xxiiij. ꝙ erit tunc tanta tribulatio/ qualis non fuit ab initio mundi/ neqꝫ fiet. Et niſi breuiarentur dies illi/ nō fieret ſalua omnis caro: ſed ꝓpter electos breuiabuntur dies illi. Sequitur: Tunc ſurgent pſeudochriſti/ ⁊ pſeudoprophete/ ⁊ dabūt ſigna magna et prodigia: ita vt in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi. Hec vbi ſupra. Ecce ſecundū cornu predicti bouis: id eſt antichriſti/ qui et filius perditionis ab Apo. appellatur/ vbi ſupra. Et quia tanta mala ⁊ neces hominum facturus eſt/ ideo tandem lapidibus obruetur: quia vt dicit ibidem

idem Apoſt. Hūc interficiet dominꝰ Jeſus ſpiritu oris ſui. i. miniſterio alicuiꝰ boni angeli ad hoc miſſi. Dominꝰ aūt huiꝰ bouis erit diabolus poſſidens eū: ⁊ cuius poteſtate faciet q̄ dicta ſunt: et ideo iuſto dei iudicio poſt hec recludet̄ ī carcerem inferni/ ſine fine ibi cruciandus.

¶ Anagogice: iſta poſſunt exponi de malo angelo/ qui cū in primo inſtāti ſui eſſe/ eſſet pulcherrima et nobiliſſima creatura: non multo poſt mutatus eſt ī bouis ſimilitudinem/ per culpam. Et de hoc vide Boetiū de conſola. libro. iiij. proſa tertia. Unde ſcriptura Eſaie xiiij. improperat ei priorē pulchritudinem/ dicens: Quomodo cecidiſti de celo Lucifer q̄ mane. i. in creatione tua ⁊ principio oriebaris? Sequit̄: Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Ecce quare cecidiſti. Cū aūt iſte bos eiectus fuiſſet de celo/ qr locꝰ ille debetur angelis ⁊ hominibꝰ/ et nō bobꝰ: deſcēdit in hortū paradiſi terreſtris/ ⁊ ibi inueniens virum et mulierē: id eſt/ Adam ⁊ Euā: percuſſit eos atrociter: qr vſqꝫ ad mortem. primo quidē ſpiritualem/ que eſt per peccatum mortale. Deinde vſqꝫ ad mortem corporalē/ q̄ ſecuta eſt ex prima. Gen. iij. Quacūqꝫ hora comederitis ex fructu ſcientie boni ⁊ mali/ morte moriemini. Merito ergo iſte bos lapidibꝰ obruit̄/ per eterni ſupplicij iuſtā a deo deputationē. Ita vt q̄ olim dicebat/ in celū cōſcendā: ſupra aſtra dei exaltabo ſolium meum: modo illi dicatur/ Uerūtamen ad infernum detraheris/ in profundum laci.

¶ Octaua clauſula.

SI quis aperuerit ciſternam/ ⁊ foderit/ ⁊ non operuerit eam: cecideritqꝫ bos aut aſinus in eam: reddet dominus ciſterne precium iumentorū: quod autē mortuū eſt/ ipſius erit.

¶ Hiſtorialiter poſtꝗ̄ legiſlator Moyſes dei imperio/ domini promulgauit legem iudicialem/ de boue cornupeta occidente virū aut mulierem/ oſtēdendo q̄d de eo fieri debeat: hic conſequenter ponit aliam/ que oſtendit quid fieri debeat de eo qui fodit ciſternā/ in quā poſtmodū cadit bos vel aſinꝰ: et dicit/ ꝙ ſi quis aperuerit ciſternam/ et foderit. i. fodiendo aperuerit. Et idē intelligendū eſt de puteo/ ⁊ quacunqꝫ fouea circa quā poteſt cōtingere caſus bruti animalis: ⁊ non operuerit eā/ ſcꝫ ad euitandū pericula: cecideritqꝫ bos aut aſinꝰ in eā. i. quodcunqꝫ animal vtile. De inutili aūt lex iſta nō curat: Pro quo notandū/ ꝙ ſunt aliq̄ animalia omnino immunda ⁊ inutilia/ tā in vita/ ꝗ̄ poſt mortē: de q̄bus lex iſta non loquit̄. Aliqua ſūt vtilia/ ſed immunda/ ſicut aſinꝰ. Itē porcꝰ/ qui eſt vtilis poſt mortē/ ſaltē ante prohibitionem legis Judeorū. Aliqua autē ſunt munda ⁊ vtilia/ ſicut bos. Reddet dñs ciſterne preciū iumētoꝝ. Ex quo patet/ ꝙ intelligitur

de omni ⁊ ſolo aſali vtili. Ca-
nis aūt (quāuis ſit de numero
imūdoꝝ) eſt tñ vtilis i vita. Vñ
poteſt dici aliquo iumētū / q̄ſi
hoīs iuuamentum / ⁊ defenſio
ab aduerſarijs. Quod aūt moꝛ
tuū eſt: ipſius erit. ſ. dñi ciſter-
ne / vt faciat de eo quodcunq̄
voluerit. Et ex hoc textu alij
dicūt ꝙ predicta lex nō poteſt
intelligi de cane: tū qꝛ ad ni-
hil vtilis eſt poſt moꝛtē: tū qꝛ
non cōtingit ipſum moꝛi ex ca
ſu in foueā / pꝛeſertim ſi non ſit
multū pꝛofunda.

¶ Circa autem hunc textum
poſſunt moueri aliqua dubia.

¶ Pꝛimū igit̄ dubiū: Nūquid
cuilibet in ſolo ſuo licet face-
re ciſternā / ſiue ad recipiendū
aquas / ⁊ ↄſeruādū: ſiue ad re-
ponēdū vina vel alia. Quid er-
go ad talē virū / ſi iumētū aut
bos alteri⁹ ibi cadat? Dicēdū /
ꝙ lex iſta intelligitur de ciſter
na que foditur in loco publico
⁊ patenti / ſicut ſolēt facere a-
gricole in agris ſuis cū extra-
hūt de terra marnā Gal. Nō
autē intelligit̄ de locis illis in
quib⁹ non ſolent paſſim trāſi-
re homines vel iumenta.

¶ Secundū dubiū / quid iuris
ſi ibi cadat puer / q̄ non eſt ad-
huc illi⁹ etatis vt poſſit peri-
culū pꝛeuidere? Dicēdū (ſecū-
dū aliquos) ꝙ ſi paruul⁹ ibi ca
dat ⁊ moꝛiat̄: dñs ciſterne / qꝛ
nō coopuit eā / reus ē moꝛtis.
Alij aūt dicūt / ꝙ parētes pu-
li pmittētes eū tñ euagari a
domo / ⁊ nō diligenter cuſtodiē
tes eū: debent ſibijpſis impu-
tare caſum paruuli ſui. ita di-
cit de Pal.

¶ Tertiū dubiū: Queritur ſi
bos coꝛnupeta pꝛoijceret in
ciſternā diſcoopertam bouem
alterius / quis deberet reſtitue
re bouem: vtrū dñs bouis coꝛ-
nupete / vel dñs ciſterne? Dicē-
dū (inquit) de Pal. ſine pꝛeiu-
dicio cuiuſcunq̄ / ꝙ ſi bos ſit
moꝛtu⁹ ex tali ictu ſic ꝙ ſimilr̄
fuiſſet moꝛtu⁹ ſi fuiſſet ſic p-
cuſſus remote a ciſterna: dñs
bouis coꝛnupete debet reſti-
tuere bouē occiſum. Si autem
ex ſolo caſu ſit moꝛtuus / alias
ex ictu non moꝛiturus: domi-
nus ciſterne tenetur. Uel foꝛte
(inq̄t) idem de Pal. equalib⁹
partib⁹ tenet̄ ad reſtitutionē.

¶ Moꝛaliter ⁊ pꝛimo: ciſterna
pꝛofunda / ſed nō coopta: eſt
mulier bene oꝛnata / ſed mali-
uola ⁊ vaga / et pparata ad ca-
piendas animas viroꝛum. Pꝛo
pter quod dicit Apoſto. j. Co-
rin. xj. Si non velatur mulier
tondeatur: quia ſicut dicitur
Hiere. vj. ſicut frigidam facit
ciſterna aquam ſuam: ſic fecit
malitiam ſuam / ſcilicet mala
mulier: vt fieret dulcis anime
ſitienti carnalem voluptatem.
In hanc autem ciſternā cadit
bos vel aſinus / cū doctus pari
ter ⁊ indoctus ſuccumbit tēta-
tionibus venereis. De hoc ha-
bemus hiſtoꝛiam (quantum ad
doctos ⁊ ſapientes) in rege Sa
lomone / qui poſtq̄ multa locu
tus eſt i deteſtationē mulierꝫ
fatue ⁊ luxurioſe / tandē in eā
turpiter cecidit. De indoctis
aūt / ⁊ qui non faciunt ſibi con-
ſcientiā magnā de ſimplici foꝛ
nicatione / pene infinit⁹ eſt nu-
merus: vt teſtātur pꝛoſtibula /
tam aperta / q̄ occulta. Bene
ergo de pdicta ciſterna. i. mu-
liere

liere vana ⁊ fatua: loquit̄ Sa-
piens Pꝛouerbioꝛum. vij. di-
cens / ꝙ retinuit iuuenem mul-
tis ſermonibus: et ſtatim ſequi
tur eam quaſi bos ductus ad
victimam / et quaſi agnus la-
ſciuiens et ignoꝛans / et neſcit
ꝙ ad vincula ſtult⁹ trahatur:
donec tranſfigat ſagitta iecur
eius: velut ſi auis feſtinet ad
laqueum / ⁊ neſcit ꝙ de pericu-
lo anime illius agit̄. Hec ibi.

¶ Moꝛaliter et ſecundo / ⁊ cō-
foꝛmiter ad fratrem Petrum
Berchoꝛiē. ciſterna vel fouea
eſt peccatū: quod dato / ꝙ nul-
lus debeat facere / nihilomin⁹
poſtquam factum fuerit / ipſum
tamen debet homo abſconde-
re ⁊ celare / et a conſpectu ho-
minum ne ſcandalum vel ma-
lum exemplum pariat operire:
quia ſi contrarium fecerit / fo-
ueamq̄ pꝛopꝛij peccata publi-
ce reuelauerit / et ciſternam al-
terius delicti diffamādo ⁊ de-
trahendo aperuerit / ⁊ eius oc-
caſione / ⁊ ſui mali exēpli oſtē-
ſione aliquis bos vel aſinus:
id eſt / aliquis ſimplex cecide-
rit: id eſt / eius exemplo deli-
querit moꝛtis eius ſpiritualis /
et eternalis reus erit. Nam il-
le qui foueam apertam dimit-
tit: id eſt / qui publice peccatū
fecit / nō ſolum tenetur de pec-
cato quod committit / immo
etiam de peccato quod exem-
plo ⁊ occaſione ipſius alius ho
mo facit / aut fecit. Utile igitur
eſt / non ſolum peccata non fa-
cere: verumetiam ſi iam facta
ſunt / ipſa a cōſpectu hominum
(ne foꝛte ſcandalū pariāt) ope
rire. Unde Apocalyp. xvj. di-
citur: Beatus qui cuſtodit ve-
ſtimenta ſua / ne nudus ambu-
let. Quod tamen non faciunt
multi / qui peccata ſua nō ſolū
nō operiunt neq̄ celant / immo
ipſa ex induſtria / ⁊ quaſi p ma
gna gloꝛia publicant ⁊ iactāt:
iuxta illud Eſaie. iij. Peccata
ſua ſicut Sodoma pꝛedicaue-
runt / nec abſconderūt. Super
quo dicit gloſſ. interli. ꝙ ſecun-
da poſt naufragium tabula eſt
impietatem et peccatum abſ-
condere.

¶ Moꝛaliter ⁊ tertio / ciſterna
eſt auris hominis / quam mult̄
aperiunt ad audiendum mala
de pꝛoximis ſuis: et nō operiūt
eam pꝛo loco ⁊ tempoꝛe / cū ta-
men natura poſuerit ibi clauſu
ram / vt non offendatur de⁹ aut
pꝛoximus per eam. Tunc autē
cadit bos aut aſinus in hāc ci-
ſternam / cum homo libēter au
dit mala de pꝛoximo ſuo. In
hoc igit̄ facto magiſter ciſter-
ne / id eſt homo (q̄ debet eſſe di
ligēs cuſtos ſenſuū ſuoꝛum / vt
nō offendat̄ deus per ea) reus
erit peccati moꝛtalis / libenter
audiendo mala de pꝛoximo: ſi-
cut ⁊ detractoꝛ. Nā vt dicit de-
uot⁹ Bern. Detractoꝛ / ⁊ libēs
auditoꝛ / q̄s hoꝛū grauius pec-
cet / non facile dixerim. Nā de-
tractoꝛ habet diabolum in lin
gua / et libens auditoꝛ in aure.
Hec ille.

¶ Allegoꝛice et pꝛimo: Ci-
ſterna eſt ſacra ſcriptura / cu-
ius interioꝛa non debent bo-
bus et aſinis / id eſt / ſimplici-
bus et indoctis manifeſtari et
aperiri: ſed poti⁹ per ſimplicē
expoſitionem aliqualiter ope-
riri. Alias ſi per ſcrupulum er-
roꝛis ibi periclitentur / atque

cadāt:

cadant: de morte ⁊ damnatione eorū tenebit qui occaſionē delinquendi ipſis dediſſe videtur. Predicator igitˀ / vel doctor / debet (ſecūdū Pſalmiſt.) operire celū nubibus / ⁊ dare terre pluuiam. Non eſt enim tutū talibꝰ aperire ciſternam ſacre ſcripture / et de ſecretis illius coram eis diſputare: ſed ſimplicia ſunt eis predicanda / iuxta morem apoſtoli dicentis ij. Corinth. iij. Tanq̄ paruulis in Chriſto lac vobis dedi edere / non eſcam.

¶ Allegorice et ſecundo: ciſterna in quā cecidit bos / fuit dominicū ſepulchrū: in qd (cū honore ⁊ reuerentia loquendo) cecidit bos. i. dñicum corpus / quāuis ſemper vnitū diuinitati / reconditū fuit: et hoc cooperantibꝰ antecedēter Iude proditione / Iudeorū inuidia / ⁊ miniſtrorū Pilati ſeuitia: ſine quibꝰ non fuiſſet Chriſtus mortuꝰ: et per conſequēs non cecidiſſet bos eiꝰ / q̄ (vt ſupra) in ciſternam. Unde in figuram huiꝰ dixit Ruben fratribꝰ ſuis d̄ fratre ſuo Ioſeph: Proiicite eū i ciſternam veterem / que eſt in ſolitudine. Geneſis triceſimoſeptimo.

¶ Allegorice et tertio / per ciſternam idem itelligitˀ qd per puteū: ſcilicet ſacra ſcriptura. Nam ſicut in ciſterna colligitˀ aqua pluuialis / q̄ deſcēdit de celo: ſic et in ſacra pagina reperitˀ doctrina de celo / et diuinitꝰ reuelata. Qui ergo hāc ciſternam effoderit per illiꝰ elucidationem: bene quidem facit: q2 ipſa dicit Eccli. xxiiij. Qui elucidant me / vitam eternam habebūt. Caueat tamen talis foſſator ne ibi cadat bos aut aſinꝰ: id eſt / ne ſimplices ⁊ ignari inde ſumant occaſionē errandi. Unde Matthei. vij. Nolite (inquit Chriſtꝰ) ſanctū dare canibꝰ / neq̄ mittatiſ margaritas veſtras ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus ſuis ⁊ canes conuerſi dirūpant vos. Qui ergo hanc ciſternam effoderit. i. profunditatem ſacre ſcripture aperuerit / ⁊ non operuerit: ſcilicet eā tegendo coram paruulis: non quidem etate / ſed ſenſu: id eſt / minus capacibꝰ: et bos vel aſinus. i. fidelis vel infidelis / ibi ceciderit. i. per hoc ſcandalizatus fuerit: domino ciſterne / id eſt tali expoſitori / ſeu foſſori mors ſpiritualis imputabitur. Hanc igitˀ ciſternam aperuit optimꝰ foſſor Paulꝰ / cum ait j. Corinth. ij. Sapientiam loquimur inter perfectos. Sed eam clauſit / vbi ait: Non poterimꝰ vobis loqui. ſ. quaſi ſpiritualibꝰ: tanq̄ paruulis i Chriſto lac vobis potum dedi / non eſcam. j. Corinth. iij.

¶ Anagogice deꝰ habet duas ciſternas: prima eſt ſuperiꝰ: ſecūda / inferiꝰ: prima eſt pro angelis bonis ⁊ hoībus ſanctis: ſecūda / pro demonibꝰ et peccatoribus. Prima eſt beatitudo eterna / et viſio diuine eſſentie: tam profunda ꝙ nō poteſt plene a quoquam niſi a ſolo deo attingi. Unde apoſt. Rom. xj. O altitudo diuitiarū ſapiētie ⁊ ſcientie dei / q̄ incomprehenſibilia ſūt iudicia eiꝰ / ⁊ inueſtigabiles vie eiꝰ. Secūda eſt profunditas ⁊ abyſſus multa /

pena

pena infernalis: que tanta eſt vt vix ab humano intellectu excogitari poſſit. Unde Auguſtinus ad fratres in eremo. ſer. xxvi. ſic inquit: O inferne tu latus es / et menſuram nō habes: profundus es / ⁊ nullū fundum te habere cognoſco. Inſatiabilis es / quia omnes tam diuites q̄ pauperes te libenter ſuſcipere audio: plenꝰ ardore incomparabili / plenꝰ fetore intollerabili / plenus omni dolore innumerabili. Ibi omnis miſeria / ibi tenebre / ibi nullus ordo / ibi eternus horror: ibi nulla ſpes boni / nulla deſperatio mali: ſed omne malū quod exiſtimari poteſt / damnatis in eternum erit. Hec Auguſtinꝰ vbi ſupra.

¶ Nona clauſula.

SI bos alienus bouem alteriꝰ vulnerauerit / ⁊ ille mortuꝰ fuerit: vendēt bouem viuū / ⁊ diuident preciū: cadauer autē mortui inter ſe diſpertient. Si autē ſciebat ꝙ bos cornupeta eſſet ab heri et nudiuſtertiꝰ / ⁊ non cuſtodiuit eū dominus ſuus: reddet bouem pro boue / et cadauer integrū accipiet.

¶ Hiſtorialiter poſtq̄ in precedenti clauſula actū eſt de lege iudiciali determināte quid olim fieri debebat de homine fodiente ciſternam / intra quā poſtmodū cadebat bos vel aſinus: hic conſequenter ponitˀ alia lex iudicialis / oſtēdēs qd fieri olim deberet de boue vulnerante aliū bouem / ⁊ occidente eū: et dicit ꝙ ſi bos alienus bouem alteriꝰ ⁊c. Iſta lex ⁊ textus exponetur per ſequentia dubia.

¶ Primū igitur dubiū: Utrū hec lex intelligi debeat in omni euentu? Dicendū / ꝙ nō: ſed tantū vbi eſt equiualentia inter vtroſq̄ boues: occiſum ſcʒ / ⁊ occidentem. Alias ſi bos percutiens excederet notabiliter bouē occiſū in valore: tūc dñs bouis percuſſi reportaret inde cōmodū de negligēti cuſtodia bouis ſui. Et per oppoſitum ſi bos occiſus plus valeret notabiliter q̄ bos percutiens: tunc dñs bouis percutientis reportaret cōmodū de negligentia ſua circa cuſtodiā bouis ſui. Lex igitur preſens intelligitˀ qn̄ et vbi eſtimatˀ equiualētia bouis ad bouem / dum adhuc viuerent.

¶ Secūdū dubiū: Quid ſi bos cornupeta nō occiderit aliū bouē / ſed tn̄ eū inutilem reddidit ad laborē? Dicit ad hoc de Pal. ꝙ vel ſecūdū penā talionis ſimilis plaga inferetur boui cornupete qualem intulit boui leſo: vel forte reſtituetur damnū / iuxta arbitriū boni viri. Et iſtud ſecūdū magis mihi placet q̄ primū: q2 in illo caſu nulla vtilitas ſequitˀ / ſed damnū dāno additur. Secꝰ autem in iſto caſu ſecūdo.

¶ Tertiū dubiū: Cur iſta lex dicit / ꝙ cadauer bouis mortui inter ſe diſpertiāt. ſ. dñi bouis occidētis ⁊ occiſi: vt. ſ. faciant inde profectū ſuū: ſiue dictas carnes comedendo / ſiue aliis vendēdo: q2 prior lex ſeptima

 dicit

dicit/ ꝙ ſi bos cornupeta ꝑcuſ-
ſerit virū aut mulierem: debet
lapidibus obrui/ ⁊ carnes eiꝰ
non comedi. Dicendum/ ꝙ iſte
due leges multū differunt: qꝛ
precedens loquit̃ de boue oc-
cidente hominem. Hec aūt de
boue occiſo ab alio boue. Et
ideo in primo caſu carnes bo-
uis occidētis hominē nō de-
bebāt comedi in horrorem fa-
cti. In ſecundo aūt caſu pote-
rāt comedi/ qꝛ nō ſuberat tā-
tus horror. Uel dicēdū/ ꝙ ⁊ ſi
carnes bouis occiſi non pote-
rant comedi a Judeis: eas ta-
men poterant Judei vendere
gentilibꝰ/ quibus nullo modo
erant prohibite.

¶ Moraliter ⁊ primo/ ꝑ bouē
ꝑcutiētē bouē alteriꝰ: deſigna
tur ſcandalū vel ſeductio ſocij
a ſocio ſiue equalis ab equali:
quod quidē ſcandalū aliquā-
do tm̄ eſt/ vt ſequatur mors ſpi
ritualis anime/ ſui iterioris ho
minis. Tūc enim debet vendi
bos viuꝰ/ ⁊ diuidi precium. i.
vterq; debet agere penitētiā/
cōdolendo. Unde apo. ij. Cor.
xj. Quis (inquit) infirmatur/ ⁊
ego non infirmor? Quis ſcāda
lizatur/ ⁊ ego nō vror. Qꝫ autē
ſequit̃: Si aūt ſciebat dn̄s/ ꝙ
bos cornupeta eēt ab heri ⁊c̄.
deſignat ꝙ ille qui aliū ſedu-
xit: tenet̃ illū qui deceptꝰ fuit
reformare ⁊ ad viā veritatꝭ re-
ducere: ⁊ integrum cadauer. i.
oēm penitētiā illiꝰ qui a ſe de-
ceptꝰ eſt i ſe recipe. In cuiꝰ fi-
gurā legit̃. iij. Regū. xiij. ꝙ ꝓ-
pheta q̄ deceperat ꝓphetā q̄
venerat i ſermōe dn̄i cōtra al-
tare cōſecratū ꝑ Hieroboā/ tu
lit cadauer eiꝰ/ ⁊ poſuit i ſepul
chro ſuo/ ⁊ mādauit ſe ſepelirí
iuxta eū: vt dicit̃ vbi ſupra.

¶ Moraliter et ſcd̄o/ aliqn̄ cō
tingit ꝙ bos cornupeta bouē
alienū vulnerat: ſed tm̄ nō ide
morit̃: ⁊ tūc talis debet ꝑ ſa-
cerdotis arbitriū ſatiſfacere:
ꝑ qđ deſignat̃/ ꝙ vbi qˢ (quā-
tum in ſe) aliū ſeducit: ſed tm̄
ꝑ dei gratiā ille nō ſeducitur:
tūc illi ſeducēti imponēda eſt
penitētia a ſacerdote: ſꝫ nō tā-
ta quāta illi fuiſſet imponēda
ſi in effectu illū ſeduxiſſet. Ex
quo pꝫ/ ꝙ effectꝰ malꝰ in caſu
auget peccatū: ⁊ ideo cauēdꝰ.

¶ Moraliter ⁊ tertio/ tūc bos
vniꝰ hoīs bouē alteriꝰ ꝑcutit:
qn̄ ſubditꝰ vniꝰ/ ſubditū alte-
riꝰ offendit: ⁊ tūc debēt dn̄i eo
rum ſine acceptione ꝑſonarum
ad faciēdā iuſtitiā cōmuniter
intēdere: cadauerq;. i. illū qui
leſus eſt/ per cōpaſſionē inter
ſe diuidere. Illū vero q̄ alte-
rū leſit debēt vendere. i. puni-
tioni ſubmittere: et etiā de cō-
muni cōſenſu preciū mortis vl̄
leſionis alteriꝰ inter ſe partiri:
⁊ in executiōe iuſtitie cōmuni-
ter cōſentire/ qꝛ reuera duo ꝓn
cipes vel ꝓlati vtrūq; factū. ſ.
comparationem a parte patiē
tis iniuriā/ ⁊ punitionē a par-
te facientis/ debent communi-
ter proſequi: et ad communem
executionem iuſtitie commu-
niter inclinari. Illeq; cuiꝰ eſt
bos cornupeta. i. ſubditꝰ qui fe
cit iniuriam/ non debet ipſum
defendere: ſed venditioni ⁊ pu
nitioni exponere. Unde ⁊ Au-
guſtinus dicit/ ꝙ iuſtitia eſt cō
munis virtus ⁊c̄.

¶ Allegorice bos/ ſecundum
ꝙ poteſt in malam partem ac-
cipi

cipi et in bonam/ poteſt ſigni-
ficare Judeos ⁊ Chriſtū. Bos
nempe eſt animal durum/ qui
non nouit diligēter incedere/
niſi cum acriter pungitur: ita
etiam olim fuit de populo Ju
deorū. Propter quod frequē-
ter vocatur in ſacra ſcriptura
populus dure ceruicis. Bos e-
tiā olim erat animal immolati
tiū. De eo enim in lege fiebat
interdū immolatio dn̄o: ita et
Chriſtus immolatꝰ eſt deo pa
tri ꝓ nobis. Prouerbiorꝫ. vij.
Quaſi bos ductꝰ ad victimam.
Conſequenter dicendum eſt/
ꝙ tunc bos percuſſit bouē ad
mortem: quando Judei petie-
runt a Pilato vt Chriſtus cru
cifigeretur. Unde tandem in
penam huius percuſſionis di-
ctus bos/ id eſt/ populus Ju-
daicus/ vēditus eſt per Titum
⁊ Ueſpaſianum: et hoc quo ad
eos qui non crediderunt. Sic
enim predixerat Chriſtus Lu-
ce. xix. dicens: Uenient dies in
te o Hieruſalem: ⁊ circūdabūt
te inimici tui vallo: ⁊ ad terrā
proſternent te ⁊c̄. Quo autem
ad credētes de populo Judeo
rum/ predictus bos Chriſtus
diſpertitus eſt quo ad meritū
ſue paſſiōis/ qui illis imparti-
tus eſt efficaciter. Nam tales
merito dicere potuerunt illud
Matthei. xxvij. Sanguis eius
ſuper nos/ ⁊ ſuper filios nr̄os.
Uel dic in malam partem/ ꝙ
tunc Judei diſpartiti ſunt bo-
uem mortuum: quando dixe-
runt Chriſtum ex Joſeph ſe-
mine eſſe natum: in hoc attri-
buentes partem ſue generatio
nis eidem Joſeph/ et partem
beate virgini: quod hereticum
eſt. quia quo ad humanitatem
totus attribuendus eſt eidem
virgini/ vna cum operatione
ſpirituſſancti/ ſicut quo ad di-
uinitatem totus deo patri at-
tribuendus eſt.

¶ Allegorice et ſecundo/ per
bouem cornupetā poſſunt in-
telligi moderni Judei etiā in-
ter Chriſtianos habitantes/ q̄
in occulto nō ceſſant ſuis cor-
nibus: id eſt/ execrabilibꝰ bla-
ſphemijs percutere immorta-
lem bouem Chriſtū et glorio-
ſe regnantem in celis cum deo
patre: de quo apoſt. Rom. vj. lo
quitur/ dicens: Chriſtus reſur
gens ex mortuis/ iam non mo-
ritur. Quid igitur iuris in hoc
facto/ niſi ꝙ per principes ca-
tholicos cogendi ſunt reddere
bouem pro boue. i. morte ſua
luere mortem Chriſti.

¶ Allegorice et tertio/ per bo
uem cornupetam poſſunt meri
to intelligi heretici Luthera-
ni ⁊ alij/ qui cum cornibꝰ ſuis
vulnerant ⁊ percutiūt (quātū
in ſe eſt) alios boues. i. bonos
fideles: allicientes eos in oc-
culto ad ſectā ſuā reprobatiſſi
mā. Cuius reprobatio ⁊ falſi-
tas ſeipſam prodit per hoc ꝙ
ferme nullus audet ſe iactare
de dicta ſecta: et preſertim ſi
magnus et doctus fuerit/ quia
vt dicitur Jo. iij. Omnis q̄ ma
le agit/ odit lucē/ ⁊ non venit
ad lucem vt non arguantur
opera eius. i. nullus hereticus
venit ad cōmunē locū ⁊ patē-
tē: ⁊ maxime vbi nouit eſſe vi-
ros zeloſos ⁊ doctos/ ne ar-
guant̃ opera eiꝰ. i. predicatio
falſa et heretica: ſed ſupple ta-
lis querit angulos/ vel indo-

ctam

tam plebē/ quam poſſit facile ſubuertere. Qui aũt facit veritatem (quo ad ſe) ⁊ eam docet alijs/ venit ad lucem .i. non timet palam docere etiã coram doctis viris: vt manifeſtēt͛ opera eius/ quia in deo ſunt facta: id eſt/ ad honorem dei. Predicti itaq; heretici boues bonos interficientes .i. iuſtos ⁊ veros catholicos ſpiritualiter interficientes/ punietur pena talionis: reddentes bouē p̱ boue .i. ſuſtinētes penã eternam in inferno/ pro illis quos interfecerunt ſpiritualiter: vt dictũ eſt.

¶ Anagogice/ iſta lex poteſt exponi de prelio inito inter angelos in celo: de quo legitur Apoca. xij. Sed quia de hoc ſepe dictũ eſt in precedentib⁹/ ideo ſufficiat ad preſens.

¶ Exodi vigeſimoſecundo.

¶ Prima clauſula.

SI quis furat⁹ fuerit bouem aut ouem ⁊ occiderit vel vendiderit: quinq; boues p̱ vno boue reſtituet/ ⁊ q̃tuor oues p̱ vna oue.

¶ Hiſtorialiter poſtq̃ in precedenti capitulo multe leges poſite ſunt a dño per manum Moyſi/ pro pacifica cohabitatione populi Iſraelitici: cõſequēter in hoc capitulo alie ponunt͛/ p̱ quas ordinat͛ vis cõcupiſcibilis: ſicut p̱ p̄cedens ordinata eſt vis iraſcibilis. Vñ per primã hic inſertã primo reprimit͛ illicita cõtrectatio rei alienę/ ſibi non cõmiſſe: cum dicit͛: Si q̃s furatus fuerit bouē aut ouem ⁊c. Textus eſt clarus.

¶ Circa hunc textum poſſunt moueri aliqua dubia.

¶ Primũ igit͛ dubiũ/ cur maior reſtitutio exigit͛ pro furto bouis/ q̃ ouis? Dicēdũ/ q̄ hoc ideo eſt q̄ bos eſt ad plura vtilis/ q̃ ouis. Eſt enim vtilis ad quinq;. Nã primo immolatur deo/ arat terram/ paſcit homines poſt mortē ſuam de carnibus ſuis. Dat lac/ ⁊ tandem corium. Ouis tantũ vtilis eſt ad quatuor. In primis immolat͛ dño/ ſaltim quantũ ad vet⁹ teſtamentũ/ ⁊ ritũ Iudeorũ. Itē veſtiunt͛ homines de lana ſua/ paſcunt͛ de carnibus ſuis. Inſuper lac miniſtrat. Alij aliam rationē aſſignant: dicentes/ q̄ aliqua peccata puniuntur grauius/ nõ ſolum propter eorum maiorem grauitatem/ verumetiam propter reprimendã hominum pronitatē ad illa. Res autē que in domo cuſtodiunt͛ (vt cõmuniter fit de bobus) nõ ita faciliter poſſunt per furtũ ſubtrahi/ ſicut oues/ que paſcũtur in campis/ ⁊ que interdum de nocte ibi quieſcũt. Et quia facilitas accipiendi rem alienam inducit ad committendũ furtum/ ideo pro furto bouis imponuntur quinq; reſtituendi/ vbi pro furto ouis imponunt͛ tñ quatuor reſtituende.

¶ Secũdum dubium: Cur hec lex potius imponitur pro furto bouis et ouis/ q̃ pro alijs animalibus? Dicendum/ ſecũdum Ioſephum/ q̄ idem iudicium eſt de alijs animalibus

domeſticis

domeſticis: ſed hec duo genera/ que ſunt ceteris cõmuniora/ dantur in exemplum. Idem ergo iudicium eſt de capris/ porcis/ equis/ aſinis et huiuſmodi: que ſecundum maiorem vel minorem difficultatem cuſtodiendi reducuntur ad legem iſtam/ que eſt de boue et oue. Scriptura ergo tantum exprimit et loquitur de eo q̄d communius accidit/ ſcilicet de bobus ⁊ ouibus.

¶ Tertium dubium: Quid iuris ſi predicta animalia inuenta fuiſſent apud furem/ poſtquam ea occidiſſet aut vendidiſſet alijs? Ad hoc dicit de Lyra/ q̄ in tali caſu talis fur fuiſſet tantum punitus in duplum/ ſicut in alijs rebus: quia preſumitur q̄ tandem fuiſſet inclinatus ad reddendum/ ex quo talia nec vendidiſſet/ nec occidiſſet. Dubia enim ſunt in mitiorem partem interpretanda: vt dicitur de regulis iuris/ lib. vj. In predicto ergo caſu/ vnus bos fuiſſet loco reſtitutionis/ ⁊ alter loco ſatiſfactionis. Ecce punitio in duplum.

¶ Quartum dubium/ quare fures in antiqua lege non mandabãtur plecti morte/ ſicut fit hodie? Nam oportet (vt videt͛) alterum dicere: vel q̄ leges diuine tunc non ſufficienter puniebãt malefactores/ vel q̄ leges ciuiles moderne ſint nimis ſeuere. Vtrunq; autem inconueniens eſt dicere. Igitur. Dicendum/ q̄ etiam hodie pro ſimplici furto non imponitur pena mortis/ dummodo ſit primum/ nec ſit multum graue: q2 tunc pena excederet culpam. Nam vita hominis eſt preſtantior rebus temporalibus. Vnde Mat. vj. Nonne anima plus eſt/ q̃ eſca? Item eiuſdem. xvj. Quam commutationem dabit homo pro anima ſua? Et deuotus Bern. Totus iſte mundus in precio vnius anime equiparari non poteſt. Q2 ſi aliquãdo mors infligat͛ pro ſimplici furto/ etiam ſatis tenui/ ſicut olim factum eſt in Normannia tempore ducis Roli/ qui iubebat fures ſuſpendi pro quinq; ſolidis: hoc fiebat non p̱pter grauitatē delicti in ſe/ ſed vt purgaret patriam a pene infinita multitudine furum/ ⁊ vt homines ſecure ⁊ quiete habitarēt in dicta patria. Vbi autem aliquis eſt aſſuetus in vitio furti/ nec ſperatur emenda: tunc licite poteſt tolli de medio/ tanquam pernicioſus reipublice/ ſicut carnes putride ab humano corpore/ ne totũ corpus inficiant. Hinc infra preſenti capitulo dicitur: Maleficos non patieris viuere. Ex his ergo patet/ q̄ neque leges antique erant diminute/ neq; moderne ſuperflue/ aut nimis ſeuere.

¶ Quintum dubium: vtrũ pro equali furto/ in quantitate et valore debeat infligi equalis pena? Videt͛ q̄ ſic: quia lex diuina dicit Deute. xxv. Secundum menſuram delicti/ erit et plagarũ modus. Dicendum ad dubiũ/ q̄ non: ſed propter aliquam circunſtantiam/ que eſt in vno furto/ que nõ eſt in alio/ vnum furtũ poteſt altero eque graui grauius puniri. Vñ furtũ manifeſtũ grauius punitur/ q̃ occultũ. Nam vt dicit de Pal.

pena

pena furti manifeſti (ſecūdum
leges ciuiles) eſt quadruplū / ꝓ
ter rei conſecutionem. Rapine
quintuplū. Non manifeſti aūt /
eſt duplū. Et ad authoritatē
ex Deute. dicit ꝙ debet intelli-
gi / vbi cetera ſunt paria. Joſe-
phus aūt dicit / ꝙ aurū ⁊ argē-
tum reddebat in duplū. Jumē-
ta vero quecunq; in quadru-
plum: excepto boue / qui redde-
batur in quintuplum.

¶ Sextum dubium / quomodo
cū his omnibꝰ poteſt ſtare qđ
legit Nume. v. vbi dicit / ꝙ fur
debet reddere caput. i. capita-
le / inſuper ⁊ quintā partē red-
det ei in quem peccauit? Item
Prouer. vj. dicit / ꝙ fur depre-
henſus reddet ſeptuplum. Ad
primū dicendū / ꝙ illud intelli-
gitur de re ſublata per ignorā-
tiā. Uel quando furtū latebat /
et fur ſpōte reſtituebat. Ad ſe-
cūdū dicit dn̄s Petrꝰ de Pal.
ꝙ ꝓceſſu tēporis homines ma-
gis proni facti ſunt ad furādū:
⁊ ideo lex iſta tēpore Salomo-
nis fuit artata. Uel poteſt ex-
poni / reddet ſeptuplū. i. reſti-
tuet in integrū: q2 ſeptenariꝰ
eſt numerus perfectus in ſacra
ſcriptura.

¶ Moraliter et primo / ꝑ bouē
intelligit aliquis vir magnus
in eccleſia Chriſti / ⁊ qui eſt ad
opera ſancta ⁊ bona ſuſtinēda
fortiſſimꝰ. Per ouem aūt deſi-
gnatur bonus ⁊ ſimplex ſubdi-
tus. Tunc aūt furatur bos / cū
predictus vir magnus inducit
ad peccatū: ⁊ ſimiliter ouis / cū
inducitur ſimplex ad peccatū.
In quo qđē caſu q̄ inducit vi-
rum magnū ad peccatū ⁊ rui-
nam / grauius peccat / ⁊ eſt ma-
ioris pene reꝰ (ceteris paribꝰ)
q̄ qui inducit perſonā ſimpli-
cem: q2 inde natū eſt oriri gra-
uius ſcandalū / q̄ de perſona
ſimplici.

¶ Moraliter ⁊ ſecūdo / tūc bos
vel ouis vulnerat / ſed non ad
mortē / cū quis inducit ad pec-
catū veniale. Tunc autē occi-
dit / quotiēs in effectu inducit
vel trahit ad mortale. In quo
caſu tenetur talis inducēs re-
uocare (quantum poteſt) indu-
ctum ad priſtinum ſtatum: ali-
as perditio illius ſibi impu-
tabitur.

¶ Moraliter illi nephandiſſi-
mi ⁊ perditiſſimi viri furantur
boues / q̄ in certis regionibus
inducunt iuuenes maſculos ad
actū nephariū. Et ſimiliter il-
le vetule furant oues / q̄ indu-
cunt puellas ad corruptionē:
⁊ has vocamus focarias / alias
vulgo maquerelias. Et q̄uis
vtrunq; ſit malum / et maxima
pena dignū: primū tamen eſt
ſecundo multo grauius / ⁊ ma-
iori pena dignum.

¶ Allegorice et primo / furans
bouē fuit Judas / q̄ furtū cōmi-
ſit circa Chriſtū: ⁊ ipſum vēdi-
dit impijs Judeis. Quē tenen-
tes petierūt a Pilato / vt inter-
ficeret. Propter quod tenētur
ad maximā ſatiſfactionē / quā
nō poſſunt ſoluere remanendo
in perfidia ſua. Et hinc eſt / ꝙ a
tēpore Titi ⁊ Ueſpaſiani con-
tinue manēt ſub ſeruiture vbi-
cunq; ſint. Nā Chriſtus quem
vendiderunt / ſimul fuit bos et
ouis: vt patet ex dictis.

¶ Allegorice ⁊ ſcđo / iſtud poſ-
ſumus exponere de hereticis q̄
furant a dn̄o / ⁊ ab eccleſia bo-
ues

ues ⁊ oues. Boues qđē qn̄ epi-
ſcopos ⁊ viros magnos trahūt
ad ſectā ſuā: ſicut hac tēpeſta-
te patet de nōnullis epiſcopis /
⁊ ſignāter Germanie / de qui-
bus fert ꝙ in tantā veſaniam
deuenerūt / vt duxerit vxores.
Nonne igit iuſte de talibꝰ bo-
bus cōquerit dn̄s Eſa. j. dicēs:
Filios enutriui / ſcz corporalit
de bonis eccleſie: et exaltaui /
ſupple quo ad dignitates ec-
cleſiaſticas: tandē aūt ipſi ſpre-
uerunt me / renunciantes cle-
ricatui more Juliani apoſtate
aui eorum. Sequit: Cognouit
(inqt) dn̄s bos poſſeſſorē ſuū.
Iſrael aūt. i. nōnulli clerici vi-
dentes deū ꝑ literarū peritiā /
nō me cognouit. i. ad modū nō
me cognoſcētis ſe habuit: ⁊ po-
pulus meꝰ. i. ipſi clerici / q̄ ſunt
de ſorte mea pre alijs populis:
nō itellexit / ſcz vocationē ſuā.
Audiāt igit tales boues dn̄m
dicentē: Ue gēti peccatrici / po-
pulo graui iniquitate / ſemini
neq; / filijs ſceleratꝭ. Sed q̄re
ve tali genti? Quia dereliq̄ue-
runt dn̄z / renūciantes clerica-
tui: blaſphemauerunt ſanctum
Iſrael. i. blaſphemare fecerūt
per infideles / q̄ ꝓpter tam hor-
rēdū ſcelus / vituperāt tā Chri-
ſtum q̄ eccleſie ſtatum / ⁊ fidē
Chriſtianā. Abalienati ſūt re-
trorſum: redeuntes ad ſtatum
laicalē / ⁊ ducentes vxores: ſed
nouerint tales boues / ꝙ non
euadent terribile iudicium do-
mini. Ideo ſequitur: Sup quo
percutiam vos (inquit) domi-
nus ad eos / vltra addētes pre-
uaricationem? Et breuiter hec
labes Lutherana adeo infecit
Germaniā et alias mundi par-
tes / ꝙ a planta pedis / vſq; ad
verticem capitis. i. a minoribꝰ
vſq; ad maiores / qui deberent
regere populū et ipſum mede-
ri / non eſt in eo ſupple populo
ſanitas. Sic autē loquit ꝓphe-
ta vniuerſaliter / ꝓpter pauci-
tatem verorū catholicorū / qui
remanſerūt in medio predicte
nationis peruerſe. Ecce igitur
quomodo boues furant / tam
paſſiue q̄ actiue. Uideāt igit /
⁊ corde intelligāt / tales fures
qualem reſtitutionē facere po-
terunt. Quā ſi nō fecerint / per-
petuo redigent in carcerē in-
ferni. Per oues aūt quas pre-
dicti hereſiarche / ⁊ eorū diſci-
puli furant / intelliguntur ſim-
plices ⁊ deuoti Chriſtiani / qui
conſueuerunt audire veros et
bonos predicatores loquen-
tes in nomine domini: de qui-
bus Joan. x. Oues mee (inqt
Chriſtus) vocem meam audi-
unt: et alienum / id eſt hereti-
cum / non ſequuntur: ſupple ſci-
enter: ſed quandoq; accidit vt
ſeducantur / et in errorem la-
bantur poſt maiores ſuos pre-
dicantes contra orthodoxam
fidem. Ecce quomodo oues fu-
rantur a predictis hereticis.

¶ Allegorice et tertio / per bo-
ues intelliguntur Chriſti apo-
ſtoli / et ſancti illi martyres /
qui fuerunt in primitiua eccle-
ſia. Hi enī poſt Chriſtū labo-
rauerūt fortiter ī agro dn̄ico /
portātes pondus diei ⁊ eſtus.
Sed queādmodū boues poſt-
quā diu colla ſubmiſerunt iu-
go arandi terram / poſtmodū
recluduntur in ſtabulum: vt
impinguantur

impinguantur / ⁊ tandē occidan
tur: ita ⁊ p̄dicti ſancti dei / poſt
ꝙ̄ bene et laudabiliter ſeruie-
rūt in vinea dn̄i / tandem opti-
me impinguati virtutib⁹ ⁊ me-
ritis / per tyrannos occiſi ſunt:
⁊ ſic tran ierunt ad regna cele
ſtia. Merito ergo dicere pote-
rant illud Actu. xiiij. Per mul
tas tribulationes oportet ⁊c.
Tales nēpe boues furati ſunt
a tyrannis / et de domibus ſuis
violenter extracti vt venderen
tur in ſeruos / vel vt occideren-
tur crudeliter. Unde ⁊ de Pau
lo legitur Actu. ix. ꝙ ante con
uerſionem ſuā (deſiderans de-
ſtruere omnino ſectā Chriſtia
norum) acceſſit ad principē ſa
cerdotum / ⁊ petijt ab eo epiſto
las i Damaſcū ad ſynagogas /
vt ſi quos inueniſſet huius vie
viros ac mulieres / vinctos ꝑ-
duceret in Hieruſalem. Per o-
ues autem / ſimplices catholici
deſignantur: qui fuerunt in pri
mitiua eccleſia / ꝙ ſimiliter fu-
rati ſunt / ⁊ venditi / atq; occiſi.
Unde legit̄ Actuū. viij. ꝙ poſt
mortem beati Stephani facta
eſt perſecutio magna in eccle-
ſia que erat Hieroſolymis: et
omnes diſperſi ſunt per regio-
nes Judee ⁊ Samarie: preter
Apoſtolos / qui ſupple conſtan
tiores erāt. Sequitur: Saulus
autem deuaſtabat eccleſiā / per
domos intrans / ⁊ trahēs viros
ac mulieres / tradebat in cuſto-
diam. Nō enim habebat facul-
tatem eos tradendi ad mortē:
vt dicit glo. interli.

¶ Anagogice: per bouē (que
robuſtiſſima eſt creatura) itel-
liguntur boni angeli / qui ex cō
ditione ſue nature ſunt poten-
tes ⁊ robuſti. Per oues autem /
intelliguntur homines: qui ex
conditione ſue nature ſunt mi-
tes et ſimplices / ſicut oues.
Tunc enim mali angeli volue-
runt furari boues / quando vo-
luerūt trahere bonos angelos
ad partem ſuam malam. Simi-
liter ⁊ oues / quando in effectu
traxerūt primum hominem ad
peccatum. Ecce grauiſſimum
⁊ damnatiſſimum furtum. Pro
quo dicti angeli mali nūc luūt
penas in inferno: quia non poſ-
ſunt ſatiſfacere pro dāno quod
cōmittere voluerunt: nec ſimi-
liter pro malo quod commiſe-
runt / quando primum parentē
ad peccatum traxerunt.

¶ Secunda clauſula.

Si effrīgēs fur do-
mū / ſiue ſuffodiēs
fuerit inuentus: ⁊
accepto vulnere
mortu⁹ fuerit: ꝑ-
cuſſor nō erit re⁹
ſanguinis. Qꝫ ſi orto ſole hoc
fecerit / homicidium perpetra-
uit: ⁊ ipſe morietur. Si non ha-
buerit quod pro furto reddat /
ipſe venundabitur. Si inuentū
fuerit apud eum quod furatus
eſt viuens / ſiue bos / ſiue aſin⁹ /
ſiue ouis: duplum reſtituet.

¶ Hiſtorialiter: Poſtꝙ̄ in pre-
cedēti clauſula dictū eſt de le-
ge infligente penā pro ſimplici
furto: hic conſequēter ponitur
alia lex infligens penā pro fur
to facto cum violentia: que di-
cit ꝙ fur effringens domū / vel
eam effodiēs / ⁊ in tali facto in-
uentus: ſi hoc fiat nocturno tē
pore / ⁊ vulneretur ad mortem /
ſiue

ſiue a domino domus / ſiue a fi-
lijs eius vel ſeruis / percutiens
eum non erit reus ſanguinis.
Cuius ratio eſt / ſecundum Au
guſti. quia percutiens eum nō
potuit diſcernere vtrum ad fu-
randum vel ad occidendum ve
nerit. Si autē orto ſole hoc fe-
cerit / homicidiū perpetrauit:
ſcilicet dictus interficiēs. Pro
pter quod et ipſe mori debet.
Hoc tamē itelligi debet / quā-
do ipſe fur non ſe defendebat /
ſed captionem ſuam patienter
ſuſtinebat: quia tunc non vide
batur veniſſe ad occidendum.
Dicit autem lex humana / ꝙ ſi
defendit ſe telo / poteſt impune
occidi: quia tunc videtur veniſ
ſe ad occidendum / ⁊ non ſolum
ad furandum. Et eſt hic argu-
mentum (vt dicit de Pal.) ꝙ ꝓ
ſimplici furto nullus debet oc-
cidi tunc / niſi fuerit alias dep̄-
henſus / et ſignatus: vt dicunt
aliqui. Tunc enim tanꝙ̄ contē
ptor p̄cepti ⁊ pene leuitoris / po
teſt occidi a iudice: ⁊ capi a fur
tum paſſo / non vt puniat eum /
ſed vt tradat eum iudici. Dein
de ſequitur declaratio legis /
cum dicitur: Si autem non ha-
buerit quod pro furto reddat /
ipſe venundabitur. textus eſt
clarus.

¶ Circa igitur hāc clauſulam
mouentur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubiū: vtrū
contra furem nocturnū / effrin-
gentem alterius domū / vel ſuf-
fodiētē / licebat a domino do-
mus deſtinare canes ad eum
mordendum / vel occidendum /
vel etiam ſibi parare inſidias
ad mortem? Dicendum / ꝙ lice
bat tali domino domus / omni
via poſſibili tueri rem ſuam / pa
riter ⁊ vitam. Poterat autē ra-
tionabiliter dubitare d̄ tali fu-
re nocturno: ⁊ ſignanter ſi ve-
niebat cum manu armata / ꝙ
querebat nedum ſubſtantiam
eius temporalem / verum et vi-
tam: ⁊ ideo poterat eum impu
ne occidere / etiam coram deo /
qui dederat talem legem. Ubi
autem fuiſſet certus ꝙ alter nō
veniſſet ad occidēdum / ſed tm̄
ad furādum: non licuiſſet eum
occidere / niſi cum moderami-
ne inculpate tutele: ⁊ per acci-
dens: ſcilicet volendo conſer-
uare rem ſuam: quod etiam ho
die licet.

¶ Secundum dubium: Quare
occidens furem nocturnū / ma-
gis erat immunis a morte / ꝙ̄
eundem occidens clara luce /
ſiue orto iam ſole? Dicendum /
ꝙ hoc ideo: quia poterat min⁹
precaueri nocte / ꝙ̄ die. Unde
ꝓpter hanc cauſam fures ſunt
audaciores nocte / ꝙ̄ die: quia
vt habetur Joan. iij. Omnis q̄
male agit / odit lucem: ⁊ nō ve-
nit ad lucē: id eſt / non ſolet ma
lefacere tempore lucis / ſicut tē
pore noctis / vt non arguantur
opera eius. i. puniatur de furto.

¶ Tertium dubiū mouetur ꝓ-
pter illud verbum: Si non ha-
buerit quod ꝓ furto reddat / ve
nundabitur. Sed contra: quia di
ctum eſt ſupra / ſcꝫ in principio
precedētis capli: Si emeris ſer
uum Hebreū / ſex annis ſeruiet
tibi: in ſeptimo egredietur li-
ber a te. Quod autem venūda-
tur alicui / efficitur ſimpliciter
ſuū: ⁊ tranſit in dominiū eius.
Ad hoc dicendum / ꝙ venūda-
tiones apud Hebreos / ſiue a-
grorum /

grorum/ſiue domorum/ aut ꝑ-ſonarũ/ non erãt perpetue/ſed tm̃ ad tempus: ſcilicet occurrẽte iubileo/ vel anno ſeptimo/⁊ tunc redibant ad priſtinũ dominum: vt dictũ eſt. Hoc priuilegio tamen ⁊ redemptione nõ gaudebant gentiles/ qui ſerui Hebreorum erant/ſed tantum Judei.

¶ Quartum dubium eſt de fure diurno/ veniente cum telo/ ſiue gladio: vtrum impune poterat occidi? Ad hoc dicit dñs Hugo cardi. poſt Auguſt. ꝙ ſi talis fur diurnus deferat telũ: vel vbi ſe defendit/ tũc occiſor non eſt reus homicidij. Secus vbi nullum defert gladiũ. Nã tũc occiſor reus eſt homicidij/ et puniri iubetur vt homicida: qꝛ tunc diſcerni poterat ꝙ tm̃ venerat ad furandum. Nam in primo caſu eſt pluſꝗ̃ fur.

¶ Quintũ dubium: Cur furãs bouem/vel ouem/ſiue aſinũ: iubebatur quãdo deprehẽdebat̃ reſtituere duplũ? Dicẽdum/ ꝙ hoc fiebat propter duplex malum ab eo cõmiſſum. Primũ quidem erat peccatũ in legẽ hoc prohibentem/quã trãſgrediebatur. Secundũ/ propter malũ commiſſum in proximum/ quẽ defraudauerat.

¶ Sextũ dubium: quõ poterat fieri ꝙ fur diurnꝰ occiſus fuiſſet a dño domus/quã depdatꝰ fuerat: ⁊ nihilominꝰ ꝙ cũ hoc debuiſſet reſtituere duplũ eidem? Dicendum/ ꝙ hoc intelligit̃ vbi nõ fuiſſet occiſus. Predicta ergo lex intelligit̃ in omni euentu in quo non interficiebatur a magiſtro domus predictus fur.

¶ Septimũ dubiũ: quare non dicit iſta lex/ ꝙ talis fur reſtituat quatuor oues ꝓ vna oue: et quinqꝫ boues ꝓ vno boue: vt dicit alia lex ꝑcedens/ q̃ eſt ſecunda? Reſpõſio: qꝛ (vt dictum eſt) non erat furatus tũc ouem aut bouẽ ad interficiendũ/ vel ad vendendũ: vt dicit predicta lex. Sed ex quo illa animalia nõ diſtraxerat/ ſed adhuc apð ſe inuenta ſunt/ preſumitur nõ ea furto accepiſſe ad vendẽdũ vel interficiendum.

¶ Moralit̃ et primo/ effringẽs domũ/ vehemẽtem luxurioſum ſignificat/ ⁊ qui aggreditur domum alienã/ vt impleat deſideria ſua carnalia. Dũ igitur talis fur qui nititur depredari alienam caſtitatẽ/ que eſt infinitus theſaurus: quia vt dꝛ Eccli. xxvj. Non eſt digna põderatio continentis anime: tunc ſi accipiat vulnꝰ letale/ ſiue ab hoſte/ ſiue a deo/ aut a caſu ex quo ſequatur mors repẽtina ⁊ impremeditata: tunc multũ preſumitur ꝙ talis moritur ſpiritualiter ⁊ eternaliter/ maxime cum mortuus ſit/ dando operam rei omnino illicite/ ⁊ cum voluntate male agendi.

¶ Moraliter ⁊ ſecũdo: Per furem nocturnum/ poteſt intelligi tẽtatio que eſt a carne/ q̃ nititur furari debitã anime ⁊ carnis caſtitatẽ: ⁊ que tunc dꝛ effringẽs/ quãdo eſt nimium valida ⁊ fortis. Hic ergo furi (cũ ſentit̃) debet infligi vulnus debite correctionis/ ne nimiũ inſoleſcat ⁊ efficiatur mortalis. Unde ad hunc finem orandus eſt deus ab eo qui tentatur: dicendo illud Pſalm̃. Preueni

ni eũ/⁊ ſupplanta eũ: eripe animam meam ab impio/ ſcilicet motu carnis. Et alibi: Perſequar inimicos meos/ id eſt motus carnis inſurgentes/ ſecundũ ꝙ Apoſtolus Galatas quando dicebat: Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum: vt non quecunqꝫ vultis/ illa faciatis. Et Romanos ſeptimo: Uideo (inquit idem Apoſto.) aliam legem in mẽbris meis/ repugnãtem legi mentis mee. Ecce igit̃ fur nocturnus/ q̃ accepto vulnere impune interficiẽdus eſt. Per furem autem diurnum/ et qui non eſt adeo periculoſus/ eo ꝙ poteſt ꝓuideri: poteſt intelligi tentatio/ que eſt a mundo/ que etiã fit clara luce/ ⁊ per conſequens poteſt diuerti. Unde propter cum non eſt tãta penitentia infligẽda/ nec caro adeo debet vulnerari/ ſicut pro primo caſu.

¶ Moralr̃ ⁊ .iij. Per effringentẽ domũ/ poſſumus recte intelligere violẽter corrũpentem ⁊ ſeducentẽ virginẽ: qð ad opus tenebrarũ ꝑtinet: vt habet̃ Roma. xiij. Qð ſi talis infringens violẽter clauſtra pudoris virginis cuiuſpiam/ vt furetur caſtitatem ſuam/ ꝯperiatur actu in furto ſuo nocturno: tũc ſm leges humanas/ licite poteſt et impune occidi a ꝓpinquis parentibusfilie. Uel etiam filia priuſꝗ̃ permittat ſe corrumpi impudice a lenone. Maxime cũ referat Auguſti. de nonnullis ſanctis virginibus/ que ſeipſas necauerunt/ ne violarentur.

¶ Allegorice et primo: et conformiter ad gloſſam interlin. Jſtud poſſumus exponere de hereticis. Fures igitur ſunt heretici/ qui quantum poſſunt nituntur auferre rectam fidem de cordibus/ recte credẽtium: ad quos veniunt nocturnis tẽporibus/ ſiue ad literam/ ſiue ſub obſcuritate verborum/ vt facilius eos ſeducant ⁊ ſubuertant. Unde Joan. decimo: Fur non venit/ niſi vt furetur ⁊ mactet/ ⁊ perdat. Quandoqꝫ autẽ contingit vt dicti fures. i. heretici inueniantur/ ſuffodientes: id eſt conuincãtur fideles ſubuertere/ ſiue ſuis falſis dogmatibus/ ſiue vanis ꝓmiſſionibꝰ/ ⁊ huiuſmodi: ⁊ tunc forte accipiũt vulnus/ id eſt/ validam ab aliquo ꝓfundo theologo diſputationẽ: ita vt ſentiãt ſe grauiter vulneratos/ adeo vt non poſſint ad rationes eorũ reſpõdere: ſed efficiantur muti velut canes/ non valẽtes latrare: ita vt ſola ꝑfidia in eis remaneat. Jn hũc quoqꝫ modum efficiũtur ſpiritualit̃ mortui. Et poſt predictam mortem/ quandoqꝫ tranſeunt ad mortẽ corporalẽ/ que fit per ignẽ: et demum ad eternalẽ/ niſi ex dei miſericordia reſipiſcant. Non autem ſolet pro multis alijs peccatiſ pena ignis inferri ſicut pro hereſi. Et hoc inſinuatur per hoc quod ſubditur in ꝑſenti textu. Qꝫ ſi orto ſole hoc fecerit/ homicidium perpetrauit: et ipſe moriatur. Tunc autem homo orto iam ſole committit hereſim/ quando indoctus dogmatizat ꝓpoſitionem hereticam coram viris doctis. Tunc enim nõ eſt tm̃ periculũ ſicut ſi ſimile faceret corã indoctis/ qui facilius poſſunt ſcandalizari. Et ideo

ideo talis non eſt cito condem
nandus ad mortē: ſed gratioſe
admonendus per doctos/ qui
preſentes ſunt/ et qui querunt
eius ſalutem/ ⁊ fidē ſynceram.
¶ Allegorice et ſecundo: Illi
infringunt domum nocte/ qui
turbant electiones eccleſiaſti=
cas: ⁊ qui etiam via regia ⁊ ar=
mata intrant eccleſias cathe=
drales/ ſiue abbatiales/ vt furē
tur patrimonium crucifixi: ⁊ de
eccleſia faciant propriam here
ditatem. i. de prouentibꝰ illius
diſponant tanꝙ eſſent iure he=
reditario ſui. Tales igitur no=
cturni infractores ⁊ raptores
inuenti. i. conuicti/ poſſunt lici
te occidi. i. excōicari: ecce vul=
nus quo percutiendi ſunt: nec
percuſſor incurrit quemcunꝙ
reatum coram deo. Si autē p̄=
dicti fures veniant orto iam ſo
le. i. cum iure pretenſo/ ⁊ ſignā
ter cum literis apoſtolicis: tūc
non ſunt predicto modo occi=
dendi/ ſed benigne (pro reuerē
tia ſedis apoſtolice) audiendi/
et ſuſcipiendi: niſi aliud obſtet
iuri ſuo.
¶ Allegorice ⁊ tertio: iuxta il
lud: Si nō habuerit quod pro
furto reddat/ venūdabitur. No
tandum ꝙ Adam cōmiſit fur=
tum/ quando trāſgreſſus eſt di
uinum preceptum. Non autem
habuit quod pro furto redde=
ret: quia non habuit vnde ſa=
tiſfaceret. Filius igitur dei/ mi
ſertus illius/ factus homo/ tan
dem venundatus eſt: ita vt di=
ceret illud Pſ. Que non rapui
tūc exoluebam. In cuius figu=
ra legitur Leuit. xxv. ꝙ ſi ali=
quis Iudeus vendidiſſet here=
ditatem ſuam/ frater eius po=
terat eā redimere. Applicatio
eſt facilis.
¶ Anagogice: Iſtud poſſumꝰ
exponere de Lucifero/ qui quo
dammodo niſus eſt effringere
domum celi/ quando voluit eā
poſſidere virtute naturalium/
non conferendo de gratia dei.
Tūc ergo accepit vulnus/ quā
do in penam ſue ſuperbie deie
ctus eſt a deo in abyſſum: ⁊ di
ctum eſt ei/ ad inferna detrahe
ris/ cum ⁊c. Sic ergo mortuus
eſt ſpiritualiter et eternaliter/
q̄ immortalis eſt naturaliter.

¶ Tertia clauſula.

SI leſerit quiſpiam
agrum/ vel vineā:
et dimiſerit iumē=
tum ſuū/ vt depa=
ſcatur aliena: q̄c=
quid optimū ha=
buerit i agro ſuo/ vel in vinea/
pro dāni eſtimatiōe reſtituet.
Si egreſſus ignis inuenerit ſpi
cas/ ⁊ comprehēderit aceruos
frugum/ ſiue ſtantes ſegetes in
agris: reddet damnū qui ignē
ſuccenderit.
¶ Hiſtorialiter poſtꝙ in pre=
cedenti clauſula Moyſes de
volūtate dn̄i determinauit de
lege que loquitur de fure vio=
lento/ q̄ ſcilicet effringit ⁊ ſuf=
fodit domos/ vt furetur: ſimul
determinans de pena/ qua ta=
lis plectentus eſt: hic conſe=
quenter loquitur de alia lege
poſitiua/ determināte qua pe=
na plectēdus ſit ille/ cuius iu=
mentum leſerit agrum vel vi=
neam alterius: vt ibi paſcatur:
et dicit/ ꝙ talis debet reſtitue=
re damnum de meliori q̄d ha=

bet i horto ſuo iuxta eſtimatio
nem damni. Et ſimilis lex ſta=
tuitur hic de igne egreſſo/ et
deuaſtante ſegetem proximi.
Nam in tali caſu ille qui ſuccē
dit ignem debet de omni dāno
ſecuto ſatiſfacere: q2 non cuſto
diuit ſuum ignem vt debuit.
¶ Circa hanc clauſulam (mo=
re ſolito) mouētur aliq̄ dubia.
¶ Primū igit̄ dubiū eſt de illo
qui non habet agrū vel vineā/
qui tamen leſit medio iumenti
ſui agrū vl̄ vineā alterꝰ: quid
iuris? Dicendum/ ꝙ iſta lex lo
quitur ex ſuppoſitiōe. Ubi aūt
ſuppoſitio modo impletur/ nec
poteſt per aliam viā ſatiſface=
re: reſtat vt luat in corpore/ q̄
non habet vnde.
¶ Secūdū dubiū: Quid ſi ta=
le iumentum. i. bos vel aſinus
modicam leſionē fecerit in a=
gro aut vinea alterius: q2 in=
de ſtatim exiuit? Dicendum/ ꝙ
leges poſitiue non loquuntur
de modico: ſed tm̄ de damno
notabili: et de quo merito de=
beāt homines querimoniā co=
ram iudice proponere.
¶ Tertiū dubium: Utrum hec
lex ſit iuſta? Uidet̄ ꝙ non/ q2
pena eſt grauior culpa. Poteſt
enim ſtare/ ꝙ iumentum de=
paſcens aliena: non depaſcat
niſi deteriora. Et tamen reſti=
tutio precipitur fieri de melio=
ri: igitur non eſt iuſta. Dicen=
dum/ ꝙ ille cuius iumentum
leſit agrum vel vineam alte=
rius: intulit ſibi dānum ⁊ iniu
riam. Quanuis ergo ratione
damni non teneatur ſatiſfa=
cere de meliori quod habet
in ſuo agro vel vinea: ad hoc
tamen tenetur ratione iniurie
quam intulit proximo. Uel dic
ꝙ quanuis talis debeat face=
re reſtitutionem de meliori/
hoc tamen eſt ſecundū iuſtam
eſtimationem. Inſuper leges
humane dantur de his que cō=
muniter accidunt: et quia cō=
muniter accidit/ ꝙ animalia
intrātia hortos paſcant̄ et de=
uorent meliora: ideo ⁊c̄. Et
ideo videtur ꝙ ſi non eſſet ali=
qua negligentia in eo/ non te=
neretur ad reſtitutionē/ vtpote
ſi aliquod animal (vt canis vl̄
catꝰ) portaret ignem. Dicitur
autem de optimo/ vt per hoc
tam ipſe ꝙ alij corrigantur a
talibus. Et quod dictum eſt de
agro vel vinea/ ſimiliter intel=
ligendum eſt de olitueto ⁊ hor
to/ et huiuſmodi/ ſi modo fiat
ibi damnum.
¶ Quartum dubium: Unde eſt
ꝙ hec lex eſt tam rigoroſa? Di=
cendum/ ꝙ hoc fit ad punien=
dum malam voluntatem illius
cuius eſt iumentum: quod per=
miſit ſcienter intrare agrū al=
terius vel vineam: ⁊ hoc expri
mitur/ cum dicitur: ⁊ dimiſerit
iumentum ſuum: vt depaſcatur
aliena.
¶ Quintum dubium: cur talis
alium damnificans non iube=
tur a domino reſtituere duplū/
ad minus/ ſicut in legibus pre=
cedentibus? Dicendum cōfor=
miter ad de Pal. ꝙ ratio huiꝰ
eſt: quia dominus non adhuc
habebat fructus depaſtos per
animalia vicini ſui i plena poſ=
ſeſſione ſua ⁊ dominio: ſed ad=
huc poterat multipliciter per=
dere/ ſiue grandine/ ſiue alias.
¶ Sextum dubium/ quare iu=
bet̄ talis reſtituere de meliori?

Ratio huius eſt/quia alter non
ſolum amiſit rem ſuam / verũ
etiam anxiatus eſt pro illius a=
miſſione:ideo qui dannum in=
tulit/de meliori reſtituere dꝫ.
¶Moraliter et primo/iſta lex
poteſt congrue applicari con=
tra nobiles et potẽtes / haben
tes garenas ferarum : que no=
cte egredientes de ſiluis/ diſſi
pant vineas et blada pauperũ
agricolarum ⁊ viticolarum : ꝗ
vix inde audent huiuſmodi a=
nimalia ſilueſtria eijcere de
poſſeſſione ſua. Aꝫ ſi vim intu=
lerunt/⁊ hoc fuerit ſcitum a fa
mulis dominorum: neceſſe eſt
pauperibꝰ relinquere patriã/
aut multam tribulationem et
forte mortẽ pati. Et quod val=
de iniquum eſt/oportet dictos
agricolas his non obſtantibꝰ
ſoluere annuos cẽſus et tribu=
ta magna abſqꝫ vlla relaxatio=
ne de modicis poſſeſſionibus
ſuis. Alij autem habent ma=
gnos columbanos/quorũ etiã
columbe deuaſtant grana cir
cumadiacentia. etiam diſtan=
tia/que etiam pedibus extra=
hunt cum iam ſeminata ſunt/
vt fideliter referunt agrico=
le. Omnes enim tales ad re=
ſtitutionem tenentur/ſecundũ
dominum Petrum de Palu.
niſi forſan compertum eſſet
dictis agricolis/quando ſuſce
perunt terras de manibus di=
ctorum dominorum/ꝙ ipſi ha
bebant tale ius: vel niſi talem
ſubiectionem de nouo terris
ſuis imponebant . Sed quia
columbe eque bene volant ad
terras que nunquam fuerunt
ſub dominio predictorum no=
bilium/ſicut econtra: ideo ta=
lis vſus columbinorum a mul=
tis reputatur verus abuſus.
De cuniculis autem non eſt
tantus abuſus / quia poſſunt
nutriri in proprio ſolo: nec con
tingit eos longe euagari. Li=
cet igitur / ſecundum eundem
de Pal. dannificatis capere
animalia dannificantia in a=
ctu / et ad hunc finem tendere
laqueos: dummodo hoc fiat ĩ
agris ſuis/vt ſi veniant capiã=
tur. Hoc eñ licet iure poli/;et a
ſi non iure fori.
¶Moraliter et ſecundo/et a=
liter/ iumentum hominis / eſt
eius appetitus ſenſualis. Tũc
autem iſtud iumentum dimit=
titur: vt depaſcatur aliena / cũ
ratio non refrenat illicitos mo
tus ſenſuales/ſiue ſint circa ve
nerẽ / ſiue circa cibos et potꝰ:
ſed ꝑmittit talẽ appetitũ ferri
in omne quod vult: et tunc fa=
cile eſt vt predictum iumẽtum
ledat agrum vel vineam alte=
rius. Tunc enim ledit homo
vadens poſt concupiſcentias
ſuas agrum alterius / cum ca=
pit rem alienam: vt ſatiſfaciat
ſuis prauis deſiderijs. Sꝫ tunc
ledit notabilitꝰ vineã alterꝰ/
cũ ſolicitat vxorem ꝓximi de
actu nephario/vel filiã aut an
cillã ipſiꝰ. Ecce dannũ illatũ
ꝑ iumentũ hominis: ſed quali=
ter poterit reparare tale dan=
nũ? Certe neceſſe eſt eum pro
tali danno reſtituere quicqd
optimum habuerit ĩ agro ſuo/
ſiue vinea / ſecundum veram
eſtimationem . Illud autem
nihil aliud eſt ꝙ̃ ſpiritus / non
qualiſcunque/ ſed ſpiritus con
tribulatus: quia teſte Pſalmi=
ſta: Sacrificium deo/ ſupple ac
ceptiſſimum/

ceptiſſimum/eſt ſpiritus cõtri=
bulatus : cor contritum ⁊ hu=
miliatum deus non deſpicies.
¶Moraliter et tertio / ille le=
dit agrum vel vineam proxi=
mi/atque dimittit iumentum
ſuũ vt depaſcatur aliena : qui
alium ſcandalizat / et qui ſuo
verbo aut facto minus recto
per accidens/aufert ab eo fru=
ctum conſcientie ſue. Talis
igitur ſicut fuit occaſio ruine
illius ſuo verbo aut exemplo:
ita etiam debet eſſe occaſio re
parationis illius / tam verbo/
ꝙ̃ exemplo: et hoc vt plene et
ꝑfecte reſtituat omne dannũ
qꝺ occaſione ipſius factũ eſt.
¶Moraliter et quarto/ iuxta
illud: Si ignis egreſſus inue=
nerit ſpicas ⁊c̃. Notandum/ ꝙ
per ſpicas poſſunt intelligi vi=
tia / que ſi quis comburere et
euellere cupit cum igne corre=
ctionis/ſummopere cauere de=
bet ne correctionis terminos
excedat : alias ſegetem virtu=
tum in eo quem corrigit poſſet
per deſperationem combure=
re: et ſic dominus eius : id eſt/
deus dannificationis ſue dã=
num ab eo repeteret; et ſic o=
porteret eum de dannatione
ſua per exceſſum correctionis
illius facte/in die iudicij reſpõ
dere. Quinimmo melius eſſet
aliqua vitia in homine dimit=
tere/ꝙ̃ ipum nimis aſpere cor=
rigẽdo ad deteriora ꝓuocare.
¶Moraliter ⁊ quinto: Iſtum
textũ poſſumus exponere ſpe=
cialiter de prelato vel iudice
vtriuſqꝫ curie. Si ergo talis ve
lit comburere ſpinas/id eſt pec
catores: ſummopere cauere de
bet ne ignis correctionis me=
tas iuſtitie tranſcendat. Item
ꝙ ſegetes cum ſpinis/id eſt/ iu
ſtos cum peccatoribus inuol=
uat. Melius eſt eñ malis par=
cere ad tempus/ ꝙ̃ bonos cum
malis inuoluere/ne forte colli=
gẽtes zizania eradicetur ſimul
⁊ triticum: vt habetur Matth.
xiij. ⁊ iſte ſenſus ſatis cõcordat
cum precedenti.
¶Moralitꝰ ⁊ ſexto. Per egreſ=
ſionem ignis/ ĩtelligitur zelus
hominis indiſcretꝰ. Si igitur
talis ignis inuenerit ſpicas/ id
eſt ſingulares perſonas: ⁊ com
prehenderit aceruos/id eſt/cõ
gregationes/⁊ per ſuum zelum
indiſcretum tales ſcandaliza=
uerit/ punietur a domino / ſꝫm
quantitatem delicti ſui.
¶Moraliter et ſeptimo/ Per
ignem egreſſum/poteſt intelli=
gi tentatio carnis/que egreditꝰ
a muliere cõpta: vel ab ore pol
luti hominis et lubrici/ſꝫm illꝺ
j. Corinth. xv. Corrumpunt bo
nos mores colloqꝫ praua. Cõ=
tingit autem quãdoqꝫ / ꝙ talis
ignis non inuenit ſpicas / nec
aceruos frugum ad comburen
dum: id eſt hominem qui liben
ter talia videat/ſiue audiat de
actu nephario loqui/ ſiue pro=
pter etatem / ſiue propter vite
perfectionem: ⁊ tũc talis ignis
laſciuie nemini nocet preterꝙ̃
proprio authori. Quãdoqꝫ au=
tẽ (⁊ vt in pluribꝰ) inuenit ma=
teriam combuſtibilem: ⁊ ꝗ ſta=
tim inflammatur ad tẽtationẽ/
etiã ſegetes ſtãtes. i. homines/
ꝗ ſtare videbãtur in bono vir=
tutis. In quo caſu reddet dã=
nũ corã deo ꝗ ignẽ ſuccẽdit. i.
qui ad tentationẽ de illecebra
alium induxerit: quia vt habetꝰ

de regulis iuris lib. vj. Qui oc-
caſionem damni dat: damnum
quoq; dediſſe videtur.
¶ Allegorice ⁊ primo/ per le-
dentem agrū vel vineam alte-
rius: poſſunt recte intelligi ty-
ranni principes qui fuerunt tē-
pore primitiue eccleſie: qui no-
tabiliter leſerunt agrum / ſiue
vineam. i. ipſam eccleſiā: prout
ipſamet pie conqueritur/ dicēs
illud Pſalm. Sepe expugnaue-
runt me a iuuentute mea: vſq;
ibi/ prolōgauerūt iniquitatem
ſuam. Hi etiam domini / ſiue
principes tyranni et infideles:
cū ſubieciſſent aliquas partes
Chriſtianitatis ſuo imperio:
redeūtes ad propria eas regē-
das commiſerūt iumentis ſuis
. i. militibus qui depaſti ſunt
eas/ ſiue multipliciter deuaſta-
ti. Cū autem dominus deꝰ ad
iudiciū venerit/ tales pricipes
quicquid optimū habuerint in
agro ſuo aut vinea/ pro damni
eſtimatione reddent. Et quis
melius quod tūc habebūt erit
anima eorū: que eſt tanti va-
loris vt pro ea dederit filius
dei ſuam: ideo velint nolint da-
bunt animas ſuas mille de-
monibus/ ſine fine in inferno
arſuras. Iuxta illam domini
ſententiam Matth. xxv. Ite
maledicti in ignem eternum.
¶ Allegorice et ſecūdo/ ⁊ con-
formiter ad glo. interli. ager
vel vinea aliena eſt epiſcopa-
tus vel aliena parochia. Tunc
ergo vnus ledit agrum vel vi-
neam alterius: ⁊ dimittit iu-
mentum ſuum vt depaſcatur
aliena/ cū vnus epiſcopus/ vel
curatꝰ per ſuos ſubiectos me-
diate vel immediate inuadit
fundum alterius: ⁊ trahit ſub-
ditos ſuos ad forum ſuum. Ta-
lis autem abuſus/ ſiue violen-
tia / eſt oīno per ſuperiorē re-
ſcindenda pro futuro: et de iā
commiſſa iniuria plene ⁊ inte-
gre ſatiſſaciendum. Non enim
licet trāſgredi terminos quos
nobis poſuerūt patres noſtri.
¶ Allegorice ⁊ tertio/ quāuis
prima pars preſentis clauſule
poſſit non inepte intelligi de
hereticis/ qui tāq; beſtie ⁊ nō
creature rationales ledunt a-
grū ⁊ vineam eccleſie militā-
tis/ iuxta illud Pſalm. Singu-
laris ferus depaſtus eſt eam. ſ.
vineam eccleſie. Nihilominus
congruentius ad eundem ſen-
ſum poteſt exponi: ſecūda ps
que loquit̄ de euagatiōe ignis
deuorantis ſegetes in campis.
Iſte igitur ignis eſt aliquis he-
reticꝰ/ qui inflammatus peſſi-
mo igne (qui Grecus vulgo di-
citur) vix extingui poteſt/ cum
habeat pertinaciam adiūctā:
ſed hinc inde euagatus cōbu-
rit nunc ſpicas/ nūc aceruos. i.
tam priuatas perſonas / q̄ cōi-
tates / collegia. ſ. ⁊ ciuitates:
etiam ⁊ magnas regiones: ſi-
cut patet de Grecia circa pro-
ceſſionem ſpiritusſancti/ atque
formam ⁊ materiam ſacramēti
baptiſmi. Contingit etiam ſe-
pe vt dictꝰ ignis comburat ſe-
getes/ tam in horreis q̄ in a-
gris. i. deuotos fideles/ ſiue ha-
bitent in villis/ ſiue in locis cā-
peſtribus: ita vt felix ſit qui ſe
poteſt hodie abſcondere a ca-
lore eius. O domine deus q̄li-
ter poterunt hereſiarche red-
dere omne damnum quod at-
tulit ⁊ intulit dictus ignis?
Profe-

Profecto iſtud deberet terre-
re Lutherum cū complicibus
ſuis et fautoribꝰ vniuerſis / tā
manifeſtis q̄ occultis / quorū
non eſt numerus. Iſtud etiam
deberet terrere eccleſie prela-
tos ⁊ doctores: ſimiliter et ca-
tholicos principes circa extin-
ctionem dicti ignis negligen-
tes ⁊ remiſſos: qui circa tem-
poralia ſunt adeo ſolliciti mo-
re Caiphe/ ꝙ poſtponunt ſpiri-
tualia: cū tamen ſcriptū ſit ex
ore domini. Matt. vj. Querite
primum regnum dei / et iuſti-
tiam eius. Audiant queſo p̄di-
cti diuum Hieronymum dicen-
tem. xxiiij. q. iij. reſecande. Re-
ſecande (inquit) ſunt putride
carnes / ⁊ ſcabioſa ouis a cau-
lis repellenda: ne tota domꝰ/
maſſa/ corpus/ ⁊ pecora arde-
ant/ corrūpantur/ putreſcant/
intereant. Deinde ſubdit mul-
tū ad propoſitum: dicens: Ar-
rius in Alexandria vna ſcin-
tilla fuit: ſed quoniam non ſta-
tim oppreſſus eſt/ per totum or-
bem eiꝰ flamma populata eſt.
Hec ille ibidem. Et vt dicit
glo. ibidem ſuper illo verbo/ p
totum orbem. Hoc factum eſt
medio diſcipulorum ſuorum/
qui circuierunt et diffuſi ſunt
per totū orbem. Et reuera ho-
die dicere idem poſſumus de
peſſimo hereſiarcha Luthero
Germano.
¶ Anagogice / iſta poſſumus
exponere de primo angelo Lu-
cifero: qui tunc leſit agrum ſi-
ue vineam celi/ quando pecca-
uit: et alios angelos (quātum
in ſe fuit) ad peccatū induxit.
Et quia tunc peccatum gran-
de peccauit/ nec in ſe poſtmo-
dum habuit vnde leſo domino
deo ſatiſfacere poſſet: ideo tur-
piter et perpetuo de dicto a-
gro eiectus eſt. Poſtmodū au-
tem deſcendens in hunc aerē
caliginoſum/ ⁊ vſq; ad paradi-
ſum terreſtrem: egreſſus eſt ab
eo ignis dure tentationis: qui
inueniens duas modicas ſpi-
cas/ Adam. ſ. ⁊ Euam cōbuſ-
ſit eas/ quando ad peccatū tra-
xit eos. Poſtmodum autem di-
ctus ignis vlteriꝰ euagatus /
videlicet in hanc vallem miſe-
rie/ nō ceſſauit nec ceſſat com-
burere nūc aceruos frugum. i.
ſanctas congregationes ⁊ col-
legia: nunc etiam ſtantes ſege-
tes in agris. i. ſanctos ſolita-
rios: qui fugiūt mundum/ vt cō-
ſequenter fugiant peccatū: di-
centes ſigillatim illud Pſalm.
Ecce elongaui fugiens/ ⁊ mā
ſi in ſolitudine. Sed dictꝰ ignis
diabolice tentationis bene no-
uit eos inuenire. Ibi enim in-
uenit olim ſāctos illos patres
Antonium/ Machariū/ Pau-
lum primum eremitam/ Bene-
dictū/ quādo proiecit ſe intra
ſpinas vt extigueret in corpo-
re ſuo ignem carnalis tētatio-
nis ⁊c̄.

¶ Quarta clauſula.

SI quis cōmenda-
uerit amico pecu-
niam/ aut vas ī cu-
ſtodiam / ⁊ ab eo
qui ſuſceperat fur-
to ablata fuerint:
ſi inuenitur fur/ duplū reddet.
Si latet fur/ dn̄s domus appli-
cabit̄ ad deos: ⁊ iurabit ꝙ nō
extendit manū in rem proximi
ſui/ ad perpetrādū fraudē: tam
in boue q̄ ī aſino ⁊ oue ac ve-

ſtimēto/

ſtimento: ⁊ quicquid dānū in=
ferre poteſt ad deos vtriuſqꝫ
cauſa perueniet. Et ſi illi iudi=
cauerit/ duplum reſtituet pro=
ximo ſuo. Si quis comederit
proximo ſuo bouem/ aſinum/
ouem / ⁊ omne iumentum ad
cuſtodiam: ⁊ mortuum fuerit/
aut debilitatum / vel captum
ab hoſtibus: nulluſqꝫ hoc vi=
derit: iuſiurandū erit in medio
ꝙ non extenderit manum ad
rē proximi ſui/ ſuſcipietqꝫ do=
minus iuramentum/ ⁊ ille red=
dere non cogetur. Qꝫ ſi furto
ablatum fuerit/ reſtituet dānū
domino. Si comeſtū a beſtia:
deferat ad eum quod occiſum
eſt/ ⁊ non reſtituet. Quia pxi=
mo ſuo quicquid horū mutuo
poſtulauerit: ⁊ debilitatū aut
mortuum fuerit domino non
preſente / reddere cōpellitur.
Qꝫ ſi impreſentiarum domin⁹
fuerit: non reſtituet: maxime ſi
conductum venerat pro mer=
cede operis ſui.

¶ Hiſtorialiter poſtqꝫ in pre=
cedenti clauſula legifer noſter
Moyſes determinauit de lege
poſitiua/ oſtendente qua pena
plecti debeat ille per cuius
negligentiam iumentum leſit
agrum vel vineam proximi ſui.
Et ſimiliter de pena illius cu=
ius ignis ab eo accenſus eua=
gatus combuſſit ſegetes et a=
lias res proximi ſui. Hic con=
ſequenter in hac lege repri=
mitur contractio indebita rei
aliene ſibi commiſſe. Et hoc
multipliciter.

¶ Primo quidem quātum ad
rem inanimatam/ cum ait: Si
quis commendauerit amico
pecuniam/ aut vas ī cuſtodiā/
per que duo intelliguntur ce=
tera inanimata/ q̄ ſolent ami=
co commendari in cuſtodiam.
Textus eſt clarus vſqꝫ ibi: Si
latet fur/ dominus domus cuī
ſcilicet talia fuerant commiſ=
ſa in cuſtodiam / applicabitur
ad deos: id eſt/ ad ſacerdotes.
Tunc enim temporis/ vt dicit
de Pal. om̄is cauſa (etiam ſan
guinis) erat eccleſiaſtica. Hoc
autem fiebat vt ex hoc induce
retur populus a deo elongat⁹
ad timorem ⁊ reuerentiam di
uinorum: et iurabit ꝙ non ex=
tendit manum in rem proximi
ſui ad perpetrandum fraudem
.i. ꝙ fraudulenter non accepit
huiuſmodi rem/ ſiue ſit bos/ ſi=
ue aſinus / et ſic de alijs. Sic
autem exigebatur iuramentū
iſtud/ tum ad veritatem ſcien=
dam: tum ad ſuſpitionem tollē
dam. Et ne crederetur ꝙ ad a=
liquem alium iudicem hoc pti
neret/ ſubdit dicens: ad deos
vtriuſqꝫ cauſa perueniet. Utri=
uſqꝫ (inquam) ſcilicet commen
dantis et recipientis. Et ſi illi
iudicauerint/ duplum reſtituet
proximo ſuo: ſcilicet recipiens
commendanti.

¶ Poſtqꝫ poſita eſt lex de re
inanimata apud proximū de=
poſita: et poſtmodum ab eo
furto ſublata: Hic conſequen=
ter ponitur alia lex de re ani=
mata ſimiliter apud alium de=
poſita/ cum dicitur: Si quis cō
mēdauerit proximo ſuo bouē/
aſinū/ ⁊ breuiter omne iumen=
tum ad cuſtodiam pro merce=
de/ ſicut animal paſtori: ⁊ mor=
tuum fuerit. ſ. morte naturali/
aut debilitatū. ſ. infirmitate/
aut captum ab hoſtib⁹: ſupple
publicis.

publicis. Secus aūt ſi ab hoſti
bus priuatis illi⁹ cui fuerat cō
mendatū: a quib⁹ ſibi debuit ⁊
potuit cauere: ſi tñ illis potuit
per ſe vel p aliū reſiſtere. Uel
ſi non potuerit/ niſi deponenti
predixerit ſe habere inimicos
quos timet ne defraudent bo=
na apud eum depoſita cū ſuis
ꝓprijs. Propter quod maluiſ=
ſet ꝙ depoſuiſſet bona ſua a=
pud alium pacificū: non videt
alias omnino excuſandus a dā
no. Sequitur: Nulluſqꝫ hoc vi
derit. ſ. predicta. Iuſiurandum
erit in medio. ſ. cauſe. Ac ſi di=
ceret/ ꝙ in decurſu cauſe/ ſi nō
poteſt probare anteqꝫ condē=
netur/ occurret mediū iuramē
tum: q2 vt inquit de Pal. in iu=
dicio quando eſt ſemiplena p̄=
ſumptio pro actore/ tūc iudex
debet iuramentū deferre / ſe=
cundum iura: Uel in medio cō
mendātis ⁊ recipientis rem cō
mendatam. Iuramentū autē
eſt/ ꝙ non extendit manum ad
rem proximi ſui. ſ. eam leden=
do/ vel occaſionem ablationis
preſtando. Suſcipietqꝫ domi=
nus/ ſupple animalis iuramen
tum. Quo ſuſcepto / alter red=
dere non cogetur: ſupple rem
ſibi commendatam. Qꝫ ſi fur=
to ablatū fuerit/ reſtituet dā=
num dño/ q2 furtum eſt caſus
euitabilis. Precedētes aūt ca
ſus erāt ieuitabiles. Nā mors
⁊ infirmitas ſunt caſus qui na=
turaliter accidunt. Similiter
publica hoſtilitas/ cum ſit vio
lenta/ eſt ineuitabilis. Sequi=
tur: Si comeſtum a beſtia/ de=
ferat ad eum: ſcilicet ad domi=
num animalis / quod occiſum
eſt. i. reſiduum de occiſo quod
comeſtū nō eſt/ ⁊ non reſtituet/
q2 etiā eſt caſus quaſi ineuita=
bilis/ ꝓpter violētiā. Sed nū=
qd circa hoc pōt ꝯmitti fraus
Ad hoc poſtea dicetur.

¶ Sequit: Qui a proximo ſuo
⁊c. Poſtqꝫ ſupra immediate po
ſita eſt lex de re animata apud
proximū depoſita: hic conſe=
quenter ponit alia lex de re a=
nimata proximo cōmiſſa p ac=
cōmodationē. Dicit ergo: Qui
a proximo ſuo quicqd horū po
ſtulauerit. ſ. animaliū predicto
rum: ⁊ debilitatū/ interl. i par=
te/ aut mortuū fuerit in toto:
domino non preſente/ qui ſup=
ple mutuum ſuſcepit: ſed negli
gente. nihilomin⁹ glo. ord. in=
nuit hoc debere ītelligi de do=
mino rem commodante. Sed
primū melius eſt/ ſecūdum de
Pal. reddere compellitur: ſcꝫ
ei a quo mutuauit. Qꝫ ſi impre
ſentiarum dominus fuerit: id
eſt prius in loco: non reſtituet/
q2 videtur diligentiam quam
potuit et debuit adhibuiſſe: et
animal debilitatū vl' morboſū
de domo mutuantis attuliſſe/
aut illi naturaliter eueniſſe: et
per cōſequens ita bene potuiſ=
ſet eueniſſe ei in domo mutuā=
tis. Et ſi aliquam emendam cō
ſequentur/ iam lucrum reporta
ret ex mutuo: et ſic non eſſet
mutuum gratuitum/ ſed ſape=
ret naturam vſure: maxime/
ſupple non reſtituet: ſi condu=
ctū venerat pro mercede opis
ſui: id eſt/ ſi illud animal con=
duxerat pro mercede haben=
da pro opere animalis. Licet
enim animal nō vendatur/ nec
ematur quando cōducitur: la=
bor tamen et ſeruitiū opis ſui

vendit̃ et emitur precio cōductionis/ remanente tamen dominio ſubſtātie animalis apud illū q̄ tradidit ipſum animal. Et nota ꝙ hic ſub eadē clauſula inferuntur plures leges/ ꝓpter materiarū connexionē.

¶ Circa hanc clauſulam poſſunt moueri aliqua dubia.

¶ Primū igit̃ dubiū / vtrū iudices.i.ſacerdotes ad quos deuoluebat̃ queſtio de re cōmendata amico/ ⁊ ab eo furto ſublata poterant cū bona equitate ⁊ ratiōe iudicare ꝙ ipſe abſtuliſſet huiuſmodi rē? Videt̃ ꝙ non: qꝛ ex quo nominat̃ in textu amicus cōmendantis/ nō eſt veriſimile ꝙ voluiſſet in re ſibi cōmendata fraudē facere. Dicendum in primis/ ꝙ potuit eſſe fictus ei⁹ amicus/ ⁊ per cōſequens fraudē facere. Secūdo/ dato ꝙ tempore cōmendationis eſſet verus eius amic⁹/ potuit tamē poſtea mutare amicitiā verā in fictā ⁊ falſam. Dicit̃ tertio / ꝙ predicti iudices poterant decipi per falſos teſtes. Et cū tenerent̃ iudicare ſecundū allegata ⁊ ꝓbata/ maxime vbi dicti falſi teſtes non poterāt per viā iuris repudiari: ſequit̃/ ꝙ innocens poterat per eos adiudicari ⁊ condēnari ad reſtituendū furtū / cuius tamen non erat conſcius.

¶ Secundū dubiū: Quid iuris ſi dicti teſtes cōuincebant̃ de mendatio? Dicendū ſecundū de Lyra / ꝙ cogendi erant ad reſtituendū duplū ipſi depoſitario. Si aūt cōperiebant̃ veraces/ tūc adiudicādus erat depoſitarius ad reſtituendum duplum proximo ſuo.

¶ Tertiū dubiū: Cur ille cui animalia cōmittunt̃ in cuſtodiam ꝓ mercede/ non eſt liber/ cū furto auferunt̃ de cuſtodia eius/ ſicut depoſitarius/ cū res depoſita furto ab eo aufertur. Reſpondet̃/ ꝙ nō eſt ſimile de cuſtode / et de depoſitario: qꝛ prim⁹ habet mercedē ꝓ cuſtodia ſua / nō autē depoſitarius: et ideo debet reſtituere qđ eſt ablatū furto: nec eſt liber per ſuū iuramentū/ ſicut depoſitarius qui gratis ſeruat rem apud eum depoſitam.

¶ Quartū dubiū mouet̃ propter illud verbum: Et ſi illi/ ſcȝ dij iudicauerint: duplū reſtituet proximo ſuo: ſcȝ rem commēdāti. Querit̃ ergo cur hoc/ cū iam iuramento ſe ſuper hoc purgauerit? Dicendū ſcđꝫ Petrū de Pal. ꝙ lex loquit̃ i caſu in quo adhuc aliqua ſuſpitio ꝓbabilis habet̃/ ꝙ ipſe furtum fecerit/ vel ſi ꝑ incuriā ſuā cōmiſſum fuerit furtū/ ſi lata fuerit culpa ei⁹. Si vero leuis fuerit culpa eius/ reddet ſimplū. Si vero omnimodo innocētiā oſtēdere poterit: vt ꝙ diligentiā quā debuit adhibuit/ nihil reddet. Hoc aūt ſtabat in arbitrio iudicū predictorū. Scđm aūt iura moderna depoſitari⁹ nō tenet̃ ſolū/ niſi de dolo ⁊ lata culpa/ non de leui/ nec de leuiſſima. Nec tenet̃ ꝓbare ſuā bonā fidē / nec ſuā diligentiā/ ſed ſolum amiſſionē. Deponēs vero qui dolū vel culpā illius allegat/ ipſam habet probare. Hec de Pal.

¶ Quintū dubiū mouet̃ ꝓpter illud verbū: Qđ ſi ablatū furto fuerit/ reſtituet damnū dn̄o:

Queritur

Queritur ergo cur nō patet ei purgatio ꝑ iuramentū/ ſicut in precedēti lege? Ratio eſt: quia vas et pecunia/ et huiuſmodi/ poſſunt de facili abſcōdi a fure. Non aūt beſtia: propter qđ poteſt facili⁹ abſcōdi ⁊ celari/ ⁊ ꝑ conſequens furto tolli vas vel pecunia / ꝙ̄ aliqđ animal/ quod etiā ſuo balatu vel mugitu ſeipſum manifeſtat ⁊ prodit. Unde licet facili⁹ animal ſeruetur in cāpis/ ꝙ̄ parua res inanimata domi / tamē ecōtra facilius ⁊ frequentius inuenit̃ animal furatū ſi diligēter queratur/ ꝙ̄ res parua inanimata intra domū. Et ideo magis apparet ei cuſtodis negligētia/ ꝙ̄ in vaſe vel pecunia. Propter qđ talis magis tenet̃ ad reſtitutionē: ⁊ ſic patet ad queſitum.

¶ Sextū dubiū mouetur propter illud verbū: Si comeſtū a beſtia ⁊c. Querit̃ ergo de animali comeſto a beſtia cui paſtor potuit facile reſiſtere: numquid tenetur illud reſtituere? Ad hoc dicit Rabi Sa. ꝙ ſi eſſet occiſum ab animali paruo/ cui cuſtos poterat reſiſtere / vt a cato vel vulpe/ vel huiuſmodi / tenebatur reſtituere / nec valebat ſibi teſtimoniū. Si autem a leone/ vel a ſerpente/ vel huiuſmodi/ ſibi valebat. Et ſi eſſet in loco deſerto vbi nō poterat habere teſtimoniū hominum/ debebat eſſe liber per iuramētum ſuū: niſi forſan ex indiſcretione ſua poſuiſſet gregē in tali loco periculoſo/ ſine cōſenſu domini animalium predictorum.

¶ Septimum dubium mouet̃ propter illud verbum: Deferat ad dominū ſuū quod occiſum eſt. Sed nūquid poterat ad eū deferre vnū fruſtum animalis ab eo occiſi/ bene laceratum/ ⁊ quaſi a beſtia corroſum? Dicēdum/ ꝙ in tali caſu vbi non poterat probare ꝙ fuerat captū a beſtia ⁊ ſine negligentia ſua/ ſtabatur iuramento ei⁹: ſicut ⁊ quando erat per violentiā hoſtium captū: qꝛ ſimile eſt quantum ad hoc / ſi tamen non ſit perſona ſuſpecta. Et ꝙ̄uis hec lex contineat naturalem equitatem/ tamen Jacob nō ſeruauit eam apud Laban auunculum ſuū/ quinimo dixit ei Gen. xxxj. Captū a beſtia non oſtendi tibi. Omne damnū ego reddam. Ad quod dicendū/ ꝙ Jacob ad hoc non tenebatur / et ideo fecit opus ſupererogationis. Vel forte talis pactio inter Laban ⁊ Jacob fuerat poſita ⁊ interiecta.

¶ Octauum dubium: Unde eſt quod magis iubent̃ reddi mutua ꝙ̄ depoſita vel cōmendata? Ad quod dicendum/ ꝙ hoc ideo/ quia mutuum traditur in vtilitatem ei⁹ cui traditur: Depoſitum autē traditur in vtilitatem deponētis. Propter qđ de maiori negligentia tenebatur ille qui mutuū acceperat/ (cū teneretur reddere/ quāuis debilitatū vel mortuū fuiſſet in ei⁹ abſentia) ꝙ̄ depoſitari⁹ qui non tenebatur niſi de furto tantum.

¶ Moraliter ⁊ primo/ tunc cōmendam⁹ amico pecuniā aut vas in cuſtodiam / cum facim⁹ elecmoſynam veris indigentibus. Nō enim perdimus quod porrigimus in ſinu pauperis/

ſed

ſed refundetur nobis multipliciter/ tam in preſenti/ ꝙ̄ in futuro/ dicente Chriſto Luce. vj. Date/ ⁊ dabitur vobis. Deinde ſequitur: Menſuram bonam et confertam ⁊ coagitatam/ ⁊ ſupereffluentem dabunt in ſinū veſtrum. Eadem quippe menſura ꝗ̄ menſi fueritis/ remetietur vobis: id eſt/ ſi parum dederitis in preſenti/ parum etiam dabitur vobis a deo in futuro. Si vero multū dederitis/ etiā multum dabit vobis dominꝰ. Unde Thobias. iiij. ca. ait filio ſuo: Si multum tibi fuerit/ abundanter tribue: Si exiguū tibi fuerit/ etiam exiguū libenter impartiri ſtude. De tali autem commendatione refert hiſtoriam Ualerius Maximus lib. ij. ca. j. de Gallis dicēs: ꝙ olim apud eos talis erat conſuetudo/ vt indigentibus mutuarent pecunias/ illis in alio ſeculo reſtituendas: eo (inquit Ualerius) ꝙ perſuaſum habebant animas hominum immortales eſſe. Dicebat enim egens ad diuitem: Tu mihi tantum vel tantū mutuare digneris: ⁊ cum in alio ſeculo fuerimus/ tantundem tibi refundā. Applicatio eſt facilis.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo/ ꝑ hāc legē datur intelligi/ ꝙ ſi quis dederit eleemoſynam pia ⁊ bona intentione/ illi quem credit eſſe verum diuitem et deuotū/ talis non perdet mercedē ſuā/ etiam dato ꝙ ille non ſit talis: quia deus intuetur cor facientis eleemoſynam. Unde Gene. iiij. Reſpexit deꝰ ad Abel/ ſcilicet primum/ deinde ad munera eius.

¶ Moraliter ⁊ tertio/ ⁊ cōformiter ad fratrem Petrum Briſcien. homo accommodans rem ſuam proximo ſuo: eſt deꝰ qui accommodat rem ſuā/ ſcilicet hominem ſubditū cuilibet prelato ſub tali pacto/ ꝙ debeat eā cuſtodire: ⁊ de anima ipſiꝰ reſpōdere: iuxta illud. iij. Reg. xx. Cuſtodi virum iſtum/ qui ſi lapſus fuerit/ erit anima tua pro anima illius. Ueruntamen ſi iſte cōmodatarius: id eſt/ prelatus facit tantum ꝙ dominꝰ ſit preſens: vt pote quia timorem domini incutit in cor ipſiꝰ peccatoris/ ⁊ annunciat ei vitia et virtutes/ ⁊ etiam ipſum admonet ne vlterius peccet/ ſi tunc contingit ipſum ſubditū deteriorari per vitia/ non tenebitur talis prelatus iſti preſenti dn̄o: id eſt/ ipſi deo ſic malo ſubdito preſentato de anima ipſius non tenebitur reſpōdere. Si vero iſta res ſic cōmiſſa: id eſt/ ſubditi anima periclitatur per vitia domino non preſente: id eſt/ deo per ipſum prelatum ſubdito non preſentato/ vel timore ipſius non incuſſo: vt pote quia prelatus eum non redarguit nec correxit/ tūc reuera tenebitur.

¶ Moraliter et quarto commendans eſt dominus deus/ qui commendat vnicuiqꝫ noſtrum animam ſuam/ cum infundit eam corpori/ et preſertim cum peruenit homo ad annos diſcretionis vſqꝫ ad mortem/ dicens ei illud Deuteronomij. iiij. Cuſtodi temetipſū/ ⁊ animam tuam ſollicite. Tūc autem huiuſmodi res nobis cōmendata furto ſubtrahitur/ cū

homo

homo a diabolo ad peccatum latēter ⁊ occulte prouocatur. Et quia nunquam ſic latenter trahitur ad peccatum vt cogatur/ ⁊ non ſit aliquid de conſenſu ſuo: ideo debet applicari ad deos in ſacramentali confeſſione/ ⁊ ibi dicere omnimodam veritatem/ ſe accuſando/ ſecundum ꝙ ſentit in conſciētia. Quo audito/ dicti dij debent proferre ſententiam/ ſecundum ꝙ eis bonū viſum fuerit: claue tamen non errante/ quantum fuerit poſſibile. Ecce quomodo omnia in figuris cōtingebant illis/ ſcilicet patribus antiquis: vt dicit Apoſtolus. j. Corin. x.

¶ Moraliter et quinto/ iuxta illud: Si quis commendauerit proximo ſuo bouem/ aſinū ⁊c̄. Notandum/ ꝙ per iſta varia genera animalium/ poſſunt deſignari varie conditiones perſonarum exiſtentium ſub vna domo clauſtrali/ que cōmittūtur ſiue commendantur vni et eidem prelato. Unde per bouem cornutum/ deſignātur ſuperbi/ et preſertim qui ſuperbiunt de generis nobilitate/ ⁊ qui dicunt ſemen Abrahe ſumus/ ⁊ nemini ſeruiuimus vnquam Joan. viij. Per aſinum autem qui piger eſt/ et tardus ad ambulandum/ intelliguntur illi qui in clauſtro nolunt pro loco ⁊ tempore vacare exercitio corporali. Cum tamen Apoſt. dicat. ij. Theſſalo. iij. Qui non vult operari/ non mā ducet. Per ouem vero que eſt tota ſimplex/ et que ſe permittit tractari obmuteſcendo/ intelligſitur boni ⁊ veri religioſi/ qui in omnibus parent ſuis prelatis/ et qui in auditu auris obediunt eis. Patet ergo ꝙ non omnes habitantes in vna domo clauſtrali ſunt oues/ ſed multi ſunt boues per ſuperbiam/ ⁊ alij aſini per pigritiā. Sed ſummopere caueat prelatus ne in hoc habeat culpam per tarditatem punitionis/ et rigoris diſcipline regularis. Nam per hanc negligentiam multa monaſteria lapſa ſunt/ et prelati ad inferna cum ſuis gregibus deſcenderunt. Quia vt dicit philoſophus in thopicis: Facilius eſt deſtruere/ ꝙ̄ conſtruere.

¶ Moraliter et ſexto: iuxta illud: domino non preſente reddere compellitur. Notandum/ ꝙ iſtud poſſumus exponere de vicarijs curatorum/ ⁊ aliorum prelatorum eccleſie/ qui in abſentia eorum videntur ſuſcipere curam animarum/ tanquam ſibi adiuncti: propter quod vidētur ponere animas ſuas pro animabus ſibi commiſſis: non tamen ſic ꝙ dicti principales prelati non maneant principaliter obligati. Nō enim poteſt fieri/ vt ipſi percipiant fructus temporales beneficij/ et non teneantur illis a quibus percipiunt fructus: maxime cum beneficium detur propter officium. Unde prima queſtione ſecunda/ clerici. dicitur ſic: Clerici omnes qui fideliter vigilanterque eccleſie deſeruiunt/ ſtipendia ſanctis laboribꝰ debita/ ſcd̄m ſeruitij ſui meritū ꝑ ordinationē canonum

canonum a ſacerdotibus cõſe=
quantur. Et idem habetur di=
ſtin. lxxxvj. nõ ſatis. Dicit etiã
regula iuris. li. vj. ꝙ qui ſentit
onus/ ſentire debet ⁊ commo=
dũ. Dñi igitur vicarij/ qui poꝛ=
tant põdus diei ⁊ eſtus/ potius
debent percipere fructus bene
ficioꝛum/ ꝗ̃ curati/ qui non de=
ſeruiunt/ ſed reſident in ciuita
tibus/ vt epulenꝫ quotidie ſplẽ
dide/ pꝛeter id quod intriſecus
latet. Sed qꝛ dicti curati quic=
quid committant ſuis vicarijs/
in ſe tamen ſemꝑ retinent pꝛin
cipalem curam/ ideo tam in ar
ticulo moꝛtis/ ꝗ̃ i diſtricto dei
vniuerſali iudicio habebũt de
ouibus ſibi creditis perſonali=
ter reſpondere/ et non per vi=
carios.

¶ Allegoꝛice ⁊ pꝛimo: ⁊ cõfoꝛ
miter ad glo. iterli. Fures ſunt
heretici/ qui latenter auferunt
a Chꝛiſtifidelibus theſaurũ ve
re fidei: quo qui vſi ſunt in pꝛe=
ſenti/ tandem participes facti
ſunt amicitie dei: vt habeꝫ Sa
pieñ. viij. Ubi autem inuenitur
talis fur. i. vbi quis cõuincitur
de relapſu in hereſim ſemel ab
eo abiuratã/ cogitur duplum
reddẽdo: quia punitur tempo=
raliter et eternalit᷑/ niſi foꝛſan
in fine reſipiſcat: quia tunc nõ
punitur niſi tempoꝛaliter/ deo
ſibi ꝑcente ab igne inferni/ ſed
non foꝛſan ab igne purgatoꝛij.
Uel dic ꝙ talis hereticus poſt
generalem coꝛpoꝛum reſurre=
ctionem/ cogetur duplũ redde=
re: quia tunc punietur in coꝛpo
re ⁊ anima in inferno. Et ꝗ̃uis
dictꝰ fur poſſit latere homines
qui tñ vident que exterius pa
tent/ non tamen dominum deũ
ꝗ̃ intuetur coꝛ: ⁊ per cõſequens
non poteſt euitare penas in fo
ro eius debitas.

¶ Allegoꝛice ⁊. ij. ⁊ confoꝛmi=
ter ad pꝛedictam glo. interliñ.
Iſtud poſſumꝰ exponere de ſtu
dio ſacre ſcripture. Nam tunc
doctoꝛ cõmendat amico pecu=
niã/ aut vas in cuſtodiã/ quan=
do diſcipl̃o committit ſecreta
myſteria et ſenſus occultos ſa=
cre ſcripture/ vel notitiã libꝛo
rum antiquoꝛum patrum/ qui
ſunt vaſa dei: vt dicit eadẽ glo.
Tunc autem ab eo qui ſuſcepe
rat furto auferuntur/ cum diſci
puli veritatis poſtmodum frau
dulentia hereticoꝛum ſubuer=
tuntur. Qui tandem cõuicti in
conſpectu dei/ de furto ſuo du=
plum reddẽt/ quod exponitur
vt pꝛius.

¶ Allegoꝛice ⁊. iij. iſtud poſſu
mus exponere de poteſtate iu=
riſdictionis/ que commẽdatur
amico tanꝗ̃ pecunia/ aut tan=
ꝗ̃ vas in cuſtodiam/ quãdo pa
pa pꝛeficit aliquem ſuper vnam
totam dioceſim/ aut epiſcopus
aliquem ſacerdotem ſuper vnã
parochiam. Tunc autem talis
pecunia/ ſiue vas furto ab eo ꝗ
ſuſceperat aufertur/ cũ per viã
regiam ⁊ manum foꝛtem ꝗs ni=
titur auferre iam collatum be=
neficium ab eo qui potuit ⁊ de=
buit de manu veri paſtoꝛ. Hoc
enim nuper vidimus accidiſſe
circa quandam abbatiam non
mediocrem.

¶ Allegoꝛice et quarto: iuxta
illud: Si quis commendauerit
pꝛoximo ſuo bouem/ aſinum/
ouẽ ⁊c. notãdum ꝙ per bouem
intelligitur pingue beneficiũ:
vt eſt archidiaconatꝰ/ vel alia
digni

dignitas in eccleſia cathedra=
li: per aſinum autem aut ouem/
beneficiũ minus pingue. Tunc
ergo aliquis epiſcopus/ ſiue ar
chiepiſcopus commendat pꝛo=
ximo ſuo bouem/ quãdo cõfert
conſanguineo ſuo vtpote nepo
ti/ quia conſanguineus eſt/ ma=
ioꝛem dignitatem eccleſie ſue:
cum tamẽ nõdum ſit in ſacris/
ſed adhuc puerulus. Cũ tamen
dicat Pſ. in ꝑſona domini: Nõ
congregabo conuenticula eo=
rum de ſanguinibus. Plerũꝗ̃
autem accidit vt pꝛouentus ta
lium beneficioꝛum ab ipſis be=
neficiatis furto auferanꝫ. Hoc
autem maxime fit cum ab his
ſub quoꝛum cura degunt ⁊ cõ=
mittuntur/ depꝛedantur: ita vt
de bonis que tranſeunt per ma
nus illoꝛũ/ diuites fiant. Et no
ta/ ꝙ notanter dicitur in pꝛinci
pio textus: Si quis commẽda=
uerit amico/ ſiue ꝓpinquo ⁊c.
quia eccleſiaſtica beneficia (ꝗ=
cunꝗ̃ ſint illa) nõ aſſignantur
alicui tanꝗ̃ pꝛopꝛia/ ſed tñ a
collatoꝛe aſſignantur illi vt cõ
mendata. Unde pꝛouentus in=
de ſequentes tenetur pie ⁊ diſ=
crete diſtribuere.

¶ Allegoꝛice ⁊. v. iuxta illud:
Dominus domus applicabitur
ad deos/ ⁊ iurabit ⁊c. notandũ
quaſi continuando pꝛecedens
pꝛopoſitũ/ ꝙ dominus domus
eſt pater alicuiꝰ iuuenis/ cui cõ
mittitur pingue beneficiũ. Et
quia adeo inexpertꝰ eſt ꝙ ne=
ſcit differentiam monetarũ/ pa
ter eius conſtituit ſe frequẽter
tanꝗ̃ illius receptoꝛem: et diſ=
ponit de tali beneficio/ tãꝗ̃ de
pꝛopꝛia hereditate: cum tamẽ
talis diſpoſitio deberet fieri iu
xta diſcretionem deoꝛũ/ id eſt/
pꝛelatoꝛum eccleſie. Caueant
ergo pꝛedicti patres aut tuto=
res dictoꝛum iuuenum/ quibꝰ
cum diſpenſatione datur bene
ficium in commendam/ ne extẽ
dant manũ in rem pꝛoximi ſui/
ad perpetrandum fraudem.

¶ Allegoꝛice et ſexto: notãdũ
ꝙ tunc cõmendatur amico pe=
cunia/ aut vas in cuſtodiã/ cum
alicui pꝛelato cõmittuntur plu
res anime regende. Sed tunc
furto rapiũtur/ cum paterfami
lias doꝛmit: id eſt/ cum pꝛelatꝰ
deſes eſt ⁊ negligens circa cu=
ram gregis ſibi commiſſi. Un=
de Matth. xiij. Cum doꝛmirẽt
homines/ venit inimicꝰ homo/
qui ſuperſeminauit zizania in
medio tritici: quia ex pꝛelatoꝝ
negligentia inſurgunt hereſes
et ſchiſmata in eccleſia. Bonꝰ
autem pꝛelatus peruigilat/ ꝗſi
redditurus rationẽ deo de cõ=
miſſis ſibi animabꝰ. In cuius
figurã legitur Luc. ij. ꝙ in no=
cte natiuitatꝫ dominice/ paſto=
res cuſtodiebãt vigilias noctꝫ
ſupꝛa gregem ſuum. Tunc aũt
comedũtur a beſtia quando ra
piuntur a diabolo: qui bene be
ſtia dicitur/ quia totꝰ bꝛutalis
⁊ ſine vlla ratione eſt. Et tunc
ſi non habeat ſuper hoc pꝛela=
tus culpam/ ſiue per deſidiam/
ſiue huiuſmodi/ nõ habebit de
hoc reſpondere coꝛam deo.

¶ Anagogice/ Hec oĩa poſ=
ſumus exponere de angelis in
ſua creatione. Erant enim tũc
omnes dei amici: quia conſtitu
ti in gratia: quibꝰ etiam dede=
rat dominus pecuniam/ id eſt/
gratiam ⁊ merẽdi facultatem/
vt poſſent mereri vitã eternã.
Inſuper

Inſup dederat illis vaſa in cuſtodiam/ id eſt ſeipſos ſibi commendādo vt non peccarēt. Nihilominus p̄dicta bona ab eis quaſi furtim ſublata ſunt/ dum ſub pretextu cuiuſdam ſingularitatis ad perſuaſionem primi angeli inter eos ceteri peccauerunt. Nec deinceps p̄dictus fur inuentus eſt amplius in celo: ſed recluſus eſt in teterrimū carcerem inferni. Dominus autem domus paradiſi poſt dominum deū/ eſt Michael/ qui eſt prepoſitus paradiſi/ quem honorant angelorum ciues. Hic igitur dn̄s poſt ruinam maloꝝ angelorum/ pariter ꝛ primorū parētum/ venit coram domino deo: et compertum eſt de eo et alijs ſibi adherentibus ꝙ non extendiſſent manum in rem ꝓximi ſibi/ id eſt/ Ade ꝛ Eue: et hoc ad perpetrandum fraudē/ id eſt/ ad procurādum eius peccatum et ruinā. Propter quod cognita eorum innocentia confirmati ſunt in gratia diuina/ ꝛ gloria eterna. Quod ſupereſt de p̄ſenti textu pertranſeo/ breuitatis cauſa.

Quinta clauſula.

Si qᷝs ſeduxerit virginem/ necdū deſponſatā/ dormieritq̧ cū ea: dotabit eā/ et habebit eam vxorē. Si pater virginis dare noluerit/ reddet pecuniam iuxta modū dotis quam virgines accipere cōſueuerunt.

Hiſtorialiter. Poſtq̄ in p̄cedēti clauſula ex ore dn̄i repſſa eſt indebita ꝯtrectatio rei aliene ſibi cōmiſſe: hic conſequenter ponit alia lex/ que regulat concupiſcentiā carnis in luxuria naturali/ quātum ad mulierem ſeductam promiſſionibus: ꝛ huiuſmodi. Unde dicit: Si ſeduxerit quis/ id eſt/ ſeorſum a rectitudine duxerit: virginem/ necdum deſponſatam. Cur autē hec lex loquitur ſpecialiter de virgine/ dicet̃ ſub primo dubio ſequenti: dormieritq̧ cum ea: dotabit eam/ et habebit eā vxorē/ ſi ſupple pater puelle cōſenſerit. Si autem pater virginis dare eā noluerit/ dabit pecuniam iuxta modū dotis quā virgines accipere cōſueuerūt/ ꝛ hoc ad arbitriū iudicum/ vel patris puelle: vt dicit Hiero.

Circa hāc clauſulam mouētur aliqua dubia.

Primū igitur dubiū: Quare hec lex ſpecialiter loquitur de virgine/ ꝛ nō eque bene de deſponſata? Huius ratio eſt: quia de deſponſata datur lex Deuteronomij.xxij. que dicit/ ꝙ q̄ eā cognouerit/ morte moriat̃: ſimiliter et adultera/ vt auferat̃ malum de Iſrael.

Secundum dubium: quare hec lex dicit: Si pater virginis dare noluerit? Reſponſio/ quia corruptor virginis poſſet eſſe longe inferioris conditionis ea. Nec contra hanc legem facit alia lex/ que inſeritur vbi ſupra/ ſcȝ Deutero.xxij. que dicit ꝙ ſi vir inuenerit puellam virginem/ que nō habet ſponſum: et apprehendens ꝯcubuerit cū ea/ ꝛ res ad iudiciū venerit/ dabit q̄ dormiuit cū ea patri puelle quinquaginta ſiclos argēti/ ꝛ habebit eam vxorem: et quia humiliauit eam/ non poterit dimittere eam omnibus dieb⁹ vite ſue. Quia ꝙ dicit/ ſimpliciter habebit eam vxorem: intelligitur ſi modo pater virginis voluerit: ꝛ hoc innuitur per hoc ꝙ premittit̃: ꝛ res ad iudicium venerit. Per quod etiam patet ꝙ lex illa in caſu in quo puella non cōſentit/ intelligitur. Hec autem in caſu in quo puella cōſenſit q̄uis ſeducta. Propter quod in primo caſu plus punitur/ ſcilicet multitudine pecunie/ ꝛ perpetua vxoris retētione. Uel dicendum ꝛ melius/ ꝙ ſiue conſenſit puella/ ſiue non: lex iſta ſuppletur per illā quātum ad iſta duo: quia talis homo facit iniuriam patri puelle/ ſub cuius poteſtate erat: in cuius etiam ſatiſfactione dat patri quinquaginta ſiclos/ ꝛ puella reſtituitur patrie poteſtati, vt ſi non vult/ non det eam illi. Facit etiam iniuriam puelle/ quam et ſi non corrumpat per violentiā: eam tamen ſeducit/ propter quod eam dotat. Inſuper ſi pater voluerit: ducet eā velit/ nolit. Nec poterit eā repudiare cunctis dieb⁹ vite ſue: ꝛ hoc ne videatur magis feciſſe ludibrium/ q̄ cōtraxiſſe matrimonium ſi ſtatim poſſet eam repudiare: vt dicit Auguſt.

Sed iſta lex videtur contraria determinationi ꝯcilij Melden̄. Sic enim ibi legitur: Placuit/ vt hi qui rapiūt feminas/ vel furantur/ vel ſeducunt eas: nullatenus habeāt vxores/ q̄uis eas poſtmodum nuptialiter cum conſenſu parentū ſuorum ſuſceperint.

Dicēdum/ ꝙ illud cōcilium loq̇tur de feminis/ que alijs viris ſunt deſponſate: et hoc per verba de p̄ſenti. Uel dic/ ꝙ ita loquitur dictū cōcilium in deteſtationem criminis: ꝛ hoc cōformiter ad ius ciuile/ quo raptor prohibetur ducere raptā. Sed in fauorem rapte ꝛ matrimonij ſtatutum eſt vltimo/ ꝙ de cōſenſu rapte/ poteſt raptor ꝛ debet raptam ducere/ vel religionem intrare. extra de rap. cap. vltimo.

Tertium dubium: Utrū qᷝs in antiquo teſtamēto potuerit licite habere plures vxores? Uidetur ꝙ ſic/ et ſignanter ad legem preſentem/ que dicit ꝙ vir ſeducens virginem nondum deſpōſatam (ſupple alteri) dormieritq̧ cum ea: habebit eam vxorem/ ſi voluerit pater eius. Poterat autem ſtare/ ꝙ huiuſmodi vir habebat aliā vxorē. Igitur licite poterat ſimul habere duas vxores? Dicēdum/ ꝙ dominus condēs predictam legem/ ſimul diſpenſabat cū eo vt duas haberet vxores: ꝛ hoc in penā ſue ſeductionis. Uel dic/ ꝙ lex illa forſan loquitur de ſeducente ſoluto/ et non antea ligato: ꝛ per conſequens habebat vnam.

Moraliter et p̄mo/ Per virginem intelligitur mens intacta ab om̄i mortali vitio. Tūc autem ſeducitur/ cum ab alio verbo male doctrine/ vel exemplo peruerſe vite ad peccatum trahitur. Qꝫ autem talis ſeducens teneatur reddere dicte virgini pecuniam/ caſu quo pater nolit eam eidem tradere in ſponſam/ deſignat ꝙ qui alium ſcandalizauit p̄dicto modo

do/ debet poſtmodum laborare ad illiꝰ reedificationem: vt ſicut eū poſuit in via perditionis/ poſtea ſtudeat eum retrahere ⁊ ponere ī via ſaluatiōis/ quātum in eo poſſibile eſt/ tam per ſe ꝙ̄ per interpoſitas perſonas: qđ tamen pauci attēdūt.

¶ Moraliter et ſecundo/ hoc idem poſſumꝰ exponere de diabolo/ qui per ſuas illuſiones et tētationes corrumpit multas deuotas animas/ in cōtumeliā ſui patris/ q̄ deus eſt. Et quia dictus pater nō vult vt dictus corruptor ducat eas in vxores per eternam damnationem/ eo ꝙ non eſt voluntatis ſue mors impij/ vt dicitur Ezechi. xviij. ideo de rigore iuſtitie tenetur ipſe diabolus ſatiſfacere de tali iniuria. Et quia hoc non poteſt: ideo iuſto dei iudicio manet ligatus perpetuo in teterrimis carceribꝰ inferni. Sicut videmus aliquos propter defectum ſolutionis denariorū regiorum tenere perpetuos carceres.

¶ Moraliter ⁊ tertio: Virgo q̄ ſeducitur/ eſt aliq̄s iuuenis bone indolis/ qui a parentibꝰ traditur alicui viro docto erudiēdus in literis ⁊ bonis moribꝰ: ſicut nobiles et potentes communiter facere ſolent. Sed in mala hora quandoque talis virgo et peccati neſcius ſeducitur per horrendum et innominabile vitium: ita vt forſan acquirat habitum malum qui erit in poſterum in eo de difficili mobilis. Nunquid igit̄ talis corruptor virginis multum tenetur ei/ ſcʒ ipſam trahendo ad morum honeſtatem. Etiam ad literam talis tenetur in foro cōſciētie reddere patri paruuli pecuniam quam ab eo accepit ꝓ bona eruditione illiꝰ: maxime cum fecerit totum cōtrarium.

¶ Allegorice ⁊ primo: ⁊ cōformiter ad vtranq̄ glo. ordi. ſcilicet ⁊ interli. Iſtud exponitur de illis qui allegorizant de capite ſuo/ ⁊ ad ſenſum ſuū nituntur trahere ſcripturam ſacram forte repugnātem ſue tortuoſe expoſitioni/ ⁊ ad ea que nō cōgruunt fidei dictā ſcripturam trahentes. Dominus autē Petrus de Pal. dat exemplum de abbate Ioachim/ qui quaſi ꝓphetando multa p̄dixit de ſtatu eccleſie non conſona fidei. Nos autem poſſumus dare exemplū de hereſiarcha moderno Luthero teutonico/ qui pene infinitas hereſes antiquas renouauit/ ⁊ euomere non erubuit/ trahendo magnā partē ſtellarū .i. catholicorum poſt ſe. Nam adeo impudice locutꝰ eſt de Romana eccleſia: vt vocet eam meretricem ⁊ congregationem ſathane/ et multa ſimilia heretica ⁊ blaſphema: in quibus ſeducit virginē: id eſt/ ſacre ſcripture incorrupte imponit multiplicem falſitatem/ non tam eam ſeducens/ ꝙ̄ vi opprimens.

¶ Allegorice ⁊ ſecundo/ ⁊ cōformiter ad dominum Petrum de Pal. ⁊ ad priorem expoſitionē: virgo hec eſt ſacra ſcriptura/ vt dictū eſt: que debet eſſe incorrupta/ ⁊ ſine falſitatꝫ atq̄ praui dogmatis admixtione. Hanc virginem ſi quis ſeduxerit: id eſt/ ſeorſum duxerit. i. preter veritatem eā expoſuerit: ⁊ cum ea dormierit. i. in tali tortuoſa expoſitione delectatus fuerit/ cōſequenter dotabit eam: ſcilicet ipſam catholice exponendo. Alioquin non eſſet ſuſcipienda/ ſed abijcienda: et habebit eam vxorē: id eſt/ fruetur eiꝰ copula. Si autem pater. i. ſenſus hiſtoricus repugnet allegorice vel tropologice expoſitioni: reddet pecuniam iuxta modū dotis ⁊c̄. id eſt/ talis ſenſus eſt relinquēdus ⁊ abijciendus. Debet eñ talis interpretatio allegoricalis ſiue moralis parit̄ ⁊ anagogicalis eſſe pia/ nec debet de facili abijci: quamuis non bene videatur interdum ſenſui hiſtorico adaptari. Sicut Gregoriꝰ ꝑ Dauid intelligit Chriſtū/ ⁊ per Vriam diabolum.

¶ Allegorice ⁊ tertio/ iſta poſſumꝰ exponere de fide catholica/ quā multi heretici conati ſunt ſeducere. Huius virginis pater eſt deus omnipotens/ q̄ non vult eam dare ſeu cōmittere dictis nephandis hereticis/ ne eam corrumpāt: ſed tm̄ eam committit veris catholicis: apud quos ſolum viget vera fides catholica. Sic eñ vult deus pater dicte virginis.

¶ Anagogice/ virgo eſt beatitudo celeſtis. Hāc voluit ſeducere malus angelꝰ/ ⁊ quodammodo opprimere: quādo virtute naturaliū voluit cū ea dormire/ ⁊ poſſidere eā. Sed quia non potuit eā dotare: eo ꝙ naturalia ſua non equipollebant ipſi beatitudini: ideo eam perpetuo amiſit. Nam pater dicte virginis/ id eſt dominus deus/ ſibi eam dare noluit/ qui ſolis humilibus eam dare decreuit Luce. i. Depoſuit potentes/ id eſt ſuperbos/ de ſede. i. de celo: ⁊ illic ſupple exaltauit humiles.

¶ Sexta clauſula.

MAleficos non patieris viuere. Qui coierit cum iumēto/ morte moriatur. Qui immolat dijs/ occidet̄: preter domino ſoli.

¶ Hiſtorialiter poſtꝙ̄ in precedenti clauſula poſuit dominus legem regulantem concupiſcentiā carnis in luxuria naturali/ quantum ad mulierem ſeductam: hic conſequenter ponit aliam legem regulantē eandem cōcupiſcentiam in luxuria innaturali/ dicens: Qui coierit cum iumēto/ morte moriatur. Et quia hec lex facit mentionem de morte infligenda pro crimine in ea cōtento/ ideo ſimul iunguntur alie due leges/ pro quibus ſimiliter infligitur mors: ſcilicet pro criminibus in ea contentis/ quāuis ipſe tres leges nullam inter ſe habeant habitudinem. Dicit ergo dominus ad Moyſen/ ⁊ per conſequens per eum alijs iudicibus: Maleficos nō patieris viuere. Et quia generaliter poſſit intelligi de omni malefico: id eſt/ qui malefacit in detrimentum reipublice/ ſiue talis ſit fur/ ſiue homicida/ et ſic de alijs qui perturbant notabiliter rempublicam. Unde maleficus dicitur ille qui

male facit. Specialiter tamen reſtringitur hec lex ad ſortilegos. Unde dominꝰ Hugo Cardinalis dicit ſic: Maleficos vocat non quoſlibet intentos criminibus: ſed preſtigiatores / hariolos / magos / inſpectores peluis vel gladij: inuerſores pſalterij / carminatores: qui ſcilicet carminibus diabolicis vtuntur. Omnia enim iſta fiūt contradicente domino / ⁊ ſacra Romana eccleſia / et ſacris canonibus: vt patet Leuitici decimonono: Ne declinetis ad magos ⁊c. Item Deuteronomij decimooctauo: Caue ne inueniatur in te qui luſtret filiū ⁊c. Hac igitur lege poſita: conſequenter ponitur alia lex / et que eſt ad propoſitum: per quā ſcilicet prohibetur concupiſcētia carnis: quantum ad luxuriam innaturalem / cum dicitur: Qui coierit cum iumento / id eſt cum quocunque bruto: morte moriatur: ſcilicet corporali / ſpirituali / et eternali. Deinde ponitur alia lex et tertia / per quam regulatur pars rationalis hominis / cum dicit: Qui immolat dijs. glo. interl. id eſt demonibus / de quibꝰ in Pſalm. Omnes dij gentium demonia. Vel dijs / id eſt idolis / qui reputantur dij ab idolatris. Unde per immolationem hic prohibitam ſub pena mortis: intelligitur prohibita libatio / oblatio / thurificatio / et talia que fiebant in templo ipſi deo directe: vt dicit Ra. Sa. Et hoc notatur / cum ſubditur: preter domino ſoli. Hic Samuel. primi Regū ſeptimo ait ad vniuerſam domum Iſrael: Si in toto corde veſtro reuertimini ad dominum / auferte deos alienos de medio veſtri: Baalym et Aſtaroth: et preparate corda veſtra domino / et ſeruite ei ſoli / et eruet vos de manu Philiſtijm. Iſtud autem eſt contra Azotitas ꝗ arcam domini poſuerunt iuxta Dagon: vtrunqꝫ venerantes / vt legitur primi Regum quinto. Item contra Samaritanos / qui cum domino adorabāt deos ſuos. Propter quod immiſit dominus in eis leones / ꝗ grauiter affligebāt eos.

Circa autem hanc clauſulā mouentur aliqua dubia.

Primum igitur dubiū: Quare iſta prima lex / que eſt de maleficis / ponitur inter eas que exprimunt et reprimunt concupiſcentiam carnalem? Dicēdum / ꝙ ratio eſt / eo ꝙ ſortilegia frequenter fiunt in his que pertinent ad actum carnis: vt dicit de Lyra.

Secundum dubium: cur potius fit hic mentio de ſortilegio / quo ad ſexum virilem / ꝙ̄ quo ad ſexum muliebrem? Nō enim dicitur: Maleficas non patieris viuere: ſed / maleficos: cum tamen maleficium ſiue ſortilegium potius regnet in ſexu muliebri / ꝙ̄ virili. Ad hoc in primis dicit predictus de Lyra / ꝙ etiam in Hebreo habetur / ſortilegam non patieris viuere. Et licet litera Hebraica exprimat mulierem tātum / tamen intelligitur etiam de viro / ſicut noſtra tranſlatio exprimit. Litera autem Hebraica exprimit id quod communius accidit. Et quia communius

nius accidit ꝙ mulieres ſint ſortilege ꝙ̄ viri / ideo loquitur de mulieribus. Noſtra autem tranſlatio / ꝙ̄uis loquatur de viris ſortilegis / intelligit nihilominꝰ etiam de mulieribꝰ.

Tertium dubium: Unde ortum habuit maleficium / ſiue ſortilegium? Dicendum / ꝙ ex vana curioſitate hominum ac mulierum / volentium cognoſcere occulta etiā futura. Unde ſors proprie eſt illud quod a caſu vel fortuna prouenit / ⁊ quod diſpoſitioni hominis nō ſubſiſtit: ſed quod ſolū a diſpoſitione quadam occulta accidit. Vel dic / ꝙ ſors generaliter dicit / quicquid extra humanā diſpoſitionē hominibus accidere cōprobatur. Antiqui eñ philoſophi frequenter vtebātur ſorte / ⁊ ſignanter in inueſtigatione ſecretorum et futurorum. Unde etiam ſcientias diuinatorias habuerunt / que ſolum ſuper ſorte fundate fuerunt: et ſecundum ꝙ ſorte ſigna eſſe videbant / ſecundum hoc de ſuis interrogationibus iudicabant.

Quartum dubium: Quid intelligitur per coeuntem cū iumento? Dicendum / ꝙ intelligitur omnis coitus innaturalis: ſiue cum iumento / id eſt bruto: ſiue cū maſculo: quod dicimus peccatum contra naturam. Et idem dicendum eſt de femella cum femella ⁊c. Nam oīes tales peccantes / rei ſunt mortis corporalis: vt ptꝫ Leuiti. xvij.

Quintum dubiū: Cur iumentum / cum quo quis coijt / comburitur (more aliquarū patriarum) ſicut ⁊ homo coiens? Reſpondetur / ꝙ hoc fit in deteſtationem facinoris. Nam in tali caſu iumētum punitur ſine culpa / ſed non abſqꝫ cauſa.

Sextum dubiū mouetur iuxta illud vltimum verbum: Qui immolat dijs ⁊c. Queritur ergo ſi Iudei ex hoc ſolo verbo poterant occidere omnes idololatras? Diſtinguēdū eſt / ſm ꝙ idololatre poterant eſſe de populo Iudeorum: vtpote apoſtatantes a lege ⁊ ritu eorum. Vel de alieno populo / ſcilicet gentili. Qui ergo prius fuerāt de ritu Iudeorum / ⁊ poſtmodū conuertebant ſe ad ritum idololatrarum / ⁊ de facto immolabāt dijs: ipſo facto per iudices populi erant plectendi morte: tum propter apoſtaſiam: tū ꝑpter idololatriam. Gētiles autem / in eo ꝙ gentiles / nō erant occidendi: niſi forſan propter domini ꝓceptum: vel quia iniuſte occupabant terras debitas populo Iudeorum. Sed in eo ꝙ idololatre / ⁊ propter contumeliam factam in patrē ſuū celeſtem / licite poterant occidi.

Septimum dubiū: Cur peccatum cōtra naturam punitur morte / cōformiter ad legē preſentem? Huius ratio eſt: qꝛ peccans cōtra naturā / eſt homicida / vel ſaltim reputatur talis. Quia ſicut homicida ſubtrahit homini vitā quam iam habet: ſic peccans cum iumento / ſubtrahit ab homine vitam quam eſſet habiturus ſi talis exerceret actum humane generationis eo modo ꝗ exerceri debet. Et ideo ꝙ hō ex actu ſuo nephando nō generetur / ſibi merito imputari debet.

¶ Octauum dubiū/ et quod in-
cidentaliter mouetur/ tale eſt:
Quot modis contingit pecca-
re contra naturam? Reſponde
tur/ q̄ quatuor modis. Primo
ſi abſq; omni concubitu cauſa
veneree delectationis ſolū pol
lutio procuretur. Et hoc voca
tur peccatū immundicie in ſa-
cra ſcriptura: vt patet Rom. j.
Vel ſecundū alios/ peccatum
molliciei. Secūdo p̄ cōcubitū
ad rem non eiuſdem ſpeciei/
q̄ð proprie vocatur peccatum
beſtialitatis. Tertio/ per cōcu-
bitum ad non debitū ſexum:
quamuis cū re eiuſdē ſpeciei.
Et hoc proprie vocatur pecca
tū Sodomiticū / vt cū contin-
git maſculum commiſceri cum
maſculo/ vel feminam cū femi-
na/ de quo loquitur apoſt. Ro.
primo. Quarto/ quādo nō ob-
ſeruatur modus debitus com-
miſcendi: vt quantū ad inſtru-
mentū indebitū/ vel quantum
ad alios monſtruoſos modos
concūbendi.

¶ Nonū dubium: Cū tot ſint
ſpecies luxurie cōtra naturā:
queritur ergo cur ſpecialiter
et expreſſe beſtialitas hic no-
minatur potius q̄ alia? Ad hoc
reſpondet dominus Petrus de
Pal. q̄ hoc ideo/ q2 eſt grauius
peccatū: vt patet Geñ. xxxvij.
vbi dicit̄ q̄ Joſeph accuſauit
fratres ſuos apud patrē crimi-
ne peſſimo. Hoc aūt cōmuni-
ter exponit̄ de peccato Sodo-
mitico/ vt ibidē dictū eſt. Sub
hac ſpecie prohibent̄ alie tres
ſpecies: ſicut minus principale
intelligit̄ p̄ ꝓhibitionē magis
principalis.

¶ Decimū dubiū: Utrū omnis
peccās cōtra naturā/ ſcðm ali-
quem predictorū modorū/ ple
ctendus ſit morte? Reſpondet
predictus de Pal. probabiliter
q̄ non. Pene (inq̄t) ſunt reſtri-
gende/ et non ampliande: cum
ſint odioſe. Modo vt dicit re-
gula iuris lib. vj. Odia reſtrin-
gi debere/ et fauores conuenit
ampliare. Non videt̄ ergo pec
cans contra naturam plecten-
dus morte/ niſi ī duobus caſibus
contentis in ſacra ſcriptura.
Primus eſt/ de coeūte cū iumen
to: vt hic. Secūdus eſt/ de co-
eūte cum maſculo coitu femi-
neo. Leuitic. xx.

¶ Moraliter et primo/ iuxta il
lud: Maleficos non pa. vi. No-
tandū/ q̄ illud poſſumus refer-
re ad dei iuſtitiā. Nam etſi ad
tempus immenſa eius bonitas pa
tiat̄ ipſos maleficos. i. pctōres
viuere: tū vt peniteāt: tū vt bo
nos ad ipoꝝ ſalutē affligāt: tā
dem tamen non patiet̄ eos vi-
uere: et ſignanter in alio ſecu-
lo/ dicēte ſcriptura Ezechiel.
xviij. Anima que peccauerit/
ipſa morietur.

¶ Moraliter et ſecūdo/ et con-
formiter ad glo. īterli. p̄ male-
ficos intelligūtur coadiutores
et cooperatores diaboli: quos
non patit̄ dominus viuere vita
gratie in preſenti/ neq; glorie
in futuro: ſed tandē morient̄ ī
futuro morte eterna/ ſine ſpe
vite: vt iam dictū eſt. Sepeliē-
tur enim in inferno cū diuite
epulone.

¶ Moraliter et tertio/ iuxta il-
lud: Qui coierit cum iumento
etc. Notandum conformiter ad
predictam glo. q̄ per illū qui
coit cū iumento: intelligitur
ille/

ille q̄ cū reputet ſe ſapientem:
nihilominus miſcet ſe vitijs ſtul
ti et inſenſati hominis. Cuius
ſocietas a deo ſeparat/ et dia-
bulo ſociat. Et hec eſt fornica
tio peſſima. Et talis morietur
morte eterna. Hec ī dicta glo.

¶ Moraliter et quarto/ per iu
mentū intelligit̄ omnis pecca-
tor/ dicente Pſalm. in perſona
peccatoris: Ut iumentū factus
ſum apud te. Unde Boetius de
conſolatione lib. iiij. proſa. iij.
oſtendit quomodo diuerſa ge-
nera peccatorū/ comparantur
diuerſis generibus beſtiarum/
dicens: Euenit vt quem tranſ-
formatū vitijs videas: homi-
nem eſtimare non poſſis etc. Il
le igitur coit cū iumento / qui
ſe ſociat cum homine peccato-
re: et ſignanter dedito lubrici
tati. Unde Pſalm. Cū peruer-
ſo peruerteris. Unde Dina fi-
lia Jacob / cōuerſans cum mu
lieribus regionis Sichem/ op-
preſſa fuit a Sichem. Geñ. tri-
ceſimoquarto. Et Thamar fi-
lia Dauid ingreſſa thalamum
fratris ſui impudiciſſimi / cui
nomē Ammon: oppꝛeſſa eſt ab
eo. ij. Regū. xiij. Taceo de Lu
cretia/ et multis alijs. Hic Hie
roñ. tertia pte epl'arū ſuarū/
epiſtola. lxxxv. Pluſq; (inquit)
impoſſibile puto virum diutius
in bonis permanere operibus/
qui malorū aſſidua conuerſa-
tione vtitur. Et ſapiens Eccli
decimotertio: Qui (inquit) teti
gerit picem / inquinabitur ab
ea: et qui communicauerit ſu-
perbo/ induet ſuperbiam.

¶ Moraliter et q̄nto/ et circa
idem: illi coeunt cum iumen-
to/ qui abutūtur vxoribus ſuis/
quod poteſt fieri multiplici-
ter. Unde Raphael Tobiam
iuniorem inſtruens/ qualiter
deberet vti matrimonio cum
Sara/ ait illi: Audi me/ et oſtē-
dam tibi qui ſunt quibus pre-
ualere poteſt demonium. Hi
namque qui coniugium ita
ſuſcipiunt vt deum a ſe et a ſua
mente excutiant/ et ſue libidi-
ni ita vacēt ſicut equus et mu-
lus/ quibus non eſt intellectus:
habet poteſtatem demonium
ſuper eos. Sequitur: Tu autē
cum acceperis eam: ingreſſus
cubiculum per tres dies con-
tinens eſto ab ea: et nihil a-
liud niſi orationi vacabis cū
ea. Hec ille. Bene ergo et ſalu
briter hortatur Pſalm. exiſtē-
tes in matrimonio/ dicens: No
lite fieri ſicut equus et mulus/
quibus non eſt intellectus. Et
apoſt. j. Theſſ. iiij. loquens il-
lis qui ſunt ligati matrimonia
liter/ ait: Hec eſt voluntas dei
ſanctificatio veſtra: vt abſti-
neatis vos a fornicatione: vt
ſciat vnuſquiſq; veſtrum vas
ſuū: id eſt/ vxorem (que eſt vas
in quo concipitur et formatur
proles) poſſidere in ſanctifica-
tione et honore: ſcilicet eo vtē-
do tempore et loco honeſte/ et
cum timore domini/ quantum
fieri poteſt: non in paſſione de-
ſiderij/ ſicut gentes que igno-
rant deum. Hec apoſt.

¶ Moraliter et ſexto/ iuxta il-
lud vltimum verbum: Qui im-
molat dijs etc. Notandum/ q̄ il
le immolat dijs / qui prelatis
aut principibus adulatur / et
complacet pluſq; debeat et de-
ceat: ſicut in curijs principum
plerumque fieri ſolet/ iuxta id

quod ſcriptũ eſt Matthei vn=
decimo: Ecce qui mollibꝰ ve=
ſtiuntur/in domibꝰ regũ ſunt.
Et in Pſalm. Dedit terra co=
rum ranas / in penetralibus re
gum ipſorum. Adulatio enim
(ſecũdum Auguſtinum homi=
lia viceſima)non eſt aliud ꝙ
fallaci laude ſeductio. O ꝙ be
ne nouerunt curialiſte lauda=
re principes et dominos ſuos
laude fallaci. Ecce immolatio
que fit dijs alienis / qꝛ huiuſ=
modi principes in ſacra ſcri=
ptura dij participatiue dicun=
tur. Hanc tamen immolatio=
nem noluit facere Mardoche=
us Judeus Aman/qui erat pri
mus in omni regno regis Aſ=
sueri / vt dicitur Heſter ſecun=
do. Unde propter hoc voluit
eum perdere. Sed ſtatim eue=
nit totum oppoſitum. Itẽ rex
Herodes acceptans diuinas
laudes/ que illi adulatorie of=
ferebantur: ſtatim conſumptꝰ
a vermibus miſerabiliter expi
rauit. Actuũ duodecimo. Nõ
licet ergo immolare dijs / et
hoc ſub pena mortis eterne/
ſed ſoli domino.

¶ Allegorice et primo / iuxta
primam partem preſentis clau
ſule. Notandum/ ꝙ ſicut prin=
cipi ſeculari mandat a domi=
no vt non patiatur maleficos
viuere vita nature: ſic et prin=
cipi eccleſiaſtico et ſpirituali
precipit / vt nõ permittat tales
viuere vita gratie: ſed ſupple
eos excommunicet / vt patet
xxvj. queſt. ij. qui ſine. Unñ die=
bus dominicis in miſſis paro=
chialibus ſolent excommuni=
cari omnes ſortilegi. Et vt di=
cit. xxvj. q. iiij. igit. Item. q. v.
ſi quis epiſcopus. Malefici / et
magi / et incantatores / ⁊ diui=
natores pro eodem accipiun=
tur. Idem dic de ſortilegis.
Unde ſecũdo dialogorũ Gre=
gorij refert de quodam mago
qui incantauerat quãdam mo
nialem: cuius etiam cellam in
aera ſuſpendebat frequenter/
quam ſanctus Benedictus cu
rauit. Tandem autem dictus
Magus Rome ignibus tradi=
tus eſt.

¶ Allegorice ⁊ ſecũdo / iuxta
ſecũdã partem preſentis clau=
ſule / in qua dicitur: Qui coie=
rit cũ iumẽto ⁊c. Notandũ / ꝙ
ille coit cũ iumẽto / qui ſeruat
legem cũ euangelio: ſicut fa=
cere volebant nonnulli in pri=
mitiua eccleſia. Tales enim
delectati erant in ſenſu Judai
co literali / brutali ⁊ aſinino.
Hi ergo digni erant morte e=
ternali / quia vt inquit apoſt.
Galat. quinto. Si circuncidi=
mini / Chriſtꝰ nihil vobis pro=
derit.

¶ Allegorice et tertio / iuxta
eundem textum: Notandũ / ꝙ
per iumentum intelligitur po=
pulus infidelis. Tũc ergo coit
quis cũ iumento/quando fide=
lis habitat et conuerſatur cum
infideli: quod valde periculo=
ſum eſt: quia de facili poſſet eũ
trahere ad infidelitatem ſuã: ⁊
ſignanter vbi fidelis eſt infir=
mus in fide/et indoctus: alter
autem doctus. Poteſt autẽ fi=
delis firmus et doctus conuer
ſari cũ infideli / propter illiꝰ cõ
uerſionem ⁊ ſalutem. Et eadẽ
cõuerſatio cũ Judeis prohibi=
ta eſt: vt patet. xxviij. q. j. nul=
lus. vbi ſpecialiter interdicit
fidelibus

fidelibꝰ conuerſatio cũ Jude=
is in cõuiuijs ⁊ balneis: ⁊ hoc
tã laicis ꝙ clericis. Prohibet
etiã eiſdẽ fidelibꝰ ne recipiãt
medicos eorũ: ꝗuis interdum
fiat oppoſitũ / ſed non ſine gra=
ui ſcandalo eccleſie. Maxime
cũ talis conuerſatio ſit adeo
periculoſa / ⁊ tam rigide prohi
bita / vt dicat (vbi ſupra). ca. ſi
infidelis. ꝙ etiam cũ parenti=
bus vel propinquis conuerſa=
ri non debemꝰ: ſi per ipſos fidẽ
Chriſti perdere timemꝰ: Et hu
ius ratio eſt / qꝛ malorũ cõuer=
ſatio corrũpit facile bonorum
fidem ⁊ mores. De hoc vide
beatum Thomam ſecũda ſe=
cũde. q. x. arti. vij. vbi querit:
Utrũ liceat diſputare cũ infi=
delibꝰ de fide. Ubi tamen infi=
delis conſentit habitare cũ fi=
deli ſub vinculo matrimonij /
ſine cõtumelia creatoris: poſ=
ſunt ſimul licite in vnũ habi=
tare. Sic enim dicit apoſt. pri=
me Corint. vij. ſub his verbis:
Si quis frater / Chriſtianꝰ ſup=
ple / vxorem habet infidelem: ⁊
hec conſentit habitare cũ illo:
ſupple ſine contumelia creato
ris / nõ dimittat illam. Et ſimi=
le iudiciũ eſt de vxore fideli / vi
ro exiſtente infideli: qꝛ quãtũ
ad hoc ad paria iudicantur.
Unde ſequitur: Etſi qua mu=
lier fidelis habet virum infide
lem / ⁊ hic conſentit habitare
cũ illa: ſupple ſicut prius. i. ſi=
ne contumelia creatoris / non
dimittat virũ. Et huiꝰ rationẽ
aſſignat apoſt. cũ ait: Sanctifi
catus eſt enim vir infidelis per
mulierem fidelem: et ſanctifi=
cata eſt mulier infidelis per vi
rũ fidelem. Ecce quid eſt co=
ire cum iumento.

¶ Allegorice ⁊ quarto / iuxta
illud vltimum verbũ: Qui im=
molat dijs / occidet: ꝓter ⁊c.
Notandũ / ꝙ merito taliter im
molans occidi debet: qꝛ ſicut
non ſunt plures dij in rerum
natura: ſed vnus ſolus / trinus
tamen in perſonis: ita taliter
immolans meretur priuari eſ=
ſe quod habet: quia ſcriptũ eſt
Sap. vndecimo: Per que quis
peccat / per hec ⁊ torquetur. ſ.
de iure. etſi nõ ſemꝑ de facto.

¶ Allegorice et quinto / circa
idem. Notandũ / ꝙ preter pe=
nam corporalem hic taxat pe=
na ſpiritualis / qua occidẽdus
eſt omnis idololatra qui im=
molat dijs alienis. i. demoni=
bus. Illa aũt eſt excõmunica=
tio / ſcdm glo. interli. per quam
morit ſpiritualiter hõ / quia ꝓ=
uatur vita gratie in ꝓſenti om
nis rite excommunicatus / ⁊ vi
ta glorie in futuro: eo ꝙ priua
tur conſortio eccleſie militan=
tis ⁊ triumphantis.

¶ Anagogice maligni ſpiritꝰ
fecerũt totum contrariũ. Nam
fuerũt malefici. i. de bonis an=
gelis facti mali. Itẽ coierũt cũ iu
mento / qñ relicta dei gr̃a ad=
heſerũt immobiliter pctõ. Pſal.
Mutauerũt gl'am ſuã i ſimilitu
dinẽ vituli. Unñ ſolẽt frequẽter
apparere i ſpeciebꝰ aialiũ viliũ.
Itẽ imolauerũt dijs alienis: qñ
maluerũt ꝗ minores erãt iter
eos ſubijci ſuperioribus malis
ãgelis ꝙ deo. Sed ꝗd poſtea
illis acciderit audiamꝰ. Nã ꝓ=
dictos maleficos nõ eſt paſſus
deus viuere. Nec quidem vita
gratie / quam ſemel habuerũt:
nec vita glorie / quã habituri
erant /

erant/ ſi primam vitam perſeueranter tenuiſſent. Quinimo mortui ſunt morte culpe ⁊ gehenne. Item qui coierunt cum iumento: id eſt/ cum peccato/ nunc coeunt cum tormento. Et qui noluerũt immolare domino per debitam ſubiectionem/ nunc immolant principi demoniorũ/ per coactam ſubiectionem. Ecce quomodo mutatus eſt ordo diuinitus ⁊ primitus ordinatus.

¶ Septima clauſula.

Aduenam non cõtriſtabis/ neque affliges eũ. Aduene enim ⁊ ipſi fuiſtis i terra Egypti. Vidue et pupillo non nocebitis: ſi leſeritis eos/ vociferabuntur ad me/ et ego audiã clamorem eorum/ ⁊ indignabitur furor meus: percutiamque vos gladio/ ⁊ erunt vxores veſtre vidue/ ⁊ filij veſtri pupilli. Si pecuniam mutuã dederis populo meo pauperi qui habitat tecum/ nõ vrgebis eũ quaſi exactor/ nec vſuris opprimes. Si pignus a proximo tuo acceperis veſtimentũ/ ante ſolis occaſum reddes ei: ipſum eñ eſt ſolum quo operitur/ indumentũ carnis eius/ nec habet aliud in quo dormiat. Si clamauerit ad me/ exaudiam eum: quia miſericors ſum.

¶ Hiſtorialiter poſtq̃ in precedenti clauſula poſita eſt lex a domino/ regulans cõcupiſcẽtiam carnis in luxuria innaturali: hic conſequenter ponit idem deus ⁊ dominus alias leges/ regulãtes vim rationabilem quo ad proximum. Et iſte leges ſunt precipue quatuor. Prima eñ eſt regulatiua vis rationalis/ quo ad proximum aduenam/ que dicit: Aduenã non contriſtabis. Aduena eñ dicitur ille qui eſt aliunde natus. Unde aduena dicit᷑ quaſi adueniens/ ſcilicet aliunde. Dicit ergo: Aduenam non cõtriſtabis/ ſupple verbo: neq̃ affliges eũ/ ſcilicet facto. Quinimo conſolaberis eum/ contra primum: ⁊ ſupportabis eũ/ cõtra ſecundum. Cuius ratio ſubditur/ cum dicitur: Aduene enim et ipſi ⁊c̃. Propter qḋ magis experti/ ⁊ ſic minus per ignorantiam excuſati eſtis. Secunda lex eſt regulatiua vis rationalis/ quo ad proximũ indigenam. Unde dicit: Vidue: id eſt/ mulieri deſtitute auxilio viri: ⁊ pupillo: id eſt/ exiſtẽti in debili etate et fragili/ ac deſtituto humano auxilio: non nocebitis: ſcilicet nec verbis/ nec factis. Unde de his tribus generibus perſonarum deſolatarũ ſcribitur Zacha. vij. Aduenã/ viduam/ ⁊ pupillum nolite calumniari. Ratio huius prohibitionis aſſignatur/ cũ ſubditur: Si leſeritis eos/ vociferabuntur ad me: qui ſupple/ ſum defenſor eorum/ ⁊ ego audiam clamorem eorũ: ſcilicet in effectu. Unde Pſalm. Pupillum ⁊ viduam ſuſcipiet: ſupple dñs/ quaſi protector ⁊ defenſor eorum exiſtens. Et idẽ alibi/ Pupillo tu eris adiutor: ⁊ idignabitur furor meus: id eſt/ puniã vos vehementer: vt ſolet facere

re furibundus: percutiãq̃ vos gladio/ ſcilicet inimicorum: et erunt vxores veſtre vidue/ per mortem veſtram quã alijs modis infligam vobis. Vel vxores veſtre vidue erunt/ eo ꝙ et vos afflixiſtis alias viduas: et filij veſtri pupilli/ quia ſupple afflixiſtis alios pupillos: vt ſic pena correſpondeat culpe. Itẽ vt per que quis peccat/ per hec ⁊ torqueatur. Unde in Pſalm. Fiant filij eius orphani/ ⁊ vxor eius vidua. Tertia lex eſt regulatiua vis rationalis/ quo ad perſonas miſeras ⁊ indigẽtes/ quib⁹ facta eſt aliqua gratia/ cum ait: Si mutuam pecuniam dederis populo meo pauperi/ qui habitat tecum: id eſt/ in eadem ciuitate: vel qui habitat tecum/ ſcilicet in vnitate fidei vel legis tecũ: non vrgebis eũ quaſi exactor: id eſt/ nõ nimis feſtinanter coges eum vt reddat: nec vſuris opprimes. Ex hac autem lege videtur dominus dediſſe licentiam Iudeis accipiendi vſuras ab extraneis. Hoc etiam confirmatur per illud Deuterono. xxiij. Fenerabis gentibus multis. Sed dicetur ſtatim ad hoc ſub tertio dubio. Quarta lex eſt regulatiua vis rationalis/ quo ad perſonas quibus facta eſt aliqua gratia/ cum dicitur: Si pignus a proximo tuo acceperis veſtimentum: id eſt/ ſi pro pignore acceperis a proximo tuo veſtimentum/ cum ſcilicet ei mutuas pecuniam: ante ſolis occaſum reddes ei. Ubi notandum/ ſecundum beatũ Auguſtinũ/ ⁊ ponitur hic in glo. ꝙ cum dicitur veſtimentũ/ ponitur genus pro ſpecie. Nõ eñ intelligitur de omni veſtimento/ ſed tantũ de neceſſario ad tranſeundũ illam noctem. Unde ſubdit: Ipſum eſt enim ſolũ quo operitur/ indumentũ carnis ei⁹: nec habet aliud in quo dormiat. Et idem iudicium eſt de alio veſtimento neceſſario ad vitam. Uñ ex hoc paſſu poteſt ſumi argumentũ/ ꝙ nullus debet deficere proximo ſuo in neceſſitate conſtituto: Si clamauerint ad me/ ſcilicet vociferando vel gemendo propter oppreſſionem: exaudiam eum/ ſcilicet ipſum liberando: quia miſericors ſum. interli. nolens mortem peccatoris.

¶ Circa autem hanc clauſulã mouentur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubium eſt de aduena peccante. Videtur enim ex prima lege/ que hic inſcritur/ ꝙ non debeat quis puniri/ alias contriſtabitur ⁊ affligetur. Et idem argumentũ currit de vidua ⁊ pupillo. Dicendum/ ꝙ iſta lex debet intelligi/ ꝙ tales perſone nõ debẽt iniuſte ⁊ abſq̃ cauſa contriſtari aut affligi. Si autẽ pro culpa aut pro cauſa contriſtentur ſeu affligantur/ iam non iniuſte contriſtantur aut affliguntur. Unde dato/ ꝙ aliquis contriſtetur ex eo ꝙ iuſte affligit᷑/ nõ eſt tamen propter hoc poſtponenda omnino correctio/ maxime cum dicat dñs ſequenti ca. in principio. Pauperis non miſereberis in iudicio: ſcilicet quia pauper. Bona eſt eñ miſericordia/ que ſcilicet non eſt contra equitatẽ: quia vt dicit philoſophus. j. ethico. Sanctũ

eſt

eſt honorare veritatem.
¶ Secundū dubium mouetur
propter illud verbū: Et erunt
vxores veſtre vidue / ⁊ filij ve=
ſtri pupilli. Querit̄ ergo vtrū
iuſta lege vnus puniatur pro
alio? Dicendum / ꝙ ſic / loquen=
do de pena temporali / ſiue cor
porali / ſiue a deo / ſiue ab ho=
mine. Et quidem de pena tem
porali a deo inflicta / patuit in
diluuio: in quo perierunt par=
uuli propter peccata parentū.
De pena etiam inflicta ab ho=
mine / patet de filio qui perdit
hereditatem patris / propter
crimen leſe maieſtatis cōmiſ=
ſum ab eo. Si autē ſit queſtio
de pena ſpirituali / ⁊ potiſſime
eterna / nullus punitur ꝓ alio /
ſed vnuſquiſq; onus ſuū porta
bit: quia vt dicitur Ezechielis
xviij. filius non portabit iniq=
tatem patris / nec econuerſo:
ſed vnuſquiſq; onus ſuum por
tabit.
¶ Tertium dubiū: vtrum Iu=
dei licite poterāt exercere vſu
ras cum alienis a gēte ſua? Di=
cendū / ꝙ non. Et quamuis per
preſentem legem non prohi=
beantur niſi Iudei / qui habi=
tant cum alijs Iudeis / alibi ta
men prohibentur omnes vni=
uerſaliter. Lex enī domini ad
tempus propter malitiam po=
puli Iudeorum non interdixit
aperte niſi dictū populum Iu
deorum / tanq̄ grauius malū.
Grauius enī malū erat Iudeis
exercere vſuras cum alijs Iu=
deis / q̄ cū gentibus. Vn̄ Deu=
tero. xxiij. ſic habet̄: Non fene=
rabis fratri tuo ad vſuram pe=
cuniam / nec fruges / nec quali=
bet aliam rem / ſed alieno. Fra=
tri autē tuo abſq; vſura id quo
indiget cōmodabis: vt benedi
cat tibi dominus ⁊c̄. Quod er=
go dicitur / ſed alieno: additū
eſt forte a Iudeis. Vel eſt pro=
miſſio ſolū / ſicut de libello re=
pudij vxoris cōmuniter dicit̄.
Poſtmodū autem hec permiſ=
ſio reuocata eſt per ꝓphetas.
Unde propheta Dauid / cū que
ſiuiſſet a domino / dicens: Dn̄e
quis habitabit in tabernacu=
lo tuo? quaſi diuinitus reſpō=
ſum eſt ei / ꝙ ille ibi habitabit
qui ingreditur ſine macula / et
qui pecuniam ſuam non dedit
ad vſurā. Item Ezechie. xviij.
ad vſuram nō commodauerit /
⁊ amplius nō acceperit / q̄ ſup
ple dederit: hic vita viuet: ſci=
licet gratie in preſenti / ⁊ glo=
rie in futuro. Nihilominꝰ bea=
tus Ambroſius dicit: ꝙ ab illo
poteſt recipi vſura / a quo po=
teſt auferri propria ſubſtātia:
ſcilicet ab illo contra quem ge
ritur iuſtum bellum.
¶ Quartum dubiū mouet̄ pro
pter illud verbum: Si pignus
a proximo tuo acceperis veſti=
mentum ⁊c̄. Querit̄ ergo ſi gra
tis eſſet reſtituendū huiuſmo=
di veſtimentum datum in pi=
gnus? Diſtinguēdum eſt de re=
ſtitutione: aut de illa que fie=
bat ſimpliciter / aut que fiebat
ad tempus ſolum. Si de prima
loquamur / tunc nō fiebat niſi
quando pecunia pignorata re=
ſtituebatur. Nō licebat tamen
tali veſtimento impignorato
vti ad ſui vtilitatem: quia ta=
lis vſus fuiſſet ſymoniacꝰ. Si
autem loquamur de reſtitutio
ne que fiebat ad tempus / ſcili=
cet omni nocte / ſuppoſita ne=
ceſſitate

ceſſitate ⁊ indigētia impigno=
rātis veſtimētū / nō fiebat gra=
tis / ſed tenebatur omni nocte
querere veſtimentum in domo
illius / cui erat impignorata / et
ſimiliter mane facto ipſum ibi
dem reportare: ⁊ hoc ſuppoſi=
to / ꝙ per noctem ipſam vellet
habere vſum illius ad ſe coope
riendum. Sed talis labor erat
ad vtilitatem eiꝰ. Et ſi dicat̄ /
ꝙ fruſtra talis quolibet mane
afferebat predictum veſtimen=
tum ad illū cui erat impigno=
ratū / ex quo quolibet ſero ipm̄
repetebat ad ſe cooperiendū.
Dicēdum / ꝙ non faciebat hoc
fruſtra / ſed ex rationabili cau=
ſa: ſcilicet vt debitor debitum
obliuioni nō traderet / eſſetq;
magis ſollicitꝰ ſatiſfacere mu=
tuanti pecuniam / et creditor
proximo miſericordiam impē=
deret.
¶ Quintum dubium: cur veſti
mētum impignoratum magis
iubetur a domino reſtitui im=
pignoranti / ſero q̄ mane / quā=
do ille habebat prodire in pu=
blicum / quod nō decebat fieri
abſq; veſtimento? Dicendum /
ꝙ noctes ſunt communiter fri
gidiores diebus: ⁊ ideo homo
habet tunc magis cooperire
carnem ſuam / q̄ de die / quan=
do corporaliter operando ean
dem carnem per exercitium et
motum calefacit. Unde philo=
ſophus dicit / ꝙ motus localis
eſt cauſa calefactionis. Et hoc
etiam experimentaliter vide=
mus.
¶ Sextum dubium: Utrum in
predicta neceſſitate teneretur
diues mutuare pecuniam pau=
peri gratis / ⁊ abſque pignore?
Videt̄ ꝙ ſic: quia per caſum le=
gis non habebat aliud qd̄ poſ=
ſet impignorare preter indu=
mentum neceſſariū ſibi. In ca
ſu autē neceſſitatis diues tene
tur ſub pena peccati mortalis /
⁊ ex debito iuſtitie gratis ſub=
uenire pauperi. Igit̄. Dicēdū /
ꝙ ſi pauper equaliter īdiguiſ=
ſet indumento de die / ſicut de
nocte / indubie gratis debuiſ=
ſet illi mutuare pecuniam ſibi
neceſſariam: vel ſibi ſubuenire
de neceſſarijs ad vitam / pro=
pter que mutuo acceperat pe=
cuniam ab ipſo diuite. Dicente
beato Ambroſio ī libro de of=
ficijs / ⁊ recitatur in decretis
diſtin. lxxxvj. paſce. Paſce (in=
quit) fame morientem. Quiſ=
quis enim paſcendo hominem
ſeruare poteris / ſi nō paueris /
fame occidiſti. Ubi dicit glo.
ꝙ tēpore neceſſitatis cibaria
communia ſunt. Inſuper eadē
glo. dicit / ꝙ occidit quis aliū
per ſubtractionem panis cor=
poralis. Idem etiam ponitur
xiiij. q. v. immolans. Ibi enim
dicit Auguſtinus / ꝙ panis e=
gentium / vita pauperis eſt: qui
defraudat illum / homo ſangui
nis eſt. Qui effundit ſanguinē /
et qui fraudē facit / neceſſario
fratres ſunt. Hec ille.
¶ Moraliter ⁊ primo / ⁊ cōfor=
miter ad dominū Petrum de
Pal. iuxta illud primum ver=
bum: Aduenam non contriſta=
bis. Notandum / ꝙ per aduenā
intelligi poteſt pauper pecca=
tor / qui eſt aduena ⁊ alienus a
deo: quia teſte Pſalmi. Longe
a peccatoribus ſalus. Et Apo=
ſtolus Epheſio. ij. econtra de
iuſtis loquens ait: Iam non
eſtis

eſtis hoſpites et aduene / ſed eſtis ciues ſanctorū / ⁊ domeſtici dei. Dominus itaq₃ de tali aduena loquens cuilibet confeſſori / dicit: Aduenā. i. peccatorem / ad me per cōfeſſionem redire volētem / tanq̄ ad ſinū miſericordie / non cōtriſtabis: id eſt / non nimis ſeuere ⁊ dure increpabis: ſed pones oleum cum vino tuo / more Samaritani / de quo legitur Luce. x. Duo tamen ſunt genera huiuſmodi aduenarū: id eſt / peccatorum confitentiū. Quidam eñ ſunt qui peccauerunt multum grauiter / ⁊ grauiter poſtmodū penitent: ita vt ꝓ menſura delicti ſit in eis plagarū modus: vt dicit lex diuina Deute. xxv. Alij autem ſunt / qui quamuis grauiter peccauerunt / vix tamen induci poſſunt ad veram penitentiam. Primi ſunt benigne ſuſcipiendi ⁊ conſolandi a confeſſoribus / quemadmodū benigne ſuſcipiuntur a deo / dicente Pſal. in perſona ſiue ꝓpria / ſiue veri penitētis ⁊ amare deflentis peccata ſua. Secundum multitudinem dolorū meorū in corde meo / conſolationes tue letificauerūt animā meam. Secūdi autem ſunt dure ⁊ amare arguendi: vt ſic reſipiſcant timore et increpatione / qui benigne redire per penitentiam nolunt. Nam ꝙ primi ſint dulciter admonendi ⁊ ſuſcipiendi a ſuis confeſſoribus / facit illud quod hic figuratiue dicitur: Aduene etenī ipſi fuiſtis in terra Egypti: ac ſi diceret dominus ipſis cōfeſſoribꝰ / Animaduertite ꝙ aliquādo lōge fuiſtis a deo per peccatum: et ideo alijs peccatoribus ad deum redire volentibus compati debetis. Sicut in ſuo ſimili dicit beatus Gregoriꝰ / de apoſtolorum principe Petro: prout recitatur diſtinct. l. conſiderādum. ꝙ ideo permiſit eū dominus cadere / vt is qui futurus erat paſtor / in ſua culpa diſceret qualiter alijs miſereri debuiſſet: et vt ex ſua infirmitate cognoſceret q̄ miſericorditer alienas infirmitates toleraret. Hec ille. Inſuper per hoc quod additur de aduena / ꝙ non erat affligendus: inſinuatur ꝙ predictis peccatoribus bono corde ad deū redeuntibus / non ſunt graues penitentie imponende / ſed leues ⁊c. Vel non affliges. i. nō deſpicies / ſicut phariſeꝰ publicanū / ⁊ Simō peccatricem Magdalenam. Aduene enim ⁊ ipi fuiſtis in terra Egypti. Oēs eñ peccauerūt / et egēt gratia dei: vt dicit Apoſt. Ro. iij. Vidue / ſupple anime / que perdidit ſpōſum ſuum Chriſtum / peccādo: ⁊ pupillo / ſupple ſpiritui / cui ſcilicet Chriſtus mortuus eſt / nec in eiꝰ corde adhuc reſurrexit: non nocebitis. Ac ſi aperte diceret: Peccatoribus vobis cōfitentibus / nolite eſſe moleſti: ſed corripite eos in ſpiritu lenitatis / conſiderātes ne ⁊ vos tētemini. Galat. vj. Debent enim patres confeſſores conſiderare / vel ſe ſimilia feciſſe / vel in ſimilia poſſe decidere. Unde Joan. viij. legitur / ꝙ cum adultera oblata eſſet Chriſto vt lapidaretur: digito ſcripſit ī terra / ⁊ poſtea ſe erigens / ait: Qui veſtrum ſine peccato eſt / primꝰ in eam

eam lapidem mittat. Sic cum peccatrix anima cadit ad pedes confeſſoris / vt cōfiteatur: tūc ipe digito diſcretionis debet terram cordis ſui exarare / et infirmitatem ſuā diſcutere / atq₃ ſe humiliare: poſt vero eā alloqui / ⁊ ſibi cōdignam penitētiam cum lenitate iniūgere.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo: ⁊ conformiter ad glo. interli. per aduenam / pupillum / ⁊ viduam / q̄ ſunt miſerabiles ꝑſone quo ad mundū: intelligūtur boni ⁊ iuſti / qui communiter reputātur miſerabiles q̄ ad iudiciū mundanorum. Mali aūt ⁊ peccatores / qui abundant diuitijs / reputantur felices. Pſ. Beatum dixerūt cui hec ſunt. Sed a ꝑte rei / Beatus populꝰ cuius dominus deus eius. Clamat ergo dominꝰ ⁊ imperat / vt boni pre ceteris ſupportētur ⁊ ſubleuētur / dicens: Aduenam / id eſt iuſtum / qui tendit toto corde ad patriam celeſtē: et qui dicit ad dñm illud verbum Dauiticum: Aduena ego ſum apud te ⁊ peregrinus / ſicut omnes patres mei: id eſt / ſicut oēs iuſti / qui me preceſſerunt: non cōtriſtabis / tu ſupple iudex / aut inique homo: neq₃ affliges eum. Similiter vidue / q̄ in die iudicij expectat ſponſum ſuum Chriſtū: ⁊ quem modo preſentem nō habet: et pupillo / cui mortuus eſt mundus / non nocebitis. Cetera expone / vt prius.

¶ Moraliter ⁊ tertio: iuxta illud: Si pecuniam mutuam ⁊c. notandum ꝙ per mutuantē pecuniā / poteſt recte intelligi ꝑdicator / q̄ mutuat auditoribꝰ diuini verbi bonam pecuniā / quando illis ꝑdicat verbū ſalutis. In mutuatione tamē hmōi pecunie vnus plus accipit q̄ alius / ſcḋm ꝙ dñs dat vni maiorē gratiā doctrine ⁊ verbi / q̄ alteri: ſcḋm ꝙ innuitur in illa parabola Matt. xxv. de talētis / que inequaliter tradidit dñs ſeruis ſuis. Et ſignanter dicit in textu / dederis poplo meo pauperi: quia cōiter pauperes ſunt auidiores ad audiēdum predicationē / q̄ diuites. Unde Auguſtinus: Surgūt indocti / ⁊ rapiūt celos ⁊c. Et Chriſtꝰ Mat. xj. Pauperes euangelizantur. Nō autē hoc dicit de diuitibꝰ / qui occupantur in negocijs ſecularibꝰ. Pro mutuatione autem hmōi pecunie / abſq₃ vſura poſſunt ſumptus neceſſarij recipi ab his qui dant eam: quia iuxta domini ſententiā / dignus eſt operarius mercede ſua. Luce. x. Cauere tamē debēt predictam pecuniā mutuantes / ne vrgeant populū quaſi exactores: id eſt / ne ſint nimis ſoliciti circa temporalia: q₂ ſic de facili poſſent amittere eterna. Nō debent ergo querere temporalia / niſi ad neceſſitatem / ⁊ non ad voluptatem / ſiue ſuperfluitatem. Unde Apoſt. j. Timot. vj. habentes victum / ⁊ quibus tegamur / his contenti ſimus. Ibi enim reprobat immoderatum queſtum Apoſtolus.

¶ Moraliter et quarto: iuxta predictum verbum: Si pecuniā mutuā dederis ⁊c. notandū ꝙ hic dominus non ſolum cādēnat vſurarios / qui vltra ſortem exigūt: nec ſolum dominos / q̄ exactionibus excoriant ſubditos: verumetiam tanq̄ creditores

res auaros/ ꝗ debitores nõ va-
lentes ſoluere vigẽt ad bono-
rum ſuorum ceſſionem/ diſtra-
ctionem/ excõicationẽ. In hoc
ſimiles ſeruo nequã/ qui tenẽs
ſuffocabat alium/ dicens: Red-
de qđ debes. Qui rogabat eũ/
dicens: Patientiã habe in me/
dando terminos ſolutionis: et
omnia reddam tibi. At ille no
luit: ſed miſit illum in carcerẽ.
Per quod deſignatur/ ꝙ talis
alijs immiſericors nõ habebit
a deo ſpatium penitendi. Mat
thei. xviij.

¶ Moraliter ⁊ quinto: iuxta il
lud: Si pignus a proximo tuo
ꝛc. notãdum ꝙ iſtud eſt contra
creditores auaros/ in pignora
neceſſaria debitoribus nõ red
dẽdo: ⁊ multo magis impigno
rãdo modo illicito ⁊ nimis gra
uando: vt predam capiẽdo/ vel
vnum pro alio pignorãdo: que
pignoratio in clericum per la-
tam ſententiam a canone con-
demnatur/ ſecundum Petrum
de Palude.

¶ Moraliter ⁊. vj. Notandum/
ꝙ tũc pignus a proximo noſtro
accipimus/ quando irrogat no
bis aliquam iniuriã. Quod au
tem precipitur pignꝰ acceptũ
reddendũ danti ante ſolis oc-
caſum/ deſignat ſtatim iniurias
acceptas reddendas: ita vt ſol
non occidat ſuper iracundiam
noſtram: vt habetur Ephe. iiij.
Et iſtud eſt contra nolentẽ da-
re veniam petenti/ aut tardũ ⁊
difficilem ad remittẽdum. Qui
enim aliũ offendit/ debet aliũ
preuenire in petendo veniam:
iuxta illud Matt. v. Vade prius
reconciliari fratri tuo. Et Au-
guſt. in regula de communi vi-
ta clericorum: Melior (inquit)
eſt qui quãuis ira ſepe tẽtetur/ ta
men impetrare feſtinat vt ſibi
dimittat cui ſe feciſſe agnoſcit
iniuriam: ꝙ qui tardius iraſci-
tur/ ⁊ ad veniam petendam tar
dius inclinatur. Hec ille. Sed
caueat ille cui irrogata eſt in-
iuria/ ne ſit implacabilis/ aut ni-
mium durus ⁊ difficilis ad re-
mittendum irrogatam ſibi in-
iuriam: ne ſimiliter deus agat
cum eo/ ⁊ de feſtuca faciat tra-
bem. Unde in oratione domi-
nica precamur dominum/ dicẽ
tes: Dimitte nobis debita no-
ſtra/ ſicut ⁊ nos dimittimus de
bitoribus noſtris.

¶ Allegorice ⁊ primo/ Per ad-
uenam non contriſtandum: in-
telligitur populus gentilis vel
Iudaicus nouiter cõuerſus ad
fidem Chriſti/ qui non eſt con-
triſtandus aut iniuſte moleſtã
dus verbo aut facto a populo
Chriſtiano: quinimmo benigne
et charitatiue ſuſcipiendus/ et
tractãdus: dicendo illud Pſ.
Venite filij audite me/ timorẽ
domini docebo vos: id eſt/ in-
ſtruam vos libenter ꝓpter deũ
in his q̃ ſunt religionis Chri-
ſtiane. Huius autem cõtrariũ
faciunt multi qui ſe fideles di-
cunt (ſed vtinam boni) qui ta-
les volantes ad baptiſmi gra-
tiam/ vocant irriſorie marra-
nos. Hoc etiam malum operã-
tur in eis principes catholici/
ꝙ ſi prius degebant in terris
eorum ſub tributo/ ſicut cõmu-
niter fit extra regnum Frãcie:
tunc cum baptizantur/ ſibi con
fiſcant bona ſua: vt fertur. Un-
de vidi quendam huius gene-
ris lamentabiliter iſta deflen-
tem/

tem/ ⁊ dicentem ꝙ hac de cau-
ſa multi retardantur a baptiſ-
mo. Cauſa autem cur tales ad-
uene non ſunt contriſtãdi aut
affligendi/ tangitur cum ſubdi
tur: Aduene enim ⁊ ipſi fuiſtis
in terra Egypti: id eſt/ in ſtatu
gẽtilitatis ⁊ infidelitatis. Nũ-
quid enim eccleſia catholica
in exordio ſuo primitiuo/ ſum-
pta eſt ex Gẽtilibꝰ et Iudeis?
vt patet Actuum. vj. Sumus
igitur in eadem condemnatio-
ne cum predictis/ quamuis nõ
immediate. Et ideo qui eos ir
rident aut abominantur/ irri-
dent ſeipſos. Hinc Pſalm. ait:
Gladius eorum intret in corda
ipſorum. Timendum eſt igitur
quod ſequitur: Si leſeritis eos/
vociferabũtur ad me: ⁊ ego au
diam clamorem eorum: ⁊ indi-
gnabitur furor meus/ percu-
tiamqꝫ vos gladio. i. bello ꝛc.

¶ Allegorice et ſecundo: Iſta
poſſumus referre ad prelatos
eccleſie/ qui tũc dant pecuniã
populo fideli/ quando illi ad-
miniſtrãt ſpiritualia: ⁊ ſignan
ter ſacramenta ad ſalutem ne-
ceſſaria. Pro quorum tamẽ ad
miniſtratione nõ debent vrge-
re populum dei/ quaſi exacto-
res. Nec epiſcopi pro admini-
ſtratione ordinum/ aut tonſu-
re: nec curati/ aut eorum vica-
rij pro ſepulturis: et huiuſmo-
di: quamuis a diuitibus lauda-
biles conſuetudines ſint obſer
uande. Sed a pauperibus ⁊ e-
genis pro quibꝰ vix poteſt ſol-
ui miſſa/ relaxande. Unde de il
lis qui oppoſitum faciunt: vt
communiter ſunt vicarij/ qui
pro iuſtificatione ſua ſolent di
cere ꝙ neceſſe habent ſoluere
duos ſuos curatos/ conqueri-
tur dominus Eſaie. iij. dicens:
Populum meũ exactores ſpo-
liauerunt. Hoc autem gloſ. in-
terli. exponit de ſacerdotibus/
veteris legis/ qui nimis auare
exigebãt decimas et primitias
a populo. Sed hodie illud poſ
ſumus congrue exponere de ſa
cerdotibus noue legis/ per ſi-
mile.

¶ Allegorice et tertio: iuxta il
lud: Si pignus a proximo tuo
acceperis ꝛc. Notãdum ꝙ per
pignus recte poſſunt intelligi
ſacramenta veteris legis/ que
dederat Moyſes de mandato
domini populo Iudeorũ: qua-
lia erant circunciſio/ immola-
tio agni paſchalis/ et ſimilia.
Hec autem ſacramenta vete-
ris legis data ſũt a domino po
pulo Iudeorũ/ quaſi in pignus
⁊ figuram ſacramentorum no-
ue legis. Sed q̃d eſt ꝙ pignus
veſtimenti iubetur reddi ante
ſolis occaſum? niſi ꝙ antedi-
cta ſacramenta ceperunt ceſ-
ſare ante Chriſti mortem: ex
quo ſcilicet ceperunt regnare
ſacramenta noue legis/ et ſi-
gnãter ex quo Chriſtus bapti-
zatus eſt. Precipue autem ex
quo ipſe in cruce pendens/ di-
xit: Conſummatum eſt. Tunc
enim fuerunt ſepedicta ſacra-
menta mortua. Mortifera au-
tem poſt ſufficientem promul-
gationem noue legis. Notan-
ter autem dicitur in textu: Ip-
ſum enim eſt ſolum quo operi-
tur ꝛc. quia dicta ſacramenta
legis antique data fuerant ſo-
li populo Iudeorum: et per ea
differebat huiuſmodi populus
a ceteris nationibus.

Alle-

¶ Allegorice et quarto: iuxta illud: Vidue ⁊ pupillo non nocebitis. Si leſeritis eos ⁊c. notandum ꝙ iſtud poteſt referri ad primitiuā eccleſiam / q̄ erat vidua: quia non habebat pñſentiam corporalem et viſibilē ſui ſponſi Chriſti / ſicut nec modo: q̄uis nō deeſſet ab ea ſm̄ preſentiam ſpiritualem aut ſacramentalem / ſm̄ illud Matt. vlt. Ecce ego vobiſcū ſum vſq; ad conſummationē ſeculi. Precepit itaq; dominus imperatoribus / regibus / atq; principibus huius ſeculi / ne nocerēt predicte vidue. i. primitiue eccleſie / ſiue etiā moderne / aut pupillo / id eſt nouo poplo Chriſtiano / dicens illud Pſ. Nolite tangere Chriſtos meos / ⁊ in prophetis meis nolite malignari. Itē illud Zacha. ij. Quicunq; tetigerit vos / tanget pupillā oculi mei. i. quicquid fiet vobis / fiet mihi. Item Matth. xxv. Quod vni ex minimis meis feciſtis / mihi feciſtis. Quod quidem verbum poteſt in bonam ⁊ in malam partem exponi. Sequitur: Si leſeritis eos / ſupple corporaliter / ſicut olim fecerunt tyranni: vociferētur ad me / ⁊ ego audiam. i. exaudiam clamorem eorum. Pſ. Clamauerūt iuſti / ⁊ dñs exaudiuit eos. Itē idem alibi: Clamauerūt ad dominū / cum tribularētur: ⁊ de neceſſitatibus eorum liberauit eos: ⁊ indignabit̄ furor meus / ſupple aduerſum vos tyrannos / ⁊ oppreſſores predictarū viduarū / ac pupillorū: percutiamq; vos gladio ⁊c. Unde frequenter cōpertū eſt ꝙ hmōi tyranni dura ⁊ miſerabili morte interierūt.

¶ Allegorice et quinto: iuxta illud: Si pecuniam mutuā dederis populo meo pauperi ⁊c. notandum / ꝙ per pecuniā mutuo dandā pauperi / poſſumus intelligere beneficiū eccleſiaſticum / quod mutuo debet dari. i. gratis / ⁊ ſine recōpenſa: qr ſicut dñi epiſcopi facientes tales collationes clericis / gratis acceperunt: aut ſaltim de iure accipere debuerunt hmōi poteſtatem dignitati paſtorali annexam: ita etiam gratis debēt dare beneficia eccleſiaſtica / dicente Chriſto Matt. x. Gratis accepiſtis / gratis date. Iura tamen non ꝓhibent quin gratioſum munus / moderatū tamen / ⁊ gratis oblatum / non poſſit licite recipi / ⁊ laudabiles cōſuetudines obſeruari: Ve autē illis ſimoniacis / q̄ hmōi conſuetudines honeſtas volunt conuertere in legē / dicentes ꝙ iſta ſunt iura pontificalia: vt ſunt multi clerici tenētes dioceſes ad firmam: ⁊ qui libenter ꝯuerterēt lapides in nummos / tum ad ſatiſfaciendum dñis ſuis: tū ad replēdum marſupia ſua. Qꝫ autem huiuſmodi pecunia. i. eccleſiaſtica bñficia debeāt gratis ⁊ libere dari / manifeſte inſinuatur cum ſubditur: Non vrgebis eum quaſi exactor.

¶ Allegorice et ſexto: iuxta illud: Si pignus a proximo tuo. ⁊c. notandum ꝙ illi clerici curati dāt pignus proximis ſuis conſiſtens in veſtimento / q̄ ab alijs clericis prediuitibus accipiunt multam pecuniā / quantum forte valet beneficium ad decē annos / ſub colore firme: ⁊ nihilominus reſignāt illis dictum

ctū beneficiū / quod ad apertā ſimoniam pertinet: quia facta reſignatione reſignans nō manet amplius curatus: quamuis poſſit retinere penſionem / que non debet aſcendere vltra tertiam partem valoris fructuum beneficij. Quid igitur iuris? Profecto ille qui recipit predictum pignꝰ a proximo ſuo / modo predicto: debet ipſum reſtituere ante ſolis occaſum: id eſt quantocyus. Non quidem illi a quo habuit / quia vterq; commiſit ſimoniam: ſed ipſum debet reſignare inter manus ſuperioris.

¶ Anagogice / per aduenā ſignificatur eccleſia triūphans / ex hominibus cōgregata: que recte dicitur aduena. i. de hoc mūdo miſero ad celi palatium veniens. Hec aduena nūq; cōtriſtat̄ / ſed ſemper leta manet. Ioan. xvj. Triſtitia veſtra vertetur in gaudiū: ⁊ gaudiū veſtrum nemo tollet a vobis. Similiter per viduā ⁊ pupillum / quibꝰ non eſt nocendū: intelligitur multitudo beatorū / quibus nemo nocere poteſt. Unde apoſt. Rom. viij. Si deꝰ pro nobis / quis contra nos? Item Apocalyp. xxj. Non eſurient neq; ſitient amplius: neq; cadet ſuper illos ſol / neq; vllus eſtus. Per pecuniam autē mutuatam / intelligit̄ gratia quā mutuauit dominus omnibus angelis quando primū conditi ſunt: vt per bonū vſum illius poſſent acquirere et emere regnū celeſte / ſicut fecerūt omnes pmo. Sed ſtatim mali peccando poſuerūt obicem ne p̄miū conſequerent̄ celeſte: qꝺ boni perſeuerando in grā adepti ſunt. Et ſi dicatur / ꝙ deus cū gratia ſua eſt fortior q̄ diabolus cum malicia ſua / ſiue cū malo vſu ſui liberi arbitrij. Hoc gratis conceditur / tanq̄ indubitanter verū: nihilominus ipſe deus non vrget arbitriū: ſed ipſum dimittit ⁊ dimiſit in plena libertate ſua: ſicut fecit de homine cōdito. Iuxta illud Eccli. xv. Deus ab initio conſtituit hominem / ⁊ reliquit eū in manu conſilij ſui. Patet ergo / ꝙ nec āgelꝰ / neq; homo vrgetur a deo ad bene operandum. Ecce quomodo due prime partes precedētis clauſule exponi poſſunt anagogice de angelis.

¶ Allegorice ⁊ ſecūdo / tertia pars eiuſdē clauſule poteſt exponi de eadem eccleſia triumphante / que cōſiſtit ex hominibus beatis: in hūc modū: Per pignus qꝺ quis accipit a proximo ſuo veſtimētū / ⁊ qꝺ ante ſolis occaſum mādat̄ reſtitui: poteſt recte intelligi corpꝰ humanū / qꝺ in morte (ſpiritu volante in celū) accipit dñs in pignus / propter offenſam primi parentis: qꝺ quidem pignus dominus reponit ſub terra vſque ad generalem omnium reſurrectionem. Per ſolis autem occaſum / intelligitur finis mūdi huius. Adueniente igitur ⁊ occurrente huius ſolis naturalis occaſu / ipſe idem deus ⁊ dñs noſter Ieſus Chriſtus reddet vnicuiq; ſpiritui beato ſuū veſtimentū. i. corpus propriū / quod eſt veſtimentū anime: vt poſſit cū illo dormire. i. ī eternum quieſcere / et vt perpetuo

beatificetur in anima et corpore. Nam predictum veſtimentum tunc mirabiliter immutabitur: prout pulchre inſinuat/ prime Corinthiorum decimoquinto/ dicens: Seminatur in corruptione/ ſurget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate: ſurget in gloria. Seminatur in infirmitate/ ſurget ĩ virtute. Seminatur corpus animale/ ſurget corpus ſpirituale. Iſta tamen tantum intelligenda ſunt de corporibus electorum. Quia ſicut ſubdit/ ibidem apoſt. omnes quidem reſurgemus/ ſed non omnes immutabimur. Nam teſte Pſalm. non reſurgũt impij in iudicio: ſcilicet per predictam immutationem. Per hoc autẽ quod ſubdit: Si clamauerit ad me/ exaudiam eum: quia miſericors ſum. Intelligitur deſiderium animarũ beatarũ/ quod habent de reunione cum corporibus ſuis: quod tunc complebitur/ iuxta illud Pſalm. Deſiderium anime eius tribuiſti ei domine ꝛc.

¶ Octaua clauſula.

Dijs nõ detrahes/ et principi populi tui non maledices.

¶ Hiſtorialiter/ poſtquam in precedenti clauſula poſite ſunt quatuor regule ex parte domini/ regulantes vim rationalem in ordine ad proximum inferiorem: hic conſequenter ponũtur alie due regule regulantes eãdem vim rationalem in ordine ad proximum ſuperiorem/ cum dicitur: Dijs nõ detrahes/ et pricipi populi ꝛc. Ponuntur ergo hic due regule: Nam per primam prohibet dominus inferioribus/ ne detrahant de ſuis ſuperioribus/ dicens: Dijs non detrahes: ſcilicet/ in occulto: vel dijs non detrahes: id eſt/ iudicibus te punientibus propter peccatũ tuum: quia in hoc tenent locũ dei/ qui te per eorum manus punit: ⁊ principi populi tui nõ maledices: ſcilicet/ imprecando ei penam.

¶ Circa autem hunc breuem textum mouentur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubiũ/ quid intelligitur per deos/ quibus non eſt detrahendum? Reſpondetur ſecundum glo. interli. ꝙ intelliguntur per eos ſacerdotes/ qui etiam tunc temporis erant iudices populi. Nã ꝗuis omnis detractio ſit mala/ perniciosior tamẽ ⁊ damnabilior eſt illa que fit de dijs .i. de ſacerdotibus ⁊ iudicibus: vt dicit predicta glo. Unde ⁊ de ſacerdotibus euangelicis ſpecialiter prohibetur/ ne fiat detractio: prout habetur ſexta queſtione prima/ ſacerdotes. vbi Theleſphorus papa ait: Sacerdotes qui proprio ore corpus domini conficiunt/ ab omnibus ſunt obediendi ⁊ timendi: non dilacerandi/ aut detrahendi.

¶ Secundum dubium: vtrum omnis ſubditus maledicens: id eſt/ malũ dicens de principe populi ſui/ male agat? Dicẽdũ ꝙ quis poteſt dupliciter loqui in malam partem de principe populi ſui. Primo quidem modo per modum compaſſionis/ ſiue per modum correctionis: ⁊ ſignanter illis qui poſſunt ⁊ volunt prodeſſe ⁊ non obeſſe: et hoc de ſe bonũ eſt/ ⁊ ad correctionem fraternã pertinens. Secundo modo per modũ diffamationis ⁊ ſcãdalizationis: et hoc nõ procedit ex charitate/ ſed ex zelo inuidie aut vindicte: et hoc grande peccatum eſt/ dicente maxima thopica: Cuius finis malus eſt/ ipſum quoq; malum eſt.

¶ Tertium dubium: Cur ſpecialiter prohibetur/ vt nemo maledicat principi populi ſui? Reſponſio: quia ⁊ ſi omnis inordinata maledictio de principe ſit mala/ peior tamen (ceteris paribꝰ) eſt illa que fit de principe ſuo. Maxime cum talis maiori ſit fauore proſequẽdus a ſubditis/ ꝗ̃ ab alienis. Et quia Semei fecit totum contrarium erga Dauid regẽ/ cui etiã maledixit: ideo a Salomone filio eius interfectus eſt. iij. Reg. ij. Hic Eccl's. x. dicitur: In cogitatione tua regi non detrahas/ ⁊ in ſecreto cubiculi tui nõ maledixeris diuiti: qꝛ ⁊ aues celi portabunt vocem tuam.

¶ Quartum dubium: quare ſacra ſcriptura vtitur hoc modo loquendi/ dicens: Dijs non detrahes? Nã per hoc poſſunt heretici ſumere fundamẽtum ſui erroris/ dicendo plures eſſe deos: cum tamen dicat Chriſtus Joã. x. Ego ⁊ pater/ vnum ſumus. Et Athanaſius in ſymbolo: Et tamẽ non tres dij/ ſed vnus eſt deus. Pro ſolutione huius queſtionis notandum ꝙ deus poteſt ſumi tripliciter: ſcilicet proprie/ participatiue/ abuſiue/ ſiue vſurpatiue. De primo modo ſepe loquitur ſcriptura. De ſecundo modo loquitur in Pſal. Ego dixi dij eſtis/ ⁊ filij ꝛc. Participat enĩ homo de diuinitate per hoc ꝙ eſt intelligens/ volens/ memorãs. De tertio modo loqtur ſimiliter ſcriptura in Pſal. dicens: Omnes dij gẽtium/ demonia. Ad propoſitum igitur deſcẽdentes dicimus/ ꝙ litera preſens ex circunſtantiis ⁊ modo loquẽdi ſatis innuit ꝙ loqtur de dijs ſic dictis per participationem: et non per eſſentiam.

¶ Quintum dubiũ: Cum multe ſint ſpecies peccati lingue/ per que offendi poſſunt dij: cur tm̃ hic exprimitur detractio/ cũ dicitur: Dijs nõ detrahes? Dicẽdũ/ ꝙ ꝓpt̃ grauitatẽ delicti. Unde Apoſto. Ro. j. vbi exprimit multa genera peccatorũ/ ſolũ de detractione ait: Suſurrones/ et detractores/ deo odibiles. Et Salomon Prouerbiorũ ſexto: Sex ſunt que deus odit: et ſeptimum/ quod deteſtatur anima eius: ſcilicet quãdo quis ſeminat inter fratres diſcordias. Et precipue dominus deteſtatur illum qui detrahit de ſuperioribus ſuis/ quibus debet reuerentiam. Unde Cham qui deriſit pudenda patris/ maledictus eſt. Et Oza/ tangens irreuerenter archam/ percuſſus eſt a domino. ij. Regum. vj.

¶Moraliter et primo / iuxta
primam partem dicētem: Dijs
non detrahes. Notandū / ꝙ dij
participatiue dicuntur ſancti
cū deo regnantes. Talibꝰ aūt
dijs (ſaltim aliquibꝰ) nōnulli
detrahūt / qui eorū gloriā ⁊ ho
norem (quantū in ipſis eſt) di=
minuunt: ſaltim in eſtimatio=
ne hominum: vt alios quibus
ſpecialiter afficiūtur / ſiue ra=
tione ſtatus / ſiue ratione nomi
nis / ſupra ceteros extollant.
Hic hiſtoriā de duobꝰ docto=
ribus / quorū vnus vocabatur
Jo. alter Petrus / qui ſepe con
tendebāt quis eſſet maior ī ce
lo / ſanctꝰ ſcʒ Joan. vel Petrꝰ.
Quibꝰ tandem apparuerunt /
monentes eos ne de hoc con=
tenderent in preſenti / quia in
pace conregnabant in celo.
Ferme etiam in eadem condē=
natiōe ſunt illi ſcholaſtici / qui
inordinate contendunt de p̄ce
ceptoribus ſuis: etiam vſqꝫ ad
graues inuectiuas ⁊ libellos
famoſos. Sic enim vidimꝰ in=
terdum Pariſiꝰ accidere.

¶Moraliter et ſecūdo / iuxta
eandem ſententiam: Notan=
dum / ꝙ per deos poſſunt intel
ligi demones / qui dicūtur dij
a gentibus: et ſic nūcupantur
in ſacra ſcriptura: dicēte pro=
pheta Dauid: Omnes dij gen=
tium demonia. Illi ergo homi
nes talibus dijs detrahunt /
quamuis in ſe ſint omni vitu=
perio digni / qui illis attribu=
unt in confeſſione omnia pec=
cata que fecerunt: dicentes /
Diabolus decepit me. Diabo=
lus ſic vel ſic voluit: tanquam
ipſi nullum haberēt peccatū:
ſed tantum diabolus. Sed vt
dicitur Prouerbiorum deci=
mooctauo: Juſtus in princi=
pio accuſator eſt ſui. Nam vt
dicit Auguſtinus ſuper Pſal.
Diabolus poteſt ſuadere et ſo=
licitare peccatum: ſed cogere
non poteſt. Et eſt hic notan=
dum / ꝙ hec detractio valde
placet diabolo / quod eſt con=
tra naturam aliorum / de qui=
bus detrahitur: Nam vt dicit
idem Auguſtinus vbi ſupra /
quando ipſe diabolus audit /
ꝙ ſibi attribuitur peccatum
quod quis fecit: tunc plane in=
telligit ꝙ ſe non accuſat: ſed
ipſum diabolum. Dum autem
peccata ſua talis confiteri diſ=
ſimulat / indulgentiam nō me=
retur accipere. Hec Auguſt.
Dijs ergo predictis predicto
modo non detrahes. Quia vt
ait Ambroſiꝰ: Non eſt / ꝙ cui=
quam noſtram aſcribamus errō
nam: id eſt / culpam: niſi noſtre
voluntati.

¶Moraliter ⁊ tertio / iuxta il=
lam ſecundam partem predi=
cte clauſule: Et principi popu
li tui non maledices: ſcilicet il
li imprecando penam. Notan=
dum / ꝙ etſi nulli ſit abſolute
maledicendum: minus tamen
principi. Juxta illud Eccleſia
ſtes decimo: In ſecreto cordis
tui noli maledicere regi. Quī=
immo pro eo eſt orandum / ⁊ ſi=
gnanter a ſubditis. Unde apo
ſtolus prime Timoth. ij. Ob=
ſecro (inquit) primum omnium
fieri obſecratiōes / orationes /
poſtulationes / gratiarū actio=
nes pro omnibus hominibus:
pro regibus / et omnibus qui
in ſublimitate conſtituti ſunt:
vt ſunt duces ⁊ comites / vt di=
cit

cit gloſa / vt quietam ⁊ tran=
quillam vitam agamus in om=
ni pietate et caſtitate. Cuius
ratio ſubditur / cum dicitur:
Hoc enim bonum eſt et acce=
ptum coram ſaluatore noſtro
deo / qui omnes homines vult
ſaluos fieri / et ad agnitionem
veritatis peruenire.

¶Moraliter et quarto / iuxta
idem propoſitum. Notandum /
ꝙ non ſolum pro principe fi=
deli eſt orandum / et non ma=
ledicendum: verumetiam pro
principe infideli: et hoc ſignā=
ter ab illis fidelibus qui ſunt
de dominio eius: et hoc vt poſ
ſint quietius deſeruire Chri=
ſto. Sic enim informabat Hie=
remias Judeos in captiuita=
te Babylonica degentes: di=
cens ex parte domini: Queri=
te pacem ciuitatis ad quam
vos tranſmigrare feci: et ora=
te pro ea dominum: quia in pa
ce illius erit pax veſtra. Item
ex bona diſpoſitione regis /
aut principis / depēdet bonum
ſubditorum. Unde non ſolum
monet idem Hieremias Ju=
deos predictos vt orarent pro
ciuitate Babylonica / verum
etiam pro vita Nabuchodo=
noſor et filiorum eius: vt pa=
tet Hieremie viceſimonono.
Scripſit autem Hieremias
hāc epiſtolam ab Hieruſalem
in Babyloniam ad Judeos /
qui erant ibi in captiuitate.

¶Allegorice et primo / iuxta
illud verbum: Dijs non detra=
hes. Notandum / ꝙ huius con=
trarium faciunt nonnulli / ma=
le ſentientes de fide et de po=
teſtate ſedis apoſtolice / ſiue
eccleſie Romane / ꝙ dicunt ꝙ
a tempore Silueſtri pape nul=
lus ſanctus fuit rite canoni=
zatus.

¶Allegorice ⁊ ſecundo / quā=
tum ad illud quod ſequitur:
et principi populi tui non ma=
ledices. Notandum conformi=
ter ad gloſ. interlinia. ꝙ iſtud
exponitur de Chriſto: cuius
principatus factus eſt ſuper
humerum eius: vt dicitur Eſa.
nono. At vero huic principi
populi fidelis grauiter male=
dixerunt et multipliciter im=
pij Judei / vt cum dixerunt ꝙ
in Beelzebub principe demo=
niorum eijciebat demonia / vt
legitur Luce vndecimo. Item
quando vocauerunt eum Sa=
maritanum / et demonium ha=
bentem. Joan. octauo. Item
quando vocauerunt eum ho=
minem peccatorem. Joannis
quinto. Item potatorem vini.
Unde Matthei vndecimo di=
cebant: Uenit Joannes non
manducans neqꝫ bibens: ⁊ di
cunt / demonium habet. Uenit
filius hominis manducans et
bibens: et dicunt / Ecce homo
vorax ⁊ potator vini / publica=
norum ⁊ peccatorum amicus.
⁊ cetera.

¶Allegorice et tertio / per p̄n
cipem populi cui non eſt ma=
ledicendum (inquantum hu=
iuſmodi) deſignatꝰ eccleſie p̄=
latus / cui non eſt maledicen=
dum. Unde legitur Actuum
viceſimotertio / ꝙ cum dicere=
tur Paulo ꝙ malediceret ſū=
mo ſacerdoti: Reſpondit / ne=
ſciebam fratres: quia princeps
ſacerdotum eſſet. Scriptū eſt
enim. ſ. Exodi. xxij. Principem
populi tui non maledices.

¶ Anagogice/diabolꝰ ſtatim
poſt creationem ſuam egit cō-
tra hec duo precepta. Et pri-
mo contra primum/dum dixit
in corde ſuo de bonis angelis
(qui participatiue dicunt dij)
ꝙ fruſtra et inaniter volebant
ſubeſſe deo per obedientiam:
⁊ ꝙ ipſe volebat eſſe ſimilis al
tiſſimo. Eſaie decimoquarto.
Secūdo egit contra ſecundum
preceptum/⁊ indies agere nō
ceſſat dum principi populi ma
ledicere non ceſſat: dicens ꝙ
iniuſte agit cum eo: priuando
eum perpetuo gloria celeſti/
atqꝫ cruciando igne inferni.
Nam tanta eſt in eo ſuperbia/
ꝙ non vult recognoſcere pro-
priam culpā: ſed increpat atqꝫ
inculpat ſuum iuſtiſſimum pu-
nitorem. Ecce quomodo prin-
cipi populi maledicit. Hinc
Pſalm. ait: Superbia eorum
qui te oderūt aſcendit ſemper.

¶ Nona clauſula.

DEcimas et primi-
tias tuas non tar
dabis offerre. Pri
mogenitum filio-
rum tuorū dabis
mihi. De bobus
quoqꝫ ⁊ ouibus ſimiliter fa-
cies. Septem diebus ſit cū ma
tre ſua. Die octauo reddes cū
mihi.

¶ Hiſtorialiter poſtq̄ in pre-
cedentibus poſite ſunt regule
a domino/regulantes vim ra-
tionalem in ordine ad proxi-
mum ſuperiorem: hic conſe-
quenter ponuntur alie regule
regulantes eandē vim in ordi-
ne ad deum: et ſignāter in offe
rēdo illi decimas/primitias/⁊
primogenita boum ⁊ ouium. i.
animalium mundorum. Dicit
ergo dominus ſic: Decimas et
primitias tuas non tardabis
offerre/ſupple mihi. Differunt
autem decime et primitie: q̄
decime fiunt de omnibus bo-
nis: ſcilicet tam de animalibꝰ/
q̄ de his que gignit terra: ꝑ-
ut mandat dominus Deutero-
nomij decimoquarto: Decimā
(inquit) partem ſeparabis de
cunctis fructibus tuis/ qui na
ſcuntur in terra per annos ſin-
gulos: ſcilicet frumenti/vini et
olei: et generaliter omnium
bonorum que gignit humus.
Primitie autem erant primi
fructus/qui offerebantur do-
mino. Hec autem duo genera
oblationum dabantur domi-
no in recognitionem/ꝙ ipſe
erat initium et conſummatio
omnium bonorū illo anno col-
lectorum. Et hec omnia erant
pro miniſtris templi: eo ꝙ ſa-
cerdotes erant in his que ad
deum pertinebant. Mādabat
autem dominus vt talia cito ⁊
ſine magna dilatione offerren
tur: quia ex quo erant deputa
ta ad vſus miniſtrorum tem-
pli: et non liceat detinere rem
alienam inuito domino: patet
ꝙ debebāt ſtatim offerri: pre-
ter hedum vel agnum: qui de-
bebant ſeptem diebus dimitti
cum matre/et die octauo offer
ri: vt dicitur in textu. Nam ta-
lia erāt nimis tenera āte octa-
uum diem. Sequitur: Primo-
genitum filiorum tuorum da-
bis mihi. Cuius ratio poſtea
dicetur. De bobus quoqꝫ et o-
uibus/per que intelliguntur
animalia

animalia munda: ſimiliter fa-
cies. hoc ſupple excepto/ꝙ
ſint cum matre ſua ſeptē die-
bus/vt dictum eſt.
¶ Circa autem hunc textum
poſſunt moueri aliqua dubia.
¶ Primū igitur dubiū: Quis
plus grauatur multitudine o-
blationum offerendarum do-
mino: populus Hebreus/vel
Chriſtianus? Reſpondetur/ꝙ
primus populus/ſcilicet He-
breus. Nam vt notat dominus
Petrus de Pal. ſuper hūc paſ-
ſum: lex antiqua tres decimas
inſtituit. Prima fuit pro leui-
tis deputata. Leuite enim nō
acceperant poſſeſſionem inter
fratres ſuos: ſed ſolū ſuſtenta-
bātur decimis/que illis dabā
tur. Et de tali decima dicti Le
uite dabant decimam ſacerdo
tibus: vt patet Numeri. xviij.
vbi vtrūqꝫ ordinatur a domi
no. Secundam decimam leua-
bant Hebrei de illis nouē par
tibus que remanebant: et de
iſta faciebant expenſas ſuas/
eundo in templum quod erat
in Hieruſalem/vel inde redeū
do: in tribus feſtis principali-
bus: videlicet in Paſcha/Pen
tecoſte/et ſcenophegia. Et
iſtam decimam leuabant ſin-
gulis annis: vt patet Deutero-
nomij decimoquarto/vbi ſic
ait dominus: Decimam partē
ſeparabis de cunctis fructibꝰ
tuis qui naſcūtur in terra per
annos ſingulos ⁊c. Deinde ter
tio anno de nouem partibus/
poſt ſecundam decimationem
remanentibus/leuabatur ter-
tia decima in vſus pauperum:
prout habetur Deuteronomij
viceſimoſexto. Ecce igitur tri-
plex decima/ad quam tenebā-
tur Hebrei antiquitus: et hoc
abſqꝫ remiſſione plenaria cun
ctorum terre naſcentium: que
fiebat anno ſeptimo/iuxta il-
lud Deuteronomij ſeptimo:
Septimo anno facies remiſ-
ſionem. Taceo de primitijs et
primogenitis et alijs ad que
obligabatur populus Hebreꝰ/
ad que minime tenetur hodie
populus Chriſtianus. Ex qui-
bus omnibus patet/ꝙ multo
plus grauabatur multitudine
et qualitate oblationum po-
pulus Hebreus/q̄ mō graue-
tur populus Chriſtianus. Be-
ne ergo merito ⁊ lex ātiqua vo
cabatur lex oneris/moderna
autem lex honoris.
¶ Secundum dubium: Quid
ſunt primitie? Dicēdum/ſecū-
dum eūdē de Pal. ꝙ primitie
erant primi fructꝰ quos offere
bant Hebrei in predictis tribꝰ
ſolēnitatibꝰ. Nā in paſcha offe
rebāt ſpicas: vt patet Deuter.
iij. In pentecoſte vero offere-
bāt nouos panes. Leuit. xxiij.
Propter quod dicebat feſtum
nouorū. In ſcenophegia vero
offerebant annonam in car-
tallo. Deuteronomij viceſi-
moſexto. Et dicebantur pri-
mitie/quicquid de aridis
et liquidis inter quadrageſi-
mam partem et ſexageſimam
dabatur vltro/ſecundum Hie-
ronymum ex maiorum tradi-
tione magis q̄ ex lege deter-
minata: quia dabantur per
modum oblationis: vt patet
Deuteronomij viceſimoſexto/
vbi ſic ait dominus: Cum-
que intraueris terram quam
dominus deus tuus daturus

 eſt tibi

eſt tibi poſſidendā/ ⁊ obtinue-
ris eā/ atqꝫ habitaueris ī illa:
tolles de cūctis frugibus tuis
primitias/ ⁊ panes in cartallo/
pergeſqꝫ ad locum quem dn̄s
deus tuus elegerit/ vt ibi inuo
cetur nomen eiꝰ: accedeſqꝫ ad
ſacerdotem qui fuerit in diebꝰ
illis/ ⁊ dices ad eū: Profiteor
hodie coram domino deo tuo/
ꝙ ingreſſus ſum in terrā/ pro
qua iurauit patribus noſtris/
vt daret eā nobis. Suſcipiēſqꝫ
ſacerdos cartallum de manu
tua/ ponet ante altare dn̄i dei
tui/ ⁊ loqueris in conſpectu do
mini dei tui: Syrus perſeque-
batur patrem meū/ qui deſcen
dit in Egypto/ ⁊ ibi peregrina
tus eſt in pauciſſimo numero/
creuitqꝫ in gentem magnā ac
robuſtā ⁊c̄. Et nota ꝙ cartal-
lum/ idem eſt qd̾ caniſtrū/ ſiue
cophinus/ vel vas.

¶ Tertium dubiū: Cur domi-
nus mandauit in antiqua lege
primogenitum ſibi offerri? Di-
cendū/ ꝙ hoc fecit in recogni-
tionem beneficij liberationis
primogenitorum Hebreorum/
ab angelo percutiente primo-
genita Egyptiorū: vt habetur
ſupra. xiij. ca.

¶ Quartum dubiū: Cur hodie
primogenita nō offerunt dn̄o?
Dicendū/ ꝙ cū huiuſmodi pre-
ceptum fuerit iudiciale/ nō li-
gat modo/ niſi per eccleſiā vni
uerſalem ſtatueretur. Itē quia
Chriſtus pro omnibus primo-
genitis ſe obtulit deo patri in
templo. Luce. ij. Item in cru-
cis patibulo: iuxta illud Eſaie
liij. Oblatꝰ eſt/ q2 ipſe voluit:
⁊ ipſe ꝓ omnibꝰ alijs primoge-
nitis ſatiſfecit/ ⁊ ſuffecit plenif
ſime: ipſe em̄ fuit veritas/ quā
adueniēte figure ceſſauerunt.

¶ Quintum dubiū: Utrum pri
mogenita hominū poterāt re-
dimi? Ad hoc diſtinguēdū eſt:
q2 aut hm̄oi primogenita erāt
de tribu Leui/ aut de alia tri-
bu. Si de tribu Leui/ ſic nō po
terāt redimi/ eo ꝙ tota illa tri
bus erat dn̄o dedicata. Si aūt
de alia tribu/ ſic poterāt redi-
mi: ſcꝫ. quinqꝫ ſiclis argenti.

¶ Sextum dubiū: Quantū va-
let ſiclus argēti? Ad hoc dicit
Ra. Sa. ꝙ quilibet ſiclus va-
let quinqꝫ ſolidos. Non tn̄ ſpe
cificat cuiꝰ monete. Et ideo vi
detur melius dicendū/ confor-
miter ad de Lyra/ ꝙ valor de-
terminatus eſt nobis incertꝰ:
quia monete ⁊ pondera auri ⁊
argenti multum et frequenter
variantur/ ſecundum tempora
et varias regiones.

¶ Moraliter ⁊ primo/ per de-
cimas ⁊ primitias intelligunt
iura eccleſie/ in quacunqꝫ ma-
teria cōſiſtant: que quantociꝰ
ſoluenda ſunt. Nam talia reti-
nere inuita eccleſia/ ſacrilegiū
eſt/ ⁊ crimen par crimini Iude
traditoris ⁊ furis. Talia etiā
bona in parte ſunt bona pau-
perū: ⁊ ideo fures ſunt qui illa
iniuſte detinent. Et notanter
dicitur: non tardabis offerre:
id eſt/ ſponte ⁊ pleno corde illa
ſolues. Qui enim inuite ⁊ coa-
cte talia ſoluit/ dicit tarde ſol-
uere. Scriptū eſt em̄ de vtroqꝫ
Eccli. xxxv. Bono animo glo-
riam redde deo/ ⁊ non minuas
primitias manuū tuarum. In
omni dato hilarem fac vultum
tuum/ ⁊ in exultatione ſancti-
fica decimas tuas. Quia vt di-
cit

eſt Apoſt. ij. Corin. ix. Hilarē
datorē diligit deus. Soluēde
igit ſunt decime hilariter/ ⁊ nō
ex triſtitia/ aut ex neceſſitate.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo/ ⁊ con
formiter ad Iſido. numerꝰ de-
narius perfectionē deſignat.
Un̄ ⁊ numeri ipſum ſequentes
per ipſum multiplicant. Nona
rius aūt/ ſiue nouenariꝰ/ ſigni-
ficat imperfectionē. Quid eſt
ergo ꝙ iubemur ſoluere ⁊ red-
dere dn̄o decimā/ nobis reti-
nendo nouē partes: niſi ꝙ deo
debemus attribuere omne qd̾
perfectionis eſt in nobis. No-
bis aūt omne qd̾ imperfectio-
nis eſt: deo gloriam/ nobis au-
tem confuſionem.

¶ Moraliter ⁊ tertio/ iuxta il-
lud: Non tardabis offerre. No-
tandum/ ꝙ circa ſolutionē de-
cimarum ſe habent homines
multipliciter. Quidam em̄ eas
ſoluunt cito ⁊ integre: vt boni.
Alij cito/ ſed nō integre: et iſti
ſunt mali. Alij autē tarde/ ⁊ hi
ſunt peiores. Alij nunqꝫ/ et iſti
ſunt peſſimi.

¶ Moraliter ⁊ quarto/ per pri
mitias quas tenebant Iudei
offerre domino/ intelligit in-
choatio boni operis: que deo
eſt attribuenda ⁊ conſecrāda.
Precipit aūt Leui. iij. vt caput
hoſtie ⁊ cauda ſimul dn̄o offe-
rantur/ per qd̾ deſignat ꝙ non
ſolū inchoatio boni operis de
bet deo attribui/ verūetiam fi-
nis ⁊ cōſummatio: quia (vt in-
quit Apoſt. Philip. ij.) deꝰ eſt
qui operat in nobis/ et velle ⁊
proficere pro bona voluntate
ſua. Et Rom. ix. Non eſt volen-
tis/ neqꝫ currentis/ ſed dei mi-
ſerantis. Itē. ij. Corin. iij. Non
ſumus ſufficientes cogitare a-
liquid a nobis/ quaſi ex nobis:
ſed ſufficientia noſtra ex deo
eſt. Et breuiter/ vt dicit Eſaie
xxvj. omnia opera noſtra ope-
ratus es in nobis dn̄e/ ſcꝫ prin-
cipaliter ⁊ primarie: ſed minꝰ
principaliter ⁊ ſecundarie ho-
mo eſt cauſa effectiua ſuorum
bonorū operū/ et nō mere paſ-
ſiue ſe habens: vt opinātur he-
retici Lutheriani.

¶ Moraliter ⁊ quinto: Notā-
dum/ ꝙ quidā heretici/ vt Pe-
lagiani attribuūt homini ini-
tium bonorū operū/ cōſumma-
tionē vero ſoli deo: ſed huius
contrariū ſufficienter patet ex
predictis. Itē per hoc ꝙ olim
offerebat caput beſtie q̄ immo
labat/ cum cauda (vt dictū eſt)
per quod deſignatur/ ꝙ prin-
cipium ⁊ finis boni operis/ de-
bent deo principaliter attri-
bui. Alij aūt illi attribuūt prin-
cipiū boni operis: ſed cōtinua-
tionē illiꝰ atqꝫ finē ipſi homi-
ni. Sufficit (inquiunt) vt deꝰ di-
ſponat voluntatē humanā ad
bonum/ qua diſpoſita poteſt
ex ſe in bono perſeuerare. Et
dāt exēplum de horologio/ qd̾
indiget dirigente in principio.
Sed poſtmodū mouet cū in-
ſtrumētis ſuis ſine hūano auxi
lio: ſed hoc ē ſimilit̾ hereticū/
⁊ cōtra ꝓdicta. Alij aūt grauiꝰ
errauerūt/ dicētes ꝙ cū homo
habeat liberū arbitrium/ ⁊ ſit
dn̄s ſuorū actuū/ poteſt ſeipſo
inchoare bonū ⁊ ipſum cōſum-
mare/ ſicut ⁊ malū. Et iſti non
plus dicūt requiri ad bene a-
gendū/ qꝫ ad malū: qd̾ eſt ma-
nifeſtiſſime falſum ⁊ hereticū.
Nos autē catholici ponimus
vtrunqꝫ

vtrunq́ʒ ſpecialiter dependere
a deo: initium ſcʒ boni operis/
quinimo primā voluntatem ad
bonū: ⁊ continuationē atq́ʒ cō-
ſummationē illi⁹: vt omnia o-
pera noſtra bona merito dicaꝛ
operari in nobis: vt dicit Eſa.
vbi ſupra.

¶ Moraliter ⁊ ſexto / ⁊ cōfor-
miter ad fratrē Petrū Bercho
rien. ꝑ primogenita hominū/⁊
animaliū mundorū/q̄ iubebat
dn̄s in lege ſibi offerri: intelli-
gunꝛ initia bonorū operū/que
ideo dicunꝛ primogenita: quia
ſunt initia ſequentiū operum.
Uel q꞉ hereditas eterne glorie
talib⁹ operibus / ſicut veris et
primogenitꝭ heredib⁹/ debeꝛ.
Talia ergo primogenita .i. bo-
na opera noſtra debēt deo of-
ferri .i. ad dei laudē gloriam et
honorē referri ⁊ ordinari. Si
aūt cōtigerit / ꝙ habeam⁹ pri-
mogenitū aſini .i. aliqd̄ bonū
op⁹ qd̄ habet aliquā aſinitatē
vel ſtoliditatē admixtā: vt po-
te q꞉ factum eſt indiſcrete/vel
cū intētione alicu⁹ vane glo-
rie: proculdubio nos tenemur
ipſum cū oue .i. cū bono ⁊ ſim-
plici opere cōmutare / et bonā
ouinam ⁊ ſimplicē intentionē
ſibi apponere: ⁊ ſic poterit illd̄
qd̄ pri⁹ aſininū fuerat/dn̄o cō-
placere. Si vo ipm̄ cōmutare
noluerim⁹/ipſum pro certo in-
terficere .i. penitus ſubmouere
debemus. Uerbi gratia: Si qs
ieiunat / vel aliud bonū opus
facit/ad vanā gloriā: illud eſt
primogenitū aſininū. Si vero
mala ⁊ inanis intētio ſubmo-
uetꝛ/tunc aſini primogenitū cū
oue ſpiritualiter cōmutaꝛ. Si
vero malā intentionē tollere
renuit: tunc ſuū aſinū primoge
nitū .i. bonū opus ſtolide ⁊ in-
aniter factum redimere nō di-
gnatur. Q꞉ propter iſtud opus
tanq́ʒ in nullo meritoriū/⁊ pe-
nitus nihil valēs/debet inter-
fici .i. deſtrui ⁊ cōfundi: ⁊ apud
deū ⁊ homines cōdemnari: q꞉
reuera aſin⁹ nō eſt offerendus
dn̄o / niſi fuerit cōmutatus cū
oue. Nec bonū opus mala intē
tione / vel ſine diſcretione fa-
ctū deo placere dignoſcitꝛ/niſi
fulciaꝛ bona ⁊ ſimplici volun-
tate: q̄ ſcʒ per ouē in ſacra pagi
na deſignaꝛ. Hec dict⁹ Petr⁹.

¶ Moraliter ⁊ ſeptimo/⁊ con-
formiter ad eundē Petrū. Dn̄i
ꝑlati eccleſie habēt primoge-
nitos ſuos. Illi aūt ſunt hi q̄ ſe
debēt per bona exēpla/operat
⁊ documēta deo offerre. Si vo
habēt aliqd̄ primogenitū aſi-
ni .i. aliquē malū ſubditū: ipſi
pro certo debēt eū ꝓ virib⁹/ꝓ
oue mutare .i. bonū ⁊ ſimplicē
efficere. Q꞉ ſi nequeāt/ debent
eū interficere .i. dure corrige-
re ⁊ punire/ vel carceri manci-
pare. Nam dign⁹ eſt de medio
tolli/q̄ ſua ſtultitia et malitia
noluerit cōmutari: vt poſſit ſpi
ritualiter domino immolari /
et digne ad ipſius ſeruitiū ap-
plicari.

¶ Moraliter ⁊ octauo: Iſtud
poteſt exponi de paruis priora
tibus/in quibus ſunt pauci fra
tres. Si vero aliquis preſidēs
in talibus prioratibus habeat
aliquod primogenitū aſini .i.
aliquem malum ſubditum vel
ſociū/debet ſi poteſt ipſum mu
tare cū oue .i. cum aliquo ſim-
plici ⁊ honeſto fratre. Q꞉ ſi pre
latus ſuperior noluerit facere/
tunc

tunc poteſt ad eius interfectio
nem .i. ad ipſius rigoroſam pu-
nitionē ⁊ correctionē operam
dare: vt ſic ſuam aſinitatem ⁊
ſtoliditatem effugiat.

¶ Moraliter ⁊ nono / iuxta il-
lud: Primogenitū filioꝝ tuorū
dabis mihi. Notandū/ꝙ non-
nulli in matrimonio degentes
vouēt primā prolē (quā habi-
turi ſunt) religioſi. Accidit aūt
frequēter vt parētes ſint ma-
gis affecti ad primā prolem/q̄ʒ
ad ſequētes/ ⁊ hoc ꝓpter noui
tatē ⁊ paucitatē. Propter qd̄
magis delicate ⁊ ſollicite eam
nutriūt/⁊ ꝑ conſequens efficiꝛ
min⁹ habilis in poſterū ad re-
ligionē/ꝓpter auſteritates il-
lius. Uñ bonū eſt ꝙ hi qui in-
traturi ſunt religionem/primo
diſcāt in ſeculo dure viuere/ſi-
cut ferꝛ feciſſe mater bti Ber-
nardi de ſeptē filijs ſuis. Hinc
ſcriptum eſt Threno. iij. Bo-
num erit viro/cum portauerit
iugum domini ab ad. ſ. Lauda
mus igitur zelum predictorū
parentum/afferentium primo-
genita ſua domino deo in reli-
gione/in qua bene viuiꝛ. Sed
modum reprobamus: vtpote
ꝙ delicate primum eos enu-
triant. Aut ſine ipſorum pri-
mogenitorum pleno aſſenſu:
quia conſtat ꝙ votum ipſorū
parentum eos non ligat / niſi
poſtmodum illud approbent.

¶ Moraliter et decimo: iuxta
oblationem faciendam domi-
no de primogenitis boum ⁊ o-
uium. Notandū/ꝙ illi offerunt
domino primogenita boum/q̄
ſuam iuuentutem (que fortis
eſt) dedicant domino: dicētes
cum regio propheta ad domi-
num: Fortitudinem meā ad te
cuſtodiam. Illi autem offerunt
primogenita ouium/ qui paruꝫ
volunt operari in vinea domi-
ni in diebus ſue iuuētutis/ ſed
volūt ſupportari plus debito /
⁊ iſtud cōmuniter inuenitur in
clauſtro. In cuius figurā legiꝛ
Iob. j. boues arabant/ ⁊ aſine
paſcebantur iuxta eos.

¶ Moraliter ⁊ vndecimo/ per
primogenitū boum aut ouiū/
atq́ʒ alioꝝ animaliū/quod de-
bebat eſſe cū matre ſua ꝑ dies
ſeptē/⁊ die octauo reddi domi
no: deſignatur fetus boni ope-
ris/q̄ debet in ſeptenario vir-
tutum cū matre ſua .i. cū diui-
na gratia nutriri: vt perfectum
opus poſſit deo gratius offer-
ri. Unde etiam in figura huius
legitur Leuiti. xxij. Septē die-
bus erit ſub vbere matris ⁊c̄.

¶ Allegorice ⁊ primo per de-
cimas domino offerendas poſ-
ſunt intelligi viri et mulieres/
qui in celo conſtituent decimū
ordinē/ſecundū Grego. Nouē
aūt partes/nouē ſunt ordines
angeloꝝ/iam in celo regnan-
tium. Uult ergo dn̄s de⁹: vt de-
cime integre/⁊ fideliꝛ ſibi ſol-
uanꝛ: q꞉ vult oēs homines ſal-
uos fieri/⁊ ad veritatis ſupple
celeſtis agnitionē ꝑuenire: vt
dicit Apoſt. j. Thimo. ij. ⁊ hoc
voluntate antecedente / quic-
qd ſit de voluntate cōſequēte.

¶ Moraliter et ſecundo / per
primitias deo offerēdas/intel-
ligi poſſunt primi parētes: qui
quamprimum conditi ſunt/ ſe-
ipſos mediante gratia dei ob-
tulerūt dn̄o/ſe ⁊ ſua in ipm̄ re-
ferētes. Sed i tali ꝓpoſito pa-
rū ꝑſtiterūt a ſerpēte decepti/
qui

qui fecit vt amorem ſui preferrent amori dei.

¶ Allegorice ⁊ tertio / primitie fuerunt ſancti innocentes: qui oblati ſunt deo / quando ꝓ Chriſto primi mortui ſũt. Qui enim ante eos mortui ſunt / nõ propter Chriſtũ mortui ſunt / ſed pro defendẽda dei lege: vt Machabei. vel pro iuſtitia et veritate: vt Eſaias ⁊ Hieremias. Sed hi directe paſſi ſunt / propter Chriſtũ / quandoquidem in ipſis querebatur Chriſtus. Hinc Mat. ij. dicitur: Uidens Herodes quoniã illuſus eſſet a magis: quia ſcilicet non redierunt ad eum Chriſto adorato quem querebat occidere / iratus eſt valde. Et mittẽs ſupple ſatellites ſuos / occidit oẽs pueros / qui erãt in Bethlehẽ / ⁊ in omnibus finibus eius ⁊c̃. Unde de talibus innocentib⁹ ſcribit Apoca. xiiij. vbi ſic dicitur: Hi empti ſunt primitie deo ⁊ agno: id eſt / ad honorem dei patris ⁊ filij ſui Jeſu Chriſti. Uñ ſicut primitie fructuum delectabiliores ſunt / ⁊ gratãtius recipiuntur q̃ ſequentes fructus: ita dicendũ eſt de iſtis ſanctis innocentib⁹ ſuo modo. Ecce quid ſignificatur ꝑ primitias.

¶ Allegorice ⁊ quarto / poteſt dici ꝙ primitie fidei Chriſtiane: fuerũt Chriſti apoſtoli: qui omnes (dempto Juda) fuerũt per Chriſtũ oblati deo patri / ⁊ ſignanter in eorum mortis articulo. Nam omnes Jo. dẽpto / volauerunt ad celos per coronam martyrij. Joan. xv. Si me (inquit illis Chriſtus) perſecuti ſunt / ſupple impij Judei: et vos perſequentur. Nec adhuc ipſe Joã. fuit omnino immunis a martyrio: q2 ⁊ multa propter Chriſtum paſſus eſt: quãuis in pace vitam finierit.

¶ Allegorice ⁊. v. Per primogenitum filioꝝ dei deſignatur Chriſtus. Quãuis em̃ ipſe deus pater habeat multos filios per adoptionem: primus tamen filius eius eſt ipſe Chriſt⁹: iuxta id quod ſcriptum eſt Ro. viij. Primogenitus in multis fratribus. Non tamen eſt dei patris filius ſicut ⁊ ceteri / ſcz per adoptionem / ſiue per gratiam: ſed naturalis et ↄſubſtãtialis. Iſte igitur primogenitus filioꝝ dei datus eſt ipſi patri in cruce: id eſt oblatus: ⁊ hoc in redẽptionem ceterorum filioꝝ eius / qui aliter redimi non poterant. Et vt dicit Auguſt. de verbis domini. ſer. xxxvij. multos filios dei fecit vnicus fili⁹ dei. Emit ſibi fratres ſanguine ſuo / probauit reprobatos / redemit vẽditos / honorauit iniuriatos / viuificauit occiſos. Dubitas ꝙ dabit tibi bona ſua / qui nõ eſt dedignat⁹ ſuſcipere mala tua? Hec ille.

¶ Allegorice ⁊ ſexto: iuxta illud: De bobus quoq; ⁊ ouibus ſimiliter facies: Septem dieb⁹ ſit ⁊c̃. notandum ꝙ hic prefiguratur generalis corporũ reſurrectio: que fiet die octauo / id eſt / in octaua etate. Nã per ſeptem dies / id eſt / per ſeptẽ etates q̃bus ducitur vita preſens / pulli boum et ouium / id eſt humana corpora ſunt cum matre ſua / ſcz terra. Eccl̃es. iij. De terra facta ſunt omnia / ⁊ in terrã pariter reuertunt. At vero die octauo

reddentur huiuſmodi corpa creatori ſuo. Unde Job xix. dicebat: Scio ꝙ redẽptor meus viuit: et in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum. Sequitur: Repoſita eſt hec ſpes mea in ſinu meo. Et de hoc aliquãdo poſita eſt ſilitudo / quã ponit Chryſoſt. in tract. de reparatione lapſi / vcz de filio regis / qui primum vilib⁹ induit. Demum occurrente etate precioſis / abiectis vilibus. De hoc figura legitur Geñ. xlj. de Joſeph / quem rex Pharao fecit educi de carcere / ⁊ precioſis indui. Applicatio eſt facilis.

¶ Anagogice / Beati ĩ celo nõ ſolum ſoluũt domino decimas ⁊ primitias / verumetiam quicquid habent ⁊ ſunt / totum offerunt ⁊ dedicãt factori ſuo. Ibi etiam ſuper oẽs eſt primogenitus dei patris / id eſt Chriſt⁹: q̃ ratione diuinitatis recte dicitur primogenitus ante oẽm creaturam / tam angelicã q̃ humanam: quia ab eterno. Dicit etiam recte primogenitus / ratione humanitatis: ⁊ ſi non tẽpore / tamen dignitate. Unde Apoſt. Ro. viij. vocat eum primogenitum in multis fratrib⁹. Item Coloſſ. j. Et Heb. j. Similiter ⁊ Joãnes Apoc. j. Hic igitur primogenitus poſtq̃ dedit et obtulit ſe deo patri in cruce pro nobis: nũc totaliter offert ſe eidẽ in celis: vt ſit ibi aduocatus noſter. Per boues autẽ ⁊ oues / intelliguntur homines et angeli: quorũ ſimiliter ꝑmogeniti. i. q̃ digniores ⁊ ſanctiores fuerunt / ⁊ ſunt / deo offerũtur in celis. Prius nempe fuerunt ſeptem dieb⁹ cum matre ſua: id eſt / cum eccleſia militãte / q̃diu viatores fuerunt: ſed nũc poſtq̃ occurrit dies octauus: id eſt / ſtat⁹ beatitudinis: redduntur totaliter dño deo / nunq̃ ab eo receſſuri aut ſeparandi. Hinc Chriſtus Joã. vj. ait: Eum qui venerit ad me / nõ eijciam foras.

¶ Decima clauſula.

VIri ſãcti eritis mihi. Carnem que a beſtijs fuerit preguſtata / non comedetis: ſed proijcietis canibus.

¶ Hiſtorialiter: Poſtq̃ in precedẽti clauſula poſite ſunt certe regule / dirigẽtes hominem in ordine ad deum quo ad oblationes ſibi offerẽdas: hic cõſequenter ponũtur alie due leges / dirigẽtes hominem ad ſeipſum / ſcz de ipſius ſanctificatione. Prima eſt de ſanctificatione interiori. Secunda autẽ de ſanctificatiõe exteriori: ibi / Carnẽ que a beſtijs ⁊c̃. Quantum igitur ad primã ſanctificationẽ dicit dominus: Uiri ſancti eritis mihi. Ad quos autẽ viros loquatur dñs / ſtatim dicetur in ſolutione ad primũ dubium. Similiter de ſenſu illius precepti iudicialis: Carnẽ que a beſtijs ⁊c. dicetur in ſolut. ad ſecundum dubium.

¶ Primum igitur dubium: ad quos dirigitur dictum verbũ domini / dicẽtis: Uiri ſãcti ⁊c. Quidam dicũt ꝙ dirigitur generaliter ad omnem populum Judaicum. Et q̃uis ſolum fiat mentio de viris in textu / tamẽ ſub

ſub viris comprehenduntur et
mulieres. Et ſecūdum hoc ſen-
ſus eſt: Uiri ſancti eritis mihi:
id eſt / a communi vita gentiliū
ſeparati. Sicut illa dicunt ſan
cta / que ſunt ſeparata a cōmu-
ni vſu aliorū: ſicut patet de ca-
lice conſecrato. Alij dicunt / ꝙ
dirigitur ad ſolos viros. Unde
ſoli nominantur in textu. Nam
ſicut illi maiori diſcretione vi-
gēt: ita ⁊ maiori ſanctitate pol
lere debent. Alij autē dicūt / ꝙ
dirigitur ſolum ad ſacerdotes:
de quibus etiam ſpecialiter di
citur ſupra. xix. Sacerdotes ꝗ
accedunt ad dn̄m / ſanctificen-
tur: ne percutiat eos. Item Le
uiti. xix. Sācti eſtote: quia ego
ſanctus ſum. Itē ꝙ ſpecialiter
ipſi ſacerdotes debeant polle-
re ſanctitate / teſtatur dn̄s / non
ſolum per Leuiticū / verū etiā
per Pſal. dicentem: Sacerdo-
tes eius induam ſalutari. Itē
alibi: Sacerdotes tui induant
iuſtitiam: et ſic de multis alijs
paſſibus ſacre ſcripture.

¶ Secundum dubium: Utrum
illud preceptum: Carnem que
a beſtijs ⁊c. ſit preceptū mora-
le / vel iudiciale? Ad hoc dicit
Hieron. ꝙ eſt morale. Duplex
tamē eſt preceptū morale: ſm
dn̄m Petrū de Pal. ſcʒ morale
nature / ⁊ morale diſciplīe. Pre
ceptum quidē morale nature:
vt illud: Non facias alij / qḋ ti-
bi fieri nō vis. Tho. iiij. Prece
ptum autē diſcipline / ⁊ tale eſt
predictum preceptum: propter
quod inter iudicialia eſt incer-
tum. Modo autē non tenet: q2
ſm Auguſti. contra Fauſtum:
reuocatum fuit per illud verbū
Apoſt. j. Tim. iij. Omnis crea-
tura dei bona eſt / ⁊ nihil reijci
endum quod cum gratiarum a-
ctione percipitur.

¶ Tertium dubium: Utrū Iu
deis licebat veſci carnib⁹ alias
mūdis ex lege: q̄uis ſuffocatis
a beſtia ſiluestri: q̄uis nō pre-
guſtatis / ſed integris manenti
bus? Ad hoc dicit de Lyra / ꝙ
non. Unde dicit ꝙ lr̄a Hebrea
habet: Carnē que a beſtijs fue
rit dilacerata vel diſſipata. Nō
ſolum (inquit) erat Iudeis ꝓhi
bitum comedere carnes / quaꝝ
vnam partē beſtie comederāt:
ſed etiam carnes animalis oc-
ciſi a quacūqꝫ beſtia ſilueſtri /
vel domeſtica: etiam dato ꝙ ni
hil comediſſet de occiſo: vt ſu-
pra dictum eſt de boue occiſo
ab alio boue cornupeta.

¶ Quartum dubium: Nūquid
huiuſmodi carnes poterāt ven
di gentilibus? Uidetur ꝙ non:
quia dicitur in preſenti textu /
ꝙ proijciēde erant canib⁹. Igi
tur. Dicendū / ꝙ vt aliquando
dictum eſt ſupra / poterāt vēdi
vel gratis dari gentilibus con
uerſantib⁹ inter Iudeos. Ipſi
enim non erant obligati ad ta
le preceptū / nec ꝓhibebat Iu
deis talis vēditio ſeu gratuita
donatio. Igit. ⁊c. Et ꝙ dicitur
Iudeis / ꝙ hm̄oi carnes debe-
bant proijcere canibus: ſubin-
telligendum eſt / vbi nulli gēti-
les comparebāt: quia nō vbiqꝫ
inueniebant. Rurſum / dicti gē
tiles quodāmodo canes erāt:
dicente Chriſto mulieri Cha-
nanee. Matth. xv. Non eſt bo-
num ſumere panem filiorum / ⁊
mittere canibus.

¶ Quintum dubium: Utrū mo
derni Chriſtiani teneant abſti
nere

nere a ſuffocato: ⁊ ſignanter ꝗ
tranſierunt de gentilitate ad
baptiſmū? Uidetur ꝙ ſic: quia
ita precepit ⁊ declarauit beat⁹
Iacobus minor / Hieroſolymi-
tanus ep̄s: vt legit Actuū. xv.
dicit enim ſic: Uiſum eſt enim
ſpiritui ſancto ⁊ nobis / nihil vl
tra imponere vobis oneris / q̄
hec neceſſaria / vt abſtineatis
vos ab imolatis ſimulachroꝝ /
⁊ ſanguine / ⁊ ſuffocato / ⁊ forni
catione: a quibus cuſtodiētes
vos bene agetis. Ad hoc dicit
dn̄s Hugo Cardi. ꝙ dictū bea
ti Iacobi fuit poſtmodū reuo-
catum per beatum Paulū ſcri-
bentem Tit. j. ⁊ dicētem: Om-
nia munda mundis. Predictū
igitur preceptum Iacobi non
durauit niſi ad tēpus / ſcilicet
quoadvſqꝫ gētiles ⁊ Iudei ce-
perunt ſimul pacifice invnū co
habitare. In principio autem
Iudei abhorrebāt gētiles / cū
videbant eos veſci ſuffocatis a
beſtia / quod erat eis īterdictū
a lege: vt patet hic. Ceſſāte au
tem ſcandalo / ceſſauit prohibi
tio Iacobi.

¶ Moraliter ⁊ primo: iuxta il-
lam primam partem: Uiri ſan-
cti eritis mihi. Notandū ꝙ ⁊ ſi
ad omnes homines videatur ſe
extendere predictum verbum /
vt dictū eſt: et ita etiam nobis
precipitur Luce. j. Seruiamus
illi in ſanctitate ⁊ iuſtitia corā
ipſo / omnibus diebus noſtris:
ſpecialiter tamē videtur debe-
re dirigi ad predicatores veri-
tatis. Pro quo notādum ꝙ ſan
ctus latine / dicitur agyos Gre
ce / id eſt / ſine terra: ab a / quod
eſt ſine / ⁊ gyos / quod eſt terra.
Uerbum igitur domini dicitur
ſanctus: id eſt / ſine terra: ſiue /
ſine terreſtreitate / ſecundū il-
lud Pſal. Purgatum ſeptupliū.
Predicatores ergo diuini ver-
bi debent eſſe ſancti: id eſt / ſi-
ne terreno affectu: non queren
tes lanā / ſed animas. Et talis
erat magn⁹ ille ꝑdicator Pau
lus / qui dicebat Corinthijs
quibus predicabat. ij. Corint.
xij. Non quero (inquit) que ve-
ſtra ſunt / ſed vos. Et Phil. iiij.
Nō quero datum / ſed requiro
fructum. Item talis erat Chri-
ſti vicarius Petrus / ꝗ dixit pa-
ralytico ſedenti in porta tēpli
Actu. iiij. Argentum ⁊ aurum
non eſt mihi. Itē quādo Chri-
ſtus vocauit Petrū ⁊ Andreā
fratrem eius. Matth. iiij. dixit
eis: Uenite poſt me / faciā vos
fieri piſcatores hominū. Nō au
tem dixit / Faciam vos fieri piſ-
catores pecuniarum / vel rana-
rum. Modo autem rete predi-
cationis proijcitur non ad piſ-
ces / ſed ad ranas: quia predi-
catio non fit hodie ad hominū
ſalutem: ſed ad propriam lau-
dem: quod ſignificatur per ra-
nas loquaces. Et nota / ꝙ mo-
derni predicatores quaſi om-
nes videntur feciſſe fedus cum
morte: id eſt cum diabolo: ⁊ pa
ctum cum inferno: tale ſcilicet /
ꝙ diabolus habeat animas / et
ipſi pecunias. Quaſi ipſe dia-
bolus videatur dicere predica
tori illud Gene. decimoquar-
to: Da mihi animas / cetera tol
le tibi.

¶ Moraliter ⁊ ſecūdo: iuxta il
lam ſecundam partem qua dr̄:
Carnē que a beſtijs fuerit ꝑgu
ſtata ⁊c. notandū ꝙ illud recte
poteſt exponi de illis de quib⁹
detra

detrahitur:in hūc modū:Car=
nem/id eſt hominis vitam: que
a beſtijs/ id eſt/ a detractoribꝰ
fuerit preguſtata.i.morſibꝰ ve
nenoſe detractionis dilacera=
ta:non comedetis.i.non vobis
incorporabitis per imitationē:
ſed proijcietis canibꝰ.i. tanꝗ̄
abominabilē longe a vobis pel
letis. Nā viri honeſti/ſiue etiā
mulieres/cum audiunt de aliq̄
detrahi/et ſignanter a magnis
perſonis/ quas credunt verum
dicere/facile credunt ita eſſe:⁊
ꝙ nunꝗ̄ talia dicerent/niſi ita
eſſet:propter quod ſpernūt cō
ſortium taliū qui a beſtijs fue=
runt preguſtati: id eſt/a detra=
ctoribus dilacerati: ꝗ̄uis for=
te iniuſte/ ſicut ſepe compertū
eſt. Non eſt ergo cito de proxi=
mo malum credēdum: quia vt
habetur Eccleſia.xix. qui cito
credit / leuis eſt corde. Unde
Eua/que cito credidit ſerpen=
ti/vituperatur.

¶ Moraliter ⁊ tertio:⁊ confor
miter ad fratrum Petrum Ber
chorien̄. Per comedere/ in ſcri
ptura intelligitur imitatio. Il
le enim alium comedere dicit̄/
qui vitam et exempla eius ſibi
mētaliter incorporat:et q̄ etiā
mores ipſius imitatur. Per be=
ſtias autem/intelliguntur mo=
tus brutales et carnales. Per
carnē vero/ intelligitur perſo=
na luxurioſa. Igit̄ caro/id eſt/
carnalis vł luxurioſa perſona/
quam beſtia.i.motus carnales
per luxuriam ſuffocauerunt/et
ſpiritualiter occiderūt/ nō de=
bet a nobis comedi: id eſt/per
imitationem recipi et aſſumi:
quinimmo talis perſona debet
canibus.i.alijs peccatoribꝰ co
medenda ⁊ imitanda relinqui:
⁊ canibꝰ etiam/ id eſt/demoni=
bus inferni condemnari. Et re
uera iſtud eſt verū/ ꝙ tales ſic
carnales et immundi non ſunt
digni manducari .i. amari vel
imitari ab hominibus: ſed po=
tius a beſtijs ⁊ a canibus:quia
ſcilicet mores eorum non ſunt
rationabiles aut hūani:ſed po
tius beſtiales/inutiles ⁊ cani=
ni. In cuius figura dicitur. iij.
Reg.xxj. Canes comedent Ie=
zabel in agro Ieſrael.

¶ Allegorice ⁊ primo: iuxta il
lud:Uiri ſancti eritis mihi:no=
tandum ꝙ illa verba domini/
que dirigebātur ad Iudeos/q̄
erant populi peculiares domi=
ni/ hodie dirigūtur ad populū
Chriſtianum:qui debet polle=
re (pre ceteris nationibꝰ) vite
ſanctitate:qz nō fecit dn̄s talr̄.
oī nationi/ ſicut illi: et iudicia
ſua.i.precepta et ſacramenta/
nō manifeſtauit eis. Nec eſt a=
lia natio tam grādis q̄ habeat
deos appropinquantes ſibi/ſi=
cut deꝰ noſter adeſt nobis: ſci=
licet tam ſpiritualiter/ꝗ̄ ſacra
mētaliter. Sed prohdolor (ſe=
cluſa infidelitate) non eſt alia
natio tam mala et pverſa/ quo
ad multa/ſicut eſt natio malo=
rum Chriſtianorū. Nam gene=
ratio infideliū eſt mala:ſed ge=
neratio Iudeorum eſt peior:ge
neratio autem malorum Chri
ſtianorum/ ceteris paribus/eſt
peſſima:quia tanꝗ̄ igratiſſima
deū(qui eam genuit per ſacra=
mentum baptiſmi)dereliquit/
et oblita eſt dn̄i creatoris ſui.

¶ Allegorice ⁊.ij. iuxta illud:
Carnem que a beſtijs ⁊c̄. No=
tandum conformiter ad gloſſ.
interli.

interlinia.ꝙ iſtud poſſumꝰ ex=
ponere de hereticis:qui ſunt
magis beſtie / ꝗ̄ rationales
creature. Caro igitur que pre=
guſtata fuerit ab huiuſmodi
beſtijs:id eſt / homo qui dece=
ptus ab huiuſmodi hereticis
fuerit/⁊ pertinax fuerit in ſuo
errore:non comedatur:id eſt/
non permittatur habitare cū
ceteris fidelibus/ ne decipiat
eos. Fertur enim/ꝙ lana ouis
occiſe a lupo/ſi inde fiat pan=
nus/ꝙ generat vermes : ita et
hereticus ſuffocatus a lupo.i.
deceptus ab alio heretico: de
facili generat vermes et pedi=
culos.i.alios hereticos. Quia
vnumquodqꝫ natum eſt facere
alterum tale quale ipſum eſt.

¶ Allegorice et tertio/ poſſu=
mus eandem literam expone=
re de eiſdem hereticis in hunc
modum:Carnem/id eſt/doctri
nam:que a beſtijs:id eſt ab he=
reticis fuerit preguſtata:id eſt
inuenta et dogmatizata : non
comedetis : id eſt / vobis non
incorporabitis/eam tenendo/
imitando/ defenſando : ſed eā
proijcietis canibus : id eſt eā
reprobabitis cū ſuis hereſiar=
chis et fautoribus/atqꝫ imita=
toribus. Quia etſi talis doctri
na interdum aliqua vera con=
tineat : eſt tamē tota ſuſpecta:
et per conſequens reijcienda
propter falſa ⁊ erronea/atque
veritati contraria que immi=
ſcet. Da exemplum de potione
amara/aut bolo/cui immiſce=
tur aliquid dulce vt poſſit ſu=
mi. Hinc dicitur in iure diſtin
ctione decimaquinta/ in pri =
mis. Item ca. Montanus. ꝙ
ſicut heretici damnati ſunt ab
eccleſia:ita et ſcripture eorū.
Similiter conſortium et com=
munio eorum ſunt fugienda:
viceſimaquarta/queſtione pri=
ma aduocauit. Ecce quomodo
proijciendi ſunt canibus.

¶ Allegorice et quarto:Car=
nem que a beſtijs fuerit pregu
ſtata non comedetis.i. legalia
⁊ cerimonie legis veteris/ que
vſqꝫ hodie obſeruantur a be=
ſtijs.i.a Iudeis : non recipie=
tis nec acceptabitis/vos ſup=
ple Chriſtiani. Alias iudai=
zaretis. Unde expreſſe dicitur
de conſecrat. diſtinctione. iij.
peruenit. ꝙ diem ſabbati ſer=
uare/nec illum feſtiuare debe=
mus / ne iudaizare videamur.
Sed omnia iſta proijcienda
ſunt canibus:id eſt/ Iudeis re=
linquenda/quanuis ad eorum
perditionem.

¶ Anagogice prima pars pre
ſentis clauſule optime obſer=
uatur in celo : tam ab angelis
bonis/ꝗ̄ ab hominibus iuſtis.
Ibi enim omnes ſunt ſancti:id
eſt/ſine terreno affectu/ſed cor
ſuum totaliter eleuātes in deū
per amorem et contemplatio=
nem. Similiter ibi plene obſer
uatur ab ipſis ſanctis. Secun=
da pars eiuſdem clauſule:quia
non comedūt carnem a beſtijs
preguſtatā: id eſt/nullo modo
delectantur in rebus carnali=
bus ⁊ vitioſis : neqꝫ etiam ex
mutuo viſu corporeo/ poſt ge=
neralem reſurrectionem / etiā
minus ꝗ̄ primi parentes in ſta
tu innocentie. Sed omnes ta=
les abominatiōes relinquent
canibus:id eſt dānatis/in qui=
bus tamen nulla erit delecta=
tio etiam immunda.

¶ Exodi viceſimotertio.
¶ Prima clauſula.

Non ſuſcipies vocem mendacij / nec iunges manum tuam vt pro impio dicas falſum teſtimonium. Non ſequeris turbã ad faciẽdũ malũ: nec in iudicio plurimoꝝ acquieſces ſententie / vt a vero deuies. Pauperis quoque non miſereberis ĩ iudicio.

¶ Poſtq̃ in precedenti capitulo poſite ſũt multe leges regulantes / nũc vim cõcupiſcibilẽ / nũc iraſcibilẽ / nũc etiã rationalem / ſecundũ varietatẽ materiarũ: hic conſequenter ponunt᷑ alie leges a dño / ordinãtes ⁊ regulantes eandem vim rationalem / quantũ ad ꝑſonas diuerſoꝝ ſtatuũ. Et ꝑmo / quãtum ad aliquas ꝑſonas requiſitas in iudicio. Et q2 in iudicio primo ⁊ principaliter requirit᷑ iudex: ideo primo loquit᷑ ad iudicẽ dñs / dicens: Tu ſupple iudex / qualiſcunq̧ ſis / non ſuſcipies: ſupple in iudicio vocem mendacij / ſupple ſcienter. Uel tu iudex ante omnia obſerua hãc regulam / quãtũ ad partes que debent aliquid proponere in iudicio corã te: vt nunq̃ audias vnã partẽ ſine alia: q2 qñ vna pars audit᷑ in abſentia alterius / poteſt multa mendacia immiſcere ad iuſtificationẽ ſue cauſe. Unũ ergo ſubticet dñs: ⁊ aliud aperte loquitur / dicẽs: Nõ ſuſcipies vocẽ mẽdacij. Et nota / ꝙ hic eſt q̃ſtio de mẽdacio pernicioſo: quia omne mendaciũ quod ſcienter fit coram iudice / eſt mortale peccatum. Secũdo loquitur dñs ad teſtẽ qui adducitur in iudicio / cum ſubditur: Nec iũges manũ tuã vt pro impio dicas falſum teſtimoniũ. i. alicui non promittas. Unde quidã glo. dicit: ꝙ manũ iungere / eſt ad dicendũ falſum teſtimoniũ alicui firmiter ſe obligare. Et nota / ꝙ hic modus loquẽdi eſt ſumptꝰ ab his qui obligationes faciẽdo manũ manu ſe tangũt. Dicit autẽ quidam / neſcio ſi truphatorie / Nec vnges: ⁊ non iunges. i. munera nõ accipies / vt dicas falſum teſtimonium. Et iſtud eſt ſumptũ ex communi modo loquendi multorũ: quo dicũt aliquẽ vnxiſſe manus ei / cui dedit munera. Tertio loquitur dñs cõtra morem multoꝝ / qui quantũ ad actionẽ que ventilat᷑ in iudicio / aliquando plus petunt q̃ debeãt / vel etiã plus negant q̃ alijs teneant᷑: in hoc grauãtes aduerſariũ ſuũ: ideo dicit: Nõ ſequeris turbam / ad faciendũ malum. i. non imiteris plurimos doloſe agẽtes in iudicio / ſiue ſint actores / ſiue defenſores. Dicit ergo: Nõ ſequeris turbam ad faciendum malum. i. propter ſocietatẽ nõ facias malum: vt multi dicunt eſſe faciendũ. Quarto loquit᷑ dominꝰ iterum ad ipſum iudicẽ / dicens: Nec in iudicio. glo. interli. id eſt dũ iudex reſides / plurimorum acquieſces ſentẽtie: ſi ſupple ſit iniuſta et iniqua. Unde ſubdit: Ut a vero deuies. Unde Deuteronomij

xvj. Iuſte quod iuſtum eſt exequeris. Quinto iterum loquit᷑ dñs ad iudicem / rectificãs eiꝰ iudicium / quantum ad actum / dicens: Pauperis non miſereberis in iudicio: intuitu ſcilicet paupertatis. in iudicio eñi requiritur equitas et veritas. Que autẽ equitas eſſet / ſi tolleretur ius a diuite / quia diues eſt / ⁊ habens aliunde viuere: ⁊ aſſignaret᷑ pauperi: quia pauper eſt? Nõ enim ibi eſſet equitas / ſed impietas. Non eñi ſunt facienda mala: vt inde eueniant bona.

¶ Circa autem hanc clauſulã mouentur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubium eſt de teſte falſo / qui non poteſt per viam iuris conuinci de falſitate ſeu mendacio: et quem iudex (vt priuata ꝑſona) ſcit ꝙ deponit falſum. Et pro maiori aggrauatione caſus: ſunt duo vel tres qui ita falſe deponunt contra innocentem. Nũquid in illo caſu dictus iudex debet ſuſcipere voces eorum? Iſtud dubium eſt graue: circa quam ſunt contrarie opiniones / quod etiam monet beatꝰ Thomas. ij. ij. q. lxvij. artic. ij. Unde vt plenius ⁊ clarius innoteſcat veritas / conformiter ad eundem doctorem / tria faciemus in preſenti. Nam

Primo ꝓ opinione beati Thome / ⁊ Thomiſtarum.

Secũdo arguetur pro opinione aduerſa.

Tertio ſoluentur rationes aduerſariorum.

¶ Primo igitur beatus Thomas tuetur ſuam partem ⁊ opinionem multipliciter. Et ſimiliter poſt eum magiſter Thomas Caietanus / quondã generalis ordinis predicatorũ / nũc autẽ cardi. tituli ſancti Sixti. Hi ergo et eorum ſequaces dicunt / ꝙ bonus iudex / tã eccleſiaſticus q̃ laicus / debet iudicare ſm allegata ⁊ probata: et ꝑſertim ſi ſit ſupremus / nec poſſit alteri committere iudiciũ. In primis eñi dicit beatꝰ Ambro. ſuper Pſal. Beati immaculati. Et recitatur. iij. q. vij. iudicat. ꝙ bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit: ſed ſm leges ⁊ iura pronũciat. Hoc autem eſt iudicare ſecundum ea que in iudicio proponuntur. Igitur. Item extra / de officio ordinarij. c. ij ſacerdos. dicit᷑ / ꝙ iudex debet iudicare ſm allegata et probata. Idem etiam dicitur: ff. in antiquis. de officio preſidis. l. illicitas. Ratione etiam ſic arguit beatꝰ Thomas: Iudicare (inquit) pertinet ad iudicem / ſecundum ꝙ fungitur publica poteſtate: et iõ debet informari in iudicando / non ſecundum ꝙ ipſe nouit tanq̃ priuata perſona / ſed ſm ꝙ ſibi innoteſcit tanq̃ perſone publice. Ubi ergo ſibi innoteſcit tanq̃ perſone publice per teſtes vel accuſatores falſos (quos non poteſt conuincere de falſitate: nec poteſt caſum aliunde prouidere) poteſt et debet ad condemnationem innocẽtis procedere. Nec in hoc habet culpam / ſed falſi teſtes / ſiue accuſatores. Debet autem conſcientiam quam habet vt priuata perſona deponere / et in domo relinquere / et aliam cum venit ad iudicium ſibi aſſumere:

ſcilicet hanc: Omnis mihi accuſatus tanq̃ reus mortis/ ab accuſatoribus quos non poſſum per viam iuris repellere/ nec aliter prouidere: eſt a me cōdēnandus. Iſte innocēs eſt huiuſmodi. igitur.

¶ Secundo adducende ſunt rationes aduerſariorum: que quamuis multe ſint/ nihilominus tantum tres adducemus. Prima igitur talis eſt: Si ſemper liceat iudicare ſecundum allegata et probata: ſequitur/ ꝙ in caſu liceat iudicare innocentem: etiam ſcitum innocentem. Hoc autem eſt contra ius naturale: et ſimiliter cōtra ius diuinum. de quo dictum eſt in principio preſentis clauſule: Non ſuſcipies vocem mendacij. igitur. Inſuꝑ ſubditur poſtea in preſenti ca. Innocentē et iuſtū non occides. Igitur. Inſuper extra de regulis iuris ca. qui ſcandalizauerit. ſic dicitur: Utilius ſcandalum naſci permittitur/ q̃ veritas deſeratur. Patet ergo/ ꝙ vtilius eſt permittere vt ſcandalizentur actor et ciues ex negata ſētentia a iudice contra veritatem/ q̃ veritatē deſerere. Secunda ratio talis eſt: Teſtes ꝑ quos contra veritatem innocens conuictus condemnandus eſt/ veniūt in veſtimentis ouiū/ intrinſecus autem ſunt lupi rapaces rerū alienarū/ vl' vite. Et ideo ſi iudex certus de innocentia alterius/ iuxta eorū dicta iudicat/ miniſter eſt homicidarum. Tertia ratio talis eſt: Homo in iudicando debet cōformari diuino iudicio: q2 dei iudicium eſt/ vt dicitur Deuter. j. Sed dei iudiciū eſt ſecūdū veritatem: q2 vt dicit Eſaie. xj. de Chriſto/ et ſimiliter ponitur Rom. ſecūdo: Non ſecundū viſionē oculorū iudicabit/ neq̃ ſecūdū auditū aurium arguet: ſed iudicabit in iuſtitia pauperes/ ⁊ arguet in equitate pro manſuetis terre. Ergo iudex non debet ſcd'm ea que coram ipſo probantur ferre ſententiam/ cōtra ea que ipſe optime nouit. Sic em̄ faceret contra cōſcientiam. Conſcientia autem edificat ad gehennam/ quādo ſcilicet fit contra eam. Igitur ⁊c.

¶ Tertio/ predicte rationes ſunt ſoluende. Ad primam igitur dicitur cōformiter ad Caietanum/ ꝙ occidere per ſe innocentem: ſic ꝙ per ſe intendatur occiſio innocētis/ eſt de ſe malū ⁊ contra omne ius et equitatem. Sed occidere innocentē ꝑ accidēs: dādo. ſ. operā rei licite ⁊ neceſſarie: vt facit vtēs publico officio: non eſt contra ius naturale aut diuinum/ vel etiā ſcriptū. Et ad regulam iuris dicit predict9 Caietanus/ ꝙ iudex ī caſu iſto nullā deſerit veritatē quā amplecti debeat: q2 dat operam rei licite: quamuis per accidēs/ in detrimentū veritatis cōſiſtentis nō quidē in iure/ ſed in facto verſatur actio ſua. Ad ſecūdā rationem dicitur/ ꝙ licet teſtes iniqui deponentes ſciēter contra innocētē/ veniāt intrinſecus vt lupi: iudex tamen non eſt miniſter eoꝝ/ ſed iuris. Nec poteſt oſtendere iuridice eos eſſe tales. Et ideo nō incurrit reatū/ ſequēdo eos. Nec ꝑ ipm venit venit ſcādalū: ſed ꝑ falſos teſtes/ qui abutūtur iure teſtiū. Ad tertiā rationē dicitur/ ꝙ iudex human9 nō ſemper tenetur iudicare/ ſicut iudicat de9: ſed ſicut vult de9 ꝙ homo iudicet. Statuit aūt de9 vt homo iudicet ſcd'm veritatē publicā: vt patet ex eo ꝙ ſtatuit ꝙ in ore duorū vel triū teſtiū ſtet omne verbū. Et cū dicitur in minore/ ꝙ dei iudiciū/ ⁊ ſimiliter Chriſti/ eſt ſcd'm veritatē. Hoc conceditur gratis: ſed hoc ideo eſt/ q2 ipſe intuetur oīa nude ⁊ aperte/ nec accipit ſciētiam a reb9. Similiter teſtib9 non indiget. Sec9 aūt de iudice humano. Patet ergo/ ꝙ bonus iudex deb3 iudicare ſcd'm allegata ⁊ ꝓbata iuridice: q̃tumcūq̃ falſe deponāt teſtes/ ſed nō poteſt eos cōuincere de falſitate. Nec (vt dicit dn̄s Caietanus) tenetur remittere iudiciū ad ſuperiorē: preſertim vbi pars aduerſa inſtāter petit ſententiā/ quā cōmode differre nō poteſt. Preterea poteſt cōtingere/ ꝙ ipſe iudex non habeat ſuperiorē/ ſed ſit imperator: in quo caſu nō poſſit inuenire cui ſubdelegare poſſit. Nec etiam tenetur renunciare officio. Et ſi fiat inſtātia de Pilato/ qui ꝓceſſit contra Chriſtū ſecundū allegata ⁊ ꝓbata. Falſum eſt/ q2 ſi bene diſcuſſiſſet accuſationes Iudeorū: vtiq̃ inuenire potuiſſet ꝙ teſtimonia eoꝝ fuiſſent falſa. Hoc aūt non fecit: q̃uis (vt dicūt euāgeliſte) ſciret ꝙ per inuidiā Chriſtum tradidiſſent. Principalis igitur cauſa ſentētie mortis in Chriſtū/ fuit timor perdēdi officiū p̄fecture in ipſo Pilato/ aut incurrēdi mortē. Quē quidē timorem mūdanum tūc habuit/ quando Iudei dixerūt ei: Si hūc dimittis/ non es amicus Ceſaris. Patet igitur diffuſe qd' dicendū ad primū dubium.

¶ Secūdū dubiū: Quot modis cōtingit mentiri mortaliter in iudicio? Reſponſio/ quatuor modis. Primo quidē conſentiendo/ vt in aſſeſſore vel aduocato. Scd'o loquendo/ et hoc tripliciter. Primo quidē iniquā ſententiā ſcienter proferēdo: vt in iudice. Secūdo/ accuſando: vt ī actore. tertio/ defendendo: vt in reo/ qui ſi ſcienter negat veritatem iuridice interrogatus/ mortaliter peccat: et decipit iudicem cū interroganti/ ſecūdū formā iuris tenetur veraciter reſpōdere. Forma aūt iuris eſt/ vt fiat interrogatio de re plene nota/ aut ſeminota. De re aūt omnino occulta reſpōdere nō tenetur. Et in hoc multi etiā clerici et religioſi decipiuntur: putantes ꝙ niſi caſus de quo interrogātur per ſuperiorem/ poſſit per multos ꝓbari: nō tenentur fateri veritatē/ ſed aut eā ſcienter negant/ aut tacent.

¶ Tertiū dubiū: Utrū omne mēdaciū ſit mortale peccatū: ita ꝙ nullū ſit veniale tm̄? Uidetur ꝙ ſic/ q2 omne tale prohibetur Eccli. vij. Noli velle mentiri omne mendacium. Igitur. Item omne mendaciū eſt contra preceptum decalogi/ vbi dicitur: Nō falſum teſtimoniū dices cōtra ꝓximū tuū: ſupra xx. ca. Idē etiam hic prohibetur. Igitur ⁊c. In oppoſitū eſt beat9

 Auguſt.

Auguſt.ſup Pſal. ꝛ recitatur
xxij.q.ij.primum.vbi deſcribit
aliqua mendacia mortalia/ et
aliqua venialia. Dicendum/ ꝙ
non omne mendaciũ eſt morta
le:ſed aliquod ſic/ꝛ aliquid ve
niale. Illḋ aũt eſt mortale/qḋ
eſt cõtra charitatẽ dei aut ꝓxi
mi. Et de tali mendacio loqui=
tur Pſal.cũ ait ad dñm: Per=
des omnes q̄ loquũtur mẽda=
cium.ſ.pernitioſum. Quia nul=
lus perdiꝛ ſupple eternaliter/
niſi pro mortali peccato. Itẽ
Sap̃.j. Os qḋ mentitur/ſupple
ꝑnitioſe: occidit animã: videlꝫ
mucrone peccati: vt dicit iter=
li. Itẽ Apoca.xxj.inter pecca=
tores quib⁹ debetur pena in
ſtagno ardẽti igne ꝛ ſulphure:
quod eſt mors ſecũda: ſpecia=
liter numerantur mendaces.
Omnes iſte igitur authorita=
tes ꝛ ſimiles intelligende ſũt
de mendacio pernitioſo/ quod
eſt cõtra charitatẽ dei aut ꝓ=
ximi: et nõ de quolibet. Eſt igi
tur aliquod mendacium qḋ eſt
veniale tm̃/ vt eſt mendacium
officioſum aut iocoſum: quorũ
neutrũ eſt cõtra charitatẽ dei
aut proximi/ quãuis ſit preter
dictam charitatem.

¶ Quartũ dubiũ: Quot modis
contigit falſum teſtimoniũ de
proximo dicere? Uide ſolutio=
nem hui⁹ dubij ſupra ca.xx.hu
ius li.ſub ſexta clauſula/dubio
tertio.

¶ Quintũ dubiũ moueꝛ ꝑpter
illud verbũ: Pauperis nõ miſe
reberis in iudicio, Querit er=
go/cur additũ eſt a dño/ in iu=
dicio? Ad hoc dicit Auguſt.
q.lxxxviij. ſup Exod. ꝙ huius
cauſa eſt/ne recte facere videa
mur ſi cõtra iuſtitiam pauperi
faueamus/cauſa miſericordie.
Deinde ſubdit/ dicens: Bona
eſt miſericordia/ ſed nõ debet
eſſe contra iudiciũ. Iudicium
illḋ ſane appellat ſcriptura qḋ
iuſtũ eſt. Nõ ꝓhibet ergo dñs
facere proximo miſericordiã:
q̄ ait: Si obuiaueris boui ini=
mici tui/ aut ſubiugali ei⁹ errã
tib⁹: reducẽs reddes ei: vt ſci=
as non te ꝓhibitũ facere miſe
ricordiã. Hec ille. Solũ ergo
ꝓhibet hic dñs miſericordiã
pauperi ĩpendi qꝛ pauper eſt.

¶ Sextũ dubiũ eſt de coheren
tia hui⁹ ſentẽtie/cũ illa Eccli
iiij.vbi diciꝛ: In iudicãdo eſto
pupillis miſericors/ vt pater.
Dicendũ/ ꝙ hec duo aduerſan
tur/ ſi ſane intelligant. Nã ſa=
piẽs ꝑ dictũ ſuũ nõ vult aliud
niſi vt pauperes ꝛ pupilli dul=
citer et charitatiue tractẽtur
in iudicio/ ꝛ diligẽter atꝙ fi=
deliter expediant cauſe eorũ
iuſte. Ubi autẽ cauſe eorũ ſunt
iniuſte/ nõ eſt illis miſerandũ
in iudicio: vt hic diciꝛ: Nõ eſt
ergo parcendũ pauperi quia
pauper eſt/ dũmodo inueniaꝛ
reus ꝛ culpabilis.

¶ Moraliter et primo/ iuxta il
lud primũ verbũ p̃ſentis clau
ſule: Nõ ſuſcipies vocẽ menda
cij. Notãdũ ꝙ iſtud ſpecialiter
tãgit principes ꝛ p̃latos/ atꝙ
perſonas in officio publico cõ
ſtitutas. Tales enĩ ſummope=
re cauere debẽt ne facile pre=
beant aures vocib⁹ mendacij:
videlicꝫ falſis relatorib⁹/adu
latorib⁹/ꝛ detractorib⁹. Quia
vt dꝛ Prouerb.xxix. Princeps
q̄ libenter audit verba menda
cij/ om̃es miniſtros habet im=
pios:

pios: videlicet adulatores/ de=
tractores/ ꝛ huiuſmodi. Et de
hoc habem⁹ hiſtoriã de Sau=
le/ q̄ adulationib⁹ ꝛ detractio=
nib⁹ Doech ꝛ aliorũ ſimilium/
perſequebaꝛ Dauid iuſtũ. Et
vt dicit de Pal. conuenienter
homo mouetur ne ſuſcipiat vo
cẽ mendacij: qꝛ mentiri nõ in=
eſt homini a natura/ cũ natu=
raliter voces ſint ſigna conce
ptuũ mentis/dicente Philoſo
pho.j.Periher. ꝙ voces ſunt
note earũ q̄ ſunt in aĩa paſſio=
nũ. Homo aũt mentiendo aſſu
mit huiuſmodi voces ad aliud
ſignificandũ q̄ꝫ habeat in cor=
de. Patet ergo ꝙ agit contra
naturã. Propter quod oppro=
brioſum eſt mentiri. Propter
quod Eccli.xx. dicitur: Oppro
briũ neq̄ꝫ in homine mẽdaciũ.
Et dicit ſignãter nequã.i.non
equũ: qꝛ veritas verbi/ eſt ade=
quatio eius ad mentem.

¶ Moraliter et ſecũdo/ iuxta
illud: Nec iunges manũ tuam
ꝛc. Notandũ/ ꝙ ille diciꝛ ma=
nũ ſuã ad manum alterius iun
gere/ qui alteri p̃bet auxiliũ/
et fauorem ad male operãdũ:
vel qui ſe alij ſociat ad malũ.
Manuũ eñ cõiũctio ſocietatẽ
deſignat/ ſiue i bonum/ ſiue in
malũ. Sed in p̃nti capiꝛ in ma
lã partem: ꝛ hanc coniunctio=
nem tãq̄ꝫ pernitioſam/ atꝙ pe=
riculoſam prohibet dñs: qꝛ vt
inquit Pſal.cũ peruerſo ꝑuer=
teris. Et Eccli.xiij. Qui cõmu
nicauerit ſuperbo/ induet ſuꝑ=
biã. Et ibi datur exemplũ de
pice: quam qui tãgit/ inquina=
tur ab ea. Et vt dicit Hierony
mus tertia parte epiſtolarum
ſuarum/ epiſtola.lxxxv. Nihil
magis nocet homini/ q̄ꝫ mala
ſocietas. Talis enim efficitur
homo/ qualium ſocietate frui=
tur. Nunquam cum agno lu=
pus habitat. Uir certe caſtus
luxurioſi ſocietatẽ fugit. De=
mum concludit/dicens: Pluſ=
quã impoſſibile puto hominẽ
diutius poſſe permanere in bo
nis operibus: qui malorũ aſſi=
dua conuerſatione vtitur: di=
cẽte Pſalm. Cum ſancto ſan=
ctus eris/ et cũ peruerſo per=
uerteris. Hec ille.

¶ Moraliter ꝛ tertio/ hic pro=
hibet dominus ne faciamus a=
licui malam promiſſionem/ et
q̄ nata eſt vergere in deteriorẽ
exitum dũ adimpletur. Solẽt
enim homines facientes pro=
miſſiones/ ſiue bonas/ ſiue ma
las/ iungere manum ad manũ:
quod licitum eſt/ et tenendum
in bonis promiſſionibus et lici
tis. Secus autẽ in malis. Pro=
pterea dicit Iſidorus/ et poni
tur viceſimaſecũda queſt.iiij.
in malis. ꝙ in malis promiſſis
reſcindenda eſt fides: ꝛ in tur=
pi voto mutandum decretum.
Quinimmo peius eſt tenere il=
licitum promiſſum/ q̄ꝫ peiera=
re: vt dicitur vbi ſupra: ca=
pitulo vnuſquiſque. Et ibi
datur exemplum de Herode ꝛ
ſaltatrice. Idem etiam diciꝛ/
diſtinc.xiij. duo. Non eſt ergo
iungenda manus in faciendo
malam promiſſionem.

¶ Moraliter et quarto/ et cõ=
formiter ad dominũ Petrum
de Palu. iuxta illud: Non ſe=
queris turbã ꝛc. Notandũ/ ꝙ
ꝑ turbã/ que a turbãdo dꝛ: qꝛ
faciliter turbatur/ ꝛ difficul=
ter placatur: poteſt intelligi

humana conſcientia / que frequenter turbat per remorſum. Aliquando etiam contingit eã turbari per errorẽ: ⁊ tunc non eſt ſequenda: vt notum eſt. Nec etiam agendum eſt tunc contra eam: quia edificat ad gehẽnam: ſed deponenda eſt/ ⁊ loco illius ſumẽda bona ⁊ recta cõſcientia/ que ſequenda eſt. Cõmuniter enĩ dicitur/ ꝙ non cõtingit meli⁹ piſcari ꝙ̃ in aqua turbida; quia tunc piſces non vident rethe/ propter quod facilius capiunt. Sic nunc̃ diabolus melius ⁊ facilius piſcatur animas/ ꝙ̃ vbi conſcientia eſt turbata per errorẽ iudicij. Tunc enim nõ recte videt homo que agenda ſunt / aut fugienda: et ideo recedendũ eſt ab ea. In cuius figurã legitur Mar. vij. ꝙ cum dominus voluiſſet ſanare hominẽ cecum ⁊ mutum / apprehendit eum de turba ſeorſum/ ⁊ miſit digitos ſuos in auriculas eius ⁊c. Applicatio eſt facilis.

¶ Moraliter et quinto / iuxta idem verbũ: Notandũ/ ꝙ multi pro defenſiõe ſui peccati allegant multitudinẽ taliter operantium/ cũ tamen hic dicat dñs: Non ſequeris turbam/ ad faciendũ malũ. Sup quo glo. interli. Non te defendas/ q2 cũ multis peccas: vel ideo nõ eſſe peccatũ dicas. Non enĩ minus ardebunt / qui cum multis ardebunt: vt dicit Auguſtinus Homel. v. Nõ ergo querãt peccatores ſibi comites ad ſupplicium: nec gaudeant quia plures inuenerint. Deinde ſubdit predictum verbum/ dicens: Nõ enim propterea minus ardebunt / quia cum multis ardebunt. Non enim hoc eſt ſanitatis certum conſilium/ ſed maliuolentie malum ſolatiũ. Hec ille. De hoc etiam loquens Eccli. xxj. ait: Stupa collecta ſynagoga peccantium/ ⁊ cõſummatio illorum flamma ignis. Sicut ergo vbi plus eſt de ſtupis/ ibi fit maior flãma ignis: ita ⁊ vbi erunt plures damnati/ ibi erit maior cruciatus.

¶ Moraliter ⁊ ſexto / iuxta illud verbum: Nec plurimorum aquieſces ſententie: vt a vero deuies. Notandum/ ꝙ iſtud eſt contra aliquos puſillanimes/ qui querentes pacem ſuam/ ꝗ̃uis in reliquo habeant bonam doctrinam/ ⁊ ſalubre conſiliũ/ non deſit etiam illis interdum auctoritas: negligunt tamen ſe opponere murum pro domo domini/ ſiue ĩ materia electionis de futuro paſtore/ ſiue conſilij dandi in materia ardua/ ſiue alias. Sed innituntur de facili maiori parti/ quanuis nõ ſaniori. Quanuis iura faueant ſaniori parti/ et preſertim vbi fit comparatio meriti ad meritum. Quanuis dicatur extra de electio. c. dudum. ꝙ in electione preualet numerus dignitati eligẽtium. Hoc tamen ſecundum glo. fallit in duobus caſibus. Primus eſt/ quando vtercꝫ numerus eſt par. Secũdus eſt/ quãdo vnus numerus modicum excedit alium. Nullus ergo in materia electionis de futuro paſtore / ſiue in materia conſilij/ debet ſequi maiorem partem/ ſed ſaniorẽ. Et quanuis non preualeat talis pars: ipſe tamen faciẽdo quod

debet

debet/ animam ſuam liberat/ etiam quanuis eſſet ſolus de parte ſua. Unde noſtris temporibus accidit vt in eccleſia Remenſi / cum celebraretur electio de futuro archiepiſcopo/ quidam canonicus elegit quendam honeſtum doctorem Pariſienſem / cui cognomentum erat Stãdon/ virum toti⁹ ſanctitatis / et nullum beneficium habens aut cupiẽs: quãuis non preualuerit/ obſtantibus armatis precibus. Qui tamen tunc electus fuit a pluribus/ cito de medio ſublat⁹ eſt: cuius cauſam remitto dei iudicio. Et quãuis Ariſtoteles dicat/ ꝙ loquendum eſt vt plures: ſubdit tamen/ ꝙ ſentiendũ eſt vt pauci. Quanuis ergo ſapientes et doctores ſint pauciores reſpectu turbe/ ſunt tamen ſanioris conſilij: ⁊ ideo ſequendi. Sic ergo cum aliq̃d petitur in conſilijs/ et videtur tibi ſecundum deum et conſcientiam oppoſitum eius qđ ab alijs ſentitur: quantumcũque ſint tui amici / non debes illis acquieſcere: quia ſecundum Tullium cõtrarietas opinionum non ſoluit veram amicitiam. Unde Prouerbiorũ xxviij. dicitur: Qui cognoſcit in iudicio faciem/ ſcilicet amici: nõ bene facit. Iſte pro buccella panis deſerit veritatem. Item Ariſtoteles. j. Ethicorũ ait; Duobus exiſtẽtibus amicis / ſanctum eſt prehonorare veritatem. Itẽ legitur de Boetio / ꝙ cum reſideret in aula imperatoris/ contra omnes alios ſuſtinebat iuſtitiam. Et ꝑ hac re habuit multa pati. Unde ⁊ finaliter in exilium miſſus eſt.

¶ Allegorice et primo: Notandum iuxta illud primum verbum: Non ſuſcipies vocem mẽdacij. ꝙ contrarium hui⁹ egit Pilatus. Nam cũ audiſſet Iudeos accuſantes Chriſtum de tribus: dicẽtes/ Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram, prohibentem tributum dari Ceſari / ⁊ dicentem ſe regem Chriſtum eſſe: omiſſis duabus primis accuſationib⁹/ quia de prima non curauit/ q2 Gentilis erat: Nec ſimiliter de ſecunda / eo ꝙ audiſſet ipſum Chriſtum dixiſſe Iudeis: Reddite que ſunt Ceſaris Ceſari/ et que ſunt dei deo. Mat. xxij. tantum interrogauit Chriſtũ de tertia accuſatione/ dicens: Unde es tu? Tanquam diceret: Eſt verũ ꝙ dicas te Chriſtum regem eſſe? Finaliter cũ audiſſet Iudeos dicentes: Omnis qui ſe regem facit / cõtradicit Ceſari: magis timuit: ſupple ꝙ̃ prius. Vel magis timuit homines ꝙ̃ deum: ⁊ magis perdere officium prepoſiture/ vel vitam corporalem/ ꝙ̃ vitam eternam. Unde propter hanc ſolam cauſam tulit in Chriſtum mortis ſententiam. Ecce igitur quomodo ipſe Pilatus ſuſcepit vocem mẽdacij contra Chriſtum: quia falſum erat et mendoſum/ ꝙ ipſe Chriſtus dixiſſet aliquando ſe regem terrenum: ſupple/ eſſe. Nõ tamen negauerat ſe regem celi eſſe. Sed tale regnum nullum preiudicium afferebat imperatori Romano/ qui ſolum dominabatur in terris. Et hoc eſt

quod

quod ait ipſe Chriſtus Pilato querenti an verum eſſet ꝙ rex eſſet/ vt Judei dicebant? Rex (inquit) ſum ego/ ſed regnum meum non eſt de hoc mundo: ſi regnum meum eſſet de hoc mundo/ miniſtri mei vtiqꝫ decertarent: vt non traderer Judeis

¶ Allegorice ⁊ ſecundo/ iuxta idem verbum: Notandū ꝙ per vocem mendacij non ſuſcipiendā/ poteſt recte intelligi vox heretici vel Judei: quia quilibet eorum eſt mendax. Hereticus quidem/ ſentiendo oppoſitū catholice veritatis. Judeus autem/ dicendo nouum teſtamentum falſum/ ⁊ Chriſtū non veniſſe. Sed talibus mendacijs non eſt adhibenda fides: quia vt ait Athanaſius: Hec eſt fides catholica/ quam ſupple tenet eccleſia Chriſtiana: quam niſi quiſqꝫ integram inuiolatamqꝫ ſeruauerit/ abſque dubio ineternum peribit. Et Apoſto. Gala. j. Si quis vobis euangelizauerit preter id qđ accepiſtis/ anathema ſit.

¶ Allegorice ⁊ tertio/ iuxta illud verbum: Non iunges manum tuam ⁊c̄. Notandum/ ꝙ per hec verba non ſolum prohibetur nobis/ ne iungamus manum: vt pro impio dicamus falſum teſtimoniū: verumetiā ne faciamus falſas amicitias/ ⁊ que cedant in detrimentum alterius. Contra quod fecerūt Herodes et Pilatus/ qui facti ſunt amici: vt fortius nocerent Chriſto.

¶ Allegorice ⁊ q̄rto/ poſſumꝰ hec eadē verba referre ad hereticos/ quibus illi iungūt manus/ qui eis fauent verbo vel facto. Vel licet non faueant eorum dictis/ fauent tamē eorum perſonis. Et de quolibet tali merito poteſt dici illud .ij. Paralipomenon. xix. Impio prebes auxilium/ ⁊ his qui oderunt dominum amicitia iungeris: idcirco irā domini merebaris. Hoc autem eſt ferme commune malum in materia hereſis/ ꝙ heretici habent ſemper fautores. Qui quanto fuerint grauiores ⁊ periculoſiores/ tanto habent maiores fautores: ita vt de quolibet tali heretico poſſit veraciter dici illud Pſal. Montes in circuitu eius. Q̄ſ autem ſequitur: ⁊ dominus in circuitu populi ſui/ ex hoc nunc ⁊c̄. referatur ad populum fidelem.

¶ Allegorice et quinto/ iuxta illud/ Non ſequeris turbam ad faciēdum malum. Notandum/ ꝙ illud poteſt rationabilit̄ referri ad ſtatum primitiue eccleſie: quando quidem erant pauci fideles/ ⁊ multi infideles et idololatre/ qui etiam atrociſſime ⁊ crudeliſſime perſequebātur fideles/ ſicut ſpecialiter patuit de apoſtolis. Beatꝰ ergo erat/ qui tunc non ſequebatur turbam ad perſequendum Chriſtifideles. Et talis fuit Nichodemus/ qui venerat ad Jeſum nocte. Joan. iij. Item Gamaliel: vt patuit in cōſilio inito contra apoſtolos poſt Chriſti paſſionem. Actuum. v. Talis etiam fuit Joſeph decurio/ de quo dicit̄ Luce. xxiij. ꝙ nō conſenſerat conſilio ⁊ actibus Judeorū contra Chriſtū. Similiter in fine ſeculi/ quando

erit tanta tribulatio: vt ſi fieri poſſit moueātur ⁊ electi: vt dicitur Mat. xxiiij. Ille valde felix erit/ qui non ſequetur Antichriſtum ad faciendū malū. Hic enim poſt ſe omnem hominem trahet/ ⁊ ante ſe innumerabiles: vt dicitur Job. xxj. Talis etiam non ſequens turbam ad faciēdum malum/ fuit ille ſanctus Thobias/ de quo legitur eiuſdem. j. ca. ꝙ cum ceteri adorarent idola/ ipſe ſolus fugiebat cōſortia eorū: et ibat ſolꝰ adorare dn̄m ī Hieruſalē.

¶ Allegorice ⁊ ſexto/ iuxta illud idē verbum/ ⁊ ſequens notandum/ ꝙ Pilatus totum cōtrarium fecit: Ipſe enim ſequutus eſt turbam: vt faceret malum/ quando ad inſtantiam et importunitatem turbarū tradidit voluntati earū Chriſtū. Nam cum inualeſcerent voces populi contra ipſum Chriſtū/ ipſe Pilatus adiudicauit fieri petitionē eoꝝ: vt di. Luc. xxiij.

¶ Allegorice ⁊ ſeptimo/ iuxta illud: Pauperis non miſereberis in iudicio. Notandū/ ꝙ iſtđ eſt contra iudices illos/ q̄ parcunt hereticis ſimulantibus paupertatē. Et dat de Pal. exēplum de illis qui vocant̄ pauperes de Lugduno: q̄ condēnant diuites a tempore beati Silueſtri/ qui recepit nomine eccleſie diuitias a Cōſtantino īperatore ſibi aſſignatas. Hec eñi eſt nequiſſima paupertas/ de qua poteſt intelligi illđ Eccli. xiij. Nequiſſima paupertas in ore impij. i. heretici/ qui diuitias condemnat/ de quibus implent̄ opera pietatis/ ⁊ que ſunt inſtrumenta virtutum.

¶ Anagogice ī nullo loco melius implent̄ q̄ in p̄ſenti clauſula continent̄/ q̄ꝫ in celo. Ibi eñi nō auditur vox mendacij/ ſed veritatis. Nec eam ſuſcipit ibi ille equiſſimus iudex Chriſtus/ q̄ nec fallere/ aut falli poteſt. Non eſt etiam qui ibi dicat falſum teſtimoniū/ cū etiā ipſe ſupremus iudex teſtimonio noſtro non indigeat: quia omnia nuda ſunt ⁊ aperta oculis eiꝰ. Itē nullus poteſt ibi ſequi turbā ad faciendū malū: tum q̄ ibi nullū poteſt haberi exemplū peruerſe imitatiōis: tum quia nullū poteſt ibi haberi deſideriū male actionis. Pauperis denicꝫ nullus in celo miſerebitur: q̄ de facto nullus pauper ibi aderit/ ſed oēs diuites erunt per abundantiā bonorū glorie. Prouer. x. Benedictio dñi/ ſupple illa/ de qua Mat. xxv. Venite benedicti ⁊c̄. diuites facit. Merito ergo de ipſis beatis tandē dici poterit illđ. j. Corin. j. In omnibꝰ diuites facti eſtis ī illo. i. p̄ illū/ ſcꝫ Jeſum Chriſtū. Itē Pſalm̄. Gloria ⁊ diuitie in domo eius: id eſt/ in celo.

¶ Secunda clauſula.

Si occurreris boui inimici tui/ aut aſino erranti/ reduc ad eū. Si videris aſinum odiētis te iacere ſub onere/ non pertranſibis/ ſed ſubleuabis cum eo.

¶ Hiſtorialiter poſtq̄ꝫ in precedēti clauſula dedit dñs certas regulas/ quibus regulantur certe perſone requiſite ad humanum iudicium: hic cōſequenter

quenter ponit idem deus ⁊ dominꝰ alias regulas/ ſiue leges/ regulantes homines erga inimicos ſuos/ nõ reddendo illis malum pro ſua inimicitia: ſed magis quod bonũ eſt: ſcilicet beneficium. Hinc .j. Petri. iij. dicitur: Non reddentes malũ pro malo: ſcilicet/ in factis iniurioſis: neqꝫ maledictũ pro maledicto: ſcꝫ/ in verbis contumelioſis: ſed econtrario benedicentes: ſcilicet/ reddendo bonũ ꝓ malo. Unde Hiere. xviij. Nunquid redditur pro bono malũ? Hoc enim tantũ perfectorum eſt: ſic enim fecit Chriſtus Judeis. Dominus igit̃ volens inducere quemlibet Judeum ad vite perfectionẽ/ ait: Si occurreris boui inimici tui/ aut aſino erranti: reduc ⁊c̃. Hec enim verba tam per ſe nota ſunt: vt expoſitione obſcurent̃: vt dicit glo. interli.

¶ Circa hunc textum mouentur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubiũ: vtrũ idem beneficium debeamus amico/ quale ⁊ inimico: ſcilicet reductionẽ bouis ſui/ aut aſini errantis? Uidetur ꝙ non: quia nullum preceptum de hoc datur/ ſicut de animali inimici. Dicendum ꝙ ſic: qꝛ ex vno ſequitur reliquum: maxime cum pluribus rationibus teneamur diligere et benefacere amico/ ꝙ̃ inimico. In dilectione igit̃ inimici/ ſufficienter precipitur nobis dilectio amici/ et ſimiliter beneficiũ ſibi exhibendũ. Sed quia natura ſufficienter monet nos ad benefaciendum amico ⁊ bñfactori. (Unde ⁊ canis naturaliter mouetur ad protegẽdum magiſtrum ſuũ. Sola aũt gratia mouet hominem ad benefaciendum inimico) ideo ſolum fuit opus dare preceptum de auxilio preſtando boui aut aſino inimici/ ⁊ nõ amici.

¶ Secundũ dubiũ: Quid intelligitur in preſenti per bouem/ aut aſinum inimici? Dicẽdum/ ꝙ dominus hic pauca dicit/ et multa intelligit atqꝫ cõprehendit: ſcꝫ omne animal pertinens inimico: quod reducendũ precipitur/ ne a feris deuoret̃. Judei eñi erant crudeles: et ideo lex iduxit eos ad pietatẽ/ etiã circa animalia bruta domeſtica: vt ꝑ hoc ad maiorem pietatem circa hoĩes inducerentur.

¶ Tertiũ dubium: Cur hic ponuntur preſentes leges? Dicendum/ ꝙ ponũtur incidẽtaliter. Quia eñi ex litigijs ⁊ cõtrouerſijs/ que ſolẽt oriri ex humano iudicio/ conſequenter ſolẽt frequenter hoĩes concipere odia et inimicitias inter ſe: ideo ne ex talibus odijs denegent ſibi mutuo pietatꝭ beneficia/ ponũtur a domino p̄dicte leges de boue ⁊ aſino errantibus reducendis/ ⁊ de animali iacẽte ſub onere ſuo releuãdo: ita autem precipitur a domino/ vt per tale beneficium exhibitum inducerentur Judei ad mutuam amicitiam.

¶ Quartũ dubiũ: Quõ poſſunt iſta ſtare cum illo verbo Mat. v. Audiſtis quia dictũ eſt antiquis: Diliges amicum tuum/ ⁊ odio habebis inimicũ tuũ? Nã reducere aſinũ/ aut bouem errantem inimici ad eum/ eſt diligere inimicum/ ⁊ illi opere ⁊ facto benefacere. Dicendum/ ꝙ

Quis

Quis olim apud Judeos commune prouerbium eſſet/ ꝙ diligendi eſſent amici/ et odiendi inimici: non tamẽ hoc habebatur ex lege: ſed ex falſa traditione hominum/ qui reputabãt licitum odire inimicum/ et tñ amicum eſſe diligendum. Quã quidem humanam traditionẽ/ tanꝙ̃ vanam ⁊ damnabilẽ/ reprobauit Chriſtus Matt. v. dicens: Audiſtis qꝛ dictũ eſt antiquis: Diliges amicum tuum/ ⁊ odio habebis inimicũ tuum. Ego autem dico vobis/ Diligite inimicos veſtros ⁊c̃. ſcilicet corde/ ore/ ⁊ opere: vt ibi dicitur. Illa igitur gloſ. Aurelian. Et odio habebis inimicũ tuũ: addita fuerat ab aliquibꝰ antiquis/ male intelligentibus legẽ/ quaſi arguentes a cõtrario ſenſu: qꝛ ſm̃ Tullium/ eiuſdẽ moris eſt amicis benefacere/ ⁊ inimicis male. Sed decipiebãtur tam illi ꝙ̃ Tulliꝰ: quia in amico ⁊ inimico/ eſt natura cõmunis/ que diligibilis eſt. Uel dicendum/ ꝙ inimicus non eſt diligẽdus/ inquantum inimicus ⁊ malꝰ. Quia ſi diligeretur inquãtum inimicus/ hoc peruerſum eſſet: ſicut ſi odiret̃ amicꝰ/ quia amicus eſt. Unde exprobrãdo dixit Joab regi Dauid ij. Reg. xix. Diligis odiẽtes te: ⁊ odio habes diligentes te.

¶ Quintum dubium: Utrũ teneamur benefacere inimico noſtro? Uidetur ꝙ non: quia hoc ad perfectionem vite pertinet: vt dicit gloſſ. ſuper illo verbo Matt. v. Benefacite his q̃ oderũt vos. Igitur. Homo autem de cõmuni lege nõ tenetur eſſe perfectus: Quis quilibet et ſignanter religioſus teneatur tẽdere ad perfectionẽ. Dicendũ/ ꝙ bñfacere inimicis extra caſum neceſſitatis/ eſt perfectionis: ⁊ tñ cadẽs ſub cõſilio. In articulo autem ⁊ caſu neceſſitatis non eſt perfectionis/ ſed neceſſitatis: ⁊ cadit ſub precepto. Hoc autem intelligitur quando non habet ille qui eſt in neceſſitate/ qui iuuet eum. In ꝓpoſito igitur/ inimicus cuius bos vel aſinus errans occurrit tibi: vel eſt alius qui poteſt eũ reducere ad dominum ſuum/ ⁊ paratus eſt hoc facere: et tunc non teneris. Uel non eſt alius/ ⁊ tunc teneris. Et idem dicendum eſt de aſino iacente ſub onere/ ſuo modo.

¶ Sextum dubium: Utrũ ſint eadem opera cõſilij in nouo et veteri teſtamẽto? Iſtud dubiũ incidentaliter mouetur/ ꝓpter ſolutionem ad precedens. Ad quod reſpondetur/ ꝙ non. In antiquo enim teſtamẽto virginitas erat vituperabilis. Hinc Judic. xj. legitur/ ꝙ filia Iepte intelligens ſe immolandã a patre/ impetrauit ab eodẽ patre ſpatium duorũ menſium/ vt defleret cum ſodalibus ſuis ſuam virginitatem. Maledicebatur etiam in antiquo teſtamẽto/ q̃ nõ relinquebat ſemen ſuꝑ terram. Et tamen hodie eſt opus magni cõſilij/ vouere virginitatem: dicente Apoſt. j. Corint. vij. De virginibus preceptum non habeo: conſilium autẽ do. Itẽ non legitur ꝙ in veteri teſtamẽto paupertatis ſtatus caderet ſub conſilio: qui tamen hodie cadit/ dicente Chriſto Matt. xix. Si vis perfectus eſ-

ſe

ſe/ vade ⁊ vende omnia que ha
bes/ ⁊ da pauperibus ⁊c. Mul
ta igitur ſunt cõſilia tempore
Euangelij/ que olim nõ fuerũt
conſilia.

¶ Septimum dubiũ: Quomo-
do iſta poſſunt ſimul ſtare ĩ ve-
ritate/ ꝙ olim mãdauerit dñs
bouem aut aſinum inimici er-
rãtem/ ad eum debere reduci:
et ſimiliter aſinum lapſum ſub
onere debere releuari: ⁊ nihilo
minus ineundum bellum con-
tra Chananeos/ occupãtes ter
ram promiſſionis/ quã dederat
dominus filijs Iſrael poſſiden
dam: vt habetur infra hoc ca-
pitulo: vbi etiam mandat ipſe
dominus ꝙ dicti filij Iſrael de
ſtruant eos/ nec ineant cum eis
fedus. Et idem repetit domin9
Deuter. vij. vbi adiungit: Nec
miſereberis earum/ ſcilicet ſe-
ptem gentiũ/ que ibi deſcribũ-
tur. Et poſt pauca: Deuorabis
omnes populos quos dominus
deus daturus eſt tibi. Non par
cet eis oculus tuus/ et cetera.
Similiter legitur Joſue. vij. ꝙ
filij Iſrael/ de mandato domi-
ni/ percuſſerũt in ore gladij bo
ues/ ⁊ oues/ et aſinos/ ciuitatis
Hierico in introitu illi9. Hoc
autem valde aduerſatur his q̃
ſupra dicta ſunt. Igit̃. Pro ſo-
lutione huius dubij/ notãdum
ꝙ inimici Judeorum erant in du
plici differẽtia. Quidam enim
de gente ſua erant/ alij autẽ de
gente aliena. Quo ad primum/
notandum: ꝙ inter Judeos po
terant eſſe odia et inimicitie/
ſicut nunc inter multos Chri-
ſtianos. Et de talib9 inimicis
ſpecialiter intelligit̃ qđ hic di
citur/ ſcilicet de reductione a-
nimalis errantis. Unde tũc po
terat dominus dicere id quod
hodie clamat p Apoſt. Roma.
xij. dicentem: Si eſurierit ini-
micus tuus/ ciba illũ. Si ſitit/
potũ da illi. Hoc enim faciẽs/
carbones ignis cõgeres ſuper
caput eius: id eſt/ prouocabis
eum ad mutuam charitatẽ. De
alijs autem inimicis Judeorum/
qui erant de gẽte aliena: id eſt
de numero et ſecta gentilium/
iſti erant ſimiliter in duplici
differentia. Quidam enim paſ-
ſiue ſe habuerunt quando filij
Iſrael applicuerunt in terram
illam pmiſſionis. Alij autem
illis reſtiterunt quantũ potue-
runt: loquendo igitur de pri-
mis/ poteſt intelligi ꝙ hic dici
tur. Erãt enim inimici Judeo-
rum/ quantum ad fidem ⁊ ritũ/
ſed non quantum ad mutuam
conuerſationem. Unde quãdo
filij Iſrael veniebãt ad aliquã
ciuitatem Chananeorum/ pri-
mum offerebant eis pacem. Et
ſi eam recipiebant/ permitte-
bãt eos inter ſe viuere/ nec eos
occidebant: ſicut patuit de Ga
baonitis: Joſue. ix. Uñ de hoc
loquitur dominus/ Deuterono
mij. xx. dicens: Si quando ac-
ceſſeris ad expugnandam ciui
tatem/ offeres ei primum pa-
cem. Si ceperit/ ⁊ aperuerit ti-
bi portas/ cũctus populus qui
in ea eſt/ ſaluabitur: et ſeruiet
tibi ſub tributo. Qui autem fe
dus inire noluerit/ et ceperit
contra te bellum/ oppugnabis
eam. Cumq; tradiderit domi-
nus deus tuus illam in manu
tua: percuties omne quod ge-
neris maſculini eſt in ea in ore
gladij/ abſq; mulieribus et in-
fan-

tibus inuẽtis/ ⁊ ceteris que
in ciuitate ſunt. Omnem pre-
dam exercitui diuides: ⁊ come
des de ſpolijs hoſtium tuorũ/
que dominus deus tuus dede
rit tibi. Sic facies cunctis ciui
tatibus/ que a te procul valde
ſunt. Et non ſunt de his vrbib9
quas in poſſeſſionem acceptu-
rus es. De his autem ciuitati-
bus que dabuntur tibi/ nullum
omnino permittes viuere: ſed
interficies ĩ ore gladij/ Etheũ
videlicet ⁊ Amorreum ⁊c. hec
ibi. s. Et ſic patet ad queſitũ.

¶ Octauum dubiũ: Quid per-
ſequendũ eſt in inimico? Illud
dubium incidentaliter moue-
tur ppter ea que dicta ſunt in
ſolutione ad precedẽs dubiũ.
Ad quod reſpõdetur/ ꝙ id qđ
licite ⁊ meritorie oditur in p-
ximo/ eſt eius peccatum. Unde
Pſalm. Iniquos (inquit) odio
habui/ et legem tuam dilexi: id
eſt/ in hoc contra legem tuam
nõ egi. Quinimmo deus ꝗuis
diligat omnia que ſunt/ ⁊ nihil
odiat eorum que fecit: vt habe
tur Sapieñ. xj. nihilominus o-
dio habet peccatores: ſcilicet
in hoc ꝙ peccatores: vt dicitur
Eccli. xij. Nam in hoc ꝙ dico/
homo peccator/ duo dico. Pri-
mum/ quia homo eſt: et hoc eſt
quod deus diligit/ tanꝗ opus
ſuum. Secundum/ quia pecca-
tor: ⁊ hoc odit deus/ et perſeq-
tur tanꝗ alienũ ab eo. Et hoc
eſt quod punit de p ſe deus in
damnatis. Qui autem puniat ibi
hominem/ eſt de per accidens:
quia ſcilicet inuenit̃ in eo pec-
catum/ quod odit deus. Ecce
igitur quid principaliter odiẽ-
dum eſt in homine peccatore ⁊
perſequendum. Secundo/ per-
ſequendum eſt in homine pec-
catore corpus p ſalute anime.
Tertio/ perſequẽde ſunt in eo
res exteriores/ propter eãdem
cauſam: ſed ſemper diligenda
eſt anima/ vtpote ad imaginem
dei facta/ Chriſti ſanguine re-
dempta/ ⁊ capax celeſtis here-
ditatis.

¶ Moraliter ⁊ primo: notãdũ
ꝙ ſex ſunt differentie retribu-
tionum humanarum/ quas tã-
git Auguſti. ſuper illud Pſal-
miſte: Pro eo vt me diligerẽt/
detrahebant mihi. Et idem re-
citatur. xxiij. q. iij. ſex differen-
tie. Sed de his omnibus tantũ
tangemus tres. Prima igitur
differentia eſt eorum qui red-
dunt mala p bonis: et iſti ſunt
peſſimi. Secũda eſt eorum qui
reddunt bona pro bonis. Et ta
lis retributio eſt cõis/ bonis et
malis. Tertia eſt eorum q̃ red
dunt bona pro malis: ⁊ hec eſt
retributio perfectorũ. Sic enĩ
egit Chriſtus/ quando pendẽs
in cruce orauit patrem p ſuis
crucifixorib9. Similiter ⁊ Ste
phanus pro ſuis lapidatorib9.
Actuum. vij. Ad quam perfe-
ctionem hortatus eſt dominus
olim Judeos/ ⁊ nos hodie ĩ ip-
ſis/ dicens: Si occurreris boui
inimici tui ⁊c.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo: ⁊ con-
formiter ad fratrẽ Petrũ Ber-
chorieñ. Bos/ vel aſinus/ ſigni
ficat peccatorem: qui ſcz quan
doq; dr errare/ quãdoq; p ig-
norãtiã peccare/ quãdoq; etiã
dr eſſe in fouea/ quãdo ſcz per
profundã obſtinationẽ peccat.
Si quẽ ergo talẽ bouẽ vel aſi-
num/ id eſt/ ſi quẽ diaboli ſer-
uum/

tium/ vel peccatorem errãtem/
vel in vitijs profundatum vide
rimus: ipſum pro certo expedi=
re ſubleuare/ ⁊ a vitijs liberare
debemus: q. ſcilicet exemplis/
monitionibus ⁊ inductionibꝰ/
ipſum debemus de fouea vitio
rũ eruere/ et adiuuare monitis
⁊ inductionibus/ ⁊ ad viã veri=
tatis reducere.

¶ Moraliter ⁊ tertio: Iſta ver
ba poſſunt dirigi ad quẽlibet
paſtorem animarum/ vel predi
catorem veritatis. Per bouem
autem errantẽ/ intelligitur ma
gnus pctõr. Magnus/ inquã/
ſm ſeculi faſtũ. Similiter per
aſinum errantẽ/ intelligit im=
becillis peccator/ vel qui ex fra
gilitate peccat. Per aſinũ autẽ
iacentẽ ſub onere/ intelligitur
ille quem peccata deprimunt/
ſiue pre multitudine/ ſiue pre
ſui enormitate. Quid ergo di=
cat dñs prelato/ vel predicato=
ri/ audiamus: Si (inquit) occur
reris boui inimici tui/ vł aſino
erranti: id eſt/ ſi inueneris pec=
catores magnos vel paruos/
doctos vel indoctos/ nobiles
vel ignobiles/ reduc eos ad do
minum tuo officio: vel ſalubri
doctrina/ atqꝫ exẽplo bone vi=
te: q. vt habet Eccłi. xvij. Uni=
cuiqꝫ mandauit deus de proxi
mo ſuo. Hec aũt reductio quã=
ti ſit meriti/ oſtẽditur Iaco. v.
cum dicitur: Fratres mei/ ſi qs
ex vobis errauerit a veritate/ ⁊
conuerterit quis eum/ ſcire de=
bet quoniam qui conuerti fece
rit peccatorem ab errore vi=
te ſue/ ſaluabit animam eius a
morte.

¶ Moraliter ⁊ quarto: per bo
uem vel aſinum inimici/ intelli
gitur eius corpus: quod tũc er
rat quando infirmatur aut mo
leſtiam ſuſtinet: ⁊ tunc ex cha=
ritate debemus ipſum ꝓ poſſe
reducere ad priſtinum ſtatum/
eius ſanitati conſulendo et co=
operando. Tunc autem dictus
aſinus iacet ſub onere: quãdo
infirmitas preualet/ ⁊ cõſtituit
in extrema neceſſitate. Et tunc
non debemus pertrãſire abſqꝫ
operibꝰ miſericordie/ ſi ſit ne=
ceſſe: quia tunc cadũt ſub pre=
cepto.

¶ Moraliter ⁊ quinto: Per bo
uem errantẽ/ ⁊ aſinum iacentẽ
ſub onere: poſſunt intelligi no=
biles ⁊ agricole: vel laici ⁊ cle=
rici. Nam hi duo ſtatus homi=
num tanta moleſtia in pleriſqꝫ
locis hodie premũtur/ ꝙ pene
deficiũt. Et hoc inſtantibꝰ bel
lis ⁊ querelis principum/ ⁊ pe=
ne deficientibus illis rebus ſe=
cundis. Quod videntes/ au[illegible]al=
tim intelligẽtes principes/ de=
berent merito ceſſare a bellis:
⁊ intendere paci: vt ſic ſubditi
poſſent inopem defendere vi=
tam: vt ſic aliquantulum ſuble
uentur/ qui vbiqꝫ ſuccumbunt:
ita vt dicere videantur/ ꝙ me=
lius eſt illis mors q̃ vita. Un=
de Eccłs. iiij. Laudaui magis
mortuos/ q̃ viuentes: ⁊ felicio=
rem vtrorumqꝫ iudicaui q nec=
dum natus eſt/ nec vidit mala
que ſub ſole fiunt.

¶ Moraliter ⁊ ſexto: ⁊ confor=
miter ad magiſtrũ Nicolaũ de
Lyra: per bouem ⁊ aſinũ errã=
tes/ poſſunt intelligi archidia
coni/ decani/ ⁊ curati: q ſuppor
tant onera epiſcoporum. Ille
igitur qui videt aliquem de il=
lis oppreſſum onere cure ſibi
impo=

ſite/ ⁊ ſcit ꝙ ipſum poteſt
ſubleuare: non debet hoc di=
mittere propter odium prelati
erga ſe. Hec ille.

¶ Uel ſic/ ſecundum eundẽ de
Lyra: Si occurreris boui ini=
mici tui/ aut aſino erranti: re=
duc eum. i. ſi videris aliquem
de ſubditis prelati vel curati
odientis te/ ab eius obediẽtia
irrationabiliter recedentem:
debes eum reducere per bonũ
conſilium et exhortationẽ ad
debitam obedientiam: nõ ob=
ſtante odio dicti prelati vel cu
rati contra te.

¶ Allegorice et primo/ ꝑ ini=
micũ intelligitur populus infi=
delis/ qui eſt inimicus populi
fidelis: de quo poteſt dicere
ipſe populus fidelis illo Chri=
ſti verbũ Luce. xj. Qui non eſt
mecum. ſ. fide ⁊ charitate/ con
tra me eſt. Per bouem autẽ er
rantem/ intelligũtur Iudei/ q
olim fuerunt ſub onere legis:
nunc aũt errantes a via verita
tis. Per aſinum vero deſignã=
tur heretici. Hos igit tam Iu
deos q̃ hereticos debemꝰ ꝑdi
cationibꝰ/ bonis monitionibꝰ/
orationibꝰ ⁊ ſanctis exemplis
reducere ad viã veritatis et e=
terne ſalutis: q. vnicuiqꝫ mãda
uit deꝰ de ꝓximo ſuo: vt. ſ. ꝓcu
ret eius ſalutẽ/ prout ſcit ⁊ po=
teſt. Non eñ poſſunt ex ſeipſis
ſurgere: q. Iudei ſunt proſtra
ti in terrã ſub onere legis. Et
heretici ſimiliter ſuccumbunt
grauiſſimo oneri hereſis ſue.
Orandum eſt ergo pro ipſis/ vt
dominus dignetur eorum cor=
da illuminare/ ⁊ de ſuis iniqui
tatibus ſubleuare.

¶ Allegorice et ſecundo/ an=
te Chriſti aduentum eramus
omnes ferme errantes a via
iuſtitie: ⁊ veritatis eterne. iu=
xta illud Eſa. liij. Omnes nos
quaſi oues errauimus: vnuſ=
quiſqꝫ in viam ſuam declina=
uit: et poſuit dominꝰ in eo ini=
quitatem omnium noſtrũ. Itẽ
eramꝰ iacentes ſub onere pec=
catorũ: ſed Chriſtus ĩ ſuo be=
nedicto aduentu reduxit nos
ad viã ſalutis/ dicẽs illud Io.
viij. Ego ſum lux mundi: qui
ſeqt me nõ ãbulat ĩ tenebris/
ſed habebit lumen vite. Item
ſubleuauit nos de terra/ vt ap=
peteremus celeſtia: vel ſuble=
uauit nos ab onere peccati/ vt
poſt eum aſcenderemus in ce=
lum.

¶ Allegorice et tertio/ in pre=
cedenti textu notatur differẽ=
tia inter legem veterem ⁊ no=
uã. Uetꝰ eñ valde onerabat:
vñ ⁊ lex oneris dicebat. Nam
ꝓſternebat obſeruatores ſuos
vſqꝫ in terrã/ dũ promittebat
mercedẽ tẽporalẽ illis/ dicens
illud: Si me audieritis/ ⁊ man
data mea ſeruaueritis/ bona
terre comedetis. Promittebat
etiam terram fluentem lacte ⁊
melle. At vero lex gratie ſub=
leuat obſeruatores ſuos/ dum
promittit eis celeſtia: dicens
Mat. xix. Si vis ad vitam in=
gredi/ ſerua mandata. Pro=
pterea idem ſaluator de dicta
lege gratie loquens ait Mat.
xj. Iugum meum ſuaue eſt/ et
onus meum leue. Nos igitur
catholici non amplius iacemꝰ
ſub onere legis antique: quia
ab eius onere liberauit nos
Chriſtꝰ per gratiã ſuã/ et ſur=
ſum ſubleuauit nos per ſpem.

Hh Anago=

Anagogice iſtud preceptũ de reductione bouis/aut aſini errantis/valde bene impletur ab his qui ſunt ĩ eccleſia triũphante/reſpectu aliquorũ qui ſunt in eccleſia militante: dum ciues celi orant pro viatoribꝰ errantibus/ſiue in fide/ſiue in via morum: vt mediantibꝰ ſuis precibus dignetur dominꝰ reducere eos ad viã ſalutis. Itẽ ſubleuant predicto modo illos qui iacent ſub onere peccati. Propter quod orat eccleſia/ dicens: Adiuuent nos eorum merita/quos ꝓpria impediunt ſcelera: excuſet interceſſio/accuſat quos actio: et qui eis tribuiſti celeſtis palmam triumphi: nobis non deneges veniã peccati/vt ad eorum peruenire mereamur ſocietatem. Dicti igitur ſancti non dedignãtur nos peccatores/nec nos ꝑtranſeunt: ſed benigne et charitatiue ſuis ſanctis precibus ſubleuant nobiſcum ſarcinam peccatorum noſtrorum. Rogemus igitur eos deuote/dicentes: Orate pro nobis omnes ſãcti dei ⁊c.

Tertia clauſula.

Non declinabis in iudicium pauperis. Mendacium fugies: inſontẽ et iuſtum non occides. Quia auerſor impium. Nec accipies munera/que etiam excecant prudentes/⁊ ſubuertunt verba iuſtorum. Peregrino moleſtus non eris. Scitis enim aduenarum animas/ quia et ipſi peregrini fuiſtis in terra Egypti.

Hiſtorialiter/ poſtquam in precedenti clauſula poſita eſt lex a domino/per quam regulatur homo in ordine ad inimicum ſuum: reddendo ei bonum pro malo quoad ſubuentionem bouis/aut aſini illius: hic conſequenter ponuntur alie leges per quas iterum informantur a domino iudices. In his igitur verbis iterum reuertitur dominus ad quemlibet iudicem informandum: ⁊ hoc iterum multipliciter. Primo dicendo: Non declinabis in iudicium pauperis. Ac ſi diceret: Sicut non debes tu iudex declinare in iudicio pro parte pauperis/ quia pauper eſt: opprimendo diuitem: ita nec debes fauere in cauſa iniuſta diuiti contra pauperem: quia ſic agendo eſſes acceptor perſonarum/ quod magnum vitium eſt in iudice. Debes enĩ tu iudex imitari ꝗ̃tũ potes iudicem illum ſupremum/de quo Act.x. dicit Petrus: In veritate cõperi/ quia non eſt perſonarum acceptor deus: ſed in omni gente qui timet eum/⁊ operatur iuſtitiã/ acceptus eſt illi. Hinc Pſalmiſta ait: Recte iudicate filij hominum. Et glo. interlinea. Non declinabis acceptando perſonam in iudicio. Sequitur alia regula: Mendacium fugies. Quamuis enim in quolibet homine mendacium ſit vituperabile/maxime tamen in iudice/a quo omnis veritas debet audiri et procedere: qꝛ eſt in officio et ſtatu obſeruande veritatis. Sequitur alia regula: Inſontem et iuſtum non occides. Dicit ergo/inſontem: id eſt/ innocentem et iuſtum non occides: quia teſte Pſalmiſta: Sanguinem ſanctorum ſuorum vlciſcetur dominus/et vindictam retribuet in hoſtes eorum. Huius autem contrarium egit Joab/ qui interfecit duos viros meliores ſe: vt legitur.iij. Regum.j. Sed quid dicendum de iudice/qui ſcit innocentiam eius quem iudicaturus eſt? De hoc ſatis dictum eſt in ſolutione ad primum dubium prime clauſule huius.xxiij.capituli. Ibi enim dictum eſt reſolutorie/ꝙ ſi iudex non poſſit ad alium materiam remittere: quia forte ſuperiorem non habet/ non peccat iudicãdo inſontem (ſecundum allegata et probata) ad ſupplicium mortis/ſecundum exigentiam caſus/de quo falſe accuſatur. Non enim iudex interficit ipſum/ ſed illi qui falſe accuſant eum: qui tamen non poſſunt conuinci de mendacio. Sequitur alia regula: Nec accipies munera/ etiam pro iudicio vero. Non enim debet iudex vendere veritatẽ/ ſiue iuſtitiam ſuam. Si enim ſit iudex inferior/debet eſſe cõtentus ſtipẽdijs ſuis: alias reſignet officio: quia ſicut nemo cogitur proprijs ſtipendijs militare: vt dicit Apoſtolꝰ.j. Corinthiorum nono: ita nemo tenetur exercere officium iudicature ſub alio proprijs ſtipendijs. Et ſicut dicit beatus Joannes Baptiſta militibus venientibus ad eum/ ⁊ ipſum interrogantibus/ et dicentibus: Quid faciemus ⁊ nos? Contẽti (inquit) eſtote ſtipendijs veſtris. Lu.iij. Ita poſſet dici dominis iudicibus. Si autem talis iudex ſit ſuperior/ tunc debet eſſe contentus redditibus ſuis/quos recipit a ꝯmunitate pro obſeruatione iuſtitie: que excecant prudẽtes: quia ſi accipiat iudex munera pro iuſtitia deferenda/ ex tali aſſuefactione inclinabitur ad accipiẽdum pro iuſtitia ſuſtinenda: et ſic excecabitur: Eccli. vigeſimo: Exenia ⁊ dona excecant oculos iudicum: et quaſi mutus in ore auertit correctiones eorum: id eſt/ talia dona faciunt iudices mutos/ſicut os proiectum in ore canis/ facit ipſum obmuteſcere. Nec ſolum ſuple dona excecant prudentes: verumetiam ſubuertunt verba iuſtorum: vt hic dicit dominus: quia qui prius loquebantur veritatẽ iuſtitie/ poſtea loquuntur ad cõtrarium. Et qui ꝓmiſerant quando fuerunt primum facti iudices/defendere veritatem: quandoque poſtea propter munera defendunt falſitatem. Idem etiam quandoque faciunt aduocati teſtes/et ceteri miniſtri iuſtitie. Unde Eſaie quinto: Ue q̃ iuſtificatis impium pro muneribus/ et iuſtitiam iuſti aufertis ab eo. Et breuiter/ beatus eſt qui excutit manus ſuas ab omni munere: vt dicit idem/ Eſaie xxxiij. Unde Moyſes/ Samu-

el/ et Paulus/ gloriantur ſe a ſuis ſubditis nihil accepiſſe. Sequitur: Peregrino moleſtꝰ non eris. Ut aūt dicit de Lyra/ peregrinus hic/ dicitur homo trāſiens terrā alienā: quē iudex nō debet moleſtare/ retardando: facere ſibi iudiciū/ de iniuria ſibi facta/ vt iter ſuū poſſit quātocyus exequi. Job xxxj. Si deſpexi p̄tereūtē ⁊c. Patent ergo plures regule poſite pro iudicibus.

¶ Circa aūt hunc textū poſſunt moueri aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubiū/ iuxta illam primam regulā: Non declinabis in iudiciū pauperis. Queritur quid facere debet iudex/ et ad quam partem declinare in caſu in quo ſunt eque fortes rationes et teſtes pro paupere/ ſicut pro diuite? Dicendum/ ꝙ iudex tunc debet ſuſpendere iudiciū: et interim peramplꝰ perſcrutari veritatem/ iuxta illud Job. xxix. Cauſam quam neſciebam diligentiſſime inueſtigabam. Sic enim egit Salomon in iudicio inito inter duas meretrices/ recurrendo ad cōiecturas. iij. Regum tertio.

¶ Secūdū dubiū: Quis grauius peccat/ iudex pronūciās iniquam ſententiam ſcienter/ vel teſtis ſcienter ferens falſū teſtimoniū? Dicēdū ꝙ iudex/ eo ꝙ eſt perſona magis ſolennis in iudicio/ a qua debet veritas eluceſcere ⁊ palam fieri. Teſtis aūt non requiritur/ niſi vbi res eſt dubia. Item ad iudicem ſpectat dirigere teſtes quātū fieri poteſt/ vt veraciter deponant. Inſuper maius ſcandalū natū eſt ſequi ex mendacio iudicis/ q̄ teſtis: et ideo grauius eſt mendaciū in iudice (ceteris paribus) q̄ in teſtibus.

¶ Tertiū dubiū mouet̄ ꝓpter illud verbū: Mēdaciū fugies. Queritur ergo quomodo iſta lex differt ab illa que prius poſita eſt: ſcilicet in prima clauſula huiꝰ capituli/ in qua dicitur: Non ſuſcipies vocem mendacij? Dicendum/ ꝙ multū differt. Illa enim reſpicit iudicij diſcuſſionem tantum/ hoc aūt reſpicit cauſe diſcuſſionē. Vel dic/ ꝙ illa reſpicit teſtē/ hec autem iudicem. Ab vtroq̨ enim procul debet eſſe mendacium/ qꝛ deus teſte Pſalm. perdet omnes qui loquuntur mendaciū. Vel dic/ ꝙ ſic differunt: qꝛ plus eſt mendaciū fugere (qđ hic precipitur) q̄ non ſuſcipere/ quod ibi precipiebatur.

¶ Quartū dubiū oritur circa illud: Inſontem et iuſtum non occides. Queritur ergo de muliere pregnante que optime meruit mortem/ que ſi occidatur paruulus inſons occidit̄. Ad hoc dicendū ſecūdū iura/ et ita practica habet/ ꝙ debet expectari partus mulieris priuſquam tradatur ad ſuppliciū mortis: etiam quantumcunq̨ culpa illius requirat accelerationem. Et quamuis imminente feroci bello tradantur mulieres pregnantes/ ſimiliter et paruuli/ morti: hoc tamen eſt de peraccidens: qꝛ aliter non poſſunt quādoq̨ nocentes puniri. Quātū tamē fieri poteſt/ parcendū

eſt talibus perſonis que non dederūt cauſā bello.

¶ Quintum dubium: Quare addit dominus dicens/ qꝛ auerſor impium. Ratio huiꝰ eſt: Prius enim immediate premiſerat/ dicens: Inſontem ⁊ iuſtū non occides. Ad inſinuandū ergo grauitatem culpe occiſionis innocentis: mox ſubiungit dominus/ qꝛ auerſor impiū. i. talem iudicem impiū (qui ſciēter occidit inſontem) auerſor. i. impunitum non relinquam: quamuis effugiat frequenter iudicium hominum. Unde Gaguinꝰ in chronica ſua refert de quodam preſide Pariſieñ. cui cognomētum erat Lanaquerie/ ꝙ cum rex Francie mādaſſet ſibi vt ferret ſententiam/ q̄ ſibi non videbatur equa: aut ꝙ cederet officio preſidis: maluit perdere officiū/ q̄ iniuſtū ferre iudiciū. Unde pro tempore priuatꝰ fuit officio: ſed poſtmodum reſtitutus eſt/ intellecta eius conſtantia et equitate bona.

¶ Sextum dubiū mouetur ꝓpter illud verbū: Nec accipies mūera/ que ⁊c. Queritur ergo ſi domini preſides et conſiliarij ſupremarū curiarum peccent accipientes ſpecies poſt latam ſententiam/ ab illa parte pro qua ferunt ſententiam? Diſtinguendum eſt de huiuſmodi ſpeciebus: quia aut ſunt moderate/ et ex quadam gratuitate oblate/ ab eo qui hoc bene poteſt: aut exiguntur/ q̄ſi ex debito. Si primū/ ſic nō peccant recipientes et percipientes huiuſmodi ſpecies: qꝛ gratis offeruntur etiā in recognitionem laborū aſſumptorū in expeditione cauſe. Hoc tamen intelligitur quando offerūtur poſt latam ſententiā/ quia ante nō licet: ne videatur ex hoc iuſtitia corrumpi. Ubi autē huiuſmodi ſpecies ſunt immoderate/ ⁊ exiguntur quaſi ex debito/ hoc non licet. Unde ad hoc euitandum dantur ſtipendia dñis supreme curie de erario publico/ etiam ſufficientia ad decentem manutentionem ſui ſtatus. Alias poſſunt reſignare officio.

¶ Septimum dubiū mouetur propter illud verbum: Peregrino moleſtus non eris. In peregrino enim poſſunt reperiri defectus/ ſicut ⁊ in alijs: cur ergo bonus iudex non faciet de eo iudicium et iuſtitiā/ ſicut et de indigena/ vel ciue? Dicendum/ ꝙ ſicut pauperis non eſt miſerādum in iudicio/ vt pro eo feratur ſententia iniuſta contra diuitem: vt dictū eſt: ſed vnicuiq̨ reddenda eſt iuſtitia ſibi debita/ non habito reſpectu ad perſone ſtatum: ita in propoſito iudex debet facere peregrino in cauſa iuſta contra indigenam/ ⁊ nō alias. Et hoc etiam importat hoc nomen moleſtus.

¶ Octauū dubiū mouet̄ propter illud verbū: Nec accipies munera. Querit̄ ergo vnde viuere poterāt tūc tēporis dñi iudices: maxime cū nulli redditus eſſent illis aſſignati a republica? Dicēdū/ ꝙ tūc tēporis ſacerdotes habebāt p̄mitias/ decimas/ ⁊ oblatiōes. Pricipes aūt alij/ cū aſſumerentur de toto populo/ habebāt pro-

p̄rias poſſeſſiões/ ſicut alij: ex
qbꝰ poterant viuere. Quia ꝓ
principatꝰ/ ſiue officiũ iudica=
ture/ eſt opus laborioſũ/ ⁊ ſol=
licitudinibꝰ atqꝫ ſarcinis ple=
nũ: et cũ hoc in tēporalibꝰ in=
fructuoſum: nõ multũ affecta=
baṫ a popularibꝰ: ⁊ per conſe=
quēs ſeductionis materia tol=
lebaṫ. Uel dic/ ⁊ forte veriꝰ/ ꝙ
dabaṫ huiuſmodi iudicibꝰ ſa=
lariũ de erario publico: licet
nõ exprimaṫ. Quia cũ bonũ cõ
mune ſit meliꝰ/ ꝗ̃ bonũ vnius:
laudabiliꝰ eſt ſeruire reipubli=
ce/ ꝗ̃ priuate ꝑſone. Cũ ergo
ꝗ ſeruit priuate ꝑſone debeat
cito habere mercedē/ iuxta il=
lud Leuitici. xix. Nõ morabiṫ
opus mercēnarij tui vſqꝫ ma=
ne. Et ſimiliter idem repetitur
Deuter. xxiiij. Et Tobie. iiij.
cõſequēs eſt/ ꝙ ſeruiens reipu
blice debeat habere mercedē
a republica. Judex aũt ſeruit
reipublice. Igiṫ. hmõi tamen
merces erat moderata/ ne offi
ciũ nimiũ appeteret. Itē apo.
j. Cori. ix. dicit/ ꝙ ꝗ altari de=
ſeruit: de altario viuere debet:
⁊ ꝗ euãgelio/ de euãgelio: ita
⁊ ꝗ ſeruit reipublice/ de repu.
viuere debet. Itē bonꝰ iudex
eſt magis neceſſariꝰ reipub. et
plꝰ illi ſeruit/ ꝗ̃ miles. Cũ igi=
tur militi dentur ſtipēdia/ qꝛ
nemo militat ſuis ſtipēdijs: vt
dicit idē apoſt. Et Jo. Bapti=
ſta dicit militibꝰ venientibus
ad eum/ ꝙ debebãt eſſe cõtēti
ſuis ſtipēdijs Mat. iij. Igiṫ et
iudici debēṫ ſtipēdia a repub.
¶ Nonũ dubiũ/ quõ differunt
aduena ⁊ peregrinꝰ? Iſtō du=
biũ moueṫ ꝓpter illud vltimũ
ꝟbũ: Scitis aduēarũ animas/
qꝛ et ipſi peregrini fuiſtis. Di
cēdũ/ ꝙ ſic differũt/ qꝛ aduena
ḋr ꝗ aliũde venit ad aliquē lo=
cũ manēdi cauſa. Peregrinus
autem dicitur/ qui tranſit per
terrã alienã/ nec intendit in ea
morã facere. Hic tñ nõ accipiũ
tur hec duo vt cõdiuiduntur:
ſed ſcḋm ꝙ in hoc cõueniunt/
ꝙ vterqꝫ nõ eſt idigena. Alias
vt dicit de Pal. nulla eſſet ra=
tionis aſſignatio/ cũ ḋr: Scitis
eñi aduenarũ aĩas/ qꝛ ⁊ ipſi ꝑe=
grini fuiſtis ⁊c̄. Et eſt ſenſus/
ſcḋm glo. interl. Uos Judei ꝗ
aliqñ fuiſtis peregrini in terra
Egypti: ſcitis experimēto quõ
aduene ⁊ peregrini facile con
triſtantur/ cũ non habeant vñ
conſolentur.
¶ Decimũ dubiũ/ quõ iſta lex
differt ab illa ſupra poſita: ſcꝫ
ca. precedēti/ ſub. vij. clauſula/
vbi ḋr: Aduenã nõ ꝯtriſtabis?
Dicēdũ/ ꝙ multũ differũt/ qꝛ
illa lex fuit gñaliter oĩbꝰ data.
Hec aũt tñ ſpecialiter datur
iudicibꝰ: vt patet ĩtuēti textũ.
¶ Moraliter ⁊ primo/ ꝑ hoc ꝙ
dñs prohibet iudici ne faueat
pauperi intuitu paupꝑtatis/ ⁊ ĩ
cauſa iniuſta: daṫ intelligi ꝙ
nõ ſunt facĩēda mala ꝓpter bo
nũ finē/ vel ꝓpter aliquã cir=
cũſtantiã ꝗ videṫ de ſe bona:
Nã etſi dare eleemoſynã pau=
peri/ ſit de ſe bonũ: nõ licet tñ
furari ad hũc finem. Bonũ eñ
(ſecũdũ Dionyſiũ) ꝯſiſtit ex in=
tegra cauſa. Bonũ eſt ergo fa=
uere pauperi/ in materia iuſta:
ſed nõ in materia iniuſta. Nec
ſunt faciēda mala/ vt inde eue=
niant bona.
¶ Moraliter ⁊ ſecũdo/ iuxta il
lud verbũ: Mendaciũ fugies.
Notan=

Notandũ/ ꝙ nõ ſolum fugere
debemꝰ mendaciũ oris: verum
etiã mendaciũ operis. Nã teſte
Ambro. ⁊ recitaṫ. xxij. q. v. ca=
uete. Mendaciũ non ſolũ ĩ fal
ſis verbis cõſiſtit: verũ etiam ĩ
ſimulatis operibꝰ. Mendaciũ
nãqꝫ eſt ſe Chriſtianũ dicere:
⁊ opera Chriſti nõ facere. Mē
daciũ eſt epiſcopum ſacerdo=
tem vel clericũ ſe profiteri/ et
cõtraria huic ordini operari.
Patꝫ ergo ꝙ factis mētimur/
ſicut verbis: ⁊ factis negamus
Chriſtũ/ ſicut ꝟbis. Itē Hier.
⁊ recitaṫ. xj. q. iij. eſtimãt. dicit
ꝙ nõ ſolũ negaṫ Chriſtꝰ voce
in tormētis: verũ etiã negatur
malis operibꝰ. Ipſe nēpe Chri
ſtus eſt ſapiētia/ iuſtitia/ veri=
tas/ ſanctitas/ fortitudo. Nega
tur igiṫ ꝑ inſipiētiã ſapiētia/ ꝑ
iniquitatē iuſtitia/ ꝑ mēdaciũ
veritas/ ꝑ turpitudinē ſancti=
tas: ꝑ ĩbecillitatē animi/ forti=
tudo. Et breuiter quotiēs vin=
cimur a vitijs/ deũ negamꝰ. E=
cõtrario aũt quotiēs bene ꝗd
agimꝰ/ deũ cõfitemur. Nec ar=
bitrãdum eſt in die iudicij il=
los tãtum a filio dei denegan=
dos/ ꝗ in martyrio Chriſtum
negauerũt: ſed ⁊ illos oēs ꝗs
opere vel ſermone/ vel cogni=
tione Chriſtꝰ negatꝰ negat/ vł
cõfeſſus cõfiteṫ. Hec Hierony.
Patet ergo quõ facto ⁊ opere
quidã agũt ꝯtra illã legē/ Mē
dacium fugies.
¶ Moraliter et tertio/ iuxta il
lam legē ſequentē: Inſontem
et iuſtũ non occides. Notan=
dum per oppoſitum ad prece=
dentem legem/ ꝙ hec lex non
ſolum tranſgreditur facto et
opere: verum etiam verbo et
lingua: quia qui detrahit fra=
tri ſuo/ aut iniuſte eũ odit/ ho=
micida eſt. Unde Clemens in
quadam epiſtola/ et ponitur
de pe. di. j. homicidiorum. Ho=
micidiorum (inquit) tria gene
ra dicebat eſſe beatus Petrꝰ/
⁊ penã eorum parilem fore di=
cebat. Ubi glo. i. ſimilem quo
ad deũ: alias aſperior penitē=
tia imponiṫ interfectori. Se=
quitur vbi ſupra: Sicut enim
homicidas interfectores fra=
trũ/ ita detractores quoqꝫ eo=
rum/ eoſqꝫ odientes homici=
das eſſe manifeſtabat: ⁊ ꝗ occi
derit/ et qui odit fratrem ſuũ/
⁊ qui detrahit/ pariter homici
da eſſe demonſtratur. Hec ibi.
¶ Moraliter et quarto/ iuxta
illud ꝟbũ: Nec accipies mune=
ra ⁊c̄. Notandum/ ꝙ dominus
non ſolum interdicit dominis
iudicibꝰ munera a manu: que
ſcilicet conſiſtunt in auro vel
argento: verum etiam munera
a lingua vel ab obſequio: ne
ſcilicet principaliter ferãt ſen=
tentiam propter preces vel
obſequia preſtita vel preſtan=
da: ideo Eſa. notanter dicit/
vniuerſaliter loquendo/ illum
iudicem eſſe beatum qui manꝰ
ſuas excutit ab omni mune=
re. Eſaie. xxxiij. qui nec etiam
pro cauſa iuſta accipit mune=
ra/ quia iudicium debet libere
dari ⁊ pronunciari: vt dictum
eſt. Unde Job. xv. Ignis deuo
rabit tabernacula eorũ ꝗ mu=
nera libenter accipiunt. Circa
quod notandum: ſecundũ do=
minũ Petrũ de Pal. ꝙ triplex
eſt munꝰ. Primũ a corde qḋ ꝗ̄=
rit hypocriſis: ſcḋm a ligua qḋ
ꝗ̄rit iactãtia glia: tertiũ a manu/

quod

quod querit auaritia. Dicit er-
go dñs vniuerſaliter cuilibet
iudici: Non accipies munera/
quecunq̧ ſint illa.
¶ Moraliter et quinto / iuxta
illud: que etiã excecãt prudẽ-
tes. Notandũ / ꝙ munera exce-
cant prudẽtes / ſicut peluis po
ſita ante oculos viſi ipſos ex-
cecat. Itẽ ſicut ſtercora calida
cadentia ſuper humanos ocu-
los / ipſos excecãt: ſicut patuit
de Tobia. ij. ca. Bona aũt tẽ-
poralia ſunt tanq̃ ſtercora: vt
dicit Apoſt. Phili. iij. Omnia
(inquit) tẽporalia arbitratus
ſum tanq̃ ſtercora: vt Chriſtũ
lucrifacerem.
¶ Moraliter ⁊ ſexto / notandũ
iuxta illud / Peregrino mole-
ſtus non eris: ꝙ quilibet in p̃-
ſenti cõſtitutus eſt tanq̃ pere-
grinus: q̄ ſicut peregrinus di-
citur ille qui ſine magna mora
trãſit ꝑ terrã aliquã: ita ⁊ ho-
mo in preſenti nõ facit niſi trã
ſire verſus celũ: iuxta illud ver
bum Apoſt. Hebre. xiij. Nõ ha
bemus hic manentem ciuita-
tem / ſed futurã inquirimus. Et
ideo Petrus ſic alloquitˀ homi
nes viatores in ſua prima ca-
nonica. ij. c. Obſecro vos tanq̃
aduenas ⁊ peregrinos ⁊c̃. Ad
modũ em̃ peregrini non ceſſa-
mꝰ diſcurrere / ⁊ nunq̃ in codẽ
ſtatu ſiſtere / quouſq̧ ad domũ
noſtrã / ſcʒ in celũ valeamꝰ per
uenire: dicẽtes terre cum Se-
neca ĩ epitaphio: Nãq̧ animã
celo reddimꝰ / oſſa tibi. Et bre
uiter verũ eſt qꝺ dicit Apoſt.
ij. Corin. v. Q̃diu ſumꝰ in cor-
pore / peregrinamur a dño. Nã
vt dt̃ Senec. natura dedit no-
bis hic nõ habitandi domici-
liũ / ſ peregrinãdi diuerſoriũ.
¶ Allegorice ⁊ primo / notan-
dũ / ꝙ in paſſione Chriſti factũ
eſt totũ oppoſitũ his que hic
dicuntˀ a dño. In primis nãq̧
Pilatus declinauit a vera iu-
ſtitia pauperis Chriſti / q̃ adiu
dicauit ſatiſfieri petitioni Iu-
deoꝝ / petentiũ vt ipſe Chriſtꝰ
crucifigeretˀ / ⁊ Barrabas di-
mitteretˀ. Itẽ mendaciũ nõ fu-
git / ſed audiuit: quando Iudeĩ
dixerunt coram eo de Chriſto:
Hunc inuenimꝰ ſubuertentem
gentẽ noſtrã / ⁊ prohibentẽ tri-
butũ dari Ceſari / ⁊ dicentẽ ſe
regem Chriſtũ eſſe. qꝺ reputa-
bant falſum: qꝺ tamen verum
erat / q̃uis regnũ ſuũ non eſſet
de hoc mundo: vt ipſemet ait:
Itẽ ipſe Pilatꝰ directe egit cõ
tra illud / Inſontem ⁊ iuſtũ nõ
occides: quando adiudicauit
Chriſtũ innocentiſſimũ mortẽ
crucis. Similiter egit cõtra il-
lud / Nõ accipies munera: quã-
do propter munus a lingua ex
parte Iudeorum / adiudicauit
Chriſtũ morti: vt dictũ eſt. De-
niq̧ peregrino Chriſto idẽ Pi
latus (tanq̃ iudex iniquꝰ) val-
de moleſtus fuit / etiã vſq̧ ad
mortẽ: cũ tamen prius dixiſſet
ei: Neſcis q̄ poteſtatẽ habeo
dimittere te / ⁊ crucifigere te?
Mat. xxvij.
¶ Allegorice ⁊ ſc̈do / oĩa iſta
poſſunt exponi de heretico / q̃
agit omnia contraria. Omnis
em̃ hereticꝰ pauper eſt / q̄ non
habet deũ ſecũ: ⁊ cũ hoc decli-
nat in iudiciũ pauperis: fauẽ-
do (quãtũ poteſt) alteri hereti-
co. Itẽ nõ fugit mendaciũ / ſed
ipſum ſequitˀ: dũ hereſim (q̃ eſt
falſũ dogma / ⁊ veritati catho-
lice

lice aduerſariũ) ꝑtinaciter in-
ſequitˀ ⁊ amplectitˀ. Itẽ hereti-
cus ſi poteſt viribꝰ ꝑualere / in-
ſontẽ ⁊ iuſtũ. i. deuotũ ⁊ ſince-
rũ catholicũ occidit: ꝙ ſi non
ſemꝑ manu et facto / ſaltim o-
dio / vel ſpiritualiter trahendo
eũ (ſi poteſt) ad ſectã ſuã: ⁊ ſic
ipſum corrũpendo. Itẽ hereti-
cus contra morẽ iniquorũ iu-
dicũ / dat frequẽter alijs prius
iuſtis munera: vt eos corrum-
pat. Itẽ cõmune eſt omni here
tico / vt peregrino moleſtꝰ ſit:
vbi ꝑ peregrinũ poteſt intelli-
gi ille q̃ recedit a priori here-
ſi / ⁊ redire diſponit ad gremiũ
matris ſue eccleſie. Huic ergo
pio peregrino moleſtꝰ eſt here
ticꝰ / dũ retrahit eũ (quãtũ po
teſt) ne ꝑficiat qꝺ bene cepit.
¶ Allegorice ⁊ tertio / ⁊ ſignã
ter circa illꝺ verbũ / Innocen-
tẽ ⁊ iuſtũ nõ occides. Notãdũ /
ꝙ impij Iudei totiens contra
hãc legẽ fecerũt / quotiens ſan
ctos dei prophetas occiderũt /
ſicut patuit de Eſaia / Hiere-
mia / Michea / ⁊ huiuſmodi. Et
hoc eſt qꝺ improperabat illis
Chriſtꝰ Mat. xxiij. dicẽs. Hie-
ruſalẽ Hieruſalẽ / q̃ occidis ꝓ-
phetas / ⁊ lapidas eos q̃ ad te
miſſi ſunt: ſicut patuit ĩ antiq̄s
ꝓphetis. Vñ legitˀ. iiij. Re. xxj.
ꝙ tẽpore regis Manaſſe effu-
ſus eſt ſanguis innocẽtꝰ in Hie-
ruſalẽ: vt impleretur hec ſan-
guine vſq̧ ad os. Propterea
dixit illis Stephanꝰ Act. vij.
Quẽ (inq̄t) ꝓphetarũ non ſunt
ꝑſecuti patres vr̃i? Occiderũt
em̃ eos q̃ prenunciabãt eis de
aduẽtu Chriſti / cuiꝰ prodito-
res ⁊ homicide fuiſtꝫ. Hec ibi.
¶ Allegorice ⁊ quarto / om̃ia
iſta iuſte exponi poſſunt de iu-
dice Chriſto / qui in die iudicij
nõ declinabit / tunc ſupple a iu-
ſtitia ĩ iudiciũ pauperis: ſcʒ in
fauorẽ diuitiſ: ſed faciet tũc iu-
diciũ ⁊ iuſtitiã in terra: Hiere.
xxiij. ſcʒ ĩ valle Ioſaphat. Nec
erit tũc ĩ eo acceptio perſona-
rũ. Itẽ cũ ipſe ſit ꝟitas ꝑ eſſen-
tiã / reſtat vt mẽdaciũ ꝓcul ſit
ab eo. Ipſe em̃ Ioan. xiiij. ait:
Ego ſum via / ꝟitas / ⁊ vita: Itẽ
tũc dicere poterit: qꝺ olim di-
xit Pilato. Ioã. xviij. Ego ad
hoc veni in mundũ / vt teſtimo-
nium perhibeã veritati. Simi-
liter tũc inſontẽ ⁊ iuſtũ nõ oc-
cidet: ſupple eternaliter: ſed
potiꝰ viuificabit in celeſti glo-
ria / qñ dicet his qui a dextris
eius erunt: Venite bñdicti ⁊c̃.
Econtra aũt aduerſabitur im-
pijs / dicens: Ite maledicti in
ignẽ ⁊c̃. Tunc etiã nõ accipiet
munera. Prouer. vj. Zelus ⁊ fu
ror viri. i. Chriſti / nõ parcet in
die vindicte. i. in die iudicij / nec
acquieſcet cuiuſq̧ precibꝰ: nec
ſuſcipiet pro redẽptione dona
plurima. Itẽ Sopho. j. Argen
tum eorũ / ſcʒ reproborũ / ⁊ au-
rum eorũ nõ poterit eos libe-
rare in die ire dñi. Tunc deni-
q̧ idẽ iudex Chriſtꝰ peregrino
moleſtus nõ erit. i. electo / q̃ in
p̃ſenti peregrinatus eſt verſus
celũ: q̄ ⁊ ipſe peregrinatꝰ eſt ĩ
terra Egypti. i. in p̃ſenti mũdo
tenebroſo / reſpectu celi / q̃diu
ĩ eo mãſit mortalĩ ⁊ paſſibilis.
¶ Anagogice per pauperẽ po
teſt intelligi malus angelus /
circa quẽ non declinauit dñs
in fauorẽ diuitis. i. boni angeli
ipſum perſequendo / ⁊ de celo
eijciendo / ſed quicq̃d circa eũ
fecit / in vero iudicio fecit. Ipſe
em̃ aduerſatꝰ eſt tunc impiũ. i.
ipſum

ipſum malignũ angelũ. Econ=
tra autẽ inſontẽ ⁊ iuſtũ.i. ipm
bonũ angelũ non occides: ſup
ple nec ſpiritualiter nec eter=
naliter. Qñ aũt dicit: Non ac=
cipies munera. referendũ eſt
ad meritũ angeli, propter qḋ
principaliter nõ eſt ſalutem e=
ternã conſecutus, ſed ex miſe=
ricordia dei: ita vt ipſi boni an
geli merito dicere poſſint illḋ
verbũ Apoſt. Tit. iij. Non ex
operibus iuſtitie que fecimus
nos, ſed ſecundũ ſuã miſericor
diam ſaluos nos fecit. Qñ aũt
finaliter ſubdit: Scitis enĩ ad
uenarũ animas: q2 ⁊ ipſi pere=
grini fuiſtis in terra Egypti.
Hoc totũ poteſt referri ad di=
ctos bonos angelos, qui ſunt
cuſtodes noſtri, ⁊ qui cõpariũ=
tur animabus noſtris, quãdiu
ſum⁹ aduene et peregrini in p̄=
ſenti ſeculo. Cuius ratio eſt: q2
⁊ ipſi peregrini fuerunt.i. via=
tores i terra Egypti.i. priuſq̃
peruenirẽt ad clarã dei viſio=
nẽ, ſiue cognitionẽ matutinã.
Nã prima eoꝝ cognitio veſper
tina fuit que ꝑ terrã Egypti
deſignat. Egypt⁹ enĩ interpre
tat tenebra: q2 ⁊ hmoi cogni=
tio quodammodo tenebroſa
fuit.i. obſcura, reſpectu cogni=
tionis matutine, ⁊ clare dei vi
ſionis. Et ſic patet de expoſi=
tione anagogica, circa quã ſi
nõ dixi vt debui, ignoſcãt mihi
benigni ⁊ ſtudioſi lectores.

Quarta clauſula.

Sex annis ſemina=
bis terram tuam,
⁊ cõgregabis fru=
ges ei⁹. Anno au=
tẽ ſeptimo dimit=
tes eam, ⁊ requie=
ſcere facies: vt comedant pau=
peres populi tui, et q̃cquid re=
liquũ fuerit, edant beſtie agri:
ita facies in vinea, ⁊ in oliueto
tuo. Sex diebus operaberis,
ſeptima die ceſſabis: vt requie=
ſcat bos ⁊ aſinus tuus, ⁊ refri=
gere filius ancille tue, ⁊ aduc=
na. Omnia que dixi vobis cu=
ſtodite: ⁊ per nomen externoꝝ
deorum nõ iurabitis, neq̃ au=
dietur ex ore veſtro.

Hiſtorialiter poſtq̃ in pre=
cedenti clauſula dñs informa=
uit quẽlibet iudicẽ, oſtendens
quomodo ⁊ qualiter debeat ſe
habere in iudicio circa diuer=
ſas perſonas: hic conſequẽter
informat agricolas et vitico=
las, oſtendens qualiter ſe de=
beãt habere circa cultũ terre:
dicens, Sex annis ⁊c. Deinde
docet omnes quodãmodo vi=
tare cultũ falſoꝝ deorũ, cũ ad=
dit: Et per nomen externorum
deorũ non iurabitis. Dicit er=
go dñs vel Moyſes in perſona
dñi: Sex annis ſeminabis ter=
rã tuã. in quo notat fertilitas
terre promiſſionis, que per ſex
annos cõtinue ſeminabat, ⁊ af
ferebat fructũ: vbi tamen alie
non tã ſepe fructificãt, ſed fre=
quenter dimittunt inculte: vt
quieſcant ⁊ impinguant ꝓ an=
no ſequenti. Congregabantur
aũt per ãnos ſex fruges terre,
⁊ reponebant intra horreum.
Anno aũt ſeptimo dimittebã
tur in vſus pauperũ. Qualiter
aũt hoc fieret, dicet in ſol. ad
primũ dubium. Conſequenter
idem deus ⁊ dominus inſeruit
agricolas, qualiter debeãt oc=
cupari circa cultũ terre, q̃tum
ad tẽpus nõ annorũ (vt ſupra
immediate) ſed dierũ dicens:
Sex diebus operaberis. Unde
instruit

inſtruit populũ de faciẽdis in
religione, quantũ ad duo pre=
cepta legis, ſcȝ tertium ⁊ ſecũ=
dum. Unde quantũ ad tertiũ
preceptũ dicit: Sex dieb⁹ ope
raberis, ſeptima aũt die ceſſa=
bis: ſcȝ a ſeruili opere, ⁊ vaca=
bis cultui diuino: vt requieſcat
bos ⁊ aſinus tuus, vacãdo q̃e=
ti: ⁊ refrigeretur (data ſcilicet
quiete) filius ancille tue, ⁊ ad=
uena. Loquitur autem ſpecia=
liter de illis duobus generi=
bus perſonarum: quia per ſex
dies quib⁹ operari licet, plus
ceteris occupant in exercitio
⁊ labore, ⁊ minus datur eis re=
quies: Omnia quecũq̃ dixi vo
bis, cuſtodite. Hoc ſpecialiter
intelligit de pertinentibus ad
obſeruantiã ſabbati, que ſunt
plura. Ra. Sa. aũt dicit, ꝙ hoc
dicit ad ſubintelligendũ vaſa
Hebreorũ, de quoꝝ requie nõ
fecerat mentionẽ, que tamen
etiã debent quieſcere die ſab=
bati, nec licitũ eſt eis ea loca=
re vel accommodare gentili=
bus ad faciendum opera ſua:
vt ſecuri ad ſcindendum ligna
⁊ huiuſmodi.

Poſtquam dominus inſtru=
xit agricolas dupliciter quo=
modo ſe debeãt regere, conſe=
quenter inſtruit omnes ad eũ=
dem finem dicens: Et per no=
men externorum deorum non
iurabitis. Licitum eſt ergo
interdum iurare, ſcilicet ad cõ
firmationem veritatis ſuper a=
liqua re, de qua poterat dubi=
tari, inquantum ſcilicet per iu
ramentum inuocatur deus te=
ſtis illius rei de qua iuratur.
Propter quod iurans profite=
tur deum eſſe infallibilis veri=
tatis. Et quia dij externi ſiue
extranei, ſeu idola, non ſunt
infallibilis veritatis: ſed pleni
falſitate ⁊ mendacio: ſecundũ
ꝙ dicit Chriſtus de diabolo
Joan. viij. ꝙ mendax eſt, ⁊ pa=
ter eius. Reſtat ꝙ actus latrie
nõ eſt eis exhibendus, ſcilicet
iurando per nomen eorum. Se
quitur: Neq̃ audietur ex ore
veſtro. Hoc autem exponit di=
ctus Ra. Sa. dicens, ꝙ nõ eſt
licitum Judeis dicere vel fa=
cere aliqua cum Gentilibus,
propter que ipſi iurent per no=
mina idolorum ſuorum. Eſt er=
go ſenſus: Neque audietur ex
ore veſtro: id eſt, ex ore veſtro
non exibit verbũ, per quod au
diatur iuramentum per idola,
etiam factum a gentilibus.
Quantum ergo ad ſecundum
preceptũ dicit: Et per nomen
externorum ſiue extraneorum
deorum non iurabitis: ſcilicet
nec in occulto, nec in publico:
neq̃ audiet ex ore veſtro: ſup=
ple tale iuramẽtum. Rationẽ
autẽ huius legis aſſignat glo.
ordina. dicens: ꝙ deus permit
tit per nomen ſuum iurare. Nõ
quia bonum ſit iurare abſolu=
te, et quaſi per ſe appetibile:
ſed quia ſciebat homines ad
iurandum eſſe pronos, ideo nõ
vult vt iurẽtur per nomina ex=
ternorum deorum: ne ſcilicet
ex frequenti iuramento indu=
cantur ad cultum eorum: ſicut
hoſtias non approbat deus,
quantũ ſcȝ ad opus operatum:
mauult tamen deus ſibi ſacrifi
cari q̃ idolis. Ita in ꝓpoſito.

Circa autem hanc quartam
clauſulam poſſunt moueri ali=
qua dubia.

Primum

¶ Primum igit̃ dubiũ: Utrum
hodie terra promiſſionis ſit a-
deo fertilis / ſicut tẽpore Moy
ſi: ita vt poſſit per ſex annos cõ
tinuos ſeminari ⁊ colligi? Dicẽ
dum / ꝙ non: ⁊ hoc abſꝗ ſui no
tabili ſterilitate / que ſingula-
riter orta eſt in penã paſſionis
Chriſti / ⁊ prophetarum atꝗ a-
poſtoloꝝ eius. Unde Pſal. De-
dit terram eorum fructiferã in
ſalſuginem / a malitia inhabitã
tium in ea: id eſt / poſuit dñs ex
magno cõſilio ſuo terram pro-
miſſionis (que olim proferebat
fructus vberes) in ſalſuginem:
id eſt / in ſterilitatem. Sal enim
ſterilitatẽ generat. Et hoc to-
tum a malitia inhabitantium
in ea: primo quidem Judeorũ /
perſequentium Chriſtũ: ſecun-
do vero idololatrarũ gentiliũ /
q̃ inde partim eiectis ipſis Ju
deis / ⁊ partim occiſis per Titũ
et Ueſpaſianum ibi dominati
ſunt. Sicut enim tempore dilu
uij / terra prius fertilis valde de-
teriorata eſt: ita ⁊ terra ꝓmiſ-
ſionis in penam effuſionis ſan
guinis Chriſti ſuper eam / val-
de deteriorata eſt.

¶ Secũdum dubium mouetur
propter illud verbũ: Anno au-
tem ſeptimo dimittes eã. Que-
ritur ergo / vtrum adueniẽte di
cto anno ſeptimo / Judei tota-
liter relinquerẽt terram incul-
tam / et abſꝗ ſeminatione? Ad
hoc dicũt aliqui / ꝙ ſic. Nec ta-
mẽ erat anno illo ſeptimo om-
nino ſterilis: quia cum collige
rẽtur fruges in fine anni ſexti /
poterant multa grana hincin-
de cadere in terram / ⁊ eam re-
plere ſufficienti ſemine pro an-
no ſeptimo: ita vt non eſſet o-
pus alia ſeminatione pro vſu
pauperũ. Circa hoc eſt duplex
opinio. Prima quidem Augu.
ſuper Exod. q. lxxxix. Et ſimili-
ter ponitur in gloſ. ordi. Dicit
eñi ꝙ anno ſeptimo bene erat
ſeminandũ ab agricola / ſed nõ
colligendum a dicto agricola /
ſiue ſeminatore: ſed totum erat
dimittendũ pauperibus. Jdeo
ſequitur: vt comedant paupe-
res. Secunda autem eſt opinio
Joſephi ⁊ aliorum Hebreorũ /
dicentium ꝙ anno ſeptimo nõ
erat ſeminandum / nec colligen
dum a dominis terre: ſed debe
bant dimittere illa que ſponte
naſcebant̃ pauperibus. Jn cu-
ius rei teſtimonium dictus an-
nus dicebatur ann⁹ requietio-
nis. Et vt dicit Petrus Come
ſtor / ſi quid ĩ eo anno ex prete-
ritis frugibus ſuccreſcebat in
campo / pauperes populi illud
comedebant. Quod autem re-
ſiduum erat pauperib⁹ / come-
debant beſtie agri.

¶ Tertium dubium: Videt̃ ex
precedenti ſolutione ſequi / ꝙ
pauperes parum percipebant:
quia tm̃ illã ſegetem quam hu
mus ſe ſolo afferebat / vna forte
cum aliquibus paucis granis /
que tempore meſſis cadebant
de ſpicis in terrã. Ad hoc re-
ſpondet Joſephus / ⁊ poſt eum
Petrus Comeſtor / ꝙ q̃diu pre
dicta lex domini bene ⁊ fideli-
ter obſeruata eſt / tunc in anno
ſexto intantum abundabãt fru
ges / ꝙ ſufficiebant ad vſum ſe-
ptimi anni / atꝗ octaui / etiam
ad ſementem: quod valde ma-
gnum erat / et magna dei retri-
butio pro exhibitione operum
pietatis.

Quartũ

¶ Quartum dubium: vtrum in
anno ſeptimo / qui dicebat̃ an-
nus requietionis (vt dictũ eſt).
dicebatur etiam annus remiſ-
ſionis / eo ꝙ non licebat in eo
repetere debita: fieret ĩ eo ple-
naria remiſſio omnium debito
rum / ſicut in anno iubileo? Di-
cendum / ꝙ non: ſed tm̃ hoc ve-
rum eſt ꝙ in illo anno non lice
bat repetere hmõi debita. Nã
ſolutio eorum ſopiebatur ad tẽ
pus: ſed non plene extinguebã
tur ſicut in anno iubileo.

¶ Quintum dubiũ: Quare ter-
ra potius dimittebatur incol-
lecta anno ſeptimo / q̃ꝫ alio? Di
cẽdum / ꝙ ideo vt vniformitas
obſeruaretur. Unde Joſeph⁹:
Non eſt (inquit) modicum vni-
formitatem ſeruare. Septimo
enim die quieſcebãt. Septimũ
mẽſem habebant ſolennẽ / qua-
ſi ex toto: ⁊ ſeptimo anno quie-
ſcebat terra equaliter ⁊ vniuer
ſaliter: ⁊ non citius in vno lo-
co q̃ꝫ in alio.

¶ Sextum dubiũ eſt de vinea /
que requirit ſpecialem cultũ /
vt debite fructificet. Alias ſil-
ueſtris efficitur / et fructum ſil-
ueſtrem affert. Queritur ergo
ſi domin⁹ illius / anno ſeptimo
eam more ſolito cultiuaret / vt
bonum fructum pauperib⁹ af-
ferret? Dicendum / ꝙ boni ita
faciebant / etiam ſuis ſumpti-
bus: et hoc vſꝗ ad vindemia-
tionem illius quam relinque-
bant ex toto pauperibus colli-
gendam. Si enim tunc agros
ſuos ſeminabant: quos colli-
gendos et metendos pauperi-
bus dimittebant: vt dicit Au-
guſtinus: ita ſuo modo dicen-
dum eſt de vinea / ⁊ alijs rebus
requirentibus ſpecialem cul-
tum. Qui autem inter eos ma-
li erant / forſan tunc pauperes
defraudabant / tum in congre-
gatione meliorum frugũ / tum
in mala cultiuatione vinee ſue.
Jn quo quidem facto ſibiipſis
nocebant: quia per negligẽtiã
debiti cultus vinea ſterilis aut
ſilueſtris efficitur.

¶ Septimum dubiũ: Quomo-
do pauperes poterant pacifice
⁊ cõcorditer occupare ſegetes
diuitum in anno illo ſeptimo?
Ad hoc poteſt mltipliciter re-
ſponderi. Primo quidem ꝙ li-
citum erat cuilibet diuiti po-
nere quem pauperem vellet in
poſſeſſione ſua: et tunc nullus
alius pauper poterat inde ali-
quid tangere abſꝗ conſenſu il
lius. Scdo poteſt dici ꝙ dicte
ſegetes / vites / ⁊ oliueta erant
primi occupãtꝭ. Tertio poteſt
dici ꝙ plures pauperes ſimul
poterãt intrare ſegetem vel vi
neam diuitis / ⁊ inde colligere
quãtũ volebãt: ⁊ poterãt neie
impediente. Qui autẽ aliter fe
ciſſet / per iudices legis / ſiue ſa
cerdotes punitus fuiſſet. et ita
concorditer ⁊ pacifice cuncta
fiebant.

¶ Octauum dubium: Quomo
do poteſt ſtare ꝙ diuites tene-
rẽtur in lege Moyſi facere re-
miſſionem pauperibus populi
ſui / et ꝙ nullus eſſet egens in-
ter eos: vt habetur Deuterono
mij. xv. Sic eñi ibi dicit text⁹:
Omnino indigens ⁊ mendicus
non erit inter vos? Dicendum /
ꝙ pauperes ſunt in duplici dif
ferentia. Primi ſunt pauperes
qui publice et oſtiatim mendi-
cant. Et quia hoc verecũdum
eſt:

eſt: ideo Judei tales abhorre=
bant/ nec permittebant inter ſe
habitare: et de talibus loqui=
tur dominus vbi ſupra. Secũ=
di autẽ pauperes ſunt illi/ qui
in occulto interdum magnam
patiuntur indigentiam: ita vt
frequenter cogantur a diuiti=
bus mutuũ accipere. Et tales
etiã pauperes fuerũt inter Ju=
deos. Unde vbi ſupra ſic ait do
minus: Non deerunt pauperes
in terra habitationis tue. Jd=
circo ego precipio tibi/ vt ape=
rias manum fratri tuo egeno
⁊ pauperi/ qui tecũ verſatur in
terra. Tales etiam pauperes
vſqꝫ nũc regnãt in terris/ Chri
ſto dicente Matth.xxvj. Item
Joan.xij. pauperes ſemper ha
bebitis vobiſcum: me autẽ ⁊c.

Nonum dubium: Unde pau=
peres populi Judeorum viue=
re poterant/ expirato anno ſe=
ptimo/ in quo fiebat remiſſio:
vt dictũ eſt? Ad hoc dicũt ali=
qui/ ꝙ tunc colligebant anno=
nam illis ſufficientem vſqꝫ ad
annum ſeptimum ſequentem.
Sed illud eſt ſatis voluntarie
dictum. Inſuper ipſi pauperes
non fuiſſent veraciter paupe=
res. Deniqꝫ fuiſſẽt melioris cõ
ditiõis ſimpliciter/ ꝗ̃ diuites:
qui per annos ſingulos habe=
bant arare terram/ ⁊ ſeminare
atqꝫ colligere/ que oĩa labo=
rioſa erãt. Hec autem non te=
nebantur facere pauperes/ niſi
ꝙ anno ſeptimo tenebãtur col
ligere ſegetes que erant in cã=
pis. Dicẽdum eſt igitur/ ꝙ an=
nona quam tunc colligebant/
ad maius infra annum conſu=
mebatur. Et poſt hoc ſuſtenta=
bant vitam ſuam et ſuorũ/ cum
labore manuum ſuarum/ ſicut
nunc facere ſolẽt multi mano=
perarij. Erant enim induſtrio=
ſi/ et per induſtriam ſuam mul=
ta lucrabantur/ tam a fratribꝰ
ſuis Judeis diuitibus/ ꝗ̃ a gẽ
tilibus inter eos cõmorãtibꝰ.

Decimum dubium mouetur
circa illud verbum: vt requie=
ſcant bos ⁊ aſinus tuus. Que=
ritur ergo vtrum animalia bru
ta in die feſto teneantur quie=
ſcere ab operibus ſuis/ quibus
ſubſeruiunt homini? Dicendũ/
ꝙ ad hoc non tenentur de per
ſe/ ſed tantũ homo qui agit per
intellectum et voluntatem: et
qui ſimiliter poteſt deum lau=
dare/ ceſſando ob eius honorẽ
ab operibꝰ exterioribus: vt ꝓ=
amplius poſſit vacare operibꝰ
interioribus et ſpiritualibus.
Quia tamen bos vel aſinus nõ
habet qui ipſum dirigat in die
feſto: ideo neceſſe eſt ipm̃ quie=
ſcere: ſed hoc eſt de ꝑ accidens
tm̃. Inſuper quies corporalis
talium animaliũ inducit (aut
ſaltim inducere debet) hoĩem
ad quietem ſpiritualem/ et ad
vacandum diuinis: ideo ſatis
expedit vt quieſcant.

Undecimum dubium: Utrũ
predicta remiſſio ſegetũ in an=
no ſeptimo eſſet cõmunis om=
nibus pauperibus/ tam de ge=
nere Judeorum/ ꝗ̃ gentilium/
inter eos habitantium? Dicen
dum/ ꝙ non. In cuius rei teſti=
monium dicitur in textu: vt co
medant pauperes populi tui.
Et idem iudiciũ eſt de beſtijs
agri/ quo ad conſumptionẽ re=
liquiarum/ que remanſerant in
agro. Et generaliter quotieſ=
cunqꝫ dominus voluit facere
aliquã
aliquam gratiam populo Ju=
deorum/ illa nõ fuit communis
gentili populo: ſicut patuit de
manna in deſerto: ⁊ hmõi.

Duodecimum dubiũ moue=
tur propter illud verbum: Per
nomen externorum deorum nõ
iurabitis. Queritur ergo vtrũ
liceat Chriſtiano recipere iu=
ramẽtum ab infideli alias lici=
tum/ qḋ fit per idolũ? Ad hoc
reſpondet Auguſt. ſcribens ad
Publicolam/ dicens ꝙ ⁊ ſi nõ
ſit licitum Chriſtiano induce=
re gentilem ad iurandum per
idolum ſuum: quia ſic iurando
veneratur idolum ſuum/ quod
non licet: ſi tamen gentilis ha
beat aliqua pacta cũ Chriſtia=
no/ ⁊ offerat ſe ad cõfirmandũ
illa iurando per idolum/ licitũ
eſt Chriſtiano illud iuramen=
tum recipere. Idem dicit poſt
Auguſtinum beatꝰ Tho. ij.ij.
q.lxxx.arti.iiij.in ſol.ad.iiij.

Moraliter et p̃mo: Per ter=
ram ſeminandam ſex annis/ in=
telligitur humana conſciẽtia:
que vt debite germinet/ ⁊ fru=
ctum bonorum operũ afferat/
debet in primis impĩguari gra
tia ſpiritusſancti. Itẽ debet di
ligenter arari/ atqꝫ hinc inde
euerti ⁊ reuolui per debitã cõ=
tritionem. Tertio debet ſemi=
nari per boni propoſiti aſſum=
ptionem/ ſiue bonorum operũ
adiunctionem. Hoc autem de=
bet fieri ſex annis.i. toto tẽpo=
re vite noſtre. Unde Eccle.xj.
Mane.i.in iuuẽtute/ ſemina ſe=
men tuum: et veſpere.i.in ſene=
ctute ne ceſſet manꝰ tua: quia
neſcis qḋ magis oriatur/ hoc
aut illud: ⁊ ſi vtrũqꝫ ſimul me=
lius erit. Ante etiã/ ſcilicet ca.
ix. ſic dicitur: Quodcunqꝫ face
re poteſt manus tua/ inſtanter
operare: quia nec opus/ nec ra
tio/ nec ſapientia/ nec ſcientia
erũt apud inferos: quo tu ꝓpe=
ras. Preterea ad debite ⁊ dili=
genter ſeminandum nos admo
net optimus ille ſator Chriſtꝰ
Luc.viij. dicẽs: Exijt qui ſemi=
nat/ ſeminare ſemen ſuũ. Et qḋ
cadit in terrã bonam/ id eſt/ in
bonam conſcientiam/ affert fru
ctum cẽtuplum. Ad idẽ etiam
ſemen bonum pertinet qḋ ſub=
ditur in preſenti clauſula: Sex
diebus operaberis: id eſt/ toto
tempore vite tue. Hinc Galat.
vj. dicit Apoſtolus: Dum tem=
pus habemus/ operemur bonũ
ad omnes.

Moraliter ⁊ ſecundo: Domi
nus Petrus de Palu. exponit
hunc textum de diuitibus hu=
ius ſeculi/ qui ſex diebus.i. vi=
ta comite/ toto ſtudio congre=
gãt fruges.i. diuitias: quas an
no ſeptimo/ id eſt/ in morte ne=
ceſſe habẽt dimittere. Sed qͥ=
bus debent eas dimittere? cer
te pauperibus/ ⁊ pijs locis/ at=
qꝫ in pios vſus: ſine tamen de=
fraudatione ⁊ ſpoliatione ſuo=
rum heredum. Unde leges hu
mane ſtatuerunt vt nemo in le=
cto mortis ꝯſtitutus poſſit diſ=
ponere de bonis ſuis vltra qͥn=
tam partem. Propterea Augu
ſti. ⁊ ponitur.xvij.q.j.c. vlti. qḋ
incip. quicũqꝫ. ait: Si qͥs exhe
redato filio heredẽ vult facere
eccleſiam/ querat alterum/ nõ
Auguſti. immo deo ꝓpitio ne=
minem inueniet. Unde ibi re=
fertur de quodam/ qui cum fi=
lios non haberet/ nec ſperaret
ſe geniturum/ res ſuas omnes/
retento

retento ſibi vſufructu/ donauit eccl'ie. Nati ſūt autē ei poſtmodū filij: nec opinanti reddidit ep̄us ea que donauerat. In poteſtate habet epiſcopus nō reddere/ ſed iure fori/ non iure poli. Hec ibi. Idem etiam ponit idem Auguſt. ſermo. ij. de vita clericorum. Et ponitur. xiij. q. ij. ſi quis iraſcitur. Nō ſunt ergo totaliter defraudandi heredes/ ꝛ ſignant̄ abſq; culpa ſua. Nihilominus pater moriēs nō debet tantum ad eos affici/ vt poſtponat benefacere ꝓ remedio anime ſue: ꝛ ſignant̄ ſi multa mobilia per ſe acquiſita habet. Unde cum quidā cauſidicus relinqueret multam pecuniam: ꝛ de hoc videret heredes ſuos iā inter ſe litigare/ ait: Lingua lucrata eſt hec bona/ ꝛ lingua etiam ea habebit: ꝛ ſic totam illam pecuniam dimiſit eccleſiaſticis promiſſis ſoluēdis. Quicquid ergo vltra neceſſitatem/ ꝛ eleemoſynas pauperum de bonis temporalibus remanſerit poſt mortem: beſtie/ id eſt amici carnales deuorabūt. Hic Eccli. x. dicitur: Cū morietur homo: hereditabit ſerpētes/ ꝛ beſtias/ ꝛ vermes. Serpētes quidem: id eſt demones/ quantum ad animam: beſtias autē/ quantum ad crudeles parentes: crudeles autem/ quantum ad temporalia: et vermes/ quātum ad corpus.

¶ Moraľr ꝛ tertio/ hanc clauſulam poſſumus exponere de illis qui vacant ſtudio ſacrarum literarum. Tales nēpe debent primum per ſex annos. i. in iuuentute ſua haurire ſcientiam abunde/ ꝛ congregare fruges/ quos poſtea effundant abūde. Non eſt ergo ſatis/ ꝙ homo cōgreget ſcientiam pro ſe/ verum etiam debet ſeminare pro pauperibus: id eſt/ pro illis qui nō habent ſufficiētes literas/ quales hodie multi ſunt.

¶ Uel per pauperes intelligi poſſunt heretici. Unde et quidam eorū dicti ſunt pauperes de Lugduno. Tales enim vere pauperes ſunt: eo ꝙ non habēt ſecum theſauros ſpirituales vere fidei ꝛ gratie dei. Huiuſmodi ergo pauperes deberēt merito comedere de frugibus derelictis a diuitibus: id eſt/ ſuſcipere puram ꝛ ſanam doctrinā/ quam profeſſores veritatis ſeminant/ et hincinde ſpargunt. Sed quia huiuſmodi pauperes heretici habent ſemꝑ magnas perſonas/ ſecundū ſeculi faſtum ſibi fauentes: ideo negligunt ſeu cōtemnunt recolligere predictos fructus derelictos a diuitibus: id eſt/ a doctoribus veritatis.

¶ Moraliter ꝛ quarto/ notandum ꝙ hodie multi ſunt ſimiles Judeis diuitibus/ qui anno ſexto arabant terram atq; ſeminabant: ſed nō colligebāt ſegetem illius. Similiter putabant ꝛ excolebant eodē anno vites ꝛ arbores/ quamuis non colligerent inde fructus: ita ꝛ principes multi (modica occaſione habita) faciunt perdere vitam officiarijs ſuis/ confiſcātes bona eorum mobilia ꝛ immobilia vſibꝰ ſuis/ ſicut factū eſt olim de Aman. Heſter. viij. Propter quod dicit Pſal. Uidi impium ſuperexaltatum et eleuatū ſicut cedros Libani.

Tranſiui/

Tranſiui/ id eſt poſt modicum tempus conſideraui: ꝛ ecce nō erat: queſiui eum/ et non ꝛc. Et alibi/ Deieciſti eas dum alleuarentur: ſubito defecerunt/ perierunt ꝛc. Uel dic/ ꝙ multi agricole ſeminant agros/ putant vineas/ et excolunt arbores/ qui tamen non colligunt inde fructum: quia tempore ſegetum aut vindemiarum venit diues/ qui totū rapit. Unde talibus poteſt cum opprobrio dici illud Joan. quarto: Alij laborauerunt/ et vos in labores eorum introiſtis. Itē Hierem. decimoſeptimo: Perdix fouit que non peperit. Fecit diuitias/ et non in iudicio. Acſi diceret: Auarus congregauit aliena bona cum multiplici dolo et iniuſtitia.

¶ Moraliter et quinto/ ꝛ iterum: iuxta illud principiū preſentis clauſule: Sex annis ſeminabis terram tuam/ et congregabis fruges eius. Notandum ꝙ ſicut dominus dat nobis interdum diem pro anno: vt dicitur Ezech. iiij. ita etiā hebdomadam pro anno. Per ſex igitur annos in quibus ſeminandum eſt: ſex poſſunt intelligi hebdomade ſancte obſeruantie quadrageſimalis: incipiendo tamen a ſecunda feria poſt primam dominicam. Unde tunc incipiunt multe eccleſie dicere veſperas ante prādium. Per huiuſmodi igitur ſex hebdomadas debēt catholici debite etatis/ tūc ſeminare terram corporis ſui/ debitis ieiunijs ꝛ abſtinentijs: et terram cordis ſui/ debitis virtutibus: atq; congregare fruges bonorum operum/ et ſanctorū meritorum. Anno autem ſeptimo/ id eſt in hebdomada vltima que ſancta dicitur: opus eſt facere remiſſionem pauperibus et pijs locis: et hoc propter Chriſtum/ qui tunc fecit nobis miſericordiā maximā/ moriendo pro nobis. Tunc etiam licitum eſt operari corporaliter ſex diebus: quamuis in primitiua eccleſia tota hebdomada ſancta feſtiuaretur: vt dicit Petrus Comeſtor. Septima autem die ceſſandum eſt ab omni opere ſeruili et manuali: ꝛ hoc ꝑpter reuerentiā ſacratiſſime diei paſche. Tūc etiam requieſcere debent animalia/ ſerui/ ꝛ ancille ꝛc.

¶ Moraliter ꝛ ſexto/ per diuites Judeos qui olim relinquebant certis temporibus agros ſuos/ hortos ꝛ vites/ vna cū arboribus/ colendos per pauperes ad eorū ſuſtentationem: aperte monſtratur ꝙ tunc tēporis homines erāt magis pij ad pauperes/ ꝙ̄ nunc: cum tamen militemꝰ ſub perfectiori lege ꝙ̄ illi: ſicut lux perfectior eſt tenebra/ ꝛ veritas figura/ atq; euangeliū ꝓphetia. Un̄ Apo. j. Corin. xij. de lege gratie loquens dicebat: Adhuc viā excellentiorem vobis demōſtro. Tenent̄ ergo Chriſtiani plus abūdare in operibꝰ pietatis/ ꝙ̄ Judei: iuxta illud Chriſti verbū Mat. vj. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſq̄ ſcribarum ꝛ Phariſeorum/ nō intrabitis in regnum celorum.

¶ Allegorice ꝛ primo/ ſex anni/ ſex ſunt etates mūdi/ in quibus congregande ſunt fruges

bonorum operum. Septimus
autem annus deſignat ſtatum
qui ſequitur mortem/ et prece-
dit reſurrectionem generalē:
tanꝙ inter hec duo medians.
In tali igitur anno ſeptimo
requieſcit terra humani corpo
ris / expectans reſurrectionis
diem. Hinc dicitur Apocaly.
xiiij. Amodo iam dicit ſpiri-
tus/ vt requieſcant a laboribꝰ
ſuis: ſcilicet mortui illi qui in
domino mortui ſunt: id eſt/ in
fide domini. Unde legitur
de ſancto Germano epiſcopo
Altiſſiodoreñ. ꝙ cū: ſemel in-
tueretur quoddam corpus in
ſepulchro/ qđ fuerat aliquādo
corpus cuiuſdam ſancti epiſco
pi amici ſui: ſic ipſum allocutꝰ
eſt: Quid hic facis frater cha-
riſſime? Cui ait: Hic expecto ī
pace futuram reſurrectionem.
Sed qđ eſt qđ ſequit̄: vt come
dant pauperes populi tui ⁊c̄.
niſi ꝙ illi pauperes/ de quibꝰ
dicit Chriſtꝰ Matthei. v. Bea
ti pauperes ſpiritu/ quoniam
ipſorū ⁊c̄. in futura predicta
reſurrectione edent et ſatura-
būtur: et laudabūt dominum
qui requirūt eum ⁊c̄. Tūc etiā
ſaturabūtur beſtie agri: id eſt/
illi qui propter deū vitam ſo-
litariam duxerūt/ aut qui pro-
pter eū peregre profecti ſunt
peregrinationis cauſa.

¶ Allegorice et ſecundo/ hic
perpulchre prefigurat̄ duplex
vita: actiua. ſ. ⁊ cōtemplatiua.
Sed primū actiua/ per laborē
ſex annorū. Deinde cōtempla-
tiua/ per requiē terre anno ſe-
ptimo: qꝛ reuera vita actiua
debet precedere contemplati
uam: qꝛ via generatiōis vide-
mus/ ꝙ imperfectū precedit p-
fectū/ ⁊ diſpoſitio habitū. Un̄
Grego. ſuper Ezech. homil. iij.
Actiua (inquit) vita prior eſt
tēpore ꝙ̄ contēplatiua/ qꝛ ex
bono opere tendit̄ ad contem
platione. Has duas vitas due
ille mulieres deſignāt/ Mar-
tha ſcilicet ⁊ Maria. Martha
enim ſatagebat circa frequens
miniſteriū. Maria aūt ſedebat
ad domini pedes/ audiēs ꝟba
illiꝰ. Una ergo intenta erāt o-
peri: altera cōtemplationi. Et
quāuis actiua bona ſit/ melior
eſt tamen cōtēplatiua: qꝛ acti-
ua cū iſta mortali vita deficit:
contēplatiua vero immortali
vita plenius creſcit. Un̄ Luce
x. dicit̄: Maria optimā partē
elegit/ que nō auferetur ab ea.
Hec ille. In preſenti ergo per
opera vite actiue congregant̄
fruges bonorum meritorum:
pro quibus anima in celo eter
naliter paſcitur.

¶ Allegorice ⁊ tertio/ paupe-
res (qui tēpore legis ſuſtenta-
bantur) ex his que derelicta
erāt in agro/ vite/ ⁊ horto a di
uitibus: deſignāt pauperes a-
nimas exiſtentes in purgato-
rio/ que releuant̄ ex bonis ope
ribus viuorū: ſcilicet eleemo-
ſynis/ ieiunijs/ orationibus/ ⁊
oblationibus ſacerdotū: vt di-
cit Grego. ⁊ ponitur. xiij. q. ij.
anime defunctorum. Propter-
ea nos hortatur ſcriptura Ne-
emie. viij. dicens: Mittite par-
tes his qui non parauerunt ſi-
bi. In cuius etiam figura legi-
tur Danielis. xiiij. ꝙ Abachuc
medio angeli tulit prandium
qđ parauerat meſſoribus ſuis/
ad Danielem exiſtentē in foſſa
leonum.

leonū. Applicatio eſt facilis.

¶ Allegorice et quarto/ per
diuites (qui colligebant pin-
guiores fruges/ relinquentes
reliquias anni ſexti pauperibꝰ
populi ſui: et iterum reliquie
pauperum relinquebantur be-
ſtijs agri) intelliguntur viri do
cti ⁊ literati/ qui paſcuntur ex
medulla ſacre ſcripture. Poſt
quos reficiuntur mediocriter
docti: qui bene per pauperes
deſignantur/ quia non habent
illam eminentem literaturam
quam priores habent. Quod
autem beſtie agri ſuſtentabā-
tur ex his que relinquebantur
a pauperibus: deſignat̄ ꝙ ru-
dis populus debet paſci ⁊ eru-
diri de neceſſarijs ad ſalutem
a ſuo curato/ alias illi immi-
net periculum eterne damna-
tionis. Unde in creatione cu-
iuſlibet curati videtur virtua-
liter dicere collator beneficij
illud. iij. Reg. xx. Cuſtodi vi-
rum iſtum/ ſcilicet parochia-
num tuum: qui ſi lapſus fue-
rit/ ſupple in errorem aut cul-
pam/ per tuam negligentiam:
erit anima tua pro anima illiꝰ.

¶ Anagogice predicti diui-
tes/ ſunt ſancti dei angeli/ qui
habent triplices diuitias: ſcili
cet nature/ gratie/ ⁊ glorie. Pri
me/ bone: ſecūde/ meliores: ter
tie/ optime. Prime/ magne: ſe-
cūde/ maiores: tertie/ maxime.
Prime/ communes bonis ⁊ ma
lis/ dempta vulneratione natu
ralium quo ad malos. Secūde
autē ⁊ tertie/ ſpeciales tm̄ bo-
nis. Pauperes autē/ homines
deſignant/ qui habent naſcen-
di formam pauperem: vt bene
oſtenditur Eccles. ix. In pau-
pere loco nutriuntur: quia in
preſenti cum brutis. Item pau
peres moriūtur: quia nihil de-
ferunt de omni ſubſtantia ſua.
Unde Apoſto. j. Timo. vj. Ni-
hil intulimus in hunc mūdum:
haud dubium quia nec auferre
quid poſſumus. Quid eſt ergo
ꝙ diuites de populo Judeorū
alijs pauperibꝰ fratribus ſuis
relinquebant certis tēporibus
ſegetes ſuas colligēdas/ ⁊ alia
terre naſcentia: niſi ꝙ illi bea-
ti angeli/ qui ſunt fratres no-
ſtri: quia ab eodem patre pro-
ducti: ſimili gratia educati/ et
ad eandem hereditatem cele-
ſtem vocati/ nobis hominibus
relinquūt partem ſiderearum
manſionum. Non enim eas to-
taliter occupāt: ſed optāt nos
eſſe participes cum eis dicto-
rum bonorum celeſtium/ ⁊ illa-
rum māſionum/ de quibus Jo.
xiiij. ait Chriſtus: In domo pa
tris mei māſiones multe ſunt.
Et quid eſt quod poſtea ſequi-
tur in textu: Sex diebus opera
beris/ ſeptima die ceſſabis ⁊c̄:
niſi ꝙ in preſenti laborandum
eſt/ vacādo bonis operibꝰ/ etiā
laborioſis ⁊ penoſis pro loco ⁊
tempore: ⁊ in futuro quieſcen-
dum per eternam requiem. Un̄
de Apocalypſis decimoquar-
to: Amodo iam dicit ſpiritus/
vt (ſupple beati mortui) requie-
ſcant a laboribus ſuis. Et Ec-
cleſiaſtes. iij. Tempus flendi/
⁊ tempus ridendi. Tēpus bel-
li/ ⁊ tempus pacis. Tunc etiam
requieſcet bos/ ſiue aſinus no-
ſter/ id eſt corpus noſtrum: ⁊ ſi-
gnanter poſt generalem reſur-
rectionem: quod tamen in pre-
ſenti multa patitur.

¶Quinta clauſula.

TRibus vicibus ꝑ ſingulos ānos mihi feſta celebrabitis. Solēnitatem quoq; azimorū cuſtodies. Septē diebus comedetis azima: ſicut p̄cepi tibi tempore menſis nouorum/ quando egreſſus es de Egypto. Non apparebis in cōſpectu meo vacuus. Et ſolēnitatem menſis primitiuorū operis tui/ quecūq; ſeminaueris ī agro. Solēnitatē quoq; ī exitu anni/ quando cōgregaueris omnes fruges: tuas de agro. Ter in anno apparebit omne maſculū tuū corā domino deo tuo. Non immolabis ſuper fermento ſanguinem victime tue: nec remanebit adeps ſolēnitatis mee vſq; mane. Primitias frugum terre tue deferes ī domū domini dei tui.

¶Hiſtorialiter/ poſtq; in precedenti clauſula dominus per legiſlatorem ſuū Moyſen informauit agricolas et viticolas de populo Hebreorū/ oſtēdens illis qualiter ſe deberēt habere circa cultū terre: hic conſequenter agit de cultu diuino/ oſtēdens qualiter ſe deberent habere circa huiuſmodi cultum/ et hoc dupliciter: ſcilicet circa tempus/ et circa modum: primum/ in principio clauſule: ſecundum ibi/ ſolēnitatem quoq; azimorum ꝛc̄.

¶Primo igitur tangitur tempus cult⁹ diuini/ cum dicitur a domino populo Hebreorum per Moyſen: Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis. Et eſt hic queſtio de feſtis magꝭ notabilib⁹/ que fiebant per ſingulos annos preter ſabbata. Et vt tangitur in glo. interliniari/ huiuſmodi feſta erant hec: paſcha/ pentecoſte/ ſcenophegia. Primum celebrabatur ī Aprili: ſecundum in Junio: tertiū in Septembri. Primum feſtū colebatur decimaquarta die lunari menſis Aprilis. Secundum/ quiquagenario die poſt paſcha. tertiū autem/ decimaquinta die Septēbris. De his tribus feſtis habes Leuit. viceſimotertio. Et Nūeri xxviij. ꝛ. xxix. Itē Deuteronomij. xvj.

¶Secūdo tangitur mod⁹ quo celebrari debebant predicte tres ſolēnitates/ cū ſubditur: Solēnitatem quoq; azimorum cuſtodies. Iſtud eſt feſtum paſche/ in quo Judei vtebantur panibus azimis: et ſimiliter ꝑ octauas illius: vt dictum eſt ſupra. xij. cap. ſicut precepi tibi tempore menſis nouorū. Quis autem ſit iſte menſis nouorū/ ſtatim dicet: videlicet ſub primo dubio. Non apparebis in conſpectu meo: id eſt/ in loco ſacrificij/ vacuus. i. ſine oblatione vel ſacrificio. Sequitur: Et ſolēnitatem menſis primitiuorum. Similiter que ſit hec ſolēnitas/ poſtea dicetur. Itē de ſolēnitate in exitu anni: id eſt/ que fiebat immediate poſt exitum anni. Sequitur: Ter in anno apparebit omne maſculinum tuum coram domino deo tuo: ſcilicet/ in paſchate/ pentecoſte/ et in feſto tabernaculoꝝ. i. dedicationis. Quod autem ſequitur: Non immolabis ſuꝑ fermento

fermento victime tue: ſic optime exponit de Lyra. Hoc (inquit) intelligitur de victima agni paſchalis/ que non debebat immolari domino donec fermentum fuiſſet totaliter amotum de domibus Judeorū: vt ipſe dominus iuſſerat ſupra xij. cap. Et hoc eſt quod dicitur hic: Non immolabis ſuper fermento: id eſt/ fermento exiſtente in domo tua. Non remanebit adeps ſolennitatis mee vſq; mane: id eſt/ diei ſequentis. Poterat tm̄ cremari ſuper altare tota nocte: vt dicit idē de Lyra. Primitias frugū terre tue deferes in domum domini dei tui: ſcilicet ad expenſas tuas. Iſte autem primitie/ erant primitiarij ſiue primitiui fructus agrorum aut arborum/ ſiue etiam vinearū: qui debebant domino offerri/ ad ſuſtentandum ſeruos illius/ ſicut et decime: vt dicitur Malachie tertio: Inferte omnem decimam in horreum meum: et ſit cibus in domo mea.

¶Circa autem hanc clauſulam textus mouentur aliqua dubia.

¶Primum igitur dubium: Quid intelligitur per menſem nouorum/ de quo in textu? Dicendum/ ꝙ menſis nouorum/ ſecundum glo. interlinia. erat menſis Aprilis/ qui ſic dicebatur/ quia tunc ſecundū Joſephum colligebantur ſpice a Judeis/ quas igne cremantes ſiue torrentes/ atq; manibus confricantes offerebant primitias domino/ de quibus parum imponebant ſacrificio: reliquum erat ſacerdotis. Quo facto cuique licebat metere. Hec ibi. Dictus ergo menſis Aprilis dicebatur nouorum: quia tunc noui manipuli ſpicarum offerebantur domino. In iſto autem menſe nouorum celebrabaẗ paſcha/ decimaquinta die illius. In craſtino autem eiuſdē diei fiebat oblatio de nouis fructibus: qui ſcilicet mattureſcebāt ante alios: vt ſi homo intrans campū/ vel hortum ſuum/ videret ibi aliquas ſpicas/ vel ficum in ficulnea appropinquantes ad maturationem ante alias: debebat illas colligere/ et in templum apportare in ſolennitate paſchali/ que durabat ſeptem diebus.

¶Secundum dubium/ quid intelligitur per menſem primitiuorum/ de quo loquitur textus? Dicendum/ ꝙ per illum intelligitur menſis Junij/ in quo colebatur feſtum pentecoſtes in memoriam dationis legis. Et dicebaẗ ſolēnitas mēſis primitiuorum/ quia in illa offerebant Judei domino panes de nouis frugibus/ ſicut in ſolennitate paſchali offerebant primitiua in ſpicis/ vt dictum eſt. Spice tamen ille torrebantur/ et excutiebantur grana/ et ſic fiebat ſacrificium: vt dicitur Leuitici viceſimotertio. Iſtud etiam eſt de mente domini Hugo. Cardinalis.

¶Tertium dubium: Quid intelligitur per ſolennitatem celebrandam in exitu anni/ de qua in textu? Dicendum/ ꝙ per huiuſmodi feſtum intelligitur feſtum tabernaculorū/

 quod

quod celebrabatur menſe ſe-
primo/ſcilicet Septembri: co
ꝙ dominus habitare fecit fi-
lios Iſrael in tabernaculis in
deſerto: et conſequenter de lo
co illo deduxit illos in terram
delicioſam. Et ideo in dicto
feſto debebant habere Iudei
ramos virides: et fructus ar-
borum pulcherrimos/et plene
maturos. Vocabatur autem
hoc feſtum ſolennitas poſt exi
tum anni: eo ꝙ fiebat imme-
diate poſt exitum anni: quia
September eſt primus men-
ſis ſimpliciter in anno/ſecun-
dum Iudeos: vt dicit de Ly-
ra: licet Martius ſit pri-
mus/quãtum ad feſta. Domi-
nus autem Cardinal. ſuper il-
lo verbo/in exitu anni. dicit
ſic: Non quia September vl-
timus menſis ſit anni: ſed qꝛ
vltimus eſt in collectione fru-
ctuum. Dicit etiam/ꝙ dictus
menſis eſt fere totus ferialis
apud Iudeos. Nam primo die
eſt feſtum tubarum. Decima
die feſtum propiciationis/ex-
piationis/afflictionis. Deci-
maquinta die feſtum ſcenophe
gie/quod durabat ſeptem die-
bus: de quo Leuitici viceſi-
motertio/item Numeri vice-
ſimooctauo/et Deuteronomij
decimoſexto.

¶ Quartum dubium moue-
tur propter illud verbũ: Ter
in anno apparebit omne maſ-
culinum tuum ⁊c. Queritur
ergo vtrum in hoc precepto
caderet diſpenſatio? Dicunt
communiter doctores/ꝙ ſic: ⁊
ſignanter quantum ad feſtum
pentecoſtes et ſcenophegie: ⁊
hoc quo ad illos qui erant re-
moti a Hieruſalem. Secus au-
tem de feſto paſche. Propter
quod Pilatus ſcripſit titulum
paſſionis Chriſti Hebraice/
Grece et Latine: vt omnes
Iudei diſperſi per vniuerſam
terram/et qui conuenerant ad
diem feſtum: item qui periti
erãt in lingua nationis in qua
morabantur/ſiue in Grecia/
ſiue in lingua Latina/poſſent
huiuſmodi titulum legere.

¶ Quintum dubium: Quid in-
telligitur per adipem/de quo
dicitur in textu: Nec remane-
bit adeps? Dicit dominus Hu
go/ꝙ adeps eſt pinguedo in-
terior circa inteſtina/inter car-
nem et oſſa. Aruina autem
eſt pinguedo que eſt inter car-
nem et cutem/que in porco di
citur lardus. Ex quo patet/ꝙ
adeps et aruina differunt.

¶ Sextum dubium: Utrũ mo-
derni agricole teneantur de-
ferre decimas in horreum cu-
rati/ſiue illius cui debentur?
Videtur ꝙ ſic/ex preſenti te-
xtu in quo dicitur: Primitias
frugum terre tue deferes i do-
mũ domini dei tui. Item Ma-
lach. tertio dominus ait: In-
ferte decimas omniũ rerum in
horreum meum. Item agrico-
le magis obligantur deo et ec
cleſie/ꝙ dominis temporali-
bus. Sed communiter vide-
mus/ꝙ deferunt ea que iure
tenentur dictis dominis tem-
poralibus ratione poſſeſſionũ
ſuarũ/vſqꝫ in domum eorum.
Igitur a fortiori i propoſito.
Dicendum in primis/ꝙ primi-
tie et decime multũ differũt:
vt ſatis patet. Et quamuis po-
pulus Chriſtianus hodie te-
neatur

neatur ſoluere decimas: non
tamen primitias ſub nomine
primitiarum. Secũdo dicitur/
ꝙ in ſolutione decimarũ tem-
pore legis antique erat ali-
quid morale: ſcilicet ꝙ leuite
(q̄ deputabant̃ cultui diuino)
ſuſtẽtarent̃ a fratribus ſuis: et
hoc durat vſqꝫ hodie: dicente
apoſtolo/ꝙ qui altario deſer-
uit/de altario viuere debꝫ. Itẽ
in dicta ſolutione erat aliquid
iudiciale: ſcilicet ꝙ deferrent̃
huiuſmodi decime vſqꝫ in do-
mũ domini: et illud hodie non
obligat vniuerſaliter: ſed ſtã-
dũ eſt conſuetudini patriarũ/
quãtũ ad hoc: ⁊ ſimiliter quã-
tũ ad ſolutionem vere decime.
Sufficit enim eccleſie in aliq̃-
bus regionibꝰ et locis vt ha-
beat vnde ſufficienter ſuſten-
tẽtur miniſtri ſui. Et qꝛ in ple-
riſqꝫ locis eccleſia habet mul-
tas poſſeſſiones/et redditus
annuales et certas: hinc eſt ꝙ
non exigit ſemper in talibꝰ lo-
cis veram decimã. Ubi tamẽ
exigeret: laici ad hoc tenerẽ-
tur ſub pena peccati. Leuite
autem non habebant poſſeſſio
nes: ideo populus tunc ſtricti-
us tenebatur ad veram deci-
mam/ꝙ nunc. Item multi eo-
rum (forſan ꝑpter inopiã) ca-
rebant equis et bobus/atque
quadrigis ⁊ curribus: ideo ꝓ-
cepit dominꝰ vt primitie ⁊ de-
cime deferrentur vſqꝫ ad eos.

¶ Moraliter ⁊ primo/tunc tri
bus vicibꝰ in anno in cordibꝰ
noſtris feſta celebramꝰ domi-
no: quando eum colimus con-
tritione cordis/confeſſione o-
ris/et ſatiſfactione operis. Et
hec eſt ſanctiſſima et ſaluberri
ma trinitas: de qua figurati-
ue dixerunt Moyſes et Aarõ
ad Pharaonem: Deus Hebreo
rum vocauit nos/vt eamꝰ viã
triũ dierum in ſolitudinẽ: vt
ſacrificemus domino deo no-
ſtro. Et ſicut in die paſche et ꝑ
dies ſequentes populus veſce
batur panibus azimis: ita et
populus Chriſtianus debet in
paſchate ſanctius et purius
viuere/ꝙ alijs partibus anni:
quamuis ſemper pure viuere
debeat: et hoc propter reue-
rentiam ſacre communionis.
Item ſicut in pentecoſte po-
pulus vtebatur panibus pri-
mitiuis: ita et deuoti catholi-
ci habent obſeruare ieiunia
quatuor temporum/que occur
runt in dicta hebdomada. Iſti
enim ſunt panes anime. Item
ſicut populus Hebreus cele-
brabat feſtum dedicationis:
ita et nos debemus dedicare
animas noſtras deo/per deuo
tionem et penitentiam.

¶ Moraliter et ſecundo/⁊ cõ-
formiter ad gloſam ordinariã:
tunc tribus vicibus per ſingu-
los annos feſta celebramꝰ do-
mino/hoc eſt omni tempore
preſentis vite: quando in con-
feſſione ſanctiſſime trinitatis/
per fidem/ſpem/et charita-
tem obſequia bonorum ope-
rum exhibemus deo creatori
noſtro.

¶ Moraliter et tertio/tunc tri
bus vicibꝰ per ſingulos annos
feſta celebramꝰ domino: quã-
do colimus eum tribus parti-
bus vere ſatiſfactionis: que
ſunt oratio deuota/perfectũ
ieiunium/et pia eleemoſyna.
Iſti ſunt tres dies in quibꝰ de-

bemus

bemus ambulare verſus ter=
rã ꝓmiſſe hereditatis celeſtis.
Et vere beatꝰ eſt (ſupple ĩ ſpe/
et tandẽ in re) qui ſic ambulat
¶ Moraliter et quarto / iuxta
illud: Septem diebus comede
tis azima. Notandũ / ꝙ per azi=
ma (quod eſt panis factus ſine
fermento / qui conſueuit coqui
ſub cinere / vel etiam in furno)
intelligitur ſtatus penitentie.
Hic eñ panis decoquitur ſub
cinere: id eſt / apprehendit̃ per
recordationem mortis / ⁊ ꝙ nõ
ſumus aliud ꝗ̃ cinis ⁊ puluis:
iuxta illud domini verbum ad
primũ parẽtem / Gene. iij. Pul=
uis es / ⁊ in puluerẽ reuerteris.
Unde ⁊ ſacerdos in die cinerũ
imponens cinerẽ in fronte ho=
minis / dicit: Memẽto o homo
quia cinis es / ⁊ in cinerem re=
uerteris. Septem autem dies /
ſeptem ſunt etates mũdi. Tũc
ergo ſeptem diebus comedimꝰ
azima / quando in toto decurſu
vite preſentis / ex quo incipi=
mus attingere annos diſcre=
tionis / comedimus panem pe=
nitẽtie: ſiue in actu / ſiue in ha=
bitu / de quo in Pſal. Surgite
poſtꝗ̃ ſederitis / qui mãduca=
tis panẽ doloris. Hic enim pa=
nis / ⁊ ſi ſit inſipidus ⁊ amarus
ori / eſt tamen valde ſapidus
cordi. Propter hoc igitur nos
admonet Apoſt. j. Corin. v. di=
cens: Epulemur non in fermẽ=
to veteri / neqꝫ in fermento ma
litie ⁊ nequitie / ſed in azimis
ſinceritatis et veritatis. Di=
citur etiam Leuiti. xiij. Co=
medetis azima ſeptem diebꝰ:
id eſt / toto tempore vite veſtre
ſeruabitis puritatẽ cõſcientie.
Nã ſcḋm Gregoriũ per ſepte=
nariũ vniuerſitas deſignatur.
¶ Moraliter et quinto: iuxta
illud verbum: Non apparebis
in conſpectu meo vacuus. No=
tandum / ꝙ hic non ſolum eſt
queſtio de vacuatione burſe /
aut manus / ſed potius cordis.
Ille ergo apparet in cõſpectu
dñi vacuus / qui habet cor va=
cuum gratia dei ſine virtute /
aut pia affectione. Natura enĩ
abhorret vacuum: et ideo vas
quod dicit̃ ventoſa: per actio=
nem ignis aere vacuatũ / ſolet
de mẽbris hominũ ſanguinem
attrahere: vt vacuitatem ſuam
poſſit replere: ita in propoſito
cor hominis per actionẽ ignis
ſpiritusſancti debet attrahere
gratiã ⁊ virtutes / quibus me=
diantibus debet offerre domi=
no piam affectionẽ ⁊ bonã vo=
luntatem / que in caſu ſufficit
ad ſalutem. Nam vt dicit Am=
broſius de officijs lib. j. ca. xxx.
Affectꝰ diuitẽ collationẽ aut
pauperẽ facit / et preciũ rebus
imponit. Deniqꝫ duo era illiꝰ
vidue / de qua Luce. xxj. diuitiũ
muneribus pretulit Chriſtus:
qꝛ totum illa quod habuit ob=
tulit. Illi autẽ ex abundantia
partem exiguam contulerunt.
Hec ille. Itẽ Grego. ſuper illo
verbo Mat. iiij. At illi relictis
retibus ⁊ naui ſecuti ſunt eum /
querit ſic: Ad vocẽ dñi vterqꝫ
piſcator ꝗd aut quantũ dimi=
ſit / qui pene nihil habuit? De=
inde ſoluit dicens: Sed hac in
re (fratres chariſſimi) affectũ
debemꝰ potius penſare / ꝗ̃ cẽ=
ſum. Multũ reliquit / qui quã=
tumlibet paruũ totum deſerit.
Multum ergo Petrus et An=
dreas deſeruit / quando vterqꝫ
etiam

etiam deſideria habendi dere
liquit. Hec ille.
¶ Moraliter ⁊ ſexto / iuxta il=
lud verbum ſequens: Solenni
tatem primitiuorũ operis tui
⁊c. Solennitatẽ quoqꝫ in exi=
tu anni ⁊c. Notandum / ꝙ tunc
celebramus ſolennitatẽ primi
tiuorum operis noſtri / quando
referimus gratiarum actiones
deo pro initio bone volũtatis /
aut etiã boni operis / deprecã=
tes eum vt bonũ quod incepit
in nobis / dignet̃ perficere ⁊ cõ
ſummare. Nõ eñ ſufficit ad ſa=
lutẽ incipere bonũ opus / aut
habere bonũ affectũ / niſi etiã
ſequat̃ perſeuerãtia vſqꝫ in fi=
nem: quia ſola perſeuerantia
coronat hominẽ in celis / dicẽ=
te Chriſto Mat. x. Qui perſe=
uerauerit vſqꝫ in finẽ / hic ſaluꝰ
erit. Super quo Grego. ⁊ po=
nitur de pen. diſtin. iij. incaſ=
ſum. Incaſſum (inquit) bonũ
opus agitur / ſi ante vite termi
num deſerat̃. Fruſtra erit ⁊c.
Multi eñ filiorũ Iſrael intra=
uerunt deſertũ / qui tamen ad
terrã promiſſionis non perue=
nerũt / ſed in dicto deſerto mor
tui ſunt: vt dicit Auguſtinꝰ ad
fratres in eremo / ſer. viij. qui
intitulatur de perſeuerantia.
Item ibi concludit dicens: Si
cepiſti edificare / perfice: ſi non
incepiſti / incipe. Si obtuliſti
florem tue iuuẽtutis diabolo /
ſaltẽ fecem tue ſenectutis im=
molare non differas Chriſto.
Hec ille. Tu vero adde / ꝙ qui
non fecit ſolennitatem primi=
tiuorum operis ſui deo ⁊ ange
lis eius / ſaltim faciat ſolenni=
tatem in exitu anni: id eſt / of=
ferat ſolennitatem in exitu an
ni: id eſt / bonum opus vnde le=
tant̃ angeli: qꝛ gaudiũ eſt an=
gelis dei ſuper vno peccatore
penitentiam agente. Mat. xv.
¶ Moraliter et ſeptimo / iuxta
illud: Non immolabis ſup fer=
mento ſanguinem victime tue.
Notandum / ꝙ illi ſacerdotes
immolant ſuper fermento ſan=
guinem victime ſue / qui cele=
brant cum fermento peccati /
quod ante talem immolatio=
nem expurgandum eſt: iuxta
illud. j. Corin. v. Expurgate
vetus fermentum. Et in prece=
dentibus. xix. Sacerdotes qui
accedunt ad dominum ſancti=
ficentur / ne percutiat eos. Uel
generalius iſtud poſſumꝰ expo
nere de omni bono opere / qḋ
nõ eſt immolandũ domino cũ
fermẽto: id eſt / ĩ ſtatu peccati.
¶ Allegorice ⁊ primo / tribus
vicibus per ſingulos annos fe
ſtiuitatem celebrant domino
illi catholici / qui ter in anno
deuote cõmunicant / ſcilicet in
paſchate / pentecoſte / et nati=
uitate domini / ſicut antiquitꝰ
fiebat: vt dicit Fabianꝰ papa /
⁊ recitatur de conſecra. diſtin.
ij. ⁊ ſi non frequentius.
¶ Allegorice et ſecundo / per
tres ſolennitates celebrandas
domino / intelligũtur tres ſta=
tus eccleſie / qui referuntur ad
dominum: ſcilicet ſtatus iuſto=
rum / penitẽtiũ / ⁊ beatorũ. Nã
ſtatus iuſtorũ deſignat̃ per pa
ſcha / quãdo immolabat̃ agnꝰ /
et comedebantur panes azimi
qui erant ſine fermento. Iuſti
autem ſunt mundi ⁊ puri / ſicut
panes azimi: vt dicit Apoſt. j.
Corin. v. Status autẽ penitẽ=
tium / deſignatur per penteco=
ſten /

ſten/ quando populus ſuſcepit legē/ que propter tranſgreſſores poſita eſt: vt dicit Apoſto. Gala. iij. vt ſcilicet reſipiſcant a peccatis ſuis/ per verā penitentiam. Iuſto autē non eſt poſita lex: vt dicit idē Apoſto. j. Tit. j. Status vero beatorum deſignatur per tertiā ſolennitatem/ ſcʒ dedicationis: in qua Iudei comedebāt ſub vmbraculis/ eo ꝙ ipſi beati abſcondunṫ a nobis: iuxta illud Eſa. lxiiij. Oculus non vidit deus abſqꝫ te/ que preparaſti expectantibus te. Et Apoſt. j. Corin. ij. Oculus nō vidit/ nec auris audiuit/ nec ī cor hominis aſcendit ⁊c̄. Hec aūt tertia ſolennitas celebraṫ in exitu anni. i. vite huius/ poſtqꝫ ſcilicet homo congregauit omnes fruges ſuas de agro. id eſt/ merita ⁊ bona opera ſua de agro huiꝰ mundi. Unde Pſal. loquēs de veris penitentibus ait: Eūtes ibant ⁊ flebant/ mittentes ſemina ſua. Uenientes autē venient cum exultatione/ portantes manipulos ſuos. Hoc autem pertinet ad ſtatum glorie.

¶ Allegorice et tertio/ ⁊ conformiter ad dominum patriarcham de Pal. predicte tres ſolennitates pertinent ad tres perſonas in diuinis. Paſcha quidem ad filium/ qui eſt paſcha noſtrū: ſeu qui paſcha noſtrum immolatus eſt: vt dicit Apoſt. j. Corin. v. Feſtum pentecoſtes/ ad ſpiritum ſanctū. Scenophegia autē ad patrē: non quia pater habitauerit aliquando ſub vmbraculo/ ſicut filius quando incarnatus eſt: ſed quia ipſe miſit filium ſuum in mundum: vt dicitur Ioannis. iij. Uel dic/ ꝙ ſcenophegis cui ſucceſſit in nouo teſtamento natiuitas/ refertur ad patrem: non quia ipſe incarnatꝰ ſit aut natꝰ (vt dictum eſt) ſed quia ipſe miſit filium ſuū natum ex muliere/ factum ſub lege: vt dicit Apoſto. Gala. iiij. Nos autem Chriſtiani obſeruamus iſtas tres feſtiuitates/ tanquā principales totius anni. Unde in primitiua eccleſia populus tunc conſitebatur et communicabat: vt dictum eſt. Sed poteſt queri circa hoc ex quo tota trinitas miſit filium in terris/ cur ergo dictum feſtum natiuitatis magis attribuitur patri/ qꝫ filio/ aut ſpiritui ſancto? Reſponſio: ideo qꝛ apparuit ibi potentia/ cum filius debellauit aereas poteſtates. Uel quia generatio de matre actiua magis aſſimilaṫ ꝓprio patris/ quod eſt generare: ideo ſibi appropriatur. Bene etiam competit natiuitati interpretatio huiꝰ nominis ſcenophegia: quia tunc pater poſuit tabernaculum filio ſuo: id eſt/ corpus humanum. Unde Pſalmiſta: In ſole poſuit tabernaculum ſuum: id eſt/ ſolem ſcilicet diuinitatem filij poſuit in humano corpore/ per incarnationem et vnionem.

¶ Allegorice et quarto/ tunc tribus vicibus in anno feſtiuitatem celebramus/ quādo debite tenemꝰ tres virtutes theologicas: ſcilicet/ fidem/ ſpem/ charitatem. Fidem quidem de dominica reſurrectiōe/ que facta eſt in paſchate. Spem aūt/ de peccatorum remiſſiōe/ que attribui-

attribuiṫ ſpiritui ſancto. Charitatem autem/ que quaſi ſub vmbraculis manet/ eo ꝙ nos latet pro preſenti/ dum deum ſuper omnia diligimus/ ⁊ proximos noſtros ſicut noſipſos.

¶ Allegorice ⁊ quinto/ ⁊ conformiter ad magiſtrum Nicolaum de Lyra. Tribus vicibꝰ per ſingulos annos ⁊c̄. Primū feſtum celebratur propter beneficium exitꝰ de Egypto. Et iſtud fuit figura reſurrectionis domini noſtri Ieſu Chriſti/ per quem eximus de tenebris culpe ⁊ ignorātie. Secundū feſtū celebratur propter beneficium legis date/ quod notatur cum dicitur: Et ſolennitatem menſis primitiuorum. Tunc enim fiebat oblatio domino de nouis panibus: vt dictum eſt. Et iſtud feſtum fuit figura dationis ſpiritusſancti/ quinquageſimo die a domini reſurrectione. Tertium fuit feſtum tabernaculorum/ quod celebrabatur in memoriam ꝙ dominus fecit habitare filios Iſrael ſub tabernaculis in deſerto. Et iſtud feſtum notatur cū dicitur: Solennitatem quoqꝫ in exitu anni: quia celebrabatur quintadecima die ſeptimi mēſis/ ſecundū ordinem feſtorū. ⁊ erat vltimꝰ menſis/ ſecundū acta hominū. Et iſtō feſtū fuit figura ſolennitatis ſanctorum omnium. Et iſte tres ſolennitates/ ſcʒ reſurrectionis/ pentecoſtes/ ⁊ omnium ſanctorum ſunt in eccleſia multum ſolennes. Hec de Lyra.

¶ Allegorice ⁊ ſexto/ iuxta illud vltimū verbum: Primitias frugū terre tue deferes in domum domini dei tui. Notandū ꝙ per huiuſmodi primitias poteſt recte intelligi Chriſtꝰ/ qui eſt primitie frugum. i. electoꝝ: quia eſt primogenitus in multis fratribus: vt dicit Apoſto. Roma. viij. Unde deus pater de eo loquens per os prophete Dauid/ ait: Et ego primogenitū ponā illum/ excelſum pre regibus terre. Tunc ergo huiuſmodi primitie delate ſunt in domū dn̄i/ quādo poſtqꝫ impleti ſunt dies purgatiōis Marie/ ſecundū legem Moyſi tulerunt parentes Ieſu illum in Hieruſalem: vt ſiſterent eum domino: vt legitur Luce. ij.

¶ Uel primitie frugū terre. i. primi fructꝰ eccleſie catholice fuerūt ſctī innocētes. Uñ Ioā. Apoc. xiiij. de illis loquēs ait: Hi empti ſunt ex oībꝰ primitie deo ⁊ agno: ⁊ in ore eoꝝ nō eſt inuentū mēdaciū. Huiuſmodi ergo primitie delate ſunt ī domū dn̄i/ qn̄ Chriſto celū aſcendēte/ pariter cū eo aſcēderūt. Ideo ſubdit Ioā. vbi ſupra de ipſis innocētibꝰ/ ꝙ nunc ſine macula ſunt ante thronū dei.

¶ Anagogice/ ꝑdicte tres ſolēnitates ꝓfigurabāt maximā illā ſolennitatem eccleſie triūphātis. Et qꝛ veritas ꝑfectior eſt figura/ ſicut claritas ſolis ꝓſtantior eſt vmbra: ideo ſolēnitas ꝑdicta eccleſie triūphātis/ vnica eſt ⁊ cōtinua: vbi alie tres erāt/ ⁊ diſcrete. De hac igitur ſolēnitate loquēs eccleſia ſic ait: Filie Hieruſalē. i. anime deuote/ venite greſſibus non corporeis/ ſed affectibus mentis: et videte oculis interioribus per fidē: martyrem: id eſt/

quemlibet

quemlibet beatū/ qui per multas tribulationes introiuit in celū: cum corona qua coronauit eum dominus/ ſupple tanq̄ victorem: ⁊ hoc in die ſolennitatis ⁊ letitie. Non autē dixit/ in diebus ſolēnitatum: quia vt dictum eſt/ in celo vnica eſt ſolēnitas/ in qua letantur anime beate: ſimiliter ⁊ vnicum gaudiū eſſentiale quod conſurgit ex viſione diuine eſſentie: de q̄ Joan. xvj. Gaudium veſtrū nemo tollet a vobis. Itē eiuſdem xvij. Hec eſt vita eterna/ vt cognoſcāt te verum deum/ ⁊ quē miſiſti Jeſum Chriſtum. Item ibi omnes electi comedunt panes azimos: quia gaudium eorum eſt purum ⁊ ſanctū. Similiter nullus electꝰ apparet ibi vacuus: quia gaudium eorum plenum eſt: vt predixit Chriſtꝰ vbi ſupra. Pſal. Satiabor/ cum apparuerit gloria tua. Itē ibi agitur ſolennitas primitiuorꝫ: ſimiliter et ſolennitas in exitu anni/ videlicet poſt congregationem frugū: quia dicti electi agunt gratias deo de inchoatione bonorum operum: ſimiliter ⁊ de continuatione atq̄ felici cōſummatione ipſorꝫ. Rurſum ibi ſpecialiter apparēt maſculi/ ſiue viri: id eſt/ illi qui in preſenti viriliter decertarunt contra carnem/ mūdum/ ⁊ diabolum. Nulla etiam fit ibi immolatio/ ſiue oblatio cū fermēto: quia nullum peccatū ibi reperitur: nec adeps delectationis mundane. Deniq̄ ibi ſancti angeli deferunt primitias frugū ⁊c. id eſt/ animas electorum/ quando moriuntur. Unde Luc. xvj. dicit̄ de paupere mendico/ ꝙ in morte eiꝰ anima ipſius delata eſt ab angelis in ſinum Abrahe.

¶ Sexta clauſula.

NOn coques hedū in lacte mr̄is ſue.

¶ Hiſtorialiter: Poſtq̄ in p̄cedēti clauſula Moyſes ex voluntate domini poſuit plura p̄cepta ordinantia populum Hebreū ad cultum diuinum: hic cōſequenter agit quaſi incidētaliter de immolatiōe hedi/ quod ſpecialiter immolabatur domino tanq̄ pertinens ad cultum illius. Dixit ergo: Nō coques hedum in lacte matris ſue: ſcilicet adhuc exiſtēte: id eſt/ dum tantū veſcitur lacte illiꝰ. Uel ſic/ ſ̄m gloſ. interli. Non coques hedū in lacte matris ſue/ ſcilicet tanq̄ in aqua: ita vt lac ſuppleat vicem aque in tali decoctione: ⁊ hoc ſiue decoquetur ad ſacrificium/ ſiue ad eſum: cuius ratio aſſignabitur in ſolu. ad primum dubium/ Joſephus autē ſic exponit iſtud preceptū: Nō coques hedum in lacte matris ſue: id eſt/ non comedes eū infra octauum diem: quia adhuc non differt a lacte. Hebrei autem ſic exponunt: prout refert Petrus Comeſt. Non coques hedum ſeparatum in lacte matris ſue: ⁊ eſt ſenſus: Separatū a carne parentum: id eſt/ quod per carnalem generationē conceptum ⁊ editum eſt: non comedes cum lacte coctum/ vel cum aliquo lacteo caſeo/ ſcilicet vl' buryro: quod dictum eſt ꝓpter aues/ que non de carne/ ſed de ouis ſeparantur/ quas in lacte coctas/ vel cū lacte comedunt. Nec ideo de lacte matris prohibitum dicūt/ quaſi in alio lacte liceat coquere: ſed quia lac illud paratiꝰ poſſit inueniri cū animali/ per hoc prohibuit de omni lacte. Quidam tamen de his que domino offeruntur dictum intelligunt/ quaſi non offeras agnum vel hedum infra octauum diem: quia nondū eſt edibilis/ nec differt a lacte matris. Hec Petrus in forma. Dominus autem Hugo Cardi. generalius dicit/ ꝙ hedꝰ aut etiā agnus/ q̄diu nutriebatur ſolo lacte matris/ non licebat offerre ipm̄ domino/ nec inde ſacrificium facere: ſed tm̄ quādo paſcebatur herba. Hoc autē non fit ſtatim poſt octauum diē/ ſed longe poſt: ſcꝫ donec ablactet̄.

¶ Circa predictū textum mouentur aliqua dubia.

¶ Primū igitur dubiū: Quare dominus ꝓhibuit ne hedus coqueretur in lacte matris ſue? Dicendum/ ꝙ propter duplicē cauſam. Prima fuit/ ad vitādā crudelitatem. Nam ⁊ ſi hedus occiſus nō ſentiat qualiter carnes eius coquentur: in animo tamen decoquentis ad quandam crudelitatem pertinere videtur/ ſi lac matris (qđ datum eſt pro nutrimēto) adhibeatur hedo ad conſumptionem carnium eius. Secunda cauſa/ eſt idololatrie vitatio: quia gentiles in ſolēnitatibus idolorum taliter coquebāt carnes hedi/ ſiue ad immolandum/ ſiue ad comedendum. Propter quod ponitur iſta prohibitio poſtquam predictum fuerat de ſolennitatibus.

¶ Secundum dubium: Quare hic magis ꝓhibetur de hedo/ ne carnes eius coquantur in lacte matrꝭ ſue/ q̄ de alio animali iuueni: vtpote de agno/ vl' vitulo? Dicēdum/ ꝙ per prohibitionem hedi/ intelligitur prohibitio omnis alterius animalis edibilis. Uel dicendum/ ꝙ magis in ſpeciali exprimit̄ hedꝰ/ q̄ aliud animal: qꝛ citius edibilis eſt. Nam carnes eius magis cito veniebant ad temperatam complexionem a ſuperflua humiditate.

¶ Tertium dubium: Utrum licebat Judeis coquere aues captas in nido/ adhuc degentes ſub alis matris? Videt̄ ꝙ non: quia quod facit lac ī hedo/ hoc facit nidus in aue. Si ergo primum prohibetur/ videtur ſimiliter ſecundū prohiberi. Dicendum/ ꝙ non eſt ſimile: quia lex prohibet vnum hic: ⁊ permittit ſecundum: vt patet Deuteron. xxij. vbi ſic dicit̄: Si ambulans per viam inueneris in arbore vel in terra nidū auis/ ⁊ matrē pullis vel ouis deſuper incubantem/ non tenebis eam cum filijs: ſed abire patier̄/ captos tenens filios. Quod intelligēdū erat/ quando ipſi pulli erāt apti ad eſcam. Nam carnes eorum cito veniebant ad temperatam complexionem a ſuperflua humiditate. Ratio autem cur non licebat tūc capere matrem cum pullis/ erat tum propter vitandam crudelitatem/ tum: qꝛ tūc macra eſt et minus apta ad eſum. Hodie autē hoc preceptum legale non ligat: qꝛ iudi-

iudiciale et partim cerimonia-
le erat.

¶ Moraliter ⁊ primo: ⁊ cōfor-
miter ad de Pal. Lac eſt mun-
dus / vł carnis voluptas: a qua
donec quis ſeparetur / non eſt
aptus vt deo offeratur. In cu-
ius figuram legitur. j. Reg. j. ꝙ
Anna dixit Helcane viro ſuo /
de filio ſuo Samuele: Non va-
dam / ſupple in tēplum: donec
ablactetur puer.

¶ Moraliter ⁊ ſecūdo: Hedus
(animal fetidū) eſt peccator / q̄
per culpam fetet coram deo et
angelis eius. Unde Mat. xxv.
dicitur / ꝙ in die iudicij domi-
nus conſtituet hedos / id eſt re-
probos a ſiniſtris. Tūc autem
iſte hedus decoquitur ī lacte /
quādo laudatur ab alijs in de-
ſiderijs anime ſue: videlicet ab
adulatoribus / quod non eſt fa-
ciēdum: iuxta illud Prouerbi.
j. Si te lactauerit peccatores /
non acquieſcas eis. Hec enim
eſt maledicta et diabolica la-
ctatio / quia venenoſa eſt ⁊ mor
tifera: quia inducit mortē ſpiri
tualem ⁊ eternalem. Nō eſt er-
go peccator tali lacte lactan-
dus in peccatis ſuis: ſed dure
increpandus / prout docet do-
minus Matt. xviij. dicens: Si
peccauerit in te frater tuus / va
de ⁊ corripe eum ⁊c.

¶ Moralr ⁊ tertio: Hedus eſt
paruulus filius. Tunc ergo he
dus coquitur in lacte matris /
quādo paruulus nimis delica-
te educatur ꝙdiu eſt ſub tute-
la ⁊ cura matris: ⁊ quando ni-
mis indulgetur libertatibus ⁊
voluptatibus ſuis. Nam poſtꝙ
fuerit ſic enutritus et aſſuefa-
ctus / poſtꝙ venerit ad etatem
virilem vix reſiliet a tali cōſue
tudine ⁊ aſſuefactiōe. Propter
qđ legitur in legēda diui Ber-
nardi / ꝙ cum eſſent ſeptem fra
tres in domo matris nobilis /
ipſa non delicatis cibis / ſed du
ris ⁊ aſperis eos educauit / tan
ꝙ futuros eremitas. Unde fa-
ctum eſt vt ſinguli religionem
Ciſterc. tūc nouiter inſtitutā /
et aſperam intrauerit: ⁊ ſancte
vixerint: quia vt dicitur Pro-
uerbio. xxij. Adoleſcens ambu
lans iuxta viam ſuam / etiā cum
ſenuerit non recedet ab ea. Et
Thren. iij. Bonum erit viro cū
portauerit iugū domini ab a-
doleſcētia ſua. Et vt dicit Se-
nec. de verboꝝ copia: Difficul-
ter recedūt / que nobiſcum cre-
uerunt. Et Auguſti. lib. de ſpi-
ritu ⁊ anima. c. lvij. Peccata ſi
in longam conſuetudinem fue
rint obſeruata: cum mens ab il
lis exurgere voluerit / non po-
terit / mole male conſuetudinis
preſſa. Hec ille. Dicit etiā Iſi-
dor. lib. ij. đ ſynonimis / ꝙ vſus
vincitur difficulter: ⁊ conſuetu
do vix ſuperatur. Et quod ino-
leuerit non facile tollitur: ſepe
natura cōſuetudine ſuperatur.
Aſſiduitas mores facit iugis:
vſus in naturam ſe conuertit.
Hec ille.

¶ Allegorice ⁊ primo: ⁊ cōfor
miter ad magiſtrum hiſtoriaꝝ /
Petrum ſcꝫ Comeſt. ſancti ex-
ponunt hunc textum de Chri-
ſto ſic: Ne occidas Chriſtū in
die conceptionis ſue. Quod tñ
Iudei tranſgreſſi ſunt. Dies ve
ro cōceptionis vocatur lac ma
tris: quia ex tunc in matre pa-
ratur materia lactis.

¶ Uel dic / ꝙ erat prophetia ꝙ
Hero-

Herodes nō occideret chriſtū
infantē / quanꝙ ad hoc multū
laborauerit. Unde Matt. ij. le-
gitur / ꝙ angelus domini appa
ruit Joſeph in ſomnis / dicens:
Surge ⁊ accipe puerum ⁊ ma-
trem eius / ⁊ fuge in Egyptum.
Futurum eſt enim vt Herodes
querat puerum ad perdendum
eū. Unde ob hanc cauſam ipſe
Herodes ꝓus dixerat Magis /
ꝙ Chriſto inuento ⁊ adorato /
redirent ad eū. Non debuit er-
go hedus Chriſtus decoqui / id
eſt pati / in lacte matris ſue: ſed
voluit expectare tempus viri-
lis et perfecte etatis. Propter
quod dicit Joan. vij. Tempus
meum nondum venit. O igitur
Herodes / Chriſtum in carne ſi
mili carni peccatrici natum / et
pro peccatis oblatum / in lacte
matris: id eſt / dū adhuc puer /
querens eum occidere / non in-
ueniſti.

¶ Allegorice et ſecundo: ⁊ cō-
formiter ad dictum Petrū Co
meſtor. Per hoc ꝙ hedus non
erat occidēdus in lacte matris
ſue / prefigurabatur ꝙ Apoſto-
li non erāt paſſuri preſſuras in
mundo iſto / niſi prius robora-
ti / ſcilicet per aduentum ſpiri-
tusſancti / qui dicit per Pſalm.
Ego confirmaui colūnas eius.

¶ Allegorice et tertio: hoc po
teſt exponi de iuuenibus intrā
tibus religionem. Sicut ergo he-
dus non erat coquendus in la-
cte matris ſue / ſignificat ꝙ ſe-
culares nō debent nimis iuue-
nes ad religionem adduci / ſed
quouſꝙ habeāt diſcretionem /
Unde frequenter qui ſub tene-
ris annis ingrediūtur religio-
nem vt forte aliquādo ſint ab-
bates / vel priores: habent ma-
lum exitum: quia vix bono per-
aguntur fine / que malo incho-
ta ſunt principio. Tales etiam
poſtꝙ peruenerint ad virilem
etatem / ſolent frequēter male-
dicere illis q̄ primo locuti ſunt
de eorū ingreſſu ad religionē.
Alij autem petunt diſpēſatio-
nem / quo ad egreſſum religio-
nis / dicentes ꝙ ignorantes in-
greſſi ſunt: in quoꝝ diſpēſatio-
ne ſolet cōiter ſummus ponti-
fex cōſcientiā eorum onerare.

¶ Anagogice: Hedus q̄ fetidꝰ
eſt / deſignat peccatorē / q̄ poſt
preſentem vitam non guſtabit
lac dulcedinis matris ſue / ec-
cleſie ſcꝫ triumphantis: ꝓpter
quā finaliter fecerat eū deus.
ꝓpter quod dicit̄ mater eius:
ſed pars eius in ſtagno arden-
ti igne ⁊ ſulphure / qđ eſt mors
ſecunda: vt habetur Apoc. xxi.
Hunc ergo hedum. i. hominem
peccatorem ⁊ reprobum nō co
quet deus finaliter in lacte ma
tris ſue: id eſt / non ſinet guſta-
re illam ineffabilem dulcedinē
eccleſie triūphantis / quam gu
ſtāt beati in celo regnātes. De
que in Pſ. Quā magna multi-
tudo dulcedinis tue dñe / quā
abſcōdiſti timētibus te: Nam
teſte Apoſtolo. j. Corinth. ij. ⁊
ſumit̄ ex Eſaia: Oculus nō vi-
dit / nec auris audiuit / nec ī cor
⁊c. Et Eccli. xxiiij. Hereditas
mea (inqt dñs) ſup mel ⁊ fauū.
Et breuiter / terra illa celeſtis /
eſt vera terra ꝓmiſſionis / que
reuera lacte et melle manat /
quam ſoli iuſti poſſidebūt / qui
per oues deſignātur. Nō autē
reprobi ⁊ peccatores / quos he
dus deſignat: vt dictum eſt.

Septi-

¶ Septima clauſula.

Ecce ego mittã an
gelũ meũ / q̃ prece
dat te / ⁊ cuſtodiat
in via / et introdu=
cat in locũ quem
ꝑparaui tibi. Ob=
ſerua eum / ⁊ audi vocem eius /
nec cõtemnendum putes: quia
non dimittet te cũ peccaueris:
⁊ eſt nomẽ meũ in illo. Qꝫ ſi au
dieris vocem eius / ⁊ feceris o=
mnia que loquor: inimicus ero
inimicis tuis / et affligam affli=
gentes te. Precedetqꝫ te ange
lus meus / et introducet te ad
Amorreũ / ⁊ Etheum / ⁊ Phe
reſeum / Chananeũqꝫ / ⁊ Eueũ /
⁊ Iebuſeum / quos ego cõterã.
Non adorabis deos eoꝝ / neqꝫ
coles eos. Nõ facies opera eo=
rum: ſed deſtrues eos / ⁊ cõfrin
ges ſtatuas eorũ. Seruietiſqꝫ
domino deo veſtro: vt benedi=
cam panibꝰ tuis ⁊ aquis / ⁊ au=
feram infirmitatem de medio
tui. Non erit infecunda nec ſte
rilis in terra tua. Numerũ die=
rum tuorum implebo. Terrorẽ
meum mittam in ꝑcurſum tuũ:
⁊ occidam omnem populũ quẽ
ingredieris. Cunctorũqꝫ inimi
corum tuorum coram te terga
vertam / emittens ſcabrones
prius qui fugabunt Eueum / et
Chananeũ / et Etheum / anteqꝫ
introeas. Non eijciam eos a fa
cie tua anno vno: ne terra in ſo
litudinem redigatur / ⁊ creſcãt
contra te beſtie. Paulatim ex=
pellam eos de conſpectu tuo:
donec augearis / ⁊ poſſideas ter
ram. Ponam autem terminos
tuos a mari rubro vſqꝫ ad mare
Paleſtinorum / ⁊ a deſerto vſqꝫ
ad fluuium. Tradam in mani=
bus veſtris habitatores terre /
⁊ eijciam eos de conſpectu ve
ſtro. Nõ inibis cum eis fedus /
nec cum dijs eorum. Non habi
tẽt in terra tua: ne forte te pec=
care faciant in me / ſi ſeruieris
dijs eorũ: quod tibi certe erit
in ſcandalum.

¶ Hiſtorialiter: Poſtqꝫ in pre=
cedẽtibꝰ dominus deus plura
et varia precepta per Moyſen
legiferum ſuum dedit: conſe=
quenter in fine preſentis capi=
tuli pollicetur multiplicem re=
munerationẽ his qui obſerua=
bunt dicta precepta: ⁊ ſignan=
ter promittit neceſſaria ꝓgre=
dientibus ad terrã promiſſio=
nis dicens: Ecce ego mittã an
gelum meũ ⁊c. Hec igitur re=
muneratio eſt duplex in ſũma.
Prima / collatio boni in prici=
pio. Secũda / amotio mali: ibi /
⁊ auferam ⁊c.

¶ Prima igitur remuneratio
cõſtitit in collatione boni / cũ
ait: Ecce ego mittã angelum
meum / qui precedat te / ſupple
oſtendendo viam: ⁊ cuſtodiat
in via: id eſt / qui te ꝓtegat ab
hoſtibus: ⁊ introducat in locũ
quem preparaui tibi: ſcilicet
in terram promiſſionis. Ecce
igitur triplex beneficium colla
tum populo Iſraeli a domino /
per angelum ſuũ: ſcilꝫ preceſ=
ſio / id eſt anteceſſio / cuſtodi=
tio / introductio. Sed quia hu
iuſmodi triplex beneficiũ pro=
mittitur ex ſuppoſitione obe=
dientie ad deũ / ſcilicet quo ad
legis diuine obſeruationem:
ideo ſubditur: Obſerua ⁊ audi
⁊c. Dicit ergo: obſerua eũ ⁊c.
ſcilicet precepta eius reueren=
ter

ter ſuſcipiendo: ⁊ audi vocem
eiꝰ / ſcilicet humiliter obediẽ=
do. Nec contemnendum pu=
tes / ſcilicet opere non adimplẽ
do: quia non dimittet te: quin
ſcilicet fideliter cuſtodiat / cũ
peccaueris. Deinde ſubdit ra=
tio cur ſit dicto angelo obe=
diendũ / cũ ſubdit: ⁊ eſt nomen
meũ in illo: id eſt / qui illi obe=
dit / mihi obedit: ⁊ econtra qui
illũ ſpernit / me ſpernit: vt dici
tur Luce. x. Quantũ autẽ pro=
ſit obedire illi / oſtenditur cum
ſubdit: Qꝫ ſi audieris vocẽ eiꝰ /
⁊ feceris omnia que loquor: ĩi=
micus ero ⁊c. Textꝰ eſt clarus.

¶ Secũda remuneratio eorũ
qui obſeruãt ꝑcepta domini /
conſiſtit in amotione / ſiue in
preſeruatione mali: que tan=
gitur ibi / Seruietis domino
deo veſtro / et auferam infirmi=
tatem de medio tui: conferen=
do tibi bonam diſpoſitionem
interiorem. Nõ erit / ſupple mu
lier: ſterilis / nec infecũda ĩ ter=
ra tua. Dicitur autem mulier
infecũda / q̃ paruam prolẽ ha=
bet: et que eſt modici aut nul=
lius valoris. Sterilis aũt / que
nullam prolem habet. Unde ꝑ
hec verba dominꝰ deſignauit
multiplicationem populi Iſ=
raelitici / atqꝫ fortitudinem il=
lius. Numerũ dierũ tuorũ im=
plebo: id eſt / vita tua non bre=
uiabitur peſte / fame / infirmita
te / aut gladio: ſed conſeruabo
naturalem curſum vite tue: vt
ſcilicet moriaris ſenex: ſecũdũ
illud Pſalm. Et dies pleni in=
uenient in eis. Deinde cum di
cit: Terrorem meũ ⁊c. redit
ad promiſſionem bonoꝝ / quã=
tũ ad ingreſſum terre promiſ=
ſionis: oſtendens expulſionem
omnium habitatorum / dicens:
Terrorẽ meũ mittã in precur=
ſum tuũ. i. ante te / ad terrendũ
populum: vt dicit interli. Hoc
aũt fuit impletũ Ioſue. v. vbi
legitur: Diſſolutũ eſt cor eoꝝ /
nec remanſit in eis ſpiritus.
Sequitur / emittẽs ſcabrones
priꝰ / qui fugabũt ⁊c. Notãdũ
aũt / ſecundũ Petrũ Co. et de
Pal. ꝙ ſcabrones ſunt veſpe.
Ueſpe aũt ſunt muſce veneno=
ſe / q̃ in eſtate inſidiantur aĩali
bus / q̃ gallice dicũtur guieſ=
pez. Uñ ſcabro / deriuat a ſca=
ber / bra / brum / quod eſt aſper.
Deinde cũ dicit dominus: Nõ
eijciam eos ⁊c. ponit modum
⁊ formam eijciendi habitato=
res. Dicit ergo: Nõ eijciã eos
a facie tua anno vno: id eſt / ci=
to ⁊ velociter. Ponitur tamen
hic tempus determinatum / ꝓ
indeterminato: vt ibi Gene.
xxx. Cras reſpondebit mihi iu
ſtitia mea: id eſt / in futurũ. Itẽ
Mat. xviij. Non dico tibi (di=
cit Chriſtꝰ Petro) vſqꝫ ſepties /
ſed vſqꝫ ſeptuageſies ſepties.
Cuiꝰ ratio aſſignat / cum ſub=
ditur: ne terra in ſolitudinẽ re
digatur / et creſcant contra te
beſtie. Ecce duplex ratio: pri=
ma / ne bonum amittatur: ſecũ=
da / ne malum multiplicetur.
Cetera autem facile patent.

¶ Circa hunc textum mouen=
tur aliqua dubia.

¶ Primũ igitur dubiũ: Quid
intelligitur per angelum do=
mini / de quo ipſe loquitur in
principio preſentis textus et
clauſule? Dicẽdum / ꝙ diuerſi
doctores diuerſimode hoc ex=
ponunt. Nam Rabanus / ſecun=
dum

dum ꝙ tangitur in glo.ordin.
hūc paſſum exponit de Joſue/
q̄ preceſſit populum Hebreum
verſus terrā promiſſionis: oſtē=
dens ei viam/ne erraret: et cu=
ſtodiens ipſum in via/ne preua
lerent hoſtes contra eū. Jtem
ne moleſtaretur a feris et ſer=
pentibus: et vt tandem intro=
duceret eum in terrā quā pre=
parauerat illi dominus: vt di=
citur in textu.i.in terram pro=
miſſionis. Ecce conſummatio
totius itineris dictorum filio=
rum Jſrael/ex quo ceperūt exi
re de Egypto. Alij autem ad
literam exponūt hunc textum
de Michaele/q̄ tunc erat prin
ceps ſynagoge: vt patet Dan.
x. ſicut nunc eſt princeps eccle
ſie: qui preſtitit ipſis Judeis
om̄ia predicta beneficia. Alij
autem exponunt hoc de colū=
na nubis/que precedebat He=
breos in deſerto: oſtēdēdo eis
viā: et ſimiliter cuſtodiendo
eos per diē ab ardore et eſtu
ſolis/et cuſtodiendo eoſdē per
noctem: ſimiliter et viam oſtē
dendo in ſpecie ignis lucentis
vt illuminaret eis: vt ſcʒ poſſēt
ſibi cauere a malꝫ beſtijs. Nec
defuit illis vſq; ad introitum
terre promiſſionis.

¶ Secūdū dubium oritur ꝓ=
pter illō verbū: Et introducat
in locū quem preparaui tibi.
Contra hec promiſſio nō fuit
a parte rei īpleta/ quia multi
ſunt mortui in deſertis: vt con
ſtat? Dicendū/ ꝙ hec promiſ=
ſio conditionalis erat: ſcilꝫ ſi
popul⁹ perfecte obediret deo.
Et qz fecit cōtrariū/ ideo non
mirū ſi promiſſio nō fuit imple
ta. Uel dicēdū/ ꝙ quantū fuit
ex parte dei/ ꝓmiſſio impleta
fuit: a parte tamen rei impleta
non fuit: exigentib⁹ culpis po=
puli/ ⁊ ingratitudine illius.

¶ Tertiū dubium oritur pro=
pter illud verbū: Nō dimittet
te cū peccaueris. Queritur er=
go/ quō iſtud poteſt verificari:
exponendo de angelo/ qui cu=
ſtos erat ſynagoge/ quam di=
miſit in paſſione Chriſti: ⁊ trā
ſiuit ad eccleſiam Chriſtiano=
rū. Unde tūc audite ſūt voces
in aere multorū angelorū dicē
tium illud Hiere.lj. Curaui=
mus Babylonem/ ⁊ nō eſt cu=
rata. Derelinquamus eā/ ⁊ ea=
mus vnuſquiſq; in terrā ſuam/
Jgitur. Dicendū/ ꝙ dictus an=
gelus cuſtos ſynagoge nō di=
miſit Judeos peccantes cuſto
dire quocūq; peccato/ quādiu
ſynagoga durauit: vt patet Da
niel.xj. vbi fit mentio de tēpo=
re/ in quo propter idololatriā
fuerunt in Babylonica capti=
uitate reducti. Nec etiā tunc
totaliter dereliqt angelus ſy=
nagogā: ſed tantū in paſſione
Chriſti/ quādo impij Judei di
xerunt: Non habem⁹ regē niſi
Ceſarē: abrenunciātes regno
Chriſti/ et ſe ſubmittentes re=
gno hominis terreni. Qz ergo
tunc grande peccatū cōmiſe=
runt: ideo dimiſit angelus eos
⁊ ſynagogā ipſorū. Uel/ nō di=
mittet te cū peccaueris: ſcili=
cet priori peccato grādi cōtra
chriſtū: qz etſi tunc reliquerit
eos angelus ad tēpus/ in fine
tn̄ ſeculi ad eos reuertet/ quā=
do ſcʒ reliqe Jſrael ſalue fiēt:
vt dr̄ Eſa.x. Et quādo fiet vnū
ouile/ ⁊ vnus paſtor. Joan.x.

¶ Quartū dubiū/ cur de ſeptē
populis

populis habitantibus in ter=
ra promiſſionis/ hic non ponū=
tur niſi ſex? Nā hic nulla fit mē
tio de Gergeſeo. Dicēdum ad
hoc/ cōformiter ad Petrum de
Pal. ꝙ ideo de eo non fit hic
mētio/ eo ꝙ nō multū reſtitit/
ſed ſtatim ceſſit. Aliā rationē
aſſignat/ ꝯformiter ad ſenſum
moralē/ dicens ꝙ per illos po
pulos deſignant peccata mor
talia/ que deus cōterit in illis/
qui ſibi obediunt: iuxta illud
Roma. vlti. Conterat dn̄s ſa=
than ſub pedibus veſtris. Nūc
aūt vnū ipſorum peccatoꝝ/ ſcʒ
ſuperbia/ poteſt cōſiderari/ vel
vt eſt initiū omniū aliorū: iu=
xta illud Eccli.x. Jnitiū om̄is
pctī ſuperbia: ⁊ ſic nō cōnume
rat alijs: ſed tn̄ ſunt ſex pctā.
vel vt eſt ſpeciale pctm̄/ habēs
ꝓpriā materiā/ ⁊ ꝓpriā defor=
mitatē: ⁊ ſic eſt ſpeciale pctm̄
capitale: ita vt ſint ſeptē pec=
cata capitalia.

¶ Quintū dubiū orit iuxta il=
lud verbū: emittēs ſcabrones
pri⁹ ⁊c. Querit ergo vtrū dn̄s
a parte rei emiſerit tales beſti
as ante conſpectū Hebreorū/
ad fugādū idololatras de ter=
ra promiſſionis? Uidet ꝙ ſic:
qz Sapiē.xij. dr̄ ꝙ miſit ante=
ceſſores exercitus ſui veſpas/
galt. quieſpez/ vt illos paulati
exterminarent. Agit in effectu
ita factū eſt. Ad hoc dr̄ Augu
ſti. ⁊ ponit in gloſſ.ordi. ꝙ hoc
forſan nō ita factum eſt in effe=
ctu: qz nec ſub Moyſe/ nec ſub
Joſue/ nec ſub aliquo iudicum
aut regū legitur tꝑib⁹ adimple
tū: ꝫ dicit ꝙ ꝑ ſcabrones/ ſiue
ſcrabones (vt dicit alia litera)
intelligūtur terrores inimico=
rū/ q̄ quidē terrores de inimicū=
da cōſciētia eorū oriebant/ ſi=
cut ⁊ alia aīalia et cadaucrib⁹
ꝓcreari ſolēt. Et loqtur ſcʒ eū=
dē Augu. dn̄s metaphorice/ et
nō ꝓprie. Sed cū ꝓmiſſum ſit ī
textu: Terrorē meum mittā in
ꝑcurſum tuū: videt ꝙ ſi ꝑ miſ=
ſionē ſcrabonū/ itelligant ter=
rores/ ꝙ tunc ſit nugatio. Ad
qō dicendū/ ꝙ ꝑ terrorē ſupra
poſitū/ ꝓmittit dn̄s terrorē vl
timorē ſimpliciter dictū/ q̄ eſt
ſine inuaſiōe. Hic aūt ꝓmittit
dn̄s terrorē vehemētē/ qui eſt
cū inuaſiōe timoris/ ⁊ cū fuga.

¶ Sextū dubiū: quare hic po=
tius fit mētio de trib⁹ gētib⁹/
ſiue nationib⁹ infideliū/ cū dr̄:
emittēs ſcrabones/ q̄ fugabūt
Eueū/ ⁊ Chananeū/ et Etheū/
q̄ꝫ de alijs q̄tuor? Dicēdū ꝙ iſte
tres nationes erāt ꝓme ī intro=
itu terre ꝓmiſſiōis/ et acriores
ad pugnā ꝯ filios Jſrael: ideo
ſpecialr̄ hic noīantur. Uel dicē
ꝙ ꝑ has tres natiōes alie etiā
intelligunt: ſed tn̄ he tres bre
uitatis gratia hic nominātur.

¶ Septimū dubiū mouet ꝓpt
illud verbū: Ponāq; terminos
tuos a mari rubro ⁊c. Querit ḡ
vtrū iſtud ſit mare rubrū ꝑ qō
trāſierūt filij Jſrael/ aſcēdētes
de Egypto? Ad hoc dicūt qdā
(vt refert dn̄s Pal.) ꝙ fuit aliud
mare qō adiacebat terre ꝓmiſ
ſiōis ex pte Orientali. Hoc etiā
videt approbare glo.iterl. Ma
re aūt Paleſtinoꝝ/ de q̄ loqtur
text⁹ pn̄s/ eſt illō mare qō nos
vocam⁹ mediterraneū/ qō adia
cet tre ꝓmiſſiōis ab Occidēte.

¶ Octauū dubiū orit ꝓpt illō
verbū: Tradā in manib⁹ vr̄is
habitatores terre. Queritur ḡ
quō fuerit īpleta dei ꝓmiſſio/
maxime cum Judei nunq; poſ=

ſederint totam illã terrã ꝑiꝰ
inhabitatã ab infidelibꝰ. Dicē
dũ / ſicut dictũ eſt ad ſecundũ
dubium precedēs / ꝙ huiuſmo
di ꝓmiſſio fuit facta ſub con=
ditione: videlicet ſi populus
Hebreorũ cuſtodiret precepta
domini. quam conditionē mi=
nime ſeruauerũt. Non mirũ er
go ſi dei promiſſio non fuit er
ga eos impleta.

¶ Moraliter et primo / per an=
gelũ (qui interpretatur nunciꝰ)
deſignat conceptionē / vel de=
ſideriũ / boni. Tũc ergo domi=
nus deꝰ mittit angelũ ſuũ ad
nos / quotiens inſpirat in cor=
dibꝰ noſtris bonũ propoſitum /
vel deſideriũ boni: iuxta illud
Eſa. xxvj. A facie tua domine
concepimꝰ ⁊ peperimus ſpiri=
tũ ſalutis. Et talis dei nũcius
precedit nos / qꝛ preuenit no=
ſtrã volũtatem: quinimmo ipſe
eſt qui mouet intellectũ ad co
gitandũ de bono: ⁊ volũtatem
ad deſiderandũ ⁊ volendũ bo
num: dicente apoſt. ij. Corint.
iij. Non ſumꝰ ſufficientes cogi
tare aliquid a nobis / q̃ſi ex no
bis: ſed ſufficientia noſtra ex
deo eſt. Item Phil. ij. Deꝰ eſt
qui operatur in nobis ⁊ velle / et
perficere / pro bona voluntate
ſua. Non ergo pro noſtris me=
ritis. Et breuiter ipſe dominꝰ
omnia opera noſtra operatur
in nobis: vt dicitur Eſa. xxvj.
Et hoc totũ mediante angelo
ſuo predicto. i. mediante bona
motione ſua et voluntate / que
cuſtodit nos in preſenti / ⁊ tã=
dem introducet in locũ quem
preparauit nobis: ſcilicet in ce
lum. Hinc Pſalm. ait: Spiritꝰ
tuus bonus deducet me in ter=
ram rectam ⁊c̃. Nonne igitur
obſeruare debemus tm̃ ac ta=
lem dei angelum: ⁊ audire vo=
cem eiꝰ / ⁊ non ipſum contēne=
re? Nõ enim dimittit nos poſt=
quã peccauimꝰ / totaliter: qui=
immo quandiu ſumꝰ in pecca=
to / nõ ceſſat nos monere vt re=
ſurgamꝰ / et ad ipſum reuerta=
mur. Unde Ezechie. xviij. cla=
mat / dicens: Nolo mortem pec
catoris: ſed vt magis conuerta
tur ⁊ viuat. Itē Hiere. tertio:
Reuertere ad me Sunamitis /
⁊ ego ſuſcipiam te. Inſuper ſi
audierimꝰ predictũ angelũ / et
fecerimus omnia q̃ per ipſum
loquitur nobis dominꝰ: ipſe do=
minus inimicus erit inimicis
noſtris: ſcilicet demonibus / et
vitijs vniuerſis: nos defendē=
do ⁊ protegēdo ab eis / tam in
vita / ꝙ̃ in mortis articulo: et
affligentes nos affliget. Deni=
que precedet nos / et tandem
introducet nos in terrã Amo=
morei / Ethei ⁊c̃. i. in celũ / vnde
ceciderunt mali angeli. Ecce
quid operatur in nobis ange=
lus domini: id eſt / motio et in=
ſpiratio ad bonum: ſi modo di
ligenter audierimus dictum
angelum.

¶ Moraliter et ſecundo / iſta
poſſumus exponere de bono
angelo cuſtode noſtro: quē cõ
tēnere non debemus: ſed debi=
tam reuerentiam illi exhibere /
etiam in quocunq; loco ſumꝰ:
nec eo preſente facere qđ pre=
ſēte mortali homine facere nõ
vellemus. Ipſe nempe operatur
in nobis multiplex beneficiũ /
prout in preſenti declaratur. Et
ſimiliter Augu. ad fratres in
eremo. ſer. xlvj. q̃ intitulatur de
angelis

angelis ⁊ hoſpitalitate: vbi ſic
ait / Ipſi ſancti angeli pro no=
bis contra demones pugnant /
⁊ victoriã obtinent. Ipſi ſunt
per quos ad fletũ cõtritionis /
penitentie ⁊ orationis induci=
mur. Ipſi ſũt per quos noſtra
facta / vel cogitata / ad celũ hi=
lariter portantur. Ipſi ſunt fra
tres noſtri / qui valde nos dili=
gũt / nos vbiq; inſtruũt / in cun
ctis nos protegũt / noſtrũ aduē
tum expectantes ad celũ: ⁊ ſe=
des paradiſi per nos repleri
affectant. Iſti ſunt ſanctiſſimi
ſpiritꝰ / q̃ nobis dormientibꝰ cu
ſtodes aſſunt / nobis orãtibus
tripudiantes aſſiſtũt. Quis er
go fratres chariſſimi eos non
diliget? Quis non veneretur?
maxime cum in conſpectu dei
ſemper aſſiſtant. Et poſt pau=
ca: Ipſi ſancti angeli ſunt per
quos ſuſtentamur: per quos in
mari / ⁊ in terra iuuamur: per
quos mente et corpore illumi=
namur: per quos in tribulatio=
nibus ⁊ anguſtijs conſolamur:
per quos ab infirmitatibꝰ fre=
quenter liberamur: per quos ⁊
⁊ a quibꝰ i extremis cõtēpla=
mur: ꝑ quos in fide ſolidamur:
ꝑ quos a maligno ſpiritu defē
ſamur: ⁊ obtẽta victoria / ad pa
radiſum / vel purgatoriũ / ꝑ coſ=
dē deportamur. Et dũ ibi pur=
gamur / ab ipſis ſepe viſitari et
cõſolari nõ dubitamꝰ: promit=
tētes celeſtē Hieruſalē ciuita
tē nos ingreſſuros. Hec ille.

¶ Moraliter ⁊ tertio / ꝑ illa ꝟ=
ba / Angelꝰ meꝰ ꝓcedet te / ⁊ cu
ſtodiet in via / ⁊ introducet in
locũ quē ꝑparaui tibi: notatur
triplex gratia / q̃ neceſſaria eſt
homini cupiēti ꝑuenire ad ter
ram promiſſionis. ſ. inchoans /
cooperans / ⁊ cõſummans. Nã
per hanc triplicē gratiã prepa
ratur nobis ille locus / de quo
apoſtolus ait: qꝛ dominus pa=
rat illis ciuitatem / q̃ nõ habēt
hic manētem / ſed futuram in=
quirunt.

¶ Moraliter et quarto / per ſe=
ptem gentes expellendas de
terra promiſſionis vt filij Iſ=
rael poſſint in ea pacifice habi
tare: ſeptē deſignantur peccata
capitalia / q̃ expellēda ſunt de
anima peccatrice. In cuius fi=
gurã Chriſtꝰ eiecit ſeptem de=
monia a Maria Magdalena:
vt legitur Marci vlt. ⁊ Luc. viij.
Hec aũt eiectio ad hoc neceſ=
ſaria eſt / vt virtutes ⁊ dona ſpi
ritusſancti habitēt i dicta con
ſciētia. Nã vt dicit hic glo. or=
di. non poſſunt virtutes cũ vi=
tijs morari. Hoc autē prolixe
ibi declaratur. Uide ibi.

¶ Moraliter et quinto / et con
formiter ad fratrē Petrũ Ber
choriẽ. ꝑ hoſtes filiorũ Iſrl'
intelligũtur tribulatiões / que
cõtinue nos moleſtant. Et ſi=
militer per beſtias contra eos
multiplicatas / motus carna=
les deſignantur / q̃ brutaliter
nos infeſtant. Illud eſt ergo
verũ / ꝙ deꝰ de terra noſtra: ſcꝫ
de noſtro corpore / hoſtes no=
ſtros. ſ. mũdi tribulationes: pe
nitus et ſubito nõ euellit: qui=
immo ipſas nobiſcũ viuere et
manere permittit. Hoc autem
facit ne beſtie carnaliũ motuũ
⁊ tētationũ cõtra nos creſcãt:
et ne virtutũ ſolitudo ⁊ caren=
tia / in terra noſtri corporis in=
ualeſcãt. Cõſtat enim ꝙ cũ q̃s
ſine tribulatione in ꝓſperitate

viuit: terra ſua. i. perſona ſua / ad ſolitudinem et ſterilitatem virtutũ faciliter tendit: et beſtia deuorans. i. carnis tentatio / ipſum faciliter corrumpit et inuadit: ita vt diabolus dicat illud Deute. xxxij. Dentes beſtiarũ immittam in eos: cũ furore trahentiũ ſuper terrã / atq; ſerpentiũ. Utile eſt ergo viro iuſto habere tales mundi tribulationes ⁊ aduerſitates / vt in eis exerceat̃: et ne peiores hoſtes. i. beſtie: id eſt / carnis beſtialitates / ⁊ immũditie contra eũ augeantur. Merito ergo dicitur in Pſalm. Multe tribulationes iuſtorum.

¶ Uel dic ad literam / ꝙ diuina prouidentia nunꝗ̃ dimittit hominẽ ſine hoſte: vt ſemꝑ habeat quod timeat: ⁊ exercitatior atq; cautior inde fiat. Sicut enim videmus de altis regnis ⁊ dominijs / ꝗ̃ vt cõmuniter ſemꝑ habent aliquos ꝑpetuos hoſtes: cũ quibꝰ quaſi ꝑpetua gerũt bella: ſicut facile poteſt dari multiplex exẽplũ: ita etiam in propoſito. Uidet enim diuina ꝓuidentia ꝙ virtus torpeſceret: ſi populꝰ hoſtes / contra quos vires exercitat / non haberet. Quapropter hoſtes hominibꝰ occulte ſuſcitat: etiã regnis et prouincijs forte tãꝗ̃ illis bonũ ⁊ vtile. Sicut ponit Oroſiꝰ de Carthagine vrbe Romanis infeſtiſſima ⁊ rebelliſſima. Nã cũ hanc vrbẽ Romani poſt infinitas cedes ⁊ clades viciſſent ⁊ cepiſſent: diu deliberatũ eſt a ſenatu Romanorũ: vtrũ illa vrbs deleri deberet. Aſſerentibus plurimis nõ eẽ vtile ꝙ deleretur / vt in vrbe rebellionibus dedita / virtꝰ Romana in bellis exercitaret̃: q̃ alias ſi ſine hoſte ⁊ timore viueret / per torporem ⁊ deſidiã faciliter laſſaretur. Quia ſicut dicit Uegetius / ſine exercitio ingenia in artibus / ⁊ brachia in hũanis corporibus irrigeſcunt. Patet ergo cur diuina prouidentia permittit homines vnius prouincie / aut regni / impugnari ab hoſtibus ſuis.

¶ Moraliter et ſexto / per hoc ꝙ dñs precepit populo Iſraelitico / ꝙ cũ Chananeis populis fedus nõ iniret. Item ꝙ in terra ſua eos nullatenus manere ſineret: Non habitẽt (inquit) in terra tua: ne forte peccare te faciãt in me / ſi ſeruieris dijs eorũ. Per hoc (inquã) deſignat̃ / ꝙ cũ peccatoribus ⁊ iniquis / ſiue Judeis / ſarracenis vel hereticis confederari / ſiue amicitias contrahere / vel nobiſcũ morari permittere / nõ debemus: ne forte contingat ſimplices erroribus eorũ decipi et ad adorandũ deos eorũ. i. ad credendum eorum perfidiam inclinari. Idem dic de vſurarijs / ⁊ alijs publicis peccatoribus. Unde Pſalm. Non habitabit in medio domꝰ mee / qui facit ſuperbiam. Et ſimile eſt de alijs peccatis / per ꝗ̃ aliꝰ poteſt coinquinari / dicente Pſalm. Cum peruerſo peruerteris. Item Hierony. iij. parte epiſtolarum ſuarũ. epiſt. lxxxv. Nihil (inquit) tam nocet homini ꝗ̃ mala ſocietas. Talis enĩ efficitur homo / qualium ſocietate fruitur. Nunꝗ̃ cum agno lupꝰ paſcitur / aut pacifice habitat.

bitat. Uir certe caſtꝰ / luxurioſi ſocietatem aufugit. Pluſꝗ̃ impoſſibile puto / virum diutiꝰ in bonis operibus permanere: ꝗ̃ malorũ aſſidua conuerſatione vtitur. Hec ille.

¶ Moraliter et ſeptimo: Notandũ / ꝙ per filios Iſrael (qui interpretant̃ videntes) ſignificantur contemplatiui et viri iuſti: qui tunc vadunt ad occupandum terram ſuam / quando ſtudent in effectu domare carnem ſuam / ⁊ eã ſpiritui (quãtũ patitur ſtatus preſens) ſubiugare. Dominus autẽ hoſtes eorũ. i. carnis tentationes nõ ſtatim vult delere: vt ſic eos ĩ humilitate conſeruet. Itẽ vt virtutem ſue conſtantie cõtra huiuſmodi tentationes valeãt exercere: q̃ nulla virtus ſine hoſte regnat. Ipſos tamen hoſtes. i. carnis tẽtationes / vult cum eis ſub tributo et ſubiectione viuere ⁊ manere. Unde dicit̃ Geñ. iiij. Subter te erit appetitus tuus: et tu dominaberis illius. Quia alias beſtie. i. peccata ſpiritualia: ſicut eſt ſuperbia / elatio / inanis gloria / contra tales multiplicarent: ⁊ ſic in ſolitudinem ſpiritualem redigerentur / atq; virtutum opulentia priuarentur. Quia reuera ſepe fit / ꝙ illi qui carnis tentationes non ſentiunt / de ſua caſtitate ſuperbiunt: et ſic multiplicatis in eis beſtijs: id eſt / ſpiritualibus vitijs: nouiſſima eorũ fiunt peiora prioribus. Utile ergo eſt hoſtes: id eſt / tribulationes et tentationes ſentire: vt diſcamus humiles fieri: et nullatenus de noſtra iuſtitia ſuperbire / aut preſumere: iuxta illud Hebreorũ quinto: Didicit ex his que paſſus eſt obedientiam. Item prime Corinth. v. dicit apoſt. de quibuſdam: Quos tradidi Sathane in interitum carnis ſue / vt ſpiritus ſaluus fiat.

¶ Moraliter et octauo / notandum ſuper illõ verbũ: Nõ inibis cum eis fedus. Quinimmo preceptũ eſt eiſdem filijs Iſrael / ꝙ deos ipſorum gentiliũ non colerent poſtꝗ̃ habitarẽt in terra ipſorum: ſed ꝙ lucos / deos / ⁊ ſtatuas ipſorũ Chananeorũ infideliũ deſtruerent et delerent. Notandũ (inquã) ꝙ per hec omnia deſignatur / ꝙ cũ filij Iſrl̃. i. bõi religioſi deſtinant̃ ꝑ obedientiã ad terras Chananeoꝝ. i. ad monaſteria / in quibꝰ diſſolute viuit̃ reformationis gratia: ſũme cauere debẽt ne deos taliũ. i. vitia et malos mores colãt. i. ſequant̃: ⁊ cũ eis federa male ſocietatis inire. Quinimmo iſti nouiter introducti debẽt deos alioꝝ. i. vitia deſtruere: ſiũr ⁊ prauas coꝝ cõſuetudines inueteratas. Inſuper ſi opus fuerit de dicto monaſterio ſubmouere: ⁊ ad aliud tranſmittere. Nã arbor aut vinea que non fructificat in vna terra: tranſplantata in aliam terram / frequẽter fructificat. Applicatio eſt facilis.

¶ Moraliter ⁊ nono / eundem textum poſſumus exponere de multis curatis et predicatoribus / qui debent acriter increpare vitia: et non inire fedus cum malis: qui tamen ſepe deos eorum adorant. i. vitia eoꝝ diſſimulãt: et quãdoq; eorum

opera mala faciunt: vtpote quãdoq; potãdo cum eis vſq; ad Hebrios/ vel ludẽdo ad ludos interdictos/ ⁊ huiuſmodi: ita vt quãdoq; ipſis ſecularib⁹ deteriores fiant. Taceo de illis prelatis/ aut ꝑdicatorib⁹/ ſiue cõfeſſoribus/ qui habitãt in curijs principũ/ qui non debite increpãt vitia eorum. De numero autẽ talium non erat ille cõfeſſor cuiuſdam principis (quẽ optime noui) de quo intellexi/ ꝙ ſemel noluerit abſoluere dictum principem: eo ꝙ nollet obtemperare eius conſilio/ vbi obtemperandum ⁊ obediendum erat.

¶ Moraliter et decimo/ iuxta illud verbum primũ: Ecce ego mittam angelum ⁊c̃. Notandũ conformiter ad magiſtrum Nicolaum de Lyra/ ꝙ per angelũ domini intelligit̃ bonus prelatus: ſecularis/ vel religioſus: iuxta illđ Malachie.ij. Labia ſacerdotis cuſtodiũt ſcientiã/ et legem ex eius ore requirẽt: ſupple/ ſubditi: angelus enim domini exercituum eſt. Talis autem angelus debet precedere ſubditos ſuos in via morũ/ verbo ⁊ exemplo: ⁊ quantũ in ſe eſt/ finaliter eos introducere in locum quem preparauit illis deus/ ſcilicet in celum.

¶ Moraliter et vndecimo/ iuxta illud: Non erit infecunda ⁊c̃. Notandum conformiter ad eundẽ de Lyra/ ꝙ per hoc deſignatur/ ꝙ in congregatione religioſorum/ ſeu aliorũ bene viuentium/ non debet aliquis ſterilis inueniri: id eſt/ qui careat bono opere/ aut laudabili exercitio. Nullum enĩ vult dominus ocioſum eſſe in preſenti/ ſed vnicuiq; adulto dicit illud Mat.xx. Vade in vineam meã: ⁊ quod iuſtũ fuerit/ dabo tibi.

¶ Moraliter ⁊ duodecimo/ iuxta idem propoſitũ. Notandũ conformiter ad glo. interli. ꝙ ꝓpter peccata hominũ ſepe cõtingit ſterilitas mulierũ ⁊ animaliũ/ necnõ ⁊ ipſi⁹ terre. De primo ⁊ ſcđo legitur Gen.xij. Itẽ.xxvj. ꝙ ꝓpt̃ vxores Abrahe/ ⁊ Iſaac filij ſui/ facte ſũt ſteriles mulieres ⁊ animalia ĩ domo Pharaonis ⁊ Abimelech. Et Michol nõ eſt natus fili⁹/ q2 deriſit Dauid: vt legitur.ij. Reg.vj. Vñ Deuter.xxviij. inter dei maledictiones q̃ dant̃ ꝓpter peccata hominũ/ ſic dr̃: Maledict⁹ fructus vẽtris tui: qđ refert̃ ad mulierẽ. ⁊ maledictus fructus terre tue/ armẽta boum tuorũ/ ⁊ greges ouiũ tuarũ/ ſint ſupple maledicta. Vñ Oſee.ix. de his q̃ profunde peccauerũt/ dicit̃: Da eis dñe vuluã ſine liberis/ ⁊ vbera arẽtia. De tertio dicit̃ ĩ Pſal. Dedit terrã eorũ fructiferã in ſalſuginẽ/ a malitia inhabitantiũ in ea. Itẽ Gen.iij. Maledicta terra ĩ opere tuo. Sed ſpiritualiter iſtud exponẽtes/ Non erit infecũda/ neq; ſterilis in terra tua: per hoc voluit dicere dominus/ ꝙ nulla mulier.i. nulla humana cõſcientia debet eſſe infecũda aut ſterilis.i. ſine bono propoſito/ aut bono opere/ nec etiã ſine gratia dei. Aliq̃ tñ ſunt fecũdi in cõcipiẽdo bonũ ꝓpoſitũ/ q̃ tñ ſunt ſteriles in pariendo: q2 non exequunt̃ efficaciter ſuũ bonũ ꝓpoſitũ/ ſed permittunt ipſum extingui

et perire:

et perire: cõtra quos loquitur Apoſt.j. Theſſa.v. dicẽs: Spiritum nolite extinguere.

¶ Moraliter ⁊ decimotertio/ iuxta illud: Nõ eijciã eos a facie tua anno vno. Notandũ cõformiter ad glo. ordi. ꝙ gẽtes iſte vitia ſignificãt: que nec ſimul nec vno tẽpore in ſanctis extinguuntur/ ne mõſtra terre multiplicent̃.i. ne in ſuperbiã erigant̃/ ⁊ vanã gloriã/ ⁊ huiuſmodi. Ex hac autẽ glo. poteſt ſic obijci (ſecũdum Hugonem Cardi.) Nõ ergo dñs ſimul omnia peccata dimittit. Ad qđ reſpondet/ dicẽs: Quãdoq; pura tenenda eſt hiſtoria/ quandoq; allegoria cum hiſtoria. Et ſi ad literã dñs gẽtes illas a facie filiorũ Iſrael paulatim eiecerit/ ꝑ q̃s vitia deſignant̃: nõ tamen moraliter dicendũ/ ꝙ dñs ideo dimittat oĩa peccata mortalia paulatim: ſed ſimul. Vel dic aliter/ ꝙ dñs vitia paulatim dimittit.i. reliq̃as peccatorũ/ ſiue pronitates. quia in bonis operibus aſſueſcẽdo/ debilitatur fomes ⁊ ꝓnitas ad peccandum.

¶ Moralit̃ et decimoquarto/ iuxta illud verbũ: Emittã ſcabrones ⁊c̃. Notandũ conformiter ad dominũ Petrũ de Pal. ꝙ ꝑ ſcabrões intelligit̃ timor dñi ſeruilis/ qui introducit timorẽ dñi filialẽ ⁊ charitatiuũ/ ſicut ſeta introducit filũ. Vel per ſcabrones (qui de cadaueribus naſcunt̃) ſignificant̃ aculei timoris de peccatis/ cõſciẽtiam pungentes: qui frequenter fugant demones. Vñ Deutero.vij. Inſuper et ſcabrones mittet dñs deus tuus in eos/ donec deleat omnes atq; diſperdat.

¶ Moraliter et decimoquito/ Notandum ꝙ totus iſte text⁹ poteſt exponi de deuoto catholico ab humanis decedẽte. Nã tunc dñs ſpecialiter mittit angelum ſuũ bonũ/ qui precedat eum verſus celum: ⁊ cuſtodiat ipſum a malignis ſpiritib⁹/ tũc maxime tali decedenti inſultantib⁹. Pſal. Inſidiat̃ quaſi leo in ſpelunca ſua: inſidiatur vt rapiat pauperẽ/ ſupple vicinum morti. Itẽ Abac.iij. Ibi abſcondita eſt fortitudo eius: ſupple ab oculis aſſiſtẽtiũ/ ſed non ab oculis ipſius moriẽtis: ſicut patuit de beato Martino/ qui tunc eũ vidit in forma cruente beſtie. Itẽ mittit tunc dñs angelũ ſuũ: vt tandem introducat ſpiritũ in locũ quem illi preparauit de⁹/ per eternã predeſtinationẽ/ ſcʒ in celum. Vñ Luc.xvj. legit̃ de mendico Lazaro ſic: Factũ eſt vt moreretur mendicus/ ⁊ portaret̃ ab angelis in ſinũ Abrahe. Tunc etiã/ ſcʒ in morte iuſti/ dñs inimicus efficitur inimicis illius: ⁊ affligentes eũ/ ſupple demones/ affligit: eos repellẽdo ⁊ ꝓpulſando/ ne tm̃ noceant morienti/ quantũ nocere vellent. Inſuꝑ dictus angelus introducet dictũ morientẽ/ tanq̃ miniſter dñi/ in terrã Amorreoꝝ/ Etheorum ⁊c̃.i. ad ſidereas mãſiones/ vñ ceciderunt mali angeli. Deniq; tũc idẽ deus et dñs terrorẽ ſuũ mittet in precurſum ipſi⁹ fidelis decedẽtis: ſimiliter tunc cunctorũ inimicorũ ſuorũ/ ſupple ſpiritualiũ/ corã eo terga vertet: emittens

ſcabrones

ſcabrones.i.bonos angelos/ꝗ
fugabūt ꝑdictos Chananeos/
Ertheos ⁊c̄.i. malignos ſpiri-
tus.Vñ Pſal. ad propoſitū lo=
quit᷑/dicēs: Sicut deficit fum⁹
deficiant: ſicut fluit cera a fa=
cie ignis/ ſic pereant peccato=
res a facie dei.i. demones qui
antonomatice dicunt᷑ peccato
res. Sed quomodo pereunt a
facie dei / quā nunꝙ viderūt/
nec viſuri ſunt in perpetuū? Di
cendū/ꝙ per faciē dei/intelli=
git᷑ ei⁹ preſentia / quā exhibet
iuſtis morientibus: que terret
et fugat ipſos demones / ſicut
lux tenebras/⁊ dies noctem.

¶ Allegorice ⁊ primo/⁊ cōfor
miter ad glo. interli. ꝑ angelū
quē promiſit dñs filijs Iſrael
ingreſſuris terrā ꝓmiſſionis:
intelligit᷑ Chriſt⁹/qui fuit ma=
gni cōſilij angelus. Angelus
eñ eſt nomen officij. Nā idem
eſt qđ nūcius: ipſe aūt Chriſt⁹
venit in hūc mundū nobis nū=
ciatur⁹ dei patris voluntatē.
Itē hic eſt angelus/quē alius
angelus / ſcȝ Gabriel prenun=
ciauit venturū ad virginē Ma
riā:vt dicit᷑ Luc.j. Et Malac.
iij. Ecce ego mitto angelum
meū/⁊ ꝑparabit viā ante faciē
meā: ⁊ ſtatim veniet ad tēplū
ſuum dominator quē vos que
ritis: et angelus teſtamenti/
quem vos vultis. Hic eſt Chri
ſtus qui fuit angelus:id eſt/nū
cius noui teſtamenti. Hunc
itaꝗ̄ āgelū miſit de⁹ pater ad
nos/ ꝓpter tria ſumme neceſſa
ria. Primo quidē vt precederet
nos in via/qua itur ad celū/ſi=
cut portitor luminis precedit
alios. Ipſe aūt ait Joan. viij.
Ego ſum lux mūdi: ꝗ ſequitur
me/nō ambulat i tenebris/ſed
habebit lumen vite. Scđo vt
cuſtodiret nos in eadē via ab
hoſte maligno. Joā.vj. Hec eſt
voluntas ei⁹ qui miſit me pa=
tris:vt omē qđ dedit mihi nō
perdā ex eo. Item eiuſdē.xvij.
Quos (inqt Chriſt⁹ ad patrē)
dediſti mihi ego cuſtodiui / et
nemo ex eis perijt niſi filius ꝑ=
ditiōis. Tertio/vt nos in celū
introduceret. Joā.xiiij. Vado
vobis parare locum. Hic itaꝗ̄
angelus teſtamēti nō eſt con=
temnendus/ſed in ſacro euan=
gelio loquēs audiendus ⁊ ob=
ſeruandus:qr nō dimittit nos
omnino poſtꝗ̄ peccauim⁹: ſed
expectat nos vt miſereat᷑ no=
ſtri:vt dicit᷑ Eſa.xxx. Inſuꝑ no
men patris eſt i illo.i.eſſentia:
ita vt ſint vnū. Joā. x. Ego et
pater vnū ſumus. Deniqȝ ipſe
de⁹ pater promittit nobis ſpe
cialē protectionē/caſu quo ef=
ficaciter audierim⁹ dictū an=
gelū/dicēs: Q ſi audieris vo=
cem ei⁹/inimicus ero inimicis
tuis/⁊ affligam affligentes te.
Precedetꝗ̄ te angelus meus:
id eſt/Chriſtus/ vel bonus an=
gelus. Et tūc expone/vt prius
in vltima expoſitione morali
dictum eſt.

¶ Allegorice ⁊ ſecundo/⁊ cō=
formiter ad dñm Petrum de
Pal. Iſte angelus eſt Chriſt⁹/
qui eſt magni cōſilij angelus/
miſſus a deo patre in hūc mū=
dum. Joā.iij. Sic de⁹ dilexit
mundū:vt filiū ſuū vnigenitū
daret/ vt omnis ꝗ credit in eū
non pereat/ ſed habeat vitā e=
ternā. Et iterū ibidē: Non eīm
de⁹ miſit filiū ſuū in mundū/
vt iudicet mūdū: ſed vt ſaluet᷑
mundus

mundus ꝑ ipſum. Hic igit᷑ an=
gelus eſt diligēter audiēdus/
⁊ obſeruādus / ⁊ nō contēnen=
dus. Cui⁹ tñ cōtrariū fecerunt
Judei/ꝗ dixerūt:Vidim⁹ eum
nō habētē ſpeciē/neꝗ̄ decorē.
Nos putauim⁹ eū q̄ſi leproſū/
et ꝑcuſſum a deo/⁊ humiliatū
Eſa.liij. Ac vero ꝗ eū ſic con=
tēpſerunt/non dimittet impu=
nitos/ſed iam puniuit ꝑ Titū
⁊ Veſpaſianū/atꝗ̄ durē increpabit
in die iudicij. Fuit etiā
nomen patris in eo.i.virt⁹. Vñ
Philip.ij. dr̄ ꝙ ipſe dedit ei no
men/qđ eſt ſuꝑ omne nomen.
Q aūt hic ꝓmittit dñs ſe ꝑſe=
cuturū Chananeos inhabitā=
tes terrā promiſſionis / ⁊ pau=
latim expulſurū/ illucꝗ̄ intro=
ducturū dictos filios Iſrael:
deſignat fideles Chriſtianos
occupaturos terras prius oc=
cupatas ab infidelib⁹ ⁊ idolo=
latris/atꝗ̄ Judeis. Hoc tñ nō
plene fiet cito / ſed paulatiue:
cōplere aūt ⁊ integraliter ver=
ſus finē mundi / quandoquidē
reliquie Iſrael ſalue fiēt Eſa.
x. ⁊ fiet vnū ouile/⁊ vn⁹ paſtor
Joan.x. Tunc etiā ponet dñs
terminos eccleſie Chriſtiane
a mari vſꝗ̄ ad mare/⁊ a flumi=
ne vſꝗ̄ ad terminos orbis ter=
rarū. Et ſicut Joſue paulatiue
deſtruxit idololatriā de terra
Chanaan: ita ⁊ Chriſt⁹ qui et
Joſue.i.mundi ſaluator dict⁹
eſt/predicās tam per ſe / ꝗ̄ per
apoſtolos ſuos / atꝗ̄ eorū ſe=
quaces/expulit ⁊ expellet om=
nem idololatriā de mūdo iſto.
Qua eiecta/ totus mūdus ado
rabit vnum ſolum verum deū:
vt dictum eſt.

¶ Allegorice ⁊ tertio/ꝑ Cha
naneos ⁊ ceteras nationes in=
fideliū/ de quibus precepit do
minus filijs Iſrael vt paula=
tim eas eijcerēt de terra pro=
miſſionis: deſignant᷑ Judei/ꝗ
nequaꝗ̄ ſunt tollerādi in ter=
ra inhabitata a filijs Iſrael.i.
a Chriſtianis / qui vident deū
ꝑ fidē/ ⁊ ꝗ ſunt ſpecialiter filij
dei: qr regenerati ſacro fonte
baptiſmatis. de quibus Joā.j.
Dedit eis poteſtatē filios dei
fieri:ſed quib⁹? Certe his qui
credunt in nomine eius/ ⁊ qui
ex deo nati ſunt/ſcȝ modo pre=
dicto. Sunt igit᷑ tales Chana=
nei.i. Judei/ ꝑ principes Chri
ſtianos qui habent manū for=
tem eijciēdi de terra/ ⁊ de me=
dio Chriſtianoꝝ/ne modicum
fermentū totā maſſam/ aut ſal
tim multā corrumpat: vt dicit
Apoſt.j. Corin.v. Expurgate
(inquit) vetus fermentū.i. Ju=
deos inueteratos ab antiquo
in perfidia ſua. Cuius cauſam
ſubdit / cum ait: Vt ſitis vos
ſupple Chriſtiani noua cōſper
ſio: id eſt / vt ſitis ſynceres in
fide. Unde propter talem ex=
purgationem rex Francie ex
priuilegio apoſtolico vocatur
rex Chriſtianiſſimus. Et nu=
per propter eandem cauſam
rex Hiſpanie dicitur rex Ca=
tholicus. Unde princeps qui
facit talem expurgationē/me=
rito poteſt dicere illud verbū
Pſalmiſte: De⁹ oſtendit mihi
ſuper inimicos meos / ſcilicet
Judeos/ꝗ ſunt inimici nomi=
nis Chriſti ⁊ Chriſtiani/ne oc
cidas eos: nequando obliui=
ſcātur populi mei:id eſt/ Chri=
ſtiani/qui tunc ad memoriam
reducūt dominicā paſſionem/
et mortem/

⁊ mortem/cū vident filios co=
rum qui occiderunt eū: ſicut
filius memorat mortis patris/
quando videt. eum qui ipſum
occidit. Nihilominus quia di=
cti Iudei infeſti ſunt Chriſtia
nis/vbi poſſunt preualere: cō=
temnentes ritum eorū/ ⁊ ſim=
plices ſeducentes atqꝫ imper=
fectos vbi poſſunt: Inſuք quia
ſepe compertū eſt ꝙ iniuriati
ſunt ſacramento altaris: ideo
optimo iure poſſunt eos de fi=
nibꝰ ſuis eiicere. Unde ⁊ ſub=
ditur: Diſperge illos in virtu=
te tua/ ⁊ depone eos: ſupple de
habitationibus ſuis. Nullatenus tamen cogendi ſunt ad fi=
dem: nec eoꝝ paruuli/ ipſis in=
uitis/ baptizādi. Sed vtrunqꝫ
relinquendum eſt diuino iudi=
cio ⁊ voluntati: quia cui vult
deus miſeretur/et quē vult in=
durat: vt dicit in decretis/ di=
ſtin. xlv. de Iudeis quia vt di=
cit ibi glo. et ponit. xxiij. q. iij.
vides. nemo inuitus ſit bonus.
Hoc etiā prohibetur/ne fictos
catholicos haberet eccleſia:
vt dicitur vbi ſupra/ ⁊ ſunt ver
ba Auguſtini.

¶ Allegorice ⁊. iiij. iuxta illō:
Benedicam panibus tuis ⁊ a=
quis. Iſtud pōt referri ad duo
precipua ſacramēta: ſcilicet al
taris/et baptiſmi: quorū vnum
eſt maxime neceſſitatis/ ſcilicet
baptiſmꝰ: quia niſi quis rena=
tus fuerit denuo/non poteſt vi
dere regnum dei. Ioan. iij. Al=
terum autem/ ſcꝫ ſacramentum
altaris/eſt maxime dignitatis:
tanqꝫ continens realiter ipſum
Chriſtum/ ⁊ non ſolum effectū
ipſius. Ioā. vj. Ego ſum panis
viuus/qui de ⁊c. Tūc ergo be=
nedicit deus panibꝰ noſtris et
aquis/cū benedicit per ſpecia=
lem gratiam vtriuſqꝫ ſacramen=
to: ſcilicet altaris/ cuius mate=
ria eſt panis: ⁊ ſimiliter baptiſ=
mi/cuiꝰ materia eſt aqua. Plu=
raliter autem dicit dominꝰ de
ſacramēto altaris/ benedicam
panibus tuis: propter frequen
tationem ⁊ reiterationē ipſius
ſacramēti. Idem etiam poteſt
dici de benedictione aquarū.
Non tamen ſic intelligendo ꝙ
ipſe baptiſmus reiteretur cir=
ca eundem/ſed circa diuerſos:
qꝛ character baptiſmalis ē in=
delebilis/nec perditur ex quo=
cūqꝫ peccato: vt patet. j. q. j. q̄
quidem. ante medium. Item
xxxij. q. vij. vnde licite.

¶ Allegorice ⁊ quīto: p Cha=
nanceos/ceteroſqꝫ infideles exi
ſtentes in terra promiſſionis:
⁊ quos non deleuerunt filij Iſ
rael vno āno/ſed paulatim: in=
telligūtur heretici/ qui ſunt in
eccleſia in medio tritici: id eſt/
fidelium: et qui non poſſunt de
facili et cito extirpari/ vt ſcili=
cet habeant deuoti catholici/
⁊ ſignāter docti ⁊ literati/ ma
teriā boni ⁊ laudabilis exerci=
tij. Hinc Apoſt. j. Corinth. xj.
ait: Oportet (inquit) hereſes eſ
ſe: vt qui probati ſunt/ manife=
ſti fiant in vobis. Super quo di
cit glo. interl. ꝙ Apoſtolus nō
vult nec optat hereſes eſſe: ſed
ſcit futuras. Itē quia hoc vtile
eſt: vt qui probati ſunt/ manife
ſti fiant. Item gloſ. ordi. dicit/
ꝙ heretici proſunt ſuo malo ec
cleſie. Omnes (inquit) inimici
eccleſie/ vel errore cecati/ vel
malitia deprauati/proſunt ec=
cleſie: qꝛ ſi accipiunt poteſtatē
corpo=

corporaliter affligēdi/exercēt
eius patientiam. Si vero male
faciendo aduerſantur ei: exer=
cent eius ſapiētiam. Ab aduer
ſario enim mota queſtio/diſcē=
di exiſtit occaſio. Sicut patet i
gymnaſio Sorbonico Pariſ.
Non eſt ergo neceſſe/nec bonū
ſimpliciter/hereſes eſſe: aut per
ſe/aut ex parte hominū: ſed ex
parte dei/ elicientis ex hoc bo
num. Quia ſicut dicit Auguſt.
in Enchiridio: Deus adeo om=
nipotens eſt ⁊ bonus/ꝙ non ſi=
neret mala fieri/ niſi ex eis eli=
ceret maiora bona. Sicut ex p
ſecutione tyrannorum/ ipſe eli
cuit patientiam martyrū. Quē
admodum ergo aurum probat
i fornace/ſic ⁊ fideles inter he=
reticos. Practica de modernis
hereticis Lutheranis. Et bre=
uiter (vt dicit Auguſti. lib. vij.
confeſſionum) Improbatio he
reticorū facit eminere quid ec
cleſia Chriſti ſentiat: ⁊ quid ſa
na doctrina habeat. Hec ille.

¶ Allegorice ⁊. vj. iuxta prin=
cipiū preſentis clauſule: notā=
dum ꝙ per angelum poteſt in=
telligi bonus ⁊ deuotus prela=
tus/ angelicam ducens vitam:
qui ſcꝫ a deo datur ⁊ mittitur/
vt per ipſum populus exempla
riter ꝓcedatur: virtualiter cu=
ſtodiatur: et ad locum paratū/
id eſt/ ad paradiſum finaliter
introducatur. Quia reuera ta=
lis prelatus debet eſſe a deo
miſſus ⁊ datus: non affectione
inordinata/vel per ſimoniā ꝓ=
creatus. Debet etiam populū
precedere in omni virtuoſo et
laudabili opere/ atqꝫ exempla=
riter anteire/vt poſſit cum effe
ctu dicere ſubditis cum Chri=
ſto: Exemplū dedi vobis. Luc.
xxij. Inſuper debet poplm ſuū
ab aduerſarijs. i. a demonibꝰ/
hereticis/ ⁊ tyrannis defende=
re: ⁊ viā ſalutis poplo ſuo pre=
parare: ⁊ ſic ipſum (quātum in
ſe eſt) in paradiſum introduce
re. Et de tali angelo ſcriptum
eſt Malac. iij. Ecce ego mitto
angelum meū/ qui preparabit
viam ante faciem tuam.

¶ Allegorice ⁊. vij. iſta verba
poſſūt recte exponi de ſanctis
patriarchis/qui fuerūt tempo
re legis naturalis/ aut ſcripte:
quales fuerunt Noe/ Abrahā/
Ioſeph/ Moyſes/ ⁊ ſimiles: qui
tanqꝫ angeli fuerūt a deo miſ=
ſi: ⁊ hoc ideo vt precederēt ver
bo ⁊ facto/ſiue exemplo/popu
lum ſue gentis: ⁊ introducerēt
(quantū in eis fuit) dictum po
pulum in locum quem prepara
uit illi dn̄s: ſcꝫ in limbum/vſqꝫ
ad celi apertionem fiendā per
Chriſtū. Et breuiter (vt dicit
Gregor. in prologo ſuorū mo=
ral. ca. x.) quemadmodū aſtra
ſuis vicibus in faciem celi ve=
niunt: quouſqꝫ ſol in finem no=
ctis oriatur: ſic ad illuminādū
noctem ꝑſentis vite/ miſit deꝰ
varios ſanctos et patres/ quo=
uſqꝫ venit in hūc mundum ve=
rus ſol/ illuminaturus omnem
hominē venientē in hunc mun
dum. Nam ad oſtēdendā inno=
centiam/ venit Abel: ad oſten=
dendam longanimitatem ſpei/
venit Noe. Ad inſinuandā ob=
ediētiam/venit Abraham. Ad
oſtendendam caſtitatem/venit
Ioſeph. Ad inſinuandam vite
ſanctimoniam/venit Moyſes.
Ad oſtendendam inter flagel=
la patientiam/venit Iob. Hec
ille.

ille. Tu vero adde / q ad oſten
dendam totius vite perfectio
nem et conſummationem / tan=
dem venit Chriſtus. Ad cuius
imitationē hortatur nos Apo
ſtolus / Ephe. v. dicens: Eſtote
imitatores dei / ſicut et filij cha
riſſimi. Poſtremo / verſus finē
ſeculi miſit illos angelicos vi=
ros et euāgelicos / Dominicum
ſcilicet / et Franciſcum / qui nun
ciarent mūdo penitentiā / prin=
cipaliter ſuper tribus ſceleri=
bus: de quibus. j. Joan. ij. Om
ne quod eſt in mundo / concupi
ſcentia carnis eſt / et concupiſcē
tia oculorum / et ſuperbia vite.
Hi itaque angelici viri preceſſe
runt vna cum ſuis ſequacibus
ſecundū domini aduentum: ſi=
cut et Joan. Baptiſta preceſſit
primum. Et quicunque efficaci=
ter audierit vocem eorum / pe=
nitentiam agēdo / et a peccatis
ceſſando / atque bonis operibus
inſiſtēdo: dominus defendet eū
in vita pariter et ī morte ab ini=
micis ſuis ſpiritualibus. Et iſtud
eſt quod promittit dominus in
figura huius populo Jſraeli / di
cens: Inimicus ero inimicis
tuis: et affligentes te / affligam.
Inſuper introducet eum in il=
lam terram viuentium / de qua
olim ceciderunt infideles ſpiri
tus / Michaele cum ſuis cōtra
eos preliante: iuxta illud Apo
caly. xij. Factum eſt preliū ma=
gnum in celo / Michael etc.
¶ Anagogice: Jſtud poſſumus
exponere de animabus beatis /
que ex dei ordinatione in fine
ſeculi deſcendent in hanc val=
lem miſerie / non quidem vt ite
rum patiantur / ſed vt ſuis cor=
poribus reuniātur: ſicque totus
homo in celo pmictur / in cor=
pore ſcilicet / et aīa. Occurren=
te igitur dicta reſurrectiōe / do=
minus mittet ſuum angelum / q
precedet deſcenſum dictarum
animarum: vt clamet / et dicat:
Surgite mortui / venite ad iu=
dicium. Jtē vt cooperetur Chri=
ſto / qui tūc reformabit corpus
humilitatis noſtre / configura=
tū corpori claritatis ſue: vt ha
betur Philip. iij. Deinde vt cu
ſtodiat ipſum hominem glorio
ſum in via qua itur ad celū: iu=
xta illud Pſal. Spiritus tuus
bonus deducet me in terrā re=
ctam. Et tādem introducet di
ctum hominem electum in lo=
cum quem preparauit ab eter=
no illi deus: de quo Joā. xiiij.
Jn domo patris mei māſiones
multe ſunt. Precedet igitur an
gelus bonus quemlibet beatū
aſcendentē in celum / in ſpiritu
et corpore: et introducet eū ad
Ammorreū / et Etheum / et Phe
reſeum etc. / id eſt / ad ſidereas il
las māſiones / ad quas perue=
niſſent mali angeli ſi in bono
gratie (in quo cōditi ſunt) per=
ſtitiſſent.

¶ Exodi. xxiiij.

¶ Prima clauſula.

Moyſi quo=
que dixit:
Aſcēde ad
dominum / tu et
Aarō / Na=
dab / et A=
biu / et ſep=
tuagita ſe=
nes ex Jſ=
rael: et adorabitis procul. So=
luſque Moyſes aſcendet ad do=
minum: et illi non appropinqua
bunt / nec populus aſcendet cū
eo. Venit ergo Moyſes / et nar=
rauit plebi oīa verba dñi / atque
iudicia. Reſpōditque omnis po=
pulus vna voce: Omnia verba
dñi / que locutus eſt / faciemus.
Scripſit autē Moyſes vniuer=
ſos ſermones domini.
¶ Hiſtorialiter: Poſtquam in pce
denti caplo dñs locutus eſt de
multiplici pcepto iudiciali / pa
riter et de quiete ſeptimi anni /
et ſeptimi diei. Jtē de tribus ſo
lennitatibus / de hedo non co=
quēdo / de angelo pcedēte / de
hoſtibus eijciēdis paulatim: Jtē
q filij Jſrael eſſent poſſeſſuri
terras infideliū / nō tamē deos
eorū colerent / nec fedus cū il=
lis inirent: hic conſequēter in=
cipit loqui de aſcenſu ad dñm.
Jtē de volumine federis / de ta
bulis lapideis / et de mora Mo=
yſi in mōte. Refert ergo Moy=
ſes famulus dñi / qualiter dñs di
xit ei: Aſcēde ad dñm. Hic eſt
igitur queſtio de aſcenſu Moyſi
ad dñm / pro lege decalogi ſuſ=
cipienda. Nā in precedētibus
ipſe dñs locutus eſt de multipli=
ci differentia pceptorū iudicia
lium. Hic vero incipit loqui de
pceptis moralibus / ad que ordi=
nātur pcepta iudicialia. Finis
autē et ſi ſit primus in intētio=
ne: eſt tamē vltimus in execu=
tione: vt habetur. ij. Phyſi. Nihi
lominus eſt queſtio q pcepta pri=
mo data ſunt: Judicialia ſcilicet / vel
decalogi? Sed de hoc dicetur in
ſolu. ad. j. dub. Dicit ergo textus
pſens: Moyſi quoque dixit. Jn=
terli. non dñs / ſed angelus in
pſona dñi: et q in figura loque=
batur: Aſcēde ad dñm. Poſtquam
ſupple deſcēderis / et populo p=
dicta pcepta iudicialia tradi=
deris / et ipſa cōfirmaueris: tu et
Aaron / Nadab et Abiu / et. lxx.
ſeniores ex Jſrael. Sed cur iſtos
pre ceteris iubet dñs aſcende=
re? Dicēdum / q ad oſtēdēdum
q tā ſacerdotes quam iudices de=
bent eſſe medij inter deū et po=
pulum: et adorabitis pcul / ſup=
ple ſimul / omnes genua flectē=
tes: Solus autē Moyſes aſcē=
det ad dñm. i. ad illā caliginē
in qua dñs apparebit: et illi / q
ſcilicet ſecū aſcēdent / nō appropin
quabūt: quaſi ſupple ſint in mō
te. Nec populus aſcēdet cū eo /
ſcilicet cū Moyſe / ſicut ſeniores p=
dicti. Patet ergo q fuerunt tres
gradus. Primus enim gradus fuit
cōmunitas populi / q ſtetit ad
radicē mōtis. Secūdus gradus
fuerūt Aarō / Nadab / et Abiu / et
lxx. ſenes q aſcēderūt cū Moy
ſe: ſed non vſque ad caliginē. Jn
tertio autē gradu aſcēdit et ſe=
dit ſolus Moyſes. Sequitur: Ve
nit ergo Moyſes. hic ponitur legū
iudicialiū ꝯfirmatio / et accepta
tio a pplo. Nā cū Moyſes de=
ſcendiſſet de mōte / et narraſſet
plebi oīa verba et iudicia dñi:
ait pplus vna voce / dicēs: Oīa
verba dñi q locutus eſt / faciemus:
ſupple opere et facto. Et vt dicit
Pet. Comeſt. ſignauit Moyſes
eos futuros trāſgreſſores: et in
hoc verbo mēdaces: quia nō ſic fe=
cerūt. Et ſic patet de ſenſu lrali.
¶ Circa hanc clauſulam / mo=
uentur aliqua dubia.
¶ Primū igitur dubiū: Que pce
pta pmo data ſunt a dño: iudi=
cialia. ſ. an decalogi? Ad hoc ē
duplex opinio. Prima eſt He=
breorum / dicētiū q illud quod habetur. c.
iſto / vſque ad illū locū: Dixit do=
minus

minus ad Moyſen/ Aſcēde ad
me in montem: factum fuit an=
teꝗ̄ dominus loqueretur decē
precepta decalogi: de quibꝰ di
ctum fuit prius/ videlicet.xx.c.
ita ꝙ quarta die tertij menſis
ab exitu filiorū Iſrael de Egy
pto (capiēdo tamen partē pro
toto) dominus dixit Moyſi/ ꝙ
deſcēderet ad populum/ ad de=
nunciādum illis precepta eius
de preparatione populi ad re=
cipiendum legem ore dei pro=
mulgādam. Item ad hoc ꝙ po
neret terminos circa montem:
de quibus dictum eſt prius/ vi=
delicet.xix.c. Item ad denun=
ciandum predicta precepta iu=
dicialia populo/ que ipſe Moy
ſes receperat a domino. Et cō=
ſequenter quinto die predicti
menſis/ Moyſes edificauit al=
tare/ ⁊ aſperſit ſanguinē victi=
me ſuper populum/ in ſignū ꝓ=
feſſionis legis: ⁊ Moyſes cum
Aaron et ſenioribus aſcendit
ad dominū/ ad facti confirma=
tionem. Et conſequenter ſexta
die/ que erat quinquageſima a
die exitus de Egypto/ dn̄s ad=
ueniēte populo/ locutꝰ eſt decē
ꝓcepta: lꝫ ſcribant̄ prius data:
vcꝫ.x.c. Et ſi dicat̄/ ꝙ ſcribunt̄
poſt iudicialia: dicunt ꝙ in ſa=
cra ſcriptura aliq̄ prius facta/
frequenter ſcribunt̄ poſterius.
Secunda/ eſt opinio catholico
rum/ qui cōmuniter dicunt (vt
dicit de Lyra) ꝙ illud quod cō
tinet̄ in.c. iſto/ fuit factū poſtꝗ̄
dominus dederat ore proprio
decem precepta. Nam cum po=
pulus non poſſet ſuſtinere lo=
quentem dn̄m/ rogauit Moy=
ſen vt ipſe acciperet legē a do=
mino/ ⁊ eis referret: vt dictum
eſt prius/ videlicet.xx.c. Et tūc
populo redeunte ad caſtra/ ipſe
Moyſes aſcēdit ad dn̄m/ ⁊ ac=
cepit ab eo iudicialia ꝓcepta:
quibus acceptis/ deſcendit ad
populum ad denunciandum: ⁊
tunc facta ſunt iſta que ſcribū=
tur in hoc.c. Et hoc dictū (inq̄t
de Lyra) videtur magis cōcor
dare litere.

¶ Secundum dubium mouet̄
propter illud verbum: Omnia
verba dn̄i/ que locutꝰ eſt/ facie
mus. Queritur ergo vtrum po=
pulus ſit mentitus? Videtur ꝙ
ſic: quia non ſic fecit ſicut pro=
miſit. Dicendū/ ꝙ non eſt tunc
mentitus populus: quia ſic ha=
bebat in mente/ ſicut promitte
bat ore. Mētiri autem/ eſt con
tra mentem ire/ vel loqui. Vn=
de magiſter ſen̄. diſtin.xxxviij.
tertij dr̄/ ꝙ mēdaciū ē falſa vo
cis ſignificatio/ cum intētione
fallendi. Vnde Pſalm̄. loquēs
de peccatoribus ait: Labia do
loſa in corde et corde locuti
ſunt. Vbi gloſſ. Vbi eſt duplex
cor/ ita ꝙ aliud dicitur/ ⁊ aliud
intenditur/ ibi eſt mendaciū.

¶ Tertium dubium mouet̄ ꝓ=
pter illud verbum: Scripſit au
tem Moyſes ⁊c. Queritur er=
go de quibus ſermonibꝰ intel=
ligitur? Dicēdum/ ꝙ de ſermo=
nibus iudicialibus: quos ipſe
Moyſes ſcripſit ad perpetuā
rei memoriam. Non autē intel=
ligitur de decē preceptis deca
logi/ q̄ a domino ſcripta ⁊ tra=
dita ſūt in tabulis lapideis: vt
dicit gloſ. interli.

¶ Moraliter ⁊ primo: notādū
ꝙ Moyſes (qui interpretatur
ſumptus de aquis) ⁊ Aaron (q̄
interpretatur mōtaneus.) Na=
dab/

dab/ qui interpretatur māſue=
tus: ⁊ Abiu/ qui interpretatur
ſpōtaneus. Per.lxx. vero/ qui
numerus conſtat ex ſeptenario
decies ducto. Vel ex denario
ſepties multiplicato/ qui oēs
aſcenderūt ad dominum/ ſigni
ficatur/ ſecūdum dominū Pe=
trum de Pal. ꝙ quicunqꝫ vult
aſcendere ad dn̄m/ ſiue ad di=
uinorum contemplationē: de=
bet has omnes interpretatio=
nes habere. In primis nempe
debet eſſe Moyſes: id eſt ſum=
ptus de aquis per mundicie
puritatem. Item Aaron: id eſt
montaneus/ per fortitudinem.
Nadab. i. manſuetus/ per tran
quillitatem. Abiu. i. ſpōtane=
us/ per promptam volūtatem.
Item debet adimplere dena=
rium legis diuine/ adiutus ſe=
ptiformi gratia ſpiritusſancti.
In hunc igitur modum talis
homo tendet ⁊ perueniet ad
contemplationem conditoris.

¶ Moraliter et ſecundo/ per
Moyſen/ qui ſolus aſcēdit ad
dominū/ et qui fuit vir totius
perfectionis: deſignat̄ ꝙ ſoli
perfecti. i. qui ſunt ſine pecca=
to/ celum conſcendunt. Et ta=
les ſunt in triplici differentia.
Primi ſunt qui baptiſmū ſuſce
perunt/ ⁊ cum tali gratia dece
dunt. In cuius figuram ipſe
Moyſes/ qui fuerat aſſumptꝰ
de aquis aſcendit ad dominū:
vt hic dicitur. Secūdi ſūt mar
tyres. Vnde et de Stephano
legitur Actuum ſeptimo/ ꝙ cū
lapidaretur/ eleuans oculos
ſurſum/ vidit celum apertum.
Tertij ſunt viri illi qui nō pec
cauerūt: aut ſi aliquando pec=
cauerunt/ poſtea tamen condi=
gnam penitentiam egerūt. In
cuius figuram dixit Chriſtus
latroni pendenti in cruce Lu=
ce.xxiij. Hodie mecum eris in
paradiſo. Et Matthei.iij. Pe=
nitentiam agite/ appropinqua
bit enim regnum celorum.

¶ Moraliter et tertio/ ꝑ pre=
dictos viros/ qui aſſociauerūt
⁊ comitatū prebuerūt Moyſi
vſqꝫ ad certam diſtantiam: de=
notatur ꝙ epiſcopi et ceteri
eccleſie prelati (qui per Moy=
ſen ſignificantur) debent ha=
bere honeſtā ⁊ religioſam co=
mitiuam. i. viros morigeratos
⁊ ſcientificos domeſticos/ ⁊ nō
viros diſcolos et prauos. Sic
eſt̄ dr̄. ij. q. vij. cū paſtoris. Itē
duobꝰ.c. ſequētibus. Vn̄ ibi re
prehēdit̄ quidā epiſcopꝰ Maſ=
ſilie̅. q̄ in domo ſua prauos ho
mines ſecū habebat/ ⁊ ſignan=
ter quēdā preſbyterū lubricū.
Itē ibidē.c. epiſcopi. ſic dicit
Paſchalis papa: Epiſcopi le=
ctioni ⁊ orationi vacēt/ ⁊ ſemꝑ
ſecū preſbyteros et diacones/
aut alios boni teſtimonij cleri
cos habeāt: vt ſcd̄m apoſtolū/
⁊ ſctōꝝ patrū inſtituta/ poſſint
irreprehēſibiles inueniri. Itē
de cōſec. diſt. j. epiſcopꝰ. ſic dr̄:
Epiſcopꝰ deo ſacrificās teſtes
ſecū habeat/ in ſolennioribus
q̄ppe diebꝰ/ aut. vij. aut. v. aut
iij. diaconos (q̄ oculi eiꝰ dicun
tur) ⁊ ſubdiaconos atqꝫ cete=
ros miniſtros ſecū habeat/ q̄
ſacris induti veſtimētis ⁊c̄. No
ta etiā.c. ſequēs/ q̄d īcipit/ Iu=
bemꝰ. Hec igit̄ notare debent
epiſcopi/ q̄ more nobiliū laico
rum habēt diſſolutā familiā.
Olim enim dicebat Chriſtus
Mat.xj. ꝙ q̄ mollibꝰ veſtiunt̄/

in domi=

in domib⁹ regū ſūt. Sed hodie
poteſt dici / ꝙ in domib⁹ epi-
ſcoporū ⁊ prelatorum ſunt.
¶ Moraliter et quarto / ꝑ hoc
ꝙ ſolus Moyſes (ꝗ purus erat
⁊ caſt⁹) iuſſus eſt aſcēdere ad
dñz: ſignificaꝛ / ꝙ caſti apti ſūt
aſcendere in celū ad dñm. Uñ
qꝛ beat⁹ Jo. euāgeliſta fuit ca
ſtiſſim⁹: vtpote quē dñs de nu
ptijs (volētē nubere) vocauit /
vt dicit Hiero. in prologo ſup
euangeliū eiuſdē: ideo cū alijs
duob⁹ apoſtolis vocat⁹ a Chri
ſto interfuit ei⁹ trāſiguratio-
ni: Matt. xvij. Corpus enī ele
mētale quāto purius / tāto na-
turaliter pl⁹ aſcendit: ſicut pꝫ
d igne / reſpectu terre / vł aque.
Applicatio eſt facilis.
¶ Moraliter ⁊ quinto / Moy-
ſes ꝗ (vt dictū ē) ſūpt⁹ de aq̄s
īterpretaꝛ: ⁊ cui dictū ē / Aſcē
de ad dñm: deſignat verū peni
tētē / ꝗ habitat ī aquis lachry
marū ī ꝑſenti: ꝗs effundere nō
ceſſat tā ꝓ cōmiſſis peccatis /
ꝗ̄ ꝓ incolatu vite ꝑſentis / ꝗ̄
etiā ꝓ miſerijs alienis: deniꝗ
ꝓ cōpaſſione dñice paſſionis.
Hic igiꝛ Moyſes cum venerit
ad horā mortis: aſſumeꝛ ꝑ ma
nus ſui boni angeli / ⁊ duceꝛ
cum ingēti iubilo ad dñm: vbi
habebit perpetuam letitiā et
cōſolationē. Hinc Mat. v. Bi:
Beati ꝗ lugent / qm̄ ipſi cōſola
buntur. Et Jo. xvi. Plorabitis
⁊ flebitis vos: mūdus. i. homo
mūdan⁹ gaudebit: vos aūt ſup
ple veri penitētes / triſtabimi-
ni. Sed triſtitia veſtra verteꝛ ī
gaudiū: ſupple ſupnū / eternū /
⁊ ꝑfectū. Uñ cū Salomon pre-
miſiſſet Eccł's. iij. dicēs: oīa
tēp⁹ habēt: deinde ſubiūxiſſet /
tēp⁹ flendi: mox ſubiūxit / ⁊ tē-
pus ridēdi: primū tēp⁹ referēs
ad ſtatū preſentē: ſecūdū ve-
ro ad ſtatū future beatitudi-
nis. Itē in Pſal: Qui ſeminant
in lachrymis / in ꝑſenti ſupple:
in exultatione metēt. ſ. in futu
ro. Eūtes ſupple ī preſenti ſta-
tu: ibāt ⁊ flebāt / mittētes ſemī
na ſua. Ueniētes aūt ad ſtatū
glorie / veniēt cū exultatione /
portantes manipulos ſuos. i.
gaudiū pro luctu / preciū ꝓ me
rito / ⁊ quietē eternā ꝓ breui ⁊
momentaneo labore.
¶ Moraliter et ſexto / iuxta il-
lud ꝟbū: Solus Moyſes aſcē-
det in montē. Notandū / ꝙ vt
dicit Rabanus / ⁊ poniꝛ in glo.
ordi. pri⁹ precipiꝛ vt Moyſes
⁊ Aaron / Nadab ⁊ Abiu / atꝗ
lxx. ſeniores aſcendāt ad dñz:
⁊ ſtatim ſubiūgiꝛ ꝙ ſol⁹ Moy-
ſes aſcendit ad dñm. Ceteri nō
appropinquēt / ſed adorēt pro-
cul: moraliter īſtruimur vires
noſtras perpendere / nec vltra
poſſe noſtrū arcē cōtemplatio-
nis attingere. Sed quantū di-
uina clementia vocat / et regu-
la ſcripture ꝓuocat / que dicit
ſupple Eccłi. iij. Altiora te ne
queſieris / ⁊ fortiora te ne ſcru
tat⁹ fueris: ſed q̄ precepit tibi
de⁹ illa cogita ſemꝑ / ⁊ in plu-
ribus operibus eius ne fueris
curioſus. Itē Prouer. xxv. Si-
cut qui mel multū comedit / nō
eſt bonū ei: ſic ꝗ ſcrutator eſt
maieſtatis / opprimeꝛ a gloria.
Non igiꝛ omnib⁹ datū eſt aſcē
dere ad dñm in mōtē cū Moy
ſe / per indagationē altorū my
ſteriorum eius / ſed ꝗbus datū
eſt ab eo. Quibus ergo datum
eſt / gratias de hoc agāt / ⁊ in-
de ne ſuperbiāt: et ꝗbus nō eſt
datum / patiēter ferant. Qꝛ no-
uit dñs quid magis expediat
ſaluti vniu cuiuſꝗ. Hoc etiam
ſignificaꝛ per hoc / ꝙ quatuor
viri / itē. lxx. aſcenderunt vſꝗ
ad mediū mōtis cum Moyſe:
alijs remanentibus in radice
montis. Nā per hoc ſignifica-
tur ꝙ vnuſquiſꝗ vires ſuas de
bet metiri / ⁊ non tranſcēdere.
In cui⁹ etiā figura iuſſi ſunt fi-
lij Iſrael colligere de manna /
quantum ſibi ſufficiebat: vt di
ctum eſt prius. xvj. ca.
¶ Moraliter ⁊ ſeptimo / iuxta
illud: Solus aūt Moyſes aſcē
det ad dñm. Notādum cōfor-
miter ad beatū Grego. ⁊ poni
tur in glo. ordi. ꝙ Moyſes / vt
ſublimia dei precepta percipe
ret / alta cōſcēdit: ⁊ vt interna
penetraret / ab externis tumul
tibus ſe occultauit: qꝛ ſancti
viri (ꝗ exteriorib⁹ deſeruire of
ficijs neceſſitate cogūtur) ſtu-
dioſe ſemꝑ / quātū poſſunt / ad
cordis ſecreta cōfugiūt: ibiꝗ
cogitationis intime cacumen
aſcendunt / ⁊ legē quaſi in mō
te percipiunt: dum poſtpoſitis
tumultibus actionum tempo-
ralium / in cōtemplationis ſue
vertice ſuperne voluntatis ſen
tentiam perſcrutātur.
¶ Moraliter ⁊. viij. et confor-
miter ad dñm Pet. de Pal. iu-
xta illud verbū: Uenit ꝗ̄ Moy
ſes / ⁊ narrauit filijs ⁊c. notādū
ꝙ per hoc deſignaꝛ ordo cōue
niens / vt ſcꝫ prelatus primo a-
ſcendat ad dñm in montē / ꝑ cō
templationē / ⁊ eminentē ꝯuer-
ſationem: deinde veniens ⁊ de
ſcendens per affectum compaſ
ſionis / narret popł'o verba dñi.
Tali enim prelato ſtatim popu
lus reſpondet / dicens: Omnia
verba dñi q̄ locut⁹ es / faciem⁹.
Propter quod dicitur Eſai. xl.
Super montē excelſum aſcēde
tu qui euangelizas Sion.
¶ Moraliter ⁊. ix. iuxta illud:
Omnia verba domini que locu
tus eſt / faciemus: notandū ꝙ ꝑ
iſtos Judeos multa ꝓmitten-
tes / ⁊ pauca facientes / ſignifica-
ri poſſunt illi Chriſtiani / qui in
confeſſione promittūt ſe velle
abſtiere a peccato ꝓ poſſe ſuo.
Item velle efficaciter reſtitue-
re aliena / atꝗ iniurias remitte
re: ⁊ velle reconciliari ſuis ini-
micis / ⁊ ſimilia: ſed de toto ni-
hil / aut ſaltim parum faciunt.
Item dñs dicit in Pſal. Uoue-
te ⁊ reddite. Ipſi autem multa
vouent / que male reddunt do-
mino: et ſic de alijs. Tales eñi
ad tempus credūt / ⁊ in tempo-
re tentationis recedunt: et ſic
non faciunt fructum.
¶ Allegorice ⁊. j. Per illā tri-
plicē differentiā hoīm / quorū
aliꝗ aſcenderunt ad eminentē
locū / vt Moyſes: alij autē ad
mediocrē / vt illi ꝗ primo aſcen
derāt cū Moyſe: alij vero mā-
ſerunt in infimo loco / vt popu-
lus ꝗ remāſit in radice mōtis:
deſignatur triplex differentia
animarum ab hoc ſeculo dece-
dentium. Nam alique volāt ad
celū: ⁊ tales ſignificanꝛ ꝑ Mo
yſen / qui ꝑuenit vſꝗ ad viſio-
nem dei: alie autem manent
ſaltim pro tempore in loco me-
dio / videlicet ille que deſcen-
dūt in purgatorium: quod me-
diat inter celum et infernum.
alie autem deſcendunt in in-
feriores partes terre / ſiue ſub

 terra /

terra.ſ.ille que cum grauitate
peccatorū ſuorum deſcendunt
in infernū. Et ſicut plures He
brei remāſerunt ad radicē mō
tis/ꝗ̄ aſcēderint cum Moyſe:
ita plures deſcendūt in infer=
num/ꝗ̄ in purgatoriū. Et ſi=
cut ſolus Moyſes aſcendit ad
cacumen mōtis/alijs remanē=
tibꝰ circa medium montis: ita
pauciores ſaluantur/ꝗ̄ deſcen
dant in purgatorium: ⁊ hoc ſal
tim de adultis. In cuius figu=
ram de omnibus Judeis/ qui
in egreſſu de Egypto erāt. xx.
annorum et ſupra: tātum duo/
videlicꝫ Joſue ⁊ Caleph igreſ
ſi ſunt terram promiſſionis: vt
patet Numeri.xiiij. Item Deu
teronomij.j. Et illud deberet
nos valde terrere. Unde Gre=
gorius homil.xxxviij. Terrere
(inquit) nos debet ꝙ in eccle
ſia multi mali ſunt/et pauci bo
ni: qꝛ archa in vndis diluuij (q̄
huius eccleſie typum geſſit) ⁊
ampla in inferioribus/et angu
ſta in ſuperioribus fuit: ita vt
ad vnius cubiti menſuram ex=
creuerit. Inferiꝰ quippe qua=
drupedia/atqꝫ reptilia. Supe=
rius vero aues ⁊ homines ha=
bebat: ibi lata extitit/ vbi ani=
malia quadrupedia et beſti=
as habuit: ibi vero anguſta/
vbi homines ſeruauit. Quia ni
mirum ſancta eccleſia in car=
nalibus ampla eſt/in ſpirituali=
bus vero anguſta. Ubi em̄ be=
ſtiales hominum mores tolle=
rat/ illic latius ſinum laxat.
Ubi autē eos habet qui ſpiri=
tali ratione ſuffulti ſunt/illic
quidem ad ſummum ducitur.
Unde Chriſtus Matthei.vij.
Lata (inquit) eſt via que ducit
ad perditionem/et multi ſunt
qui vadunt per eam: et angu=
ſta eſt que ducit ad vitam/ et
pauci ⁊c̄. Hec Gregorius. Pa=
tet ergo quid ſignificetur per
hoc ꝙ ſolus Moyſes aſcēdit
ad cacumen montis Sinay.

¶ Allegorice et ſecundo/ ⁊ cō
formiter ad dominū Petrum
de Pal. per preſentem hiſtoriā
poſſunt notari tres ſtatus ec=
cleſie ⁊ hominum. Quidā em̄
remanſerūt in campeſtribus/
vt populi. Quidem in latꝰ mō=
tis aſcenderunt: vt Aaron: et
Nadab/et Abiu/inſup ⁊ lxx.
ſeniores. Solus autem Moy=
ſes in vertice montis aſcēdit.
Sic ⁊ in intelligentia et ſtu=
dio ſacre ſcripture quidam ma
nent/et ſunt in radice montis
inferius: ſicut ſimplices. Qui=
dam autem ad latus aſcēdūt:
vt mediocres et ſapientiores.
Quidā vero in ſummo: vt per=
fectiores ⁊ eminentiores: vt
Paulus raptus vſqꝫ ad tertiū
celum. Itē Augu. Hiero. Am
broſius/Gregorius/Chryſoſt.
Quibꝰ non immerito cōnume
randus eſt beatꝰ Thomas de
Aquino/qui (vt habet̄ i bul=
la canonizationis ſue) ſuā ſciē
tiam magis per diuinā reuela
tionem: ꝗ̄ ꝑ humanū exercitiū
accepit. Unde de eo ſic canit
eccleſia/dicens: Collaudetur
Chriſtus rex glorie/ qui per
Thomā/lumen eccleſie/ mun
dum replet doctrina gratie.

¶ Allegorice ⁊ tertio/⁊ cōfor
miter ad Strabū/prout ponit̄
in glo. ordi. ꝑ quatuor viros q̄
ad montē iubētur a dn̄o aſcē=
dere: itelligūtur quatuor euā=
geliſte. Nā Abiu/ q̄ interpre=

tatur pater meꝰ/ Mattheū ſi=
gnificat: qui agit in principio
ſui libri de humanitate Chri=
ſti. Unde ſimiliter in Pſal. di=
citur/ Homo natus eſt in ea.ſ.
in virgine Maria: ⁊ ipſe fūda=
uit eā altiſſimus: id eſt/ crea=
uit ſecūdum diuinitatem. Sē=
per enim ſit mentio trinitatis/
ſiue diuinitatis cum humani=
tate: ne ideo qꝛ Chriſtꝰ homo
eſt/ credatur minus deus eſſe.
Nadab/ q̄ ſpōtaneꝰ vel votiuꝰ
interpretatur/ Lucā deſignat:
qui de paſſione Chriſti loqui=
tur/ in qua ipſe oblatꝰ eſt quia
ipſe voluit: vt dicit̄ Eſaie.liij.
Aaron/q̄ mōtanus interpreta
tur/ Marcum deſignat: q̄ agit
de reſurrectione Chriſti i qua
ipſe ſublimatꝰ eſt/ qꝛ vſqꝫ ad pa
radiſum/quantum ad gloriam
corporis: et quantū ad locum
ſublimatus eſt illic in ſua aſcē
ſione. Hi ergo tres euangeli=
ſte aſcenderūt tantū ad latus
mōtis. Solus aūt Moyſes/ q̄
fuit ſaluatus ab aquis.i. Joan
nes euangeliſta/liberatus ab
aquis carnalis cōcupiſcentie/
⁊ vocatus de nuptijs: item a
martyrio corporis alienus/in
cacumen diuinitatis aſcēdit/
cū dixit Joan.j. In principio
erat verbū. Per.lxx. aūt ſenio=
res/intelliguntur.lxx. Chriſti
diſcipuli. Uel ſignificant illos
qui per ſeptiformē gratiā ſpi=
ritusſancti adimplēt opera de=
calogi. Septuagenariꝰ em̄ nu
merus componitur ex denario
⁊ ſeptenario.

¶ Allegorice ⁊ quarto/ſup il=
lo verbo: Uenit ergo Moyſes
⁊c̄. Notādū/ꝙ ꝑ Moyſen itelli
git̄ Chriſtꝰ/ q̄ fuit ꝓmulgator
noui teſtamenti: ſicut ⁊ Moy=
ſes veteris teſtamēti. Ipſe igi
tur Chriſtꝰ exiens a patre ve=
nit in mūdū/ad annunciādum
hominibꝰ ſanctū euāgeliū: qḋ
tn̄ non omnes receperūt: ⁊ ſi=
gnāter Judei/ Jo.j. In ꝓpria
venit/ ⁊ ſui eū non receperunt.
Illi aūt q̄ libēter ipſum rece=
perūt. ſ. Gentiles/ ſignificātur
per illos qui dixerunt Moyſi:
Omnia verba dn̄i q̄ locutꝰ eſt
faciemus. ſ. libēter ⁊ ex corde.
Unde Pſalm. in perſona Chri
ſti ait: Populus ſupple Genti
lis/ quē non cognoui. i. ad mo=
dū nō cognoſcēris me habui:
qꝛ iudicia mea nō manifeſtaui
ei/ſicut populo Hebreorū: ſer=
uiuit mihi: in auditu auris obe
diuit mihi. Filij alieni. i. Ju=
dei/qui olim erant filij per de=
bitā obedientiā et reuerentiā
ad deū patrem: ſed nūc alieni
effecti per irreuerētiā/ mētiti
ſunt mihi: qꝛ olim dixerāt/ oīa
verba q̄ dominus locutꝰ eſt fa
ciemus. qḋ tn̄ non fecerunt.

¶ Allegorice et quinto/ ⁊ con
formiter ad fratrē Petrū Ber
chorien̄. per ꝑdictā hiſtoriam
notatur/ ꝙ ſunt tres principa=
les gradus ⁊ ſtatus eccleſie.ſ.
ſupremus/ medius/ ⁊ infimus.
Supremus eſt prelatorum/qui
figuratur in Moyſe ſurſū aſcē
dente. Medius eſt clericorum
⁊ religioſorū: qui figuratꝰ eſt
per Aaron cum ſuis in latere
montis remanentem. Infimus
eſt laicorū/ qui figuratus eſt i
populo inferiꝰ reſidēte. Uniſ=
quiſqꝫ enim ſcḋm exigētiā ſuā
⁊ facultatē debet deo appropi
quare/ ⁊ mōtē ꝑfectionis aſcē=
dere/ atqꝫ ſcḋm magis ⁊ minꝰ

viſionē dei Iſrael participare.
Inſuper et legis diuine noti-
tiā acquirere ⁊ habere. Perfe
cti enim ſurſum ad verticē con
templationis nouerunt aſcen-
dere: mediocribus ꝟo ſufficit
lateraliter circuire. Infimis
vero ſecularibꝰ neceſſe eſt in-
ferꝰ circa tēporalia et terre-
na reſidere: parū tamē de ipſis
tēporalibꝰ deguſtare. Vnuſqſ-
que tñ ſecūdū gradū ſuū ſolet
conſolationē ſuā a dño perci-
pere: ⁊ fidei notitiā poſſidere:
q̄ teſte apoſt. j. Corint. xij. Di-
uiſiones gratiarum ſunt.

¶ Allegorice ⁊ aliter / ⁊ ſexto:
Poſſumꝰ iſtud exponere de ſa
cra ſcriptura. Nā ſūmū apicem
illiꝰ ſoli ſciētifici ī ipſa caligi-
ne myſterioꝝ intrant: alij aūt
ī latere. i. literaliter circa cor-
ticē hiſtoriarū immorant̄: alij
ꝟo (ſicut ſeculares) de lōge re-
manēt ⁊ verſant̄: oēs tñ exinde
cōſolationes plurimas conſe-
quūtur. Idē dic de monte ec
cleſiaſticarū dignitatū: in qui-
bꝰ aliqui ſūt ſuperiores / vt ſū-
mus pōtifex: alij medij / vt epi:
alij vero inferiores.

¶ Anagogice / iſtud poſſumus
congrue exponere de triplici
hierarchia angelorum: videli
cet ſuprema / media / inferiori.
Itē de triplici ordine angelo-
rū / qui reperit̄ in qualibet hie
rarchia. Io. xiiij. In domo pa
tris mei (inquit Chriſtꝰ) man-
ſiones multe ſūt. Itē de tripli-
ci differētia ſanctorū / quibus
correſpondet triplex aureola.
Hi ſūt martyres / qui altiores
ſunt. Deinde doctores / qui ſūt
velut medij. Conſequēter vir-
gines / quaſi infime.

¶ Secunda clauſula.

Moyſes mane con
ſurgēs edificauit
altare dño ad ra-
dices montis: et
duodecim titulos
per duodecim tri-
bus Iſrael. Miſitq; iuuenes
de filijs Iſrael: ⁊ obtulerūt ho
locauſta / immolaueruntq; vi-
ctimas pacificas domino / vitu
los duodecim. Tulitq; Moy-
ſes dimidiam partem ſangui-
nis / et miſit in crateras: partē
autem reſiduam fudit ſup al-
tare. Aſſumenſq; volumen fe-
deris / legit audiente populo.
Qui dixerunt: Omnia que lo-
cutus eſt dominus faciemus / ⁊
erimus obedientes. Ille vero
ſumptum ſanguinem reſperſit
in populū. Et ait: Hic eſt ſan-
guis federis / qđ pepigit dñs
vobiſcū ſuper cunctis ſermo-
nibus his. Aſcēderūtq; Moy-
ſes ⁊ Aaron / Nadab ⁊ Abiu /
⁊ .lxx. de ſenioribꝰ Iſrael: ⁊ vi-
derunt deū Iſrael. Sub pedi-
bus eius / quaſi opus lapidis
ſaphirini / et quaſi celū cū ſe-
renum eſt. Necnon ſuper eos
qui procul receſſerant de filijs
Iſrael / miſit manū ſuam. Vi-
deruntq; deum / ⁊ comederūt
ac biberunt.

¶ Hiſtorialiter poſtquam in
precedenti clauſula egregius
dei famulus Moyſes locutus
eſt de aſcenſu quorundam fi-
liorum Iſrael ad dominū / qui
erant numero quatuor: item
ſeptuaginta: hic conſequen-
ter agit de conſtructione alta-
ris: et de ſacrificio ſuper ipſum
oblato. Refert ergo preſens
textus

textus / ꝙ poſt ea q̄ dicta ſunt ī
ꝑcedēti clauſula / Moyſes ma-
ne conſurgens. In quo nota-
tur tempus / edificauit altare
domino ad radices montis: ec
ce locus: et .xij. titulos per .xij.
tribus Iſrael. Ecce (ſecūdum
aliquos) numerū altariū. Di-
cunt enim quidam / ꝙ ex .xij. la
pidibus conſtructa fuerūt .xij.
altaria in circuitu et pede mō
tis Sinay. Secundum autem
alios fuit vnum tantum alta-
re conſtructum ex .xij. lapidi-
bus quorum ſinguli habebāt
tanquam titulos nomen vnius
tribus inſcriptum. Primā opi-
nionē videtur approbare glo.
interlinia. nihilominꝰ poſtea
dicit eadem glo. ꝙ in alia trāſ-
latione legitur / ꝙ ex .xij. lapi-
dibus vnicum altare conſtru-
ctum fuerit. Sequitur: Miſit-
que iuuenes. Non ergo pue-
ros / in quibus eſt leuitas: non
ſimiliter ſenes / in quibus eſt
debilitas. De filijs Iſrael: in-
terlinia. de leuitica tribu. et
obtulerunt holocauſta / q̄ ſup-
ple totaliter ad honorem dei
conſumebantur: in ſignum ꝙ
populus ex toto ſupponebat
ſe dei obedientie. Immolaue-
runtq; victimas pacificas do-
mino: in ſignum ꝙ pactū pa-
cis cum domino pacis facie-
bant. Vitulos .xij. qui pro .xij.
tribubus offerebantur. Pro-
pter quod etiam erant .xij. al-
taria. Deinde Moyſes ponit
confirmationem preceptorum
iudicialiū / factam per ſangui-
nis aſperſionem / dicens: Tu-
lit itaque Moyſes dimidiam
partem ſanguinis: ſcilicet pre-
dictorum duodecim vitulorū /
et miſit in crateras: ſcilicet ad
reſeruandum: partem autem
reſiduam fudit ſup altare: ſci-
licet in ſacrificium pro popu-
lo. Et hoc in ſignū / ꝙ ſanguis
illius hominis funderetur qui
infringeret hāc cōfirmationē.
Et vt dr̄ de Pal. crater / crate-
ris / maſculini generis: vel cra-
tera / re / feminini gñis: eſt vas
vinarium cum duabus anſis /
contextum ex viminibus. Et
ſic nomine talis vaſis ſignifi-
catur connexio hominum con-
federatorum adinuicem. Se-
quitur: Aſſumenſq; volumen
federis / legit audiēte populo:
id eſt / vt audirēt non alia ipſū
Moyſen ſenſiſſe / niſi que domi
nus mandauerat: et ipſi promi
ſerāt ſe facturos / qui dixerāt:
omnia que locutus eſt dominꝰ
faciemus / et erimus obedien-
tes. Quaſi dicerent: Sponta-
nee / et nō ex triſtitia / faciemꝰ
ea. Ille vero / ſcilicet Moyſes /
ſumptum ſanguinem / prius re-
ſeruatum in crateribus: reſper
ſit in populum: id eſt ſuper po-
pulum / et ait: quaſi verbo expo
nendo / quod opere et facto
fecerat: Hic eſt ſanguis fede-
ris: id eſt / confirmatiuus fe-
deris: id eſt / pacti inter vos
et deum initi / quod pepigit
dominus vobiſcum ſuper ⁊c.
Per hoc autem opus oſten-
debatur / vt dictum eſt / ꝙ qui-
cunq; de populo hoc opus in-
fringeret: ſanguis eius effun-
deretur. Sciendū autem / ꝙ vt
dicit apoſt. Heb. ix. aſpſio iſta
facta ſuper populum / et ſuper
librum: fuit facta aſperſorio
cum hyſſopo / ligato cum filo
coccineo: licet hic non legat̄.

Dicit autem Auguſti. in. q. ſu-
per Exodũ/ ⁊ ponit hic in glo.
ordi. ꝙ hic primũ ſacrificaſſe
dño Moyſen ſcriptura euidẽ-
ter ꝯmemorat/ ex q̃ populꝰ He
breorũ egreſſꝰ eſt de Egypto.
¶ Sequitur: Aſcẽderuntque
Moyſes et Aaron/ Nadab et
Abiu (qui erãt filij Aaron/ ſa-
cerdotes futuri) ⁊. lxx. de ſenio
ribus Iſrael/ ⁊ viderunt deum
Iſrael: id eſt/ glorioſam nubẽ/
vel ſpeciem humanã/ in qua lo
quebatur dominus: ⁊ ſub pedi
bus eius quaſi opus ⁊c̃. Per
hoc autẽ ꝙ dicitur: Et ſub pe-
dibus eiꝰ: apparet ꝙ in ſpecie
humana loquebatur dominꝰ/
non quidẽ naturali/ ſed aſſũm-
pta ad horam: vt dicit Augu.
in glo. ordi. Et in hoc prefigu
rabatur color futuri taberna-
culi/ quod fuit quaſi ſcabellũ
dei: ⁊ fuit huius coloris a par-
te ſuperiori/ vtpote pellibus
coopertũ iacinthinis. Sequi-
tur: Nec non ſuper eos qui ꝓ-
cul receſſerãt de filijs Iſrael/
miſit manũ ſuã. i. non ſe abſcõ
dit ab eis. Ponere enĩ manũ/
eſt ſe abſcõdere/ ne videat̃ ab
eis: ſicut dr̃ in ſequẽtibꝰ/ vide-
licet. xxxiij. c. Moyſi. Protegã
te dextera mea donec tranſeã/
tollãq; manum meã/ ⁊ videbis
poſteriora mea. Ex quo patet/
ꝙ poſitio dei ſup aliquẽ/ deſi-
gnat hic occultationem ſui: et
ecõtra ſubſtractio manus/ de-
ſignat illius reuelationem.
Ideo ſequit̃: Et viderũt deũ/
⁊ comederunt ac biberunt: ſcʒ
pre leticia magna ex tali viſio
ne. Patet ergo predicte cõfir-
mationis authorizatio/ ſcʒ per
diuine preſentie oſtenſionem.

¶ Circa autem hũc textũ mo-
uentur aliqua dubia.
¶ Primum igitur dubiũ: Cur
potius Moyſes edificauit al-
tare domino ad radices mon-
tis/ q̃ ſuperius in mõte/ vbi e-
rat aſcenſurus? Reſpõſio pro-
pter preſentiam populi qui ibi
erat. Sic enĩ volebat ꝓuocare
populũ ad dei cultũ/ ⁊ ſimul re
trahere ipſum ab idololatria.
Animaduertens ꝙ ad ipſam
pronꝰ eſſet/ forſan ꝓpter per-
mixtionem promiſcui ſexus/ q̃
cũ Hebreis aſcẽderat de Egy
pto. Unde Pſal. Cõmixti ſunt
inter gentes: didicerunt ope-
ra eorum/ ⁊ ſeruierunt ſculpti-
libus eorum: et factum eſt il-
lis in ſcandalum.
¶ Secundum dubium: vtrum
ad maius fuerint ibi tantum
duodecim altaria? Uidetur ꝙ
fuerint multo plura: qꝛ. xij. nõ
poterãt ſufficere tante multi-
tudini: vt videt̃. Dicendum/ ꝙ
tantũ erãt duodecim ad plus.
Nec eſt intelligendũ/ ꝙ ſingu-
li de vnaquaq; tribu tenerent̃
videre proprijs oculis hoſtiã
que offerebatur ſup altare tri-
bus ſue/ ſicut hodie tenent̃ ca-
tholici diebus dñicis intereſſe
miſſe parochiali/ ⁊ intueri cor-
pus Chriſti inter manꝰ preſby-
teri: vt dr̃ de cõſe. di. j. miſſas.
Nec ſufficit intereſſe eccleſie/
in qua celebrat̃ miſſa/ verum-
etiã oportet eã audire/ ⁊ intue-
ri ipſum ſacramẽtũ/ ſi ſit poſſi-
bile. Secꝰ de hoſtia ſiue ſacri-
ficio/ qð olim offerebat̃. Nã ſa-
cerdos offerẽs ſatiſfaciebat ꝓ
tota tribu vna. Uel dicẽdũ/ ꝙ
ſacerdotes non diſtinguebant̃
loco ⁊ ſitu/ ſcðʒ tribꝰ: ſed erãt
ſeorſum

ſeorſum diuiſi ab alijs tribubꝰ/
⁊ in loco ſue tribꝰ/ ſcʒ leuitarũ
offerebãt dño ſacrificiũ. Quis
etiã ſcit ſi in eminẽti loco ha-
bitabant: vt poſſent ab alijs
videri dum ſacrificabant?
¶ Tertiũ dubiũ: Qui fuerunt
illi iuuenes/ quos miſit Moy-
ſes vt offerrẽt holocauſta ſup
altare? Dicendũ ſcðm Petrũ
Comeſt. ꝙ fuerũt filij Aaron/
Nadab ⁊ Abiu/ de q̃bus dictũ
eſt in ꝓcedenti clauſula. Erat
enĩ Aaron de tribu Leui/ que
erat dedicata dño/ ⁊ ſacrificia
illi offerebat. Et ideo cõueniẽ-
ter Moyſes miſit duos predi-
ctos iuuenes/ ad offerendũ ſa-
crificium domino.
¶ Quartũ dubiũ mouet̃ pro-
pter illud verbũ: Ille vero ſum
ptum ſanguinem reſperſit ⁊c̃.
Querit̃ ergo vñ ortum habuit
talis ritus fundẽdi ſanguinem
in ſignũ federis? Dicendũ cõ-
formiter ad ꝓdictũ Pet. Com.
ꝙ ortũ habuit a Gẽtilibus et
paganis/ q̃ porcã federis fede
laniãtes ſic cõfirmabant fede
laniandum federis violato-
rem. A talibus igit̃ Gentilibꝰ
ſumpſerunt exordiũ Iudei re-
ſpergendi ſanguinẽ/ quotiens
fedus inire volebãt. Nihilomi
nus ⁊ aliud terribilius ſignum
federis habuerunt Iudei/ ſcðʒ
eundẽ Petrũ/ ſcʒ effuſionẽ aq̃/
qð fecit Ioſue et Samuel: qꝛ
ſicut aqua tota funditur: ita ꝙ
nil ex ea remanet ĩ vaſe/ qð nõ
cõtingit de alijs liquoribꝰ/ in-
ſup ipſa perit fuſa in terrã: ſic
penitꝰ cũ ſtirpe ſua periret/ q̃
ſolueret fedus. Hec Pet. Co.
¶ Quintũ dubiũ mouet̃ ꝓpt̃
illud verbũ: ⁊ viderunt deum.

Querit̃ ergo vtrũ plures vide-
rint deũ ꝑ eſſentiã? Et videt̃ ꝙ
nõ: qꝛ vt dr̃. j. Ioã. iiij. deũ ne-
mo vidit vnq̃. Itẽ infra. xxxiij.
c. nõ videbit me homo ⁊ viuet.
Ad hoc reſpõdet Auguſt. ſup
Exodũ. q. cẽteſima prima/ di-
cens: ꝙ nõ viderunt eum ſcðm
ſubſtantiã/ ſiue ſcðm eſſentiã
(q̃ eſt ipſe deꝰ) ſed ſcðʒ aliquã
ſpeciẽ creatã: qꝛ vt inq̃t ibidẽ
idẽ Auguſt. aſſumptio forma-
rũ viſibiliũ/ dei omnipotẽtie
ſubiacet. Uñ dñs Hugo Card.
ſup illo verbo ꝓdicto/ Uiderũt
deũ: dicit ſic. i. illã nubem glo-
rioſam/ vel ſpeciẽ humanã/ in
qua loquebat̃. Qð ergo ſignis
corporaliter expreſſit dñs: vt
dicit hic glo. ordi. nõ ſubſtãtia
dei apparet/ que eſt quod ipſe
eſt: ſed aſſumptio formarum vi
ſibiliũ eius omnipotentie ſub-
iacet: vt dictum eſt.
¶ Sextũ dubiũ orit̃ ꝓpter vl-
timũ verbũ ꝓcedentis clauſu-
le: Uideruntq; deũ/ ⁊ comede-
runt ac biberunt. Querit̃ ergo
q̃d comederunt aut biberunt/
maxime cũ eſſent in deſerto/
in quo nõ habebãt aliud q̃ mã-
na/ qð de celo deſcẽdebat om-
ni die/ ꝑter ſabbatũ? Ad hoc
dicunt aliqui/ ꝙ tũc pluit dñs
de celo abundãtius ⁊ copioſiꝰ
q̃ prius/ etiã eſcas peculiares
⁊ inſolitas. Sed iſtud eadẽ fa-
cile cõtemnit̃ quã nõ probat̃.
Et ideo alij dicunt/ ꝙ poſtq̃
populus vidit deũ modo ꝓdi-
cto: vel ſoli illi/ q̃ cum Moyſe
aſcẽderunt in montẽ: tũc inde
letiores effecti comederũt de
manna cibo illis ordinario/ et
habẽte ſaporẽ omnis alterius
cibi/ q̃tum illis ſuffecit/ cũ gra
tiarum

tiſarum actione/ ꝙ etiã tunc illis ſeruiuit in potũ. Niſi forte dicatur/ ꝙ aqua quã tunc habere potuerunt/ quaſi ex ſpeciali dei munere preſtitit illis inſolitam delectationem.

¶ Moralit̃ et primo Moyſes qui hic primo legit̃ aperte ſacrificaſſe dño/ poſtꝗ̃ eduxerat populum de Egypto: vt dicit Auguſti. ſup Exodũ/ altareq; illi conſtruxiſſe/ per quẽ modũ maxime placuit deo: nobis inſinuauit quantũ placeat dño deo edificare eccleſias/ ſiue loca ſacra ⁊ religioſa ob dei honorem: illicq; ſacrificare ſacrificium altaris/ quod eſt maximũ ſacrificiorũ omniũ. Unde Salomon de hoc multum laudatur in ſacra ſcriptura. Similiter ⁊ Zorobabel qui reſtaurauit templum antea deſtructũ. Item etiã Iudas Machabeꝰ/ qui purgauit ⁊ inſtaurauit idẽ tẽplum ab idololatris ꝓphanatũ. Quantũ etiam ad nouũ teſtamentũ/ legit̃ de rege Dagoberto/ qui fuit rex Francie/ ꝙ fecerit cõſtrui tres inſignes eccleſias/ ſcʒ ſancti Mauricij Andegauẽ. ſancti Martini ꝓpe ciuitatẽ Turoneñ. atq; beati Dionyſij/ nõ lõge a ciuitate Pariſien. Cũ ergo tandẽ perueniſſet ad extremũ vite/ affuit multitudo demonũ volentiũ rapere ſpiritũ eius. Sed mox affuerunt predicti tres ſancti/ qui fugarunt totã illã multitudinẽ demonũ. Sicq; anima Dagoberti liberata a periculo eterne dãnationis fuit: vt pie creditur. De hoc etiam extant multe alie hiſtorie.

¶ Moraliter ⁊ ſecũdo/ Moyſes/ qui mane cõſurgens edificauit altare dño ad radicẽ mõtis/ ſignificat verum penitentem: qui debet mane. i. cito ſurgere a peccato/ ſi velit inuenire deum miſericordem: q2 ſcriptum eſt Prouer. viij. Qui mane vigilauerit ad me/ inueniẽt me. Debet etiã edificare dño altare. i. illi offerre cor ſuũ per veram cõtritionẽ de peccatis ſuis. Nam ſicut olim ſacrificia offerebant̃ dño ſuper altare/ ⁊ cõſumebant̃ ibi mediãte igne: ita ⁊ peccata conſumuntur in corde mediante cõtritione inflammata igne ſpiritusſancti. Hoc tamen totum debet fieri ad radicem montis. i. cũ vera humilitate. Propter qḋ orat ſacerdos in miſſa dicẽs: In ſpiritu humilitatis/ ⁊ in animo cõtrito ſuſcipiamur a te: ⁊ placeat tibi dñe deus/ ſupple ſacrificium noſtrũ. Debet etiã huiuſmodi penitens habere. xij. titulos. i. firmiter tenere duodecim articulos fidei. Et tũc valde placebit deo ſuũ ſacrificiũ.

¶ Moraliter ⁊ tertio/ iuxta illud: Miſitq; iuuenes ⁊c̃. Notandum cõformiter ad dominum Petrũ de Pal. ꝙ per iuuenes intelliguntur homines fortes corpore. Nã tales debent mitti. i. induci ad offerendum dño ſacrificiũ ſui corporis per ieiunia et debitas abſtinentias: dicentes illud Pſal. Fortitudinem meã ad te/ ſupple dñe deus cuſtodiã. Quia eñi corpꝰ humanũ in iuuentute ſolet inſoleſcere/ ⁊ contra ſpiritũ effrenate inſurgere: ideo maxime in huiuſmodi etate domandũ eſt/ et cum freno diſcipline coercendum.

ercendum. Nam vt dicit beatus Hierony. prima parte epiſtolarum ſuarũ/ epiſtola. vj. ſenſus corporis ſunt quaſi ſine ratione currẽtes/ anima vero in aurige modum retinet frena currẽtium. Et quomodo equi abſque rectore/ precipites ruunt: ita corpus ſine ratione et imperio anime in ſuum fertur interitum. Alia quoq; cõparatio anime ad corpꝰ a philoſophis ponitur/ corpus puerum/ animã pedagogum dicentibus. Igitur niſi vitia adoleſcentis ⁊ pueri/ prudẽtia pedagogi rexerit/ omnis conatus eius ⁊ impetus ad laſciuiã ꝓperãt. Hec ille. Bonũ eſt ergo vt iuuenes inducantur ad offerendũ ſeipſos per carnis macerationẽ dño. Propter qḋ. j. Ioan. ij. dicitur: Scribo vobis iuuenes: quia fortes eſtis ⁊c̃.

¶ Moraliter et quarto/ iuxta illud verbũ: Immolaueruntq; victimas pacificas. Notandũ/ ꝙ illi immolant dño victimas pacificas/ qui in paſchate ſuſcipiunt ſacramentum altaris cũ pace ⁊ recõciliatione cum aduerſarijs et inimicis ſuis. Sic enim precipit eſſe faciendum Chriſtus Mat. v. dicẽs: Si offers munus tuum ad altare: et ibi recordatꝰ fueris q2 frater tuus habet aliquid aduerſum te: relinque ibi munus tuũ ante altare: ⁊ vade prius recõciliari fratri tuo: ⁊ tunc veniens offeres munus tuũ. Cum enim ipſe Chriſtus deſcenderit ad terras: vt poneret pacem inter deũ patrem ⁊ homines/ dicẽte Apo. Ephe. ij. Ipſe eſt pax noſtra. i. cauſa pacis noſtre cum deo patre/ ꝗ fecit vtraq; vnũ/ videlicet deũ et hominẽ. Ipſe ſumme diligit pacem/ ⁊ nõ niſi cũ pacẽ mutuo habentibꝰ vult ſpiritualiter per gratiã habitare/ aut ſacramẽtaliter venire/ dicente Pſal. In pace factꝰ eſt locus eius. Ecce igitur ꝗd ſignificant victime pacifice.

¶ Moraliter et quinto/ iuxta illud verbũ ſequẽs: et vitulos duodecim/ ſupple immolauerunt predicti iuuenes. Notandũ/ ꝙ per vitulos poſſunt merito deſignari viri iuſti. Nã tales deo per oblationẽ/ ⁊ obedientie dedicationẽ dño penitus immolant̃/ ⁊ ſibi i ara cordis per deuotionẽ offeruntur. Sed quid eſt/ ꝙ predicti iuuenes obtulerũt vitulos duodecim numero: niſi ꝙ tenẽda eſt in omni ſacrificio ⁊ bono opere recta fides duodecim articulorum fidei? Unde Athanaſius in ſymbolo fidei: Hec eſt (inquit) fides catholica/ quam niſi quiſq; fideliter firmiterq; crediderit/ ſaluus eſſe non poterit. Uel dictus numerus vitulorũ/ qui offerebant̃ dño/ deſignãt numerũ duodenariũ virtutũ offerẽdarũ dño/ ꝗ̃ ſunt tres theologales/ ꝗ̃tuor morales/ ⁊ quinq; intellectuales.

¶ Moraliter ⁊ ſexto/ iuxta illud: Tulitq; Moyſes dimidiã partem ſanguinis/ ⁊ poſuit ⁊c̃. Notandũ/ ꝙ per Moyſen (qui tulit dimidiã partẽ ſanguinis vitulorũ/ quã poſuit in crateras/ alterã aũt partẽ ſup altare fudit) ſignificãtur illi boni laici/ qui dant vnam partem bonorũ ſuorum domino/ ſiue pauperibꝰ/ ꝓpter dñʒ: reliquã partem

partē proprijs neceſſitatibus ⁊
familie ſue reſeruantes. Per
illos autē duodecim iuuenes
qui obtulerunt holocauſtum
domino/ quod totum combu=
rebatur: ſignificantur veri re=
ligioſi/ qui per ingreſſum reli=
gionis totaliter abrenunciant
rebus huius ſeculi/ illas abdi=
cando: vt ſic nudi nudū Chri=
ſtum ſequant᷑: et qui ait Luce
xiiij. Niſi quis renūciauerit om=
nibus que poſſidet/ non poteſt
meus eſſe diſcipulus. Et tali=
bus dabitur magna merces in
celo/ dicēte Chriſto Mat. xix.
Uos qui reliquiſtis omnia/ et
ſecuti eſtis me: centuplum ac=
cipietis/ ⁊ vitam eternam ⁊c.
¶ Moraliter et ſeptimo iuxta
illud: Aſſumēs volumē legit.
Notandum/ ꝙ non ſufficit cle=
ricis et literatis habere mul=
tos libros bonos ⁊ bene poli=
tos/ ⁊ in talibus gloriari: verū
oportet tēpore ⁊ loco illos re=
uoluere ⁊ legere/ tum propter
vitandum ocium/ tum propter
recreādum ſpiritum/ tum pro=
pter inflammandum affectum
circa ſalutaria ⁊ eterna. Unde
ad ſtudium ſacre ſcripture nos
admonet diuus Hiero.iij. par=
te epiſtolarum ſuarū. epiſt.vij.
dicens: Diuinas ſcripturas ſe=
pius lege/ imo nunqꝫ de manu
tua ſacra lectio deponat᷑. Sem
per ī manu tua ſacra ſit lectio.
Hec ille. Item Chryſoſt. ſuper
Jo. homil.xxxj. dicit ſic: Quis
inquit/ noſtrū ſcripturarū ſen=
ſus perſcrutat᷑? Nemo ſane/ ſed
ſacculos ⁊ tallos.i.taxillos fre
quenter inuenimus apud mul=
tos/ libros autē ꝗ rariſſimos:
quos ſi habent/ ac ſi non habe=
rent/ clauſos in ſcrinijs ſeruāt/
vel omne ſuum ſtudium in mē=
branarum tenuitate/ in litera=
rum characteribꝰ ꝗ pulcherri=
mis conſumunt/ non vt legant/
non vt vſum inde aliquem con
ſequātur: ſed vt diuitias/ vt am
bitionem oſtentent/ in his ſtu=
dent. Tanta eſt inanis gloria.
Nullum ambitioſum audio/ ꝗ
librū intelligat: ſed aureas tm̄
literas admiratur. Quid q̄ſo
hoc lucri? Non propterea ſcri=
pture nobis date ſunt/ vt in li=
bris duntaxat habeamus/ ſed
cordi inſculpamꝰ. Itaqꝫ hec li=
brorum poſſeſſio Judaice am=
bitionis eſt/ qbꝰ in literis p̄ce=
pta data ſunt. Nobis non ita:
ſed ī tabulis carneis cordis no
ſtri. Non prohibeo libros cōpa
rari: ſꝫ admoneo ⁊ rogo vt eos
comparemus: ita tamē vt lite=
ras ⁊ ſenſus frequenter animo
repetamus. Hec ille.
¶ Moraliter ⁊.viij. iuxta illud
verbum: Omnia que locutꝰ eſt
dominus/ faciemus: ⁊ erimus
obedientes. Notandum ꝙ cō=
muniter duo genera hominum
ſimilia verba dicunt/ ſcꝫ confi=
tentes et profitentes: ſed ſicut
Judei male obſeruauerunt p̄=
miſſum/ ſicut rei probauit euē=
tus: ita ⁊ plerīqꝫ cōfeſſi ⁊ pro=
feſſi totum oppoſitum faciūt il
lius quod p̄miſerant ⁊ ſpopon
derāt. Nam multi eorum dete=
riores poſtmodum fiunt: ita vt
de vnoquoqꝫ tali ad deteriora
ſe conuertente recte poſſit dici
illud verbum Luc.xj. Fiūt no=
uiſſima hominis illius peiora
prioribus.
¶ Moraliter ⁊.ix. iuxta illud:
Ille vero ſumptum ſanguinem
reſper=

ſit in populum: notandū
ꝙ cōtingit ſanguinem Chriſti
reſpergi in populū dupliciter:
vel ſuper memoriam/ vel ſuper
conſcientiam. Primus modus
eſt moralis/ ſecūdus autem al=
legoricus. Reſeruantes igitur
ſecūdum modum pro loco ſuo/
dicendum eſt de reſperſione il
lius ſuper memoriam. Tunc er
go dominus reſpergit ſangui=
nem ſue pijſſime paſſionis/ cum
facit nos deuote reminiſci il=
lius. Unde Heb.xij. Recogita=
te eum qui talē ſuſtinuit a pec=
catoribus aduerſus ſemetipſū
contradictionem ⁊c. Hec autē
reſperſio predicte paſſionis ſu
per memoriā hominis/ multū
valet ad reprimēdas turpes et
immundas cogitationes: ita vt
dicat Augu. in ſuo manuali.c.
xxij. Cum me pulſat aliqua tur
pis cogitatio/ recurro ad vulne
ra Chriſti. Cum me premit ca=
ro mea/ recordatione vulnerū
domini mei reſurgo. Cum dia=
bolus parat mihi inſidias/ fu=
gio ad viſcera miſericordie do
mini mei/ ⁊ recedet a me. Si ar
dor libidinis moueat membra
mea/ recordatione vulnerū do
mini mei Jeſu Chriſti extingui
tur. Et breuiter in omnibꝰ ad=
uerſitatibus meis/ non inueni
tam efficax remediū/ ꝗ vulne=
ra Chriſti. Tota ergo ſpes mea
in morte dn̄i Jeſu poſita eſt.
Hec ille. Merito ergo ſparge=
re debemus Chriſti ſanguinē
ſuper memoriam noſtram/ per
iugem recordationem ⁊ deuo=
tionem ad ipſum.
¶ Moraliter et decimo: iuxta
illud verbum: Aſcenderuntqꝫ
Moyſes ⁊ Aaron ⁊c. notandū
ꝙ per Moyſen ⁊ Aaron intel=
ligūtur ſuperiores/ qui ſunt in
eccleſia. Per Nadab autem et
Abiu/ atqꝫ.lxx. alios ſeniores/
qui omnes aſcenderunt ſurſum
in mōtem (ſed Moyſes altius
multo) ſignificant᷑ clerici ⁊ re=
ligioſi/ qui omnes debent ſur=
ſum aſcēdere per contemptum
terrenorum/ ⁊ deſiderium cele
ſtium: ita vt non infigantur pe
des affectionū eorum circa tē=
poralia et caduca: ſed verſent᷑
cum Apoſtolo Paulo circa ce=
leſtia ⁊ eterna/ vt poſſint cū eo
dicere: Noſtra conuerſatio/ in
celis eſt. Philip.iij. Et quanto
ſunt altioris aut eminentioris
dignitatis/ tanto debēt altius
aſcendere per mentis contēpla
tionem. Da exemplum de aq=
la/ rege auium/ que etiā volat
ceteris auibus altius. Sed p̄h
dolor/ hodie valde rari tales p̄
lati inueniuntur in eccleſia ſic
eleuati: ſed quāto altiores gra
du ⁊ dignitate/ tāto p̄fundius
deſcendunt per ſolicitudinē et
curam temporalium: de quibꝰ
apud eos eſt precipua cura/ et
de ſpiritualibus et eternis mi=
nor/ ponentes celum deorſum/
⁊ terram ſurſum/ contra dei or
dinationē. Sꝫ de hoc hactenꝰ.
¶ Allegorice ⁊ primo: ⁊ cōfor
miter ad fratrem Pet. Bercho
riē. Moyſes qui fedꝰ inter deū
⁊ populum inire voluit/ p̄pter
quod.xij. vitulos immolari fe=
cit/ eorumqꝫ ſanguine populū
aſperſit/ Chriſtum ſignificat/ ꝗ
volens legem a patre acceptā/
dare populo fideli: fedusqꝫ cū
eo facere.xij. vitulos.i.xij. apo
ſtolos occidi/ ⁊ per martyrium
immolari voluit. Sic ergo fa=
ctum

ctum eſt ꝙ popul⁹ Chriſtianus
perfuſus ſanguine iſtoꝝ vitulo
rum.i.apoſtoloꝝ et martyrum
morte ⁊ paſſione firmat⁹/ fed⁹
⁊ fidelitatē accepit/ legē ⁊ fide
litatē credidit/ ⁊ ſuſcepit: ⁊ vo=
lūtati dn̄i obediuit. Maximū
eīm fidei fundamētū poſt Chri
ſtum/ fuit ſanguis Apl'orum et
martyrum: quia reuera ex hoc
populus firmatur in fide/ ⁊ deo
federatur/ quādo videt ⁊ con=
ſiderat ꝙ talium/ tot ⁊ tantoꝝ
ſanguis (pro fide) dn̄o immola
tur: inquantū ſcʒ nō eſt veriſi=
mile/ immo nec poſſibile/ ꝙ tot
homines ꝓ fide voluntarie mo
rerentur: niſi ipſa fides/ et lex
Chriſti ſuper veritatem ſolidā
fundaretur.

¶ Allegorice ⁊.ij. ⁊ ſatis ɔfor=
miter ad precedentē expoſitio
nē: Moyſes (q̄ edificauit alta
re dn̄o) Chriſtū ſignificat/ qui
edificauit altare.i. ſeipſū in cru
ce: q2 ipſe eſt altare noſtrum/ ⁊
hoſtia: ⁊ in fide eius offerimus
omnia: ⁊.xij. titulos.i. Apl'os/
q̄ poſt ipſum dicuntur eccleſie
fūdamēta: vt habet Apoc.xxj.
Per.xij. aūt iuuenes/ quos mi=
ſit Moyſes/ intelliguntur mar
tyres/ qui dicūtur iuuenes ꝓ=
pter eorum animoſitatē ad cō=
ſequendum martyrij palmam.
Hi autem obtulerūt holocau=
ſta: quia totaliter ſe obtulerūt
dn̄o/ nihil ſibi reſeruātes. Sed
qualia holocauſta? Profecto
holocauſta medullata. Et be=
ne medullata: q2 talia holocau
ſta ſunt cū plenitudine gratie
dei/ et remiſſione totius culpe
⁊ pene debite. Per hoc autē ꝙ
ſanguis quē effudit Moyſes/
fuit partim fuſus ſuꝑ altare/ et
partim ſuꝑ populū reſperſus:
ſignificatur ꝙ ſanguis ſancto=
rum martyrum fuit dupliciter
effuſus/ partim quidē propter
honorē et amorē Chriſti/ q̄ eſt
altare noſtrū/ partim autē ad
ſanctificationē popl'i Chriſtia
ni. Per hoc aūt qđ finalr̄ ſub=
ditur in textu: Et viderūt deū
Iſrael/ ſignificatur ꝙ viſio dei
clara ⁊ ꝑfecta per Chriſti ſan=
guinem et martyrum eius no=
bis donatur.

¶ Allegorice ⁊.iij. Moyſes (q̄
aſſumptus de aquis interpreta
tur) Chriſtū ꝑfigurauit/ ei qui
aſſumptus fuit ſm̄ carnē de vir
gine Maria/ que fuit repleta
aquis gratiarū ⁊ virtutū. Iſte
igit̄ Moyſes tunc mane ſurre=
xit/ quando carnem aſſumpſit/
⁊ hoc mane.i. in prīcipio legis
gratie: ⁊ quando ſol iuſtitie ce
pit oriri ſuper nos. Tūc autem
edificauit noſter Moyſes alta
re dn̄o/ quando obtulit ſe deo
patri pro omnib⁹ nobis. Iſtud
eſt altare illud ſuꝑ quo fundi=
mus preces noſtras quas diri=
gimus ad deū patrē cū in fine
collectarum petimus/ dicētes:
Per dn̄m noſtrum Ieſum Chri
ſtum filiū tuū/ qui ⁊c̄. Hoc aūt
altare primū edificatum eſt ad
radicē mōtis/ ⁊ non in ipſo mō
te: q2 Chriſti incarnatio facta
eſt in iſto mūdo/ ⁊ non in celo:
vel in ſtatu humili/ ſcʒ preuari=
cationis ⁊ culpe/ et nō in mon=
te primi ſtatus ſcʒ innocentie/
aut originalis iuſtitie. Itē non
aſſumpſit naturam humanam
dei filius ex muliere pompoſa
⁊ alta per ſuperbiā: ſed ex vir=
gine valde humili per gratiā.
Altare igit̄ edificatū ad radi=
cem

cem mōtis/ eſt dei filius incar=
natus in humili virgine. Duo=
decim tituli/ ſunt.xij. nomina
Apl'oꝝ/ que exprimunt ſingil=
latim Matt.x. Tūc aūt noſter
Moyſes miſit iuuenes d̄ filijs
Iſrael/ q̄ offerrent holocauſta/
quādo Chriſtus primū deſtina
uit.xij. apl'os per mūdū vniuer
ſum. Hoc autē fecit bina vice.
Primo quidem ante paſſionē
ſuam: vt dr̄ vbi.ſ. Itē Luce.ix.
Item poſt paſſionem Mar. vl=
ti. dicēs: Euntes in mundū vni
uerſum/ predicate ⁊c. Et poſt
hanc miſſionem obtulerūt di=
cti Apoſtoli holocauſtū dn̄o:
id eſt/ ſeipſos cū effectu ad mor
tem: in hoc imitātes magiſtrū
ſuū: qui fuit vitulus ſaginatus/
id eſt/ pinguis per gratiā ⁊ to=
tius meriti abundantiā/ prefi=
guratus per illū vitulū ſagina=
tum/ quem pater iuſſit occidi ī
aduentu filij ſui iunioris. Luc.
xv. Quia vt dicit Apoſt. Rom.
viij. Proprio filio ſuo non peꝑ
cit deus: ſed pro omnib⁹ nobis
tradidit illum. Sed quid eſt ꝙ
Moyſes tulit mediam partem
ſanguinis dictoꝝ vitulorum/ ⁊
miſit in crateras/ et partem re=
ſiduam fudit ſuper altare: niſi
ꝙ Chriſti Apoſtoli pariter et
martyres non ſolum meruerūt
pro ſe vitam eternā: verū etiā
multipliciter ſupererogauerūt
vltra debitum. Et tale meritū
ſupererogationis repoſitū eſt
in theſauro eccleſie: quod prin
cipalr̄ reſultat ex merito Chri
ſti/ ⁊ de huiuſmodi theſauro ſu
mitur valor ⁊ efficacia indulgē
tiarū/ quas ſolet eccleſia diſtri
buere Chriſtifidelibus. Quid
etiam ſibi vult ꝙ Moyſes ſum=
ptum ſanguinē reſperſit in po=
pulum/ dicens: Hic eſt ſanguis
federis qđ ⁊c̄. Niſi ꝙ piiſſimus
Ieſus/ pēdens in cruce/ reſper
ſit ſuū precioſiſſimum ſangui=
nem ſuper terrā pro ſalute po=
puli/ qui crediturus erat in eū.
Sic enim predixerat in vltima
cena/ quādo inſtituit venerabi=
le ſacramentum altaris/ dicēs:
Hic eſt ſanguis meus noui te=
ſtamenti/ qui pro multis effun=
detur in remiſſionem peccato=
rum. Matth.xxvi. Tandē ſepe
dict⁹ Moyſes/ id eſt/ Chriſt⁹/
poſtꝙ̄ reſurrexit a mortuis/ die
quadrageſimo aſcendit in mō=
tem paradiſi/ cum pleriſque a=
lijs quos prius de limbo edu=
xerat. Ibique ſedet ad dexte=
ram patris. Quod autem fina=
liter dicitur in textu/ ꝙ illi qui
viderunt deum/ comederunt
⁊ biberunt: poteſt recte referri
ad illam comeſtionem quam fe
cerunt Apoſtoli cum Chriſto
poſtquā reſurrexit a mortuis: ⁊
hoc ad maiorem ꝓbationē di=
cte reſurrectionis/ ſecūdum ꝙ
legitur Actu.x. vbi introducū
tur verba Petri/ dicentis: Mā
ducauimus/ et bibimus cum il=
lo poſtꝙ̄ reſurrexit a mortuis.

¶ Anagogice: Moyſes (vt ſe=
pe dictum eſt) Chriſtum ſigni=
ficat: qui tunc mane conſurre=
xit/ quādo primum ſecundum
formam humanam/ glorioſam
tamen/ celum introiuit. Edifi=
cauit autem tunc ibi altare d̄=
mino: id eſt/ ibi elegit ad dei
honorem perpetuo manere/ q̄
⁊ altare dicitur. Non tamen in
ſupꝑficie montis/ id eſt ad equa
litatem dei patris/ ſecūdum ꝙ
homo: ſed ad radicem montis/
id eſt

id eſt/infinities bas ſiꝰ q̃ ſit di-
uinitas. Et q̃uis dicatur ſede-
re ad dexterã patris/tamẽ hoc
non eſt intelligendũ per equa-
litatem: ſed quia in potioribus
bonis/q̃ poſſũt dari pure crea-
ture: ſiue angelice/ſiue huma-
ne. Duodecim autẽ tituli. xij.
ſunt tribus Iſrael: de q̃bus in-
telligitur ſumptus numerꝰ ele
ctorum. Non tamen ſic/ quin ⁊
multi alij qui non fuerunt ad li
teram de illis tribubꝰ/ ſint ele
cti et aſſumpti in celũ. Sed q̃z
ſcriptum eſt Apocaly. vij. Au
diui (inquit Ioan.) numerũ ſi-
gnatorum centum quadragin-
ta q̃tuor milia ſignati / ex om-
ni tribu filioꝝ Iſrael. Per. xij.
autẽ iuuenes/quos miſit Mo-
yſes/qui offerrent holocauſta
dño/vcʒ. xij. vitulos: intelligũ-
tur. xij. Apoſtoli/ quos premi-
ſit dominus per mortem in ce-
lum: vbi nunc ſeipſos offerunt
in modum holocauſti domino:
id eſt/totaliter: nihil ſibi reſer-
uantes/ſicut nec de. xij. vitulis
aliq̃d reſeruabaᷓ. Recte etiam
dicunᷓ vituli/propter abundã-
tiam pinguedinis gratie ⁊ glo
rie/vel propter perfectam obe-
dientiam. Quod autem Moy-
ſes tulerit mediam partem ſan
guinis dictorum vitulorum/ ⁊
miſerit in crateras: reliquã au
tem partem fuderit ſuper alta-
re. Quid hoc ſignificet/iam di-
ctum eſt in p̃cedẽti expoſitio-
ne allegoricali. Recte etiã p̃di
cti beati dicere poſſunt verbũ
illud quod ſeq̃tur: Omnia que
locutus eſt dñs/facie mꝰ: ⁊ eri-
mus obediẽtes: quia teſte Ps.
Omnia quecunq; voluit domi
nus/fecit in celo. Sup eos etiã
reſpergiᷓ ſanguis vituli: id eſt/
memorie dominice paſſiõis: p̄
qua perpetuas gratias agunt
domino. Quod deniq; ſeq̃tur:
Aſcenderũtq; Moyſes ⁊ Aa-
ron/Nadab ⁊ Abiu/ et. lxx. ſe-
niores: referendum eſt ad cele-
ſtes mãſiones/que multe ſunt:
⁊ ad quas diſpariter aſſumun-
tur homines/ iuxta diſparitatẽ
meritorum: iuxta illud Ioãnis
xiiij. In domo patris mei (inq̃t
Chriſtꝰ) mãſiones multe ſunt:
ibiq; dicti beati vident deum
clare ⁊ nude/atq; intuitiue.

Tertia clauſula.

Dixit autem domi-
nus ad Moyſen:
Aſcende ad me in
mõtem: ⁊ eſto ibi.
Daboq; tibi tabu-
las lapideas / legẽ
ac mãdata/ q̃ ſcripſi vt doceas
filios Iſrael. Surrexerũt Mo-
yſes ⁊ Ioſue miniſter eius. A-
ſcendẽſq; Moyſes in montem
dei/ ſenioribus ait: Expectate
hic donec reuertamur ad vos.
Habetis Aaron et Hur vobi-
ſcum: ⁊ ſi quid natum fuerit q̃-
ſtionis/referetis ad eos. Cũq;
aſcẽdiſſet Moyſes/ operuit nu
bes montem/ ⁊ habitauit glo-
ria domini ſuper Sinay/ tegẽs
illum nube ſex diebus. Septi-
mo autem die/ vocauit eũ dñs
de medio caliginis. Erat autẽ
ſpecies glorie dñi quaſi ignis
ardens ſuper verticẽ mõtis/ in
conſpectu filiorum Iſrael. In-
greſſuſq; Moyſes mediũ nebu
le/aſcendit in montem. Et fuit
ibi quadraginta diebꝰ / ⁊ qua-
draginta noctibus.

Hiſto-

Hiſtorialiter/ poſtq̃ĩ prece
denti clauſula Moyſes legiſ-
fer egit de conſtructione alta-
ris/et de ſacrificio ſuper ipſum
oblato / necnon et de aſcenſu
Moyſi et nonnullorũ aliorum
in montem/quouſq; viderunt
deum: hic conſequenter agit
de verbis domini ad eum: et
de aſcenſu ipſius vſq; ad emi-
nentiorem locum: in quo man
ſit cum domino quadraginta
diebus/ et totidem noctibus.
Refert ergo Moyſes/loquens
de ſeipſo q̃ſi de quodã alio ꝙ
dominus dixerit ad eũ: Aſcen
de ad me in montem: Dicit au-
tẽ hic Andreas / vt refert do-
minus Petrus de Pal. ꝙ do-
minus precepit Moyſi / vt de
colle/vbi cũ alijs erat/ aſcen-
dat in montem: nõ tamen vſq;
ad faſtigiũ montis: quod factũ
fuit ſeptima die. Alij aũt re-
mãſerũt in colle/vnde poſſent
frequenter et faciliter ad ca-
ſtra deſcendere: vt neceſſariũ
erat/ad lites populi dirimen-
das. Sequitur/ et eſto ibi: id
eſt perſeuera in eodem loco.
Per predictũ igiᷓ verbũ deſi-
gnabatur ꝙ ipſe Moyſes de-
beret in dicto monte diu ma-
nere: quamuis non expreſſerit
dominꝰ quanto tempore. Da-
boq; tibi tabulas lapideas: q̃z
vt dicit glo. interlinia. a forti-
bus lex erat fixa intẽtione cu-
ſtodienda. Et nota/ ꝙ Hebrei
non habent/ duas: Nihilomi-
nus vbicũq; poniᷓ numerꝰ plu
ralis/ad minꝰ intelligiᷓ nume
rus binarius. In preſenti autẽ
textu ponitur numerus plura-
lis: cũ dicitur/tabulas. ꝓpter
q̃d ſubintelligiᷓ/duas. Nã plu
ralis locutio duorum numero
eſt cõtenta. Itẽ lex ciuilis di-
cit/ꝙ vbi nũerꝰ teſtiũ nõ expri
miᷓ/ duo ſufficiũt. Legẽ. ſ. de-
calogi: ac mandata. i. iudicia-
lia/q̃ ſcripſi: nõ homo nec an-
gelꝰ. Ut doceas filios Iſrael:
nõ ergo vt ea abſcõdas/vel re-
ſerues tibi. Et nota iuxta il-
lud/ legẽ ac mãdata: ꝙ lex re-
ferᷓ ad legalia/ q̃ erãt in dupli
ci differẽtia: Nã q̃dã erant ce-
rimonialia: alia autẽ iudicia-
lia: mãdata vero ad decalogũ/
(quod erat totũ morale) ſunt
referenda.

Sequiᷓ: Surrexerũt Moy
ſes/tanq̃ principalis dux po-
puli/ ⁊ Ioſue miniſter eiꝰ. vbi
glo. interli. dicit ſic: Per hoc
certũ eſt Ioſue interfuiſſe illis
qui montẽ aſcẽderunt/de qui-
bus dictum eſt: Aſcendenſq;
Moyſes. i. ad aſcendendum ſe
preparans in montẽ dei. i. vl-
tra collẽ / in qua reliq̃t ſenio-
res Aaron ⁊ duos filios eius/
ait illis: Expectate hic/ donec
reuertamur ad vos. Prohibet
ergo Moyſes illis aſcẽſum ad
videndũ deũ. Sed nõ ꝓhibet
illis deſcenſum ad populũ: q̃z
hoc neceſſe erat / nõ autẽ pri-
mum. Unñ ſubdit: Habetis Aa
ron ⁊ Ur vobiſcũ. Ubi nota ꝙ
Ur fuit vnꝰ ex. lxx. viris aſſum
ptis a Moyſe/quẽ reliq̃t ĩ col-
le: vt dictũ eſt cũ Aaron fratre
ſuo/tanq̃ vicarios ſuos. Et ſi
q̃d natũ fuerit q̃ſtionis. i. diffi-
cultatis/referetis ad eos: tan-
q̃ ad ſuperiores. Iſte Ur fuit
maritꝰ Marie/ſororis Moyſi
⁊ Aaron/ quẽ reliq̃t Moyſes
vna cũ Aaron/ tanq̃ vicarios
ſuos ad ſoluendũ ⁊ terminan-

dũ dubia ſi q̃ oꝛirenᷓ in populo/ac ſi eſſet preſens. Et eſt hic argumentũ: vt dicit de Pal. ꝙ prelati debẽt ponere vicarios/ cum agũt in remotis. Deinde ponitᷓ Moyſi aſcendentis progreſſus/cũ dı: Cũq; aſcẽdiſſet Moyſes. ſ. ad amplioꝛẽ mõtis ſublimitatẽ/alijs dimiſſis/operuit nubes montẽ. Hoc autem ideo diciᷓ/ quia habuit nubes obſcuritatem in parte inferiori/ꝛ claritatem ex parte ſuperioꝛi. Nam ex illa parte videbatᷓ q̃ſi ignis ſuperi⁹ aſcendere. Erat aũt huiuſmodi nubes ſignum diuine preſentie. Unde ſequitᷓ: Et habitauit gloꝛia domini. i. glorioſa illuſtratio ſuper Sinay/tegẽs illũ nube ſex dieb⁹. Et nota/ꝙ ly eũ: poteſt referri tã ad montẽ Sinay/ q̃ ad Moyſen. Hoc autem factũ eſt/ vt oſtenderetur ꝙ lex eſt obſcura quo ad literã: ſed clara quo ad ſpiritualem intelligentiam. Unde in Pſal. Tenebroſa aqua in nubibus aeris. Septimo autẽ die vocauit eũ: ſcilicet dominus Moyſen/ de medio caliginis. Erat autem ſpecies glorie domini. i. glorioſe lucis/ cum qua apparebat: quaſi ignis ardens ſuper verticem montis/in conſpectu filioꝛum Jſrael: et hoc ad ſignificandũ/ ꝙ ipſe eſſet tranſgreſſores legis grauiſſime puniturus. Unde de eo dicitur Malachie tertio: Jpſe enim quaſi ignis conflans. Uel quia lex dabatur ad illuminandum intellectum/ ad cognoſcendam veritatem. Jtem ad accendendum affectũ/ ad deſiderandã bonitatem. Hinc Deut. xxxiij. dicitur/ Jn dextera illi⁹ ignea lex. Jngreſſuſq; Moyſes medium nebule. i. ad locum ĩ quo de⁹ apparebat: aſcendit in mõtem. i. ad montis cacumen: et fuit ibi quadraginta diebus/ꝛ quadraginta noctibus: ſupple abſq; cibo et potu. quod fuit magnum miraculum in coꝛpore paſſibili et moꝛtali.

¶ Circa autem hanc clauſulã mouentur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubiũ: Cur precepit dominus Moyſi/ vt aſcenderet in montem/ legem dei ibi ſuſcepturus? Reſpõſio/ ad inſinuandũ/ ꝙ ipſa perducit obſeruatoꝛes ſuos in montẽ ſanctũ dei: iuxta illud Chriſti verbũ Mat. xix. Si vis ad vitam ingredi/ ſerua mandata dei. Jn cui⁹ etiam figurã ipſe Chriſtus aſcendit in montem Thaboꝛ/ quando voluit transfigurari ante tres de diſcipulis ſuis Mat. xvij. Super quo dicit glo. interli. ꝙ hoc ideo fecit: vt diſcant homines gloꝛiã non in pꝛofundo huius ſeculi/ ſed in regno celeſti eſſe querendam.

¶ Secundũ dubiũ: Cur dominus potius voluit dare legem decalogi in lapideis tabulis/ q̃ ligneis? Reſponſio vt pmanentioꝛes eſſent. Lapis enim permanẽtioꝛ eſt q̃ lignum/ q̃d poteſt putreſieri. Lex aũt ſiue decalogus dabatᷓ a deo perpetuo. i. vſq; in finẽ ſeculi. Secũdo/ hoc factũ eſt ad ſignificandum ꝙ debemus ſcribere huiuſmodi decalogũ in viua pelle coꝛdiũ noſtroꝛũ indelebiliᷓ: iuxta illud: Audi Jſrael precepta dñi dei tui/ꝛ ea in coꝛde tuo quaſi in libro ſcribe: ꝛ dabo tibi terrã fluentẽ lac ꝛ mel. i. plenã omni dulcedine/ ꝛ nihil amarum habens.

¶ Tertium dubium: Cum ſint multa genera lapidũ/ queritur de quo genere erant predicte tabule? Hebꝛei dicũt (vt refert de Lyra) ꝙ erant de ſaphyꝛo. Et hoc ſatis pꝛobabile eſt. Eſt enĩ ſaphyꝛus lapis precioſus/ qui percuſſus radijs ſolis ardentem emittit fulgoꝛẽ: vt dicit Catholicon. Conueniẽter ergo precepta decalogi in lapide ſaphyꝛico ſcripta ſunt a deo: quia ardentem ex ſe emittunt fulgoꝛem: ſecundum illud Pſal. Jgnitum eloquium tuũ vehementer.

¶ Quartũ dubium: vtrum huiuſmodi tabule ſaphyꝛice fuerint de nouo create/ vel a conſtitutione mundi foꝛmate/ vel intra viſcera terre genite? Reſponſio de hoc nihil certũ habemus. Nihilominus ſicut ex quadam ſingularitate/ ratione ſcꝫ dignitatis ipſoꝛũ mãdatoꝛum decalogi/ voluit dñs vt eſſẽt ſaphyꝛee: ſic etiã ꝓbabile eſt/ ꝙ fuerint de nouo a deo create.

¶ Quintum dubium: Quid ſibi vult ꝙ Jeſus Naue ſubito cum Moyſe apparuit/ꝛ cum illo aſcendit in mõtem: ꝛ ſubito rurſus tacetur: ꝛ cum Moyſes accepiſſet legem/ cum eo iterũ apparet? Ad hoc reſpõdet Auguſti. in queſtionibus ſup Exodum. q. ciij. ꝙ per hoc ſignificatur nouũ teſtamẽtum nomine Jeſu/ꝛ abſconditum eſſe in lege/ꝛ aliquando apparere intelligentibus. Hec ille.

¶ Sextum dubium: Quare potius nunc nominatur Joſue/ q̃ in precedenti clauſula. Jbi enĩ de eo nulla fit expreſſa mentio ſicut facta eſt de Aaron/ Nadab/ꝛ Abiu? Reſponſio. Jdeo in precedenti clauſula penultima nulla fit de eo expreſſa mẽtio: quia erat ſeru⁹ Moyſi: ſeruus autem in eo ꝙ ſeruus/ non ſolet nominari cũ domino ſuo. Jn hac autem clauſula expꝛimitur quia erat authoꝛitatem populi accepturus/ et regimen poſt moꝛtem Moyſi. Jdeo hic honoꝛatur per expꝛeſſionẽ nominis ſui.

¶ Septimum dubiũ mouetur propter illud verbum: Cumq; aſcẽdiſſet Moyſes ꝛc. Queritᷓ ergo q̃d operabatur Moyſes in illis ſex diebus pꝛimis? Dicit dominus Hugo/ ꝙ contemplabatur in caligine: veruntamen non fuit admiſſus ad colloquium dei ante ſeptimũ diẽ: vt habetur in textu.

¶ Octauum dubium mouetur propter illud verbũ: Et fuit ibi xl. dieb⁹ ꝛc. Queritur ergo cur potius. xl. dieb⁹/ q̃ plurib⁹ aut paucioꝛibus? Reſpõſio: hoc factum eſt ad oſtendendum virtutem legis ꝛ finem/ ſcilicet ꝙ lex dabatᷓ a deo ad peccata delenda/ ſicut diluuium factũ eſt xl. diebus. Gen. vij. Non tamen intelligẽdum eſt ꝙ lex illa antiqua/ ſiue ſacramẽta legalia/ delerent peccata ex opere operato: ſed tñ ex opere operãte.

¶ Nonũ dubiũ: Cur additᷓ. xl. noctib⁹? Dicendũ/ ne crederetᷓ ꝙ ipſe Moyſes de nocte deſcẽderet ad illos ſeptuaginta ſenioꝛes/ quos reliq̃rat in colle/ ſiue

ſiue ad Joſue / quem ſimiliter
reliquerat in quadam plani=
cie / ſiue etiam ad caſtra: ad q̄
frequenter deſcendebant Aa=
ron et Ur / quia prope erant vt
dictum eſt.

¶ Decimū dubiū: Quomodo
poteſt ſtare / ꝙ Moyſes tātum
ſteterit .xl. diebus ⁊ noctibꝰ cū
domino / poſt egreſſum a popu
lo: cū tamen dicat in preſenti
textu / ꝙ primū texit eum nu=
bes ſex diebꝰ / ⁊ ꝙ die ſeptimo
vocauerit eū dominꝰ de medio
caliginis. Qui aſcendens ī mō
tem / ſtetit ibi quadragīta die=
bus ⁊c̄. Dicendū / conformiter
ad textū / ⁊ dominū Petrū de
Pal. ꝙ iſti ſex dies preceden=
tes non ſunt de numero qua=
draginta dierū / per quos ſteterit
in mōte cū domino: ſed faciūt
quadraginta ſeptem a receſſu
eius a caſtris filiorum Iſrael /
vſq; ad regreſſum eius ad eos
cū tabulis lapideis.

¶ Moraliter et primo / Notā=
dum iuxta illud primū domini
verbū ad Moyſen: Aſcēde ad
me in mōtem / ⁊ eſto ibi: ꝙ mōs
in quo aſcendendū eſt / dicitur
mons contēplationis. Ad hūc
autem montē pauci aſcendūt /
quod figuratū eſt ꝑ hoc ꝙ ſo=
lus Moyſes ibidem aſcendit.
Et adhuc pauciores ſtant ⁊ ꝑ=
ſeuerant in dicto mōte: ſed ma
ior pars inde deſcendit per
deſidiam. Et hoc etiam ſigna=
tū eſt per hoc ꝙ Jacob vidit ī
ſomnis ſcalam ſtātē ſuper ter=
rā / cuius ſummitas celū tāge=
bat / et angelos domini aſcen=
dentes et deſcendentes ꝑ eā /
Gen. xxviij. Et bene dictū eſt /
ꝙ hec viſio ī ſomnis facta eſt:
qꝛ viri mūdani reputāt huiuſ=
modi contemplationem / ſom=
niū ⁊ puram phātaſiā. Repu=
tāt etiam viros contēplationi
deditos amētes ⁊ fatuos. Dat
aūt dominus aſcendentibꝰ di=
ctū montem cōtemplationis /
duas tabulas lapideas: qꝛ dat
eis gratiam obſeruandi man=
data vtriuſq; tabule: quod nō
omnibus communiter datur.

¶ Moraliter et ſecūdo ⁊ con=
formiter ad venerabilem Be=
dam. Notādū circa idem / ꝙ ꝑ
hoc ꝙ dominus iuſſit Moy=
ſen ſurſum aſcendere / vt ei le=
gem daret: ſignificatū eſt qua
lis ſit lex domini / et quales ſūt
illi q̄ in lege domini conuerſā
tur per meditationem. Recte
igitur in mōte lex datur / quia
vera intelligentia legis nō eſt
campeſtris: id eſt / carnalis: ſed
ſublimis et ſpiritualis. Itē di=
cit / ꝙ qui vult legē accipere:
debet triplicem montem aſcen
dere. Primo quidem debet ad
eminentiam vite aſcendere / vt
bene viuat. Secundo vero de=
bet in ſublimitate intelligētie
habitare / vt illam ad vitā eter
nam referat. Tertio autem de=
bet eſſe remotꝰ a tumultu tur=
be / ſicut Moyſes: ne a ſua con=
templatione et ſalute impedia
tur. Nam tumultus terrenus ⁊
mundanus multū impedit con
templationem: in cuius figurā
legitur Luce decimooctauo /
ꝙ turba increpabat cecū cla=
mantem: Jeſu fili Dauid / miſe=
rere mei: vt taceret. Et ideo
expedit homini contemplari
volēti celeſtia et eterna / vt ſe=
queſtret ſe a tumultu populi.

¶ Moraliter et tertio / quāuis

bonum ſit omnibus ſe dedica=
re contemplationi: hoc tamen
maxime expedit prelatis / ⁊ his
qui maiores ſunt in eccleſia.
Hoc autē deſignatur ꝑ Moy=
ſen: qui dux erat populi ⁊ pre=
latus / et qui aſcendit in montē
ad dominum. Debēt etiam ad
hoc inducere et ſecum ducere
ſubditos ſuos / tā verbo q̄ ex=
emplo. Qui etſi nō poſſint ad
illam eminentem contempla=
tionem ad quam aſcendunt ꝑ=
uenire / debēt tamen ad hoc ca
nari pro poſſe ſuo. In cuius fi=
guram Moyſes duxit ſecū ſer=
uum ſuum Joſue / qui tamē mā
ſit in colle. Per illos autem q̄
manſerūt in radice mōtis / de=
ſignantur actiui / qui occupan=
tur circa terrena et tempora=
lia / quibus etiam non eſt data
gratia contemplari celeſtia.
Qui ſi bene ſe habuerint in a=
ctione ſua: ſalui eſſe poterunt.
In cuius figuram Magdalena
et Martha ſorores finaliter ꝑ=
uenerunt ad gloriam celeſtē.

¶ Moraliter et quarto / iuxta
illud: Dabo tibi tabulas lapi=
deas ⁊c̄. Notandū / ꝙ tunc do=
minus in tabulis cordis no=
ſtri imprimit et ſcribit man=
data ſua / cum facit ea natura=
liter apparere et dictare / etiā
ſine alijs tabulis exterioribus
et materialibꝰ. Propter quod
Deuterono. vj. clamat ad nos
dominus / dicens: Audi Iſra=
el: id eſt / popule Chriſtiane: q̄
vides in preſenti deum per fi=
dem: audi (inquam) precepta
dei tui: ⁊ ea in corde tuo quaſi
in libro ſcribe. Deinde ſequi=
tur: Erunt verba hec que ego
precipio tibi hodie / in corde
tuo: et narrabis ea filijs tuis:
et meditaberis ſedens in do=
mo tua: et ambulans in itine=
re: dormiens atq; conſurgens.
Hec ibi. Item eiuſdem Deute
ronomij triceſimo ſic dicitur:
Mādatum quod ego precipio
tibi hodie / non ſupra te eſt: ne=
que procul poſitum: nec in ce=
lo ſitum: vt poſſis dicere / quis
noſtrum valet ad celum aſcen=
dere / vt deferat illud ad nos:
vt audiamus / atq; opere com=
pleamus: neq; trans mare po=
ſitū / vt cauſeris et dicas / quis
ex nobis poterit mare tranſ=
fretare / et illud ad nos vſque
deferre: vt poſſimus audire / et
facere quod preceptū eſt? ſed
iuxta te eſt: quia in corde tuo /
vt facias illud. Patet ergo ꝙ
huiuſmodi dei precepta ſcribē
da ſunt in viua pelle cordis no
ſtri / per iugem memoriam.

¶ Moraliter et quinto: Notā=
dum ſuper illo verbo / vt doce=
as filios Iſrael: ꝙ non ſatis eſt
vt quis ſciat diuina precepta /
verum etiam debet alios de
huiuſmodi inſtruere: vt prela=
tus populum ſubditum / predi=
cator populum / pater filium.
Quia vt dicitur Eccleſiaſtici
decimoſeptimo / Unicuiq; mā
dauit deus de proximo ſuo: et
precipue ſibi ſpecialiter com=
miſſo. Parentes autem volen=
tes filios ſuos in literis eru=
diri (propter quā cauſam de=
ſtināt eos ad publica ſtudia)
debent eſſe ſolliciti vt proui=
deant eis de bonis et honeſtis
gymnaſijs / in quibus vna cum
literis diſcant bonos mores / ⁊
cum bonis conuerſari: quia
qualem ſocietatem quis in iu=

uentute ſequitur/talis efficie-
tur. Da exemplum de tenera ⁊
nouella arboꝛe toꝛtuoſa/ cui
adiungitur aliquod groſſum
lignum rectum/ vt ſurſum diri-
gatur ⁊ rectificetur. Applica-
tio eſt facilis. Unde in Pſalm.
Cũ ſancto ſanctus eris ⁊c̃.

Moꝛaliter et ſexto: notan-
dum iuxta illud verbum/ Aſcẽ-
derũt Moyſes et Joſue mini
ſter eius: ꝙ per Moyſen intel
ligitur pꝛelatꝰ religionis. Per
Joſue autem ſubditus illius.
Tũc ergo pͥmo aſcẽdit Moy-
ſes: deinde ſequitur Joſue mi-
niſter eius: quando qui pꝛeeſt
dignitate et officio/ pꝛeeſt etiã
laboꝛe et ſancto exercitio. In
cuius figura legitur Job pꝛi-
mo/ ꝙ boues arabant/ ⁊ aſine
paſcebantur iuxta eos. Aſine
enim in pꝛopoſito ſunt iuue-
nes nouitij/ qui pꝛopter tene-
ritudinem ſũt ſuppoꝛtãdi/ ſal
tim a tanto. Sed pꝛofecto in
pleriſqꝫ domibꝰ clauſtralibus
officiũ (ſaltim matutinũ) ſepe
remaneret inſolutum/ ſi non
a pꝛedictis aſinis araretur:
iuxta quas boues.i. foꝛtes/ et
pꝛelati laute paſcuntur: parũ
curantes de diuinis. Unde cũ
ſemel pꝛedicarem quadrageſi
mam in quodam honeſto op-
pido/ eſſemqꝫ ĩtra monaſteriũ
loci illiꝰ hoſpitatꝰ: venit qua-
dam nocte media quidam de-
uotus religioſus ad cameram
noſtram/ rogans vt ſociꝰ meus
ſurgeret: eũqꝫ iuuaret ad ſol-
uendũ officium matutinũ/ cum
nullos alios haberet/ pꝛeter
duos iuuenes nouitios nõ va-
lentes legere nocturnũ quod
erat legendũ. Quod et factum
eſt. Ecce quomodo vbi Moy-
ſes negligit aſcendere ad di-
uina: conſequenter hoc idẽ ne-
gligit Joſue miniſter eiꝰ. Ubi
vero aſcendit: tunc trahit ſecũ
miniſtrũ ſuũ/ ſaltim quantũ in
ſe eſt. Qꝫ vbi hoc negligit fa-
cere/ ꝯpellat cũ dictꝰ Moyſes.

Moꝛaliter ⁊ ſeptimo/ iuxta
illud: Aſcendens Moyſes in
montem dei/ ſenioꝛibꝰ ait: Ha
betis Aaron ⁊ Ur vobiſcũ. No
tandũ/ ꝙ ex hoc paſſu ſufficiẽ-
ter trahi poteſt ꝙ pꝛelati poſ-
ſunt ſibi ſubſtituere vicarios/
quantum expedit/ quando a-
ſcendunt ad deũ per contẽpla-
tionem: ſiue quando ſe tranſfe
rũt cauſa ſtudij ad aliquã vni-
uerſitatem: ſiue quando pꝛofi
ciſcũtur longe pꝛopter hone-
ſtam et laudabilẽ cauſam. Nõ
autem quando aſcendunt ad
curias pꝛincipũ/ vt ibi mũda-
niter viuant/ vel etiam ad pa-
rentũ negocium. Non quidem
ꝙ vicariũ non dimittant quã-
docũqꝫ ſe abſentãt: ſed quia a-
moꝛ mundi non eſt cauſa ſuffi-
ciens ſe abſentandi et ſubtra-
hendi ab ouibus ſuis. Ubi aũt
pꝛo cauſa rationabili ſe abſen
tant: debent ſubſtituere in vi-
carium Aaron: id eſt virũ mõ-
tanum/ per mentis contempla-
tionem/ qui ſit eoꝛum vicarius
in his que dei ſunt: et Hur/ id
eſt virum ignitum igne chari-
tatis quo ad pꝛoximum. Et de
iſtis/ duobus dictum eſt ſupꝛa
decimooctauo cap. ꝙ Aaron
et Hur ſuſtentabant manus
Moyſi: qꝛ tales vicarij (qua-
les deſcripti ſunt) debent iu-
uare pꝛedictos pꝛelatos/ ⁊ poꝛ-
tare partem ſarcine eoꝛum.

Moꝛaliter et octauo/ iuxta
illud verbũ quod dicit Moy-
ſes ſenioꝛibus: Expectate hic/
donec reuertamur ad vos ⁊c̃.
Notandum/ ꝙ iſta verba poſ-
ſunt recte dirigi ad ſenes eta-
te et ſenſu: ad quos venit do-
minꝰ per gratiam. Nã etſi ve-
niat ad omnes laudabiliter vi
uentes/ tam ſenes ꝙ̃ iuuenes:
frequẽtius tamen venit ad ſe-
nes ꝙ̃ ad iuuenes: quia iuue-
nes pꝛopter feruoꝛem caloꝛis
naturalis multa patiũtur/ que
retrahũt eos a ſua ſalute. Se-
nes autem/ et ſignanter boni/
non querunt niſi ſurſum ten-
dere: dicentes cũ illo ſanctiſſi
mo Simeone: Nunc dimittis
ſeruum tuu domine: ſecundum
verbum tuum in pace. Luc. ij.
Item Phil. j. Deſiderium ha-
bens diſſolui: et eẽ cum Chꝛi-
ſto. Et Job. x. Tedet animam
meam vite mee. Interim tamẽ
conſolatur eos dominus/ di-
cens: Expectate hic donec ve-
niam ad vos: ſupple in hoꝛa
moꝛtis: ⁊ aſſumam vos ad me-
ipſum. Sic enim dixit Chꝛiſtꝰ
ſeruo ſuo Joan. euangeliſte.
Sed pꝛohdoloꝛ ly donec/ apͩ
aliqͣs tales bonos ſenes mul-
tum durat/ ⁊ tedio eos afficit.

Moꝛaliter et nono/ iuxta il-
lud: Et ſi quid natum fuerit
queſtionis/ referetis ad eos.
Notandum/ ꝙ non mirum ſi in
tanta populi multitudine in-
terdum queſtiones et iurgia
oꝛiebantur/ et potiſſime pꝛo-
pter caſtra que ſepe moueban
tur: cum etiam legamus inter
paſtoꝛes Abꝛahe ⁊ Loth iur-
gia accidiſſe/ ratiõe paſcuarũ
Gen. decimotertio: ita vt di-
ceret Abꝛaham ad Loth ne-
potem ſuum: Ne queſo ſit iur-
gium inter me et te/ et inter
paſtoꝛes meos ⁊ paſtoꝛes tu-
os: fratres enim ſumus. ſ. co-
gnatiõe/ vt dicit interli. qꝛ A-
rã pater Loth/ erat frater A-
bꝛahe. Legitur etiã Act. vj. ꝙ
in pꝛimitiua eccleſia oꝛtũ eſt
iurgiũ Grecoꝛũ aduerſus He-
bꝛeos/ eo ꝙ vidue eoꝛũ deſpi-
cerent̃ ĩ miniſterio cotidiano.
Similiter legitur Luce. xxij.
ꝙ facta eſt contẽtio inter apo
ſtolos/ quis eoꝛũ eſſet maioꝛ.
Quid dicã? nõne etiã aliquã-
do facta eſt aliqualis alterca-
tio ĩter illos ſanctiſſimos Chꝛi
ſti apoſtolos Petrũ ⁊ Paulũ/
ratione obſeruatiõis legaliũ?
Quia ergo commune malũ eſt
vt inter homines oꝛiant̃ que-
ſtiões ⁊ iurgia: ideo expedit vt
ſtatuantur aliqui qui deputẽ-
tur pꝛo eliminandis talibꝰ cõ-
trouerſijs. Quod bene aduer-
tens famulus dei Moyſes: et
habẽs ad aliquod tempꝰ rece-
dere a populo/ et aſcendere in
montẽ ad dominũ ait: Habe-
tis Aaron ⁊ Ur vobiſcũ. i. pꝛo-
pe vos: ſi quid natum fuerit
queſtionis ⁊c̃.

Moꝛalr̃ ⁊ decio/ iux̃ illud:
Cũqꝫ aſcẽdiſſet Moyſes/ ope-
ruit nubes mõtẽ ⁊ hitauit glia
dñi ⁊c̃. Notãdũ/ ꝙ p Moyſen
deſignat̃ hõ cõtẽplatiuꝰ: q̃ tũc
aſcẽdit ĩ mõtẽ/ qñ ꝯtẽplat̃ cele
ſtia ⁊ eťna. Tũc aũt nubes ope
rit mõtẽ/ qñ fides diuidit nos a
deo/ ⁊ abſcõdit nos ab eo/ pꝛo
pꝛeſenti ſtatu. Et hoc reſpicit
ptẽ ĩferioꝛẽ mõtis. In pte aũt
ſupioꝛi ipſiꝰ mõtis apparet glo
ria dñi. i. viſio diuine eſſentie.

Uel dic / ꝙ gloria domini: id eſt / glorioſa illuſtratio / nõ eſt aliud ꝙ̃ recta fides: q̃ illuſtrat humanã mentem de credẽdis: tegens Moyſen / id eſt / quemlibet fidelem: ſex diebꝰ: id eſt / quandiu viuit in hac mortali vita. Tandem vocat eum dñs die ſeptimo: id eſt / in mortis articulo de medio caliginis: id eſt / tribulationum ⁊ tenebraꝝ vite preſentis: ⁊ tunc aſcendit ſpiritus humanus in montem ſanctum dei: ibi viſurus deum clare ⁊ intuitiue ſine fine.

¶ Moraliter et vndecimo / iuxta illud vltimum verbum preſentis clauſule: Et fuit ibi quadraginta diebꝰ / ⁊ quadraginta noctibus. Notandum / ꝙ per dies poſſunt intelligi mundi proſperitates: per noctes autẽ / illius aduerſitates. Multi ergo ſunt qui bene volunt ſeruire deo / ⁊ manere in eius ſeruitio in die proſperitatis / dũmodo bene illis ſit: quod tamen valde difficile eſt / ſed minime volũt cum eo manere in nocte aduerſitatis. Unde tres Chriſti diſcipuli / Petrus ſcilicet et Jacobus ⁊ Joan. in nocte cene vocati ⁊ inuitati a Chriſto / ad orandum in horto / non potuerunt vna hora vigilare cũ eo in oratione. Luce. xxij. Et tamen (ceteris paribꝰ) rarius offenditur dominus in nocte aduerſitatis / ꝙ̃ in die proſperitatis / dicente Pſal. Cadent a latere tuo mille / ⁊ decem milia. ⁊ cetera.

¶ Moralr̃ ⁊ duodecimo / Notandum / ꝙ fideles qui ſunt ad hoc potentes / debent cũ domino: id eſt / ꝓpter dominũ / aſcẽdere in montem cõtemplationis et deuotionis / ieiunando quadraginta diebus et totidẽ noctibus. Non quidem inſtar Moyſi ſimpliciter abſtinendo a cibo ⁊ potu / ſed ſumẽdo vnicam refectionem in die artificiali / qui cõſtat ex viginti quatuor horis / ſecundum traditionem eccleſie. Pro quo notandum / ꝙ hominum triplex eſt differentia. Quidã enim illuc minime aſcendunt: vt guloſi. Quidam autẽ illuc aſcẽdunt / ſed ſtatim deſcendunt: vt fragiles ⁊ inconſtantes. Alij vero illuc aſcendunt / ſed inde nõ deſcendunt ante finẽ quadrageſime: ⁊ tales ſũt pſeuerãtes / de qbꝰ Chriſtus Mat. x. Qui pſeuerauerit vſq; in finẽ / hic ſaluus erit. Pro quo etiã notandum / ꝙ conuenienter boni ieiunant per totam quadrageſimam: quia ipſa quadrageſima habet multas pulchras et bonas conditiones ⁊ proprietates. Primo enim eſt tempus deuotionis. Uidemus enim ꝙ tempore quadrageſime humores terre / arborum atq; vinearum / incipiũt abundare: adeo ꝙ vinee tunc ſolẽt lachrymare: ſic ſpiritualiter tempore illo debet in nobis abũdare humor deuotionis / etiam compunctionis ⁊ compaſſionis / ſimiliter ⁊ lachrymarũ pro peccatis. Secundo eſt tẽpus orationis. Hoc enim tempore incipiunt aues ſuauiter modulari in campis et nemoribus. Sic et homines eodem tempore debent ſpecialiter decãtare domino deuotas orationes: quia bona eſt oratio cum ieiunio: vt dicitur Thobie. xij. Unde Deuterono. ix. dicebat Moyſes: Procidi ante dominum quadraginta diebus / et quadraginta noctibus. Tertio eſt tempus afflictiõis. Hoc enim tẽpore cõmuniter Chriſtiani patiuntur maiores labores ⁊ afflictiões / ꝙ̃ ceteris partibus anni / per exercitiũ agriculture / quod maxime exercetur tempore quadrageſimali. Sic ſpiritualiter iſto tempore debemꝰ ſpecialiter colere terram corporis noſtri per penitentiam / ⁊ per exercitium bonorum operum. Et hoc figuratur per deſertum / in quo populus Iſrael quadraginta annis peragrauit: vt veniret in terrã promiſſionis / que deſignat terram illam viuentium / ad quã peruenitur per debitum ieiunium quadrageſimale. Quarto / predictũ tempus / eſt tempus quietionis. Nam tali tempore ſolet terra quieſcere a frigoribus et tempeſtatibus hyemalibus. Sic homo debet tũc ceſſare a vitijs et criminibus / que inquietant interiorem hominẽ: iuxta illud Eſaie. xlviij. Non eſt pax impijs / dicit dominus. Hoc autem figuratur Judic. iij. vbi dicitur / ꝙ terra ſupple Jude quieuit a prelijs quadraginta annis. Quinto / eſt tẽpus pugne et belli. Tũc enim ſolent reges ad bella ꝓcedere. Tunc etiam ſolent animalia et volatilia amore ſtimulata / pro femellis ſuis contendere / et ininuicem preliari. Sic et nos hoc tempore debemꝰ contra ſpiritales hoſtes bella gerere: et hoc exemplo Chriſti / de quo dicitur Luce iiij. ꝙ agebatur a ſpiritu in deſerto / et tentabatur. Sexto et vltimo / eſt tempus peregrinationis. Tunc enim ſolent homines peregrinari / eo ꝙ tempus eſt ſatis temperatum: vtpote nec nimis calidum / nec nimis frigidum. Sic ⁊ nos tẽpore quadrageſimali debemꝰ facere peregrinationes nr̃as: ſcilicet abdicando mentaliter patriam huius mundi / ⁊ ambulando ſecundum ſpiritum ad patriam noſtram celeſtem / in qua ſumus ciues decreti. In cuius figuram legimus. iij. Regum. xix. ꝙ Helias in fortitudine cibi ſumpti ambulauit quadraginta diebus / et quadraginta noctibus vſque ad montem dei. Patet ergo quid moraliter ſignificent predicti quadraginta dies ⁊ noctes / per quos Moyſes ſtetit in monte.

¶ Allegorice et primo / per Moyſen (cui precepit dominꝰ vt aſcenderet ad eum in montem / et ꝙ daret illi duas tabulas ⁊c̃.) intelligitur bonus prelatus / qui habet aliquem ſubditum bonorum morum / et literarum capacem. Quod ille animaduertens precipit illi vt ſe trãſferat ad aliquod ſtudiũ generale. Sic enim factũ eſt de beato Thoma Aquinẽſi. Non debet ergo talis ſubditus ſe ingerere arroganter ad huiuſmodi ſtudium vel gradum magiſtralem. Unde ſexto decretalium / rubrica: Ne clerici vel monachi ſecularibus negocijs ſe immiſceant. ca. vt periculoſa. ꝓhibet papa Bonifacius

nifacius octauus/ ne monachi vel religioſi accedant ad ſtudia generalia: niſi de licentia ſuorum prelatorum cum conſilio ſui conuentus/ vel ſaltim maioris partis eiuſdem. Et poſtquam ibi fuerint/ prohibet illis ne temerarie habitum ſui ordinis dimittant: ſtatuens penam excommunicationis late ſententie/ contra eos qui contrauenerint vtriqꝫ ſtatuto. Qui autem per debitam obedientiam aſcendit ad predictum montē ſtudij theologici/ ſimul aſcendit ad dominum/ qui latet in eo. Unde theologia eſt ſcientia que habetur de deo/ eo modo quo haberi poteſt in preſenti. Qꝫ autem dominꝰ promittit Moyſi tabulas lapideas/ legem ⁊ mādata: vt doceat filios Iſrael: deſignat ꝙ poſtquam talis ſubditus bene et egregie ſtuduerit in aliqua famoſa vniuerſitate/ et bene impreſſerit ſanam doctrinā in tabulis cordis ſui: tunc ad reuocationem prelati ſui debet ad propria redire/ ⁊ alios inſtruere: effundens abunde quod hauſit auide. Cuius contrariū faciunt multi/ qui poſtquam lauream magiſtralem ſuſceperūt/ dant ſe inertie/ abſcondentes talentum domini ſui in ſudario: qd tandē valde ſtricte repetetur ab eis/ vel qualiter ipſum expoſuerunt.

¶ Allegorice et ſecundo: iuxta illud: Surrexerunt Moyſes et Joſue miniſter eius. Notādum/ ꝙ per Moyſen (qui interpretat᷑ ſumptus de aquis) intelligitur Chriſtus/ qui tunc fuit ſumptus de aquis/ quando baptizatus eſt. Per Joſue autem deſignatur ipſe Moyſes/ qui fuit miniſter ⁊ precurſor ipſius Chriſti. Uterqꝫ ergo iam ſurrexit/ ſed diuerſimode: quia Chriſtus ſurrexit ſimpliciter ad vitam immortalem/ dicente Apoſto. Roma. vj. Chriſtus reſurgēs ex mortuis/ iam non moritur: mors illi vltra non dominabitur. De Moyſi autem corpore/ quamuis poſt mortem tranſlatum fuerit in locum mortalibus incognitū/ ne circa ipſū Iudei crimen idololatrie committerent: Unde et Deuteronomij. xxxiiij. dicitur: ꝙ non cognouit homo ſepulchrum eius/ vſqꝫ in preſentem diem: et hoc modo ſurrexiſſe dicitur: non tamen ſimpliciter reſurrexit/ ſed tātum ſurrexit predicto modo. Quamuis nonnulli opinentur ipſum ſimpliciter reſurrexiſſe cum Chriſto/ ⁊ cum illis qui cum eo ſurrexerunt: de qbus Mat. xxvij. Multa corpora ſanctorū/ qui dormierant/ ſurrexerunt et cetera.

¶ Allegorice et tertio/ iuxta illud: Aſcendenſqꝫ Moyſes cum ſenioribus in mōtem dei/ ait: Expectate hic ꝛc. Notandum/ ꝙ per Moyſen et ſeniores intelligūtur viri perfecti/ et qui ſunt alte contemplationis: vt Paulus/ qui fuit raptus vſque ad tertium celum. Per illos autē quibus iuſſit Moyſes vt inferius expectarent: intelliguntur viri actiui/ qui adhuc occupantur circa terrena et inferiora. Et tales debēt expectare dominum per ſpem/

interim

interim tamen viriliter agendo: iuxta illud verbum Pſalmiſt. Expecta dominum/ viriliter age: confortetur cor tuū/ et ſuſtine dominum. Et eſt ſenſus: Tu qui occuparis circa actiuam vitam/ expecta dominum omnium bonorum operum retributorem. Quia (vt inquit Gregorius) Spes premij minuit vim flagelli. Interim autem viriliter age: id eſt/ fortiter: cōtra puſillanimitatem: cōfortetur cor tuum/ ne laſſeris ſub malis preſentis vite/ ſi quandoque occurrant: ⁊ ſuſtine dominum/ te flagellantem patientiam in omnibus habēdo/ et non ad horam/ vel circa vnam materiam tantum. In omnibus (inquit Apoſtolus) exhibeamꝰ noſmetipſos ſicut dei miniſtros in multa patientia. ꝛc.

¶ Allegorice et quarto/ iuxta illud verbum: Aſcende ad me in montem/ et dabo tibi duas ꝛc. Notandum ſecundum venerabilem Bedam/ et ponitur in glo. ordi. ꝙ per hoc datur intelligi qualis ſit lex domini/ et quales debent eſſe/ qui in lege domini conuerſantur. Nā ideo in monte lex datur: quia intelligentia legis non eſt cāpeſtris: id eſt/ carnalis ſed ſublimis: id eſt/ ſpiritualis. Item ipſa lex eſt ſecreta/ et ſenſibus humilis/ et celeſtem ſenſum deſiderat: quia eius doctrina eſt celeſtis. Item quantum ad ſecundum notandum/ ꝙ qui legem vult accipere in triplicem montem debet aſcendere. Debet enim eſſe in eminētia vite/ vt bene viuat/ in ſublimitate intelligentie/ vt illam ad eternam vitam referat. Itē debet eſſe remotus a tumultu populi/ ſicut Moyſes ſeorſum ab alijs legem accepit. Turba enim/ ⁊ tumultꝰ populi impedit hominem ne veniat ad dominum per notitiam legis: in cuius figurā legitur Luce xviij. ꝙ turba increpabat cecum clamantem et dicentem: Jeſu fili Dauid/ miſerere mei: vt taceret. Uel iſta turba eſt turba deſideriorū malorum/ que ſimiliter impedit ne quis veniat ad dominū per notitiā legis diuine/ et deuotam meditationem illius.

¶ Allegorice et quinto/ Moyſes qui aſcendens in montem legem antiquam accepit/ habitans ibi cum domino: prefigurauit Chriſti apoſtolos/ quos ipſe ſecum duxit in montem ſeorſum a turba/ quando illis dare voluit legem gratie/ et octo beatitudines illis propoſuit. Unde Matthei. v. Uidens Jeſus turbas/ aſcendit in montem. Et cum ſediſſet/ acceſſerunt ad eum diſcipuli eius. Et aperiens os ſuum/ docebat eos dicens: Beati ꝛc. Et nota ꝙ veterem legem ſolus Moyſes accepit pro toto populo. Legem vero nouam omnes apoſtoli acceperunt ex equo: in quo apparet/ ꝙ lex gratie copioſior eſt lege veteri/ et gratia illius abundantior.

¶ Allegorice et ſexto/ mons deſignat ſacram ſcripturam/ que in ſe continet verā ⁊ perfectā notitiā mandatorū dei. Quicūqꝫ ergo cupit in talibus

erudiri

erudiri: quantum patitur vita
preſens/ debet in predictū mō=
tem aſcendere/ et ibi per mul=
tos dies imorari more Moy=
ſi: ⁊ ſignanter hoc cōpetit pre=
dicatoribꝰ veritatis. Hinc do
minus Eſa. xl. Super montem
excelſum aſcende tu qui euan=
lizas Syon: id eſt/ ſacram ſcri=
pturam/ que recte dicit̄ Syon:
quia in ea ſpeculatur dn̄s. Ibi
enim queſiuit Auguſtinus do
minū/ ⁊ inuenit. Sunt autem
nonnulli qui aſcendunt predi=
ctum montem/ qui tamen mi=
nime ibi inueniunt dominum:
quia nō querunt eum perſeue=
ranter ꝑ dies multos/ ſed qua=
ſi ad horam tantum. Hi ſunt
qui eligunt ſtudium theologi=
cum/ tanquam ſalubrius omni
alio: ſed quāprimum maſticāt
corticē ipſius/ inuenientes eā
duram ⁊ amaram/ totū dimit=
tunt/ ⁊ ſe transferunt cōmuni=
ter ad ſciētias/ que ſunt de pa=
ne lucrando. Et nota ꝙ in di=
cto monte tradit dn̄s duas ta=
bulas lapideas: id eſt/ aperit ꝑ
ſtudiū ſacre ſcripture verā in=
telligentiam ⁊ ſenſum vtriuſꝗ
teſtamenti: veteris/ ſcꝫ ⁊ noui:
ſm̄ ꝙ dictum eſt de Chriſto/ et
Apoſtolis/ poſtꝗ̄ reſurrexit a
mortuis. Luc. xxiiij. ꝙ aperuit
illis ſenſum/ vt intelligerēt ſcri
pturas. Non tamē cum illa lim
piditate ⁊ ꝓfunditate/ ſm̄ quā
intelliguntur a beatis. In cuiꝰ
figurā dicit̄ in preſenti/ ꝙ glo=
ria domini tāgebat partem ſu=
periorē montis. Hec eſt theolo
gia beatorum. Partem autem
inferiorē tetigit nubes ſex die=
bus. Hec eſt theologia viato=
rum/ ꝗ̄ obſcuritatem habet an=
nexā inſeparabiliter/ ꝗ̄diu du=
rat vita preſens. Septimo aūt
die. i. ī fine dicte vite/ vocat do
minus electos ſuos de medio
caliginis/ ⁊ collocat eos in pa=
tria eterne claritatis: vbi inha
bitat lux inacceſſibilis ⁊ inter=
minabilis.

¶ Anagogice/ et partim alle=
gorice. Moyſes/ qui (vt ſepe di
ctum eſt) interpretatur aſſum=
ptus de aquis: deſignat quēli=
bet deuotum fidelē/ qui ꝑ mō=
tem aſcendit in illum montem
qui eſt in vertice montium: de
quo Ps. Quis aſcendet in mō=
tem domini/ aut quis ſtabit in
loco ſancto eius? Cui reſpon=
det ſpiritusſanctus/ dicēs: In=
nocens manibus et mūdo cor=
de: ſupple/ illuc aſcendet. Ta=
li autem fideli cum illuc perue
nerit/ dicetur: Eſto ibi/ ſcilicet
permanenter. Joannis. xvj.
Gaudium veſtrum nemo tollet
a vobis. Tunc autem dn̄s dat
tali Moyſi duas tabulas lapi=
deas/ cū dat duplicem ſtolam:
anime quidem primū/ deinde
corporis: q̄d fiet in reſurrectio
ne generali. Et dicūtur huiuſ=
modi ſtole lapidee/ propter fir=
mitatem et ſtabilitatem dicte
glorie. Unde ad maiorem rei
veritatem et firmitatem/ iam
ibi aſcenderunt cum dicta du=
plici ſtola aliqui/ Moyſes ſci=
licet et Joſue/ id eſt/ Chriſtus/
cum nonnullis alijs: vt iam di=
ctum eſt. Et quia oculus nō vi=
dit/ nec auris audiuit/ ⁊ in cor
hominis non aſcēdit/ que pre=
parauit deus diligentibꝰ ſe: vt
habetur Eſa. lxiiij. ⁊ recitatur
ab Apoſtolo. j. Corint. ij. Et in
Pſalm. Quā magna multitudo
dulce=

dinis tue domine/ quam
abſcōdiſti timentibus te? ideo
ſubditur: Cūꝗ aſcēdiſſet Mo=
yſes/ id eſt/ Chriſtus/ ſupple in
celum: operuit nubes mōtem/
ne ſcilicet poſſet videri: ⁊ appa
ruit gloria domini. i. viſio diui
ne eſſentie: ſuper Sinay/ id eſt/
in celo empyreo: quod eſt celū
beatorum. Ad idem etiā perti
net quod ſequitur: Erat autem
ſpecies glorie domini quaſi ig=
nis ardens ſuper verticē mon=
tis/ in conſpectu filiorꝫ Iſrael:
id eſt/ ipſorum beatorum/ deū
clare videntium. Quod autem
finaliter ſubditur/ ꝙ erat Mo=
yſes in predicto mōte quadra
ginta diebꝰ ⁊ quadraginta no
ctibus: ad eternitatem beatitu
dinis referendum eſt. Et ponit̄
ibi numerus finitus pro infini=
to: ſicut ſepe fit ī ſacra ſcṗtura.

¶ Exodi. xxv.
¶ Prima clauſula.

Locutuſꝗ ē
dominꝰ ad
Moyſē/ di=
cens: Loq̄=
re filijs Iſ=
rael/ vt tol=
lant mihi ꝓ
mitias. Ab
omni homi
ne ꝗ̄ offert vltroneus/ accipie=
tis eas. Hec ſunt autē que acci
pere debetis. Aurum ⁊ argen=
tum/ ⁊ es/ ⁊ hiacinthum/ ⁊ pur=
puram/ coccumꝗ bis tinctum/
⁊ byſſum/ ⁊ pilos caprarum/ et
pelles arietum rubricatas/ pel
leſꝗ hiacinthinas/ ⁊ ligna Se=
thim/ oleū ad luminaria cōcin
nanda/ aromata in vnguentū/
⁊ thimiamata boni odorꝭ: lapi
des onychinos: ⁊ gēmas ad or
nandum Ephot/ et rationale.
Facientꝗ mihi ſanctuarium/ ⁊
habitabo in medio eorū/ iuxta
omnem ſimilitudinē taberna=
culi quod oſtendam tibi/ ⁊ om=
niū vaſorū/ in cultū eius. Sic=
ꝗ facietis illud: Arcam de li=
gnis Sethim compigite/ cuius
lōgitudo habeat duos ⁊ ſemis
cubitos: latitudo/ cubitū ⁊ di=
midium: altitudo/ cubitū ſimi=
liter ac ſemiſſem: et deaurabis
eam auro mundiſſimo/ intus ⁊
foris. Facieſꝗ ſupra coronam
auream per circuitum/ et qua=
tuor circulos aureos: quos po=
nes per quatuor arce angulos.
Duo circuli ſint in latere vno/
⁊ duo in altero. Facies quoꝗ
vectes de lignis Sethim/ ⁊ o=
peries eos auro: induceſꝗ per
circulos/ que ſunt in arce late=
ribus/ vt portentur in eis. Qui
ſemꝑ erūt in circulis/ nec vnꝗ̄
extrahētur ab eis. Poneſꝗ in
arca teſtificationem quam da=
bo tibi. Facies ⁊ propiciatoriū
de auro mundiſſimo. Duos cu=
bitos ⁊ dimidium tenebit lon=
gitudo eius/ ⁊ cubitū ac ſemiſ=
ſem latitudo. Duos quoꝗ Che=
rubin aureos ⁊ productiles fa=
cies ex vtraque parte oraculi.
Cherub vnus ſit in latere vno:
⁊ alter in altero. Utrūꝗ latus
propiciatorij tegant expanden
tes alas/ ⁊ operiētes oraculū/
reſpiciātꝗ ſe mutuo verſis vul
tibus in ꝓpiciatoriū quo ope=
riēda eſt arca/ in qua pones te
ſtimoniū quod dabo tibi. In=
de precipiam ⁊ loquar ad te ſu
pra propiciatoriū: ſcꝫ ac de me=
dio duorum Cherubin ꝗ̄ erunt
ſuper

ſuper arcam teſtimonij/ cuncta que mādabo ꝑ te filijs Iſrael. Facies ⁊ mēſam de lignis Sethim/ habētē duos cubitos lōgitudinis/ ⁊ in latitudine cubitum/ et in altitudine cubitū ac ſemiſſem: ⁊ inaurabis eā auro puriſſimo. Facieſqꝫ illi labium aureum per circuitum/ ⁊ ipſi labio coronam interraſilem/ altam quatuor digitis/ ⁊ ſup illā alteram coronā aureolā. Quatuor quoqꝫ circulos aureos ꝑparabis/ et pones eos in quatuor angulis eiuſdē menſe/ per ſingulos pedes. Subter coronam erunt circuli aurei: vt mittantur vectes per eos/ et poſſit menſa portari. Ipſos quoqꝫ vectes facies de lignis Sethim/ et circundabis auro ad ſubuehendam menſam. Parabis et acetabula ac phialas/ thuribula ⁊ cyathos/ in quibus offerēda ſunt libamina ex auro puriſſimo: ⁊ pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper. Facies ⁊ candelabrum ductile de auro mūdiſſimo: haſtile eius ⁊ calamos/ ſcyphos et ſpherulas ac lilia ex ipſo procedentia. Sex calami egredientur de lateribus: tres ex vno latere/ ⁊ tres ex altero. Tres ſcyphi/ quaſi ī nucis modū per calamos ſingulos/ ſpherulēqꝫ ſimul ⁊ lilia: ⁊ tres ſimiliter ſcyphi inſtar nucis ī calamo altero/ ſpherulēqꝫ ſimul et lilia. Hoc erit opus ſex calamorum/ qui producēdi ſunt de haſtili. In ipo autem candelabro erunt quatuor ſcyphi in nucis modum/ ſpherulēqꝫ per ſingulos et lilia. Spherule ſub duobus calamis per tria loca/ q̄ ſimul ſex fiunt/ ꝓcedentes de haſtili vno. Et ſpherule igitur et calami ex ipſo erunt vniuerſa ductilia ex auro puriſſimo. Facies et lucernas ſeptem/ et pones eas ſuper candelabrum/ vt luceant ex aduerſo. Emunctoria quoqꝫ/ ⁊ vbi ea que emūcta ſunt extinguantur/ fiant de auro puriſſimo. Om̄e pondus cādelabri/ cum vniuerſis vaſis ſuis habebit talentum auri puriſſimi.

¶ Hiſtorialiter: Poſtqꝫ in ꝑcedētib⁹/ legiſlator Moyſes determinauit de legis ſuſceptione quantum ad precepta/ tam in ordine ad deum/ qꝫ ad proximum: conſequēter determinat de ea quantum ad locum diuino cultui dedicatum: et quantum ad fabricationem tabernaculi ⁊ vtenſilium eius. De his ergo determinat in preſenti capitulo/ quantum ad duplex genus cauſe: ſcilicet materialis ī principio capituli/ et formalis ibi: Sicqꝫ facies illud. De cauſa autem efficienti et finali/ dicetur in ſequentibus: videlicet xxxj. cap.

¶ Primo igitur determinat de cauſa materiali tabernaculi domini/ dicēs: Locutuſqꝫ eſt dominus ad Moyſen/ dicens: Loquere filijs Iſrael/ vt tollāt ⁊c̄. Et nota ꝙ ipſe Moyſes ex humilitate loquitur de ſeipſo quaſi de quodam alio: ſicut et euangeliſte interdum loquuntur: ſicut patet expreſſe de beato Luca/ qui credit fuiſſe vnus ex illis duobus diſcipulis/ quibus euntibus in Emaus/ apparuit dominus. Luc. xxiiij. Sed quia ſcripſit ipſum euangeliū/

ideo

ideo ſe nominare noluit/ ſicut nominauit ſocium ſuum/ cui nomen Cleophas. Locutus eſt ergo dn̄s ad Moyſen (videlicet in monte Sinay/ ſecum exiſtentem) dicens: Loquere filijs Iſrael/ vt tollant. i. ſeparent: mihi/ authori omniū: primitias/ vbi glo. interli. i. initia/ ſiue primitiua: ſiue vt dicit quedā glo. (que eſt Andree) id eſt/ q̄qꝫ ꝓcioſa in auro ⁊ argento et ſerico/ atqꝫ rebus ceteris/ quib⁹ vaſa tabernaculi fiāt. Concordat autem hec glo. cum glo. interl. quia communiter initia rerū/ ſiue principia/ cōſueuerūt eſſe precipua ab omni homine qui offert aliqͩ. Ultroneus: id eſt/ ſponte. Accipies ea: qꝛ vt dicit Apoſt. j. Cor. ix. Hilarē datorē diligit deus: nō ex triſtitia/ aut ex neceſſitate. Sequitur: Hec ſunt autem que accipere debetis/ ſcilicet pro operibus fiendis: Aurum ⁊ argentū ⁊c̄. Dicitur aūt aurum/ ab aurora: qꝛ in aurora/ ſiue aere lucido poſitū rutilat. Argentum autem etymologizatur/ quaſi ardor gentium. Hiacinthum. i. lanam et ſericum: talis coloris ſicut eſt hiacīthus lapis/ cuius color aſſimilatur ſaphyro. Unde Pet. Comeſtor dicit/ ꝙ hic accipit hiacinthus pro ſerico: ⁊ purpuram. i. ſericum purpureum. Et dicitur purpura a puritate lucis: coccum quoqꝫ bis tinctū. i. lanam ⁊ ſericum rubei coloris: quod dicitur bis tinctum: quia bis tingebatur/ vt color illius eſſet intenſior. Unde ꝓpter binam illius tinctionem talis color rubeus tendit ad nigredinē. Et byſſum. Eſt autē byſſus genus lini candidiſſimi. Unde Luc. xvj. dicitur de diuite epulone/ ꝙ induebat purpura/ ſcilicet exterius/ ad maiorē faſtū: et byſſo interius/ ad maiorem corporꝫ delectationē. Et pilos caprarū/ de quib⁹ facta ſunt ſaga ad cooperiendū ipm tabernaculū. Et pelles arietū rubricatas. i. rubras. Et vt dicit Ioſephus/ lana pelliū erat tincta colore rubeo: Pelleſqꝫ hiacinthinas. i. illo colore tinctas. Et ligna Sethim. Ioſephus dicit ꝙ Sethim tria ſignificat/ ſm̄ ꝙ eſt nomen regionis/ mōtis/ ⁊ arboris: que quidem arbor ſimilis eſt ſpine albe in folijs. et ſic accipitur hic. Eſt aūt lignū ipſum leuiſſimū ⁊ imputribile: ⁊ ſm̄ aliquos/ icremabile. i. difficulter cremabile. Ex tali aūt ligno facte ſunt tabule tabernaculi/ ⁊ arce/ ⁊ mēſe/ ⁊ aliqua alia: vt dicet poſtea. Oleū ad luminaria cōcinnanda. i. cōponēda vel diſponēda/ vt poſſint ardere. Aromata in vnguētū/ id eſt ad vngendū ſiue vnguentum. Sūt autem aromata/ ſm̄ Iſidorum Ety. lib. xvij. c. viij. quecunqꝫ ſunt fragrantis odoris. Conficiebatur autem illud vnguentum ex quatuor ſpeciebus aromaticis. Erat autē huiuſmodi vnguentum ad vngendum tabernaculū/ vaſa ⁊ ſacerdotes. Et thimiamata boni odoris. Thimiama aūt (ſecūdū Iſido.) ſic dicitur Grece/ eo ꝙ ſit odorabile etiam valde. Conficitur autē thimiama a thimo herba/ que dicitur capefoliū/ quam comedunt apes. Eſt autē talis herba valde redolens. Cremabatur autem hm̄oi thi-

mianis

niſama ſuper altare incenſi/ vt
ſuo odore alliceret homies ad
loci venerationē: lapides ony=
chinos / ⁊ gemmas ad ornādū
Ephot : in quo requirebantur
duo lapides onychini. Ephot
autem dicitur ab epi/quod idē
eſt quod ſupra/⁊ eſt indeclina=
bile. Eſt autem ephot proprie/
idē quod ſuperhumerale. Su=
mitur tamen quandoq; ꝓ quo=
cunq; indumēto ſacerdotali: ⁊
rationale/in quo requirebātur
xij. lapides/quorum vnus erat
Onychinus. Et nota ſm̄ dn̄m
Petrum de Pal. ꝙ omnia p̄di
cta dicebantur primitie: id eſt/
precioſa: ſed differenter. Nam
quedam eorum erāt precioſa/
nō in ſe/ſed in ordine ad aliud:
vt pili caprarū / pelles et oleū/
quod ſcilicet omnia alia illumi
nabat. Quedam autem abſolu
te ⁊ in ſe p̄cioſa: vt lapides O=
nychini/⁊ alie gemme/thimia=
ma/ligna Sethim: et huiuſmo=
di. Et ſic patet de primo.
¶ Secundo determinat Moy
ſes ī hoc capitulo de cauſa for=
mali tabernaculi dn̄i / dicens:
Facientq; mihi/ſupple filij Iſ=
rael/ de p̄dictis primitijs: ſan=
ctuarium/id eſt tabernaculum
in quo monſtrabo me ſanctum:
quod quidem tabernaculū poſ
ſit portari de loco ad locum: et
habitabo in medio eorū: vt ſic
facili⁹ poſſint recurrere ad me
.i. ad mea ꝯſilia req̄rēda/ita vt
non oporteat eos ꝓ ſacrificijs
redire ad montē iſtū: iuxta o=
mnem ſimilitudinem taberna=
culi ⁊c. Nam vt dicit de Lyra/
oſtēdit dominus Moyſi viſio=
ne imaginaria tabernaculū fa=
bricandum cum oībus ad ip̄m
pertinentibus. Et ſm̄ hāc ſimi
litudinē Moyſes ipſum expla=
nauit et deſcripſit artificibus/
vna cum vniuerſis vaſis requi
ſitis ad cultum illius: vt habet̄
in textu. Deinde cum dicit do=
minus: Sic facietis illud: arcā
⁊c. determinat ⁊ agit de forma
tione tabernaculi/quātum ad
particularia per ordinem.
¶ Primo quidem de arca/tan=
q̄ de digniori ⁊ nobiliori par=
te/que intra hm̄oi tabernacu=
lum reponēda erat. Dixit ergo
dominus: Sic facietis illud: id
eſt/cum tali ordine: Arcam de
lignis Sethim cōpingite. i. cō=
paginate ⁊ formate. Sunt au
tem ligna Sethim imputribi=
lia: vt dictum eſt . Hoc etiā di=
cit Joſephus. Cuius/ſcilꝫ arce
longitudo habebit duos et ſe=
mis cubitos. Eſt aūt ſemis no=
men menſure/id eſt dimidium:
eſt autem indeclinabile nomē/
⁊ adiectiuum ſm̄ de Pal. ſicut
dimidius/dia/dium. Qꝫ ſi obij
ciatur per textū immediate ſe=
quentem/in quo dicitur: Alti=
tudo cubitū ſimiliter ac ſemiſ=
ſem: vbi declinat̄ ſemis. reſpon
det de Pal. ꝙ vel non ſeruatur
ars/ ſed vſus : vel ꝙ accipitur
pro menſura / ſcꝫ vnius palmi.
Deinde deſcribit ornatū predi
cte arce dominus/dicēs Moy=
ſi: Et deaurabis eam auro mū
diſſimo intus ⁊ foris: id eſt/co=
operies eā laminis aureis int⁹
⁊ foris: facieſq; ſupra coronam
auream per circuitū. hec tamē
corona non erat rotunda/ ſed
quadrata. Erat enim quoddā
labiū in ſuperiori parte arce / ī
circuitu eleuatū/ quaſi ſpatiū
duorum digitorū vel quatuor/
ſuper

ſuper operculū arce : ſicut fit
in marginibus ſcacariorū : ita
enim dicit de Lyra: Dicitur ta
men corona / q̄ erat per totū
circuitum arce . Jdeo ſequit̄/
et facies ſupple quatuor circu
los aureos/quos pones ꝑ qua=
tuor arce āgulos. Et nota (ſe=
cundū Joſephū) ꝙ iſti circuli
ſic erant diſpoſiti quatuor an=
gulis/ꝙ erant verſus partē ſu=
periorem arce ſub corona/ ⁊ ꝙ
vectes intrātes per circulos/
ſrent ſub longitudine arce. Et
in hoc videt̄ cōcordare text⁹/
quia ibi dicitur: Duo circuli
erunt in latere vno/⁊ duo in al
tero. Joſephus aūt videtur di
cere / ꝙ predicta corōa nō fuit
aliud q̄ ligatura arce vndiq;
ipſam cōſtringens: q̄ in aliquo
arcā non ſuperexcedebat. Se=
cundū autem Bedam/ aliquā=
tulum ſupereminebat per mo=
dū labij/quod in menſis ⁊ ſca=
carijs fieri ſolet/ne ſuppoſita
inde cadāt. Sequitur: Facies
quoq; vectes de lignis Sethī/
que ſcilicet ſint leuia ⁊ fortia.
Vectis aūt (quod eſt nomē ma
ſculini generis) dicitur a veho
vehis. Eſt autem vectis ꝓprie
ferrū quod in ſarratura oſtij
vehitur huc et illuc/cauſa res
ſeruandi. Aliquādo etiam ca=
pitur pro barra/apta ad aliq̄d
portādū: et ſic capitur hic. Et
operies eos auro. ſ. ad maiorē
ornatum. Erant itaque conue
nienter duo circuli in latere
vno/ſcilicet dextro dicte arce:
⁊ duo in latere ſiniſtro: vt ſic
commodius dicta arca porta=
retur a ſacerdotibus/ quando
caſtra mouebantur . Oporte=
bat enim ꝙ ſacerdotes porta=
rent eā proprijs humeris . Vn̄
propter pondus ipſius arce/⁊
contentorū in ea/requirebant̄
ad minus quatuor homines.
Duo quidem ante / et duo re=
tro. Sed quia iudico paruum
profectū terere tempus circa
talia : ideo tranſeamus ad ſe=
cūdum/quod concernit ipſum
tabernaculum.
¶ Secūdo igitur fit mētio de
tabulis lapideis/ in quib⁹ ſcri
ptus erat decalogus: que erāt
ibi reponēde. Et hoc eſt quod
ſubditur in textu : Poneſq; in
arca teſtificationem quā dabo
tibi .i. tabulas duas ſcriptas
digito dei/que erant teſtes in=
ter deū ⁊ populū/ꝙ ipſe Moy
ſes recepiſſet talia precepta a
deo. Vel dicunt̄ teſtificatiōes:
q̄ erant teſtimoniū diuine bo
nitatis erga populū Hebreū.
Omia etiā ibi poſita poterāt
dici teſtificationes/ ſiue teſti=
monia/dei . Nā virga cū māna
erāt teſtimoniū diuine bonita
tis panē de celo preſtātis eidē
populo. Vn̄ ſupra. xvj. ca. dicit
dn̄s: Imple Gomor ex eo/ ⁊ cu
ſtodiat̄ in futuras retro gene=
ratiōes: vt nouerint q̄bus vos
alui in ſolitudine. Tabule ꝟo
legis erāt teſtimoniū diuīe ſa
piētie/ q̄ legē naturalē ſopitā
in cordib⁹ hoīm ſcripto ſuſci=
tare voluit. Virga ꝟo Aaron/
teſtimoniū diuīe potētie/rebel
lionē ſuꝑ ſacerdotio ipſi⁹ Aa=
ron reprimentis: vt dr̄ Nume.
xvij. Nā ibi ait dn̄s ad Moy=
ſen : Refer virgā Aaron in ta=
bernaculum teſtimonij: vt ſer=
ues eā ibi in teſtimoniū rebel=
lionis filiorꝫ Iſrael. Inſuꝑ ibi
erat Deuteronomiū / in ſignū
Nn obliga=

obligationis populi/ ad totam
legē ſeruandā. Vn̄ Deut. xxxj.
Moyſes p̄cepit leuitis/ q̄ por=
tabāt arcā dn̄i/ dicēs: Tollite
librum iſtū/ ⁊ ponite eū in la=
tere arce federis dn̄i: vt ſit ibi
cōtra te in teſtimoniū ⁊c̄. Pꝛo-
pter hec igiꝰ p̄dicta arca hic
dꝛ arca teſtimonij ⁊ taberna=
culū teſtimonij. Inſup diceba=
tur etiā arca teſtamēti/ qꝛ oīa
predicta erant teſtimonia di=
uine mentis.i.volūtatis. Nam
teſtamētū dꝛ/ q̄ſi teſtatio mētꝭ.
¶ Tertio fit in hoc capitulo
mentio de ꝓpiciatorio/ cū dꝛ:
Facies ⁊ ꝓpiciatoriū de auro
mūdiſſimo. Ra. Sa. ⁊ Hebꝛei
dicūt ꝙ propiciatoriū nō erat
aliud q̄ opculū arce. In cuiꝰ
rei teſtimoniū deſcribiꝰ eiuſ=
dē longitudinis ⁊ latitudinis
ſicut arca. Alij aūt dicunt/ ꝙ
nō erat operculū arce: ſed erat
tabula aurea ſuperiꝰ eleuata/
quaſi poꝛtareꝰ ab ipſis Cheru
bin/ q̄ erant in extremitatibus
arce: ita ꝙ ꝓpiciatoriū eēt q̄ſi
ſedile dn̄i: ⁊ arce opculū eēt q̄
ſcabellū illiꝰ ſedis: ſecūdū illō
Pſalm. Qui ſedes ſup Cheru=
bin.i. ſup ꝓpiciatoriū ab ipſis
cherubī ſuſtentatū. Dicebatur
aūt ꝓpiciatoriū/ qꝛ ab illo loco
audiebanꝰ reſpōſa diuine ꝓpic=
tatis. Scd̄m aūt Ra. Sa. opcu
lū arce erat q̄ſi ſedes dei: ⁊ pa
uimentū tabernaculi qd̄ erat
an̄ arcā/ erat quaſi ſcabellū ſe
dētis. Dicit etiā Hugo/ ꝙ ni=
hil aliud intelligit per propi=
ciatoriū q̄ illius arce opercu=
lum. Dicit etiā/ ꝙ corona illa
aurea/ q̄ arce ſupꝛema ambie=
bat/ intra ſe totū ꝓpiciatoriū
includebat. Propiciatoriū au=
tem/ ſecundū de Pal. dicitur
a propiciādo/ qꝛ ſingulis an=
nis in feſto propiciationis ap=
parebat quidam fulgoꝛ glo=
rioſus/ vel ſecūdū aliquos an=
gelus loquēs ſummo ſacerdo=
ti/ tūc tantū intranti/ quando
ſcilicet dn̄s erat eis propicius
et de eis cōtentus. Unde ꝓpi=
ciatoriū diciꝰ/ quaſi locꝰ ꝓpi=
ciandi/ vel dei propicij. Idem
etiam propiciatoriū aliquan=
do dicitur oꝛaculum/ qꝛ ſcili=
cet de illo loco dominus reſpō
debat: et diuinum reſponſum
dicitur oꝛaculum: eo ꝙ oꝛe pe=
titur ⁊ oꝛe datꝰ. Sequiꝰ: Duos
cubitos ⁊ dimidiū tenebit lon
gitudo eius: cubitū ⁊ ſemiſſem
latitudo. Sed queritur: cur nō
fit mētio de ſpiſſitudine/ ſicut
de longitudine et latitudine?
Dicendū/ ꝙ ideo: qꝛ ꝓpiciato
rium fuit factū/ vt tegendo ar=
cā quaſi eā cōſeruaret: et ideo
neceſſariū fuit ipſum cōmenſu
rari arce/ ſecundū longitudi=
nem ⁊ latitudinē. Non aūt ſe=
cundū profunditatem/ que ad
hoc nō erat neceſſaria. Quod
autē ſubditur de foꝛmatione
duoꝛum cherubin/ pertranſeo
remittēs lectoꝛem ad poſtilla=
toꝛes/ cum intentionis mee ſit
potius proſequi tres ſequētes
ſenſus: ſcꝫ moꝛalē/ allegoꝛicū/
⁊ anagogicum/ q̄ hiſtoꝛialem..
¶ Quarto in hoc capitulo fit
mentio de erectione mēſe po=
nende in tabernaculo domini/
cum ſubdiꝰ: Facies/ tu ſupple
Moyſes/ et menſam de lignis
ſethim. De foꝛmatiōe aūt hu=
iuſmodi arce Hugo dicit ſic:
Videꝰ mihi q̄ arca fuerit ſine
fundo: ita vt ſuperioꝛ ſuperfi=
cies

cies intelligatur plana/ ⁊ infe
rioꝛibus immobiliter affixa.i.
ad modū arce ſine pedibus/ ⁊
ſine operculo euerſate. Habe=
bat autē quandā erecturā au=
ream ſuperioꝛa ambientē/ quā
authoꝛ ipſe ſcꝫ Moyſes ꝓpter
ſimilitudinē labiū vocat: cui ⁊
coꝛona quatuoꝛ digitoꝛū ad=
herebat varijs celaturis oꝛ=
nata: et ꝓut celature varietas
exigebat/ varijs interciſioni=
bus perfoꝛata erat: ideo intrā
ſibilis diciꝰ. Hec enī menſa/ ſi=
ue tabula/ in longitudine ha=
bebat duos cubitos: in latitu=
dine cubitū vnū: de ſpiſſitudi=
ne aūt eius nō fit mētio. Dicūt
tamē aliq̄/ ꝙ erat quatuoꝛ di=
gitoꝛū. Altitudo aūt eiꝰ erat
cubiti ⁊ dimidij. Qd̄ eſt ſic in=
telligendū/ ꝙ per quatuoꝛ pe=
des impoſitos in quatuoꝛ an=
gulis p̄dicte tabule/ eleuaba=
tur in altum per cubitū ⁊ dimi
dium. Et inaurabis eam/ non
in pictura/ ſicut ſolent hodie
imagines in eccleſia inaurari:
ſed laminis aureis vndiq̄ eam
circumtegendo. Et ſic intelli=
gendum eſt quotiens fit men=
tio de inauratione in quacūq̄
materia fiat. De hac autē men
ſa ⁊ ad quid deſeruiebat/ oſten
ditur/ cum dicitur poſt multa/
⁊ pones ſup menſam panes ꝓ=
poſitionis in ꝯſpectu meo ſem
per. Tales autem panes ꝓpoſi
tionis/ dicebātur panes ſacer
dotales: vel quia ſolis ſacerdo
tibꝰ licebat eos comedere: vt
habetur Matt. xij. vel quia (vt
dicit Joſephus) dominus pꝛe=
ceperat vt ſoli ſacerdotes illos
foꝛmarent ⁊ coquerent/ atq̄ il
los comederēt/ et nullus alius
preter eos. Et vt dicit de Pal.
dicebantur panes propoſitio=
nis: quia poſiti erant coꝛā dn̄o
in memoꝛiā ſempiternā. xij. tri
buum filioꝛum Iſrael. Nō qui=
dem ſic ꝙ ijdē numero panes
perpetuo ſeruarētur: quia po=
tuiſſent ſic coꝛrūpi ⁊ putreſie=
ri. Sed quia omni ſabbato co=
medebantur a ſacerdotibus ⁊
ab eiſdem alij. xij. conficieban
tur/ qui ſimiliter cuſtodiebanꝰ
vſq̄ ad aliud ſabbatum/ ⁊ con
ficiebātur ex ſimila. Eſt autem
ſimila farina electa.
¶ Quinto in hoc cap. fit mētio
de foꝛmatione cādelabri/ cum
dꝛ: Facies ⁊ candelabꝛum du=
ctile.i. cum martello/ ⁊ nō ope=
re fuſoꝛio. Et nota (ſcꝫ Iſidoꝛ.)
ꝙ candelabꝛum dꝛ a candela:
quia candelā ſuſtentat. Iſtud
tamen cādelabꝛum non ſuſten
tabat cādelas/ ſed lampades.
Et q̄uis Joſephus de eo dicat
ꝙ fuerit fuſile/ hic tamen diciꝰ
ꝙ fuerit ductile. Et ne videaꝰ
in hoc contradictio/ ſciendum
ꝙ omnia que fiebant tunc arte
ductili.i. cū martello/ p̄mo fie=
bant arte fuſoꝛia. gall. a la fon
te: deinde malleis poliebātur
⁊ foꝛmabanꝰ magis diſtincte.
Et quia hic ſepe fit mentio de
calamo: ideo notandum ꝙ per
calamum in propoſito trāſum=
ptiue intelligitur calamus ſcri
ptoꝛis/ ſiue penna eius. Diceba
tur ergo calamus canna conca
uata.i. vas ſic foꝛmatū. Tandē
autē de hm̄oi candelabꝛo ſub=
ditur: Facies ⁊ lucernas ſeptē/
id eſt/ lāpades ſeptē/ in quibus
oleū imponebatur/ deinde ac=
cendebantur ⁊ lucebāt coꝛam
tabernaculo dn̄i die ac nocte.

Nota iuxta illud: Emunctoria
quoqꝫ ⁊c. ꝙ emũctoria ſunt in⸗
ſtrumenta/ cũ quibꝰ amoueba
tur illud quod erat combuſtũ
de lychno: et reſiduũ lychni
aptabatur ad incendendũ ⁊c.

¶ Circa hanc clauſulam poſ⸗
ſunt moueri aliqua dubia.

¶ Primum igiť dubiũ eſt/ de
magnitudine tabernaculi/ſiue
ſanctuarij. Ad hoc dicit Joſe
phus/ ꝙ in longũ erat.xxx.cu⸗
bitorũ/in latꝰ vero.x. cubito⸗
rum. Diuidebatur aũt in duas
partes inequales. Nã pars oc⸗
cidentalis illiꝰ continebat.x.
cubitos per quadrũ: ⁊ dicebať
ſanctũ ſanctorũ/ ſiue taberna⸗
culum interius. Alia aũt pars
verſus Orientẽ continebat.xx.
cubitos in longũ/et.x. in latꝰ:
vt eſſet equalitas inter vtrãqꝫ
partem in latitudine: et dice⸗
batur ſanctũ vel ſancta: ſiue/
tabernaculũ exterius. Diſtin⸗
guebantur autem iſte due par
tes ab inuicẽ vno velo inter⸗
medio.

¶ Secundũ dubiũ: Cur domi⸗
nus voluerit et iuſſerit ſibi fie⸗
ri tabernaculũ in terris tã mi⸗
rificũ/⁊ tam curioſum/atqꝫ la⸗
borioſum? Reſpõſio ad hoc po
teſt dari quadruplex ratio/ſe⸗
cundũ quadruplicem ſenſum
ſacre ſcripture: vt dicetur in lo
cis ſuis. Unde quantũ ad ſen⸗
ſum literalẽ poſſumꝰ aſſignare
re pro preſenti hãc rationẽ/vt
per conſiderationem et admi⸗
rationem tantorũ ſenſibilium
induceret populus Hebreus
(q̃ pronꝰ erat ad idololatriã)
ad adorandũ ⁊ colendũ vnum
verũ deũ. Inuiſibilia eñi dei/p
ea q̃ facta ſũt/ a creatura mũ⸗
di intellecta conſpiciũtur: vt
dicitur Rom.j. Item Pſalm.
Delectaſti me domine in factu
ra tua/⁊ in operibus manuum
tuarũ exultabo. Deus ergo nõ
iuſſit fieri tabernaculũ ꝓpter
ſe: q2 vt dicit Paulꝰ Act.xvij.
Deus cũ ſit celi et terre dñs:
non in manufactis templis ha
bitat/nec manibꝰ humanis co
litur indigẽs aliquo. Opus ta⸗
mẽ fuit/ propter homines deũ
colentes/qui corporales ſunt/
vt ita fieret. Patet ergo veſa⸗
nia cordis Judeorum ad ido⸗
la ſe conuertentiũ et adoran⸗
tiũ ſerpentes ⁊ beſtias ſuper⸗
uacuas: vt dicitur Sap.xj. Itẽ
eiuſdem.xvij. et derelinquen⸗
tes cultũ illius/q̃ in ſe totꝰ for⸗
moſus eſt: ⁊ formoſum fecit ta
bernaculũ.i. iuſſit fieri. Nam
vt de idololatris loquiť Apo.
vbi ſupra/ ipſi mutauerũt glo
riam incorruptibilis dei/ĩ ſi⸗
militudinem imaginis corru⸗
ptibilis hominis/et volucrum
et quadrupedũ et ſerpentium.
Propter quod tradidit illos
deus in reprobum ſenſum.

¶ Tertium dubiũ: Quomodo
potuit fieri/ ꝙ populꝰ ille He⸗
breus (totꝰ cupidus ⁊ auarus)
tã ſpontanee obtulerit Moyſi
aurũ et argentũ/et reliquã ma
teriam/ex qua fabricatũ eſt ta
bernaculũ? Dicẽdũ in primis/
ꝙ a domino factũ eſt iſtud: et
eſt mirabile in oculis noſtris:
propter cauſam predictã. Nã
dominꝰ qui exterius hoc iube⸗
bat: etiam interius eos ad hoc
mouebat. Da exemplũ de vo⸗
catione apoſtolorũ a Chriſto.
Pſalm. Dabit voci ſue vocem
virtutis: ſecũdo/ dicendũ ꝙ po
pulus

pulus Hebreꝰ iã pluries exper
tus fuerat magnalia dei: tũ in
trãſitu maris rubri: tũ ĩ aqua⸗
rũ ⁊ manne datione: tũ in ini⸗
micorũ expugnatione: propter
que alliciebatur in amorẽ do⸗
mini. Libenter igitur obtule⸗
rũt ex corde materiam/ex qua
fabricaretur tabernaculũ do⸗
mino: vt ſic quaſi eũ preſentem
haberent/ ⁊ ad ipſum illuc in
omni neceſſitate recurrerent.
Nec his obſtat populi tenaci⸗
tas: quia tenax vbi ſe dilatat/
quodammodo prodigus effici
tur: vt vulgo dicitur: Neſcit
enim tenere medium/ propter
inexperientiam.

¶ Quartum dubiũ: Unde ha⸗
buit populus ligna Sethim in
deſerto/quod nihil gignit. Ad
hoc Rab. Sal. reſpondet di⸗
cens/ ꝙ Jacob vidit in ſpiritu
ſancto.ſ. ꝙ filij ſui facturi eſ⸗
ſent abernaculum domino in
deſerto/ poſt exitum de Egy⸗
pto: ideo ſecum portauit in E⸗
gyptum ſemina et radices ar⸗
borũ/et plantauit eas ibi/atqꝫ
nutriuit: precipiens filijs ſuis
vt exeuntes de Egypto ſecum
portarent. Aurum autem ⁊ ar⸗
gentum et multa ſimilia ha⸗
buerunt ab Egypto quam ſpo
liauerunt/ quando inde exire
debuerunt: et hoc de mandato
domini/vt dictum eſt.

¶ Quintũ dubiũ moueť pro⸗
pter menſurã ſiue quantitatẽ
arce/ que legitur fuiſſe duo⸗
rum cubitorum ⁊ ſemis in lon
gitudine? Queritur ergo de
quibus cubitis intelligiť vel
geometralibus/vel humanis?
Ad hoc reſpondet Petrꝰ Co.
ꝙ de humanis. Hoc autẽ pro⸗
bat per experientiam altaris
lateranẽ in vrbe: intra quod
dicitur eſſe arca. Probat etiã
hoc idem per Joſephũ/ qui in
preſenti vocat cubitum duos
palmos. Joſephus autem di⸗
cit/ ꝙ arca in longũ fuit quin⸗
que palmorum. In latitudine
triũ/ in altitudine autem triũ
ſimiliter. Ex quo patet/ ꝙ hic
non accipitur cubitꝰ geome⸗
tricalis/qui continet ſex cubi⸗
tos humanos: ſed cubitus hu⸗
manus/ qui habet duos pal⸗
mos/vel pedem cum medio.

¶ Sextum dubiũ/qui fuerunt
fabricatores tabernaculi? Re⸗
ſponſio/de hoc nihil dicit ſcri⸗
ptura in preſenti. Nihilominꝰ
Joſephus in antiquitatibꝰ di⸗
cit/ ꝙ poſtq̃ materia ex qua cõ
ſtrui deberet/fuit copioſe a po
pulo oblata Moyſi: ita vt ipſe
diceret ea que data fuerãt ſuf
ficere (hoc etiam artifices iã
predixerant abundare) archi⸗
tecti mandato dei in his con⸗
ſtituũtur operibus/quos popu
pulus elegerat/ ſibi poteſtate
collata: quorum nomina hec
ſunt que ſacris inſcripta libris
inueniuntur: videlicet ſequen⸗
ti cap.xxxj. Beſeleel/ Ur filius
de tribu Juda/ ⁊ Marie ſoro⸗
ris Moyſeos/ Helyphas Iſa⸗
math filius de tribu Dan. Ac⸗
cedebant ergo ad opus taber⸗
naculi faciendum: et Moyſes
eos ſingulã quanqꝫ mẽſuram/
ſecũdũ oſtenſionem dei ſimul
magnitudinem/quanta opor⸗
tet fieri vaſa ſacrificijs mini⸗
ſtratura/diuis edocebat. Mu⸗
lieres aũt largitatem ſuã circa
ſacra velamina/⁊ circa q̃cunqꝫ
alia q̃ hmõi operibꝰ erãt neceſ⸗

ſaria / propter decū ī ornamēto ⁊ precioſis lapidibus offere= bant. Hec Joſephus.

¶ Septimū dubiū eſt de Che= rubin / quos iuſſit dñs apponi intra ſanctuariū: de quibꝰ po= teſt argui / ꝙ non licuerit eos ibi apponi: qꝛ ex aſpectu eorū poterat populus induci ad ido lolatriā / videlicet ad eos colē= dū pro dijs. Nā ⁊ populus ille Hebreus valde ad hoc pronꝰ erat: nō licuit ergo illi dare oc caſionem idololatrandi. Ad hoc dicendū (ſecūdū aliquos) ꝙ huiuſmodi Cherubin intra tabernaculum exiſtentes non reſpiciebant ad exteriꝰ taber= naculū / propter cauſam predi= ctā: ne ſcilicet Judei / ad ido= lolatriā proni / videntes vultꝰ eorū / adorarent eos pro dijs. Sed iſtud nō videtur bene di= ctū: qꝛ a parte rei facies Che= rubin verſe erant ad exterius templū: vt habetur .ij. Paral. iij. Nec tamen ex hoc erat peri culū idololatrie vt obijcieba= tur / quia ipſos nunq̄ vidit po pulus: ſed tantū ſacerdotes / q̄ tanq̄ docti erant ab idolola= tria elongati.

¶ Octauū dubium eſt de oleo qd̄ reponebat̄ intra ſeptē lam pades iugiter lucētes intra ſā ctuariū. Cū eñ ſint multe ſpe= cies olei: qrit̄ / q̄le oleū debe= bat ibi reponi? Dicēdū ꝓbabi liter qd̄ meliꝰ quod poterat i= ueniri. Cū eñ oīa fecerit dñs / iuſtū eſt vt de melioribꝰ ſeruia tur ei. Vñ Deute. xvij. ait dñs: Nō imolabis dño bouē et ouē in q̄ eſt macula. Sicut eñ prin cipes terreni volunt ſibi ſolui cēſus cū bona moneta / ⁊ q̄ non ſit reprobata / nec in ſubſtātia / ne in quātitate / aut qualitate: ſic etiā iuſtū ē vt de melioribꝰ ſeruiat̄ dño. Hinc Malach. j. dr̄: Si offeratis cecū ad immo lādū: nonne malū eſt? Et ſi of= feratis claudū ⁊ lāguidū / non= ne malum eſt? Offer illud duci tuo / ſi placuerit ei. Deīde poſt pauca ſequit̄: Maledictꝰ do= loſus / q̄ habet in grege ſuo ma ſculū / ſupple perfectū in gene= re ſuo: ⁊ votū faciens immolat debile dño. Quia rex magnus ego ſū / dicit dñs exercituū. Ex oībus iſtis poteſt ꝓbari ſuffi= cienter / ꝙ in predictis lāpadi bus infundebat̄ optimū oleū / cuiuſcūq̄ ſpeciei eſſet: dū mo= do eſſet aptū ad cōburendū / et bene redoleret. Oleū autē qd̄ conficit̄ ex nucibꝰ / habet odo= rē fortē / ⁊ parū delectabilē ol= factui. Unde etiā in ſignū hu= ius hic dr̄ / ꝙ ea q̄ iuſſa ſunt fie ri in tabernaculo ex auro: non niſi ex auro puriſſimo iuſſa ſūt fieri. Et ſimiliter que ex ligno / non niſi ex fortiſſimo ligno et imputribili: videlicet ex ligno ſethim ⁊c̄. Et vt dr̄ in ſequēti= bus. cap. xxvij. iſtud erat oleū oliuarum.

¶ Nonum dubium mouetur propter illud verbū: Omne pō= dus candelabri habebit talē= tum auri puriſſimi. Queritur ergo de pondere talenti: ne ꝓ= cedamus per ignota. Dicendū ergo conformiter ad dominū Petrū de Pal. allegātē Raba nū doctorem Grecū / ꝙ talētū apud Grecos erat ſummū pon dus: ita ꝙ apud eos talento nihil grauius inter pondera. Apud autem Romanos talē= tum

tum minꝰ / eſt .lxxij. librarum. Maius autem / centum viginti librap. Jſid. aūt. xvj. Ethymo logiap diſtinguit tria genera talentorū apud Hebreos eſſe / vel ſaltim olim fuiſſe: ſcilicet minus quod erat quinquagin ta librarum inſtitorum .i. mer= catorum. Maiꝰ / quod erat ſe= ptuaginta librarū / quod erat ciuiū ſiue publicū / de quo ha= betur .ij. Reg. xiiij. Maximū / quod erat centum viginti li= brarū. Et talis talēti vſus ob= ſeruabatur in ſanctuario: quā= tū ſcilicet ad ea que in eo pon deranda erant. De quo ſit hic mentio.

¶ Decimū dubiū: Quid tandē factū eſt de ſanctuario / ſiue ta bernaculo quod edificatū fue rat tam inſigniter et curioſe atque precioſe? Dicendum / ꝙ populus Hebreus vſus eſt ta= bernaculo, quouſque iuſſerit dominus ſibi templum con= ſtrui in Hieroſolymis ſub Sa= lomone. iij. Regū. viij. Jn quo quidem templo poſtq̄ fuit cō= ſummatū / repoſita fuit arca: vt expreſſe ibi dicit̄. Jbi etiā dicitur / ꝙ ſacerdotes vna cum arca tulerunt tabernaculū fe= deris: et omnia vaſa ſanctua= rij que erant in tabernaculo / tulerunt in templum. Quid au tem tandem de talibus vaſis et ceteris factum ſit / non legi. Veriſimile enim eſt ꝙ multa talia vaſa tranſlata ſunt ī vſū templi. Cetera autem que li= gnea erant aut pellicea: tandē vetuſtate perierunt preter ar= cam / de qua iam dictū eſt. Hic Pſalm. ait: Omnis cōſumma= tionis vidi finem.

¶ Moraliter et primo / per ta bernaculum materiale / intelli gitur tabernaculum ſpiritua= le: quod eſt tabernaculum ani me. Nam ſicut in illo taberna= culo materiali multa concur= rebant et requirebātur: ita ad ſpiritualem edificationem ta= bernaculi anime / ſiue conſciē tie (in quo ſpiritualiter vult deus habitare) neceſſe eſt plu ra concurrere: ſcilicet plures virtutes / quas ipſi deo vltro ⁊ voluntarie debemus offerre ⁊ ſpiritualiter dedicare. Jpē igi tur dominus deus in huiuſmo di edificio ſpirituali petit a no bis aurum charitatis ⁊ dile= ctionis. Nam ſicut aurum pre= cellit omnia metalla in precio ſitate et valore: ita ⁊ charitas ceteras virtutes: dicente apo= ſtolo. j. Corint. xiij. Maior ho rū eſt charitas. Jtē petit a no= bis argentum puritatis / quo ad animam et caſtitatis / quo ad corpus. Quia non eſt condi gna ponderatio continentis anime: vt dicitur Eccli. xxvj. Jtem petit a nobis es ſonoro= ſe ⁊ deuote orationis. Jtē hya cinthū: id eſt celeſtem conuer= ſationem. Purpurā .i. honeſtā conuerſationem. Coccum bis tinctum .i. duplicem dei ⁊ pro= ximi charitatem. Byſſū retor= tam .i. cordis ⁊ corporis mun= ditiam. Jtem pilos caprarū .i. exempla bonorum ⁊ iuſtorum bene viuentium. Pelles rubri= catas arietū .i. exēpla paſſio= num Chriſti / et beatorum mar tyrum / pro fide Chriſti occiſo= rum. Pelles hyacithinas / que ſcilicet ſunt coloris celeſtis .i. exempla beatorum cōfeſſorū:

quoꝛū cōuerſatio in celis fuit. Item debemus habere ligna Sethim: que erant imputribilia/ ⁊ incremabilia. i. perſeuerātie ſtabilitatē. Oleum oliuarū .i. ſuauitatem pietatis ⁊ clemētie. Thimiamata / bene redolentia per bonam famam: lapides onichinos/ qui reſpecti faciunt oculos tremere. i. conſiderationē moꝛtis ⁊ iudicij diuini. His enim rebus et virtutibus tabernaculum federis. i. ſancta ⁊ munda cōſcientia debite ⁊ honeſte cōſtituitur/ dūmodo iſta dño voluntarie et ſpontanee offerant̄. Ideo Dauid dicebat: Voluntarie ſacrificabo tibi: quia teſte Grego. Nō ſunt deo grata coacta ſeruitia.

Moꝛaliter ⁊ ſecūdo/ iſta poſſumus ſic exponere: ita vt per aurum/ quod debemus deo offerre/ intelligatur aurum contritionis. Hoc enim auro redimuntur peccata. Vñ Magdalene flenti pꝛe doloꝛe peccatoꝛū ad pedes Chꝛiſti/ dictū eſt ab eodem: Remittuntur tibi peccata. Luc. vij. De quo quidē auro figuratiue: dicit̄ Gen. ij. ꝙ aurū terre Euilath optimum eſt. Habet enī inſtar optimi auri confoꝛtare coꝛ penitētis/ mediante gratia/ que confertur in cōtritione. Per argētum vero/ qđ debemus deo offerre/ ⁊ qđ ſonoꝛoſum eſt: intelligit̄ peccatoꝛū confeſſio / que debet clare ſonare: qꝛ clare et non obſcure confitendum eſt. Vñ Prouer. x. Argentū electū lingua iuſti. Ex clara enī ⁊ vera cōfeſſione iuſtificat̄ homo. Secundū illud Eſa. xliij. Dic peccata tua/ vt iuſtificeris. Itē opoꝛtet eidem dño offerre es ſatiſfactionis. Nam peccatoꝛ pꝛopꝛio ere ſatiſfaciendo redimit ſeipſum/ ſecundū ꝙ dictū eſt regi Nabuchodonoſoꝛ Daniel. iiij. Peccata tua eleemoſynis redime. Per hiacinthum intelligit̄ fides. Eſt enī hiacinthus (vt hic ſumit̄) ſericū ſubtile. Fides aūt eſt adeo ſubtilis / ꝙ penetrat celos: qꝛ facit nos credere q̄ nunq̄ vidimus/ ⁊ que in celis ſunt. Per purpuram autē (que eſt optimi coloꝛis) intelligitur charitas / que pꝛecellit ceteras virtutes/ ſecūdum illud. j. Coꝛin. xiij. Maioꝛ hoꝝ eſt charitas. Per coccum vero bis tinctū/ intelligit̄ ſimiliter ipſa charitas: que debet bis tingi/ vt meli⁹ retineat coloꝛem ſuū. i. haberi ad deū / et ad pꝛoximū. Purpura enī eſt regū et magnatū. Et charitas indumētū eſt quo ſoli filij dei induunt̄. Per byſſum autē (qđ eſt linum delicatū qđ adiacet carni/ qꝛ ex eo fiūt camiſie regum) intelligit̄ gratia gratum faciēs/ que adiacet immediate in eſſentia anime ſubiectiue/ ⁊ que pulchꝛā eam reddit coꝛā deo ⁊ angelis eius. Per pilos capꝛarū / intelligit̄ auſteritas penitentie/ que ſumenda eſt cōfoꝛmiter ad grauitatē delicti: ſecundum illud Deutero. xxv. Secundū menſurā delicti erit et plagarū modus. Per pelles rubꝛicatas intelligit̄ meritum paſſionis Chꝛiſti/ ⁊ ſanctoꝛum martyꝛū/ qđ quidē meritū debem⁹ offerre deo patri pꝛo remiſſione peccatoꝛū noſtroꝛū: qꝛ ex nobis non poſſumus ple-

ne ſatiſfacere. Idem etiā poteſt itelligi per pelles hiacinthinas. Vel dic/ ꝙ ꝑ huiuſmodi pelles intelligit̄ memoꝛia moꝛtis/ q̄ habēda eſt ab omni penitēte: vt ſic retrahat̄ a peccato ⁊ recidiuo: qꝛ ſcriptū eſt Eccli. vij. Memoꝛare nouiſſima tua/ ⁊ in eternū non peccabis. Preterea debemus in penitentia eidem dño offerre ligna Sethim/ q̄ ſunt imputribilia. i. debitā caſtitatem/ anime ſcꝫ ⁊ coꝛpoꝛis/ ſiue perſeuerantiam in bono penitentie. Item oleū boni exēpli ad pꝛoximos noſtros illuminandū. Vel per oleū intelligunt̄ opera pietatis/ que tēpoꝛe et loco ſunt effundenda in pꝛoximos indigētes. Ecce oleū qđ applicandū eſt ad luminaria/ ⁊ lucernas cōcinnādas. Et bene dicitur ad luminaria cōcinnāda: qꝛ ceteris paribus in datione eleemoſyne iuſtus pꝛeferēdus eſt peccatoꝛi. Vñ poeta: Cui des videto. Per aromata aūt intelligit̄ bona fama/ q̄ pꝛocuranda eſt a viro penitente/ dicēte ſapiente Eccli. xlj. Curam habe de bono nomine. Per thimiama aūt boni odoꝛis/ idem poſſum⁹ intelligere. Per lapides aūt onichinos ⁊ gēmas/ debemus itelligere opera magnarum virtutum / que neceſſaria ſunt ad oꝛnandū ephot. i. ſupꝑhumerale et rationale: qꝛ rationabile debet eſſe obſequiū noſtrū: vt dicit Apo. Rom. xij. Ecce igit̄ quid ſignificat ſanctuariū fabꝛicatū ſub Moyſe/ et quomodo mediāte gr̄a dei debem⁹ edificare dño deo ſanctuarium de nobiſipſis. Vñ in Pſal. Sanctuariū tuū dñe/ qđ firmauerunt manus tue.

Moꝛaliter ⁊ tertio/ iuxta illud qđ habet̄ in pꝛincipio pꝛeſentis capituli/ vbi dicitur: Loquere filijs Iſrael: vt tollant mihi pꝛimitias. Notandum: qꝛ vt dicit hic glo. oꝛdi. tunc pꝛimitias bonoꝛū deo offerimus/ cū bonū qđ agimus totū diuine gratie tribuētes/ ⁊ toto coꝛde pꝛofitentes / ꝙ nec initium bone actionis vel cogitatiōis: niſi a dño poſſumus habere: mala vero ſemꝑ a nobis diabolo inſtigante ⁊ cepta ⁊ conſummata: nec niſi dño donāte laxanda. Huius aūt contrariū faciūt Pelagiani/ qui vt dicitur hic in glo. interl. pꝛimitias bonoꝛū deo non offerunt: ſed ſibi imputantes/ aliquid boni ſe habere dicūt abſq̄ gr̄a dei.

Moꝛaliter et quarto/ iuxta illud: Ab omni homine qui offert vltroneus/ accipietis ea. Notandū/ vt iam tactum eſt in expoſitiōe literali/ ꝙ de⁹ valde acceptat id qđ quis ſibi voluntarie et ex coꝛde offert: dicente Apoſt. j. Coꝛin. ix. Hilarem datoꝛem diligit deus: nō ex triſtitia/ que ex neceſſitate. Propter qđ Pſal. dicebat ad dñm: Voluntarie ſacrificabo tibi. Non enī deus tantū reſpicit quid ſibi offert̄/ quantū ad affectū quo ſibi offert̄: qꝛ potius ponderat affectū/ q̄ cenſum. Geneſis. iiij. Reſpexit de⁹ ad Abel / et ad munera eius. Dicit etiam Apoſto. Rom. xij. Qui miſeret̄ in hilaritate. Et ſapiens Eccli. xxxv. In omni dato hilarem fac vultū tuum.

Moꝛaliter ⁊ quinto/ ⁊ con-

formiter ad fratrem Petrum
Berchorië. ⁊ ad propoſitū de
arca/ de qua hic legit̃. Notan-
dum/ ꝙ per arcam ſignificatur
anima deuota / ſiue quecunq;
bona perſona / et ſignanter in
prelatura conſtituta. Nã talis
homo debet eſſe ſethineus vel
imputribilis/ ꝑ cõſtantiã ⁊ pa-
tientiã. Itẽ debet eſſe aureus
intus per diuinã charitatem/
ſiue per diuinã ſapientiã/ ⁊ ex-
tra per bonã exemplaritatem
⁊ honeſtatem. Iſta arca debet
habere quatuor angulos: quia
talis debet habere quatuor
bonas affectiones: ſcȝ dolorẽ
de malis cõmiſſis/ gaudium in
ſpirituſancto de preſentibꝰ bo
nis factis/ ſpem in deo de futu
ris premijs / timorẽ de futuris
penis. Vñ dicit̃ Eccli. xxxvij.
Ex corde quatuor oriũtur/ ſcȝ
bonũ ⁊ malũ/ vita ⁊ mors. Itẽ
talis debet habere quatuor
circulos. i. quadruplicẽ virtu-
tem cardinalem. Item debet
habere duos vectes deaura-
tos. i. duplicẽ fortitudinẽ et
firmitatẽ: ſcȝ in corde contra
tentationes/ ⁊ in corpore con-
tra tribulatiões. Itẽ debet ha
bere labiũ aureũ. i. verbũ con-
tinens munditiam et veritatẽ.
Similiter debet habere pro-
piciatorium aureum: id eſt/ cle
mentiam et pietatem. Itẽ de-
bet habere cherubin aurea: id
eſt / virorum ſapientum et bo-
norum ſocietatem / vel ſcien-
tiam rectam et ſubtilem: quia
cherubin interpretatur pleni-
tudo ſciẽtie. Hec enim omnia
pertinent ad prelatum bonũ/
ſiue etiam ad quemlibet virũ
eccleſiaſticum/ ſiue quemlibet
iuſtum: videlicet ꝙ penitenti-
bus faciliter propicietur/ vt de
eo merito poſſit dici illud ver-
bum Pſal. Apud te propicia-
tio eſt. Q; cherubin. i. viris cõ-
templatiuis ⁊ ſcientificis con-
comitetur: iuxta illud Eccli.
ix. Cum ſapientibus ambula.
Q; a quatuor virtutibꝰ cardi-
nalibus dotet̃. Ezech. j. Qua-
tuor facies vni. Et duobus ve-
ctibus. i. duobus lateribus for
titudinis: ſcȝ a dextris ⁊ a ſini
ſtris. i. in proſperis ⁊ in aduer
ſis roboret̃. Item iſta arca: id
eſt/ bonus prelatus debet con-
tinere tria / ſcȝ tabulas legis
cũ libro. i. diuine legis erudi-
tionẽ: manna dulce. i. eleemo-
ſynam et ſubuẽtionem/ vel be-
nignitatem/ ⁊ conſolationẽ/ et
cõpaſſionem: virgã floridã: id
eſt/ iuſtitiam ⁊ correctionẽ: iu-
xta illud verbum Apoſtoli. j.
Theſſalo. v. Corripite inquie
tos/ cõſolamini puſillanimes/
ſuſcipite infirmos: quia prela-
tus debet rudes informare/ in
quietos corripere / puſillani-
mes conſolari ⁊ afflictis miſe-
reri. Itẽ debet habere tres di
mẽſiones: ſcȝ in longum/ latũ/
et altum: id eſt / tres virtutes
theologicas/ ſcȝ lõgitudinẽ fi-
dei/ altitudinẽ ſpei/ ⁊ latitudi-
nẽ charitatis: qr ſicut dt Apo.
j. Corin. xiij. Nunc manẽt tria
hec: ſcȝ fides/ ſpes/ charitas.
¶ Moraliter ⁊ ſexto / per hoc
ꝙ intra tabernaculum repoſi-
te erãt tabule lapidee/ in qui-
bus ſcriptus erat decalogus
preceptorum dei: vt innuitur
in textu: deſignatur ꝙ in ta-
bernaculo cordis humani/ qḋ
eſt tabernaculum dei: iuxta il-
lud

lud Apoca. xxj. Ecce taberna-
culum dei cum hominibus / et
habitabit cum eis: ſcilicet/ per
fidem ⁊ gratiam: debẽt ibi re-
poni dei mãdata in tabulis la
pideis: id eſt/ indelebiliter: qr
ſunt de lege nature/ que inde-
lebiliter eſt impreſſa cordibus
noſtris: vt nullus poſſit circa
eorum notitiã pretẽdere igno
rantiam. Hinc dominus Deu-
tero. vj. loquitur dicens: Audi
Iſrael precepta domini tui/ et
ea in corde tuo quaſi in libro
ſcribe: ſcȝ quaſi in viua pelle.
Per hoc autem ꝙ ait dominꝰ
ad Moyſen: ꝙ faceret coronã
aureã ſuper arcam per circui-
tum: denotatur ꝙ dabitur co-
rona glorie in celis / his q̃ de-
bite obſeruant dicta mãdata
repoſita intra arcã cordis hu-
mani: iuxta illud Mat. xix. Si
vis ad vitã ingredi/ ſerua mã-
data. Et in Pſal. In cuſtodiẽ-
dis illis retributio multa.
¶ Moraliter ⁊ ſeptimo/ per ꝓ
piciatorium: de quo poſtea le-
gitur in textu/ quod erat que-
dam tabula aurea/ que erat ſu
per ipſam arcam: in quo et de
quo propiciatorio dominꝰ po-
pulo loquebatur/ ⁊ a quo pro-
piciationẽ et veniam populus
conſequebatur a domino per
ſacerdotum ſuffragium: deſi-
gnatur cor humanũ/ quod de-
bet eſſe propiciũ ⁊ pium ad in-
dulgendũ inimicis/ ſecundum
ꝙ Chriſtus ait Mat. vj. Dili-
gite inimicos veſtros ⁊c̃. Et
Luce. vj. Dimittite/ ⁊ dimitte-
mini. Ve ergo illis duri cor-
dis/ q̃ non habent intra arcam
cordis ſui tale propiciatoriũ/
quia nec ipſis finaliter propi-
ciabitur dominus: ſed ſine ꝓ-
piciatione deſcẽdent in infer-
num cum mille demonibꝰ. Et
notanter dicitur ꝙ huiuſmodi
propiciatoriũ debebat fieri ex
auro puriſſimo: qr predicta ꝓ-
piciatio erga inimicum nõ niſi
ex ꝓfunda ⁊ vera charitate (q̃
ꝑ aurũ deſignat̃) fieri poteſt.
De tali igitur homine dici po-
teſt illud Pſal. Apud te propi
ciatio eſt. Et q̃d eſt ꝙ in dicto
propiciatorio iuſſit dñs vt ap-
ponerent̃ duo cherubin: qui ſe
mutuo reſpicerẽt ꝓpriis vultibꝰ
in ꝓpiciatoriũ: niſi ꝙ mediãte
charitate ⁊ dilectiõe homines
mutuo ſe reſpiciũt/ dũ diligũt
alios ſicut ſeipſos: ⁊ hoc totũ
propter deũ ſumme dilectum.
¶ Moraliter ⁊ octauo / ꝑ men
ſam/ ſuꝑ quã reponi debebant
xij. panes ꝓpoſitionis / poteſt
etiã deſignari p̃dictũ cor hu-
manũ. Per panes autẽ ꝓpoſi-
tionis poſſunt intelligi. xij. ar-
ticuli fidei/ q̃ reficiũt ſpũaliter
hoiez viatorẽ: q̃ reponẽdi ſunt
ſuꝑ predictã menſam per iugẽ
memoriã/ ⁊ fidei rectitudinẽ.
¶ Moraliter ⁊ nono/ ꝑ cande
labrũ aureũ/ in q̃ ponẽda erãt
luminaria/ intelligit̃ humanꝰ
intellectus/ ſuꝑ quẽ reponẽdũ
eſt lumẽ fidei formate ꝑ chari-
tatẽ. Vel dic/ ꝙ ꝑ ſeptẽ lucer-
nas/ ſiue lãpades/ ponẽdas ſuꝑ
dictũ cãdelabrũ: intelligi poſ-
ſunt ſeptẽ dona ſpũſſancti/ q̃bꝰ
illuminat̃ homo interius. Et
de p̃dictis lucernis bene dictũ
eſt/ vt lucerẽt ex aduerſo: qr p̃-
dicta dona illuminãt iteriorẽ
hominẽ aduerſus inſidias dia
boli: ſiue contra ſeptem pecca
ta mortalia.

Moraliter

¶ Moraliter ⁊ decimo / iuxta
illud verbum: de auro puriſſi⸗
mo. Notādum / ꝙ hoc ſepe hic
repetitur / ⁊ nō ſine cauſa. Pro
quo notandū / ꝙ homines con⸗
tendunt ⁊ volunt edificare ſpi
rituale tabernaculū ex multi⸗
plici metallo: videlicet ex ere /
argento / ⁊ auro. Primo eñ ex
ere. Hi ſunt qui faciun opera
ſua de genere bonorum in pec
cato mortali: ſiue ſint ieiunia /
ſiue eleemoſyne / ſiue oratio⸗
nes / peregrinationes / ⁊ huiuſ⸗
modi. Quia enim tales non ha
bēt charitatem / ideo talia eis
non proſunt pro tunc ad vitam
eternam: dicēte Apoſto. j. Co⸗
rin. xiij. Si linguis hominū lo⸗
quar ⁊ angelorū / charitatē au
tem nō habeā / factus ſum ve⸗
lut es ſonans / aut cymbalum
tinniens. Sequit: Et ſi diſtri⸗
buero in cibos pauperū om̄es
facultates meas: et ſi tradide⸗
ro corpus meū / ſupple ad mar⸗
tyrium: charitatem autem nō
habuero / nihil mihi prodeſt.
Secundo / aliqui volunt edifi⸗
care ſpirituale tabernaculum
ex argento. Hi ſunt qui faciūt
opera ſua bona / id eſt de gene⸗
re bonorū / vt videātur ab ho⸗
minibus: de quibus dicit Chri
ſtus. Mat. vj. ꝙ receperūt mer
cedem ſuam. Tertio / aliq̄ edi⸗
ficāt ex auro puriſſimo. Hi ſūt
qui faciunt opera ſua ſolū pro⸗
pter deum ſumme dilectū. Un
de Chriſtus vbi ſupra / ait: Cū
facis eleemoſynam / neſciat ſi⸗
niſtra tua quid faciat dextera
tua: id eſt / caue ne appetit⁹ hu
mane laudis ſe immiſceat ope⸗
ri tuo: ⁊ per conſequens corrū⸗
pat opus tuum.

¶ Allegorice et p̄mo: iuxta id
quod dicitur in principio hui⁹
de primitijs vltro offerēdis: no
tandum ꝙ per primitias ipſas
intelligunt eccleſiaſtica ſacra⸗
mēta / que vltro ⁊ gratis debēt
dari ⁊ miniſtrari / ceſſante om̄i
pacto. Si autem pro talium pri
mitiarum adminiſtratione ali⸗
quid gratis offeratur / poteſt il
lud licite recipi. Ingratus etiā
exiſtit / q̄ penas miniſtri nō re⸗
cognoſcit. Dign⁹ enim eſt ope⸗
rarius mercede ſua: vt habet
Luc. x. Principalis tamen mer
ces miniſtrorum eccleſie expe⸗
ctanda eſt in celis.

¶ Allegorice ⁊ ſecūdo: notan
dum ꝙ ſicut Moyſes fecit ta⸗
bernaculum in valle / adinſtar
tabernaculi ſibi monſtrati in
mōte: ſic (ſi volum⁹ eſſe taber⸗
naculum dei in hac vita ⁊ valle
miſerie) debemus nos confor⸗
mare pro poſſe noſtro vite an⸗
gelorum ⁊ omnium beatorum:
dicentes domino illud Matt.
vj. Fiat volūtas tua ſicut in ce
lo ⁊ in terra. Unde vnicuiq; cu
pienti ſaluari / dicitur id quod
dicitur in fine preſentis capitu
li: et fuerunt verba domini ad
Moyſen: Inſpice ⁊ fac ſecūdū
exemplar quod tibi in monte
monſtratum eſt. Nam eccleſia
militans debet ꝯformari (quā⸗
tum poteſt) eccleſie triumphā⸗
ti tanquā filia matri. Practica
quomodo debemus imitari ec
cleſiam triumphātem in puri⸗
tate / in contemplatione / in de⸗
uota decantatione diuine lau
dis / in feruēti dilectione dei et
proximi / in gratiarumactione /
⁊ hmōi. Uaſa autē tabernaculi
huius mundi / id eſt / eccleſie mi
litan⸗

tantis / que eſt tabernaculum
illud de quo Apocalyp. xxj. lo
quitur Ioā. dicēs: Ecce taber⸗
naculum dei cum hominib⁹: et
habitabit in eis. Hmōi (inq̄)
vaſa ſunt omnes iuſti et quot⸗
quot predeſtinati ſunt ad vitā
eternam. Que quidem vaſa ad⸗
huc purgantur in fornace mul⸗
tiplicis tribulationis vite pre⸗
ſentis: ⁊ tandem tanq̄ bene et
conuenienter polita preſenta⸗
būtur corā rege regū in celis.

¶ Allegorice ⁊ tertio: ⁊ cōfor
miter ad dominum Petrum de
Pal. iuxta illd: Arcā de lignis
Sethim compingite: notandū
ꝙ per arcam iſtam poteſt recte
Chriſtus intelligi: ⁊ hoc etiam
dicit Beda. In arca nāq; tria
erāt valde precioſa: ſcilicet ta
bule legis / māna celeſte / ⁊ vir⸗
ga Moyſi. Et de Chriſto dicit
Apoſt. Col. ij. ꝙ in eo ſunt oēs
theſauri ſapientie ⁊ ſciētie dei
abſconditi. Hec arca de lignis
Sethim compingitur / que le⸗
uia ⁊ imputribilia parū a qua⸗
litate albe ſpine diſtant: q̄r cor
pus Chriſti cōſtat ex membris
ab omni vitio mundis. Hec li⸗
gna ſunt ſimilia ſpinis: q̄r non
in carne peccati: ſed i ſimilitu⸗
dinē carnis peccati venit Chri
ſtus. Longitudo autem huius
arce (que Chriſtus eſt) longitu
dinem Chriſti patientie / ⁊ per⸗
ſeuerantie ipſius / vſq; in finem
inſinuat. Latitudo autem / am⸗
plitudinē ingentis charitatis /
(qua ad nos venire dignat⁹ ē /
et nobiſcū habitare) inſinuat.
Altitudo vero / ſpem future ſu⸗
blimitatis / qua ſe poſt paſſionē
glorificandum / vel nos glorifi⸗
caturos eſſe preuidit. Deinde
multa dicit de hmōi arca / que
ratione prolixitatis ptrāſeo.

¶ Allegorice et quarto: circa
idem ꝓpoſitum: dic ꝙ arca eſt
Chriſtus / qui conſtat ex auro /
⁊ ligno. i. ex deitate / ⁊ humani
tate: qui ſecum habet Cheru⸗
bim. i. angelos / quib⁹ domina⸗
tur. Unde Luc. ij. dicit: Facta
eſt cum eo multitudo celeſtis
exercitus. Item Matt. iiij. dr
ꝙ cum reliquiſſet Satan Chri
ſtum in deſerto: acceſſerunt ad
eum angeli / ⁊ miniſtrabant ei.
Fuit etiam in eo ꝓpiciatoriū
pietatis / cū dixit mulieri adul⸗
tere: Dimittuntur tibi peccata
tua. Joan. viij. Quatuor circu⸗
li / ſunt q̄tuor euangeliſte. Duo
vectes / duo ſunt populi ad fidē
conuerſi: Iudei ſcilicet ⁊ Gen
tiles: ſicut legitur Actu. vj. Ce
tera pertranſeo.

¶ Allegorice ⁊ quinto / Arca
eſt beata virgo Maria: de qua
in Pſ. Surge dn̄e in requiem
tuam / tu ⁊ arca ſanctificatiōis
tue: quia communiter tenetur
ꝙ ipſa beata virgo iam ſurrexe
rit (ad vitā immortalem) cum
filio ſuo Chriſto. In hac arca
fuerunt tria. Primum / manna
de celo veniens. i. deitas. Se⸗
cundum / tabula legem ꝯtinēs:
id eſt / anima. Tertiū / virga de
terra naſcēs: id eſt corpus. Hu
iuſmodi autem arca fuit aurea
intus ⁊ extra: id eſt / ſancta in
corpore ⁊ anima. Fuit etiam fa
bricata de lignis Sethim: q̄r
fuit imputribilis per integram
virginitatem / quo ad corpus.
Item per omnimodam pecca⸗
ti carentiam / quo ad animam.
Hec arca fuit deaurata auro
puriſſimo: id eſt / repleta feruo⸗
re cha⸗

re charitatis ad deum ⁊ ad ꝓ-
ximum. Facta eſt etiam coro-
na aurea ſupra hãc arcam, Ce-
teri enim ſancti (etiã ſupremi
angeli) ſunt i celis ſicut dei mi
niſtri. Ipſa vero ſicut regina ce
li. Sic enim vocat eã eccleſia/
⁊ ſumpſit a beato Gregor. Ipſa
etiam recte deſignatur per ꝓ-
piciatorium: quia ipſa ſuis me-
ritis ⁊ precib9 facit nobis deũ
propicium. Et hoc eſt quod ca
nit illi eccleſia/ dicens: Eia er-
go aduocata noſtra/ illos tuos
miſericordes oculos ⁊c̃. Fue-
runt etiã in ea duo Cherubin/
per quos deſignatur aſſiſtẽtia
angelorũ huic ſanctiſſime ma-
tri dei famulãtiũ. Poteſt etiã
dici mẽſa ſuper quam poſitum
eſt nouem mẽſium ſpatio illud
vinum ⁊ panis: de quib9 Joã.
vj. Caro mea vere eſt cibus/ et
ſanguis meus vere eſt potus.
Ipſa etiam fuit candelabrum
aureũ/ ſuper quod poſita fuit
lucerna fidei/ tẽpore tridui. Et
vt de ꝑdictis nihil ei deſit: in
ea fuerunt tabule lapidee/ per
indelebilem memoriã manda-
torum dei. Luc. ij. Maria con-
ſeruabat omnia verba hec/ cõ-
ferens ⁊c̃. Item in ea fuit man
na diuinitatis filij dei: de quo
Eccli. xxiiij. Spiritus meus ſu
per mel dulcis. Similiter ⁊ vir-
ga eiuſdem diuinitatis/ que in
die iudicij ⁊ in inferno erit val
de dura malis. Pſ. Reges eos
in virga ferrea.

¶ Allegorice et ſexto: Arca
eſt domus clauſtralis/ in qua
religioſe viuitur. Hec arca fa-
bricatur de lignis Sethim/ in
quibus ſunt tria. Sunt enim le
uia/ imputribilia/ icremabilia.

Quantum ad primum/ ſignifi-
cant veram obedientiam/ que
reddit religioſum/ leuẽ ⁊ prom
ptum ad parandum iuſſioni ꝑ-
lati: ita vt merito poſſit dicere
cum Apoſtolo Paulo: Domi-
ne/ quid me vis facere? Actu.
ix. Quantũ ad ſecundum/ ſigni
ficat votum caſtitatis/ que red
dit hominem coram deo ⁊ an-
gelis incorruptibilem. Et talis
incorruptio ꝓximũ facit deo:
vt habetur Sapieñ. vj. Unde
de his qui bene obſeruant vo-
tum caſtitatis/ dicitur Apoca-
lypſ. xiiij. Hi ſunt qui cum mu
lieribus nõ ſunt coinquinati:
virgines enim ſunt. Hi ſequun
tur agnum/ quocunque ierit.
Quantum ad tertium/ ſignifi-
cat votum paupertatis/ que im
pedit ne religioſus vratur ar-
dore cupiditatis terrene/ ſiue
igne auaritie/ quo vruntur cõ-
muniter exiſtentes in ſeculo.
Hec autem arca debet eſſe in-
tus deaurata per plenitudinẽ
charitatis/ quo ad deum: ſi-
militer ⁊ foris/ per bonã exem
plaritatem quo ad proximum.
Preterea in hac arca debent
eſſe tabule cognitionis et ſtu-
dij ſacrarum literarum/ man-
na ſincere deuotionis et con-
templationis. Item virga cor-
rectionis et diſcipline. Et ad
vltimum/ Deuteronomiũ diui
ne legis/ quo ad illos ſignãter
qui profitentur religionem ad
hoc inſtitutã: vt eſt religio fra-
trum predicatorum (prout no-
men inſinuat.) Pſalm. Secun-
dum nomen tuum/ ſic et laus
tua in fines terre: id eſt/ vſque
ad fines terre. Hodie tamẽ ad
idem officium aſſumuntur alie
tres

tres religiones fratrum mendi
cantium. Unde quatuor predi
cte religiones poſſunt recte de
ſignari ꝑ quatuor circulos au-
reos/ qui poni debebãt per cir
cuitum arce: quia ambiunt ho
die eccleſiam/ ⁊ eam protegũt.
Vl' dic/ ꝙ predicti quatuor cir
culi deſignant quatuor loca
que ſucceſſiue habent viſitare
fratres: videlicet chorum/ per
diuine laudis decantationem:
capitulum/ per diſcipline ſuſce
ptionem: dormitoriũ/ per quie
tem ⁊ tranquillitatem: refecto
rium/ per ſobriam corporis re-
fectionem. Talia autem loca
bene poſſunt vocari circuli: qr
de vno trãſitur ad aliud. Nam
de choro tranſitur ad capitu-
lum: de capitulo/ ad dormito-
riũ: de dormitorio/ ad refecto-
rium: et iterum/ de refectorio
ad chorum. Hec ſunt exercitia
bone religionis. Preterea in
hac arca deſuper eſt propicia-
torium/ quod cooperit eã/ per
quod intelligitur diuina miſe
ratio: quia teſte Pſalm. Domi-
nus in ſeruis ſuis miſerebitur:
et propicius erit terre populi
ſui/ quem eduxit de Egypto
mundi ad deſertum clauſtri.
Cherubin ꝓtegẽtes alis ſuis
hanc arcã/ ſunt diligentes pre-
lati/ qui inuigilant die ac no-
cte ſupra gregem ſibi commiſ-
ſum. Et nota ꝙ iſti Cherubin
debent eſſe aurei/ per charita-
tem/ ſiue per ſapientiã/ ⁊ mu-
tuo ſe reſpicientes: quia debẽt
ſe mutuo iuuare/ ⁊ pacem inter
ſe habere. Pſalm. Ecce ꝙ̃ bo-
num/ ⁊ ꝙ̃ iocundum/ habitare
fratres in vnum. Item Prouer

biorum decimooctauo. Frater
qui iuuatur a fratre/ quaſi ciui
tas firma. Debẽt etiam hi Che
rubin reſpicere verſus ꝓpicia-
toriũ: quia prelati debent prin
cipaliter reſpicere ad honorẽ
dei/ ⁊ ad ſpiritualia. Min9 au-
tem principaliter ad tempora-
lia. Cuius oppoſitum plerique
prelati moderni faciunt: pre-
mittentes acceſſoriũ ante prin
cipale. Ceterũ in hac arca de-
bet eſſe menſa/ per quam intel
ligitur ſtudium ſacrarum ſcri-
pturarũ/ et bibliotheca in qua
reficitur ſpiritualiter deuotus
religioſus: quia non in ſolo pa
ne viuit homo/ ſed in omni ver
bo quod procedit de ore dei:
quia ad literã/ debet clauſtra-
libus interdum proponi verbũ
dei. Et de hac menſa ſcribitur
in Pſ. in perſona boni religio-
ſi: Paraſti in cõſpectu meo mẽ
ſam. Hec menſa debet habere
duos cubitos lõgitudinis/ per
bonam perſeuerantiam: vnum
cubitum latitudinis/ per mu-
tuam charitatem. Cubitum ac
ſemiſſem altitudinis/ per ſpem
future beatitudinis. Denique
predicta menſa debet habere
labium aureũ per circuitum:
quia ex labijs veri religioſi/ ni-
hil mundanum/ nihil vitioſum
debet ꝓcedere/ aut ſuperfluũ:
ſed ſolum verbum aureum: qḋ
ſcilicet ſit ad dei laudem/ vel
proximi edificationem/ ſiue ad
propriam neceſſitatem expri-
mendam: vt in confeſſione/ aut
neceſſariorum procuratione.
Item ibi debent eſſe panes
propoſitionis/ qui omni ſab-
bato debent manducari a ſa-
cerdo-

cerdotibus/ ⁊ alij ſubſtitui: per
quod denotatur frequentatio
ſacramẽti altaris: nedum quo
ad ſacerdotes/ verumetiã quo
ad iuuenes ⁊ laicos frẽs. Huiꝰ
autem contrariũ agitur in ple
riſq; monaſterijs/ etiam reddi=
tuatis per multa milia / in qbꝰ
plerunq; ſole miſſe ordinarie
ſoluũtur: nec forſan tales ple=
ne ſoluũtur. Ecce quomodo ꝑ
predictam arcam quam iuſſit
dominus fieri/ ⁊ intra taberna
culum reponi: deſignatur do=
mus clauſtralis.
¶ Anagogice. Tabernaculũ/
ſiue ſanctuariũ/ eſt eccl'ia triũ=
phans/ in qua omnimoda ſan=
ctitas reſplẽduit: ex quo ſemel
inde eiecta eſt caterua mali=
gnorum ſpirituum. Tunc enim
ſanctificauit tabernaculũ ſuũ
altiſſimus. In hoc itaq; taber
naculo celeſti inueniuntur emi
nentiſſime/ que inuenta ſunt in
tabernaculo Moyſi. Ibi nẽpe
repoſita eſt arca illa digniſſi=
ma/ que Chriſtus eſt: et hoc in
eius aſcenſione. Et ſicut arca
dei olim fuit introducta cũ in=
genti iubilo de Sion intra tẽ=
plum recenter a Salomone cõ
ſtructum ⁊ conſummatũ: vt. iij.
Reg. viij. ita ⁊ Chriſtus ſm hu
manitatem/ quiv biq; eſt ſm di
uinitatem/ tranſlatus eſt in ce=
lum: iuxta illud Ps. Aſcendit
deus in iubilatione: ſcʒ ſancto=
rum angelorũ/ ⁊ illorum patrũ
quos eduxerat ꝓus de limbo.
Recte autẽ ad propoſitum dici
tur/ ꝙ arca de lignis Sethim/
que ſunt imputribilia edifica=
ta eſt: quia Chriſti corpus/ qđ
ante paſſionem corruptibile e=
rat/ nũc in celo omnino incorru=
ptibile eſt: iuxta illud Rom. vj.
Chriſtus reſurgẽs ex mortuis/
iam nõ moritur: mors illi vltra
non dominabitur. Item intra
dictum tabernaculũ celi eſt il=
lud magnum ⁊ admirabile ꝓ=
piciatoriũ/ per quod idẽ Chri=
ſtus deſignatur: de quo in Ps.
Apud te/ ſupple deꝰ pater: ꝓpi
ciatio eſt. Ipſe enim ibi propi=
ciatur ꝓ peccatis noſtris: ⁊ nõ
pro noſtris tm̃/ ſed etiam ꝓ to=
tius mundi: vt habetur. j. Ioã.
ij. Circa autem hmõi propicia
torium ſunt multi Cherubim:
quia tota illa celeſtis curia et
angelorum militia non ceſſat
die ac nocte dicere Chriſto: ſã
ctus/ ſanctus/ ſanctꝰ dñs deus
omnipotẽs: qui erat/ et qui eſt/
⁊ qui venturus eſt: vt habetur
Eſa. vj. Item Apoc. iiij. Dicti
etiam Cherubim verſis adin=
uicem vultibus propiciatoriũ
reſpiciunt: quia illam beatitu=
dinẽ angelici illi ſpiritus ſe ha
bere dei gratia intelligũt. Uel
quia mediatorẽ dei ⁊ hominũ/
Ieſum Chriſtum/ inter ſe poſi=
tum vident. Intra etiam dictũ
tabernaculum celi/ eſt mẽſa/ ſu
per quam ponũtur panes ꝓpo
ſitionis. Per quã intelligitur
idem Chriſtus regnans glorio
ſe in celis. Per panes aũt pro=
poſitionis intelligũtur preces
⁊ vota hominum adhuc in ter=
ris militantiũ/ que diriguntur
ad deum patrem per Chriſtũ.
Unde in fine collectarũ eccle=
ſie concludimus cõmuniter di
centes: Per dominũ noſtrũ Ie
ſum Chriſtum ⁊c̃. Finaliter au
tem: per candelabrum quod di

citur a candela / ⁊ qđ eſt intra
predictũ tabernaculũ celi: in=
telligit idem Chriſtus/ qui ſe=
cundum ꝙ deus/ eſt principa=
lis candela curie celeſtis. Mi=
nus autem principalis/ ſecun=
dũ ꝙ homo. Et hoc eſt qđ di=
cit beatus Io. Apoc. xxj. Ciui
tas/ ſupple celeſtis non eget ſo
le/ neq; luna vt luceant in ea.
Nam claritas dei illuminabit
eam: et lucerna eius eſt agnꝰ.
Poſſumꝰ etiam omnia iſta ap=
plicare ad Chriſtiferam Ma=
riam. Cuius vterus fuit taber
naculũ in quo requieuit Chri=
ſtus/ iuxta illud Eccli. xxiiij.
Qui creauit me/ requieuit ĩ ta=
bernaculo meo. Nunc aũt ipſa
requieſcit in tabernaculo filij
ſui. Item ipa eſt propiciatoriũ
noſtrum.

¶ Secunda clauſula.

INſpice / et fac ſe=
cũdum exemplar
quod tibi in mon
te mõſtratum eſt.
¶ Hiſtorialiter/
poſtq; in precedẽ=
ti clauſula locutus eſt dominꝰ
deus ſeruo ſuo Moyſi de futu
ri tabernaculi cõſtructione in
particulari: hic conſequenter
concludit in generali/ dicens:
Inſpice ⁊ fac ⁊c̃. Acſi diceret
dñs / Inſpice. ſ. attente: ⁊ fac/
ſupple ſolicite/ ſcđm exẽplar. ſ.
eternũ / quod tibi in monte. ſ.
Sinay monſtratum eſt.
¶ Circa hũc breuẽ textũ mo=
uentur aliqua breuia dubia.
¶ Primũ/ cur potiꝰ ſoli Moyſi
mõſtratũ eſt exẽplar in monte/
q̃ in ſocietate aliorũ? Sic em̃
fuiſſet fideliꝰ teſtimoniũ eius:
maxime cũ dicat Deut. xvij. et
ſimiliter Matt. xviij. ꝙ in ore
duorũ vel triũ teſtiũ ſtat omne
ꝟbũ? Dicendũ/ ꝙ cõuenienter
ſoli Moyſi mõſtratũ eſt exem=
plar in mõte Sinay: vt ꝑ hoc
oſtẽderet paucitas eorũ/ quibꝰ
in celo aperte mõſtratur viſio
dei. Nec tñ minꝰ ſibi credi de=
buit: q2 aliũde ꝓbauit Iudeis/
qñ ad eos deſcẽdit/ ꝙ ſibi locu
tus fuiſſet dñs: tũ ꝑ oſtẽſionẽ
tabularũ lapidearum ſcripta=
rũ digito dei: tũ per oſtenſionẽ
faciei ſue cornute / reſplẽdenti
ex conſortio ſermonis dñi: vt
dicit in ſequẽtibus ca. xxxiiij.
¶ Secundũ dubiũ: Quomodo
potuit Moyſes facere ſecun=
dum exẽplar ſibi monſtratũ in
monte / maxime cum Paulus
poſt raptũ nõ plene recordatꝰ
fuerit eorũ que in huiuſmodi
raptu viderat: vt ipſe dicit. ij.
Corin. xij? Dicendũ/ ꝙ nõ fuit
ſimile de Moyſe ⁊ Paulo. Nã
Paulus fuit raptus vſq; ad cõ
templationem diuine eſſentie.
Hoc em̃ teſtatur Auguſti. ad
Paulinũ/ in libro de videndo
deũ. Secus aũt de Moyſe/ cui
non dñs clare viſus/ ſed ange=
lus in perſona dñi loquebat:
vt dicit idẽ Augu. in queſtio=
nibus ſup exodum. Ipſe igitur
in monte Syna vidit aliqua
imaginaria viſione/ de quibus
ſibi dictum eſt predictum ver=
bum: Inſpice / ⁊ fac ⁊c̃.
¶ Tertiũ dubium: Quomodo
Moyſes potuit omnia ⁊ ſingu
la ſibi in mõte oſtenſa/ quo ad
edificationem tabernaculi/ et
pertinentiũ ad ipſum/ memori
ter retinere? Dicẽdum/ ꝙ dñs

ꝗ loquebať ad eum exterius: operabať etiā interiꝰ impri-mendo ⁊ infundendo certas ⁊ determinatas ſpecies imaginarias: quas non ꝑdidit ante rei cōſummationē. Poſtea autē de hmōi ſpeciebus fecit dominus prout voluit / ſiue illas cōſeruando in vi imaginaria ipſiꝰ Moyſi / ſiue eas annihilando.

¶ Moraliter mōs eſt altitudo ſanctitatis / ⁊ vite alicuiꝰ ſācti viri: ⁊ ſignanter alicuiꝰ patriarche primi inſtitutoris alicuius ſancte religionis: vtpote beati Benedicti / Auguſtini / Dñici / aut Frāciſci / qui ꝑ laudabilia ⁊ egregia opa ꝑuenit ad regna celeſtia. Unicuiqꝫ ergo viro profitēti ſtatū alicuiꝰ ꝑdictorū / recte poteſt dici verbū ꝓpoſitum: Inſpice ⁊ fac ſecundum exēplar quod tibi in monte mōſtratum eſt. Qui eñ ſilia fecerit / q̄lia ⁊ ipi in diebꝰ ſuis operati ſunt: pariter ſimilia recipiet. Cameleon eñ eſt animal ethiopicum / qđ talis eſt cōditionis vt dicit Iſido. ꝙ ad formā / figurā / ⁊ colorē rerū exteriorū diciť propriū colorē vertere ⁊ mutare: ſiue fuerit paries albꝰ / ſiue color rubeus / ſiue fuerit arbor viridis. Sic ad propoſitum exteriora opera ⁊ exempla / q̄ in viris bonis ⁊ ſanctis exiſtunt / debent ab eorū ſequacibꝰ ꝑ imitationem recipi ⁊ exēplariter imitari: vt merito dicere poſſint illud Prouerb. xxiiij. Q̄ cū vidiſſē poſui i corde meo: ⁊ exēplo didici diſciplinā. Medicꝰ eñ peritꝰ ſolet bonas herbas colligere / ⁊ de malis ac inutilibus non curare. Siľr columba bona grana ſolet colligere / de malis aūt nō curare. Idem dic de apibꝰ / quo ad bonos flores / vt inde poſſint mel cōficere ⁊ generare. Uñ Pliniꝰ dicit ꝙ apes / q̄ frequētant amaros flores: ſicut eſt flos abſinthij: ſolēt etiā amariꝰ mel ꝓducere ⁊ facere. Applicatio ē facilis. Nota de btō Dñico / q̄liter i iuuētute ſua ſtuduit in libro / qui collatiōes patrū inſcribiť: in q̄ multū ꝓfecit. Siľr ⁊ de beato Uincentio Ferrarieñ. ordinis ꝑdicatoꝝ legiť / ꝙ cū ingreſſus fuiſſet dictū ordinem / ſingulariſſime legere cepit eiuſdē patris dominici geſta: vt illa in primis intelligeret / in quibus ſuū ducem eſſet imitaturus.

¶ Allegorice mons eſt Chriſtus / de quo predixerat longe ante aduentū illiꝰ Eſaias. ij. c. dicēs: Erit i nouiſſimis diebꝰ mons domꝰ dñi in vertice mōtium: ⁊ eleuabiť ſuꝑ colles / et fluent ad eum omnes gentes. Cuilibet ergo fideli catholico merito dici poteſt: Inſpice et fac ſecundū exemplar / qđ tibi in mōte monſtratū eſt. Et hoc eſt quod diciť. j. Pet. ij. Chriſtus paſſus eſt ꝓ nobis / vobis relinquens exemplū: vt ſequamini veſtigia eius. Si eñ teſte Seneca ad Luciliū epiſto. ix. opus eſt aliquo ad quē mores noſtri ſe erigāt: qꝛ (vt inquit) niſi ad regulam praua nō corriges: hoc permaxime habet locū in Chriſto / q̄ imitādꝰ eſt.

¶ Anagogice / mons eſt eccleſia triūphans / que eſt in vertice omniū montiū. In hūc igiť montem debemus inſpicere / ⁊ oculos

oculos cordiū noſtrorum dirigere. Unde Pſal. Ad te leuaui oculos meos / q̄ habitas in celis. Debemus etiā facere ſecūdum ꝙ in hoc mōte monſtrať nobis. Inde aūt nobꝫ mōſtrať multiplex exēplū ſancte vite / ⁊ cōuerſationis honeſte. Hinc Iaco. j. dicitur: Omne datum optimum / ⁊ omne donum perfectum deſurſum eſt.

¶ Exodi viceſimoſexto.
¶ Unica clauſula.

Tabernaculum ita facies. Decē cortinas de byſſo retorta / ⁊ hiacintho / ac purpura / coccoque bis tincto / et variatos opere plumario facies. Longitudo cortine vniꝰ habebit vigintiocto cubitos. Latitudo q̄tuor cubitorū erit. Unius menſure fient vniuerſa tētoria. Quinqꝫ cortine ſibi iungenť mutuo / et alie quinqꝫ nexu ſimili coherebūt. Anſulas hiacinthinas in lateribꝰ ac ſummitatibꝰ facies cortinarum / vt poſſint inuicem copulari. Quinquagenas anſulas cortina habebit in vtraque parte / ita inſertas / vt anſa contra anſam veniat: ⁊ altera alteri poſſit adaptari. Facies ⁊ q̄nquagīta circulos aureos / quibus cortinarum vela iungenda ſunt / vt vnum tabernaculū fiat. Facies ⁊ ſaga cilicina vndecim / ad operiendum tectum tabernaculi. Longitudo ſagi vniꝰ habebit trigīta cubitos / ⁊ latitudo quatuor. Equa erit menſura ſagorum omnium. E quibꝰ quinqꝫ iunges ſeorſum / ⁊ ſex ſibi mutuo copulabis: ita vt ſextum ſagum in fronte tecti duplices. Facies ⁊ quīquaginta anſas in ora ſagi vniꝰ / vt cōiungi cum altero queant: ⁊ q̄nquagīta anſas in ora ſagi alterius vt cum altero copuletur. Facies et quinquagīta fibulas eneas / quibus iungātur anſe: vt vnum ex omnibus operimētum fiat. Quod autē ſuꝑfuerit in ſagis que parantur tecto / id eſt / vnum ſagū / quod amplius eſt / ex medietate eius operies tabernaculi poſteriora: ⁊ cubitus ex vna parte pēdebit / et alter ex altera qui plus eſt in ſagorum longitudine / vtrunqꝫ latus tabernaculi protegēs. Facies ⁊ operimētum aliud tecto de pellibꝰ arietum rubricatis. Et ſuper hoc rurſum aliud operimentum de hiacinthinis pellibus. Facies ⁊ tabulas ſtātes tabernaculi de lignis Sethim que ſingule denos cubitos in longitudine habeant / et in latitudine ſingulos ac ſemiſſem. In lateribus tabule due incastrature fiēt / quibus tabula alteri tabule connectatur / atqꝫ in hunc modum cuncte tabule parabuntur. Quarum viginti erunt in latere meridiano / qđ vergit ad Auſtrum / in quibus quadraginta baſes argenteas fundes: vt bine baſes ſingulis tabulis per duos angulos ſubijciantur. In latere q̄qꝫ ſecūdo tabernaculi / qđ vergit ad aq̄lonē / vigīti tabule erūt / q̄dragīta habētes baſes argē-

 teas.

teas. Bine baſes ſingulis ta-
bulis ſupponētur. Ad occiden
talem vero plagam tabernacu
li facies ſex tabulas: et rurſum
alias duas/ que in angulis eri-
gantur poſt tergū tabernacu-
li. Eruntqꝫ ſibi coniuncte/ ac
deorſum vſqꝫ ſurſū: et vna om-
nes compago retinebit. Dua-
bus quoqꝫ tabulis/ que in an-
gulis ponende ſunt/ ſimilis iū-
ctura ſeruabitur. Et erūt ſimul
tabule octo/ baſes earū argen-
tee ſexdecim/ duabꝰ baſibꝰ per
vnam tabulam ſupputatis. Fa
cies et vectes/ de lignis ſethī/
quinqꝫ: ad continendas tabu-
las in vno latere tabernaculi:
et qnqꝫ alios in altero/ ⁊ eiuſ-
dē numeri ad occidentalē pla-
gam/ qui mittent per medias
tabulas a ſummo vſqꝫ ad ſum-
mū. Ipſaſqꝫ tabulas deaura-
bis/ ⁊ fūdes in eis annulos au-
reos/ ꝑ quos vectes tabulata
contineant: quos operies la-
minis aureis. Et eriges taber
naculū iuxta exemplar quod
tibi in monte monſtratum eſt.
Facies ⁊ velum de hiacintho
⁊ purpura/ coccoqꝫ bis tincto/
et byſſo retorta/ opere pluma-
rio et pulchra varietate cōſtru
ctum: qđ appendes ante qua-
tuor colūnas de lignis Sethī:
que ipſe quidē deaurate erūt:
et habebūt capita aurea/ ⁊ ba-
ſes argenteas. Inſeretur autē
velū per circulos: intra quod
pones arcam teſtimonij/ quo
et ſanctuarium/ ⁊ ſanctuarij
ſanctuaria diuidentur. Pones
⁊ propitiatoriū ſuper arcā te-
ſtimonij in ſancta ſanctorum:
menſamqꝫ extra velum/ et con
tra menſam candelabrū in la-
tere tabernaculi meridiano.
Menſa enim ſtabit in parte
Aquilonis. Facies et tento-
riū in introitu tabernaculi de
hiacintho et purpura: cocco
quoqꝫ bis tincto/ et byſſo re-
torta ope plumario: et quinqꝫ
columnas deaurabis lignorū
Sethim: ante quas ducetur tē
torium: quarū erunt capita au
rea/ et baſes enee.

¶ Hiſtorialiter/ poſtqꝫ in pre-
cedenti capitulo actum eſt de
materia tabernaculi ſatis ge-
neraliter: conſequenter in hoc
capitulo magis particulariter
fit mentio de materia eiuſdē
tabernaculi/ ſiue potiꝰ de par-
tibus eius: vtpote de quatuor
operimentis illius. Itē de pa-
rietibus. Similiter de duobus
velis. Item de baſibus/ ⁊ quī-
que columnis ipſius. Vel dic/
ꝙ poſtqꝫ ſanctus Moyſes egit
de contentis in tabernaculo:
hic ꝯſequēter agit de taberna
culo ipſo. Sꝫ qꝛ iſte textꝰ eget
prolixa expoſitione/ quam vi-
tare volo: ideo remitto deuo-
tū lectorē ad p̄ores ⁊ ātiquos
poſtillatores. Sed tū more ſo
lito mouēda ſūt aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubiū: Cur
dominus quaſi premittendo
proemium ad totum opus ta-
bernaculi/ dicit ſecundū vnam
literam. Tabernaculū ita fiet.
Cum tamen in precedenti ca-
pitulo tenuerit alium modum
loquendi/ vtpote dicens: Fa-
cies arcam: facies menſam: fa-
cies et propiciatorium/ et hu-
iuſmodi? Dicēdum/ ꝙ ratio hu
ius varietatis hec eſt: materia
enim principalis/ de qua con-
ſtructum eſt tabernaculū/ erat
ſolida

ſolida materia: cuiuſmodi erāt
ligna Sethim/ que erant impu
tribilia: Nam talia durauerūt
vſqꝫ ad tempus Salomonis/ ⁊
conſtructionem templi. Cor-
tine autem/ que ordinate ſunt
in vſum ipſius tabernaculi/ de
facili poterant corrumpi: vnde
indigebant frequenti repara-
tione: ideo melius dictum eſt/
fiet/ qꝫ facies.

¶ Secundum dubium: Quare
dominus cum tanta curioſita-
te/ et cum tantis penis ⁊ labo
ribus voluit tabernaculū ſibi
fieri in terris. Ad hoc dictum
eſt ſupra/ videlicet ſub prima
clauſula precedentis cap. in ſo
lutione ad ſecundum dubium.

¶ Tertium dubiū oritur pro-
pter illud verbum/ opere plu-
mario. Queritur ergo quid in-
telligitur per opus plumariū:
de quo Moyſes ſepe loquitur
in preſenti libro. Dicendum ꝙ
opus plumarium eſt opus qđ
fit cum acu. Nam vt dicit do-
minus Hugo Cardina. pluma
ſyriace/ acus dicitur Latine.
Tūc enim temporis primo fie
bat tela: poſtea autem cū acu
et opere manuali diuerſe pi-
cturatiōes ſuperſuebātur. Un-
de opus huiuſmodi dicit bu-
ſtratum/ quaſi bis ſtratū. Vel
dicitur ſecundū eundem do-
ctorem opus plumarium: id
eſt/ varium a ſimilitudine aui-
um: quibus pluma ſuperaddi-
ta eſt. Alij autem dicunt/ ꝙ o-
pus plumarium dicitur/ quan-
do ſuper pannū vnius coloris
fit aliud opus: acſi pannus eſ-
ſet plumatus/ ſiue plumoſus:
vel propter ſupereminentiā fi-
lorū/ vel ꝓpter varietatē opis.

¶ Quartū dubiū ſimiliter orit
propter illud verbū/ decē corti
nas: querit ergo vnde dicitur
cortina? Reſpondet Iſidorus
libro. xix. Etymologiarū/ ꝙ di
a corio/ qꝛ prius ex corio ⁊ pel
libꝰ fuit facta. Vel cortina (ſe-
cūdū Hug.) dicitur ille locꝰ in
templo/ ex quo dabant reſpō-
ſa a deo: vel dicebatur cortina
menſa in templo Apollinis/ ſu
per quā ſtās ſacerdotiſſa Phe
bi dicebat oracula. Et diceba-
tur cortina/ qꝛ corio Phitonis
ſerpentis erat tecta. Item di-
cit cortina/ quaſi corda tenēs/
qꝛ ibi tenebātur corda audien
tiū. Vel dicitur cortina/ quaſi
chorū tenens/ qꝛ ad modū cho
ri circuibat parietes taberna-
culi/ ⁊ poſtea templi.

¶ Quintū dubiū: Cur dominꝰ
iuſſit fieri decem cortinas in ta
bernaculo/ ex quatuor colori-
bus? Reſpōdet de Pal. dicēs/
ꝙ hoc fecit vt deſtrueret erro-
rem gentiliū/ ponentiū plures
deos: quos dicebant neceſſa-
rios ad regimina diuerſarū re-
rū. Dicebāt enim deū Cererē
potentem producere terre na-
ſcentia/ pertinentia ad cibum.
Item Bachum pertinentia ad
potū/ et ſic de alijs: Volens er
go Moyſes oſtēdere in taber-
naculo/ ad cultū vniꝰ veri dei
conſtructo/ deū eſſe datorem ⁊
gubernatorē oīm rerū ⁊ ele-
mentorū: has decē cortinas fe
cit fieri de byſſo/ ꝑ quā intelli-
git terra: qꝛ byſſus de terra ſu
mit. Item de hiacintho/ ꝑ quē
intelligit aer: eo ꝙ eſt aerei co
loris. Itē de purpura/ ꝑ quam
intelligit aqua: qꝛ purpura tin
git de ſanguine concharū ma-

rinarum. Item de cocco bis ti-
cto / ꝑ qd̄ intelligiť ignis: eo ꝙ
habet colorem flãmeū. Quia
vero predicta non ordinaban-
tur ſcd̄m ordinem elementoꝝ:
oſtendit Moyſes ex ipſa ordi-
nis confuſione / ꝙ ipſe deus ſu-
per elementa plenariam obti-
net poteſtatem. Unde ꝛ Chri-
ſtus Mat. vlt. dicebat: Data ẽ
mihi omnis poteſtas in celo et
ĩ terra. Et eiuſdẽ. viij. dixerũt
Judei: Quis eſt hic / qꝛ venti ꝛ
mare obediunt ei?

¶ Sextũ dubium: Que fuit ra-
tio literalis omnium ꝛ ſingu-
lorum operimẽtorum / cortina-
rum / ꝛ ſimilium rerũ que iuſſit
dominꝰ apponi in conſtructio-
ne tabernaculi? Dicendũ / ꝙ ex
parte dei nulla alia ratio ad
hoc poteſt dari / niſi qꝛ ita vo-
luit: Nam vt dicit Pſalm. Oĩa
quecunqꝫ voluit dñs / fecit ĩ ce-
lo ꝛ in terra / in mari ꝛ in om-
nibus abyſſis. Ex parte autẽ
ipſorum Judeorum ratio ge-
neralis omnium iſtorum in cõ-
muni hec fuit: vt. ſ. ipſũ taber-
naculum in maiori reuerentia
haberetur. Ratio autem in ſpe-
ciali / ſecundum quoſdam / hec
fuit. Nã per cortinas deſigna-
batur celum ſydereum: qd̄ eſt
diuerſis ſtellis variatum. Per
ſaga vero celum criſtallinum /
ſiue aquarum / que ſunt ſuꝑ fir-
mamentum / ſecundum vnam
expoſitionem. Per pelles autẽ
rubricatas / celum empyreum /
quod eſt celum beatorũ. Per
pelles autem hyacithinas / ce-
lum ſanctiſſime trinitatis de-
ſignatur.

¶ Septimum dubium: Cur in
conſtructione tabernaculi / et
contentorum in eo / Moyſes
vſus eſt lignis Sethim: vt ſe-
pe repetitur / tam in hoc capitu-
lo / qꝫ in precedenti? Dicendũ /
ꝙ ex dei ordinatione hoc fa-
ctum eſt / vt dictum tabernacu-
lum eſſet magis portatile: qꝛ
dicta ligna leuiſſima ſunt. Itẽ
vt eſſet magis durabile: quia
dicta ligna imputribilia ſunt:
id eſt / difficulter putribilia.
Item vt eſſet magis honorabi-
le: quia illa ligna ſunt optimi
odoris / etiam pluſqꝫ cypreſ-
ſus. Et nota / ꝙ huiuſmodi li-
gna difficulter inueniuntur /
niſi ĩ terris Arabie / vbi factũ
eſt tabernaculũ. In terris aũt
Latinorũ nullo modo reperiũ-
tur dicta ligna. De hoc etiam
vide quod de hoc dictum eſt ĩ
precedenti cap. ſub prima clau-
ſula. in fol. ad quartũ dubium.

¶ Octauũ dubiũ: Quid intelli-
gitur per velum / de quo habe-
tur in textu / cum dicitur: Fa-
cies ꝛ velum ꝛc̃. Dicendum / ꝙ
velum erat quedam cortina q̄
ideo dicebatur velum / eo ꝙ ve-
laret interiora templi / ne popu-
lus poſſet ea videre: vel quia
dicta cortina erat facta ad mo-
dum veli / quod exponitur ven-
to / ſicut patet in nauibus.

¶ Moraliter et primo / per ta-
bernaculum exterius / circa cu-
ius conſtructionem multũ ela-
boratum eſt: deſignatur taber-
naculum interiꝰ: quod eſt / q̄li-
bet iuſtus: iuxta illud Apoca.
xxj. Ecce tabernaculũ dei cum
hominibꝰ / ꝛ habitabit cũ eis:
ſcilicet per fidem / gratiam / et
charitatem. Circa ergo cõſtru-
ctionẽ

ctionem ſpiritualem huius ta-
bernaculi / debet homo multũ
et diu laborare / quia toto tem-
pore vite ſue: etiam ſi ꝑ milia
multa annorũ hic viueret / di-
cente aplo Gal. vj. Dũ tẽpus
habemꝰ operemur bonũ. Hoc
tabernaculũ iaciť per fidem. j.
Corin. iij. Fundamentũ aliud
nemo poteſt ponere preter id
qd̄ poſitũ eſt / quod eſt Chriſtꝰ
Jeſus. Interl. i. fides Chriſti.
Erectio huiꝰ tabernaculi fit ꝑ
ſpem / que eleuat hominẽ ad ce-
leſtia. Charitas aũt / que ope-
rit multitudinem peccatorum:
operimentũ eſt huius edificij.
Longitudo illius attendiť per
perſeuerantiam finalem in bo-
no virtutis. Latitudo / per bo-
nam famam. Altitudo vero / ꝑ
eterne vite remunerationem /
et ſic de alijs.

¶ Moraliter et ſecundo / et
quaſi proſequendo predictum
ſenſum. Notandum / ꝙ ſicut
tabernaculum materiale ſur-
ſum eleuatur / ornatur / et de-
pingitur / atqꝫ firmiter clau-
ditur: ſic et homo cupiens fie-
ri ſpirituale: tabernaculũ dei /
debet in primis ſurſum leuari
per ſublimem cõtemplationẽ
et affectionem in deum / et ad
celeſtia bona. Ad quod etiam
nos admonet figure noſtre cõ-
ditio. Homo enim figuram ha-
bet non ad modum brutorum
preſſam: ſed ſurſum reſpicien-
tem. Unde Boetiꝰ libro quin-
to / metro quinto. Unica gens
hominum celſam leuat altius
cacumen: id eſt caput / atque
leuis recto ſtat corpore / deſpi-
citque terras. Hec niſi ter-
renus male deſipis / admonet
figura. Qui recto celum vultu
petis / exeriſque frontem: id
eſt / erigis in ſublime feras ani-
mam ꝛ cetera. Hoc autẽ fecit
author nature deus / ad deno-
tandum ꝙ ſi figura corporis
erigitur: multomagis debe-
mus mentem ad deum erige-
re et leuare. Sed profecto ple-
rique ſunt / qui ita per vitia o-
culos ſuos ſtatuerunt decli-
nare in terram: et ſignanter
per luxuriam et terrenam cu-
piditatem / ꝙ valde rari inue-
niuntur qui dictos oculos ad
deum / et ad celeſtia erigant.
Secundo / iſtud tabernacu-
lum ſpirituale debet decen-
ter depingi et ornari. Uide-
mus enim / ꝙ tabernacula in
quibus intra eccleſiam repo-
nitur ſacramentum altaris /
communiter ſunt ornata de-
center et depicta. Et hoc qui-
dem ad denotandum / ꝙ ſi ta-
bernaculum Chriſti eſſe volu-
mus: neceſſe eſt / ꝙ picturam
virtutum intra nos habea-
mus. Et tunc dici poterit de
vnoquoque noſtrum illud Nu-
meri viceſimoquarto. Quam
pulchra ſunt tabernacula tua
Jacob? Tertio / iſtud taberna-
culum ſpirituale / quod ſumus
nos: ſi modo boni ſumus: de-
bet firmiter claudi per virtu-
tum occultationem. Taber-
naculum enim materiale dili-
genter clauditur / ne reliquie /
calices et cetera iocalia au-
ferantur et perdantur: ita
et nos debemus per diligen-
tem cuſtodiam nos ipſos clau-
dere / ne reliquias virtutum /

et meritorum per inanem gloriam perdamus. In cuius figuram legitur in ſequētibus / ſcꝫ xl. ca. ꝙ nubes operuit tabernaculum teſtimonij / et gloria domini operuit illud. Dicitur etiam in ſequētibus / videlicet xxvj. ca. ꝙ tabernaculū federis tribus operimentis erat opertum / ſcilicet operimento ſagorum / pellium rubricatarū / ⁊ pellium hiacinthinarū. Saga enim que erāt de pellibus caprarū / que ſunt valde pungentes / ſignificant timorem mortis: qui valde pungit hominē interius. Pelles rubee ſignificant timorem inferni / vbi ſcilicet eſt rubor igneus. Pelles vero hiacinthine / que colorē habent celeſtem / ſignificāt amorē paradiſi / qui in celo ſperatur. Hec autē tria / que ſunt timor mortis / horror inferni / et amor paradiſi: debent nos claudere et velare intra noſipſos / ⁊ a cunctis exterioribus vagationibus arcere.

❡ Moraliter ⁊ tertio / ⁊ cōformiter ad fratrem Petrū Berchorien. predictū tabernaculum ſignificat animam virtuoſam / vel generaliter quēlibet iuſtū: ita vt merito poſſit dici illud Apoc. xxj. Ecce tabernaculum dei cum hominibus / et habitabit cum eis: ſcilicet per fidem ⁊ gratiā / ⁊ ipſi populus eius erunt. Debet autē huiuſmodi tabernaculū interioris hominis eſſe longū ꝑ patiētie longanimitatem. Item luminoſum / per fidem charitate formatam / ⁊ hoc a parte orientali: id eſt / quo ad deū ⁊ eterna. Et ex hac parte apertum / quo ad eleemoſynarū largitionē: que ſunt principaliter fiende propter deum. Itē debet eſſe aliūde vndiꝗ clauſum / per diſcretā cuſtodiā / vel per humane laudis vitationem: vt ſupra immediate dictum eſt. Nam a meridie: id eſt / a parte carnalium amicorū: ab Aquilone: id eſt / a parte tēporalium bonorum: ⁊ ab Occidēte: id eſt / a parte carnaliū vitiorum / ſe debet claudere per cōtemptum. A parte vero Orietis: id eſt / ad bona ſpiritualia et eterna / debet aperiri per deſideriū et affectū. Pſal. Os meū aperui ⁊ attraxi ſpiritum: quia mandata tua deſiderabā. Coopertum etiam debet eſſe quadruplici cooperimēto. Primo cortinis byſſinis: id eſt / caſtitatis candore. Secūdo pellibus rubricatis: id eſt / charitatis ardore: quia ſcilicet charitas operit multitudinē peccatorū: vt dicitur. j. Petri. iiij. Tertio pellibus celeſtis coloris / ſcilicet pellibꝰ hiacinthinis: id eſt / honeſte conuerſationis ſplendoribus. Unde Hiere. x. Hiacinthus et purpura indumentum eorū. Quarto / ſagis de pilis caprarū ſeu cilicinis: id eſt / penitentie duritia vel rigore. Tali ergo quadruplici operimēto / ſcilicet caſtitatis / honeſtatis / charitatis / ⁊ aſperitatis / ſe debet homo tegere: ne ſcilicet ventus elationis / puluis terrene affectionis / et pluuia carnalis delectatiōis poſſit in eum ſubintrare. Ad conſtitutionem ergo moralis tabernaculi: id eſt / conſcientie viri iuſti / multa debēt cōcurrere: vi-

delicet

delicet aurum: id eſt / ſapientie limpitudo: ligna ſethim imputribilia: id eſt / patiētie fortitudo: tabule ſurſū erecte: id eſt / contemplationis altitudo: vectes recti / fortes et lōgi: id eſt / iuſtitie rectitudo / velum byſſinum interius: id eſt / innocentie puritas et ſanctitudo: cortine ſeu tentoria variata exterius: id eſt / continentie mūdicia ⁊ pulchritudo / que debet eſſe quatuor colorū: id eſt / inquantum debet ibi apparere quatuor virtutū cardinalium multitudo. Et anime ſic cōpoſite poteſt dici illud in perſona domini Ezechi. xvj. Indui te byſſo / calciaui te hiacitho / indui te ſubtilibꝰ / veſtiui te diſcoloribꝰ / ſimilam ⁊ mel ⁊ oleū comediſti / et decora facta es vehementer. Itē intus in corde ſuo debet eſſe arca cū cherubin: id eſt / dei / angelorū / ſpecies / memoria ⁊ deuotio / altare incenſi: id eſt / feruens apud deū oratio: candelabrum luminis: id eſt / ſcientia ⁊ diſcretio: menſa cum panibus: id eſt / pietas / eleemoſyna ⁊ cōpaſſio: vt ſic de deo ⁊ de tali tabernaculo dicatur illud quod dicitur ſupra. iiij. ca. Cū intuliſſet arcam in tabernaculum / appēdit ante ipſam velum / poſuit ⁊ mēſam ⁊ candelabrum / et altare aureum ſub tecto. Hec dictus Petrus Berchorien.

❡ Moraliter ⁊ quarto: Tabernaculum eſt bonus diues / qui quantū ad duas partes: id eſt / ad duos ſtatus poteſt conſiderari: videlicet quantū ad meridiem proſperitatis / vel quātum ad Aquilonē aduerſitatis. Iſtud ergo tabernaculū: id eſt / bonꝰ diues debet habere ad meridiem: id eſt / quando viget tempus proſperitatis et opulentie: cādelabrum: id eſt / virtutē prudentie. Ad Aquilonem vero / quando viget frigus paupertatis communis / ⁊ cariſtie tempus: debet habere menſam cū panibus: id eſt / virtutem pietatis ⁊ clementie: vt ſic ipſe per prudentiam regat in proſperis. Per clementiam vero ſuſtentet alios tempore aduerſitatis: vt ſic de pietate talis boni diuitis poſſit pauꝑ recte dicere illud Pſal. Paraſti in cōſpectu meo menſam ⁊c.

❡ Moraliter ⁊ quinto / velum qđ erat appēſum inter ſancta ſanctorum ⁊ ſancta / factum de quatuor precioſis coloribus: ſignificat virū ſanctū et iuſtū / ⁊ maxime prelatum eccleſiaſticum / qui debet eſſe compoſitꝰ et ornatus quatuor virtutibꝰ cardinalibus: tanꝗ̄ quatuor coloribus: videlicet byſſo temperantie / purpura iuſtitie / cocco bis tincto fortitudinis / et hiacintho prudētie. Debet autem huiuſmodi velū: id eſt / bonus prelatus eſſe ſuſpēſus inter celum et terrā / per celeſtiū contemplationem: ⁊ hoc inter ſanctuarium et ſancta: id eſt / inter eccleſiam triumphātem et militantem. Uel quia debet eſſe medius inter deum et populum: quia licet talis corporaliter ſit in terris / tamen mētaliter eſt in celis: iuxta illud qđ de bonis dicit̄ Philip. iij. Noſtra cōuerſatio in celis eſt.

❡ Moraliter ⁊ ſexto / ꝑ byſſum candidā intelligitur caſtitas: per

per coccũ bis tinctum chari-
tas / que debet eſſe bis tincta /
inquantũ ſe extendit ad deũ ⁊
ad proximũ. Purpura roſea-
cea eſt patiẽtia: que (more ro-
ſe) quanto plus terit / tanto ma
gis fragrat. Hiacinthus cele-
ſtis coloris / eſt celeſtis cõuer-
ſatio / ſeu honeſta apparentia.
Cortine aũt / ſiue tentoria / que
erant in templo / deſignant vi-
ros virtuoſos ⁊ perfectos / qui
ſunt ĩ tabernaculo eccleſie mi-
litantis. Saga aũt que ſimili-
ter ibidẽ erant / ſignificant im
perfectos / quos habet ⁊ tolle
rat eadem eccleſia: vel cortine
ſignificant contemplatiuos / ⁊
illos qui ſpiritualiter dediti
ſunt cultui diuino: vt ſunt cle-
rici ⁊ religioſi. Saga aũt cili-
cina ⁊ dura / ſignificãt actiuos
⁊ laicos: quia ſicut ſaga expo-
nebantur ventis ⁊ pluuijs: ita
⁊ tales cõmuniter exponuntur
agriculturis et laboribus cor-
poris. Utrique tamen (ſi boni
ſunt) pertinent ad tabernacu-
lum domini / ⁊ tandẽ ſalui eſſe
poterunt.

¶ Allegorice et primo / ⁊ con-
formiter ad fratrem Petrum
Berchoriẽ. per tabernaculum
in deſerto intelligitur eccleſia
que militat in hoc mũdo. Cu-
ius ſcilicet longitudo habet
triginta cubitos / propter fidẽ
ſanctiſſime trinitatis / quam te
net et credit. Latitudo illius
eſt decem cubitorum propter
decem mãdata legis / que per-
ficit charitas / que debet eſſe
latiſſima: quia omnes ample-
ctitur / etiam inimicos. Pſal.
Latum mandatum tuũ nimis.
Altitudo ſpei decẽ cubitorũ /
ꝓpter premia pro complemẽ-
to decem preceptorum que ex-
pectat in celo. Iſtud etiã ta-
bernaculum debet eſſe clau-
ſum et obſtructũ a parte Au-
ſtri / Aquilonari et occidenta-
li: id eſt / contra omnes here-
ſes / que ſunt in vniuerſo mun-
do. Apertum autem a parte
orientis: id eſt / ad diuinas gra
tias ⁊ virtutes / et ad affectan-
das eterne glorie firmitates.
Uel dic ꝙ huiuſmodi taberna
culum eccleſie debet eſſe aper
tum a parte orientali: quia de
bet attendere ad fidem apo-
ſtolorum / et ſanctorum illo-
rum patrum / qui fuerũt in pri-
mitiua eccleſia. Unde Ezech.
xliiij. Uidi portã in domo do-
mini clauſam: id eſt / in eccle-
ſia / et hoc ne intraret in ea er-
ror / quãuis de hoc fuerit val
de tunc ſollicita. Unde Pſal-
miſta in perſona ipſius eccle-
ſie primitiue loquitur dicens:
Sepe expugnauerũt me a iu-
uentute mea / ſcilicet heretici /
dicat nunc Iſrael: id eſt / eccle-
ſia que videt deum per fidem:
ſepe expugnauerunt me / etenĩ
non potuerunt mihi: ſupple tã
tum nocere quantum affecta-
bant / ſcilicet vſque ad meum
exterminium. Nihilominꝰ ſan
cta mater eccleſia / que fuit
clauſa contra vniuerſas here-
ſes / fuit aperta ad diuinas il-
luminationes ⁊ reuelationes /
et ad deum ſolum. Ideo ſequi
tur in Ezechiele: Porta hec
aperta erit pricipi / et vir pol-
lutus: id eſt / hereticus non in-
trabit per eam: quia nullum
talem pollutum poteſt imma-
culata eccleſia ſuſtinere. Quin
imo

imo vnum quemqꝫ talem pol-
lutum / et ſcitum eſſe pertina-
citer talem / tradit iudici ſe-
culari comburendum. Cuius
ratio eſt: quia huiuſmodi ta-
bernaculum eccleſie debet cõ
ſtitui de tabulis ſethineis et
imputribilibꝰ: id eſt / de perſo-
nis vere catholicis. Debet e-
tiam hoc ſanctiſſimum domi-
ni tabernaculum deaurari / ꝓ-
pter claritatem ſapientie viro
rum / qui ſunt in eo. Surſum e-
rigi / per bonam ſpem eterno-
rum: ⁊ ſic ſtare ſemper / per per-
ſeuerantiam continuam. De-
bent etiam partes eius opti-
me iũgi in vnum / per ligamen
charitatis: et vere amicitie.
Unde in figuram huius dici-
tur Ezechielis. j. ꝙ due penne
ſingulorum iungebantur. Et
Apoſtol. Roman. xij. dicit / ꝙ
multa membra vnum corpus
ſumus in Chriſto.

¶ Allegorice ⁊ ſecundo / pre-
dictum tabernaculum Moyſi
recte prefigurauit ſanctam ec
cleſiam. Pro quo notandum /
ꝙ in compoſitione huiuſmodi
tabernaculi / debent concur-
rere multa genera rerum: id
eſt / ſpiritualium perſonarum:
ſcilicet tabule / plane / recte / et
deaurate. Iſti ſunt qui in re-
ctitudine iuſtitie / ⁊ in fulgore
ſapientie ſunt ſplendentes.
Item velum de byſſo retorta.
Iſti ſunt illi qui honeſta con-
uerſatione et exemplis ſunt a-
lijs placentes. Item cooper-
torium de pellibus rubricatis.
Iſti ſunt martyres ſeipſos tra
dentes ad mortem / propter
Chriſti fidem / et proprio ſan-
guine rubricãtes. Item aliud
coopertorium de pellibus hia
cinthinis. Iſti ſunt ſancti con-
feſſores / celeſtia tantummodo
appetentes. Item aliud coo-
pertorium de ſagis: id eſt / de
pilis caprinis. Iſti ſunt illi q
de fetore ſuorum peccatorum
ſunt vere penitentes. Item de
bent eſſe arca: id eſt / viri cele-
ſtis gratie contentiui. Itẽ che
rubin: id eſt / viri celeſtium cõ-
templatiui. Item altare incẽ-
ſi: id eſt / viri deuotarum ora-
tionum emiſſiui. Item cande-
labrum aureum: id eſt / viri lu-
centes / et aliorum eruditiui.
Item menſa propoſitionis: id
eſt / viri pij et aliorum meriti-
ui. Huiuſmodi ergo res: id eſt /
tales perſone / debent taberna
culum eccleſie conſtituere / et
in eo habitare. Unde Pſalmi-
ſta. Domine quis habitabit in
tabernaculo tuo? Cui reſpon-
det ſpiritus ſanctus dicens:
Qui ingredit ſine macula ⁊c.
Soli enim illi qui ibi deſcri-
buntur / proprie pertinent ad
eccleſiam militantem.

¶ Allegorice et tertio / taber-
naculum eſt virgo Maria: iu-
xta eiuſdem teſtimonium Ec-
cli. xxiiij. vbi ait: Qui creauit
me / requieuit in tabernaculo
meo: id eſt / in vtero meo. In
hoc autem tabernaculo / pri-
ma fuit arca: id eſt / Chriſtus.
Item candelabrum cum ſeptẽ
lucernis: id eſt / recta fides / cũ
ſeptem donis ſpiritusſancti.
Item altare ſancte deuotio-
nis. Itẽ menſa propoſitiõis: q̃
in ea requieuit nouem menſiũ
ſpatio ille qui dicit Ioã. viij.
Ego

Ego ſum panis viuus. Huiuſ-
modi tabernaculum fuit lon-
gum/ per patientiam/ ſiue ſan-
ctam perſeuerãtiam: latũ/ per
charitatem ad deũ ⁊ ad proxi-
mum. Altum/ per ſpem futuro
rum bonorum. Cortine autem
de byſſo huiꝰ tabernaculi/ ſi-
gnificant interiores virtutes/
que fuerunt in hac beata vir-
gine. Vñ Ezechie. xvij. de ea
dicit dominus: Cinxi te byſſo.
Que autẽ de hiacintho/ ſigni-
ficant illius honeſtam conuer-
ſationem. Que vero de purpu-
ra/ deſignant illius bonam fa-
mam. Unde Hiere. x. Hiacin-
thus et purpura veſtimentum
eius. Que vero de cocco bis
tincto: binam illius charitatẽ/
videlicet ad deum ⁊ proximũ.
Saga aũt/ que fiebãt de pilis/
caprarum/ quibus in parte te-
gebatur ipſum tabernaculum:
deſignant ad literam humile
indumentũ huiꝰ virginis. Uel
aſperitatem vite eius corpora
lis. Veriſimile enim eſt/ ꝙ nec
mollibus/ nec delicatis indue
batur: aut paſcebat̃: ſicut nec
filius eius Chriſtus/ qui petijt
aquam pro potu a muliere Sa
maritana. Joan. iiij. Et multa
alia poſſent dici de hoc taber-
naculo virgineo/ que relinquo
diſcutienda ꝑ benignos lecto-
res/ volens vitare ꝓlixitatem.
¶ Allegorice ⁊. iiij. Taberna-
culũ fuit ſynagoga/ cortine va
riorũ colorũ/ deſignant varie-
tatem virtutũ ⁊ meritorũ ſan-
ctorum prophetarũ/ qui tũc vi
xerunt. Saga cilicina/ que plu
ra erãt/ ⁊ que operiebant ip̃m
tabernaculum/ deſignant mul
titudinem preceptorũ iudicia
lium ⁊ cerimonialium/ ⁊ hmõi:
que dura erant et difficilia ad
obſeruandũ: ita vt diceret bea
tus Petrus/ increpans quoſdã
qui in primitiua eccleſia dice-
bant eos qui ad fidem cõuerte
bantur/ debere circuncidi/ de-
bere etiã obſeruare legẽ Mo-
yſi. Quid (inquit) tẽtatis deũ/
imponere iugũ ſuper ceruices
diſcipulorum: quod neq; noſ/
neq; patres noſtri portare po-
tuimꝰ? Actu. xv. Unde glo. or-
di. ſuper illo verbo/ non potui-
mus: ſcʒ pre intollerabili gra-
uitate/ loquitur tamen de iudi
cialibꝰ preceptis ⁊ cerimonia-
libus que in antiqua lege fuit
valde difficile obſeruare: ⁊ hoc
propter ipſorum iudicialiũ ſe-
ueritatem/ ⁊ cerimonialiũ mul
titudinem. Moralia autẽ/ que
etiam hucuſq; remanſerũt/ nõ
erat tam difficile obſeruare ſi-
cut alia. Nec tamen fuit ſimpli
citer impoſſibile obſeruare iu-
dicialia aut cerimonialia/ ma-
xime cum vtraq; dederit deus.
Modo anathema reputatur/ q̃
dicit deum aliquid impoſſibi-
le precepiſſe: vt dicit Hierony.
in expoſitione fidei catholice.
Patet ergo quid ſignificẽt ſa-
ga cilicina/ que operiebant ta
bernaculum.
¶ Allegorice ⁊. v. ⁊ ꝯformiter
ad magiſtrum Nicolaũ de Ly-
ra: Per tabernaculum ſignifi-
catur eccleſia/ que eſt taberna
culum dei. Huius autem taber
naculi primo deſcribuntur ope
rimenta/ que fuerunt quatuor:
ſcʒ cortine/ ſaga/ pelles rubri-
cate/ ⁊ deſuꝑ pelles hiacinthi-
ne. Per hec autem operimenta
que protegebant interiora ta-
berna-

bernaculi ab intẽperie aeris/
ſignificantur defenſores eccle
ſie: qui ſunt in quadruplici ge-
nere. Primo enim eccleſia con
tra hereticos defendit̃ per do-
ctores (qui ꝑ cortinas ſignifi-
cãtur) que facte fuerũt de qua
tuor coloribus. Primo de byſ-
ſo retorta. Per byſſum/ que eſt
genꝰ lini candidiſſimi/ caſtitas
figuratur. Per hoc autem ꝙ di
citur retorta/ repreſſio carnis
intelligitur. Propter qđ Pau
lus/ doctor gẽtium/ dicebat. j.
Corĩt. ix. Caſtigo corpus meũ/
et in ſeruitutem redigo: ne for-
te cum alijs predicauerim/ ipſe
reprobus efficiar. Secundo de
hiacintho/ que eſt coloris cele
ſtis/ propter qđ ſignificat me-
ditationem celeſtium. Philip.
iij. Noſtra conuerſatio in celis
eſt. Tertio/ de purpura/ ꝑ quã
ſignificatur deſiderium marty
rij/ vel ſaltem meditatio paſſio
nis Chriſti. Vñ Apoſt. j. Cori.
ij. Non iudicaui me aliquid ſci
re inter vos/ niſi tm̃ Jeſum/ et
hunc crucifixũ. Quarto/ de coc
co bis tincto/ per quam ſignifi
catur gemina charitas: ſcilicet
dei ⁊ proximi. Unde Gregoriꝰ
homel. xxxix. Qui charitatẽ er
ga alterum non habet/ predica
tionis officiũ nullatenus ſuſci
pere debet. Hec igit̃ quatuor
debẽt eſſe in doctoribus eccle
ſie/ q̃ ſunt cõtra hereticos de-
fenſores. Secundo/ eccleſia cõ
tra tyrannos defenditur ꝑ mar
tyres/ quorum aliqui ſuſtinent
mortem corporalem: ⁊ tales fi-
gurãtur per pelles rubricatas.
Aliqui vero ſuſtinẽt ſeruitutẽ/
que eſt mors ciuilis/ ⁊ iſti figu-
rantur per ſaga cilicina/ q̃ ſunt
aſpera: ⁊ per hoc ſignificat̃ du
ritia ſeruitutis. Aliqui vero pa
tiuntur exiliũ: ⁊ iſti figurantur
per pelles hiacinthinas/ q̃ ſunt
coloris celeſtis. Nam q̃ de ter-
rena patria ſunt expulſi: debẽt
celeſtẽ patriam querere/ ⁊ me-
ditari.
¶ Allegorice ⁊ ſexto: iuxta il-
lud verbum: Facies ⁊ velũ ⁊c.
Notandum ꝙ per velum/ quod
erat ante ſanctum ſanctorũ/ fi-
guratur Chriſti humanitas/ q̃
fuit velamentum ſue diuinita-
tis. Non enim aliter poterat vi
deri ab humanis oculis. Aba-
cuc. iij. Ibi abſcõdita eſt forti-
tudo eius. Et Eſa. xlv. Vere tu
es deus abſcõditus. Et de hoc
velamine loquitur Apo. Heb.
x. dicens: Initiauit nobis viam
nouam/ ⁊ viuentẽ/ per velamẽ-
tum. i. carnem ſuam. Qꝫ autem
dicitur in textu/ ꝙ predictũ ve
lũ debebat eſſe pulchra varie-
tate contextũ: per hoc deſigna
tur varietas omniũ chariſma-
tum ⁊ donorum que fuerunt in
Chriſto homine. Per quatuor
autem colũnas/ ante quas de-
bebat appẽdi dictum velũ/
intelliguntur quatuor euange
liſte: qui Chriſti vitam ⁊ opera
deſcripſerunt. Per tentoriũ au
tẽ/ quod fuit in introitu taber-
naculi/ põt iuſte deſignari bea
tus Joan. Baptiſta/ qui preue-
nit primum domini aduẽtum:
qui fuit verum tabernaculum/
vt oſtenſum eſt ſuperius. Unde
ipſe Joannes fuit finis veteris
teſtamenti/ ⁊ initium noui. Un
de Matt. xj. de eo dicitur: Lex
⁊ prophete vſq; ad Joannem.
¶ Allegorice ⁊ ſeptimo/ notã-
dum ꝙ quatuor opertoria ta-
ber-

bernaculi/ ſcilicet cortine/ ſa=
ga/ pelles rubee/ pelles hiacin
thine/ ſignificãt quatuor fide=
liũ ſtatus. Cortine enim/ ſigni=
ficant virgines et innocentes.
Saga / deſignant penitentes/
⁊ eremiticam vitam ducentes.
Pelles rubee/ ſignificant mar=
tyres/ qui pro Chriſto ſangui=
nem ſuum fuderunt. Pelles ve
ro hiacinthine/ deſignant con
feſſores/ et ſacros doctores: at
que ceteros viros perfectos /
qui celeſtia contemplantur.
¶ Allegorice ⁊ octauo: per ta
bernaculum quod vndiqꝫ clau
ſum erat/ ꝑterqꝫ ex parte Oriẽ=
tali: deſignatur celũ/ de quo ta
bernaculo loquitur pluraliter
Pſ. dicens: q̃ dilecta taber=
nacula tua domine virtutum.
Iſtud tabernaculũ eſt clauſum
ferme omnibus adultis: qḋ di=
co propter paucitatem talium
illuc directe per mortem ingre
dientium: quia plures damnã=
tur/ q̃ ſaluantur. Et adhuc a=
dulti qui ſaluantur/ cõmuniter
deſcendũt ad purgatorium/ vt
ibi purgentur. Olim tamẽ mar
tyres ⁊ viri heroici/ per mortẽ
illuc introibant. Apertũ eſt ta
men dictum tabernaculum ex
parte Oriẽtali/ id eſt/ paruulis
poſt baptiſmum morientibus.
Propter quod dicebat Chriſtꝰ
Matt. xix. Sinite paruulos ve
nire ad me: talium enim eſt re=
gnum celorum. Per tentorium
autem / ſiue velum/ quod erat
ante faciem tabernaculi/ ſigni
ficatur fides/ que abſcondit pa
radiſum a nobis pro tempore:
quia fides eſt credere quod nõ
vides. Huiuſmodi autem velũ
fidei auferetur in celo/ cum ſci=
licet intrauerimus in taberna=
culum dñi: quia vt dicit Apoſ.
j. Corint. xiij. Cũ venerit quod
perfectum eſt/ euacuabitur qḋ
ex parte eſt.
¶ Allegorice ⁊. ix. Per velum
intelligitur theologia viatorũ/
que adhuc obſcura eſt: qr deũ
de quo ipſa eſt/ nemo vidit vn=
q̃: vt habetur. j. Ioã. iiij. In di
cto autem tabernaculo nullũ
velũ erit: ſed videbimus facie
ad faciem.
¶ Allegorice/ ⁊ decimo: Velũ
eſt ſacra ſcriptura/ que adhuc
in multis paſſibus eſt velata et
obſcura. Qꝫ autem predictũ ve
lum erat de quatuor coloribꝰ/
deſignat quatuor ſenſus ipſius
ſcripture ſacre: ⁊ hi colores nõ
videntur ab omnibus: ſed qui=
bus datũ eſt a ſpiritu ſancto/ q̃
dat vnicuiqꝫ prout vult. Qui=
bus autem datur/ non debent
inde ſupbire/ aut inaniter glo=
riari: ſed magis humiliari / ne
forte in penã ſuperbie ſue (cre=
dentes habere ſanum intelle=
ctum) labantur in multas he=
reſes: ſicut de multis comper=
tum eſt.
¶ Anagogice. et conformiter
ad fratrem Petrum Berchor.
Tabernaculum/ eſt paradiſus:
vbi ſunt tabule dolate/ id eſt/
martyres: vela/ ⁊ tẽtoria: id eſt
virgines: quatuor opertoria/
id eſt/ multitudo confeſſorum:
byſſus/ id eſt ꝓprie carnis mor
tificatores: rubricati. i. chari=
tatiui: hiacinthini/ id eſt/ cele=
ſtes et contemplatiui: de pilis
caprarum/ id eſt/ penitentie pa=
peſſiui. Ibi eſt arca/ id eſt/ eter=
ni theſauri infinitas: Cheru=
bim/ id eſt/ angelorũ ſocietas:
altare/

altare/ id eſt/ deuotiõis ſancti=
tas: cãdelabrũ/ id ẽ beate viſio
nis claritas: menſa/ id eſt/ bea=
te fruitionis ſocietas: et ligna
Sethim iputribilia/ id eſt/ cor=
porum poſt generalem reſurre
ctionem immortalitas. Iſtud
igitur eſt illud tabernaculum:
de quo Apoſt. Heb. ix. loq̃tur/
dicens/ ꝙ illud eſt amplius et
perfectius tabernaculum/ non
manufactum/ id eſt/ non huius
creationis ⁊c̃.

¶ Exodi. xxvij.
¶ Prima clauſula.

Facies ⁊ al
tare de li=
gnis Se=
thi/ qḋ ha
bebit quī=
qꝫ cubitos
in longitu
dine/ et to=
tidem in la
titudine: id eſt/ quadrũ: et tres
cubitos in altitudine. Cornua
autem per quatuor angulos ex
ipſo erunt: ⁊ operies illud ere.
Facieſqꝫ in vſus eius lebetes/
ad ſuſcipiendos cineres et for=
cipes/ atqꝫ fuſcinulas et igniũ
receptacula. Oĩa vaſa ex ere
fabricabis. Craticulamque in
modum retis eneam/ per cuius
quatuor angulos erunt qua=
tuor anguli enei/ quos pones
ſubter arculam altaris. Eritqꝫ
craticula vſqꝫ ad altaris me=
dium. Facies et vectes altaris
de lignis Sethim duos/ quos
operies laminis eneis / et in=
duces per circulum: eruntque
ex vtroqꝫ latere altaris ad por
tandum. Non ſolidum/ ſed in=
ane et cauum / intrinſecus fa=
cies illud: ſicut tibi in mõte mõ
ſtratum eſt.
¶ Hiſtorialiter. Poſtquam in
precedenti capitulo/ egregius
dei propheta ⁊ amicus Moy=
ſes locutus eſt de his que ſibi
mandauit dominus quo ad ta
bernaculi interiorem conſtru=
ctionem: hic conſequenter lo=
quitur in particulari de alta=
ris illius cõſtructione/ cum re=
fert dominum ſibi dixiſſe et ꝑ=
cepiſſe: Facies (inquit) et alta=
re de lignis Sethim/ de qui=
bus ſepe dictum eſt/ ꝙ ſunt im=
putribilia. Vel dic ꝙ deſcri=
pto tabernaculo/ et his qui e=
rant intra tabernaculum: hic
conſequenter deſcribuntur il=
la que erant extra/ ad ipſum ta
men tabernaculum pertinen=
tia. Primo igitur deſcribitur
ipſum altare/ domino dicente
ad Moyſen: Facies ⁊ altare de
lignis Sethim. Notandum au
tem / ꝙ iſtud altare erat qua=
drum: vt dicitur in textu: ⁊ hoc
ſecundum lõgitudinem illius/
que erat quinqꝫ cubitorũ. Si=
militer latitudo et altitudo il=
lius clare exprimitur in textu:
Cornua autem per quatuor an
gulos ex ipſo erũt. Circa quod
notandum/ ꝙ huiuſmodi cor=
nua erant in ſuperiori parte al
taris/ et non in inferiori: Fa=
cieſqꝫ in vſus eius lebetes: id
eſt/ cacabos ad ſuſcipiẽdos ci=
neres/ qui amouebantur de al
tari/ et portabantur extra: et
forcipes/ quas vocamus tena=
culas/ q̃ deſeruiebant ad aptã=
dũ ligna in igne qui erat in al
tari: atque fuſcinulas. i. inſtru=
mẽta ad extrahendum carnes
de

de caldariis/⁊ ad ponendū ſu=
per altare ea que ibi cremabā=
tur:⁊ igniū receptacula:id eſt/
vaſa/in quibus de altari holo=
cauſti accipiebantur carbones
viui/vt deferrētur intra taber
naculum ad cremandū thimia
mata/ mane. Item veſpere ſup
altare incenſi: de quo habetur
in ſeq.c.xxx. Quod ſupereſt de
textu/ miſſum facio.

¶ Circa hunc textum/ mouen
da ſunt aliqua dubia.

¶ Primū igiṫ dubiū: Cum Iu
dei haberent altaria diuerſo=
rum nominū/ pro varietate ſa=
crificioꝝ que ibi offerebantur.
Unde ⁊ vnum dicebatur altare
incenſi/ ab incenſo quod ibi of
ferebatur. Queritur quo nomi
ne vocabatur altare illud de ꝗ
hic agitur? Ad hoc reſpondet
Petrus Comeſt. ꝙ hoc altare
dicebatur holocauſti vel holo
cauſtorum/ ſiue holocauſtoma
tum/ potius ꝗ̄ ſacrificiorū: ꝗ̄=
uis ſic poſſet appellari: qꝛ etiā
ſuper illud fiebāt ſacrificia. Ue
runtamen conuenientius dici=
tur holocauſtorū/ ꝗ̄ ſacrificio=
rum: quia a digniori nomē ac=
cepit.

¶ Secūdum dubium eſt de al=
titudine altaris/ que erat triū
cubitorū: vt habetur in textu.
Ex quo patet ꝙ talis altitudo
erat quaſi altitudo hoīs: quia
eſt q̄ſtio de pedibus non vſua=
libus/ ſed geometralibus/ qui
ſunt maiores:⁊ per conſequēs
ſacerdos non potuiſſet ſup hu
iuſmodi altare aliquid offerre
abſq; applicatione graduū ad
pedem altaris. Huiuſmodi au=
tem gradus erant prohibiti ſa
cerdotibus legis. Unde ſupra
xx.c. dixit dominus: Non aſcen
des ꝑ gradus ad altare meū/
ne reueleṫ turpitudo tua. Ad
hoc dicūt aliqui/ ꝙ hoc debet
intelligi de altari quod de ter
ra vel lapidibus conſtituitur.
Non autem quod de lignis vt
hic. Sed hanc ſolutionē repro
bat dñs Hugo. card. dicens/ ꝙ
ſi hec fuit cauſa precedētis ꝓ=
hibitionis/ ne ſcilicet turpitu=
do reuelaretur/ eque bene etiā
potuiſſet reuelari hic ſicut ibi/
ſi nullū aliud ponatur: ideo di
cendum ſm eundem Hugonē/
ꝙ dominꝰ ſupra locutus eſt de
altari in quo ſacrificabatur an
teꝗ̄ eſſet femoralium vſus: ad
quod ſi ſacerdos acceſſiſſet ꝑ
gradus/ tunc pudenda eius de
facili videri potuiſſēt. Textus
autē preſens intelligendus eſt
poſtꝗ̄ femoralium vſus iam in=
troductus erat. Et ideo tūc nō
erat periculum de reuelatione
pudēdorum/ ex hoc ꝙ gradus
apponebantur ad pedem alta=
ris: vt ſic commodius poſſet ſa
cerdos offerre ſacrificium do=
mino. Poſſet etiā dici/ ꝙ in p̄=
cedentibus locutus eſt domi=
nus de gradibus fixe manēti=
bus/ ſiue eſſent de terra/ aut la
pidibus. Hic autem de gradi=
bus mobilibus:⁊ qui tm̄ ad ho
ram addebantur pedibus alta
ris. Da exemplum de ſcabello
quo interdū predicatores aſcē
dunt cathedram.

¶ Tertiū dubiū: cur dominus
voluit vt predictum altare eſ=
ſet de lignis Sethim potius ꝗ̄
de alia materia? Dicendum/ ꝙ
non ſolum quia erant imputri=
bilia: verumetiam quia incre=
mabilia. Sic autē requirebaṫ
in

ea materia de qua componeba
tur altare: eo ꝙ ignis erat ſem
per in altari. Et ideo niſi predi
cta ligna fuiſſent incremabi=
lia cito fuiſſent conſumpta. Et
quamuis dictū altare interius
⁊ exterius eſſet opertū lami=
nis eneis: nihilominus ad al=
terationē dictarū laminarum
alterabatur dictū lignum Se=
thim: ex quo conſtructum erat
ipſum altare holocauſtoꝝ: ſed
non comburebatur/ qꝛ incorru
ptibile erat/ vt ſepe dictū eſt.

¶ Quartū dubiū oritur pro=
pter illud verbū primum: Fa=
cies et altare de lignis Se=
thim. Contra hoc videtur mi=
litare id quod dictū eſt prius:
ſcilicet. xx. ca. huius. Ibi enim
ait dominus: Altare de terra
facietis mihi. Q; ſi altare lapi=
deū feceris mihi/ non edifica=
bis illud de ſectis lapidibus.
Poterat ergo altare fieri de
alia materia/ ꝗ̄ de lignis Se=
thim. Ad hoc dicūt aliqui/ et
bene/ ꝙ illud prius dictū intel
ligi debet pro tempore ꝗ erant
futuri filii Iſrael in terra pro=
miſſionis: et non pro tempore/
in quo peregrinabātur in de=
ſerto. Non enim bene congru=
iſſet eis tunc altare de terra
aut de lapidibus/ propter in=
ſtabilitatem ſuam de loco ad
locū. Bene autem illis cōgrue
bat tunc altare de lignis Se=
thim/ que facile poterant por=
tari de loco ad locū: qꝛ leuia
erant. Sed adhuc videtur ꝙ
poſtquam populus fuit in ter=
ra promiſſionis/ ꝙ etiam licue
rit ei facere altare de alia ma=
teria/ ꝗ̄ de terra aut lapide
impolito: qꝛ legiṫ. ii. Paralip.
quarto/ ꝙ Salomon fecit in tē
plo altare eneū valde magnū.
Ad hoc dicendum/ ꝙ populus
erat pronior ad idololatriam
cū eſſet in deſerto/ ꝗ̄ poſtquā
fuit in terra promiſſionis. Et
ideo quod non licuit in vno lo
co/ licuit in alio. Ne ergo ado=
raret altare eneū/ propter ſui
pulchritudinem in deſerto: tūc
prohibuit dominꝰ ne tale ſibi
fieret. Lignū autem non eſt tā
pulchrū aut precioſum/ vt poſ=
ſit eſſe inductiuū ad idolola=
triā: et ideo non eſt ſimile.

¶ Quintū dubiū: Cur hic non
exprimitur profunditas alta=
ris holocauſti/ ſicut exprimiṫ
longitudo illius/ pariter lati=
tudo ⁊ altitudo illius? Reſpō=
ſio: qꝛ nō habebat propriū fun
dū/ ſed ex illa parte erat aper=
tum/ ⁊ habebat terrā pro fun=
do: ⁊ ideo non potuit deſcribi
fundum illius/ ſicut alie dimē=
ſiones. Erat enim factum ad
modum arce quadrate/ caren
tis fundo. Interius autem cō=
cauum erat: vt diciṫ in textu.

¶ Sextū dubiū: Cur dictum
altare non erat repoſitum in=
tra tabernaculum/ ſicut arca/
et ſicut menſa propoſitionis?
Reſponſio/ conueniens fuit ꝙ
non eſſet intra tabernaculum:
ſed extra/ ſcilicet ī atrio taber
naculi/ vbi etiam occidebanṫ
animalia offerēda ſuper illud:
et hoc propter munditiā ipſiꝰ
tabernaculi ſeruandā. Inſup
etiam qꝛ nō potuiſſent ibi ho=
ſtie cremari. Sic eñ de facili
potuiſſent cortine/ q̄ erant ſup
tectū ipſius tabernaculi/ inflā
mari/ cū non diſtarent a paui=
mēto tabernaculi/ niſi per de=

ceṁ cubitos: tū etiam ne populus Judaicus fieret ſimilis idololatris/ q̄ immolabant et offerebāt victimas ſuas ſuper altaria que erant in templis idolorū/ ⁊ eis dedicata.

¶ Septimū dubium: Cur altaria eccleſie Chriſtiane ſunt lapidea/ ⁊ non lignea/ ſicut tēpore Moyſi? Ad hoc poteſt dari multiplex ratio. Prima eſt ꝓpter preceptū eccleſie/ de quo habetur de cōſe. diſtin. j. altaria ſi non fuerint. Ubi ſic dicitur/ altaria ſi non fuerint lapidea/ chriſmatis vnctione non cōſecrent̄. Scđa ratio eſt figuratiua: Nam in figurā huiꝰ inſtitutionis legitur Gen. xxviij. ꝙ Jacob erexit lapidem in titulū/ fundens oleum deſuper. Tertia ratio eſt ſimiliter figuratiua: Nam de Chriſto dicit apo. j. Cori. x. Petra erat Chriſtus. Altare igitur lapideū expreſſius Chriſtū deſignat q̄ ligneum/ ſuper quod offert̄ deo patri in miſſa ipſemet Chriſtꝰ. Et quāuis dicat̄ de altari eccleſie Lateranen̄. que habetur Rome/ ꝙ lignū ſit: vt ponitur in glo. ſupra predicto cap. ex hoc tamen priuilegio non poteſt ſufficienter haberi ꝙ ita debeat eſſe de ceteris altaribus aliarū eccleſiarū/ qꝛ priuilegiū vniꝰ non facit legē cōmunem: vt dicitur de regulis iuris/ libro. vj. Quēadmodū ergo lignū eſt minus ſtabile et durabile q̄ lapis: ita etiā ad deſignādū ꝙ lex vetꝰ aliquādo eſſet finienda/ et precipue quātū ad cerimonialia et figuralia/ iuxta illud Mat. xj. Lex ⁊ ꝓphete vſq; ad Joānē. Lex autē noua vſq; ad finē ſeculi duratura/ iuxta illđ eiuſdē Mat. vlt. Ecce ego vobiſcū ſū/ vſq; ad cōſummationē ſeculi. Itē Luce. xxij. Ego (inq̄t Chriſtꝰ) rogaui ꝓ te Petre/ vt nō deficiat fides tua: qđ intelligitur de fide eccleſie: voluit dñs ꝓpter p̄dicta/ vt altare tabernaculi Moyſi eſſet de ligno: vbi tñ altare in lege gratie eſt lapideum. Et quāuis multa ſint ſuperiꝰ dicta de altari/ tā i ſenſu morali q̄ allegoricali: q̄ etiā anagogicali: videlicet. xx. ca. ſub vltima clauſula. nihilominus ꝑ forma tenēda/ adhuc aliqua ſub breuitate dicemus conformiter ad predictos.

¶ Moraliter ergo et primo altare holocauſtorū/ de quo hic loquit̄ Moyſes/ deſignat corda iuſtorū ⁊ deuotorum/ deo totaliter deditorum. Materia autē dicti altaris que erat de lignis ſethim/ que imputribilia erant/ deſignat ꝙ corda talium debent ſemper eſſe munda et incorrupta per carentiā omnis culpe: quia ſunt habitatio ſpiritusſancti. Dicēte Apoſto. j. Corin. iij. Neſcitis qꝛ tēplum dei eſtis/ ⁊ ſpiritꝰ dei habitat in vobis? Si quis autem violauerit tēplum dei/ diſperdet illum deus. Templū enim dei ſanctū eſt/ quod eſtis vos. Hec ille.

¶ Moraliter ⁊ ſecūdo/ ꝑ altare de lignis ſethim imputribilibus poteſt intelligi homo/ q̄ et ſi ad tēpus ſit putribilis ex parte corporis/ in ſpe tamen future reſurrectionis imputribilis eſt/ et incorruptibilis: qꝛ tūc nō morieť ſicut de Chriſto/ loquitur Apoſto. Rom. vj. dicens/ ꝙ Chriſtus reſurgens ex mortuis/ iam non moritur: mors illi vltra non dominabitur. Quinq; autē cubiti huius altaris in longitudine/ ⁊ totidem in latitudine/ quinq; ſunt ſenſus corporei/ quorū bonus vſus eſt neceſſarius in longitudine ⁊ latitudine vite preſentis: ſcz vſq; ad mortem. Tres autem cubiti in altitudine deſignant illam ſanctā trinitatē/ virtutū theologarū que ſe tenent ex parte anime: que ſunt fides/ ſpes/ charitas/ que dirigunt predictum altare. i. hominem in altū. i. verſus celū. Un̄ Apoſto. j. Corin. xiij. Nūc manent fides/ ſpes/ charitas/ tria hec. Cornua autē per quatuor angulos dicti altaris/ ſignificant doctrinā quatuor euāgeliſtarum/ que iam fuit ſufficiēter denūciata per quatuor angulos mūdi: iuxta illud Pſal. In omnem terrā exiuit ſonus eorum/ ⁊ in fines orbis ⁊c̄. Et hoc eſt qđ Chriſtus precepit ſuis apoſtolis/ poſt ſuā reſurrectionē. Marc. vlti. dicēs: Eūtes in mundū vniuerſum/ predicate euangelium omni creature. Quod autē ſubditur: Et operies illđ/ ſupple altare ere/ deſignat hominis fragilitatē. Nam es/ quod de facili contrahit rubiginē/ ſignificat corpus humanum/ quod de facili contrahit rubiginem/ ſiue per infirmitatem/ ſiue per vetuſtatem. Et tali ere pro preſenti cooperitur p̄ſens altare/ id eſt homo interior. Similiter ꝙ dominꝰ iuſſerit Moyſi fieri in hoc altari lebetes ad ſuſcipiēdos cineres/ deſignat memoriā mortis. Nā in tali vaſe memorie debet homo reponere cineres mortꝭ vel qui ſequuntur mortem: iuxta illud Eccli. xviij. Oēs homines/ terra/ ⁊ cinis. Unde ad hoc rememorandum/ imponuntur in die cinerum/ cineres in frontibus Chriſtianorū/ in modū crucis a ſacerdote/ ſub his verbis: Memēto o homo quia cinis es/ ⁊ in cinerem reuerteris. Item faciēda ſunt ignium receptacula: quia habenda eſt memoria penarum inferni/ et purgatorij. Hec enim memoria multum retrahit hominem a peccato: dicēte ſcriptura Eccleſiaſtici ſeptimo: Memorare nouiſſima tua/ ⁊ in eternum nō peccabis.

¶ Moraliter et tertio: ⁊ cōformiter ad fratrem Petrum Berchorien̄. altare ſignificat virū iuſtum: vt dictum eſt. Et ſicut dictum altare holocauſtorum erat prope ingreſſum tabernaculi ad Orientem: intentū ꝑut dicit dominꝰ Petrus Comeſt. ꝙ ſacrificantes poterant videre ad interiora tabernaculi/ ſcilicet vſq; ad velum: ita et vir iuſtus debet eſſe per mētis cōtemplationem/ et affectionem ante tabernaculum paradiſi. Debet etiam eſſe de lignis Sethim imputribilibus et incremabilibus/ per patientiam/ et ſanctam perſeuerantiam. Debet etiam eſſe factus ad modum arce per charitatem ⁊ capacitatem: quia ſcilicet charitas continet infra ſe deū et oēs ꝓximos. Debet etiā eſſe ꝯcauꝰ per profundam humilitatem.

item vacuus/per ſpiritualem
paupertatem/⁊ terrenoꝛū ab-
dicationem. Item debet eſſe
non quidem ſolidus/per ſan-
ctitatis preſumptionē: ſed po-
tius inanis/per timorem ⁊ ſui-
ipſius iudiciū: ſcilicet quantū
ad propriam reputationē. Itē
debet eſſe laminis aureis ere-
is veſtitus/per ſonoram alioꝛū
reprehenſionem/⁊ ad bonoꝛū
vocationem ⁊ predicationem.
Ad iſtud enim ſonare/ ptinet
alios ad iuſtitiam predicādo
trahere ⁊ vocare: exemplo bea
ti Philippi apoſtoli/ qui voca
uit Nathanaelem. Item exem-
plo beate Marthe/ que voca-
uit Mariam ſororem ſuā. De
primo Joā.j. de ſecūdo eiuſdē
Jo.xj. Iſtud altare debet ha-
bere quatuor cornua.i. quatu-
or virtutū cardinaliū laudem
⁊ gloriam. Debent tamen eſſe
recurua.i. in ſe reflexa/ per ſui
reductionem ad propriam con
ſcientiam.i. per omnis elatio-
nis repreſſionem et temperan-
tiam. Debet habere quatuor
ānulos.i. quatuor libroꝛū euā
gelicorum doctrinam et ſcien
tiam: et ſic quadratū debet eē
dictū altare.i. iuſtus per ſtabi
litatem ⁊ cōſtantiam in bono.
Item iſtud altare debet habe-
re craticulā ferream/ admodū
retis.i. dolorem contritionis:
que tamen debet ſuſpendi ca-
tenulis ſpei/ de remiſſione pec
catorum. Debet etiam habere
feneſtram ab Oriente.i. aper-
turam fidei ⁊ diſcretionis. Itē
ibi debet ſemper eſſe ignis di-
uine charitatis/⁊ vt ſic ibi cre
mentur ⁊ caſtigentur carnes/
cuiuſcunqꝫ carnalis delecta-
tionis/ faciatqꝫ ipſe homo iu-
ſtus et bonus in altari proprij
cordis de ſeipſo holocauſtum
ſpiritualis oblationis domi-
no: de quo in Pſalm. Sacrifi-
ciū deo/ ſupple acceptiſſimū/
eſt ſpiritus contribulatꝰ. Itē
neceſſe eſt/ vt iſtud altare cor-
dis habeat debitas dimenſio-
nes virtutū: vt ſcilicet habeat
quinqꝫ cubitos in longitudi-
ne.i. quinqꝫ plagarum Chriſti
memoriam ⁊ compaſſionem.
Item quinqꝫ cubitos in lati-
tudine.i. quinqꝫ ſenſuum cor-
poralium, debitum regimen ⁊
debitam repreſſionem. Item
tres cubitos in altitudine: id
eſt/ ſancte trinitatis rectam fi-
dem: ſiue trium virtutū theo-
logaliū/ que ſunt fides/ ſpes/
charitas/ ordinē et perfectio-
nem. Talibus ergo circūſtan-
tijs debet eſſe edificatum al-
tare cordis noſtri: vt ibi fiat ſa
crificiū deo acceptum et gra-
tum. Et breuiter iſtud eſt alta-
re in quo ignis/ ſupple diuine
charitatis debet ſemper arde-
re: ſicut in figura dicitur Le-
uitici.vj. Ignis in altari meo
ſemper ardebit: quem nutriet
ſacerdos/ q2 ſacerdotes (et ſi-
gnāter prelati) debēt verbo ⁊
exēplo inducere ſubditos ad
charitatem.

¶ Moraliter et quarto/ per
altare holocauſtorum/ in quo
carnes animalium offereban-
tur/ ſignificatur penitentia: in
qua caro propria immolatur
deo: id eſt/ ad dei honorem. Ꝙ
autem dictum altare habebat
quinqꝫ cubitos in lōgitudine:
deſignat ꝙ ſunt quinque eta-
tes in quibꝰ neceſſaria eſt pe-
nitentia/

nitentia: que ſunt adoleſcen-
tia/ iuuentus/ ſtatus virilis/ ſe-
nectus/ et ſenium. In pueritia
vero et etate decrepita/ peni-
tentie auſteritas non habet
locum. Et totidem in latitudi-
ne: quia quinqꝫ ſenſus exterio-
res debent in penitentia exer-
ceri. Et tres in altitudine: per
quos ſignificātur tres partes
penitentie: que ſunt contritio/
confeſſio/ ſatiſfactio. Per cor-
nua altaris ſurſum tendentia:
deſignatur ſpes de diuina mi-
ſericordia/ que requiritur ī pe
nitentia. Per lebetes autem ⁊
alia vaſa requiſita ī altari/ in-
telliguntur inſtrumenta/ ſiue
exercitia vere penitentie: que
ſunt ieiunia/ vigilie/ lachry-
me/ aſperitas/ ⁊ huiuſmodi.

¶ Moraliter et quinto/ iſta
omnia poſſumus exponere in
malam partē/ ita vt altare ſi-
gnificet malum principem vel
prelatum: in quo/ vel per quē/
carnes pauperum cremantur:
ſcilicet diuerſis penis et ad-
uerſitatibus. Iſti ergo ha-
bent multos ſubſeruientes ſi-
bi: et primo quidem forcipes:
id eſt/ paruos balliuos et of-
ficiales rurales: qui non conā
tur niſi ignem rapinarum/ ex-
actionum/ ⁊ variarum accuſa-
tionum ſuccendere. Alij vero
ſunt ignium receptacula: ſcili-
cet iudices ⁊ maiores/ qui ac-
cuſationes ſolent audire ⁊ re-
cipere: et ſi opus fuerit/ ad ma
iores remittere. Alij vero ſūt
lebetes: ſcilicet notarij vel cō-
ſiliarij/ qui cineres habent ſer
uare: id eſt/ materias/ cauſas ⁊
determinationes cauſarū in-
regiſtrare: vt tempore et loco
toꝛqueāt pauperes/ etiam plꝰ
iuſto: et de feſtuca faciunt fre-
quenter trabem. Nec eſt eis cu-
re (de malis loquor) niſi qua-
liter poſſint ſubtili ingenio ex-
torquere pecuniam a paupe-
ribus.

¶ Moraliter et ſexto/ et ſimi-
liter in malam partem/ per al-
tare quod interius erat vacuū
et inane: exterius autem eneū
et pulchrum: ſignificatur om-
nis peccator/ et ſignanter hy-
pocrita/ qui exterius apparet
hominibus bonus: cum tamen
interius ſit inanis et vacuus
omni bono. Propter quod ſal-
uator Matthei viceſimotertio
comparat hypocritas ſepul-
chris exterius dealbatis/ que
a foris patent hominibus ſpe-
cioſa: intus tamen plena ſunt
oſſibus mortuorū/ ⁊ omni ſpur
citia. Et tales hypocritas ſū-
mopere deteſtabat Auguſti-
nus: ita vt diceret ad fratres
in eremo/ ſermo.xxvj. O hypo-
crita/ caue ne ad menſam meā
venias ⁊c̄.

¶ Allegorice et primo/ per al-
tare holocauſtorū/ quod erat
ante introitū tabernaculi/ de-
ſignat eccleſia militās/ que eſt
via per quam intratur in eccle
ſiam triūphantem. Nam ſicut
olim Romani habebant duo
templa: quorū vnum diceba-
tur templum virtutis/ alterum
autem honoris: ad quod non
perueniebatur/ niſi per tēplū
virtutis: vt dicit Aug. de ciui-
tate dei/ lib.v.ca.xij. Itē Titꝰ
Liuiꝰ lib.vij. de ſcdo bello Pu
nico. Similiter Valeriꝰ Maxi
mꝰ.lib.ſ. Ita etiā nō peruenit
ad eccleſiā triūphātem/ niſi p

militāte.

militantẽ. Huiuſmodi autẽ al-
tare eſt de lignis Sethim im-
putribilibꝰ conſtructũ/ q̄ ſoli
boni et deuoti catholici perti-
nẽt numero ⁊ merito ad eccle-
ſiam militantẽ: ſaltim ſecundũ
preſentem iuſtitiam. Eſt autẽ
preſens altare lõgũ/ latũ/ ⁊ al
tũ. Longũ quidem/ q̄ durabit
eccleſia vſq ad conſummatio
nem ſeculi. Latũ vero/ q̄ ĩ om
nem terrã exiuit ſonus apoſto-
lorũ. Altũ autem/ q̄ ſpe eleua
tur vſq ad eccleſiam triũphã-
tem. Cornua autem per qua-
tuor angulos altaris: deſi-
gnãt ipſam eccleſiam per qua-
tuor mundi partes dilatatam.
Uel dic/ q̄ quatuor anguli hu-
ius altaris/ quatuor ſunt euan
geliſte/ q̄ ſcripſerũt dicta ⁊ ge
ſta Chriſti/ qui fuit verũ alta-
re lapideũ: q̄ lapis erat Chri-
ſtus. j. Corinth. x. Lebetes au-
tem ſuſcipientes cineres huiꝰ
altaris: deſignãt viros ſctõs/
qui in cordibꝰ ſuis humiliter
recondũt humilitatem ⁊ cha-
ritatem dominice paſſionis: ſi-
militer ⁊ paſſiones aliorũ ſan-
ctorũ. Unde ad hoc faciẽdum
nos admonet apo. Heb. xij. di-
cens: Recogitate eũ qui talem
ſuſtinuit ⁊c. Et nota iuxta pre-
dicta/ q̄ ſicut ſupra altare ho
locauſtorũ carnes animalium
cremabãtur/ ſupra aũt altare
incẽſi (q̄ erat ĩtra tabernacu
lũ) thꝰ ⁊ thymiama odoriferũ
dño offerebat. Inſup ignis de
altari holocauſti portabatur
ad altare ĩcẽſi/ q̄ interiꝰ erat:
ita ⁊ iuſti in p̄ſenti debẽt affli-
gere carnẽ ſuã p penitentiam.
Cũ aũt fuerint intra taberna-
culũ in celo hec omnia ceſſa-
bũt. Ibi enĩ fragrat thus de-
uote orationis/ ⁊ thymiama to-
tiꝰ deuotionis/ ſiue diuine lau
dis. Sola enim laus diuini no-
minis reſonat ĩ ore omniũ ele-
ctorũ in celo. Qꝫ aũt ignis trãſ-
ferebat de altari holocauſti in
altare incẽſi: deſignat/ q̄ eadẽ
charitas in numero q̄ eſt ignis
interior/ ⁊ q̄ habet in preſenti
eadẽ etiã manebit ĩ illo taber
naculo celeſti/ q̄ charitas nũ-
quã excidit: vt dicitur. j. Co-
rinthiorũ decimotertio. Quin-
immo charitas/ que in eccleſia
militãte naſcit/ ⁊ imperfecta
habetur/ in celo perficitur.

¶ Allegorice ⁊ ſcđo/ altare
holocauſtorũ/ in quo cõburebã
tur hoſtie/ deſignat ſtatũ laico
rũ/ ⁊ ſignanter agricolarũ qui
ſubſunt igni tribulationis mul
tiplicis: ita vt frequẽter pre te
dio optent mortẽ. Altare aũt
incenſi/ q̄ erat intra taberna-
culũ: deſignat ſtatũ clericorũ
⁊ religioſorũ/ q̄ debent eſſe to-
taliter incenſi in amorẽ dei: et
bonũ odorẽ reddere per bonã
famam ⁊ exemplaritatẽ. Pro-
pter q̄ dicebat apo. ij. Corin.
ij. Chriſti bonꝰ odor ſumꝰ deo
in his q̄ ſalui fiunt. Bonꝰ odor
(inquã) ſumꝰ/ ſcilicet predicã-
do Chriſti doctrinã verbo et
exẽplo ad honorẽ dei. Differẽ-
ter tamen bonis ⁊ malis. ideo
ſubdit: Alijs quidem. i. malis/
odor mortis in mortem/ q̄ et
hoc mouent ad inuidiã ⁊ odiũ
cõtra nos p̄dicãtes. Alijs aũt
. i. bonis: odor vite in vitã/ q̄
ex doctrina ⁊ religioſa vita no
ſtra inducunt ad bonũ: ⁊ tãdẽ
p̄ueniẽt ad vitam eternam.

¶ Allegorice ⁊ tertio/ ⁊ cõfor
miter ad fratrem Petrũ Ber-
chorieñ. altare ſignificat eccle
ſiam/ q̄ circa ſe debet habere
multa inſtrumenta. i. multarũ
perſonarũ genera: ſcilicet for-
cipes. i. predicatores q̄ ignem
charitatis debent facere in a-
lijs ardere/ ⁊ lucere. Itẽ igniũ
receptacula/ per que intelligũ
tur illi qui ignem tribulatio-
nis Chriſti ⁊ martyrum: inſu-
per ⁊ ignem tormentorũ infer
naliũ recolũt. Lebetes autẽ
ſunt illi q̄ cineres proprie mor
tis ſepe recolunt. Uectes quo-
q q̄ omnia ſupportãt: ſunt illi
prelati q̄ ſciũt tempore ⁊ loco
ſupportare imperfectiões ſub-
ditorũ. Uel qui bene nouerũt
portare onera eccleſie/ que
multa ſunt et grauia/ quando
officiũ debite exercetur. Sed
tales debent eſſe erei. i. firmi ⁊
ſolidi: inquantũ in bono ſemp
perſeuerare debẽt. Unde Job
xxvij. Nũquid cũ eo fabricatꝰ
es celos/ qui ſolidiſſime quaſi
ere fundati ſunt. Ecce quid ſi-
gnificant inſtrumenta altaris
holocauſtorum.

¶ Anagogice/ predictũ alta-
re (quod dicebat holocauſto
rum) ſignificat celũ empyreũ/
quod eſt celũ beatorũ. Nã tã
angeli q̄ anime ibi exiſtentes
ſe offerũt deo per modũ holo-
cauſti: id eſt totaliter/ ⁊ quan-
tum poſſunt tendentes in deũ
per charitatẽ. Hinc eſt/ q̄ do-
ctores dicũt preceptum de di-
lectione dei non poſſe totali-
ter impleri in ſtatu vie/ ſed tã-
tum in patria. Qꝫ autem alta-
re illud holocauſti/ ſiue holo-
cauſtorum/ erat conſtructum
de lignis Sethim/ que ſũt im-
putribilia: deſignat perpetui-
tatem gaudij celeſtis/ iuxta il-
lud Joan. decimoſexto: Gau-
dium veſtrũ nemo tollet a vo-
bis. Et in Pſalm. Delectatio-
nes in dextera tua. i. in celo/
vſq in finem/ id eſt in eternũ.
Qꝫ autem dicitur in textu/ q̄
dictum altare habebat plures
cubitos in longum/ latum ⁊ al
tum: deſignat q̄ ex omni par-
te occurret materia gaudij ip-
ſis beatis in celo: et nulla tri-
ſtitie aut meroris. Cornua ve-
ro per quatuor angulos: deſi-
gnãt quatuor dotes/ quas ple
niſſime habebunt corpora ele
ctorum poſt generalem reſur-
rectionem: que ſunt/ immorta-
litas/ agilitas/ claritas/ ſubti-
litas. Cetera pertranſeo bre-
uitatis cauſa.

¶ Secunda clauſula.

F Acies et atrium
tabernaculi/ in cu
ius auſtrali plaga
contra meridiem
erunt tentoria de
byſſo retorta. Cẽ-
tum cubitos vnum latus tene-
bit in longitudine/ et colum-
nas viginti cum baſibus toti-
dem eneis: que capita cum ce-
laturis ſuis habebunt argen-
tea. Similiter et in latere
Aquilonis per longum erunt
tentoria centum cubitorum/
columne viginti/ et baſes e-
nee eiuſdem numeri/ et ca-
pita earum cum celaturis ſu-
is argentea. In latitudine ve-
ro atrij quod reſpicit ad Occi-
dentẽ erũt tentoria p quiqua-

 ginta

ginta cubitos/ et columne de=
cem/ baſeſque totidem. In ea
quoque atrij latitudine/ que
reſpicit ad Orientem/ quinqua
ginta cubiti erunt/ in quibus
quindecim cubitorum tẽtoria
lateri vno deputabuntur/ co=
lumneq̃ tres/ et baſes totidẽ:
⁊ in latere altero erunt tento=
ria cubitos obtinentia quin=
decim: columne tres/ et baſes
totidẽ. In introitu vero atrij
fiet tentoriũ cubitorũ viginti
ex hiacintho ⁊ purpura/ cocco
quoq̃ bis tincto/ ⁊ byſſo retor
ta opere plumario. Columnas
habebit quatuor/ cũ baſibus
totidẽ. Omnes columne atrij
per circuitũ veſtite erunt argẽ
teis laminis/ capitibus argen
teis/ ⁊ baſibus eneis. In lon=
gitudine occupabit atriũ cubi
tos centũ/ in latitudine quin=
quaginta: altitudo quinq̃ cu=
bitorum erit. Fietq̃ de byſſo
retorta/ et habebit baſes ene=
as. Cuncta vaſa tabernaculi
in omnes vſus et cerimonias/
tam paxillos eiꝰ/ q̃ atrij ex ere
facieris.

¶ Hiſtorialiter poſtq̃ in pre=
cedenti clauſula actum eſt de
formatione ſeu conſtructione
altaris/ quod erat ante ingreſ
ſum tabernaculi/ in quo immo
labantur ea que offerebantur
domino: hic cõſequenter agi=
tur de conſtructione atrij/ qđ
ſimiliter erat ante ipſum ta=
bernaculũ. Dixit ergo dominꝰ
ad Moyſen: Facies/ ſupple ꝑ
interpoſitã perſonã/ te tamen
principaliter dirigẽte: ⁊ atriũ
tabernaculi. vt autem dicit de
Lyra/ atrium erat quedã pla=
tea magna/ ſub diuo/ habẽs in
longitudine centũ cubitos ab
Oriẽte in Occidentẽ/ ⁊ in lati=
tudine quinquaginta: videli=
cet ab Auſtro verſus Aquilo=
nem. Erat autem dicta platea
clauſa columnis quinq̃ pedũ
altitudinis/ in quibus pende=
bant cortine vſq̃ ad terram:
vbi cum paxillis et funibus fi=
gebantur/ ne a ventis mouerẽ
tur. In latere vero aquilonari
ipſius atrij erant viginti co=
lumne/ et in latere auſtrali vi=
ginti/ et in latere occidentali
decem: et erant omnes de ere/
ſcđm ꝙ habet infra. xxxviij. c.
et erant infixe baſibus eneis/
eo modo ſicut dictũ eſt de a=
lijs columnis exiſtentibus in
tabernaculo. Cortine vero ha
bebant in latitudine quinque
cubitos/ ſecundũ longitudinẽ
columnarũ: ⁊ erant facte cum
acu reticulato opere: vt dicit
Ra. Sa. Ita ꝙ vulgus qđ erat
extra atriũ/ per foramina cor=
tinarum poterat videre ſacri=
ficia ⁊ oblationes que fiebant
in atrio per ſacerdotes: ⁊ erãt
omnes de eadem materia/ ſci=
licet de byſſo retorta. Multa
et alia ponit de huiuſmodi a=
trio magiſter Nicolaꝰ de Ly=
ra in poſtilla ſua. Uide ibidẽ.
Uide etiam Joſephum.

¶ Circa autem hunc textum
⁊ clauſulam mouentur aliqua
dubia.

¶ Primum igitur dubiũ: Cur
nõ precepit dominus de atrio
ꝙ conſtrueret ſub figura qua=
drata? Nam ex parte meridia=
na erat centũ cubitorũ/ ⁊ ſimi
liter ex parte aquilonari to=
tidem. Ex parte vero orientali
erat tantũ quinquaginta cu=
bitorum/

bitorũ/ ⁊ totidem ex parte oc=
cidentali. Profecto huius dif=
ferẽtie aliam rationem litera=
lem dare nõ poſſumus: niſi qr
ſibi placuit vt ita fieret. De co
enĩ ſcriptũ eſt in Pſal. Omnia
quecunq̃ voluit dominus fe=
cit in celo ⁊ in terra/ i mari ⁊c̃.
Nec iuſte illi dicere poſſumꝰ:
cur ita facis? vt dicit Job. xj.

¶ Secundum dubiũ: Cur vo=
luit dominus vt atrium fieret
circa ⁊ prope tabernaculũ? Di
cendum/ ꝙ hoc fecit propter
duo. Primo quidẽ propter re=
uerẽtiam ipſius tabernaculi:
ne ſcʒ populares ad ipſum ni=
mis appropinquarent. Sicut
hodie cõmuniter fit in eccle=
ſia quedã clauſura inter cho=
rum ⁊ nauem/ ad denotãdum
ꝙ laici (quãdo ſacra myſteria
celebrãtur) ſtare vel ſedere in=
ter clericos nõ preſumant: ſed
pars illa que cãcellis ab alta=
ri diuiditur/ tantũ patere de=
bet clericis pſallentibus: vt di
citur extra de vita ⁊ hone. cle.
ca. j. quod incipit/ et laici. Se=
cũdo vero/ vt ſacerdotes ⁊ le=
uite liberiꝰ facerẽt officia ſua
circa altare holocauſti/ multi=
tudine populi exteriꝰ exiſtẽte.

¶ Tertiũ dubium: Cur voluit
dominus vt ipſum atriũ eſſet
tam amplum/ vbi tamen ipſum
tabernaculum erat multo mi=
nus/ ꝓpter quod fiebat ipſum
atriũ? Dicẽdum/ ꝙ hoc voluit
propter duplicem cauſam pre=
dictam. Unde ſicut hodie ec=
cleſie vel capelle/ quanuis in=
terdum in ſe parue ſint/ debẽt
tamen habere in circuitu qua=
draginta vel triginta paſſus:
vt ponitur. xvij. q. iiij. ſicut an=
tiquitus. ⁊ hoc propter reuerẽ
tiam ſacrorum locorum: ita in
propoſito.

¶ Moraliter et primo: Notã=
dum/ ꝙ ſicut in edificio atrij
aliqua erant aurea/ alia argẽ=
tea/ ⁊ alia (⁊ hoc ꝓ maiori par
te) enea/ ſic etiam in edificio
ſpirituali eccleſie/ aliqui ſunt
aurei: cuiuſmodi ſunt viri he=
roici et ꝑfecti in charitate dei
et proximi. Sed ſicut aurum/
quanuis precioſum/ tamen ra=
rum eſt: ita ⁊ tales viri heroici
et diuini rari ſunt hodie ſuper
terram. Alij autẽ ſunt argen=
tei/ ⁊ qui cum patientia purgã
tur igne tribulationis: quorũ
quilibet pro ſe tandem dicere
poterit illud Pſalm. Igne me
examinaſti/ et non eſt inuenta
in me iniquitas. Item idem
Pſal. Argentum igne exami=
natum ⁊c̃. Et hi quanuis ſint
in ſe pauci/ ſunt tamen plures
prioribus. Alij vero ſunt enei
ſiue cuprei/ quales ſunt multi
peccatores: baptizati tamen ⁊
rectam fidem tenentes/ qui ꝓ
tanto dicunt pertinere ad edi=
ficium eccleſie/ largo modo ca
piendo eccleſiam: ⁊ tales ſunt
in magno numero. Ecce quo=
modo plus eſt de palea in hor=
reo eccleſie Chriſtiane/ q̃ de
vero ⁊ bono tritico.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo/ atriũ
in quo occidebantur animalia
que offerebãtur deo/ deſignat
ſtatum religionis debite ob=
ſeruate. Nam ſicut atriũ erat
ante ſanctuarium: ita et reli=
gionis obſeruatio de propin=
quo diſponit ad ingreſſum ta=
bernaculi ſuperioris/ quod eſt
celum. Unde de ea poteſt in=
telligi

relligi illud Matthei.vij.Cõ=
tendite per anguſtam portam
intrare. In hoc autem atrio
mactatur propria volũtas per
votum obedientie. Item cor=
pus per votum continentie.
Inſuper ⁊ res exteriores/ per
votum paupertatis volũtarie.
Et hoc totum per modum ho=
locauſti/ quod totum offereba
tur deo: quia de predictis re=
ligioſus nihil retinet ſibi. Co=
lumne autem huius atrij ſigni
ficãt prelatos. Cortine vero/
ſeu tentoria/ interius penden=
tia/ ſubditos. Debẽt huiuſmo=
di cortine circundare atrium
religiõis per officium bone ſe=
dulitatis. Debent dependere
a columnis: id eſt/ a prelatis ꝑ
exhibitionem obediẽtie ⁊ hu=
militatis. Debẽt habere quin=
que cubitos in altũ/ per quin=
que ſenſuum cuſtodiam: ⁊ cen=
tum cubitos in lõgum/ per bo=
nam perſeuerantiam: et quin=
quaginta in latum/ per mutuã
charitatem: quia teſte Pſalm̃.
Ecce ꝙ̃ bonum/ et ꝙ̃ iocundũ/
habitare fratres in vnum/ ſci=
licet per charitatẽ. Ante eos
debet eſſe velum depictũ per
honeſtam conuerſationem/ qđ
quidem velum debet habere
quatuor colores/ per quatuor
virtutes cardinales: ita vt de
talibus religioſis poſſit dici
illud quod dicit̃ in litera: Fa=
cies cortinas de byſſo retor=
ta/ hiacintho/ et purpura/ coc=
co quoqꝫ bis tincto variatas.
Columne aũt iſte: id eſt/ prela=
ti debẽt eſſe veſtiri lamina ar=
gentea/ per bonam exemplari=
tatem quam debent dare ſub=
ditis/ precedendo eos verbo ⁊
exemplo/ inſtar Chriſti qui ce=
pit primum facere/ deinde do=
cere: vt dicitur Actuum. j. Itẽ
debẽt eſſe veſtiri baſi erea/ per
conſtantie firmitatẽ. Relinquo
ſequẽtia q̄ longum nimis eſſet
deducere ad propoſitũ religio
nis. Tantum dicta ſufficiant.
¶ Moraliter et tertio/ ꝑ atriũ
exterius in quo immolabãtur
animalia/ intelligitur atrium
interius/ quod eſt conſcientia
humana: de quo figuratiue po
teſt intelligi illud. iij. Regum
viij. Sanctificauit rex/ ſupple
Salomon/ medium atrij: iſtud
enĩ eſt atriũ in quo debent ho=
mines mactare animalia ſua:
id eſt/ peccata per perfectam
contritionem. Unde Pſalmi.
Tollite hoſtias: id eſt/ peccata
veſtra: videlicet per contritio
nem/ que principaliter et effe=
ctiue tolluntur a deo/ ſecundũ
illud Eſaie. xliij. Ego ſum qui
deleo iniquitates tuas ꝓpter
me. Sequitur autẽ vbi ſupra:
et introite in atria eius/ ado=
rate dñm in atrio ſancto eius:
id eſt/ in cordib⁹ veſtris: qꝛ ſcri
ptũ eſt ĩ eodẽ Pſal. Sacrificiũ
deo ſpiritus contribulatus.
¶ Allegorice ⁊ primo/ ꝑ atriũ
quod erat ante tabernaculũ/
deſignatur ſynagoga Iudeo=
rum/ que preceſſit tabernacu=
lum: id eſt/ legẽ euangelicam.
Nam ſicut in atrio mactaban=
tur animalia que dño offeren=
da erãt: ita etiam tempore ſy=
nagoge mactabantur domino
animalia diuerſi generis/ per
que p̄figurabat̃ futura paſſio
Chriſti/ et ſanctorum martyrũ
eius. Et ſicut de atrio poterãt
homines videre intra taberna
culum

culum/ ſaltim vſqꝫ ad velũ qđ
abſcondebat ſancta ſanctorũ/
ſic etiã ſynagoga in ꝓphetis
vidit aliquo modo myſteria le
gis gratie/ ⁊ ſignanter aduen
tum ⁊ incarnationem filij dei.
Hinc eccleſia canit dicens: E=
ſaias cecinit/ ſynagoga memi=
nit/ nunqꝫ̃ tamen deſinit eſſe
ceca. Unde in perſona dicte ſy
nagoge ſic cantamus in primo
reſpõſorio prime dominice ad
uentus: Aſpiciens a longe/ ec=
ce video dei potentiã venien=
tem/ ⁊ nebulam totam terram
tegentem: ite vos ſupple pro=
phete obuiã ei/ ⁊ dicite: Nun=
cia nobis ſi tu es ipſe q̄ regna=
turus es in populo Iſrael/ Nõ
eſt tamen intelligendũ/ ꝙ ꝓ=
phete veteris teſtamenti/ ali=
quando dubitauerint de ipſo
myſterio incarnatiõis filij dei.
Alias non fuiſſent veri ꝓphe=
te/ ſed aliquas circunſtantias
ipſius neſcierũt/ de quibus et
ſuper quibus petebant infor=
mari. Per multitudinẽ aũt tẽ=
toriorum/ cortinarũ/ ⁊ cetero=
rum pertinentiũ ad cõſtructio
nem dicti atrij/ deſignat̃ mul=
titudo cerimoniarum ⁊ figura
rum pertinentiũ ad ipſum ve=
tus teſtamentũ/ que tamẽ om=
nia et ſingula ceſſauerũt/ quã
do dixit Chriſtus in cruce: cõ=
ſummatũ eſt. ſupple vetus te=
ſtamentum quantũ ad p̄dicta.
¶ Allegorice ⁊ ſcđo/ ꝑ atrium
in quo mactabãtur animalia/
deſignat̃ ſancta crux/ ſuꝑ quã
mactata ⁊ imolata eſt deo pa=
tri Chriſti humanitas/ mediã=
te igne charitatꝭ ſiue doloris.
Per altare autẽ incẽſi (quod
erat intra tabernaculũ/ et ab=
ſconditum ab oculis populi)
deſignat̃ eiuſdem Chriſti diui
nitas/ que abſcõdita eſt ab o=
culis noſtris pro preſenti ſta=
tu: qꝛ deũ nemo vidit vnqꝫ̃: vt
dicit̃. j. Ioan. iiij. Et Eſa. xlv.
Uere tu es deus abſconditus.
Et bene dicit̃ Chriſti diuini=
tas altare incenſi: quia reddit
in celo odorẽ mirabilis incen=
ſi in naribus omniũ electorũ:
ita vt virtute talis incenſi om=
nes trahãtur ad ipſum/ ⁊ dicãt
illud Canti. j. curremꝰ in odo=
rem vnguentorum tuorum. Et
ſicut atriũ coniunctũ ⁊ vicinũ
erat tabernaculo/ ſic et ipſius
Chriſti humanitas coniuncta
eſt in vnitatẽ ſuppoſiti cũ diui
nitate in perſona filij dei. Hinc
Athanaſius in ſymbolo/ Si=
cut anima rationalis/ ⁊ caro
vnus eſt homo: ita deus et ho
mo vnus eſt Chriſtus.
¶ Allegorice et tertio/ ꝑ p̄di=
ctũ atriũ in quo (vt dictũ eſt)
immolabant̃ animalia q̄ offere
bant̃ deo/ deſignat̃ vita actiua
q̄ valde lata eſt et lõga: qꝛ du=
rat vſqꝫ ad mortem/ ⁊ tunc finẽ
capit. Per hoc autẽ ꝙ dictũ a=
triũ erat parũ eleuatũ ſurſum:
quia in altitudine erat tantũ
quinqꝫ cubitorũ: vt dicitur in
litera/ deſignatur ꝙ qui dedi=
ti ſunt vite actiue/ cõmuniter
ſunt parum eleuati ſurſum per
contemplationẽ/ et hoc ꝓpter
terrenas ſollicitudines/ q̄ de=
primunt ſpiritũ hominis. Unñ
Sapien. ix. Terrena inhabita
tio deprimit ſenſum multa co=
gitantẽ. Propter qđ Chriſtus
Luc. x. dixit Marthe: per quã
ſignificat̃ vita actiua/ Martha
Martha ſolicita es/ et turba=
ris

ris erga plurima. Tabernaculum autē / qđ erat multo altiꝰ eleuatum/ videlicet verſus celum: deſignat cōtemplatiuos/ qui terrena contemnentes nō appetūt niſi celeſtia ⁊ eterna. Inſtar apoſtoli dicentis Philip.j. Deſiderium habens diſſolui ⁊ eſſe cum Chriſto: ita vt contemplatiuus videat̄ dicere domino illud Canti.j. Trahe me poſt te. Itē illud Pſal. Sicut deſiderat ceruꝰ ad fontes aquarū: ita deſiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deū fontē viuū/ quando veniā ⁊ apparebo ante faciem dei mei. Fuerūt mihi lachrymie mee panes die ac nocte/ dū dicitur mihi per ſingulos dies/ vbi eſt deus tuus? id eſt/ pre tedio inueniēdi deū per apertā viſionem/ qđ ſumme opto. Ecce igitur quomodo tabernaculum: id eſt contemplatiuus eleuatur verſus celum. Quod autem tabernaculū eſſet multo ſtrictiꝰ atrio/ quod ampliſſimum erat: deſignat paucitatem contemplatiuoꝝ reſpectu actiuorum: vel forte paucitatem ſaluandorū/ reſpectu damnandorū: quia vt habetur Matt.xx. Multi ſunt vocati/ pauci vero electi.

¶ Anagogice: per atrium poſſumus intelligere celum: iuxta illud Ezech.x. Atrium repletū eſt ſplēdore glorie domini. Itē in Pſ. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum: cōcupiſcit ⁊ deficit/ ſcilicet in cōcupiſcēdo anima mea in atria domini. Item in figura huiꝰ tabernaculi dicit̄ de anima beata. Heſt.v. ꝙ ipſa induta regalibus veſtimētis ſtetit in atrio domꝰ regie. Applicatio eſt facilis. Quod autē atrium eſſet centum cubitorum in longum: item quinquaginta in latitudine/ quinꝗ autem cubitorum in altitudine (vt dicitur in litera) deſignat differentiam premiorū que dantur in illo atrio ſuperiori. Unde Chriſtus Joā. xiiij. In domo patris mei manſiones multe ſunt. Nam (ſecundum Hieronymum) veris ⁊ puris virginibus dat̄ fructus centeſimus/ viduis ſexageſimus: ⁊ bene vtentibus matrimonio/ fructus trigeſimꝰ. Quod vero de dicto atrio aliquādo loquatur ſcriptura ſingulariter/ aliquando vero pluraliter/ deſignat ipſam beatitudinem celeſtem eſſe vnam quidem ex parte obiecti beatifici: ſed variam ⁊ multiplicē ex parte ſubiectorum/ quibꝰ impertitur deus viſionem ſue eſſentie quantum ⁊ ſm̄ quod vult/ iuxta merita.

¶ Tertia clauſula.

PRecipe filijs iſrl̄ vt afferant tibi oleū de arboribus oliuarū puriſſimū/ piloꝗ contuſum/ vt ardeat lucerna ſemper in tabernaculo teſtimonij extra velum/ quod oppāſum eſt teſtimonio/ ⁊ collocabunt eam Aaron ⁊ filij eius/ ⁊ vſꝗ mane luceat coram domino. Perpetuus erit cultus per ſucceſſiones eorum coram filijs Iſrael.

¶ Hiſtorialiter. Poſtꝗ in p̄cedenti clauſula dominus locutus eſt ad ſeruum ſuum Moy-

ſen

ſen de cōſtructione atrij/ quod erat ante tabernaculum/ et de modo conſtructionis illius ſecundum varietates dimenſionum illius: hic conſequēter loquitur de lucerna ardēte intra tabernaculum/ dicens ad ipm̄ Moyſen: Precipe filijs Iſrael vt afferāt tibi oleum ⁊c. Hic ergo agit Moyſes de eo qđ erat neceſſarium ad illuminationē tabernaculi/ tum propter decorem ⁊ honeſtatem illius/ tū vt ibi de nocte poſſet clare videri. Quod autem precepit dominus per Moyſē filijs Iſrael vt afferrent ſibi oleum de arboribus oliuarum/ intelligitur de fructu oliuarum expreſſum. Et nota ꝙ vt dicit de Lyra/ iſtud oleum oliuarum tm̄ proprie dicitur oleum/ ⁊ hoc propter ſui excellentiam. Oleum autē nucū/ vel cuiuſcunꝗ alterius materie/ dicitur tm̄ oleum participatiue/ et diminutiue. Puriſſimum.i. ſine cuiuſcūꝗ alterius olei admixtione. Et hoc eſt ꝯ apothecarios/ q̄ raro vendunt puras ſpecies/ ſed faciunt multas mixtiones: piloꝗ ꝯtuſum: quia iſtud eſt purius ꝗ illđ qđ teritur inter molas duas: vt ardeat lucerna ⁊c̄. Sequitur: Et collocabunt eam Aaron/ et filij eius/ id eſt/ aptabunt. Hoc enim non licebat/ niſi ſacerdotibus.

¶ Circa hanc literam mouentur quedam dubia.

¶ Primum igitur dubiū: Quō in deſerto (quod nihil gignit) vt habetur Numer.xx. poterat inueniri oleū de arboribus oliuarum puriſſimū. Ad hoc dicendum/ ꝙ quando filij Iſrael exierunt de Egypto/ fecerunt ſibi prouiſionem de omnibus neceſſarijs ad victū humanū. Inter que oleum oliuarū/ ſiue oliue/ ex quibꝰ dictum oleum conficitur/ cōputate ſunt. Sūt enim oliue/ fructus magne nutritionis/ et ſuſtentationis. Et ꝗuis tali cibo nō indigeret populus in deſerto/ qui celeſti paſcebatur alimento/ ſcʒ manna: nihilominꝰ populus potuit talem fructum conſeruare ad alium vſum/ ſcʒ pro medicaminibus cōficiēdis. Uel dic ꝙ iſtud preceptum nō fuit exequutum/ niſi quando primo venerunt filij Iſrael ad terram promiſſionis. Quomodo enim in deſerto potuerūt filij Iſrael colligere oliuas de arboribꝰ/ maxime cū dicatur Numer.xx. ꝙ ipſi conquerebantur de Moyſe ⁊ Aaron/ dicentes: Quare nos feciſtis aſcendere de Egypto/ ⁊ eduxiſtis in locum iſtū peſſimū/ qui ſeri non poteſt: qui nec ficū gignit/ nec vineas/ nec malogranata. Et ſimile creditur de arboribus oliuarum.

¶ Secundum dubiū oritur ꝓpter illud verbū: vt ardeat lucerna. Contra hoc verbum videtur eſſe verbum illud qđ habetur ſupra/ circa finem ſecunde clauſule.cap.xxv. vbi dominus dixit ad Moyſen: Facies ⁊ lucernas ſeptē/ et pones eas ſuper candelabrum/ vt luceant ex aduerſo. Patet ergo ꝙ erāt plures lucerne: ⁊ tamen hic nō fit mentio niſi de vna? Dicendum/ ꝙ hic debet accipi ſingulare pro plurali: ita eīm aliquādo ſic fit in ſacra ſcriptura: ſicut patet ſupra.viij. vbi dicit̄:

Uenit

Uenit muſca grauiſſima in do
mo Pharaonis: id eſt/ multitu
do muſcarum.
¶ Tertium dubium oritur ꝓ=
pter illud aduerbium: ſemper/
ſupple ardeat lucerna. Sꝫ quō
ſemper/ maxime cum poſtea in
ꝑſenti clauſula dicatur ꝙ vſqꝫ
mane luceat corā domino? Nō
ergo per diem lucebant predi=
cte ſeptem lucerne: ⁊ per conſe
quens non ſemper. Dicendum/
ꝙ ly ſemper/ referēdum eſt ad
noctem/ et nō ad diem ⁊ noctē
ſimul. Nam quolibet ſero/ eas
accendebat ſacerdos/ et ſic lu=
cebāt vſqꝫ mane. Quamuis Jo=
ſephus dicat/ ꝙ de die tres ex
illis ardebant/ et omnes ſeptē
de nocte. Sic etiā fit in multis
eccleſijs cathedralibus.
¶ Quartum dubium mouetur
propter illud verbum: Perpe=
tuus erit cultus ꝑ ſucceſſiones
⁊c. Queritur ergo quomodo ac=
cipitur ibi perpetuus. Ad hoc
ſufficienter dictum eſt ſupra/ vi
delicet .xij. cap. huius/ ſub pri=
ma clauſula/ in ſolutio. ad de=
cimumſextum dubiū: vide ibi.
¶ Moraliter ⁊ primo/ ⁊ cōfor=
miter ad fratrem Petrum Ber
chorien. Per oleū in ſacra ſcri
ptura intelligitur eleemoſyna
vel quodlibet opus pietatis: qꝛ
ſicut oleum alijs liquoribus ſu
pernatat/ lapſos confortat/ eſu
rientes cibat/ lumini pabulum
preſtat/ tumores ſedat/ pugna=
tores inungit/ ⁊ ex amara radi
ce oliuarum ſurgit: ſic eleemo=
ſyna alijs bonis operibus ſup=
natat et precellet: lapſos ⁊ eſu
rientes reficit et refouet/ lu=
mē boni exempli alijs prebet/
tumorem aliene ſuperbie con=
tra ſe ſedat/ et ad pugnandum
cōtra diabolum ſumme iuuat:
dum tamē ex radice amara/ id
eſt/ ex cordis vera compaſſio=
ne procedat: vt ſic homo prius
mentem ſuper pauperem effun
dat/ ꝗ̄ manum ad ſubuenien=
dum extendat. Dico igitur ꝙ
Moyſes/ id eſt/ prelatus vel pre=
dicator debet precipere filijs
Iſrael/ id eſt/ Chriſtifidelibus/
que vident deum per fidem/ ꝙ
ipſi offerant oleum domino: id
eſt/ ꝙ dent eleemoſynam pau=
peribus ꝓpter dominū deum:
⁊ ꝙ inde fiat lucerna bonorum
exēplorum in tabernaculo ec=
cleſie militantis/ quam ſcilicet
Aaron ⁊ ſubditi eius/ id eſt/ ec
cleſiaſtici viri debent precipue
accēdere: ⁊ per eleemoſynam
ſubuentionem debēt totum ta
bernaculū eccleſie lumine bo=
norum exemplorum decorare/
atqꝫ aliorum oculos illuſtra=
re: quia ſcilicet tēpore noctur=
no/ id eſt/ in tempore tribula=
tionis ⁊ neceſſitatis debet pre
cipue fieri eleemoſyna. Tunc
enim cadit ſub precepto. Quā=
do autem et vbi dies proſperi=
tatis ⁊ fertilitatis euenit/ tunc
poteſt iſta lucerna intercipi et
ſecludi: quouſque iterum no=
ctem/ id eſt/ tempus neceſſita=
tis contigerit ſubinferri. Un=
de de viro pio ad pauperes/ et
habente vnde poſſit eleemoſy
nā facere/ dicitur Prouerbiorum
trigeſimoprimo: Nō extingue=
tur in nocte/ ſcilicet aduerſita=
tis/ lucerna eius. Sequitur: Et
eleemoſynas eiꝰ enarrabit o=
mnis eccleſia ſanctorum: id eſt
multitudo bonorum pauperū.
¶ Moraliter et ſecundo: Per
oleum

oleum oliuarum puriſſimū/ in=
telligitur eleemoſyna: vt dictum
eſt. Iſtud enim oleū vngit dei
rigidam iuſtitiam/ et iram quā
gerit contra peccatores: et fle=
ctit eam in miſericordiā ⁊ mā=
ſuetudinem: quia ſcriptum eſt
Matthei quinto: Beati miſeri
cordes: quoniam ipſi miſerico=
diam conſequentur: ſcilicet a
Chriſto/ qui ī die iudicij dicet
eis illud Matthei .xxv. Uenite
benedicti patris mei/ percipi=
te regnum: Eſuriui enim/ ⁊ de=
diſtis mihi māducare/ ſcilicet
in pauperibus: quia quod vni
ex minimis meis feciſtis/ mihi
feciſtis. Et hoc eſt quod ait
Pſalm. Iocundus (inquit) ho=
mo qui miſeretur/ id eſt/ qui hi
lariter facit eleemoſynā: quia
hilarem datorem diligit deus:
vt dicitur .ij. Corint. ix. Talis
(inquā homo) commodat/ ſup=
ple pauperi: quia in alio ſecu=
lo ſuperabundanter ⁊ ſuperef=
fluēter retribuetur ei. Sequitur:
Diſponit ſermones ſuos in iu=
dicio: qꝛ tūc dicet iudici Chri=
ſto illud Pſalm. Non abſcondi
miſericordiam tuam/ ſupple a
paupere. Et notanter dicit/ mi
ſericordiam tuā: quia ꝙ diues
ſit pius ⁊ miſericors ad paupe
res/ hoc donum dei eſt. Sequi=
tur: Tu autem ne longe facias
miſerationes tuas a me .i. ſicut
fui pauperibus miſericors pro
pter te: ita ⁊ tu nunc eſto mihi
miſericors: quod vtiqꝫ fiet. Ideo
ſequitur: quia in eternum non
cōmouebitur/ ſcilicet per eter=
nam damnationem. Hinc ſcri=
ptum eſt Thob. iiij. Eleemoſy
na a morte liberat/ ⁊ non ſinit
animam ire in tenebras. Fidu=
cia magna erit coram ſummo
deo/ eleemoſyna/ omnibus fa=
cientibus eam. Hinc Chriſtus
Luc. xj. ait: Date eleemoſynā/
et ecce omnia munda ſunt vo=
bis. Ecce igitur quid ſignifica
tur per oleum oliuarum. Atta
men iſtud oleum debet eſſe pu=
riſſimum. Tunc autem eſt pu=
riſſimum/ quando eleemoſyna
de proprio vel de iuſte acquiſi
to fit. Ideo in ſignum huius
Tobias dixit filio ſuo: vbi ſu=
pra: Ex ſubſtantia tua fac elee
moſynam. Ubi glo. interl. Non
de rapina. Item Prouerbi. iij.
Honora dominum de tua ſub=
ſtantia: quia vt habetur Eccli.
xxxiiij. Qui offert ſacrificiū ex
ſubſtantia pauperū/ quaſi qui
victimat filiū in conſpectu pa=
tris. Et notanter dicitur in ꝑ=
ſenti litera: vt ardeat lucerna
ſemper ⁊c. Ubi notandum/ ꝙ
tunc lucerna intra quam eſt o=
leum tunc ardet/ quando elee=
moſyna fit cum gratia ⁊ chari
tate. Tunc autem non ardet/
quando fit extra gratiam/ ſed
cum peccato. Item notāter di
citur/ ꝙ huiuſmodi lucerna de
bebat eſſe extra velum templi:
qꝛ eleemoſyna ſicut ⁊ alia ope
ra miſericordie nō habet locū
in celo/ ſed extra celū .i. in ꝑſen
ti. Ideo Chriſtꝰ Lu. vj. ait: Da=
te (ſupple in ꝑſenti) ⁊ dabitur vo
bis (ſcꝫ ī futuro) vita eterna.
¶ Moraliter ⁊ .iij. Per oleum
oliuarū/ poteſt intelligi gratia
ſpiritusſancti. Nā ſicut oleum
oliuarum/ eſt liquor dulcis/ et
ſaporoſus vtilis/ et virtuoſus/
atqꝫ fructuoſus: ita et diuina
gratia eſt liquor ſpiritualis a=
nime rationali/ dulcis/ ſuauis/
atqꝫ

atq̃ ad multa vtilis. Et ideo ſicut i domofamilias oleū iſtud eſt ſumme neceſſarium: ſic in domo conſcientie oleū gratie eſt valde neceſſarium. Et ideo cum omni diligētia debet a nobis ꝓcurari/ tam a deo (qui dat eam effectiue) q̃ a ſanctis eius qui dant eam impetratiue. Et poſtq̃ habuerimus ipm oleū/ debemus diligenter illud cuſtodire: iuxta illud Eccl'es. ix. Oleum de capite tuo non deficiat. Et notandū ꝙ iſtud oleū diuine gratie non naſcitur de terra: quia non ex meritis noſtris/ ſed de celo: id eſt/ ex immenſa dei bonitate ⁊ liberalitate datur nobis/ dicente beato Jacobo in ſua canonica .j.c. Omne datum optimū/ ⁊ omne donū perfectum deſurſum eſt/ deſcendens a patre luminum.

¶ Allegorice ⁊ primo/ Lucerna eſt fides. Oleum aūt oliuarū/ deſignat bona opera. Tunc ergo lucerna lucet/ quando fidei adiunguntur bona opera/ que ſunt tanq̃ oleum dicte lucerne: quia vt habet Jacob. ij. Fides ſine operibꝰ mortua eſt. Et ſicut lucerna/ vł lucerne/ in tabernaculo non lucebant niſi de nocte: adueniente autē luce diei extinguebantur: ſic nec fides lucet niſi q̃diu durat nox huius vite. Adueniente autem clara luce future glorie/ extinguetur fides: dicente Apoſtolo .j. Corit. xiij. Cū venerit qđ perfectum eſt/ euacuabitur qđ ex parte eſt. Unde Eſa. lx. Non erit tibi ſol amplius ad lucendum/ nec ſplēdor lune. i. fidei/ illuminabit te: ſed erit tibi dominus in lucem ſempiternam: ⁊ deus tuus in gloriam tuam. Et nota ꝙ propheta loquitur de ſtatu glorie.

¶ Allegorice ⁊ ſecundo: ⁊ cōformiter ad glo. interli. Per lucernam/ que debebat ſemꝑ ardere i tabernaculo teſtimonij/ intelligitur predicatio diuini verbi/ q̄ debet fieri in eccleſia. Accēſores aūt huius lucerne/ ſunt doctores/ ⁊ egregij predicatores. Hic eſt ꝙ in qualibet eccl'ia cathedrali debet deputari vna prebēda pro doctore/ qui debet legere ad clerum/ et ꝑdicare ad populū. Et de hac lucerna pōt intelligi illud Lu. xj. Nemo accendit lucernam/ ⁊ ponit eam ſub modio: ſed ſuꝑ cādelabrum/ vt luceat omnibꝰ qui in domo ſunt. Debet autē hec lucerna lucere corā dn̄o: q̄r ꝑ̄dicatio debet fieri ad dei honorem/ et animarum ſalutē. Non autem ad propriā gloriā: ſicut quidam faciūt/ qui faciūt omnia opera ſuā vt videantur ab hominibus Matt. vj. De q̄bus ſubditur ꝙ receperūt mercedem ſuam.

¶ Allegorice ⁊ tertio. Lucerna/ eſt ſacra ſcrīptura: de q̄ Luc. xj. Et ſicut lucerna fulgoris illuminabit te. Iſta autem lucerna fuit prioribus annis apud aliquos ſcholaſticos et predicatores/ quaſi ſub modio abſcondita: ⁊ non ſupra candelabrum poſita: dum pleriq̃ ſcholaſtici quos appellamꝰ bachalarios theologicos repleuerūt gymnaſia ſua/ neſcio quibuſdā ineptis exercitijs ⁊ diſputationibus: in quibus qui ſubtilior inueniebatur/ doctior reputabatur. Et ſimiliter multi predica-

tores omiſſis ſacris euangelijs et epiſtolis/ quaſi ad fabulas ſe contulerunt: vt viderētur aliquid noui dicere. Cōtra quos inſurrexerunt dicti ⁊ appellati Eraſmus ⁊ Lutherꝰ Germani/ qui vtinam in finibus ſuis ſteriſſent/ ⁊ non vltra vagati fuiſſent. Sic enim non eſſet hodie queſtio de erroribus Lutheranis/ qui per totū mundum diſperſi ſunt. Sed ꝑ dei gratiam audio predictam lucernam ſacre ſcripture poſitam iterū ſuper candelabrum: dum hodie in ſacro gymnaſio Pariſieñ. fructuoſe/ et quedam theologice materie diſputantur: et vi argutiarum elucidantur. Dum etiam predicatores omiſſis ſacris literis/ nō libēter audiuntur. Utinam ergo/ atq̃ vtinam hec lucerna nunc ⁊ in euum ardeat in tabernaculo domini.

¶ Allegorice et quarto/ lucerna eſt Chriſtus: qui verbo doctrine ſane/ atq̃ exemplo optime vite/ illuminauit mundum iſtū in ſuo primo aduentu: ita vt diceret Joan. viij. Ego ſum lux mundi. Hec quidem lucerna fuit ſub modio/ quādiu fuit in vtero virgineo. Sed tūc poſita eſt ſuper candelabrum/ qn̄ cepit Jeſus facere et docere Actuū .j. Uel dic/ ꝙ tūc poſita eſt ſuper candelabrum: quando Chriſtꝰ extenſus eſt in cruce. Et tūc ad modicū tempus hec lucerna extincta eſt: quādo ſcilicet ipſe Chriſtus tradidit ſpm̄ deo patri. Sed ſicut lucerna tabernaculi/ poſtq̃ ad tēpus extincta fuerat: iterum accendebatur: ita et Chriſto paſſo iterū accenſus eſt in ſua reſurrectione/ nec iterū extinguetur: q̄r vt dicit̄ Rom. ſexto: Chriſtꝰ reſurgēs ex mortuis/ iā nō moritur. Et nota/ ꝙ i hac lucerna eſt duplex luminare. ſ. maiꝰ ⁊ minꝰ. i. duplex natura i Chriſto: vʒ diuinitatis: ⁊ iſtud eſt luminare maius/ per qđ illuminat̄ omnis homo veniens in hūc mūdū: vt dr̄ Jo. j. ⁊ hoc ſufficienter: licet nō ſemꝑ efficaciter. Itē ibi eſt lumīare minus. ſ. humanitas glorificata/ vʒ ex parte aīe ⁊ corporis ⁊c̄.

¶ Anagogice/ lucerna ſemper ardēs in tabernaculo/ eſt Chriſtus regnans in celo: de quo quidem tabernaculo loquitur Pſalmiſta/ cū pre admiratione glorie celeſtis ait: Domine q̄s habitabit in tabernaculo tuo? Uñ de huiuſmodi lucerna loquitur Joan. Apoc. xxj. dicēs: Ciuitas ſupple celeſtis/ de qua Pſal. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. Hec inquam ciuitas nō eget ſole/ neq̃ luna: ſupple/ materialibus: vt luceāt in ea. Nam claritas dei illuminabit eam/ ⁊ lucerna eiꝰ eſt agnꝰ: id eſt Chriſtus/ ſecūdum ꝙ homo. Iſta ſufficiant.

¶ Exodi viceſimooctauo.

¶ Prima clauſula.

Applica q̃q̃ ad te Aarō fratrem tuum cum filijs ſuis de medio filiorum Iſrael: vt ſacerdotio fūgant̄ mihi

mihi. Aaron/ Nadab/ Abiu/
Eleazar/ et Ithamar: faciesꝗ
veſtē ſctā Aaron fratri tuo/
in gloriam et decorem. Et lo-
queris cūctis ſapientibꝰ cor-
de/ quos repleui ſpiritu prudē-
tie/ vt faciāt veſtes Aaron fra-
tri tuo in gloriam ⁊ decorem:
in quibꝰ ſanctificatꝰ miniſtret
mihi. Hec autē erūt veſtimēta
que facient. Rationale ⁊ ſup-
humerale/ tunicam ⁊ lineā ſtri-
ctam/ cidarim ⁊ baltheū. Fa-
cient fratri tuo Aaron et filijs
eiꝰ veſtimenta ſancta/ vt ſacer-
dotio fungantur mihi. Acci-
pientꝗ aurū/ ⁊ hiacinthum/ et
purpurā: coccū quoꝗ bis tin-
ctū/ ⁊ byſſum. Facient aūt ſu-
perhumerale de auro/ ⁊ hia-
cintho ⁊ purpura: cocco quoꝗ
bis tincto/ ⁊ byſſo retorta ope-
re polymito. Duas oras iun-
ctas habebit in vtroꝗ latere
ſummitatum: vt in vnū redeāt.
Ipſa quoꝗ textura/ ⁊ cuncta
operis varietas erit ex auro ⁊
hiacintho/ ⁊ purpura: coccoꝗ
bis tincto/ ⁊ byſſo retorta. Su-
mes quoꝗ duos lapides ony-
chinos/ et ſculpes in eis nomi-
na filioꝝ Iſrael: ſex noīa in la-
pide vno/ ⁊ ſex reliq̄ in altero:
iuxta ordinē natiuitatis eoꝝ.
Ope ſculptoris ⁊ celatura gē-
marij ſculpes eos noībꝰ filioꝝ
Iſrael/ incluſos auro atꝗ cir-
cūdatos: ⁊ pones in vtroꝗ la-
tere ſuphumeralis/ memoria-
le filijs Iſrl̄. Portabitꝗ Aa-
ron noīa eoꝝ corā dn̄o [illegible] ſuper
vtrūꝗ humerū ob recordatio-
nē. Facies ⁊ vncinos ex auro/
⁊ duas catenulas auri puriſ-
ſimi ſibiinuicē coherentes/ q̄s
inferes vncinis. Rationale quoꝗ

iudicij facies opere polymito/
iuxta texturā ſuphumeralis ex
auro/ hiacītho ⁊ purpura: coc-
co quoꝗ bis tincto/ ⁊ byſſo re-
torta. Quadrāgulū erit/ et du-
plex. Menſurā palmi habebit/
tā in longitudine q̄ in latitu-
dine: ponesꝗ in eo quatuor or-
dines lapidū. In primo verſu
erit lapis ſardiꝰ/ et topazius/ ⁊
ſmaragdus. In ſecūdo: carbū-
culꝰ/ ſaphyrꝰ/ ⁊ iaſpis. In ter-
tio: liguriꝰ/ achates/ ⁊ amethi-
ſtus. In q̄rto: chryſolitꝰ/ Ony-
chinus/ ⁊ berillus. Incluſi au-
ro erūt per ordines ſuos. Ha-
bebuntꝗ nomina filioꝝ Iſra-
el. Duodecim nominibus cela-
būtur/ ſinguli lapides nomini-
bus ſinguloꝝ per duodecim
tribus. Facies in rationali ca-
tenas ſibi inuicem coheren-
tes ex auro puriſſimo/ et duos
annulos aureos/ quos pones
in vtraꝗ rationalis ſummita-
te/ catenasꝗ aureas iunges
annulis/ qui ſunt in marginibꝰ
eius/ ⁊ ipſarum catenarum ex-
trema duobus copulabis vn-
cinis/ in vtroꝗ latere ſuperhu-
meralis quod rationale reſpi-
cit. Facies ⁊ duos annulos au-
reos/ quos pones ī ſummitati-
bus rationalis/ ⁊ in oris que e
regione ſunt ſuperhumeralis/
et poſteriora eiꝰ aſpiciūt. Nec-
non ⁊ alios duos annulos au-
reos/ qui ponendi ſunt in vtro-
ꝗ latere ſuperhumeralis deor-
ſum quod reſpicit contra faciē
iuncture inferioris: vt aptari
poſſit cum ſuperhumerali/ et
ſtringatur rationale annulis
ſuis cum annulis ſuperhume-
ralis/ vitta hiacinthina vt ma-
neat iunctura fabrefacta/ et a
ſe

ſe inuicem rationale et ſuper-
humerale nequeant ſeparari.
Portabitꝗ Aaron nomina fi-
liorum Iſrael in rationali iu-
dicij ſuper pectus ſuum/ quan-
do ingredietꝛ ſanctuariū/ me-
moriale coram domino in eter-
num. Pones autē in rationali
iudicij doctrinam et veritatē/
que erunt in pectore Aaron/
quando ingredietur coram do-
mino/ ⁊ geſtabit iudicium filio-
rū Iſrael in pectore ſuo in cō-
ſpectu domini ſemper. Facies
⁊ tunicam ſuperhumeralis to-
tam hiacinthinam/ in cuiꝰ me-
dio ſupra erit capitiū/ et ora p
girum eius textilis/ ſicut fieri
ſolet in extremis veſtium par-
tibus/ ne facile rumpātur. De-
orſum vero ad pedes eiuſdem
tunice per circuitum quaſi ma-
la Punica facies ex hiacintho
⁊ purpura/ ⁊ cocco bis tincto/ et
byſſo retorta/ mixtis in medio
tintinnabulis: ita vt tintinna-
bulum ſit aureum/ ⁊ malū Pu-
nicum. Ruſumꝗ tintinnabu-
lum aliud aureum/ ⁊ malū Pu-
nicum. Et veſtietur ea Aaron
in officio miniſterij: vt audia-
tur ſonitus/ quādo ingreditur
⁊ egreditur ſanctuariū in con-
ſpectu domini/ vt non moriatꝛ.
Facies ⁊ laminam de auro pu-
riſſimo/ ī qua ſculpes opere ce-
latoris ſanctum domino. Liga-
bisꝗ eam vitta hiacinthina/ ⁊
erit ſuper tiaram/ imminens
fronti pontificis. Portabitque
Aarō iniquitates eorum/ que
obtulerunt ⁊ ſanctificauerunt
filij Iſrael in cunctis muneri-
bus ⁊ donarijs ſuis. Erit autē
lamina ſemper in fronte eius/
vt placatus ſit ei dn̄s. Strin-

gesꝗ tunicam byſſo: et tiaram
byſſinam facies/ et baltheum
opere plumarij. Porro/ filijs
Aarō tunicas lineas parabis:
et baltheos ac tiaras in glo-
riam et decorem: veſtiesꝗ his
omnibus Aaron fratrē tuum/
⁊ filios eius cum eo. Et cūcto-
rum cōſecrabis manus/ ſancti-
ficabiſque illos/ vt ſacerdotio
fungātur mihi. Facies et femi-
nalia linea/ vt operiāt carnem
turpitudinis ſue a renibus vſꝗ
ad femora: et vtentur eis Aa-
ron et filij eius quando ingre-
dientur tabernaculum teſtimo-
nij: vel quando appropinquāt
altare vt miniſtrent in ſanctua-
rio/ ne iniquitatis rei morian-
tur. Legitimum ſempiternum
erit Aaron/ ⁊ ſemini eius poſt
eum.

¶ Hiſtorialiter. Poſtquā ſan-
ctus ꝓpheta domini Moyſes
in precedenti capitulo locutus
eſt de tribus: videlicet de alta-
ri tabernaculi/ de atrio eiuſdē/
atꝗ de oleo lucerne/ ſiue lucer-
narum illius: hic conſequēter
ſatis diffuſe loquitur de orna-
mentis ſummi ſacerdotis et fi-
liorum eius/ ſiue de miniſtroꝝ
diſpoſitione. Unde totum pre-
ſens capitulum tm̄ vnam clau-
ſulam cōplectitur. Sed omiſ-
ſa lōga expoſitione litere/ que
in alijs poſtillatoribus facile
patere poteſt/ tm̄ ad aliqua du-
bia circa huiuſmodi literā me
conuertam.

¶ Primum igitur dubium: cur
dominus voluit vt fieret veſtis
tam ſolennis ⁊ precioſa Aarō/
ſummo ſacerdoti: maxime cum
legatur Luce decimoſexto/ de
diuite epulone in vituperium

eius/ ꝙ induebatur purpura ⁊
byſſo? Dicendū/ ꝙ actus hūa-
ni iudicantur boni vel mali
ꝑ̄cipaliter ex parte finis. Un
de philoſophus in thopicis di
cit/ ꝙ cuius finis bonꝰ eſt: ipſū
quoqꝫ bonum eſt. Et econtra
cuiꝰ finis malus eſt/ ipſū quo-
que malū eſt. Da exemplū de
diuite/ ꝗ̄ dat elemoſynā puel
le/ vt corrūpat eam. Ueſte igi-
tur precioſa poteſt quis bene
⁊ male vti/ ſecūdū aliū ⁊ aliū
finem. Nam ſi quis ea vtatur
ad faſtū ⁊ propriam gloriā/ vt
faciebat predictus epulo: tūc
peccat. Unde Greg. homil. xl.
de eo loquens ait: Si (inquit)
cultus precioſarū veſtiū pecca
tū non eſſet: nequaqꝫ ſermo di-
uinus tam vigilanter exprime-
ret/ ꝙ diues purpura ⁊ byſſo
indutꝰ in preſenti: nūc apd̄ in-
feros torqueretur. Itē Chryſo
ſtomꝰ homil. xv. de eo cū ipro-
perio dicit/ ꝙ cinis/ puluis et
terra: purpurā ⁊ ſericū portat.
Itē Idē Grego. vbi ſupra: Ne-
mo precioſis vult indui/ vbi a
nemine credit poſſe videri. Si
aūt quis vtatur precioſis veſti
bus ratione conditionis perſo
ne/ ſiue dignitatis/ ſiue ratiōe
ſtatus tātū: tunc non peccat.
Da exemplū de rege. Item de
pōtifice aut ſacerdote/ officiā-
te ī altari/ ⁊ huiuſmodi. In cu
ius rei ſignum dn̄s voluit/ vt
Aaron fieret veſtis multum ſo
lennis/ atqꝫ precioſa: ⁊ ſimili-
ter filijs eius.

¶ Secūdū dubiū: Quare vo-
luit dn̄s/ vt vna pars veſtium
ipſiꝰ Aaron vocaret̄ ⁊ diceret̄
rationale? Reſpōſio in ſignū/
ꝙ etſi omnes homines ratio-
nis capaces debeāt vti ratio-
ne: maxime tamen hoc conue-
nit ſuperioribus prelatis. Qui
quanto gradu ſuperiores exi-
ſtūt/ tanto rationabiliores eſ-
ſe debent. Unde per rationale
intelligit̄ veri cognitio/ et per
ſuperhumerale boni opatio.

¶ Tertiū dubiū: Utrum illa ꝗ̄
hic dicūt̄ de Aarō ⁊ filijs ſuis/
tantū debeant intelligi de ꝓ-
prijs perſonis eorū? Dicendū
ꝙ non/ ſed etiā referenda ſunt
ad filios filiorū ſuorū/ quādiu
lex illa vetꝰ durauit. Sicut ꝙ
Chriſtus dixit Petro: Paſce
oues meas: paſce agnos meos
Joan. vlt. non dixit ei tantum
pro propria perſona: verū etiā
in eo itellexit ceteros futuros
prelatos eccleſie.

¶ Quartum dubiū: Quid ope-
rabatur iſte ornatus veſtium
Aaron in aduerſarijs? Dicen-
dum/ ꝙ diuinitus operabatur
in eis terrorem. Dicunt enim
Hebrei/ vt refert Auguſt. ꝙ in
medio rationalis fuit quidam
lapis quadrāgularis/ magni-
tudinis duorū digitorum: in ꝗ̄
apparebat fulgor/ quando ſci-
licet dominus erat ipſis He-
breis placatus. Dicit etiā Jo-
ſephus/ ꝙ quando egreſſuri
erant ad preliū/ tantus fulgor
apparebat in lapidibus ratio-
nalis: maxime cū deberent vi-
cere: vt omni multitudini eſſet
notū deū Hebreorum auxilio
non deeſſe. Quando vero non
debebār vincere/ dicti lapides
non ita lucebant. Dicit inſup
dictus Joſephꝰ/ ꝙ dictus ful-
gor ceſſauit per ducentos an-
nos priuſqꝫ ſcriberet: et hoc
propter legis trāſgreſſiones.
Ita

Ita enim ipſe ſcripſit in libro
antiquitatū/ quē ſcripſit anno
xlij. poſt paſſionem domini/ ad
inſtantiā Ueſpaſiani impera-
toris: cū ſcilicet deſtructa fuit
Hieruſalem per dictū Ueſpa-
ſianum ⁊ Titum filiū ſuum.

¶ Quintū dubiū: Quare de ra
tionali dictū eſt Moyſi a dn̄o.
Pones in eo quatuor ordines
lapidum: ꝗ̄ pauciores aut plu
res? Dicendum ꝙ ideo/ qr ex
quatuor vxoribus nati fuerūt
duodecim patriarche/ qui ī di
ctis lapidibus inſcripti erant.
Ideo ſequitur: In primo ver-
ſu. i. in primo ordine/ ſiue ī pri-
ma linea: erit lapis ſardius/ ꝗ̄
ſic dicitur a ſardis inſula/ vbi
fuit primo inuentus: et eſt ſan-
guinei coloris. Thopaſius au
tem eſt lapis/ qui quanto ī in-
uentione rarior/ tanto precio-
ſior. Eſt aūt iſte lapis diuerſo
rum colorū/ pro varietate indi
uiduorum ſuorū. Similiter et
Thopaſius/ qui etiā eſt lapis
precioſiſſimus. Smaragdus
eſt lapis nimie viriditatis/ qui
etiam incutit viriditatem in re
ſibi oppoſita. In ſecundo ver-
ſu. i. in ſecūdo ordine/ erit car-
bunculus. Carbunculus aurē
dicitur: quaſi ignitus vt car-
bo: cuius fulgor nec nocte vin
citur. Nam adeo in nocte ful-
get/ vt flammas ad oculos vi-
bret. Eſt autem carbunculus
nomen equiuocum/ videlicet
ad quendam morbum ſic di-
ctum: eo ꝙ in ortu ſuo rubet
vt ignis: poſtea nigreſcit vt
carbo extinctus. Item ad la-
pidem precioſum. Saphirus
lapis eſt/ qui ſereno celo ſimi-
lis eſt: qui percuſſus radijs ſo-
lis ardentem emittit fulgorē.
Jaſpis eſt lapis obtuſi viro-
ris/ qui contra phantaſmata
dicitur opitulari. In tertio Li
gurius: Fertur/ ꝙ iſte lapis in-
uenitur in renibus bouis. Uel
vt alij dicunt licurius lapis
eſt/ qui dicitur a linx lincis: eo
ꝙ formatur et generatur ex
vrina lincis tempore indura-
ta. Achates lapis eſt/ qui repe
ritur in quodam fluuio Sici-
lie: et fertur eſſe nigri coloris/
qui tempeſtates auertit: flumi
na ſiſtit/ et hominē gratioſum
reddit: ſicut fuit Eneas qui ta
lem lapidem portabat in vagi-
na. Hunc etiam lapidem di-
cunt regem Pyrrhū tam exi-
mie ſpeciei habuiſſe. Amethi-
ſtus eſt lapis purpurei coloris
vel violacei cum roſeo virore:
qui ebrietatibus contrariꝰ eſt.
Huius lapidis maxima copia
inuenitur in Ethiopia et In-
dia: etiam in aliquibus Ger-
manie partibus/ qui in ſe vi-
lis eſt et obſcurus. In quarto
verſu/ ſiue ordīe/ erat chriſoli-
tus/ qui lapis eſt totus aure-
us. Et dicitur a chriſis quod
eſt aurum/ quia fulget quaſi
aurū/ ſcintillas habens ardē-
tes/ et eſt horis matutinis co
lore iocundior: qui ſi applice-
tur igni/ ſtatim corrumpitur: ⁊
rupta materia velut ſi fuge-
tur ab igne reſilit. Onichinus
lapis eſt/ qui humani vnguis
habet colorem. Berillus eſt la
pis aquatici coloris/ qui non
poteſt ſculpi vt aiunt: id eſt vix
poteſt ſculpi. Sculptum nem-
pe fuit/ quia in eo nomen vni-
us filiorum Iſrael ſculptum
fuit. Nec intelligendum eſt ha

 bere

bere colorem ſecundum ſe/ cū aqua/ vt ſic non ſit colorata. Sed dicitur habere colorem aque/ ſolis radio perfuſe. Et ſic patet de quatuor ordinibꝰ lapidum/ qui fuerunt in rationali Aaron: de quo hic loquitur textus.

¶ Sextum dubium: Cur duodecim nomina filiorum Iſrael cum ſingulis nominibus duodecim lapidum precioſorum potius poſita ſunt in rationali pontificis/ q̄ in ſuperhumerali eiuſdem? Dicendum/ ꝙ ideo/ quia tunc dicta duodecim nomina non potuiſſent videri/ niſi a magno homine/ et multum propinquo magno ſacerdoti. Poſita autem in rationali magis erant in patulo ad legendum/ etiam a remotis. Rationale enim ornamentum aliquantulum deſcēdebat magis q̄ ſuperhumerale.

¶ Septimum dubium: Quare tintinnabula/ que erant in inferiori parte veſtis Aaron/ erant aurea: maxime cum aurum nō ſit multum ſonorum? Dicendum/ ꝙ propter precioſitatem et venuſtatem/ atque ſoni maturitatem. Quamuis enim quodlibet tintinnabulū in ſe non eſſet multum ſonorum niſi forte iuuaretur ex modo figurandi/ qui multum facit in talibus: omnia tamen ſimul ſumpta (propter multitudinem) reddebant ſonum ſufficientem ⁊ temperatum. Erāt enim (ſecundū Ioſephum) huiuſmodi tintinnabula numero ſeptuagintaduo/ et mala Punica totidem/ que omnia erant ordinata ſcalariter circa pedes pontificis.

¶ Octauum dubium: Quid ſignificat malum Punicum: de quo etiam mentio ſepe fit in ſacra ſcriptura? Dicendum/ ꝙ malumpunicum eſt dictio cōpoſite figure. dicitur enim de malum mali/ quod eſt fructus quidam: ⁊ Punicū quod eſt nomen regionis/ que nunc dicitur Africa. Unde in hiſtorijs Romanorum/ quando fit mentio de bello Punico: intelligitur de bello quod habuerunt Romani contra Afros. Unde malum Punicū alio nomine dicitur malogranatum/ qꝛ ſub vno cortice multa grana continet. adinuicem tamē optime ordinata.

¶ Nonum dubium oritur propter illud verbum: Facies ⁊ laminam de auro puriſſimo/ in qua ſculpes opere celatoris ſanctum domino. Queritur ergo quid intelligitur per ſanctum domino? Reſpondetur/ ꝙ intelligitur nomen domini ſanctum/ quod dicitur tetragrammaton: id eſt/ quatuor literarū/ quod ſignificabat domini ſanctitatem. Iſte autem quatuor litere/ ſecundum Bedam: et ponitur hic in glo. ordinaria ſunt iſte. Ioth: quod interpretatur principiū/ heth/ paſſionis/ Uau vite. He/ iſte: Petrus autem Comeſtor aliter ordinat iſtas literas: videlicet in hūc modum. He/ ioth/ heth/ Uau/ que ſonant: Principium vite paſſionis iſte. Qd eſt dicere: Per paſſionem huius quem prefigurat hic ſacerdos/ reinitiabitur ⁊ recuperabitur vita in Adam perdita.

Et

Et dicebatur nomen iſtud ineffabile (ſecundū Bedam) nō quia dici non poſſet: ſed quia diffiniri: id eſt/ comprehendi ſenſu vel intellectu a creatura non poteſt/ iuxta illud Philip. quarto: Pax dei que exuperat omnem ſenſum cuſtodiat ⁊c̄.

¶ Decimum dubium oritur propter illud verbum: Portabitꝫ Aaron iniquitates eorum que obtulerunt et ſacrificauerunt filij Iſrael ⁊c̄. Uidetur ergo ex verbis iſtis ꝙ animalia que obtulerunt filij Iſrael habebant aliquas iniquitates/ quas portare debebat Aaron. Hoc autē falſum eſt/ quia ſicut animalia non ſunt ſuſceptibilia gratie: ita neque iniquitatis. Dicendum/ ꝙ ſenſus illorum verborū talis eſt. Portabit Aaron: id eſt/ aſportabit tanꝗ̄ ſua/ iure pontificij iniquitates: id eſt oblata pro iniquitatibus eorum: id eſt filiorum Iſrael/ ſecundum ꝙ dictum eſt Oſee tertio: Peccata populi mei comedent: id eſt/ oblata pro peccatis: que obtulerunt et ſacrificauerunt filij Iſrael. Pro quo notandum/ ꝙ eorum que offerebantur domino erat duplex differentia. Nam quedam talium ipſo facto erant domino ſanctificata: ita ꝙ non poterant cedere ad alios vſus communes. Alia autem non ſic: ſed cedebant partim in ius et vſum ſacerdotum. Alia autem pars in vſum offerentium. Uel aliter/ ſecundum Petrum de Palude. Portabit: id eſt/ aſportabit: Aaron vel auferet/ iniquitates eorū: id eſt/ peccata pro quibꝰ oblata ſunt munera et ſanctificata. Sequitur: Erit autem lamina ſemper: id eſt determinato tempore: quando ſcilicet exequetur officium ſuum: in fronte eius/ ſcilicet Aaron: vt placatus ſit ei dominus: ſcilicet pro populo oranti et offerenti. In fide enim paſſionis future Ieſu Chriſti/ proteſtata in lamina aurea/ placebāt deo antiqua ſacrificia: et non ex opere operato. Hinc Pſalm. ait de domino: Sacrificium et oblationem noluiſti: ſcilicet propter ſe/ et ex opere operato.

¶ Undecimum dubium: Utrum viri tempore legis antique vterentur femoralibus? Uidetur ꝙ non/ quia hic precipit dominus ſacerdotibus: vt quando accedunt ad ſacrificia offerenda domino/ vtantur femoralibus. Igitur extra tempus illud non habebant in vſu vti talibus femoralibus. Dicendum/ ꝙ tunc erat duplex genus femoralium. Unum quidem commune omnibus viris/ qui talibꝰ dietim indigebant ad cooperiendam turpitudinem ſuam/ que alias de facili potuiſſet videri. Hoc autem fuiſſet valde indecens: cum etiam multa animalia illam abſcondant. Erat et aliud genus femoralium ſpeciale/ quo ſoli ſacerdotes vtebantur: et hoc tantum/ quando ſacrificare debebant domino. Et de talibus femoralibus hic agitur.

¶ Duodecimum dubiū: Cur dominus precepit Moyſi/ dicens: Facies et femoralia

linea:⁊ non potius dicit/ femo=
ralia? Ad hoc dicunt quidam/
ꝙ tunc etiã femine debebant
vti feminalibus:⁊ hoc in ſignũ
pudicitie et honeſtatis. Nã fe=
mora ſunt proprie virorũ/ femi
nalia vero mulierũ. Vñ Canti.
vij. Junctura feminũ tuorum.
Dicunt ergo aliqui/ ꝙ femina=
lia ſunt brache mulierũ. Sed
iſte modus dicendi videt̃ ridi=
culoſus. Jdeo Jſido. libro.xj.
Ethimo. dicit/ ꝙ femina ſunt
partes femorum/ quibꝰ viri in
equitãdo dorſis equorum ad=
herent. Unde ⁊ feminalia poſ=
ſunt dici virorũ: ⁊ ita hic acci=
piuntur.

¶ Notandum autẽ/ ꝙ de veſti=
bus ſacerdotalibꝰ loquẽs Pe=
trus Comeſtor/ ſic ait: De his
ſane veſtibus/ de quibꝰ loquit̃
preſens capitulum: quia cõfuſe
de illis loquit̃ hiſtoria/ ad eui=
dentiam cõgruo ordine proſe=
quamur. Quatuor erãt veſtes
tam ſacerdotibus minoribus/
(q̃s chaneos vocabãt) q̃ prin=
cipi ſacerdotũ (quem arabar=
chum appellabãt) cõmunes:⁊
alie quatuor poſt illas: quibus
ſolus arabarchus/ id eſt/ prin=
ceps vtebatur: quibus ſecun=
dum ordinem hunc induebat̃.
Nã purificatus prius manibus
⁊ pedibꝰ aqua/ ſacerdos indue
bat ſe manachaſim/ grece: id
eſt/ brachis ſiue femoralibus.
Secundo byſſina ſindone du=
plici veſtiebatur/ quam nos li=
neam ſtrictam ſiue camiſiam
dicimꝰ: que deſcendebat vſq;
ad talos/ ⁊ erat decẽter corpo=
ri coaptata/ ſed manicis bra=
chia valde cõſtringebat. Ter=
tio ſtringebatur baltheo lato.
Quarto ſimplicem tyaram ge=
ſtabat in capite/ que tamẽ dif=
ferebat multũ a cidari pontifi=
cali/ que erat in modum parui
calamati vel modice caſſidis.
Et ſic patet breuiter de veſti=
bus minorum ſacerdotum ve=
teris legis.

¶ Sequitur de indumentis ſi=
ue veſtibus pontificalibus/ ſe=
cundum eundem Petrũ Come
ſtorem. Super hec (inquit) ꝓ=
prijs quatuor veſtibus indue=
batur arabarchus. Prima igit̃
veſtis/ ſiue tunica/ ipſius erat
hiacinthina/ poderis vel ipo=
ditis dicta: id eſt talaris/ que
erat in modũ dalmatice facta.
Habebat aũt ꝓ fimbrijs.lxxij.
tintinnabula aurea/ quibꝰ erãt
immixte totidem naſtuli/ qua=
ſi mala punica/ ſiue malogra=
nata: ita vt poſt tintinnabulũ
eſſet malogranarum/ quaſi in=
terſcalari modo poſita: vt au=
diretur ſonꝰ cũ ſacerdos ſolus
ingrederet̃/ vel egrederet̃ ſan=
ctuarium:⁊ non moreret̃. Se=
cunda veſtis erat Ephot/ ſimi=
lis ſuperhumerali Grecorũ. Et
erat ephot ſine manicis ad mo
dum collobij/ deſcendens vſq;
ad renes/ in quo erant duo la=
pides onichini/ in quibus erãt
ſculpta duodecim nomina filio
rum Jſrael. Sex nomina ſenio
rum in humero dextro. Et ſex
nomina iuniorũ in humero ſi=
niſtro: et hoc ob recordationẽ
duodecim filiorum Jſrael. Un
de dicto ephot legitur Samue
lem indutũ.j. Reg.ij. Jtẽ Da=
uid.ij. Reg.vj. Erat aũt ipſum
ephot mira pulchritudine ver=
miculatum. Tertia veſtis erat
rationale/ que erat ſatis par=
ua ⁊

ua et quadrãgularis/ menſurã
palmi habẽs. Jn hmõi autẽ ra
tionali erãt duodecim lapides
auro firmiter incluſi per qua=
tuor ordines/ in quibus erant
ſculpta duodecim nomina fi=
liorũ Jſrael: iuxta ordinẽ nati=
uitatis ſue: vt geſtaret ſummꝰ
ſacerdos memoriale filijs Jſra
el: vt populꝰ vidẽs nomina pa
trum ſuorũ/ ſatageret ne a vir=
tute priorũ degeneraret. Ap=
pellabat̃ aũt rationale iudicij:
q2 ſcripta erant in eo hec duo
nomina/ iudiciũ ⁊ veritas: vel/
doctrina ⁊ veritas. Tradũt au
tem in medio rationalis fuiſſe
lapidẽ quadrum/ magnitudine
duorũ digitorũ/ in quo ſecun=
dum coloris mutationẽ perpẽ=
debant vtrũ deũ placatum ha
berent/ an offenſum. Joſephus
etiam dicit ſardonicem/ qui in
dextero humero gerebat̃/ cum
ſacrificiũ pontificis deo place=
bat tanto ſplendore micare/ ꝙ
etiã procul poſitis radius eius
appareret. Egreſſuris vero ad
prelium/ ſi deus cum eis eſſet/
tantus fulgor in lapidibus ra=
tionalis apparebat: vt omni
multitudini fieret manifeſtum
eorũ auxilio deum adeſſe/ ⁊ ob
id rationale iudicij nũcupari.
Quarta veſt̃ erat mitra ⁊ tia=
ra/ de qua Comeſtor ſic inq̃t:
Ultimũ erat capitis ornamen=
tum/ q̃d cõmunius tiara vel mi
tra dici poteſt vel infula/ ſpe=
cialius vo cidaris. Eratq; tia=
ra iſta ad modũ p̃dicte facta/
que cõmunis erat ſacerdotibꝰ:
ſuper quam conſuta erat alia
tota hiacinthina/ que circun=
dabatur aureo circulo tribus
ordinibus facto. Super frontẽ
vero arabarchi: id eſt/ ſummĩ
põtificis pendebat lamina au=
rea/ ad modũ lune dimidie fa=
cta: ĩ qua ſculptũ erat hagios
Adonai: id eſt/ ſanctum nomẽ
domini/ ſcilicet tetragramma=
ton/ quod ineffabiliter dicit̃:
Non quia dici non poſſit/ ſed
quia rem ineffabilẽ ſignificat/
quod his literis ſcribitur: Hel
Joth/ Heth/ Uau/ que ſonant
principium vite paſſionis iſte.
Quod eſt dicere: Per paſſionẽ
huius quem prefigurat hic ſa=
cerdos/ renunciabitur ⁊ recu=
perabitur vita in Adam per=
dita. Hec Comeſtor/ p̃ter mul=
ta que omiſſa ſunt breuitatis
gratia. Hec autem que preci=
pua ſunt/ hic inſerere volui: ꝓ=
pter illos q̃ dicti Comeſtoris
non habent copiam.

¶ Moraliter ⁊ primo/ per hoc
ꝙ p̃dicte veſtes/ quãuis multũ
precioſe/ fuerunt tamen de mã
dato domini facte: ſignificat̃
ꝙ ea que applicantur ſeruitio
et honori dei/ nõ ſunt perdita:
quantũcunq; ſint in ſe p̃cioſa.
Nec illa ſunt dicenda perdita/
per que honoratur deus/ ⁊ po=
pulus ad deuotionẽ excitatur/
quicquid clament mundani:
qui ſunt ſimiles proditori Ju=
de/ qui vt legitur Joan.xij. Ui=
dens ꝙ Magdalena fudiſſet
ſuum vnguentum ſuper domi=
nicos pedes/ ait: Ut quid per=
ditio hec? Potuit enim hoc vn
guentum vendi trecẽtis dena=
rijs/ ⁊ dari pauperibus.

¶ Moraliter et ſecundo/ ⁊ cõ=
formiter ad magiſtrum Nico=
laum de Lyra/ per quatuor or=
namenta que fuerũt in Aaron
põtifice/ ſignificãtur quatuor
quẽ

que ſpecialiter debent eſſe in
quolibet pontifice. Primū igi=
tur fuit lamina aurea pendēs
ſuper frontem: in qua fuit ſcri=
ptum nomen domini tetragrā=
maton: per quam intelligitur
iugis memoria domini/ ꝛ legis
ipſius. Unde de viro iuſto ait
Pſalmiſta in principio ſui pſal
terij: Beatꝰ vir qui in lege do=
mini meditabitur die ac nocte.
Secundum fuit ſuperhumera=
le/ ꝑ quod intelligitur/ ꝙ ponti=
fex debet ſupportare infirmita
tes ſubditorū. Unde Hebreo=
rum. v. dicitur: Omnis pōtifex
ex hominibꝰ aſſumptus/ ꝓ ho=
minibus conſtituitur. Sequitur:
Qui condolere poſſit his qui
ignorant ꝛ errant. Tertiū fuit
rationale iudicij/ per quod in=
telligitur poteſtas et ſcientia iu=
dicandi. Quartum fuit tunica
hiacinthina/ q̄ erat colore cele
ſtis. Ideo ſignificat cōuerſatio
nē celeſtē pōtificis. Unde Paulꝰ
(q̄ et epiſcopus fuit) dicebat in
ꝑſona oīm epiſcoporū. Noſtra
cōuerſatio in celis eſt. Philip.
iij. In tunica aūt pōtificis erāt
tintinabula aurea ꝛ mala Pu=
nica/ ꝑ q̄ ſignificatur ſana doctri
na cū bona vita. Nec vnū ſuffi
cit ſine reliquo. Qꝛ (vt inquit
Grego.) Cuiꝰ vita deſpicitur/ re=
ſtat vt eiꝰ ꝑdicatio contēnatur.
¶ Moraliter ꝛ tertio/ ꝛ confor
miter ad eundem de Lyra/ per
quatuor alia ornamenta que
fuerunt ipſi Aaron ꝛ filijs eiꝰ
coīa: deſignantur virtutes mini=
ſtroꝝ eccleſie. Primū fuit femi
nalia linea/ ad cooperiendum
turpitudinē carnis ſue: ꝑ quā
ſignificatur caſtitas. Scdm fuit
tunica linea: per quā ſignificatur
conuerſationis honeſtas. Ter
tiū fuit balthеꝰ/ ſiue cingulū/
veſtes reſtringens: per qd̄ deſi
gnatur moderatio rationis ſupꝰ=
flua reſtringentis. Quartū fuit
mitra in capite/ per quam deſi
gnatur rectitudo intentionis:
vt ſcilicet omnia fiant ad glo=
riam et honorem dei: dicente
Apoſto. i. Corin. x. Omnia in
gloriam dei facite. Iſta igitur
quatuor debent eſſe in omni=
bꝰ eccleſie miniſtris gn̄aliter.
¶ Moraliter et quarto/ ꝛ con=
formiter ad glo. interli. ꝑ hoc
ꝙ dominus mandat Aaron et
filios ſuos ſibi debere applica
ri/ deſignatur ꝙ tam pōtifices
et prelati/ ꝗ etiam ceteri ſacer
dotes debent quadam ſpeciali
ſanctificatione pre ceteris po=
pulis domino applicari. Nec
ſolum quidē per ſacri ordinis
dignitatem/ verum etiam per
bone vite ſanctitatem. Sic enī
iubet dominus Leuiti. xx. di=
cēs: Sanctificamini/ quia ego
ſanctus ſum dominus deus ve
ſter. Item ſupra. xix. Sacerdo
tes (qui accedūt ad dominum)
ſanctificentur/ ne forte percu=
tiat eos. Nam (vt dicit Grego=
rius) in ſuo paſtorali. c. xiij. ne=
ceſſe eſt vt munda eſſe ſtudeat
manus/ que ſordes diluere cu
rat alienas: ne tacta queqꝫ de=
terius inquinet/ ſi ſordida lu=
tum tenet. Hinc Eſaie. lij. di=
citur: Mundamini qui fertis
vaſa domini. Hec ille. Et nota
ꝙ per hoc ꝙ filij Aaron expri=
mūtur ſub quadruplici nume=
ro/ deſignatur ꝙ in ſacerdoti=
bꝰ ad hoc ꝙ bene alios regāt/
requiruntur quatuor virtutes
cardinales: que ſunt iuſtitia/
pruden=

prudentia/ fortitudo ꝛ tempe=
rantia. Debent igitur tales ſe=
parari de medio aliorum/ per
ſancte vite ſingularitatem: et
preſtātiorem ſanctitatem: etiā
per habitus et geſtus ꝛ ſocie=
tatis difformitatem. Unde do=
minus Ioan. xxj. Petrum in=
terrogauit dicens: Diligis me
plus his? Item Mat. v. ait idē
Chriſtus: Niſi abūdauerit iu=
ſtitia veſtra pluſquam ſcribarū
ꝛ phariſeorum/ non intrabitis
in regnum celorum.
¶ Moraliter et quinto/ iuxta
illud: Facieſqꝫ veſtem ſanctam
Aaron ꝛc. Notandū/ ꝙ veſtis
in ſacra ſcriptura ſanctā exem=
plaritatem ꝛ honeſtā conuerſa
tionē deſignat. Quid eſt ergo/
ꝙ dn̄s mādat vt fiat veſtis ſan
cta Aaron/ i gloriā et decorē/
niſi ꝙ conuerſatio eccleſiaſti=
corū/ ꝛ ſigāter prelatorū/ de
bet lucere corā deo ꝛ homini=
bus? Et hoc eſt qd̄ dicit ſalua
tor Mat. v. Sic luceat lux ve=
ſtra corā hominibus: vt videāt
opera veſtra bona/ ꝛ glorificēt
patrē veſtrū q̄ in celis eſt. Sim
plicibus enī ꝛ ſubditis ſufficit
ꝙ boni ſint corā deo. At ꝓ il=
lis q̄ poſiti ſūt vt alijs luceāt/
ꝛ lumen ꝑbeāt/ requiritur veſtis
ſancta. i. exēplaritas bona. Si
enī elephātes hominibꝰ in ſoli
tudine errātibꝰ viā ꝑ quā am=
bulent demōſtrare ſatagūt: vt
dicit Pliniꝰ i naturali hiſtoria
lib. viij. c. de clemētia elephā=
tū/ quanto magis debēt eccle=
ſie ꝑlati alijs verbo ꝛ exemplo
oſtēdere viā q̄ ducit ad vitam?
¶ Moraliter et ſexto/ ꝛ cōfor=
miter ad fratrē Petrū Berch.
ꝛ ſimiliter ad Per. Com. Notā
dum/ ꝙ vt trahitur ex textu ꝑſen
tis capituli/ oēs ſacerdotes ve
teris legis quatuor veſtimētis
vtebantur. Primo nēpe oīs ſacer
dos ante oīa manꝰ ſuas laua=
bat. Scdo femoralia linea in=
duebat. Nā ipſis/ immiſſis pedi
bus/ ꝛ ſtrictis circa renes pudi
bunda celabat. Tertio induc=
bat tunica linea longa: vtpote
vſqꝫ ad talos ꝓtenſa/ et corꝑe
et brachijs adaptata. Poſtea
ꝓo habebat baltheū ſeu cingu
lum q̄tuor digitis latū/ floribꝰ
purpureis coccineis ꝛ hiacin=
thinis intextū: q̄ ſacerdos cin=
gebatur/ ꝛ q̄ tunica linea (ne de=
flueret) ſtringebatur. Quartū ꝓo
indumentū erat tiara/ q̄ quaſi
medietatē capitis operiēs vi=
tis erat vndiqꝫ circunſtricta/ ꝛ
q̄dā byſſino velamine vſqꝫ ad
barba deſuꝑ coopata. Iſtis ḡ
q̄tuor ornamentis ſacerdotes
minores induebātur: ꝛ qn̄ mini=
ſtrabāt i tabernaculo/ parabātur.
¶ Reuera (inq̄t) dictꝰ Petrꝰ/
iſti poſſunt cōitatē ſacerdotū
nr̄oꝝ/ ꝛ gn̄aliter oīm eccleſia=
ſticorū ſignificare: qꝛ ꝓ certo
tales debēt in primis et an̄ oīa
feminalia linea/ q̄bꝰ genitalia
tegebātur. i. ꝟtutē puriſſime ca=
ſtitatis habere: q̄ ſcꝫ ꝛ renes ꝛ
genua/ ꝛ oēs actꝰ venereos de
bet tegere ꝛ ſtringere/ ꝛ ne tur
pitudo alicuiꝰ inhoneſtatis ap=
pareat/ an̄ oīa debeat caſtitas
operire. Item tales debēt hr̄e
tunicā lineā longā exterioris
honeſtatis/ q̄ ſcꝫ ad pedes. i. vſqꝫ
ad finē vite attingat ꝑ perſeue
rantiā continētie ꝛ longanimi
tatis: vt ſic de hm̄oi veſte linea/
femoralibꝰ/ ꝛ tunica. i. interiori
caſtitate/ ꝛ exteriori honeſtate
atqꝫ

atqꝫ munditia dicat illud Le-
uit. xvj. Tunica linea veſtiet
ſacerdos / femoralibus lineis
verenda celabit. Itē tales de-
bent habere baltheum ſeu cin-
gulum pictoratū / de quatuor
coloribus precioſis factum / et
quatuor digitis menſuratū / p
quod intelligunt quatuor vir-
tutes cardinales ſimul ligare
et exiſtentes / quibus tota com
pago morū cingit / ſtringitur
⁊ ornatur / et inde quicquid eſt
ſuperfluū cohibet. Nam iuſti-
tia ſtringit iniquitatem / forti-
tudo laxitatē / prudentia leui-
tatem / tēperantia voluptatē.
Iſte etiā balthe⁹ quatuor vir-
tutum dicit eſſe menſura qua-
tuor digitorū / inquantū debet
inniti veritati quatuor euāge-
liorū. Tandē mitra linea iſtis
omnibus ſupereminens: id eſt /
tremor dei in capite cordis et
intentionis ponit / ibiqꝫ virtus
charitatis ſtringitur: vt ſit ti-
mor filialis / non ſeruilis / ⁊ ve-
lamento byſſino / ſcilicet inno-
centia ſeu cordis mūdicia / de-
ſuper premuntur / a quo ipſum
caput intentionis ornatur. Ti-
mor enim alijs virtutibus ſup-
eminet / ⁊ ipſum caput cum ſen
ſibus / id eſt / ipſam mētem cum
affectibus / velat ⁊ cohibet: ca-
pilloſqꝫ et cogitationes ne ſu-
perfluāt / manutenet. Unde di
cit Eccli. xxv. Timor domini
ſuper oīa ſe ſuppoſuit. Et Pro-
uerbi. xv. Per timorem domini
declinat omnis a malo. Patet
ergo reſolutorie / ꝙ eccleſiaſti-
ci debent habere quatuor or-
namenta: ſcilicet caſtitatē / pro
femoralib⁹: honeſtatē / pro tu-
nica: quatuor virtutes cardina
les pro baltheo / ſiue zona: ⁊ ti
morem domini / pro mitra. Qd̄
vbi hec fecerint / erunt ſacerdo
tes dn̄i / religione perpetua.

¶ Moraliter ⁊ ſeptimo: ⁊ con-
formiter ad eundem Petrum:
notandum ꝙ vltra predicta a-
nabarchus / id eſt / ſumm⁹ ſacer
dos habebat plura alia orna-
menta / ſcꝫ tunicam hiacinthi-
nam / que corpus illius vſqꝫ ad
pedes tegebat / queqꝫ deſup ca
pitium / ⁊ in fine limbū ſeu orā
fortem ⁊ contextam: quemad-
modū (vt ait textus) fieri ſolet
in extremis partibus veſtiū / ne
rūpantur / habebat: vbi ſcilicet
tintinnabula aurea cum malis
punicis auro ⁊ quatuor colori
bus contextis vndiqꝫ depēde-
bant: que pontifice tabernacu-
lum intrante / et domino mini-
ſtrante ſonitum dare debebāt.
Nam periculum mortis ponti-
fici imminebat / ſi ſonus nō au-
diretur ī tabernaculo / cū illuc
intrabat. Per p̄dicta igit deſi-
gnatur ꝙ epiſcopus / vel ſacer-
dos / aut quicunqꝫ alius in gra
du eccleſiaſtico conſtitutus / vl
tra feminalia caſtitatis / debet
habere tunicā lineam innocen
tie / ⁊ puritatem. Itē baltheum
ſiue cingulum charitatis. Itē
tiaram diuini timoris / ⁊ humi
litatis. Itē debet habere vnā
tunicam hiacinthinam: id eſt /
colore fulgidam: ſcꝫ celeſtē cō
uerſationem / que celeſtem co-
lorē habeat: vt inter homines
poſitus celicā vitam ducat: di-
cente Apoſtolo Philip. iij. No
ſtra ꝯuerſatio in celis eſt. Quā
ſcꝫ tunicam honeſte conuerſa-
tionis plura debent concomi-
tari / ſcꝫ ora / ſiue limb⁹ / fortiter
conte-

contextus in extremitate. Hec
eſt virtus perſeuerātie / que ſcꝫ
debet eſſe fortis ⁊ ſolida / ⁊ vſqꝫ
ad extremū vite protēſa / ne ſci
licet rūpatur tunica noſtre pfe
ctionis. Unde de ea dr̄ Sapiē.
viij. ꝙ attingit a fine vſqꝫ ad fi
nem fortiter. Item in iſta tuni-
ca bone conuerſationis debēt
eſſe malogranata. i. bona ope-
ra ⁊ exempla / auro ſapientie ⁊
quatuor coloribus. i. quatuor
virtutibus cardinalibus circū
ſtātionata ⁊ picta: vt ſic ille ſit
illa terra frumenti / vini / ⁊ olei /
in qua ficus ⁊ malogranata na
ſcuntur. Item ibi debent eſſe
aurea tītīnabula. i. aurea docu
mēta / ⁊ verba / ad eruditionem
aliorum dantia ſonum per p̄di
cationem dulciter modulātia /
ad dei quidem laudē ⁊ gratia-
rum actionem: quia pro certo
quicunqꝫ eccleſiaſticus / ⁊ ma-
xime prelat⁹ / indigne taberna
culum eccleſie / ingreditur / niſi
ſonitus diuine laudis ⁊ predi-
cationis apud eum audiatur.
Quinimmo neceſſe eſt ꝙ incur
rat mortem culpe ⁊ pene eter-
ne om̄is / qui ſine tali ſonitu iu
dicium dei conſpectibus homi
num adminiſtrat. Unde Pſal.
Ut audiam vocē laudis / ⁊ enar
rē vniuerſa mirabilia tua. Pa-
tet ergo ꝙ tunica hiacinthina
conuerſationis celeſtis debet
habere limbum perſeuerantie
⁊ durationis: malogranata / ſeu
fructus bone operationis: ſo-
nitum diuine laudis et predi-
cationis.

¶ Moraliter ⁊ octauo: notan-
dum ꝙ vltra premiſſa ſummus
pōtifex habebat tria ſpecialia
ornamenta / ſcilicet ſuperhume
rale / rationale iudicij / ⁊ cida-
rim / ſeu mitram. Erat autem
ſuperhumerale quoddam pa-
ramētum humerorum pontifi-
cis de auro byſſo retorta / coc-
co bis tincto / purpura ⁊ hiacin
thino contextum / annulis ⁊ ca
tenulis aureis circumquaqꝫ
munitū / et cū rationali iudicij
(qd̄ erat ornamentū pectoris)
colligatum. In iſto ergo ſuper
humerali erāt duo lapides O-
nychini / id eſt / precioſi: ſic di-
cti / in quibus nomina. xij. filio
rum Iſrael erant ſculpta: ⁊ ibi
appoſita ſm̄ ordinem primoge
niture ſue. Hoc autem fiebat vt
ſummus pōtifex ſecum ſemper
gereret memoriā filioꝝ Iſrael:
et vt ſtuderet imitari patriar-
charum vitā ⁊ mores. Item vt
populus vidēs nomina dictoꝝ
patrū in humeris pontificis / to
tis viribus inhiaret ad ipſorū
virtutes imitandas. Rationa-
le vero iudicij erat pānus qua-
dratus / ad ornamentum pecto
ris ordinatus / quatuor colori-
bus predictis ⁊ auro cōtextus /
atqꝫ. xij. lapidib⁹ precioſis in-
ſignitus: in quib⁹ per quatuor
ordines nomina. xij. filiorū Iſ-
rael erant ſculpta. Illud etiam
iſta duo vocabula iudicium et
veritas cōtinebat. Erat etiam
iunctum cum catenis ⁊ anulis
aureis cū ſuperhumerali quod
erat retro ſuper humeros. Hec
igitur ad mores conuertendo /
notandū ꝙ per humeros in ſa
cra ſcp̄tura / pro eo ꝙ ab eis de
pendet fortitudo brachiorum /
ſignificatur fortitudo ⁊ virtus
bene op̄andi. Pectus vero / vbi
eſt cor / ſignificat limpitudinē
bene cogitandi. Igitur per hu
merale

merale/ornamentum humero=
rum/ poteſt intelligi bona vita
⁊ patiētia. Per rationale vero/
poteſt intelligi bona ſciētia et
doctrina: quia pro certo ſacer
dos/ſiue pontifex/ debet habe
re iſta duo ornamēta principa=
liter: ſcʒ patiētiam ad equani=
miter ſuſtinendum aduerſa: ſi=
ue virtutē ad bene operandū/
⁊ ſcientiā ad bene ⁊ recte iudi=
candū: vt ſic in pectore ſit ſciē
tia/iudiciū ſeu ratio. In hume
ris vero patientia/ ⁊ bonorum
operū executio. Unde Numeri
vij. dr. Onera portēt in ꝓpriis
humeris. Hec autē duo debēt
conſtare de quinqꝫ: ſcʒ de auro
diuine ſapiētie/de purpura iu=
ſtitie/de byſſo temperantie/de
cocco vel igne fortitudinis/ et
de hiacintho vere prudētie: qr
reuera iſtis quinqꝫ virtutibus/
debet ornari pectus/id eſt/ ſa=
cerdotis vita ⁊ patiētia. Debēt
etiā iſta duo catenis ⁊ annulis
ſibi iungi. i. cōmuni cōſonātia
⁊ cōcordia: qr ſcʒ tunc rationa
le pectoris cū ſuperhumerali iū=
gitur/quādo conſciētia ⁊ vita/
cogitatio ⁊ operatio/ ſenſus et
actus inuicē ꝯcordātur: ⁊ quā=
do tale bonū/quod ſcʒ ſcitur ⁊
docetur/ opere perficitur. Et ꝓcul=
dubio in ſuperhumerali ſunt
duo lapides Onychini: qr ſcilʒ
bona vita cōſiſtit in duobꝰ/ ſcʒ
in declinādo a malo/ ⁊ in faciē
do bonū. Onychinus aūt lapis
eſt ad modū vnguis/ q̄ eſt cor=
porū extremitas/habēs viuacē
colorē: ad denotandum ꝙ iſta
duo ad extremitatē vite ꝑ pſe=
uerantiā debent durare/ ⁊ nūqꝫ
deſiſtere vel ceſſare.
¶ Notandū etiam/ ꝙ in ratio=
nali/ſiue ornamento pectoris/
erāt. xij. lapides precioſi: ꝑ quos
ſignificatur ꝙ in mente pōtifi=
cis ⁊ ratione debēt inueniri. xij.
articuli fidei. Unde Apoc. xij.
In capite eius. i. in corde/ coro
na ſtellarū duodecim. Patet ergo
ꝙ ſacerdos/ vel p̄latus/ debet
ſecum in pectore/ſeu in corde/
portare nomina patriarcharū:
⁊ memoriā ſanctorū patrū/ vt
eos imitetur. Itē etiā nōīa filio=
rū Iſrael. i. ſubditorū: vt de eo=
rū regimine curet diligēter/ ⁊
ꝓ ipſis dn̄m deprecetur. Talis etiā
p̄latus debet in ſuo pectore. i.
ratiōe ⁊ corde habere iſta duo
nomina ſcripta/ ſcʒ iudiciū ⁊ ve
ritas: vt ſcʒ ſemꝑ habeat i cor=
de ſuo iudiciū quo ad ꝓximū/
⁊ veritatē quo ad ſeipſum: iudi
cium quidē iuſte iudicādo: veri=
tatē aūt recte diſcernēdo. Uel
iudiciū q̄ malū puniat/ verita=
tē qua bonū eligat: vt ſic de ta
li pōtifice poſſit dici illud Pſ.
Opera manuum eius/ veritas
⁊ iudicium.
¶ Moralr et. ix. notandum ꝙ
xij. nomina lapidū/de quibꝰ fit
mētio in preſenti textu/ ſic poſ
ſumus accipere. Nā tres primi
ordinis/ vcʒ ſmaragdꝰ/ ſardiꝰ/
topazius/ſignificāt tres virtu=
tes theologicas: q̄ ſunt/ fides/
ſpes/charitas. Smaragdꝰ quidē
(qui acuit ſplēdorē viſꝰ) recte
ſignificat fidē que acuit ⁊ illu
minat intellectū de credēdis.
Unde ſm Auguſt. fides eſt cre
dere quod nō vides: ita cū di=
cit de verbis Apoſt. ſer. xxvij.
Sardius (q̄ pellit timorem) ſi=
gnificat ſpem q̄ expectare facit
beatitudinē cū quadā certitu=
dine. Topazius (quo in theſau
ris

ris regū nihil p̄cioſiꝰ reperitur/
ſcʒ Pliniū) charitatē deſignat:
de qua dicit Apoſt. j. Corint.
xiij. ꝙ maior horū eſt charitas.
Tres autē lapides precioſi ſe=
cundi verſus/ſiue ordinis: qui
ſunt carbunculus/ ſapphirus/
iaſpis/deſignāt tres partes pe
nitētie/ q̄ ſunt ꝯtritio/cōfeſſio/
ſatiſfactio. Nā carbunculus/ q̄
igneus eſt: deſignat ꝯtritionē:
que tūc ignea eſt/ cū eſt inflam
mata igne charitatis dei ſuper
oīa: ꝓpter cuius offenſam ⁊
amorem/ penitēs dolet princi=
paliter. Sapphirus q̄ (ſm Dio
ſcoridē) aperit oſtia clauſa/ de=
ſignat confeſſionem/per quam
aperitur virus latēs. i. peccatū
cū ſpe venie. Iaſpis aūt (q̄ ſan
guinem reſtringit) deſignat ſa
tiſfactionem/ que reſtringit vo
luptatē carnis: vt patet de ieiu
nio ⁊ maceratiōe carnis. Tres
autem lapides precioſi/ tertij
verſus/ſiue ordinis/ſunt ligu=
rius/achates/amethiſtus/ ſig=
nificant caſtitatē/patientiā/ce
leſtiū cōtēplationē. In primis
nēpe ligurius (q̄ fluxū vētris re=
ſtringit) deſignat caſtitatē/ ſi=
ue mētis ⁊ corporis mundittiā.
Achatē/ſiue achates (q̄ auer=
tit tempeſtatē/ ⁊ vincit ꝑicula)
ſignificat patientiā/ſiue ſtabi=
litatem. Amethiſtus (q̄ hoīem
vigilē facit/ ⁊ malā cogitatio=
nē tollit) deſignat cōtēplatio=
nis ſublimitatē/ ⁊ ſapientiā ce
leſtiū atqꝫ notitiā. Quatuor au
tē lapides precioſi quarti ver=
ſus/ſiue ordinis q̄ ſunt chriſoli
tus/Onychinꝰ/ Berillꝰ: ſignifi
cant humilitatē/veritatem/ ſo=
brietatē. Primo quidē chriſoli=
tus (q̄ dr demones terrere) re=
cte deſignat humilitatē/ que ſu
perbos demones terret. Cōſe=
quēter Onychinꝰ (q̄ more ſpe=
culi imagines repſentat) deſi=
gnat veritatē q̄ repſentat res
ſicut ſunt. Deīde berillus (qui
quāto plus pallet/ tāto eſt me=
lior) ſignificat ſobrietatē/ ſiue
abſtinētiā: q̄ quāto plꝰ corpus
affligit cum diſcretione: tamē
tanto redditur melior corā deo.
Iſtos ergo. xij. lapides. i. iſtas. xij.
virtutes dʒ continere quilibet
deuotꝰ Chriſtianꝰ generalr: et
p̄cipue quilibet pōtifex et p̄la=
tus ſpecialr: quas quidē virtutes
dʒ in ſuo pectore ⁊ corde gere=
re: vt poſſit corā ſubditis relu=
cere ꝑ bonā exēplaritatē: ideo
de talibus duodecim lapidibꝰ
dr Apoc. xxj. ꝙ murꝰ ciuitatis. i.
viri iuſtꝰ habebat. xij. fūdamēta
¶ Moralr ⁊. x. iuxta ornamen=
tū cidaris/ q̄ ſpectabat tm̄ ad
pōtificē/ ⁊ q̄ erat facta de byſ=
ſo ad modū pyramidis ſurſum
erecta/ in cuiꝰ frōte erat lami=
na aurea ad modū lune/ medie
figurata/ cuiꝰ cornua erant ſu=
perius eleuata/ q̄ ſcʒ ſuꝑ frōtē
pōtificis pēdebat/ ⁊ nomen dei
tetragrāmaton ꝯtinebat. Per
hec oīa pōt deſignari ꝙ oīs pō
tifex aut ſacerdos dʒ habere i
capite cordis ſui duo ſpūalia
ornamēta/ ſcʒ vittā byſſinā. i.
ꝯſciētie puritatē/ ⁊ laminā au=
reā. i. ſapiētie claritatē. Iſta ve
ro mitra mūditie dʒ ſurſum tē=
dere ꝑ ꝯtēplationē: ⁊ ab ipſa dʒ
ipſa lamina diuine ſapie depēde=
re/ q̄ vcʒ nomē dei. i. reuerētiā
⁊ timorē ipſiꝰ dʒ ꝑpetuo ꝯtine=
re/ cornuaqꝫ honoris ⁊ glorie/
ſi (q̄ hʒ) dʒ ſurſū i deū reduce=
re ⁊ retorquere/ſiue leuare: iuxta
illud

illud Pſ. Exaltabũtur cornua
iuſti. Et alibi: Nõ nobis dñe nõ
nobis: ſed noĩ tuo da gloriam.
¶ Allegorice ⁊ primo: ⁊ cõfor
miter ad glo. interli. Aaron q̄
interp̃tatur mons fortis / Chri
ſtum ſignificat: qui fuit mõs ꝓ
dignitatis ſublimitatem / ⁊ for
tis in prelio quod habuit con-
tra demonẽ. Pſ. Dominus for
tis ⁊ potens / dñs potens in p̄-
lio. Unde ipſe ait Joã. xij. Nũc
princeps huius mũdi eijcietur
foras. Item Lu. xj. Dum fortis
armatus / ſcilicet diabolus cu-
ſtodit atrium ſuũ / in pace ſunt
omnia que poſſidet. Sed cum
fortior eo ſurrexerit / ſcʒ Chri-
ſtus / tũc aufert ⁊c̃. Filij autem
huius Aaron fuerunt Apoſto
li. Tũc ergo applicatus eſt ad
deum patrem Aarõ cum filijs
ſuis / quãdo Chriſtus primo q̄-
dem aſſumptus eſt in celum / et
poſtea Apeſtoli eius: que q̄dẽ
applicatio facta eſt per paſſio-
nem et mortẽ. Sic enim eis p̄-
dixerat Chriſtus Matt. xx. Ca
licem quidem (inquit) meũ bi-
betis. Unde Pſal. Pricipes po
pulorũ / id eſt / Apoſtoli / cõgre-
gati ſunt cum deo Abrahã; id
eſt / cum Chriſto: cui⁹ diem / id
eſt / incarnationem vidit Abra
ham / ſcilicet per fidem: ⁊ gaui-
ſus eſt. Joã. viij. Uel dic / ꝙ di-
cti principes congregati ſunt
cum deo Abraham / id eſt cum
Chriſto multipliciter: videli-
cet ad apoſtolatum / ad predi-
cationis officium / ad paſſiõis
martyriũ ad celeſtẽ triumphũ:
⁊ tandem congregabuntur in
die iudicij / iuxta illud Chriſti
promiſſum. Matth. xix. Uos q̄
ſecuti eſtis me / ſedebitis ſuper
ſedes. xij. iudicantes. xij. trib⁹
Iſrael. Tunc autem dicti filij
aſſumpti ſunt de medio filiorũ
Iſrael / quãdo quidẽ ipſe Chri
ſtus elegit dictos Apoſtolos
de medio populi Iſrael: q2 ad
literam omẽs Apoſtoli fuerũt
aſſumpti de Judea / ſiue Gali-
lea: que vicina eſt terre Jude.
¶ Allegorice ⁊. ij. Aarõ ſum-
mus pontifex / Chriſtũ prefigu
rauit: nõ ſolum quidem ꝓpter
nominis interpretationẽ: vt di
ctum eſt: verumetiam propter
ornatus decentiam. Ut enim
p̄us patuit ex dictis Petri Co
meſtoris / ſummus pontifex le-
gis / ſiue Aaron / habebat qua-
tuor genera veſtium / preter a-
lios ſacerdotes. Prima igitur
veſtis illius erat tunica hiacin
thina / que deſcẽdebat vſq3 ad
pedes. Et hec veſtis prefigura-
bat Chriſti carnem ⁊ humani-
tatem / que cooperiebat ⁊ cela-
bat eius diuinitatẽ. Abac. iij.
Ibi abſcondita eſt fortitudo
eius / id eſt / diuinitas. Et Eſa.
xlv. Uere tu es deus abſcondi-
tus. Nõ enim alias poterat di-
uinitas videri in terris ab ho-
minibus / ⁊ cum eis cõuerſari.
Secũda veſtis erat Ephot / ſi-
ue ſuphumerale. Et hec veſtis
prefigurabat crucem Chriſti /
quam ſuper humeros proprios
portauit dũ duceretur in Cal-
uarie locum / vt ibi crucifigere
tur. Unde Joan. xix. Et baiu-
lans ſibi crucem / exiuit in eum
q̄ dicitur Caluarie locũ. Ter-
tia veſtis erat rationale. Hac
autem veſte indutus fuit Chri
ſtus / ab inſtanti conceptionis
ſue: quia non more aliorũ par-
uulorum hebes fuit: ſed ex tũc
plenus

plenus ratione et ſapientia / in
qua quo ad ſe non profecit.
Quarta veſtis erat mitra / ſiue
tiara / aut cidaris / que coope-
riebat caput pontificis. Et hec
veſtis prefigurabat coronam
illam ſpineam / quam milites
Pilati poſuerunt ſuper caput
Chriſti: vt dicitur Mat. xxvij.
Ecce igitur ornamenta ponti-
ficis noſtri Jeſu Chriſti: de q̄
apoſt. Heb. ix. loquitur / dicẽs:
Chriſtus aſſiſtens pontifex fu-
turorum bonorum ⁊c̃.
¶ Allegorice ⁊ tertio / per hoc
ꝙ põtifex legis deferebat tin
tinnabula ĩ extremitate veſtis
ſacerdotalis / quotiens ingre-
diebatur tabernaculũ / vt audi
retur: prefigurabaꝭ Chriſti p̄-
dicatio quã factur⁹ erat in tẽ
plo. Unde de eo diciꝭ Luc. xix.
ꝙ erat quotidie docens in tem
plo. Alibi aũt dicitur / ꝙ erat
predicans ſabbatis in ſynago
gis Judeorũ. Luce. xiiij. O q̄3
ſuauem ſonitũ reddebant hu-
iuſmodi tintinnabula. i. Chri-
ſti verba melliflua. Hoc autem
precipue patet in vocatione
peccatorũ ad penitentiã / cum
ait Mat. iiij. Penitentiã agi-
te: appropinquabit em̃ regnũ
celorũ. Item cũ ait: Uenite ad
me omnes qui laboratis ⁊ one
rati eſtis: et ego reficiam vos.
Eiuſdẽ Matthei. xj. Apud tñ
malos et obſtinatos hmõi tin-
tinnabula tremorẽ merito in-
cutere debebant: ſicut cum ait
Luc. xiij. Si penitentiã nõ ha-
bueritis / oẽs peribitis. Hmõi g̃
tintinabula. i. xp̄i v̄ba apd̃ bo-
nos erãt aurea ⁊ dulciſſima / ſʒ
apd̃ malos ferrea ⁊ duriſſima.
¶ Allegorice et quarto / iuxta
illud verbũ dñi: Portabitque
Aaron iniq̄tates eorũ ⁊c̃. No-
tandũ / ꝙ vt ſupra patuit / Aa-
ron Chriſtũ p̄figurauit / q̄ por-
tauit iniquitates populi ſui. i.
penã ꝓ iniquitatib⁹ illi⁹ debi-
tã: ſcd̃3 ꝙ Eſa. liij. dr: Oẽs nos
quaſi oues errauim⁹: vnuſq̄ſq3
in viã ſuã declinauit / ⁊ poſuit
dñs in eo iniq̄tatẽ oĩm noſtrũ.
Sup quo glo. interl. penã quã
ꝓ iniquitatib⁹ noſtris portare
nequim⁹: ſuſtinuit hõ de⁹. Hic
Pſal. ait: Dñs retribuet ꝓ me.
¶ Allegorice et quinto / iuxta
illud v̄bũ: Et cunctoꝝ cõſecra
bis man⁹. Notandũ / ꝙ per cõ-
ſecrationẽ manuũ ſacerdotũ
veteris legis / p̄figurabaꝭ con-
ſecratio manuum ſacerdotum
legis euãgelice: ſiue in parte /
ſiue in toto: vt patet de illis q̄
cõſecranꝭ in vrbe Roma. Iſta
aũt cõſecratio fit: vt cũ digitis
cõſecratis / ⁊ nõ alijs / valeat ſa
cerdos tãgere Chriſti corpus.
Unñ q̄ habẽt totas man⁹ conſe-
cratas / poſſunt licite ſecundũ
omnes ⁊ ſingulos digitos tan
gere Chriſti venerabile corp⁹.
¶ Anagogice oĩa q̄ dicunꝭ in
p̄ſenti capitulo / poſſunt referri
ad diẽ iudicij / ⁊ ſtatum future
glorie. Tunc em̃ dicet de⁹ pa-
ter filio ſuo (cui dedit poteſta-
tẽ iudiciũ facere: vt dr̃ Jo. v.)
Applica ad te Aaron fratrem
tuũ / cũ filijs ſuis / de medio fi-
liorũ Iſrael. i. vniuerſam mul-
titudinẽ electorũ / ſegregando
eos a malis / ſicut paſtor ſegre
gat oues ab hedis: vt ſacerdo-
tio fungãꝭ mihi. i. cõſecrẽtur
⁊ dedicẽꝭ ꝑ eternã gloriã. Unñ
ꝑ ſummũ ſacerdotẽ / in cui⁹ or-
natu erãt ſpecialiter quatuor:

fecꝫ tunica hyacithina/deſcen-
dēs vſqꝫ ad pedes: ſuphumera
le/i q̃ erāt duo lapides onichi-
ni: rationale/in q̃ erāt .xij. lapi
des ꝓcioſi: in qbꝰ erāt ſculpta
xij. noīa filioꝝ Iſrael: tiara/ſi-
ue mitra. Per hmōi (inquā) pō
tificē/ſic decēter ornatū/ſigni
ficaṫ ſtatꝰ martyꝝ regnantiū
cū deo glioſe in celo: ⁊ ſignā-
ter poſt gnalē reſurrectionē.
Nā veſtis talarꝭ/ſignificat ipa
corpora glorificata cū dotibꝰ
ſuis. Suphumerale cū duobꝰ
lapidibꝰ ꝓcioſis/viſionē dei ex
parte aīe/pariter et fruitionē
ſiue dilectionem dei ⁊ ꝓximi:
q̃ cōplebiṫ ꝑfecte ī patria. Mi-
tra aūt/ſiue cidaris/deſignat
illā ſpecialē glīaꝫ accidētalē/
ſiue aureolā q̃ daṫ ꝓ martyrio
actualiter ſuſcepto ī preſenti.
Iſte erit ornatꝰ pōtificū .i. mar
tyꝝ ī celo. Qui bene dicuntur
pōtifices/tū q2 de primis ī ce-
lo: cū quibꝰ etiā annumeratur
virgo Maria ratione doloris
quē paſſa eſt ī paſſiōe filij: ſiliṫ
⁊ aplī q̃ oēs bibeṙt calicē dnī
.i. mortē corꝑalē ꝓ Chriſto ꝑ-
peſſi ſūt ꝓter Ioānē q̃ itra ſe-
pulchꝝ vivꝰ ītraſſe legiṫ/q̃ tn̄
ꝯtra multa ꝑpeſſꝰ ē ꝓ fide. Tū
etiā pōtifices recte vocāṫ/q2 ſe
fecerūt pōtes ꝓ nobis: vt poſt
eos trāſiremꝰ de hoc mūdo in
celū. Nō tn̄ taliter q̄liter Chri-
ſtꝰ/q̃ talē trāſitū nobis ꝯdigne
meruit/qḋ nō illi. Suo tn̄ exē-
plo viā ꝑdictā nobis oſtende-
rūt. Per minores aūt ſacerdo-
tes legis/deſignāṫ īferiores ſā-
cti: q̄liter ſūt ꝯfeſſores/⁊ ſiles/
q̃ ſiliṫ ſuo modo induenṫ poſt
ꝑdictā reſurrectionē: de qbus
etiā loquiṫ dn̄s Apoca. iij. di-
cens: Ambulabunt mecum in
albis/quia digni ſunt.

¶ Exodi viceſimonono.
¶ Unica clauſula.

Sed et hoc facies/vt
mihi ſacer
dotio cōſe
crenṫ. Tol
le vitulum
de armen-
to/⁊ arie-
tes duos i-
maculatos: paneſqꝫ azimos/et
cruſtulā abſqꝫ fermēto/q̃ con-
ſperſa ſit oleo: lagana quoqꝫ
azima/oleo lita. De ſimila tri-
ticea cuncta facies/⁊ poſita in
caniſtro offeres. Vitulū autē ⁊
duos arietes/⁊ Aarō ac filios
eius applicabis ad oſtiū taber
naculi teſtimonij. Cūqꝫ laueꝛꝭ
patrē cū filijs ſuis aq̄/indues
Aaron veſtimētis ſuis .i. linea
⁊ tunica/⁊ ſuphumerali/⁊ ra-
tionali: qḋ cōſtriges baltheo:
⁊ pones tiaram in capite eius/
⁊ laminā ſanctā ſuper tiaram/
⁊ oleū vnctionis fundes ſuper
caput eius/atqꝫ hoc ritu conſe
crabiṫ. Filios quoqꝫ eiꝰ appli-
cabis/⁊ indues tunicis lineis/
cingeſqꝫ baltheo/Aaron ſcꝫ ⁊
liberos eiꝰ: ⁊ impones eis mi-
tras/eruntqꝫ ſacerdotes mei re-
ligione ꝑpetua. Poſtqꝫ initia-
ueris manus eoꝝ/applicabis ⁊
vitulū corā tabernaculo teſti-
monij/imponētqꝫ Aaron ⁊ fi-
lij eiꝰ manus ſup caput eius/⁊
mactabis eū in conſpectu dnī:
iuxta oſtium tabernaculi teſti-
monij/ſumptūqꝫ de ſanguine
vituli/pones ſup cornua alta-
ris digito tuo: reliquū aūt ſan
guinem

guinē fundes iuxta baſim eiꝰ.
Sumes et adipem totū q̃ ope-
rit inteſtina et reticulum ieco-
ris/ac duos renes: ⁊ adipem q̃
ſuper eos eſt: et inferes incen-
ſum ſuper altare: carnes vero
vituli/⁊ corium/⁊ fimum cōbu
res foris extra caſtra/eo ꝙ pro
peccato ſit. Unū quoqꝫ arietē
ſumes/ſuper cuius caput po-
nēt Aaron et filij eius manus:
quē cum mactaueris/tolles de
ſanguine eius/et fundes circa
altare. Ipſum autē arietē ſeca
bis in fruſta/lotaqꝫ inteſtina
eius ⁊ pedes pones ſuper con-
ciſas carnes/et ſuper caput il-
lius: ⁊ offeres totum arietē in
incenſum ſuper altare: oblatio
eſt dn̄o odor ſuauiſſimꝰ victi-
me dn̄i. Tolleſqꝫ arietem alte-
rū/ſuper cuius caput Aaron ⁊
filij eius ponent manꝰ. Quē cū
immolaueris/ſumes de ſangui
ne eius/et pones ſup extremū
auricule dextre Aaron ⁊ filio-
rum eiꝰ/⁊ ſup pollices manuū
eoꝝ/ac pedis dextri: fundeſqꝫ
ſanguinem ſup altare ꝑ circui
tum. Cūqꝫ tuleris de ſanguine
q̃ eſt ſup altare/et de oleo vn-
ctionis aſperges Aaron/⁊ ve-
ſtes eius/filios et veſtimenta
eorum. Cōſecratiſqꝫ ipſis ⁊ ve
ſtibus/tolles adipem de ariete
⁊ caudam/⁊ aruinam que ope-
rit vitalia/ac reticulū iecoris/
⁊ duos renes/atqꝫ adipem qui
ſuper eos eſt/armumqꝫ dextrū
eo ꝙ ſit aries conſecrationis/
tortamqꝫ panis vnius cruſtu-
lam cōſperſam oleo/laganum
de caniſtro azimorū quod po-
ſitum eſt in conſpectu domini/
poneſqꝫ omnia ſup manus Aa-
ron ⁊ filiorum eius/et ſanctifi-
cabis eos/eleuans corā domi-
no. Suſcipieſqꝫ vniuerſa de ma
nibus eorum/⁊ incendes ſuper
altare in holocauſtum/odorē
ſuauiſſimum in conſpectu dn̄i:
quia oblatio eius eſt. Sumes
quoqꝫ pectuſculū de ariete/q̃
initiatus eſt Aaron/ſanctifica
biſqꝫ illud eleuatum corā dn̄o:
⁊ cedet in partem ſuā: Sancti-
ficabiſqꝫ ⁊ pectuſculum conſe-
cratum/⁊ armum quē de arie-
te ſeparaſti/quo initiatus eſt
Aaron ⁊ filij eius: cedentqꝫ in
partē Aaron ⁊ filioꝝ eius iu-
re ꝑpetuo a filijs Iſrael: q2 pri
mitiua ſūt/⁊ initia de victimis
eoꝝ pacificis/que offerunt do-
mino. Veſtem autem ſanctam
qua vtetur Aaron/habebunt
filij eius poſt eum/vt vngātur
in ea/⁊ conſecrētur manus eo-
rum. Septem diebus vtetur il
la qui pontifex pro eo fuerit cō
ſtitutus de filijs eius/⁊ qui in-
gredietur tabernaculum teſti-
monij vt miniſtret in ſanctua-
rio. Arietem autē conſecratio-
nis tolles/⁊ coques carnes eiꝰ
in loco ſancto/quibus veſcetur
Aarō/⁊ filij eius. Panes quo-
que qui ſunt in caniſtro/in ve-
ſtibulo tabernaculi teſtimonij
comedent: vt ſit placabile ſa-
crificium/⁊ ſanctificentur offe
rentiū manus. Alienigena non
veſcetur ex eis: quia ſacti ſunt.
Qꝫ ſi remanſerit de carnibꝰ cō
ſecratis/ſiue de panibus vſqꝫ
mane/combures reliquias ig-
ni. Non comedentur/quia ſan-
ctificata ſunt. Omnia que ꝓce-
pi tibi/facies ſup Aaron et fi-
lijs eius. Septē diebus conſe-
crabis manus eorum/⁊ vitulū
pro peccato offeres ꝑ ſingulos

dies/ad expiandū. Mūdabiſqꝫ
altare cū immolaueris expia=
tionis hoſtiā: ⁊ vnges illud in
ſanctificationem. Septē diebꝰ
expiabis altare ⁊ ſāctificabis:
et erit ſanctū ſanctoꝝ. Omnis
qui tetigerit illud/ſanctificabi
tur. Hoc eſt quod facies in al=
tari. Agnos anniculos duos ꝑ
ſingulos dies iugiter. vnum a=
gnū mane/et alterum veſpere:
decimā partē ſimile conſperſe
oleo tuſo/ quod habeat menſu
ram quartam partem hin/ et
vinū ad libandū eiuſdē menſu
re in agno vno. Alterum vero
agnū offeres ad veſperā/ iuxta
ritū matutine oblatiōis: iuxta
ea q̄ diximꝰ/ in odorē ſuauita=
tis. Sacrificiū eſt domino deo
oblatione perpetua in genera
tiones veſtras/ad oſtiū taber=
naculi teſtimonij coram domi=
no: vbi conſtituā vt loquar ad
te. Ibiqꝫ precipiam filijs Iſrl̄/
⁊ ſanctificabitur altare in glo
ria mea. Sanctificabo ⁊ taber
naculū teſtimonij cū altari: et
Aaron cū filijs ſuis/ vt ſacer=
dotio fungant̄ mihi. Et habi=
tabo in medio filiorum Iſrael:
eroqꝫ eis deus: et ſcient quia
ego dn̄s deꝰ eorū/q̄ eduxi eos
de terra Egypti/vt manerē int̄
illos/ ego dn̄s deus ipſorum.

¶ Hiſtorialiter/ poſtqꝫ in pre=
cedenti capitulo actum eſt de
ornamentis Aaron ſummi ſa=
cerdotis ac filiorum eius: hic
conſequenter agit̄ de cōſecra=
tione eorūdē ſacerdotū: et de
oblatione atqꝫ obſeruātia ip=
ſorū. In precedenti itaqꝫ capi=
tulo ſanctus legiſfer Moyſes
determinauit de ornatu mini=
ſtrorum domini: quod facit ad
eorū decorem. Hic determinat
de ipſorum conſecratione/ qd̄
pertinet ad eorū authoritatē.

¶ Circa ergo huiuſmodi cōſe=
crationem duo principaliter
facit Moyſes/ i pn̄ti capitulo.
Primo em̄ ponit antecedētia
ipſam cōſecrationē in pricipio.
Secūdo vero deſcribit huiuſ=
modi cōſecrationem: ibi/ Cū=
que laueris patrem ⁊c̄.

¶ Quantum igitur ad primum
dixit dominꝰ ad Moyſen: Sed
⁊ hoc facies vt mihi ſacerdo=
tio conſecrentur. i. vt poteſtas
miniſtrandi eis conferat̄. Tol=
le vitulū de armēto ⁊c̄. Ante=
cedentia ergo ipſam conſecra=
tionem/erant multa: vt hic tā=
gitur. Nā primo oportebat of=
ferre vitulū/ſecūdo/ duos arie
tes imaculatos. tertio/ panes
azimos. quarto/ cruſtulā. Eſt
autē cruſtula/ panis ex nimia
decoctione quaſi in cruſtā con
uerſus: vt dicit de Pal. Debe=
bat autem huiuſmodi cruſtula
eſſe abſqꝫ fermento/ conſperſa
tamen oleo. Quinto lagana a=
zima/ oleo lita. Eſt autē laga=
num/ſecūdum eūdem de Pal.
panis latꝰ et tenuis: non aſper
ſus/ſed illitus oleo. Quidā tn̄
(inquit) dicūt ꝙ eſt panis co=
ctus i aqua: ita vt ſit tertiū ge
nus panis a cocto in clibano/
⁊ in craticula. Sūt ergo laga
na panes azimi/ q̄ſi ſiles illis
q̄s vulgo vocamꝰ ſemellos: q̄
oportebat eſſe oleo lita: forſan
vt eſſent ſuauiora ad edendū.
Et dicebant̄ hmōi panes laga
na/a lagos/ꝙ eſt lepꝰ: eo ꝙ eſ=
ſent ſuauia ad edendū vt caro
leporina. Sextū antecedēs ꝑ=
d[illegible]tā cōſecrationē erat/ꝙ oīa
ꝑdicta debebāt fieri de ſimila
triticea. i. de delicata farina
tritici. Nā ⁊ hoc modo hodie
fieri ſolēt lagana a piſtoribus
vel piſtricibꝰ. Itē debebāt eſ=
ſe abſqꝫ fermento. Qd̄ aūt ſe=
quitur: Et poſita i caniſtro ⁊c̄.
expoſitione non indiget.

¶ Quātū igit̄ ad ſecundū/in q̄
deſcribit̄ ipſa cōſecratio ſacer
dotum/dixit dn̄s ad Moyſen:
Cūqꝫ laueris patrem cū filijs
ſuis aqua: indues Aaron veſti
mētis ſuis. i. linea. ſ. ſtricta biſ=
ſina: ⁊ tunica/ vcꝫ hiacinthina:
⁊ ſuphumerali ⁊ rationali: qd̄
cōſtringes baltheo/ ⁊ cingulo
illo ꝑcioſo de quatuor colori=
bus. Et pones tiarā. i. albā in
capite eiꝰ: ⁊ etiā veſtē hiacin=
thinā/q̄ erat ꝓpria ſūmi ſacer=
dotis: ⁊ laminā ſanctam ſuper
tiaram. ſ. albam: ⁊ oleū vnctio=
nis funde ſuꝑ caput eiꝰ. ſ. dicti
ſūmi ſacerdotis: q2 vt dr̄ de Ly=
ra alij ſacerdotes iferiores nō
vngebāt̄ i capite: ſꝫ ſolū ſūmꝰ
ſacerdos: ⁊ hoc ad denotādū/
ꝙ poteſtas offerēdi ab ipſo di
riuabatur i alios. Dicūt tamē
aliqui/ꝙ manꝰ eorū vngeban=
tur: ſed hoc nō habet̄ ex textu.
Nec eſt veriſimile ſi ita fuiſſet/
ꝙ hoc nō fuiſſet expreſſum hic
vel Leuit. viij. vbi ponitur ex=
ecutio conſecrationis ſacerdo
tum/ que hic predicit̄ fieri: cū
talis eſſet qd̄ notabile. Mate=
ria aūt huius vnctionis infra
deſcribitur. Sed forma vel fi=
gura non habetur in textu. De
hoc tamē dicit Ra. Sa. ꝙ erat
in figura caph Greci: incipiēs
a capite ⁊ deſcendēs verſꝰ pal
pebras. Et fiebat cū digito ip=
ſiꝰ cōſecrātis/tincto i vnctiōe.

Notādū etiā/ſcd̄ꝫ ꝑdictū dn̄m
de Pal. ꝙ predictum oleū fun=
debatur ſuper caput dicti ſū=
mi ſacerdotis/priuſqꝫ tiara po
neretur. Unde ſicut non indue
batur/ niſi prius lotꝰ corpore:
ita nec tiara imponebatur/niſi
vncto prius capite. Huiuſmo=
di ergo vnctio fuit preparato=
ria ad cōſecrationē/ eo ꝙ fuit
preparatoria ad capitis orna=
tionem/ꝑ tiare impoſitionem.

¶ Sequitur: Filias quoqꝫ eiꝰ/
ſcilicet Aaron/ applicabis. i.
patri tanqꝫ principali coapta=
bis: ⁊ indues tunicis lineis: ci=
geſqꝫ baltheo: ſcilicet biſſino/
Aaron ſcilicet ⁊ liberos eius.
Communiter enim omnes cin=
gebantur baltheo byſſino/vel
ſuper tunicam lineam. Sūmus
quidem ſacerdos cingebatur
baltheo ſuper tunicam hiacin=
thinam. Inferiores autē ſacer
dotes cingebantur ſimili bal=
theo ſuper tunicam lineam: et
impones eis mitras/ ſcilicꝫ biſ
ſinas. Et nota/ꝙ hic nō fit mē=
tio de feminalibus: prius enim
illis induebantur/anteqꝫ ſcili
cet ad tabernaculū offerrent̄.
Turpe enim ⁊ indecens fuiſ=
ſet illis coram omnibus indui.
Eruntqꝫ ſacerdotes mei reli=
gione perpetua. Non quia iam
eſſent conſecrati/ ſed quaſi di=
ceret: Ex quo tantum proceſ=
ſerunt/non poterunt retroce=
dere quin ſint ſacerdotes mei.
Sequitur: Poſtqꝫ initiaueris:
id eſt/inchoaueris ſanctifica=
re ⁊ cōſecrare/ manus eorum:
quibus contrectant ſancta: vt
dicit interli. applicabis. i. ad=
duces vitulū coram tabernacu
lo teſtimonij/imponentqꝫ Aa=

 ron

ron ⁊ filij eius manus ⁊c̄. hic
agitur de execucione conſecra
tionis/quantū ad collationem
poteſtatis immolandi vitulum
pro peccato. Et ꝙ hic dicitur
de immolatione vituli: debet
etiam intelligi de vtroqꝫ arie-
te/de quo prius dictū eſt. Per
predictā ergo manuū impoſi-
tionem ſuper caput vituli/de-
notabatur primo ꝙ dabaṫ il-
lis poteſtas talia immolandi
in poſterū: ſicut ⁊ modo ſacer-
doti cū ordinatur/datur calix
cū patena ⁊ vino. Itē diacono
tribuitur liber euangeliorū: ⁊
ſic de alijs. Secūdo in ſignum
proteſtationis/tāqꝫ dicerent:
Teſtes ſumus/ꝙ vitulus iſte
interficitur pro peccatis nr̄is:
ita et nos ſi de cetero peccaue
rimꝰ moriemur: ⁊ mactabis eū
in conſpectu domini iuxta o-
ſtium tabernaculi teſtimonij.
Et hoc vt ſtatim videant quo-
modo poſtea facere debeant:
ſicut epiſcopus celebrādo miſ
ſam in die ordinationis ſacer-
dotum/oſtendit ipſis ordina-
tis quomodo officia ſua exe-
qui debeant: ſumptumqꝫ de ſā
guine vituli/pones ſuper cor-
nua altaris digito tuo: reliquū
autem ſanguinem fundes iu-
xta baſim eius. Ubi notandū/
ꝙ altare ſāguine tingebatur:
in ſignū/ꝙ per talem oblatio-
nem peccatum dimittebatur:
ſed cornua/ad denotādum ꝙ
peccata ſacerdotum dimitte-
bantur/quia ipſi ſunt anguli ⁊
ſuprema pars populi. Reliquꝰ
autem ſanguis qui funditur
iuxta baſim/ſignificat populi
peccatorū remiſſionem. Quod
aūt dicitur in textu: Sumes et
adipem/facile patet: vſqꝫ ibi:
Carnes vero vituli/⁊ coriū/⁊
fimum combures ⁊c̄. Hoc aūt
fiebat ad ſignificandum/ꝙ de
peccato nec caro mortua ope-
rationis praue: nec fimus fetē
tis infamie: nec pellis exterio-
ris apparentie debet remane-
re in ſacerdote: nec ab ipſo ad
alios procedere.

¶ Deinde cū dicit: Unū quo-
que arietem ſumes ⁊c̄. agit de
traditione poteſtatis immolā
di hoſtiam ſalutarem/dicēs:
Unū quoqꝫ arietem ſumes. ſ.
in holocauſtum ſalutare/ſicut
modo miſſa celebratur et leta
nia cantatur cū ceteris oratio
nibꝰ pro his qui ordinati ſūt.
Cetera patent vſqꝫ ibi: Obla-
tio eſt domino/odor ſuauiſſi-
mus victime domini. Circa qꝺ
notandum/⁊ ponitur in glo. ꝙ
dominus non delectaṫ in odo-
re fumi taliū carniū: ſed quia
quod his ſignificaṫ/delectat
dominum. Deinde cum dicit:
Tolles quoqꝫ arietē alterum
⁊c̄. Hic agit de traditione po
teſtatis immolandi arietē con
ſecrationis. Sequitur: Quem
cū immolaueris/ſumes de ſan
guine eius/⁊ pones ſuper ex-
tremū dextre auricule Aarō
quod eſt molle/⁊ filiorū eius.
Et hoc in ſignū/ꝙ deberent
prompte obedire/in ſpiritualī
bus potiſſime/que per dextrā
ſignificantur: et ſuper pollices
manuū eorū/ac pedis dextri:
et hoc in ſignū prōptitudinis
affectionis/⁊ operationis ſpi-
ritualis: fundeſqꝫ ſanguinē ſu-
per altare ꝑ circuitū/⁊ hoc in
ſignū ꝙ hec oblatio erat ꝓ ſa
cerdotibꝰ iā ſuꝑ alios cōſtitu-
tis.

tis. Non ſic aūt dicebaṫ ſupra
de alio ariete/q̄ erat pro ſacer
dotibus nondum conſecratis.
Cūqꝫ tuleris de ſanguine ⁊c̄.
aſperges Aaron et veſtes eiꝰ/
filios ⁊ veſtimenta eorū: vt ſcꝫ
ſimul cū ſuis veſtibus conſe-
crarenṫ. Deinde cum dicit: Cō
ſecratiſqꝫ ipſis ⁊c̄. agit de tra-
ditione poteſtatis adolendi q̄-
dam de oblatis/dicens: Conſe
cratiſqꝫ ipſis ⁊ veſtibus/tolles
adipem. Textus eſt clarꝰ vſqꝫ
ibi/eo ꝙ ſit aries conſecratio-
nis: id eſt/pro conſecratione
oblatus. Primus enim aries
fuit oblatus quaſi in holocau-
ſtum: iſte vero quaſi in ſacrifi-
ciū pacificorū: de quo (niſi eſ-
ſet pro peccato ſacerdotis) ipe
ſacerdos debebat habere ar-
mum dextrū ⁊ pectuſculū. Qū
aūt erat pro peccato/vel con-
ſecratione eius: predicta debe
bant incēdi/ad honorem dei.
Sed ne tedio afficiā lectores:
remitto eos ad poſtillatores
pro reliquo textu.

¶ Circa ergo preſens capitu-
lum mouentur aliqua dubia.

¶ Primū igitur dubiū verſaṫ
circa conſecrationem ſacerdo
tū legaliū/de qua queriṫ cur
cum tot et tantis cerimonijs
fiebat: maxime cum conſecra-
tio ſacerdotū noue legis mul-
to expeditius fiat. Et hec que-
ſtio intelligitur tam de ſacer-
dote ſummo/q̄ꝫ de inferioribꝰ
et ſimplicibus. Dicendum/ꝙ
preter dei volūtatem (que fuit
cauſa generalis) cauſa ſpecia-
lis fuit vt dicti ſacerdotes ha-
berentur in maiori reuerentia
⁊ honore. Populus enim ille
Iſraeliticus/erat rudis et du-
re ceruicis: et difficilis ad ca-
pienda ſpiritualia et que dei
erant: quia groſſo modo con-
uerſatꝰ fuerat multo tempore
in terra Egypti: vbi etiam di-
dicerat opera Egyptiorum.
Et quia durum eſt aſſueta re-
linquere: ideo cum multis ce-
rimonijs et ſolennitatibus o-
portuit eum allici ad capien-
da ſpiritualia/et ad venera-
tionem eorum. Uel dic/ꝙ
illud factum eſt ad innuen-
dum legem veterem (ſicut rei
veritas eſt) multo grauiorem
lege euangelica. Propter qꝺ
beatus Petrus reprehendens
quoſdam chriſticolas/q̄ erant
in primitiua eccleſia Actuum
decimoquinto/dicebat: Quid
tētatiſ deū/imponere iugū ſuꝑ
ceruices diſcipulorum/quod
neque nos/neque patres no-
ſtri portare potuimus. Ab hac
igitur grauitate eripiens nos
Chriſtus/paucis verbis fecit
ſuos apoſtolos ſacerdotes in
cena/dicens illis. Hoc facite
in meam commemorationem.
Luce. xxij. Similiter ⁊ poſt re-
ſurrectionem paucis verbis fe
cit Petrum ſummum ſacerdo-
tem/dicens illi illud Jo. vlti.
Paſce oues meas/paſce agnos
meos. Non enim abſqꝫ cauſa
predixerat ipſe Chriſtus Pe-
tro/dicens: Tibi dabo claues
regni celorum: et quodcunqꝫ
ligaueris ſuper terram/erit li-
gatum ⁊ in celis. Et quodcun-
que ſolueris ⁊c̄. Mat. xvj. Ne-
mini eñ aliorū apoſtolorū ita
ꝑticulariter locutꝰ ē Chriſtꝰ.

¶ Secundum dubium: Utrum
ſūmo ſacerdoti virtute ſue ꝯſe
cratiōis cōferreṫ aliq̄ poteſtas

ſpiritualis. Dicēdū ꝙ ſic: alia
tamen longe minor ꝗ̄ ſit pote
ſtas ſacerdotum noue legis: q2
peccata illi remittere nullate-
nus poterant. Q3 autē illis cō-
ferret̃ aliqua poteſtas ſpiritua
lis/ probat Auguſti. in queſtio
nibus ſuper Exodū/ exponens
illud verbū preſentis capituli:
Cōſummabis manus Aaron/
⁊ manꝰ filiorū eius. Per manꝰ
(inquit) poteſtatem ſignifica-
uit: vt aliquid ipſi etiam cōſe-
crare poſſent. Predicta autem
poteſtas ſanctificatione cōſū-
mabatur: q2 precepti ſunt ſan-
ctificari a Moyſe. Hec ille.
Qualis autē eſſet predicta po
teſtas/ aut quid reſpiceret/ nō
declarat Auguſtinus.
¶ Tertiū dubium eſt de ſum-
mo ſacerdotio/ quomodo ſcili-
cet fuerit cōtinuatum vſq; ad
Chriſtū? Dicendū/ ꝙ ſemꝑ per
vnū fuit continuatū/ ſc3 ꝑ pri-
mogenitū. Unde ⁊ Aaron ſuc-
ceſſit Eleazar filius eius/ ⁊ ſic
cōſequenter: ⁊ hoc de iure: ꝗ̄-
uis aliquādo de facto hec ſuc-
ceſſio fuerit interrupta. Et ſi
dicatur/ ꝙ in aduētu Chriſti/
ſiue tēpore paſſiōis eiꝰ fuerūt
duo ſummi ſacerdotes/ Annas
ſc3 ⁊ Cayphas. Dicēdū/ ꝙ vnꝰ
eorū tantū erat ſummus ſacer-
dos anno vno: ſed bene verum
eſt/ ꝙ vnus erat pōtifex in an-
no vno/ ⁊ alius anno ſequenti/
et ſic mutuo de facto ſibi ſuc-
cedebant: quamuis de iure
ſummū pōtificium non extin-
gueretur niſi per mortē. Unde
⁊ Joan. xj. ſic legit̃: Cayphas
aūt cū eſſet pontifex anni illiꝰ.
Hec aūt cōſuetudo erat de fa-
cto/ ⁊ cōtra ius introducta/ ad
ſatiſfaciendū ambitioni mul-
torum. Et ſi arguat̃/ ꝙ de iure
poterant eſſe plures ſummi ſa-
cerdotes: q2 vt legit̃. j. Paral.
xxiiij. Dauid volens ampliare
dei cultū/ inſtituit. xxiiij. ſum-
mos ſacerdotes. Dicendum/ ꝙ
inter omnes illos vnus erat q
preerat alijs. Un̄ ſicut modo
epiſcopꝰ/ ꝗ̄uis leproſus/ aut im
potens ad exequendū pontifi-
calia/ nō deponit̃ ante mortē:
ſed bene ſibi datur coadiutor/
ſecundū canonicas ſanctiōes:
ita nec tēpore legis antique.
¶ Quartū dubium eſt de ſenſu
illorū verborum dn̄i dicentis:
Eruntq; ſacerdotes mihi reli-
gione perpetua. Uidet̃ ergo ꝙ
adhuc duret ſacerdotiū filioꝝ
Aaron. Dicēdū ad hoc in pri-
mis/ ꝙ aliqd poteſt dici dupli-
citer perpetuū/ vel ſimpliciter:
ſicut de dn̄o dicitur in Pſal. ꝙ
dn̄s regnabit in eternū. i. in ꝑ-
petuū ⁊ vltra: vel ſcd̄m quid. i.
multo tēpore/ ſicut Leuiti. vj.
dr̄ de igne altaris/ ꝙ erit ꝑpe-
tuus/ q nunq; deficiet ī altari:
⁊ tamen cōſtat ꝙ tandē defe-
cit. Et hoc modo ſacerdotium
Aaron ⁊ filioꝝ eius/ religione
perpetua durauit: quia vſq; ad
Chriſtū q fuit ſacerdos ſcd̄3 or-
dinē melchiſedech. i. ꝑfiguratꝰ
ꝑ Melchiſedech: q2 ſicut ille
obtulit Abrahe panē et vinū:
ita ⁊ Chriſtꝰ obtulit ſe patri in
ara crucis/ cuiꝰ corpus fuit fi-
guratū per panē/ ⁊ ſanguis per
vinū/ ipſo atteſtāte q ait Joā.
vj. Caro mea vere eſt cibus/ et
ſanguis meꝰ vere eſt potꝰ. Uel
ſic: Erunt mihi ſacerdotes re-
ligione perpetua/ ſc3 in eſſen-
tia/ aut in eminētiori ⁊ digni-
ri.

ri. Da exemplum de duce qui
aſſumitur in regem. Talis em̄
remanet dux/ non ſub nomi-
ne ducis/ ſed in eminētiori. Da
etiā exemplū de canonico/ qui
aſſumit̃ in epiſcopū/ et de epi-
ſcopo q aſſumit̃ in ſummū pō-
tificem. Un̄ glo. interli. ſuꝑ pre
dicto verbo/ religione ꝑpetua:
dicit ꝙ religio perpetua reli-
gionem Chriſtianā ſignificat.
Igitur tam Aaron ꝗ̄ filij eius
fuerūt ſacerdotes dei religiōe
perpetua/ quantū ad rem quā
ſignificabat eorū ſacerdotiū:
vt dicit Augu. ſuꝑ illud qđ ſu
pra dictū eſt/ videlicet. xij. ca.
Celebrabitis hāc diē ſolennē
dn̄o/ in generationibꝰ veſtris
cultu ſempiterno.
¶ Quintum dubiū eſt de cōſe-
cratiōe ſummi ſacerdotis poſt
mortē Moyſi ⁊ Aaron/ videli-
cet a quo fiebat. Et quidem de
Eleazaro primogenito ipſius
Aaron/ legit̃ Nume. xx. ꝙ mor
tuo dicto Aaron. Moyſes de
mandato dn̄i tulit veſtem eiꝰ/
et ea induit dictū Eleazarum.
Per qđ ſufficienter innuit̃/ ꝙ
de volūtate dn̄i ſucceſſerit pa-
tri ſuo in ſummū ſacerdotē. Si
aūt ſiue pluri/ vel cū ſimili cō-
ſecratione/ qua cōſecratꝰ fue-
rat pater eiꝰ a Moyſe/ textus
nihil dicit. Uidet̃ tn̄ ꝙ cū ſimi
li cōſecratione. Nā ꝑdicta for-
ma cōſecrationis Aaron/ fue-
rat a deo data ipſi Moyſi/ pro
eo et poſteris pōtificibus ſum-
mis. Nunc ergo eſt queſtio de
alijs pontificibꝰ/ q ſucceſſerūt
ꝑdicto Eleazaro/ a quo ſc3 cō-
ſecrabāt̃? Circa hoc ergo qdā
voluerūt dicere/ ꝙ cōſecrabāt̃
a regibꝰ/ ꝓ eo ꝙ legit̃. iij. Re.
viij. ꝙ Salomon ſtatim poſtq;
factꝰ eſt rex/ eiecit Abiathar:
vt nō eſſet ſacerdos dn̄i/ ⁊ con
ſtituit Sadoch ſacerdotem ꝓ
eo. Sed ꝟba iſta non ſonāt ꝙ
rex Salomon ꝯſecrauerit ipm̄
in pontificē: ſed ꝙ reſtituerit
ei ſummū ſacerdotiū/ qđ illi iu
re debebat̃/ et non Abiathar.
Jus tn̄ illđ fuerat ſopitū ſiue
a dn̄o ablatū ꝓpter de domo
Hely/ a quo deſcēdit dictꝰ Sa
doch: ⁊ hoc ꝓpter peccatū qđ
habuit in negligentia puniēdi
filios ſuos Ofni ⁊ Phinees: vt
dicit̃. j. Reg. ij. Et eſt ſimile de
aliquibꝰ regibꝰ Frācie/ q vi ar
morū repoſuerūt nōnullos pō-
tifices Romanos in ſede ſua/ a
qua prius eiecti fuerāt: ⁊ tamē
nullus diceret ꝙ ꝓpterea ha-
beāt authoritatē/ aut poteſta-
tem eos cōſecrādi. Probabili-
ter ḡ poteſt dici/ ꝙ ſicut nunc
archiepiſcopꝰ conſecrat̃ a ſuis
ſuffraganeis/ ⁊ ordinat̃: vt pa-
tet diſtin. lxvj. archiepiſcopꝰ.
Et ſimiliter Romanꝰ pontifex
ordinat̃ ⁊ bn̄dicit̃ ab epiſcopo
Hoſtien. ita ⁊ tunc ſummꝰ ſa-
cerdos conſecrabatur ab infe-
rioribus ſacerdotibus.
¶ Sextū dubiū orit̃ ꝓpt̃ illud
ꝟbū: Tolle vitulū de armēto/
⁊ arietes duos. querit̃ ḡ cur in
ſacrificijs Judeorū ſit tam fre
quē3 mētio de vitulo ⁊ ariete?
Reſpōſio/ vt nō poſſent ſe excu
ſare ſuꝑ impoſſibilitate rei of-
ferende. Hec em̄ duo genera
animaliū/ videlicet vitulus et
aries erāt valde coia apđ eos/
⁊ ſignāter ariete3: ita vt dicāt
qdā/ ꝙ arietes ī terra ꝓmiſſio
nis bis in anno concipiāt ⁊ pa
riant. Et in ſignū huiꝰ vbi ꝑci-
piebāt̃ offerre vnū vitulū tm̄/
iubebantur offerre duos arie-
tes.

tes. Et huic dicto alludit illḋ
p̄ſal. Queſeoꝝ feroſe / abundā
tes in egreſſibus ſuis.

¶ Septimū dubiū orit̃ ꝓpter
illud verbū: Septē dieb⁹ vtet̃
illa / ſcʒ veſte pōtificali / ꝗ pōti-
fex fuerit cōſtitut⁹ ꝓ eo. Que-
rit̃ ḡ vtrū ipſe Aarō fuerit ad
hoc aſtrict⁹. Uidetur ꝙ nō / ſed
tm̄ ſucceſſores ei⁹ / hoc em̄ vi-
det̃ innuere text⁹. Dicendū / ꝙ
ad hoc etiā obligabatur ipſe
Aaron poſt cōſecrationē ſuā:
vt ſcʒ facto ⁊ oꝑe p̄beret futu-
ris pontificib⁹ ritū ⁊ formā ita
agēdi. Sicut ⁊ hodie epiſcop⁹
in cōſecratiōe ſacerdotū / cōſe-
crat Chriſti corp⁹ ⁊ ſanguinē /
celebrādo diuina: vt ſic nouos
ſacerdotes exēplo inſtruat / ꝗli-
ter ⁊ ipſi celebrare debeāt. Et
nota ꝙ p̄dicti ſeptē dies debe-
bant eſſe cōtinui: vt d̄r glo. in-
terli. Nā ꝑ illos ſeptē dies de-
dicabat̃ ſacerdotiū. Nec erat
tunc licitū pōtifici aut ſacerdo
tibus ꝗ cōſecrabant̃ exire ſan-
ctuariū / niſi forte ad horā tm̄:
vtpote propter neceſſaria na-
ture / vel aliquid ſimile.

¶ Octauū dubiū orit̃ ꝓpter il
lud v̾bū: Ueſtē aūt ſanctā qua
vtet̃ Aaron / habebūt filij eius
poſt eū: vt vngantur in ea. Et
iterū poſt pauca: Septē dieb⁹
vtet̃ illa ꝗ pōtifex ꝓ illo fuerit
cōſtitut⁹ ⁊c̃. Querit̃ ḡ quomo-
do talis veſtis potuit tanto tē-
pore cōſeruari in rerū natura:
maxime cum talis ritus fuerit
a Judeis obſeruat⁹ vſ ad ad
uentū Chriſti? Dicendū / ꝙ nō
mirū ſi tanto tēpore fuerit cō-
ſeruata talis veſtis: quia erat
de materia exquiſita ⁊ forti / et
ꝗ nō poterat de facili cōſumi.
Curioſe etiā ⁊ diligēter cuſto-
diebatur intra tabernaculū / ⁊
poſtmodū itra theſauros ⁊ in-
ſignia tēpli. Cū etiā cōe ſit ve-
ſtē inconſutilē dn̄i vſ in ho-
diernū diē cōſeruari / apḋ oppi
dū qḋ Argētoliū d̄r / qḋ eſt ꝓ-
pe Pariſius. Eā em̄ ibidē pro-
prijs oculis conſpexim⁹. Et de
multis alijs legim⁹ / ꝗ vetuſta-
te parū cōſumpta vident̃. For-
ſan em̄ dn̄s voluit hm̄oi veſtē
tanto tēpore cōſeruari / in teſti
moniū ſanctitatꝭ ipſi⁹ Aaron /
qui primitus ea indutus fue-
rat de mandato domini.

¶ Nonū dubiū mouet̃ ꝓpt̃ il-
lud v̾bū: in veſtibulo taberna
culi. Querit̃ ergo ꝗd ꝓprie ſit
veſtibulum / ⁊ vn̄ dicat̃: de quo
ſepe fit mētio in hoc libro / ſimi
liter ⁊ in Leuiti. Dicendū cō-
formiter ad dn̄ʒ patriarchā de
Pal. ꝙ veſtibulū d̄r a veſtio ve
ſtis: q2 veſtiebat tabernaculū.
Ueſtibulū igitur erat exterior
pars tabernaculi / quā nos di-
cimus porticū / ſiue portaliciū.
Dicebat̃ autē veſtibulū / a dea
veſta / cui erat dedicatū. Ul' q2
in tēplo dee Ueſte primo fuit
factū: vel q2 ſcḋm idololatras
in illa parte tēpli idolorū ſole-
bat eſſe imago eius / quaſi dee
Ueſte ſedibulū / vel cū veſta fa
bulū. Ueſta aūt d̄r a veſto / tis /
quedā dea paganoꝝ / ſcʒ terra:
q2 veſtit̃ herbis / et alijs rebus
varijs. Uel Ueſta ſcḋʒ eūdē de
Pal. d̄r a vi / ⁊ ſto ſtas: q2 terra
ſua vi ⁊ natura ſtat. Uirgines
aūt Ueſtales dicebātur ꝗ eidē
dee ſeruiebant. Ueſtibulū etiā
d̄r a ve qḋ eſt ſine / et ſto: q2 in-
traturi i tēplū nō ſtāt in porti-
cu / ſed trāſeunt ad interiorem
partē / ꝗcun modo illa vocet̃ /
ſiue ſancta / ſiue ſctā ſanctorū.

Decimum

¶ Decimū dubiū: ꝗd intelligi
tur per ſanctū ſanctoꝝ: de quo
hic fit mentio? Dicendū / ꝙ ſan
ctū ſanctoꝝ / dicit̃ qḋ eſt de nu
mero ſanctoꝝ / vel d̄r ſanctum
ſanctoꝝ / in comparatione ad
omnia alia / que ad ipſum alta-
re pertinebāt. Uel dicit̃ ſctm̄
ſanctoꝝ .i. ſacrificiorū / ⁊ ſimili
ter ſanctoꝝ miniſtroꝝ. Uñ d̄r
in textu: Omnis qui tetigerit
illud / ſcʒ ad ſacrificādū: ſancti
ficabit̃. q. d. n̄ ȝ debet tangi niſi
a ſacerdotib⁹ pri⁹ ſanctificatꝭ.

¶ Undecimū dubiū mouet̃ ꝓ-
pter illud v̾bū iam p̄teritū / vbi
de ſacerdotib⁹ ait dn̄s: Erūt-
 ſacerdotes mei religione ꝑ-
petua. Circa qḋ querit̃: Utrū
ordo ſacerdotalis legis antiq̄
īprimeret characterē / ſicut et
ordo ſacerdotalis euāgelic⁹?
Dicit̃ ꝓbabiliter / ꝙ ſic. Cū em̄
character nō ſit aliḋ (ſcḋʒ ma
giſtrū ſentē. diſti. iiij. quarti.)
ꝗ ſignū diſtinctiuū / ꝗ fideles
diſtinguunt̃ ab īfidelib⁹: ſicut
patet ꝑ characterē baptiſma-
lem: ſiue quo vnus fidelis di-
ſtinguit̃ ab alio: ſicut patet in
charactere ordinis. Judei aūt
ꝑ circūciſionē diſtinguebātur
ab alijs nationib⁹: et ꝑ ordinē
ſacerdotij ꝗdā ex ipſis differe-
bāt ab alijs / ſicut Leuite ab a-
lijs tribubus: poteſt ꝓbabilit̃
dici / ꝙ tā ꝑ ſuſceptionē circū-
ciſionis / ꝗ ꝑ ſuſceptionē ſacer
dotij imprimebat̃ character /
ſicut modo per baptiſmum / et
per ſuſceptionē ſacri ordinis.

¶ Duodecimū dubiū / cur tam
frequēter i p̄nti capitulo fit mē
tio de vitulo ſacrificādo dn̄o /
de ꝗ etiā ſepe alibi fit mentio /
cū de ſacrificijs Judeoꝝ agit̃.
Cū ei ſit aīal ſtolidū / mirū eſt
ꝙ ipſʒ elegerit ſpecialit̃ dn̄s ī
ſacrificia ſibi offerēda. Dicēdū
ꝙ hoc fecit dn̄s ꝓpt̃ duo. Prio
ꝗdē / vt ſic reuocaret ipſos Ju-
deos a ritu gētiliū / qui in aris
ſuis offerebāt idolis vitulos.
Uidēs ḡ dn̄s ipſos Judeos fa-
ciles ad ſequēdū ritū idolola-
traꝝ / maluit vitulū ꝑ dctōs Ju
deos ſibi offerri / ꝗ idolis. Ali
as nō delectabat̃ / ꝓpt̃ ſe / i tali
imolatiōe vituloꝝ. Propt̃ ꝙ ꝑ
Pſal. ait: Nō accipiā de domo
tua vitulos / ne de gregibus
tuis hircos: q2m̄ mee ſūt oēs fe
re ſyluaꝝ ⁊c̃. Scḋo hoc fecit ī fi
gurā paſſiōis xp̄i / ꝗ fuit vitul⁹
ſaginat⁹ / quē pat̃ iuſſit occidi
in aduētu filij ſui ꝓdigi Luc.
xv. Fuit ḡ xp̄s vitul⁹ ſaginat⁹
.i. plen⁹ pinguedie grāꝝ ⁊ v̾tu
tū / p̄ ceterꝭ alijs hoīʒ / ꝗ nobis
offert̃ cōedend⁹ i mēſa altaris.
De hoc etiā alia figura legit̃
Gene. xviij. de Abrahā / ꝗ cum
puero cucurrit ad armētū / ⁊ i-
de tulit vitulū tenerrimū. Ap-
plicatio eſt facilis ex dictis.

¶ Moralit̃ ⁊ p̄rio / ſicut pʒ ex p̄-
cedētib⁹ / volēs dn̄s dedicare ⁊
cōſecrare ſibi ſacerdotes legꝭ /
p̄cepit occidi vnū vitulū / ⁊ du-
os arietes / ⁊ cornua altarꝭ ipſo
rū ſāguie tīgi. Aarōq ⁊ filioꝝ
ei⁹ aurē dextrā / pollicē pedꝭ
⁊ man⁹ dextre ſāguie ꝑfundit̃
⁊ veſtes eoꝝ ſāguie aſpgi / ⁊ re-
liquū ſāguinē iuxͣ baſim altarꝭ
effūdi. Ipſe v̾o vitul⁹ ex caſtra
debebat cremari. Sic de⁹ pat̃
qn̄ voluit ſacerdotes .i. fideles
ſpecialit̃ dedicari / fecit occidi
xp̄ʒ ꝑ Moyſen .i. ꝑ ppl'ʒ Judeo
rū / ꝗ ſcʒ xp̄s d̄r vitul⁹ ſingula-
rit̃ ꝓpt̃ vnitatē ꝑſone. d̄r etiā
duplex aries / ꝓpt̃ duplicitatē
nature: diuie ſcʒ / ⁊ hūane. Hic

etiam

etiā vitulum voluit deus pater
corporaliter occidi: ⁊ extra ca-
ſtra/id eſt/extra Hieruſalē/im-
molari. Igitur ſi domino con-
ſecrari ſpiritualiter voluerim⁹/
neceſſe eſt ꝙ ſanguine benedi
cte paſſionis ſue/per cōpaſſio-
nem ⁊ deuotionē tingamur: et
ꝙ pollex pedis/id eſt/affectio:
⁊ pollex man⁹/id eſt/operatio:
extremū auris/id eſt/attentio:
veſtis exterior/id eſt/ conuerſa
tio: inde ſpiritualiter aſpgāt.
Item ꝙ iſte ſanguis.i.iſta ſan-
guinis cōpaſſio ſup cornua al-
taris:id eſt / ſuper affectiones
et deſideria cordis / vel ſuper
cornua:id eſt/ ſup baſim ipſi⁹:
id eſt/ ſuper ſubditos ⁊ inferio
res generaliter effundat. Sic
enim erimus domino cōſecra-
ti/⁊ ad miniſtrandū ſibi in ec-
cleſia ſeu ad immolationē bo-
noꝝ operum digni facti. Ideo
bene ſcribitur Hebre.ix.ꝙ ſan
guis Chriſti emundauit cōſciē
tias noſtras ab operibus mor-
tuis. Et eſt hic aduertendū ꝙ
iſta expoſitio partim eſt alle-
goricalis/⁊ partim moralis/et
eſt de mente fratris Petri Ber
chorieñ.

¶Moraliter ⁊ ſecūdo: Per vi
tulum de armēto / intelligitur
fides catholica:et per duos a-
rietes/charitas duplex:videli-
cet dei ⁊ proximi. Hec em̄ duo
(ſcʒ fidē ⁊ charitatē)debemus
domino om̄i die offerre in cor
dibus noſtris. Oportet tamen
vt iſti duo arietes ſint immacu
lati: vt ſcilʒ ſincere diligamus
deum propter ſeipſum et ſuper
omnia:⁊ non quia nobis bene-
ficus/niſi forſan minus princi-
paliter. Item oportet vt ſimul
offeram⁹ panes azimos et abſ-
ꝙ fermento.i.bona opera/que
ſint abſꝙ fermento malitie et
nequitie:⁊ cruſtulam.i.duram
⁊ aſperam cordis contritionē/
que conſperſa ſit oleo pietatis
et ꝯpaſſionis ad pauperes. Itē
neceſſe eſt vt cuncta iſta facia-
mus cum ſimila triticea.i. cum
recta intētione/ ⁊ poſita in ca-
niſtro conſcientie bone/hec of-
feramus domino. Tandem au
tem/ſcʒ in mortis articulo/ hec
que prediximus applicabūtur
ad oſtium tabernaculi teſtimo
nij:id eſt/coram domino/ vt ꝓ
his omnibus reddat nobis co
pioſa merces in celis.

¶Moralit̄ et tertio: iuxta im-
molationem vituli notandū/ꝙ
per vitulum/ qui non vult niſi
ſaltare ⁊ currere: intelligit̄ iu-
uentus/que communiter fatua
eſt:que etiam non q̄rit niſi de-
litias ſuas/ male preuidens fu
tura. Tunc autem tollitur vi-
tulus de armēto / quando me-
diante gratia dei trahitur ali-
quis iuuenis de mūdo/ ⁊ intro
ducitur in clauſtro bene regu-
lato:vbi immolatur domino ꝑ
modū holocauſti. i. totaliter.
Nam de voluntate ſua facit ſa
crificium domino/per votū ob-
edientie. De corpore ſuo/ꝑ vo-
tum caſtitatis:de reb⁹ vero ſe-
culi/per votū paupertatis. Ni-
hil ergo in predicto vitulo re-
manet quod nō comburatur et
offeratur deo.

¶Moralit̄ ⁊ quarto. Per cru-
ſtulam/que eſt panis modicus
⁊ valde tenuis/ita ꝙ totum eſt
cruſta/ q̄ gallice dicitur crepe/
vt dicit dn̄s Hugo Cardin. in-
telligitur penitētia/ que eſt pa
nis

nis quo reficiuntur veri peni-
tentes:et hoc in via/que ducit
ad vitam/ne deficiāt in ea. De
quo pane loquitur Pſalmiſta/
alloquens dictos penitētes/et
dicēs: Surgite (vos ſupple pec
catores)poſtꝙ ſederitꝭ(ſupple
in peccatis veſtris)qui(ſcilicet
nunc) manducatis panē dolo-
ris. Iſte autem panis eſt valde
tenuis reſpectu grauitatis cul
pe commiſſe: quia vt habetur
Eccli.xj. Malitia hore obliui-
onē facit luxurie magne. q. d.
Malitia pene tēporalis et bre-
uis aſſumpte hic propter deū/
facit eum obliuiſci omniū ini-
quitatum noſtrarum:ita vt vl-
terius de illis non recordetur
ad puniēdum eas eternaliter/
nec forte tēporaliter. Ezechie.
xviij. In quacunꝙ hora inge-
muerit peccator / omnium ⁊c.
Et hoc eſt cōtra illos blaſphe-
mos hereticos/qui dicunt deū
iniuſtum ⁊ crudelem in puniē-
dis delictis: in quorum perſo-
na loquitur Iob.vj. Utinā ap-
penderentur peccata mea/ qui
bus iram merui / et calamitas
quā patior i ſtatera:quaſi are-
na maris hec grauior appare-
ret. Sed ad propoſitū redeū-
tes/non obſtante ꝙ dicta cru-
ſtula panis penitentie ſit modi
ciſſima et tenuiſſima/reſpectu
culpe commiſſe:pauciſſimi ta-
men reperiuntur qui velint de
illa edere/⁊ ſacrificiū inde do-
mino offerre.

¶Moraliter ⁊ quīto: Per hoc
ꝙ hic mandatur ꝙ cruſtula ſit
oleo conſperſa:⁊ ſic de multis
alijs oblationibus/que in lege
offerebantur domino/deſigna
tur ꝙ nullum ſacrificiū eſt deo
acceptū in lege gratie/ niſi fue
rit oleo gratie diuine conſper-
ſum. Poſſumus etiam iſtud re-
ferre ad oleū deuotionis/ quo
ad deum:⁊ pietatis/quo ad ꝓ-
ximum. Iſto enim duplici oleo
debet conſpergi ⁊ inungi mēs
cuiuſlibet deuoti Chriſtiani/ſi
cupit ſuum ſacrificium redde-
re deo acceptū. Sed aduerten
dum ꝙ ſunt nonnulli qui exte-
rius videntur conſperſi iſto du
plici oleo/qui tamē a parte rei
non ſunt interius vncti: vt ſunt
hypocrite / qui om̄ia opera ſua
faciunt coram hominib⁹/ vt vi
deantur ab eis:vt habet̄ Mat.
vj. Et tales cōparat dominus
Matt.xxiij.ſepulchris dealba-
tis/que exterius videntur pul-
chra/ſed interi⁹ plena ſunt oſ-
ſibus mortuorū/⁊ fetore / atꝙ
putredine.

¶Moraliter ⁊. vj. iuxta illud
verbū: Cūꝙ laueris patrē cū
filijs: notandum ꝙ hoc poteſt
intelligi de lotione interiori/⁊
a peccato: que effectiue ⁊ prin
cipaliter fit a deo/ miniſterialr̄
autem a miniſtro eccleſie/ ſiue
in baptiſmo/ ſiue in confeſſio-
ne. Et notāter premittit patrē
in dicta lotione: deinde ſubdit
filios/ quia vbi pater infidelis
non vellet lauari in baptiſmo/
nec ſimiliter filios ſuos adhuc
paruulos ⁊ degentes ſub tute-
la ei⁹/nō debēt eo inuito laua-
ri in baptiſmo:⁊ hoc ſm̄ beatū
Thomam. Secus aūt vbi ſunt
doli capaces. Qꝫ ſi ſit queſtio
de ſecūda lotione/ que ſcʒ fit in
ſacramentali cōfeſſione/ bonū
eſt ⁊ decens vt pater fidelis in
hac lotione p̄cedat filios ſuos/
tanꝙ exēplum ſaluberrimū il-
lis

lis prebens. Nota exemplũ qđ
ponit Plin. ĩ natu. hiſto. li. viii.
c. j. quod intitulatur de anima
libus terreſtribꝰ. Ibi enĩ dicit
de elephãtibus / ꝙ in omni lu=
na noua accedunt cum ſuis fe=
tibus ad flumina: ibiq; ſe puri=
ficant et aqua circumſpergunt
vndiq;. Quo facto ſalutato ſi=
dere / id eſt luna / ſi nox fuerit:
aut ſole ſi dies fuerit / ad ſiluas
cum dictis fetibus reuertũtur:
vitulos fatigatos pre ſe feren=
tes. hec Plinius vbi ſupra. Ap
plicatio eſt facilis. Ecce igitur
ſpiritualis lotio patris cum fi=
lijs. Quod autem ſequitur: in=
dues Aaron veſtimentis ſuis:
de quibꝰ in textu. Similiter et
filios eius / facit ad precedens
propoſitum. Nam poſtq̃ pater
eſt lotus cum filijs ſuis / adhuc
reſtat vt induantur tam pater
q̃ filij veſtimẽtis ſpiritualibꝰ /
virtutũ ſcz ⁊ gratiarũ: vt tãdẽ
poſſint aſtare corã dño in illo
celeſti tabernaculo: de quo pſ.
pre admiratione loquens / ait:
Dñe / quis habitabit in taber=
naculo tuo? ⁊c.

¶ Moralr̃ ⁊. vij. iuxta illđ ver
bum: Imponentq; Aarõ ⁊ filij
eius manus ſuꝑ caput eius: no
tandũ ꝙ ꝑ hoc verbũ deſignat̃
ꝙ tam prelati ⁊ maiores / q̃ in=
feriores debẽt in ꝓpria offerre
ſacrificium domino / pro ſalute
ſua ⁊ ſubditoꝝ / ponendo manũ
ad paſtam: vt vulgo dr̃. Alias /
vt habet̃. ij. Theſſ. iij. qui non
laborat / nõ manducet. Hoc au
tem tangit viſceraliter multos
ꝑlatos maiores / ⁊ curatos / qui
cõmittunt curã gregis ſui qui
buſdã vicarijs / ſiue (vt clare lo
quar) firmarijs: vt perãpliꝰ va
cẽt ocio / ſiue voluptatibꝰ ſuis.
Sed cũ beneficiũ detur ꝓpter
officiũ / non bene video quo iu
re tales faciant fructus benefi
ciorum ſuorum ſuos: cũ tamen
interdum ſint magni. Hi enim
ſunt illi de q̃bus Apoſt. vbi. ſ.
loquitur / dicens: Audiuimus
enim inter vos quoſdam ambu
lantes in quiete / nihil operan=
tes / ſed curioſe agentes. Seq̃=
tur: His autem qui eiuſmodi
ſunt / denunciamus / ⁊ obſecra=
mus in dño Jeſu Chriſto / vt cũ
ſilentio operantes / ſuũ panem
mãducẽt. De predictis ergo fi=
guratiue dr̃ Job. j. Boues ara=
bant / ⁊ aſine paſcebãtur iuxta
eos. Et bene dicit aſine: qꝛ ma
gna pars prelatorũ moderno=
rum (ſalua reuerentia authori=
tatis / ⁊ prelature) poteſt voca=
ri aſinina / propter defectũ bo=
ne doctrine. Abſit tamẽ vt po=
nam vlterius in celũ os meum /
ſiue vt tangã Chriſtos dñi. A=
modo igitur non vereãtur ꝑla
ti eccleſie ⁊ paſtores animarũ
ponere manus ſuꝑ caput vitu=
li / per adminiſtrationem ſacra
menti penitentie / ⁊ alioꝝ / ꝓut
requirit ipſorum officium. Sic
enim agebãt egregij illi paſto=
res primitiue eccleſie / vcz apl̃i:
de quibus legitur Actu. viij. ꝙ
imponebãt manus ſuper illos /
⁊ accipiebant ſpiritũ ſanctum.

¶ Moraliter ⁊. viij. notãdum
iuxta illđ verbũ: Sumes ⁊ ad=
ipem totũ ⁊c. notandũ ꝙ ꝑ hec
interiora vituli / que offerenda
erant dño / ⁊ ſignanter ꝑ adipẽ
totũ / ſignificat̃ ꝙ debemꝰ illi
offerre / ⁊ ad ipſum referre totã
pinguedinẽ deuotionis cordiũ
noſtrorum: ſi ſentimus eam ha
bere:

bere: ⁊ pro ea illi ingentes gra
tias habere / recognoſcẽtes ꝙ
omne datũ optimum / et omne
donum perfectũ / deſurſum eſt /
deſcendens a patre luminũ: vt
habetur Jacob. j. atq; eam in=
cendere per dilectionem dei ſu
per omnia. Sed ſunt nõnulli q̃
faciũt ſicut aliq̃ ſerui / q̃ faciũt
offas in olla / ſiue in poto q̃ per
talẽ modum exhauriũt inde to
tam pinguedinẽ / priuſq̃ veniat
dñs: ⁊ tunc dant illi offam ſine
debita pinguedine / cũ ponit ſe
ad mẽſam: de quo grauiter in=
dignatur. Alij autẽ ſerui per=
mittunt ignẽ de camino ita in=
ualeſcere / ꝙ tota pinguedo ef
fundit̃ de olla. Sic aliq̃ habẽt
cor ita implicatum mũdo / ꝙ fa
ciũt ibi offas. Non enim vident
mulierẽ / quam ſtatim non cõcu
piſcent. Alij autem permittũt
calorẽ temptationũ carnaliũ in=
tm̃ inualeſcere ꝙ quicq̃d boni
habẽt in corde / mox effunditur
per peccatũ. Cõtra aũt vtroſq;
loquitur Pſalm̃. dicens: Sicut
adipe et pinguedine repleatur
anima mea.

¶ Moralr̃ ⁊. viij. iuxta illđ ver
bum qđ immediate ſeq̃tur poſt
ꝑdicta / in quo dr̃: Carnes vero
vituli / ⁊ coriũ / ⁊ fimũ / cõbures
⁊c. notandũ ꝙ per carnes vitu
li / intelligũtur immũde cogita
tiones: per coriũ autẽ / ſiue pel
lem / inhoneſta exterior ꝯuerſa
tio: ꝑ fimũ vero inordinata de=
lectatio. Hec enĩ tria debemus
cõburere cum igne cõtritionis
⁊ penitẽtie: de quo Luc. xij. di
xit Saluator: Ignẽ veni mitte=
re in terram. i. inducere ⁊ inui=
tare hoĩes ad penitẽtiã / dicẽs
Matt. iiij. Penitẽtiã agite / ap
propinquabit enĩ regnũ celo=
rum: ſi ſupple ita feceritis. Et
q̃d volo niſi vt ardeat. i. conſu=
mat peccata. Sed vbi debet fie
ri ꝑdicta crematio? Profecto
extra caſtra. i. extra celũ / ſcz in
ꝑſenti vita. Non enĩ celũ eſt lo
cus cremandi peccata / nec pe=
nitendi / ſed gaudẽdi: iuxta illđ
Eccles. iij. Tempus flẽdi / ⁊ tẽ=
pus ridendi. Cui dicto ſapien=
tis alludit illud Pſal. Euntes
ibant / ⁊ flebant / ſupple veri pe
nitentes: ⁊ hoc in preſenti: Ve=
nientes autem venĩet cũ exul=
tatione (ſcz in futuro) portãtes
manipulos ſuos. Bene ergo di
ctũ eſt / ꝙ cõbuſtio triũ ꝑdicto=
rum debet fieri extra caſtra.

¶ Moraliter ⁊. x. Per tria ꝑdi
cta poſſunt intelligi tria gene=
ralia peccata: que ſunt / luxu=
ria / auaritia / ſuperbia: qꝛ vt ha
betur. j. Joã. ij. Omne quod eſt
in mundo / concupiſcentia car=
nis eſt / et concupiſcentia ocu=
lorum / ⁊ ſuperbia vite. Nã per
carnes ĩtelligitur luxuria / que
reddit hominem totum carna=
lem / ita vt non poſſit commode
intendere ſpiritualibꝰ. Per co=
rium autẽ / ſiue pellem / deſigna
tur auaritia: quia ſicut corium
denudatur pilis / ſic homo aua
rus in morte denudatur bonis
que non poteſt ſecum portare.
Job. xxvij. Diues cum dormie=
rit / nihil ſecũ auferet: aperiet
oculos ſuos / ⁊ nihil iueniet. Et
in Pſal. Diues cum interierit /
non ſumet omnia: neq; deſcen=
det cum eo gloria eius. Per fi=
mum autẽ intelligitur ſuꝑbia:
qꝛ gloria mundi tranſit vt flos
herbe / ex qua fit fimꝰ. Hec igit̃
tria que ſunt carnes / corium /
⁊ fimus

⁊ fimus. ſ. luxuria/ auaritia/ ſu=
perbia debemus cōburere ex=
tra caſtra. i. in preſenti: et hoc
igne doloroſe contritionis/ et
acerbe penitētie/ ne pro his cō
tingat nos comburi in igne in=
fernali qui nunꝙ̄ extinguetur:
vt habetur Eſa. lxvj.

¶ Moraliter ⁊ vndecimo: Per
arietem/ qui hic iubetur immo
lari domino in cōſecratione ſa
cerdotis legis/ deſignatur vite
puritas/ que requiritur in ſacer=
dotibus noue legis/ tam maio
ribus ꝙ̄ minoribꝰ. Unde ſupra
xix. c. Sacerdotes qui accedūt
ad dominum/ ſanctificentur ne
percutiat eos: ⁊ ſi non ſemꝑ tē=
poraliter/ ſemper tamē eterna=
liter: quod intelligēdum eſt de
decedētibus cū mortali pecca=
to. Uel dic/ ꝙ per arietem/ ſiue
veruecem. gall. belin/ recte de=
ſignant̄ paſtores eccleſie. Uer
uex enim/ cornibꝰ ⁊ capite pu=
gnat contra alium: ita ⁊ eccl'ie
prelati debent verbo ſane do=
ctrine pugnare contra hereti=
cos/ ⁊ tyrānos/ atꝙ̄ ceteros ꝑ=
ſecutores eccleſie: qꝛ vnicuiꝙ̄
tali ꝑlato dicit dn̄s illud Hie=
re. j. Ecce ego dedi te in ciuita
tem munitam/ ⁊ in columnam
ferream/ ⁊ in murum eneum ſu
per omnem terram. Qui em̄ nō
eſt paratus tempore ⁊ loco ita
facere/ non debet prelaturam
aſſumere. Unde Eccli. vij. No=
li q̄rere fieri iudex/ niſi valeas
virtute irrumpere iniquitates:
ne forte extimeſcas faciem po=
tentis/ ⁊ ponas ſcādalum in a=
gilitate tua. Nota quomodo in
figuram huius Aarō oppoſuit
ſe igni/ ꝓ populo ſaluādo. Nu=
meri. xvj. Item Sapien̄. xviij.
Sed prohdolor multis arieti=
bus/ id eſt prelatꝫ/ poteſt recte
obijci illud Ezech. xiij. Nō aſ=
cēdiſtis ex aduerſo/ neꝙ̄ oppo
ſuiſtis murum ꝓ domo Iſrael:
vt ſtaretis in prelio in die dn̄i.
De talibus etiam poteſt dici il
lud Eſa. lvj. Speculatores eius
ceci omnes/ neſcierunt vniuer=
ſi/ canes muti non valentes la
trare/ videntes vana/ dormien
tes ⁊ amantes ſomnia/ ⁊ canes
impudētiſſimi neſcierunt ſatu=
ritatem. Ipſi paſtores ignora=
uerunt intelligētiam. Omnes
in viā ſuā declinauerunt/ vnuſ=
quiſꝙ̄ ad auaritiam ſuā/ a ſum
mo vſꝙ̄ ad nouiſſimū. Hec ibi.
Et ꝑfecto videmus hodie hec
omnia impleta in multis prela
tis eccleſie/ qui nolūt ſe intro=
mittere in propria de eliminā=
dis et impugnandis hereticis
Lutheranis: ⁊ hoc forſan ꝓpt̄
labores et expenſas vitandas/
aut ne incurrant indignationē
potentum ⁊ fautorum dictorū
hereticorum. Unde vt cū qua=
dam palliatione manꝰ ſuas la=
uent/ totum committunt ſuis
vicarijs.

¶ Moraliter ⁊ duodecimo: iu
xta illud: Septē diebꝰ vtet̄ il=
la/ ſcꝫ veſte ſancta/ qui pōtifex
pro eo fuerit cōſtitutus ⁊c̄. no=
tandum ꝙ per veſtem ſanctam
intelligit̄ veſtis gratie: qua in=
duitur (vt pie credit̄) om̄is pō
tifex in die conſecrationis ſue:
⁊ ſimiliter om̄is ſacerdos cum
primū ordinatur ab epiſcopo.
Tūc em̄ pie creditur/ ꝙ nemo
ſit immemor ſue ſalutis. Sed
quid eſt ꝙ oportet omnē pon=
tificem ſeptē diebus vti veſte
ſancta/ niſi quia pōtifices ⁊ ce=
teri ſacerdotes debent ſemper
indui veſte ſancte conuerſatio
nis/ ⁊ honeſte exemplaritatis.
Hoc aūt innuitur per numerū
ſeptem dierum: quia oēs dies
vite preſentis clauduntur ſe=
ptem diebꝰ. Unde ⁊ poſt ſepti=
mū diē fit repetitio preceden=
tium. Et hoc eſt cōtra multos
tales/ qui in principio ſue ordi
nationis videntur iam perue=
niſſe vſꝙ̄ ad mirabilia: qui tn̄
nō multo retrocedūt more can=
cri vſꝙ̄ ad defecit in ſalutare
tuū anima mea. Audiant igit̄
tales/ ⁊ corde itelligāt dn̄m di
centem Luce. ix. Nemo mittēs
manū ad aratrū/ ⁊ reſpiciēs re
tro/ aptꝰ eſt regno dei. Debēt
igitur tā pōtifices/ ꝙ̄ ceteri ſa
cerdotes diligenter cuſtodire
veſtem ſanctam qua primū in=
duti ſunt: ⁊ ea vti ſeptē diebus
cōtinuis. i. toto tempore vite
ſue/ ne forte in articulo mortis
merito illis improperetur illō
Matt. xxij. Amice/ quomodo
huc intraſti nō habens veſtem
nuptialē: i. ſacerdotalē. Nota
quō pōtifices inhumantur cū
veſte pōtificali: et ſilr ſacerdo=
tes cū ſacerdotali: ꝑ qō innui=
tur predictum propoſitum.

¶ Moraliter ⁊ decimotertio/
ꝑ hoc ꝙ ſacrificium Iudeorū/
(qō ꝯſiſtebat in panibꝰ aut car
nibus) debebat eodē die come
di: vbi vero alique reliquie re=
manebāt vſꝙ̄ in craſtinū: tunc
debebāt igne cremari: denota
tur/ ꝙ debemꝰ in die vite nr̄e
ꝑ̄ſentis ꝑficere ſacrificiū peni=
tētie ꝓ peccatis nr̄is: ꝙ tale
ſacrificiū ꝓdeſt ad duo. Eſt em̄
meritoriū ⁊ ſatiſfactoriū. Qꝫ ſi
q̄d inde remāſerit in diē alte=
rū. i. poſt mortē: tūc totū illud
igne cōburet̄: vꝫ i purgatorio.
Nā ignis ille purgatorij non
nouit cōburere/ niſi reliquias
penitētie: q̄ i ꝑ̄ſenti debuit cō=
pleri/ ⁊ non fuit completa.

¶ Moralit̄ ⁊ decimoquarto/
iuxta illud: Septē diebꝰ cōſe=
crabis manꝰ eorū. ſ. ſacerdo=
tū. Notandū/ ꝙ manꝰ ſacerdo=
tū tripliciter ſanctificari intel
ligūtur. Primo quidē ꝑ ceſſa=
tionē mali. Scḋo/ ꝑ operatio=
nē boni: ⁊ ꝑ̄ſertim ꝑ dationem
elemoſyne. Et iſtis duobꝰ mo
dis debēt manꝰ oīm ḡnaliter
cōſecrari dn̄o. Pſal. Declina a
malo/ ⁊ fac bonum. Si ei laici
debeāt hec duo opera iuſtitie
facere/ peramplius ad hec te=
nent̄ clerici. Et tamen multi ex
illis inueniūt̄ tardiores ⁊ dif=
ficiliores ad hec duo/ ꝙ̄ ſint
multi laici. Tertio manꝰ ſacer
dotum dicuntur ſpecialiter cō
ſecrari dn̄o/ quando debite et
religioſe exequunt̄ q̄ ſunt ſui
officij: ſiue diuina ſoluendo/ ſi
ue diuina celebrando/ ſiue di=
uina alijs miniſtrando: ⁊ hoc
non ſolū vno die/ et ad tēpus:
ſed diebꝰ ſeptē. i. ſemꝑ: qꝛ poſt
ſeptimū diē non fit niſi repeti=
tio ꝑ̄cedentiū: vt iā dictū eſt.

¶ Moraliter et decimoquīto:
iuxta illō: Hoc eſt qō facies in
altari. Agnos duos anniculos
per ſingulos dies ⁊c̄. Notādū
ꝙ hos duos agnos/ q̄ iubētur
dn̄o immolari omni die/ intel=
ligit̄ multitudo totius populi
Chriſtiani: q̄ ſi boni eſſent/ de=
berent ſe dedicare dn̄o in om̄i
tēpore. Un̄ Pſal. Benedicā do
minum/ ſcꝫ bene operando/ in
omni tēpore. Un̄ ꝑ agnū matu

tinū deſignat̄ iuuentus/ q̄ de-
dicāda eſt dn̄o ꝑ deuotū famu
latū: q2 vt dr̄ Threñ. iij. Bonū
erit viro cū portauerit iugum
dn̄i ab adoleſcentia ſua. Et
Prouerb. xxij. Adoleſcēs am-
bulās iuxta viā ſuā: etiā cū ſe-
nuerit nō recedet ab ea. Quia
vt dr̄ Hier. xiij. Si ethiops po
teſt mutare pellē ſuā/ ⁊ pardus
varietates ſuas: ſic et vos cum
didiceritis malū. Dicat ergo a-
doleſcēs ad dn̄m/ ⁊ ope adim-
pleat/ illud Pſal. Fortitudinē
meā ad te cuſtodiā. Et ſic pa-
tet: q̄d ſignificet̄ per agnū ma
tutinū. Un̄ etiā Prouerb. viij.
dicit ſapiētia īcreata. Qui ma-
ne vigilauerit ad me/ inueniēt
me. Per agnū aūt veſpertinū/
q̄ ſimiliter iubet̄ dn̄o immola
ri: deſignat̄ ſenect⁹ q̄ ſimiliter
debet dn̄o offerri ꝑ exercitiū
bonoꝝ operū. Hoc aūt poteſt
dupliciter fieri. Primo quidē
cōtinuādo immolationē matu
tinā vſq; ad veſpertinā: ſicut
perfecti faciunt: q̄ proſperant̄
ſemꝑ de bono ī meli⁹/ ⁊ de vir-
tute in virtutē: donec videat̄
ab eis de⁹ deorū in Sion. Se-
cūdo vero ꝑ aſſumptionem bo
ne vite/ vt q̄ prius fuit malus:
ſaltim ī ſuo occaſu incipiat fie
ri bonus: q2 vt vulgo dr̄. Me-
li⁹ eſt tarde/ q̄ nūq̄. Unde ta
lib⁹ ꝓmittit dn̄s veniā. Eze-
chiel. xviij. dicēs: In quacūq;
hora ingemuerit peccator/ om-
niū ⁊c. In cui⁹ etiā figurā illis
q̄ hora vndecima miſſi ſunt in
vineā/ ⁊ q̄ tantū vna hora ope
rati ſunt/ reddita eſt merces a
patrefamilias. Mat. xx. Nā vt
dicit Auguſt. in lib. de penitē
tia. Et ſimiliter ponitur de pe-
dr̄. vij/ nullus. nō eſt deſperan-
dū de ſalute illius/ q̄ in fine vi-
te ſue cōuertit̄ ad dn̄m: q2 peni
tētia ſi in extremo vite hiatu
venerit/ ſanat et liberat. Hec
Auguſt. Uerū q̄ dicit huiuſ-
modi cōuerſionē veſpertinā et
ſerotinā valde dubiam. Pro-
pter quod cōſulit vt peccator
non expectet cōuerti ad dn̄m
vſq; ī finē vite: ſed quātocyus
hoc agat: ⁊ quandiu habet op
portunitatem bonam.

¶ Allegorice et primo/ per cō
ſecrationem Aaron ⁊ filiorum
eius/ de qua hic agit̄: prefigu-
rata fuit cōſecratio miniſtroꝝ
eccleſie/ tā maiorū q̄ minorū.
Nam ſicut illi in primis ⁊ ante
oīa ad Moyſen applicabātur:
vt dictū eſt in principio capitu
li p̄cedētis: ita ⁊ hodie q̄ volūt
ad ſacros ordines ꝓmoueri/ et
dn̄o cōſecrari/ debēt primo ad
tabernaculū applicari/ ꝑ maio
rum autē coꝝ officiarioꝝ exa-
minationē. Deinde illi lauabā-
tur aqua. Sic ⁊ iſti cōfeſſione
lachrymoſa/ que debet ſemꝑ
p̄cedere ſuſceptionē cuiuſcūq;
alterius ſacramēti/ dēpto ba-
ptiſmo/ q̄ eſt ianua alioꝝ ſacra
mentoꝝ. Cōſequenter illi certis
veſtibus induebātur: ita ⁊ iſti
debent tunica linea indui per
interiorē mundiciā. Itē illi vte
bantur feminalibus: ſic et iſti
(ſaltim in eccleſia occidētali)
debēt obſeruare cōtinentiam
exteriorē ⁊ corporalē. Illi vte
bantur et cingebant̄ baltheo:
ſic ⁊ iſti ꝓ poſſe ſuo debēt cin-
gere renes ſuos ꝑ repreſſionē
motuū carnalium: dicētes ad
dn̄z illō Pſal. Ure renes meos
⁊ cor meum. Illi habebant tu-

nicam hiacinthinā cum tintin
nabulis. Sic ⁊ iſti debēt habe-
re celeſtē cōuerſationē cum di
uina laude/ in perſolutione di-
uini officij: illi habebant ratio
nale deſuꝑ/ ſic ⁊ iſti debēt ha-
bere diſcretionē ⁊ prudentiam
in agēdis/ ſeu cōſulendis quo
ad ſubditos. Item illi in dicto
rationali debebāt habere duo
decim lapides precioſos: ſic ⁊
iſti inter ceteros debent firmi-
ter tenere: ⁊ defendere duode-
cim articulos fidei. Itē ī dicto
rationali debebāt inſcribi no-
mina duodecim filioꝝ Iſrael:
ſic ⁊ iſti debēt memoriter reti-
nere exēpla ſcōꝝ patrū/ pari-
ter ⁊ dicta ꝑ deuotā imitatio-
nem. Illi habebant ſuꝑhume-
rale: ſic ⁊ iſti debent indui vir-
tute fortitudinis ⁊ cōſtātie/ cō
tra aduerſa queq;. Tandē illi
vngebantur oleo/ quod eſt ma
gni odoris: ſic ⁊ iſti debent in-
ungi oleo virtutum/ per redun
dantiam bone fame. Illi etiā
aſpergebant̄ vituli occiſi ſan-
guine: ſic ⁊ iſti Chriſti paſſio-
ne/ ꝑ iugē recordationē. Per
hunc igit̄ modū erunt noſtri ſa
cerdotes dn̄o cōſecrati ꝑ per-
fectionē vite: atq; erunt digni
portare mitram/ id eſt/ habere
honorem in populo atq; prela
tionem in eccleſia Chriſti.

¶ Allegorice ⁊. ij. ⁊ conformi
ter ad glo. interl. Iſte ritus cō
ſecrationis ſacerdotalis refe-
rēdus eſt ad Chriſti paſſionē/
in qua immolatus eſt ꝓ nobis/
⁊ ſumus eius ſanguine aſperſi.
Tunc ergo Pilatus tulit vitu-
lum de armēto/ quādo adiudi-
cauit Chriſtū ꝑ vitulum illum:
de quo Luc. xv. legitur prefigu
ratum/ debere ſuſpendi in cru-
ce: ⁊ hoc vt ſatiſfaceret petitio
ni Iudeorum/ dimiſſo Barra-
ba/ viro latrone et homicida.
Per duos autē arietes imma-
culatos/ qui etiam iubebantur
immolari/ intelliguntur Petr⁹
⁊ Paulus (vt dicit de Lyra) q̄
fuerunt duces plebis Chriſtia
ne/ ſicut arietes ſunt duces gre
gis: quorū martyrio conſecra-
ta eſt eccleſia Romana: et con-
ſequēter alie eccleſie. Horum
autem duorum arietū/ vnus to
tus incēſus prefigurauit Pau-
lum/ amore Chriſti totū incen
ſum. Alius vero aries/ de cui⁹
ſanguine tingebatur extremū
auricule: ⁊ pollices manuū/ ac
pedis dextri/ figurauit Petrū.
Nam eccleſie Romane obediē
dum eſt in his que ſunt fidei/ q̄
eſt ex auditu: vt habetur Rom.
x. ⁊ hoc ſignificatur per tincti-
onem auricule. Similiter obe-
diendum eſt predicte eccleſie/
in his que ſunt morum: et hoc
ſignificatur per tinctionē ma-
nus ac pedis dextri: quia ma-
nus eſt organum organorum:
propter quod ſignificat opera
tionem bonā ex genere: et pes
dexter affectionē rectā/ ⁊ vtrū
q; requirit̄ ad bonū morale.

¶ Allegorice et tertio: et con-
formiter ad gloſſ. ordi. que di-
cit q̄ tam pontifex q̄ ſacerdos
debet offerre domino taurum:
id eſt/ paſſionē Chriſti firmiter
credere et imitari. Similiter ⁊
duos arietes/ vt credat eundē
Chriſtum ex corpore et anima
cōſtare ex parte humanitatis.
Item debet offerre panes azi-
mos: id eſt/ vite mundiciam:
et oleo conſperſos/ vt inter

omnes virtutes non negligat opera miſericordie: vel non a ſe/ ſed a dono gratie ſe credat habere dictã vite munditiam: qꝛ vt dicit Jaco. j. Omne datũ optimum/ ⁊ omne donum perfectum deſurſum eſt ⁊c.

¶ Allegorice ⁊ quarto/ iuxta illud: Paneſqꝫ azimos ⁊ cruſtulã ⁊c. Notandum/ ꝙ per panes azimos/ intelligit corpꝰ Chriſti/ prout eſt in ſacramento altaris. Unde etiã cõficit de pane azimo. Et nota/ ꝙ ibi ponitur plurale/ pro ſingulari. Per cruſtulam aũt (que durũ panẽ ſignificat) deſignat ſpecies ſacramentales/ q̃ de pane remanent: que duo ſunt ibi abſque fermẽto. Per oleũ aũt quo cõſpergi debẽt: intelligit oleum gratie/ quod cõfert hoc venerabile ſacramẽtum illi q̃ digne ad ipſum accedit. Uñ euchariſtia Grece/ interpretatur bona gratia Latine: vt notatur. j. q. j. multi. Quod aũt ſubdit: De ſimila triticea cuncta facies: ſignificat ꝙ nõ niſi i pane triticeo celebrandũ eſt. Qđ etiã ſequitur: Et poſita in caniſtro ⁊c. deſignat ꝙ ipſum venerabile ſacramẽtũ reſeruandũ eſt in eccleſia habẽte populũ ꝓpter infirmos: vt dꝛ de conſec. di. ij. ſacerdos.

¶ Allegorice ⁊ quinto/ iuxta illud: Aaron ⁊ filios eius applicabis ⁊c. Notandũ/ ꝙ Aaron ſummꝰ ſacerdos Chriſtum p̄figurauit/ vt ſepe dictũ eſt: q̃ fuit ſũmꝰ põtifex/ ſcđm illud Heb. ix. Chriſtꝰ aſſiſtẽs pontifex futurorũ bonorũ. Itẽ non ſolũ quo ad officij dignitatem ipſe Aarõ Chriſtũ p̄figurauit: verũ etiã q̃ ad noĩs interpretationẽ. Aaron eñ interp̄tatur mõs fortis. Chriſtus autẽ fuit mõs/ propter vite ſublimitatẽ: et fortis/ propter diuinitatem: ⁊ qꝛ ꝑ ipſum omnia facta ſunt Joan. j. Filij autem huiꝰ Aaron fuerũt apoſtoli. Unde Jo. vbi ſupra. Dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri. Et Mat. ix. Nõ poſſunt filij ſpõſi lugere/ quãdiu ſponſus eſt cũ eis. Ueniet tempus in quo ⁊c. Uñ Pſalm. de Chriſto loquẽs ait: Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: qꝛ. xij. patriarche prefigurauerunt. xij. apoſtolos. Predictus ergo Aaron/ vna cũ filijs ſuis apoſtolis/ applicatus eſt per Moyſen. i. per ordinationem dei patris ad oſtium tabernaculi teſtimonij: quando quidẽ Chriſtus in celum aſcendit: et poſt eũ filij eiꝰ apoſtoli. Iſtud enim eſt illud tabernaculum/ de quo pre admiratione loquitur Pſalm. dicens: Domine q̃s habitabit in tabernaculo tuo?

¶ Allegorice ⁊ ſexto/ iuxta illud verbũ immediate ſequẽs: Cũqꝫ laueris patrem cũ filijs ſuis aqua ⁊c. Notandũ/ ꝙ hic aperte prefigurabat baptiſmꝰ tã Chriſti/ q̃ filiorũ eiꝰ apoſtolorum. Et de baptiſmo quidẽ Chriſti/ euangelium Luce. iij. aperte loquitur. Ubi ſic legit: Factũ eſt cũ baptizaret omnis populus/ ⁊ Jeſu baptizato ⁊c. De apoſtolis ꝟo aliq̃ voluerũt ſentire/ ꝙ nõ fuerũt baptizati baptiſmo fluminis: ſed tm̃ flaminis: innitẽtes illi authoritati Act. j. Uos aũt (inq̃t Chriſtꝰ ad eos) baptizabimini ſpũ ſctõ/ nõ poſt multos hos dies.

Sed iſte modus dicendi facile reprobat. Primo quidẽ authoritate Chriſti/ q̃ Jo. iij. aperte dixit/ vniuerſalit loquẽs/ Niſi (inquit) quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto: nõ poteſt intrare in regnum dei. Ex qua authoritate Chriſtus expreſſit neceſſitatẽ ſacramenti baptiſmi: ⁊ ſignãter quo ad illos quibꝰ ſufficienter innoteſcebat de hmõi obligatione. Apoſtoli autẽ (qui ſemꝑ erant preſentes cũ Chriſto) bene cognouerũt de verbo hoc. Relinquit ergo/ ꝙ poſtea tenebãtur ad baptiſmũ fluminis. Nullus autẽ ſane mentis auderet dicere/ ꝙ ipſi ap̄li aliquid omiſerũt ad qđ tenebãtur ſub pena peccati mortalis. Igit ipſi fuerunt de facto baptizati. Preterea Paulꝰ vocatꝰ ad fidẽ de mãdato dñi fuit baptizatus: ſicut ptꝫ Act. ix. Idẽ ergo dicẽdũ eſt de ceťis ap̄lis: quãuis non ſit ſcriptũ: qꝛ nõ oĩa Chriſti opera ſcripta ſunt/ vt dꝛ Jo. vlt. Nec ſimiliter oĩa opa apoſtolorũ. Scđo p̄dictꝰ modus dicendi reprobatur tali ratione. Apoſtoli Chriſti baptizabãt alios: vt dicitur Joã. iiij. Ergo veriſimile eſt/ ꝙ et ipſi erãt baptizati eodẽ baptiſmo. Iſtud etiã cõfirmatur per beatũ Auguſtinũ: q̃ ad Seleuciã ſcribit dicẽs/ ꝙ credibile eſt diſcipulos Chriſti fuiſſe baptizatos eius baptiſmo: vt haberet baptizatos ſeruos/ ꝑ q̃s ceteros baptizaret. Nec defuit illis hũilitatis miniſter/ q̃ etiã pedes eorũ lauit. Uñ ſuꝑ illud Jo. xiij. Qui lotꝰ eſt nõ idiget niſi vt pedes lauet: dicũt aliq̃ doctores/ ꝙ illa lotio itelligit de ſacramẽto baptiſmi. Quod ergo dꝛ Act. j. Uos aũt baptizabimini ſpũſancto: non poſt multos hos dies: debet intelligi de receptione ſpiritusſancti in ſigno viſibili/ q̃ dicitur metaphorice baptiſmꝰ: eo ꝙ gratia ſpiritusſãcti vnctio dicit. j. Joan. ij. Unctio aũt de liquidis eſt/ vt aqua. Uñ dicit Rabanus/ vt refert de Lyra/ ꝙ in quibuſdã libris ſic habetur: Uos autẽ vngemini ſpiritusſãcto. Quod aũt ſequitur in preſenti textu: Indues Aaron veſtimentis ſuis. ſ. poſtq̃ ipſũ laueris: deſignat in eodem ſenſu allegorico/ ꝙ ille q̃ baptizat/ ſimul ⁊ ſemel induit veſtibus gratiarum ⁊ virtutũ: q̃ tũc infundũtur a deo. Per oleũ aũt vnctionis/ quod fundebatur ſuper caput ſacerdotis/ ſignificatur ꝙ Chriſtiani qui baptizãtur/ debent pre ceteris inũgi oleo miſericordie/ ad pauperes: prout ſepe monent a Chriſto in ſacro euangelio.

¶ Allegorice et ſeptimo/ iuxta illud: Carnes vituli/ ⁊ corium/ ⁊ fimũ/ cõbures foris extra caſtra: eo ꝙ ꝓ peccato ſit. Notandũ/ ꝙ (vt dictũ eſt) ꝑ vitulũ deſignatur Chriſtus: cuiꝰ carnes ⁊ quicquid in eo fuit/ fuerunt cõbuſte in cruce igne vehementis paſſionis ⁊ doloris. Uel igne ingẽtis charitatis: q̃ fecit eũ mori pro peccatis noſtris. Uñ Eſa. liij. Ipſe vulneratus eſt ꝓpter iniq̃tates nr̃as: attritꝰ eſt ꝓpter ſcelera nr̃a. Et poſt pauca: Oẽs nos quaſi oues errauimꝰ: vnuſq̃ſqꝫ in viã ſuã declinauit: ⁊ dñs poſuit in

eo iniquitatē oīm noſtrū. Sed
vbi facta eſt dicta combuſtio?
Profecto extra caſtra/ q̄r extra
portā paſſus eſt Chriſtꝰ. Unde
de hoc loquēs apo. Heb. xiij.
ſic ait: Animaliū quorū infert
ſanguis pro peccato in ſancta
ꝑ pontificē: horū corpora cre-
mant extra caſtra. Propt̄ qḋ ⁊
Ieſus vt ſctificaret ꝑ ſuū ſan-
guinē pplm ſuū/ ext̄ portā paſ-
ſus eſt. In cuius etiā figuram
agricole interfecerūt filiū dn̄i
vinee: eiicientes ipſum extra vi
neā. Mat. xxi. Per arietē q̄ꝫ
(ſup cuius caput Aaron ⁊ filij
eius debebāt ponere manus)
idem Chriſtus intelligitur/ vt
dictū eſt: ſuper cuiꝰ caput de-
bent ſacerdotes/ tam maiores
q̄ꝫ minores ponere manus: illi
adherēdo per ſyncerā fidem ⁊
charitatē. Gloſa aūt iterl. hoc
exponit aliter/ vcꝫ de ſacerdo-
tibꝰ legis q̄ procurauerūt mor
tem Chriſti apud Pilatū. Qḋ
aūt ſacrificium legis/ ſiue eſſet
vitulus/ ſiue aries: debebat of-
ferri dn̄o in holocauſtū i odo-
rem ſuauiſſimum dn̄o: in hoc
preſigurabatur/ q̄ ipſe Chriſtꝰ
oblatus in cruce in holocau-
ſtū/ quia nihil ſibi reſeruans/
q̄ nō daret deo patri ꝓ noſtra
redēptione: reddidit odorem
ſuauiſſimū in conſpectu dei pa
tris. Si enim canit eccleſia de
beato Andrea/ q̄ ipſum dile-
xit dn̄s in odorem ſuauitatis:
quanto magis hoc dici debet
de Chriſto? Un̄ ad hunc odo-
rem ſurrexerūt mortui: ⁊ mul-
ta milia hominū conuerſi ſunt
ad fidē/ qui Chriſto paſſo re-
uertentes in ciuitatem percu-
tiebant pectora ſua/ dicentes:
Uere filius dei erat iſte. Mat.
xxvij. Tunc etiā ipſe deus pa-
ter potuit dicere illḋ Gen̄. vice
ſimoſeptimo: Ecce odor filij
mei/ ſicut odor agri pleni. Re-
ſolutorie itaqꝫ de ipſo Chriſto
dicere poſſumus illud Eccl'i
xlv. Ipſum elegit deus ab om
ni viuente/ offerre ſacrificium
deo: incenſum ⁊ bonum odorē
in memoriā placare pro popu-
lo ſuo.

¶ Allegorice ⁊ octauo/ iuxta
illud: Cōſecratiſqꝫ ipſis ac ve-
ſtibus: Notandū/ q̄ ſicut i an-
tiqua lege cōſecrabantur ſa-
cerdotes vna cū veſtibus: ita
⁊ in lege gratie inoleuit ritus
conſecrandi ſacerdotes/ vna
cū veſtibus ſacerdotalibꝰ: ita
vt quicquid ſpecialiter depu-
tatur ad diuinum honorē/ opꝰ
ſit ipſum benedici ab ep̄o. Nec
deinceps debent hmōi veſtes
ad alios vſus applicari/ q̄ꝫdiu
manent in eſſe. Sic enim man-
datur de cōſec. di. j. veſtimēta.
vbi ſic legit̄. Ueſtimēta eccle-
ſie (quibꝰ dn̄o miniſtrat̄) ⁊ ſa-
crata debēt eſſe ⁊ hōeſta/ q̄bꝰ
alijs vſibꝰ nō debēt frui q̄ꝫ ec-
cleſiaſticis/ ⁊ deo dignis offi-
cijs: q̄ nec ab alijs debēt cōti-
gi/ aut offerri/ niſi a ſacratis
hominibus/ ne vltio que Bal-
thaſar regē ꝑcuſſit/ ſuper hoc
tranſgredientes veniat/ ⁊ cor-
ruere eos faciat ad ima. Hec
ibi. De predicta autem vltio-
ne Balthaſar regis legit̄ Da-
niel. v. q̄ cum feciſſet afferri
vaſa templi/ que aſportauerat
pater eius Nabuchodonoſor
de templo Hieroſolymitano/
vt biberent in eis rex et ſui o-
ptimates: etiam vſqꝫ ad con-

cubinas dicti regis: ſtatim ap-
paruit manus ſcribentis in pa
riete. Mane Thetel Phares.
Ex quibus verbis (vt interpre
tatus eſt Daniel) ſignificaba-
tur/ q̄ ipſe rex Balthaſar de-
beret perdere regnum ſuum.
Ecce quantum malum eſt pro-
phanare veſtes aut vaſa ſan-
cta: que ſcilicet diuino cultui
ſemel conſecrata ſunt. Quod
tamen peſſime attendunt va-
cantes arti militari/ qui rapi-
unt indifferenter res ſacras et
non ſacras: nulli rei (que pre-
cio eſtimari poſſit) dum modo
ſecum portare poſſint/ parcen-
tes. Sed de hoc hactenus.

¶ Allegorice et nono: Per
hoc q̄ tam ſpecialiter mandat
dominus vt manus ſacerdotū
conſecrentur: deſignatur/ q̄ in
lege gratie manus ſacerdotū
(quibꝰ habēt tractare ſancta)
debent cōſecrari ab epiſcopo:
ſiue in toto/ ſicut fit his qui or
dinantur in vrbe: ſiue in parte
ſicut fit alijs qui ordinantur
ab ordinarijs: qui tantum con
ſecrant duos digitos in vtraqꝫ
manu. Cuius quidem cōſecra-
tionis tanta eſt virtus ⁊ digni
tas/ vt audierim aliquādo de
quodam patre deuoto huius
conuētus Ebroicen̄. (qui etiā
ſcripſit ſuper Pentatheucum)
qui dictus eſt frater Mattheꝰ
Ebroycen̄. q̄ cum nocturnis
horis ingrederetur communē
bibliothecam cum digitis con
ſecratis/ librum in quo lege-
bat illuminabat abſqꝫ vlterio-
ri lumine.

¶ Allegorice et decimo/ iuxta
illud: Omnis qui tetigerit il-
lud. ſ. altare/ ſanctificabit̄. No-
tandum/ q̄ illud debet referri
ad ſacerdotem euangelicum/ q̄
tunc ad literam tangit altare/
quotiēs celebrat miſſam. Tūc
ergo debet ſanctificari per pec
catorum remiſſionem/ vt meri-
to poſſit dicere illud Pſal. La
uabo inter innocentes manus
meas. Unde omnibus talibus
dicitur Eſa. j. Lauamini/ mun-
di eſtote: nō ſolum quidem ab
operibus malis: verum etiam
a cogitationibus peruerſis:
ideo ſubditur: Auferte malū
cogitationum veſtrarum.

¶ Anagogice in celo/ omnes
qui ſaluabūtur conſecrabunt̄
dn̄o religione perpetua/ quaſi
in ſacerdotes. Sacerdos enim
nomen eſt officij/ per quod q̄s
diuinis vſibus ⁊ laudibus de-
putatur. In celo autem oēs
electi diuinis vſibus ⁊ laudi-
bus deputantur. Concluditur
ergo/ q̄ ibi omnes beati erunt
quodāmodo ſacerdotes. Item
ſacerdotum eſt hoſtias offerre
deo. In celo aūt ipſi electi of-
ferunt ſe deo totaliter. Unde
de ipſis poteſt dici illud. j. Pe
tri. ij. Uos eſtis genus electū/
regale ſacerdotiū/ gēs ſancta/
populꝰ acquiſitionis. In gn̄a-
li ergo omni reſurrectiōe tol-
let dn̄s vitulū de armēto. i. cor
pus cuiuſlibet electi/ de ſepul-
chro ipſū reſuſcitādo. Sumet
etiā duos arietes imaclatos. i.
ſpūs hūanos ⁊ āgelicos/ i q̄bꝰ
inuenit̄ gr̄a diuina: ⁊ ſic appli-
cabunt̄ Aarō ⁊ filij eiꝰ. i. vni-
uerſitas ſaluādoꝝ/ ad oſtiū ta
bernaculi teſtimonij: qḋ ē ipm
celū. Priꝰ tn̄ loto pr̄e cū filijs
aq̄ baptiſmi/ i. ad hoīes. Tunc
etiā diuina virtute oēs pre-

dicti induetur veſtimẽtis ſuis: id eſt/corporibus proprijs: glorioſis tamen. Uel veſtimentis ſuis.i.quatuor dotib⁹: q̄ erunt agilitas/ſubtilitas/claritas/ impaſſibilitas. O q̄ pulchre veſtes/ꝑter veſtes anime/ que multo pulchriores erunt. Per hunc igitur modũ predicti ſacerdotes.i. electi cõſecrabunt dño: eruntq́ȝ ſacerdotes dei religiõe perpetua. Ad quã quidem religionẽ poſſent que ſequuntur in textu (vtcunq́ȝ) applicari/ſi non timeretur nimia prolixitas: ⁊ ſic finis.

¶ Exodi triceſimo
¶ Prima clauſula.

FAcies quoque altare/ ad adolendũ thimiama/de lignis Sethim: habens cubitum longitudinis/ ⁊ alterum latitudinis .i. quadrangulũ/ ⁊ duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipſo procedent/ veſtieſq́ȝ illud auro puriſſimo/ tam craticulã eius q̄ parietes/per circuitum ⁊ cornua. Facieſq́ȝ ei coronam aureolam per gyrum/ et duos annulos aureos ſub corona ꝑ ſingula latera: vt mittantur in eos vectes/ et altare portetur. Ipſos quoq́ȝ vectes facies de lignis ſethim: ⁊ inaurabis. Poneſq́ȝ altare cõtra velũ/ qđ ante arcã pẽdet teſtimonij/ corã ꝓpiciatorio quo tegitur teſtimonium: vbi loquar tibi: ⁊ adolebit incenſum ſuꝑ eo Aaron ſuaue fragrans. Mane quãdo cõponet lucernas/ incendet illud/ ⁊ quando collocat eas ad veſperum/ vret thimiama ſempiternum corã dño in generationes veſtras. Nõ offeretis ſuꝑ eo thimiama cõpoſitionis alterius/ nec oblationẽ ⁊ victimã: nec liba libabitis. Et deprecabitur Aaron ſuper cornua eius ſemel per annũ in ſanguine: quod oblatum eſt pro peccato: ⁊ placabit ſuper eo in generationibus veſtris. Sanctũ ſanctorum erit domino.

¶ Hiſtorialiter poſtq́ȝ in ꝑcedẽti capitulo egit Moyſes/ famulus dñi/ de cõſecratione ſacerdotũ veteris legis/ necnõ ⁊ de veſtimentis eorũ: hic conſequenter agit de altari thimiamatis cõſtruẽdo. et hoc in ꝑcipio hui⁹ capituli. Refert ergo Moyſes/ dñz ſibi dixiſſe: Facies q́ȝ altare ad adolẽdũ thimiama de lignis ſethim. Ubi aduertendũ ꝙ illud altare aliquando dr̄ altare thimiatis: vt hic: aliquãdo aũt altare incẽſi: vt ibi Luc.j. Stãs a dextris altaris incẽſi/ ſupple Zacharias pater Joannis. tũ q̄ interdũ ibi adolebat incẽſum: tum q̄ thimiama (de cui⁹ compoſitione ſtatim dicet/ ⁊ quod erat maximi odoris) ibi incendebatur. Patet ergo de materia ꝑdicti altaris/ q̄ de lignis Sethim. Deinde ſequi formal cum ſubditur: habens cubitũ lõgitudinis/ ⁊ alterum latitudinis. Ex quo patet/ ꝙ erat factũ ſcđȝ formã quadrãgularẽ. patet etiã paruitas illi⁹: ⁊ duos cubitos in altitudine: Cornua

nua ex ipſo ꝓcedẽt. De hoc hic ponit de Lyra duplicẽ opinionẽ. Prima eſt Latinorũ ⁊ fidelium dicentiũ/ ꝙ in angulis ſuperiorib⁹ altaris erãt quedam ligna ꝓminẽtia ad modũ cornuũ recurua: in q̄bus pẽdebat craticula aurea/ in modũ retis facta/ in qua ponebant carbones viui/ in q̄bus thimiama incendebat. Scđa opinio eſt Hebreorũ dicentiũ/ ꝙ erãt quaſi q̄dã pomelli in angulis/ ſolũmodo ad decorẽ: nec erat ibi aliqua craticula/ ſed in patella de altari holocauſtorũ apportabant carbones viui/ vbi ſuponebat thimiama/ ⁊ cremabatur in eodẽ inſtrumẽto ſuꝑ altari poſito. Et hoc (inquit de Lyra) videt rationabili⁹: q̄ ſi eſſet talis craticula (vt alij dicunt) per ei⁹ foramina caderẽt cineres ⁊ ſcintille ignis: ⁊ huiuſmodi ſuꝑ altare aureũ: ⁊ ſic oporteret illud emũdari a cineribus/ de quibus tñ nulla fit mentio in ſcriptura. Sequit: Ueſtieſq́ȝ illđ auro puriſſimo/ videlicet operiẽdo ipſum laminis aureis: tã craticulã eius q̄ parietes. Hoc aũt fiebat ad decorẽ ipſi⁹ altaris. Facieſq́ȝ ei coronã aureolam per gyrum.i. labiũ ad modũ corone. Sicut ſupra.xxv.c. patuit de mẽſa ꝓpoſitionis. Hmõi aũt labiũ erat totũ de auro. Hic aũt dicit Joſephus/ ꝙ ꝑ ſingulos angulos iſtud altare habebat ſex coronas ex auro mũdiſſimo. Uñ in ſignũ hui⁹ dr̄ hic forte: Facies ei coronã aureolã ꝑ gyrũ .i. ꝑ quatuor angulos: ⁊ duos annulos/ facies ſupple: ſub corona ꝑ ſingula latera. Nõ q̄dẽ ꝑ q̄tuor latera/ ſed ꝑ duo ſingulis duorũ annulorũ reſpondentia: ſcȝ ꝑ lat⁹ aquilonare ⁊ meridionale: vt ſcȝ nõ eſſẽt ibi q̄ſi in manifeſto dicti annuli ⁊ vectes. Hoc aũt fiebat vt altare facilius portaret de loco ad locũ. Qđ aũt ſupeſt de textu/ declarabit i ſolutiõe dubiorꝫ.

¶ Circa aũt hunc textum mouent (more ſolito) aliq̄ dubia.

¶ Primũ igit dubiũ eſt de verbo illo: Ueſtieſq́ȝ illud/ ſcȝ altare thimiamatis auro puriſſimo. Querit ergo quomodo dr̄ veſties ⁊c. cũ Apoſt. Hebreo.ix. de illo dicat: aureũ habẽs thuribulũ. Ad qđ dicẽdũ/ ꝙ hmõi altare dr̄ aureũ: nõ q̄ ſolũ cõſtaret ex auro ſolido/ ſed q̄ cõſtabat in parte ex laminis aureis ſpiſſis ⁊ ſolidis/ q̄uis ſubtus eſſet de lignis Sethim: vt dr̄ i ꝑſenti textu. Nõ erat ergo aureum quaſi ſolũ ex auro cõſtans: ſed quia erat auro circũtectum. Propter quod etiã dicitur in textu: Ueſties ⁊c.

¶ Secundum dubiũ: Quomodo iſta duo poſſunt ſimul ſtare in ꝟitate/ ꝙ ſubtus altare illđ eſſet ignis: ⁊ ꝙ illud aurũ quo operiebat nõ liquefieret: nec ſiſr ligna Sethim (que interi⁹ erãt) cõburebãt. Ad hoc dicẽdum/ ꝙ ignis erat valde tẽperatus/ nec multũ fortis: q̄ erãt tñ prune allate in batillo.i. in patena enea de altari holocauſtorũ: quarũ etiã ardor ꝑ incẽſum ⁊ thimiama multũ remittebat/ ⁊ itra craticulã forte erat vas ferreũ/ vel ereũ (ibi decent coaptatũ) prunas capiẽs/ ſicut fit in noſtris thuribulis argẽteis. Et ſcđȝ hũc modũ dicẽdũ

arula

arule nõ fuit neceſſaria in alta
ri. Eſt autẽ arula (ſcdm Cato-
licon) parua ara / ſiue paruũ al
tare / ſiue patella carbonũ. De
lignis aũt Sethim iã ſuperiꝰ
frequẽter dictũ eſt: ꝙ erãt q̃ſi
incõbuſtibilia. Non mirũ ergo
ſi nõ cõburebant ab illo igne
tẽperatiſſimo / q̃ erat in altari /
in quo adolebatur thimiama.

¶ Tertiũ dubiũ: Quid in ꝓpo
ſito intelligit̃ ꝑ teſtimoniũ / cũ
dr: Pones altare contra velũ /
qđ pendet ante arcã teſtimo-
nij? Dicẽdũ / ꝙ ꝑ teſtimonium
intelligit̃ decalogus / q̃ ſcriptꝰ
in duabus tabulis lapideis di
gito dei repoſitꝰ fuerat ꝑ Moy
ſen intra arcã federis / ad ꝑpe-
tuã rei memoriã. Et dicebatur
teſtimoniũ dictꝰ decalogꝰ: q2
teſtimoniũ ferebat diuine vo-
luntatis / que nobis inſinuatur
in decalogo. Pro quo ſciendũ
(prout aliquãdo ſcripſi ſuper
epiſtolas quadrageſimales / fe
ria quarta poſt dñicam in paſ-
ſione) ꝙ in illo Pſal. Beati im
maculati in via / q̃ ꝓlixꝰ eſt: q2
durat vſq; ad illũ pſalmũ / Ad
dñz cũ tribularer: excluſiue: q̃ſi
in ſingulis verſibus fit mentio
de preceptis decalogi / ſub di-
uerſis terminis: vt ſunt mãda-
ta / lex / via / iuſtificatio / iudiciũ /
veritas / verbũ / ſermo / eloquiũ /
teſtimoniũ. Que ſimul collecta
faciũt numerũ denariũ. Exclu
dunt̃ tñ duo verſus / quorũ vnꝰ
incipit: Ordinatione tua perſe
uerat dies. Alius aũt incipit:
Suſcipe ſeruũ tuũ in bonum.
Sic eñ notauit Picus Mirã-
dula in apologia ſua.

¶ Quartũ dubiũ mouet̃ ꝓpt
illud ꝟbũ: Ponesq; altare con
tra velũ / qđ ante arcã pendet
teſtimonij. Querit̃ g vbi fuit
collocatũ hmõi altare? Circa
hoc eſt duplex opinio. Prima
eſt diui Augu. dicentis / ꝙ fuit
intra ſctã ſctõꝝ / corã ꝓpiciato
rio. Propt̃ hoc ꝙ dr ſtatim in-
fra hoc capitulũ. Et dep̃cabit̃
Aaron ſuꝑ cornua eiꝰ ſemel ꝑ
annũ in ſanguine. Hec aũt de-
precatio fiebat ĩtra ſctã ſctõꝝ
a põtifice. Dicit etiã apoſtolus
Hebr. ix. ꝙ poſt velamẽtũ erat
ſcđz tabernaculũ / qđ dr ſctã
ſctõꝝ: habẽs thuribulũ aureũ /
ꝛ arcã teſtamẽti ꝛc. Scđa aũt
opinio eſt btĩ Hiero. ꝛ multoꝝ
aliorũ doctorũ / ꝛ ſignãter Io-
ſephi / q̃ dicũt ꝙ hmõi altare e-
rat intra ſctã / videlz inter can
delabrũ ꝛ mẽſam directe ante
velum. Hoc aũt ſic ꝓbãt: q2 ſi-
cut ſtatim ſeq̃tur ſuꝑ hoc alta-
re adolebat̃ incẽſum quolibet
mane / ꝛ thimiama q̃libet veſpe
re: cũ tñ intra ſctã ſctõꝝ ſolũ
ſemel intraret̃ ĩ anno: vt dicit
Apoſt. vbi ſupra. Dicẽdũ g cũ
Hiero. ꝛ alijs doctoribꝰ / ꝙ iſtđ
altare incẽſi erat in illa parte
tabernaculi / q̃ dr ſctm̃ / vl̃ ſctã /
ante velũ qđ diuidebat ſctm̃ /
ꝛ ſctm̃ ſctõꝝ. Et hoc eſt qđ hic
dr: Ponesq; altare cõtra velũ /
qđ ſcz velũ añ arcã pẽdet teſti
monij: ita ꝙ velũ erat mediũ it̃
p̃dictũ altare ꝛ arcã / corã ꝓpi
ciatorio q̃ tegit̃ teſtimoniũ .i.
tabule q̃ erãt intra arcã. Et ad
dictũ apoſtoli / in quo ſe videt̃
fundare Augu. Dicendũ / ꝙ nõ
loq̃tur de altari incẽſi in illa
authoritate / ſed de thuribulo
aureo: vt patet ex textu. Po-
tuit eñ fieri vt ĩtra ſctã ſctõꝝ
eſſet q̃dã thuribulũ / aureũ / ĩ q̃
repone-

rebant prune: vbi ſummꝰ
ſacerdos cremabat ĩcẽſum / qñ
intrabat ſctã ſctõꝝ. Alij dicũt
ꝙ ipſe Augu. vocat thuribulũ
aureũ altare incẽſi. Dñs autẽ
Hugo cardi. in poſtilla ſua dr /
ꝙ forte ipſe Aug. loq̃tur de tẽ
plo Salomonis / vbi erant oĩa
ampliata. Potuit aũt eſſe ꝙ p̃-
ter altare incẽſi qđ erat in ſan
ctuario / ad qđ bis ĩ die neceſſe
erat ingredi / erat ſuꝑadditũ in
abdito thuribulũ aureũ / ĩ quo
ſummꝰ ſacerdos prunas ꝛ thi-
miama / qđ in ſanctuariũ defe-
rebat adoleret / qñ ad interio-
ra cõtingebat ipm penetrare /
videlicet ſemel in anno: ꝛ hoc
cum ſanguine vitule rufe: vt di
cit Apoſto. Hebreo. ix.

¶ Quintũ dubiũ: q̃re Moyſes
in p̃cedẽtibꝰ nõ egit de iſto al-
tari / qñ egit de his q̃ erãt intra
ſctã? Dicẽdum / ꝙ ideo: q2 fuit
tante ſctitatis / ꝙ ĩ eo cõſumma
bat̃ totũ edificiũ q̃tidianũ ſa-
cerdotũ. Vñ Apoſt. vbi ſupra:
In priori q̃dẽ tabernaculo / qđ
ſcz erat minꝰ / dr glo. ſemꝑ in-
troibãt ſacerdotes ſacrificioꝝ
officia ꝯſummãtes. Nõ debuit
ergo de illo agi / niſi iã ſacerdo
tibꝰ ordinatis. De quoꝝ ordi-
natione tã maioꝝ / q̃ alioꝝ / di
ctum eſt in p̃cedenti capitulo.
Nã vt dicit philoſophꝰ ſecun-
do phyſic. finis / ꝛ ſi ſit primus
in intentione / eſt tamen vlti-
mus in executione.

¶ Sextũ dubiũ eſt de illo ver
bo: Et adolebit incẽſum. i. cre-
mabit: ſuꝑ eo Aaron mane qñ
cõponet lucernas. i. parabit e-
mũgẽdo / vl̃ reaccẽdẽdo / ſi fue
rant extincte / ſiue oleũ infun-
dendo. Sed cũ hec officia q̃ſi
vilia ſint / mirũ eſt ꝙ imponãt̃
Aarõ / q̃ erat ſummꝰ ſacerdos.
Ad qđ dicẽdũ / ꝙ hic nõ capit̃
Aaron pro ſummo ſacerdote:
q2 facere iuge ſacrificiũ ſiue p̃-
dicta opera / q̃ ĩ ſe parua erãt /
nõ ꝑtinebat tm̃ ad ſummũ ſa-
cerdotẽ / ſed etiam ad quẽlibet
filioꝝ eiꝰ. Vel dicẽdum / ꝙ hec
pertinebant ad Aaron ꝑ mo-
dum dirigẽtis: ꝛ ad filios eius
per modum exequentium.

¶ Septimũ dubiũ mouet̃ cir-
ca illđ ꝟbũ: Et adolebit incen
ſum ſuper eo: ſcz altari Aaron
ſuaue fragrãs. Querit̃ g q̃le eſ-
ſet incẽſum ſuaue fragrãs / ſuꝑ-
ple pluſq; cõe incenſum? Dicen
dũ / ꝙ erat incenſum qđ fiebat
ex materia thimiamatis / q̃ red-
debat maximũ ꝛ ſuauiſſimũ o-
dorẽ: Erat eñ cõpoſitũ ex qua
tuor ſpeciebus valde aromati-
cis: vt dr in fine p̃ſentis capitu
li. Et hmõi thimiama vrebat̃
tã hora ſacrificij matutini / q̃
veſpertini. Nã qñ ſacerdos im-
molauerat agnũ veſpere / intra
bat cũ prunis ſumptis de alta
ri holocauſtorũ / et cũ puluerẽ
thimiamatis ad altare iſtud: et
ibi cremabat ſuũ ſacrificiũ / et
cõuertebat ſe ad cãdelabrum /
ꝛ in eo accẽdebat q̃tuor lucer-
nas q̃s mane extinxerat. Qz ſi
aliquo caſu aliq̃ mota fuiſſet
de loco ſuo / collocabat eam.

¶ Octauũ dubiũ mouet̃ ꝓpt
illud ꝟbũ: Vret thimiama ſem
piternũ ꝛc. Querit̃ ergo quo-
modo illud thimiama diceba-
tur ſempiternum? Reſpõſio / q2
multo tempore duraturum.
Vñ ſequitur: In generationes
veſtras. Quaſi diceret / nõ ab-
ſolute ꝛ ſimpliciter ſempiternũ:
ſed

ſed per durationes generationum veſtrarum. Nam talis ritus lõge ante hec tpa ceſſauit.

¶ Nonum dubium: quomodo iſta tria differũt: videlicet / oblatio / victima et liba: de quib⁹ habetur in textu? Reſpõdetur / ꝙ ſic differũt: Nam oblatio fit de aridis: victima / de viuis: liba / de liquidis. Quodlibet eñi ſacrificium ſm legem habebat libamen ſuum. Ubi notandum ꝙ antiqui dicebant liba. Moderni autẽ dicunt libamen: qđ idem ſonat. Et nota ſm Iſidorum / ꝙ liba ꝓprie dr panis immolatitius / qui alio nomine dr placenta. Papias autem dicit ꝙ liba dicuntur / eo ꝙ libeant. Placenta vero / eo ꝙ placeãt. Hic autem ꝛ vbiqꝫ in lege / vbi de hoc fit mẽtio / liba ꝛ libamina pro eodem accipiuntur. Nõ quidem accipiẽdo libamẽ ꝓut Petrus Comeſtor accipit / cum dicit ꝙ libamen erat ſimila oleo glutinata ꝛ vino: ſed prout lex accipit libamẽ in principio Leuitici / dicẽs ꝙ erat oblatio de liquidis: puta de oleo ꝛ vino. Predicta eñi ad altare holocauſtorum pertinebant. Non enim altare aureum potuiſſet ſine ſui liquefactione ſuſtinere tantum ignem quantus requirebatur ad taliũ cõſumptionẽ.

¶ Decimum dubiũ eſt de die in qua intrabat ſummus ſacerdos ſemel in anno / i ſancta ſanctorum. Iſtud dubiũ mouetur propter illud quod ſequitur in textu: Et deprecabitur Aaron ſup cornua eius / ſcꝫ altaris incenſi / ſiue thimiamatis (quod idem eſt) et eſt ſenſus / ꝙ ipſe Aaron ſuper cornua eius. i. innitẽs cornibus dicti altaris: vl extendendo manus ſuas ſuper cornua eius / debebat deprecari pro ſe ꝛ pro populo: ſemel ꝑ annum / ſcꝫ in die expiationis / que erat dies decima Septembris. Ecce ſolutio dubij in ſanguine: qꝛ tunc de ſanguine hirci ꝛ vituli oblati ꝓ peccato populi (vt dictũ eſt in precedenti caplo) ponebat ſup cornua ipſius altaris. Et qꝛ illa die dict⁹ ſummus ſacerdos intrabat ſancta ſanctorũ: ideo crediderunt aliqui (quos ſequitur Augu.) ꝙ altare incenſi eſſet intra ſancta ſanctorum. Sed hoc nõ valet / vt dicit de Lyra: quia Leuit. xvj. dicit / ꝙ hec politio ſanguinis fiebat a ſummo ſacerdote in cornibus altaris incenſi poſtꝗ exierat de ſancta ſctõꝝ.

¶ Moraliter ꝛ primo: ꝑ altare incẽſi / ſuper quo adoleri debebat thimiama boni odoris / intelligitur cor humanũ: ꝛ ſignãter hominis iuſti / ꝛ fidelis. De quo poteſt dici illud quod ſupra dictũ eſt / ſcilꝫ. xx. c. Altare de terra facietis mihi: quia ad literam / cor humanũ (cum ſit carneum) eſt de terra. Sup huiuſmodi igitur altare debet adoleri ꝛ incendi thimiama boni odoris ſancte deuotiõis / ꝑfecte contritionis / ꝛ alte contẽplationis. Ibi etiã debet adoleri ꝛ cremari incenſum deuote orationis / ſm illud Ps. Dirigatur oratio mea / ſicut incẽſum in conſpectu tuo dñe. Notanter autem dicitur in litera / ꝙ predictum altare incenſi / debebat ꝯſtrui đ lignis Sethim / que ſunt imputribilia: qꝛ recte ſignificant puritatem / que requiritur

i anima deuota. Per hoc autem ꝙ debebat eſſe quadrãgulare / ſignificatur ꝙ cor hoĩs deuoti debet eſſe quadrangulare / per ordinẽ quatuor virtutum cardinaliũ. Et per hoc ꝙ debebat veſtiri auro / deſignat charitas: qꝛ ſicut aurũ eſt preſtantius ceteris metallis / ita ꝛ ipſa maior eſt ceteris virtutibus: vt dicit Apoſt. j. Cor. xiij. Thimiama autem / quod in altari cremabatur / ꝛ quod conficiebatur ex quatuor ſpeciebus valde aromaticis: ſignificat q̃tuor ꝯditiones quas debet habere oratio deuota. Prima eſt / vera hũiliatio. Eccli. xxxv. Oratio humiliantis ſe / nubes penetrat. Secũda eſt / ſalubris poſtulatio. Nã oratio deuota eſt de illis que pertinẽt ad ſalutẽ: de qua dicit Chriſtus Io. xvj. Si quid petieritis patrẽ in nomine meo / dabit vobis. Qđ exponens beatus Grego. ait: Nõ petitur in nomine Saluatoris / niſi quod pertinet ad rationẽ ſalutis. Tertia cõditio / eſt mẽtis attentio. Quia ſicut Damaſcenus dicit: Oratio eſt aſcẽſio mentis in deum. Et Apoſto. j. Cor. xiiij. Orabo (inquit) ſpũ / orabo ꝛ mẽte. Quarta cõditio eſt debita cõtinuatio. j. Theſſ. iiij. Sine intermiſſione orate.

¶ Moraliter ꝛ ſecũdo: et ſatis conformiter ad glo. interli. altare incenſi / ſiue thimiamatis / eſt cor deuoti catholici. Hoc ſũt altare debet eſſe de lignis Sethim / imputribilib⁹ / ꝑ virtutem patientie: habens cubitum vnum longitudinis / ꝑ virtutẽ perſeuerãtie in bono opere: ꝛ alterum latitudinis / ꝑ amplitudinẽ dilectionis: de qua in Ps. Latum mandatũ tuum nimis: quia debet ſe extendere vſqꝫ ad inimicos Matt. v. Diligite inimicos veſtros. Debet igitur hmõi altare eſſe quadrãgulũ / per ſtabilitatem ꝛ firmitatem in bono. Item debet habere duos cubitos in altitudine / ꝑ quos ſignificatur eminentia virtutum / ꝛ ſignanter fidei: quibus ſuperamus certamina diaboli / dicẽtes illud Pſal. In te inimicos noſtros ventilabimus cornu. Ideo ſeqtur: Cornua ex ipſo / ſupple altari / ꝓcedent. Quod autẽ ſubditur: Ueſtieſqꝫ illud auro puriſſimo ꝛc. inſinuat ꝙ ꝑfecti in eterne luce ſapientie refulgent in omnibus que agunt / ſplendorẽ charitatis ſibi ineſſe oſtendunt / et ante omnia regnum dei ꝛ iuſtitiam eius / ꝛ ſe cogitare ꝛ querere.

¶ Moraliter ꝛ tertio: ꝛ conformiter ad fratrem Petrum Berchoriẽ. Iſtud altare incenſi / ſiue thimiamatis / ſignificat hominem iuſtum / ꝛ maxime religioſum / ꝗ debet eſſe de lignis Sethim. i. imputribilis per ꝑſeuerantiam / et auro ſapientie coopertus / ac ſanctitate et ſapiẽtia totus clarus. Talis igitꝰ homo debet eſſe quadratus ꝑ conſtantiam / longus per fidei / latus per charitatem / et altus per ſpem. Inſup ꝛ quatuor habens cornua: ſcꝫ quatuor virtutum cardinalium opulentiam / aureolam ſcꝫ in medio. i. inflãmatam ꝛ ardẽtem cõſciẽtiam: coronã deſuper. i. future retributionis confidentiam. Talis ergo debet eſſe i ſanctuario paradiſi

radiſſ per piam ⁊ bonā affecti-
onem ⁊ contemplationem. In
ſeipo debet offerre thimiama/
⁊ thus.i.deuotionem/⁊ oratio
nem:⁊ quandoqꝫ etiam ſangui
nem.i.diuini ſanguinis cōpaſ-
ſionem/⁊ ſue paſſionis piā re-
cordationē. Sic enī talis erit
altare dñi/⁊ ara ſpiritualis do
mini dei noſtri.

¶ Moraliter et.iiij. Per dictū
altare ſignificatur homo iuſtꝰ/
⁊ bonus:vt dictum eſt:q̄ in lō-
gitudie ⁊ latitudine.i.quādiu
viuit in preſenti/debet eſſe ſtri
ctus ⁊ paruus ſm̄ ſuam eſtima
tionem/ſicut de Paulo apoſto
lo legiꝉ Philip.iij. ꝙ dicebat:
Nō ꝙ iam acceperim/aut iam
perfectus ſim. Sequor autem
ſi quo modo comprehendā. Et
poſt pauca: Fratres ego me nō
arbitror comprehēdiſſe. Item
j.Cor.ix.dicebat: Sic curro vt
comprehendam. Quāuis ergo
Paulus magnus eſſet per vite
meritum coram deo/nihilomi-
nus ex hūilitate dicebat ſe nō
doctorē/ſed potius bacalariū
curſorem:vt loquar more gim-
naſij Pariſieñ. quia dicit: Sic
curro/vt comprehēdam. Iſtud
tamen altare habebit tandem
duos cubitos in altitudine/id
eſt/in celo:quia plus premiabi
tur ibi/q̄ meruerit in preſenti.
Maxima enim omnium theolo
gorum eſt/ꝙ deus ſemper pre-
miat vltra condignum.

¶ Allegorice ⁊ pmo. Iſtud al-
tare/eſt crux Chriſti. Altare
enī dicitur quaſi alta ara. Ara
autem eſt locus ſacrificij. Be-
ne ergo altare/crucem Chriſti
ſignificat:quia fuit alta ara ſu
per quam factum eſt et oblatū
ſummum ſacrificium deo patri
pro nobis. De quo predixerat
Eſa.liij.dicēs: Oblatus eſt/qꝛ
ipſe voluit:⁊ non apuit os ſuū.
Unde totum illud capitulum/
ferme de hoc ſacrificio loquiꝉ.
Bene/inquā/alta ara fuit crux
Saluatoris: tum quia ad lite-
ram fuit quindecim pedū alti-
tudinis/ſiue lōgitudinis/vt ab
aliquibus traditur:tum qꝛ affi
xa fuit i mōte Caluarie:vt tra-
dunt Euangeliſte: tum qꝛ altiſ
ſimum dominum portauit ſuꝑ
ſe. Et iſtud eſt ſuauiſſimum thi
miama ⁊ optimi odoris/quod
fuit ſuper predictū altare cru-
cis:ad cuius odorē ſurrexerūt
multi mortui. Tunc etiam nar
dus ipſiꝰ Chriſti.i.humanitas/
dedit odorē ſuum. Cañ.j. Qđ
autem ibi Salomon vocat nar
dū/hic Moyſes vocat thimia-
ma. Fuit autem predictū alta-
re crucis Saluatoris de lignis
Sethim:quia ſicut hmōi ligna
ſunt imputribilia/nō ſimplici-
ter/ſed qꝛ difficultꝰ ⁊ tarde cor
rūpūtur: ita ⁊ lignū ſancte cru
cis/in q̄ pependit ꝓ nobis Chri
ſtus/vetuſtate nō videꝉ conſu-
mi/ſicut videre eſt i multis ec-
cleſijs in qbꝰ alique particule
recondūtur de hmōi ligno: qđ
certe inter opa miraculoſa cō
putandū eſt. Qꝫ aūt pdictū al-
tare fuerit artum in longum ⁊
latū: quia tm̄ vnius cubiti ſm̄
vtrāqꝫ dimenſionē:vtcūqꝫ aūt
dilatatū ſurſum: quia duorum
cubitoꝝ/deſignat ꝙ crux Chri
ſti fuit parua in terris/⁊ mari-
me in eſtimatione Iudeorum/
apud quos eſt in ſcādalū:vt dr̄
Apoſt.j.Cor.j.nihilominꝰ ſur-
ſum ⁊ verſus celū/eſt maxime
altitu-

altitudinis in virtute/adeo ꝙ
facta eſt clauis paradiſi: vt di-
cit Hierony.ij.parte epiſt.ſua.
epl'a.x. In cuius rei ſignū cum
Chriſtꝰ in ea pēderet/dixit la-
troni: Hodie mecū eris in para
diſo. Cornua etiā ex hmōi al-
tari crucis ꝓceſſerūt/ſm̄ ꝙ ex-
tenſa erat verſus quatuor pla-
gas mūdi/vcꝫ verſus Orientē/
Occidentē/Meridiē/⁊ Septē
trionem. Fuit etiā veſtita auro
puriſſime charitatis/quā in ea
moriendo oſtēdit nobis Chri-
ſtus. Unde Io.xv.ait: Maiorē
hac dilectionē nemo hꝫ/q̄ vt
animā ſuā ponat qs ꝓ amicis
ſuis. Ecce enī aurū excellētiſſi
me charitatis/quā oſtēdit no-
bis Chriſtus. Qꝫ aūt nō ſolum
altare fuit cooꝑtū auro/verum
etiā craticula illiꝰ/atqꝫ parie-
tes/⁊ cornua/deſignat charita
tē apl'oꝝ Chriſti/q̄ exēplo ipſiꝰ
voluerūt pati mortē pro defen
ſione fidei ⁊ veritatis catholi-
ce/licet nō pro redēptione hu-
mani generis/ſicut ille. Et ad
hoc ꝑtinet quod ſequitur: Fa-
cieſqꝫ ei coronā aureolā ꝑ gy-
rum ⁊c̄. Patet ḡ de incēſo ſua-
uiter fragrāti qđ adoleuit ſuꝑ
altare crucis nr̄ Aaron/Chri-
ſtus. Sed qđ eſt ꝙ ſuꝑ altare
incēſi/ſiue thimiamatis fiebat
ſacrificium q̄tidianū/mane ſcꝫ
⁊ veſpere: p̄ter illud ſacrificiū
qđ fiebat ſemel in anno ꝑ pōti
ficē intra ſancta ſanctorūꝝ niſi
ꝙ deuoti catholici habēt ſpe-
cialē deuotionē ad altare cru-
cis dominice:ad cuius reuerē-
tiam faciūt iuge ſacrificiū/ſol-
uētes quaſdā orōnes q̄s vocāt
horas crucis/vel aliud ſuffra-
giū:⁊ hoc p̄ter illud deuotum
ſeruitiū qđ de hoc canit eccle-
ſia ſemel in anno/vcꝫ in hebdo
mada ſancta. Tūc enī quilibet
fidelis dꝫ intrare ſctā ſanctoꝝ/
ꝑ ſpecialē deuotionē ⁊ medita
tionē dñice paſſiōis ⁊ mortis.

¶ Allegorice ⁊.ij. altare de li-
gnis Sethim/ſignificat multi-
tudinē deuotorū catholicorū.
Hi enī debēt eſſe de lignis Se
thim.i.iputribiles ꝑ gratiā/et
nō putribiles ꝑ pctm̄. Qꝫ autē
dictū altare habebat vnū cubi
tū in lōgitudine/⁊ totidē in la
titudine: ſignificat actiuos/q̄
circa terrena occupanꝉ ⁊ vagā
tur: moderate tamē etiā illa di
ſtribuendo tpe et loco in pios
vſus. Per altitudinē aūt dicti
altaris deſignaꝉ vita cōtēpla-
tiua/q̄ verſaꝉ circa celeſtia ⁊ di
uina. Qꝫ ḡ dictum altare habe
ret duos cubitos i altitudine:
vbi tm̄ erat vniꝰ cubiti in lōgi
tudine/⁊ totidem i latitudine/
iſinuat ꝙ vita ꝯtēplatiua (cete
ris paribꝰ) eſt maioꝝ ꝑfectiōis
⁊ meriti q̄ actiua. Propter qđ
legiꝉ Luce.x. ꝙ Maria (ꝑ quā
deſignanꝉ ꝯtēplatiui) optimā
ꝑtē elegit. Martha enī/ꝑ quā
ſignificanꝉ actiui/bonā quidē
ꝑtē elegit/ſed Maria optimā.
Hoc et dr̄ Gregor. expſſe ſuper
Ezech. homil.iij. qꝛ vt ait: acti-
ua vita in vſu pñtis opis labo-
rat. Cōtēplatiua aūt ſapore in
intimo vētura iā requiē degu-
ſtat. Itē ad idē ꝓpoſitū ꝓban
dū/adducit aliā rationē. Uita
enī actiua cū iſta mortali vita
deficit. Cōtēplatiua vero/i im-
mortali vita pleniꝰ creſcit. Itē
idē ſuꝑ eūdē Ezec. homil.xiiij.
Pars (inqt) Marthe nō rephē
dit/ſed pars Marie pferꝉ ⁊ lau
datur

dat tanꝗ optima. Iſtud altare (ꝗ ad electos) induit auro pu-
riſſimo. i. charitate / ꝙ pficit in patria. Unde non niſi ibi plene ⁊ pfecte implet preceptũ de di-
lectione dei ſuper omnia. Om-
nia etiam que ſunt in illa vita beata / auro tegũtur: eo ꝙ om-
nia ibi ex charitate (que auro comparatur) diliguntur. Inſu-
per per coronam aureolã / que iubetur fieri per gyrũ dicto al-
tari: deſignatur premiũ quod-
dam accidẽtale / quod vocatur aureola: quod redditur tribus generibus beatorum: vcȝ mar-
tyribus / doctorib⁹ / virginib⁹. Sic ergo viuamus in preſenti / vt dictis coronis aureolis co-
ronari mereamur in celis.

❡ Allegorice ⁊ tertio. Omnia predicta poſſum⁹ exponere de ſtatu religionis / que eſt quaſi altare ſup quod boni religioſi immolãt animas ſuas domino deo: ⁊ adolẽt eidem thimiama ſancte deuotiõis / deuoti ſuſpi-
rij / feruentis orationis / atq; to-
tius bone cõtemplationis. De-
bet autẽ iſtud altare eſſe de li-
gnis Sethim / imputribilibus / per vite ſanctitatem: qꝛ in clau-
ſtro debet homo purius et ſan-
ctius viuere ꝗ i ſeculo. Ut dic / ꝙ altare religionis debet eſſe ex lignis Sethim: qꝛ non licet ipſum corrumpere ante mortẽ: quia vſq; tunc obligat obediẽ-
tia emiſſa in pfeſſione. Et hoc eſt cõtra illũ hereſiarcham Lu-
therum / qui dicit vanũ eſſe vo-
uere / et religionẽ ingredi. Un-
de fertur aliquos (etiã vtriuſq; ſexus homines) a tã ſancto al-
tari reuocaſſe: et matrimonio iunxiſſe: quod ad maximum ſa-
crilegium pertinet. Qꝫ autem dictũ altare eſſet tm̃ vnius cu-
biti in longum ⁊ latum / duorũ autem cubitorũ in altum: deſi-
gnat ꝙ verus religioſus debet ſtudere humilitati in preſenti / ſi velit alte ſublimari ĩ celo: qꝛ ſcptũ eſt Luc. j. exaltauit / ſup-
ple deus / humiles. Itẽ eiuſdẽ xiiij. Item. xviij. Omnis qui ſe humiliat / exaltabitur. Qꝫ vero ſubditur: Cornua ex ipſo pro-
cedent: referre poſſumus ad il-
lud Pſalm̃. Exaltabuntur cor-
nua iuſti. i. deuoti religioſi. Sꝫ que cornua? Profecto corpus et anima / que extabũtur in die iudicij / ⁊ hoc per gloriam. Ecõ-
tra autem tunc confringet do-
minus omnia cornua peccato-
rum / videlicet corp⁹ ⁊ animã / que eleuata fuerunt per ſuper-
biam in preſenti: ſed ea tunc confringet dominus immitten-
do in abyſſum inferni. Quod vero ſequit: Ueſties illud / ſcilꝫ altare / auro puriſſimo: refe-
rendum eſt ad idem altare reli-
gionis. Quia et ſi omnes ⁊ ſin-
guli homines / cuiuſcunq; ſta-
tus aut conditiõis exiſtãt / de-
beant veſtiri veſtimento chari-
tatis: peramplius tamen hoc decet viros religioſos. In cu-
ius rei ſignum vocãt ſe mutuo fratres / de quib⁹ etiam poteſt intelligi illud Pſal. Ecce ꝗ bo-
num / ⁊ ꝗ iocundum / habitare fratres in vnum: ſupple clau-
ſtrum. Per coronam autem au-
reolam / que iubetur fieri p gy-
rum predicti altaris / recte poſ-
ſumus intelligere coronã glo-
rie / que ſpecialiter reddet bo-
nis ⁊ ſinceris religioſis in ce-
lo: ita vt de vnoquoq; tali poſſit dici

dici illud Pſalm. Poſuiſti / tu ſupple domine deus / qui es iu-
ſtus retributor omniũ bonorũ que a iuſto hic fiunt / ſuper ca-
put ei⁹ coronã de lapide pre-
cioſo. Quicunq; autem deuoti religioſi per dei gratiam illuc peruenerint: tũc adolebũt in-
cenſum ſuaue fragrans coram domino / per debitas gratiarũ actiones / pro omnibus benefi-
cijs ſuis.

❡ Anagogice / per altare incẽ-
ſi ſiue thimiamatis quod erat abſconditum in ſanctuario / ſi-
gnificatur ſtatus beatorũ: qui ſunt in celo / quaſi in abſcondi-
to / ⁊ hoc quo ad nos: quia ocu-
lus non vidit / nec auris audi-
uit / nec in cor hominis aſcen-
dit / que preparauit deus dili-
gẽtib⁹ ſe: vt dicitur Eſa. lxiiij. et recitatur ab apoſtolo. j. Co-
rint. ij. Sũt enim aurei / clari ⁊ ſpectabiles / ſethinei. i. imputri-
biles / ſiue immortales: qui ſcꝫ triplicẽ dimenſionẽ. i. tres do-
tes anime habent / que ſunt al-
titudo viſionis / latitudo frui-
tionis / ⁊ longitudo tentionis perpetue. Poſt iudicij aũt diẽ dicti beati (ꝗ ad corpus) habe-
bũt quatuor cornua. i. quatuor corporis dotes. ſ. agilitatẽ / cla-
ritatẽ / ſubtilitatẽ / impaſſibili-
tatẽ. Qꝺ autem predictũ alta-
re diceret thimiamatis. i. val-
de odoriferũ: ſignificat ꝙ ipſi electi poſt dictũ iudicij diem eterne glie odorib⁹ inenarra-
bilib⁹ recreabũtur. Erũt etiã veſtiti auro puriſſio tã ex pte aie p pfectam charitatẽ / ꝗ ex pte corporis p pfectã mundi-
tiã. Hẽbũt etiã coronã aureo-
lã p girũ / ſicut prius expoſitũ ẽ.

❡ Secunda clauſula.

Locutuſq; ẽ domi-
nus ad Moyſen / dicens: Quãdo tu-
leris ſummã filio-
rum Iſrael / iuxta numerum dabunt ſinguli preciũ p animab⁹ ſuis dño: ⁊ non erit plaga in eis cũ fuerint recenſiti. Hoc autẽ da-
bit omnis qui trãſit ad nomẽ / dimidiũ ſicli / iuxta menſuram templi. Siclus viginti obolos habet. Media pars ſicli offere-
tur domino. Qui habet in nu-
mero a viginti annis et ſupra / dabit precium. Diues non ad-
det ad medium ſicli / et pauper nihil minuet. Suſceptamq; pe-
cuniam / que collata eſt a filijs Iſrael / trades in vſus taberna-
culi teſtimonij: vt ſit in moni-
mentum eorum coram domi-
no: et propiciet animabus eo-
rum.

❡ Hiſtorialiter poſtquam in precedenti clauſula / locutus eſt domin⁹ ſeruo ſuo fideli / vi-
delicet Moyſi / de cõſtructio-
ne altaris thimiamatis: hic conſequenter loquitur de pe-
cunia a populo exigenda ad cõ-
parandum ea que erant neceſ-
ſaria ad predicta exercẽda cir-
ca altare incenſi. Dicit ergo textus: Locutus eſt dominus ad Moyſen / dicens: Quando tuleris ſummã filiorum Iſra-
el: id eſt / quando numeraueris eos / pergens ad bellum: iuxta numerum dabunt ſinguli pre-
cium pro animabus ſuis domi-
no: ſacrificia de illis expenſis facta proficient animabus eo-
rum. Super hoc autem dicunt

Et Auguſti-

Auguſtinus et Beda / et ponitur in glo. Dauid regem punitum in populo ſuo: eo ꝙ cum fuiſſent numerati / non ſoluerunt precium. ij. Regũ vlti. Unde ⁊ hic ſubditur: Et non erit plaga in eis cum fuerint recenſiti. i. nũerati. Sequitur: Hoc autem dabit omnis qui tranſit ad nomen: id eſt ad familiam: vt exponit glo. interlinia. Illi enim qui tranſibant ad familiam / nominabantur proprijs nominibus: dimidium ſicli. i. decem obolos: iuxta menſurã templi. Et accipitur hic templum generaliter / prout ſe extendit ad templum proprie dictum: ⁊ tabernaculũ / vt ſignificat omnem domum ſanctuarij. Siclus. xx. obolos habet Hoc intelligitur de moneta tunc currente apud filios Iſrael.

¶ Circa hunc igitur textum ⁊ literam mouentur aliqua dubia more ſolito.

¶ Primum igitur dubium mouetur propter illud verbum: iuxta menſurã templi. Queritur ergo / quare dictum eſt / iuxta menſurã templi? Dicẽdum / ꝙ hoc ideo / quia erat aliud pondus quo Iudei vtebantur communiter / ſiue in rebus mere ciuilibus ⁊ ſecularibus: ⁊ aliud quo vtebantur in templo. Nã ſiclus quo vtebãtur in tẽplo / habebat quatuor dragmas ſecundum Ioſephum. Quelibet autem dragma habebat quinque obolos / ſecũdũ eũdẽ Ioſephũ. Quãtũ aũt valeret obolus tũc tẽporis apð Iudeos: de moneta / q̃ nũc currit apud nos / incertũ habemus: ⁊ precipue quia monete ⁊ pondera frequenter variantur / ſecundum patrias et tempora.

¶ Secũdũ dubiũ: Quare illi q̃ erant infra. xx. annos / non dabant preciũ? Reſponſio / quia illi ſoli dabãt preciũ / qui aſcribebant militie / ſiue familie. Et quia iuuenes qui ſũt infra. xx. annos / nõ ſunt adhuc apti arti militari / nec ſimiliter mulieres: ideo nec iſti nec ille iubebãtur dare preciũ ꝓ animabꝰ ſuis: ſed ſoli fortes ⁊ potentes viribꝰ. Et de hoc vide Nũeri. j.

¶ Tertiũ dubiũ: Cur diuites ⁊ pauperes voluit dñs eſſe pares in datiõe precij: vt dicitur in litera? Nam tũc quilibet potens viribꝰ offerebat in tabernaculo medium ſicli. i. decem obolos. Dicendũ / ꝙ hoc iuſſit dñs propter quatuor ratiões. Prima / ne pauper prouocatus bono diuitis / vellet dare pluſq̃ poſſet. Secunda / ne diues crederet dei cultũ plus depẽdere ex ſe / q̃ ex paupere / ſicq; ſuperbiret. Tertia / vt diues ſciret pauperẽ in acie ſibi parificari. Quarta / vt certa deſcriptio facilius poſſet fieri.

¶ Quartũ dubiũ: Utrum diuites ſimpliciter ꝓhiberent plꝰ offerre in vſus tabernaculi / q̃ pauperes? Dicẽdũ ꝓbabiliter ꝙ nõ / ſed ſufficiebat illis: vt tantum darẽt ad hmõi opus / q̃tũ pauperes. Sicut ergo dñs per illa ꝟba: Sufficit diſcipulo ſi ſit ſicut magiſter eiꝰ Mat. x. nõ ꝓhibuit ne diſcipulus eſſet ꝑfectior magiſtro ſuo. Unde ⁊ Paulus fuit perfectior Gamalielel ad cuiꝰ tñ pedes legem audierat: vt ðr Act. xxij. Ita in ꝓpoſito non interdixit ſimpliciter dñs ne diuites plus darent in opꝰ tabernaculi / q̃ pauperes. Sed ad hoc noluit eos cogi. Nullus enĩ ꝓhibendus eſt ſimpliciter benefacere. Dare autẽ multum ad predictum opus / erat bonum ex ſe. Igitur ⁊c.

¶ Quintũ dubiũ: Utrũ illi pauperes q̃ attigerant dictã etatẽ. xx. annorũ / ⁊ q̃ pre inopia non poterãt offerre ꝑdictũ ꝑciũ: videlꝫ. x. obolos / peccabãt ſi nõ offerebãt? Dicendũ / ꝙ nõ / dũmodo inde dolerẽt / et ꝑſertim ſi ex culpa ſua ⁊ malo regimĩe nõ erãt effecti impotẽtes. Ad ĩpoſſibile enĩ nemo obligatur: vt trahitur ex ꝟbis Hiero. dicẽtis: Anathema ſit q̃ dicit deũ impoſſibile ꝑcepiſſe. Sunt tñ qui dicũt oẽs Iudeos tũc ad hoc potentes: quia fuerãt facti diuites / tã ex ſpolijs Egyptiorũ / q̃ ex preda Amalechitarũ / q̃s iã ſuperauerãt: vt patet ex ſupradictis. xvij. c. Unde ad confirmationẽ dicti ſui / adducunt illud Deute. xv. Omnino indigens ⁊ mendicus non erit inter vos. Sed nec iſtud / nec illud cõuincit / nullos pauperes inter Iudeos tũc fuiſſe. Nã diuina ꝓuidẽtia ſic res ſcðas adminiſtrat vt nõ deſint vllo tpe pauperes int diuites. Unde Deuter. vbi. ſ. Nõ deerũt (inq̃t dñs) paupes ĩ terra habitatiõis tue. Itẽ Io. xij. ait ſaluator: Paupes ſemꝑ habebitis vobiſcũ. Et q̃uis Iudei multã predã habuerint ex Amalechitis / ⁊ ſimilr q̃uis ſpoliauerint Egyptios / ⁊ multa ſubſtãtia / poſſibile tñ fuit ꝙ apud nullos tũc / qñ. ſ. dñs dedit ꝑceptũ de offerẽdo mediũ ſicli / nihil remãſerat de ꝑdictis: aut valde parũ. Et qð dictũ eſt / ꝙ nemo debebat eſſe egẽs apð Iudeos: ad euidẽtiã huius notãdũ ꝙ duplex eſt mẽdicitas: vcꝫ ſtricta / ⁊ larga. Prima cogit oſtiatim mẽdicare. Unde mẽdicus ðr quaſi manu dicans / ſiue manu petens eleemoſynã. Talis ergo mẽdicitas non fuit inter Iudeos: quia eã abominabantur. Scða mẽdicitas / q̃ larga ðr / eſt cũ q̃s in occulto patitur egeſtatẽ ⁊ neceſſitatẽ: adeo ꝙ cogitur ſecrete ab amicis ⁊ vicinis petere. Ad propoſitũ ergo queſtionis mote redeũtes / dicimus ꝙ ſi fuerint aliq̃ adeo pauperes inter Iudeos / ꝙ non potuerint offerre mediũ ſicli / nec ab amicis et cognatis potuerunt illud obtinere / tũc impoſſibilitas eos abſoluit ꝓ tũc donec peruenirẽt ad pinguiorem fortunam / ſicut communiter dicitur de paupere qui rapuit rẽ alienã quã non põt reſtituere.

¶ Sextũ dubiũ mouetur ꝓpter illð verbũ: a. xx. annis / ⁊ ſupra. Circa quod queritur vtrũ omnes qui erãt. xx. annorũ / ⁊ ſupra / tenerentur offerre mediũ ſicli ad opus ſanctuarij? Dicendum / ꝙ non: ſed excuſabãtur tria genera ꝑſonarũ. Primo / mulieres: vt iã dictũ eſt. Secũdo / pauperes: vt dictũ eſt. Tertio / ſenes: ⁊ vniuerſaliter oẽs impotẽtes / q̃ nõ poterãt ad bella ꝓcedere. Sed quia ꝑ ſeniũ aliq̃ citius debilitantur q̃ alij: ideo non potuit terminus aſſignari vltra quem non tenerentur ad bella procedere: pro qua tamen cauſa dabant dictam pecuniam / vt conſeruaret eos dominus

ab aduerſariſs. De iuuenibus autē bene potuit terminꝰ aſſignari/ ante quem non procederent ad bella/ vȝ.xx.annorum. Nam ante talem etatem iuuenes/ propter defectum virium corporalium/ non ſunt apti ad prelium.

¶ Moraliter et primo/ quāuis omnes homines debeant dare precium domino deo/ pro animabus ſuis: ratione beneficij creationis: quia ipſe fecit nos/ ⁊ non ipſi nos: precipue tamē ad hoc obligantur Chriſtiani/ ratione beneficij redemptionis: qꝛ ipſe redemit eos in ſanguine ſuo. Pre ceteris autem Chriſtianis ad hoc obligātur deuoti catholici et electi/ ratione percipiende hereditatis eternalis. Sed qꝛ nemo ſcit an odio vel amore dignus ſit/ vt dicitur Eccl's.ix. ſed cuncta ſeruantur incerta in futurum/ vt ibidē immediate ſubditur: ideo qui habetur in numero a xx. annis: et ſupra. i. quicunqꝫ eſt capax rationis/ tenetur dare precium domino. ſ. medium ſicli. Siclus autem decē obolos valet. i. tenetur dare deo adimpletionem mandatorum decalogi. Iuxta id quod ſcriptū eſt Mat.xix. Si vis ad vitam ingredi/ ſerua mandata. Hec eſt igitur optima moneta/ que etiam eſt maximi valoris et precij quo ad filios Iſrl' .i. deuotos Chriſtianos: q̄ vident deum per fidem: qꝛ per talem monetam mercabunt regnum celorum. Et notanter dicitur in textu/ ꝙ diues nō addet ad medium ſicli/ ⁊ pauper nihil diminuet: quia tam diuites ꝙ̄ pauperes (dūmodo ſint doli capaces) tenentur ad obſeruantiam dictorum mandatorum: vt dictum eſt.

¶ Moraliter et ſecundo/ per numerū in ſacra ſcriptura intelligitur predeſtinatio diuina/ ſiue diſpoſitio diuine voluntatis. Unde ſcriptum eſt Mat. x. Capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Ubi nota/ ꝙ in ſacra ſcriptura mali non dicūtur in numero cōtenti: ſed ſūt ſupra numerum/ propter ſui infinitam multitudinem. Unde Pſalm. de talibus ait: Multiplicati ſunt ſuper numerū. Itē Eccl's.i. Stultorū infinitꝰ eſt numerus. Ecōtra autem de iuſtis dicitur Sap.i. Ecce quomodo computati ſunt. i. numerati/ ſiue nominati inter filios dei. Item Pſalm. Qui numerat multitudinem ſtellarum/ ⁊ omnibus eis nomina vocat. Ad propoſitum igitur deſcendentes/ dico ꝙ omnes illi qui a deo ſunt nominati. i. electi et predeſtinati/ debēt ſoluere p̄cium bonorum operū in preſenti pro animabus ſuis: quatenꝰ dominus velit eos a plaga future damnationis perpetue liberare et ſaluare.

¶ Moraliter et tertio/ vt dicit hic glo. interli. ante deſcriptionem labij enei/ premittitur vnū mādatum. ſ. de profecturis ad bellum: vt ſcȝ numerentur ⁊ redimant et auferant peccata ſua: ex qua redemptione fiant ſumptus in edificio tabernaculi. Per quod innuitur/ ꝙ illi q̄ volunt ingredi bellū ſpirituale/ ſiue contra diabolum/ ſiue contra carnem/ aut mundum:

debent

debent primum redimere peccata ſua per eleemoſynarū largitionem/ ſecundum ꝙ dictū eſt Nabuchodonoſor. Daniel. iiij. peccata tua eleemoſynis redime/ ſiue per oblationē ſiendam in eccleſia/ ſiue in alios pios vſus.

¶ Moraliter et quarto/ ꝓ hoc ꝙ inter profecturos ad bellū: et qui debebant dare precium ad opus tabernaculi: non computantur iuuenes qui erāt infra.xx.annos/ nec ſimiliter mulieres: ſed tm̄ viri fortes: deſignatur/ ꝙ non expedit omnibꝰ hominibus aggredi aduerſa: ſed tantum perfectis ⁊ probatis. Qui autem imperfecti ſūt. poſſunt quidem expectare cū dei adiutorio huiuſmodi aduerſa ſi occurrant: ſed non illa preuenire ne ſuccūbant. Hinc eſt/ ꝙ intrantibus religionem datur tēpus probationis priuſꝙ̄ profiteantur. Perfectius etiam eſt in re militari aggredi aduerſarios/ ꝙ̄ bene ⁊ diligenter cunctari. Nam ſicut ꝑ virtuoſum aggreſſum hoſtes terrentur: ſic ⁊ demones cum a viris perfectis preueniūtur. Exemplum habemꝰ de beato Anthonio/ inuitāte malignos ſpiritus ad certamen.

¶ Moraliter et quinto/ ꝓ hoc ꝙ Iudei intraturi bellum debebant certam pecuniā offerre ad opus ſanctuarij/ vt nō caderet ſuper eos plaga: inſtruūtur ad literam milites priuſꝙ̄ ingrediantur bellum/ preparare ſe ꝑ bonā confeſſionē/ cordis cōtritionem/ operis ſatiſfactionem/ ⁊ eleemoſynarū largitionē. Qđ vbi fecerit/ ⁊ bellū fuerit iuſtū: tunc quinqꝫ ex eis preualebunt contra centū/ ⁊ centū contra mille: ſicut in effectu patuit de ipſis Iudeis in ingreſſu terre promiſſionis. Propterea Samuel loquebat̄ ad vniuerſam domū Iſrael/ dicens: Preparate corda veſtra domino/ ⁊ ſeruite illi ſoli: ⁊ eruet vos de manu Philiſtijm. i. Regum.vij.

¶ Moraliter ⁊ ſexto/ iuxta illud: Suſceptāqꝫ pecuniā/ que collata eſt a filijs Iſrael/ trades in vſus tabernaculi teſtimonij. Notandū/ ꝙ tā decime ꝙ̄ alie oblationes/ que fiunt a laicis eccleſiaſticis perſonis/ debent fideliter exponi/ poſt eorum debitam et moderatam ſuſtentationē: videlicet ī vſus tabernaculi teſtimonij. i. eccleſiarū/ a quibus ſumūt̄. Item ī vſus pauperum et egenorum. Quia vt dicitur.xvj.q.j. qꝛ iuxta. decime ſunt patrimonia pauperum. Idem etiam dicit̄ vbi ſupra. c. decime.

¶ Allegorice/ et primo/ ⁊ ꝯformiter ad glo. ordi. ſūma filiorū Iſrl' ſūmā oīm electorū ſignificat: quorū nomina ſcipta ſūt in celo. Tunc autem ſinguli dant pro animabus preciū domino/ cū ſedulo ſeruiunt ei in operibus bonis. Alioquin plagam incurrent numerati/ quia vltio perpetua manet eos qui fidelium numero nominetenꝰ ſociati/ nō offerūt dn̄o ꝑfecta opera fidei. Et de talibꝰ dicit̄ in Pſalm. Nō dabit deo placationē ſuā/ nec p̄ciū redēptiōis anime ſue. Quia vt dicit̄ Prouer.xiij. Redēptio anime viri/ proprie diuitie. Hec ibi.

¶Allegorice ⁊ ſecūdo / iuxta
illud verbū: Et non erit plaga
in eis cum fuerint recẽſiti. No
tandū / ꝙ aliqui exponunt hoc
de predeſtinatis: de quibus di
cunt / ꝙ non erit in eis plaga
culpe mortalis / poſtq̄ fuerint
recenſiti. i. ſcripti cum ceteris
electis in libro vite. Et quidẽ
ꝙ hoc exponant de predeſtina
tis / non impertinenter loquun
tur. Sed ꝙ dicti predeſtinati
non poſſint mortaliter pecca=
re / vt dicunt: falſe ⁊ erronee lo
quuntur. Predeſtinatio enim
nō imponit neceſſitatem pre=
deſtinato / vt peccare non poſ=
ſit: vt patet de Petro / Paulo /
Magdalena / Dauid / ⁊ ſimili=
bus / quos nulli dubiū eſt fuiſſe
predeſtinatos: et nihilominus
grauiter peccaſſe pro tempo=
re. Uerum ꝙ pro tẽpore ꝓ quo
tales ſunt in peccato / non ſunt
predeſtinati / ſecundū preſentẽ
iuſtitiam: qꝛ ſi ſic decederent /
perpetuo damnarentur: quod
repugnat ꝑdeſtinationi. Sunt
tamen predeſtinati ad vitam
eternā / ſecundū finalem dei or
dinationem / q̄ preuidit eos ca
ſuros ⁊ reſurrecturos: ⁊ ſic fi=
naliter deceſſuros. Hinc Au=
guſt. libro de fide ad Petrum /
cap. xxxij. Firmiſſime (inquit)
tene / ⁊ nullaten⁹ dubites: om=
nes quos vaſa miſericordie
gratuita bonitate deus fecit /
ante conſtitutionem mundi in
adoptionem filiorum dei pre=
deſtinatos a deo: neq̄ perire
poſſe aliquem eorum quos de⁹
ꝑdeſtinauit ad regnū celorū:
neq̄ quēq̄ quos non predeſti
nauit ad vitā / vlla poſſe ratio=
ne ſaluari. Hec ille.

¶Allegorice ⁊ tertio / iuxta illud
verbum: Diues non addet ad
mediū ſicli: et pauper nihil mi
nuet. Notandū / ꝙ per ſiclū in=
tegrū quod. xx. obolos valet /
intelligitur omnis cauſa ⁊ ratio
noſtre ſaluationis / tam princi=
palis que eſt meritum Chriſti /
q̄ ſine qua non: que eſt meritū
perſonale in adultis. Quia vt
teſtatur Auguſt. de verbis do
mini. ſer. xv. Sine voluntate
tua non erit in te dei iuſtitia.
Quia q̄ fecit te ſine te: nō iuſti
ficabit te ſine te. Per medium
ergo ſicli poſſum⁹ intelligere
meritū Chriſti vt preſcindit a
merito noſtro / cuius meritū no
ſtrū nullum ſit / ſecluſo merito
Chriſti. Iuxta id quod ſcriptū
eſt Eſaie. lxiiij. Omnes iuſtitie
noſtre quaſi pannus mēſtrua=
te. Quid eſt ergo / ꝙ diues non
addet ad mediū ſicli / ⁊ pauper
nihil minuet: niſi ꝙ Chriſtus
(quātū eſt ex ſe) equaliter pro
omnibus nobis mortuus eſt
tanq̄ cauſa vniuerſalis ſalutis
noſtre: in hoc non preferens di
uitem pauperi: ſicut neq̄ e di=
uerſo. Unde apoſt. ij. Corin. v.
Chriſtus pro oīb⁹ mortu⁹ eſt.
¶Anagogice / poſſum⁹ refer=
re totā iſtam clauſulā ad ſtatū
glorie qui erit poſt iudicij diē.
In ipſo nempe iudicio tollet
dñs ſummā filiorum Iſrael. ſ.
electos / qui tunc videbūt cla=
re et aperte deū. Uñ Mat. xxv.
Statuet q̄dē oues a dextris:
hedos autem a ſiniſtris. Qui=
libet etiā tunc ⁊ deinceps da=
bunt preciū pro aīabus ſuis. ſ.
ſeipſos totaliter deputādo di
uine laudi / glīe / ⁊ honori. In=
ſuꝑ nō erit in ipſis electis cum
recẽſiti

recẽſiti fuerint. i. cōputati inter
angelos celeſtes / plaga: qꝛ vt
dr̄ Apoc. vij. Nō eſurient neq̄
ſitient amplius: nec cadet ſuꝑ
illos ſol / neq̄ vllus eſtus. Itē
eiuſdē. xxj. Abſterget deus om
nem lachrymā ab oculis ſan=
ctorū / ⁊ mors vltra nō erit / ne=
que luctus / neq̄ clamor / neq̄
dolor erit vltra / q̄ prima abie=
runt. Sed quid eſt / qḋ dr̄ in li=
tera. Hoc autē dabit omnis q̄
tranſit ad nomen: dimidiū ſi=
cli ⁊c̄. niſi ꝙ ipſi electi q̄ trāſ=
eunt ad nomen: pro quanto no
mina eoꝝ ſcripta ſunt in celis /
vt dicit̄ Luce. x. dāt tantū an=
te iudicij diē dimidiū ſicli: qꝛ
exultabūt ſancti in gloria / leta
buntur in cubilibus ſuis. Poſt
iudicij autem diem dabunt in=
tegrū ſiclū: qꝛ exultatiōes dei
in gutture eorum / ſupple tunc
erunt. Media pars igitur ſicli
offeretur ante generalem cor=
porum reſurrectionem: poſtea
autem offeretur totus ſiclus: ⁊
quantū ad hoc equa erit con=
ditio diuitū et pauperū. i. oīm
hominū electoꝝ. Cū his tamē
non comprehendētur iuuenes
minores. xx. annis / neq̄ mulie
res aut ſenes. i. imperfecti et
effeminati per culpam: ſed tm̄
viri fortes. i. virtuoſi et non vi=
tioſi: quia tales damnabuntur
cum mille demonibus. Quod
aūt ſubditur in fine preceden=
tis clauſule: Suſceptamq̄ pe=
cuniam que collata eſt a filijs
Iſrael / trades in vſus taberna
culi teſtimonij: deſignat / ꝙ q̄c
quid facturi ſunt electi poſt iu
dicij diem: omnia i laudē / i glo
riam / ⁊ honorem dei facient et
ordinabunt.

¶Tertia clauſula.

Locutuſq̄ eſt dñs
ad Moyſen / di=
cens: Facies et la
bium eneū / cū ba=
ſi ſua ad lauādū.
Poneſq̄ illud in=
ter tabernaculū teſtimonij et
altare. Et miſſa aqua lauabūt
in eo Aaron et filij eius man⁹
ſuas ac pedes / quando ingreſ=
ſuri ſunt tabernaculū teſtimo=
nij: et quādo acceſſuri ſunt ad
altare / vt offerant in eo thi=
miama domino: ne forte mo=
riantur. Legitimum ſempiter=
num erit ipſi ⁊ ſemini eius per
ſucceſſiones.
¶Hiſtorialiter poſtquam in
precedenti clauſula locutus
eſt dominus ad fidelem ſuum
ſeruum ⁊ amicum Moyſen de
pecunia exigenda a populo
Iſraelitico / ad comparandum
ea que erant neceſſaria circa
altare incenſi: hic conſequen=
ter loquitur ad eum de con=
ſtructione labij enei / et de ſi=
tu ipſius / dicens ad eum: Fa=
cies. Non quidem manu tua
propria / ſed per manum alte=
rius artificis / cū directiōe tua:
⁊ labiū eneum. Rabi Sal. di=
cit ꝙ iſtud vas alibi vocatur
labrū ⁊ lucerna: ⁊ erat factum
ad modum magne mamille / qꝛ
groſſum inferius: ſuperius au=
tem ſtrictum: habens in late=
ribus ſuis duas canales / per
quas effundebatur aqua. Do=
minus autem Petrus de Pal.
dicit ꝙ iſtud labiū erat quod=
dā lauatoriū / ſiue vas cōcauū
lōgū ⁊ reflexū ad modū labij.
Uel ſcdm eūdē dr̄ labiū / q̄ſi la

uſum: de lauo / lauas. Un̄ dic / ꝙ
hic loquit̃ ad Moyſen / de pre=
paratione miniſtrorū ſanctua=
rij ſiue tabernaculi: que quidē
preparatio erat emundatio in
labio eneo: id eſt / i vaſe ad hoc
apto. De cuius conſtructione
loquitur dominꝰ ad Moyſen /
dicens: Facies ⁊ labium eneū
cum baſi ſua ad lauandum. Di
cit autē de Lyra / ꝙ in Hebreo
habetur: cum ſede ſua: in qua
erat cōcauitas ad recipiendū
aquam: a qua quidem baſi ſi=
ue ſede poterat ſeparari dictū
labium / cū debebat deportari
de loco ad locū / quotiens ſcȝ fi
lij Iſrael debebāt ꝓficiſci per
deſertū. Sequitur: Poneſqȝ illō
ſcȝ labiū inter tabernaculū te=
ſtimonij ⁊ altare / ſcȝ ſub diuo
in interuallo / qđ erat inter al=
tare holocauſtoꝝ ⁊ tabernacu
li ingreſſum: Et miſſa aqua la=
uabant in eo. i. per effuſionem
aque ex ipſo: Aaron ⁊ filij eius
manꝰ ſuas ⁊ pedes / quādo in=
greſſuri ſunt tabernaculū teſti
monij / ſcȝ ad ponendum mane
incenſum: ⁊ quando acceſſuri
ſunt ad altare / videlicet veſpe=
re. Ad altare (incē) thimiamа=
tis: vt offerant in eo thimiama
dño: ne forte moriant̃ / violādo
ſcȝ legē iſtā. Qđ autē ſequitur:
Legitimū ſempiternū erit ipſi
Aaron / ⁊ ſemini eiꝰ / per ſucceſ
ſiones. Prius ſepe expoſitum
eſt in ſimili.

Circa hanc clauſulam mo=
uentur aliqua dubia.

Primū igit̃ dubiū: De qua
materia erat confectū hmōi la
bium? Ad hoc dubiū reſpōdet̃
in ſequētibꝰ / videlicet. xxxviij.
ca. ꝙ erat cōpoſitū de ſpeculis
mulierū / que excubabant in o=
ſtio tabernaculi / ſcȝ gratia ora
tionis. Un̄ in ſignū laſciuie de=
ponēde / obtulerūt ſpecula ſua /
et de ſedibus eorū eneis factū
fuit predictū labiū / ſimiliter et
baſis illiꝰ. Iſte ergo mulieres
erant quedā bone matrone / q̄=
rum deuotio in duobꝰ oſtēdit̃.
Primo quidē q2 excubabāt ad
oſtiū tabernaculi: vt orarēt. i.
illuc frequēter veniebāt. Secū
do aūt / q2 dederunt p̄dicta ſpe
cula ad honorē diuini cultus /
a ſe abijcientes ornatū corpo=
ralem: ſicut modernis tēpori=
bus alique generoſe mulieres
vidue dant veſtes ſuas precio=
ſas ad ornatū ſacrorū locorū.

Secundū dubiū: Quomodo
predicta ſpecula potuerūt ap=
tari ad hoc ꝙ ex illis fieret la=
bium eneū. Hier. dicit ad hoc /
ꝙ dictū labium literaliter non
fuit factū ex ſpeculis mulierū.
Ueruntamen ita dicitur: eo ꝙ
circa illud erant circumpoſita
multa ſpecula mulierū / quibus
ſacerdos ſacrificaturus poſſet
aduertere vtrū haberet macu
lam in facie / necne. Qđ ſi ſic /
tunc prius eam lauabat / dein=
de ſacrificiū offerebat: q2 ſcri=
ptum eſt Leuit. xxj. Homo qui
habuerit maculam / nō offeret
panes deo ſuo: nec accedet ad
miniſterium eius.

Tertiū dubium: Cur lex iu=
bebat vt ſacerdos in dicto la=
bio lauaret manꝰ ⁊ pedes / quo
tiēs ingreſſurꝰ erat tabernacu
lum teſtimonij. Certiſſimū eñ
eſt ſacrificium altaris eſſe mul
to perfectius ⁊ dignius ſacri=
ficio legis. Et tamen ridiculo=
ſum / imo ſuperſtitioſum eſſet
hodie /

hodie / ꝙ ſacerdotes acceſſuri
ad diuina / deberent pedes la=
uare. Igitur: Dicendū / ꝙ Iu=
dei / tanqȝ groſſi ⁊ carnales / nō
reſpiciebant / nec curabāt / niſi
de munditia corporali et exte=
riori. Ne ergo propter immun=
ditiam corporalem / diuinꝰ cul
tus cōtemptibilis redderetur:
lex precipiebat talem mundi=
tiam. Nec valet ſi dicat̃ / ꝙ po=
pulus non videbat ſi pedes ſa=
cerdotum / qui cooperiebantur
calceis / erāt mundi / nec ne: q2
diſcalciati intrabant taberna=
culum / et taliter ſacrificabant
dño: vt dicit magiſter Nicolaꝰ
de Lyra. Unde in ordine fra=
trum minorū / iuuenes facturi
ſacrā cōmunionem / prius depo
nunt calceos: vt proprijs ocu=
lis quandoqȝ conſpeximꝰ. Hāc
autem cerimoniam / nec laudo /
nec vitupero.

Moraliter ⁊ primo / ⁊ cōfor=
miter ad glo. interli. per labiū
eneum. i. lauachrum quod po=
ſuit Moyſes inter tabernacu=
lum teſtimonij ⁊ altare: intelli
gitur lauachrum compunctio=
nis / qđ mediat inter celum et
nos: q2 cōſtat ꝙ in celo nō eſt
locus meroris / ſed gaudij. Et
de tali lauachro loquebat̃ / q̄
dicebat: Lauabo per ſingulas
noctes lectū meum / lachrymis
meis ſtratum meū rigabo. Ad
hanc igitur ablutionem com=
punctionis / debent non ſolum
ſacerdotes / verūtiam omnes
peccatores properare: dicente
domino Eſaie. j. lauamini / mū=
di eſtote.

Moraliter ⁊ ſecundo / poſſu
mus ſpecialiter iſtud labiū ex=
ponere de ſacerdotibus / qui
priuſqȝ accedant ad altare ſa=
crificaturi dño deo / debent in=
tueri in ſpeculo diligentis ex=
aminationis proprie conſcien=
tie / ſi quā maculam / et ſignan=
ter mortalem / que remordeat
habeant: ſiue in pedibus / per
prauam affectionē: ſiue in ma=
nibus / per prauā operationē.
Qui ſi aliquam talem maculā
in ſe viderint / debēt venire ad
lauachrū ſacramentalis cōfeſ=
ſionis / ⁊ ſe ibi diligēter ablue=
re. Sic enim illis precipitur ſu
pra. xix. Sacerdotes qui acce=
dunt ad dñm ſanctificētur / ne
forte percutiat eos.

Moraliter ⁊ tertio / per tria
lauatoria / que ſecundum Io=
ſephum et Petrum Comeſto=
rem / erāt ante tabernaculum /
quod erexit Moyſes: quorum
vnū erat ſacerdotum / aliud vi
rorum / reliquū vero mulierū /
ſignificant̃ tria genera lachry
marū / que ſunt in eccleſia mi=
litante. Horum igitur lauato=
riorum / vnū eſt mulierum. i. im
perfectorum ⁊ incipientiū / qđ
procedit frequenter ex timore
pene. Aliud eſt virorū. i. profi=
cientiū / quod fit ex dolore cul=
pe cōmiſſe. Aliud vero eſt ſa=
cerdotum. i. hominū perfecto=
rum / quod fit propter deum / et
ex deſiderio regni celeſtis cō=
ſequendi: necnon ex incolatus
vite preſentis prolongatione
⁊ lāguore / de quo i Pſal. Heu
mihi quia incolatus meꝰ pro=
longatus eſt. Et alibi: Fuerūt
mihi lachryme mee panes die
ac nocte / dum dicitur mihi per
ſingulos ⁊c.

Moraliter ⁊ quarto: Notā=
dum / ꝙ per hoc ꝙ ſacerdotes
nudis

Nudis et lotis pedibus ingre-
diebatur tabernaculum: vt di-
ctum eſt: ſignificatur / ꝙ eccle-
ſiaſtici debent calciamēta bo-
norum tēporaliū / de pedibus
affectionū deponere: vt ſic di-
gni ſint eſſe in tabernaculo ec-
cleſie / ⁊ ibi dño deſeruire: i cu-
ius figurā dictū eſt Moyſi ſu-
pra. iij. ca. Tolle calciamentū
de pedibus tuis: Locus eñ in
quo ſtas terra ſācta eſt. Debet
enim illis ſufficere habere vite
neceſſaria / ſcdm ꝙ Apoſto. in
perſona eorū loquens (q2 ⁊ ec-
cleſiaſtic9 fuit) dicebat. j. Thi.
vj. Habentes alimenta / ⁊ qb9
tegamur / his cōtenti ſum9. Et
hoc eſt contra illos eccleſia-
ſticos / qui de bonis crucifixi /
cōgregant immenſos theſau-
ros / quos per mortē relinquūt
heredibus ſuis: in hoc defrau-
dantes pauperes / quos relin-
quunt fame perire. Vñ Amb.
lib. de officijs / ⁊ ponit i decre-
tis. xij. q. j. aurum. Aurū (inqt)
habet eccleſia / non vt ſeruet /
ſed vt eroget ⁊ ſubueniat i ne-
ceſſitatibus. Quid eſt opus cu
ſtodire qđ nihil adiuuat? Itē
ca. ſequenti / qđ incipit / gloria
epiſcopi. ſic ait diuus Hieron.
Gloria epiſcopi eſt / pauperū o-
pibus prouidere: ignominia
ſacerdotis eſt / proprijs ſtudere
diuitijs. Hec ille.

¶ Moraliter et quinto / in hoc
ꝙ dñs iuſſit vt fieret labiū ene
um / ⁊ nō aureū aut argenteū /
qđ reponeretur intra tabernacu
lū / i quo miſſa aq̄ lauabāt Aa
ron ⁊ filij eius man9 ſuas ac pe
des quotiens ingreſſuri erant
ipſum tabernaculū: reprobatur
curioſitas et fatuitas multorū
epiſcoporū / ⁊ aliorū eccleſiaſti
corū / q de bonis eccleſie faciūt
ſibi cōflari vaſa aurea ⁊ argen
tea: vt in illis miniſtrent eis ſe-
dētibus ad mēſam, p quodam
faſtu quaſi regio / cibus ⁊ pot9.
Cū tñ in eccleſijs / de qb9 hau-
riunt p̄dicta vaſa precioſa / vix
ſeruatur in altari cum vaſis ſtā-
neis / etiā pre vetuſtate pollu-
tis ⁊ cōtaminatis. De ornamē-
tis aūt / cū qbus in eiſdē locis
diuina ſoluuntur / magis expedit
tacere / ꝙ aperte loqui: ne forte
offendantur pie aures. Qz ſi dñi
archidiaconi laudabiliter ex-
ercerent viſitationes ſuas: iſta
non contingerent. De hoc vide
diſti. xxv. perlectis. §. hi ſunt.
Itē extra de officio archidia-
coni. ca. officium.

¶ Moraliter et ſexto / per hoc
ꝙ tam Aaron / ꝙ filij ei9 iubē-
tur lauare pedes ſuos ⁊ man9 /
quotiens debēt intrare taber-
naculū dñi: deſignatur ꝙ ſacer-
dotes euangelici non ſolū iu-
bentur ſe lauare in aqua cōtri
tionis et cōfeſſionis / quotiens
accedunt ad altare miſſam ce-
lebraturi: vt iam dictū eſt in ſe-
cunda expoſitione morali: Ve-
rumetiā ad talem lotionē tenē-
tur / quotiēs habēt ex officio et
ſolenniter adminiſtrare ſacra-
mēta eccleſie / ⁊ p̄ſertim extra
caſum neceſſitatis. Hoc probat
p illud Leui. xxij. Omnis homo
de ſtirpe Aaron / in quo eſt im-
munditia / q accēſſerit ad cōſe-
crata / peribit coram dño. Ex q
ſequitur / ꝙ talis indigne accedēs
ad cōſecrata / in antiq̄ lege pec-
cabat mortaliter: q2 tunc nul-
lus niſi p pctō mortali occide-
batur / ſcdz dei iudiciū. Ergo a
fortiori

fortiori / q in lege gratie indi-
gne accedit ad ſacramēta / ſiue
q indigne illa adminiſtrat / pec
cat mortaliter. Itē patet p illud
vbū Eſa. lij. Mūdamini q fertis
vaſa dñi. Itē ſupra. xix. dr: Sa
cerdotes q accedūt ad dñz / ſan
ctificentur: ne forte ⁊c. Ex qb9 pa-
tet / ꝙ ſacerdos baptizans par-
uulū / aut abſoluens cōfitentē /
vel cōmunicās alijs ſacramen-
tū euchariſtie / aut impendens
extremā vnctionem infirmo / et
hmōi / peccat mortaliter ſi fuerit
in peccato mortali: et ſignāter
notorio: q2 alios hoc ſciētes et
vidētes ſcādalizat. Hoc tñ de-
bet itelligi qñ adminiſtrat hmōi
ſacramēta ex officio / ⁊ cū ſolē-
nitate eccleſie. Secus forte ſi
talia adminiſtraret ſubito ⁊ ex
neceſſitate: ſicut patet de ſa-
cerdote fornicario baptizante
paruulū i extrema neceſſitate.
Qr eñ talis nō poteſt in illo ca
ſu puidere ,pprie ſaluti cū ſa-
lute paruuli: ideo non peccat
nouo pctō ſi baptizet paruulū
⁊ poſtmodū intēdat ſue ſaluti.
Securi9 tñ dr / ꝙ ſacerdos exi-
ſtens in pctō / ſiue notorio / ſiue
occulto: ⁊ ſacramentum aliqđ
adminiſtrās / ſiue ex officio / ſi-
ue ex neceſſitate / tenetur cōteri /
ſaltim in generali: vbi occurrit
caſus neceſſitatis: ſicut dictū
eſt de Paulo nō baptizato mo
riente: q2 talis generalis cōtri
tio de peccatis / poteſt ſubito
haberi. Alias nō contritus fa-
cit irreuerentiā diuinis / et per
cōſequēs de nouo peccat mor-
taliter. Ceſſante autē caſu ne-
ceſſitatis / tenetur cōfiteri / ſi ha-
beat copiā confeſſoris: et pre-
cipue ſi peccatū ei9 fuerit no-
torium: quia per actualem cō-
feſſionem / quā forſan multi vi-
dent / extinguitur peccatū quo
ad deum / ⁊ ſcandalum quo ad
proximum.

¶ Allegorice ⁊ primo / p labiū
eneū. i. lauatoriū / qđ iubet dñs
fieri i tabernaculo / in q tā Aa-
ron / ꝙ filij ei9 debebāt lauare
man9 ſuas ⁊ pedes: deſignaba-
tur / ſiue p̄figurabatur ſacramētū
baptiſmi / qđ eſt i tabernaculo
.i. in eccleſia / tanꝙ ianua cete
rorū ſacramētorū. In hoc igit
lauachro / debēt ſinguli lauare
pedes ſuos ⁊ manus. i. corpora
⁊ animas: corpora qdē indire-
cte / animas vo directe. Sed q2
non poſſunt lauari anime / niſi
primū abluatur corp9: iuxta dñi
ordinationē / q ꝙuis eſſet im-
munis a ſordib9 cunctis / nihil-
ominus voluit primū a Joāne
baptizari in Jordanis fluuio.
Mat. iij. et hoc vt nobis daret
formā ⁊ ritū dicti ſacramenti.
Similiter ⁊ in figurā hui9 legitur
de Joan. Mat. j. ꝙ baptizabat
in aq̄. Et notāter dr i aqua: q2
baptiſmu9 ſu9 / q erat p̄paratori9
ad baptiſmū Chriſti / nō mūda
bat niſi corpa / ⁊ hoc ex ope o-
perato. Baptiſm9 autē Chriſti
principali9 mundat animas / et
nō corpa / niſi minus principa-
liter. Quicūꝙ ḡ ibi nō lauerit
pedes ⁊ manus / peribit anima
illa de populo dei: iuxta illud
dñicum verbū Joā. iij. vbi ait:
Niſi qs renatus fuerit ex aq̄
⁊ ſpiritu ſancto / nō poteſt vide
re regnū dei. Vel p ablutionē
pedū / intelligitur ablutio ori-
ginalis. Per ablutionem vero
manuū / ablutio actualiū / que
fit virtute huius ſacramenti in
adultis.

ad[illegible]tis. Et hoc totū vt omnes
⁊ ſinguli poſſint cum puritate
conſcientie tandē intrare ta-
bernaculū domini celeſte. De
quo in Pſal. Domine q̄s habi-
tabit in tabernaculo tuo? Ec-
ce bonum quod baptizatus aſ-
ſequitur finaliter virtute hu-
iuſmodi lotionis baptiſmalis.
Ecce ergo quare ſuſcipiendus
eſt baptiſmus. Item ſuſcipien-
dus eſt propter vitandum ma-
lum / quod incurritur per defe-
ctum huiuſmodi ſuſceptionis:
quod eſt mors eternalis. Unde
ſequitur: ne forte moriantur. q̄
ſupple non lauant manus ſuas
⁊ pedes / modo prius expoſito
per aquam baptiſmi.

¶ Allegorice et ſecundo / per
labium eneum / ſiue ereum / q̄d
idē eſt / ſignificat corpus Chri
ſti: quod tunc fuit poſitum in-
ter tabernaculum teſtimonij ⁊
altare / quando fuit in cruce
extenſum in aere: id eſt / inter
celum ⁊ terram. In hoc autem
labio / ſiue lauachro / fuit poſita
aqua: quando in Chriſto po-
ſuit deus pater precium noſtre
redemptionis / vt in efficacia il
lius lauaremus pedes ⁊ manꝰ /
id eſt / purgaremur ab omnibꝰ
malis ⁊ vitijs / tam interioribꝰ /
que per pedes deſignantur / q̄
exterioribꝰ que per manus in-
telliguntur. De aqua autē hu-
ius labij poteſt intelligi illud
Eſa. xij. haurietꝭ aquas in gau
dio de fontibꝰ Saluatoris / id
eſt de quinq̄ principalibꝰ vul-
neribus corporis Jeſu Chriſti /
aquas (inquā) gratiarū ⁊ virtu
tum omnium. In cuius etiā rei
ſignum et figuram cum lancea
fuiſſet percuſſum Chriſti latus
pendētis in cruce: cōtinuo exi-
uit ſanguis ⁊ aqua. Joan. xix.

¶ Allegorice ⁊. iij. Per labiū /
quod erat in ingreſſu taberna-
culi / quod erat de ſpeculis mu
lierum que erant inſerta circū-
quaq̄ illi lauatorio. i. de ſedi-
bus ſpeculorum compoſitū / vt
dū ſacerdotes ſe lauarent / poſ-
ſent videre ſi forte in facie ha-
berent aliquid inhoneſtū. Per
hmōi labium ſacra ſcriptura ſi
gnificatur: in qua volentes in-
trare tabernaculum illud cele
ſte / habent aſpicere ſi in cōſciē
tia habeāt aliquid inhoneſtū.
In tali enim labio / ſiue lauato
rio / poteſt quilibet ſpeculari-
ter cognoſcere maculas defe-
ctuum ſuorum / quibꝰ viſis de-
bet eas abſtergere ⁊ mundare:
alias nullatenus debet ad al-
tare accedere / nec ī eccleſie ta
bernaculo ſubintrare. Predi-
ctum autem labium ſacre ſcri-
pture debet cōſtare de ſpecu-
lis mulierum ante tabernacu-
lum excubantium. i. de ſenten
tijs ſanctoꝝ prophetarum ⁊ vi
rorum / quorū anime nunc ſunt
ante deum.

¶ Anagogice: Per tabernacu
lum recte poteſt intelligi celū:
de quo pluraliter loq̄tur Pſ.
dicēs: Quā dilecta tabernacu-
la tua dn̄e virtutum. In dicto
autē tabernaculo ſunt pleraq̄
labia. i. multi ſancti ⁊ ſancte / q̄
in preſenti fuerūt primum gra-
ues peccatores: ſed poſtmodū
ſancti penitētes / pleni aq̄s la-
chrymarum ⁊ compunctionū:
quales fuerūt Dauid / Petrus /
Mattheus / Paulus / ⁊ ſimiles.
Hi enim omnes ſunt nunc ſpe-
cula noſtra: vt quos imitati ſu-
mus

mus in culpa / imitemur in pe-
nitentia: vt tandem eos imita-
ri poſſimus in gloria poſt hanc
vitam: quia teſte Auguſti. lib.
viij. de trini. c. xvij. Summa re
ligionis eſt / imitari quē colis.
Et Gregor. in ſuo paſtorali, ca.
xxiiij. Grauiter (inquit) extre
ma vltione feriendi ſunt / q̄bus
placuit q̄d imitari noluerūt.

¶ Quarta clauſula.

Locutuſq̄ eſt dn̄s
ad Moyſē / dicēs:
Sume tibi aroma
ta prime mirrhe ⁊
electe / q̄ngētos ſi
clos: et cinamomi
medium. i. ducentos quinqua-
gita ſiclos: calami ſimiliter du
centos quinquagita ſiclos: ca-
ſij autem quingētos ſiclos / in
pondere ſanctuarij. Oleum de
oliuetis mēſuram hin. Facieſ-
que vnctionis oleum ſanctum /
vnguentum compoſitum ope-
re vnguentarij: et vnges ex eo
tabernaculum teſtimonij / ⁊ ar
cam teſtamenti / menſamq̄ cū
vaſis ſuis / candelabrū ⁊ vten-
ſilia eius / altare thimiamatis
⁊ holocauſti / ⁊ vniuerſam ſupel
lectilem que ad eorū cultū p̄ti
net / ſāctificabiſq̄ om̄ia / ⁊ erūt
ſancta ſanctorū. Qui tetigerit
ea / ſanctificabitur. Aaron ⁊ fi-
lios eius vnges / ſanctificabiſq̄
eos vt ſacerdotio fungātur mi
hi. Filijs quoq̄ Iſrael dices:
Hoc oleum vnctionis ſanctum
erit mihi in generationes ve-
ſtras. Caro hominis nō vnget
ex eo: ⁊ iuxta cōpoſitionē eius
nō facietis aliud: q̄ ſanctifica-
tū eſt / ⁊ ſanctū erit vobis. Ho-
mo quicūq̄ tale compoſuerit /
⁊ dederit ex eo alieno / extermi
nabitur de populo ſuo. Dixitq̄
dn̄s ad Moyſen: Sume tibi a-
romata / ſtacten / ⁊ onychā / gal
banum boni odoris / ⁊ thus lu-
cidiſſimum: equalis ponderis
erunt omnia. Facieſq̄ thimia-
ma compoſitum opere vnguen
tarij / mixtū diligenter / ⁊ purū /
⁊ ſanctificatiōe digniſſimum.
Cumq̄ in tenuiſſimū puluerē
vniuerſa contuderis / pones ex
eo coram tabernaculo teſtimo
nij / in quo loco apparebo tibi.
Sāctum ſanctorum erit vobis
thimiama. Talem cōpoſitionē
non facietis in vſus veſtros: q̄
ſanctum eſt domino. Homo q̄-
cūq̄ fecerit ſimile / vt odore il-
lius perfruatur / peribit de po-
pulis ſuis.

¶ Hiſtorialiter. Poſtquam in
precedenti clauſula / egregius
dei vates Moyſes locutus eſt
de labio eneo / et de ſitu ⁊ offi-
cio illius: hic conſequenter a-
git de ꝯfectione vnctionis thi
miamatis / quo debebāt omnia
ſanctificari: de quo refert dn̄m
ſibi dixiſſe: Sume tibi aroma-
ta / prime mirrhe ⁊c. Loquitur
ergo dn̄s ad modum recepte /
que dirigitur ad apothecariū /
dicēs: Sume tibi. i. recipe: aro-
mata. i. ſpecies redolētes: que
dicuntur aromata / q̄ implent
aerē ſuo odore: prime mirrhe.
Pro intellectu huius notādū /
ſm̄ Rabanum / q̄ mirrha eſt ar
bor quinq̄ cubitorum altitudi-
nis / que naſcitur in Arabia / ſi-
cut ⁊ ferme om̄es bone ſpecies
aromatice: ⁊ hoc propter cōdi
tionem terre / ⁊ caliditatem pa
trie. Huiꝰ arboris gutta viri-
dis

dis ⁊ amara| ab arbore nomen accepit. Precipua autem mirrha| eſt prima| que gratis in vere fluit de arbore. Secunda autem et minus principalis eſt| q̄ in autumno fluit| ſcilicet inciſo cortice. Unde ſm de Pal. cum dicatur hic mirrha prima ⁊ electa: videtur q̄ loquatur de gutta| ⁊ non de arboris virgultis. Ad idem etiam eſt glo. ordin. Eſt etiam mirrha tante amaritudinis ⁊ fortis odoris| q̄ quādo fluit de arbore| ſiue quādo virgulta preſcidunt̄| homines incurrerēt grauiſſimas ⁊ incurabiles egritudies| niſi ſibi ꝓuiderent de remedio per ſtoracem| ſiue picem reſinam: vt dicit p̄dicta glo. Dicit ergo: Sume tibi aromata prime mirrhe et electe| quingentos ſiclos| id eſt vncias. Nā quod Judei appellāt ſiclum| alie nationes dicūt vncias: vt dicit Iſido. Ety. lib. vi. c. xxiiij. ⁊ cinamomi medium| id eſt. ccl. ſiclos. Pro quo notandum ſm Rab. Sa. q̄ duplex eſt cinamomū. Unū quod nihil aut parum habet de odore. Aliud autem eſt valde aromaticum: de quo fit hic mētio. Item Eccli. xxiiij. Sicut cinamomum| ⁊ balſamum| aromatizans| odorem dedi. De hmōi autem cinamomio loquens p̄dictus Iſido. lib. xvi. c. viij. dicit q̄ gignit̄ in Indie ⁊ Ethiopie regionibus: ⁊ eſt duorū cubitorū altitudinis| colore ſubnigro| vel cinereo| tenuiſſimarum virgarū. Nam quod groſſum efficitur| deſpicitur: quod vero gracile redditur| tanq̄ optimum eligitur. Cortex eiꝰ in modum canne rotundus eſt et gracilis: vt dictum eſt. Ipſum cinamomum| cum frāgitur| viſibile ſpiramentum emittit| ſcȝ ad inſtar nebule vel pulueris. Illud autē quod plus mordet linguā| mixta dulcedine| preualet. Et vt dicit de Palu. cum cinamomum dicatur a canna| videtur q̄ deberet ſcribi ꝑ duplex. n. ſicut ⁊ cāna. Eſt autem canna| ſm vnam ſignificationem| idem quod arundo. Et dicitur canna: quia cum ea cantatur: Calami ſimilit̄. ccl. ſiclos. Et nota q̄ calamus (ſm eundē de Palu. multipliciter accipit̄. Aliquando quidem pro ſtipula ſegetis| a caleo cales dicta: eo q̄ ex immiſſo flatu caleſcit. Item pro penna ſcriptoris| ſm illud Pſalm. Lingua mea calamus ſcribe velociter ſcribētis. Item ſm Papiam| cāna eſt nomen arboris vocatum a canendo. i. fundendo voces. Item eſt nomē fluuij Cāpanie. Itē quandoq̄ ſumitur pro ſpecie aromatica: vt hic. Et vt dicit Iſidor. ſic dicitur a ſimilitudine calami vſualis| ⁊ q̄ ſit gracilis| ⁊ gignitur in India| ſicut ⁊ multe alie ſpecies aromatice| ꝓpter virtutem et vicinitatem ſolis. Caſie autē (per vnū ſ) quingētos ſiclos. Ubi notandū q̄ caſia quandoq̄ eſt nomē arboris aromatice. Quādoq̄ autē (ſm Iſidor.) eſt nomē herbe odoriſere. Eſt autem (ſm Papiā) caſia virtutis medicinalis feruētis. Addit̄ autē in pondere ſanctuarij| ſcȝ ponderatos. Et eſt hic notādū| vt ſupra tactū eſt| q̄ pondus apud Iudeos erat duplex: primū erat pōdus ſanctuarij: quod ſolū ſeruiebat ad vſus

vſus ſanctuarij| qđ erat maius alio: ſecundū pondus erat ciuile ⁊ publicū| qđ erat minꝰ. Dicit autē Iſidor. vbi. ſ. q̄ caſia gignitur in Arabia| ad modū virge| ⁊ eſt robuſti corticis| purpurea folia habēs inſtar piperis. Eſt autem virtutis ſimilis cum cinamomo| ſed inferioris potētie. Unde vice medietatis cinamomi duplex apponitur pondus in confectionibus medicinalibꝰ. Dicitur autē caſia a cado| dis: eo q̄ flos ipſius cito cadit. Et ponitur caſia| tam pro arbore q̄ pro flore: q̄ etiā pro liquore| qui fit ex ipſo flore. Joſephus autē cū his quatuor ſpeciebus enumeratis| addit balſamum. Poſt hec additur in textu: Oleū de oliuetis menſuram hin. Et hoc ad differentiam alterius olei| quod eſt de nucibus: vel huiuſmodi.

¶ Seq̄tur: Facieſq̄ vnctionis oleum ſanctū. i. vnguentū ſanctū cōpoſitū ope vnguētarij. i. cōteres ſpecies ⁊ diſtēperabis| ſcȝ oleo: vt facit vnguētarius: ⁊ vnges ex eo tabernaculū| ſcȝ quantū ad parietes illius: ⁊ arcā teſtamēti| ⁊ ſimilit̄r ꝓpiciatorium| vt veriſimilit̄r credit̄ q̄r erat ſupra arcā. Nō autē forte Cherubim| ⁊ hoc ꝓpter piculū idololatrie| ne ſcȝ ex hoc cū eſſent q̄dā imagines| viderent̄ tanq̄ idola adorari: menſamq̄ cū vaſis ſuis. Cādelabrū ⁊ vtenſilia eiꝰ ⁊c. vſq̄ ibi: Sanctificabiſq̄ oīa| ⁊ erūt ſctā ſctoꝝ: ſcȝ reſpectu corū| q̄ cōibꝰ vſibꝰ hoīm applicant̄. Non erāt ḡ ſctā ſctorū ſimpliciter| ſicut interior pars tabernaculi. Sed dicebantur ſancta ſanctorū: q̄r erāt ad ſanctitatē deputata: vel ꝯſecutiue| q̄r ad literā| iſta erāt poſt ſctā. Uel ſctā in ſcis| ⁊ alios ſāctificātia. Sicut (inq̄t de Pal.) ornamēta eccleſie p̄mo bn̄dictione ſctificantur: deinde poſtea nos ſctificāt| ſaltē inductiue. Propterea ſeq̄tur: Qui tetigerit ea ſanctificabit̄. Uel ꝑ hoc intelligit q̄ nullꝰ dȝ ea tāgere ad vngēdū| niſi iā ſanctificatꝰ ⁊ cōſecratꝰ: excepta tn̄ hac vice qua hoc fuit factū a Moyſe. Ul' ſm glo. ordi. hoc dr̄| q̄r oīa q̄ offerebātur| ſanctificabant̄| tangēdo tabernaculū inunctū. Sequit̄: Aarō ⁊ filios eiꝰ vnges| ſed diuerſimode: q̄r Aarō vngēdus erat in capite et manibus: filij autē eiꝰ in manibꝰ tm̄: ſanctificabiſq̄ eos vt ſacerdotio fungant̄ mihi. i. vt ſint digni ꝑ talē vnctionē ⁊ ſanctificationem fungi dignitate ſacerdotij: Filijſq̄ Iſrael dices: Hoc oleū vnctiōis ſctm̄. i. dedicatū: erit mihi in gn̄ationes vr̄as: Caro hoīs nō vnget̄ ex eo. ſed voluptatē ⁊ iuxta cōpoſitionē eius nō facies aliud: cuiꝰ ratio ſubdit̄ cū dr̄: q̄r ſanctificatū ē| ſupple deo: ⁊ ſanctū erit vobis. i. deputatū ſctis ⁊ diuinis vſibꝰ. Homo q̄cunq̄ tale ꝯpoſuerit| q̄r nō ſolū vtēs| ſed etiā faciēs predictum vnguentū ad alios vſus: exterminabit̄. i. extra terminos viuentium ponetur.

¶ Deīde cū dicit: Dixitq̄ dn̄s ⁊c. agit de ꝑparatione thimiamatis| tanq̄ rei neceſſarie ad ſpecialē cultū tabernaculi| dicēs: Sume tibi aromata. i. ſpecies redolentes| q̄ ſequunt̄ vcȝ ſtacten| q̄ ſm Iſidor. idē eſt q̄ mirrha p̄ma ⁊ electa| que indurata

rata terebat in puluere/ in hac compoſitione. Papias dicit ꝙ ſtacten eſt fructus cinamomi: et onycham. Onycha/ ſm Papiam/ eſt herba aromatica. galbanum boni odoris. Hoc dicit ad differētiam illius galbani/ quod pro vetuſtate amiſit odorem ſuum/ ſiue ex alia cauſa/ et naſcitur in Syria: cuius odore fugant demones/ vt (ſꝫ alios) ſerpentes. Secundum Iſidorum guſtus iſte eſt tante potētie/ ꝙ expellit ferrum a corpore: ſimiliter inde ſagittas excutit. Et eſt ſpecies multis apta medicaminibꝰ: vt dicit Papias. Et dicitur a galba/ Grece: quod eſt/ lac/ Latine: quia eſt ſuccus ſimilis lacti: ⁊ thus lucidiſſimū/ id eſt/ puriſſimum: ad differentiā thuris cui admiſcetur reſina/ per quē obſcuratur eius color. Eſt autē hoc thus/ thuris/ arbor creſcens (vt plurimū) in Arabia/ que eſt immenſa/ ⁊ ramoſa (ſm Iſidorum) leniſſimi corticis/ ⁊ ramis ad qualitatē amigdali. Et ſm Hug. dicitur a theos/ quod eſt deus: quia in ſacrificijs deorū adolet. Sequitur: Equalis ponderis erūt omnia. Hoc dicitur ad differētiam vnguenti predicti/ in quo omnia poſita non ſunt equalis ponderis: vt conſtat. Facieſq; thimiama compoſitū opere vnguētarij. Non ꝙ thimiama ſit vnguentum/ ſed potius quedā commixtio puluerum aromaticorum. Sed quia ad idem officium pertinet facere talē commixtionem ⁊ vnguenta: coram tabernaculo teſtimonij. i. in altari incenſi/ quod eſt tabernaculū interius: in quo erat arca teſtimonij/ ⁊ illa pe tēpli/ vocabat tabernaculū teſtimonij: in quo ſcꝫ loco tabernaculi/ apparebo tibi/ inquit dñs ad Moyſē. i. corā ſctā ſctōꝝ pones illō. Et ita accipitur hic tabernaculum teſtimonij/ non pro toto tabernaculo/ ſed tm̄ pro illo loco qui dicebatur ſancta ſanctoꝝ: vbi in ſigno fulgoris ſuper ꝓpiciatorium apparebat deus: audiebaturq; diuinū reſponſum: ibi/ quaſi procedens de propiciatorio vſq; ad altare incēſi. Sāctum ſanctorum erit vobis thimiama. i. precipuum ſanctitate inter omnia offerēda. Talem compoſitionem non facietis in vſus veſtros. glo. interli. dedicatū ſoli deo. Homo quicūq; fecerit ſimile/ vt odore illius perfruatur/ id eſt/ delectet carnaliter: peribit de populis ſuis: id eſt/ interficietur dūmodo hoc poſſit probari.

¶ Circa hāc ꝓlixā clauſulā et expoſitionē mouet aliq̄ dubia.

¶ Primum igitur dubium: cur in mixtura ſpecierum aromaticarum mandat dñs Moyſi/ vt ſumat de optima mirrha quingētos ſiclos/ ⁊ de caſia tantūdem: vbi tamen mādat eidem vt ſumat de cinamomo medietatem predicti ponderis/ et de calamo ſimilr? Reſpōſio ideo ſic mandat dñs/ quia forte ſpecies illa aromatica que ponit cum maiori pōdere/ nō eſt tāte actiuitatis ſicut alia que ponitur cum minori pondere: aut quia non eſſet bona mixtio/ niſi vna notabilr excederet aliā. Da exēplū de vino limphato.

¶ Secūdum dubium: Quomodo potuit Moyſes recuperare predictas ſpecies aromaticas in loco deſerti: de cuiꝰ penuria ⁊ ſterilitate murmurantes filij Iſrael aduerſꝰ ipm̄ Moyſen/ dixerūt Numeri. xx. Cur eduxiſti nos ī locū iſtum peſſimū/ q̄ ſeri non poteſt: qui nec ficū gignit/ nec vineas/ nec malograna: inſuper nec aquam habet ad bibendū? Dicendum/ ꝙ hoc potuit fieri tripliciter. Primo quidem ꝑ delationem de terra Egypti/ qn̄ inde exierūt cum ſpolijs multis dicti filij Iſrael: vt ſupra patuit. xij. ca. Scđo potuerūt hmōi ſpecies haberi de preda Amalechitarum/ poſt exitū de Egypto: vt patuit ſupra. xvij. Tertio/ terra deſerti potuit talia generare. Nam dato/ ꝙ non eſſet propitia ad generandum panem ⁊ vinū: ⁊ ſimilia que veniūt in vſum hominis quātū ad eſcā: potuit tamē generare herbas odoriferas/ ex quibus conficiūtur aromata/ ſecundum illud Eccli. xxxviij. Altiſſimus creauit de terra medicinam: ⁊ vir prudens non abhorrebit illā. Deus enim non alligauit virtutem herbarum in locis que communiter habitantur ab hominibus: verumetiam in locis deſertis ab hominibus/ poteſt/ ⁊ de facto frequenter ꝓducit herbas ſingulariſſimas.

¶ Tertiū dubiū mouetur propter illud verbum: quod habeat menſuram quartam partem hin. Queritur ergo quanta ſit talis menſura hin? Dicendū/ ꝙ hin eſt menſura liquidorū/ ſicut corus aridorū/ ſiue ſiccorum/ ⁊ ephi ſimiliter. Unde verſus: Hin batus in liquidis/ in ſiccis corꝰ ⁊ ephi. De quantitate autem predicte menſure dicit Papias/ ꝙ duplex ē hin: maius/ qđ cōtinet quaſi quatuor quartas Pariſieñ. cum dimidia: et minus/ quod cōtinet duas quartas. Sed q2 menſure liquidorum ⁊ aridorū frequenter variantur/ ſecundum loca et tempora diuerſa ⁊ varia: ideo quantitas huius menſure/ ⁊ aliarum que ponuntur in ſacra ſcriptura eſt nobis incerta.

¶ Quartum dubiū mouet ꝓpter illud verbum: Omnia cū fuerint vncta/ erūt ſancta ſanctorū. Videt em̄ ex hoc ſequi/ ꝙ nulla eſſet differentia inter ſancta ſanctorū (in quo intrabat ſemel in anno ſummꝰ pōtifex) ⁊ alia interiora/ que erāt intra tabernaculū/ que velo tegebantur. Solutio huius dubij ſufficiētet patet ex dictis. Dictū eſt em̄/ ꝙ aliqua poſſunt dici ſancta ſanctorū dupliciter: videlicet abſolute/ ⁊ reſpectiue/ ſiue ſecundū q̄d. Abſolute ergo nō erat niſi vnꝰ locꝰ q̄ diceret ſancta ſanctoꝝ. Sed reſpectiue/ ſiue ſecundū quid/ quicquid erat intra tabernaculum (dūmodo eſſet vnctū oleo/ de quo hic agitur) vocabatur ſanctū ſanctorum: ⁊ omnia ſimul collecta/ dicebantur ſancta ſanctorum: ſiue quia erant ad ſanctitatē deputata/ ſiue q2 in ſe erant ſancta/ ⁊ alios ſanctificabāt. i. ad ſanctitatē ⁊ mūditiam inducebant. Reſolutorie ergo ſi ſancta ſanctorū ſupponat pro loco/ ſic nō erāt plura ſancta ſanctoꝝ. Si aūt ſupponat pro rebus exiſtentibus

in loco: id eſt/ intra interiora
tabernaculi: ſic erāt plura ſan
cta ſanctorum.
¶ Quintū dubiū moueť ꝓpter
illud ſequēs verbū/ quo diciť:
Omnia cū fuerint vncta/ erūt
ſancta ſanctorū. Reſpōdet Au
guſt. in queſtionibus ſup Exo=
dū/ queſtione. cxxxv. ꝙ predi=
ctum verbū poteſt dupliciter
intelligi/ ſiue ꝙ tangendo ſan
cta ſanctificabitur: ſiue ꝙ de=
beat ſanctificari vt liceat tan
gere. Et quidem quantum ad
hūc ſecūdum ſenſum/ ſacerdo=
tes et leuite ſanctificabantur
vt liceret eis tāgere ⁊ tractare
ſancta: qꝛ ad hoc deputaban=
tur ex officio/ ⁊ ad hoc vngebā
tur oleo ſacro/ de quo hic agi=
tur. Alij autem populi/ quādo
offerebant hoſtias ⁊ munera:
tangebāt tabernaculum: ⁊ tā=
gendo ſanctificabātur/ ꝓpter
illud oleū quo cūcta perūcta
ſunt: non tamē ſic queādmodū
ſacerdotes/ q̄ vt eterno ſacer=
dotio fungerentur/ vngebātur
ex illo. Hec Auguſt.

¶ Sextum dubiū mouetur ꝓ=
pter illud verbum: Unges ex
eo tabernaculum teſtimonij ⁊
arcā ⁊c. Quæriť ergo ſi omnes
⁊ ſingule partes tabernaculi
debebant perungi predicto o=
leo: ⁊ ſimiliter alia q̄ ponuntur
in litera? Ad hoc reſpōdet ma
giſter Nicolaꝰ de Lyra/ ꝙ nō:
qꝛ (vt inquit) predicta quanti=
tas vnguēti/ non ſuffeciſſet ad
xx. partē. Uerūtn̄ in quolibet
angulo cū digito intincto i vn
guēto fiebat q̄dam figura ad
modū ſigni Thau. Queādmo=
dū ergo in eccl'ia q̄ dicať lepꝰ
nō niſi in certis locis facit be=
nedictiōes ⁊ cōſecrationes: et
nihilominꝰ tota reputať dedi
cata: ita ⁊ in propoſito.

¶ Septimū dubium mouetur
ꝓpter illud verbū: Caro hoīs
nō vngetur ex eo. Huius cōtra
rium videť de ſacerdotibꝰ an=
tique legis/ q̄ vngebanť/ vt hic
dr. Silr̄ ⁊ reges. Un̄ de Dauid
dixit dn̄s ad Samuel: Imple
cornu tuū oleo/ ⁊ veni/ ⁊ mittā
te ad Iſai Bethleemitē. Pro=
uidi enim mihi in filijs eius re
gē. ſ. in Dauid. j. Reg. xvj. Itē
prius. ſ. j. Reg. x. dicitur/ ꝙ ipſe
Samuel vnxit oleo Saul in re
gem ſuper Iſrael. Ubi dicit de
Lyra/ ꝙ iſtud erat oleum quo
reges ⁊ pontifices inungeban
tur. Item in nouo teſtamento
reges inunguntur. Unde Re=
mis ſolenniter inunguntur re=
ges Frācie/ cum ſancta ampu=
la/ que de celo per columbam
deſcēdit/ dum Clodoueus rex
(qui primitꝰ fidem catholicā
profeſſus eſt) baptizatus eſt a
beato Remigio/ eiuſdem ciui=
tatis archiepiſcopo. Ad hec ꝑ
ordinē dicendum eſt. Et qui=
dem quantū ad vnctionē pon=
tificum ⁊ ſacerdotū antique le
gis (nō mirum ſi vngebantur:
quia ita mandabat dn̄s. De re
gibus aūt illius legis etſi vn=
gebantur/ nō tamen eodē oleo
ſacro quo pontifices. Nec hoc
poteſt conuinci ex ſacra ſcri=
ptura. Sed eſto ꝙ ita ſit/ nō ta
men hoc eſt contra preſentem
literam/ que prohibet ne caro
hominis/ vt homo eſt/ inungať
predicto oleo ſancto: ⁊ ſignā
ter cauſa voluptatis. Non ta=
men prohibet/ ꝙ rex (inquātū
rex) ⁊ ſi non inquātum homo/
ſed ratione officij/ ⁊ inquantū
mediator dei ⁊ hominum: ⁊ vt
magis honoreť a ſubditis/ inū
gať aliquo oleo. Unde de Da=
uid dicit dominꝰ: Inueni Da=
uid ſeruum meum/ oleo ſancto
meo vnxi eum. Et quāuis hoc
forte intelligatur de vnctione
ſpiritual'ſ olei/ poteſt nihilomi
nus intelligi de oleo corporali
et materiali. Et per hoc patet
de regibus modernis et legis
euāgelice: quos etiā cōſtat nō
vngi eodē oleo ſctō/ q̄ Aaron
vnctus eſt/ ſimiliter ⁊ filij eiꝰ.

¶ Octauum dubiū oritur pro=
pter illud qꝺ diciť in fine pre=
dicte clauſule: videlicet ꝙ thi
miama optimi odoris/ in cuius
cōpoſitionē miſcebatur thus
lucidiſſimū: vt diciť in litera:
debebat poni in conſpectu ta=
bernaculi teſtimonij. Item ꝙ
talis cōpoſitio nō debebat fie=
ri in vſus hominum: vt ſcꝫ tali
odore perfruāť. Nā cōtra hoc
videť ritus thurificandi in ec=
cleſijs: vbi poſt diuina thurifi=
canť homines. Quē ritū repro
bans modernis tēporibus/ et
ſupſtitioſum reputās q̄dā epi=
ſcopꝰ Gallus/ ꝓhibuit ne ſibi
aut alijs perſonis thurificareť
in eccleſia ſua. Ad hoc reſpon
det Petrus Comeſt. dicens ꝙ
oblato thure benedicto ſuper
altare in eccleſia/ ſi deſcendat
thuribulū ad clericos in cho=
ro/ ſiue ad laicos: tūc ponendū
eſt aliud thus ſine benedictio=
ne intra thuribulum/ ⁊ hoībus
afferendū. Et hoc cōiter obſer=
uatur. Nam thuriferarius non
petit thus ſuum benedici a ſa=
cerdote/ niſi pro prima thurifi
catione/ quando ſcꝫ debet thu
rificare altare. Qꝫ ſi plura alta
ria thurificētur/ tunc ad quod=
libet debet thus bn̄dici. Poſt=
modum aūt ſine benedictione
thurificetur populus: qui ideo
thurificať/ non propter ſancti=
tatem/ aut diuinitatē in eo latē
tem: ſed vt ſic peramplius ꝓuo=
cetur ad venerationē ſanctorū
⁊ celeſtium: ad que manuduci=
tur ꝑ iſta corporalia: iuxta qꝺ
ſcriptum eſt Roma. j. Inuiſibi=
lia dei ꝑ ea que facta ſunt/ in=
tellecta conſpiciuntur.

¶ Moraliter ⁊. j. Per aromata
multa/ ex quibus ſimul congre
gatis fit vnguentū ſanctum ad
vngendū tabernaculum teſti=
monij/ cū pertinentibus ad ip=
ſum: intelligitur vna collectio
virtutū theologicarū/ ſcꝫ ⁊ mo
raliū: necnon ⁊ intellectualiū:
ex quibꝰ omnibus reſultat bo=
num opus/ qꝺ eſt quaſi vnguē=
tum quoddā quo inungitur ta=
bernaculum humane conſcien
tie. Et tūc valde redolet hmōi
tabernaculū/ cum oībus ꝑtinē
tijs ſuis coram deo et angelis
eius: ita vt de hoc in figura di=
catur Gen̄. xxvij. Ecce odor fi=
lij mei/ ſicut odor agri pleni/
cui benedixit dn̄s. Item illud
Can̄. iiij. Odor pigmētorū tuo=
rum ſuper omnia aromata. Itē
illud Ioan. xij. Domus (ſcꝫ bo=
ne conſcientie) impleta eſt ex o=
dore vnguenti.

¶ Moralr̄ ⁊. ij. ⁊ ꝯformiter ad
fratrem Per. Berchorié. predi
ctum vnguentū compoſitū ex
omnibus predictis/ eſt vnguen
tū deuotionis/ que ꝯſiſtit ꝑmo
ex myrrha amare cōtritionis:
et calamo affabilis orationis.
Pſalmus: Lingua mea calā=

mus ſcribe. Item ex cinamo=
mo odoroſe ⁊ famoſe vapora=
tionis ⁊ opinionis. Unde dici=
tur Eccleſiaſtici. xxiiij. Sicut
cinamomum aromatizans de=
di ſuauitatem odoris. Item ex
caſia/que ſcḋm Pliniū cōfert
pectori ardorem. ſ. charitatis
⁊ dilectionis. Similiter ex o=
leo pietatis et compaſſionis.
Pſalm. Myrrha/et gutta/⁊ ca
ſia a veſtimentis tuis/a domi=
bus eburneis. Qui eñi habue=
rit iſtas quinqꝫ ſpecies aroma
ticas. ſ. compaſſionē/ dilectio=
nem/famoſam opinionem/ora
tionem deuotam/⁊ amarā con
tritionem: profecto talis pote
rit conficere in corde ſuo vn=
guentū deuotionis/quo taber
naculū mentis ſue poterit in=
ungere/⁊ ſacerdotem cū filijs
ſuis. i. orationem cū operibus
ſuis bonis poterit domino cō=
ſecrare. Unde dr̄ Prouerbiorꝫ
xxvij. Unguento ⁊ varijs odo=
ribꝰ delectaẜ cor. Nota tamē/
ꝙ iſtud vnguentū deuotionis
⁊ diuine gratie non eſt cuiuſli=
bet volentis: ſed cui datū fue=
rit deſuper. Sacerdotes enim/
⁊ tabernaculū/atqꝫ vaſa illiꝰ:
id eſt/viri ſancti: tali vnguen=
to vnguntẜ. Alij autem ad hoc
nullo modo admittūtur.

¶ Moraliter ⁊ tertio/per hoc
ꝙ dn̄s precepit ſibi fieri thi=
miama odoris ſuauiſſimi de di
uerſis ſpeciebus aromaticis:
ſcilicꝫ ſtacten/thure/ onycha/
galbano: mandans omnia in
puluerem redigi/⁊ exinde in=
cenſum ſibi fieri: ipſumqꝫ ſibi
ſuper altare aureū in ſanctua=
rio offerri: nolēs ꝙ talis incē=
ſario/vel talis puluis/cederet
in vſus humanos. Quinimmo
precepit/ꝙ quicunqꝫ tali odo=
re vellet ſe delectari: de popu
lo ſuo exterminaretur. Per hu
iuſmodi (inquam) incēſum/ ſe=
cūdū eūdem Petrū/ intelligi
tur oratio/ſiue diuini cultꝰ ex=
hibitio: quam ſcilicet dominꝰ
vult ſibi ſpecialiter reſeruari/
⁊ nulli alteri communicari: di
cens illud Eſaie. xlij. Gloriam
meam alteri non dabo/nec lau
dem meam ſculptilibus: non
vult ergo dominus/ ꝙ huma=
na caro. i. quicunqꝫ homo mor
talis/tali incenſo. i. cultu diui=
no ſibi exhibito vtatur/ nec in
eo quomodolibet delectetur.
Quemadmodū fecit Alexan=
der/qui fecit ſe ſicut deū ado=
rari. Item Gaius Ceſar/q̄ ſta=
tue ſue fecit thurificari. Item
de Herode Agrippa legitur
Act. xij. ꝙ libenter audiebat
laudes diuinas/ quas ſibi po=
pulus concionabatur: propter
qḋ conſumptꝰ a vermibꝰ miſe=
rabiliter mortuꝰ eſt. Sic etiam
de multis alijs accidit/qui vo
luerūt ſibi attribuere diuinos
honores. Circa hoc aūt aduer
tendum/ꝙ predictū incenſum
orationis et latrie/ cōſtare ha
bet partim ex thure (cuiꝰ fu=
mus ſurſum aſcendit) i. ex cō=
templatione: partim ex galba
no/cuiꝰ gutta ex nature ignee:
id eſt/ ex feruenti delectatio=
ne. Item ex ſtacten/ q̄ idem eſt
quod myrrha electa. i. ex ama
ra cōſideratiōe peccatorum/⁊
contritione eorūdem. Item ex
onycha/q̄ ſecundū Petrū Co
meſtorē eſt oſtreola modica/
ad ſimilitudinem vnguis hu=
mani: que ſcilicet eſt digitorū
extremi=

extremitas. i. ex continuatiōe
perſeuerantie. Iuxta illḋ ver=
bū apoſtoli. j. Corint. v. Semꝑ
⁊ ſine intermiſſione orate. Et
ſic de tali thimiamate poterit
dici illud Eccli. xxxviij. Un=
guentariꝰ faciet pigmēta ſua=
uitatis. Et bene dicit ſuauita=
tis/ qr reuera talis oratio eſt
ſuauis domino.

¶ Moraliter et quarto/ꝑ aro=
mata prime myrrhe ⁊ electe/
ſcḋm glo. interli. intelligitur
mortificatio carnis/ que tunc
eſt electa quādo fit bona ⁊ pu
ra intentione: ſcꝫ propter deū/
⁊ non propter homines. Et de
hac myrrha loquiẜ Salomon
Can̄. v. in perſona viri iuſti di=
cens: Manus mee ſtillauerūt
myrrham. i. opera mea per que
afflixi carnem meā/fuerūt pu=
ra intentione facta/quaſi myr
rha electa. Poſſumꝰ etiā iſtud
referre ad opera pietatis/ que
tūc ſunt tanqꝫ aromata myr=
rhe electe/qn̄ quidem fiūt re=
cta intentione ⁊ propter deū/
iuxta illḋ Matthei. vj. Cū fa=
cis eleemoſynam/neſciat ſini=
ſtra tua quid faciat dextera
tua.

¶ Moraliter et quinto/ꝑ hoc
ꝙ vnguentū quo inūgi debe=
bat tabernaculū/ cū ceteris ad
ipſum pertinentibꝰ/de ſpecie=
bus aromaticis: q̄ tangūtur in
litera/⁊ q̄ creſcūt valde longe
a nobis: qr partim in Arabia:
partim in India: partim in E=
gypto/⁊ hmōi: inſinuaẜ ꝙ vn=
ctio ſpiritualis qua inūgi de=
bet anima per gratiam ⁊ vir=
tutes: talis (inquā) vnctio de=
bet fieri de ſpeciebꝰ aromati=
cis/que creſcūt valde diſtāter
a nobis: qr producūtur ab au=
thore deo/qui habitat i celis:
qr vt diciẜ Iaco. j. Omne datū
optimū: ⁊ omne donū perfectū
deſurſum eſt: deſcendens a pa
tre luminum. Sed quid eſt ꝙ
dominus iuſſit Moyſi/ ꝙ i du
plo plus ſumeret de myrrha
electa ⁊ caſia/ q̄ de alijs ſpe=
ciebꝰ aromaticis ad cōficien=
dum vnguentum ſuū: niſi qr
in adeptione virtutum ⁊ do=
norū ſpiritualiū aliqui magis
abundant/ et alij minus. Uel
qr vna virtꝰ magis eminet in
vno/⁊ alia in alio: Quis virtu=
tes ipſe ſint ſibijnuicem conne
xe: ita vt qui vnam nō habue=
rit/omnibꝰ careat: vt dicit Au
guſt. ad Hiero. ſcribens. epiſt.
xxix. Loquitur tamen ibi de q̄=
tuor virtutibꝰ cardinalibus.
Idem etiam ponit idem Hie=
rony. tertia parte epiſtolarum
ſuarū/epiſtola. lxviij. quā ſcri=
bit ad Pāmachiū. Cur aūt vo
luerit dn̄s vnā virtutem plus
eminere in vno: ⁊ aliā in alio:
vtpote vnam in vno/in gradu
cēteſimo: ⁊ aliā in alio/in gra=
du quinquageſimo. Huius ra=
tionem aſſignat Grego. ſuper
Ezechiel. homil. xj. ita dicens:
Non eñi vni dantur oīa/ne i
ſuperbiam elatus cadat. Sed
huic daẜ/quod tibi non datur.
Et tibi daẜ/qḋ illi denegatur:
vt dū iſte conſiderat bonū qḋ
habes/ipſe non habet: te ſibi
in cogitatiōe preferat. Et rur=
ſum dū tu illū habere conſpi=
cis qḋ ipſe nō habes: te illi in
tua cogitatione poſtponas. Et
ſic fiat quod ſcriptum eſt: vi=
delicet Philip. ij. Superiores
ſibijnuicem arbitrantes. De=

 inde

Inde ſubdit dicens: Et vt pauca ex multis loquar. Iſti virtus mire abſtinētie tribuitur / ⁊ tamen verbū ſcientie nō habet. Illi autem datur verbum ſcientie / et tamen virtutē perfecte abſtinentie apprehendere conatur / ⁊ nō valet. Itē dat aliud exemplū dicens: Iſti datur virtꝰ prophetie: ſed tamen proximi preſentis egritudinē conſpiciens / atque compatiēs / non valet curare. Mira itaque diſpenſatione omnipotēs deꝰ / ſic in electis ſuis dona diſpenſat / vt et iſti det quod illi denegat: et alteri maius / quod alteri minus tribuit: quatenꝰ dum vel iſte habere illū conſpicit quod ipſe non habet: vel ille hūc maius accepiſſe conſiderat / quod ſibi minus adeſſe pēſat: dona dei alter in altero. i. viciſſim oēs admirent: atque ex hac ipſa admiratiōe alter alteri humilietur: et quem videt habere qđ nō habet / cum diuino iudicio ſibi prelatum putet. Hoc enim patet in apoſtolo Paulo. Hic enim mala preterite perſecutionis ſue ad apoſtolorum innocentem vitam conſiderans / dicebat: Ego ſū minimus apoſtolorum: qui nō ſum dignus vocari apoſtolus / quia perſecutus ſum eccleſiam dei. Deinde poſt pauca idem propoſitum perſuadens dicit ſic: Hoc omnipotēs deus agit in cordibus hominū / quod facit in regionibꝰ terrarū. Poterat nāque vni cuilibet regiōi fructus omnes tribuere. Sed ſi vna quelibet regio alteriꝰ regionis fructu non indigeret / communionem cū altera non habuiſſet. Hoc aūt pbat multiplici exēplo. Et poſt hec ait: Sicut ergo regiōes terrarum / ita ſunt mentes ſanctorū: que dum viciſſim ſibi cōferunt / qđ acceperūt: quaſi fructus ſuos regiones regionibus impendūt / vt omnes in vna iūgant charitate. Hec Grego. Patet ergo cur dñs vult tribuere gratias ſuas ⁊ virtutes pariter et dona inequaliter ſuis creaturis rationalibus.

¶ Moraliter et ſexto / per predictas ſpecies aromaticas / q̄ hincinde effundūt ſuauitatem ſui odoris / et ex eo aerem replētes: pariter ⁊ olfactꝰ hominū: poteſt intelligi bona fama / q̄ oritur ex diuerſis virtutibꝰ et cauſis. Interdū ex abundanti largitate ad pauperes. Aliq̄n ex honeſta vita ⁊ cōuerſatione inter homines. Aliquando ex religioſitate ad deū: aliquādo ex iuſtitia / et zelo ſancto / et ſic de alijs: ſecundū ꝙ vnus laudatur ex vno / ⁊ alius ex alio. nam vt dicit beatus Hierony. ſuper illo verbo Matthei. iiij. Abijt opinio eius: opera ſalutis / ſiue fama boni odoris non ſatis relucēt auditoribꝰ. Nec etiam fama ſine opere proficit. Utrum autem aliquis poſſit licite appetere / vt ſpecies aromatice q̄ ſunt in eo / effundāt odorem ſuū vſque ad alios per bonam famam? Dicēdum / ꝙ ſi appetat propter propriā gloriam / vitioſe appetit. Si autē propter bonū ⁊ ſalutē aliorum / qui eiꝰ exemplo poterunt proficere: tūc hoc licitū eſt / et ſalubre. Unde (vt dicit Augu. ⁊ recitat. xj. q. iij) nō ſūt audiendi. Nobis neceſſaria eſt vita noſtra: alijs fama noſtra. Propterea ſapiens Eccli. xlj. ait: Curam habe de bono nomine. Hoc enim magis permanebit tibi / q̄ mille theſauri precioſi ⁊ magni.

¶ Moraliter et ſeptimo / iuxta illud: Facies vnctionis oleum ſanctū / ⁊ vnges ex eo tabernaculū teſtimonij: arcam ⁊c. Notandū / ꝙ per oleum ſanctū intelligūtur opera pietatis / ⁊ miſericordie. Per tabernaculum aūt Chriſtus deſignatur / qui etiā recte poteſt dici arca teſtamenti / mēſa / candelabrum: altare thymiamatis / ⁊ holocauſti: prout faciliter poſſet oſtendi. Tunc ergo inungūt diuites ⁊ potētes oleo ſancto p̄dictū tabernaculū / cum vacāt operibꝰ pietatis / propter Chriſtū / ſcđm ꝙ ipſe loquit Matt. vj. dicens: Tu aūt cū ieiunas vnge caput tuū. i. vaca opibꝰ charitatis / inungēdo Chriſtū in pauperibus: ſecundū ꝙ ſcriptum eſt Matth. xxv. Qđ vni ex minimis meis feciſtis / mihi feciſtis. i. imputabitur vobis ī die iudicij / tanq̄ ſi mihi in pſona propria feciſſetis: ⁊ hoc pter vnionem capitis cum mēbris. Hic glo. interl. dicit: feciſtis mihi capiti ī mēbris meis.

¶ Moraliter et octauo / iuxta eundem textum. Notandū / ꝙ tabernaculum teſtimonij poteſt deſignare quemlibet bonū regē aut pricipē / ſiue iudicē. Tabernaculū enī dr a taberna: q̄ ē domꝰ nō naturalis: q2 tm̄ durat ad tēpꝰ. ſ. quouſque res ibi vēdunt. Modo ſic eſt / ꝙ officia huiꝰ mūdi / tā regalia q̄ iudicialia / ⁊ alia: nō niſi ad tēpꝰ durāt: q2 oīs potentatus vita breuis: vt dr Eccli. x. Hoc aūt palā oſtēdit in oībꝰ imperatoribꝰ / regibꝰ / ⁊ pricipibꝰ / q̄ ante nos fuerūt. Nā vt dr Jo. viij. Abrahā mortuꝰ eſt / ⁊ pphete mortui ſunt. Et pſalm. Quis ē hō q̄ viuet / ⁊ nō videbit mortē? Queadmodum ḡ iuſſit dñs Moyſi / vt tabernaculū inungeret: ita ⁊ tales pſōe publice debēt inūgi oleo māſuetudinis p loco ⁊ tpe / vt nō inſequant motꝰ paſſionū ſuaꝝ. In cuiꝰ rei ſignū multi reges inūgūt / cū pmū ad regiā dignitatē aſſumūt. Sicut ḡ intra arcā Moyſi / inter cetera duo erāt. ſ. manna / ⁊ virga Aaron: Ita ⁊ intra arcā ꝯſciētie boni pncipis / aut iudicis debet p tpe inueniri ſeueritas / ſiue rigiditas q̄ vti debet ꝯ malos: ⁊ māſuetudo / q̄ vti debēt erga bonos ⁊ morigeratos. Et ecce oleū q̄ iubet inūgi tabernaculū. Un̄ ⁊ Dauid (q̄ fuit rex) dicebat ad dñm / de ſeipo loquēs: Memēto dñe Dauid / ⁊ oīs māſuetudinis eiꝰ. Siīr. iij. Reg. xx. ſerui regis Benadab dixerūt ad eū / poſtque vidit ſe cōprehēſum: reges Iſrl' clemētes ſunt. Et q2 quilibet pticularis hō debet eē rex ſuipſius. ſ. ſe regēdo ſcđm rectā ratione: ideo vt meliꝰ et exquiſitiꝰ faciat hoc quilibet talis: dūmō ſit de numero ⁊ cetu catholicoꝝ iūgit cū baptizat.

¶ Moraliter ⁊ nono / iux illđ: Aarō ⁊ filios eiꝰ vnges / vt ſacerdotio fungant mihi. Notādum / ꝙ ſicut ſacerdotes legis ſpeciali vnctione debebāt vngi: ita ⁊ ī lege grē ſacerdotes

debent pre ceteris populis in=
ungi oleo miſericordie ad pau
peres. Unde ſecundū iura vna
pars prouentuū ſuorū benefi=
ciorum/eorum ſcȝ qui viuūt ex
decimis/ debet applicari in
vſus pauperum. Hinc.xvj.q.j.
decime.dr: ꝙ ipſe decime ſunt
tributa egentiū animarū. Ubi
glo. ſup illo verbo/tributa.di=
cit.i.debita. Uerū ꝙ illa quo=
ta decimarū / que cōuertenda
eſt in vſus pauperū/cōmittitur
hodie bone fidei decimas poſ=
ſidētiū. Eſt ⁊ alia ratio / ꝓpter
quam ipſi ſacerdotes decimas
occupantes. debent vngi oleo
miſericordie ⁊ pietatis ad pau
peres: vt ſcȝ inducant facto et
opere reliquos populos ad ſi=
milē vnctionē: ita vt quilibet
bonus curatꝰ poſſit dicere cū
Chriſto illud Joan.xiij. Exem
plum dedi vobis: vt quēadmo=
dū ego feci/ita ⁊ vos faciatis.

¶ Moraliter et decimo / iuxta
illud: Caro hominis nō vngetꝰ
ex eo. Notandū/ꝙ duplex eſt
vnguentū: videlicet/bonum et
malū. De primo iam dictū eſt/
illud eñ eſt vnguētum gratie/
virtutis/⁊ miſericordie. Et q̄=
uis caro hominis nō poſſit vn=
gi tali vnguento: q2 accidētia
ſpiritualia/qualia ſunt predi=
cta / non poſſunt recipi niſi in
anima: nihilominus per carnē
hominis poſſumus intelligere
hominē carnalem / qui non eſt
etiam capax predictorū bono=
rum/ſecundū ꝙ ſcriptū eſt Sa
pien.j. In animā maliuolā nō
introibit ſapiētia nec habita=
bit in corpore ſubdito pecca=
tis.i.in homine ſubdito pecca=
tis corporalibus. De ſecundo
autē vnguento qđ malum eſt/
illud eſt vnguentū peccatorū/
quale eſt vnguentū mundane
proſperitatis/humane carnali
tatis/ aut adulatorie ſuauita=
tis: de quo dicebāt impij Sa=
pien.ij. Uino ꝓcioſo ⁊ vnguen
to impleamus nos. Iſta igitur
ſunt vnguenta mala/que debe
mus fugere ⁊ horrere/ atq3 ab
eis totaliter abſtinere: exēplo
illiꝰ ſancte Heſter/de qua le=
gitur eiuſdē.xiiij. ꝙ pro vnguē
tis varijs/ cinere et cilicio im=
pleuit caput ⁊c̄.

¶ Moraliter ⁊ vndecimo / iu=
xta illud: Homo quicunq3 talē
cōpoſuerit/⁊ dederit ex eo alie
no ⁊c̄. Notādū/ꝙ ex hoc textu
oſtenduntꝰ ſortilegi mortis ob=
noxij/qui inſtigāte ſpiritu ma=
ligno abutuntꝰ frequenter ſa=
cramētis/ ⁊ rebus diuinis/ ad
ſuos ꝓphanos vſus. Cū tamē
anime rationales talibus rebꝰ
diuinis/velut ſpirituale quod=
dā dei tabernaculū cōſecrentꝰ
⁊ dedicantꝰ. Hoc aūt procurat
diabolus/ad maiorem cōtem=
ptum diuinorū. Unde quanto
res fuerint ſanctiores/tāto ꝓ=
curat auidius: vt per tales in=
fames perſonas prophanētur:
ſicut ſepenumero compertum
eſt de venerabili ſacramento
altaris. De hac materia vide
xxvj.q.ij. et conſequenter ſub
alijs queſtionibus.

¶ Moraliter ⁊ duodecimo/iu
xta id qđ dictū eſt ī expoſitio=
ne ſenſus literalis/de galbano
qđ eſt ſpecies aromatica tanti
odoris: vt fuget ſerpentes/inſu
per extrahit ferrū / ſimiliter et
ſagittam de corpore humano.
Per hmōi (inq̄) galbanū po=
teſt

teſt intelligi ieiuniū rite cele=
bratū/ſcȝ ad dei honorē/⁊ cor=
poris macerationē. Cuius vir
tus et efficacia tanta eſt/ ꝙ ex=
pellit demones de cōſcientia:
⁊ ſerpentes.i. motus carnales
de corpore. Ualet ergo ad ſa=
lutem ſpiritualē animaꝝ ⁊ cor
porum. Hinc eccleſia canit in
prefatione de ieiunio/ ad dñm
loquens ⁊ dicens: Qui corpo=
rali ieiunio vitia cōprimis/ mē
tem eleuas/virtutē largiris et
premia. Hinc beatus Auguſt.
ad fratres in eremo / ſer. xxiij.
qui intitulatur de ieiunio/ait:
Per ieiuniū proſternūtꝰ vitia/
augmentantꝰ virtutes/ humilia
tur caro/diabolica deuincitur
poteſtas. Itē poſtea ait: O ſa=
crum (inquit) ieiuniū/ tu corpꝰ
refrenas ne ſurgat/ tu virtutes
incitas vt reſurgāt/tu reum il=
luminas et ſanas vt viuat / tu
ſuaue es bonis / tu odibile es
malis / tu delectabile es ſctis/
tu deteſtabile es prauis. Hec
ille. Et breuiter in laudē ipſiꝰ
ieiunij dicit Ambroſiꝰ in He=
xaemeron/libro. vj.c. iiij. ꝙ ſi
ſerpens guſtauerit ſputum ho=
minis ieiuni / ſtatim moritur.
Deinde ſubdit/dicens: Uides
quanta ſit vis ieiunij: vt ⁊ ſpu=
to ſuo homo terrenum ſerpen=
tem interficiat/ ⁊ merito ſpiri=
tualem. Hec ille.

¶ Allegorice et primo / ſiue
myſtice per myrrham electā /
et alia que in litera ponuntur/
intelligitur virgo Maria: in
cuius perſona dicit ſcriptura
Eccli.xxiiij. Quaſi myrrha ele
cta/dedi ſuauitatem odoris: et
quaſi ſtorax ⁊ galbanus/et vn=
gula/⁊ gutta/ et quaſi libanus
non inciſus/euaporaui inciſio
nem meam: ⁊ quaſi balſamum
non mixtum odor meus. Que
omnia exponens dominus Hu
go Cardina. myſtice de predi=
cta virgine/dicit ſic: Ecce ſe=
ptem ſpecies aromatice / qui=
bus ſe comparat virgo Maria/
per quas ſignificantur ſeptem
virtutes ſpeciales/ quibus ex=
altata fuit in preſenti. Primo
enim per balſamum / quod ca=
rum eſt ⁊ calidum/ſignificatur
feruor charitatis. Secundo/ꝑ
myrrham electā / intelligitur
volūtaria paupertas. Tertio/
per ſtoracem/quod lippitudi=
nem oculorum ſanat/ ſignifica
tur virtus diſcretionis. Quar=
to/per galbanum/quod apoſte
mata ſanat/ſignificatur humi=
litas. Quinto/ per vngulam q̄
candida eſt/⁊ ſcabiem purgat/
ſignificatur virtus abſtinētie.
Sexto / per guttam que arte=
ticum ſanat/ ſignificatur virtꝰ
ſtrenuitatis. Septimo/ꝑ liba=
num non inciſum/ ſignificatur
candor virginitatis. Per bal=
ſamum autem non mixtum / et
quod hic ſecundo repetitur/
ſignificatur virtus perſeueran
tie. Patet ergo quomodo per
predictas ſpecies aromaticas
ſignificantur ſeptem virtutes/
quibus in preſenti fuit inſigni=
ta dei genitrix virgo Maria.
Quibus ſi illiꝰ exemplo deco=
rari velimus in preſenti/ indu=
bie poſt eam aſcēdemus ad re=
gnum perennis glorie. Practi
ca ſingula.

¶ Specialiter autem in eodē
ſenſu/per myrrham electā / ſi=
gnificatur predicta virgo Ma
ria/⁊ hoc propter conditiones
et

⁊ proprietates myrrhe / que ſibi valde congruunt. Eſt enim myrrha / ſecundū Iſido. arbor parua: quia eſt tantum quinqꝫ cubitorū in altitudine. Itē eſt ſimilis ſpine albe: cuius gutta (que ſimiliť dicitur myrrha) eſt valde amara. Itē dicta gutta ſemper eſt viridis / inſuper certo tēpore dicta arbor ex ſe ꝓducit guttā ſuam. Item naſcitur in mōtibus Arabie. Que omnia valde cōgruunt beate virgini. Ipſa nempe fuit parua ꝑ humilitatē. Unde ancillā dei ſe appellauit Luc. j. cū tamen in matrē eligeretur. Item fuit ſimilis ſpine albe per virginitatem. Unde reſpōdit angelo dicēs: Uirū nō cognoſco. Luc. j. Item fuit valde amara in hora paſſionis filij ſui / prout illū predixerat ſenex Symeon Luce. ij. dicens: Tuā ipſius animam pertranſibit gladius. Itē fuit ſemper viridis per gratiā. Pſal. Foliū eius nō defluet. i. gratiam dei nunquā amittet. Pſal. Deus in medio eius non cōmouebitur. Item non ſolum certo ⁊ vno tēpore / ſed ſemper parata eſt nobis impartiri guttam miſericordie ſue ⁊ auxilij: ita vt de ea merito poſſit dici qđ ad literā dicitur de deo Luc. j. Miſericordia eius a progenie in progenies. Propterea deuotus Bernar. ſup euāgeliū Miſſus eſt / homel. ij. circa finē dicit ſic / Si inſurgunt venti temptationū / ſi incurras ſcrupulos tribulationum / reſpice ſtellā / voca Mariam. Si iactaris ſuperbie vndis / ſi ambitionis / ſi detractionis / ſi emulationis / reſpice ſtellam / voca Mariā. Si iracundia aut auaritia / aut carnis illecebra / naviculā cōcuſſerit mētis / reſpice ad Mariam. Si criminum immanitate turbatus / conſcientie feditate confuſus / iudicij horrore perterritus / baratro incipias abſorberi triſtitie / deſperationis abyſſo / cogita Mariā. In periculis / in anguſtijs / in rebus dubijs / Mariam cogita / Mariam inuoca. Non recedat de ore / non recedat a corde: ⁊ vt impetres eius orationis ſuffragium / non deſeras cōuerſationis exemplum. Ipſam ſequens non deuias / ipſam rogans non deſperas / ipſam cogitans non erras: ipſa tenente nō corruis / ipſa protegente non metuis / ipſa duce nō fatigaris / ipſa ꝓpitia peruenis. Hec ille. Et ſic patet de gutta miſericordie et auxilij genitricis dei Marie. De qua etiam ait idem Bern. ſer. iiij. de aſſumptione eiuſdē. Sileat (inquit) miſericordiam tuam virgo beata / ſi quis inuocatam eam in neceſſitatibus ſuis ſibi meminerit defuiſſe. Ceterū hec myrrha: id eſt / virgo Maria / pro tanto dicitur cōuenienter naſci in montibus Arabie: quia ipſa fuit in preſenti plantata in loco montoſo per gratiam / ⁊ nunc eſt exaltata ſuper choros angelorum ad celeſtia regna: vt de ea clamat vniuerſa eccleſia.

¶ Allegorice et ſecundo / per myrrham electam / deſignatur Chriſtus / eo ꝙ ſibi valde bene congruunt proprietates myrrhe prius poſite. Ipſe nempe fuit valde paruus in humanitate: ita vt de eo dicatur Eſa.

ix.

ix. Paruulus natus eſt nobis. Fuit etiam valde paruus ꝑ humilitatem. Unde Mat. xj. Diſcite a me quia mitis ſum / ⁊ humilis corde. Item fuit ſimilis ſpine albe in ſua paſſione / quā doquidem ad imperium Pilati / milites plectentes coronā de ſpinis / impoſuerunt capiti eius: vt dicitur Ioan. xix. Hec autem ſpina fuit ſibi valde amara / propter teneritudinem capitis / ⁊ propter multitudinē aculeorum illius. Item gutta illius fuit ſemper viridis. Unde ad literam ipſe fuit ille de quo Pſalmiſta in capite libri pſalmorum loquitur dicens: Beatus vir qui nō abijt in cōſilio impiorum / ⁊ in via peccatorum nō ſtetit / ⁊ in cathedra peſtilentie non ſedit: ſed in lege domini ſupple / patris volūtas eius ⁊c. Sequitur: Et foliū eius non defluet. Ecce quomodo fuit predicta gutta ſemper viridis. Unde Ioan. j. Uidimus eum plenum gratie et veritatis. Deniqꝫ ex hac arbore exiuit myrrha electa / quando ex corpore ipſius Chriſti pendēte in cruce exiuit precium noſtre redemptionis / cum per caput / tum per manus / tum ꝑ pedes: tum per totū corpus / quādo fuit flagellatus ad columnā: tum per latus / quando eo iam mortuo ⁊ lanceato / exiuit ſanguis ⁊ aqua. Ecce gutta q̄ naſcitur ex predicta arbore. Ceterum predicta arbor Chriſtus creuit in montibus Arabie. i. eccleſie militantis: iuxta illud Luce. ij. Puer proficiebat ſapientia ⁊ etate apud deū ⁊ homines. Nunc aūt eadem arbor eleuata eſt in vertice mōtium: id eſt / ſuper choros angelorum et hominum ad celeſtia regna.

¶ Allegorice et tertio / ꝑ hoc ꝙ dñs ꝑcepit Moyſi oleū vnctionis fieri ad vngendū ſacerdotes. Itē ad conſecrandū tabernaculū / ſcꝫ de myrrha prima et electa. Itē de cinamomo / caſia ⁊ oleo oliuarū. Item ꝓhibuit / ꝙ caro humana non vngeretur tali oleo. Per iſtō ſanctū vnguentū intelligi poteſt ſtudiū ſacre ſcripture / q̄ vngi debent mētes fideliū / ⁊ ſignāter ſacerdotū / qbus incūbit dare operam ſacre ſcripture. Qui etiā ſi ad hoc fuerint idonei / debēt hmōi oleo vngere tabernaculū dñi. i. corpus myſticū eccleſie ⁊ ſingulas eius partes / et ꝑcipue q̄ ad hoc ſunt capaces. Secus aūt de hereticis / q̄ toto poſſe reijciūt a ſe hmōi oleum ſctm̄ / de qbus ſaluator Mat. vij. Nolite ſctm̄ dare canibus / neqꝫ ꝓijciatis margaritas vr̄as ante porcos. Hinc eſt / ꝙ ꝓhibetur ne diſputetur de fide corā ſimplicibus / firmis tn̄ in fide / et q̄ non ſunt ſollicitati ab infidelibus: vt corrūpant in eis fidē / ſicut in terris in quibus non ſunt infideles. Secus autem in terris / in quibus ſunt infideles / ſiue iudei aut heretici / nitentes ſiue manifeſte / ſiue occulte corrumpere fidem in ipſis ſimplicibus catholicis. Nam in tali caſu licitum eſt diſputare de fide / dummodo inueniantur aliq̄ ad hoc ſufficientes et idonei / qui poſſint ⁊ valeant cōfutare errores inimicorum fidei. Nā per hoc ſimplices in fide ſolidantur /

⁊ firman-

et firmatur. Inſuper ſic tollit
ab infidelibus decipiendi fa-
cultas/ et ipſa taciturnitas eo-
rum qui reſiſtere deberēt per-
uertentibꝰ veritatē fidei/ eſſet
erroris confirmatio. Nam tale
ſilentium eſſet valde indiſcre-
tum: vt dicit beatus Grego. in
ſuo paſtorali. Hinc Act. ix. le-
gitur/ ꝙ Apoſt. Paulus ad fi-
dem conuerſus inualeſcebat et
confundebat Iudeos. Item ꝙ
loquebatur cum gentibus/ et
diſputabat cum Grecis. Et q̄-
uis idē Apoſto. ij. Timoth. ij.
dicat: Noli verbis cōtendere:
ad nihil enim vtile eſt/ niſi ad
ſubuerſionem audientiū. Ibi
tamen non prohibet totaliter
diſputationē cum ipſis inimi-
cis fidei: ſed tantū inordinatā/
et que magis conſiſtit in contē-
tione verborum/ q̄ꝫ in firmitate
ſententiarum. Et hec ſunt de
mente beati Thom. ſecūda ſe-
cunde. q. x. art. vij. Patet ergo
quomodo ſingule partes ta-
bernaculi: id eſt/ ſinguli fide-
les doli capaces/ et q̄ pertinent
ad tabernaculum eccleſie mi-
litantis/ debēt tempore et loco
inungi oleo ſancto/ ſiue vnguē-
to ſacre doctrine: tamen ꝑ ca-
pacitate eorum. Secus autem
de inimicis et aduerſarijs fidei/
cum quibus non eſt habēdum
colloquium/ niſi per viros mul-
tum ꝓbatos literis et moribus.
In cuius figuram dicitur in li-
tera: Caro hominis non vnget-
ur eo. i. hereticus/ qui eſt totus
carnalis/ et nō ſpiritualis: quia
non ſapit recte et bene que dei
ſunt/ non eſt vngendus oleo ſa-
cre ſcr̄ture et doctrine: ex quo
contēnit eam cum amatoribus
ſuis/ q̄ ſunt doctores veritatis.
¶ Iſtud viſceraliter tangit he-
reſiarchā illū modernū dictū
Lutherū/ vna cū ſeq̄cibꝰ ſuis:
qui recte dicitur caro hoīs: q̄r
in ſe totus carnalis/ et cōplices
ſuos carnales efficit: ita vt q̄ſ-
dam etiā vtriuſꝫ ſexus homi-
nes de celibatu attraxerit ad
copulam coniugalem. In hoc
more vipereo dilacerās matrē
q̄ eum concepit et peperit. Sed
vt verbis Pſalmiſte vtar/ illa
preter intentum/ parturiuit in-
iuſtitiam/ concepit dolorem/ et
peperit iniquitatem. Ubi nota
ſingula. Nā primo dicit/ partu-
riuit: deinde ſubdit/ concepit:
vt per huiꝰ litere inordinatio-
nem/ quōdammodo prefigura-
retur futura inordinatio pecca-
ti et malitie dicti filij perditio-
nis Lutheri/ niſi forte aliquan-
do redierit ad gremiū magne
matris ſue eccl̄ie. Sic ergo or-
dinandus eſt textus Pſal. Cō-
cepit (inquā) mater religio/ cu-
ius nomen taceo pro preſenti/
dolorem. i. filiū doloris/ quan-
do primum recepit ad habitū
profeſſionis dictum Lutherū.
Deinde parturiuit iniuſtitiam/
quādo mittens eum ad ſtudia
generalia/ vt educaretur in bo-
nis moribus et literis: parturi-
uit per accidēs iniuſtitiā. Hoc
autem in effectu paruit. Quia
cum primum innotuit genera-
li ſuo/ ꝙ non vſquequaꝫ recte
incederet/ ſtuduit eum reuoca-
re ad clauſtrum: ſed non preua-
luit. Tandem peperit iniquita-
tem/ id eſt filium iniquum: ſub-
intelligendo/ vt prius/ per acci-
dens. Quia abſit a me/ vt pro-
pter vnum filium peſtiferū/ ve-
lim

lim totum illum ordinē/ in quo
aliquāto tempore vtcunꝫ vi-
xit/ maculare/ reprobare/ cōdē-
nare: animaduertens ꝙ in di-
cto ordine fuerunt et ſunt viri
preclari/ multi numero et meri-
to. Sciens etiam ꝙ pater non
portat coram deo iniquitatem
filij/ et ſignāter vbi nihil fuerit
de culpa eius. O domine deus/
quis poſſet dinumerare quan-
tam iniquitatē peperit religio
illa/ que a cunabulis educauit
dictū hereſiarcham Lutherū/
qui niſus eſt ore ſuo veneniſſi-
mo et pollutiſſimo totā eccle-
ſiam/ vt paucis verbis comple-
ctar epithetum totum/ peruer-
tere/ exterminare/ extinguere/
tranſgulare. Sed de hoc hacte-
nus ſufficiat.
¶ Ad propoſitū igitur redeū-
tes/ patet quomodo caro homi-
nis/ id eſt homo carnalis et he-
reticus/ non eſt dignus vt ali-
quādo inungatur oleo ſancto:
id eſt/ vt illuſtretur mens eius
de veritatibus ſacre ſcripture.
Et hoc eſt quod ſubditur: Ho-
mo quicunꝫ quantumcunque
pius/ doctꝰ/ et fidelis/ tale ſup-
ple vnguentum ſacre ſcripture
compoſuerit/ ſiue cōflauerit: et
dederit ex eo alieno/ id eſt/ he-
retico: ſibi manifeſtās ſecreta
ſacre ſcripture/ quaſi illi indi-
cans ꝙ propter rationes diale-
cticas et probabiles magiſꝫ ꝑ
fidem et authoritatē eccleſie il-
lis fidem accōmodamus: talis
(inq̄) homo exterminabitur. i.
ignibus tradetur/ tanq̄ aduer-
ſarius fidei Chriſtiane/ et alie-
nus ab ea. Iſte em̄ eſt finis he-
reticorum/ et fautorū eorundē.
Quod autem ſubditur in lite-
ra: Dixitꝫ dominus ad Moy-
ſē: Sume tibi aromata: ſtactē/
et onycham/ galbanum boni o-
doris/ et thus lucidiſſimum. Fa-
ciesꝫ thimiama compoſitū etc̄.
Sequitur: Pones ex eo coram
tabernacl̄o teſtimonij etc̄. Hec
omnia poſſunt referri ad veros
fideles. Nam tunc tales ſumūt
aromata boni odorꝫ: et thus lu-
cidiſſimum/ quādo firmiter cre-
dunt que ſunt credenda/ et diſ-
credunt diſcredenda. Fidē ſuā
ponentes corā tabernaculo te-
ſtimonij/ id eſt ſubmittentes ſa-
croſancte matri eccleſie. Hoc
etiam poſſumus referre ad ſcri-
ptores qui nituntur elucidare
ſacram ſcripturam. Nam tales
debent ſubmittere ſcripta ſua
corā tabernaculo. i. iudicio ec-
cleſie/ vel alicuiꝰ famoſe facul-
tatis. Unde ſtatutum eſt in al-
ma facultate Pariſien. a pau-
cis/ ne quis valeat aliquid com-
mendare impreſſioni quod nō
prius oblatum fuerit eidem fa-
cultati/ et ab ea viſitatum/ atꝫ
approbatum. Et vtinam atque
vtinam/ hec ordinatio ſancta
et ſalubris fuiſſet ſemper obſer-
uata. Sic em̄ impedita fuiſſent
pene infinita mala/ que per ar-
tem impreſſoriam contigere.
¶ Anagogice: omnia que ꝑdi-
cta ſunt in litera/ poſſumus re-
torquere ad eccleſiā triūphan-
tem. Nā ibi dicit dn̄s cuilibet
electo/ regnāti cum eo: Sume
tibi aromata/ ſupple varia/ vꝫ
prime myrrhe et electe/ q̄ngen-
tos ſiclos/ et cinamomi mediū.
etc̄. Iſta igitur aromata/ q̄ ſunt
in celo/ ſunt varia gaudia acci-
dentalia/ que oriuntur in ipſis
electis ex diuerſis materijs et
cauſis.

cauſis. Et hoc preter illud gau
dium ꝑncipale ⁊ eſſentiale / qđ
eſt vnicum / ⁊ quod conſiſtit in
viſione diuine eſſentie: de quo
Jo. xvij. Hec eſt vita eterna / vt
cognoſcant te verum deum: et
quem miſiſti Jeſum Chriſtum.
Nā in celo / tanꝗ in optima a=
pothecaria / ſumitur dicti electi
aroma ꝑme myrrhe ⁊ electe. i.
ineffabile gaudiū de precioſa
Chriſti humanitate glorifica=
ta: que eſt prima ibi / quia Chri
ſtus eſt primitie reſurgētiū: vt
teſtatur Apoſt. j. Cor. xv. Pri=
ma quidē dignitate: q2 excelſior
inter oēs creaturas / tā intelle=
ctuales / ꝗ rationales. Prima
etiam tēpore inter dictas crea
turas rationales. Ecce quomo
do humanitas Chriſti nunc in
celo dicit̃ prima. Conuenienter
etiam dicit̃ myrrha: q2 ſemꝑ vi
ridis poſt ſuā reſurrectionem.
Hinc Pſ. in ꝑſona Chriſti re=
ſurgētis / dicit: Refloruit caro
mea. Itē alibi: Foliū eius non
deflueet. Inſuꝑ conuenientēr dr̃
electa: q2 elegit eā deus / ⁊ pre=
elegit eā: ⁊ habitare eam facit
in tabernaculo ſuo. i. in vnitate
ſuppoſiti diuini verbi. Qꝫ autē
vna ſpecies aromatica ponde=
raret quingētos ſiclos: alia au
tem mediū tm̄. i. ducentos quī=
quaginta ſiclos: ſignificat ine=
qualitatem gaudij accidenta=
lis / ſiue etiam eſſentialis inter
humanitatem predictā Chri=
ſti / ⁊ ceteros beatos. Nā ſicut
ſtella differt a ſtella in clarita
te: vt dicit Apoſt. j. Cor. xv. ita
et ipſi beati erunt inequaliter
beati, tam ex parte animarū ꝗ
corporum. Per hoc ergo / ꝙ in
opere ſanctuarij erāt quingēti
ſicli prime myrrhe ⁊ electe: vbi
tamē de cinamomo nō erat ni=
ſi medium: deſignat ꝙ in ꝑdi=
cto gaudio notabiliter excedit
Chriſti humanitas ceteros ho
mines. Et poſtea beata virgo
Maria: ⁊ ſic deſcendendo gra=
datim / ſꝫ inequalitatē merito
rum ⁊ gratiarū ipſorum beato=
rum. Conſequēter ꝙ dn̄s iuſſe
rit Moyſi vt faceret oleū ſan=
ctum / quo inungi debebat ta=
bernaculum cum oībus ꝑtinē=
tibꝰ ad eū: ſignificat illas do=
tes quibus inungentur corpo=
ra electorū poſt reſurrectionē
generalem. Sed ꝙ ipſe ſpecia=
liter ꝑcepit Aaron ⁊ filios eiꝰ
vngi / deſignat ꝙ ꝑ ceteris hoc
ſacro oleo iam ſit vnctū / Chri=
ſti digniſſimū corpus. Tādem
codē oleo vngētur filij eius. i.
Apl̃i. Nihilominꝰ multi tenēt
hoc iam eſſe impletū in beato
Joan. Euāgeliſta. Sed ꝯ hanc
expoſitionem videt̃ militare id
qđ ſeqtur / vꝫ: Caro hoīs non
vngetur ex eo. Sed dicendum
ꝙ caro in propoſito ſignificat
nō carnē humanā / ſed carnalē
hominē ⁊ lubricū. Talis nēpe
nō vnget̃ ꝑdicto vnguēto ſan=
cto / ſcꝫ immortalitatis: q2 ſcri
ptum eſt. j. Cor. xv. Caro ⁊ ſan=
guis regnū dei poſſidere non
poſſūt: neqꝫ corruptio. i. homo
moribꝰ corruptꝰ / incorruptelā
poſſidebit. Talis nēpe homo
reſurget quidē in nouiſſimo die /
ſed nō ad gloriam: quia vt ſub=
dit Apoſt. vbi. ſ. Omnes qui=
dem reſurgemus / ſed nō omnes
immutabimur. Et in Pſ. Non
reſurgunt impij in iudicio: ſcili
cet ad vtilitatem / ſed bene ad
penalitatem.

Exodi triceſimoprimo.
Prima clauſula.

LOcutus eſt
dominꝰ ad
Moyſē / di=
cens: Ecce
vocaui ex
noīe Beſe=
leel / filium
Huri / filij
Hur / de tri
bu Juda / ⁊ impleui eum ſpiri=
tu dei / ſapientia / et intelligen=
tia / ⁊ ſcientia in omni opere ad
cogitandū quicquid fabrefieri po
teſt ex auro ⁊ argento / ⁊ ere / et
marmore / ⁊ gēmis / ⁊ diuerſita=
te lignorum: dediqꝫ ei ſocium
Hooliab / filium Achiſamech /
de tribu Dan. Et in corde hoīs
eruditi poſui ſapientiam / vt fa
ciant cuncta q̄ precepi tibi / ta=
bernaculū federis / ⁊ arcā teſti=
monij / ⁊ ꝓpiciatoriū quod ſu=
pra eā eſt / ⁊ cuncta vaſa taber=
naculi / menſamqꝫ ⁊ vaſa eius /
candelabrum puriſſimum cum
vaſis ſuis / ⁊ altaria thimiama=
tis / ⁊ holocauſti / ⁊ omnia vaſa
eorum / labium cū baſi ſua / ve=
ſtes ſanctas in miniſterio Aa=
ron ſacerdoti ⁊ filijs eiꝰ / vt fun
gātur officio ſuo in ſacris: oleū
vnctionis et thimiama aroma=
tum in ſanctuario. Omnia que
precepi tibi / facient.

Hiſtorialiter. Poſtquam in
precedēti caplo locutus eſt do
minus ad ſeruū ſuum Moyſen
de cōſtructione altaris thimia
matis: itē de pecunia exigēda
a poplo: inſuꝑ de labio eneo /
necnon et de ꝯfectione vnctio=
nis thimiamatis: ⁊ hoc in pre=
cedēti clauſula: hic cōſequēter
precipit ei vt aduocet Beſeleel
ad conſtruēdum tabernaculū:
de quo etiam multa dicta ſunt
in precedenti clauſula / que eſt
finis precedentis capl̃i: vel dic
ꝙ poſtꝗ in ꝑcedētibꝰ Moyſes
vir ſanctiſſimus determinauit
de duplici cauſa ſepedicti ta=
bernaculi / vꝫ de cauſa mate=
riali ⁊ formali / q̄ ſunt cauſe in=
trinſece: hic conſequenter a=
git de cauſa mere extrinſeca /
videlicet de cauſa efficiēte ip=
ſius tabernaculi / ad hoc eli=
gens artifices: videlicet Beſe=
leel / tanquam principalē / ad=
iungēs ei in ſocium / Hooliab.
Refert ergo hic ſanctus Moy=
ſes dominum ſibi dixiſſe: Ecce
vocaui ex nomine. Ubi glo. in=
terli. tanꝗ mihi charum et no
tum: Beſeleel. Super quo di=
cit glo. ord. ꝙ ab iſto Beſeleel
fertur Dauid duxiſſe origīnē:
⁊ hoc ex parte matris / qui vide
licet Beſeleel / polymitarij no=
men habebat / eo ꝙ ipſe opere
polymitario cōſtruxit taberna
culum. Unde. ij. Regū. xxj. ipſe
Dauid dicitur filius ſaltus / po
lymitariꝰ. Sic enim ibi dicit̃:
Percuſſit adeodatꝰ / id eſt / Da
uid / qui fuit a deo datus. i. ele=
ctus / vt eſſet rex ſuper populū
Iſrael: filius ſaltus. hic etiam
Dauid dicit̃ filius ſaltus / quia
diu habitauit in nemoribꝰ / dū
fugeret a facie Saul: vt patet
i. Reg. xxiij. polymitarius. i. fi=
lius dicti Beſeleel ex parte ma
tris: vt dictum eſt. De quo qui=
dem Beſeleel hic loquitur te=
xtus: Bethlehemites. i. oriūdꝰ
d̄ Bethlehē: Goliad Etheū. Fi
liū Huri filij Hur: de tribu Ju
da. Iſte Hur fuit maritus Ma

rie ſororis Moyſi ⁊ Aarō/ ⁊ ꝗ
cum ipſo Aaron ſuſtēauit ma=
nus Moyſi/ cum pugnaret Iſ=
rael cōtra Amalech. Et imple
ui eum ſpiritu dei: id eſt/ donis
ſpiritualibus: vt dicit gloſ. in=
terli. Et hoc etiā reſpicit ope=
rationem/ quia ſpiritus mouet
corpus ad operationem. Quo
autē/ aut in quo impleuit dñs
dictū Beſeleel ſpiritu dei/ oſtē
ditur cū ſubditur: ſapiētia/ in=
telligentia ⁊ ſcientia. Sapien
tia quidem refertur ad diuina/
ſcientia aūt ad humana ⁊ crea
ta/ ſed intelligentia ad ſubtili=
tatem et perſpicacitatē in pre=
dictis. Et ſic patet ꝙ predicta
non hic accipiuntur vt ſunt do
na ſpiritusſancti/ que habilitāt
hominē vt ſit mobilis ab ipſo
ſpiritusancto: ſed ſunt gratie
gratis date: plures quidē vel
vnica perficiens hominem ad
opus tale in quo erāt quedam
diuina/ et quedam humana/ et
vtraqꝫ valde ſubtilia. Et bene
dictum eſt a dño de Beſeleel/
Et impleui eum ſpiritu dei ⁊c.
ſapientia ⁊c. quia omnis ſapiē
tia a dño deo eſt/ ſiue ſit acqui
ſita/ ſiue infuſa. Iſte autē Be=
ſeleel vtrāqꝫ habuit: impleui
(inquā) cum predictis gratijs/
ad cogitādum quicquid fabre=
fieri poteſt/ ſcꝫ artificioſe ex au
ro/ et argento/ et ere. hoc dicit
quantum ad fuſilia. Marmore
et gēmis. hoc dicit quātum ad
lapidea. Et diuerſitate ligno
rum: ac ſi diceret dñs: Dedi ei
ſcientiam ad operandū de me=
tallis/ lapidibꝰ ⁊ lignis. Seq=
tur: Dediqꝫ ei ſocium Ooliab/
filium ⁊c. Iſte enim fuit minus
principalis artifex. De iſto aūt
Beſeleel/ cuius ſcꝫ etatis fue=
rit in fabricatione tabernacu=
li/ forte aliquid dicetur in ſe=
quentibus/ videlicet ſub. xxxv.
cap. Cetera que habentur in li
tera/ facile patere poſſunt.

¶ Circa hanc clauſulā moue=
tur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubium: cur
dominus vocauit Beſeleel ad
fabricandum tabernaculū do=
mini: et cetera pertinentia ad
ipſum? Videtur enī ꝙ debuerit
hanc intelligentiā ⁊ executio=
nem illius ꝯmittere amico ſuo
Moyſi. Dicendum/ ꝙ quicqd
dedit dñs circa predicta ipſi
Beſeleel/ dedit etiā ⁊ Moyſi:
ſed aliter ⁊ aliter. Moyſi qui=
dem ſpeculatiue/ Beſeleel ve=
ro practice. Multi enim multa
ſciūt ſpeculatiue/ que minime
ſciunt practice. Quis enim ſa=
ne mentis ignorat ad conſtru=
ctionem domus iſta eſſe neceſ=
ſaria/ vcꝫ fundamentum/ parie
tes ⁊ tectū: ⁊ tamen paucis da
tum eſt iſta executioni deman=
dare. Noluit autem dominꝰ vt
Moyſes exequeretur in ꝓpria
predictum opus/ eo ꝙ eſſet in
alijs ſatis occupatꝰ/ vcꝫ in re=
gimine ⁊ directiōe populi. In=
ſuper ꝗ etiam in dicto regimi
ne nimium occupabatur ꝓmi=
tus: ideo Iethro ſocer eius di=
xit ei/ ꝙ ſtulto. i. indiſcreto la=
bore conſumeret̃: eo ꝙ ſolꝰ nō
poſſet ſuſtinere negocia popu=
li. Eſto (inquit) tu populo in his
que ad deum pertinent. In re=
liquo autem prouide de omni
plebe viros ſapientes ⁊ timen
tes deum in quibꝰ ſit veritas/
⁊ qui oderint auaritiam/ ⁊ cō=
ſtitue ex eis tribunos ⁊ centu=
riones/

riones/ ⁊ quinquagenarios/ et
decanos/ qui iudicent populū
omni tempore. Quicqd autem
maius fuerit referant ad te: et
ipſi minora tantummodo iudi
cent: leuiuſqꝫ ſit tibi partito in
alios labore. Fecit aūt Moy=
ſes omnia que Iethro ſuggeſ=
ſerat. Hec ſupra/ vꝫ cap. xviij.
Ita ⁊ in propoſito ſuo modo
dicendum eſt.

¶ Secūdū dubiū: Cur domi=
nus dedit ſocium ipſi Beſele=
el: vꝫ Hooliab/ ad fabricandū
quicquid fieri debebat circa
tabernaculū? Dicendū/ ꝙ opꝰ
illud erat ſupra vires Beſeleel:
ideo dominus dedit ei adiu=
torem. Et q̄uis repleuiſſet eū
dominus ſapientia/ intelligen
tia/ atqꝫ ſcientia ex parte ani=
me: ⁊ ideo ex hac parte non in=
digeret adiutore: nihilominus
vires eius corporee ſole nō ſuf
feciſſent ad exequendum pre=
dicta ſine adiutore. Inſuper
ipſe Beſeleel poterat debilita
ri aut infirmari: vel etiam alio
modo occupari: ideo rationa=
biliter dominus dedit illi ſo=
ciū. Vel forſan hoc fecit domi=
nus ad vtilitatem ipſius Be=
ſeleel: ne. ſ. eleuaretur ſuper ſe
per ſuperbiam/ ſi videret ſe ſo=
lum ad hoc a dño electū. Vel
dic/ ꝙ hoc fecit dñs ad ſola=
tium ipſiꝰ Beſeleel. Sicut enī
teſte Senec. de verborū copia:
comes facūdus in via/ pro ve=
hiculo eſt: ita et in qualibet ar
te. Nec credendum eſt/ ꝙ iſti
duo viri fuerint ſoli in conſtru
ctiōe huiuſmodi tabernaculi/
propter operis magnitudinē:
quinimmo habuerūt multos
cooperātes. Ipſi tñ duo fuerūt
principales artifices: ⁊ iterum
Beſeleel principalis.

¶ Tertiū dubiū mouet̃ ꝓpter
illud verbū/ ⁊ marmore. Que=
ritur ergo: cur de marmore fit
hic mentio? Nō enim videbat̃
neceſſariū ad ꝯſtructionē pre=
dicti tabernaculi: nec de eo ſu
perius facta eſt mentio. Dicē=
dū/ ꝙ nō ponitur hic marmor/
quaſi ad opera tabernaculi ꝑ=
tinens: ſed vt artificis ad ope=
randum in omni materia ſuffi
ciētia oſtēdat̃: vt dicit de Pal.

¶ Quartū dubiū: Cur inter ꝑ=
tinētia ad tabernaculū/ q̄ fa=
bricanda erant per Beſeleel/
non fit mentio de fabricatiōe
Cherubin? Huiꝰ ratio priꝰ pa=
tuit/ ſcꝫ ꝓpter periculū idolo=
latrie: ad quā populꝰ Hebreo=
rum erat valde pronus.

¶ Quintū dubiū: Utrū ea que
in preſenti textu ponunt̃ et di=
cūt̃ de opere tabernaculi/ ſint
attribuēda muneri ſpiritusſan
cti? Hoc dubiū mouet Augu.
ſuꝑ Exo. q. cxxxviij. Ad quod
reſpōdet/ ꝙ ſic. Vel ſaltim hoc
ſignificatiue dictū eſt: vt ſcꝫ ꝑ
hoc ſignificet̃ ꝙ ea pertineant
ad diuinū ſpiritū ſapiētie ⁊ in=
tellectus ⁊ ſciētie/ q̄ his rebus
ſignificāt̃. Dñs aūt Hugo car=
dinalis aptius reſpōdet dicēs:
ꝙ per ſpm̄ dei etiā mechanica
ſūt/ multo magis ꝑ eundē ſpi=
ritualia faciēda ſunt. Hec ille.
Vñ de diuina ſapientia ſcribi=
tur Sapien. vij. Omnium arti=
fex docuit me ſapientia.

¶ Sextū dubiū: Cur iſte Beſe
leel/ vel ſcdꝫ alios Beheleel/ di
catur hic fuiſſe repletꝰ ſpiritu
diuino ſapiētie/ intelligētie/ et
ſcientie: ⁊ non addit̃/ ſcrō: Ad

hoc rñdet idē Aug. vbi ſupra: ꝙ hoc ideo: qꝛ nōdū legiť ſpiritusſanctꝰ. Priꝰ eñ pater innotuit mūdo: deide filius: poſtremo autē ſpiritusſanctus. Circa cuiꝰ proceſſionē Greci diu errauerunt.

¶ Moraliter ⁊ p̄mo, p hoc ꝙ dñs vocauit Beſeleel: vt eſſet faber tabernaculi dñi, cū oibꝰ pertinētibꝰ ad ipſum: quē repleuit ſapientia, intelligētia, atq; ſcientia: nō quidē ſimpliciter, ſed ad cogitādū quicqd fabrefieri poteſt ex auro ⁊c. ſignificatur ꝙ dñs implet ſuas creaturas rationales gratijs ſuis ⁊ donis: nō quidē ſimpliciter, ſed prout vult: vni dans vnā gratiā gratis datā, ⁊ alij aliā. Ut eñ dicit apo. j. Corin. xij. Diuiſiones gratiarū ſunt, idem autem dominus. Et diuiſiones operationū ſunt: idem vo deꝰ q̄ opatur oīa in oībus. Hoc aūt ibidē exēplificat de multis. Noluit aūt dñs vni dare oēs gratias gratis datas, ne inde ſuperbiret, ⁊ ceteros inferiores cōtēneret: diceretq; opa eorū nō indigere. Hinc ē, ꝙ verus hūilis alios ſibi prefert. Uñ Aug. de bono virginali: Exiſtimate (inqt) aliquos ī occulto ſupiores, quibꝰ eſtis in manifeſto meliores: cū aliorū bona forte ignota vobis, benigne credant a vobis: veſtra vobis nota nō cōpatiōe minuuntur, ſed dilectiōe firmātur. Hec ille. Itē idē ĩ v̄bis Apli, ſer. xxi. expſſiꝰ loquiť ad ppoſitū dicēs: Eſtimādū (inqt) eſt nullū eſſe hominē, q̄ nō poſſit habere aliqd boni qđ tu nōdū habes: etiā ſi lateat, ī quo ſine dubio poſſit te eſſe ſuperior. Q̄ cogitatio valet ad cōtundendā ſupbiā. Et hoc eſt quod ait apoſt. Phil. ij. Nihil p cōtētionem, neq; per inanē gloriā: ſed in humilitate mentis: alter alterū exiſtimātes ſuperiorē ſibi. Uere ergo exiſtimare poſſumus poſſe eſſe aliqd occultum in alio, quo nobis ſuperior ſit: etiā ſi bonū noſtrū quo illo videmur ſupiores eſſe, nō ſit occultū. Iſte eñ cogitatiōes deprimūt ſuperbiā: et acuūt charitatē: facientes onera fraterna nō ſolū equo aīo: ſed etiā libentiſſime ſuſtineri. Hec ille.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo, p hoc ꝙ dominus dedit intelligentiam Beſeleel ⁊ ſocio eius, ad cogitandū quicquid fabrefieri poterat ex auro ⁊ argento, et ere ⁊ marmore, ⁊ gemmis atq; diuerſitate lignorum, circa tabernaculum domini: datur intelligi, ꝙ laudabile eſt vti tali arte fabrefactoria, etiam circa aurū ⁊ argētum, ⁊ cetera. Dūmodo iſta conuertātur in vſus tabernaculi domini: id eſt, eccleſie. Unde beatus Eligius valde laudatur, ꝙ erat multū expertus in talibus, ⁊ ꝙ fabricā fecerit multas capſas ex talibus metallis, ad reponendum ſacroſanctas reliquias ſanctorum multorum in regno Frācie, rege Dagoberto (tunc regnante) impenſas abunde tribuente. Teſtes ſunt capſe ſancti Martini in ciuitate Turonen. diui Germani, et diue Genouefe Pariſius, beati Dionyſij ſociorumque eius, in dicto oppido ſancti Dionyſij: ſancti Quintini in Picardia, ⁊ ſic de alijs.

alijs. Quicquid ergo predicta arte fit ad laudē dei, ⁊ ſanctorum eius laudabile eſt. Uituperabile autem quando iſta ſuperflue ⁊ nimis curioſe cōuertuntur ad vſus hominum. Nā plerique nobiles et potentes ad conflandum vaſa aurea et argentea, in quibus miniſtretur eis cibus ⁊ potus, dum recūbunt ad menſam inſtar illiꝰ regis pagani Aſſueri, de quo Heſter. j. pene totaliť cōſumūt ſubſtantiam ſuam: ita vt frequēter dicant ſe nō habere ꝙ pauperibꝰ membris Chriſti (fame deficiētibus) tribuant. Erubeſcere etiam deberent ꝙ ſeruiatur eis miſeris hoībus in predictis vaſis: ⁊ ꝙ ſeruiať regi regum Ieſu Chriſto in altari frequent in calice ſtanneo, in hoc prehonorantes ſeruum domino ſuo.

¶ Moraliter ⁊ .iij. Per tria p̄dicta de quibus habetur in litera, que ſunt aurū, argētū, es: intelliguntur charitas, caſtitas, fortitudo. Primo igitur, p aurum deſignatur charitas: quia ſicut aurum precellit in valore ⁊ p̄cioſitate cetera metalla: ita ⁊ charitas p̄cellit ceteras virtutes, dicente Aplo. j. Corint. xiij. Maior horū eſt charitas. Illi ergo ſpiritualiter fabrefaciunt in tabernaculo domini. i. in eccleſia ex auro, qui quicqd faciūt, ex charitate faciunt: ſiue actualiter, ſiue habitualiter: iuxta illud verbum Apoſtoli, prime Corinthi. decimo: Siue mādūcatis, ſiue bibitis, vel aliud qđ facitis, omnia in gloriam dei facite. Per argētū autem, deſignatur caſtitas debite obſeruata: qꝛ ſicut argētū bene politū relucet, et pulchrū ⁊ mundū apparet: ſic etiam caſtitas debite obſeruata ſplēdet corā deo et hoībꝰ. Propter qđ Sapiēs pre admiratione loquitur Sapien. iiij. dicēs: O q̄ pulchra eſt caſta generatio cū claritate. i. cū bona ⁊ clara fama: immortalis eſt eñ memoria illius, ſcꝫ quo ad deum: qꝛ apud deū nota eſt, ⁊ apud hoīes. i. approbata: vt exponit glo. interl. Illi ḡ ſpiritualiter fabrefaciūt in tabernaculo dñi. i. in eccl'ia ex argēto, q̄ obſeruāt debitam caſtitatē in quocūq; ſtatu ſint, ſiue virginitatis, viduitatis, ſeu etiā matrimonij. Et ſicut aliqđ vas argenteū eſt clarius ⁊ magis politū reliquo. Uncia etiā argēti in vna patria plus valet q̄ in alia: ſcḋm ꝙ argentū eſt magis depuratū vel minꝰ: ita etiā caſtitas virginalis p̄ualet caſtitati viduali ⁊ matrimoniali. Et iterū caſtitas vidualis, matrimoniali. Nam ſecundum Hieronymum, caſtitati, ſiue continentie virginali, debetur fructus centeſimus: viduali, ſexageſimus: matrimoniali autem, triceſimus. Per es vero deſignatur fortitudo mentis, que eſt virtus moralis. Nam ſicut es inter omnia metalla eſt valde forte: ita et fortitudo moralis facit fortiter aggredi ardua, et ſuſtinere aduerſa. Illi ergo ſpiritualiter fabrefaciunt in tabernaculo domini: id eſt, in eccleſia militāte ex ere: qui aggrediuntur ardua, et qui militant contra carnem, mundum et diabolum. Item qui in bono opere, non obſtante diffi-

cultate ⁊ arduitate nõ parcũt ſibijpſis: ſed dicunt cũ Pſal. Fortitudinem meam ad te cuſtodiam. Ecce igitur quid deſignatur per aurum/ argẽtum/ ⁊ es: que tria intrauerũt in cõſtructione tabernaculi per induſtriam Beſeleel/ magiſtri operis.

¶ Moraliter ⁊ quarto/ ꝑ tres predictas ſpecies metallorũ: que ſunt aurum/ argentũ/ ⁊ es: ſignificant tres differẽtie hominum/ q̃ ſunt perfecti/ proficientes ⁊ incipientes. Nam ꝑ aurũ (quod eſt nobilius metallum) intelligũt perfecti/ alias viri heroici. Nã ſicut aurũ eſt rarũ/ ⁊ minꝰ cõmune alijs ſpeciebus metallorum: ita ſũt viri heroici valde rari in eccleſia militante: quia teſte Pſal. Omnes declinauerunt/ ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum: ſupple perfecte/ non eſt vſq; ad vnum. ſ. Chriſtũ: vt dicit glo. interl. Per argentũ autem intelliguntur ꝓficientes/ qui vadũt de virtute in virtutem. Et ſicut argentũ eſt communiꝰ auro: ſic etiã ſunt plures proficiẽtes q̃ perfecti. Per es vero/ intelligunt incipientes. Et ſicut es eſt cõmunius duobꝰ precedentibus .ſ. auro ⁊ argento: ita ſunt multo plures q̃ incipiũt bene viuere/ q̃ qui cõtinuant per profectum: aut qui perueniant ad vite perfectionẽ. In cuius figurã legit ꝙ multi filij Iſrael exierunt de Egypto: ⁊ tñ pauci ex illis ꝑuenerunt ad terrã promiſſionis. Unde Matt. xx. Multi ſunt vocati/ pauci vero electi. Hinc Augu. ad fratres in eremo. ſermo. viij. q̃ intitulatur de perſeuerantia: Multorum (inquit) incipere fuit: ſed perſeuerantium paruus eſt numerus. Iudas (inquit) bene agere cepit/ ⁊ Saul/ ⁊ Salomõ/ ⁊ multi alij/ q̃ tamen male perſeuerauerũt. Hec ille. Itẽ Hierony. ſecunda parte epiſtolarum ſuarum. epiſtola nona/ inquit: Non cepiſſe/ ſed permanſiſſe virtutis eſt. Ad propoſitũ ergo redeũtes quid eſt ꝙ dominus illuſtrauit mentem Beſeleel/ vt ſciret facere in tabernaculo domini quicquid poteſt fabrefieri ex auro/ argento/ et ere: niſi quia vult vt edificemꝰ in tabernaculo ſpirituali/ quicquid fabrefieri poteſt de predictis tribus ſpeciebus metallorũ modo prius expoſito? Unꝰ quidẽ ſic/ et alius aliter. Preterea p̃dicte tres differẽtie hominũ recte deſignant ꝑ alia tria: q̃ ſunt marmor/ gẽme/ ⁊ diuerſitas lignorum. Nam gemme. i. lapides p̃cioſi/ deſignãt viros heroicos: marmor/ proficientes: diuerſitas autem lignorum/ multiplicitatẽ et varietatem incipientium.

¶ Moraliter et quinto/ per hoc ꝙ dominꝰ voluit vt Beſeleel ſociũ haberet/ videlicet Hooliab ad conflandũ opus tabernaculi: aperte inſinuauit nobis et commendauit charitatem. Poterat quidem per vnũ totum perficere: ſed voluit eſſe duos/ vt amemꝰ fraternam charitatem: de qua in Pſalm. Ecce q̃ bonum/ ⁊ q̃ iocundũ: habitare fratres in vnum. Itẽ expreſſiꝰ dicitur Eccleſiaſtes quarto/ ꝙ melius eſt eſſe duos ſimul

ſimul/ q̃ vnum: habent enim emolumentũ ſocietatis ſue. Si vnus ceciderit/ ab altero fulcietur. Ue ſoli/ qr cum ceciderit nõ habet ſubleuãtem ſe. Et ſi dormierint duo/ fouebuntur mutuo. Unus quomodo caleſiet? Et ſi quiſpiam preualuerit cõtra vnum: duo reſiſtunt ei. Funiculus triplex difficile rũpitur. Ecce quomodo Salomon multiplici exemplo probat fraternam charitatem eẽ bonam/ et ad ſalutem neceſſariam. Ad hanc autem fraternam charitatem non ſolũ ſunt admittẽdi amici ⁊ benefactores/ parẽtes/ ⁊ qui nos genuerunt: verumetiam inimici ⁊ q̃ nos oderunt: iuxta illud dñi preceptum Matth. v. Diligite inimicos veſtros: benefacite his qui oderunt vos: ⁊ orate ꝓ perſequentibus vos. Uel dic/ ꝙ per predictos duos homines/ fabricantes opus tabernaculi/ intelligitur duplex dilectio: dei. ſ. et ꝓximi/ per quam nobis edificamus tabernaculum in celis. Nam teſte Chriſto: Matthei. xxij. tãta eſt vis harum duarũ dilectionum/ ꝙ in his duobus mandatis tota lex pẽdet ⁊ prophete. Nullus ergo conqueratur/ ⁊ dicat ꝙ pre inopia non poteſt emere regnum celorum: quia ſola dilectione dei et proximi/ a qua nemo (etiam quantumcunque paup) ſe excuſare poteſt: quia conſiſtit in ſola voluntate: ⁊ ſimiliter tali materia edificatur dictum tabernaculum nõ manufactum: id eſt/ non huius creationis: vt dicit apoſt. Hebreorum nono.

¶ Moraliter ⁊ ſexto/ iuxta illud verbũ: Et in corde hominis eruditi poſui ſapiẽtiã ⁊c. Notandũ/ ꝙ nullus capax rationis debet ſe excuſare circa notitiam diuinorum preceptorum ⁊ ſignãter que continent in decalogo: qr dominus ꝑ legem nature (que communis eſt omni habẽti ratiõis vſum) poſuit ſapientiam: vt faciat homo quecunq; ille in decalogo ſuo precepit: quia totum quod ibi eſt/ de lege nature eſt: q̃ inuiolabiliter inſerta eſt humano intellectui/ ⁊ iudicio naturali. Hinc apoſt. Rom. ij. Gentes (inquit) que legẽ nõ habẽt: naturaliter ea q̃ legis dei ſunt faciunt. Deinde ſubdit/ dicẽs: Eiuſmodi legem non habẽtes ſupple ſcriptam: ipſi ſibi ſunt lex: q̃ oſtendũt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis: teſtimonium reddente illis conſciẽtia eorum/ que ex dictamine rationis naturalis recalcitrat malo/ et conſentit bono.

¶ Allegorice ⁊ primo/ per tabernaculum domini intelligit eccleſia Chriſtiana: de quo quidem tabernaculo legit Apoc. xxi. Ecce tabernaculũ dei cũ hominibus. Opifex huius tabernaculi fuit Chriſtus/ q̃ per Beſeleel rationabiliter deſignatur: Beſeleel enim interpretatur diuinum vmbraculũ. Modo Chriſtus/ ſecundum ꝙ hõ/ fuit vmbraculũ diuinitatis. Abacuch. iij. Ibi abſcondita eſt fortitudo eiꝰ. Et Eſa. xlv. Uere tu es deꝰ abſcõditꝰ. Sicut enĩ lumen abſcõdit intra lucernam ne noceat hũanis oculis: ita diuinitas nõ po-

 terat

terat videri in ſe ab humanis
oculis / niſi priꝰ temperaretur
humanitate. Fuit autem iſte
opifex Beſeleel plenꝰ ſapien=
tia ⁊ intelligentia / atq; ſcien=
tia / quãtū poteſt humanitꝰ fie
ri: immo ſupra ceteros hoīes.
Joan. primo / vidimꝰ eum ple=
nū gratie ⁊ veritatis. Et Luc.
ij. Puer autē creſcebat ⁊ con=
fortabat plenꝰ ſapientia. Sed
ꝗd ſignificat per ea que fabre=
fecit in dicto tabernaculo ipe
Beſeleel ex auro / argento / et
ere? Profecto ꝑ iſta deſignan=
tur viri illi ſancti / ex quiꝰ con=
ſiſtit tabernaculum eccleſie.
Cuius tamen fundamētum eſt
Chriſtus / iuxta illud .j. Corin.
iij. Fundamētum aliud nemo
poteſt ponere preter id quod
poſitū eſt quod eſt Chriſtꝰ Je=
ſus. Per aurum ergo / ꝙ pre=
cellit cetera metalla: itelligū
tur Chriſti apoſtoli / qui in edi
ficio eccleſie poſt Chriſtū fue=
rūt precipui. Per argentū au=
tem intelliguntur martyres / ꝗ
fuerunt tanꝙ argentum igne
examinatum. Igne (inquam)
.i. in fornace penarum ⁊ tormē
torum. Unde nunc dicti ſan=
cti martyres / regnantes glo=
rioſe in celo: merito dicere poſ
ſunt illud verbum Pſal. quaſi
de hoc deo gratias agentes.
Probaſti nos deus / igne nos
examinaſti / ſicut examinatur
argentum. Unde ⁊ de illo glo
rioſo martyre Laurentio ca=
nit eccleſia / ꝙ dicebat ad do=
minum illud verbum eiuſdem
Pſalmi. Igne me examinaſti / ⁊
non ē inuēta in me iniquitas.
Hoc autē pro tanto veraciter
dicebat / qꝛ ignis martyrij / quo
cruciatꝰ fuit / delet omnem cul=
pā ⁊ totā penam: eo ꝙ implet
vicem baptiſmi: vt dicitur de
cōſe. diſt. iiij. ca. baptiſmi. ⁊ c.
catechuminū. Ecce quid ſigni
ficat argentum in propoſito.
Per es autem / ꝙ ſonoroſum
eſt / intelligūtur illi ſancti do=
ctores / ⁊ beati cōfeſſores / qui
ſuis predicationibus / doctri=
nis ⁊ moribus / tam alte inſo=
nuerunt / ꝙ in omnem terram
exiuit ſonus eorū: ⁊ in fines or
bis terre verba eorum. Sicut
patet de quatuor doctoribus
eccleſie. Item de beato Tho=
ma Aquineñ. Bonauentura / ⁊
multis alijs: quorum nomina
ſcripta ſunt in libro vite: Ecce
igitur tria genera metallorū
ex quibꝰ pro maxima parte ere
ctum eſt tabernaculum eccle=
ſie militantis.

¶ Quod autem ſubditur de
marmore / gemmis / ⁊ lignorū
varietate: poſſumꝰ referre ad
alias differentias ſanctorum:
ita vt ꝑ marmor / quod eſt neu=
tri generis (lapis valde frigi=
dus) deſignētur continentes:
qui ſunt in triplici differentia /
ſecundū ꝙ eſt continentia vir=
ginalis / vidualis / matrimonia
lis. Hi enim ſunt valde frigidi
contra ardorem libidinis. Ta
lia nempe marmora pertinent
ad compoſitionem tabernacu
li eccleſie. Per gemmas etiam
intelligunt̃ boni prelati / ꝗ mo
re gemmarū relucent in eccle=
ſia: de quibus ſaluator Matt.
v. Uos eſtis lux mundi. Et po=
ſtea: Sic luceat lux veſtra corā
hominibus / vt videant opera
veſtra bona / et glorificent pa=
trem veſtrum / qui in celis eſt.
Per

Per lignorū aūt varietatē / in=
telligit̃ reliqua multitudo iuſto
rū ꝑtinētiū ad tabernaculū ec
cleſie militātis: q̃ in ſe magna
eſt / ꝗuis reſpectu multitudi=
nis malorū parua ſit. In cuius
rei teſtimonium dicit ſaluator
Matt. xx. Multi ſunt vocati /
pauci vero electi. Itē eiuſdem
Mat. vij. Anguſta porta ⁊ ar=
ta via eſt / que ducit ad vitā: et
pauci ſunt qui inueniūt eam.
Et ꝑ oppoſitū / ibi dicitur de
via que ducit ad perditionem.
Ecce igitur quid ſignificat li=
gnorum tabernaculi varietas
⁊ multitudo.

¶ Allegorice ⁊ ſcḋo / ꝑ taber=
naculū teſtimonij poteſt intel
ligi vetus teſtamētū / ſiue ſy=
nagoga Judeoꝝ. Tabernacu=
lū enim / ſiue tētoriū / eſt locus
tenebroſus de ſe: i quo aliqui
abſcōdunt̃ ⁊ ꝓtegunt̃ a grādi
nibꝰ / vētis / ⁊ pluuijs. Nouum
aūt teſtamentū abſcōdebatur
ſub veteri: ſicut veritas ſub
vmbra: vel ſicut dulcis aq̃ ſub
nube. Pſal. Tenebroſa aqua
in nubibus aeris. i. nouū teſta
mētū / quādiu fuit iplicite cō=
tētū ſub veteri: fuit ſicut ob=
ſcurū / ad modū aq̃ tenebroſe /
quādiu eſt in nubibus aeris.
Sed quid eſt ꝙ ſequit̃ i Pſal.
Pre fulgore in conſpectu eius
nubes trāſierūt? niſi ꝙ ſucce=
dēte nouo teſtamento / ꝙ fuit
clarū tanꝙ fulgur: mox ceſſa=
uit vetus cū figuris ſuis. Patꝫ
ergo / quō ꝑ tabernaculū intel
ligit̃ vetꝰ teſtamentū. Per Be
ſeleel aūt et Hooliab fabrica=
tores tabernaculi / ⁊ eoꝝ q̃ in
eo erāt: intelligūtur Moyſes
⁊ Aaron / q̃ fuerūt quodāmo=
do fabricatores dicti veteris
teſtamenti; qꝛ cooꝑatores dei.
Sed ꝗd intelligitur per aurū /
quod intrauit in edificiū taber
naculi: ⁊ ſimiliter per argentū
⁊ es? niſi ꝙ ipſum teſtamentū
habuit aliquos egregios ⁊ ma
gnos ꝓphetas: aliquos medio
cres / ⁊ aliquos minores. Nam
īter magnos cōputāt̃ Eſaias /
Hieremias / Ezechiel / et Da=
niel. Hic etiā Daniel poteſt di
ci mediocris / reſpectu aliorū
triū. Minores aūt q̃s ſub duo=
denario numero cōtineri igno
rat? Ubi aduertendū cōformit̃
ter ad beatū Hierony. ꝙ inter
ꝓphetas aliqui nō dicunt̃ ſi=
gnificari per aurū / alij per ar=
gentū / alij vero ꝑ es. Siue ali=
qui nō dicūt̃ maiores / alij me=
diocres / ⁊ alij minores: tanꝙ
illi fuerint maioris ſanctitatis
⁊ iſti mediocris / aut minoris:
qꝛ hoc ſolius dei eſt cognoſce=
re / q̃ ſolus eſt pōderator cor=
diū: vt dicitur Prouer. xvj. Itē
aliqui nō dicunt̃ maiores / alij
mediocres / ⁊ alij minores: tā=
quā iter eos ſint aliq̃ maioris
authoritatis in dictis ſuis / et
alij mediocris / aut minoris: qꝛ
oēs ſunt eiuſdē authoritatis /
qꝛ eodē ſpūſancto dictāte ꝓ=
phetauerūt. Quia vt dr̃. ij. Pe
tri. j. nō voluntate humana al=
lata eſt aliqñ ꝓphetia: ſed ſpi=
ritu ſancto inſpirati locuti ſūt
ſācti dei hoīes. Inter ergo ꝓ=
phetas / q̃s olim habuit taber=
naculū dñi. i. ſynagoga: aliqui
dñr aurū / alij argētū / alij vero
es: ſiue (vt ꝑdiximꝰ) aliq̃ dñr
maiores / alij mediocres / alij
autē minores: quia aliqui iter
eos magis ⁊ diffuſiꝰ ſcripſerūt /

 alij

aliſ mediocriter/ ⁊ alij minus/ prout ſpiritusſanctus tãgebat corda ipſorũ. Ad idem etiam propoſitũ poteſt exponi quod cõſequenter dicitur de gẽmis/ marmore ⁊ diuerſitate lignoꝝ.

¶ Allegorice ⁊ tertio/ ⁊ cõformiter ad magiſtrũ Nicolaũ de Lyra/ ꝑ tabernaculum dñi poteſt intelligi eccleſia Chriſtiana/ Chriſti ſpõſa/ que recte poteſt dici tabernaculum dñi: iuxta id qđ ſcriptũ eſt Apoc. xxj. Ecce tabernaculum dei cũ hominibus/ et habitabit cũ eis/ tum per gratiam/ tum per inhabitationem ſacramentalem Mat. xxviij. Ecce ego vobiſcũ ſum omnibus diebus/ vſqꝫ ad conſummationem ſeculi. Huiꝰ autem tabernaculi principalis edificator fuit Moyſes. id eſt/ Chriſtus. Cooperatores autẽ fuerunt Beſeleel et Hooliab: id eſt/ Petrus et Paulus. Unde ⁊ Paulus dicebat. j. Corin. iij. Adiutores dei ſumus. Itẽ Gala. ij. Qui operatus eſt Petro in apoſtolatum circũciſionis/ operatus eſt et mihi inter gentes. Conuenienter autem iſti duo Chriſti apoſtoli ſignificantur per nomina principalium artificũ tabernaculi: quorum primus et principalis vocatus fuit Beſeleel/ qui interpretatur vmbra dei: ⁊ bene ſignificat Petrum/ qui fuit principalis inter apoſtolos: qꝛ vicariꝰ Chriſti/ cui ſoli dixit Joan. xxj. Paſce oues meas/ paſce agnos meos. Item ad tactum vmbre eius/ virtute diuina ſanabantur infirmi. Act. v. Secundus autẽ vocatus fuit Hooliab/ qui interpretatur habitatio mea pater: ⁊ ideo bene ſignificat Paulum/ qui mente habitabat ĩ deo patre omniũ/ ſicut ipſemet dicit Philip. iij. Noſtra cõuerſatio in celis eſt.

¶ Anagogice ꝑ tabernaculũ dñi recte poteſt intelligi eccleſia triũphans. Nam ſicut eccleſia militans eſt tabernaculum ad bonoꝝ militationẽ/ de quo dictũ eſt in prima expoſitione allegoricali precedenti: ita eccleſia triumphans eſt tabernaculum ad beatoꝝ recreationẽ: de quo iuſtus moriens poteſt cũ fiducia diuine miſericordie dicere illud Pſal. Introibo in locũ tabernaculi admirabilis/ vſqꝫ ad domũ dei: ſupple/ celeſtem. Unde de eodem tabernaculo loquẽs idem Pſalm. ait: Quã dilecta tabernacula tua dñe virtutũ. Ubi notandũ/ ꝙ de hmõdi tabernaculo ſcriptura aliquando loquitur ſingulariter/ et hoc propter vnitatẽ obiecti beatifici. Aliquando aũt pluraliter/ propter varietatẽ participantiũ ipſum: ſiue quia in virtute continet omne bonũ/ aut etiã propter varietatem obiectorum ſecundariorum beatitudinis minus principalis/ que accidentalis a doctoribus vocatur. Opifex autẽ huius tabernaculi eſt dominꝰ deus: quia in principio creauit deus celum et terram. Qui bene per Beſeleel ſignificatur/ qđ interpretatur diuinum vmbraculum. Modo Eſa. lxiiij. ⁊ repetitur ab apoſtolo. j. Corin. ij. oculus non vidit/ nec auris audiuit/ ⁊ in cor hominis non aſcendit ⁊c. Itẽ eiuſdem Eſa. xlv. Uere tu es deꝰ abſcõditꝰ.

Sed

Sed dictus Beſeleel/ Quis ſic abſconditus a nobis pro preſenti ſtatu/ ſecundũ quod ſcriptum eſt infra. xxxiij. Nõ videbit me homo ⁊ viuet. Nihilominus poſt ſtatũ preſentẽ clare ⁊ aperte videtur a beatis. Uñ Nume. xxiiij. Uidebo eum/ ſed nõ modo. Itẽ Job. xix. In carne mea videbo deum ſaluatorem meũ. Et Eſa. xxx. Regẽ in decore ſuo videbũt. Et breuiter de tali viſione plena eſt ſacra ſcriptura. Per ea autẽ que dictus Beſeleel fabricatꝰ eſt in dicto ſanctuario ex auro/ argẽto/ ⁊ ere: deſignatur inequalitas beatitudinis/ et hoc ex parte ſubiectorum participantiũ inequaliter ipſam beatitudinẽ: quia ſicut ſtella differt a ſtella in claritate: ⁊ ſicut alia eſt claritas ſolis/ alia claritas lune/ ⁊ alia claritas ſtellarum: vt dicit Apoſto. j. Corin. xv. ita in propoſito/ quo ad ipſos beatos. Sed quid eſt quod ſequitur: Et in corde hominis eruditi poſui ſapientiam ⁊c. niſi ꝙ in cordibus ſiue intellectibus ipſorum beatorum dominus ponit ſpecies infuſas/ per quas multa cognoſcunt/ quorum nunquam habuerunt cenſationem/ aut qualemcunqꝫ cognitionem in preſenti/ etiam nec in ſe/ nec ĩ ſuo ſimili. Alias illi qui mortui ſunt paruuli/ preter cognitionem beatificã nullam haberẽt notitiam/ niſi forte de nouo acquiſitam a rebus: qđ nullus doctorum dicit. Hic poſſent multa dici/ q̃ pertranſeo breuitatis cauſa.

¶ Secunda clauſula.

Et locutus eſt dominus ad Moyſen/ dicẽs: Loquere filijs Iſrael/ et dices ad eos: Uidete vt ſabbatum meum cuſtodiatis: quia ſignũ eſt inter me et vos in generationibus veſtris/ ⁊ ſciatis quia ego dominus q̃ ſanctifico vos. Cuſtodite ſabbatum meũ: ſanctũ eſt eñ vobis. Qui polluerit illud/ morte moriatur. Qui fecerit in eo opus/ peribit anima illius de medio populi ſui. Sex diebus facietis opus/ in die ſeptimo ſabbatum eſt requies ſancta domino. Omnis qui fecerit opus in hac die/ morietur. Cuſtodiant filij Iſrael ſabbatum/ ⁊ celebrent illud in generationibus ſuis. Pactum eſt ſempiternum inter me et filios Iſrael/ ſignumque perpetuum. Sex eñ diebus fecit dominus celum ⁊ terram/ ⁊ in ſeptimo ab omni opere ceſſauit.

¶ Hiſtorialiter poſtquã in precedenti clauſula viſum eſt de opifice operis tabernaculi/ et qui ad hoc electus eſt a domino/ videlꝫ de Beſeleel/ adiuncto ſibi ſocio Hooliab/ et minus principali operatore: hic conſequenter agitur de agendis a populo Iſrael: ſcꝫ de obſeruatione ſabbati. Uel dic/ ꝙ poſtqꝫ in precedenti clauſula egit legiſlator Moyſes de cauſa efficiente tabernaculi teſtimonij/ videlicet de Beſeleel ⁊ Hooliab: hic conſequenter loquitur de cauſa finali/ videlicet de obſeruatione ſabbati.

Refert

Refert ergo ipſe Moyſes qualiter dominus ſit ad eum locutus / dicēs ei: Dic filijs Iſrael: Uidete vt ſabbatum meum cuſtodiatis. Ad hoc enim fiebat tabernaculum: vt deputaretur diuino cultui / qui pro magna parte conſiſtebat in obſeruatione ſabbati / de qua ſupra dictum eſt. xx. ca. Dixit ergo / Uidete: id eſt / corde intelligite / ⁊ opere facite. ideo ſequitur: vt ſabbatū meū cuſtodiatis / vacādo ſupple diuinis: quia ſignū eſt inter me ⁊ vos: videlicet ꝙ ſitis mihi peculiaris populus: ſcꝫ meo cultui ſpecialiter applicatus. Sequitur in generationibus veſtris / interli. i. per omnes generationes veſtras: ⁊ ſciatis quia ego dominꝰ qui ſanctifico vos / in preſenti quidem per gratiā: ⁊ ſanctificabo vos in futurū per gloriam. Nā ex hoc ꝙ precipio vobis ceſſare a ſeruilibus operibus: ſignifico vobis ſufficiēter / ꝙ debeatis a peccatis ceſſare: quia illa ſunt opera ſeruilia / quibus ſeruitur diabolo. Joan. viij. Qui facit peccatū: ſeruus eſt peccati. Et conſequenter obſeruātia huiuſmodi ſabbati / ſignū eſt ꝙ debeatis in p̄ſenti eſſe ſancti / et ſimiliter in futuro: tanꝗ̄ diceret dñs / Si ceſſaueritis a peccatis / ⁊ ab operē ſeruili in ſabbato: ſignum ſit vobis / ꝙ vos ipſos requieſcere tandem faciam in memetipſo perpetuo in celo. Uñ Eſa. vlti. Erit ſabbatum ex ſabbato. Itē Augu. Si a malis operibus ceſſando ſabbatizauerimꝰ / ad futuram requiem perueniemus. Ea autem que deo applicantur ſanctificari debent. Ut autem hic dicit glo. ordi. fruſtra gloriātur Judei de legali obſeruatione. Aperte em̄ hic dicit: ꝗ ſignū eſt future quietis / ſcꝫ eterne beatitudinis. Uel quietis ſanctorum in preſenti: q̄ quieſcūt a tumultu mundialiū operum et vitiorum. Hec ibi.

¶ Poſtꝗ̄ ergo dñs induxit populum Hebreum ad obſeruantiam ſabbati / bona pollicēdo: cōſequenter eum ad idem induxit / mala cōminando / dicēs: Qui polluerit illud / ſcꝫ operibus ſeruilibus: morte morieť. Morte quidē corporali / ſicut patet Nume. xv. de illo quem iuſſit dñs lapidibus obrui / eo ꝙ collegiſſet ligna in die ſabbati. Morte etiam eternali / de qua Ezech. xviij. Anima q̄ peccauerit / ipſa morieť. Qui fecerit in eo opus: interli. ſeruile / vel peccati: peribit anima illiꝰ de medio populi ſui: ſupple / exterminabitur. Nam talis ducebatur extra caſtra lapidādus: vt patet Nume. vbi ſupra.

¶ Deinde poſtquam dominus induxit predictū populum ad obſeruātiā ſabbati / predictis duobus modis. Primo quidē bona pollicēdo. Secundo vero / mala comminando: hic cōſequenter ipſum ad hoc induxit / debitum obſeruando et allegando. Et hoc eſt quod ſubdit: Sex diebus facietis opus: ſupple terrenū ⁊ temporale / ſiue corporale: i die ſeptimo ſabbatum eſt / requies ſancta domino: id eſt / ad honorē domini requieſcendo / ⁊ vacando diuinis ⁊ ſpiritualibus. Omnis qui fecerit opus in hac die / morietur.

tur. Expone vt ſupra. Ex his ergo omnibꝰ quaſi corollarie infert dominus / dicens: Cuſtodiant ergo / ſupple filij Iſrael / ſabbatū / ſcꝫ a ſeruilibus operibus abſtinendo: ⁊ celebrēt illud / ſcꝫ diuinis intendendo: in generationibus ſuis. i. ſemper. cuius ratio duplex ſubdiť. Prima quidem / vt ſic ſemper contineretur pactū dñi cum dictis filijs Iſrael: ideo ſequitur / Pactum eſt. i. erit ſempiternū / inter me ⁊ filios Iſrael. Secūda ratio eſt: vt ſi ceſſauerint ab eiuſdē ſabbati tranſgreſſione / ego ceſſabo a pene inflictiōe. ⁊ hoc eſt qđ ſequitur: Signūꝗ̄ perpetuum / ſcꝫ quietis eterne. Conſequenter ſubdit rationē generalem / dicens: Sex enim diebus fecit dñs celum ⁊ terrā. i. omnem creaturā / tam ſpiritualem / ꝗ̄ corporalem: ⁊ in ſeptimo ab omni opere ceſſauit: ſcꝫ a noua rerū productiōe / ſed nō a priorū cōſeruatione: ſiue in eſſe ſpecifico / ſiue in eſſe ſeminali ⁊ radicali.

¶ Circa aūt clauſulam huius textus mouenť aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubium / cū prius actum ſit de obſeruatione ſabbati cum moralibus preceptis: vt patet ſupra. xx. c. huius. Item cū iudicialibus / ſupra. xxiij. ca. Item nunc cū cerimonialibus: vt in preſenti patet. Queritur / quare totiēs de eo agitur / ⁊ quomodo differenter? Ad quod dicēdum / ꝙ preceptū de obſeruatiōe ſabbati / partim eſt morale / partim iudiciale / et partim cerimoniale. Morale quidem / inquantū dictat deo ſeruiēdum aliquo tēpore / ⁊ ſecūdum hoc de eo agitur. ij. ca. huius. Secundū autem ꝙ determinat determinatum diem / ſcilicet ſeptimū: ſic eſt cerimoniale / ⁊ ſic de eo agitur in preſenti. Secundum autem ꝙ taxat penam tranſgreſſoribꝰ debitam / ſic eſt iudiciale: et ſic de eo agitur. xxiij. ca. huius. Non ergo ſuperflue de hoc precepto agitur in hoc libro.

¶ Secundum dubium: Cur totiens huiuſmodi preceptum in preſenti textu reperitur? quia tribus vicibus: vt patet intuēti. Dicendum / ꝙ vt fortius imprimeretur memorijs Judaici populi. Nam propter hanc cauſam ſepenumero repetūtur precepta decalogi in illo pſalmo / Beati immaculati in via: quiť continuatur vſꝗ̄ ad pſalmum / Ad dominū cū tribularer: excluſiue. adeo ꝙ i ſingulis verſibus dicti pſalmi fit mētio de huiuſmodi preceptis / ꝗ̄uis ſub diuerſis terminis: vt ſunt mādata / lex / teſtimonia / eloquia / ſermones / iuſtificatiōes / iudicia / via / verba / veritas: vt refert Picus Mirandulanꝰ in apologia ſua: vt dictū eſt ſupra. Excipit tñ ab hac generalitate duos verſus: quorū primus incipit / Ordinatione tua pſeuerat dies. Scđs autē incipit / Suſcipe ſeruū tuū in bonum. Sicut ergo huiuſmodi p̄cepta tam crebro repetunť in dicto pſalmo / preter alios paſſꝰ ſacre ſcripture / vt indelebiliꝰ imprimerenť in memorijs hominū: ita etiā preceptum de obſeruatiōe ſabbati / ter repetiť in preſenti a dño ꝓpter ſimilē cauſam. Amodo

ergo

ergo nullus ſane mētis poteſt de huiuſmodi precepto pretendere ignorātiam aut legitimā excuſationem. Cum etiam ſecluſa omni lege ſcripta/ lex nature que inſerta eſt mentibus hominum / etiam indelebiliter ⁊ inuiolabiliter) dictet eſſe ſabbatizandū deo. Nam vt dicit Apoſto. Roman.ij. gentes que legem / ſupple ſcriptam/ non habēt/ naturaliter ea que legis ſunt faciunt.

¶ Tertium dubium: Cur poſt op⁹ tabernaculi/ de quo in p̄cedēti clauſula fit mētio/ imediate fit hic mētio de obſeruatiōe ſabbati? Videt eīn eſſe materia omnino impertines priori. Dicendū/ ꝙ huius ratio eſt/ eo ꝙ aliquis poſſet credere/ ꝙ q̄uis opera ſeruilia eſſent prohibita in ſabbato / nihilominus liceret operari ſabbato in op⁹ ſanctuarij ſiue tabernaculi. Ad hoc igitur remouendum/ ſtatim vt dixerat dominus ꝙ Beſeleel artifex faceret quicquid Moyſi preceperat: prohibet tamen in preſenti operari in ſabbato.

¶ Quartum dubium: Utrū liceat in caſu manualiter opari dominicis diebus/ ad vtilitatē eccleſie? Uidetur ꝙ non: quia vt patet ex immediate dictis/ nō licebat operari in lege ſcripta die ſabbati/ ad vtilitatē tabernaculi. Ergo neq̄ in lege ſcripta ad vtilitatem eccleſie. Et per cōſequens illi male agunt/ qui pie intendentes gratis laborant pro pijs locis et eccleſijs. Dicendum/ ꝙ preceptū de ſanctificatione ſabbati/ cum ſit in parte morale (vt dictum eſt) nunq̄ ex hac parte recipit diſpenſationem/ quin homo vacet aliquando deo/ ceſſando ab alijs operib⁹. Sed ꝙ hoc fiat die ſeptio/ vel octauo: quia iſtud eſt ex diuino vel eccleſie ſtatuto: de quorum intētione non eſt impedire maius bonū: ideo licet operari tali vel tali die feſto. Et ideo licet etiā nunc facere foſſata dominicis diebus/ cum ſcʒ imminet neceſſitas: ⁊ ſimiliter alias munitiones. Da exēplum de Macchabeis/ ſabbato pugnando ſe defendētib⁹ ab aduerſarijs / etiā licite: vt pʒ.j. Maccha.ij. Operari autem die feſto ad vtilitatem paupercule ⁊ deſolate eccleſie/ dicit Petrus de Pal. ꝙ licet: ⁊ ꝙ hoc eſt vacare diuinis: ⁊ hoc quando ⁊ vbi hoc fit ſine lucro temporali.

¶ Quintum dubiū: ⁊ q̄d oritur ex ſolutione p̄cedenti/ tale eſt. Ex quo licet hodie laborare in die feſto pro pijs locis/ ⁊ ſignāter pro pauperib⁹ eccleſijs (dūmodo iſtud gratis fiat/ ⁊ in baſſis feſtis/ vt vulgo dicitur/ minime autem ī precipuis feſtis/ aut ſimiliter dominicis dieb⁹) queritur ergo cur ſimiliter nō licuit Judeis operari pro vtilitate tabernaculi/ aut etiam p̄ perſonis pauperib⁹ in die ſabbati? Reſpōſio in primis: quia feſtum diei ſabbati erat valde precipuū apud Judeos/ q̄ etiā non habebant baſſa feſta/ ſicut nos Chriſtiani. Et forte expediret hodie pop̄lo Chriſtiano non habere tantam multitudinem feſtorum/ ſicut videm⁹ in aliquibus dioceſibus abundare: quia multitudo talium parit

contemptum. Secundo dicitur/ ꝙ fuit ſpecialiter p̄hibitum operari ad vtilitatē tabernaculi in die ſabbati: ⁊ hoc ne populus ille Hebreorum cupidus terrenorū et rudis/ ex hoc crederet ꝙ etiam ſibi liceret ſe occupare circa alia negocia. Sicut nec modo lʒ amore dei operari in eccleſijs/ dominicis diebus ⁊ feſtis precipuis: ſicut dictum eſt: ⁊ hoc potiſſimū ne apud infirmos ſuper hoc ſcandalū oriatur: vt dicit idem de Pal. Ex cuius intentione videtur eſſe/ ꝙ ceſſante hmōi ſcandalo puſillorum/ liceret operari manualiter dieb⁹ dominicis et feſtis/ pro pijs ⁊ pauperibus locis.

¶ Sextum dubium: cur in preſenti textu/ bis dicitur de operāte ī die ſabbati/ ꝙ morte moriatur? Dicendum/ ꝙ ad maiorem terrorem incutiēdum. Uel forte ad inſinuandum talē violatorē feſti ſabbati eſſe dignū duplici morte. Primo quidem morte corporali/ dummodo aſſint teſtes fide digni per quos hoc poſſit probari/ niſi forſan facti euidentia laboret contra eum. Secundo vero/ pena eterna. Nam ſi talis non poſſit conuinci / nec punitus fuerit in p̄ſenti/ nec d̄ hoc penituerit/ tūc grauius incomparabiliter punietur a deo in alio ſeculo.

¶ Moraliter ⁊ primo: per hoc ꝙ dn̄s tam ſtricte ⁊ multipliciter p̄cepit olim filijs Iſrael ſabbatum cuſtodiendum/ in p̄ſenti clauſula ⁊ textu. Primo q̄dē cum ait: Uidete vt ſabbatum meū cuſtodiatis. Secūdo vero cum ſubdit: Cuſtodite ſabbatū meum. Tertio autem cum ſubinfert: Cuſtodiant filij Iſrael ſabbatum. Per hoc voluit ipſe dn̄s innuere ꝙ in tribus locis debem⁹ ſabbatizare: videlicet in corde/ in ore/ ⁊ in opere. In corde quidem/ ceſſando ⁊ quieſcēdo a cogitationibus malis. Nam ⁊ ſabbatum/ requies dicitur. Et de iſto ſabbato poteſt intelligi illud Leuit.xvj. Sabbatum requietionis eſt: requietionis (inquā) cordis et animi. Iſtud ſabbatum celebratur in corde hoīs iuſti/ qui requieſcit a cogitationibus malis ⁊ p̄uerſis: ⁊ que ſunt ſine intellectu/ ⁊ que etiam ſeparāt a deo: ⁊ qui ecōtrario requieſcit in cogitationibus bonis. Nā in tali ſabbato deus laudatur ⁊ honoratur. In eo etiam ſacrificiū/ ipſi deo acceptiſſimū/ quod eſt ſpiritus contribulatus in ara cordis/ ⁊ in igne feruoris charitatis offertur. Secūdo debemus ſabbatizare in ore: ceſſando ſcilicet a malis verbis/ ⁊ inhoneſtis. Unde Apoſto. Epheſ. iiij. Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat. Ecōtra aūt tunc quieſcendum eſt in bonis ⁊ deuotis verbis/ vcʒ in diuinis laudibus/ ⁊ in edificatione p̄ximorum. Unde Apoſt. vbi.ſ. ſubdit/ dicens: Sed ſi quis bonus (ſupple ſermo) procedat ex ore veſtro/ ad edificationem fidei/ vt det gratiam audiētib⁹: in illo ſupple q̄eſcite. Iſtud eīn eſt bonum ⁊ ſanctum ſabbatū. Q̄ʒ etiam ſit ſabbatizādum in ore/ quieſcēdo a malis verbis: patet per eundem Apoſto. v b̄ſ ſupra.c.ſeq. dicentem: Fornicatio/ aut omnis immūditia/ aut

auaritia/nec nominetur in vo-
bis: aut turpitudo/aut ſtultilo
quium/ aut ſcurrilitas/ que ad
rē non pertinet: ſed magis gra
tiarū actio/ ſupple/ nominetur
in vobis. Ecce ſanctum ſabba-
tum/ quod ſolennizādum eſt in
ore. Tertio debemus ſabbati-
zare in opere/ ſcilicet quieſcen
do a malis operibus: et per cō-
trarium / quieſcendo in bonis
operibus ⁊ exercitijs ſanctis ⁊
ſpiritualibus. Et de vtroq̄ ſi-
mul loquitur dominus. Eſa.j.
dicens: Quieſcite peruerſe age
re/ diſcite benefacere. Q̄ aūtē
in die feſto ſit ſabbatizandum/
id eſt/ quieſcendum in operibꝰ
bonis ⁊ ſpiritualibꝰ/ patet per
id quod dicitur Leui.xvj. Sab
batum requietionis eſt/ ⁊ affli
getis animas veſtras. Hoc au-
tem poteſt dupliciter intelli-
gi. Primo quidem ſic: Affige-
tis/ſupple interius: animas ve-
ſtras. capiendo animam pro al
tera parte cōpoſiti: affligetis
(inquā) per cōtritionem ⁊ do-
lorem de peccatis. Secūda ſic.
Affligetis/ſupple exteriꝰ: ani-
mas veſtras/ id eſt/ vitam car-
nalem/ ieiunijs et diſciplinis.
Nā talia poſſunt licite fieri in
die ſabbati/ etiam peramplius
q̄ alijs diebus: ⁊ preſertim lo-
quendo de prima afflictione/ q̄
fit per contritionem de pecca-
tis. In cuius figuram dicit Nu
meri.xxviij. Die ſabbati offere
tis duos agnos anniculos im-
maculatos. Ubi tamen alijs
diebus offerebatur vnus ſolus
agnus.

¶ Moraliter et.ij. Per hoc ꝙ
dominus tam ſtricte olim pre-
cepit vt filij Iſrael cuſtodirent
diē ſabbati/ inſinuatur nobis
Chriſtianis/ ⁊ q̄ militamus ſub
lege gratie quāta diligētia de
beamus obſeruare feſta eccle-
ſie. Per hoc vero ꝙ dominꝰ ter
fecit preceptum de obſeruatio
ne huiuſmodi ſabbati/ informa
mur ꝙ feſta que nobis p̄cipiū-
tur obſeruāda / ſunt in triplici
differētia: videlicet Chriſti/ di
ue Marie/ ⁊ ceterorum ſancto-
rum. Et de hoc vide extra de
ferijs. cap. conqueſtus. Hec ta
men feſta nō ſunt celebritatis
eiuſdem/ neq̄ venerationis: ſed
ſecundum magis ⁊ minus/ ſm̄
differentiam ſanctorum. Nam
vt differt ſtella a ſtella: vt inq̄t
Apoſto.j. Corinthio.xv. ita in
propoſito.

¶ Moraliter ⁊ tertio: iuxta il-
lud verbum/ Omnis qui fecerit
in eo opus/ peribit anima ⁊c.
Notandū ꝙ per hec verba pre-
cipue ꝓhibetur opus peccati/
per quod homo trahit ad ſer-
uitutem ſpiritualē: de qua Jo.
viij. Qui facit peccatū/ ſeruus
eſt peccati. Nam ſicut in ciuili-
bus a quo quis ſuperatus eſt/
huius et ſeruus eſt: vt habetur
ij. Pet. ij. ita ⁊ in ſpiritualibꝰ.
Unde Auguſt. de ciui. dei. lib.
iiij. ait: Bonꝰ ēt ſeruꝰ/ liber eſt:
malus autem/ etſi regnat/ ſer-
uus eſt: non ſolum vnius homi
nis/ ſed (qđ grauiꝰ eſt) tot dn̄o
rum/ quot vitiorū. Ille ergo fa
cit opus/ ſupple ſeruile/ ſaltim
ſpirituale: in die ſabbati. i. in
die feſto/ qui peccat aliquo ge-
nere peccati/ p̄ qđ efficitur ſer-
uus peccati/ ⁊ etiā diaboli. Ex
quo ↄcluditur/ ꝙ qui fornicat/
vel furatur in die feſto/ trāſgre
ditur duo p̄cepta. Primo qdē
prece-

preceptum illud per quod ſpe-
cialiter prohibetur opus ipſum
malum. Secundo autē agit cō
tra venerationē diei feſti/ etiā
magis q̄ ſi faceret actum de ſe
alias licitum. Hinc Augu. lib.
de decem chordis ait: Dicit ti
bi/ o Chriſtiane/ quomodo ſpi-
ritualiter obſerues ſabbatum:
non quomodo Iudei obſeruāt
ſabbatum/ carnali ocio. Uaca-
re enim volunt ad nugas/ atq̄
luxurias ſuas. Melius enim fa
ceret Iudeus in agro ſuo ali-
qđ vtile/ q̄ in theatro ſeditio-
ſus exiſtere. Et melius femine
eorum die ſabbati lanam face-
rent/ q̄ tota die in neomenijs
ſuis impudice ſaltarent. Hec il
le. Idem etiam dicit ſup̄ Joā.
tracta.iij. Item idē ſuper illud
Pſal. In pſalterio decē chor-
darum ⁊c. dicit ſic: Obſerua/
inquit/ diem ſabbati: non car-
naliter/ non Iudaicis delitijs/
qui ocio abutuntur ad neq̄tiā.
Melius enim vtiq̄ foderēt to-
ta die q̄ tota die ſaltarēt. Sed
tu cogitans requiē in deo tuo/
⁊ propter ipſam requiem om̄ia
faciens/ abſtine ab opere ſerui
li: quia omnis q̄ facit peccatū/
ſeruus eſt peccati. Joan. viij.
Hec ille.

¶ Allegorice ⁊ primo: iuxta il
lud verbum: Uidete vt ſabba-
tum meum cuſtodiatis: notan-
dū ꝙ iſta poſſunt eſſe verba ma
tris eccleſie/ loquētis ad filios
ſuos fideles: cuius authoritas
imperandi dictis filijs/ depen-
det ex illo Chriſti verbo. Luc.
x. Qui vos audit/ me audit: et
q̄ vos ſpernit/ me ſpernit. Cui
quidem ſententie alludit illud
domini verbum. Ezechiel. iij.
Domꝰ Iſrael noluit audire te:
quia noluit audire me. Unde ī
ſignum ꝙ ipſe dominus appro
bat quicquid facit aut precipit
eccleſia/ claue tamen nō erran
te/ ait Matth.xviij. Quecunq̄
ligaueritis ſuper terram/ erūt
ligata ⁊ in celis. Et quecunq̄
ſolueritis ⁊c. Illi ergo Luthe-
rani lōge ab hac veritate ſunt/
qui dicunt eccleſiam non poſ-
ſe obligare ad peccatum mor-
tale: dicētes illius eē ligare/
cuiꝰ eſt ſoluere. Solus autem
dominus deus poteſt ſoluere.
Unde cū Iudei audiſſent Chri
ſtum/ dicētem Marie Magda-
lene/ Remittuntur tibi peccata
tua: dixerunt: Quis eſt hic/ qui
peccata dimittit? Idē etiā di-
xerunt/ cum audiſſent eundem
Chriſtum dixiſſe cuidam para-
lytico/ quem curauit: Confide
fili/ remittunt tibi peccata tua.
Matt.ix. Dicit etiā idem deus
⁊ dominus. Eſa.xliij. Ego ſum
qui deleo iniquitates tuas pro
pter me. Sed ad hec ⁊ ſimilia
breuiter dicitur/ ꝙ ſolus deus
remittit peccata/ authoritati-
ue ⁊ principaliter: cum quo ta-
men ſtat/ ꝙ eccleſia/ ſiue eccl'ie
miniſter/ miniſterialiter ⁊ in vir-
tute Chriſti peccata remittit.
Ipſa igitur eccleſia poteſt filijs
ſuis p̄cepta facere / atq̄ eoſdē
ligare ⁊ ſoluere: prout equitas
requirit. Alias non video quō
dicti Lutherani poſſint ſalua-
re verbum Chriſti predictum.

¶ Allegorice ⁊ ſecundo: iuxta
illud: Sex diebꝰ facietis opus/
ſeptimo ⁊c. notandum ꝙ p̄ ſex
dies intelligitur totū illud tē-
pus qđ preceſſit Chriſti aduen-
tum: qđ etiam continet ſex eta-
tes/

tes/ incipiendo a conſtitutione mundi/ ſiue ab Adam/ vſq; ad Noe: ⁊ ſic conſequenter. Nam toto illo tempore/ homines laborabant ſub figuris ⁊ enigmatibus. Omnia (inquit Apoſt.) in figuris contingebant illis. j. Cor. x. Per diē aūt ſeptimum/ lex gratie/ i qua venit filiꝰ dei: que duratura eſt vſq; ad finem ſeculi. Totum autem iſtud tēpus poteſt vocari ſabbatum/ id eſt/ requies: quia receſcere habemus a laboribus figurarum et cerimoniarū antique legis. Apocaly. xiiij. Amodo/ ſcʒ ex quo filius dei deſcendit in terris: iam dicit ſpiritus vt requieſcant a laboribꝰ ſuis. Et Jo. j. Lex/ ſupple/ oneris ⁊ laboris/ ꝑ Moyſen data eſt; gratia et veritas: id eſt/ lex honoris/ et requiei (modo prius expoſito) ꝑ Jeſum Chriſtū facta eſt. Jſtud igitur eſt ſabbatū/ id eſt/ requies ſancta: in domino/ ſupple Jeſu Chriſto: in quo requieſcunt veri fideles per fidem. Sed quid eſt quod ſequitur: Omnis q̄ fecerit opus in hac die/ morietur: niſi ꝙ non licet hodie in lege euāgelica facere opus cerimoniale/ ſiue figurale legis veteris: ⁊ hoc ſub pena mortis eternalis. Hinc Apoſt. Gal. v. Ecce ego Paulus dico vobis/ q̄m ſi circūcidamini/ Chriſtꝰ nihil vobis proderit. i. nullus eſt vobis ꝓfectus ꝙ Chriſtus venit/ ⁊ mortuus eſt.

¶ Allegorice ⁊. iij. iuxta illud/ Cuſtodiāt filij Jſrael ſabbatū: ⁊ celebrent illud in generationibus ſuis: notandū ꝙ iſta verba hodie implent̄ i veris Chriſtianis. Pro quo notandum/ ꝙ Jſrael interp̄tatur/ videns: ſabbatum aūt/ requies. Veri itaq; Chriſtiani/ qui ſunt re ⁊ nomine Chriſtiani/ ſunt etiā veri Jſraelite in quibus dolus nō eſt: eo ꝙ ipſi deū in preſenti videt per fidem. Ecce Jſraelite. Dies autem dominicus ⁊ feſtus/ eſt dies in quo requieſcendum eſt corporaliter ⁊ ſpiritualit̄. Corporaliter quidem/ ceſſando ab operibus manualibus. Spiritualiter autem/ ceſſando a malis operibꝰ: vt dictum eſt. Nos igitur Chriſtiani/ qui facimus ꝑdicta/ ſumus veraciter Jſraelite/ ⁊ cuſtodimꝰ ſabbatū. Hoc autem facere debemus religione perpetua: id eſt/ quandiu ſumus in preſenti. Vel dic ꝙ iſtud refert̄ ad futuros veros Chriſtianos/ qui erunt pro tempore vſq; ad conſummationem ſeculi. Sic enim promiſit Chriſtus Matth. vlti. Et hoc eſt qđ ſubditur in textu: Pactū eſt ſempiternum inter me et filios Jſrael ⁊c̄.

¶ Anagogice: Sicut eſt ſabbatum eccleſie militātis/ de quo dictū eſt ſupra immediate: ita etiam eſt ſabbatū eccleſie triūphantis: ita vt de hoc poſſit recte dici illud Eſa. lxvj. Erit ſabbatū ex ſabbato. Quaſi dicat: Sabbatum gratie introducet in ſabbatum glorie. Vel ſabbatū gratie eſt figura ſabbati glorie. Qui etiā ceſſauerūt in preſenti a peruerſo opere/ tādem quieſcent in celeſti retributione: vt ſabbatū pectoris/ ſequatur ſabbatum eternitatis. De hoc etiam ſabbato glorie loq̄tur Apoſ. Heb. iiij. dicēs: Jtaq; relinquetur ſabbatiſmꝰ populo dei. Item Jſa. lviij. Et vocaberis ſabbatum delicatum: ⁊ ſanctum domini glorioſum. Sabbatū preſens eſt temporale/ ⁊ non cōtinuum: Jllđ vero celeſtiale/ ꝑpetuū/ ⁊ continuum. Hoc igitur ſabbatū/ eſt illud ſanctiſſimū ⁊ iocundiſſimum ſabbatū/ i quo poſt hebdomades vite preſentis/ beate anime requieſcūt in celis ſine fine. De quo etiam poteſt dici illud qđ prius aſſumptū eſt ex Apoc. xiiij. Beati mortui q̄ in dn̄o moriunt̄. interli. i. in confeſſione domini. Amodo iā dicit ſpiritꝰ: id eſt/ tota trinitas: vt dicit eadem glo. vt requieſcant a laboribus ſuis: q̄s hucuſq; paſſi ſunt. Opera enim illorū ſequuntur illos. Hec aūt opera/ deſignant mercedes et retributiōes operū que ſequūtur in celo: ⁊ q̄ omnia ipſi beati recipiūt ibi pro hm̄oi operibus. Jſtud ergo ſabbatū celeſtiale optime cuſtodit̄/ quia ibi nullꝰ inuenitur labor defatigās: ſed bene delectās ⁊ perficiens: ſi tamen labor dici queat/ qui conſiſtit in viſione ſanctiſſime trinitatis/ fruitiōe ⁊ tentione perpetua.

¶ Tertia clauſula.

DEditque dominus Moyſi ꝯplet̄ huiuſcemodi ſermonibꝰ in monte Sinay/ duas tabulas teſtimonij lapideas/ ſcriptas digito dei.

¶ Poſtquā in precedenti clauſula egregius ille domini vates Moyſes egit de obſeruantia ſabbati: hic conſequenter agit de traditione duarū tabularū lapidearū/ quas ſibi dedit idem deus et dominꝰ. Hec eſt enim cōcluſio generalis totius negocij/ et finis intentus. Dicit ergo Moyſes/ de ſe q̄ſi de quodam alio ex humilitate loquēs: Deditq; dn̄s Moyſi/ cōpletis huiuſcemodi ſermonibus. ſ. de tabernaculo faciēdo/ et de ſabbato cuſtodiēdo: ⁊ alijs multis: de quibꝰ tractatur a. xxv. ca. huiꝰ/ vſq; ad preſentem paſſum. In mōte Sinay: vbi ſciendum/ ꝙ ideo voluit dominus tabulas teſtimonij dari in monte: vt per hoc ſignificaret ꝙ ipſa mandata debite obſeruata diſponunt ad perueniendū ad regnū dei: iuxta illđ Mat. xix. Si vis ad vitam ingredi/ ſerua mandata. Duas tabulas. interli. duas dicit/ ꝓ dilectione dei ⁊ ꝓximi. Itē lapideas đt: qꝛ vt dicit eadē glo. dabāt̄ populo lapideo/ graui et duro. Scriptas digito dei. i. ſpiritu ſctō/ ſiue a tota trinitate. Vel digito dei. i. angeli loquentis in perſona dei. Propter quod totum opus attribuitur deo. Vel ideo dicit/ ſcriptas digito dei/ ad inſinuandum/ ꝙ ſcripte ſunt opere diuino/ ⁊ non humano.

¶ Circa hanc breuem literam mouentur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubiū: Cur dominus voluit precepta decalogi ſcribi potius in duabus tabulis/ q̄ in vna tantum/ aut in pluribus? Reſponſio: dominus abſolute potuiſſet ſcribere huiuſmodi p̄cepta ſub vna tabula tantum/ ſi voluiſſet/ aut

ſub tot tabulis quot erāt pre=
cepta : conuenientius tamen
hoc factū eſt ſub duabus q̄ a=
liter: vt ſic ſigno manifeſto cō
mendaret nobis duplicem cha
ritatem / ad ſalutem neceſſa=
riam: videlicet dei ⁊ proximi.
Nam prima tabula / in qua
erant precepta nos ordinātia
ad deū: deſignat charitatē dei
ſuper omnia. Secunda vero
tabula / in qua erant precepta
ordinantia nos ad proximum:
deſignat charitatem proximi.
Et quia charitas dei et proximi
longe differunt: vt notum eſt:
ideo ad inſinuandam hāc dif=
ferētiam / voluit dominꝰ duas
eſſe tabulas: ita vt i prima ſcri
berentur precepta ordinantia
nos ad deū. In ſecunda vero /
precepta nos ordinantia ad
proximū: vt dictū eſt. Hec aūt
duplex charitas deſignata ꝑ
dictas duas tabulas nobis p̄=
cipitur / ⁊ ad ſalutem ſufficere
oſtenditur / Matthei. xxij. cum
Chriſtus ait cuidam adole=
ſcenti : et in eo omnibus no=
bis: Diliges (inquit) dominum
deū tuū / ex toto corde tuo: et
proximū tuū ſicut teipſum. In
his duobꝰ mandatis tota lex
pendet / ⁊ prophete. Nā ad hec
duo precepta de duplici chari
tate / reducūtur decem prece=
pta decalogi: ſicut ea que ſunt
ad finem / ad ipſum finem.

¶ Secūdū dubiū: Quare vo=
luit dare dn̄s hmōi mādata in
mōte potiꝰ / q̄ in valle? Reſpō
ſio / vt inſinuaret ꝙ obſeruāti
bus ea datur tandē mōs para
diſi. Nā ad talē aſcenſum diſ=
ponūt homines / vt dictum eſt.
Vn̄ Pſal. In cuſtodiendis il=
lis retributio multa: et ſignā=
ter in celo. In cuiꝰ rei ſignum
Chriſtus voluit trāſfigurari in
monte Thabor. Matth. xvij.
Vbi dicit glo. interlinia. ꝙ ipſe
Chriſtus hoc ideo fecit / vt di=
ſcant homines gloriā nō i pro=
fundo huiꝰ ſeculi: ſed in regno
celeſti eſſe querendam : ita in
propoſito dici poteſt.

¶ Tertiū dubiū: Cur dominꝰ
voluit hmōi tabulas eſſe lapi=
deas? Videtur em̄ / ꝙ propter
dignitatē materie in eis ſcri=
pre. ſ. decem preceptorū deca
logi. Itē propter dignitatem
ſcriptoris / ſcilicet dei / ꝙ potiꝰ
debuerint eſſe ex auro puriſſi=
mo / ſicut multa que erant in ta
bernaculo. Dicendum / ꝙ con=
uenienter dicte tabule fuerūt
lapidee / ⁊ hoc propter proprie
tates lapidis. Verus enim la=
pis erugine aut vetuſtate non
conſumitur. Secus autē de auro
⁊ alijs metallis: quia iuxta do=
minicā ſententiā Mat. vj. oīa
metalla ex quibus contingit
theſaurū fieri / erugine ſiue ru=
bigine demoliuntur. Predicta
igitur mandata conuenienter
ſcripta ſunt digito dei in lapi=
deis tabulis / in ſignum ꝙ con
ferunt ſuis obſeruatoribus in=
corruptionē ⁊ immortalitatē.
Itē ⁊. ij. lapis habet aliā pro=
prietatem / ſcz grauitatē. Sem=
per enim tendit deorſum. Et ꝑ
hoc ſignificatur ꝙ diuina pre=
cepta transgreſſa trahunt mi=
ſeram animā in abyſſum infer=
ni. Vn̄ Pſal. Ibi ceciderūt qui
operantur iniquitatem. Et ſupra
xv. ca. deſcenderunt in profun=
dum quaſi lapis. Itē ⁊ tertio /
lapis habet alias ꝓprietates /
que

ſimul in vnū coniunguntur.
Eſt em̄ lapis vtilis ⁊ propitius
pro edificijs conſtruendis / pro
pontibus faciendis / pro hoſti=
bus expugnādis. Sic ⁊ cū ob=
ſeruantia diuinorū preceptorū
conſtruimꝰ nobis mirabile pa
latium in celis. Item cum illis
facimus nobis pōtem / quo ibi
aſcendamꝰ. Unde de iſtis duo
bus ſimul ſcribitur Mat. xix. Si
vis ad vitā ingredi / ſerua man
data. Item cum huius prece=
ptis protegimus nos / nūc ⁊ in
hora mortis ab hoſtibus no=
ſtris / videlicet demonibus. Vn̄
verꝰ obſeruator huiuſmodi p̄=
ceptorum / poteſt cū bona fidu
cia dicere illud Ioan. xiiij. Ve
nit princeps mundi huius / ⁊ in
me non habet quicq̄. Nota de
beato Martino in extremis cō
ſtituto / ⁊ dicente : Quid hic a=
ſtas crueta beſtia? nihil ⁊c. Pa
tet ergo quare dominꝰ voluit
p̄dictas tabulas eſſe lapideas /
⁊ non aureas / aut alterius ma=
terie.

¶ Quartū dubium: Quare do
minus ex omnibus que locutꝰ
eſt Moyſi / voluit tantū deca=
logū ſub duplici tabula ſcribe=
re? Hoc dubiū mouet beatus
Auguſt. in queſtionibus ſuper
Exodū. q. cxl. ad quod reſpon=
det / ſic dicēs: Nimirū oīa cete
ra que p̄cepit deꝰ / ex illis de=
cem preceptis que duabꝰ tabu
lis conſcripta ſunt / pēdere in=
telligūtur : ſi diligēter querā=
tur / ⁊ bene intelligantur: quo=
modo hec ipſa rurſus decem
p̄cepta ex duobꝰ illis dilectio=
ne dei / ⁊ ꝓximi in quibus tota
lex pēdet ⁊ ꝓphete. In quibꝰ
verbis vult dicere diuꝰ Aug.
ꝙ ideo ex oībus prioribus di=
ctis tm̄ voluit dn̄s ſcribere de
calogū: eo ꝙ ad illud ordina=
bātur: ſicut ⁊ totꝰ ille decalo=
gus ad duo p̄cepta que ſūt de
charitate dei ⁊ ꝓximi / ordina=
tur.

¶ Quintū dubium: Utrū hu=
iuſmodi tabule lapidee / ſcri=
pte digito dei / fuerint de nouo
producte ab ipō deo per crea=
tionē / aut de antiqua materia
aſſumpte? Reſponſio: Utrūq̄
fuit deo poſſibile. Nihilominꝰ
ſecundū cōmunius ſuſtinetur / vt
patet per beatū Tho. in p̄mo
ſen̄. diſtinc. xvj. artic. iij. in ſol.
ad tertiū: dicentem / ꝙ colūba
que apparuit ſuper Chriſtum
baptizatū / pacto officio redijt
in preiacentē materiā. Ex qui=
bus verbis videtur ſufficiēter
dicere / ꝙ huiuſmodi columba
non fuit de nouo creata: ſed ex
preiacenti materia formata :
ita ⁊ in propoſito dicere poſſu
mus de predictis tabulis lapi
deis. Quamuis prius oppoſitū
mihi viſū fuerit: videlz. xxiiij.
cap. huius ſub tertia particula
in ſol. ad quartum.

¶ Sextū dubiū : Quare hmōi
tabule dn̄r fuiſſe ſcripte digito
dei? Nō em̄ deꝰ / ſi eo q̄d deꝰ / ha
bet digitos / aut alias ptes hu
mani corpis. Dicēdū / ꝙ ꝑ digi
tū pōt intelligi virtꝰ ſupnatu=
ralis ⁊ diuia / ſcd̄m illd̄ Exod.
viij. digitus dei eſt hic. Et quia
talis ſcriptio i tabulis lapide=
is facta ē tm̄ virtute diuia / ⁊ nō
hūana : ideo hoc factū dr̄ eſſe
digito dei. Vel ideo dicūtur ſcri
pta fuiſſe digito hmōi tabule /
eo ꝙ cōtinent aperte dei volū
tatē ⁊ itētionē: cū ſint de iure

 naturali.

naturali. Sicut ergo magne ⁊
egregie ꝑſone digito / ſiue ꝓ=
pria manu ſuas literas ſigillāt
vt eis indubie credat: ita i ꝓ=
poſito. De litera autē / in q̄ ſcri
pta ſunt: veriſimile eſt ꝙ He=
braice ſcripta ſunt: eo ꝙ tali
populo dabantur. De hac etiā
materia / et ſignanter de qua
materia eſſent predicte due ta
bule / vide ſupra: vcʒ. xiiij. ca.
ſub tertia clauſula / ſub tertio
dubio.

❡ Moraliter et primo / ⁊ cōfor
miter ad dominum Hugonem
Cardi. due tabule ſunt capax
intelligentia / ⁊ tenax memo=
ria. Hierem. xxxj. Dabo legem
meam in viſceribus eorum: et
in corde eorum ſcribam eam.
Et Prouerb. iij. Circūda eas
gutturi tuo. Et apo. ij. Corin.
iij. Epiſtola noſtra vos eſtis /
ſcripta in cordibus noſtris ⁊c̄.

❡ Moraliter et ſecūdo / et con
formiter ad magiſtrum Nico=
laum de Lyra: predicte due
tabule / quas tradidit dominꝰ
Moyſi: ſignificant intellectū
hominis ⁊ affectum: in quibus
lex noua ſcripta eſt per fidem
⁊ charitatē / opere ſpiritusſan=
cti: qui dicitur dei digitus. De
hac aūt deſcriptione noue le=
gis dicitur Hierem. xxxj. Poſt
dies illos (dicit dominus) da=
bo legem meam in viſceribus
eorū: et in corde eorum ſcribā
eā. Et ꝙ loquatur de lege no=
ua / patet ibidem per literā pre
cedentem / vbi dicitur: Feriam
domui Iſrael / et domui Iuda
fedus nouū: non ſecundum pa
ctum / qđ pepigi cū patribꝰ ve=
ſtris in die qua apprehēdi ma
num eorum / vt educerem eos
de terra Egypti.

❡ Moraliter ⁊ tertio / per hoc
ꝙ completis ſermonibus mul=
tis / tandem dedit dominꝰ du=
as tabulas lapideas: ſignifica
tur ꝙ etſi in ſingulis religioni
bus habeantur conſtitutiones
varie / ⁊ vnicuiq religioni pro
prie: in hoc tamen conueniūt /
ꝙ ordinātur ad duas tabulas
lapideas / ſcriptas digito dei:
id eſt / ad dilectionem dei et
proximi: quas tabulas ſtricte
mandat nobis Chriſtus debe=
re obſeruare. Matthei. xxij. di
cens / ꝙ in his duobus manda
tis tota lex pendet ⁊ prophe=
te. Ac ſi diceretur aperte / ꝙ
omnes cerimonie ſtatuta ⁊ vo
ta religionum / ordinantur ad
hūc finem: vt facilius et meliꝰ
obſeruētur predicta duo pre=
cepta. Idem etiam poteſt dici
de preceptis decalogi / ſcriptis
in tabulis lapideis. Nam ſicut
circulus tenet vas in ſua ſtabi
litate / et circulum olcaſter: ita
⁊ vota religionis multum con
ferunt ad obſeruantiam predi
ctorū preceptorum: ⁊ ſimiliter
cerimonie clauſtrales ad debi
tam obſeruātiā ipſorū votorū.

❡ Allegorice et primo / due ta
bule recte ſignificant duo te=
ſtamenta / vetus ſcilicet ⁊ no=
uum. Horū primum bene dici=
tur lapideū / propter auſterita=
tem ⁊ duritiam legis: q̄ in hoc
maxime apparebat / quia man=
dabat puerum octo dierū cir=
cūcidi. Que quidem circunci=
ſio non dabat nec fiebat abſq
ſanguinis ipſius paruuli effu
ſiōe: ex q̄ ope plures ꝑuuli in=
currebant mortem. Secundū
etiam teſtamentum quāuis in

ſe ſit benignum et facile: iuxta
illud domini verbū Matthei
xj. Iugū (inquit) meum ſuaue
eſt / et onus meum leue: poteſt
nihilominus dici durum ⁊ au=
ſterum / ī ſuo capite ⁊ pricipio.
Quia ipſe Chriſtꝰ / qui fuit la=
pis / de quo apo. j. Corinth. x.
Lapis erat Chriſtus / et q̄ ipm
teſtamentū nouum plantauit /
multa ꝑpeſſus eſt. Unde Eſa.
liij. Uere languores noſtros
ipſe tulit: et dolores noſtros
ipſe portauit. Et Threnoꝝ. j.
O vos omnes qui tranſitis ꝑ
viam / attendite ⁊ videte ſi eſt
dolor ſimilis / ſicut dolor meꝰ.
Harum igitur tabularum / ſiue
teſtamentorum / vtrūq dedit
dominus Moyſi ſeruo ſuo: ſed
differenter. Nam primū teſta=
mentum dedit ſibi in propria.
Secūdum autem dedit ſibi in
figura: ſecundum ꝙ vetus te=
ſtamētum fuit figura noui. Et
notanter dicitur in litera / ſcri
ptas digito dei: quia vtrumq
teſtamētū ē de mente domini.
Cuius tamen contrarium dixe
runt nonnulli heretici: et ſi=
gnant de veteri: ⁊ hoc ꝓpt̄ ſui
auſteritatem: vt dicit Iſiā. Et
ſimiliter ponit̄ ī decretis / vice
ſimaquarta. queſt. iij. quidam
autem heretici.

❡ Allegorice ⁊ ſecūdo / Moy=
ſes (qui interpretatur aſſum=
ptus de aquis) Chriſtū prefi=
gurauit / qui aſſumptus fuit de
aquis Iordanicis poſtq̄ ī ipis
baptizatꝰ eſt. Huic ergo Moy=
ſi / poſtq̄ incarnatus eſt / dedit
deus pater in monte duas ta=
bulas: quas aperuit ⁊ diuulga
uit ore et organo ipſiꝰ Moyſi /
videlicet domini noſtri Ieſu
Chriſti. Et de prima quidem
tabula ſcribitur Matthei. v.
vbi ſic legitur. Uidens Ieſus
turbas / aſcendit in montem.
Et cum ſediſſet / acceſſerūt ad
eum diſcipuli eius. Et aperiēs
os ſuum docebat eos / dicens:
Beati pauperes ſpiritu / quo=
niam ⁊c̄. De ſecūda autem ta=
bula ſcribit̄ Luc. vj. vbi ferme
eadem verba repetuntur. Et
bene ſcripte dicuntur he due
tabule digito dei: quia proceſ=
ſerunt de mente ⁊ proprio ore
ipſius Chriſti / qui fuit verus
deus / et homo perfectus.

❡ Allegorice et tertio / Moy=
ſes ſignificat dei ſeruum ſera=
phicum Franciſcum: quia aſſū
ptus fuit / per ſingularem dei
gratiam / de aquis mūdane vo
luptatis / cui plurimū ante con
uerſionē ſuā implicatus fuit:
ſed inde eū retraxit dominꝰ /
ne perpetuo mergeretur in pu
teū inferni. Huic itaq famulo
ſuo Franciſco dedit dominus
in monte Sinay. i. in mōte Al
uerne ſic dicto (in quo in con=
templatione erat) duas tabu=
las lapideas: id eſt / gratiā in=
ſtituendi duos ordines: vnum
ſcilicet virorum / ⁊ alterum mu
lierū / qui viuerēt in maxima ⁊
artiſſima paupertate: quorum
quidem ordinum regule ſcri=
pte fuerunt quaſi digito dei.
Hoc autem fuit quando in di=
cto monte apparuit ſibi domi
nus ī ſpecie ſeraphici. Uel po=
tius vnus angelus de ordine
ſeraphinorum in perſona do=
mini. Abſit tamen a me vt ve=
lim dicere regulam beati Frā=
ciſci tanti eſſe roboris et fir=
mitatis / ſicut ſanctum euan=

gelium: ſed ſatis eſt mihi / ꝙ in
ſe eſt magni roboris. Caueant
ergo illius profeſſores / ne effi
ciant eiuſdem tranſgreſſores.
Tunc etiam dictus Seraphin
apparuit eidem ſancto viro in
ſpecie Chriſti pendentis ī cru
cis patibulo. Impreſſit etiam
tunc in ipſius manibus et pe-
dibus cicatrices vulnerum ip-
ſius Chriſti. Fuerunt ergo
tunc dicte due tabule: id eſt /
regule: ſigillate quaſi digi-
to dei. Solent enim quan-
doque magne perſone ſigil-
lare in cera rubea: vt appa-
reat maior eorum authoritas.
Sic etiam quodammodo fa-
ctum eſt in propoſito.

¶ Anagogice iſta poſſumus
exponere de bonis angelis:
ita vt per Moyſen intelli-
gatur quilibet bonus ange-
lus. Tunc ergo dedit domi-
nus Moyſi in monte Sinay
duas tabulas lapideas / ſcri-
ptas digito dei: quando de-
dit cuilibet bono angelo in
monte paradiſi celeſtialis: de
quo in pſalmiſt. Quis aſcen-
det in montem ſanctum dei?
duas tabulas: id eſt / intelle-
ctum deiformem / et volunta-
tem vſquequaꝗ rectam. Uel
quando dedit eis preceptum
de dilectiōe dei ſuper omnia /
ꝛ proximorum ſuorum: ſcilicet
aliorum angelorum. Fuerunt
autem dicte due tabule lapi-
dee: id eſt firmiter retinentes
ꝛ indelebiliter duplicem illā
dilectionem: et hoc eſt quod
ſubditur / Scriptas digito dei.
Non ſic autem fuit de malis
angelis.

¶ Exodi triceſimoſecundo.
¶ Prima clauſula.

Videns au-
tem popu-
lus ꝙ mo-
ram face-
ret Moy-
ſes deſcen-
dendi de
mōte / con
gregatus
aduerſus Aaron / dixit: Surge
fac nobis deos / qui nos prece
dant. Moyſi enim huic viro /
qui nos eduxit de terra Egy-
pti / ignoramꝰ quid acciderit.
Dixitqꝫ ad eos Aarō: Tollite
inaures aureas de vxorū filio-
rūqꝫ ꝛ filiarum veſtrarum auri
bus / ꝛ afferte ad me. Fecit po-
pulꝰ q̄ iuſſerat / deferēs inaures
aureas ad Aaron. Quas cū il-
le accepiſſet / formauit opere
fuſorio: et fecit eis vitulū con-
flatilem. Dixeruntqꝫ: Hi ſunt
dij tui Iſrael qui te eduxerūt
de terra Egypti. Quod cū vi-
diſſet Aaron / edificauit alta-
re coram eo: et preconis voce
clamauit / dicens: Cras ſolen-
nitas domini eſt. Surgenteſqꝫ
mane / obtulerūt holocauſta: ꝛ
pacificas hoſtias: et ſedit po-
pulus manducare et bibere / et
ſurrexerunt ludere.

¶ Hyſtorialiter poſtꝙ̄ in pre-
cedēti capitulo dictum eſt de
duabꝰ tabulis lapideis / datis
a deo ſeruo ſuo Moyſi cū eſ-
ſet in monte Sinay: hic conſe-
quent̄ tractat legiſlator Moy-
ſes de quodā grauiſſimo pec-
cato qđ accidit in populo illo
Iſraelitico / cum eſſet in dicto
mōte loquēs cū dn̄o: vꝫ de pec-

cato

cato idololatrie. Loquēs ergo
de perpetratione culpe idolo-
latrie in dicto populo: ponit in
primis idoli compoſitionē / di-
cens: Uidēs aūt populꝰ / ꝙ mo
ram faceret Moyſes deſcēdē-
di de mōte. Sup hoc dicit Io-
ſephus / ꝙ poſt .xl. dies miſerūt
Iudei ad radices montis: et
non inuenientes veſtigia ho-
minis / ſed tm̄ ferarū / credebāt
dictū Moyſen a feris comeſtū /
aut ī celū tranſlatū cū Enoch.
Propter qđ cōgregatus popu
lus aduerſus Aaron: recuſan-
tē forte quod illi fieri volebāt /
ait: Surge / et mox fac nobis
deos / qui nos precedant. Iſti
deficiebant in quatuor in ſua
petitione. Primo quidem / qꝛ
irreuerenter / ꝛ cum imperio lo
quebātur Aaron ſeruo domi-
ni / et quē Moyſes reliquerat
loco ſui tanꝙ̄ vicariū ſuū / di-
centes ei: Surge. Ecce verbū
imperioſum. Secūdo vero / qꝛ
dixerūt / Fac nobis deos: cū ta-
men verus deus non ſit factibi
lis: ſed ſit factor omniū viſibi-
liū .ſ. ꝛ inuiſibiliū. Tertio aūt
qꝛ ponebāt ꝛ palā cōfitebātur
pluralitatē deorū. Deos: cum
tñ ſit vnus tm̄ deꝰ: vt dꝛ Deu-
teronomij. vj. vbi textꝰ ſic ha-
bet: Audi Iſrael: Dn̄s deꝰ ve-
ſter deus vnus eſt. Quarto de-
niqꝫ / qꝛ credebāt in idolis eſſe
ſpm̄ vite ꝛ principiū actiuū ꝓ-
greſſionis localis: qꝛ dixerūt:
q̄ nos p̄cedāt. Cōtra quē erro
rē dꝛ in Pſal. de hmōi idolis:
ꝙ pedes hn̄t: ꝛ nō ambulabūt.
Ecce ergo qualiter Hebrei in
petitiōe ſua / quā fecerūt Aa-
ron / defecerunt multipliciter.
Sequitur: Moyſi eni̅ huic vi-

ro / qui nos eduxit de terra E-
gypti / ignoramus quid acci-
derit. Ubi etiam notādum / ꝙ
circa Moyſen irreuerenter ſe
habebant / quia prophetam nō
nominabant eum / ſicut a parte
rei erat: ſed deſpectiue de eo
loquentes / dicebāt: huic viro.
Sicut et quedam mulieres a-
lijs loquētes de viris ſuis / vo
cāt eos gall. lhomme de ceās.
Et tamen de ipſo Moyſe di-
ctum eſt ſupra .xj. ca. ꝙ Moy-
ſes fuit magnus valde in ter-
ra Egypti. Item Deuterono-
mij .xxxiij. vocatur homo dei.
Item cap. xxxiiij. ibidem voca
tur ſeruus dei. Nam ſic ibi dꝛ:
Mortuus eſt Moyſes ſeruus
domini. Item ibidem magnū
de eo datur teſtimonium / cum
dicitur: Non ſurrexit prophe-
ta vltra in Iſrael ſicut Moy-
ſes / quem noſſet dominus fa-
cie ad faciem in oībus ſignis /
atqꝫ portētis q̄ miſit per eum /
vt faceret in terra Egypti ꝛc.
Unde in magnū argumentum
ſanctitatis illiꝰ ꝛ vite / cū mor-
tuꝰ fuiſſet ſepeliuit ipſum dn̄s
manu ſua. Et nō cognouit ho-
mo ſepulchrū eiꝰ vſqꝫ in p̄ſen-
tē diē. Hec vbi ſupra. vꝫ Deut.
xxxiiij. et eſt finis libri. Sed
qꝛ̄uis Hebrei deſpectiue loque-
rent̄ de Moyſe / vt priꝰ dictum
eſt: nihilominꝰ ꝓpter euidētiā
facti cogebant̄ bona de eo di-
cere. Uñ ſubdit̄: Qui nos edu-
xit de terra Egypti / ignoramꝰ
q̄d acciderit: an ſcꝫ ſit mortuꝰ
ꝛ deuoratꝰ a feris / vel trāſlatꝰ
ad deū. Et ideo nolumus eum
amplius expectare. Dixitqꝫ ad
illos Aaron: Tollite inaures
aureas de vxorum ꝛc. ꝛ afferte

 ad me.

ad me. Talia aūt iocalia que erant ad ornatū vxorum ⁊ paruulorum/ petiuit Aaron/ vt ſic eos retraheret ab idololatria/ aut ſaltim retardaret vſq ad aduentū Moyſi/ qui eos reprimeret a tali idololatria. Unde propter eandem cauſam ſolū petiuit huiuſmodi iocalia/ q̄ erant etiam valde precioſa; q̄ de auro formata. Nouerat em̄ dictorū virorum auaritiam/ et mulierū atq filiorū ⁊ filiarum curioſitatem atq vanitatem: propter quod non credebat/ ꝙ talia deberēt afferre. Sed illis duobus non obſtantibus: fecit populus que iuſſerat/ ſupple Aaron: in quo facto apparuit maxima voluntas idololatrandi/ tam in viris/ q̄ in vxoribus ac liberis/ qui ita prompte iocalia ⁊ ornamenta ſua tradiderūt. Cumq Aaron accepiſſet predicta/ formauit opere fuſorio. De Lyra dicit/ ꝙ i Hebreo habetur: in ſtilo: quod exponit Ra. Sa. dicens: ꝙ Aaron primo depinxit cum ſtilo in tabula formam vituli/ et poſtmodū tradidit artificibus/ vt facerēt ad ſimilitudinem illius: quia Apis/ quod reputabat maximum numen Egypti/ apparebat ſepe Egyptijs i ſpecie tauri. His igitur preſuppoſitis ponitur populi idololatria circa dictum vitulum. Unde ⁊ dixerunt: Hi ſunt dij tui Iſrael/ qui te eduxerunt de terra Egypti. Sed huius cōtrarium pri⁹ immediate patuit per eoſdē Hebreos/ qui de Moyſe dixerūt: Moyſi/ qui nos eduxit de Egypto ignoramus ⁊c. Ad quod dicendum/ ꝙ in exitu de Egypto habuerunt dicti Hebrei quedam aduerſa/ et hec attribuebant Moyſi: ⁊ quedam proſpera/ ⁊ hec attribuebant idolo. Et ſic patet ꝙ non eſt contrarietas inter illa duo: quia referuntur ad diuerſa. Sequitur: Quod cū vidiſſet Aaron/ ſcilicet ꝙ ex mora ſua non proficeret (non em̄ ſtatim acquieuit petitioni eorum) edificauit altare coram eo. Ubi aduertēdum/ ꝙ predictū verbū/ edificauit: nō refert ad populū/ ſed ad Aaron: qui ſtudioſe voluit edificare altare/ ad retardandum immolationem idolo. Nā ſi hoc fuiſſet poſitum in voluntate populi/ ſtatim ⁊ ſine altari immolaſſet. At vero cum vidiſſet in ipſo populo importunam voluntatē immolādi idolo victimas/ et ꝙ non poterat eos compeſcere/ nec reſiſtere abſq periculo mortis/ edificauit altare. Inſuper voluit eos retardare ſiue retrahere a tanto malo: quia miſit preconem per ſingulas turmas populi/ q̄ occupabat magnum ſpatiū terre/ cum eſſent multi: videlicet/ ſexcenta milia virorum/ abſq mulieribus ⁊ paruulis: qui clamaret tuba/ ⁊ diceret organo vocis/ Cras ſolennitas domini eſt: id eſt/ vituli quē quaſi deū colere diſpoſuerant. Non autem hodie: hoc autem fecit vt videret ſi forte interim veniret Moyſes/ qui tantum malum (cui reſiſtere non poterat) impediret. Illi autem ſurgentes mane obtulerunt holocauſta/ que totaliter adurebātur. per hoc proteſtantes plenariā poteſtatem et diuinitatem eſſe in idolo: ⁊ hoſtias pacificas/ vt ſcilicet per hoc beniuolentiā tante potentie acquireretur. Hoc autem fecerunt priuſquā Moyſes veniret/ qui tamen eadem die venit. Et ſedit populus manducare ⁊ bibere/ ſcilicet de hoſtijs pacificis immolatis idolo: et ſurrexerunt ludere: id eſt/ chorizare et cantare in venerationem idoli: quod pertinet directe ad idololatriam. Unde in Hebreo dicitur/ Surrexerunt illudere: q2 idololatria eſt illuſio diuina. vel ſurrexerūt ludere: quia ſaltu et cantu/ tam inſtrumentorum/ q̄ oris/ ceperunt adorare et venerari ipſum idolum/ ſimiliter et geſtu corporis coram eo flectentes genua/ ⁊ ſimilia/ quaſi ſeipſos illi offerentes.

Circa autem hanc clauſulā mouentur aliqua dubia.

Primū igit̄ dubiū mouetur propter illud verbum: Uidens populus. Queritur ergo quis fuit ille populus? Rabi Sa. dicit/ ꝙ illi fuerunt Egyptij conuerſi ad Iudaiſmum: ⁊ hoc propter ſigna ⁊ prodigia que viderant fieri in Egypto. Multi enim talium aſcenderunt cum Iudeis de Egypto. Tales autem fuerant nutriti in idololatria. Et quia durum eſt aſſueta relinquere: iuxta illō Prouer. xxij. Adoleſcens ambulās iuxta viam ſuam/ etiam cū ſenuerit non recedet ab ea. Da exemplum de noua teſta. Unde in prouerbio dicit̄/ ꝙ pottus ſemper ſentit allia ſua: ideo de facili verſi in idololatriam/ et ad eūdem cultum peruerſum/ traxerunt atq incitauerūt magnam partem filiorum Iſrael: quia vt dicit philoſophus in Thopicis: Facilius eſt deſtruere/ q̄ conſtruere.

Secundum dubium mouetur propter illud verbum qō habet̄ in principio huius clauſule/ vbi dicitur: Uidens populus ꝙ Moyſes moram faceret deſcendendi ⁊c̄. Queritur ergo ſi tempus quo reuerti debuerat/ fuerit trāſgreſſus? Ad hoc dicēdum/ ꝙ non. Pro quo notandum ſecundum Ra. Sa. ꝙ Moyſes recedens de caſtris Hebreorum/ et volens aſcendere ad dominum/ dixit ſe rediturum quadrageſimo die circa horam ſextam. Populus autem intellexit/ ꝙ dies ſui receſſus eſſet de illo numero/ ſed a parte rei nō erat: quia Moyſes intelligebat de diebus naturalibus integris. Dies autē illa ſui receſſus non erat integra: quia tota nox illius iam preceſſerat/ ⁊ ſimiliter aliqua pars diei artificialis. Triceſima autem et nona die/ quam populus credebat eſſe quadrageſimam/ diabolus turbauit aerem/ et fecit in eo apparere ſimilitudinē feretri/ quaſi innuens/ ꝙ mortuus eſſet Moyſes: et tunc populus fuit concitatus ad fabricandum idolum: cuius nutu deducerentur per deſertum/ verſus terram promiſſionis/ loco ducat⁹ Moyſi. Sed hunc modum dicendi reprobat de Lyra/ cuius reprobationem hic inſerere non curaui: quia non videtur mihi eſſe magni momenti/ et ideo aſſentio dicto Ra. Sa. tanquam probabili

Tertium

¶ Tertium dubium mouetur iuxta illud verbum: Congregatus aduerſus Aaron. Queritur ergo: cur non fit hic mentio de Hur, quē inſtituerat Moyſes ad regimen populi cum Aarō, priuſquā aſcenderet in montē Sinay? Ad hoc dicit Ra. Sa. ꝙ iam populus interfecerat cū ſputis, eo ꝙ ipſum argueret de tanto ſcelere. Hoc etiam dicit Joſephus. Et ſimiliter Petrꝰ Comeſtor. Hic enim dicit, ꝙ Aaron ⁊ Hur reſtiterunt. Propter quod indignatꝰ populus, ſpuēs in faciem ſuā, ſputis (vt traditur) eū ſuffocauit. Hec ille. Unde Aaron hoc videns, ⁊ timens ne ſimiliter necaretur, obtemperauit praue petitioni eorum, dicens eis: Tollite inaures vxorum ⁊c.

¶ Quartum dubium: Cur ipſe Aaron petiuit inaures aurium vxorū ⁊ liberorū, ⁊ ꝙ talia iocalia afferrent ad eum? Reſpōſio vt haberet excuſationē de non fabricādo idolum. Nā, vt dicit Petrꝰ Come. hoc erat qđ charius ⁊ precioſius habebāt. Putans ergo, ꝙ conſulentes ſue auaritie, ⁊ ſimiliter vxores laſciuie, nolent ea afferre. Illa tantum ⁊ nō alia petiuit: ⁊ hoc ex induſtria. Sed nō obſtante eorū auaritia, ⁊ curioſitate ſeu vanitate mulierū ac liberorū morē obtulerunt, ⁊ ſe ſpoliauerunt predictis. Unde Auguſt. ſuper Exod. Aaron (inquit) rem difficilē petit: vt hoc modo populum a mala ſua intentione reuocaret.

¶ Quintum dubium: Utrū in effectu dederint Aaron omēs inaures aurium? ꝙ ſi ſic, tunc neceſſe eſt alterum dicere: aut ꝙ non omnes vxores et liberi habebāt talia pendētia ad aures ad quendam faſtum ⁊ ornatum: aut ꝙ vitulus inde cōflatus fuerit maxime magnitudinis, conſiderata multitudine predictarum perſonarum. Dicendum, ꝙ forte tantum partē dederūt, ⁊ partem retinuerūt. Uel ꝙ tantum vna pars populi talia dedit, quales erant illi qui habebant tabernacula ſua prope tabernaculū ipſius Aaron, vel ꝙ vna maxima pars huiuſmodi iocaliū remanſit q̄ non intrauit in conflationē vituli. Aut ꝙ talis vitulus fuerit incredibilis magnitudinis, ſicut legitur Danie. iij. de ſtatua aurea, quā fecit rex Nabuchodonoſor, q̄ habebat in altitudine. lx. cubitos, et ſex cubitos in latitudine. Quid autem horum verius ſit, relinquo iudicio alieno ⁊ maxime peritorum.

¶ Sextum dubium mouet̄ propter illud verbum: Fac nobis deos, qui nos precedant. Eſt ergo queſtio, quomodo ille populus Hebreorum, qui deſcenderat ex ſanctis patriarchis, ⁊ fidelibus patribus: item qui inſtructus fuerat per Moyſen in fide vnius veri dei: vt patet Deuteronomij. vj. cum ait: Audi Iſrael, dominus deus tuus vnus eſt, quomodo (inquam) ceciderit in tantam dementiā vt adoraret plures deos. Sed (vt dicit Petrꝰ Comeſtor) excuſant eos Hebrei dicētes, ꝙ elohim non tantum deos: ſed etiam dominos ſonat. Dicunt ergo Hebreos non petiſſe ab

Aaron

Aaron deos, ſed dominos duces itineris verſus terram promiſſionis: quia non expectabant vltra Moyſen. Dicunt cōſequent̄ tales Hebrei, ꝙ trāſlatio noſtra (que habet deos, et non dominos) in hoc continet falſum. Sed talis modus appa ret manifeſte falſus per textū ſequentem. Nam cum feciſſet eis Aaron vitulum, adorantes eum dixerunt: Hi ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de Egypto. Nullus autem dominꝰ pter Moyſen eduxerat populum de Egypto, ⁊ hoc miniſterialiter tantum: ad quem tunc non dirigebāt verba ſua: quia ignorabant quid eſſet factum de eo. Ergo oportet dicere, ꝙ dirigebāt verba ſua ad idolū, ⁊ ſic erant veri idololatre.

¶ Septimum dubium: Cum eſſet coram Hebreis vnum ſolum idolum, ſiue vnus ſolus vitulus: queſtio eſt, cur pluraliter loquuntur, dicentes: Hi ſunt dij tui. De Lyra dicit, ꝙ ita loquebātur ad reuerentiā idoli, ſicut magne perſone de ſe loquuntur in plurali, ad oſtēdendum magnificentiam ſuā et potentiam, dicētes: Nos ſic et ſic volumus et precipimus: ⁊ huiuſmodi. Poteſt aliter dici: videlicet ꝙ ſacra ſcriptura loco ſingularis numeri ponit aliquando pluralem: et econuerſo loco pluralis ponit ſingularem: ſicut ſupra. viij. capi. Uenit muſca grauiſſima in domo Pharaonis. Ubi Auguſtinus, ⁊ ponitur ibidem in glo. ordina. Muſca (inquit) multitudinem muſcarū deſignat.

¶ Octauum dubium: Qua arte et poteſtate fabricatum eſt predictum idolum? Ad hoc dicit Rabi. Sa. vt dictum eſt in expoſitione litere, ꝙ Aaron primo depinxit cum ſtilo in quadam tabula formam vituli, quam poſtea tradidit artificibus: vt facerent ad formam illius. Magiſter autem hiſtoriarum dicit, ꝙ hoc factum eſt arte demonis. ſic enim ait: Tradunt quidam Aaron proieciſſe in ignem inaures: et inde opere demonis conflatum caput vituli tātum, quod tamen quandoq; vitulus, quandoque caput vituli vocatur: quia in excuſationem ſui legitur conſequenter in hoc capitulo, Aaron dixiſſe Moyſi: Proieci illud in ignem, et egreſſus eſt hic vitulus: ⁊ dixit populus: Hi ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Egypti.

¶ Nonum dubium, Utrum huiuſmodi vitulus haberet in ſe ſpiritum vite? Uidetur, ꝙ ſic: quia ſecundū aliquos ſuo motu prouocabat populum ad ſaltum et choreā. Ad hoc dubiū reſpondet Rabi. Sa. affirmatiue, ꝙ ſic. Uidit (inquit) Aaron ſpiritum vite in vitulo. Unde dicitur in pſalm. de Judeis: Mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fenum: ſed ſalua reuerentia tanti doctoris, ⁊ qui eſt maxime authoritatis et reputationis apud Hebreos, dictū pſalmiſte potius ꝓbat oppoſitū, q̄ꝫ propoſitū. Si eñ in illo vitulo fuiſſet ſpiritus vite: ita vt eſſet

verus

verus vitul⁹ naturalis / ſcriptura nequaꝗ dixiſſet / in ſimilitudinem vituli: ſed / in vitulū. Nequaꝗ ergo in dicto vitulo fuit ſpirit⁹ vite / intrinſece ⁊ formaliter: ſed ab extrinſeco ⁊ per artem demonis mouebatur / acſi in ipſo eſſet ſpiritus vite / et principium intrinſecum motus / et operationis naturalis. Materia eñ prima (ſm doctores) obedit diabolo ꝙ ad motū localem / ſed non quo ad motū ad formam. In cuius rei ſignū dixit Petr⁹ ꝺ ꝗdā mortuo / quē Simō Magus dicebat reſurrexiſſe ꝺ morte ad vitā: Si (inqꝫt) viuit / loquatur / ſurgat / ambulet: hec eñ ſūt ſigna vere vite.

¶ Decimum dubium: vtrū Aarō in hoc facto peccauerit? Dicendum / ꝙ ſic: q2 magis timuit homines / ꝗ deum. Unde ꝑpter hmōi timorem mundanum cōſentijt peccato Hebreorū. Modo (vt inqꝫt Apo. Ro. j.) non ſolum qui faciūt mala / digni ſunt morte: ſupple / eterna: vt dꝫ gl. interli. ſed etiam qui cōſentiūt facientibus. Ubi dicit gloſ. ordina. ꝙ cōſentire / eſt tacere / cū poſſis arguere. Nam vt dꝫ Pſ. Declinantes in obligationes / ſcilicet per conſenſum verū vel virtualem / ſiue interꝓtatiuū / adducet dñs cum operātibus iniquitatem. In huius etiam figuram dominus ait Num. xix. Qui tan xit pollutum / pollutus eſt. Patet ergo ꝙ Aaron in tali facto peccauit. Et ſi arguat ꝓ eo / ꝙ timore mortis fecit huiuſmodi idolū. Eſto ita / ex hac tamen parte non excuſatur totaliter a peccato. Nam cum eſſet prelatus eoꝝ / prius debuiſſet ſuſtinere mortē corporalē / ꝗ idololatrie populi conſentire. Unde Eccli. iiij. dicitur cuilibet ꝑlato / aut iudici. Pro iuſtitia / ſupple defenſanda / agonizare. i. agones ſuſtine ꝓ anima tua / ⁊ vſqꝫ ad mortem / ſcilicet corporis certa pro iuſtitia: id eſt / pro actibus virtutum / vt fiant: vel pro malis / ne fiāt. Et iſtud ꝑcipue obligat ꝑlatos.

¶ Undecimum dubiū: ex quo Aaron mortaliter peccauit in priori facto: vt immediate ꝓbatum eſt. Queritur conſequēter / cur non eſt cum alijs punitus per mortē? Ad hoc reſpondet dñs patriarcha de Pal. dicens / ꝙ ideo cum alijs non eſt morte punitus: quia peccatum ſuum humiliter cōfeſſus eſt corā fratre ſuo Moyſe poſtꝗ deſcendiſſet de mōte. Simile habetur de Dauid / qui poſtꝗ adulterium perpetraſſet cū Bethſabee / ⁊ peccatum ſuum humiliter confeſſus fuiſſet / dicens / peccaui: nō eſt morte punitus. Nec tamen ipſe Aaron / omnino penam euaſit: fuit enim grauiter punitus / in hoc ſcꝫ ꝙ cū filijs ſuis in ſacrificio vitule ruffe immūdus efficiebatur: vt dicitur Num. xix. Non autem fuit punit⁹ pena manifeſta ſicut populus / in ſignum ꝙ prelati non debent puniri manifeſte / cū ꝓpter vitandum ſcandalum / tum ne eorum officium veniat in cōtemptum. Auguſ. tamē in glo. ordi. que habetur in fine ꝑſentis capli / adſcribit hoc occulto dei iudicio. Unde dicit ſic: Nouit deus cui parcat / vt cōmutet in melius: ⁊ cui parcat ad tempus / ꝗuis eum preſciat non in melius

melius cōmutari: ⁊ cui nō parcat / vt nec commutationē eius expectet. Impſcrutabilia eñ ſunt iudicia eius / nec tamē iniuſta: cum cuilibet ex quo peccauit / non niſi mors debeatur. Hec ille.

¶ Duodecimum dubium: Cur ipſe diabolus / cuius opere conflatus eſt vitulus (vt cōmuniter tenetur) potius fecit apparere ipſum idolū in ſpecie vituli / ſiue tauri / ꝗ in alia ſpecie? Reſponſio: quia illi qui petierant deos ab Aaron / pro magna parte erant Egyptij: qui (vt dictū eſt) aſcenderant de Egypto cū filijs Iſrael. In Egypto autem conſueuerant adorare bouem: vt dicit Petrus Comeſt. Ideo erant magis inclinati ⁊ dediti ad figuram talis idoli / ꝗ alterius. Ubi notādum / ꝙ Egyptij vocabant huiuſmodi idolū Apim / qui apparebat eis i ſpecie bouis / ſiue tauri. Nā certis tēporibus aſcendebat de fluuio Nili / ⁊ ſaltabat corā Egyptijs / ⁊ ipſi ſimiliter poſt ipſum: ⁊ inde creditur ludus choree ſumpſiſſe originem. Non formauit autem cum predicta arte fuſoria / niſi caput cum pectore predicti idoli: quia ſic formabat Apis idolum in Egypto: vt dicit de Pal.

¶ Moralr ⁊. j. Hebrei refugiētes ducatum Aaron ⁊ Hur / ꝗs loco ſui eis reliquerat Moyſes cum in montem ad dñm aſcenderat / dicens eis: Expectate hic / donec reuertamur ad vos: ego ſupple ⁊ Joſue / quem mecū aſſumo. Habetis Aaron et Hur vobiſcum: ſi quid natū fuerit queſtionis / referetis ad eos. ꝟ. xxiiij. cap. Per ꝑdictos (inquam) Hebreos / deſignant nonnulli clau‛ ſtrales / qui refugere volunt obedientiam ſuorum prelatorum: eo preſertim ꝙ cogūt eos obſeruare que diſtinxerunt labia ſua prius / dicētes cum ipis filijs Iſrael. Omnia que locutus eſt dñs / faciemus: ⁊ erimus obedientes: vbi ſupra. Sed que ſunt illa que loquitur dñs clauſtralib⁹ / ⁊ cunctis religioſis? Profecto illa ſunt que loquitur Pſ. in perſona eiuſdem dñi / dicens: Uouete / ⁊ reddite. Ex quo ergo tales promiſerunt obedientiam / ad illā de neceſſitate (velit / nolint) tenentur. Fruſtra ergo diceret illud Luc. xix. Nolumus hunc regnare ſuper nos: ⁊ hoc niſi eſſet diſſipator religionis / ⁊ dilapidator temporalium illius. Et iſtud habet verum / maxime in religionibus poſſidentibus / in quib⁹ cōmuniter prelati ſunt perpetui / ⁊ ſuper hoc confirmati a ſede Apoſtolica. Sed his non obſtantibus nōnulli clauſtrales ſunt qui refugere volunt ducatum tā Moyſi / ꝗ Aarō / ꝗ etiam Hur / dicētes: Da nobis deos / qui nos ꝑcedant. Hi ſunt qui volunt potius ſubijci vni idolo: id eſt / viro ſeculari: qui forſan habet aliquam ſpeciem honeſtatis / ſine exiſtentia vere religioſitatis / ꝗ vero ⁊ bono prelato ſue profeſſionis: ⁊ hoc totum vt licentius poſſint vacare ſuis libertatibus / ⁊ forſan lubricitatibus atqꝫ ſpurcitijs multis / ludis / comeſſationib⁹ ⁊ ebrietatibus. Tales igitur ſunt ſimiles filijs Iſrael / ꝗ nolētes ulterius

terius ſubijci directiõi Samuelis/ prophete domini/ petierũt alium directorem/ ⁊ rectorem. Quod videns dominus/ ait ad ipſum Samuelem: Non te abiecerũt/ ſed me: ne regnem ſuper eos. Iſta verba merito poteſt dicere dominus prelato bono: cuius iugum obedientie voluẽt filij Belial a ſe abijcere. Conſequenter ea que predixit dominus de iure regis/ qui regnaturus erat ſuper Iſrael (vt petierãt) ⁊ de tyrãnide atq; crudelitate illius: iuſte poſſunt applicari ad pleroſq; protonotarios qui hodie ſuccedunt in beneficijs regularibus. Que aũt predixi/ nunq̃ ſcripto commendaſſem/ ſi non rei euidẽtia certiorem me de oĩbus his reddidiſſet. Sed quia ſermones particulares ſunt odioſi ⁊ periculoſi: ideo hic iubet Plato quieſcere.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo: ⁊ conformiter ad dominũ Hug. cardi. Si populus (inquit) Iſraeliticus in tam deteſtabilẽ idolatriam lapſus eſt ꝓpter moram Moyſi/ qui loq̃batur cum domino in mõte/ et qui paucis diebus fuit ibi: quid ergo de clericis curatis/ qui tãto tempore Pariſius morantur? Nec excuſantur (inq̃t) ſi theologiã audiunt: quia ⁊ Moyſes accepturus erat legem/ et ex precepto domini cũ domino morabatur. Salua autem reuerẽtia tanti viri/ cuius non ſum dign⁹ corrigiam calciamẽti ſoluere: ego veriſimiliter credo/ ꝙ curatus reſidens ad tempus Pariſius/ vel in aliqua alia facultate/ cauſa ſtudij: ⁊ vt poſſit in poſterum plus prodeſſe populo ſuo/ ſiue etiam alijs multis/ ꝙ excuſatur a peccato. Unde nec tales tenentur ad multas preſtantias ⁊ tributa/ ad q̃ alij non vacantes ſtudio cogũtur. Principes enim talib⁹ fauent. Secus autem de illis curatis/ qui pro libertatibus aut voluptatibus ſuis ſe abſentãt quaſi continue ab ouibus ſuis. Tales enim non habent excuſationem.

¶ Moraliter ⁊ tertio: Moyſes eſt dominus curatus: Aaron/ eius vicarius/ qui tenet beneficium ad firmam. Quid eſt ergo ꝙ Aaron petit inaures auriũ: niſi ꝙ vicarius extorquet pecuniam a populo ſibi cõmiſſo omni via poſſibili/ dicẽs ꝙ habet ſoluere magnos denarios magiſtro ſuo/ domino curato. De ſalute autem populi parum ſollicitatur. Eſa. lvij. Iuſt⁹ perit/ ⁊ non eſt qui recogitet in corde ſuo. Item Bern. Cadit aſina/ ⁊ eſt qui ſubleuet: perit anima/ ⁊ nõ eſt qui curet. Hoc autem apte innuit Chriſtus. Io. x. cum ait: Mercẽnarius/ ⁊ qui non eſt paſtor/ videt lupum venientem/ ⁊ fugit: quia non pertinet ad eum de ouibus.

¶ Moraliter ⁊ quarto: Vidẽs populus ⁊c̃. Secũdum ꝙ dicit Gregor. Pro qualitatib⁹ ſubditorũ/ diſponuntur acta regẽtium. Unde ſepe fit vt pro culpa gregis/ delinquat vita paſtoris/ veri/ boni: ⁊ ponit exemplum de Dauid/ qui pro culpa populi fuit permiſſus a deo peccare in ei⁹ numeratiõe. ij. Reg. xxiiij. Propter quod Dauid nõ fuit punitus in perſona ſua/ q̃uis hoc peteret a dño: vt habetur ibidem. Populus autẽ fuit grauiter punit⁹. Similiter credendum eſt ꝙ Aaron propter malitiam populi/ petentis ſibi deos fieri ꝑmiſſus fuit peccare in fabricatione vituli conflatilis. Propter q̃d Aaron in perſona propria non fuit punitus/ ſed popul⁹. In hoc ergo facto ipſe Aaron tenuit perſonã boni principis vel prelati/ q̃ propter malitiam ſubditorum aliquando ꝑmittitur labi in grande peccatum.

¶ Moraliter ⁊ quinto: Per vitulum intelligitur peccatũ luxurie: quia ſcilicet vitulus eſt animal laſciuũ. Per Moyſen autem intelligitur prelatus ſuperior. Per fornacem autẽ/ intelligitur diabolica tentatio. Poſtremo per inaures mulierũ/ intelliguntur imaginationes ⁊ oblectamẽta feminarum. Dicamus ergo ſic: Cũ Moyſes. i. prelatus/ eſt abſens: ſic ꝙ p. xl. dies. i. per multa tempora moratur ꝙ nõ viſitat plebẽ ſuam: ſepe fit ꝙ ſubditi conuertũt ſe ad deos alienos: id eſt/ ad vitia et peccata: ipſoſq; adorant ⁊ diligũt: ⁊ cultum domini derelinquunt. Cõſtat enim ꝙ abſentia bonorum prelatorũ (etiã dato ꝙ ob cauſam legitimam ſint abſentes) ſepiſſime tamen eſt cauſa criminis ſubditorũ: vt dictũ eſt. Nunq̃ eñi popul⁹ Hebreorũ vitulũ adoraſſet/ ſi ſemper Moyſes preſens cũ eo fuiſſet. Tunc enim maxime diabolus in fornace tẽtationis ex inauribus/ id eſt/ mulierum tẽtationibus vitulum/ id eſt peccatum luxurie eis conflat: quem ſcʒ populus libẽter adorat: ita q' ludis ⁊ cõuiuijs vacat/ ⁊ virtutum veſtibus ſe denudat. Qꝛ reuera q̃ luxurie famulatur et ſeruit/ libenter conuiuijs intẽdit/ atq; virtutis ⁊ honeſtatis veſtimẽta relinquit/ ſuaſq; ignominias propalat et faciliter oſtendit. Unde ipſa luxuria poteſt dicere viro luxurioſo illud Hieremie. xiij. Nudaui femora tua contra faciem tuam: et apparuit ignominia tua/ adulteria tua/ ⁊ hinnitus tuus/ ⁊ ſcelus fornicationis tue.

¶ Moraliter ⁊ ſexto. Per illos viros qui tam faciliter ⁊ prompte dederunt inaures aurium ſuarum vxorum/ ac liberorum/ Aaron ad fabricandum dãnabile idolum: deſignantur illi q̃ libenter multa expendunt pro vanitatibus ſeculi/ ſiue in venereis/ ſiue in cibis ⁊ potibus/ ſiue in ludis/ ſiue pro ornatu ſui corporis: et huiuſmodi: qui tamen contriſtantur ſi quid tale propter vitam eternam diuinitus fieri/ vel equo animo tollerare iubeantur: vt dicit Auguſtinus: ⁊ ponitur hic in glo. ordina. Multi enim ſe excuſant de danda eleemoſyna pauperi/ qui tamen prodigi ſunt in ludis et vanitatibus alijs. Unde de ſuperfluo ornatu filiarũ talium hominum loquens Pſal. ait: Filie eorum compoſite/ circumornate vt ſimilitudo templi. Nam ſicut templum/ ſiue eccleſia/ ſolet ornari in die feſto: ita ⁊ filie talium ornate ⁊ pompatice/ incedũt in publicum in die feſto: ⁊ hoc principaliter vt videãtur/ ⁊ dicatur: Illa eſt filia talis/ vel talis.

¶ Moraliter ⁊ ſeptimo: iuxta illud: Surge/ fac nobis deos ⁊c. Notandū ꝙ per tales populos deſignātur multi nobiles ⁊ potentes/ qui quaſi cum imperio loquuntur cum vicarijs ſuis/ q̄ deſignantur per Aaron/ q̄ fuit vicarius Moyſi/ ꝙ̄diu fuit abſens in monte. Nunq̄ autem legitur ꝙ ipſi ppl'i taliter loquuti fuerint cum Moyſe. Per qđ deſignat' ꝙ curatus/ quem figurat Moyſes/ habetur (vt cōmunius ⁊ vt in pluribꝰ) in maiori reuerentia/ ꝙ̄ eius vicariꝰ. Tales igitur nobiles ſolēt dicere ſuis vicarijs/ vt anticipēt vel retardent miſſam ſuam pro beneplacito eorum: et ſimilia. Tales etiam ſunt quodammodo ſimiles Babylonijs/ qui cū imperio dixerūt regi ſuo: Trade nobis Danielem. Dañ. xiiij. Qꝫ autem ſequitur in Dañ. Alias interficiemus te/ et domū tuam: ſignificat minas quas ꝑdicti nobiles inferūt ſuis vicarijs/ caſu quo non obtemperauerint illis: ſiue ꝙ deponentur a ſuo vicariatu/ ſiue alias. Illi ergo timore ꝯcuſſi/ ſicut ⁊ Aaron/ ſtudent quantum poſſunt illis complacere. Sed vtinam non contra deum.

¶ Moralit' ⁊ octauo: iuxta eadem verba: Fac nobis deos/ q̄ nos precedant: notandum ꝙ ꝑ deos in ſacra ſcriptura/ quandoq̄ intelliguntur hoīes/ maxime in officio publico conſtituti: vt ſunt prelati/ ⁊ iudices. Unde ſupra. xxij. c. dicit': Dijs non detrahes. Et in Pſ. Ego dixi dij eſtis/ ſcꝫ per quandam participatam ſimilitudinem. Per illos ḡ qui petierūt deos/ ⁊ ſignanter deum Apim/ q̄ apparebat ī ſpecie vituli/ deſignātur dñi canonici eccleſiarū cathedralium/ vel monachi/ ⁊ ſimiles: qui in ſuis electionibus eligunt virum iuuenem etate ⁊ moribꝰ/ ad hoc forte inducti precibus/ vel comminationibꝰ principis/ vel alicuius nobilis ⁊ inſignis perſone/ aut magne authoritatꝭ viri. Et poſtmodū inſtant apud confirmatorē/ dicentes: Da nobis deum/ q̄ nos precedat. Qꝫ ſi confirmator q̄rat/ quem deum querūt in prelatum: merito forte reſpondere poſſent/ ꝙ petūt deū Apim ſiue vitulum: id eſt/ hominem laſciuum moribus/ ſacrarum literarum neſciū/ ſed bene ſaltantem cū dominabus in choreis. Item bene currētem poſt feras/ et bene ſciētem euacuare ſciphos in menſa/ ⁊ ſimilia. Qꝫ autē Aaron timore ductus fecit Hebreis opere diabolico/ ſecundū cōmunem opinionem: deſignat ꝙ tales confirmatores (nō premiſſa ſufficiēti ⁊ diligenti informatione de vita/ ⁊ literis ipſius electi ſiue vituli) confirmant procurante diabolo dictam electionem/ in perniciem animarū ſuarū/ nec non ⁊ ipſius electi. Quia ſecūdum iura/ electio non eſt cōfirmanda/ niſi prius diligenter diſcuſſa electi cōditione: vt notatur in corpore iuris diſtin. lxj. miramur. Itē diſtin. lxxxv. archidiaconum Floreñ. Et ſimiliter. j. q. vj. ego. ⁊ in pluribꝰ alijs locis.

¶ Moraliter et nono: iuxta illud verbum: Fecit eis vitulum conflatilem. Notādum/ ꝙ ſunt multi

multi prelati et iudices populi/ q̄ more ⁊ inſtar Aaron multa illicita indulgent ſuis ſubditis: ſiue vt gratiam eorum habeāt/ ſiue vt in pace (vt dicūt) eos nutriant/ ſiue q2 non poſſunt preualere contra malos. Sed nec ſic/ nec ſic excuſantur a graui peccato. Non quidem propter primum/ q2 gratia talium eſt vana et fallax: de qua Prouerb. xxxj. Fallax gratia. Ubi ergo quis non poteſt ſimul habere gratiam dei ⁊ hominū: contemnenda eſt gratia hominū/ vt habeat' gratia dei. Maxime cum dicatur Iacob. iiij. Qui vult amicus eſſe huiꝰ mundi: inimicus dei cōſtituit'. Et Pſal. inquit. Deus diſſipabit oſſa eorū qui hominibus placent: ſupple/ contra deum: vel/ pluſq̄ deo. Dicit etiā Ariſtoteles. j. Ethicorū: Duobꝰ amicis exiſtentibus/ ſanctū eſt honorare veritatē. Nec ſimiliter ꝓpter ſecundū: q2 non eſt habenda pax cum impijs/ ico ꝙ impij. Unde Chriſtus Mat. x. de tali pace loquēs ait: Nō veni pacem mittere/ ſed gladiū. Nec etiam propter tertiū: quia in tali caſu debet implorare alienū auxilium/ aut omnino cedere officio. Iuxta id quod ſcriptum eſt Eccli. vij. Noli querere fieri iudex/ ſupple ſpiritualis aut tēporalis/ niſi valeas virtute irrumpere iniquitates.

¶ Moraliter et decimo/ iuxta illud vltimum verbū precedētis clauſule. Et ſedit populus manducare ⁊ bibere/ ⁊ ſurrexerunt ludere. Notandū/ ꝙ non ſine cauſa coniungitur ludus manducationi et bibitioni: q2 ex his duobus ad ludum cōſurgit'/ ⁊ ex ludo ad idololatriā. Unde glo. ordi. Eſus potuſq̄ ad luſum impulit: luſus ad idololatriā: q2 ſi vanitatis culpa non caute compeſcitur/ ab iniquitate mens incauta deuoratur. Unde Eccli. xix. Qui modica ſpernit paulatim decidit. Si enim curare parua negligimus: inſēſibiliter ſeducti/ etiā maiora audacter perpetramꝰ. Hec ibi. Item Grego. in moral. lib. j. cap. iij. Sunt (inquit) nonnulla vitia/ que a cōuiuijs aut ſeparari vix poſſunt/ aut certe nequaquam. Pene enim epulas ſemper comitatur voluptas. Nam cū corpus in refectionis delectatione reſoluitur/ cor ad inane gaudium relaxatur. Pene etiam epulas ſequitur loquacitas. Nam cum venter reficitur/ lingua defrenatur. Unde recte diues apud inferos aquam petere deſcribitur dicens: Pater Abraham miſerere mei: ⁊ mitte Lazarū/ vt intingat extremum digiti ſui in aquam/ vt refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Prius epulatus quotidie dicitur ſplendide/ et poſt aquam petere in linguam memoratur. Quia enim (vt diximus) inter epulas valde defluere loquacitas ſolet/ ex pena indicat culpam: cum eum quem epulatum quotidie ſplēdide veritas dixerat/ in lingua plus ardere perhibebat. Hec ibi.

¶ Allegorice et primo/ Moyſes

ſes qui aliquanto tempore tar
dauit deſcẽdere de monte Si-
nay/in quo erat cum domino/
propter cuius tarditatem po-
pulus exiſtens ad radicem mõ
tis/lapſus eſt in idololatriam/
et vſque ad adorationem vitu
li conflatilis et aurei: etiam
non obſtante preſentia Aarõ:
recte ſignificat tarditatẽ ad-
uentus filij dei in hanc val-
lem miſerie/per incarnatio-
nem. Propter quam quidem
tarditatem populus lapſus eſt
in multiplicia facinora: etiam
vſque ad idololatriam/que eſt
maximum peccatorum: etiam
non obſtante preſentia vicarij
ſui Moyſi/ſiue multitudine
patriarcharum et propheta-
rum/propter que delenda tan
dem deſcendit dei filius de
monte paradiſi: et de ſinu
patris in vterum virginis: et
conſequenter aſcendit in ar-
borẽ crucis. Et hoc eſt/q̃d lo-
quitur Apoſtol. Romanorum
quinto dicens: Ubi abunda-
uit delictum/ſuperabundauit
et gratia. Nec certe predicta
idololatria ſtatim Chriſto in-
carnato deleta eſt: ſed ex tunc
deleri cepit: et maxime per
predicationem apoſtolorum/
ſicut patet in paſſionarijs eo-
rũ: & plãtari vera fides in cor-
dibus hominum: non quidem
omnium/ſed eorum qui preor-
dinati erant a deo.

¶ Allegorice et ſecundo/per
hoc ꝙ populus Hebreorum
dedit Aaron vltro et ſponte
inaures aureas: vt ex illis con
flaretur idolum: prefiguraba-
tur ꝙ in primitiua eccleſia
multi gentiles conuerſi ad fi-
dem/deberent conflare idola
ſua: et aurum atque argentum
inde ſumptum dare eccleſie
Chriſti ad fabricãdas capſas/
in quibus reponerentur reue-
renter et deuote ſacroſancte
reliquie ſanctorum martyrum
et aliorum: vt quorum carnes
tyranni pagani expoſuerant
volatilibus celi/et beſtijs ter-
re: ſaltim ipſi cooperirent au-
ro et argento/lapidibuſ prẽ-
cioſis: et hoc totum ad hono-
rem dei/& ſanctorum eius.

¶ Allegorice et tertio: Per
hanc hiſtoriam inſtruũtur no-
biles et generoſe perſone li-
benter dare ad vſus eccleſia-
rum/maxime deſolatarum/et
piorum locorũ/inſignes & cu-
rioſas veſtes/quibus interdũ
vſe ſunt ad pompam ſeculi: vt
ſic illis propitietur dominus/
in preſenti quidem per gra-
tiam/et in futuro per gloriam.
Idem dicendum de vaſis au-
reis/ſiue argenteis/que debe-
rent in calices/et iocalia ec-
cleſiaſtica deputari. Et hoc vi-
detur implicite conſulere A-
poſto. Romano. vj. dicens: Si-
cut exhibuiſtis predicta ſup-
ple ſeruire immunditie/et ini-
quitati ad iniquitatẽ: ita nunc
exhibete ea ſeruire iuſtitie in
ſanctificationem.

¶ Anagogice Moyſes exiſtẽs
in monte/et tardans de eo de-
ſcendere: eſt Chriſtus exiſtens
in illo monte celi/qui eſt in
vertice montium/et ad quem
aſcendit in ſua glorioſa aſcen-
ſione. Tardat autem inde
deſcendere ad celebrandum
generale

generale iudicium/quod fiet
in valle Ioſaphat. Q̃d atten-
dentes ipſi beati/dicunt ad
dominum: Fac nobis deos qui
nos precedant. Ubi per deos
intelligitur/non verus deus/
qui eſt infactibilis: et qui eſt
vnꝰ ſolus/in tribus tamen per
ſonis. Nec ſimiliter intelligun
tur dij nuncupatiue/quales
ſunt demones/de quibus in
Pſalmiſt. Omnes dij gentium
demonia. Sed intelliguntur
dij participatiue/de quibus
idem Pſalmiſta: Ego dixi dij
eſtis. Qui ergo minores ſunt
in celo/dicunt ad dominum:
Fac nobis deos/qui nos pre-
cedant/Ac ſi diceret: Iuſtum
eſt et equum: vt qui in mundo
fuerint maioris meriti/ſint e-
tiam nunc maioris glorie/et
precedant nos/ſupple gloria &
honore. Ioan. xiiij. In domo
patris mei/manſiones multe
ſunt. Q̃ vero Aaron exegit ab
Hebreis inaures aureas/et
omne quod precioſius habe-
bant/ſignificat ꝙ ipſe domi-
nus et rex glorie/exiget a bo-
nis/qui a dextris eius erunt/
in die iudicij rationem de ope
ribus miſericordie: quam illi
reddent bonam. Per vitulum
autem conflatilem intelligi-
tur Chriſtus/qui alibi dicitur
vitulus ſaginatus. Luce deci-
moquinto: et qui bene dicitur
vitulus conflatilis/quia fuit
conflatus in paſſione ſua/me-
diãte illo igne doloris: de quo
Threnorum primo: O vos o-
mnes qui tranſitis per viam/
attendite/et videte/ſi eſt do-
lor ſimilis/ſicut & dolor meus.
Sed poſtquam iſte vitulus pre-
dicto igne conflatus et totali-
ter conſumptus fuit/tandem
in ſua reſurrectione apparuit
iterum viuus/et pulchrior ꝙ̃
prius. Et de iſto vitulo Chri-
ſto merito ipſi electi dicere poſ
ſunt (quaſi gratias agẽdo) hic
eſt deus noſter/qui eduxit nos
de Egypto: id eſt/de ſeruitute
diaboli et peccati/in cruce pro
nobis moriendo. Unde in ho-
norem huius vituli conflati-
lis/ipſi electi omnes ducunt
maximum iubilũ et gaudium/
agentes continuam ſolennita-
tem/comedentes et bibentes
egregie: iuxta illud Eſaie ſexa
geſimoquinto. Hec dicit domi
nus deus: Ecce ſerui mei com-
edent/et vos (ſupple reprobi)
eſurietis: ſerui mei bibent/et
vos ſitietis: ſerui mei letabun-
tur/et vos confundemini. Ec-
ce ſerui mei laudabunt pre ex-
ultatione cordis/et vos cla-
mabitis pre dolore cordis/et
pre contritione ſpiritus vlula-
bitis. Hec ibi. Quod autẽ pre-
mittitur ĩ litera/ꝙ Hebrei ſur-
gentes mane/obtulerunt ho-
locauſta et pacificas hoſtias:
recte refertur ad dictos ele-
ctos: qui ſurgent mane in die
iudicij/quando reſuſcitabũtur
a mortuis: que quidem reſur-
rectio fiet mane. Unde de re-
probis/qui ſimul tempore cun-
ctis reſuſcitabuntur. dicit Pſal
miſta in pſona domini: In ma-
tutino ĩterficiebã oẽs pctõres
terre: vt diſperderem de ciui-
tate domini: id eſt/de mundo

ſRo: omnes operantes iniquitatem. Poſtꝗ̄ ergo dicti electi ſurrexerint mane / modo prius expoſito: tunc offerent domino holocauſta. i. ſeipſos totaliter: corpora ſcilicꝫ ⁊ animas: quia holocauſtũ totũ domino offerebaṫ ⁊ comburebatur. Item offerẽt pacificas: qꝛ fruentur pace perpetua et continua. Unde de vno quoqꝫ beato ibi regnante recte poteſt dici illud Pſalm. In pace factus eſt locus eius / ⁊ habitatio eiꝰ in Sion: id eſt / eccleſia triumphante.

Secunda clauſula.

Locutus eſt autẽ dominꝰ ad Moyſen / dicens: Uade ⁊ deſcẽde: peccauit populꝰ tuꝰ quẽ eduxiſti de terra Egypti: receſſerunt cito de via / quam oſtendiſti eis. Feceruntqꝫ ſibi vitulum conflatilem / ⁊ adorauerũt: atqꝫ immolantes ei hoſtias / dixerũt: Iſti ſunt dij tui Iſrael: qui te eduxerunt de terra Egypti. Ruſſuſqꝫ ait dominꝰ ad Moyſen: Cerno ꝙ populꝰ iſte dure ceruicis ſit. Dimitte me vt iraſcatur furor meꝰ contra eos: ⁊ deleam eos: faciamqꝫ te in gentẽ magnam. Moyſes autem orabat dominum deũ ſuũ / dicẽs: Cur domine iraſcitur furor tuus contra populum tuũ / quem eduxiſti de terra Egypti / ĩ fortitudine magna / et manu robuſta? Ne queſo dicant Egyptij / callide eduxit eos: vt interficeret in montibꝰ / ⁊ deleret e terra: quieſcat ira tua / et eſto placabilis ſuper nequitia populi tui. Recordare Abraham / et Iſaac / et Iſrael ſeruorũ tuoꝝ: quibus iuraſti per temetipſũ / dicens: Multiplicabo ſemẽ veſtrũ / ſicut ſtellas celi / ⁊ vniuerſam terram hanc (de qua locutus ſum) dabo ſemini veſtro / et poſſidebitis eam ſemper. Placatuſqꝫ eſt dominus ne faceret malum / quod locutꝰ fuerat aduerſus populum ſuum.

Hiſtorialiter poſtꝗ̄ in precedenti clauſula inſignis propheta domini Moyſes / legiſlator vnicus / locutus eſt de quodam grauiſſimo peccato: videlicet idololatrie / quod accidit ĩ populo Hebreoꝝ / ĩp̃o Moyſe adhuc ſtante in ſummitate montis Sinay / ⁊ cum domino loquente: hic cõſequẽter aperit / quomodo ipſe dominꝰ apꝰ eũ conqueritur de dicto peccato / quod erat ſibi notiſſimũ: quia omnia nuda ſunt ⁊ aperta oculis eiꝰ: tam preſentia / ꝗ̄ abſentia. Dixit ergo illi: Uade et deſcende / quia ad prelatum pertinet ſubditorum peccata corrigere. Ra. Sa. autem aliter exponit hũc paſſum dicens: Deſcende / ſcilicet a tua dignitate et gloria. Quia ſicut dignitas et gloria prelati conſiſtit in bonitate ſubditorum / ſecundũ ꝙ dicit beatus Ioannes in ſua tertia canonica: vnico capitulo. Maiorẽ (inquit) horũ non habeo gratiam: ꝗ̄ vt audiam filios m. eos in veritate ambulantes: ita per oppoſitum deiectio ſui honoris eſt in eorũ peruerſitate. Bene ergo peccante populo dicit dominꝰ ad Moyſen eorũ prelatũ / vade ⁊ deſcende: peccauit populus tuus. vbi interli. non meꝰ populꝰ / qꝛ me per idololatriã abnegauit. Unde Ezech. j. Dicetur illis / nõ populꝰ meꝰ vos: ⁊ ego non ero deꝰ veſter. Quẽ eduxiſti de terra Egypti: hoc autem dicit dñs / vt appareat peccantiũ maxima ingratitudo. Receſſerũt cito / ecce eorũ inſtabilitas. De via quã oſtendiſti eis: id eſt / a lege ꝗ̄ eſt via qua itur ad deũ: vt dicit interlini. Ecce igitur eorũ inſtabilitas in bono / ⁊ pronitas ad malũ. Quo autem ⁊ qualiter cito receſſerunt de via domini / aperit ipſe dominꝰ / cum ait: Fecerunt ſibi vitulum conflatilem: ⁊ adorauerunt / atqꝫ immolantes ⁊c̃. Poſtꝗ̄ ergo deſcripſit dominus Moyſi grauitatem culpe populi ſui: conſequenter fit mentio de cõminatione pene: dicẽte domino eidẽ Moyſi: Cerno ꝙ populus iſte dure ceruicis ſit: non faciliter recipiens correctionem. Uel dure ceruicis: id eſt / ſuperbie indomabilis: vt exponit interlinia. Dimitte me vt iraſcatur furor meus contra eos: id eſt acrius puniam eos. Et vt dicit de Lyra: loquitur dominus more humano / ſicut cum filius offẽdit patrem: et pater tenens gladiũ / quaſi volens ipſum iugulare / dicit alicui exiſtẽti iuxta ſe: ne teneas me a percuſſione: per hoc magis inſinuans contrarium. ſ. ꝙ libenter velit detineri. Et deleam eos: ſupple a facie terre. Faciamqꝫ te in gẽtem magnam. ſ. dimitte me vt feriam eos peſtilentia / atqꝫ cõſumam. te autem faciam principem ſuper gentem fortiorẽ. Et eſt hic argumentum / vt dicit de Pal. ꝙ malorũ exterminatio / eſt bonorũ ſublimatio. Et hoc idem etiam alibi patꝫ: videlicet in libro Heſter de exterminatione Aman: ⁊ ſubleuatione Mardochei in palatio regis Aſſueri.

Ex predictis ergo Moyſes cepit audaciam orandi dominum pro populo ad retinendum dei vindictã. Unde ait: Cur domine iraſcitur furor tuus? Non quidem motu animi / ſed effectu exteriori. Unde furorem appellat populi deletionẽ. Contra populum tuũ: quem reputas ſpecialem filiũ: ſicut dictũ eſt ſupra. iiij. ca. huius. Filius meus primogenitꝰ Iſrael: quem eduxiſti de terra Egypti in fortitudine magna: ſcꝫ ſigna perpetrando / ⁊ in manu robuſta. ſ. inimicos Egyptios ſubmergendo in mari rubro. Premiſſa igitur humili ſupplicatione Moyſi ad dñm: conſequenter allegat honorẽ diuine bonitatis / dicens: Ne queſo dicant Egyptij: id eſt / offendi cauſã vel occaſionẽ inueniant: dicentes / callide: id eſt / malitioſa machinatione / in hoc blaſphemantes tuam ineffabilem bonitatem. interli. quaſi non poſſet eos aliter delere: eduxit eos. ſ. de Egypto: vt interficeret in montibus: quia prope mõtem Sinay erãt. Et deleret de terra: id eſt / totaliter ãnihilaret. Allegat etiã ad hoc dei pietatem / dicens:

 Quieſ-

Quieſcat ira tua.i.effectus ire
tue:vt priꝰ expoſitū eſt: ⁊ eſto
placabilis ſuper nequitia po-
puli tui. Tanꝗ̄ diceret: Quie-
ſcat ira tua/q̄ tibi propriū eſt
parcere ⁊ miſereri/⁊ nō iraſci.
Da ſimilitudinem de ape/cui
propriū eſt producere mel/ et
non pungere/niſi infeſtetur et
agitetur. Deinde ad hoc alle-
gat patrum merita/dicēs: Re-
cordare Abrahā ⁊c. Ubi glo.
Patres qui diligūtur/inducit
pro filijs qui offendunt. Dicit
ergo: Recordare Abrahā ⁊c.
ac ſi diceret: Si populus iſte
meruit mori per incendiū: ec-
ce Abraham/pater eorū/pro-
pter amorem tui proiectus eſt
in ignē Chaldeorū. Si ꝑ gla-
dium: ecce Iſaac paratus fuit
pro te immolari. Si meruerūt
in exiliū mitti: ecce Iſrael tā-
quam iam exul fugit in Meſo
potamiam/obediēs patri ſuo
⁊ tibi: quibꝰ iuraſti.i. fideliter
promiſiſti. Primo quidem A-
brahe: vt patet Gen.xxij. Se-
cūdo Iſaac: vt patet in eodem
libro.xxv.cap. Tertio Jacob/
ſiue Iſrael. Ibidē.xxviij. Per
temetipſum/ quaſi non habēs
maiorem per quē poſſis iura-
re/dicens: Multiplicabo ſemē
veſtrum ſicut ſtellas celi. Uel
quibus iuraſti per temetipſū/
qui es omnino immutabilis: ⁊
ideo iuramentum tuum debes
immobiliter tenere de danda
terra Chananeorū ſemini eo-
rum: quod tamē fruſtraretur/
ſi deleres populū tuū de ter-
ra. Ecce ꝙ̄ prudēter Moyſes
modo optimi oratoris perſua-
det apud dn̄m deū. Deinde et
finaliter ponitur finis oratio-
nis Moyſi ad dn̄m/cū dicit:
Placatuſqꝫ eſt dn̄s ne faceret
malū quod locutus fuerat ⁊c.
Et nota/ꝙ eſt hic queſtio de
malo pene/vt dicit Auguſt. in
glo. Deus enim malus non eſt/
ſed malis ingerit mala: q̄ iu-
ſtus eſt. Nota etiam ꝙ taliter
dn̄s placatus dicitur: quia nō
deleuit Hebreos ſicut cōmina
tus fuerat prius. Non tamen a
pena omnino ceſſando: ſicut
poſtea patebit.

¶ Circa autē clauſulam iſtam
mouentur aliqua dubia.

¶ Primū igitur dubiū moue-
tur propter verbū illud: Pecca
uit populus tuus. Queritur er
go quō dominus dixit/populꝰ
tuus: quaſi omnes in malitia
inuoluendo: cū tamen veriſi-
mile ſit non quēlibet de multi
tudine illa vitulum conflatilē
adoraſſe: ſed tm̄ illos qui hac
de cauſa incurrerūt morte/poſt-
ꝙ̄ Moyſes deſcēdit de mōte:
qui fuerūt numero.xxiij. milia/
vt poſtea dicet̄. Reſponſio/di-
cendū ꝙ forte ſcriptura loqui-
tur hic more hominū/qui at-
tribuunt ſiue bonū ſiue malū/
toti multitudini ſiue ciuitati/
qđ maxima pars fecit: ⁊ hoc ꝑ
ſynecdochen: vt cū dicit̄/To-
tus mūdus currit ad ſermonē:
cū tamen pleriqꝫ maneant do-
mi. Itē ſolet dici/talis ciuitas
fecit hoc vel illud: eo ꝙ aliqui
de ciuitate ita fecerunt: Item
ſcriptura attribuit Judeis
mortem Chriſti: q̄ principes
⁊ maiores eorum eam procura
uerunt. Si enim omnes et ſin-
guli de multitudine Hebreoꝝ
petierūt ab Aaron vt faceret
eis deos/quos poſtea adora-
uerunt:

uerunt: non video qua ratione
aliqui de eis fuerint interfecti
per Moyſen leuitis eū aſſociā
tibꝰ/vt poſtea dicet̄/⁊ aliqui
nō. Nā vbi culpa eſt equalis:
ſimiliter ⁊ pena debet eſſe eq̄-
lis. Alias ibi eſſet acceptio ꝑ-
ſonarū. Inſuꝑ poſtꝙ̄ Moyſes
deſcēdit de monte/⁊ perpēdit
idololatriā populi: volēs vin-
dictā facere/ait: Si q̄s eſt dn̄i/
iūgat̄ mihi. Sequit̄: Congre-
gati ſunt ad eū oēs filij Leui.
Ex q̄ patet aperte ꝙ leuite/q̄
erāt in magno numero/nō cō
ſenſerūt in adorationem vitu-
li conflatilis cū alijs. Et de a-
lijs tribubus ſimiliter multi
forte fuerūt/q̄ ſimiliter nō cō-
ſenſerūt. Qꝫ ſi q̄ratur cur er-
go tales non iunxerunt ſe cum
Moyſe ſicut leuite? Dicendū/
ꝙ Moyſes erat de tribu Le-
ui/vt patet in principio capitu
li ſecūdi huiꝰ libri. Propter qđ
leuite proprius iūxerūt ſe cum
eo/qꝫ alij aliarū tribuū. Inſuꝑ
refugiebāt eſſe necatores fra-
trū ſuoꝝ.i. eoꝝ qui erant de ea
dē tribu cū ipſis. Ceterū multi
ex ipſis erāt omnino inepti ad
bellū/ſiue propter nimiā iuuē
tutē/aut nimiā ſenectutē: ideo
tales non coniunxerunt ſe cū
leuitis ⁊ Moyſe.

¶ Secūdū dubiū/ex q̄ Moy-
ſes aſſumpſit tm̄ tribū Leui in
adiutoriū: modo q̄ſtio eſt cur
alij/q̄ de alijs tribubꝰ erant/⁊
ꝑ cōſequēs multo plures: non
reſtiterūt viriliter ꝯtra dictos
leuitas? Inſuꝑ ⁊ oēs Egyptij
q̄ cū eis aſcēderāt de Egypto:
⁊ q̄ fuerāt initiū totiꝰ idolola-
trie/poterāt ſe facile cū eis cō-
iūgere aduerſus ipſos leuitas.
Dicēdū/ꝙ facies Moyſi q̄ ſplē
dida facta erat ex mutua locu
tiōe cū dn̄o/terruit eos vt non
poſſēt reſiſtere. Nā vt dicit Jo
nathas filiꝰ Saul ad armigerū
ſuū de exercitu Philiſtinorū/
quē aggredi neſciēte patre vo
lebat: non eſt dn̄o difficile ſal-
uare/vel ī multis/vel ī paucis.
j. Reg. xiiij. Idē etiā dicit Aza
rex Juda.ij. Parali.xiiij. Dn̄s
q̄ pugnabat cū Moyſe ⁊ filijs
Leui cōtra reliquos/qui adeo
exterriti ſunt/ꝙ non valuerūt
reſiſtere.

¶ Tertiū dubiū moueť ꝓpter
illđ ꝟbū dn̄i ad Moyſen de fi-
lijs Iſrl̄. Receſſerūt cito de via
quā oſtēdiſti eis.i.a lege q̄ eſt
via q̄ itur ad deū: vt dr̄ interli.
Sed quō hoc? Nōdū eīm Moy
ſes recitauerat eis ꝟba dn̄i. Di-
cendū/ꝙ intelligit̄ de p̄ceptis
⁊ iudicijs datis a Moyſe po-
pulo ī Marath: vt ſupra.xv.c.
dictū ē. Uel hoc ītelligit̄ de p̄-
ceptis decalogi iā poplo q̄dā-
modo promulgatis/miniſterio
Moyſi. Juxta id qđ ſupra di-
ctū eſt: vz.xix.c.huiꝰ: Moyſes
loquebat̄/⁊ dn̄s reſpondebat.

¶ Quartū dubiū moueť ꝓpter
illđ ꝟbū: Feceruntqꝫ ſibi vitulū
ꝯflatilē: quō iſtđ pōt ſtare ī ve-
ritate cū p̄cedētibꝰ. Nā ī p̄ce-
dēti clauſula dictū eſt/ꝙ ipſe
Aarō ope fuſorio formauit eis
dictū vitulū. Nō q̄ ipi cū fece-
rūt. Rn̄ſio/pplꝰ dr̄ hmōi vitu-
lū feciſſe: q̄ ad eiꝰ magnā iſtā-
tiā factꝰ ē. Modo q̄ ꝑ alterū fa
cit/par ē ac ſi ī ꝑſōa faceret: vt
dr̄ de regu.iur.lib.vj. Ita exē-
plū đ Judeis q̄ dr̄r xp̄m cruci-
fixiſſe: q̄ ad eoꝝ iſtātiā Pila-
tꝰ ꝑ ſuos miniſtros crucifixit eū.

¶ Quintum dubiū mouetᷣ pro-
pter illud verbum domini ad
Moyſen: Dimitte me vt iraſca
tur furor ⁊c̄. Queritᷣ ergo quo-
modo Moyſes tenebat dn̄m ⁊
iram eiꝰ: ne deſeuiret in popu-
lum Hebreū: maxime cū de eo
ſcriptū ſit Job. ix. Deus cuius
ire nemo reſiſtere poteſt: ⁊ ſub
quo curuantᷣ qui portāt orbē.
Ad hoc dicit Grego. in moral.
ꝙ in his que diffinita ſunt apd̄
deū: nemo poteſt reſiſtere. Vn̄
Ezech. xiiij. Si fuerint hi tres
viri coram me: Noe/ Daniel/ et
Job: nec filios: nec filias libe-
rabūt. Itē Hier. xiiij. Noli ora
re ꝓ populo iſto i bonū: cū ie-
iunauerint/ non exaudiā p̄ces
eoꝝ: in aliis vero poteſt reſiſti
ire dei: quando ſcꝫ ipſe ſanctis
inſpirat/ vt ſe precibꝰ opponāt
⁊ teneant eū. Vn̄ in propoſito
dicit Moyſi: Dimitte me/ vt ira
ſcatur furor meus. q. d. cogno-
ſce ꝙ impetrare poteris quic-
quid ꝓ populo exorabis. Dn̄s
autem patriarcha de Palude
dicit in poſtilla ſua/ ꝙ eſt du-
plex vindicta diuina. Una qui-
dem ex eterna diſpoſitione ꝓ-
cedēs: cui nunꝙ̄ reſiſti poteſt.
Alia vero eſt in ſola commina-
tione preſentis iuſtitie: ⁊ huic
poteſt reſiſti: ⁊ ſic fuit in p̄ſen-
ti. Unde ſuper illud Ezechiel.
xiiij. Nō aſcēdiſtis ex aduerſo/
dicit glo. precibus dimicātes/
⁊ dei ſententie reſiſtentes. Et
talis reſiſtētia multum placet
deo: ſicut interdum placet pa-
tri naturali/ ꝙ reſiſtatur ei/ ne
percutiat filium. Unde de ma-
lis prelatis (qui tenentur hoc
modo ſe opponere ire dei erga
populum ſeuientem) dicitᷣ Eſa.
lxiiij. Non eſt q̄ inuocet nomen
tuū/ qui cōſurgat ⁊ teneat te.
Heu modo nullus eſt Moyſes
in eccleſia dei. Nullus etiā eſt
hodie Phinees/ ſuper terram:
de quo dicit dn̄s Nume. xxv.
Phinees/ filius Eleazari/ filij
Aaron ſacerdotis/ auertit irā
meam a filijs Iſrael.

¶ Sextum dubiū mouetur ꝓ-
pter illud verbū: Poſſidebitis
eam ſemper. Contra nō ita fa-
ctum eſt/ ſed Iudei eiecti ſunt
miſerabiliter de habitationi-
bus ſuis/ per Titū ⁊ Veſpaſia-
num/ ſecundū ꝙ ipſe Chriſtus
illis p̄dixerat Luc. xix. dicēs:
Hieruſalem/ venient dies in te/
et circundabunt te inimici tui
⁊c̄. Ad hoc dictū eſt ſuperius.
Tales em̄ dei promiſſiōes tē-
porales intelligende ſunt ſub
cōditione: videlicet ſi illi qui-
bus fiunt tales ꝓmiſſiones/ mā-
ſerint in cultu dei/ ⁊ in obſer-
uantia mandatorū dei. Et vbi
talia non obſeruātur/ nec etiā
deus vlterius tenetᷣ promiſſiōi
ſue: qui etiā nulli eſt debitor/
niſi ſibiipſi. vel dic/ ꝙ ſenſus
illius promiſſionis/ Poſſidebi
tis eam ſemper: poteſt eſſe ta-
lis: ſemper. i. multo tēpore/ vel
ſemper. i. ſine prefixo termino:
vel ſemper. i. toto tēpore/ quā-
tum in me erit: vel ſemper/ ſcꝫ
in ſignato: vt dicit interli.

¶ Moraliter et primo/ Moy-
ſes eſt prelatus eccleſiaſticus/
qui ſe abſentat ꝓ cauſa ratio-
nabili corporaliter a ſubditis/
relicto (ꝓ tēpore) bono ⁊ ido-
neo vicario. Quo non obſtante
populus cadit in grauiſſima
peccata/ quibus forſan dictus
vicariꝰ/ timore humano ductꝰ/
neglígit

negligit/ aut cōmode nequit/
obuiare. In quo quidem caſu
iubet dominus Moyſi: id eſt/
dicto paſtori principali: vt
perſonaliter deſcendat/ etiam
quantocius. Et hoc notatᷣ per
hec verba imperatiua preſen-
tis temporis: Vade/ deſcende.
Quicunꝙ̄ em̄ curā animarum
ſuſcipit/ ad hoc ſpecialiter ſe
aſtringit pro loco ⁊ tēpore: iu-
xta illud Prouer. vi. Fili mi/ ſi
ſpopōderis pro amico tuo/ de-
fixiſti apud extraneum manum
tuā. Illaqueatꝰ es verbis oris
tui/ ⁊ captus proprijs ſermoni
bus. Fac ergo qd̄ dico fili mi/ ⁊
temetipſum libera: q2 incidiſti
in manū proximi tui. Diſcurre/
feſtina/ ſuſcita amicū tuū. Ne
dederis ſomnum oculis tuis/
nec dormitent palpebre tue.
Hec ibi. Igitᷣ ꝙ̄ periculoſam
ſarcinā aſſumunt ſuper hume-
ros ſuos/ qui curā animarū ſu-
ſcipiunt: ⁊ ſignāter quibus po-
ſtea non eſt cure/ niſi de lana
ouium ſuarum/ ⁊ non de ſalute
earū. Audiant queſo dominū
vnicuiꝙ̄ eorū dicentem ⁊ com
minantem. iij. Reg. xx. in hunc
modum: Cuſtodi virum iſtum:
qui ſi lapſus fuerit/ erit anima
tua pro anima illius. Et Pro-
uer. xxvij. Diligenter agnoſce
vultum pecoris tui/ tuoſꝙ̄ gre
ges conſidera. Cuiꝰ ratio ſub-
ditur/ cum dicitur: Non habe-
bis iugiter. i. diu poteſtatem:
ſed corona/ ſupple eterne retri
butionis/ tribuetur tibi in ge-
neratione ſeculorum: id eſt/ in
eternum: ſi ſupple diligenter
feceris debitum tuum. Quia
vt dicitur. i. Thimo. v. qui be-
ne preſunt p̄sbyteri/ in duplici
honore habeātur. Item Act.
xx. Apoſtolus Paulus admo-
net ſpecialiter dominos epi-
ſcopos/ dicens: Attendite vo-
bis et vniuerſo gregi/ in quos
vos ſpiritusſanctus poſuit epi
ſcopos: regere eccleſiam dei/
quā acquiſiuit ſanguine ſuo.
Bene ergo in figura huius di-
cit dominus ſeruo ſuo Moyſi:
Vade/ deſcende: peccauit po-
pulus tuus.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo/ iuxta
illud verbū: receſſerūt cito de
via/ quā oſtendiſti eis. Notan-
dum conformiter ad dn̄m car-
di. ꝙ via qua venit deꝰ ad ho-
minem/ eſt gratia et charitas:
de qua Apo. i. Corin. xij. Ad-
huc excellentiorem viā vobis
demonſtro. Via autē qua ho-
mo vadit ad deū/ eſt innocētia/
quo ad paruulos baptizatos:
vel penitentia/ quo ad adultos
qui prius peccauerunt. Omni-
bus autem volentibus ire ad
deū per hāc viā/ multe paran-
tur inſidie a demonibus. Un-
de Pſal. In via hac qua ambu
labam abſconderunt ſuperbi/
ſupple demones/ qui antono-
maſice dicūtᷣ ſuperbi. Sed qd̄
abſconderunt? Profecto la-
queum mihi: id eſt/ multiplicē
tentationem. Item de hoc idē
Pſalmiſt. Hec via eorum tene
bre ⁊ lubricū: et angelus domi
ni/ ſupple malus ꝑſequēs eos:
ad diuerſa peccata ipſos tra-
hendo.

¶ Moraliter et tertio/ p̄dicta
verba poſſunt recte exponi de
populo cōuerſo ad penitentiā/
ad vocem boni ⁊ feruidi predi
catoris: ſicut ſepe contingit in
magnis ciuitatibus tempore
quadra-

quadrageſime / vbi tota ciui-
tas currit poſt talem predica-
torem etiam notabiliter anti-
cipando tempus ⁊ horã predi-
catiõis. At vero paſchalibus
ſolennitatibus trãſactis / et p̄-
dicatore tali redeunte ad pro-
pria / pariter recedit a cordibꝰ
fideliũ predicta deuotio / ⁊ ſan
ctum propoſitũ / q̃d ſub eo con
ceperant: ita vt ſi contingat
quẽdã de priori ciuitate adi-
re illam ad quam ſe contulit / ⁊
interroget eos de regimine po
puli / merito illi dicere poſſunt
predictũ verbum: videlicet / re-
ceſſerunt cito de via quã oſtẽ-
diſti eis: ſcʒ de via virtutis et
gratie: ⁊ redierunt iterum poſt
peccata ſua. Hi enĩ ſunt illi de
quibus loquitur Saluator Luc.
viij. ꝙ tales radices nõ habẽt:
quia ad tẽpus credũt / ⁊ in tem
pore temptationis recedũt. Pro
pterea Apo. Ephe. ij. rogabat
dominũ pro Epheſijs / quibus
prius predicauerat: vt veritas
euangelij permaneret in eis.

¶ Moraliter et quarto iuxta
illud: Fecerunt ſibi vitulũ cõ-
flatilem ⁊ adorauerunt ⁊c̃. No
tandum ꝙ iſta poſſunt referri
ad nonnullos lubricos viros /
qui videntes ꝙ nõ poſſunt ad
optatum frui copia quarũdam
mulierũ / etiã quãdoq̃ monia-
lium / quas inordinate ⁊ carna
liter magiſq̃ ſpiritualiter ⁊ in
dño diligunt: arte ⁊ quidẽ ſtu-
dioſe faciunt eas depingi / et
poſtmodũ in ſuis thalamis ap
poni: vt ſic ſemper earũ videã-
tur habere preſentiã / ⁊ iugem
memoriã. Unde Pariſius tem
pore Karoli octaui cum multi
aurati milites operam darent
haſtiludijs / corã dicto rege
ad exercitiũ vanitatꝫ magiſq̃
ſtrenuitatis: affuit inter eos q̄-
dam valde ſtrenuꝰ dictꝰ Clau
dius de Uauldruclion: nes ad-
uentantes diffidens: qui in lo-
co certaminis / et ante valuas
cuiuſdam abbatie illic cõſtru-
cte que vulgo dicit̃ ſancti An
thonij de cãpis / fecit affigi in
eminẽtiloco effigiem cuiuſdã
puelle / ex omi pte nude / ⁊ cui
ſola vox et ſenſus atq̃ motus
deerant: manſitq̃ tale idolum
diu in predicto loco. Multiq̃
de ciuitate Pariſien. ſignãter
diebus feſtis exibant: vt talem
abominationẽ horribilem cu-
rioſe viderent. Predictꝰ itaq̃
aureatus miles viſus eſt imi-
tari ē illum nephandũ idolola-
trã Antiochũ: q̃ vt legit̃. j. Ma
cha. j. edificauit abominandũ
idolũ deſolationis ſup altare
dei. Ille idem ſup altare dei / ⁊
iſte pre foribꝰ domꝰ ſctimonia
liũ. Timẽdũ eſt igit̃ ne eos nũc
vna pena teneat apud inferos.

¶ Moraliter et quinto / iuxta
illõ: Cerno ꝙ iſte populus du-
re ceruicis ſit. Dimitte ⁊c̃. Hec
vel ſimilia verba merito poteſt
dicere dñs de multis populis
Chriſtianis / qui nec beneficijs
dei ad virtutẽ alliciuntur / nec
minis ⁊ terroribus a malo re-
trahuntur / ſed quaſi indoma-
biles et indiſciplinabiles vidẽ-
tur / atq̃ de die in diem dete-
riores efficiuntur. Nam ſicut
incus / quanto fuerit plus mal-
leo percuſſa / tanto durior effi-
citur: ita ⁊ nonnulli obſtinati
peccatores ſub flagellis domi-
ni / ſub quibus deberent meri-
to emolliri / duriores reddun-
tur.

tur. Ecce quomodo dure cer-
uicis ſunt. Propter quod iam-
iam de mundo vltimam vltio-
nem feciſſet dominus: ſi nõ ob-
ſtitiſſent preces paucoꝝ. Hinc
beatus Hieronymus in prolo
go ſuper vitas patrum: dicit / ꝙ
meritis ſanctorũ patrũ debet
imputari adhuc mundũ ſtare.
Unde ad propoſitum facit vi-
ſio diuinitus oſtẽſa beato Do-
minico / cum eſſet Rome / de
Chriſto tres ſagittas volente
vibrare ſuper terram / ⁊ per cõ-
ſequens mundum exterminare
volente: ⁊ hoc propter tria pec
cata in ea abundãtia: que ſunt
ſupbia / auaritia / luxuria. Sed
tante vindicte occurrit pia ma
ter miſericordie / que offerens
eidẽ filio ſaluatori noſtro du-
os ſeruos ſuos Dominicum ⁊
Franciſcũ / placauit benedictũ
filium ſuum ad tempus.

¶ Moraliter ⁊ ſexto / iuxta il-
lud: Moyſes autẽ orabat dñm
deum ſuũ / dicens: Cur domine
iraſcitur ⁊c̃. Notãdũ / ꝙ ꝑ iſtã
hiſtoriã manifeſte cõuincitur /
quante efficacie ſit apud deũ
oratio vnius boni viri / ſecun-
dum q̃d dicitur Jacob. v. Mul
tum valet oratio iuſti aſſidua:
quantomagis orationes mul-
torum ⁊ deuotorum hominũ?
Hinc Ambroſius ſup epiſtolã
Roma. in fine. Impoſſibile (in
quit) eſt: id eſt / difficile: preces
multorum non exaudiri. Unde
Chriſtus Mat. xviij. Si duo ex
vobis conſenſerint ſup terram
⁊c̃. Probat autem dictum ſuũ
beatus Jacobus per orationẽ
quã fecit Helyas. iij. Reg. xvij.
ꝓ clauſione celi / ⁊ clauſum eſt.
deinde ꝓ apertione illius / et
apertum eſt: vt dicit̃ ſequenti
ca. Notanter aũt dicit beatus
Jacobus / ꝙ oratio iuſti multũ
valet / ſed non ſemper totum: et
maxime oratio que fit pro alio:
quia poteſt impediri per mali-
tiam illiꝰ / pro quo iuſtus orat:
iuxta illud Hiere. xj. Tu autẽ
noli orare ꝓ populo iſto: q2 nõ
exaudiã te. Secus aũt vbi ille
pro quo iuſtus orat non ponit
obicẽ effectui orationis illius /
ſed ſe iuuat quantum in ſe eſt.
Tũc enĩ multũ oratio valet iu-
ſti aſſidua: q2 vt dicit Ouid. in
lib. q̃ eſt ſine titulo. Flectit̃ ira-
tus ſepe voce rogãte deꝰ. Hoc
etiã aperte oſtendit̃ ꝑ preſentẽ
hiſtoriã / in qua tandẽ conclu-
ditur / ꝙ placatus eſt dñs ne fa
ceret malum / quod locutus fue
rat aduerſus populum ſuum.

¶ Allegorice et primo: iuxta
illud / Uade / deſcẽde ⁊c̃. Notã-
dũ / ꝙ iſta verba dñi ad Moy-
ſen poſſunt eſſe ꝟba dei patrꝭ
ad filiũ / q̃ in eternitate erat cũ
eo in mõte ſctõ eiꝰ. Tandẽ aũt
ex tẽpore miſit eũ in hãc vallẽ
miſerie. Attñ priꝰ voluit dele-
re mũdũ ipm̃. Hoc aũt fuit qñ
vidit ꝙ multa malitia hominũ
eſſet ĩ terra / ⁊ cũcta cogitatio
cordis intẽta eſſet ad malũ oĩ
tẽpore: ⁊ dixit: Penitet me fe-
ciſſe hoiem Gen. vj. Per depre
cationẽ aũt Moyſi ad dñz / de-
ſignant̃ oões ſctõꝝ patriar-
charũ ⁊ ꝓphetarũ / iram dei ad
tẽpus placantiũ. Poſt multa
igit̃ temporũ curricula deꝰ pa
ter nõ valens vltra cõtinere in
ira ſua miſericordias ſuas: vi-
dens afflictionẽ populi ſui / re-
dẽptionẽ miſit / ⁊ fecit deſcen-
dere vnigenitum ſuum in vir-
ginis

ginis vterum. Sicq̄ placatus
eſt dn̄s pater/ ne faceret malū
qđ cogitauerat aduerſus po-
pulum ſuum.
¶ Allegorice et ſecundo/ totū
iſtum textum poſſumus expo-
nere de ſtatu religionis. Pro
quo notandum/ ꝙ omnes reli-
giones nō niſi in ſancta obſer-
uantia fuerunt primitus a ſan-
ctis patribꝰ Bn̄dicto/ Auguſti
no/ Baſilio/ Dn̄ico/ Franciſco/
ꝛ alijs iſtitute. Sed ſicut Moy
ſe aſcendente ad dominum in
montem Sinay/ populus quē
reliquerat ad radicem montis
cito peccauit/ et ſignanter per
idololatriam: cui nō ſatis vir-
tuoſe reſtitit Aaron/ quēm lo-
co ſui reliquerat/ ſed illi cōſen-
ſit/ edificans illi vitulum cōfla-
tilem: propter quod mirabili-
ter iratus eſt dominꝰ aduerſus
populum Hebreum/ qui tandē
placatus eſt per Moyſen: ita
ſublatis e medio per mortē pre
dictis ſanctis patribus religio-
num/ ꝛ aſcēdentibus in celum/
vbi nunc ſine fine vident eum
facie ad faciem: populus eorū/
id eſt/ ſequaces/ cito (et quidē
nimis cito/ vnde dolendum) ſe
dederūt laſciuijs/ ludis ꝛ mul
tis illicitis: ita vt in aliquibus
clauſtris vix remaneant veſti-
gia religionum/ preter ꝙ in pa
rietibus ꝛ imaginibꝰ. Et quod
ſumme culpabile eſt/ hi qui pre
ſunt loco ſanctorum patrū/ cō-
ſentiunt omni vie nō bone/ nu-
trientes ſubditos in peccatis
ſuis per nimias diſſimulatiōes
dānabiles. Sed vtinā ipſi nō
eſſent ꝓmi tranſgreſſores/ quo-
rum etiam exemplo malo ducū
tur ſubditi ad dānationē eter-
nam: quia vt dicitur Matt. xv.
ceci ſunt/ ꝛ duces cecorū. Ce-
cus autem ſi ceco ducatū pre-
ſtet/ ambo in foueam cadunt.
Inſuper de talibus loquēs di-
uus Gregor. in ſuo paſtor. cap.
xxviij. dicit ſic: Scire etem̄ p̄la
ti debent/ quia ſi peruerſa nō-
nunꝙ perpetrant/ tot mortibꝰ
digni ſunt/ quot ad ſubditos ꝑ
ditionis exempla tranſmittūt.
Et hoc etiam ponitur. xj. q. iij.
precipue. Nam vita paſtoris/
exemplum debet eſſe ſubditis:
vt habetur. ij. q. vij. cū paſtor.
Dicit etiam Auguſti. dn̄ica in
octaua Paſche. fer. vij. ꝙ ſicut
cū tantis ꝛ pro tātis quis mer-
cedē vite eterne retributionis
accipiet: quantoſcunq̄ exēplo
ſancte vite edificauerit/ etiam
quātiſcūq̄ exemplum male cō
uerſationis (etiā ſi eum non ſe-
quantur) prebuerit/ pro tantis
ſe malis rationem nouerit red-
diturum. Hec ille. Dicit etiam
idem Gregor. ꝙ tales tot mor
tibꝰ digni ſunt/ quot perditio-
nis exempla in alios tranſmiſe
runt. O ꝙ igitur duriſſimū iu-
dicium fiet talibus prelatis/ q
male preſunt: ꝛ qui ſub velami
ne manſuetudinis ꝛ benignita
tis reliquūt ſubditos ſuos fer-
me cūcta libere agere/ liberiꝰ
etiam ꝙ ſi eſſent adhuc in ſecu
lo. Sed talis libertas finaliter
cedet ad vtrorumq̄ perpetuā
ꝛ miſerabilem ſeruitutē. Quid
autem ſignificat ꝙ dn̄o volēte
populum Hebreū perdere/ ob-
ſtitit Moyſes/ quo ſupplicāte
ꝛ deuote orāte/ placatꝰ eſt do-
minus ne diſperderet dictū po
pulum/ niſi ꝙ aliqua monaſte-
ria ꝛ clauſtra iamiam forte de-
ſcen-

ſcendiſſent in abyſſum cū So
doma ꝛ Gomorra/ niſi obſtitiſ-
ſent preces ꝛ merita aliquorū
deuotorum patrum/ aut etiam
ſanctimonialiū/ quo ad mona-
ſteria mulierum/ adhuc per dei
gratiam viuentium cum iniqs
ꝛ peruerſis/ ꝛ ſi non ſemper lo-
co/ ſaltim habitu et ꝓfeſſione:
ita vt in figura huius videatur
dominus dixiſſe Helie prophe
te id quod legitur. iij. Reg. xix.
Derelinquā mihi in Iſrael ſe-
ptem milia virorum/ quorū ge-
nua nō ſūt icuruata ante Baal.
Nam nulla ferme religio repe-
ritur in qua non ſint ꝑ dei gra
tiam aliqua monaſteria refor-
mata/ vt ſaltim poſſint illuc de
clinare/ qui cupiūt regulariter
viuere/ ꝛ ſaluare aīas ſuas.
¶ Allegorice et tertio: Moy-
ſes loquens cum domino facie
ad faciē in monte Sinay/ deſi-
gnat vniuſcuiuſq̄ noſtrum an-
gelum bonum ꝛ cuſtodem/ ha-
bitantem cum domino in mon
te paradiſi/ per apertam viſio-
nem ꝛ fruitionem: iuxta qđ ſcri
ptum eſt Mat. xviij. angeli eo-
rum/ ſcʒ puſillorum de quibus
loquitur ibi Chriſtus/ ſemꝑ vi-
dent faciem patris mei/ qui in
celis eſt. Per deſcēſum autem
Moyſi de monte ad populum/
ſignificatur deſcēſus dicti an-
geli protectoris ꝛ cuſtodis no
ſtri ad nos. Sepe enim fit/ etiā
ex diuina diſpenſatione: vt in-
terdum cum tētamur videatur
quaſi a nobis receſſiſſe bonus
angelus noſter: vt det locū tē-
tādi angelo malo: ꝛ hoc ad vti
litatem noſtram: vt ſcilicet per
reluctam cum ipſo angelo ma-
lo/ mereamur peramplius coro
nari in celis. Nuſq̄ enim nos
aggredi auderet/ vbi āgeli bo
ni preſentiam ſentiret: vt dicit
Chryſoſt. ſuper Matt. in opere
imꝑfecto. homil. vj. Quo ſe ſic
abſentante ab homine/ inter-
dum preualet inimicus. Et tūc
dominꝰ dicit Moyſi/ id eſt an-
gelo bono. Vade/ deſcēde: pec
cauit homo/ cuiꝰ es cuſtos/ quē
tuis bonis monitionibus edu-
xiſti de terra Egypti. i. de ſtatu
peccati. Hoc enim per Egyptū
(que interp̄tatur tenebre) be-
ne ſignificat̄. Cito receſſit (in-
quit dominus ad angelum bo-
num) dictus homo de via bona
ꝛ ſancta/ quam oſtendiſti ei. Fe-
cit enim vitulum conflatilē: id
eſt/ aliquod grande peccatum.
Tale aūt abominandum ido-
lum. i. peccatū/ eſt tam graue/
ꝙ quandoq̄ meretur extermi-
nium a deo ſm̄ rigorē iuſtitie/
niſi obſtarent preces ſanctorū
ꝛ ſanctarum: ꝛ ſignanter ipſius
angeli cuſtodis hominis. Nam
ſicut nutrix ꝓtegit paruulum
ſuum/ ne ledatur a cane: ita et
angelus hominē/ quem cuſto-
dit/ ꝓſeruat officio et meritis/
ab ira ꝛ vindicta diuina. Unde
in quadam collecta/ que legit̄
in completorio/ ſm̄ vſum fra-
trum predicatorum/ oramꝰ di-
centes: Uiſita queſumus dn̄e
habitationem iſtam/ ꝛ oēs inſi-
dias inimici ab ea repelle/ ꝛ an-
geli tui ſancti/ habitātes i ea/
nos in pace cuſtodiāt ꝛc. Hinc
Auguſti. ad fratres in ere. ſer.
xlvj. qui intitulat̄ de angelis ꝛ
hoſpitalitate/ dicit ſic: Ipſi ſan
cti angeli ſunt q̄ pro nobis cō-
tra demones pugnant/ ꝛ victo
riam obtinēt. Ipſi ſunt fratres
noſtri

noſtri/ qui valde nos diligunt/
nos vbiꝫ inſtruunt/ in cunctis
nos protegunt. Ipſi ſunt q̄ no-
bis dormientibus cuſtodes aſ-
ſunt. Hec ille.

¶ Anagogice: Moyſes (q̄ aſ-
ſumptus de aquis īterpretat̃)
Chriſtum ſignificat/ qui aſſum-
ptus fuit de aquis Iordanicis
in ſuo baptiſmo. Luce. iij. Hic
autem Moyſes/ nūc eſt in mon-
te ſancto dei/ vt appareat vul-
tui dei ꝓ nobis: vt dicit Apo.
Heb. ix. vbi glo. interli. vultui/
id eſt/ preſentie. Nam ſicut an-
tiquitus/ tempore legis/ ponti-
fex legis intrabat ſancta ſan-
ctorum: vt appareret corā ꝓpi-
ciatorio/ quod erat quaſi ſedi-
le dei: ſic Chriſtus (quantū ad
humanitatem) intrauit celū in
ſua aſcenſione: non quidem ad
hoc ꝙ videret de nouo faciem
dei patris: quia vidit eā ab in-
ſtanti cōceptionis ſue: ſed quia
eius humanitas de nouo fuit
tranſlata ad celum/ vbi facies
dei clare videtur a beatis: vt ꝑ
hoc coram deo patre ꝓ nobis
interpellet/ repreſentando hu-
manitatem quam aſſumpſit/ ꝓ
nobis eidem patri. Vel ſic (ſe-
cūdum dominum Cardinalē.)
vt appareat vultui dei pro no-
bis/ id eſt/ vt interponat ſe ire
dei patris/ ſecundum quam re-
ſpicit mala noſtra ad punien-
dum: quia dicit Pſal. Vultus
domini ſuper facientes mala:
vt perdat de terra memoriam
eorum. Ne ergo ipſe de⁹ pater
hoc exequatur/ ipſe Chriſtus
apparet vultui eius: vt ſcilicet
ipſum nobis recōciliet: quia vt
habetur. j. Ioannis. ij. Ipſe eſt
propiciatio ꝓ peccatis noſtris.
Item Apoſto. Ephe. ij. Ipſe
eſt pax noſtra/ qui fecit vtraꝫ
vnum: ſcilicet deum/ et homi-
nes. Sed qui nūc apparet pro
nobis/ apparebit cōtra nos in
die iudicij ſi nō penituerimus/
ſed contempſerimus tantā ſa-
lutem. Nam tūc vulnera Chri-
ſti/ que modo ſunt peccatorib⁹
in fiduciam recōciliationis: ap-
parebunt in teſtimonium iuſte
damnationis. Quid eſt ergo ꝙ
Moyſes tanto ſtudio placauit
deum aduerſus Iſraelitas/ ne
faceret malū quod locutus fue-
rat/ niſi quia Chriſtus regnās
glorioſe in celis/ placat irā dei
patris/ ne deſeuiat in nos ꝗcel-
to meruimus? Faciamus ergo
profectum noſtrum ex his om-
nibus/ et ipſi Chriſto gratias
agamus. Et ſic patet de alle-
goria.

¶ Tertia clauſula.

ET reuerſus eſt de
mōte/ portās duas
tabulas teſtimo-
nij ī manu ſua/ ſcri-
ptas ex vtraꝫ par-
te/ et factas opere
domini. Scriptura quoque dei
erat ſculpta ī tabulis. Audiēs
autem Ioſue tumultum popu-
li tumultuantis/ dixit ad Mo-
yſen: Vlulatus pugne auditur
in caſtris. Qui reſpondit: Non
eſt clamor adhortātium ad pu-
gnam/ neꝫ vociferatio compel-
lentium ad fugam: ſed vocem
cantātium ego audio. Cumꝫ
appropinquaſſet ad caſtra/ vi-
dit vitulum/ et choros/ iratuſ-
ꝫ valde proiecit de manu ta-
bulas/ ⁊ confregit eas ad radi-
cem

cem montis. Arripienſꝫ vitu-
lum quem fecerant/ combuſſit
et contriuit vſꝫ ad puluerem:
quem ſparſit in aquam/ et de-
dit ex eo potū filiis Iſrael. Di-
xitꝫ ad Aaron: Quid tibi fe-
cit hic populus/ vt induceres
ſuper eum peccatum maximū?
Cui ille reſpondit: Ne indigne-
tur dominus meus. Tu enim
noſti populum iſtum ꝙ pronus
ſit ad malum. Dixerunt mihi:
Fac nobis deos/ qui nos pre-
cedant. Huic enim Moyſi/ qui
nos eduxit d̾ terra Egypti/ ne-
ſcimus quid acciderit. Quibus
ego dixi: Quis veſtrum habet
aurum? Tulerunt/ ⁊ dederunt
mihi/ et proieci illud in ignem/
egreſſuſꝫ eſt hic vitulus. Vi-
dens ergo Moyſes populum
ꝙ eſſet nudatus: ſpoliauerat
enim eum Aarō propter igno-
miniam ſordis/ et inter hoſtes
nudum conſtituerat: ⁊ ſtans in
porta caſtrorum/ ait: Si quis
eſt domini/ iungatur mihi: Cō-
gregatique ſunt ad eum om-
nes filij Leui. Quibus ait: Hec
dicit domin⁹ deus Iſrael: Po-
nat vir gladium ſuper femur
ſuum: Ite ⁊ redite de porta ad
portam/ per medium caſtrorū/
et occidat vnuſquiſꝫ fratrem
ſuum/ ⁊ amicum/ et proximum
ſuum. Feceruntque filij Leui
iuxta ſermonem Moyſi. Ceci-
derunt in die illa quaſi. xxiij.
milia hominum. Et ait Moy-
ſes: Cōſecraſtis manus veſtras
hodie domino/ vnuſquiſꝫ in fi-
lio/ ⁊ in fratre ſuo: vt detur vo-
bis benedictio.

¶ Hiſtorialiter. Poſtquam in
p̄cedenti clauſula facta eſt mē-
tio de ira dei/ volente ſeuire cō-
tra populum Iſraeliticum/ eo
ꝙ adorauerit vitulum confla-
tilem: ⁊ de Moyſi ſupplicatio-
ne/ ne deleret dominus deus
dictum populum: hic conſe-
quenter agitur de deſcenſu ip-
ſius Moyſi de monte Sinay/
pariter et de confractione ta-
bularum receptarum a domi-
no. Refert ergo legiſlator Mo-
yſes de ſeipſo/ quaſi de quo-
dam alio/ tertio loquens (ſi-
cut frequenter facere ſolet) ꝙ
reuerſus ſit de monte/ ſupple
Sinay/ vbi ſteterat cum domi-
no loquens ore ad os/ ſicut fa-
cere ſolet amicus cum amico.
Nec vacuus deſcendit de con-
ſpectu dn̄i/ ſed portans duas
tabulas teſtimonij ī manu ſua:
id eſt/ in quibus erat ſcriptum
illud quod deo perhibebat te-
ſtimonium: ſcriptas ex vtraꝫ
parte. De Lyra allegando Ra.
Sa. dicit ꝙ vnica ſcriptura
ibi erat/ que tamē erat legibi-
lis indifferenter ex vna parte/
ſicut ex alia: quod erat (inquit
de Lyra) valde mirabile: quia
litera ex vna parte figurata or-
dine recto/ in ꝑte oppoſita ap-
paret eius figura modo oppo-
ſito. Vel poteſt dici abſꝫ tali
miraculo/ ꝙ litere erant dupli-
ces: ita ſcilicet ꝙ p̄cepta erant
ſculpta ex vna parte/ et ſimili-
ter ex altera. Vnde ſubditur:
Scriptura quoꝫ dei erat ſcul-
pta in tabulis. Et bene dicun-
tur iſte tabule fuiſſe due tm̄.
Nam in prima erāt ſcripta tria
p̄cepta/ nos ordinātia ad deū.
In ſecūda autem erant ſcripta
alia ſeptem/ nos ordinantia ad
proxi-

proximum. Et quia prius ordi-
namur ad deū / ꝗ̄ ad proximū:
ideo tria prima dicuntur prece
pta prime tabule. Alia vero ſe-
ptem / dicuntur precepta ſecun
de tabule. Et ita dicunt Lati-
ni. Hebrei autem dicūt ꝙ erāt
quinꝫ precepta in vna tabula /
& quinꝫ in alia. Sed vtrīꝫ in
hoc conueniunt (ſicut eſt rei ve
ritas) ꝙ erāt decem precepta.
Dicit autem litera / ꝙ dicte ta-
bule erāt facte opere domini:
quod intelligi poteſt immedia
te / vel mediante angelo.
¶ His igitur p̄miſſis cōſequen
ter fit mentio de reuelatione &
manifeſtatione peccati popu-
li / ſtantis ad pedem montis: et
hoc dupliciter. ¶ Primo q̄dē
de manifeſtatione dicti pecca-
ti per ſenſum auditus / cum di-
citur: Audiens autem Ioſue
tumultum populi / tumultuan-
tis. Tunc enim deſcēdebat de
monte cum Moyſe / qui deſcen
debat de eminentiori loco: Di
xit ad Moyſen: Vlulatus pu-
gne audit in caſtris. Et bñ dr /
vlulatꝰ pugne: qr pugnātes in
acie ſolēt vlulare / vt ſic mutuo
ſe exhortent / & aduerſarios ter
reant: vt dicit Vegetius / de re
militari: Moyſes autem reſpō
dit ei: Non eſt clamor adhortā
tium ad pugnam: vt ſcꝫ inimi-
cis reſiſtāt / & eos terreāt: necꝫ
vociferatio compellentiū / ſup-
ple inimicos ad fugam: ſed vo-
cem cantantium / ſcꝫ ante ido-
lum ego audio. Et nota (vt di-
cit de Pal.) viuacitatē ſenſuū
Moyſi: qui cū eſſet ſenior / me-
lius tamen diſcernebat / ꝗ̄ Io-
ſue / q̄ erat iunior. Unde dr de
eo Deuter. vlti. ꝙ non caliga-
uit oculus eius / nec dentes dē
pti ſunt. Vel forte hoc dicit ꝓ-
pter hoc / ꝙ audierat dominū
loquentem de peccato populi /
quando dixit ei: Deſcende / pec
cauit populus tuus. Ubi reue-
lauit ſibi popl'i idololatriam.
Et ſic patet de manifeſtatione
peccati populi per ſenſum au-
ditus / quo ad ipm Moyſen.
¶ Deinde ſequitur manifeſta-
tio illius per ſenſum viſus / qui
eſt inter omnes ſenſus certiſſi-
mus. Unde ſequitur: Cūꝫ ap-
propinquaſſet ad caſtra / vidit
vitulum & choros. Gloſſ. inter-
lin. ludentium / et canentium:
iratuſꝫ valde: quia viſa magis
mouent / ꝗ̄ audita: et ideo licet
fuiſſet iratus ex auditu pecca-
ti / magis tamen ex viſu: proie-
cit de manu tabulas. Reputa-
bat enim populum illum indi-
gnum recipere legē / manu dei
ſcriptam: vt dicit glo. inter. Et
confregit eas ad radicem mon
tis: id eſt / ad lapides / forte ibi
poſitos pro terminis / ne popu
lus preſumeret montem aſcen-
dere. Arripienſꝫ vitulū / quem
fecerant / cōbuſſit. i. comburen
do ipſum in maſſam redegit: et
cōtriuit / ſcꝫ maſſam illam: vſꝫ
ad puluerem / quem ſparſit in
aquam / & dedit ex eo potum fi-
lijs Iſrael: & hoc vt colere eru-
beſcerēt / quem in ſeceſſum mit
ti viderent: vt dicit gloſ. interl.
Et qr ſm glo. ordi. Hebrei tra
dunt / ꝙ bibentes aquam vitu-
li puluere infectā / propter ido
lolatriam circa ipſum commiſ
ſam / in barbis puluerem auri
preferebant: quo ſigno rei ap-
parentes interficiebantur: vn-
de dicitur ꝙ adhuc diſplicet
Iudeis / & p̄cipue ruſticis / q̄ui
vocantur barba de auro. Dicit
etiam Ra. Sa. ꝙ iſte aque po-
tate erant nociue culpabili-
bus: cauſando in eis inflatio-
nem & languorem / per quē po-
terant ab alijs diſcerni. Alijs
autem erant dulces & vtiles.
Da exemplum de aquis in ſa-
crificio zelotipie / que oſtende-
bant per effectum culpam mu
lieris / vel eius innocentiam:
vt legitur Numeri. v. Deinde
ipſe Moyſes examinauit vn̄
proceſſit tantum peccatum / di
cens ad Aaron fratrem ſuum:
Quid tibi fecit hic populꝰ / vt
induceres ſuper eū peccatum
maximū? Acſi illi diceret: Tu
debuiſſes prius ſuſtinuiſſe mor
tem / ꝗ̄ illi conſenſiſſe. Illō au
tem peccatū maximū / eſt ido-
lolatria / quam induxit Aaron
ſuper populum: illi inordinate
conſentiendo timore mortis.
Cui ille reſpondit: Ne indigne
tur dominus meus. Benigne
ergo et dulciter reſpōdet Aa-
ron fratri ſuo: etiam vocando
eum dominum ſuum: quia vt
dicitur Prouerbiorum deci-
moquinto: Reſponſio mollis
frangit iram. Tu (inquit) noſti
ſcilicet per multas experien-
tias populū iſtū / ꝙ ꝓnꝰ ſit ad
malū. i. ad idololatriā que eſt
malū antonomatice / q̄ ſcilicet
pronitas inerat eis ex conui-
ctu Egyptiorum / apud quos
maxime vigebat idololatria.
Dixerūt m hi: Fac nobis deos
qui &c. Textus eſt clarus ex
predictis. Sequitur: Uidens
ergo &c. Hic ſubditur peccati
examinati punitio / cum dicit:
Uidens ergo Moyſes popu-
lū / ꝙ eſſet nudatus. Quō autē
debeat intelligi / declarabitur
in ſol. ad decimum dubiū ſe-
quens: & ſtans: ſupple Moyſes
in porta caſtrorum. Hoc autē
pro tāto dicitur / quia antiqui-
tus dabantur ſententie & iudi-
cia in portis ciuitatū / vt a mul
tis audirentur: ſcilicet ab in-
troeuntibus et exeuntibus.
Vel forte Moyſes ſtetit in por
ta caſtrorum / ne aliquis reus
poſſet euadere / ait: Si q̄s eſt
domini: id eſt / habens zelum
dñi: iungat mihi / videlicet ad
faciendū vindictā de idolola-
tria cōmiſſa: Cōgregatiꝫ ſunt
ad eum om̄es filij Leui. Et ita
videtur: vt dicit de Pal. ꝙ tri-
bus Leui in p̄dictū maleficiū
non conſenſerit. Sed de hoc
poſtea in ſol. ad. xiiij. dubium.
Sequitur: Quibꝰ ait / ſcꝫ Moy
ſes filijs Leui. Hec dicit domi
nus deus Iſrael (Nō ergo ego
authoritate mea) Ponat vnuſ
quiſꝫ gladiū ſuū ſuper femur
ſuū. i. paret ſe ad percutiendū:
ite et redite de porta vſꝫ ad
portā / diſcernendo tamen ma-
los a bonis / & hoc per ſignum
barbe auree / de quo dictū eſt:
per mediū caſtrorū / & occidat
vnuſquiſꝫ fratrē ſuū / ſcꝫ natu
ra ſibi vnitū. Un̄ hic non acci-
pit ꝓprie frater / maxime cum
omnes filij Leui legant ſupra
immediate fuiſſe cū Moyſe cō
gregati. Et ita nō poterant oc
cidere fratres ſuos vterinos ſi
ue naturales: vt vulgo dicit: &
amicū. i. familiaritate copula-
tum: & proximum / ſcꝫ prius per
eundem cultū: Feceruntꝫ filij

Leui iuxta ſermonem Moyſi/
cecideruntq; in die illo quaſi
xxiij. milia. Horror autem dei
inuaſit illos/ vt reſiſtere nõ au
derẽt. Uel Leuite omnes ſimul
erant plures. Et ait Moyſes:
Cõſecraſtis hodie manus ve-
ſtras dño. i. reddidiſtis conſe-
cratione dignas: vnuſquiſq; in
filio ſuo/ et in fratre ſuo. Sed
quõ hoc/ dicet̃ ſub vltimo du-
bio: vt detur vobis benedictio
.i. ſic cõſecraſtis/ vt digni ſitis
benedictione/ cõtra. ſ. maledi-
ctionem patris veſtri Jacob/
quã meruiſtis: propter interfe
ctionem Sychimorum: de qua
interfectione habetur Gen.
xxxiiij. De maledictione vero
Geneſis. xlix. vbi dicitur: Ma-
ledictus furor eorum/ qꝛ perti
nax. Symeon autẽ (quia nſiq;
bñdictionẽ ꝓmeruit) ideo ſẽꝑ
in illa maledictione permãſit.
¶ Circa hanc autem clauſulã
poſſunt moueri plura dubia.
¶ Primũ igit̃ dubiũ: Cuiꝰ ma
gnitudinis erant tabule lapi-
dee/ q̃s dedit dñs Moyſi? Di-
cendũ/ ꝙ ſcriptura de hoc ni-
hil tradit. Oportet tamen alte
rũ dicere: vl ꝙ erãt ſatis par-
ue/ vtpote vniꝰ pedis/ vel pau-
lo plus: vel ꝙ erant valde te-
nues/ ⁊ multum dilate: alias
Moyſes non niſi miraculoſe
potuiſſet eas manibꝰ ſuis por-
taſſe. Et ſi dicat̃/ ꝙ Sampſon
accipiens ambas fores ciuita-
tis Gazam/ tulit eas in montẽ:
vt legit̃ Judic. xvj. hoc cõce-
dimꝰ/ ſed nõ ẽ factũ abſq; mi-
raculo: ſicut nec occiſio mille
virorum ab eodem/ cũ mandi-
bula aſini: vt dicit̃ in precedẽ-
ti capitulo eiuſdẽ libri. Nunc
autẽ eſt queſtio de virtute na-
turali Moyſi/ quã habuit in
portando dictas tabulas lapi
deas. Credo aũt veriſimiliter
eas fuiſſe eiuſdem magnitudi-
nis ſicut et rationale/ qđ pen-
debat ante pectus magni ſa-
cerdotis (de quo memini me
legiſſe/ ⁊ ſupra ſcripſiſſe) quod
erat vnius pedis cũ palmo.
¶ Secũdum dubium: Utrum
huiuſmodi tabule eſſẽt a par-
te rei ſeparate/ ſicut duo lapi-
des ſitu ⁊ loco ſunt abinuicẽ
ſeparati: ⁊ ſimiliter duo ligna?
Dicendũ/ ꝙ hoc nõ eſt impro-
babile: et ꝙ vnam ex illis ta-
bulis ſuſtentabat Moyſes ma
nu vna/ ⁊ aliam manu altera:
veriſimilius tamen creditur/
ꝙ fuerit vna ⁊ totalis tabula/
forſan diſtincta per quandam
figuram: ita vt in vna parte eſ-
ſent tria precepta ordinantia
nos ad deum. Jn alia aũt par-
te eſſent ſeptem alia. Unde in
ſculpturis que in multis eccle
ſijs ſuper hoc fiunt/ tabule ipſe
apparent ſimul coniuncte. Cõ-
modius etiam hoc modo ſup-
portabat eas Moyſes manibꝰ
ſuis/ q̃ ſi fuiſſent ſitu ab inui-
cem ſeparate.
¶ Tertium dubium eſt de Jo-
ſue/ de quo dicitur in litera/ ꝙ
audiuit tumultum populi/ cum
ſupple deſcenderet de monte
Sinay cum Moyſe. Non qui-
dem de illo cacumine ad qđ
ſolus Moyſes aſcẽderat vt lo-
queretur cum domino: ſed de
quodam colle in quo reliquẽ-
rat eum ipſe Moyſes. Eſt ergo
queſtio quid ibi faciebat. Re-
ſponſio: veriſimile eſt/ ꝙ ibi nõ
erat ocioſus/ ſed vacabat ora-
tioni

tioni ⁊ contemplationi. Quẽ-
admodum ergo Chriſtus dixit
tribus diſcipulis/ quos aſſum-
pſerat ĩ horto: Uigilate ⁊ orate
Luc. xxij. ita et Moyſes quã-
do voluit ad cacumen montis
ad preceptum dñi aſcendere/
hortatus eſt ſeruũ ſuũ Joſue:
vt vacaret orationi. Dicit etiã
Petrꝰ Comeſt. ꝙ forte ſingu-
lis diebꝰ egrediebat̃ in occur-
ſum Moyſi: vt videret ſi deſcẽ
deret nec ne. Et hoc credit̃ ac
cepiſſe a Joſepho/ q̃ idẽ dicit.
¶ Quartũ dubiũ: Utrum ipſe
Joſue ieiunauerit toto illo tẽ-
pore/ quo fuit ĩ colle/ ſicut ma-
giſter ſuus Moyſes? Dicit idẽ
Petrus/ ꝙ non eſt credibile/ ꝙ
ita fuerit. Non ergo continue
ieiunauit. Quis aũt cibum illi
miniſtrauerit/ an ſcꝫ populus/
qui ad radicẽ montis erat/ vel
angelus ſibi attulerit de celo/
ſicut Helie. iij. Reg. xvij. peni-
tus ignoramus. Si em̃ toto il-
lo tẽpore ieiunaſſet/ ſcriptura
de hoc nõ tacuiſſet/ ſicut non
tacuit de Moyſe/ ſimilit̃ neq;
de Helya. iij. Reg. xix. Adde
etiã ꝙ neq; de xp̃o. Mat. iiij.
¶ Quintum dubium oritur ꝓ-
pter illud verbum: iratuſq; val
de/ ſcꝫ Moyſes. Queritur ergo
de ira eius/ an ſcꝫ fuerit vitio-
ſa? Uidetur ꝙ ſic: qꝛ ↄfregit ex
impetu magne ſue ire tabulas.
Hoc autem ſibi nõ licuit: quia
erant opus dei ſingulariſſimũ.
Jgitur. Dicendum/ ꝙ ira Mo-
yſi/ fuit ira per zelum/ ⁊ nõ per
vitium. Reputauit enim (vt di-
cit glo. iterli.) populũ Hebreũ
indignũ recipere mãdata illa
digito dei ſcripta/ ſicut a parte
rei indignus erat. De tali ira ꝑ
zelum loquens Pſal. ait: Jra-
ſcimini/ ⁊ nolite peccare. Hac
aũt ira accẽſus fuit Phinees/
quando occidit Hebreum cõ-
cũbentem cum muliere Ma-
dianitide: vtrunq; gladio ſimul tru-
cidando. Unde de eo dicit dñs
Num. xxv. Phinees vidẽs vnũ
de filijs Jſrael intrantem corã
fratribus ſuis ad ſcortum Ma-
dianitẽ: ſurrexit de medio mul
titudinis/ et arrepto pugione/
perfodit ambos ſimul. Quod
cum feciſſet/ ait dñs ad Moy-
ſen: Phinees filiꝰ Eleazari/ fi-
lij Aarõ ſacerdotis/ auertit irã
meã a filijs Jſrael: qꝛ zelo meo
cõmotus eſt ↄ̃ eos. De tali ira
etiam multũ commendatur di-
ctus Phinees. Eccli. xlv. Jtẽ
de eo Matathias cum morere
tur/ ait filijs ſuis/ mouẽdo eos
ad talem iram per zelum. Phi-
nees (inquit) pater noſter zelã-
do zelum dei/ accepit teſtamen
tum ſacerdotij eterni. Tali er-
go ira fuit repletꝰ Moyſes q̃n
proiecit tabulas legis ad radi
ces montis Sinay/ eo ꝙ tunc
vidit vitulũ ⁊ choros. Nec huic
dicto repugnat ꝙ ipſe in hoc
facto deſtruxit opus dei ſpecia
le: quia predicta ira per zelũ/ ⁊
de honore dei/ excuſauit eum.
Alias enim peccaſſet.
¶ Sextum dubium: Quare ta-
bule lapidee quas dñs ſcripſit
et fecit/ confracte fuerint: que
vero facte ſũt poſtea manu ho-
minis ⁊ dolate/ ꝑdurauerunt?
Hoc dubiũ mouet beatus Au-
guſt. Ad qđ reſpõdet in glo. or
di. dicẽs/ ꝙ ĩ hoc ſignificat̃ ꝙ
deꝰ ꝓmũ hoĩem rõne ⁊ ĩgenio
decorauit: cor ſapiens ⁊ intel-
ligens illi dedit/ vt ſine diffi-

 cultate

cultate ⁊ errore ſcire ⁊ imple-
re poſſet/ que erant ab eo fa-
cienda. Hoc ergo faciendo q̄ſi
tabulas quaſdã ſcripſit/ ⁊ do-
lauit: ſed eas homo confregit/
cum diabolo acceſſit: et ſe illa
gratia indignum reddidit. Iu-
betur ergo iterũ tabulas do-
lare. i. latitudinem cordis pre-
parare ad ſuſcipienda manda
ta dei. Et qꝛ liberum arbitriũ
ita violauit/ vt iã ſine dei gra-
tia bonũ per ſe agere non poſ-
ſit: cultatur laborare ad virtu-
tes. Adã enim in delitijs victus
fuit: Iob in ſterquilinio diabo
lum vicit. Hec Auguſtinus.

¶ Septimũ dubium: Quid fa-
ctum eſt de partibus tabularũ
confractarũ per Moyſen? Ui-
detur enim: ꝙ propter reueren
tiam dei (qui eas formauerat/
aut ſaltim angelus) debuiſſet
Moyſes huiuſmodi partes in
vnũ recolligere. Dicendum/ ꝙ
forte ita minutatim confracte
ſunt vt nõ potuerint commo-
de partes recolligi. Uel dic/ ꝙ
Moyſes videns ꝙ huiuſmodi
particule ad nihil vtiles fuiſ-
ſent: circa talem recollectionẽ
non ſe occupauit: ſed ſtatim co
gitauit de alijs petendis a do-
mino/ ſicut rei probauit euen-
tus: vt dicetur in ſequẽti clau-
ſula. Statim etiam preparauit
ſe cũ leuitis ad ſumendam vin
dictam de idololatris: et ideo
non potuit commode intende-
re tali recollectioni. Et forte
tales particule fuerunt a deo
conculcate pedibus hominum
preliantiũ ⁊ ſanguine occiſo-
rum/ ꝙ non potuerunt de faci
li diſcerni/ nec recolligi.

¶ Octauũ dubium: Cur ido-
lolatria dicitur peccatum ma-
ximũ/ vt innuitur in textu? Re-
ſponſio: dicitur peccatum ma-
ximum/ ex parte auerſiõis: eo
ꝙ maxime auertit a deo a quo
idololatra aufert honorem ſi-
bi debitum: ⁊ illũ tribuit ido-
lo. Unde idololatra dicitur/ q̄
latriã (que ſoli deo debet) ex-
hibet idolo ſiue creature. Uel
dic/ ꝙ idololatra eſt idolorum
cultor. Quanuis conſuetudo
ꝑ errorem proferat idolatra.
Pro quo notandũ/ ꝙ vnũ pec-
catum poteſt dici grauiꝰ alio
multiplici ratione. Primo qui
dem ratione offenſe. Hoc aũt
probat beatus Thomas ſecũ-
da ſecunde. queſt. xciiij. artic.
iij. per ſimilitudinem illius/ q̄
honorem quem debet ſuo ve-
ro regi/ exhibet alteri. Talis
enim maxime peccat contra
terrenam rempublicam: ita in
propoſito. Secũdo/ vnum pec
catum eſt grauius alio deteſta
tione/ ſicut peccatum Sodomi
ticum. Tertio/ cauſalitate/ et
ſic peccatum Luciferi (quod
fuit cauſa alijs malis ãgelis)
eſt grauiſſimũ. Quarto/ corru-
ptione/ ⁊ ſic peccatũ Ade/ qḋ
infecit radicaliter totam natu
ram humanam/ dicitur maxi-
mum. Quinto/ inſeparabilita-
te/ ⁊ ſic peccatum carnis dici-
tur maximum. Sexto/ pericu-
lo: et ſic peccatum ignorantie
dicitur maximũ. Septimo/ ir-
remiſſibilitate: ⁊ ſic peccatum
in ſpiritum ſanctũ dicitur ma-
ximum.

¶ Nonum dubium: Utrũ Aa-
ron dicẽs fratri ſuo Moyſi de
idolo/ Proieci (inquit) illũ in
ignem: et egreſſus eſt hic vitu-
lus/

lus/ fuerit mentitus? Reſpon-
det ad hoc Auguſt. in queſtio
nibus ſuper Exodum/ ꝙ non:
Hoc autem ſic probat. Si Aa-
ron fuiſſet mẽtitꝰ: hoc non po
tuiſſet latere ipſum Moyſen/
q̄ erat plenꝰ ſpiritu ſancto/ et
cui dominus loquebatur. Qui
tamen eũ de mẽdacio non re-
darguit: quod non neglexiſſet
facere/ ſi mentitus fuiſſet. Non
eſt ergo mentitus/ quia nõ di-
xit ſe nõ feciſſe idolum: ſed (vt
dicit Auguſtinus) compẽdio-
ſe locutus eſt/ dicens: Egreſ-
ſus eſt hic vitulus ⁊c̄. ſecundũ
opinionem dicentium ipſum
Aaron vitulum opere ſuo for-
maſſe. Et eſt hic notandũ/ ſe-
cundũ de Pal. ꝙ Aaron non
excuſat ſe a tanto/ ſed a toto:
ſcilicet quantum ad hoc ꝙ nõ
induxerat populum ad adorã-
dũ vitulũ/ vt videbat Moyſes
p̄ma facie ſibi iponere/ dicẽs:
vt induceres ſup eum pecca-
tum maximũ. Sed magis fuit
inductus perſuaſione populi/
pariter et timore. Quinimmo
etiam voluit populum retra-
here iocalium ſuorum poſtu-
latione.

¶ Decimum dubium mouetur
propter illud verbũ: Uides er
go Moyſes/ ꝙ populus eſſet
nudatꝰ. Queritur ergo de qua
nudatione loquitur litera? Pe
trus Comeſtor hoc exponit
quatuor modis. Primo quidẽ
de ornamentis corporalibus/
quibus fabricatum fuerat ido
lum: et hanc expoſitionem te-
net glo. Secundo vero ſpiri-
tualiter de denudatione auxi-
lij dei/ quam quidem denuda-
tionem incurrerat ob demeri-
tum idololatrie ſue. Tertio au
tem denudatus: id eſt/ manife-
ſtatus. Nam vt dicit gloſa or-
dinaria/ malam volũtatẽ ido-
lolatrandi (quam prius popu-
lus longo tempore habuerat)
ſed latẽtem: tũc in effectu oſtẽ
derat. Rurſum ⁊ quarto nuda-
tus: id eſt/ iudicio ſenſibili oſtẽ
ſus. Forte enim vidit ſibi indi-
catos a deo ſceleris authores
per puluerem bibitum/ qui in
barbis eorum miraculoſe ap-
paruit. Hec Petrus: Alij autẽ
aliter exponunt/ priorem nudi
tatem videlicet ad nuditatem
corporis referentes: vt ſcilicet
eſſent promptiores ad chori-
zandũ ⁊ ludendũ coram ido-
lo. Spoliauerat enim eos Aa-
ron occaſionaliter/ propter
ignominiam ſordis: id eſt/ fa-
bricationis idoli/ quod nomi-
ne ſordis ⁊ ignominie appella-
tur in ſcriptura veteris teſta-
menti. Q᷑ ſi obijciatur in con-
trarium per textum ſequentẽ:
et inter hoſtes nudum conſti-
tuerat: maxime cum nuditas
veſtium inter hoſtes diſtantes
non vergat in periculum. Ad
hoc dicendum/ ꝙ etſi tunc nõ
eſſent corporaliter inter ho-
ſtes: et per conſequens neque
in periculo: quantum tamen
in eis erat per talem ſpolia-
tionem ſubijciebantur tali pe
riculo. Uel quia forte poterãt
ex improuiſo ſuper eos venire
hoſtes/ ſicut communiter fit in
bello. Uel dic/ ꝙ per hoſtes in-
telliguntur leuite qui erant
inter eos corporali preſentia:
qui etiam eos ſtatim ad prece-
ptum Moyſi trucidauerunt.
Et ſic patet de predicta nuda-
tione

tione quid ſit dicendum.
¶ Undecimum dubium moue-
tur propter illud verbum: Et
ſtans ſupple Moyſes in porta
caſtrorum. Queritur ergo de
qua porta loquitur hic litera.
Nūquid erat tantum vna por-
ta in caſtris Hebreorum? Di-
cēdum ꝙ a parte rei erant plu-
res/ ſed vna erat principalis q̄
reſpiciebat verſus mōtem Si-
nay / per quam exierat Moy-
ſes/ quādo illuc aſcenderat: et
per quā rediit. Vel dici/ ꝙ ibi
ponitur ſingularis pro plura-
li/ vt aliquādo fit in ſacra ſcri-
ptura: vt ſupra dictum eſt: et
datum exemplum de illo ver-
bo quod habetur ſupra. viij.
venit muſca grauiſſima in do-
mo Pharaonis: ⁊ ſeruorū eiꝰ:
⁊ in omnem terram Egypti.
¶ Duodecimum dubium mo-
uetur propter illud verbū ſe-
quens/ occidat vnuſquiſq; fra-
trem ſuum ⁊c. Queritur ergo
vtrum aliqui de filijs Leui fue-
rint culpabiles in fabricatio-
ne vituli? Videtur ꝙ ſic/ quia
iubet Moyſes illis leuitis/ q̄
ad hoc nō dederāt operā vt i̅-
terficiāt fr̄es ſuos. Hoc aūt nō
p̄cepit niſi d̄ illis q̄ ad hoc de-
derāt operā efficacē. Igit̄. Ad
hoc ē duplex opinio. Prima ē
Ra. Sa. dicētis/ ꝙ nullꝰ de fi-
lijs Leui fuit culpabilis i̅ pre-
dicto ope. Et hec opinio vide-
tur eſſe multum conformis li-
tere: que dicit ꝙ cum Moyſes
dixiſſet/ Si q̄s eſt domini iun-
gatur mihi: ſtatim congregati
ſunt ad eum omnes filij Leui.
Qui autem omnes dicit/ nemi-
nem excludit. Ergo nullꝰ fuit
ſimpliciter de filijs Leui qui
non eſſet pro parte domini/ et
qui nō iungeretur ipſi Moyſi
in perſecutione aliorum. Hoc
etiam videtur atteſtari ſancti-
tati eorum/ qꝛ tribꝰ Leui erat
conſecrata domino: tū ad lau-
dandum eū: iuxta illud Pſal.
Domus Leui benedicite dn̄o.
.ſ. eū laudando pre ceteris tri-
bubus et hoc ex impoſito offi-
cio: tum quia vt dicitur Joſue
decimotertio tribui Leui non
dedit dn̄s poſſeſſionē: ſed ali-
quid melius ⁊ preſtantius: ſci-
licet ſacrificia: vt ibi ſubditur
Sup quo dicit gl. ordi. Leui-
tis autem neq; Moyſes dedit
hereditatem/ neq; Joſue: quia
ipſe deus ē hereditas eorum:
tum ad portādū arcam/ iuxta
illud Deuterono. x. Separaui
(inquit dominus) tribū Leui:
vt portaret arcam federis do-
mini/ et ſtaret coram eo in mi-
niſterio: ac benediceret in no-
mine illius vſq; in preſentem
diem. Unde. j. Paral. xv. dicit̄:
illicitum eſt/ vt a quocūq; por-
tetur arca domini niſi a Leui-
tis. Item ſequenti capitulo ſic
dicitur: Conſtituit Dauid co-
ram arca domini de Leuitis/
qui miniſtrarent et recordarē-
tur opera eius: et glorificarēt/
atq; laudarent dominum deū
Iſrael. Ex quo ergo tribꝰ Le-
ui erat a deo taliter ⁊ tam mul-
tipliciter ſanctificata: non mi-
rū ſi iunxit ſe cū Moyſe: ⁊ ex
zelo ſancto pſecuta fuerit ido-
lolatras qui erant de alijs tri-
bubus. Secūda eſt opinio ma-
giſtri Nicolai de Lyra/ dicen-
tis oppoſitum. ſ. ꝙ fuerūt mul-
ti de tribu Leui qui fuerūt cul-
pabiles in fabricatione ⁊ ado-
ratione vituli conflatilis. Hoc
aūt probat p̄mo quidē de ipſo
Aaron
Aaron q̄ erat de p̄dicta tribu:
vt patet ſupra. ij. cap. Quinim-
mo erat principalis in ſua tri-
bu/ poſt fratrem ſuū Moyſen:
qui tamen non fuit immunis a
culpa/ vt viſum eſt. Secundo
probat hoc idem per literam
p̄ſentis clauſule/ q̄ dicit Moy-
ſen precepiſſe vt vnuſquiſque
occideret fratrem ſuum. Item
poſt pauca dicit Moyſes: Cō-
ſecraſtis manus veſtras hodie
dn̄o: vnuſquiſq; in filio ſuo/ ⁊ i̅
fratre ſuo. Ex his igitur dictis
concludit idem de Lyra/ ꝙ a-
liqui de leuitis fuerūt interfe-
cti tūc/ ſicut tranſgreſſores in
peccato vituli. Sed ſuſtinen-
do opinionē Ra. Sa. (que vi-
detur mihi veriſimilior) reſpō-
dendū eſt ad obiecta de Lyra.
Ad primū quidem dicendum/
ꝙ eſt vnū ſpeciale de Aaron.
Hūc enim nō poſſumus nega-
re nō habuiſſe peccatum: ma-
xime cū dixerit ei frater ſuus
Moyſes/ poſtq; deſcendit de
monte. Quid (inquit) fecit tibi
hic populus/ vt induceres ſup
eū peccatum maximum? Cum
ergo dicit litera preſens/ ꝙ cō-
gregati ſunt ad Moyſen/ dicē-
tem: Si quis eſt domini/ iūgat̄
mihi: omnes filij Leui: ly om-
nes facit quaſi diſtributionē
accommodā: ita vt diſtribuat
pro omnibus alijs ab Aaron/
quē litera ſeparat ab eis/ vt di-
ctū eſt: ⁊ hoc per culpā. Ad ſe-
cūdū dicēdū/ ꝙ per fratres in
ꝓpoſito nō itelligunt̄ fratres
vterini: vt dictū eſt in expoſi-
tiōe litere: ſed fratres religiōe
ſiue cultu/ qꝛ ⁊ alij Hebrei an̄
adorationē vituli adorabant
vnū verū deū/ quē etiā adora-
bāt leuite. Erāt ergo eodē mo-
do tūc fratres/ ſicut oēs Chri-
ſtiani dicūtur fratres. ſ. frater-
nitate ḡnalr̄ dicta. Vel dici/ ꝙ
ꝯformiter ad Ra. Sa. ꝙ frater
hic accipit tm̄ ex pte matris.
Nā mortuo marito leuita vxor
eiꝰ poterat contrahere cū viro
alteriꝰ tribꝰ: ⁊ filiꝰ īde natꝰ nō
erat leuita/ qꝛ denoīatio tribꝰ
accipit̄ ex parte p̄ris: ⁊ tn̄ erat
frater leuite. ſ. filij prioris viri.
¶ Decimūtertiū dubiū orit̄ p̄-
pter illd̄ v̄bū Moyſi ad leuitas
poſt p̄dictā ſtragē. Hodie (idē)
ꝯſecraſtꝭ manꝰ v̄ras ī occiſiōe
filiorꝰ v̄rorꝰ. Utrūq; eīn dicit: ⁊
fratrū/ ⁊ filiorū. Ex hoc ḡ v̄bo ſ
filiorꝰ v̄rorū: videt̄ manifeſte
ſeq̄ ꝙ aliq̄ de leuitꝭ occiſi ſūt.
Rn̄det ad hoc dn̄s Petrus de
Pal. ꝙ ſcd̄m q̄ſdā iſta v̄ba di-
rigebāt̄ ad q̄ſdā Egyptios/ q̄ ī
aſcēſu d̄ Egypto ſe immiſcuerāt
cū leuitꝭ/ videtes eorꝰ religio-
ſitatem. Qui zelo bono ducti
occiderunt filios ſuos. Sicut
Saul zelo iuſtitie ductus vo-
luit interficere proprium filiū
Jonathan eo ꝙ guſtaſſet mo-
dicū mellis ante ſolis occaſum
contra edictum ſuum. j. Regū
decimoquarto. Et per idem
etiā poteſt dici de eo qd̄ dictū
eſt de fratribus. Et hunc mo-
dum dicēdi dicit ipſe de Pal.
ſatis probabilē. Vel poteſt di-
ci/ ꝙ filius accipit̄ hic nō pro-
prie pro eo qui egredit̄ de vte-
ro patris: ſed large ſcilicet pro
filio/ adoptiōe. Probabile eīn
eſt ꝙ leuite habebant multos
tales filios: q̄ a parte rei erant
de alijs tribubus. Et qꝛ multi
tales ſecuti ſunt ſuos parētes
naturales in adoratiōe vituli:

ideo a leuitis / etiā qui erāt pa-
tres eorū adoptiui / interfecti
ſunt. Eos autē ab alijs diſcre=
uerunt per ſignū aureum / qđ
apparebat in barbis eorū / qui
predictum vitulum adorarue=
rant / modo prius dicto. Poteſt
etiā ⁊ tertio dici / ꝙ per filios
in propoſito intelliguntur ne=
potes hominis leuite / qui erāt
filij filie ſue / coniuncte viro al=
terius tribus: ⁊ ſic a parte rei ta
les filij non erant leuite. Ecce
igitur quid in propoſito intel=
ligitur ꝑ filios leuitarū / quos
ipſi leuite occiderunt.

¶ Decimumquartū dubium:
Utrū mulieres fuerint immu=
nes ab adoratione vituli con=
flatilis: ⁊ ſimiliter a choreis ⁊
ludis celebratis corā dicto vi=
tulo? Uidetur ꝙ ſic: quia de eis
ſcriptura non loquitur / ſed tā=
tum de viris / ⁊ tamen veriſimi
le eſt / ꝙ de ipſis nō tacuiſſet /
ſi in hoc facto culpam habuiſ=
ſent. Dicendū probabiliter / ꝙ
cum viris multe femine ſe im=
miſcuerunt. Sunt enim femine
plerun͛ promptiores ad ſup=
ſtitiones ⁊ vanitates ſeculi / ꝗ͂
viri: propter cōditionē ſexus /
⁊ debilitatē cerebri. Unū ⁊ faci
lius decipiūtur ꝗ͂ viri. Qđ aūt
ſcriptura de ipſis hic non lo=
quatur: ideo fit / quia maſculi=
num genus cōcipit femininū:
preſertim vbi nulla fit exclu=
ſio / nec explicita / nec implici=
ta. Unde etiam conſequenter
dicendum eſt / ꝙ omnes tales
participātes cum viris in cul=
pa / etiam participes fuerūt in
pena. Leuite enim hincinde
diſcurrērēs nulli ſerui peper=
cerunt / quem culpabilem in=

dicio certo cognouerunt. Et
quamuis mulieres ſint imber=
bes: ⁊ per conſequens ille que
in hoc facto culpabiles fuerūt
non potuerint ab alijs diſcer=
ni per auream barbā: potuit ta
men ſignum quod apparebat
viris in barba / etiam apparere
illis in palpebris / aut alio mo=
do deo poſſibili / quamuis de
hoc non loquatur ſcriptura.

¶ Decimumquintum dubium
verſatur circa numerū eorum
qui tunc a Leuitis occiſi ſunt.
Notandū ergo: ꝙ magiſter hi=
ſtoriarum ponit duplicem nume=
rum / minorem ſcꝫ et maiorem /
ſecundū aliam / et aliā opinio=
nem. Dixit ergo / ꝙ ſecundum
vnā tranſlationem non fuerūt
niſi tria milia. Secundū autē
aliam / fuerunt. xxiij. milia. Et
hec tranſlatio cōmuniter tene
tur. At vero pro concordia ha
rum tranſlationū / poſſumus in
primis dicere / ꝙ hec varietas
proceſſit forte ex vitio ſcriptu=
rarum / ſicut communiter acci=
dit tam in litera manu ſcripta /
ꝗ͂ in arte impreſſoria. Secūdo
poſſumus dicere / ꝙ in primo
numero tantū cōputantur illi
qui fuerūt principales in trāſ=
greſſione ⁊ primi / ⁊ qui poſtea
alios ad hoc idem induxerūt.
Tandē autē tot fuerunt / ꝙ oc=
ciſa ſunt. xxiij. milia.

¶ Moraliter ⁊ primo / per hoc
ꝙ dñs voluit dare tabulas ex
vtra͛ parte ſcriptas / datur in=
telligi / ꝙ dñs hoc ideo fecit in
ſignū / ꝙ omnibus ſufficienter
dedit intelligentiā mādatorū
ſuorū: ita vt nemo ſit / ꝗ ſuper
hoc poſſit pretendere ignorā=
tiam. Nec ſatis eſt vt ſciantur
ſpecula=

tiue: q2 ⁊ demōes opti=
me ea ſciunt: ſed etiam requi=
ritur vt opere et facto practi=
centur: quia ſeruus ſciens vo=
luntatem domini ſui / ⁊ non fa=
ciens / plagis vapulabit mul=
tis: vt dicitur Luce. xij. Debēt
ita͛ fieri et obſeruari / tam in
proſperis / ꝗ͂ in aduerſis. Et
iſtud deſignatur per hoc ꝙ ſcri
pta erant ex vtra͛ parte ta=
bularum. Nam pars dextra ſi=
gnificat proſpera. Pars vero
ſiniſtra / ſignificat aduerſa. De
bent ergo omni tēpore obſer=
uari / ⁊ opere adimpleri. Quod
deni͛ ſignificatur per hoc / ꝙ
Moyſes deſcendens de mōte
portabat tabulas teſtimonij in
manu ſua. Quid enī per manū /
niſi opus bonum deſignatur?

¶ Moraliter ⁊ ſecundo / ꝑ hoc
ꝙ Moyſes tantā vltionē fecit
de idolatris zelo dei ſuccen=
ſus / ꝙ non pepercit / ne͛ ma=
gnis ne͛ paruis / ne͛ propin=
quis / ne͛ extraneis: datur in=
telligi / ꝙ vbi de fide agitur / ne
mini eſt parcendū; ſed pro fide
cōſtanter zelare / ⁊ pro iuſtitia
dimicare: iuxta illđ Eccli. iiij.
Pro iuſtitia agonizare ꝓ ani=
ma tua / ⁊ vſ͛ ad mortē certa
pro iuſtitia. Sic enim fecerunt
ſancti dei martyres. Propter
quod modo coronantur / ⁊ ac=
cipiunt palmam in celis. Sed
prohdolor zelus domini olim
comedit tam Moyſen / ꝗ͂ reli=
quos qui erant de parte domi=
ni: q2 non inuenitur amplius ꝗ
ſe opponat murū ꝓ domo do=
mini. Unde dñs prelatis ⁊ pre
dicatoribus improperat Ezech.
xiij. dicens: Non aſcendiſtis ex
aduerſo / ne͛ oppoſuiſtis mu=

rum pro domo Iſrael: vt ſtare=
tis in prelio in die domini. i. in
afflictione et tribulatione in=
flicta a domino. Que bene di=
citur dies: quia cum patienter
toleratur / tunc illuminat inte
riorem hominē / ſecundū quod
ſcriptū eſt Hiere. vj. Per omne
flagellū erudieris Hieruſalē.
⁊ cetera.

¶ Moraliter ⁊ tertio / ꝑ Moy=
ſen ⁊ Leuitas / qui ſe coniunxe
runt illi in puniendis idola=
tris / intelliguntur boni prelati
⁊ rectores reipublice / quibus
ſe coniungunt quotquot ſunt
de ſorte dñi / ſiue in puniendis
malis / ſiue in cōſilijs dandis /
ſiue in exequendis mandatis.
Qui aūt aliter faciunt / oſten=
dunt facto ⁊ opere / ꝙ non ſunt
de parte dñi. Poſſumus etiam
iſtud exponere de illis militi=
bus cruce ſignatis / ꝗ quondā
dicebantur milites Rhodien=
ſes / qui faciunt votum de ex=
ponenda vita corporali ꝓ de=
fenſione fidei pro tempore et
loco. Hi enim habent Moy=
ſen: id eſt / vnum ſuperiorem ſu
pra ſe / quem vocant magnum
magiſtrum: qui pro tēpore di=
cit illis: Si quis eſt domini: id
eſt aſſumptus ad hāc militiā /
iungatur mihi. Quo audito cō
gregantur ad eum omnes filij
Leui: id eſt / omnes milites illius
profeſſionis: quia ad hoc obli=
gantur ꝑ votū obedientie qđ
ſuꝑ hoc profitendo emittunt.
Quibus in vnū cōgregatis / di=
cit idem magiſter: Parate vos
ad bellū / ⁊ ponat vnuſquiſ͛
gladiū ſuꝑ femur ſuū / ⁊ ite ad
talem vel talē plagā cōtra ho=
ſtes fidei Chriſtiane / ⁊ occidat
vnuſquiſ͛

vnuſquiſq; fratrē ſuū, fratrem (inq̄) conditione nature, non profeſſionis Chriſtiane ſimilitudine. Ecce q̄ ſanctū eſt dictū bellū ex parte Leuitarū. i. p̄dictorū militū: ita vt qui ſuccumbunt ex eis in dicto bello, dūmodo ſint cōtriti ⁊ cōfeſſi, habeant plenariā remiſſionē a culpa, ſcʒ ⁊ pena, ſicut ⁊ ſancti martyres: ⁊ hoc ex ſpeciali indulto apoſtolico.

¶ Moraliter et quarto: iuxta illud verbū Moyſi ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, vt induceres ſup eū peccatū maximū? ſcʒ idololatrie. Notādū, q̄ ꝑ hoc inſinuat̄ q̄ peccatum ſubditoꝝ imputat̄ p̄latoꝝ eorū: ⁊ maxime ſi negligit eos corrigere. Et de hoc habet̄ hiſtoria ſiue exēplum. j. Reg. ij. de Hely ſacerdote, q̄ morte punitus eſt, eo q̄ nō correxit filios ſuos vt debuit. Ipſi igit̄ p̄lati corā deo habebunt reſpondere de pctō ꝓprio, ⁊ de pctō alieno, ⁊ ſimilit̄ rectores populi. Propter qđ Dauid rex orabat dnʒ dicēs: Ab alienis parce ſeruo tuo. Nā vt dicit Augu. ad fratres in eremo, ſer. xxxix. q̄ intitulat̄ de vita ſolitaria: Nō debet ſufficere p̄lato ſeipſum immaculatū cuſtodire, ſed expedit vt bonos faciat (q̄rū in ſe eſt) ſubditos vita et exēplo relucere. Atq̄ ꝑ contrariū mala vita ſubditorū, redūdat in caput p̄latorū. Vñ Bernar. ad Eugeniū lib. iij. Inferiorū (inq̄t) culpe ad nullos magis referende ſunt, q̄ ad deſides negligenteſq; rectores. Hec ille.

¶ Moraliter et quinto: iuxta illam reſponſionem Aaron ad Moyſen: Ne idignet̄ dñs meus. Notādū, q̄ Aaron q̄uis ſummus ſacerdos exiſteret, per hoc tamē, q̄ intantū ſe humiliauit vt ipſum Moyſen dñm ſuū vocauerit: dedit exēplum ſubditis ad ſuperiores ſuos humiliter ſe habere, ⁊ hoc tam verbo q̄ facto. Nouerat enī optime ipſe Aaron dictū Moyſen in ducē populi ſolū electū a deo fuiſſe, ⁊ ſe ſolū eius coadiutorem: vt patuit in p̄ncipio huius libri. Nouerat etiā dñm ſolum Moyſen vocaſſe ad ſummitatem montis Sinay, ⁊ ſibi ſoli p̄cepta legis dediſſe, locutūq; fuiſſe ad eū ore ad os, ſicut ſolet loqui amicus cū amico: que omnia nō ſentiēs in ſeipſo Aaron, vna cū antiquitate dierū, dñm ſuum eum hic vocat. Et quamuis in dignitate ſacerdotali eo ſuperior fuerit, non tamen ipſe Moyſes omnino ſacerdotio caruit: iuxta illđ pſalmiſt. Moyſes et Aaron in ſacerdotibus eius. Vterq; ergo ſacerdos fuit, ſed differenter. Ille ordinis dignitate, iſte officij diligenti executione. Officium enim ſacerdotis eſt orare pro populo. Et quis melius orauit inter ſacerdotes pro populo ſuo, q̄ ipſe Moyſes: ita vt diceret ad dominum, aut dimitte eis hanc noxam: id eſt, culpam quam habuerunt in adoratione vituli: aut ſi nō facis, dele me de libro tuo quē ſcripſiſti: vt dicetur in ſequenti clauſula. Non mirum ergo ſi Aaron fratrem ſuum Moyſen dominum ſuum vocat. Diſcant ergo inferiores honorare ſuperiores: vt iubet nedum

ſcriptura,

ſcriptura, verumetiam naturalis equitas. Nā Ethnici ⁊ publicani ita faciunt.

¶ Moraliter et ſexto: iuxta illud: Sparſit Moyſes vitulum in aquam, et dedit ex eo potū filijs Iſrael: ex quo potu, ſupple barbe eorum, qui dictum vitulum adorauerāt quaſi auree apparebant: per hoc oſtendit, q̄ etſi peccata aliqua ad tempus lateant, tandem tamē manifeſtantur cum ſuis actoribus, dicente domino Luce xij. Nihil opertū eſt, qđ nō reueletur, neq; abſconditum qđ non ſciatur. Quoniam que in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur: ⁊ quod in aure locuti eſtis in cubiculis, predicabit̄ in tectis. Inter eñ omnia peccata que homines cupiunt magis latere, et de quibus magis erubeſcunt cum ſciuntur, eſt peccatum carnis, etiam in quacunq; ſpecie fiat: ⁊ tamen frequenter venit ad lucem: ita vt dicat Apoſto. Gala. v. Manifeſta ſunt opera carnis. Hoc autem ad oculum videmus de aliquibus quos noſtri Galli ⁊ omnes citramontani Neapolitanos vocant, qui plerunq; in pulchriori parte ſui corporis, ⁊ in apparentiori, videlicet in facie produntur: ⁊ hoc in teſtimonium ſue turpitudinis preterite. Ecce barba aurea relicta ex potu aque ⁊c̄.

¶ Moraliter et ſeptimo, per Moyſen qui iubet vitulum aureum in puluerem redigi, ⁊ populum ex aqua bibere: in quā proiectus eſt dictus vitulus. i. pulueres illius immiſſi in aquā: intelligitur bonus ⁊ diſcretus confeſſor, qui peccatores qui peccando fabricauerunt vitulum aureū, debet inducere vt ipſum cōburant in fornacē ardentis cōtritionis, etiā vſque quo ipſum peccatū in puluerē conterat̄ per illius deſtructionem: inſuper debet populū ad aquā. i. ad potum lachrymaꝝ (quātū in eo eſt) inuitare, ⁊ ſic facere, q̄ in barbis eorum. i. in exteriori apparētia poſſit peccatū eorū apparere, videlicet ꝑ penitentiā aut ſatiſfactionē. Debet etiā talis confeſſor ⁊ p̄ſertim ſi fuerit ſuperior, leuitas vocare i adiutoriū. i. alios ſacerdotes in ſubſidiū vocare, q̄ fratres ſuos Chriſtianos, q̄ reliquerūt in lege dñi, debent gladio diuini v̄bi, q̄ eſt penetrabilior omni gladio ancipiti, ꝑcutere, ⁊ carnē. i. carnalitatē in eis occidere: vt poſſint ſpiritum ſuſcitare. Tales etiā leuite. i. p̄dicatores nulli omnino debent parcere, nec fratrē aut amicū palpare, ſed oēs in quibus ſignū peccati viderint, debent arguere vel punire, ſiue ꝑ ſe, ſiue ꝑ aliū, cui incūbit punitionē facere. Vnde Ezechi. ix. dicitur: Tranſite per ciuitatē ſequētes eū, ⁊ percutite. Non parcat oculus veſter, neq; miſereamini. Senē, adoleſcentē, ⁊ v̄ginē, paruulū, ⁊ mulieres interficite: ſcʒ gladio predicto diuini verbi, ⁊ ſimiliter in eos q̄ mali ſunt.

¶ Vel dic et octauo, ⁊ cōformiter ad fratrē Petrū Berchorien. q̄ aqua ſignificat mundi ſcientias, que ſcʒ puluerē vituli. i. auaritiā ⁊ elationē ſuperbie ſecum portant. Nam pul-

uis

alis/ auaritiam: vitulus vero/ ſuperbiam ſignificat. Illi ergo q̄ talibus aq̄s/ id eſt mundi ſciētijs inebriantur/ ſtatim eorum barba/ id eſt/ eorum prudentia ſigno ſuperbie cōſignatur: quapropter a fratribus ſuis/ id eſt/ ab angelis in iudicio finaliter occidentur.

¶ Moraliter ⁊ .ix. Populꝰ quē Moyſes vidit ꝙ nudatꝰ eſſet/ (ſpoliauerat enim eum Aaron propter ignominiam ſordis/ et inter hoſtes nudum conſtituerat) recte quemlibet peccatorē ſignificat. Spoliat enim eum ⁊ pauperem facit ipſum peccatū: iuxta id quod ſcriptū eſt Prouerb. xiiij. Miſeros facit populos peccatum. Unde in figura huius dicitur Luce. xv. de filio prodigo/ ꝙ diſſipauit omnem ſubſtantiam ſuā/ viuendo luxurioſe. Item alia figura Luc. x. habetur de homine deſcendēte de Hieruſalem in Hierico. i. cadente de gratia in culpam: q̄ incidit in latrones/ id eſt/ inter demones/ qui ſpoliauerunt eum: vel inter varia peccata/ q̄ ſpoliant hominē gratia/ virtutibus atq̧ meritis omnibꝰ: iuxta illud Threñ. i. Manū ſuā miſit hoſtis ad oīa deſiderabilia eius. Sicq̧ conſequenter ipſum hominem conſtituūt nudum inter hoſtes. i. demones. Quam quidem nuditatem pauci attendunt. Apoca. iij. Dicis diues ſum/ ⁊ locupletatꝰ/ ⁊ nullius egeo: ⁊ neſcis q2 tu es miſer/ ⁊ miſerabilis/ ⁊ paup ⁊ cecus et nudus. Sed quid eſt ꝙ Moyſes vocatis ad ſe illis qui de parte domini erant/ ſcʒ Leuitis/ ꝓſecutus eſt idololatras illos: niſi ꝙ dominus venturus ad iudicium/ armabit omnem creaturam in vltionē inimicorum ſuorum. Sapieñ. v. Sed q2 iam intramus ſenſum allegoricum/ ideo hic nos iubet plaro quieſcere. Poſſumus tamen hoc in ſenſu morali exponere de pugna quam faciūt iuſti cōtra peccata/ qui gratia dei preualent/ ſed nō ſemꝑ: quod dico propter illos qui ſuccumbunt tētationibus. Tunc etiā vnuſquiſq̧ occidit fratrem ſuum: filium/ amicum/ ac ꝓximū/ quādo occidit in eo gladio charitatiue correctiōis peccatū qḋ in eo viuebat. Et tunc de talibus poteſt dici id quod ſequit̄ in fine huiꝰ clauſule: Conſecraſtis linguas veſtras hodie domino: vnuſq̄ſq̧ in filio et in fratre ſuo: vt detur vobis benedictio/ videlicet gratie in preſenti ⁊ tandem glorie in futuro.

¶ Moraliter ⁊ .x. Notādum ꝙ iſtud vltimum verbum: Conſecraſtis manꝰ veſtras hodie domino/ vnuſquiſq̧ in filio ⁊c. poteſt optime exponi de illis q̄ tēpore egeſtatis ⁊ cariſtie vrgentis porrigūt manus adiutrices pauperibꝰ: vt de vnoquoq̧ tali poſſit dici illud Prouerbioꝝ. xxxj. Manum ſuam aperuit inopi. Et q̄uis bonum ſit in tali caſu omnibꝰ egenis benefacere qui poteſt/ in hoc tamen (ceteris paribꝰ) ſunt preferēdi cōſanguinei ⁊ affines: quia teſte Apoſt. i. Timoth. v. Si q̄s ſuorū (⁊ maxime domeſticorū) curam non habet: fidē negauit/ ⁊ eſt infideli deterior: quia talis benefacit ſuis amicis in neceſſitate conſtitutis. Unde Chri-

ſtus

ſtus Matt. v. Si diligitis eos qui vos diligūt/ quam mercedem habebitis? nonne ⁊ publicani hoc faciunt? Item. i. Ioā. iij. Qui habuerit ſubſtantiā huius mundi/ ⁊ viderit fratrē ſuū neceſſitatem habere/ ⁊ clauſerit viſcera ſua ab eo/ quomodo charitas dei manet in illo? Deinde idem Ioānes concludit/ dicens: Filioli mei non diligamus verbo/ neq̧ ligua: ſupple/ tm̄: ſed opere ⁊ veritate. Ecce quomodo diuites huius mundi debent pre ceteris tempore ⁊ loco conſecrare manus ſuas domino.

¶ Allegorice ⁊ ꝑmo. Moyſes proijciēs tabulas ad radicem montis/ ⁊ eas ibi confringens/ deſignauit ceſſationem legalium in aduētu Chriſti. In cuius etiam rei ſignū cum idem Chriſtus pēderet in cruce/ ait: Conſummatū eſt. ſupple vetus teſtamentū/ quantum ad hmōi legalia/ que non erāt niſi figure myſteriorum noui teſtamenti. Q2 autem poſtea iterū Moyſes aſcendit in montem/ et alias tabulas ſimiles prioribus accepit a dño/ deſignat nouū teſtamētum datū nobis a vero Moyſe Chriſto/ qḋ ſimile fuit priori teſtamēto/ ſicut in eo implicite contentum/ ⁊ ſicut veritas ſimilis eſt figure. Ecce rota in medio rote/ ſicut oſtēſum eſt Ezechielis eiuſdem cap. i.

¶ Allegorice ⁊ ſecūdo: Uitulus aureus/ ⁊ quem multū venerabantur Hebrei/ deſignat ſacerdotiū legale: de quo multum gloriabant̄ dicti Hebrei. Per combuſtionem autē illius ⁊ contritionem vſq̧ ad puluerem/ deſignatur ceſſatio illius in aduentu Chriſti/ qui verꝰ ſacerdos fuit ſ̄m ordinem Melchiſedech: id eſt ſ̄m ꝙ fuit ꝑfiguratū in ſacerdotio Melchiſedech. Nā ſicut ille obtulit panem ⁊ vinum Abrahe reuertēti a cede quatuor regum: vt habetur Gen. xiiij. ita ⁊ Chriſtus poſtq̄ lōgo tempore preliatus eſt cōtra diabolum/ tandē obtulit deo patri ꝓ ſalute totius mūdi corpus ſuum ⁊ ſanguinē ī ara crucis. Sic ergo hodie nihil remanet ī eccleſia Chriſti/ neq̧ ſimiliter in ſynagoga Iudeorū (cū mortua ſit de predicto vitulo). i. de legali ſacerdotio/ neq̧ de oblationibus legalibus: q2 omnia illa cōſummata ſunt in aduentu Chriſti/ qui fuit vitulus ille ſaginatus quē deus pater/ qui nō pepercit filio ſuo/ ſed pro nobis tradidit illū: vt dicitur Rom. viij. fecit occidi in aduentu gentiliū ad fidem Luc. xv.

¶ Allegorice ⁊ tertio/ per hoc ꝙ Moyſes vitulū contritum ſparſit in aquā/ deſignat̄ virtꝰ ⁊ efficacia baptiſmi: que tanta eſt: vt in eo ſpargi poſſint oīa peccata/ quantū ad culpā: ſimiliter ⁊ pulueres. i. pene in foro dei debite pro illis. Secus aūt de penis ciuilibus/ ſiue in foro exteriori ⁊ humano debitis/ a quibus baptiſmꝰ non abſoluit reum. Uel dic/ ꝙ per pulueres intelligunt̄ minuta peccata. i. venialia/ que reſpectu mortaliū nō ſunt niſi pulueres. Sed ⁊ illa mittenda ſunt ⁊ proijciēda ſunt in aquā baptiſmi: non quidē per reiterationē ipſiꝰ ſacramenti: ſed per ſuſceptionē

filius

illius quo ad illum qui nondū
baptizatus fuit. Et de hoc figu-
ram habemus ſupra. xv. ca. de
ſubmerſione Pharaonis cum
ſuo toto exercitu i mari rubro.
De hoc etiam habentur plura
capitula/de conſec. diſtin. iiij.
Similiter extra de diuortijs.
cap. gaudemus.
¶ Uel dic ꝛ quarto/ ꝙ ꝑ aquā
intelligitur humana doctrina:
quia ſicut aqua currit de loco
ad locū/et de patria in patriā:
ſic humana doctrina trāſit ab
ore doctis/ad aurem diſcipu-
li. Illi ergo bibunt de aqua in
quam ſparſi ſunt pulueres vitu
li aurei combuſti ꝛ cōtriti/ qui
tenent hereſes Luthericī/ ſiue
cuiuſcunq; alterius hereſiar-
che/etiam non obſtāte ꝙ talis
ſit ignibus traditus ꝛ cōſum-
ptus. Modus autē quo tales
diſcerni poſſunt a veris catho
licis de facili apparet in bar-
ba eoꝝ. Habent enim barbam
quaſi aureā. i. verba/quaſi mel
lea: ſed intus latet venenū mor
tiferū perfidie: quod etiam in
aperto produnt tempore ꝛ lo-
co. Et breuit (vt habet Matt.
vij.) a fructib⁹ ſuis de facili co
gnoſci poſſunt. Quos ſummo-
pere debent precauere Chriſti
fideles: prout mādat ipſe Chri
ſtus vbi. ſ. dicēs: Attendite a
falſis prophetis/qui veniūt ad
vos in veſtimētis ouiū. i. in ſpe
cie toti⁹ religioſitatis/ſancti-
tatis/ꝛ ſimplicitatis. Intrinſe
cus aūt ſunt lupi rapaces. Su
pra quo Orige. in homil. Attē
dite diligētius/obſeruate cau-
tius/vt non seducamini/ vt nō
circumueniamini/ vt non falla-
mini. Attendite ergo/ hoc eſt/
conſiderate: qꝛ non ſunt oues/
ſed lupi/ in veſtimento ouium:
quia non ſunt religioſi/ſed irre
ligioſi/in figura religioſitatis:
quia nomine ſolum ſunt Chri-
ſtiani: ſed veritate vacui/Chri-
ſtianorum perſecutores. Hec il
le. Tales ergo heretici ſunt ꝑ
Moyſen/adiūctis ſibi filijs Le-
ui/id eſt/ab eccleſie paſtorib⁹/
adiunctis ſibi bonis inquiſi-
toribus ꝛ predicatoribus/gla-
dio ſpirituali exterminādi. Et
ſimilit a regibus ꝛ principib⁹/
vna cū ſuis officiarijs gladio
tēporalis pene/ꝛ preſertim ig-
nis necandi. Tales nēpe mini-
ſtri iuſtitie/ tā eccleſiaſtici/ali⁹/
ꝙ laicales/ tam per ſe ꝙ ꝑ ſub-
ditos officiarios ſuos/ ꝛ ſignā
ter fidei inqſitores (qui ad hoc
ſpecialiter a ſede apoſtolica cō
miſſi ſunt) debent ire de porta
ad portam/tranſeūdo per me-
dium caſtrorū. i. viſitare et cir-
cuire villas ꝛ ciuitates/cetera-
q; loca in quibus intellexerint
adeſſe aliquos de ꝑdictis Lu-
theranis/ꝛ ſimilib⁹ hereticis/
aut eorū fautoribus/ ꝛ coſtru
cidare modo ꝑus expoſito: ne-
mini parcentes/ etiā necfilijs/
fratribus/aut proximis/ qui in
hac parte fuerint comperti cul
pabiles. Qꝫ ſi diligēt facerēt/
noſtra Gallia (q̄ olim monſtris
caruit. i. hereticis: teſte Hiero
nymo) nō tā miſerabiliter pol-
luta eſſet. Uideant ergo omēs
predicti qualiter reſpōdere po
terunt in diſtricto dei iudicio.
¶ Allegorice ꝛ. v. Moyſes de
ſcendens de monte cū duabus
tabulis lapideis: eſt dei filius/
deſcēdēs de dextera patris in
vterū virginis/ſiue in vallē mi
ſerie

ſerie preſentis cum duplici na-
tura/diuina ſcilicet ꝛ humana.
Per hoc autem ꝙ ipſe Moyſes
inuenit populum/idololatran-
tem/ꝛ vitulum aureum adorā-
tem/deſignatur abundātia to-
tius malitie/ regnantis in hoc
mundo/ quā inuenit Chriſtus
in terris in ſuo bñdicto deſcen
ſu de celis. Tunc enim vidit ꝙ
multa malitia hominū eſſet in
terra: ꝛ ꝙ cuncta cogitatio cor
dis intenta eſſet ad malū/ omī
tēpore. Tunc etiam vidit deus
terram eſſe corruptā. Geñ. vj.
Sed tādem in hoc venerabili
aduentu ꝛ deſcenſu predicti fi-
lij dei: vbi abundauit delictū/
ſuperabundauit ꝛ gratia: vt ha
betur Roma. v. Nam tunc ince
pit deſtrui idololatria. Unde
fertur ꝙ ipō Chriſto ingrediē-
te Egyptū/ cum illuc deferret
a pia matre/ad euitandum fu-
rorē Herodis regis/ vniuerſa
idola Egypti (vbi permaxime
colebant) corruerunt. Sic em̄
refert magiſter hiſtor. allegās
illud Eſa. xix. Aſcendet domi-
nus ſuper nubem leuē/ꝛ ingre-
dietur Egyptum: ꝛ mouebunt
ſimulachra Egypti a facie ei⁹.
Deinde ſubdit/dicēs: Tradūt/
inquit/ ꝙ ſicut i exitu filiorum
Iſrael de Egypto/non fuit do
mus Egypti in qua (deo ꝑcu-
tiente) nō iaceret mortuum pri
mogenitum: ita nec modo fuit
in Egypto templum in quo nō
corruiſſet idolum. Hec Petr⁹
Comeſt. Ecce quō noſter ſecū-
dus Moyſes/deſcēdēs de mō-
te celi per aſſumptionē noſtre
humanitatis/ deſtruxit idolo-
latras in terris.
¶ Allegorice ꝛ ſexto. Hec que
expoſita ſunt de primo Chriſti
aduentu/ poſſumus etiā recte
exponere de ſecūdo eius aduē
tu q̄ erit ad iudiciū. Nā tūc de-
ſcendet Chriſt⁹/ q̄ fuit prefigu
ratus in Moyſe/portans duas
tabulas teſtimonij. i. duas na-
turas: diuinā ſcꝫ/ ꝛ humanam:
ſcriptas digito dei/ ſupple pa-
tris: e quo habet Chriſt⁹ ꝙ ſit
deus ꝛ homo. Per clamorē au-
tem populi/ſiue illius vlulatū/
ducentis choreas corā vitulo
aureo/intelligitur vniuerſalis
diſſolutio morum/ꝛ abundan-
tia malitie/que precedet dictū
aduentū ad iudicium/ ſicut im
mediate ſupra expoſitū eſt de
primo Chriſti aduētu i carnē.
Tunc etiā per oppoſitū erit di
minutio bonoꝝ ſpiritualiū. Et
hoc eſt quod ait ipſe Chriſtus
Matt. xxiiij. dicēs/ ꝙ tūc abun
dabit iniqtas: refrigeſcet cha-
ritas multorū. Et poſt pauca/
quaſi de vitulo aureo/ ſiue de
idololatria ſpecialiter loquē-
s nit: Cū ergo videritꝭ abomina
tionē deſolationis/ q̄ dicta eſt/
id eſt/ ꝑdicta a Daniele ꝑphe-
ta/ ſtantē in loco ſācto: q̄ legit
intelligat. Ubi notandū/ cōfor
miter ad beatū Hiero. ꝙ abo-
minatio ſm veterē ſcripturam
idolū nuncupatur. In ꝑpoſito
ergo/ ꝑ abominationē idolola-
tria recte deſignat/ q̄ valde re-
floreſcet ante aduentū Chriſti
ad iudiciū. Nā Antichriſtus q̄
ꝑueniet dictū iudiciū/deſtruet
de locis ſacris imagies ſctōꝝ/
ꝛ ibi faciet poni cmagiē ſuā ab-
ominabilē/quā adorabūt ꝛ re-
uerebunt illi q̄ erūt de pte ei⁹.
Sic em̄ ꝑdixit ꝑpheta dñi Da
niel. ix. c. dicēs/ ꝙ deſtructa ci-
uitate

uſtate ⁊ tēplo/erit abominatio
deſolatiõis ī loco ſctõ. Per qđ
(vt reor) ītelligit᷑ abominādū
idolū dicti Antichriſti/ qđ po
netur in locis ſacris/vt adore-
tur: quia eleuabitur per ſuper-
biam ⁊ arrogātiā ſupra omne
quod dicit᷑ deus/ aut quod co-
litur: ita vt in tēplo dei ſedeat:
oſtendens ſe tanꝗ̄ ſit deus. ij.
Theſſ. ij. Ecce ꝗ̄ bene coherēt
verba Pauli cū prophetia Da
nielis. Propter quod ſubditur
in Daniele (q̄ legit/intelligat)
Et ꝗ̄uis Chriſtus de fine ſecu
li predixerit Joan. x. ꝙ tūc fiet
vnum ouile/⁊ vnus paſtor: ſimi
liter etiam predixit vbi ſupra/
ſcʒ Matt. xxiiij. ꝙ erit tunc tri
bulatio magna/ qualis nō fuit
ab initio mundi/vſqꝫ tūc: neqꝫ
fiet. Et niſi breuiati fuiſſent
dies illi/ non fieret ſalua oīs
caro/ ſed ꝓpter electos breuia
buntur dies illi: vnus tamē te-
xtus non cõtradicit alteri. Nō
enim vno ⁊ eodē tēpore vtrūqꝫ
fiet: ſed perſecutio Antichriſti
primum/ deinde vnitas ouilis
ſub paſtore eodē/ ſcʒ Chriſto.
Hoc etiam innuit ipſe Chriſt᷒:
vbi ſupra immediate/ cum ait:
ꝙ p̄mo erit maxima tribulatio
qualis non fuit ab initio mun-
di vſqꝫ tūc. Deinde quaſi de a-
lio tempore poſtea ſubſequēte
⁊ duraturo ſubdit: neque fiet.
Sed quid eſt ꝙ Moyſes et ve
hemēti ira proiecit tabulas la
pideas ad radicem montis Si
nay/ ⁊ ſic eas confregit/ niſi ꝙ
Chriſtus poſtqꝫ in die iudicij
deſcēderit de celo in valle Jo-
ſaphat: ibi diſceptans cum ido
lolatris/ ceteriſqꝫ peccatorib᷒/
iraſcetur vehemēter contra di
ctos peccatores. Nam tunc lo-
quetur ad eos in ira ſua/ ⁊ in fu
rore ſuo ꝯturbabit eos/ dicēs:
Eſuriui/⁊ nō dediſtis mihi mā
ducare. Sitiui/et non dediſtis
mihi bibere: ⁊ ſic conſequēter
arguēdo reprobos de eo ꝙ nō
impleuerant opera miſericor-
die erga Chriſti membra/ mul
to ergo fortius arguētur de a-
lijs operibus malis: ⁊ que ſunt
mala ex genere. Quid etiam ſi-
gnificat ꝙ Moyſes ita ardue
reprehēdit fratrem ſuū Aarõ/
quem loco ſui reliquerat vica-
rium ſuum/eo ꝙ nō impediuiſ-
ſet populum ab adoratione vi-
tuli/ quinimmo quodammodo
cõſenſiſſet/ niſi ꝙ in dicto fina-
li iudicio Chriſtus cum mira-
bili acrimonia arguet rectores
popl'i/ ⁊ quos loco ſui reliquit
in terris/ quando aſcēdit in ce
lum: dicens Petro/ pro oībus:
illđ Jo. vlti. Paſce oues meas:
paſce agnos meos. Jtē dicens
illud eiuſdem Joā. xx. Accipi-
te ſpiritum ſanctum/ quorū re-
miſeritis peccata/ remittentur
eis: ⁊ quorū retinueritis/reten
ta erunt. Arguet (inquā) predi
ctos vicarios ſi per eorum ne-
gligentiam populus ſubditus
lapſus fuerit/ ſiue in idolola-
triam/ſiue in quodcunqꝫ aliud
peccatum. Sic enim in figura
dictum eſt regi Achab/ a quo-
dam ꝓpheta/ de quodam ter-
tio: Cuſtodi virum iſtum/ qui ſi
lapſus fuerit/erit anima tua ꝓ
anima illius. O certe mirabilis
ſententia cõtra negligētes pre-
latos/ ⁊ quam valde formidare
debent: iuxta quod ſcriptū eſt/
Sapien. vj. Horrende ⁊ cito ap
parebit vobis: quoniā iudiciū
duriſ-

duriſſimum in his qui preſunt/
fiet. Deinde ſequitur: Exiguo/
id eſt/ pauperi ⁊ ſimplici/ſubdi
to/cõceditur miſericordia. Po
tentes autem potenter tormen
ta patientur. Ecce igitur ꝗ̄ du
re increpabit domin᷒ in die iu
dicij culpam malorum prelato
rum. Nec certe tūc illis ꝓderit
friuola excuſatio/ ſicut neque
Aaron profuit apud Moyſen/
inepta excuſatio. Quid inſuper
ſignificat illud extremū ſuppli
cium quod fecit Moyſes cum
adiunctione filiorū Leui/ de il
lis qui adorauerant vitulū au-
reum/ quod cognouit per bar-
bā aureā: niſi ꝙ dn̄s in ipſo iu-
dicio faciet mirabilē vindictā
ꝗdū de idololatris/ verū etiā
de ceteris peccatoribus: dicēs
eis illud Matt. xxv. Jte male-
dicti in ignem eternum. Jllos
autem diſcernet a bonis/ ꝓ cul
pam eorum: iuxta qđ ſcp̄tū eſt
Hieremi. ij. Arguet te malitia
tua. Jlli autē qui erunt coope-
ratores ipſi Chriſto/ ſicut Le-
uite Moyſi/erunt omnes illi q̄
erunt ex parte dn̄i: ⁊ ſignanter
boni āgeli: qui (vt dicit᷑ Mat.
xiij.) exibūt/⁊ ſeparabunt ma-
los de medio iuſtorum/et mit-
tent eos in caminū ignis. Ec-
ce vltimum ſupplicium/ qđ erit
mors ſecunda. A qua nos pre-
ſeruet dominus.

¶ Anagogice. Predictum bel
lum quod Moyſes vna cū Le-
uitis/ qui omnes erant de par-
te domini/ ⁊ q̄ non adorauerāt
vitulū aureū/ geſſit aduerſus
idololatras ⁊ alias nationes
populi Hebreorum: recte deſi-
gnat illud mirabile bellum qđ
geſſit fortiter, ⁊ virtuoſe Mi-
chael/ vna cum ſibi adherētib᷒
angelis bonis/ qui erant de ꝑ-
te domini/ cõtra Luciferum et
ceteros malos āgelos/ de quo
legitur Apocalyp. xij. Factum
eſt preliū magnum in celo/ Mi
chael ⁊ angeli eius preliabant᷑
cū dracone ⁊ angelis ei᷒: ⁊ dra
co pugnabat ⁊ angeli ei᷒. Sed
ſicut dn̄s pugnabat ꝓ Moyſe
⁊ Leuitis/ quia gerebant cau-
ſam eius: ita in propoſito dn̄s
exercituum pugnauit pro Mi-
chaele/ ⁊ alijs ſibi adiūctis an-
gelis bonis/ cõtra malos ange
los. Propterea ſequit᷑ ī Apoc.
⁊ nō valuerūt/ neqꝫ locus inuē
tus eſt eorum amplius in celo.
Nec mirū ſi boni angeli preua
luerunt contra malos: qꝛ ſicut
Aarõ ſpoliauerat miſeros ido
lolatras ꝓpter ignominiā ſor-
dis/ ⁊ inter hoſtes nudos con-
ſtituerat: ita etiā dn̄s de᷒ ſpo-
liauerat malignos ſpiritus/ et
nudos inter bonos angelos re
liquerat/ anteqꝫ agerent dictū
preliū: ſed quomodo hoc? Pro
fecto auferendo ab eis gratiā
⁊ charitatē/ quibus eos indue
rat cū primū conditi fuerant.
Ecce eorū nuditas. Boni aūt
angeli armati creati ſunt/ nec
poſtmodū aliquando arma ſua
proiecerunt. Non mirum ergo
ſi illi preualuerunt.

¶ Quarta clauſula.

Facto autem alte-
ro die: locutus eſt
Moyſes ad popu-
lū: Peccaſtis pec-
catum maximum.
Aſcendam ad do-
minū/ ſi quo modo quiuero eū
depre-

depꝛecari ꝑ ſcelere veſtro. Re-
uerſuſq; ad dominū ait: Obſe-
cro/peccauit populus iſte pec-
catū maximum: fecerūtq; ſibi
deos aureos. Aut dimitte eis
hāc noxā: aut ſi nō facis/dele
me de libꝛo tuo quē ſcripſiſti.
Cui rūdit dn̄s: Qui peccauerit
mihi/ delebo eū de libꝛo meo.
Tu aūt vade/ ⁊ duc poplm̄ iſtū
quo locut⁹ ſum tibi. Angelus
me⁹ p̄cedet te. Ego autē ī die
vltionis viſitabo ⁊ hoc pecca-
tū eoꝝ. Percuſſit aūt dn̄s po-
pulū pꝛo reatu vituli/ quē fece
rat Aaron.

¶ Hiſtoꝛialiter poſtq; in pꝛe-
cedēti clauſula eximi⁹ ꝓphe-
ta dn̄i Moyſes locutus eſt de
punitione peccati idololatrie
cōmiſſe circa vitulū aureum:
hic cōſequenter agit de rea-
ſcenſu ſuo in mōte Sinay: vn̄
iā deſcenderat: vt placaret dei
irā cōcitatā cōtra populū. Di-
cit ergo de ſeipſo/ q̄ſi de alio
loquēs/ Facto aūt altero die. ſ.
in craſtinū ſtragis idololatra-
rū: Locut⁹ eſt Moyſes ad po-
pulū/ tāq; paſtoꝛ ad ſubditos:
vel tanq; dux ad milites: vel
tanq; pater ad filios: peccaſtis
(inquit) peccatū maximū: ſcz
ꝑ idololatriā/ q̄ eſt grauiſſimū
peccatum: vt pꝛius pꝛobatum
eſt. Aſcendam ad dn̄m. i. ad lo
cum in quo conſueuit mihi ap
parere: Si quo modo/ due par
tes ſunt. ſ. quo ⁊ modo: id eſt/
aliquo modo/ quiuero eū de-
pꝛecari: id eſt/ depꝛecando pla
care/ pꝛo ſcelere veſtro. Eſt eīn
ſcelus/ aliquod grande pecca-
tum. Et quamuis omne moꝛta
le peccatum ſit grande: tamen
aliquod eſt grandius et gra-
uius altero. Ut autem dictum
eſt/ idololatria eſt grauiſſi-
mum peccatum/ ita vt vocet
eam hic Moyſes ſcelus popu-
li. Nam etſi in dicto populo eſ
ſent multa alia peccata: ſolum
tamē idololatria ſcelus hic vo
catur. Nam ſicut in ciuilib⁹ il-
le qui attribuit honoꝛem ſo-
li regi debitum/ alicui alteri:
maxime peccat in dignitatem
regiam: quia (quantum in ſe
eſt) ſubuertit totum regnum:
ita ⁊ qui honoꝛē latrie ſoli deo
debitū deperſe/ attribuit ido-
lo: maxime peccat contra deū.
Per hoc autē q̄ ipſe Moyſes
iterū aſcēdit in montē ad exo-
randū dn̄m pꝛo populo/ aperte
mōſtrat q̄ q̄cquid fecerat pꝛi⁹
tā circa fractionē tabularū/ q̄
circa occiſionē idololatrarū/
nō ex impetu animi/ ſed ex zelo
ſctō fecerat: ſcz ex zelo iuſticie
⁊ diuini honoꝛis: vt d̄r de Ly.

¶ Reuerſus ergo Moyſes ad
dn̄m ait: Obſecro. i. ad obſecrā
dum venio. Un̄ obſecro/ idē eſt
q̄ ob ſacra rogo: peccauit po-
pulus iſte peccatū maximū. Fe
ceruntq; ſibi deos aureos/ ſup
quo Augu. in glo. oꝛdi. ponit
hic Moyſes pluralē ꝓ ſingula
ri. Pꝛimo igit̄ Moyſes cōfitet̄
reatū populi/ deinde oꝛat ꝓ ve
nia: q̄ꝛ cōfiteri culpā/ via eſt ad
veniā. Cōſequēter foꝛmat ſuā
petitionē dicens: Aut dimitte
eis hanc noxā: Non quidē ſolū
remittendo culpā/ verumetiā
cōferendo beneficia a te pꝛius
inchoata/ ſcz in deductione po
puli in terrā pꝛomiſſionis. Itē
in reparatione legis que erat
in tabulis/ ⁊ que fracte fuerāt
per eundē Moyſen. Et nota q̄
noxa

noxa d̄r culpa: que bene dicit̄
noxa/ q̄ꝛ nocet multipliciter.
Noxa enim d̄r de noceo noces.
Aut ſi non facis/ dele me de li-
bꝛo tuo quē ſcripſiſti. Quomo-
do aūt ⁊ qualiter iſtud intelli-
gi debeat/ dicet̄ ī ſol. dubioꝝ.
Sequitur: Cui reſpondit dn̄s.
Qui peccauerit mihi. i. ꝯ me/
delebo eū de libꝛo meo: q̄d in-
telligēdū ē ſic/ ſ3 Pet. Come.
niſi peniteat. Quaſi diceret (ſ3
eundē Pet.) nō te ſupple Moy
ſes delebo: q̄ꝛ nō peccaſti. Tu
aūt vade/ et duc populū iſtum
quo locut⁹ ſum tibi. Angelus
eīn meus pꝛecedet te/ ducēdo
te in terram pꝛomiſſionis. Non
eīn aſcendam tecū: q̄ꝛ populus
dure ceruicis eſt/ ne foꝛte di-
ſperdam te in via. Hic autē re-
fert idē Petr⁹/ q̄ Iudei tradūt
q̄ pꝛius Hebꝛeos dn̄s cuſto-
diret. Sed poſtmodū dedit eis
Michaelē cuſtodē coꝝ ꝓpꝛiū/
ſicut cetere nationes ꝓpꝛios
habent angelos cuſtodes ſibi
delegatos. Seq̄t̄: Ego aūt (in-
quit dn̄s) in die vltionis/ viſita
bo ⁊ hoc pctm̄ eoꝝ. Sup q̄ d̄r
ipſe Petrus/ q̄ eſt ꝯminatio ca
ptiuitatis Babylonice/ vel Ro-
mane. Et eſt (inq̄t) ſenſus: Uiſi
tabo ⁊ hoc pctm̄ eoꝝ/ in malū
ipſoꝝ. Et q̄d dictū eſt: de cuſto
de Michaele/ intelligēdum eſt
(inq̄t dn̄s Pet. de Pal. vſq; ad
Chꝛiſti paſſionē. Quia ex tunc
eſt cuſtos eccl̄ie. Nā (vt referūt
q̄dā) tūc audite ſunt voces in
aere/ angeloꝝ/ dicentiū illud
Hier. lj. Curauim⁹ Babylonē/
id eſt/ Hieruſalē: q̄ hic vocatur
Babylō ꝓpt̄ abūdātiā malitie
hoīz habitātiū ī ea ꝯ Chꝛiſtū.
Curauim⁹ (inquā) hāc Babylo
niā (inq̄unt boni angeli) ⁊ hoc
quātū ī nobis fuit Iudeos mo
uēdo ne pſeq̄rent̄ benedictum
Chꝛiſtū. Sed nō obſtātib⁹ mo
nitionib⁹ noſtris bonis/ nō eſt
curata/ ſiue ſanata: vt d̄r Iſa.
Seq̄t̄: Dereliquam⁹ eā/ ⁊ eam⁹
vnuſq̄ſq; in terrā ſuā. ſ. in eccle
ſiā Chꝛiſti/ cui⁹ cuſtodes amo
do erimus. Qm̄ ꝑuenit vſq; ad
celos iudiciū ei⁹. ſ. p̄dicte Ba-
bylonie. Q3 aūt ſequitur in te-
xtu: Percuſſit aūt dn̄s populū
pꝛo reatu vituli quem fecerat
Aaron: recapitulatio eſt.

¶ Circa hanc clauſulā textus
mouentur aliqua dubia.

¶ Pꝛimū igit̄ dubiū oꝛit̄ ꝓpt̄
illud verbū Moyſi ad populū:
Peccaſtis/ pctm̄ maximū. Ui-
detur q̄ ipſe Moyſes in vanum
hoc dixerit: Iā eī moꝛtui erāt
et occiſi/ tā ab eo q̄ a Leuitis
illi q̄ hoc peccatū cūmiſerant:
vt dictū eſt in pꝛecedēti clauſu
la. Ad hoc dicendū q̄ licet in-
terfecti eſſent pꝛincipales p̄di
cti facinoꝛis: ſimilr̄ ⁊ q̄ conſen
ſerant exp̄ſſe: hic tamen Moy-
ſes arguit eos q̄ cum impedire
poſſent tm̄ ſcelus/ ipm̄ non im-
pedierant: ſed dānabiliter diſ-
ſimulauerant: et qui erāt quo-
dammodo conſentientes. Mo
do non ſolum illi rei ſunt q̄ pec
cata pꝛincipaliter agunt/ ſed
etiam qui agētibus cōſentiūt:
vt habet̄ Ro. j. Aliter reſpon-
det de Lyra/ dicēs q̄ pctm̄ ꝑ-
petratū a parte alicuius cōmu
nitatis/ bene imputat̄ toti cō-
munitati quātum ad penā in-
fligendam/ vel quātū ad boni
ſubtractionem. Et hoc time-
bat Moyſes/ ne ſcilicet ꝓpter
peccatum multitudinis aliqui

 inno-

innocentes punirentur. Quã-
uis ergo culpa iam eſſet perpe
trata / ⁊ pena inflicta: timebat
tamen Moyſes ne alia pena
preter occiſionem preteritam
adhuc ſequeretur.
¶ Secundũ dubiũ oritur pro-
pter illđ verbũ Moyſi ad do-
minũ de populo Hebreorum.
Fecerũt (inquit) ſibi vitulos
aureos. Cõtra hoc dictũ eſt in
principio huiꝰ capituli / ꝙ erat
vnicꝰ. Quomodo ergo hic di-
cit̃ vitulos in plurali? Ad hoc
iã dictũ eſt (ſecundũ Auguſti-
nũ) ꝙ ponitur hic pluralis nu-
merus pro ſingulari. Poteſt
etiam dici / ꝙ dictus vitulꝰ po-
ſtea potuit habere multos ſi-
miles / qui ſimiliter poſſent ab
eis adorari. Uel dic / ꝙ Moy-
ſes hic totum voluit confiteri
⁊ quod fuit in exteriori opere /
⁊ quod latuerat in interiori.
Exterius enim fuit vnicus vi-
tulus: ſed interius fuerũt plu-
res in animis Hebreorũ. Unde
dixerant / Fac nobis deos ⁊c̃.
¶ Tertiũ dubiũ: Quare Moy
ſes ſecũdo aſcendens in mon-
tem / dixit ad dñm de populo
Hebreoꝝ / ꝙ peccauerat pecca
tũ maximũ. Nũquid hoc bene
nouerat ille qui nihil ignorat?
Utiq; certe. Sed ſicut de egro
loquit̃ Boetius de Cõſo. lib. j.
ꝓſa. iiij. ſi inq̃t operã medicã-
tis expectas / oportet vt vulnꝰ
deteges tuũ: ita Moyſes con
fitetur populũ Hebreũ peccaſ-
ſe / vt magis prouocet deũ ad
miſericordiã illi impendendũ.
Sic etiã orabat Daniel domi-
nũ / dicens: Oraui (inquit) dñm
⁊ cõfeſſus ſum / ⁊ dixi: Obſecro
dñe peccauimꝰ / iniq̃tatẽ feci-
mus: impie egimꝰ / ⁊ receſſimꝰ
⁊ declinauimꝰ a mãdatis tuis /
ac iudicijs. Tibi dñe iuſtitia /
nobis aũt cõfuſio faciei / ſicut
eſt hodie habitatoribꝰ Hieru-
ſalẽ. Dañ. ix. Q; aũt ipſe Da-
niel ꝯfiteret̃ talr̃ peccata po-
puli vt ꝓuocaret dei miſericor
diã: patet ꝑ id qđ poſtea ſequi
tur in eodẽ capitulo. Nã cũ ite
rũ dixiſſet: Peccauimꝰ / iniqui
tatẽ fecimꝰ dñe in omnẽ iuſti-
tiã tuã: ſtatim ſubdit / Auertat̃
obſecro ira tua / ⁊ furor tuus a
ciuitate tua Hieruſalẽ: ⁊ a mõ-
te ſancto tuo. Propter pecca-
ta eñ nr̃a / ⁊ iniq̃tates patrum
nr̃oꝝ / Hieruſalẽ ⁊ populꝰ tuus
in opprobrium ſũt omnibus ꝑ
circuitum noſtrum.
¶ Quartũ dubiũ: Utrũ Moy-
ſes diſcrete ⁊ bene orauerit cũ
ait ad dñm: Aut dimitte eis
hãc noxã: aut ſi non facis dele
me ⁊c̃. Uidet̃ ꝙ nõ / q: ĩ tali pe
titiõe videbat̃ agere ꝯ ordinẽ
charitatis: ꝑferendo ſalutẽ ꝓ-
ximoꝝ ꝓpꝛie ſaluti. Igit̃ male ⁊
ĩdebite orabat. Dicẽdũ / ꝙ de
iſto libro vite duplex eſt modꝰ
dicẽdi. Primꝰ eſt Ra. Sa. dicẽ
tis / ꝙ ꝑ hmõi librũ intelligit̃
lex vetꝰq; denoiat̃ a Moyſe: eo
ꝙ fuit miniſter eiꝰ. Uñ dr̃ De-
uter. xxxiij. Legẽ ꝑcepit vobis
Moyſes. Et ſilr̃ Jo. j. dr̃: Lex ꝑ
Moyſen data eſt. Eſt ḡ ſẽſus /
ſcõm eũ: Dele me de libro tuo
quẽ ſcripſiſti: ſupple in tabulis
lapideis / quãtũ ad ꝑcepta de-
calogi: vt. ſ. lex nõ noiet̃ a noie
meo. i. vt nõ dicat̃ lex Moyſi /
niſi iſte populꝰ tibi recõciliet̃.
In q̃ ꝑferebat ſalutẽ populi ꝓ-
prio honori / ⁊ hoc licet. Sed
q̃uis iſte modꝰ dicẽdi ſit ſubti
lis:

lis: nõ tñ attigit ꝟitatẽ litere.
Litera eñ loquit̃ de libro vi-
te / q̃ eſt ꝓprie liber dei. Uñ dr̃
in lr̃a: Qui (inq̃t dñs) peccaue
rit mihi / delebo eum de libro
meo. i. de libro vite / q̃ ſũ ego:
de q̃ in Pſalm. de reprobis dr̃:
Deleãtur de libro vite: ⁊ cũ iu
ſtis nõ ſcribant̃. Itẽ Dañ. xij.
Saluabit̃ oĩs populꝰ tuus qui
repertꝰ fuerit ſcriptus in libro
vite. Et Apoc. in pluribꝰ capi
tulis ſcribit̃ de hoc libro vite.
Ex quo patet / ꝙ ꝑdicta dele-
tio intelligit̃ de oĩbus pctõri-
bus: ⁊ tñ ab eis nõ eſt lex deno
miata. Reſtat ergo ꝙ ꝑ ꝑdictũ
librũ nõ intelligit̃ lex Moyſi:
ſed liber vite de quo delentur
pctõres ⁊ iniqui / vt ait Pſalm.
Sed eſt nunc q̃ſtio / quo nã pa-
cto aliq̃ delent̃ de hmõi libro.
Idẽ eñ ſignificãt hmõi liber /
⁊ diuina ꝑdeſtinatio: de q̃ con
ſtat ꝙ eſt immutabilis. Signi-
ficat eñ dei volũtatẽ efficacẽ /
q̃ vult ĩeuitabiliter alicui da-
re vitã eternam. Ad hoc ergo
dubiũ dicũt doctores theolo-
gi: nec eſt q̃ ab hoc modo di-
cẽdi diſcreperi / ꝙ in libro vite
dñr aliqui ſcribi duplr̃. Uno
mõ ſimplr̃ / ⁊ ſcõm finalẽ dei or
dinationẽ: inquãtũ. ſ. aliq̃s ẽ
ordinatꝰ ad vitã eternã in mẽ
te diuina. Et q̃cũq; eſt ſic ſcri-
ptus in libro vite / nunq̃ inde
delebit̃: alio modo ſcõm quid
. ſ. nõ ſcõm finalem dei ordina-
tionẽ ⁊ ꝑſcientiã / ſed ſcõm ꝑſẽ
tẽ iuſtitiã: eo. ſ. ꝙ eſt in gratia.
Oĩs eñ exiſtẽs in gr̃a (inquã-
tũ hmõi) eſt dignꝰ vita eterna.
Q: teſte apoſt. Rom. vj. gr̃a dei
vita eterna. Nã ſi ſic moreret̃ /
ex dei ordinatiõe haberet hu-
iuſmodi vitã. Sed q: talis for
te in craſtinũ peccabit morta-
liter: ideo ſi ſic euenerit / ipo fa
cto delebit̃ de libro vite / qui
priꝰ ĩ eo ſcriptꝰ erat. Uñ ĩ addi
tionibꝰ hiſtorie ſcholaſtice dr̃
ꝙ ſcõm ꝑdeſtinationẽ Paulus
erat ſcriptꝰ ĩ libro vite / qñ ꝑſe-
quebat̃ eccleſiã. Scõm aũt ꝑ-
ſentẽ iuſtitiã / Judas erat ſcri-
ptus in libro vite. Hec ibi. Hu-
iuſmodi ḡ deletio nõ refertur
ad diuinã notitiã: ſic. ſ. ꝙ illud
ignoret / quod prius nouerat:
ſed ad mutationẽ de gratia in
culpã in hoĩe exiſtentem.
¶ Quintũ dubium / ⁊ qđ iã ta-
ctũ ẽ / tale eſt: Utrũ orõ Moy-
ſi fuerit rationabilis / qua peti
uit a dño deleri de ꝑdicto li-
bro vite / ſi nõ remitteret noxã
pplo Iſraelitico quã habuit ĩ
adorãdo vitulũ aureũ. Ad qđ
dicũt quidã ꝙ nõ / ⁊ ꝙ nõ ꝓceſ
ſit ex plena deliberatione ipiꝰ
Moyſi: ſed ex quodã impetu
animi. Sicut et Micheas. ij. c.
ait: Utinã nõ eſſet vir habens
ſpiritũ / ⁊ mendaciũ potiꝰ loq̃-
rer: alij dicũt / vt Augu. ĩ glo.
ordi. ꝙ Moyſes locutꝰ eſt hic
ex cõfidentia ad deũ. Sciebat
eñ ſe nõ eſſe delẽdũ de libro
vite. Unde ſenſus verborũ eiꝰ
eſt: Sicut certꝰ ſum / ꝙ nõ dele
bis me de libro tuo quem ſcri-
pſiſti / ſic opto ꝙ dimittas huic
populo ſuam noxã: alij aũt di
cunt / ꝙ Moyſes optabat de-
leri ad tẽpus de libro vite / et
non ꝓ ſemꝑ: ita vt ſit ſenſꝰ ver
borũ illiꝰ: Plus vellem ad tp̃s
nõ eſſe iuſtꝰ: q̃ ꝙ populus He-
breorum tibi nõ reconciliare-
tur. Sicut dicit apoſt. Rom. ix.
Optabã anathema eſſe a deo

ꝓ fratribus meis. Sed profe=
cto dictũ apli nõ multũ facit
ad ꝓpoſitũ. Nõ enim optabat
apo. anathema eſſe a deo. i. ad
tẽpus ſeparari ꝑ culpã ꝓ fra=
tribus ſuis: qꝛ ſic male ⁊ iniu=
ſte optaſſet: ſed optabat ana=
thema eſſe a deo. i. ad tẽpꝰ ſe=
parari viſiõe beatifica: per re=
tardationem illius: ⁊ permanẽ
tiã ad tẽpus in hoc ſclo ꝓ ſa=
lute perpetua fratrũ ſuorum.
Hoc aũt licite poterat appe=
tere Paulus: vt ſic peramplꝰ
poſſet intẽdere cõuerſioni Iu=
deorũ: atqꝫ gentiliũ ad fidem
Chriſti. Vñ ⁊ alibi. ſ. Phil. i. di
cit: Deſideriũ habẽs diſſolui:
⁊ eſſe cũ Chriſto: multo magis
melius eſt: ſupple ſic diſſolui:
ꝙ̃ hic diutiꝰ ꝑmanere. Perma
nere autẽ in carne neceſſariũ:
ꝓpter vos. Ecce igitur quali=
ter apo. optabat anathema eẽ
a deo ad tẽpus pro fratribus
ſuis carnalibꝰ: ſiue cognatis:
vt dicit ibidẽ: et hoc vt eos lu
crifaceret Chriſto. Vel dictũ
apli forte intelligitur de ſepa=
ratione a deo per ſuſpẽſionem
cõtemplationis: q̃ valde homi
nẽ cõiungit deo: ſcḋm cõditio=
nem vite preſentis. Nullo mo=
do autẽ eligibile eſt perfecto
viro: ſeparari a deo ꝑ culpam
(etiã venialẽ) ꝓ fratribus ſuis
lucrãdis deo. Quo ergo intel=
ligit ꝟbũ Moyſi: vbi ait: Aut
dimitte eis ⁊c̃. aut dele me de
libro ⁊c̃. Ad hoc reſpõdet dñs
patriarcha de Pal. ꝙ Moyſes
erat ſcriptꝰ in libro dei dupꝉr.
Vno modo quantũ ad p̃mium
eſſẽtiale. Et ꝙ̃tũ ad hmõi p̃=
miũ nullo mõ poterat deleri.
Alio mõ quantũ ad p̃miũ ac=
cidẽtale: ⁊ quantũ ad hmõi p̃=
miũ qḋ in parte cõſurgit ex a=
lioꝝ ſalute: ſic poterat Moy=
ſes deleri de libro vite. Inten
debat ergo Moyſes dicere: Si
populus nõ reconcilietur: non
habebo illud premiũ acciden=
tale de ſalute illiꝰ qḋ habiturꝰ
ſum ſi recõcilietur: ⁊ qḋ expe=
cto ex ipſis.
¶ Sextũ dubiũ orit̃ ꝓpter il=
lud ꝟbũ dei cõminatoriũ: vbi
ait ad Moyſen: Ego aũt i die
vltiõis viſitabo ⁊ hoc pctm̃ eo
rũ. Iã eñ de facto viſitauerat
ipe dñs pctm̃ Hebreoꝝ. ſ. ido=
lolatrie: quã exercuerãt circa
vitulũ aureũ: ꝑcutiẽdo de di=
cto pplo ꝑ manꝰ Moyſi ⁊ Le=
uitaꝝ: q̃ſi. xxiij. milia: vt dictũ
eſt. Vñ ⁊ i fine huiꝰ clauſule dr
q̃ſi ꝑ recapitulationẽ: ꝙ ꝑcuſ=
ſit dñs pplm ꝓ reatu ppli quẽ
fecerat Aarõ. Hic aũt iteꝝ cõ
minat̃ idẽ deꝰ ⁊ dñs aliã penã
infligẽdã i die vltiõis. Nã iſtḋ
eſt ꝯ illḋ: qḋ ſcriptũ eſt Naũ. j.
Nõ ꝯſurget duplex tribulatio.
Alij aũt dicũt: ꝙ̃uis in nullo
poſtillatore: aut glo. inueneri
ſcriptũ: Nõ iudicabit deus bis
i idipm. Ex quo ḡ dñs iã miſe
rat tribꝉationẽ ſuꝑ Iſraelitas
ꝓpter adorationẽ vituli: de q̃
dictũ eſt: videt̃ ꝙ non debuit
de hoc ſcelere vlteriꝰ cõmina=
tionẽ facere. Dicẽdũ: ꝙ in ta=
li adoratione aliq̃ fuerũt p̃nci
pales authores: ⁊ tales morte
puniti in preſenti fuerũt tẽpo=
raliter: ⁊ iterũ nunc ⁊ i eternũ
puniunt̃ in iferno a deo. Nec i
hoc facit ipe deꝰ cõtra p̃dictũ
ꝟbũ Naũ ꝓphete: qꝛ intelligi=
tur i eodẽ foro: et ſiꝉr qñ tribu
latio p̃ma ſufficienter deleuit
culpã

culpã ⁊ penã. Secus autẽ vbi
cõtingit aliter. Alij autẽ circa
hmõi adorationẽ ſe habuerũt
vt cõſentiẽtes implicite ⁊ vir=
tuaꝉr: ⁊ tales forſan nõ fuerũt
tũc puniti. Sed pena eoꝝ reſ=
uata eſt vſqꝫ ad diẽ diuie viſi=
tatiõis ⁊ vltiõis: quẽ quidam
referũt ad deſtructionẽ Hieru
ſalẽ factã per Titũ ⁊ Veſpaſia
num: de q̃ Chriſtꝰ (eã p̃uidẽs)
loquit̃ Lu. xix. Et ꝙ̃uis dicta
vltio principaliter fuerit facta
eo ꝙ dicta Hieruſalẽ. i. habita
tores illiꝰ: nõ cognouit tẽpus
viſitatiõis ſue. i. Chriſti aduen
tũ: vt apte declarat idẽ Chri=
ſtus vbi ſupra: potuert tñ ſub=
eſſe alie cauſe minꝰ principa=
les: inter quas adoratio vituli
potuit eſſe vna: quãtũ ad ꝯſen
tiẽtes: vt dictũ eſt. Et ꝙ̃uis lõ
ge ãte dictã deſtructionẽ Hie
ruſalem: tales conſentiẽtes in
p̃dictã idololatriã vituli eſſẽt
mortui in ꝓprijs ꝑſonis: nihi=
lominꝰ videbant̃ adhuc viue=
re in filijs: qui tunc necati ſũt.
Iuxta qḋ ſcriptũ eſt Eccli. xxx.
Mortuꝰ eſt pater eiꝰ: ⁊ q̃ſi non
eſt mortuus. Similẽ eñ reliqt
ſibi poſt ſe: alij aũt referũt di=
ctã vltionẽ quãtũ ad hmõi cõ=
ſentientes ad diẽ iudicij. Tũc
eñ deꝰ vltionũ dñs faciet mi=
rabilẽ vltionẽ de oibꝰ pctõri=
bus: ⁊ ſignãter de p̃dictis qui
nõ fuerunt puniti: cũ alijs qui
erãt principales authores p̃di
cte idololatrie. Et ſic patet ad
dubium.
¶ Moraꝉr ⁊ p̃mo: per hoc ꝙ
Moyſes diſtulit vſqꝫ in craſti=
nũ ſui deſcẽſꝰ de mõte argue=
re ⁊ icrepare pplm: dicens eis
trãquilla mẽte. Peccaſtis pec
catũ maximũ: ꝙ̃uis iã feciſſet
vltionẽ de principalibꝰ actori=
bus: vt dictũ eſt: apte inſinua=
tur: ꝙ bonꝰ iudex ſedata paſ=
ſione debet increpare peccata
ſubditoꝝ. In cuius rei ſignum
dñs dixit Geñ. xviij. Clamor
Sodomoꝝ ⁊ Gomorreoꝝ mul
tiplicatꝰ eſt: ⁊ peccatũ eoꝝ ag=
grauatũ ẽ nimis. Deſcendã et
videbo vtrum clamorẽ q̃ venit
ad me: opere cõpleuerint: An
nõ eſt ita: vt ſciã. Similiter idẽ
expectandũ eſt ex parte delin
quẽtium: q̃ ſi increpẽtur dure:
quãdiu ſunt in furore ſuo: non
ſequit̃ emenda: ſed vt cõmuni=
ter dicitur: tunc de vno diabo
lo fiunt duo. Secus autẽ vbi
eſt ſedata ꝓ magna parte paſ=
ſio. Tũc eñ hoĩes ſũt magꝭ ca
paces correctiõis ⁊ diſcipline.
¶ Moraliter et ſecundo: per
Moyſen aſcendentem ad dñm
vt deprecet̃ eum ꝓ ſcelere po=
puli: deſignatur bonus prela=
tus: q̃ zelo animarum ſibi ſub=
ditarum ſuccenſus: debet aſcẽ
dere ad dominum per mentis
contemplationẽ: et ipſum dep̃=
cari ꝓ ſcelere populi ſui. Iſtud
eñ eſt officiũ bõi paſtoris. Vñ
⁊ propter hoc recipit decimas
et alias oblationes a ſibi ſub=
ditis. Propterea Iohel. ſecũ=
do dicitur: Inter veſtibulum
et altare plorabunt ſacerdo=
tes et miniſtri domini: dicen=
tes: Parce domine: parce po=
pulo tuo. Ideo autem prophe
ta bis dicit parce: qꝛ ipſi ſacer
dotes tenẽtur orare pro ſe: ⁊ ꝓ
poplo illis credito. Vel parce
dñe: pctã dimittendo. Iterum
parce: a flagellis ceſſando. Et
notanter dr plorabũt ſacerdo=

 tes

tes dicẽtes: parce ꝛc. ꝛ hoc ad
denotandũ feruorem magnum
quem debẽt pre ceteris habe-
re dicti ſacerdotes in oratio-
ne. Hinc Ambro. Oratio linit:
ſed lachryma pungit. De hoc
etiã ſcribit. j. q. j. ipſi ſacerdo-
tes. vbi ſic dr: Ipſi ſacerdotes
pro populo interpellant: et pctã
populi comedũt: qr ſuis pcibꝰ
ea delent atqꝫ cõſumũt: q̃ q̃to
digniores fuerint: tãto faciliꝰ
in neceſſitatibus: pro qbus cla-
mant exaudiunt. Vñ glo. ſup
illo: pctã ppli comedũt: dicit. i.
oblata pro pctis. Vel dicunt co-
medere pctã populi: qr ea de-
lent: ꝛ ſic dicũt comedere pctã
populi orationibꝰ ſuis: vel for-
te qr exẽplo bone operatiõis:
ꝛ vbo p̃dicatiõis corrigũt ho-
mines: ꝛ ita (quantũ in ſe eſt)
delent p̃dicta populi peccata.
Solus eñ deus delet pctm̃. i.
pcti reatũ. Sacerdos vo penã
infligendã pro peccato oratio
nibus minuit: propter qḋ pec-
catum delere dicit. Hec ibi.

¶ Moraliter ꝛ tertio: iuxta il-
lud vbũ: Aut dimitte eis hãc
noxam: aut ſi nõ facis: dele ꝛc.
Per hoc patet quantum valet
oratio iuſti aſſidua apud deũ:
vt dr Jaco. v. Populũ eñ He-
breũ: quẽ propter ſuã idolola-
triam perdere volebat dñs: ne
perderet deprecatus eſt Moy
ſes multũ feruẽter: ꝛ obtinuit:
q̃ſi reſiſtens in hoc ire dei. Vñ
ꝛ ſupra dictũ eſt: q ad oratio-
nẽ ipſius Moyſi placatus eſt
dñs: ne faceret malũ qḋ locu-
tus fuerat aduerſus populum
ſuũ. Sed quomodo hoc: maxi-
me cũ dicat Job. ix. Deꝰ cuius
ire reſiſtere nemo poteſt. Mi-
rum (inq̃t) Greg. in Mora. lib.
ix. valde eſt: q ire dei nullum
reſiſtere poſſe dr: cũ multos in-
dignationi ſupne animaduer-
ſionis obuiaſſe eloq̃a diuina
teſtent. An (inquit) non ire dei
Moyſes reſtitit: q̃ pro cadente
populo erectus ipſum ſuperne
percuſſionis impetũ morꝫ ſue
oblatione reſtrinxit dicẽs: Di-
mitte illis hãc noxã: alioquin
dele me de libro tuo quẽ ſcri-
pſiſti. An nõ ire dei Aaron re
ſtitit: cũ inter viuentes ac mor-
tuos thuribulum ſumpſit: atqꝫ
animaduerſionis ignẽ incenſi
fumo tẽperauit. Leui. xvj. Ad-
duxit etiã exemplum de Phi-
nees: q̃ ſimiliter irã dei accen-
ſam: ppter luxuriãtes: tẽpera-
uit. Num. xxxj. Inſup adducit
exemplum de Dauid. j. Paral.
xxj. Itẽ de Helya. iij. Re. xvij.
Quomodo ergo diuine ire nul-
lum poſſe reſiſtere dr: cũ mul-
tos ſepe reſtitiſſe exẽplis exi-
ſtentibus demonſtrat? Deinde
reſoluit dicẽs: Sed ſi ſubtili-
ter ꝛ beati Job eloquia: ꝛ illo-
rum facta penſamꝰ: ꝛ verũ co-
gnoſcimus: qr diuine ire nõ re-
ſiſtit: ꝛ verũ qr multi ſepe reſti
terunt. Omnes eñ ſancti: q̃ ire
dei obuiant: ab ipſo accipiunt:
vt contra impetũ percuſſionis
eius opponant: atqꝫ vt ita di-
xerim: cũ ipſo ſe erigunt cõtra
ipſum: eoſqꝫ diuina vis ſibi op
ponit ſecũ: quia in eo: q aduer
ſum ſeuientis iram foras obti-
nent: intus eos gratia iraſcen-
tis fouet: ꝛ famulãtes interiꝰ
leuat: quos quaſi aduerſantes
exterius tollerat. Portat ergo
contradictionem deprecantiũ
quam aſpirat: et velut nolenti
opponi-

opponit: quod ab ipſo vt fiat
imperatur. Deinde ipſe Greg.
applicat ad propoſitũ precedẽ
tia dicens: Moyſi eñ dicit: Di
mitte me: vt iraſcat furor meꝰ
contra eos. Quid eſt ſeruo di-
cere: dimitte me: niſi auſum de
precãdi prebere? Ac ſi aperte
diceret ei dñs: Penſa quantũ
apud me valeas: ꝛ cognoſce qr
obtinere poteris quicquid pro
populo exoras. Quod qr hac
mẽte agitur: ſtatim venia ſub-
iuncta teſtatur. Deinde ſubdit
dicens: Cum vero ſuperna in-
dignatio ſeſe (vt ita dixerim)
medullitus monet: hanc op-
poſitio humana non retinet:
nec ſe vtiliter cuiuſlibet depre
catio obijcit: cũ ſemel deꝰ ali-
quid ab intimis iraſcendo di-
ſponit. Hinc eſt eñ: q Moy-
ſes qui reatũ totiꝰ plebis apḋ
deũ ſuis precibus terſit: duqꝫ
ſe obicem obtulit: diuine ira-
cundie vim placauit. Hec ille.

¶ Moraliter ꝛ quarto: iſta poſ
ſumus referre ad vnumquẽqꝫ
paſtorem animarum: q̃ videns
q non prodeſt ſaluti ſubdito-
rum propter eorum malitiam:
licite poteſt reſignare officio
in manu ſuperiorꝫ: ꝛ dicere ei:
Dele me de libro tuo quẽ ſcri-
pſiſti: quia mos eſt vt ſuperio-
res ſcribant in ſuo regiſtro no
mina eorum: quibus beneficia
conferunt: ſicut ſummus pon-
tifex: quo ad epiſcopos: ꝛ epi-
ſcopi quo ad curatos quando
primum eos creant ꝛ preferũt
alijs. Et hec deletio: vocatur
vſitato nomie reſignatio. Sic
enim olim multi ſancti epiſco-
pi fecerunt: ſicut beatus Tho-
mas Cantuarienſis: ꝛ pene in-
finiti curati per ingreſſum reli
gionis: vel alias. Verũ q epi-
ſcopi diſtrictiꝰ obligãtur ſuis
ſubditis q̃ curati: ꝛ ideo reſi-
gnatio petita a ſede apoſtoli-
ca non ſufficit ſecundum iura:
niſi obtenta. De hoc vide. vij.
q. j. non oportet. ꝛ multis ca.
ſequentibus vſqꝫ ad finẽ que-
ſtionis.

¶ Moraliter et quinto: iuxta
illud verbum domini: Qui pec
cauerit mihi: delebo eum ꝛc.
Notandum: q hoc non ſolum
habet veritatẽ: de eo qui pec-
cat in deum: verũetiã qui pec
cat in primũ: aut in ſeipſum.
Pro quo notandũ: q cõtingit
dupliciter peccare in deũ: aut
in ratiõe obiecti: aut i ratione
phibẽtꝫ. Primo modo nõ oia
pctã ſunt contra deũ: ſed etiã
aliqua ſunt contra proximum:
et aliqua cõtra ſeipſum. Unde
ꝛ de eo q̃ fornicat dicit Apo-
ſto. j. Corin. vj. q qui fornicat:
in corpus ſuum peccat. Secũ-
do modo omnia peccata ſunt
contra deum: quia omnia pro-
hibet: etiã ſub interminatione
maledictionis eterne. Pſalm̃.
Maledicti q̃ declinant a mã-
datis tuis.

¶ Moraliter et ſexto: iuxta il-
lud: Ego autem in die vltionis
viſitabo ꝛ. hoc peccatũ eorũ.
Notandũ: q deꝰ viſitat pecca-
ta: penam pro illis infligendo:
in duobus locis: videlꝫ in pre-
ſenti: vel in futuro ſeculo. Pri-
mus modus viſitãdi peccata a
deo: eſt multo melior q̃ ſecun-
dus: qr vt dicit. ij. Macha. vj.
Non multo tẽpore ſinere pec-
catoribus ex ſententia agere:
ſed ſtatim vltiones adhibere:
magni-

magni beneficij eſt indicium. Non enim ſicut in alijs nationibus dominus patienter expectat: vt eas cum iudicij dies aduenerit/ in plenitudinē peccatorum puniat. Iſta vel ſimilia verba merito poſſunt dicere multi deuoti Chriſtiani/ qui patienter ſuſtinent multa aduerſa. Similiter poſſunt dicere cum Machabeis/ id quod immediate ſequitur poſt predicta. Et in nobis ſtatuit dominus/ ſupple vt peccatis noſtris in finem deuolutis/ ita demum in nos vindicet. Propter quod nunquam quidem a nobis miſericordiam ſuā remouet/ corripiens vero in aduerſis populum ſuum nō derelinquet. Ad idem etiam propoſitum loquitur Apoſto. j. Corin. xj. dicēs: Si noſmetipſos dijudicaremꝰ: id eſt/ puniremus in preſenti/ non vtiq; iudicaremur: ſupple a dño in alio ſeculo. Dū iudicamur autē a dño corripimur: vt non cū hoc mūdo: id eſt/ cū hominibus mūdanis damnemur. Secūdus aūt modus viſitādi peccata a dño/ ſcʒ infligendo pro illis penam eternā in alio ſeculo: eſt multo deterior. Pena eñ preſentis habet aliquando finem/ ſaltim in morte. Illa vero nunq;: q2 in inferno nulla eſt redemptio. Quod bene conſiderans Dauid poſt ſuū adulterium/ dicebat ad dominum: Domine ne in furore tuo arguas me/ ſupple in inferno: neq; in ira tua corripias me/ ſcilicet in purgatorio: cū ſit vtrobique idē ignis: ſed vnus eternꝰ/ aliꝰ aūt ad tēpus. Et ideo miſerere mei dñe/ ſcʒ me puniēdo in preſenti. Videmꝰ eñ ꝙ pinta vini plus valet Rothomagi/ ꝗ̄ Pariſius/ ⁊ adhuc plus in Anglia ꝗ̄ in Normannia/ et ſic conſequēter ꝗ̄to plus recedit a loco vbi creſcūt vina: ita et pena debita ꝓ pctis facilꝰ ſoluit in preſenti ſeculo/ ꝗ̄ in futuro: q2 in preſenti eſt tēpus miſerēdi: in futuro aūt iuſtitiā faciendi. Viſitemꝰ igit chariſſimi pctā noſtra in preſenti per penitentiā/ ne illa viſitet dñs in futuro/ ⁊ in die vltionis/ infligēdo ꝓ illis penā eternā. Q2 vt dicit Augu. ad fratres/ eremo/ ſer. lxiiij. q̄ intitulat ad ſacerdotes: Nulla peccata permittet deus inulta. i. ſine vindicta: q2 certe aut nos hic vindicabimꝰ ea ꝑ penitentiā/ aut illa vindicabit deus/ ꝑ iudicij ſeueritatē. Qui ꝗ̄ in ꝑ̄ſenti nō puniunt/ ſed in oībus ꝓſperant: debent valde timere penas alterꝰ ſeculi: Q2 vt dr Prou. iij. quē diligit deꝰ/ corripit. Flagellat aūt oēm filiū quē recipit. Sup quo Aug. Si deꝰ oēm filiū ad hoc flagellat vt corrigat: timere debet q̄ nō flagellat/ ne filius eſſe non poſſit. Et iterū: Timeat quem corrigere deus nō vult in hoc ſeculo: q2 eū ſupplicio deſtinauit poſt hoc ſeculū. Timeat qui hoc ſeculo gaudet ⁊ letat/ ne i eternū ploret ⁊ cōtriſtet. Hec ille. Sed de hoc ſatis ad pñs.

¶ Allegorice ⁊ primo/ ꝑ Moyſen (vt ſepe dictū eſt) Chriſtus deſignat: q2 vterq; de aquis ſumptꝰ eſt: Ille quidē ne mergeret/ iſte autē poſtq; baptizatur. Vterq; legiſlator: ille qdē veteris teſtamēti/ iſte autē noui ⁊ euāgelici. Vterq; mōtem aſcendit: ille quidē montē Sinay/ iſte aūt montem Thabor/ vbi trāſfiguratꝰ apparuit Lu. iij. Iſte igit Moyſes Chriſtus facto altero die. i. incipiēte luce gratie. Nam primꝰ dies fuit totū illud tēpus/ qđ preceſſit diē gratie. Dies aūt alter fuit tēpus qđ incepit oriri oriente ſole iuſtitie Chriſto ex ꝟgine. Et tunc locutus eſt iſte noſter Moyſes ad populū dicēs: Peccaſtis peccatum maximū. Hoc aūt fuit quādo dictus Moyſes Chriſtus egreſſus a Iordane/ vbi baptizatꝰ fuerat/ cepit predicare ⁊ dicere ad populū: Penitētiā agite/ appropinquabit eñ regnū celoꝝ. Mat. iiij. Itē Luce. xiij. reprehēdit Iudeos de ſuis peccatis. Ac ſi illis diceret: Peccaſtis peccatū maximum. Propter qđ niſi penitentiā habueritis/ oēs peribitis. Q2 autē Moyſes aſcēderit ad dominū/ ⁊ deprecatꝰ ibi fuerat ipſum ꝓ populo q̄ peccauerat dicēs: Aut dimitte eis hāc noxā ⁊c. ſignificat orationē quā fecit ipſe Chriſtus ad patrē ꝓ ꝑ̄deſtinatis ad vitā eternā/ qñ quidē ſubleuatis oculis in celum/ ait ad patrem: Ego ꝓ his rogo/ quos dediſti mihi. Tui erant/ ⁊ mihi eos dediſti. Non rogo: vt tollas eos de mundo/ ſed vt cōſerues eos a malo. Ioan. xvij. Vel dic/ ꝙ oratio quā fecit ipſe Chriſtꝰ ꝓ ſuis apoſtolis/ referēda eſt ad illā noxā. i. offenſam quā habuerunt in eiꝰ paſſione: quandoquidē eo relicto tam corpore ꝗ̄ ſpiritu/ oēs fugerunt. Et ideo ꝓ huius noxe remiſſione orauit patrē/ ſecundū ꝙ ait Petro in perſona

omniū: Ego rogaui ꝓ te Petre: vt nō deficiat fides tua Luce. xxij. Tūc ergo potuit dicere ad patrem: Aut dimitte eis hanc noxam/ aut dele me de libro tuo quē ſcripſiſti. Et q2 ad veritatē diſiūctiue/ ſufficit alteram partem eſſe veram: ideo Chriſtus exauditus eſt: q2 deꝰ pater dimiſit apoſtolis ſuā noxam. Nec oportuit eum deleri de libro vite/ in quo erat ſcriptꝰ/ ſecundū ꝙ homo: q2 etiā hoc erat impoſſibile. Quod autem ſequitur: Tu autē vade/ et duc populum iſtū q̄ locutꝰ ſum tibi. Poſſunt eſſe verba patris ad filiū ſuū Chriſtū/ quādo miſit eum in mundū. Ipſe nempe filiꝰ finaliter duxit electos in celum. Unde ⁊ ipſe dicebat imminēte paſſiōis ſue tēpore diſcipulis ſuis in ꝑſona oīm electoꝝ. Vado (inqt) parare vobis locū. Ioā. xiiij. Q2 aūt ſequit: Angelꝰ meꝰ ꝑ̄cedet te. Non eſt ꝑ hoc intelligendū ꝙ ipſe xp̄s/ q̄ erat dñs āgeloꝝ/ īdigeret directione coꝝ/ ſed eū ꝑ̄cedebāt tanq; ſibi famulātes/ ſicut milites/ vel māgones honoris ꝑ̄cedūt regē. Q2 aūt tandē ſeqt: Ego aūt in die vltionis viſitabo ⁊ hoc pctm̄ eoꝝ. Refert ad illam vltionē quā fecerunt de Iudeis Titus ⁊ Veſpaſianus Romani imperatores. xlij. anno a paſſione domini/ ꝓut ipſe Chriſtus predixerat Luc. xix.

¶ Allegorice ⁊ ſecūdo/ oratio quā fecit Moyſes ꝓ populo q̄ lapſus fuerat in idololatriā/ referenda eſt ad eccleſiā militātem/ q̄ quolibet anno orat pro peccato Iudeorum/ quod habuerunt circa Chriſti mortem/ ſicut

ſicut patet in die paraſceues ꝑ vniuerſam eccleſiã. Uerũtamẽ in oratione q̃ tunc fit ꝓ dictis Judeis/ non flectimus genua: ⁊ hoc in deteſtatione illius genuflectionis/ quã deriſorie tali die fecerunt eidem Chriſto/ in cruce pendẽti. Quibus merito dici poteſt: Peccaſtis peccatũ maximũ: quia occiſio innocentis/ eſt peccatum magnũ: iuxta illud/ Inſontem nõ occides: vt ſupra. xxiij. c. Occiſio ꝓphetarum eſt maius peccatum. Hinc eſt ꝙ ipſe Chriſtus Mat. xxiij. multum dure de hoc increpat Judeos/ dicens: Hieruſalem/ que occidis prophetas/ ⁊ lapidas eos q̃ ad te miſſi ſunt. Sꝫ occiſio filij dei eſt maximũ peccatum. Sic eſt autem ꝙ Judei occidendo Chriſtum/ ſimul occiderunt inſontem. Item prophetam: de quo Luc. vij. Propheta magnus ſurrexit in nobis. Similiter tunc occiderũt illum qui erat verus deus/ ⁊ homo perfectus. Merito igit̃ poteſt dici impijs Judeis: Peccaſtis peccatum maximũ: ſcꝫ occidendo Chriſtum/ qui dat vitam mortuis. Q̃ autem Moyſes his non obſtantibꝰ/ nõ ceſſat orare dominum vt dimittat hanc noxam populo/ quã ſupplex habuit in adoratione vituli conflatilis: ſignificat ꝙ ipſe dei filius hodie ſedens ad dexteram dei patris/ nõ ceſſat orare ad ipm̃ patrẽ pro miſeris peccatoribus/ oſtendens ei latus ⁊ vulnera. Unde. j. Joã. ij. Aduocatũ habemus apud patrem/ Jeſum Chriſtum iuſtum: ⁊ ipſe eſt ꝓpiciatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris aũt tm̃/ ſed etiam pro totius mundi. i. non ſolum pro malis Chriſtianis/ verum etiam ꝓ impijs Judeis/ qui in patribꝰ ſuis crucifixerunt eum.

¶ Allegorice ⁊ tertio: iuxta illud verbum dñi: Ego in die vltionis viſitabo ⁊c. notandũ ꝙ per diẽ vltionis/ recte deſignatur dies extremi iudicij. Unde Job. xix. dicitur: Fugite a facie gladij eius: q̃m vltor iniquitatum gladius eſt: ⁊ ſcitote eſſe iudiciũ. Ecce q̃o loquitur Job de vltione quã faciet dñs in die iudicij. Item Naum. j. c. vocat eundem dñm pro die iudicij/ pluries dñm vltionis/ dicẽs: Deus emulator/ ⁊ vlciſcẽs dñs: vlciſcẽs dñs/ et hñs furorẽ: vlciſcẽs dñs ĩ hoſtes ſuos/ ⁊ iraſcẽs ipe inimicis ſuis. Similr ipe deꝰ ⁊ dñs/ q̃ſi cõminatorie loquens de obſtinatis peccatoribus Deuter. xxxij. dicit: Mea eſt vltio/ ⁊ ego retribuam eis in tempore. Sed in quo tẽpore? Profecto in tẽpore iudicij: vt patet per ſequentia verba/ vbi additur/ iuxta eſt dies ꝑditionis/ ⁊ adeſſe feſtinãt tempora. Et iterũ: Judicabit dominus populum ſuũ. Ecce igitur q̃o ſcriptura vocat diẽ iudicij/ diẽ vltionis. In quo quidẽ die viſitabit dñs peccatum Judeoꝝ quod habuerũt in morte Chriſti. Nondum enim ſufficienter viſitatum eſt. Nec ante dictum diem iudicij plene ⁊ cõſummate viſitabitur. Sed tũc fiet plenum iudicium et completũ de illo. Nam tũc Chriſtꝰ cui deus pater dedit poteſtatẽ iudiciũ facere/ quia filius hominis eſt: veraciter iudicabit eos q̃ falſe eum

eum iudicauerũt in ſuo primo aduentu/ et ad eternum ſupplicium deſtinabit. Et hoc eſt q̃d ſcriptum eſt. Hier. xvij. Peccatum Juda. i. peccatũ quod habuerunt impij Judei aduerſus Chriſtum/ quando tradiderũt eum morti: ſcriptũ eſt ſtilo ferreo/ in vngue adamantino: exaratum ſuper latitudinem cordis eorum. Notanter autem ꝓpheta de peccato predicto dicit/ ꝙ eſt ſcriptum ſtilo ferreo/ ⁊ in vngue adamantino exaratum: ⁊ hoc propter illius indelebilitatẽ: q2 ſicut id q̃d ſcribit̃ ſtilo ferreo/ ſiue q̃d exarat̃ vngue adamãtino ĩdelebile iudicatur: ita ⁊ de ꝑdicto Judeorũ pctõ. Ecce ergo cur dicit dñs ad Moyſen: Ego aũt ĩ die vltiõis viſitabo ⁊ hoc peccatũ eorum.

¶ Anagogice: Predictum verbum Moyſi ad populum/ vbi ait: Peccaſtis pctm̃ maximũ: poteſt recte retorqueri ĩ angelos malos/ qui peccauerũt peccatum maximum: quia irremediabiliter/ et inflexibiliter. Nã quod in angelis eſt caſus/ ĩ hominibus eſt mors: vt dicit̃ Damiel. j. ſicut homo ſemel mortuus eſt inflexibilis ad bonum et malum: ita ⁊ angelus ſemel lapſus non eſt vlterius capax gratie. Ecce igit̃ qualiter peccatum malorum angelorũ eſt maximum. Q̃ autem ſequitur immediate ex verbis Moyſi: Aſcendam ad dominũ/ ſi quomodo quiuero eum deprecari pro ſcelere veſtro: nullo pacto poteſt exponi de dictis malis angelis: pro quibus nullus aliquando exorabit/ nec in preſenti/ nec in futuro: quia non ſunt vlterius capaces gratie/ neq3 cuiuſcunq3 venie: quia in inferno nulla eſt redemptio. Q̃ autem ſubditur: Ego autẽ in die vltionis viſitabo ⁊ hoc peccatum eorũ: poteſt exponi de viſitatione per penam accidẽtalẽ quam dominus in die iudicij de nouo addet dãnationi demonum. Nam ſicut gaudiũ accidẽtale bonorum angelorum creſcet vſq3 ad diẽ iudicij/ per hoc ꝙ vſq3 tunc creſcet numerus beatorum: ita ⁊ per oppoſitum pena demonũ creſcet vſq3 tunc: per hoc ꝙ creſcet vſque tunc numerus reproborũ. Da exemplum de pena Arij/ de qua dicit Gregorius/ ꝙ nondũ terminata eſt/ nec terminabit̃ ante iudicij diem: quia vſque tunc continue aliqui miſeri heretici/ infecti peſſima eius doctrina/ deſcendũt in infernum/ ad ſue damnationis augmẽtũ.

¶ Exodi triceſimotertio.

¶ Prima clauſula.

Locutuſque eſt dominꝰ ad Moyſẽ/ dicens: Uade/ aſcende de loco iſto tu et populus tuꝰ/ quẽ eduxiſti de terra Egypti/ in terrã quã iuraui Abraham/ Iſaac/ et Jacob/ dicens: Semini tuo dabo eam: et mittam precurſorẽ tui angelum/ vt eijciã Chananeũ/ et Ammorreum/ ⁊ Etheum/ et Phereſeum/ ⁊ Eueum/ ⁊ Jebuſeum/ ⁊ intres in terram/ fluentem

tem lacte ⁊ melle. Non enim a-
ſcendam tecum: quia populus
dure ceruicis eſt / ne forte diſ-
perdam te in via.

¶ Hiſtorialiter: Poſtꝗ̃ egre-
gius dei legiſlator Moyſes / in
precedenti capitulo prolixe lo-
cutus eſt de vitulo aureo: et ſi-
militer de his que acciderunt
circa ipſum: hic conſequenter
oſtendit quomodo et qualiter
dñs cōminatur populū Iſrael /
ꝓpter predictū peccatum: ita
vt dixerit ad Moyſen: Uade /
aſcēde de loco iſto tu ⁊c̄. Iſtud
enim verbum erat quaſi reſpō-
ſio ad implicitā petitionē Mo-
yſi / qui videbatur petere a do-
mino / ꝙ deduceret populū ſuū
ad terram promiſſionis. Et do-
minus reſpondet ꝙ non ſic fie-
ret: ſed ꝙ daret eis angelū / du-
cem. Dixit ergo dñs ad Moy-
ſen: Uade. i. non differas: aſcen-
de de loco iſto / tu ⁊c̄. Notāter
autem dicit: aſcende / quia ter-
ra promiſſionis ad quam habe-
bant aſcendere eſt altior terra
deſerti / in qua erant: non ꝗdē
quaſi ibi permanſuri / ſed quaſi
tranſituri: Tu / ⁊ populꝰ tuus.
glo. non meus. Nam ꝓpter pec-
catum idololatrie cum vitulo /
iam amiſerat diuinā protectio-
nē: ꝗuis non ex toto. Quē edu-
xiſti de terra Egypti. Ecce ma-
gnum Moyſi beneficium erga
populum: quod etiam prius cō-
feſſi ſunt / dicētes ad Aarō fra-
trem ſuum de eo: vt dictum eſt
in precedenti cap. Moyſi huic
viro / qui nos eduxit de terra
Egypti / ignoramus quid ⁊c̄. in
terram quam iurauit Abrahā /
Iſaac / et Iacob. Hic oſtendit
dominus (vt dicit gloſ. interl.)
ſe hoc facere / non propter ipſo-
rum / ſed patrū merita. Et mit-
tam precurſorem: tui angelū.
Non quidem in vanum / ſed ta-
li myſterio āgelico: eijciā Cha-
nancum ⁊ Ammoreū ⁊c̄. ⁊ in-
tres terram / fluentem lacte et
melle. Et per hoc intelligitur
abundātia lactis ⁊ mellis / que
duo abundāter producit terra
mediantibus vaccis ⁊ apibus:
quia terra illa in ſe eſt multum
paſcualis. Inſuper et apes ibi
mellificant abſqꝫ ſolicitudine
humana. Nō ſic autem de mul-
tis alijs terris: Non enim aſcē-
dam tecū. Glo. interli. quia in-
digni gratia mea / ⁊ cōſolatio-
ne p̄ſentie mee. Unde ſubdit:
quia populꝰ dure ceruicis eſt:
id eſt / in malo obſtinatus et p-
cliuis / ad bonū autem tardus /
et difficilis. Uel nō aſcendam /
ſicut ꝓpicius: vt prius feci. Uel
ſm dñm Hug. cardi. non aſcen-
dam tecum / in gloria maieſta-
tis / ꝗuis bene in angelo vel nu-
be. Quod autem ſequitur: Ne
diſperdam te in via / exponetur
in ſol. vltimi dubij.

¶ Circa iſtam literam poſſunt
moueri aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubium: ad
quē refertur quod hic dicitur /
dñm dixiſſe: Semini tuo dabo
eam / ſcilꝫ terram / quam iurauit
Abraham / Iſaac / ⁊ Iacob? Di-
cendum / ꝙ hoc nō refertur ad
ipſum Moyſen: quia talis ter-
ra nunquā promiſſa ſemini ſuo
fuit. De Iſaac autem ⁊ Iacob
ſimiliter neutri eorum aliquā-
do dictum eſt: Semini tuo da-
bo eam. Reſtat ergo ꝙ refera-
tur talis promiſſio ſpecialiter
ad Abrahā. Hinc Apoſt. Gal.
iij. ait: Abrahe dicte ſunt pro-
miſſiones / ⁊ ſemini eius. Nō di-
cit et ſeminibus / quaſi in mul-
tis: ſed quaſi in vno / et ſemini
tuo / qui eſt Chriſtꝰ. Et de hac
ꝓmiſſione fit ſpecialis mentio
Geñ. xv. vbi ſic dicitur. In illo
die pepigit dominus fedus cū
Abraham / dicens: Semini tuo
dabo terram a fluuio Egypti /
vſqꝫ ad fluuium magnum Eu-
phraten.

¶ Secundum dubiū mouetur
propter illud verbū domini ad
Moyſen: Et mittam precurſo-
rem tui / angelum. Queritur / ꝗs
eſt iſte precurſor? Uidetur ꝙ non
fuerit angelus: vt habetur in pre-
ſenti litera: qr ſupra. xxiij. c. hu-
ius / dr ꝙ dñs fecit talē promiſ-
ſionem filijs Iſrael / dicēs ꝙ ſi-
vere illi obedirēt / ⁊ mādata eiꝰ
ſeruarent / terrorē ſuū mitteret
in precurſum illorū. Itē ꝙ mit-
teret ſcrabones ante eos qui
fugarent inimicos eorum an-
te eos: et ſimilia. Scrabones
autem et angeli multum inter
ſe diſcrepant. Dicendum in pri-
mis / ꝙ vtrunqꝫ ꝓmiſit dñs: vt
patet intuēti textum ſupra po-
ſitum. vcꝫ. xxiij. c. huius. Secū-
do dicēdū ꝙ miſſio ſcrabonū /
fiebat per angelū bonum: Mit-
tebat ergo ſcrabones viſibiliter /
et angelos tanꝗ̃ eorū directo-
res inuiſibiliter. Et ſic vtrunqꝫ
dictum ſtat in veritate.

¶ Tertiū dubiū: Quis fuit iſte
angelus? Dicendū / ꝙ ſi nō ex-
primatur nomē eius / poteſt ta-
men dici ꝙ fuerit angelus Ga-
briel: ⁊ hoc ꝓpter nōis interp̄-
tationē. Gabriel enī / fortitudo
dei interp̄tatur. Dicitꝰ aūt an-
gelus mittebatur a dño tanꝗ̃
p̄curſor populi Iſraelitici ad
terrā ꝓmiſſionis: ⁊ ad delēdas
gētes multas ꝗ nōiantur ī textu:
⁊ ꝗ̄ illū vtiqꝫ impedire potuiſ-
ſent ſi nō habuiſſet talē ange-
lum in auxiliū / ꝗ in hac re tue-
batur ptes dñi dei ſui. Quēad-
modū ꝗ̃ miſſus eſt angelus iſte
Gabriel / a deo / ad virginē Ma-
riā / ꝓ ſalute totiꝰ mūdi incho-
anda ⁊ nūciāda: ita ⁊ nūc miſ-
ſus eſt a deo ad pplm Hebreū /
ꝓ illiꝰ ſalute tpali / vt ſcꝫ intro-
duceret illū in terrā ꝓmiſſiōis:
de qua p̄us iurauerat Abrahā
⁊c̄. Poteſt etiā dici ꝙ iſte ange-
lus fuerit Raphael / ꝗ īterp̄tatur
medicina dei. Iſte aūt angelꝰ /
de ꝗ in p̄ſenti eſt ꝗſtio / ꝙ circū-
duxit pplm Hebreū in p̄dictā
terrā: taliter eū circūduxit ꝙ nō
erat in tribubꝰ eorū infirmus.
Inſup ⁊ alio / in loco legitur / vcꝫ
Thobie / ꝑ plura capl'a / ꝙ ipſe
valde ꝓſpere cōduxit Thobiā
iuniorē / vſqꝫ ī Rages / Medorꝫ:
⁊ iterū reduxit ad domum pa-
tris / vna cū vxore ⁊ decē talen-
tis argēti. Ecce ꝗ̃ optimus du-
ctor fuerit iſte angelꝰ. Proba-
bile eſt ergo / ꝙ ſicut feliciter
comitatum prebuit dicto Tho-
bie: ita etiā ⁊ multitudini He-
breorum / eūtiū in terram pro-
miſſiōis. Poteſt deniqꝫ dici ꝙ
fuerit Michael: ⁊ hoc propter
nōis interp̄tationē. Michael
enī īterp̄tatur / ꝗs vt deus. Dictꝰ
aūt angelꝰ in deductione ppl'i
verſus terrā ꝓmiſſiōis erat vt
deus: qr vices eiꝰ gerebat. Itē
legitur Apoc. xij. ꝙ nō multo
poſt creationē ⁊ ruinā angelo-
rum / factū eſt preliū magnū in
celo / Michael ⁊c̄. Iuſtum er-
go et equum erat / vt Michael
qui

qui iam expertus fuerat bellū
cum angelis malis/ ⁊ preualue
rat: ꝙ etiam experiretur bellū
cum hominibus in terris: de q̄-
bus tandem preualuit: quia ſu-
peratis gentilibus ⁊ eorum re-
gibus/ introductus eſt efficaci
ter populus Hebreorū in ter-
ram promiſſionis. Reſolutorie
autem tenendum eſt de dicto
angelo ꝙ talis fuit qualis deo
placuit/ ⁊ qualē eligere voluit.

¶ Quartum dubiū: Cur in pre
ſenti litera non ſit mentio niſi
de ſex differentijs gentiū. Non
enim exprimuntur Gergeſei. Hu
ius dubij quere ſol. prius/ vꝫ
xxiij. c. huius lib. ſub. vij. clau-
ſula. in ſol. ad quartū dubium.

¶ Quintum dubium oritur ꝓ-
pter illud verbum domini ad
Moyſen: Non aſcendam tecū.
Huius enim contrarium pare-
re poteſt Deuter. xxiij. vbi dici
tur: Dominus deus tuus ambu
lat in medio caſtrorū/ vt eruat
te/ ⁊ tradat tibi inimicos tuos.
Ergo ſimul aſcendit cū popu-
lo in terram promiſſionis. Di-
cendum/ ꝙ populus Hebreorū
propter idololatriam ſuā ſub-
ſecutā/ indignus factus eſt dei
preſentia per miracula manife
ſtata/ ꝗuis fuerit ſemper cum
eis in ſubſecuta creatura. Nam
ratione obediētie oſtēſe in cul
tu tabernaculi/ non ceſſabant
eos viſitare in ſubiecta creatu
ra/ etiam reuelando eis facien-
da. Et hoc eſt premittere ange
lum: vt hic dicitur: ⁊ habitare
in medio eorum: vt habetur in
Deuteronomio.

¶ Sextum dubium oritur pro
pter illud vltimum verbū p̄ſen
tis clauſule: Ne forte diſperdā
te in via. Queritur ergo de in-
tellectu illius ſentētie. Pro in
tellectu huius verbi notādum
ſm Augu. in glo. ordi. ꝙ deus
eſt cum iuſtis miſerando ⁊ con
fortando. Item cum impijs vl-
ciſcendo ⁊ puniendo. Eſt ergo
ſenſus verborū dn̄i: Cū impijs
non poſſum eſſe ꝓpter te vt eos
vindicem ⁊ puniam: q᷑ tua me-
rita obſunt. Neq̄ propter eos
vt viſitem ⁊ cōfortem te: q᷑ illi
ſunt indigni. Non aſcendam er
go tecum in propria/ ne diſper
dam te in via/ quare ſaltē mit-
tam angelum meū. Sed ex hac
ſolutione Augu. videt᷑/ ꝙ an-
gelus ſit miſericordior ꝗ deus.
Dicendū/ ꝙ ex hoc tantum ſe-
quitur/ ꝙ grauius eſt peccare
in preſentia diuina/ ꝗ in eius
abſentia: ⁊ ſic tales citius ſunt
puniēdi ⁊ acrius. Qꝫ ergo de-
ſe ſubtraxit: id eſt/ ad modum
ſubtrahentis ſe habuerit/ miſe
ricordie fuit: quia vniuerſe vie
domini miſericordia et veri-
tas. Sed conſequenter querit
Auguſti. quomodo potuit eſſe
alicubi angelus vbi non eſſet
domin⁹/ q̄ nunq̄ abeſſe poteſt.
Et reſpōdet/ ꝙ ꝗuis vbiq̄ ſit
deus per eſſentiā/ preſentiā/ et
potentiam: tamen aliter ⁊ ali-
ter eſt in in hominibus (ſecun-
dum ꝙ aliter ⁊ aliter in eis o-
peratur. Cum iuſtis enim/ ſecū
dum eum) eſt miſerando ⁊ con
fortando: ⁊ cum impijs vlciſcē
do ⁊ puniendo: vt iam dictum
eſt/ quibus modis cum eis eſſe
impediebatur: vt dictum eſt.

¶ Moraliter ⁊ primo/ per po-
pulum Hebreum/ quem vocat
dominus non ſuum/ ſed Moyſi
populū: deſignāt peccatores/

qui

qui in eo ꝙ peccatores/ nō ſūt
amplius populus dei: ſaltim ꝑ
deuotum famulatū: ꝗuis ſem-
per ſint populus eius condi-
tione nature: q᷑ ipſe fecit nos
ſupple bonos ⁊ malos: ⁊ non
ipſi nos: nos autē populus ei⁹.
De imitatione autē (ſecūdum
quā mali non ſunt popul⁹ do-
mini) ſcriptū eſt Dan. ix. Non
erit eius populus/ qui eum ne-
gaturus eſt. Item Oſee. ij. Di-
cam non populo meo/ popul⁹
meus es tu: et ipſe dicet/ deus
meus es tu. In quibus verbis
duo notant᷑. Primū/ ꝙ ꝑ pctm̄
peccatores deſinunt eſſe po-
pulus dei. Secundū eſt/ ꝙ per
penitentiam reincipiunt eſſe
populus domini/ qui pri⁹ erāt
quaſi popl'i ⁊ filij diaboli. Jo.
viij. Vos ex p̄re diabolo eſtis.
Hinc etiam apoſt. Rom. ix. ſi-
mul adducens verbū Oſee ait:
Vocabo non plebem meā/ ple
bem meam: ⁊ non dilectam/ di
lectam: ⁊ non miſericordiam
conſecutam/ miſericordiam cō
ſecutā. Et erit in loco vbi di-
ctū eſt eis/ nō plebs mea vos:
ibi vocabuntur filij dei viui.
Sic igitur: quare domin⁹ di-
xit Moyſi: Vade aſcēde de lo-
co iſto tu ⁊ populus tuus.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo/ iuxta
illud verbum: Vade aſcēde de
loco iſto. Notandū/ ꝙ hec ver-
ba poſſunt merito dici ad pe-
nitentem nouiter conuerſum
ad dominum/ cui ipſe domi-
nus videtur dicere: Vade aſcē
de de loco iſto: ſcilicet/ pec-
cati ⁊ fecis iniquc/ ſiue ſocieta
tis ꝑuerſe. Solet enī dici ho-
mini/ vt vadat ⁊ cito exeat de
aliquo loco corporali in tripli
ci caſu: vꝫ qn̄ talis locus eſt
peſtilētus ⁊ infect⁹ malo aere:
de preſentia latronū ſuſpect⁹/
quando in eo alias fuit male
tractatus: ſicut patet de trāſ-
euntibus per hoſpitia. Sic eſt
autem ꝙ ſtatus peccati/ ſiue
ſocietatis male/ eſt peſtilētus.
iuxta illud Pſal. Cum peruer-
ſo peruerteris: In cuius etiam
figuram angelus dixit mulie-
rib⁹ de Chriſto: Quid queritis
viuentem cum mortuis? Sur-
rexit/ nō ē hic. Et apo. Col. iij.
Si (inq̄t) cōſurrexiſtis cū xpo/
que ſurſum ſunt querite/ vbi
Chriſtus eſt in dextera dei ſe-
dens: que ſurſum ſunt ſapite/
non que ſuꝑ terrā. Nō itaq̄ cū
mortuis. i. cū pctōribus debēt
manere penitētes/ ⁊ ſignanter
cū illis cū quib⁹ interdū pec-
cauerunt: ſed longe diſcedere
ab eis: ⁊ hoc propter periculū
recidiui. Sed cum illis cōuer-
ſari debēt qui eos facturi ſunt
meliores: vt d᷑ Senec. ad Lu-
cilium. Item dictus ſtatus pec
cati eſt de preſentia latronum
infernalium valde ſuſpectus:
in cuius figuram legitur Luce
x. de quodam homine qui inci-
dit in latrones. Applicatio eſt
facilis. Item in ſtatu peccati
homines male tractantur: in
cuius figuram ſubditur/ vbi ſu
pra/ de predicto homine deſcē
dente ab Hieruſalem in Hie-
rico/ ꝙ latrones ſpoliauerunt
eum/ ⁊ plagas impoſuerunt/ et
ſic eum male tractatum dimi-
ſerunt. Et Threnorum. j. Ma-
num ſuam miſit hoſtis ad om-
nia deſiderabilia ei⁹: ſed quod
gemendum eſt/ miſer peccator
non apprehendit ꝙ ſic male

LL tractetur:

tractetur. Iuxta illud Prouer
biorum.xxiij. Uerberauerunt
me/⁊ nō dolui:traxerūt me/ et
non ſenſi. Propter igitur hec
tria dicit ſpiritusſanctus vero
penitēti/⁊ aīam ſuā ſaluare cu
piēti/Uade aſcēde d̄ loco iſto:
peccatū deſerēdo: Ecce termi-
nus a quo/ penitentiam am-
plexādo: Ecce terminꝰ ad quē.
¶ Moraliter ⁊ tertio/ iuxta il-
lud verbum domini: Mittam
precurſorem tui angelum. No-
tandū/ꝙ p angelum quēqꝫ ī ſa-
cra ſcriptura intelligit ſacer-
dos:⁊ ſignāter cui aīarū cura
cōmiſſa eſt:iuxta id qd̄ ſcriptū
eſt Malach.ij. Labia ſacerdo-
tis cuſtodiūt ſciētiā/⁊ legē re-
quirent ex ore eiꝰ: q̄z angelus
dn̄i exercituū eſt: Nō natura/
ſed officio. Officiū enim ange-
lorū eſt colere deū ⁊ laudare/
atqꝫ dirigere populum: et ſi-
gnanter quo ad eos/ qui mit-
tuntur ad cuſtodiendos homi-
nes pro ipſorum ſalute. Item
angelus domini dicitur ſacer-
dos:quia vita eius ⁊ conuerſa
tio debet eſſe tota āgelica/pu-
ra et ſancta. Hunc itaqꝫ ange-
lum ac ſacerdotē mittit domi-
nus precurſorem populi ſubdi-
ti:quem debet precedere ver-
bo/facto/⁊ exemplo:circa vitā
que ducit ad vitam eternam.
Bonus enim paſtor/vt dicitur
Ioan.decimo. educt:s ouibus
ſuis mane de ſtabulo/ante eas
vadit: et eum ſequūtur / quia
ſciunt vocem eius. Hec autem
dicuntur de bono paſtore/ et
non de mercenario:cui nō eſt
cura de ouibus.
¶ Moraliter et quarto/ predi
ctum verbum poſſumus recte
exponere de eo ꝙ non ſolū offi
cio/ verum etiam natura dici-
tur angelus. Hunc enim mit-
tit dominus precurſorem cu-
iuſlibet ſaluandi : tum vt eum
cuſtodiat a maligno ſpiritu et
peccato/ tum vt eum dirigat
quouſqꝫ peruenerit in celum.
Unde in Pſalm. Angelis ſuis
deus mandauit de te:vt cuſto-
diant te in omnibus vijs tuis.
In manibus portabunt te/ cū
ſcilicet incipiens per mortem
relinquere preſens ſeculū/ſe-
cundum ꝙ hiſtorialiter ſcri-
ptū eſt de paupere Lazaro Lu
ce.xvj. ꝙ delatus eſt ab ange-
lis in ſinum Abrahe/ poſtquā
mortuus eſt. Unde ad propo-
ſitum ſatiſfacit illud quod re-
fert Ambroſius in Hexame-
ron libro.j.ca.xvj. de ciconijs
dicens: ꝙ cum mutant locum
⁊ regionem/ ſimul pergunt:ita
vt videatur quidam exercitus.
Ante eas tamen vadunt cor-
nices tanquam ipſarum dire-
ctrices/ adeo vt iuuamenta q̄-
dam bellantibus aduerſus ini-
micas aues conferre creden-
tur/⁊ proprijs periculis aliena
bella ſuſcipere. Cuius rei indi-
cium eſt: quia tempore quo ci-
conie repatriant / mulle corni-
cule pro tempore videntur in
locis de quibus egreſſe ſunt.
Poſtmodum autem iterum ap
parent cornicule:vt prius/ſed
inter eas multe vulnerate ap-
parent et ſanguinolente/tan-
quam ſignum deferentes pu-
gne habite. Applicatio eſt fa-
cilis de angelis aſſociantibus
pias animas in celum.
¶ Moraliter et quinto/ iuxta
illud verbū dn̄i: Ut eijciā Cha

naneū et Ammorrheū ⁊c. No-
tandum / ꝙ per has nationes
infidelium / quas iubet domi-
nus expelli de terra promiſſio-
nis: vt filij Iſrael poſſint in ea
habitare: intelliguntur ſeptem
peccata mortalia/ que eijcien-
da ſunt a corde humano/ priuſ
quam virtutes illis oppoſite
poſſint ibi pacifice habitare.
Unde Gregorius/ radix omnis
peccati eſt ſuperbia: de qua di-
citur Eccli.x. Initium omnis
peccati eſt ſupbia. Prima eiꝰ
ſoboles ſeptē ſunt peccata ca-
pitalia: que ſūt inanis gloria/
inuidia/ ira/ triſtitia/ auaritia/
vētris ingluuies/ luxuria. Quē
admodum ergo diligens hor-
tolanus in horto primum era-
dicat ⁊ extirpat malas herbas
cum radicibus ſuis / priuſquā
flores ibi ſeminet aut plantet.
Ita in horto conſcientie / pri-
mum eradicanda ſunt vitia.
Deinde inſerēde ibi virtutes.
Item Iſidorus de ſummo bo-
no/ libro ſecundo/ capi.xxxvj.
Famoſa (inquit) propoſitio
eſt/ videlicet ꝙ prius extirpan-
da ſunt vitia in homine/ dein-
de inſerende virtutes. Nam
coherere non poſſunt / neqꝫ in
vnum coniungi/ veritas ⁊ men
daciū/ caſtitas et luxuria/ fides
cū perfidia: ⁊ huiuſmodi. Hinc
etiam dicitur.ij. Corit.vj. Que
participatio iuſtitie cum iniq̄-
tate: aut q̄ ſocietas luci ad te-
nebras? Que autem cōuentio
Chriſti ad Belial?
¶ Moraliter et ſexto: iuxta il-
lud vltimum verbum preſentis
clauſule: Populus dure ceruī-
cis eſt: notandum ꝙ ſicut p̄di-
ctum verbum olim frequenter
improperatū eſt Iudeis: vt pa
tet intuēti/ tam libros legales
q̄ prophetales: ita etiam idem
verbū poteſt merito impropē-
rari multis malis Chriſtianis:
q̄ nec beneficijs/ nec aduerſis/
ſiue minis/ aut terroribus poſ-
ſunt emolliri/ aut ad bonū fle-
cti. Unde de vnoquoqꝫ tali po
teſt dici illud Iob.xv. Cucur-
rit aduerſus deum erecto col-
lo/ ⁊ pingui ceruice armatꝰ eſt.
Item Actu.vij. Dura ceruice/
⁊ incircūciſi cordibus/ ſemper
ſpiritui ſancto reſtitiſtis. Item
Eſa.xlviij. Scio enim quia du
rus es tu/ et neruus ferreus cer
uix tua/ ⁊ frons tua erea. Iſtud
maxime dicitur de ſubditis/ et
filijs rebellibus et inobedien-
tibus: de quibus datur conſi-
lium Eccli.xxx. Curua ceruī-
cem eius a iuuentute/ et tunde
latera eius dū infans eſt. Qui
igitur fuerunt dure ⁊ indoma-
bilis ceruicis in p̄ſenti/ velint
nolint in alio ſeculo domabun-
tur: quia teſte Pſ. Dominꝰ iu-
ſtus concidet ceruices pecca-
torum. Hoc autem fiet quan-
do hi qui in preſenti exaltātur
per ſuperbiam/ humiliabuntur
per penarum infernalium tol-
lerantiam: vt dicit Chriſtus
Luce decimoquarto. Itē eiuſ-
dem.xviij.
¶ Allegorice ⁊ primo: p Mo-
yſen qui fuit dux populi Iſrae
litici/ deſignatur q̄libet bonus
paſtor animarum/ qui eas pre-
cedit verbo ſancte doctrine/ et
exemplo bone vite. Huic itaqꝫ
ſancto Moyſi/ in fine dierū di-
cet dominus quod hic dicitur/
ſcꝫ: vade/ aſcēde de loco iſto.i.
de hoc ſeculo nequā/ ad celū.

Et Luce.xiiij. Amice aſcende
ſuperius. Non quidem ſolus/
ſed tu et populus tuus.i.boni
ſubditi:et preſertim qui ſimul
cum eo fuerint diſpoſiti ad ta
lem aſcenſum faciendū: qꝛ vt
dicitur Matthei.xxv.Virgines
que parate erant/ intrauerunt
cum ſponſo ad nuptias:ſupple
celeſtes: et clauſa eſt ianua.
Iſtud autem notatur/cum di=
citur in textu:Tu et populus
tuus/ quem eduxiſti de terra
Egypti.i.de ſtatu peccati:qui
quidem ſtatus deſignatur per
Egyptum. Hunc itaq; populū
.i.veros penitentes eduxit bo=
nus paſtor de terra Egypti/ꝑ
ſacramentorum debitam ad=
miniſtrationem:⁊ quantum in
ſe fuit introduxit in terrā pro=
miſſionis.i.gratie in preſenti/
⁊ glorie in futuro.

¶Allegorice ⁊ ſecundo/per
terram pro qua iurauit domi=
nus Abrahā/Iſaac/⁊ Iacob:
intelligitur eccleſia triūphās.
de qua terra dicitur in Pſalm.
Credo videre bona domini/in
terra viuentium. Ipſe autē do=
minus iurauit/ſiue promiſit
omnibus deuotis Chriſtianis
ſe efficaciter eam illis daturū/
cū ait Mar.vltimo:Qui credi=
derit ⁊ baptizatus fuerit/ſaluꝰ
erit: dūmodo talit̄ deceſſerit.
Eſt ergo in tali promiſſione cō
ditio implicita. Dicit ergo do
minus eccleſie militanti (que
eſt quaſi filia eccleſie triūphā=
tis.) Semini tuo.i.omnibꝰ ve=
ris ⁊ deuotis catholicis(qui
ſunt ſemē eccleſie:⁊ per quos
ipſa permanet) dabo terram
hanc: vt ſcilicet primum incor
porentur eccleſie militanti/et
deinde poſſideant terram vi=
uentium. Per precurſorem au
tem hominis predicti in predi
ctam terram regnantium: in=
telligitur bonus angelus cu=
ſtos hominis/ qui in morte iu=
ſti hominis conducit ſpiri=
tum eius in celum: ſecundum
qđ ſcriptum eſt Luce.xvj.de
Lazaro mendico Factum eſt:
vt moreretur mendicus/⁊ por
taretur ab angelis in ſinū A=
brahe. Quinimmo quodammo
do ante eum vadit: vt dictum
eſt prius in quarta expoſitione
morali huius. Debet itaq; qli
bet deuotus catholicus omni
die orare ad dn̄m/dicēs: Spi=
ritus tuus bonus deducet me
in terram rectam/ propter no=
men tuum domine: id eſt/ pro=
pter reuerentiam tuam: qꝛ tu
es deus illius: et ipſe creatu=
ra tua. Per eiectionem autem
Chananeorum et aliorum in=
fidelium a facie Hebreorum i=
euntium verſus terram pro=
miſſionis: intelligitur eiectio
malignorum ſpirituū: habitan
tium in hoc aere caliginoſo/q̄
eſt inter celum et terram: im=
pedire volētium ingreſſum iu=
ſtorū in celum/ſicut multe hi=
ſtorie docent: quos in manu
potenti/ et brachio extēto eij=
cit dn̄s/ ſiue per ſe immedia=
te/ſiue per ſubiectum angelū.
Quo fit vt tandē ipſi iuſti per=
ueniant in celum: etiam inui=
tis ipſis malignis ſpiritibus.
Sic itaq; perueniunt dicti iu=
ſti in terram lacte et melle flu=
entem.

¶Allegorice et tertio/iuxta
illud quod ſequitur: Non aſcē
dam tecū:quia ⁊c. recte iſtud
poteſt

poteſt exponi de malignis ſpi=
ritibus/ qui poſtq; fuerūt crea
ti a domino: non multo poſt
voluerunt aſcendere ſupra a=
ſtra celi.i.ſuper ceteros ange=
los bonos/ ⁊ ſimiles eſſe altiſ=
ſimo:vt legitur Eſa.xiiij. Ve=
runtamen dn̄s tunc non erat
cum eis/qꝛ neſcit diuina iuſti=
tia patrocinium dare crimini=
bus/nec etiam criminatoribꝰ:
⁊ ideo qꝛ dn̄s non aſcendit cū
eis: ideo ſtatim deſcenderūt/
qn̄ dixit dn̄s Lucifero (q̄ tunc
erat primꝰ inter eos) Ad infer
na detraheris cū ſupbia tua: ⁊
ſupple cum ſuperbientibus a=
lijs angelis tibi adherentibꝰ.
Quo facto et dicto facta eſt il=
la ingens multitudo angelorꝫ
ſuperborū dure ceruicis: adeo
ꝙ ex tunc penitere nequiue=
rūt. Quinimmo vt dicit Pſal.
ſuperbia odiētium dominum
.i.malorū angelorum aſcendit
ſemper. Sic ergo diſperdidit
eos dominus cū eſſent adhuc
in via.i.viatores/ qui nunquā
fuerunt comprehenſores per
apertam dei viſionem.

¶Anagogice per Moyſen/et
populum ſuum/cui dicit dn̄s:
Vade aſcende de loco iſto/ tu
⁊ populꝰ tuus: recte poteſt in=
telligi ille angelus bonꝰ(q̄cū=
que fuerit ille) qui ī bonitate/
in qua formatus eſt/permāſit:
cui tandem dicit dominus: A=
ſcende/ ſupple vſq; ad contem
plationem diuinitatis mee: et
hoc de valle ſtatꝰ viatoris: tu
et ceteri boni angeli qui tibi
adheſerunt in bono: in terrā
quā iuraui dare oībꝰ ꝯſeuerā=
tibꝰ in bono/q̄ eſt terra viuen=
tiū. Per Chananeū aūt ⁊ cete
ros paganos/ q̄s ſpopōdit dn̄s
eijcere de terra ꝓmiſſionis/ et
eā pleno iure dare poſſidendā
Hebreis/ q̄ dicebāt ppl's dn̄i:
recte deſignatur eiectio mali=
gnorꝫ ſpirituū de celo/⁊ intro=
ductio iuſtorū ad reparandas
ruinas eorū: iuxta illud Pſal.
Iudicabit in nationibꝰ/ imple
bit ruinas. Vn̄ Grego. homil.
xxxiiij. Ad supernā(inq̄t)ciui=
tatē(q̄ ex angelis ⁊ hoībꝰ con=
ſtat)tm̄ credimꝰ hūanū genus
aſcendere: quātos illic conti=
git electos angelos remāſiſſe:
ſicut ſcriptū eſt: Statuit termi
nos gentiū/ ſcd̄m numerū an=
gelorum dei. Hec ibi.

¶Secunda clauſula.

Audienſq; populꝰ ſer=
monē hūc peſſimū/lu
xit: ⁊ nullꝰ ex more in
dutus eſt cultu ſuo.
Dixitque dn̄s ad Moyſen: Loquere fi=
lijs Iſrl'. Populꝰ dure ceruicis
es: ſemel aſcēdā in medio tui/
⁊ delebo te: iam nunc depone
ornatū tuū/ vt ſciā quid faciā
tibi. Depoſuerūt ergo filij Iſ=
rael ornatū ſuū a mōte Oreb.

¶Hiſtorialiter poſtq; in pce=
dēti clauſula oſtēdit Moyſes
q̄uo dn̄s cōminatꝰ eſt pplm Iſ
rael ꝑpter pctm̄/ qđ cōmiſit ī
adoratiōe vituli ꝯflatilis: hic
ꝯſequēter agit de luctu ipſius
ppli: ⁊ ſignāter circa depoſi=
tionē ornatꝰ corꝑalis. Refert
ꝙ Moyſes ſingularis famulus
dn̄i/ꝙ cū retuliſſet populo cō=
minationē

minationem dñi peſſimã.ſ.ꝙ
deus nõ adeſſet eis in admini
culis ſicut antea: luxit ſupple
populus/ ⁊ nullus ex moꝛe in=
dutus eſt cultu ſuo.i.honeſtio=
ribus veſtimentis:⁊ hoc in ſi=
gnum triſtitie. Sic eñ faciũt
qui ſignum triſtitie animi ſui
oſtendere exterius volũt. Glo.
autem interl.dicit/ꝙ hoc fecit
populus vt habitu exterioꝛi
penitentiam interioꝛẽ demon=
ſtraret. Dixitꝗ dominus ad
Moyſen. interli. miſertus lu=
gentibus. Semel aſcendam in
medio tui/et delebo te. Quo=
modo autem iſtud verificatũ
fuerit/dicetur in ſol.dubij pri=
mi. Jam nunc depone oꝛnatũ
tuũ. Jnterli.i. manifeſtam dei
pꝛeſentiam/ qua illi populo ꝑ
angelũ apparebat. Ut ſciã q̃d
faciam tibi.i.pꝛo te ſi videro
te emendatum ⁊ humiliatum.
Nec per hoc intelligendũ eſt/
ꝙ dñs aliquid cognoſcat de
nouo(vt dicit de Lyra)ſed qꝛ
ex mutatione populi de ſuper=
bia in humilitatẽ: apparet q̃d
illi populo condecens ſit fieri
a deo. Sequit̃: Depoſuerũt er
go filij Jſrl̃ oꝛnatũ ſuũ a mõte
Oreb. i. coꝛonas eis impoſi=
tas iuxta mõtem Oreb/in da=
tione legis: vt dicet̃ in ſolut.
quarti dubij ſequẽtis.

¶ Circa autem clauſulam iſtã
mouentur aliqua dubia.

¶ Primũ igit̃ dubiũ oꝛit̃ pꝛo=
pter illud verbum dñi: Semel
aſcendã in medio tui/⁊ delebo
te. Huiꝰ cõtrariũ videt̃ dixiſſe
dñs in pꝛecedẽti clauſula. Jbi
eñ ait ad Moyſen: Non enim
aſcendã tecũ. Dicendũ in pri=
mis/ꝙ non ẽ hic q̃ſtio de aſcẽ=
ſu exterioꝛi/ q̃ eſt ab inferioꝛi
ad ſuperius ſed de interioꝛi/ q̃
eſt ad exterius. Secũdo/ dicẽ=
dum ꝙ quantũ ad talẽ aſcen=
ſum interioꝛem/ q̃ eſt ad exte=
rius: nõ aſcendit poſtea domi=
nus/ ſicut pꝛius: ſcilꝫ viſitãdo
populũ ſicut pꝛius.ſ.miracula
faciendo:⁊ ſic ſuã pꝛeſentiam
oſtendendo. Nihilominꝰ aſcen
dit etiam tũc/ ſed hoc in malũ
ipſius populi.ſ.iniuriã ſuã vl=
ciſcendo/ ⁊ delendo eũ: nõ qui
dem totaliter: ſed pꝛo magna
parte. Pauci enim remãſerũt:
quia moꝛtui ſunt ĩ deſerto om=
nes q̃ egreſſi ſunt de Egypto
a viceſimo anno/ ⁊ ſupꝛa/ pꝛeter
duos. Hi fuerunt Joſue et Ca
leph. Hinc dñs Numeri.xiiij.
dixit ad Moyſen: Omnes qui
viderũt maieſtatem meã/et ſi=
gna que feci in Egypto/⁊ in ſo
litudine:⁊ tentauerũt me iam
per decẽ vices: nec obedierũt
voci mee: nõ videbũt terrã ꝓ
qua iuraui patribꝰ eoꝛum: nec
quiſꝗ ex illis q̃ detraxit mihi
intuebitur eã. Poſtea aũt exi=
mitur Caleph filiꝰ Nephone/
cũ ſemine ſuo: ſimilr̃ ⁊ Joſue filiꝰ
Nun. Ad hoc aũt inſinuandũ
dñs in pꝛeſenti textu/ poſtꝗ di
xerat/ Semel aſcendã ĩ medio
tui: addidit/ ⁊ delebo te. Ter=
tio dicendũ/ et confoꝛmiter ad
glo.interli. ꝙ dñs in his ver=
bis minatur captiuitatem Ba
bylonicam/ vel Romanam/ vel
etiam vltimam iudicij vindi=
ctam.

¶ Secundum dubium: Quo=
modo iſta comminatio/ ⁊ dele=
bo te: intelligenda eſt? Dicen=
dum/ ꝙ eſt intelligenda ſub cõ
ditione: ſicut ⁊ alie commina=
tiones

tiones diuine/ que habentur
in ſacra ſcriptura: ſcilicet niſi
peniteas ⁊ coꝛrigas te. Sicut
de Niniuitis dicitur Jone.iij.
Adhuc quadraginta dies et
Niniue ſubuertetur: que tamẽ
non fuit ſubuerſa tunc quo ad
muros: eo ꝙ fuit ſubuerſa quo
ad moꝛes. Simile eſt de illa cõ
minatione regis Ezechie.iiij.
Regum.xx. Jtem Eſa.xxxviij.
capitulo.

¶ Tertiũ dubium oꝛitur pꝛo=
pter illud verbum/ quod eſt in
capite huius clauſule/ Audiẽs
populus ſermonem hunc peſ=
ſimum. Queritur ergo quomo
do dicatur ſermo peſſimus/ cũ
tamẽ proceſſerit de mẽte dei/
a quo non niſi bonũ emanare
poteſt? Dicendũ/ ꝙ aliquid po
teſt dici peſſimum dupliciter.
Uno modo in ſe/ et ſic nihil eſt
peſſimũ: qꝛ non poteſt dari ſũ=
mum malum/ neꝗ quo ad na=
turã/ neꝗ quo ad moꝛes: ſicut
poteſt dari/ ſummũ bonũ/ quod
eſt deus. Jn creatis tamen nõ
poteſt dari ſummũ bonum. Uñ
hereticũ eſt dicere/ ꝙ aliquis
in pꝛeſenti poſſit peruenire ad
tantam vite perfectionem/ vt
vltra pꝛoficere nõ poſſit. Alio
modo aliquid dicitur peſſimũ
in effectu ſuo/ et adhuc hoc im
pꝛopꝛie ⁊ vulgariter. Et ſic ſer
mo domini quẽ audiuit popu=
lus ab oꝛe Moyſi ex parte dñi
dꝛ fuiſſe ſermo peſſimꝰ/ qꝛ de
re peſſima.ſ.ꝙ deꝰ nõ eſſet vl=
terius cũ eis/ ſicut erat pꝛiuſꝗ
adoꝛarẽt vitulũ cõflatilẽ: ⁊ pꝛe=
cipue quãtũ ad aſſidua mira=
cula. Nihilominꝰ interli. dicit
peſſimum.i.meſtiſſimum.

¶ Quartũ dubiũ oꝛitur ꝓpter
illud verbũ dñi: Jã nũc depo=
ne oꝛnatũ tuum. Uidet̃/ ꝙ fru=
ſtra hoc mãdauerit dñs. Jam
eñ populꝰ oꝛnatum illũ depo=
ſuerat: vt dꝛ in pꝛincipio pꝛeſẽ
tis clauſule/ cum dꝛ: Nullus ex
moꝛe indutꝰ eſt cultu ſuo. Cur
ergo de nouo repetit̃/ cũ dicit̃:
Depoſuerũt ergo filij Jſrael oꝛ
natũ ſuum. Dicẽdum/ ꝙ cultꝰ/
de quo pꝛĩo habitũ eſt: ⁊ oꝛna
tus de quo ſcd̃o/ q̃uis cõiter
ad idẽ referãtur: nõ tamẽ ĩ ꝓ=
poſito. Nã cultꝰ de q̃ pꝛimo di
ctũ eſt/ ꝙ nullꝰ ex moꝛe indutꝰ
eſt cultu ſuo: refert̃ ad habitũ
coꝛpoꝛalẽ ⁊ ſolẽnẽ/ qui aſſumi
ſolet in ſignũ letitie ⁊ gaudij/
ſicut communiter fit in die fe=
ſto. Tunc autẽ nullꝰ indutus ẽ
ex moꝛe cultu ſuo: etiam in die
ſabbati/ ſꝫ habitu meſtiſſimo:
vt ꝑ habitum exterioꝛẽ/ penitẽ
tiã demõſtraret ſuꝑ pctõ ſuo.
Oꝛnatus autẽ refertur ad ma=
nifeſtam dei pꝛeſentiã/ qua illi
pplo per angelum apparebat
dñs: vt exponit gl. interl. Qui
quidem oꝛnatꝰ.i. dei pꝛeſentia
extunc ceſſauit/ vt dictum eſt
pꝛius. Alij autẽ dicunt/ ꝙ iſte
oꝛnatus erat quoddam paruũ
tabernaculũ/ in quo cũ Moy=
ſe conueniebant ſenes ad tra=
ctãdum negocia populi: ⁊ ibi
offerebantur oblationes ante
conſtructionem magni taber=
naculi. Et huiuſmodi paruum
tabernaculũ erat poſitũ ad ra
dices mõtis Sinay. Tũc autẽ
poſitũ eſt extra caſtra: vt dicet̃
in ſequenti clauſula. Quaſi di=
ceret dominus: Jn hoc punite=
ris/ quia amodo amittes dei
manifeſtã pꝛẽtiã. Sed iſte mo=
dꝰ dicẽdi tandẽ redit ad ꝓmiſ.

Dicit tamen dñs Hugo cardi.
ꝙ ad literã filij Jſrael tūc de-
poſuerunt cultiora ornamenta
in ſignū penitẽtie/ ſicut(inqt)
Niniuite ad predicationẽ Jo-
ne:ſicut patet expreſſe de rege
ciuitatis. Jone.iij. Ra.Sa.au-
tem dicit / ꝙ per ornatum hic
dictum non intelliguntur pre-
cioſa veſtimenta/que populus
iam depoſuerat: vt dictū eſt in
textu:ſed (vt dicit) intelligūt
corone quas ſibi principales
populi impoſuerant in die da-
tionis legis/quãdo ſcꝫ dñs lo-
cutus eſt eis decẽ verba. Tūc
enī populus fuit deo deſpon-
ſatus per ſuſceptionem legis/ꝛ
ideo fuerunt coronati tunc ad
modum ſpōſe. Et has coronas
non depoſuerant/ ad oſtenden
dum ꝙ volebant eſſe ſubiecti
legi. Sed quia peccauerãt per
idololatriam / et tabule legis
erant confracte / ideo ad eorū
confuſionem et humiliationẽ
precepit dominus eas deponi:
dicens / Jam depone nunc or-
natum tuum:quod ꝛ fecerunt.
Unde ſubditur: Depoſuerunt
ergo filij Jſrael ornatum ſuū
a monte Oreb: id eſt/ coronas
eis impoſitas iuxta montem
Oreb in datione legis. Joſe-
phus autẽ dicit/ꝙ priuſꝗ Be-
ſeleel feciſſet magnum taber-
naculum/ Jſraelite habebant
paruū collocatū in radice mō-
tis/inter montem et caſtra eo-
rum:vt ante ipſum iura tracta
rent / quod voluit dominus a
ſe euelli ꝛ poni ex altera par-
te caſtrorum: vt ſic cognoſce-
rent indignos effectos appro-
pinquatiōe ad deum. Nam ab
illa die nō ita manifeſte appa-
ruit dominus illi populo/ſicut
prius. Finaliter alij referunt
cultū veſtium ꝛ ornatū ad idẽ:
ſed tunc inſurgit tale dubium.

¶ Quintum igitur dubium ta-
le eſt / ſuppoſito ꝙ cultꝰ veſtiū
(quẽ primo populus depoſuit)
iuxta id quod dicitur in litera/
nullus ex more indutꝰ eſt cul-
tu ſuo:ꝛ ornatꝰ populi/ꝗ poſt-
ea precipitur a dño deponi/ di-
cente: Jam nunc depone orna-
tum tuū/pro eodem capiãtur.
Conſequenter queritur/quare
de depoſitiōe illius bis fit mẽ-
tio. Ad hoc duplex poteſt aſſi-
gnari reſponſio. Prima:qꝛ pri-
ma depoſitio erat ſolum volun-
taria. Secunda autem erat de
precepto / et ſic generalis. Se-
cunda reſponſio: qꝛ prima de-
poſitio ornatus et culture ve-
ſtium iam ceſſauerat. Nam po-
pulus iam incipiebat reſume-
re culturã veſtium/ideo poſtea
precipitur iterum abijci. Alij
autem aliter exponūt: depone
ornatū tuū:id eſt/ ſigna idolo-
latrie:que licet iã remouiſſent
pro maiori parte / nunc tamen
dominus precipit omnino re-
moueri.

¶ Sextum dubium: Cur prece-
pit dominꝰ talem ornatum ſeu
culturam veſtium abijci a po-
pulo? Reſponſio / in ſignum pe-
nitentie/ꝛ doloris de peccato
quod habuerat in adoratione
vituli: vt dicit interli. Et ꝗ-
uis principales authores hu-
iuſmodi idololatrie iam eſſent
interfecti/ tamen multi qui mi-
nus peccatum in hoc habue-
rant/erant adhuc ſuperſtites:
vt dictū eſt ſupra. Poteſt etiã
dici/ꝙ ſicut tales ſe nudauerãt

coram

corã idolo: forſan vt diligẽtiꝰ
choreas ducerẽt/vel alios nu-
dari permiſerant: vt filios ꝛ fi-
lias/ſeruos ꝛ ancillas corã di-
cto idolo:etiam in penam nu-
darentur coram deo per depo-
ſitionem ornatus ꝛ culture ve-
ſtium/ſecundū ꝙ Apoſt. Rom.
vj.dicit: Sicut exhibuiſtis mẽ-
bra veſtra ſeruire immunditie
ꝛc. Quantū autem durauerit
ceſſatio ſiue depoſitio huiuſ-
modi veſtiū que ornate erant/
incertum habemꝰ. Probabile
tamen eſt / ꝙ per plures dies
hebdomadas ꝛ mẽſes durauc-
rit/intra quos non licebat or-
nate indui. Si enim per plures
dies ille populus Hebreorum
luxit cum lugubri veſte(vt ve-
riſimile eſt)mortẽ Moyſi/ Aa
ron/ꝛ Joſeph:vt legitur in te-
xtu ſacre biblie per diuerſa ca-
pitula: quanto magis in ꝓpo-
ſito? Dicere autem / ꝙ ex tunc
ſemꝑ durauerit huiuſmodi de-
poſitio ornatus veſtiū/eſt om-
nino improbabile:cum etiã le-
gamus ex tunc populum He-
breum exultaſſe temporaliter.
Unde.j. Parali.xij. narratur/
ꝙ filij Jſrael valde gauiſi ſunt
quando viderunt ꝙ Dauid e-
rigebatur in regem ſuper eos.
Durauit autẽ huiuſmodi gau-
dium tribus diebus. Jtem le-
gitur Thobie.xj. ꝙ cōſobrini
Thobie venerūt ad eum con-
gratulantes ei de omnibus bo-
nis que oſtenderat illi deus/ꝛ
ſignanter propter coniugium
Thobie iunioris/ꝛ per ſeptem
dies epulãtes gauiſi ſunt gau
dio magno. Jtem nota de gau
dio magno qđ habuerunt ipſi
Hebrei quãdo viderūt Aman
ſuſpenſum/et Mardocheū ex-
altatū in palatio regis Aſſue-
ri/ Heſter.viij. Jtẽ de alio gau
dio magno qđ habuerūt de vi
ctoria quã habuit Judith de
rege Holoferne. Judith.xiij.
ꝛ ſequentibus capitulis. Jtem
gauiſi ſunt Machabei/ quãdo
reparauerunt templum/ꝛ orna
uerunt faciem eius coronis au
reis/ꝛ dedicauerunt altare do
mino:ꝛ facta eſt letitia magna
in populo.j. Machabeo.iiij. ꝛ
ſic de multis alijs. Veriſimile
eſt autem ꝙ in deducendo hu-
iuſmodi gaudia populus cul-
tioribus veſtimentis ſe indue-
bat/in ſignum maioris letitie.
Unde de Ruth eiuſdem primo
legitur/ꝙ induit ſe cultioribꝰ
veſtimẽtis. Et de Herode A-
grippa legit̄ Act.xij. ꝙ veſtitꝰ
eſt veſte regia / ꝛ ſedit pro tri-
bunali/ꝛ cōcionabatur ad po-
pulum. Jtẽ de diuite epulone
legitur Luce.xvj. ꝙ induebat̄
purpura ꝛ byſſo. Similiter re-
ges Jſrael ꝛ Juda induebant̄
regio cultu. Oꝫ ergo hic dicit̄/
ꝙ dominꝰ precepit populo vt
deponeret ornatum:id eſt/ve-
ſtes letitie/ſecundum vnam ex
poſitionem: non ſemper obli-
gauit/ſed tantum quandiu fa-
ctum fuit recens/ ſcilicet ado-
ratio vituli.

¶ Moraliter et primo / ſermo
peſſimus(de quo fit mentio in
pricipio preſentis clauſule) eſt
illud verbū cōminatoriū Chri
ſti ad peccatores: Niſi penitẽ-
tiam habueritis / omnes peri-
bitis Luce.xiij. Jpſi ergo mi-
ſeri peccatores audientes hu-
iuſmodi verbū/debẽt vehemẽ-
ter lugere: quia eſt queſtio de

eterna

eterna damnatione. Nec vllus
debet ex more indui cultu ſuo
.i. cultu letitie / ſed meſtitie et
luct⁹. Unde in hui⁹ rei ſignū /
publice et ſolenniter peniten=
tes / in die cinerū ſtant pre fori
bus eccleſiaꝝ cathedraliū / in=
duti ſaccis / nudis pedibus / et
demiſſis vultibus in terrā: de
quibus plene habet̄ in decre=
tis / diſtin. l. in capite quadra=
geſime. Poſſumus etiā hoc re=
ferre ad cultum peccati / quod
deponendū eſt / prout ſub alijs
verbis precipit Apoſt. Ephe.
iiij. dicens: Deponite vos ſecū=
dum priſtinā conuerſationem
veterem hominē / qui corrum=
pitur ſecundū deſideria erro=
ris. Renouamini autem ſpiritu
mentis veſtre / et induite nouū
hominem / qui ſecundū deum
creatus eſt in iuſtitia ⁊ ſancti=
tate veritatis. Et Colloſſ. iij.
Expoliantes vos veterem ho=
minem cum actibus ſuis / ⁊ in=
duentes nouum ⁊c. Nullus er=
go peccator ex more ſuo vete=
ri induatur cultu / ſed induat̄
cultu noui hōis Jeſu Chriſti.
¶ Moraliter ⁊ ſexto / iuxta il=
lud verbum: Semel aſcendam
in medio tui / ⁊ delebo te. No=
tandum / ꝙ ſicut eſt duplex me
dium in homine: videlicet in=
terius ⁊ exterius: ita contingit
ipſum deleri a deo dupliciter:
ſcilicet vtiliter / et damnabili=
ter. Primo igitur cōtingit do=
minum aſcendere in medio ho
minis interi⁹: hoc eſt in corde
illius / ſcilicet per gratiam ad
vtilitatem / ⁊ tunc delet eum ꝗ
prius erat. Prius eñ erat pec=
cator / et non iuſtus. Nunc au=
tem in tali aſcenſu deſinit eſſe
peccator / ⁊ incipit eſſe iuſtus.
Et hoc eſt qđ loquit̄ Salomō.
Prouer. xij. dicens: Uerte im=
pios / ⁊ non erunt: ſcʒ vltra im=
pij. Erunt tamen etiam meli⁹
ꝙ̄ ante / ſed quaſi alij ꝙ̄ prius /
ſcʒ tanꝙ̄ pij ⁊ iuſti. Nā (vt in=
quit Auguſti. de ciui. dei / lib.
xxj. ca. xxiiij.) deus euertit pec
catores / non ſolum iratus / ve=
rum etiam miſeratus. Duobus
(inquit) modis euertūtur pec=
catores. Aut ſicut Sodomite:
vt tales ꝑ ſuis peccatis puniā
tur. Aut ſicut Niniuite: vt ipſa
hominū peccata penitēdo de=
ſtruātur. Deinde ſubdit dicēs:
Factum eſt ergo quod predi=
xit deus. Euerſa eſt enim Ni=
niue que mala erat: ⁊ edificata
eſt bona / que non erat. Stan=
tibus eñ menibus ⁊ domibus
euerſa eſt ciuitas in peruerſis
moribus: ⁊ ſic factum eſt quod
erat deo preſciente venturum:
atꝗ in hunc modum prophe=
tia impleta eſt. Hec Auguſti.
vt ſupra. Ad propoſitum ergo
deus aſcendit per gratiam in
medio Judeorum: id eſt / in cor
dibus eorū / ⁊ deleuit eos mo=
do predicto. Et hoc quo ad il=
los qui redierunt ad deum per
fidem ⁊ gratiā. Uel forte hoc
verificatum eſt in gentilibus
cōuerſis ad fidem Chriſti / qui
merito poſſunt dici Iſraelite:
id eſt / videntes deum / ſcilicet
per fidem. Tales enim deleti
ſunt a deo: vt amplius non eſ=
ſent gentiles / ſed tamen ince=
perunt eſſe melius ꝙ̄ prius: qꝛ
Chriſtiani.
¶ Moraliter et tertio / iuxta
illud verbum: Jam nūc depo=
ne ornatum tuum. Notādum /
ꝙ

ꝙ iſtud verbum poteſt referri
contra illas mulieres munda=
nas et vanas / que ſtudent cu=
rioſe ornare corpus ſuum: vt
placeant hominibus: ⁊ ſignan
ter illas partes que magis vi=
dentur ab hominib⁹ / inter q̄s
eſt facies. Quamuis enim Chri
ſtus dicat Mat. vj. Unge ca=
put tuum / ⁊ faciem tuum laua:
hoc tamen ſpiritualiter ⁊ non
literaliter intelligendum eſt.
Nam quantum deum offendat
vir aut mulier ornans curioſe
faciē ſuā / perpulchre proſequi
tur Auguſti. dominica. xxiiij.
poſt trinitatem / ſer. j. ſic in=
quiēs: Qui formam ſuam quā
omnipotens plaſmator finxit
in aliam tranſfigurare conten=
dit / nonne euidenter videtur
dicere ei qui ſe finxit / Cur me
feciſti ſic? O improba temeri=
tas conditoris opus vilifica=
re: vt formam ſuam quantum
in ſe eſt / in aliam tranſfiguret.
Deus enim dixit: Faciam⁹ ho=
minem ad imaginem ⁊ ſimili=
tudinem noſtram: ⁊ audet quiſ
quam mutare ⁊ conuertere qđ
fecit deus? Manus ille deum
offendunt / quando id quod il=
le formauit reformare ⁊ tranſ=
figurare cōtendunt. Unde dat
talem ſimilitudinem dicens:
Si quis pingendi artifex vul=
tum alicuius ⁊ ſpeciem paruu=
lo colore ſignaſſet / et ſignato
ſimulachro manus alterius au
ferret / et iam formata atꝗ pi=
cta / quaſi peritior reformaret /
grauis prioris artificis iniuria
et indignatio iuſta videretur.
Applicatio eſt facilis. Item
beatus Cyprianus in quadam
epiſtola ſic ait: Non metuis / ne
cum reſurrectionis dies vene=
rit / artifex tuus nō te recogno=
ſcat / et ad ſua premia venien=
tem excludat dicens: Hoc op⁹
meum non eſt / nec imago no=
ſtra hec eſt / cum te flauo medi=
camine polluiſti / cum formā
quam tibi dederat mendacio
ꝯformaſti: facies corrupta eſt /
deum videre non poteris: quo
niam oculi tibi non ſunt quos
deus fecit / ſed quos diabolus
infecit. Hec ille. Longe autem
ab hac depictione faciei erat
ille homo / qui erat tam formo
ſus / qualem nemo aliquando
viderat / de quo refert Augu=
ſtinus libro iij. queſtio. noui ⁊
veteris teſtamenti / queſtione
xviij. dicens: ꝙ dictus homo
cum ſua formoſitate tam bo=
nus erat / ꝙ ne in tentationem
veniret (quia etiam honeſta=
rum mulierum alliciebat aſpe=
ctum) faciem ſibi ſeptem pla=
gis vulnerauit: vt pulchritu=
dinem que a mulieribus deſi=
derabatur damnaret. Fertur
etiam de quadam muliere que
cum concupiſceretur a quodā
viro / propter pulchritudinem
oculorum ſuorum: cum hoc ſi=
bi innotuiſſet / eruit ſibi ocu=
los / quos in diſco ad eum mi=
ſit dicens: Ecce nunc habes
quod tibi in me tantum pla=
cuit. Fruere ergo eo ad nutū.
Quod ille videns abhorruit fa
ctum. Nunc ergo: id eſt / in iu=
uentute / vel in preſenti vita de
ponendus eſt nimius et curio=
ſus ornatus / qui poſſet alios
allicere ad cōcupiſcentiā / ꝑter
ꝙ̄ cū marito / qui permittitur.
Unde

Unde ⁊ Apoſt.j.Timot.ij. re-
prehendit mulieres/ que ince-
dunt cum tortis crinibus ⁊c.
¶ Allegorice ⁊ primo:iuxta il
lud verbū: Nullus ex more in-
dutus eſt cultu ſuo:notandum
ꝙ iſta verba poſſumus merito
referre ad ſtatum eccleſie ꝓ p̄-
ſenti. In primitiua nanq̄ eccle
ſia/multi/ ⁊ pene infiniti catho
lici/ardore fidei ſucceſſi/ indue
bātur ſcarleto/qui eſt color ru
beus:⁊ hoc per tollerātiā mar
tyrij.Unde canit eccleſia de ta
libus: Viri ſancti glorioſū ſan-
guinem fuderunt pro domino:
amauerūt Chriſtū in vita ſua/
imitati ſunt eum in morte ſua.
Nec certe fruſtra. Propter qḋ
ſequitur: Et ideo coronas triū
phales meruerunt. Itē de eiſ-
dem: Lauerūt ſtolas ſuas/⁊ cā
didas eas fecerūt in ſanguine
agni. Sic autem loq̄tur eccle-
ſia de ſanctis martyrib⁹/ eo ꝙ
mors tollerata propter Chri-
ſtum mundat totaliter animā/
ſcꝫ a culpa ⁊ pena: ſicut et ba-
ptiſmus/ cui⁹ vicem ſupplet:vt
habetur de conſec. diſt.iiij.ba
ptiſmi. et.c.catechuminū. Itē
xv.q.j. merito.dicitur/ꝙ illi q̄
pro Chriſti nomine martyrizā
tur/ abſq̄ dubio vitam eternā
conſequuntur. Modo tam ba-
ptiſmus/q̄̄ mors propter Chri
ſtum tollerata/habēt efficaciā
ſuam a paſſione Chriſti. Olim
ergo multi(vt dictū eſt)indue-
bātur ſcarleto. Sed modo nul
lus induit̄ hm̄oi ſcarleto. i.ve-
ſte rubea per martyrij tollerā
tiam/aut ſaltim nō auditur in-
ter nos:quicquid ſit de illis q̄
bella gerunt contra infideles.
Sed iſta ſufficiant ꝓ preſenti.

¶ Allegorice ⁊.ij. Iſta poſſu-
mus exponere de ſynagoga Iu
deorū/ in qua ante Chriſti ad-
uentum multi induebātur ho-
norifice per donum prophetie.
Unde tunc ꝓphete cōmuniter
erant de populo Iudeorū/ qui
prophetabāt de aduētu eiuſdē
Chriſti. Sed ex quo perſecuti
ſunt ſummū ꝓphetā/et q̄ alios
prophetas antea fecerat: meri
to prophetis caruerunt. Unde
Matth.xj. Oēs prophete vſq̄
ad Joannem prophetauerunt.
Caruerunt etiam extunc regi-
bus qui eſſent de gente ſua:ita
vt ſubditi eſſent Romano im-
perio. Unde imminente Chri
ſti paſſione/ dixerunt Pilato:
Non habemus regem/niſi Ce-
ſarem. Jam enim ſceptrum re-
gale de Juda ablatum erat/et
dux de femore eius: ꝓut predi-
xerat Jacob/cū moreret̄. Geñ.
xlix. Carent etiam et nūc ſum-
mis pontificibus/templo/ciui-
tate ſancta Hieruſalē/terra ꝓ-
miſſionis/ et breuiter omni di-
gnitate et honore. Bene ergo
ad propoſitū hic dicit̄/ ꝙ nul-
lus ex more indutus eſt cultu
ſuo/nec ſynagoga ī ſe/nec quo
ad filios ſuos. Quod autē ſub-
ditur: Semel aſcendam in me-
dio tui/ et delebo te. Prophe-
tia erat de deſtructione ciuita
tis Hieruſalē/q̄ fiēda erat poſt
Chriſti paſſionē/anno vcꝫ.xlij.
ꝑ Titū ⁊ Veſpaſianū: q̄ magis
diuinit⁹ q̄̄ humanit⁹ facta eſt:
prout etiā predixerat ipſe Chri
ſtus Luce.xix. dicens: Uenient
dies in te(ſupple o ciuitas Hie
ruſalem)⁊ circundabunt te ini
mici tui vallo/ ⁊ ad terram pro-
ſternent te/ ⁊ filios tuos qui in
te ſunt:

te ſunt: eo ꝙ non cognoueris
tempus viſitationis tue.
¶ Allegorice et.iij. Predictū
verbū/vbi dicitur/ Semel aſcē
dam in medio tui/ ⁊ delebo te:
recte poteſt exponi de die iudi
cij. Tūc eñ aſcendet Chriſtus
iuſtus iudex ſuper ſedem maie-
ſtatis ſue/in medio vallis Joſa
phat/ vel in medio bonorum et
malorum: quia vt habet̄ Mat.
xxv. in dicto iudicio Chriſtus
ſtatuet oues a dextrꝭ/hedos au
tem a ſiniſtris:conſequēs ergo
eſt ꝙ ipſe erit in medio vtrorū-
q̄. Et tūc delebit reprobos/di
cens eis: Ite maledicti ⁊c. O
doloroſa deletio/ que non fiet
ad tēpus/ſed perpetuo:ad quā
etiam ſequetur eternum tormē
tū. Sed vnde delebit dominus
malos in die iudicij? Certe de
valle Joſaphat/ ad abyſſum in
ferni:de ſtatu vie/ad ſtatū per-
petue miſerie: ð loco miſericor
die/ad locū ſeuere iuſtitie. Be
ne ergo doloroſa ⁊ flebilis erit
dicta deletio ⁊ ſeparatio.
¶ Anagogice: textus preſens
recte poteſt exponi ð quolibet
angelo malo. Nam null⁹ talis
poſtq̄̄ lapſus eſt/ex more cultu
ſuo induetur. Mos enim ange
lorum malorum/ ſi tamen mos
dici debeat(quod dico ꝓpter
breuitatē durationis/ que fuit
ab initio creationis eorū vſq̄
ad lapſum)mos(inquam)talis
fuit/ ꝙ in illo tempore interme
dio omnes angeli erant ſolen-
niter induti/ ſcꝫ gratia ⁊ chari
tate: ſed ex quo peccauerunt/
perdiderunt ornatum ſuum: et
hoc a mōte Oreb. i. ex quo ce-
ciderunt de celo. Pro quo no-
tandum ꝙ Oreb/quod interp̄-
tatur ardor/ recte ſignificat ce
lum/ ī quo ſunt Seraphim/qui
dicuntur ardētes/eo ꝙ ardeāt
in amore ſui creatoris. Ex quo
ergo dicti mali angeli cecide-
runt a dicto mōte Oreb. i. a ce-
lo/ perdiderūt ornatum ſuum:
id eſt/dona gratuita:⁊ tm̄ ī eis
remanſerūt naturalia etiā vul
nerata:⁊ facti ſunt dure ceruí-
cis:quia inflexibiles ⁊ indoma
biles atq̄ totaliter obſtinati ī
malitia ſua. Iamiam etiā aſcē-
dit in medio eorum dominus/
⁊ deleuit eos de medio angelo
rum bonorum/ trudēdo eos in
abyſſum inferni: dicendo capi
taneo eoꝝ Lucifero illud Eſa.
xiiij. Ad inferna detraheris cū
ſuperbia tua.

¶ Tertia clauſula.

MOyſes quoq̄ tol-
lens tabernaculū
tetendit extra ca-
ſtra procul. Uoca-
uitq̄ nomen eius
tabernaculū fede-
ris. Et omnis populus qui ha-
bebat aliquam queſtionē/egre
diebatur ad tabernaculum fe-
deris extra caſtra. Cumq̄ egre
deretur Moyſes ad tabernacu
lum/ſurgebat vniuerſa plebs:
⁊ ſtabat vnuſquiſq̄ in oſtio pa
pilionis ſui. Reſpiciebātq̄ ter
gum Moyſi donec ingredere-
tur tentorium.
¶ Poſtq̄̄ egregius vates do-
mini Moyſes in p̄cedēti clau-
ſula egit de luctu populi Iſrae
litici propter peccatum idolo-
latrie cōmiſſe circa adoratio-
nem vituli: hic conſequenter
agit de tranſlatione taberna-
culi

culi federis/facta per eum. Lo
quens ergo de ſeipſo/quaſi de
quodam alio/ait: Moyſes quoqꝫ
tollens tabernaculum: in quo
ad cumveniebant ſenes. Iſtud
eſt tabernaculum (ſm Petrum
Comeſt.) quod ſibi fecerãt He
brei/ vt ante ipſum iura tracta=
rent: quod cum hucuſqꝫ fuiſſet
in radice montis Sinay/ vt ꝓ=
pinquius eſſet deo: voluit ipſe
deus vt a ſe remoueretur pro=
cul: id eſt/longe/ in penã pecca
ti ipſius populi: ⁊ tetẽdit illud
Moyſes extra caſtra. i. ex alte=
ra parte caſtrorum/ ⁊ ſatis lon
ge ab eis/quaſi iam indigni eſ=
ſent diuino ꝯſortio. Vocauitqꝫ
nomen eius tabernaculũ fede=
ris: quia ibi populus orabat et
recõciliabatur deo. Iam enim
quaſi contractum fuerat fedus
inter populum ⁊ deum in depo
ſitione ornatus ipſius populi:
Et omnis populus/ non quidẽ
ſimpliciter omnis: ſed qui ha=
bebat aliquam queſtionẽ/ ſup=
ple notabilẽ: egrediebatur ad
tabernaculum federis extra ca
ſtra/ſcilicet ad Moyſen/ q ipm
tabernaculum intrabat cũ deo
loquens: vt dicit Petrus Co=
meſtor: Cũqꝫ egrederet Moy=
ſes ad tabernaculũ/ſcilicet ad
orandũ deum pro populo: ſur=
gebat vniuerſa plebs/ſcꝫ exhi=
bendo ei reuerentiam tãquam
duci ſuo et ſummo paſtori: Et
ſtabat vnuſquiſqꝫ in oſtio pa=
pilionis ſui/ et adorabat pro=
cul. Et vt dicit hic gloſ. ordin.
papilio eſt quoddam genus tẽ
torij: quod ſic dicitur ad ſimi=
litudinẽ papilionis volatilis:
eo ꝙ de loco ad locum facile
moueretur. Unde milites qui
ſtant ſub diuo/ vtuntur commu
niter talibus papilionibus/ſeu
tentorijs/ vt protegãtur ab ar=
dore ſolis / item a pluuia/ ſiue
grandinibus: ⁊ huiuſmodi.

¶ Circa hanc breuem literam
mouentur quedam breuia dubia.

¶ Primum igitur dubiũ: quid
intelligitur per predictũ taber
naculum? Ad hoc iam dictum
eſt ſecũdum opinionem Petri
Comeſt. ꝙ per ipſum intelligi=
tur quoddam paruum taberna
culum quod ſibi fecerant filij
Iſrael/ vt ante ipſum iura tra=
ctarent/ſiue lites ⁊ queſtiones
inter homines terminarẽt. A=
lij autem dicunt ꝙ iſtud taber
naculum non erat aliud ꝙ ma
gnum tabernaculum de cuius
erectione fit expreſſa mẽtio in
fine huius libri. De quo omnia
que hic dicuntur per anticipa=
tionem dicuntur. Hoc autem
probãt dupliciter. Primo qui=
dem ex nomine: quia Moyſes
vocauit illud tabernaculum fe
deris: quod proprie dicitur de
magno tabernaculo. In illo e=
nim ſtatuit deus pactum cũ po
pulo Iſrael. Secundo vero/qꝛ
illa magnifica gloria diuie ap
paritionis et allocutionis: de
qua hic ſubditur: videtur pro=
prie ſpectare ad illud taberna=
culum magnum: ſicut patet ex
his que in fine hui⁹ libri de eo
dicuntur. Fit autem in preſen=
ti mentio per anticipationem:
et hoc ad inſinuãdum quomo=
do propter humiliationem po=
puli ⁊ preces Moyſi: de quib⁹
duobus ſupra facta eſt expreſ=
ſa mẽtio: deus ipſe ſic plene re=
cõciliatus fuit/ vt in ipſo taber
naculo poſtmodum facto/ ſuã
glo-

riã ipſis Hebreis mirabilr
⁊ Moyſi ſingulariſſime atqꝫ fa
miliariſſime demõſtraret. Hec
autem omnia ſunt de mẽte do=
mini patriarche de Pal.

¶ Secundum dubium: Quare
Moyſes tetẽdit huiuſmodi ta
bernaculum extra caſtra? Dicẽ
dum ꝙ propter duo. Primo qui=
dem in penam peccati idolola
trie/ quod commiſerat popul⁹
intra caſtra/ in adoratione vi=
tuli aurei. Non ergo cõgruum
erat vt ibi cõſtrueretur taber=
naculum dño/ vbi prius cõſtru
ctum fuerat idolũ diabolo. Pe
noſum etiam erat atqꝫ laborio
ſum poplo/ vt oĩs qui habebat
queſtionẽ/ egrederet extra ca=
ſtra ad Moyſen ibi iudicantẽ:
⁊ ideo in penã peccati ppli hoc
factũ eſt. Secũdo/qꝛ locus in=
tra caſtra erat ſubditus tumul
tibus populi. Extra aũt caſtra
erat maior quietudo ad iudican
dum de querelis populi. Hinc
eſt etiam ꝙ licet epiſcopis ha=
bere domum paſtoralem extra
vrbem.

¶ Tertiũ dubiũ: quantũ diſta
bat hmõi tabernaculum a ca=
ſtris? De hoc nihil dicit ſcptu=
ra determiate: ſed tñ ꝙ ꝓcul.
Nihilominus de Lyra dicit/ꝙ
duob⁹ milib⁹ cubitis lõge erat
ab hmõi caſtris. Et hoc acce=
pit a Rab. Sal. Hoc aũt factũ
eſt ad humiliationẽ ppli/ ſicut
de coronis dictũ eſt: quia ſicut
deus reddebat ſe elongatũ a fi
lijs Iſrael/ dicẽs ꝙ nõ aſcẽde=
ret cũ eis: ita ⁊ Moyſes q erat
medi⁹ inter deũ ⁊ pplm/ elõga
uit ſe a caſtris duob⁹ milibus
cubitis.

¶ Quartũ dubiũ: Quare Mo=
yſes vocauit nomẽ eius taber=
naculũ federis? Reſpõſio/ eo ꝙ
ibi dñs familiariter cũ eo loq=
batur. Inſup etiã eo ꝙ ibi de=
cidebãtur cauſe q poterãt eſſe
cauſa cõtẽtionis ⁊ diſcordie in
pplo. Hinc dr in litera: Et oĩs
populus q habebat aliquã q̃=
ſtionem ⁊c. Nõ ergo quecunqꝫ
cauſe ibi decidebantur/ ſed tñ
magne. De minoribus autẽ ha
bebatur recurſus ad illos iudi
ces q fuerãt inſtituti de cõſilio
Iethro: vt habet. ſ. xviij. c. Da
exemplũ de ſummis curijs que
parlamẽte dicuntur/ ad quas
hodie habet recurſus/ ſed non
niſi pro magnis et arduis cau=
ſis. Inferiores autem in infe=
rioribus curijs terminantur/ ⁊
deciduntur.

¶ Moraliter ex. ſ. Per hoc ꝙ
Moyſes tetendit tabernaculũ
extra caſtra procul: deſignatur
ꝙ qui vult deuote orare dñm/
debet vitare frequẽtiã ⁊ tumul
tum populi/ ⁊ querere locũ ſo=
litarium. Unde cõmuniter ab=
batie ab antiquo fundate ſunt
ſeparate a frequentia populi.
Hoc autẽ ſpecialiter apparet
de monaſterijs Ciſtercieñ. or=
dinis/ que frequenter ſunt ſita
in locis nemoroſis/ ⁊ ſilueſtri=
bus. Taceo de Cartuſieñ. qui
pre ceteris ducunt vitam ſoli=
tariam. Similiter ⁊ beatus pa
ter Auguſtinus inſtituit quen
dam ordinẽ/ qui dictus eſt fra=
trum in eremo: eo ꝙ de facto
profeſſores dicti ordinis olim
inhabitabant eremũ. Sed tan
dẽ relicta eremo/ facti ſunt vil
latenſes/ qui ad perpetuam rei
memoriã dicuntur fratres ere=
mite beati Auguſtini. Hi ſunt
quos

ques vulgo dicim⁹ fratres Auguſtineñ. Unde in figura/ ꝙ ſolitudo eſt multū neceſſaria in oratione/ legimus Numeri.xx. ꝙ Moyſes et Aaron dimiſſa multitudine ppl'i/ ingreſſi ſunt alia vice in tabernaculum federis: vt orarent dominū pro impetratione aque. Per quod innuitur/ ꝙ ſi velim⁹ orare dominum pro impetratione aque gratiarum/ debemus dimittere populum/ ⁊ eligere ſolitudinem.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo/ ꝑ hoc ꝙ Moyſes poſuit tabernaculum federis extra caſtra: vt ibi magis deuote oraret dominū: deſignat̄ ꝙ qui volunt deuote orare dominum/ debent exire extra caſtra: id eſt/ debēt quodāmodo exire extra ſenſus corporeos per feruentem mentis contemplationem Joan. iiij. Spiritus eſt deus: ⁊ ideo eos qui ipſum adorant/ in ſpiritu ⁊ veritate oportet adorare. Itē Apo.j. Cor.xiiij. Orabo (inqt) ſpiritu/ orabo et mente. Et de conſecra. diſtin.j. ca. quando. Cyprianus papa ſic ait: Quando (inquit) ſtamus ad orationē fratres/ inuigilare et incūbere ad preces toto corde debem⁹: cogitatio carnalis hominis et ſecularis abſcedat/ nec quicꝗ̄ tunc animus aliud ꝗ̄ id ſolum cogitet quod precatur. Ideo ⁊ ſacerdos ante orationem prefatione premiſſa/ parat fratrū mentes/ dicēdo/ ſurſum corda: vt dum reſpondet plebs/ habemus ad dominū: admoneatur nihil ſe aliud ꝗ̄ dominū cogitare debere. Claudatur cōtra aduerſarium pectus/ ⁊ ſoli deo pateat/ nec ad ſe hoſtem dei tēpore orationis venire patiat̄. Hec ibi. Hinc Auguſt. in regula de cōmuni vita clericorum. Pſalmis (inquit) et hymnis cū oratis deum: hoc verſet̄ in corde/ quod ꝓfertur in ore. Item idem ſuper Joan. tracta.ix. Nihil (inqt) ꝓdeſt ſtrepitus oris/ muto corde. Et huius rationē aſſignat idem Augu. ſup Pſ. dicēs: Quando eñ legis/ deus tibi loqtur. Sed cum oras/ cū deo loqueris. Nec valet excuſatio eorum qui non credūt ſe intelligi a deo/ aut conceptum ⁊ intentionem eorum ab eo nō percipi/ niſi ore ⁊ voce id exprimant. Hec enim cogitatio heretica eſt/ ⁊ iniuriam facit deo: quia non credit ipſum plene cognoſcere cogitatiōes hominū/ atqꝫ ſcrutari corda. Cuius tamen contrarium patet Hiere. xvij. vbi loquitur propheta in ꝑſona domini/ dicēs: Ego dominus/ ſcrutans corda/ ⁊ ꝓbās renes. Et in Pſ. Dñs ſcit cogitationes hominū. In cuius rei teſtimonium dixit Chriſtus ad Judeos Matth.ix. Quid cogitatis mala in cordib⁹ veſtris? In hoc ergo euidēter Chriſt⁹ oſtendit ſe cognoſcere eorum cogitationes.

¶ Moraliter ⁊.iij. Per hoc ꝙ Moyſe ingrediēte tabernaculum federis/ aſſurgebat illi vniuerſa plebs Judeorum/ denotatur ꝙ ingrediente eccleſiam euāgelico ſacerdote/ curā animarum habente/ debet illi aſſurgere totus popul⁹. Qui quāto maior officio fuerit/ tāto pl⁹ honorandus eſt. Etiam pluſꝗ̄ ſacerdos legis/ ſm ꝙ veritas

eſt

eſt preſtātior figura/ ⁊ lux vmbra/ atqꝫ ſignatū ſuo ſigno: et ſcd̄m ꝙ ſacramēta noue legis/ ſunt p̄ſtantiora ſacramētis legis antique. Hoc eñ voluit exprimere apoſt.j. Tim.v. dicēs: Qui bñ p̄ſunt p̄ſbyteri/ duplici honore habeant̄: tū q̄ p̄ſbyteri.i. ſacerdotes ⁊ miniſtri dñi: tū q̄ bene preſunt alijs. Primo ergo honorandi ſunt/ ꝓpter dignitatē ſacerdotalē/ q̄ maior eſt dignitate omī ſeculari: etiā regali: vt patet diſt.xcvj. duo. in principio. Scd̄o honorandi ſunt ꝓpter officiū: ⁊ preſertim qñ bene et laudabiliter ꝑ eos gerit̄. Ideo apo. vbi ſupra ſubdit dicens: maxime q̄ laborāt in verbo ⁊ doctrina. Talē etiā honorē exhibendū p̄ſbyteris p̄cepit frequēter dñs.ſ. qñ p̄cepit parentes debere honorari. Ipſi eñ ſunt parentes noſtri/ ⁊ p̄res/ q̄ nos genuerunt ꝑ ſacramētorum adminiſtrationem. Hoc etiā precepit dominus Leuit.xix. dicēs: Honora ꝑſonā ſenis. Merito ergo debet populus illis aſſurgere tēpore et loco.

¶ Moraliter ⁊ quarto/ iuxta illud verbū: Stabat vnuſqſqꝫ in oſtio papilionis ſui. Notandū/ ꝙ corp⁹ (qđ gerim⁹) ē velut papilio anime noſtre/ ſub q̄ abſcōditur ipſa anima. Tunc ergo homo ſtat in oſtio papilionis ſui: qñ non curioſe hincinde euagat̄ ſed ſeipſū intra ſeipm̄ recolligit: tunc eñ min⁹ faciliter capitur a tentatore. Auceps eñ nō facile capit aues/ ꝗ̄diu latitāt intra ramos arborū aut vbi ſe abſcondūt ſub dumis et ſepibus. Applicatio eſt facilis de diabolo/ q̄ ad hominē ſe recolligentem. In cuius figurā legit̄ Geñ.xxxiiij. de Dyna filia Jacob/ q̄ ꝗ̄diu māſit itra domum patris ſui/ virgo permanſit: ſed poſtꝗ̄ inde exiuit/ vt videret mulieres regionis Sichimorum: ſtatim rapitur ⁊ corrumpitur a Sichem filio Emor/ q̄ erat princeps terre illi⁹. Sic ⁊ multi iuuenes/ quādiu retinentur domi ſub cura parentum/ euitant multa mala: in q̄ incidunt/ qñ vagant̄ hincinde/ ſiue ad choreas/ ſiue ad ſpectacula ⁊ vanitates ſeculi. Iſta notare debēt illi religioſi/ quibus non incūbit predicationis officiū/ q̄ libēter diſcurrūt ⁊ exeunt monaſteriū ſuū/ ſiue cauſa viſitādi parētes/ egrotos/ vel aliam fingentes occaſionē ⁊ excuſationem in peccatis: et qđ multo periculoſi⁹ eſt/ idē operant̄ nonnulle moniales/ que nō in hac parte ſanctimoniales vocāde ſunt: ex quarū egreſſu interdum ſequunt̄ grauia ſcādala/ que etiā perueniūt quādoqꝫ vſqꝫ ad ſacros fontes eccleſiarum. O vtinā atqꝫ vtinā huiuſmodi moniales bene notarent pariter ⁊ obſeruarent verba Hiero.ij. parte epiſtolarum ſuarū/ epiſtola.xiiij. ca.xxv. ſic inquientis: Extra monaſterij limites nulla omnino veſtrū/ o ſorores chariſſime/ fas ſit pertranſire. Hec lex/ hec norma/ hec ſumma profeſſio omnibus vobis. Et que ſemel intrauerit ex ſororibus/ nunꝗ̄ (ſi fieri poteſt) egredi permittatur. Hec ille. Item idem poſtea ſic ait: Chariſſime/ monaſterium ve-

ſtrum ſepulchrum eligite / vbi
mortue cū Chriſto / mūdo / cō-
cupiſcētijs eius / ſole cum ipſo
Chriſto ibidem maneatis ſe-
pulte: quouſqꝫ reſurgentes cū
ipſo apparebitis in glīa eius.
Murorū munitionibus ſic vn-
diqꝫ circūcingatur locelliꝰ ve-
ſter / ꝙ vix pateat auibus adi-
tus. Sic tendātur muri in al-
tum / ꝙ nō ſolū non liceat pedi
bus: ſed nec oculis ꝗ intus ge
runtur agnoſcere. Oſtia forti-
ter ſerentur clauibus. Sit vna
vel plures feneſtrule / ſic vir-
gis ferreis artate vndiqꝫ / vt
vix digito pateat aditus. Hec
Hiero. Quod ergo alique ſan-
ctimoniales habeāt perpetuā
clauſuram: alie autē non: non
ex vi cōſtitutionis ē / ſed verus
ꝛ purus abuſus / quo ad eas ꝗ
gloriantur ſe non habere hu-
iuſmodi perpetuā clauſuram.
Uerum ꝙ iura noua prohibēt
ſororibꝰ illis que militant ſub
ordine beati Dominici / ꝛ bea-
ti Franciſci / ne exeant mona-
ſterium ſuum ſub pena excom-
municationis / preter ꝗ̄ in cer
tis caſibꝰ / in earum regula cō-
tentis. Sed ex hoc non ſequit
ꝙ magis liceat ſanctimoniali
bus beati Benedicti / aut alijs
exire ſepta monaſterij ſui / ꝗ̄ il
lis. Et ſimile iudicium eſt de
ingreſſu virorum ad eas pre-
ter caſus in earum regula con-
tentos. Sed de hoc iſta ſuffi-
ciant.

¶ Allegorice ꝛ primo: Taber
naculū federis / ē eccl'ia Chri
ſtiana / i qua recōciliant Chri
ſto. In cuiꝰ figurā dixit Salo-
mon ad dn̄m de tēplo (qd̄ erat
figura eccleſie) Quicūqꝫ ora-
uerit te in loco iſto: tu exaudi-
re eum digneris de celo / loco
tuo ſancto. iij. Regū. viij. Hu-
iuſmodi autem tabernaculum
federis eſt hodie extra caſtra:
id eſt / extra ſynagogā Iudeo-
rum / ꝛ ritum eius: quē non li-
cet chriſticolis obſeruare / nec
quo ad circunciſionē / nec quo
ad immolationē agni paſcha-
lis / nec quo ad obſeruantiam
diei ſabbati: ꝛ huiuſmodi. Hec
enim omnia Chriſto dicente i
cruce / cōſummatum eſt: cōſum
mata ſūt / ꝛ veraciter mortua.
Nobis ergo Chriſtianis nō li-
cet reſpicere faciē Moyſi / ſed
tergū ipſiꝰ: quaſi a nobis rece
dēris / quo ad figuralia. Iudei
aūt qui ponūt ſpē in legalibꝰ /
reſpiciūt ipſum Moyſen quaſi
ad faciē / ꝛ male. Quia vt dicit
Apoſt. ij. Corin. iij. cū legitur
Moyſes / velamen poſitū eſt ſu
per cor eorū: qꝛ ponentes ſpem
in legalibus errant. Ecce vela
men poſitum ſuper cor eorum.

¶ Allegorice ꝛ ſecundo: iuxta
illud: Aſpiciebant tergū Moy
ſi. Notandū / ꝙ Grego. iſtud ex
ponit de predicatoribus veri-
tatis: dicēs / ꝙ Moyſes eſt pre-
dicator veritatis / qui cū alta
de deo loquit / ſuperne habita-
tiōis iam vtcūqꝫ tabernaculū
celi ingredit. Cuiꝰ p̄dicatio-
nis officiū et virtutē ſi infirmi
plene penſare non poſſunt / tn̄
velut terga aſpiciūt: qꝛ poſtre-
ma que valent / p intellectū ſe-
quuntur: ſed in ipſis minimis
ꝗ capere ſufficiūt / de ſuis papi-
lionibus quaſi exeunt / ꝛ in o-
ſtijs ſtant: qꝛ habitacula car-
nis relinquere / ꝛ ad illa eterne
vite gaudia que audiūt pgre-
diconantur. Hec ille.

¶ Allegorice ꝛ tertio / iuxta il
lud: Stabat vnuſquiſqꝫ in o-
ſtio ſui papilionis. Notandū / ꝙ
papilio (qd̄ ē tētoriū quoddā)
recte fidē deſignat / ſub ꝗ quā-
diu viuimus in preſenti / opor-
tet nos ſtare ꝛ ambulare: quia
teſte Apoſt. j. Corin. xiij. Uide
mus nunc per ſpeculū in enig-
mate: tunc autē / ſcȝ in patria /
facie ad faciē. Et. ij. Corin. v.
dicit: ꝙ per fidē ambulamus. i.
in enigmatibus tantū deū co-
gnoſcimus / et ad ipſum tendi-
mus / ꝛ nō per ſpeciem. i. clare
ſcȝ facie ad faciē cum vidētes /
ſicut ſupple in patria. Un̄ Au
gu. Quid eſt fides / niſi credere
qd̄ nō vides? Et hoc eſt qd̄ ait
Apoſt. Hebre. xi. Fides (inqt)
eſt ſperandarū ſubſtātia rerū /
argumētum non apparentiū.

¶ Allegorice et quarto / iuxta
illud vltimū verbum: Aſpicie-
bantqꝫ tergū Moyſi. Notan-
dum ꝛ conformiter ad glo. or-
di. ꝙ Moyſes tenet figurā le-
gis. Moyſi ergo tergum popu
lus Iudaicus aſpiciebat: quia
nihil myſticū / nihil ſpirituale i
lege voluit dictus populus in-
telligere / ſed tm̄ ſuperficiem li
tere: ideo eius facies abſcondi
ta erat: id eſt / vera ꝛ mera co-
gnitio. Populus aūt Chriſtianꝰ
nō ad tergum reſpicit alterum
Moyſen / Chriſtū: quia non in
enigmatibꝰ ꝛ figuris locutus
eſt mūdo: ſed facie ad faciem:
quia aperiens os ſuū / docebat
populum / dicens: Beati paupe
res ſpiritu ꝛc̄. Matt. v.

¶ Anagogice: Moyſes (vt ſe-
pe dictū eſt) Chriſtum ſignifi-
cat. Hic itaqꝫ Moyſes tulit ta
bernaculum. i. corpus ſuum / in
quo reconciliati ſumus deo pa
tri: ſm̄ illud. ij. Corint. v. Deus
erat in Chriſto / mūdū reconci-
lians ſibi. Tulit (inquā) hmōi
tabernaculū in aſcēſione ſua /
quādo corpus ſuum aſſumpſit
de hoc ſeculo nequā / ꝛ tetēdit
illud extra caſtra procul. i. vſqꝫ
ad celū / extra locum mortalita
tis ꝛ miſerie: iuxta illud Pſal.
Eleuata ē magnificētia tua. i.
humanitas: i ꝗ tu (ſupple Chri
ſte) multiplicit magnificatꝰ es
in p̄nti ſeculo: ꝛ hoc ſup celos /
ſupple materiales: qꝛ vſque ad
celū empyreū: vl' ſup celos ſpi
rituales. i. angelos. Pſ. Aſcē-
dit ſuper Cherubin / ꝛ volauit:
volauit ſuper pennas ventorū /
id eſt omniū angelorum. Adeo
ergo alte aſcendit / ꝙ dicit nūc
ſedere ad dexterā dei patris. i.
i potioribꝰ bonis glorie. Unde
Apoſt. Heb. j. de filio loquēs /
ait: Sedet ad dexterā maieſta
tis eius: ſcȝ pr̄is in excelſis: tā-
to angelis melior effectꝰ / quā-
to differētius pre illis nomen
hereditauit. Ecce igit quomo-
do Chriſtꝰ tetēdit tabernacu-
lū ſuū. i. corpus / i glorioſa aſcē
ſione ſua extra caſtra pcul. i. lō
ge a nobis. Iſtud aūt taberna-
culū hodie vocat tabernaculū
federis: qꝛ ipe Chriſtus (ſm̄ ꝙ
homo) reconciliat nos deo pa
tri: vt dictū eſt. Et. j. Ioā. ij. Si
quis peccauerit / aduocatū ha
bemꝰ apd̄ patrē Ieſum / iuſtū: ꝛ
ipſe eſt ꝓpiciatio pro peccatis
noſtris. Nō pro noſtris autem
tm̄ / ſed etiā p totiꝰ mūdi. Be-
ne ergo dicitur tabernaculum
federis. Quid ergo ex hoc re-
ſtat / niſi ꝙ nos miſeri peccato-
res /

res/ q̄ habemus continue que=
ſtionem q̄ diſcutitur coꝛam di=
uina maieſtate ⁊ thꝛono dei/
egrediamur ad huiuſmodi ta=
bernaculum q̄ Chꝛiſtꝰ eſt: nos
⁊ cauſam noſtram/ apud deum
patrem agitatā/ deuote cōmē=
dantes. Qz vbi fecerimꝰ/ indu=
bie bonū exitum obtinebimꝰ:
quia nihil negabit deus pater
Chꝛiſto filio ſuo. Quod autem
ſequitur: Cūqꝫ ingrederetur
Moyſes in tabernaculū: ſurge
bat vniuerſa plebs: poſſumꝰ re
ferre ad illam reuerentiā/ que
ab angelis exhibita eſt Chꝛi=
ſto aſcendenti in celum. Unde
pꝛe admiratione dicebant/ il=
lud Eſa. lxiij. Quis eſt iſte qui
venit de Edom: tinctis veſtibꝰ
de Boſra? Iſte foꝛmoſus i glo=
ria ſua: gradiens in multitudi
ne foꝛtitudinis ſue. Quibꝰ ipſe
reſpondit quod ſequitur: Ego
qui loquoꝛ iuſtitiam/ ⁊ pꝛopu=
gnatoꝛ ſum ad ſaluandū. Qui=
bus replicantibꝰ ⁊ dicentibꝰ:
Quare ergo rubꝛū eſt indumē
tum tuū/ ⁊ veſtimenta tua/ ſi=
cut calcantium in toꝛculari?
Reſpondens idē Chꝛiſtꝰ ait:
Toꝛcular calcaui ſolꝰ: et de gē
tibus non eſt vir mecum. Que
omnia poſſunt iuſte referri ad
Chꝛiſti paſſionem et reſurre=
ctionem. Hi tamen angeli/ qui
hec dicebant de Chꝛiſto: ſta=
bant vnuſquiſqꝫ in oſtio papi=
lionis ſui. i. in celo: nihil perdē
tes de viſione diuine eſſentie.
Da exēplū de bonis angelis q̄
ſunt inter nos/ vt nos cuſtodi=
ant. Qđ autē finaliter ſequit̃:
Reſpiciebātqꝫ tergū Moyſi/
donec īgrederet̃ tētoꝛiū: refe
rendū eſt ad Chꝛiſti aſcēſionē
in celum. Nam tūc apoſtoli/ q̄
erant pꝛeſentes/ viderunt ter=
gum eius. i. eius humanitatē
que ferebatur in celum: ſed di
uinitatem virtute cuiꝰ hoc fie=
bat/ minime videbant. Et hoc
eſt quod dicitur Act. j. Viden
tibus illis eleuatus eſt: ſupple
Chꝛiſtus in celum: ⁊ nubes ſu=
ſcepit eum ab oculis eoꝝ: ſcꝫ/
apoſtoloꝝum. Et hoc eſt tergū
Chꝛiſti reſpicere/ donec ingre
deretur tētoꝛium celi. Sed q2
hec expoſitio magis v3 det̃ pti
nere ad allegoꝛiā q̄ ad anago
giā: ideo reſtat ſubdere aliam
expoſitionē mere anagogicā.
¶ Anagogice igit̃ ⁊ aliter no
tādū/ ꝙ per tabernaculū intel
ligitur eccleſia triumphans/ q̄
eſt illđ tabernaculum: de quo
Pſal. ꝓ admiratione querit a
ſpirituſancto/ dicēs: Dn̄e quis
habitabit ī tabernaculo tuo?
Cui reſpōdet ipſe ſpirituſſan=
ctus/ dicēs: Qui ingreditur ſi=
ne macula ⁊c. talis/ ſupple ha=
bitabit ī tabernaculo meo ce=
leſti. Iſtud tabernaculū poſi=
tum eſt extra caſtra ꝓcul. i. ext̃
ꝑſentē mundū. Nō enim q̄ren=
da eſt beatitudo in ꝑſenti ſecu
lo/ ſed in alio tm̄. Un̄ illi tres
apl̄i/ q̄ interfuerunt trāſfigura
tioni dn̄i ⁊ qui dixerunt eidē:
Dn̄e bonum eſt nos hic eſſe.
Matth. xvij. quaſi querentes
beatitudinē in pn̄ti/ grauiter
errabāt. Quo eīm expectāda ē
beatitudo perfecta in pꝛeſenti
vita: q̄ plena eſt tot ⁊ tātis mi=
ſerijs/ vt dicat̃ Iob. xiiij. ꝙ hō
natus de muliere/ bꝛeui viuēs
tpe/ replet̃ multis miſerijs? Cū
ergo beatitudo ſit ſtatus oīm
bonoꝝ aggregatione ꝑfectus:
vt dicit

vt dicit Boetiꝰ de Conſol. phi
loſophie/ libꝛo. iij. pꝛſa. ij. cōſe
quēs eſt/ ꝙ non poteſt haberi
in pꝛeſēti vita. Pꝛeterea dicta
eccleſia triumphās merito po
teſt appellari tabernaculū fe=
deris. Nā ſicut fedus pacis in=
ter pꝛincipes pꝛimo tractat̃ et
terminatur in loco ſecreto/ ſi=
ue in cōſilio eoꝝ arctiſſimo/ ⁊
inter paucos: deinde publice
pꝛomulgatur ⁊ ꝓnūciatur: ſic
etiam fedus quod factū eſt in=
ter deū ⁊ hominē/ pꝛimo cōclu
ſum eſt in loco ſecretiſſimo. i. i
celeſti conſiſtoꝛio: deinde di=
uulgatū eſt per mundum/ per
angelum dicentē. Luc. ij. Glo
ria in altiſſimis deo/ ⁊ in terra
pax hominibus bone volunta=
tis. Ecce quare paradiſus dici
tur tabernaculū federis. Iſtđ
autem fedus nūqꝫ ruptum eſt/
ex parte dei: ſed frequenter rū
pitur ex parte hominum: quia
totiens quotiens quis moꝛta=
liter peccat. Et quia multe cau
ſe et lites inter homines non
terminantur in pꝛeſenti: eo ꝙ
pauper nō poteſt pꝛeualere in
cauſa iuſta contra diuitem et
potentē/ ſcđz illud Iſido. xbū:
⁊ pontif. xj. q. iij. paup. Pauper
dū nō habet qđ offerat ī iudi=
cio: nō ſolum audiri cōtēnitur/
ſed etiā contra veritatē oppꝛi
mit̃. Cito violat̃ auro iuſtitia:
nullāqꝫ reus ꝑtimeſcit culpā/
quā redimere nūmis exiſtiat.
Ideo tales cauſe reſeruantur
termināde i ſecretiſſimo ⁊ oc=
cultiſſimo foꝛo dei poſt hāc vitā.
Et hoc ē qđ ſubdit̃: Et oīs qui
habebat aliquā q̄ſtionē/ egre=
diebat̃ ad tabernaculū federꝭ.
Quod autem poſtea ſequitur/
exponatur vt pꝛius.

¶ Quarta clauſula.

Ingreſſo autē illo
tabernaculū fede
ris/ deſcendebat
colūna nubis: et
ſtabat ad oſtium.
Loquebat̃qꝫ dn̄s
cū Moyſe/ cernētibꝰ vniuerſis
ꝙ colūna nubis ſtaret ad oſtiū
tabernaculi. Stabātqꝫ ⁊ ipſi ⁊
adoꝛabāt ꝑ foꝛes tabernaculo
rū ſuoꝝum. Loquebaturqꝫ dn̄s
ad Moyſen facie ad faciem:
ſicut ſolet loqui homo ad ami
cū ſuū. Cūqꝫ ille reuerteretur
in caſtra: miniſter eiꝰ/ Ioſue fi=
liꝰ Nun puer/ nō recedebat de
tabernaculo. Dixit aūt Moy=
ſes ad dn̄m: Pꝛecipis vt edu=
cā populū iſtū/ ⁊ nō idicas mi=
hi quē miſſurꝰ ſis mecū: pꝛeſer=
tim cū dixeris/ noui te ex no=
mine/ ⁊ inueniſti gratiā coꝛam
me. Si ergo inueni gratiā i cō
ſpectu tuo/ oſtēde mihi faciem
tuā: vt ſciā te: ⁊ inueniā grām
ante oculos tuos. Reſpice po=
pulū tuū/ gentem hāc. Dixitqꝫ
dn̄s: Facies mea ꝓcedet te: et
requiē dabo tibi. Et ait Moy=
ſes: Si nō tuipſe pꝛecedas: ne
educas nos de loco iſto. In q̄
eīm ſcire poterimꝰ/ ego ⁊ popu
lus tuꝰ/ inueniſſe nos gratiam
in cōſpectu tuo/ niſi ambulaue
ris nobiſcū: vt gloꝛificemur ab
oībus populis q̄ habitant ſuꝑ
terrā. Dixit aūt dn̄s ad Moy=
ſen: Et verbū iſtud quod locu=
tus es faciā. Inueniſti eīm gra
tiā coꝛā me: ⁊ teipſum noui ex
noīe. Qui ait: Oſtēde mihi glo
riā tuā. Reſpōdit: Ego oſtēdā
omne bonū tibi/ ⁊ vocabo in
noīe dn̄i coꝛam te/ ⁊ miſereboꝛ

gui voluero: ⁊ clemens ero in
quem mihi placuerit. Rurſuſq;
ait: Nō poteris videre faciem
meā. Non enim videbit me ho
mo / ⁊ viuet. Et iterū: Ecce (in-
quit) eſt locus apd me: ⁊ ſtabis
ſupra petrā. Cūq; trāſibit glo
ria mea / ponam te in foramine
petre / ⁊ protegā dextera mea
donec tranſeā. Tollamq; ma-
nū meā / ⁊ videbis poſteriora
mea: faciem autē meam vide-
re non poteris.
¶ Hiſtorialiter poſtq̄ in pre-
cedenti clauſula egit famulus
domini Moyſes de trāſlatio-
ne tabernaculi federis / qd̓ prius
erat in mōtis radice: ſed in pe
nam peccati idololatrie popu
li Iſraelis / Moyſes ipſū trāſ-
tulit ad aliū locum. ſ. extra ca-
ſtra procul: hic conſequenter
loquit̄ de colūna nubis in qua
dn̄s loquebatur eidē Moy-
ſi / q̄ petiuit videre faciem dn̄i.
Refert ergo Moyſes / ꝙ eo in-
greſſo tabernaculum federis /
quod erat ad modum tentorij
factū: deſcendebat colūna nu
bis / ⁊ hoc ad deſignandū dei
preſentiā ſpecialem: et ſtabat:
ſupple dicta colūna / ad oſtiū.
Loquebaturq; dn̄s cū Moyſe
vſque ibi / ad oſtium taberna-
culi. Populus autem non du-
bitabat deum eſſe preſentē in
huiuſmodi columna / ſiue in ſe /
ſiue in angelo: magis tamen
credebat primum q̄ ſecundū /
quāuis forte aliter eſſet. Sta-
bantq; ipſi. ſ. populi / ⁊ hoc in
ſignū reuerentie: et adorabāt
per fores tabernaculorū ſuorū /
in quibus erant. Sed quē ado
rabant? Certe non Moyſen /
ſed deum in nube preſentem.

Loquebaturq; dn̄s ad Moy-
ſen facie ad faciem. interl. i. ma
nifeſta viſiōe ſicut ſolet loqui
homo ad amicum ſuum. Ut au
tem dicit hic glo. ordi. ſcriptu
ra hic loquitur ſecūdū opinio-
nem populi. Putabat enim po
pulus / ꝙ Moyſes loqueretur
ore ad os cum deo: cū tamen p
ſubiectā creaturā. i. per ange-
lum vel per nubē cū eo loque-
retur ⁊ appareret. Nā ei⁹ ſub-
ſtantiā nec angelorum / nec ho
minū q̄ſq; / ſicut eſt / videre po-
tuit. Unde inuiſibilis dr̄ ab a-
poſtolo. i. Tim. i. cum ait / Regi
ſeculorū immortali inuiſibili
ſoli deo honor ⁊ gloria. Item
idem apoſt. i. Tim. vi. dicit de
ipſo / ꝙ inhabitat lucē inacceſ-
ſibilem. Hoc tamen ſic intelli-
gendū eſt / ꝙ nec angelus / nec
homo poteſt virtute naturali
peruenire ad dei viſionē. Hoc
tamē poteſt vterq; virtute ſu-
pernaturali. Uel forte iſta in-
telligūtur de viſione compre-
henſiua. Illa enim nulla virtu
te poteſt communicari angelo
aut homini: ſed tātum viſio ap
prehenſiua: et hoc adhuc non
niſi ſupernaturaliter. Mediā-
te igitur lumine glorie ī celo
cognoſcem⁹ deum facie ad fa
ciem: ſicut homo videt amicū
cui loquitur facie ad faciem.
Unde. i. Io. iij. Uidebimus eū
ſicuti eſt. Uel loquebat̄ domi-
nus ad Moyſen facie ad faciē
. ſ. multū familiariter: ideo ſe-
quit̄ / ſicut ſolet loq̄ homo ad
amicū ſuū. Ipſe tā Moyſes tūc
nō vidit diuinā eſſentiā. Nam
cū hoc peteret dicēs ad dn̄m:
Oſtēde mihi gl̄iam tuā: Reſpō
dit illi dn̄s: Nō poteris videre
faciem

faciē meā: vt dr̄ infra hāc clau
ſulā. Seq̄t̄: Cūq; ille. ſ. Moy-
ſes / reuerteret̄ ī caſtra. ſ. ad vi-
ſitandū populum poſt collocu
tionē cū deo: miniſter ei⁹ Io-
ſue / filius Nun / q̄ alio nomine di
ctus eſt Ieſus fili⁹ Naue: puer
. i. famul⁹ ſecūdū modū loquē
di ſcripture: vel puer. i. iuuenis
reſpectu Moyſi: vt dicit d̄ Ly
ra. nō tamen erat ita iuuenis /
quin iam eſſet factus dux exer
cit⁹ in p̄lio cōtra Amalech: vt
dictū eſt ſupra. xvij. hui⁹. Non
recedebat d̄ tabernaclo. Quō
aūt iſtud debeat intelligi / ſta-
tim dicetur. ſ. in ſol. ad quartū
dubiū. His ergo premiſſis po-
nuntur ſupplicationes ipſius
Moyſi ad dn̄m: q̄ ſunt tres.
¶ Prima igit̄ ſupplicatio Moy-
ſi ad dn̄m / talis eſt: Precipis
vt educā populū iſtū. ſ. de de-
ſerto in terrā promiſſionis: qd̓
eſt mihi valde graue ⁊ onero-
ſum. ſ. propter meā imbecillita
tē / ⁊ populi ꝑuerſitatē. Et de
iſto p̄cepto habetur in fine p̄-
cedentis ca. vbi ait domin⁹ ad
Moyſen: Tu aūt vade / et duc
populū iſtū quo locut⁹ ſum ti-
bi. Et nō indicas mihi quē miſ
ſur⁹ ſis mecū. Cōtra: q2 in fine
p̄cedētis c. dn̄s dixerat ei: An
gel⁹ me⁹ precedet te. Ad hoc
autē dicēdū / ꝙ Moyſes in his
verbis non loquit̄ de quocūq;
mittēdo / ſed de tali qualē ſibi
⁊ populo ſuo petit oſtēdi: ſub-
dēs: Oſtēde mihi faciē tuam.
Cupiebat ergo ſibi indicari /
an deū veriſ ſecū mitteret / ſic
ꝙ faciē ſuā videret. Mirū eſt
ergo / ꝙ hoc nō indicas mihi:
p̄ſertim. i. p̄cipue / cum dixeris /
noui te ex noīe. Licet ergo do-

minus dixiſſet ei / ꝙ mitteret
angelū cū eis. hoc tn̄ non ſuffi
ciebat Moyſi / niſi etiā dn̄s aſ
ſiſteret eis ſpecialiter: p̄ſertim
(inq̄t) cū dixerſ mihi / Noui te
ex noīe: qd̓ eſt ſignū magne di
lectiōis / tāti dn̄i ad ſeruū ſuū.
Un̄ p hoc iſinuat Moyſes / ꝙ
nō debebat eſſe cōtēt⁹ alio cō-
ductore / niſi ipſe dn̄s eos edu-
ceret. Ideo ↄcludit: Si ergo in-
ueni gratiā ī ↄſpectu tuo / oſtē
de mihi faciē tuā. i. te mihi fa-
miliarē / ſicut an̄ fabricationē
vituli: deducēdo me ⁊ populū
iſtū p teipſū. Patet ḡ ꝙ Moy
ſes non petebat adhuc viſio-
nē diuine eſſentie: ſed ꝙ ipſe
dn̄s nō p angelū / ſed imediate
p ſeipſū deduceret ppl̄m illū
vna cū eo ī terrā pmiſſōis. Et
hoc ē ꝙ ait: Si ḡ inueni gr̄am
in cōſpectu tuo: oſtēde mihi fa
ciē tuā: vt expoſitū eſt: ⁊ inue-
niā gratiā ante oculos tuos. ſ.
pro populo. Unde ſubdit: Re-
ſpice populū tuum / gētē hāc.
Ecce q̄ ardenti deſiderio ora
bat Moyſes pro populo Iſrae
litico. Propter quod dixit do-
minus ad eū: Facies mea pre-
cedet te. Ut autem dicit Pe-
trus Comeſt. ecce iam maius
impetrauerat Moyſes. Plus
enim notatur ī facie / q̄ in an-
gelo. Et quia ipſe Moyſes in
facie intellexit aliquem quaſi
deo ſimillimum promitti: ⁊ nō
ipſum deum venire cum eo:
ideo addidit / Si tu ipſe non
precedes / ne educas nos de
loco iſto. Dominus ergo di-
cens Moyſi / Facies mea pre-
cedet te: reſpondet ſupplica-
tioni ſue / quam fecerat pri-
us / dicens: Si inueni gra-

 tiam

tiam in conſpectu tuo / oſten=
de mihi faciem tuam. Sed qꝛ
ipſe Moyſes non adhuc plene
intellexit dñi reſponſum: ideo
facit ſecundam ſupplicationē/
que ſequitur.
¶ Secunda igitur ſupplicatio
Moyſi ad dominū fuit talis:
Si non tuipſe precedas nos/
nō educas nos de loco iſto: qꝛ
enim per faciem domini ipſe
Moyſes intellexerat aliquem
alium/ adeo ei tamē ſimilimū:
(vt dictum eſt) ideo de hoc nō
contentus/ petebat ꝙ ipſemet
dominus in propria precede=
ret populum / alioquin eos nō
educeret de deſerto: vel qꝛ to=
tum non cōceſſerat/ ideo pete=
bat ꝙ niſi totū cōcederet ipſe
dominus/ ꝙ non educeret/ nec
eum/ nec ceterum populum de
deſerto. Supra enim dixerat
ipſe Moyſes: Reſpice populū
tuū gentem hanc. Cui reſpon=
derat dñs: Facies mea prece=
det te. Nulla facta mētione de
populo. Ideo hic rogat et pe=
tit/ ꝙ non ſolū ſe educat/ verū=
etiam totum populum / dicēs:
Si nō tuipſe precedas nos/ nō
educas ergo nos de loco iſto.
Deinde rationem ſue petitio=
nis ſubdit dicens: In quo enī
ſcire poterimus ego ⁊ populus
tuus inueniſſe gratiam in con=
ſpectu tuo / niſi ambulaueris
nobiſcū: ſcilicet per mirabiliū
operationem: vt glorificemur
ab omnibus populis / qui am=
bulant ſuper terram: id eſt / a
gentilibus/ auditis ſcilicet mi
rabilibus tuis que facies. Nō
ergo ſufficit vt tu deus prece=
das me/ niſi etiā precedas po=
pulum iſtum. Deinde ſequitur
dñi reſponſio ad Moyſi ſuppli
cationem/ cū ait: Et verbū iſtō
.i. rem ſignificatam per verbū/
quod locutus es faciā. Et ſub=
dit cauſam/ dicens: Inueniſti
enim gratiā coram me. Nā no=
ui te ex nomine: id eſt/ proprie
et ſpecialiter mihi placuiſti.
vbi Petrus Comeſtor: Ille fa
miliarem ſe ei exhibet / qui
aliū nomine ſuo vocauerit/ qđ
precipue in maioribꝰ (quo ad
ſeruos ſuos) cōmēdatur. Sup
quo dicit Auguſti. ꝙ deus pre
omnibus Moyſen nouerat/ ſcꝫ
notitia approbatiōis ⁊ prede=
ſtinationis: quia pre omnibus
ei placebat. Et ſic patet de ſe=
cūda ſupplicatione Moyſi ad
dominum.
¶ Tertia igitur ſupplicatio
Moyſi ad dominū. Nam cum
dñs dixiſſet ei: Inueniſti gra=
tiam corā me/ ⁊ noui te ex no=
mine: ſumpta ex tali familiari=
tate fiducia/ ait: Oſtēde mihi
gloriam tuā / que ſcilicet cōſi=
ſtit in aperta tui viſiōe. O ma=
gna Moyſi poſtulatio: qꝛ de
re valde magna/ qua nulla ma
ior/ ⁊ qua obtenta ſatiatur hu
manus appetitꝰ/ dicente Pſal.
Satiabor cū apparuerit glo=
ria tua. Et Auguſti. lib. j. con=
feſſ. Feciſti nos domine ad te/
⁊ inquietū eſt cor noſtrum do
nec requieſcat in te. Nā vt di=
cit Grego. ⁊ ponit in glo. ordi.
Moyſes ſitiebat per incircun=
ſcripte nature claritatem cer=
nere/ quē iam ceperat p quaſ=
dam imagines videre. Et bene
dicit/ Oſtende: ⁊ non/ da: tanq̄
ſupple in plenā poſſeſſionem:
qꝛ quantūcūq̄ in p̄ſenti mens
ad illam eleuetur / non tamen
et

et niſi oſtendatur cōiungitur:
qꝛ deꝰ hic nō niſi raptim ⁊ trā=
ſitorie videt. Sicut Paulus
dicit ſe raptum in tertium ce=
lum: in futuro autem accipiet
dicte glorie tanq̄ plena poſ=
ſeſſio: lumen enim glorie/ ſub
quo videtur deus/ nō habetur
a vidētibus deum per eſſentiā
in preſenti/ per modū habitus
manentis/ ſicut habetur in pa
tria: ſed ſolū per modū diſpo=
ſitionis tranſeuntis / ſicut lu=
men recipitur in aere. Et iſta
ſunt de mente beati Thome/ ⁊
ſimiliter de Pal. poſt cū. Pa=
tet ꝫ de ſupplicatione magna
(qꝛ de re magna) ipſiꝰ Moyſi.
¶ Sequitur reſponſio domini
ad ſuā ſupplicationē dicentis:
Ego oſtendam omne bonū ti=
bi. Ubi glo. ordi. i. eternam re=
quiem / in qua eſt omne bonū:
etſi nō formaliter/ tamen emi=
nentiſſime. Unde Sapiē. xiiij.
de ſapiētia diuina dicit ſapiēs:
Venerūt mihi omnia bona pa=
riter cū illa. Et vocabor in no
mine domini corā te: id eſt/ vo=
cari me faciā deū et ducē ve=
ſtrum ex mirabilibꝰ que faciā
coram te: ⁊ hoc non ob aliud
niſi quia volo: et quia miſere=
bor cui voluero/ ſcꝫ gratiam in
preſenti conferendo: ⁊ clemēs
ero in quē mihi placuerit / ſcꝫ
in futuro ei gloriā largiendo.
Rurſumq̄ ait dominus: Hic
oſtenditur modus implendi cō
ceſſum / ſcꝫ quantum ad viſio=
nem dei in ꝓpria eſſentia. Unī
dicit dominus Moyſi: Nō po=
teris videre faciem meam/ ſup
ple ꝓpria virtute. Ad hoc enī
oportet ꝙ homo rapiat a vir=
tute diuina. Et huiꝰ cauſa red=
ditur cum ſubditur: Non enim
(inquit dominus) videbit me
homo ⁊ viuet: ſcꝫ vita morta=
li: ſed oportet eum prius mori.
¶ Deinde cum dicit: Et iterū:
Ecce (inquit) dominus/ ſupple
ad Moyſen: eſt locꝰ apud me.
Hic ergo ponit dominus mo=
dum quo Moyſes videre eum
poſſet in aſſumpta forma ſenſi=
bili glorioſa: vt exponit Come
ſtor. Dicit ergo dominꝰ Moy=
ſi: Ecce locus eſt apud me/ ſci=
licet in mōte Sinay / in quo e=
rat quaſi ſpecialis manſio dei/
⁊ locus ſecretus et aptꝰ illi vi=
ſioni quā neceſſe erat fieri ex=
tra communem tumultum po=
puli. Et vt dicit Andreas/ hic
loquitur dominus more huma
no. Nos enim qui determina=
tas manſiones habemus / ſic
loqui ſolemus. Eſt locus apud
me/ cū deus ſit vbiq̄. Per hoc
autem vult deus innuere ꝙ nō
vult oſtendere ſpeciem ſuam
glorioſam in omni loco/ ſed in
monte Sinay. Et ſtabis ſupra
petram / ſcilicet cauernoſam.
Cumq̄ tranſibit gloria mea:
id eſt: ego voluero pertrāſire/
quaſi ambulans in aſſumpta
forma corporali. i. nulū fulci=
da: ponā te in foramine petre:
id eſt/ in aliqua cauerna illius
petre ſiue rupis: et ꝓtegam te
dextera mea: id eſt / ope mea/
vel ſpecialiter: donec tranſeā.
Super quo dicit Petrꝰ Com.
ſic: Potuit (inquit) eſſe/ ꝙ in tā
ta claritate tunc pertranſierit
dominus/ ꝙ humanus aſpectꝰ
non potuiſſet ſuſtinere / niſi
appoſita fuiſſet Moyſi aliqua
nubes virtute diuina. Tollam=
que manum meam: id eſt / nu=
bem

bem virtute mea tibi appoſi=
tam: ⁊ ſic ſupple cum remotior
ero: videbis poſteriora mea: fa
ciem autem meam videre non
poteris: id eſt, forme a me aſ=
ſumpte claritatem. Unde tra=
dūt Iudei (referēte Petro Co
meſtore) ad literam cum tunc
vidiſſe poſterior a hominis, et
in occipite eius: id eſt in poſte=
riori capitis parte. Hoc enim
ſignificat occiput occipitis,
quādam ligaturam. Uel vt di=
cit idem Comeſtor: Hoc dictū
eſt ratione ſimilitudinis: quia
(inquit) ſicut homo a tergo vi=
ſus cognoſcitur, ꝙ ſit homo,
ſed nō quis aut qualis: ita tūc
Moyſes potuit cognoſcere de
illa gloria ꝙ eſſet dei gloria,
ſed non qualis aut quanta in
ſe.

¶ Circa autem hunc textum,
mouentur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubium ori
tur ꝓpter illud verbum quod
habetur in principio huiꝰ clau
ſule, vbi dicitur: Ingreſſo au=
tem illo, ſcilicet Moyſe, taber
naculum federis. Queritur er=
go quomodo iſta duo poſſunt
ſimul ſtare in veritate: videli=
cet, ꝙ Moyſes fuiſſet ingreſ=
ſus tabernaculum, ⁊ ꝙ filij Iſ=
rael viderent eum? Dicendum,
ꝙ ingreſſus erat in parte tan=
tum. Si enī ipſe Moyſes fuiſ=
ſet totaliter intra tabernacu=
lum ingreſſus, tūc populus nō
potuiſſet videre familiarita=
tem domini ad eum, quod ta=
men volebat dominus: vt ſic
populus haberet eum in maio
ri reuerentia et honore. Poſt=
modum autem deſcendente co
lumna nubis ad oſtium taber=
naculi, amplius non viderunt
filij Iſrael Moyſen. Audie=
bant tamen intelligibiliter, ꝙ
dominus loqueretur ad eū: ⁊
hoc propter cauſam predictā.

¶ Secūdum dubium quomo=
do potuit fieri, ꝙ omnes ⁊ ſin=
guli filij Iſrael potuerunt tūc
videre Moyſen ad oſtium ta=
bernaculi? Dicēdum, ꝙ huiuſ=
modi tabernaculum erat extra
caſtra procul poſitum: vt di=
ctum eſt in precedenti clauſu
la: ⁊ forte in eminenti loco po=
ſitum. Propter quod populus
omnis potuit tunc facile in ca
ſtris ſuis exiſtēſ videre Moy
ſen ſtantem in oſtio taberna=
culi domini. Nam huiuſmodi
caſtra erant in humiliori loco
poſita.

¶ Tertium dubium oritur ꝓ
pter illud verbum: Loqueba=
turque dominus ad Moyſen
facie ad faciem, ſicut ſolet ⁊c.
Ex hoc enim videtur dari fun=
damentum erroris infidelibꝰ:
vt credant deum habere hu=
manam faciem ⁊ figuram. Cui
etiam alludit illud Numer. xij.
vbi de eodem Moyſe loqui=
tur dominus dicens: Ore ad
os loquor ei. Pro ſolutione
huius dubij notandum, ꝙ ſpi=
ritusſanctus (a quo eſt omnis
veritas ſacre ſcripture) ſic eam
nobis tradidit, ꝙ nullam fal=
ſitatem aut errorem in ſe con=
tinet. Nihilominus vnus paſ=
ſus ſiue textus declaratur fre=
quenter ex alio. Quia: vt dicit
Auguſtinus libro. vij. confeſ=
ſio. ſi ipſa ſcriptura ſacra ali=
cubi falſa eſſet, omnia pericli=
tarentur mendacio: neque in
illis literis vlla fidei ſalus hu=
mano

mano generi remaneret. Hec
ille. Sed vt dicit idem Augu=
ſtinus de doctrina Chriſtiana,
libro. iij. textus ſermonis a pre
cedentibus et conſequentibus
partibus, que ambiguitatem
illam poſuerunt in medio, re=
ſtat conſulendus: vt videamus
cui nam ſententie de pluribus
que ſe oſtendunt ferat ſuffra=
gium, eamque ſibi contexi pa=
tiatur. Hec ille. Modo ad pro=
poſitum videamus quid de fa=
cie domini, vel ore dicat alibi
ſcriptura ſacra. Nonne clamat
in pleriſque paſſibus ipſum eſ=
ſe inuiſibilem, immortalem, in
comprehenſibilem, ⁊ huiuſmo
di? Nonne de eo loquens Apo
ſto. j. Timot. j. ait, regi ſecu=
lorum immortali, inuiſibili ſo=
li deo honor ⁊ gloria. Et eiuſ=
dem. vj. Solus, ſupple deus ha
bet immortalitatem, et lucem
inhabitat inacceſſibilem. Itē
Malachie. iij. Ego dominus,
et non mutor. Si ſi non muta=
tur dominus, ergo corporeus
non eſt: et per conſequens cor=
poreas partes non habet: quia
omne tale mutabile eſt, preſer=
tim loquendo de partibus hu=
mani corporis ex conditione
ſue nature. Si ſi poſt hanc vi=
tam corpora electorum erunt
incorruptibilia, ⁊ inalterabi=
lia, hoc non erit ex conditione
ſue nature, ſed beneficio ſupe=
rioris cauſe, ſcilicet dei. Cum
ergo in preſenti dicitur, ꝙ do=
minus locutus eſt ad Moyſen
facie ad faciem: non debet ac=
cipi facies literaliter, qualis
eſt in hominibus: ſed recurren
dum eſt ad alium ſenſum: ita
vt ſit metaphorica ſiue tran=
ſumptiua locutio: ita vt idem
valeat, qđ aperte et manifeſte:
vt expoſitum eſt in litera.

¶ Quartum dubium: Quomo=
do intelligendum eſt, ꝙ Ioſue
puer Moyſi: id eſt, famulus,
non recedebat de tabernacu=
lo? Nunquid opus erat ei ali=
quando ire ad neceſſaria na=
ture, ⁊ ad purgandum ventrē?
Dicēdum, ꝙ tales locutiones
ſunt intelligende, non ſecun=
dum rigorem verborum, ſed ſe
cundum communem modū lo=
quendi hominum. Tunc enim
dicimus aliquem non recede=
re de aliquo loco, quādo ordi=
narie ſtat in eo, ſaluis ſaluan=
dis. Unde Luce. ij. dicitur de
Anna propheteſſa, ꝙ non di=
ſcedebat de templo, ieiunijs ⁊
obſecrationibus ſeruiens die
ac nocte. Et tamen neceſſe e=
rat eam comedere et bibere,
⁊ hoc extra templum. Et ſic in
telligendum eſt quod hic dici=
tur de puero Ioſue.

¶ Quintum dubium: Quomo=
do poteſt ſtare, ꝙ Ioſue nō re
cederet de tabernaculo, Moy
ſe reuertēte ad caſtra. Solis eī
ſacerdotibꝰ ⁊ leuitis licebat in
trare tabernaculū. Ioſue autē
nec erat ſacerdos, nec de tribu
Leui. Igitꝰ: Ad qđ dicendū, ꝙ
ipſe Ioſue ꝓpterea non manebat
in tabernaculo, cū non eſſet ſa
cerdos: vt dictū eſt, ſed in alio
loco atrij ſibi cōſtituto. Sicut
⁊ modo ſacriſte morantur cir=
ca eccleſias. Sed cū Ioſue nō
eſſet de tribu Leui, ſꝫ de tribu
Effraim, queritꝰ ꝗ quō hoc ſibi
licuerit? Ad qđ dicēdū diſiū=
ctiue, vel ꝙ ſcriptura hic non
loqꝛ de ſolēni tabernacło, qđ
circum=

circũſtabant ſoli leuite: qđ nõ credo verũ. Uel ꝙ Joſue nõ ꝓpria authoritate (q̃ magis eſſet dicenda temeritas) hoc fecit: ſed iudicio ſuperioris. i. authoritate Moyſi. Hec de Pal.

¶ Sextũ dubiũ eſt de colũna nubis / que tũc apparuit: an ſcilicet fuerit tunc de nouo creata / aut ab eterno / ſecundum ꝙ dicim⁹ primã materiã in principio mundi fuiſſe productã. Dicendũ / ꝙ vtrunq; eſt probabile. Probabilius tamen poteſt dici / ꝙ tunc fuerit ꝓducta ex preiacenti materia. Et tunc cõpleto officio ſuo / ad qđ ſpecialit᷑ dirigebat᷑ ab angelo / redijt in preiacẽtẽ materiã: ſicut cõmunit᷑ legit᷑ de colũba q̃ apparuit ſuꝑ Chriſtũ baptizatũ.

¶ Septimũ dubiũ oritur propter illud verbũ Moyſi ad dominum: Nõ indicas mihi / quẽ miſſurus ſis mecũ. Nonne habetur in fine precedentis capituli / ꝙ dñs dixit eidẽ Moyſi: Angelus meus precedet te. Quomodo ergo nunc conqueritur Moyſes dicens: Non indicas mihi ⁊c̃? Dicẽdum / ꝙ in his verbis non loquitur Moyſes de quocunq; mittẽdo: vt dictũ eſt in expoſitione litere: ſed de tali qualem ſibi ⁊ ſuo populo petit oſtendi / ſubdẽs: Oſtende mihi faciem tuã. Cupiebat enĩ ſibi oſtendi an deũ vel ſeruum mitteret. Multo plus tamen optabat primũ / q̃ ſecũdũ.

¶ Octauum dubiũ mouet᷑ propter illud verbũ dñi ad Moyſen: Noui te ex nomine. Super quo querit Auguſt. in queſtio. ſuꝑ Exo. vbi de hoc? Nuſq̃ enĩ legitur. Et reſpondet / ꝙ multa fuerũt facta et dicta / que tamẽ non fuerunt ſcripta. Unde Jo. vlti. dr̃ de Chriſto / ꝙ multa alia ſigna fecit in conſpectu diſcipulorum ſuorũ / que nõ ſunt ſcripta in libro ſanctorũ euangeliorum: ita in propoſito dicẽdũ eſt. Uel forte (inq̃t ipſe Auguſti.) hoc dicit ꝓpterea: quia ſupra / vcʒ. iij. c. huius / vocauit eum dñs de medio rubi / dicẽs: Moyſes / Moyſes? Uel intelligitur: Noui te ex noĩe. i. multũ familiariter. Nã vt dictũ eſt in expoſitione litere / ſignum magne familiaritatis eſt / quando dñs vocat ſeruũ ꝓprio noĩe.

¶ Nonum dubium orit᷑ ꝓpter illud verbum dñi ad Moyſen: Et requiẽ dabo tibi. Que quidẽ requies fuit in adeptione terre ꝓmiſſionis / ⁊ diuini cultus ibidem poſtea pacifice celebrati. Nunc ergo eſt queſtio quõ hec dñi ꝓmiſſio fuerit impleta: maxime cũ ipſe Moyſes nunq̃ intrauerit terrã ꝓmiſſionis: ſed mortuus ſit in deſerto / poſtq̃ dñs de altitudine cuiuſdã montis eam a lõge ſibi oſtendit: vt habet᷑ Deuter. vlti. c. Ad hoc dubiũ reſpondet Andreas / dicens ꝙ etſi ipſe Moyſes in ſe non intrauerit predictã terrã: eam tamen intrauerit in populo ſuo. Uel dic / ꝙ ꝑ illa verba / Et requiem dabo tibi: dñs ꝓmittebat ſeruo ſuo Moyſi eternam requiẽ / quam complete et ĩ effectu obtinuit / quãdo Chriſto aſcendẽte in celũ / cum illo / ⁊ ceteris patribus de limbo liberatis introiuit.

¶ Decimũ dubiũ: Ex quo Moyſes petierat a dño ſemel vt oſtenderet ſibi faciem ſuam / cur

iterum

iterum petijt ab eodem vt oſtẽderet ſibi gloriã ſuã: vt dicitur in textu? Nam illa duo videntur ad idẽ ꝑtinere. Cum ergo poſt primã ſupplicationẽ ipſi⁹ Moyſi / reſpõdiſſet domin⁹: Facies mea precedet te. Cur ergo iterum replicat / dicens: Oſtende mihi gloriã tuam? Dicendũ / ꝙ ſi ille due petitiões ſint de eodem a parte rei / non tamẽ ſ᷑m iudicium ipſius Moyſi. Dicit enim Petrus Come. ꝙ in oſtenſione faciei / quã primo promiſerat dñs Moyſi / ipſe Moyſes intelligebat aliquem ſimilimũ deo / ⁊ non ipſum deum: cũ tamen a parte rei non eſſet alius q̃ ipſemet de⁹. Et ideo de hoc non ſatis contẽtus replicat ſuã petitionem: dicens: Oſtẽde mihi gloriam tuam: vbi petebat ꝙ ipſe dñs in ꝓpria p̃cederet: alioquin eos non educeret.

¶ Undecimũ dubium: Utrum Moyſes petens / et dicens: Si nõ tu ipſe (ſupple dñe) p̃cedas / ne educas nos de loco iſto: bene ⁊ diſcrete petierit? Uidetur ꝙ non: quia vbi ipſe dñs eduxiſſet populũ ſuũ per angelum in terram promiſſionis / tũc illi populo ſimpliciter melius fuiſſet q̃ remanere in deſerto. Igitur non bene petebat. Dicẽdũ / ꝙ illud verbum Moyſi ꝓceſſit ex vehementi deſiderio qđ habebat de eo quod petebat: ſcʒ ꝙ ipe dñs precederet ⁊ ſe ⁊ populum. Uel dic / ꝙ ſicut Moyſes erat certus ꝙ dñs nõ relinqueret populũ ſuũ finaliter in deſerto / eo ꝙ iam ꝓmiſiſſet ſe illum inde educturum / ⁊ in terram promiſſionis introducturum: de qua promiſſione habetur ſupra / vcʒ. iij. c. huius. Fidelis autem eſt deus in ꝓmiſſis / qui ſeipſum negare non poteſt. Item que procedunt de labijs ſuis / non facit irrita. Ideo Moyſes hic petebat ſic cert⁹ a domino fieri / ſcʒ ꝙ ipſe in propria precederet populum ſuum / euntem in terram promiſſionis: ſicut certus erat ꝙ ipſum nõ relinq̃ret finaliter in deſerto. Et huic ſimile eſt ꝙ ipſe Moyſes prius clamabat ad dominũ ꝓ populo / qui idololatriam exercuerat circa vitulum conflatilem / dicens: Aut dimitte eis hanc notam / aut dele me de libro vite. ſupra / in preced. cap. id eſt / ſicut certus ſum / ꝙ non delebis me đ libro quẽ ſcripſiſti: ſic etiam peto cert⁹ fieri ꝙ dimittes hanc notam huic populo. Et ſic ptʒ ad dubium.

¶ Duodecimum dubiũ: Utrũ idem Moyſes bene et diſcrete locut⁹ fuerit / cũ dixit ad dñm: vt glorificemur ab omnib⁹ populis qui habitãt ſuper terrã. Uidetur ꝙ non: quia teſte Pſ. Non nobis dñe / non nobis: ſed nomini tuo da gloriam. Dicendũ / ꝙ illđ / vt glorificemur: intelligẽdum eſt in ipſo deo: ⁊ nõ in nobis. Ipſe nempe dominus glorificatur quandoq; in creaturis ſuis: ſicut rex in ſeruis.

¶ Decimũtertium dubiũ: Cur Moyſes tam inſtanter petit ſibi ⁊ populo oſtẽdi maieſtatem diuinam in ſenſibili ⁊ magnifica ſpecie / poſt culpam idololatrie populi iam remiſſam? Dicẽdum / ꝙ propter duo: vt dicit de Pal. Primo quidẽ ad imprimendum illi populo ſummam ⁊ immenſam altitudinẽ diuine

glorie

glorie atq; maieſtatis. Secun-
do ſo/ q2 ipſemet Moyſes ad-
huc per ſenſibilia ad diuino-
rū cōtēplationē inducebatur.
Inſup/ q2 gētilibus dij eorū ꝑ
ſenſibilia ſigna apparebant.
¶ Decimūquartū dubiū: Nun
quid fuit temeritas in Moyſe/ q̄
petiuit a dño videre diuinam
gloriā in pſenti? Dicēdū ꝙ nō/
immo valde cōueniens. Dece-
bat enim vt Moyſes/ magiſter
Iudeorū/ et Paulus doctor gen
tiū/ ipſi primitus viderent glo-
riā quā alijs pmittebāt. Mo-
yſes quidē ſub figura terre pro-
miſſionis. Unde quādo in mō-
te moriturus vidit terrā pmiſ-
ſionis oculis corporeis: tūc ſi-
mul vidit diuinā eſſentiā ocu-
lis mētis. De Paulo autem eſt
expreſſus textus. ij. Corint. xij.
Ibi eñ dr ꝙ raptus eſt vſq; ad
tertiū celū: et ꝙ tūc audiuit ar-
chana verba/ q̄ nō licet homini
loqui. Propter qđ Auguſt. ſup
Gen. ad literā. Et ſimiliter in
lib. de vidēdo deū/ tenet expſſe
ꝙ vterq; vidit deum per eſſen-
tiam/ etiam in preſenti.
¶ Decimumquītū dubiū moue
tur ppter illud verbū dñi: Mi
ſerebor cui voluero/ ſcz gratiā
in pſenti cōferendo: et clemens
etc. Uidetur ergo ex his verbis
ꝙ nō meremur gloriam dei ex
condigno: ſed tm̄ ex miſericor-
dia dei. Cuius contrariū patet
ex illis verbis Apli Ro. iiij. di
cētis: Ei qui operatur merces
nō imputatur ſm gratiam/ ſed
ſm debitū. Ad hoc dicēdū/ cō
formiter ad dñm Pet. de Pal.
ꝙ gratia dat̄ ſine meritis. A-
lioquin iam nō eſſet gratia: vt
infert Apoſt. Roma. x. Et hoc
notatur in pſenti cū dicitur a
dño deo: Miſerebor cui volue
ro. Gloria autem eterna reddi-
tur pro meritis gratia informa
tis. In cuius rei ſignum idem
Apoſt. j. Cor. xiiij. ait: Nō ego
autē/ ſed gratia dei mecū. Item
ij. Tim. iiij. ait: Repoſita ē mi-
hi corona iuſtitie/ quā reddet
mihi dñs in illa die iuſtus iu-
dex. Et hoc notatur/ cū dicit:
Et clemens ero in quem mihi
placuerit. Uelle enim eſt ab in
tra ad extra. Placitum autem
econuerſo. Unde clemens ero/
in quem mihi placuerit: id eſt/
in eum/ qui voluntatem meam
ſuis bonis meritis/ quaſi quo-
dammodo excitauerit.
¶ Decimumſextū dubium oꝛit̄
propter illud verbum: Non vi-
debit me homo/ et viuet. Con-
ſtat enim ſm fidem de Chriſto
ꝙ viuendo vita nature in pſen
ti/ ſimul videbat diuinam eſſen
tiam. Itē dictum eſt ſm Augu
ſtinum de Moyſe et Paulo/ ꝙ
adhuc degentes in preſenti/ vi-
derūt diuinā eſſentiā. Igitur.
Ad hoc dicendum/ et primo de
Chriſto/ ꝙ ipſe ſimul erat ver9
deus et hō pfect9: vñ ex hoc ha
bebat plenariā poteſtatē ſup
oēs ptes aīe ſue/ et ſup corpus.
Unde ex vtute diuinitatis (ſm
exigētiā nře reparationis) nō
pmittebat gloriam ab aīa deri
uari in inferiores partes/ ſiue
in potētias redundare. Nec p-
pter hoc patiebatur aliquē de-
fectum glorie: que perfectiſſi-
ma erat in eius intellectu. Sed
hoc totum factum eſt ex diui-
na diſpēſatione (vt dictum eſt)
vt ſcilz in ſe haberet ipſe Chri-
ſtus vnde nobis mereri poſſet.
Quod

Quod autem de Moyſe et Pau
lo qui adhuc in preſenti viuen
tes/ nihilominus viderunt diui
nā eſſentiā. Dicēdū/ ꝙ hoc nō
eſt eis cōceſſum/ tanq̄ viuētes
vita nature. Nā tunc erant ab-
ſtracti a ſenſibus corporeis/ ſi-
ue ab operationib9 anime ſen-
ſitiue/ adeo ꝙ ſi q̄s eos tūc teti
giſſet/ nihil oīno percepiſſent.
¶ Moraliter et primo: Per ta-
bernaculum federis/ intelligi-
tur eccleſia/ que eſt loc9 ſacer.
Per columnam autē nubis/ in-
telligitur gratia ſpiritusſancti/
que deſcendit deſurſum: quia
vt habetur Iacob. primo: Om-
ne datum optimum/ et omne do
num perfectum/ deſurſum eſt/
deſcendens a patre luminum.
Et q̄uis vbiq; locorum ſit pa-
ratus domin9 dare mortalibus
predictam colūnam gratie: dū
modo ſint ad hoc diſpoſiti: con
uenientior tamē locus eſt pre-
dictum tabernaculum federis/
id eſt/ eccleſia. Ibi enim cōmu-
niter inueniūt ſe homines ma-
gis deuotos/ et magis recolle-
ctos. In cuius figuram legitur
Actuum primo/ ꝙ poſt Chriſti
aſcenſionem/ Apoſtoli reuerſi
Hieroſolymā/ intrauerunt ce-
naculū. Nōdū enim adhuc ha-
bebāt eccleſias. Dictum ergo
cenaculum deſeruiebat eis lo-
co eccleſie. Ibiq; receperūt di
ctam columnam/ id eſt/ gratiā
ſpiritusſancti/ etiam cum ſigno
viſibili: vt habetur vbi ſupra. ij.
cap. Item in figuram huius le-
gitur. iij. Reg. viij. ꝙ poſtq̄ tē-
plum Salomonis (qđ gerebat
figuram eccleſiarum que apud
Chriſtianos hodie ſunt) edifi-
catum fuit/ atq; dedicatū/ ipſe
Salomon. conuertit ſe ad ora-
tionem/ dicēs: Audi hymnum
et orationē domine/ quā ſeruus
tuus orat corā te hodie: vt ſint
oculi tui aperti ſuper domum
hanc/ nocte ac die: vt exaudias
orationem meam/ quā in loco
iſto orat ſeruus tuus ad te: vt
exaudias deprecationem ſerui
tui/ et populi tui Iſrael: quod-
cūq; orauerit in loco iſto/ et ex-
audies in loco habitaculi tui
in celo: et cum exaudieris pro-
pitius eris. Unde ibi ſpecificā-
tur certi caſus pro quibus ve-
nientes ad domum iſtam petit
Salomon/ vt exaudiant̄ a deo.
¶ Moraliter et ſecūdo: Taber
naculum federis/ eſt corpus hu
manum. Moyſes autem deſi-
gnat ſpiritum humanum. Tūc
ergo Moyſes ingredit̄ taber-
naculum federis/ quando hu-
manus ſpiritus infundit̄ a deo
intra corpus. Per columnā nu-
bis/ deſcendentem/ deſignatur
fides que in baptiſmo deſcen-
dit ſuper paruulum/ qui bapti-
zatur. Bene autem ipſa fides
ſignificatur per columnam nu
bis: quia illuminat omnem ho
minem/ venientem in hunc mū
dum/ per baptiſmum/ quamuis
dicta illuminatio nō ſit vſque-
quaq; clara/ ſed obſcura et enig
matica. Quia teſte Apoſtolo. j.
Corinthiorum decimotertio:
Uidemus nūc per ſpeculum in
enigmate. Sed quid eſt ꝙ hu-
iuſmodi columna nubis ſtabat
in oſtio tabernaculi/ niſi ꝙ fi-
des ſtat in oſtio tabernaculi ce
leſtis? Non enim illuc intrat:
quia per mortem euacuatur/ et
illi ſuccedit viſio. Propter qđ
Apoſtolus (vbi ſupra) ſubdit/
dicens:

dicens. Tunc autem facie ad
faciem. Ecce quomodo ipſa fi-
des ſtat ad oſtium tabernacu-
li. Quod autem ſubdit: Loque
baturqꝫ dñs ad Moyſen facie
ad faciem/ ſicut ſolet ⁊c. referē
dum eſt ad ſtatum qui erit poſt
mortem: vcꝫ in eccleſia trium-
phante. Sed quia iā intramus
allegoriam/ ideo hic quieſcen-
dum nobis eſt.
¶ Moraliter ⁊ tertio: iuxta il-
lud verbū/ Adorabant per fo-
res tabernaculoꝝ ſuoꝝ: notan
dum ꝙ per tabernacula/ intel-
ligūtur humana corpora: vt di
ctū eſt. Fores aūt hmōi taber-
naculoꝝ/ ſunt ſenſus corporei.
Cōtigit aūt bonos hmōi fori-
bus bñ vti/ ſicut ⁊ malos male.
Qꝫ aūt mali male vtantur p̄di-
ctis foribus/ ptʒ per illud Hie-
re. ix. Aſcendit mors per fene-
ſtras noſtras in aīas noſtras.
In propoſito autē idem impor
tant fores ⁊ feneſtre. Unde ad
Cain loquēs dñs. Gen. iiij. ait:
Si male egeris/ ſtatim in fori-
bus peccatū tuū aderit. Sunt
eñ nr̄a pctā q̄ diu nō poſſunt
latere in corde/ ſed ſeipſa pro-
dūt ad extra: ſiue in facie ſiue ī
oculis/ aut in ore/ ſiue etiā tre-
more manuū: ⁊ hmōi. Ideo di-
ctū eſt ipſi Cain: Si male ege-
ris/ ſtatim in foribus ⁊c. Hinc
eſt ꝙ multi cum redarguuntur
de peccatꝭ ſuis occultꝭ/ mutāt
colorem faciei: alij tremunt/ et
hmōi. Qꝫ vero boni bene vtan
tur talibus foribus/ ptʒ per id
quod figuratiue de hoc dicit.
Gen. xix. ꝙ ſedente Loth in fo
ribus ciuitatis/ vidit angelos:
⁊ iuit obuiam eis/ rogās vt de-
clinarēt ad domum ſuā. Item
de malo vſu hmōi portarum/ ⁊
bono/ figuratiue legit. Heſter
iij. vbi dicitur: Cūcti ſerui re-
gis Aſſueri (per quē ſignificat
diabolus) qui in forib⁹ palatij
verſabātur/ flectebant genua/
⁊ adorabant Aman. Sic enim
preceperat eis Imperator. So
lus Mardocheus nō flectebat
genua/ neqꝫ adorabat eum: ſed
ſupple adorabat ſolum domi-
num. Ecce igitur quō boni per
fores tabernaculorum ſuorū/
id eſt/ ſenſuum ſuorum/ ⁊ preci-
pue oculorum/ adorāt dominū
deū ⁊ ſanctos eius/ ſub aliqua
effigie depictos. Sicut ptʒ de
adorantibus imaginem crucifi
xi/ aut beate v̄ginis: ⁊ hmōi.
¶ Moraliter ⁊ quarto: ⁊ cōfor
miter ad magiſtrū Nicolaū de
Lyra/ per dñm loquentem ad
Moyſen facie ad faciem/ ſicut
ſolet loqui homo cum amico
ſuo: ſignificatur illa ſpecialis
familiaritas que contrahit in-
ter deum ⁊ hominē/ vacantem
contemplationi: que exercetur
per deuotum ⁊ pium ſtudium/
quale eſt ſtudium ſacre ſcriptu
re. Nam ſm Auguſ. bonum eſt
orare ⁊ legere. Cū eñ oram⁹/
cum deo loquimur. Cum vero
legimus/ deus loquitur nobis.
Homo ergo perfectus in cōtē-
platione preſentis vite (que cō
ſiſtit in meditatione ſacre ſcri-
pture) habet deum loquentem
ſibi. Propter quod poteſt meri
to dicere cum Ps. Audiā qd
loquatur in me dñs deus. Et
qm̄ talis deſiderat contempla
tionē patrie celeſtis: ideo ſub-
ditur: Oſtende mihi faciē tuā/
ſcʒ per apertam viſionem. Ue-
runtamen propter bonū popu-
li/ ali-
li/ aliquando talis ad tempus
detinetur in preſenti vita. Si
cut apo. ſcribens Phil. j. de ſe-
ipſo dicit: Deſiderium habens
diſſolui/ et eē cū Chriſto. Ma
nere autem in carne neceſſa-
rium eſt/ propter vos: ideo tali
dicitur a domino. Eſt locus a-
pud me: per quem intelligitur
eccleſia militans/ in qua reſer
uat talem virum ad temp⁹/ ad
vtilitatem aliorū: vt dictū eſt.
¶ Moraliter et quinto/ iuxta
illud: Cūqꝫ Moyſes reuertere
tur in caſtra. Notandū/ ꝙ per
Moyſen intelliguntur prelati
eccleſie/ qui interdum loquun
tur ī tabernaculo cū domino.
Interdum etiam reuertuntur
ad caſtra ad populū ſuū: quia
partem temporis debent impē
dere cōtemplationi/ ⁊ oratio-
ni/ atqꝫ ſtudio ſacrarum ſcri-
pturarū: quod totum pertinet
ad vitam contemplatiuā: alte-
ram autem partem eiuſdē tem
poris debent impendere ſalu-
ti ⁊ profectui ſubditorū. Sic
enim faciebat ſanct⁹ ille pater
Auguſtinus/ q̄ pro magna par
te temporis habitabat in loco
ſolitario. i. in eremo cum viris
ſpiritualibus ⁊ eremiticam vi-
tam ducētib⁹/ vbi parce et au-
ſtere viuebat: vacando oratio-
ni ⁊ contemplationi. Pro alte
ra autem parte temporis mo-
rabatur ī eccleſia Hipponeñ.
vt ſatiſfaceret officio paſtora-
li. Et ſicut Martha conqueſta
eſt de ſorore ſua Maria Ma-
gdalena apud Chriſtū/ Luce
decimo/ dicens: Domine non
eſt tibi cure ꝙ ſoror mea relin-
quit me ſolam miniſtrare? dic
ergo illi/ vt me adiuuet. Sic
etiam canonici regulares ha-
bitantes ī dicta eccleſia Hip-
poneñ. quādoqꝫ conqueſti ſūt
de dicto patre/ ꝙ tanto tempo
re habitaret cum dictis ere-
mitꝭ: vt ipſemet fatet. Sed re-
ſpondens illis dicit/ ꝙ non mi
rum ſi plus habitabat cū eis/
q̄ꝫ cum ipſis canonicis: quia
vita illorum erat ſāctior ⁊ ma
gis dedita cōtemplationi. Un-
de Chriſtus de Magdalena lo
quēs Luce. x. (per quam intel
ligitur vita contemplatiua) di
cit/ ꝙ Maria optimam partē
elegit: quod exponens Greg.
ſuper Ezech. xiiij. dicit/ ꝙ pars
Marthe non reprehēditur/ ſed
pars Marie prefertur ⁊ lauda
tur tanquā optima. Quare aūt
ſit (inq̄t ipſe Gregorius) opti-
ma/ declaratur cum ſubinfert/
que non auferetur ab ea. Acti
ua enim vita cum corpore de-
ficit: contemplatiua autē hic
incipit/ vt perficiatur in celeſti
patria. Hec ille. Laudandi igi
tur ſunt illi prelati qui exēplo
patris Auguſt. dedicant ma-
iorem partem vite ſue contem
plationi/ et cum contemplati-
uis cōuerſando: minorem aūt
occupāt tempore ⁊ loco actio
ni inſiſtendo. Sed nōnulli pre
lati ſunt qui faciunt totum op
poſitum. Alij vero ſunt q̄ nec
contēplationi/ niſi forte ad ho-
ram/ nec actioni ſe dedicār: ni-
ſi vocent actionem/ occupatio
nem circa temporalia: ⁊ vtinā
non deterius ſe occupent. Ti-
meo enim in celum ponere os
meū/ ideo de talib⁹ ſupſedeo.
¶ Moraliter ⁊ ſexto: iuxta il-
lud ſequēs verbū/ Miniſter ei⁹
Ioſue/ filius Nun puer/ nō re-
 cede-

cedebat de tabernaculo. No-
tandū ꝙ ꝑ Joſue (qui hic vo-
catur puer, quis haberet an-
nos plures, vt dictū eſt in ex-
poſitione litere) intelliguntur
iuuenes etate, qui debent eſſe
pueri .i. puri .i. ſine corruptiōe
vite et moꝝ. Tales nēpe quā-
diu ſunt pueri, non debēt rece-
dere de tabernaculo domini:
vacādo orationi, ſtudio, ⁊ om
ni ſanctitati vite, pro modulo
etatis ſue. Hinc .j. Reg. j. legit̄
ꝙ parētes Samuelis tpe ⁊ lo-
co obtulerūt eū dño: qui poſt-
modū factꝰ eſt ſanctꝰ ꝓpheta.
Item legitur in legenda beati
Ludouici Frācoꝝ regis, ꝙ
poſt mortē prīs ſui, mater eiꝰ
ꝗ Blancha dicebat̄: tradidit
eū erudiendū in moribꝰ ⁊ lite
ris ꝑ viros religioſos: ⁊ ſignā
ter ordinis fratrū predicatoꝝ
⁊ minoꝝ. Unde tēpore ſuo
euaſit in virum perfectū. Be-
ne ergo locutus eſt Hieremias
Threñ. iij. dicēs: Bonum erit
viro cū portauerit iugum dñi
ab adoleſcentia ſua. Et Pro-
uerb. xxij. Adoleſcens ambu-
lans iuxta viam ſuā: etiam cū
ſenuerit non recedet ab ea. Et
poeta: Quod a iuuentute capit
teſta, inueterata ſapit. Multū
igitur prodeſt iuuenibꝰ ⁊ pue-
ris a bonis preceptoribus im-
bui.

¶ Moraliter ⁊ ſeptimo, ꝑ hoc
ꝙ Moyſes tā inſtanter petiuit
dñm ſibi adeſſe in cōductu po
puli Iſraelitici in terrā ꝓmiſ-
ſionis, eo ꝙ ſolus ipſe hoc non
poſſet: deſignat̄ ꝙ paſtores a-
nimarum, qui habent verbo ſā
cte doctrine, ⁊ exemplo bone
vite, eas (quātū in eis eſt) cō-
ducere ad terram illā, de qua
Pſal. Credo videre bona dñi
in terra viuētium: debent in-
ſtanter rogare dominū, vt ve-
lit ⁊ dignetur illis aſſiſtere: qꝛ
ſine ipſo ſpecialiter aſſiſtente
⁊ cooperante, hoc nō poſſunt.
Debent etiam eundem domi-
num deprecari, vt poſſint gra-
tiam eius inuenire, quatenus
valeant dictum populum ſuū
digne ⁊ laudabiliter conduce-
re vbi prius. Oratio ergo i eis
eſt perneceſſaria: et hoc exem
plo ipſius Moyſi. Uita etiam
huiuſmodi paſtoris debet eſſe
talis, ꝙ mereat̄ inuenire gra-
tiam in conſpectu dñi, tam pro
ſe q̄ pro populo ſuo. Alias me
lius ei eſſet nunq̄ aſſumptum
fuiſſe ad huiuſmodi curā ani-
marum. Sed quis eſt ille pre-
latus tot ⁊ tantis gratijs ⁊ vir
tutibus dotatus: vt mereatur
cum Moyſe audire dñm ſibi
dicentē: Facies mea precedet
te. Quis eſt hic? ⁊ laudabimus
eum. Fecit enī mirabilia in vi-
ta ſua. Quod ideo dictū eſt: qꝛ
profecto hodie pauci ſunt ſup
terrā tales. Quis eſt etiā inter
paſtores modernos q̄ mereat̄
audire a dño cum illo paſtore
Moyſe: Noui te ex nomie? Nō
quidē tantū notitia ſimplicis
intelligētie, qua nouit omnes
dñs, tam bonos q̄ malos: ſed
notitia predeſtinationis ⁊ ap-
probationis, qua nouit dñs q̄
ſunt eius. De malis aūt ipſe ait
Mat. xxv. Non noui vos.

¶ Moraliter et octauo: iuxta
illud verbum Moyſi ad dñm,
Si inueni gratiā in conſpectu
tuo, oſtende mihi faciē tuā. No
tandū ꝙ etſi nullus poſſit me-
reri

reri ſibi primā gratiā apđ deū
de condigno, alias nō diceret̄
gratia: vt dictū eſt i expoſitiōe
litere, nec gratis daretur: ipſa
tñ habita, poteſt homo mereri
augmentū illius, ⁊ conſequent̄
viſionē diuine eſſentie. Ideo
ait Moyſes ad dñm: Si inueni
gratiā in conſpectu tuo. Quo
ſuppoſito ſubdit: Oſtende mi-
hi ⁊c̄. Nec huic obſtat, qđ ait
poſtea dñs: Miſerebor cui vo-
luero, ⁊ clemēs ero ⁊c̄. Hoc enī
non intelligit̄ de premio eter-
no, ſed de prima gratia, que nō
cadit ſub merito: vt dictū eſt.
Hic ergo inſerende ſunt q̄tuor
veritates. Prima talis eſt: Nul-
lus homo meret̄ ſibi aut alteri
primā gratiā, qđ intelligit̄ de
condigno. Secunda veritas,
Solus Chriſtus, qui fuit deus
et homo, potuit alteri mereri
primā gratiā. Tertia veritas,
habens gratiam poteſt mereri
augmentū illius. Nā ſcđm Au
gu. ſuper Joan. Charitas me-
retur augeri, et aucta perfici.
Quarta vitas, habēs gratiā,
poteſt de condigno mereri vi-
tam eternā. Propter qđ Pau-
lus .ij. Timo. iiij. dicebat: In
reliquo repoſita eſt mihi coro-
na iuſtitie, quā reddet mihi do
minus in illa die, iuſtus iudex.
In q̄bus verbis ipſe vocat pre-
mium eternum, coronam iuſti-
tie. Item vocat dominū, iuſtū
iudicem. Ergo reddendo pre-
mium pro merito, facit opus iu
ſtitie. Bene ergo Moyſes loq̄-
batur ad dominum, cum dice-
bat: Si inueni gratiam in con-
ſpectu tuo, oſtende mihi ⁊c̄.

¶ Moraliter ⁊ nono: iuxta il-
lud: Miſerebor cui voluero, et
clemens ero ⁊c. Notandum ꝙ
ſine acceptione perſonarū ta-
lia verba potuit dicere dñs: qꝛ
vt habetur Actu. x. Non eſt ꝑ-
ſonarum acceptor deus: ſed in
omni gente qui timet eū, ⁊ ope
ratur iuſtitiam, acceptus eſt il-
li. Ipſe enim vult omnes homi
nes ſaluos fieri, et ad veritatis
agnitionem peruenire. Acce-
ptio nempe perſonarum ſolum
habet locum, vbi aliquid red-
ditur ex debito iuſtitie: ⁊ nō ex
mera liberalitate dātis. Sicut
dicit beatus Thomas .j. parte.
q. xxiij. arti. v. in ſol. ad tertiū.
Deus autē nemini eſt debitor
niſi ſibi ipſi: ⁊ ideo recte poteſt
dicere predicta verba, videli-
cet: Miſerebor cui voluero ⁊c̄.
quia quicquid in hoc facit, ex
ſola et mera liberalitate facit.
Nec poteſt dici illi: Cur ita
facis?

¶ Moraliter et. x. iuxta illud
verbū domini ad Moyſen: Nō
poteris videre faciem meam:
notandum ꝙ aliqui impediun
tur videre faciem dñi .i. gloriā
eternā: de qua Pſ. dicebat ad
dñz: Ne proijcias me, ſupple fi
naliter: a facie tua: ⁊ hoc dupli
citer. Primo quidē ratione cō-
trarietatis ⁊ culpe: quia vt di
citur Apoc. xxi. Non intrabit
in eam aliquid coinquinatum,
aut abominationē faciēs. Un-
de poſtquam Pſ. petiuit a do-
mino, dicens: Domine quis ha
bitabit in tabernaculo tuo: aut
quis requieſcet in loco ſancto
tuo? ſtatim illi reſpondit do-
minus, dicens: Qui ingredi-
tur ſine macula, ⁊ operatur iu-
ſtitiam, talis ſupple habitabit
in tabernaculo meo. Primum

quidem propter paruulos baptizatos. Secundum vero / ꝓpter adultos iuſte viuentes. Peccata ergo q̄ diuidunt iter deum et nos / ⁊ abſcondunt faciē eius a nobis: vt dicit̄ Eſa. lix. impediunt ne faciem eius videamus. Secundo / aliqui īpediuntur faciem domini videre / ratione imperfectionis: ſicut oculus noctue / ratione ſue imperfectionis et debilitatis / impeditur ne videat ſolē: ⁊ propter hoc ſtatus mortalitatis ⁊ corruptionis impedit / quādiu hic manemus / ne eam videamꝰ. Nam ad eam videndam requiritur lumen glorie / quod non ſtat cum corruptione. Propterea dominus dicebat Iudeis. Io. vij. Quo ego vado / vos non poteſtis venire. Ecce ergo quare dominus dixit Moyſi: Non poteris v. f. m.

¶ Moraliter et vndecimo / iuxta illō verbum: Ponam te in foramine petre. Notandum / ꝙ per foramen petre / intelligitur memoria mortis. Unde dum aliquis ſepelitur / terra aperitur / et fit quaſi in ea foramen. Tunc ergo dominus totiens ponit vnumquēq; noſtrū in foramine petre: quotiens facit nos ſalubriter habere memoriam mortis. Hoc autē multum nobis prodeſt: quia talis memoria facit nos vitare peccata et mundana ſolatia. Unde ſapiens Eccli. vij. ait: Memorare nouiſſima tua / et in eternum non peccabis. Ualet enim huiuſmodi memoria ad vitādum precipue illa tria peccata / que multum regnant in mundo: de quibus ſcribitur j. Io. ij. Omne qđ eſt ī mūdo / ꝯcupiſcētia carnis eſt / aut ⁊c̄. Primo enim ponere ſe in foramine petre / per recordationem mortis / valet ad domandā ſuperbiam. Unde Eccli. x. Quid ſuperbis terra et cinis? Secūdo valet ad extinguendā ardentem auaritiam: qꝛ vt dicit Hiero. ſecunda parte epiſtolarum ſuarꝫ / epiſtola. lxxxv. ad Paulinum ſcribens: Facile cōtemnit oīa / qui ſe cogitat ſemper eſſe moriturū. Tertio valet ad reprimendam luxuriam / et omnem carnalē concupiſcentiam. Quis enim non cōtēnit talia / dū cogitat corpus ſuum per mortem cōuertendū in putredinē / vermes / ⁊ cineres? Eccli. xj. Malitia vniꝰ hore. i. cōſideratio dolorum ⁊ penarum mortis / obliuionē facit luxurie magne. Bonum ergo poni in foramine petre / ꝑ conſiderationē mortis. Propterea homini dicitur Eſa. ij. Ingredere in petram / et abſcondere in foſſa.

¶ Moralr̄ ⁊ duodecimo / iuxt̄ illud ꝟbū: Uidebis poſteriora mea. Notādū / ꝙ dn̄s nō habet anteriora / qꝛ nihil eſt ante illum: immo ipe eſt author oīm ⁊ factor. Habet ergo poſteriora. i. effectus multiplices / in q̄bus relucet vtcūq; ſua maieſtas. Et hoc eſt quod loquitur apoſt. Rom. j. dicens: Inuiſibilia dei per ea que facta ſunt a creatura mundi intellecta cōſpiciuntur: ſempiterna quoq; eius virtus ⁊ diuinitas / ſupple exiſtit. Unde Auguſt. libro. x. confeſſ. Interrogaui (inquit) de deo meo celū / ſolem / lunā / ſtellas / et omnia q̄ in eis ſunt / ⁊ dicunt mihi: Non ſumus deꝰ quem queris. Ipſe enim fecit nos / ⁊ non ipſi nos. Item dicunt mihi vt amem te / nec ceſſant dicere omnibus / vt ſint inexcuſabiles. Hec ille. Ex tali ergo viſione poſteriorum dei: id eſt creaturarum eius: nō debemus eis abuti: ſed aſſurgere in dei laudem / timorem / amorem / honorem / et ſic de alijs: ſcđm ꝙ operatur vario modo in iſtis inferioribus.

¶ Allegorice et primo: Per ingreſſum Moyſi in tabernaculum federis: recte poſſumꝰ intelligere ingreſſum Chriſti in celum in ſua aſcenſiōe. Eſt eñ ipſum celum tabernaculum illud / de quo ſepe dictum eſt in pſalm. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Et alibi / Sanctificauit tabernaculū ſuum altiſſimꝰ. Hoc aūt fuit / quando inde eiecit immūdos ſpiritus. Per nubem autē illā que apparuit Moyſe ingrediente tabernaculum: ſignificat̄ ad literam nubes illa que apparuit in huiuſmodi aſcenſione: de qua Mar. vlti. Uidentibꝰ illis / videlicet apoſtolis / eleuatus eſt / ſupple Chriſtus / in celum: ⁊ nubes ſuſcepit eū ab oculis eorū. Similiter ad maiorem rei confirmationem idē reperitur a Luca / Act. j. Per hoc autem ꝙ dominus in oſtio tabernaculi locutus eſt cum Moyſe: deſignatur illa locutio quā habuit idem Chriſtꝰ cū ſuis apoſtolis priuſq; aſcenderet in celū. de qua ſolꝰ Marcus loquit̄ vbi ſupra / dicens: Recūbentibꝰ vndecim diſcipulis / apparuit illis Ieſus / et exprobrauit incredulitatem eorum / ⁊ duritiam cordis: qꝛ his qui viderāt eum reſurrexiſſe / non crediderant. Et dixit eis: Euntes in mundum ⁊c̄. Deinde ſequitur: Et dn̄s quidē Ieſus poſtq; locutus eſt eis: aſſūptus eſt in celum / ⁊ ſedet a dextris dei. Ecce enim tabernaculum / de q̄ dictū eſt priꝰ. Qđ aūt dicitur in textu / ꝙ Hebrei ſtabant / ⁊ adorabāt per fores tabernaculorū ſuorum: deſignat ꝙ poſtq; dominus noſter aſſumptus eſt in celum: et adhuc propter rei nouitatem et admirationē dicti apoſtoli intuerētur in celum: ecce duo viri aſtiterūt iuxta illos / qui dixerunt: Uiri Galilei quid ⁊c̄. Quod vero ſequitur: Loquebaturq; dn̄s ad Moyſen facie ad faciem / ſicut ſolet loqui ⁊c̄. referendū eſt ad receptionem ſpiritusſancti que facta eſt non multo poſt dominicam aſcenſionem: tunc enim ipſe Chriſtus videbatur loqui familiariter ſuis apoſtolis / et dicere: Accipite ſpiritum ſanctū / quē vobis promiſi cum eſſem adhuc vobiſcum paſſibilis ⁊ mortalis / dicens: Ioan. xiiij. Ego rogabo patrē ⁊ alium paraclitū dabit vobis / vt maneat vobiſcū in eternum: ſpiritum veritatis. Et iterum: Dixi vobis / tunc ſupple: expedit vobis vt ego vadam. Si enim non abiero / paraclitꝰ nō veniet ad vos. Si autem abiero / mittā eū ad vos. Eiuſdem. Io. xvj.

¶ Allegorice ⁊ ſecundo / iuxta illud verbū: Loquebat̄ dominus cū Moyſe facie ad faciē / ſicut

ſicut ꝛc. Notandū/ φ recte poſ-
ſumus exponere hoc verbū de
ſanctis apoſtolis/ martyrib⁹/
ꝛ doctoribus primitiue eccle-
ſie/cū quibus multum familia-
riter loquebatur ipſe Chriſt⁹:
etiam ponendo in ore eorū/ſi-
ue per ſe/ſiue per ſpiritumſan-
ctum/verba que coram tyran-
nis ꝛ incredulis populis erant
dicturi:iuxta illud Luce. xxj.
Ponite in cordibus veſtris nō
premeditari quēadmodū re-
ſpōdeatis. Ego enim dabo vo
bis os ꝛ ſapientiam: cui nō po
terunt reſiſtere ꝛ cōtradicere
omnes aduerſarij veſtri. Et
Matthei. x. additur: Dabitur
vobis in illa hora.ſ.in qua ne-
ceſſe eſt certare pro veritate
fidei catholice/quid loquami-
ni. Dummodo/ſupple ponatis
fiduciam veſtram in domino/ꝛ
non in proprio ſenſu.

¶ Allegorice ꝛ tertio/iuxta il
lud verbū: Puer ſcꝫ Joſue nō
recedebat d̄ tabernaculo. No
tandum/ φ per Joſue/qui fuit
ſeru⁹ Moyſi:intelligitur Chri
ſtus/qui fuit ſeruus dei pr̄is:ꝛ
hoc inquātū homo: de quo in-
terdū queri ſolet. Quid facie
bat quandiu puer erat? Nō em̄
poteſt dici/ φ ſub tenella etate
frequentaret ſcholas/more a-
liorum paruulorū: maxime cū
Judei (qui eū bene nouerāt)
dicerent de eo pre admiratio-
ne: Quō (inquiebant) hic lite-
ras ſcit/cū nūꝙ didicerit eas?
Ad hoc dicunt aliqui/ φ quā-
primū potuit manualiter ope-
rabat̄ in arte fabrili/ cū patre
ſuo putatiuo Joſeph. Sed p-
babili⁹ dici poteſt/ qd̄ hic dr̄
de Joſue ad literā/ figuratiue
aūt de eo: Puer nō recedebat
de tabernaculo. Sic nec ipſe
de tēplo/orationi ꝛ contēpla-
tiōi vacās. Quēadmodū ergo
Samuel vſꝙ ad pſirū tēp⁹ nō
recedebat de tēplo/ vt dictū ē
prius:ꝛ habet̄. j. Regū. j. ita p-
babiliter dici pōt de Chriſto.

¶ Allegorice ꝛ quarto/ iuxta
illud ſequēs verbū Moyſi ad
dn̄m: Precipis mihi vt educā
populum iſtū ꝛc. Notandū/ φ
quecūꝙ hic dicit Moyſes de
ſeipſo/aut dn̄s de eo:potuit re
cte dicere Chriſtus de ſeipſo/
aut deus pater de eo. In pri-
mis nempe deus pater p̄cepit
ei/quando incarnari voluit/vt
educeret populū Iſraelem/ et
cōſequenter totum mundum:
ſaltim ſufficienter/de captiui-
tate Babylonica.i.diabolica.
Juxta illud Pſal. Redemptio-
nē miſit dn̄s populo ſuo. Pro-
pter quod dicebat ipſe Chri-
ſtus Jo. xiiij. Mandatū dedit
mihi pater:ꝛ ſicut dedit mihi/
ſic facio. Nec ad tam magnū
opus perficiēdum debuit ad-
mitti alius cū Chriſto:. quia
nec angelus de celo/ cū carne
aſſumpta: nec aliquis purus
homo/ quis patriarcha aut p-
pheta: q2 ſolus Chriſtus ple-
niſſime ad hoc ſufficiebat: eti-
am ad plures mundos/ſi fuiſ-
ſent/ꝛ equaliter aut plus indi-
guiſſent. Et hoc eſt qd̄ dicitur
in textu: Precipis mihi/ vt edu
cam populū iſtū: ꝛ nō indicas
mihi quē miſſurus ſis mecum.
Et ſunt v̄ba ipſius Chriſti ad
patrē. Ipſe etiā de⁹ pater no-
uit Chriſtū ex noīe.ſ.notitia
approbatiōis. Nomē em̄ Chri
ſti ē Jeſus:vt p3 Mat. j. Jeſus

aūt idē eſt qd̄ ſaluator. Chriſt⁹
aūt ſaluū fecit pp̄lm ſuū a pec
catis eo2. Ecce quō de⁹ nouit
eū notitia approbationis. In-
ſup ipſe Chriſt⁹ inuenit gr̄am
apd̄ eūdē patrē. Sicut em̄ v̄go
Maria inuenit apd̄ deū gr̄am
quā perdiderat Eua: ita ꝛ be-
nedict⁹ ei⁹ filius inuenit gra-
tiā apud eūdē deū patrē quā
i paradiſo terreſtri perdiderat
p̄mus parēs Adā/ p ſe ꝛ tota
poſteritate ſua. Si igit̄ (inq̄t)
inueni gr̄am in ꝯſpectu tuo: oſtē
de mihi faciē tuā/ vt ſciā te/ et
inueniā gr̄am an̄ oculos tuos.
Hic Chriſt⁹ nō orat p ſe/ q2 ab
inſtāti cōceptionis ſue bn̄dicta
ei⁹ aīa vidit faciē pr̄is/ſiue di-
uinā eſſentiā: etiā tm̄ ꝛ tā cla
re ſicut erat poſſibile/ ꝛ q̄tum
poſtea vidit. Sed orat p mem
bris ſuis/ꝛ p̄ordinatis ad vitā
eternā: qb⁹ imp̄cat̄ viſionē di-
uine faciei/ſiue eſſētie: ꝛ ſciāt
ip̄m: ſcd̄m illud Jo. xvij. Hec ē
vita eterna/ vt cognoſcāt te ſo
lū verū deū: ꝛ quē miſiſti Jeſū
Chriſtū. Qd̄ autē addit̄: Et i-
ueniā gratiā an̄ oculos tuos:
intelligi pōt de prima gratia
quā idē Chriſtus meruit eiſdē
mēbris ſuis/ ſiue p̄deſtinatis.
Qui in his oībus exaudit⁹ eſt a
deo patre p reuerētia ſua. Cū
aūt ſubdit̄: Reſpice pp̄lm tuū/
gentē hāc. Ecce quō ipſe Chri
ſtus apte ꝛ explicite orat pro
mēbris ſuis: p quib⁹ prius im-
plicite orauerat. Qꝫ autē dn̄s
dixit ad Moyſen: Facies mea
p̄cedet te: ꝛ requiē dabo tibi.
Hoc poteſt referri ad faciē di-
uine predeſtinationis q̄ preceſ
ſit Chriſtū/ ſcd̄m φ homo: ſe-
cūdū illud v̄bū apo. Ro. j. Qui
factus eſt ex ſemine Dauid ſe-
cundū carnē/ q̄ p̄deſtinat⁹ eſt
fili⁹ dei in virtute/ ſcd̄m ſpiri-
tū ſanctificationis ꝛc. Hec er-
go facies diuine predeſtina-
tiōis preceſſit ab eterno Chri-
ſtū ſcd̄m φ homo. Quāuis em̄
idem apoſt. Hebre. xiij. dicat:
Jeſus Chriſtus heri ꝛ hodie:
ipſe ꝛ in ſecula.i.ab eterno: nō
ppterea idē ſequit̄ de ipſi⁹ hu
manitate. Eſt em̄ Chriſt⁹/ ꝛ ſi-
militer Jeſ⁹/ nomē diuini ſup-
poſiti/ de q̄ cōſtat ſcd̄m fidē φ
fuit ab eterno. Hoc aūt nomē
hūanitas nō idē ſignificat. Et
ideo iſta catholice confitet̄ de
Chriſto/ ſcd̄m φ homo. Facies
mea.i.p̄deſtinatio mea p̄cedet
te: Ubi tn̄ vitare debem⁹ iſtā
tāꝙ hereticā/ Chriſt⁹ eſt p̄de-
ſtinat⁹: niſi addat̄ modificatio
ſua. Qd̄ aūt ſubdit̄: Et requiē
dabo tibi:. referendum eſt ad
Chriſti aſcēſionē. Qui em̄ fuit
pauper ꝛ in laborib⁹ a iuuē-
tute ſua/ vſꝙ ad mortem: poſt
ſuam reſurrectionem ꝛ glorio-
ſam aſcenſionem ad dexteram
dei patris: inuenit plenam re-
quiē: ideo in ſignū hui⁹ ſedere
dr̄ nūc ad dexterā dei patris.
Tandem quātum ad id quod
Moyſes dixit ad dominū: Si
non tuipſe precedas/ non edu-
cas nos de loco iſto: referēdū
eſt ad illud verbū Leonis pa-
pe/ in benedictione cerei pa-
ſchalis: vel Greg. ſcd̄m alios:
Nihil enim nobis profuit na-
ſci: niſi mori profuiſſet. In hoc
enim cognoſcere poſſumus in-
finitam filij dei gratiā ꝛ chari
tatē/ q2 dignat⁹ eſt ambulare
nobiſcū p̄ſentialr̄ ꝛ mortaliter
in hoc mundo. xxxiij. annorum

ſpatio / vt nobis multipliciter
oſtenderet viam qua itur in ce
lum. Propterea Joan.xiiij.di=
cebat: Ego ſum via. Et eiuſdē
viij. Ego ſum lux mūdi: qui ſe=
quitur me / non ambulat in te=
nebris / ſed habebit lumen vite
eterne: ſupple / poſt hanc miſe=
ram vitā. Ideo ſequitur: vt glo=
rificemur ab omnibus populis
qui ſunt ſuper terrā: ſupple / vi=
uentiū: quia de illis qui noui=
ter introducunt in celum / gau
det tota curia celeſtis. Quod
autē ſubditur dominū dixiſſe
ad Moyſen: Et verbū iſtud qđ
locutꝰ es faciam / inueniſti eñi
gratiā coram me: poteſt refer=
ri ad illam Chriſti petitionem
ad patrem / vbi ait: Pater clari
fica filiū tuū: vt filius tuus cla=
rificet te. Cui pater: Et clarifi=
caui / ⁊ iterū clarificabo. Joā.
xij. Ecce quomodo ipſe Chri=
ſtus inuenit gratiā coram pa=
tre ſuo. Qꝫ vero finaliter ſubdi
tur / Oſtende mihi gloriā tuā:
poſſumus referre non quidem
ad viſionē diuine eſſentie / quā
habuit anima Chriſti ab inſtā
ti conceptionis ſue: ſed ad glo
riam corporis ſui: que bene di=
citur gloria patris / ⁊ hoc in ge
nere cauſe effectiue: quia effe=
cta eſt a tota trinitate / quāuis
formaliter fuerit ſoliꝰ filij. Et
quia ex diuina diſpēſatione fa
ctum eſt vt gloria anime Chri=
ſti nō redundaret in corpꝰ ſuū /
quandiu fuit in ſtatu vie / niſi
forte ad horam in ſua tranſfi=
guratione: ideo poſt mortem
ſuam huiuſmodi gloriam cor=
poris petiuit a patre dicens:
Oſtende mihi gloriā tuā. Hoc
autem fuit / quando petiuit ab

ipſo patre dicēs: Que vtilitas
in ſāguie meo / dū deſcēdo ⁊c̄.
Deinde ſequitur: Audiuit (inqt
ipſe xp̄s) dñs / ſupple pr̄: ⁊ mi=
ſertus eſt mei ⁊c̄. vſqꝫ ibi / Con=
uertiſti plāctū meū in gaudiū
mihi / ⁊ circūdediſti me leticia:
vt cātet tibi / ſupple cāticū gra
tiarū actiōis gloria mea. i. glo
ria corpis mei glorificati. Ec=
ce igitur quomō in reſurrectiōe
Chriſti impleta eſt eiꝰ prior pe
titio / cum petierat a deo pa=
tre / Oſtende mihi ⁊c̄. Et nedū
oſtendit deus pater predictā
gloriam corpori Chriſti / verū
etiā oſtendit ei omne bonū ex
parte anime: non quidē de no=
uo / ſed priorē cōſeruando ⁊ cō
tinuādo. Uerūtamē quia quic
quid factū eſt a deo circa bea=
titudinē anime Chriſti / ex mia
principaliter factū eſt / ſiue ex
voluntate diuina / ⁊ non ex de=
bito: ſignanter conſiderando
eam ſecundū ſe: ideo ſubditur
a domino: Miſerebor cui vo=
luero / ⁊ clemēs ero in quē mi=
hi placuerit. Hucuſqꝫ igitur p̄ns
clauſula exponi poteſt ꝑtim de
Chriſto / ⁊ ꝑtim de aīa illiꝰ bea
tifica. Parcat lector ꝓlixitati.
¶ Allegorice ⁊ quīto iuxta il=
lud verbū dñi ad Moyſē: Sta
bis ſupra petrā: notandū ꝙ pe
tra dr̄ xp̄us: vt patet. j. Cor. x.
Per Moyſen aūt / cui dr̄ / Sta=
bis ſupra petrā: deſignatur qli
bet fidelis qui eſt aſſumptꝰ de
aquis baptiſmatꝫ ſicut ⁊ Moy
ſes aſſumptus fuit de aquis flu
uialibꝰ a filia Pharaōis. Huic
ergo fideli dicitur a domino / Sta=
bis ſupra petrā. i. eſto firmus ⁊
bene fundatus ſuper fidē Jeſu
Chriſti. Hec eſt enim illa petra
de

de qua Mat.xvj. dicit Chriſtꝰ
Petro: Super hāc petram edi
ficabo eccleſiā meā. Itē Apo.
j. Corin. iij. Fundamētū (inqt)
aliud nemo poteſt ponere / pre
ter id quod poſitum eſt / quod
eſt Chriſtꝰ Jeſus. Ubi interli. i.
fides de xp̄o Jeſu. Nā ſicut to=
ta machina edificij materialꝫ
depēdet ex fundamēto illiꝰ: ſic
⁊ i edificio ſpūali totū depēdet
ex fide xp̄i / ſine q̄ īpoſſibile eſt
placere deo: vt dr̄ Heb. xj. Sta
ergo ſupra petrā. Quod autē
dixit cōſequenter dominus ad
Moyſen / Ponā te in foramini
bus petre: per foramina petre
intelliguntur vulnera manuū /
pedū ⁊ lateris Chriſti / qui fuit
petra / vt dictum eſt. Quēad=
modū ergo herinacius inſecu=
tus ab hominibꝰ / aut canibꝰ /
abſcondit ſe intra foramina pe
trarū / ſiue locorū petroſorū / et
ſic faciliter euadit: ita aīa de=
uota percipiēs ſe inſequi a dia
bolo / carne / vl' mūdo / debet ſta
tim recurrere ad vulnera xp̄i ꝑ
deuotā meditationem ⁊ cōmē
dationē Jeſu xp̄o. Ipſe eñi eſt
illa petra de qua in Pſal. Pe=
tra refugiū herinacijs. i. homi=
nibus patiētibus aculeos ten=
tationū ⁊ aduerſitatū. Hic eſt
ꝙ ſponſus dicit ſpōſe ſue Cañ.
ij. Surge propera amica mea /
ſpecioſa mea / et veni columba
mea in foraminibus petre / in
cauerna macerie. Ibi ei paſſer
. i. homo deuotus / inuenit ſibi
domū: ⁊ turtur. i. mulier deuo=
ta / nidum vbi reponat pullos
ſuos. i. opera ſua in tutamen
contra accipitrem: id eſt dia=
bolum. Ibi enim / id eſt ad me=
moriā dominice paſſionis / nō

audet appropinquare. Unde
Eſa. ij. dicitur anime deuote /
ingredere in petram. i. in me=
moriam dicte paſſionis: et ſi=
gnanter ibi ingredi debet qui
inuaditur a dicto accipitre ꝑ
aliquam turpem cogitationē.
Unde Auguſt. in ſuo manuali /
ca. xxij. Cum inquit me pulſat
aliqua turpis cogitatio / re=
curro ad vulnera Chriſti. Cum
me premit caro mea / recorda=
tione vulnerum domini mei re
ſurgo. Cum diabolus parat
mihi inſidias / fugio ad viſcera
miſericordie dñi mei / ⁊ recedit
a me. Si ardor libidinis mo=
ueat mēbra mea / recordatiōe
vulnerū domini mei extinguū=
tur. Et breuiter in omnibus tē
tationibus meis nō inueni tā
efficax remedium / ſicut ſunt
vulnera domini mei Jeſu Chri
ſti. In illis enim dormio ſecu=
rus / et requieſco intrepidus.
Hec ille. Ecce igitur quid pro=
deſt anime deuote poni i fora=
minibus petre / per deuotā me=
ditationem paſſionis Chriſti /
⁊ vulnerum eius. Quicunqꝫ eñi
ponitur ibi / protegit eum dex=
tera dei ſpecialiter / donec trā=
ſeat / vt dicitur in litera: donec
(inquā) tranſeat de hoc mun=
do ad celum.
¶ Allegorice ⁊ ſexto / iuxta il=
lud verbum: Tollam manum
meā / ⁊ videbis poſteriora mea.
Notandū / ꝙ hec verba cōgrue
poſſunt exponi de dominica in
carnatione. Tunc enim ali=
quantulum ablata eſt manus
iuſtitie domini: que totaliter
impediebat ne videremus eū.
Abſconderat enim ſe ab homi
nibus ꝓpter eorum peccata / ſe
cundum

cundũ illud Eſa. lix. Iniqui-
tates veſtre diuiſerũt iter vos
⁊ deum veſtrum / ⁊ peccata ve-
ſtra abſconderunt faciem eius
a vobis. At vero in incarna-
tione filij dei / dicta manus eſt
aliquantulum ablata / non ta-
men totaliter. Tunc enim ho-
mines ceperant videre poſte-
riora ipſius Chriſti: id eſt hu-
manitatẽ / que eſt poſterior di-
uinitate: quia illa fuit ab eter-
no / iſta autem ex tempore. Un-
de Apoſt. Gala. iiij. ait: At vbi
venit plenitudo temporis / mi-
ſit deus filium ſuum / factũ ex
muliere / factũ ſub lege ⁊c. Phi-
lippus igitur quando perijt a
Chriſto dicens: Domine oſten-
de nobis patrem / ⁊ ſufficit no-
bis. Ioan. xiiij. anteriora vide-
re volebat. Sed quamuis Chri-
ſtus reſponderit ei: Philippe q̃
videt me / videt ⁊ patrem meũ:
nõ tamen propterea ſequitur /
ꝙ ipſe Philippꝰ viderit ante-
riora / ſed tantum poſteriora. i.
illa que pertinebant ad ipſius
Chriſti humanitatem / niſi pro-
pter cõmunicationem idioma-
tum. Et hoc eſt / q̃d prius dixit
dominus: Non videbit me ho-
mo ⁊ viuet.

¶ Anagogice et primo / ꝑ hoc
ꝙ ingreſſo Moyſe in taberna-
culũ federis deſcẽderit colũ-
na nubis: deſignatur / ꝙ ingreſ-
ſo domino deo ſecretũ maieſta-
tis ſue / ſuppoſita creatione an-
gelorum: non multo poſt deſcẽ-
dit ſuper eos / qui perſeuerauе-
runt in bono gratie / in quo cõ-
diti fuerant / columba nubis: ꝑ
quam intelligitur illapſus di-
uine eſſentie: ita vt tunc dice-
re potuerint / quaſi gratias a-
gẽtes de tali illapſu / illũ Pſal.
Signatũ eſt ſuꝑ nos lumẽ vul-
tus tui dñe. Et bene dicit̃ pre-
dicta columna ſtetiſſe: q̃ pre-
dictũ lumen ſiue illapſus diui-
ne eſſentie / ex quo cõmunicat̃
alicui beato / nunq̃ poſtea ab
eo aufert̃. In cuius rei ſignum
xp̃us dixit de Maria Magda-
lena Luc. x. Maria optimã ꝑ-
tem elegit / q̃ nõ auferet̃ ab ea.
Et Ioã. xvij. Gaudium veſtrũ
nemo tollet a vobiſ. Itẽ Pſal.
poſtq̃ ꝓmiſit dicẽs: Adimple-
bis me letitia cũ vultu tuo: ſub-
iecit poſtea immediate / dicẽs:
Delectationes in dextera tua
vſq̃ in finẽ. i. vſq̃ in perpetuũ.
Hoc eſt etiã q̃d dr̃ Prouer. iij.
Lõgitudo dierũ ĩ dextera eiꝰ.
Itẽ ibi: ſcʒ in celo / loquit̃ ipſe
dñs cũ dictis angelis / pariter
et beatis hominibus facie ad
faciem: ſicut ſolet loqui homo
ad amicum ſuum.

¶ Anagogice ⁊ ſecundo / ꝑ co-
lumnam nubis / que deſcende-
bat ad hoſtiũ tabernaculi / poſ-
ſunt ſignificari illuminatiões /
que ſunt inter bonos angelos.
Nã hec columna lucebit vſq̃
ad diem iudicij / quia vſq̃ tunc
ſuperiores angeli illuminant
inferiores: teſte Dionyſio. viij.
ca. cele. hierar. vbi ait: ꝙ an-
geli ſecunde hierarchie pur-
gãtur / illuminantur ⁊ perficiũ-
tur ab angelis prime hierar-
chie. Et idem iudiciũ eſt de an-
gelis tertie hierarchie / quoad
illos qui ſunt de prima ⁊ ſecũ-
da hierarchijs. Et vt dr̃ beatꝰ
Tho. j. pte. q. centeſima ſexta /
arti. j. vnus angelus dr̃ illumi-
nare aliũ / inquantũ ei manife-
ſtat ꝟitatẽ quã ipſe cognoſcit.
Hoc

Hoc aũt facit dupliciter / ſcd̃m
eundẽ doctorẽ. Primo quidẽ
fortificando intellectũ eiꝰ. Se-
cundo aũt / inquantũ ſuperior
angelus veritatẽ / quã vniuer-
ſaliter cõcipit / quodammodo
diſtinguit / vt ab inferiori capi
poſſit: ⁊ ſic ad eã cognoſcendã
illi ꝓponit. Sunt etiã inter ip-
ſos celeſtes ſpiritꝰ locutiones
ſuo modo: ita vt loquãt̃ adin-
uicẽ / ſicut ſolet loq̃ homo cum
amico ſuo. Et ſicut Moyſes re-
uerſus eſt ad caſtra / relicto ſer-
uo ſuo Ioſue in tabernaculo /
a quo nõ recedebat: ita ⁊ inter
angelos aliq̃ ſunt qui mittunt̃
ad caſtra. i. in hunc mundũ / ad
cuſtodiendos homines / ꝓuin-
cias ⁊ regna. Alij vero ſunt q̃
aſſiſtunt dño in celis / ⁊ qui nõ
ceſſant cum laudare ⁊ dicere /
ſctũs / ſctũs / ſctũs dñs deꝰ om-
nipotẽs: q̃ erat / ⁊ qui eſt / ⁊ qui
venturꝰ eſt: vt dr̃ Eſa. vj. Item
Apoca. iiij.

¶ Anagogice ⁊ tertio: ꝑ Moy-
ſen / cui ꝑcepit dñs vt eſſet dux
populi Iſrael / cõducendo eũ
in terrã ꝓmiſſionis / ante quẽ
ꝑcedebat facies dñi: intelligit̃
Michael / q̃ factꝰ eſt quaſi dux
bonorũ angelorũ: tũ in prelio
inito cõtra ãgelos malos / de
q̃ Apoc. xij. tũ in ꝑueniendo
ad viſionẽ diuine eſſentie / tan-
q̃ in terrã ꝓmiſſiõis. Unde eo
canit eccl̃ia dicẽs: Hic eſt Mi-
chael archãgelus / princeps mi-
litie angelorũ. Itẽ vocat eum
ꝑpoſitũ curie celeſtis / dicens:
Michael ꝑpoſitꝰ paradiſi / quẽ
honorificãt ãgelorꝫ ciues. Itẽ
in hymno de eodẽ: Collauda-
muꝰ venerãtes oẽs celi milites /
ſed ꝑcipue primatẽ celeſtis ex-
ercitꝰ / Michaelem in virtute
cõterentẽ Zabulon. Sed ĩ his
omnibus ꝑcedebat facies dñi
ipſum Michaelẽ. i. gratia dei.
Unde poſtq̃ eccleſia cãtauit de
eo dicẽs: Fidelis ſermo et om̃i
acceptione dignꝰ / Michael ar-
changelus pugnauit cũ diabo-
lo: mox ſubiũgit dicẽs: Gratia
dei ille victor in celis extitit.
Tũ tunc de eo potuit dñs me-
rito dicere / q̃d poſtea dixit de
Moyſe ad literam: Noui te ex
nomine / ⁊ inueniſti gratiã corã
me. Deinde ille ait ad dñm:
Oſtẽde mihi gloriã tuam. Ad
quẽ dñs: Ego oſtendã om̃e bo-
num tibi. Hoc aũt fuit qñ Mi-
chaeli ꝑſeueranti in bono gra-
tie / cõmunicata eſt viſio diuine
eſſẽtie. Sed ꝙ nõ ita factũ ſit
de Lucifero ⁊ ãgelis malis ſi-
bi adherẽtibꝰ / q̃ ꝑcipitati ſunt
de altitudine celi / in abyſſum
inferni: recurrendũ eſt ad dei
voluntatẽ. Ideo dñs ait: Mi-
ſerebor cui voluero / ⁊ clemens
ero in quẽ mihi placuerit. Hoc
ergo proceſſit ex occulto dei
iudicio. Unde Aug. ſuꝑ Ioã.
tractatu. xxvj. exponens illud
verbũ Ioan. vj. Nemo poteſt
venire ad me / niſi pater q̃ miſit
me traxerit eũ: dicit ſic: Ma-
gna gratie cõmendatio. Nemo
venit niſi tractus: quẽ trahat /
⁊ quẽ non trahat: quare iſtum
trahat / ⁊ illum nõ trahat: noli
velle iudicare / ſi non vis erra-
re. Hec ille. Quod autem ſub-
ditur: Non poteris faciem me-
am videre / poſſunt eſſe verba
domini ad angelum malum /
qui nunquam vidit / ſicut nec
in eternũ viſurus eſt dei eſſen-
tiam. Et hoc eſt contra illos
Origeniſ-

Origeniſtas/ q̃ dixerũt: q̃ de⁹ non in perpetuũ iraſcetur contra angelos malos/ ſed q̃ tandem illis propiciabitur: dicēte Pſal. Nunquid obliuiſcet̃ miſereri deus/ aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas? q. d. nõ. Sed quicquid de hoc dicitur in ſacra ſcriptura/ dicunt illud comminatorie dictũ eſſe/ ſicut et illud verbũ Jone prophete: Adhuc q̃dragita dies/ ⁊ Niniue ſubuertet̃. Sed hunc errorem reprobat Auguſt. xxj. lib. de ciui. dei. ca. xxiij. Uide bene ibi. Q̧ vero finaliter ſubditur: Eſt locus apud me (inq̃t dominus) ⁊ ſtabis ſupra petrã: poteſt referri ad quãlibet animam exiſtentem in limbo ante Chriſti aduentũ. Quelibet autem talis anima ſtabat ſupra petrã: quia quelibet talis diſceſſerat a corpore/ ĩ fide Chriſti futuri explicite/ vel ſaltim implicite/ qui quidem Chriſt⁹ fuit petra: vt dicit Apoſto. Ibi enim protegebat domin⁹ huiuſmodi animas ſanctorum patrum/ tanquam in foramine petre: donec trãſiret gloria reſurrectionis ipſius Chriſti/ incluſiue. Ibi enim prius ꝓtegebat eas dextera dei: et hoc p̃cipue a diabolo/ a q̃ nullo modo patiebantur. Nec vſq̧ ad predictam gloriã reſurrectiõis/ aut ſaltim mortis/ ipſi⁹ Chriſti/ p̃dicte anime viderunt dei eſſentiam/ ſed tm̃ poſteriora. Tunc enim dñs tulit manũ ſuã/ que ſanctos patres impediebat ne viderent prius ipſam diuinam eſſentiam.

Exodi triceſimoquarto.

Prima clauſula.

AC deinceps p̃cide (ait) tibi duas tabulas lapideas inſtar prioꝝ/ ⁊ ſcribã ſuper eas verba que habuerũt tabule q̃s fregiſti. Eſto paratus mane/ vt aſcēdas ſtatī in montē Sinay/ ſtabiſq̧ mecũ ſuꝑ verticē mõtis. Nullus aſcēdat tecum/ nec videatur q̃ſpiã per totum montem: boues q̧q̧ ⁊ oues non paſcantur econtra. Excidit ergo duas tabulas lapideas/ quales antea fuerãt: ⁊ de nocte conſurgens/ aſcendit in montem Sinay/ ſicut preceperat ei dñs/ portans ſecum tabulas. Cumq̧ deſcēdiſſet dñs per nubem/ ſtetit Moyſes cum eo/ inuocans nomen dñi. Quo tranſeunte coram eo/ ait: Dñator domine deus/ miſerator et clemens/ patiens/ ⁊ multe miſerationis/ ac verax: qui cuſtodis miſericordiam in milia/ qui auſers iniquitatem ⁊ ſcelera atq̧ peccata: nulluſq̧ apud te (per ſe) innocēs. Qui reddis iniq̃tatem patrum filijs ac nepotib⁹/ in tertiam ⁊ quartam ꝓgeniẽ. Feſtinuſq̧ Moyſes/ curuatus eſt pronus in terrã: ⁊ adorans/ ait: Si inueni gratiam in cõſpectu tuo domine/ obſecro vt gradiaris nobiſcũ: populus enĩ dure ceruicis eſt: vt auferas iniq̃tates nr̃as atq̧ peccata/ noſq̧ poſſideas. Reſpõdit dominus: Ego inibo pactum/ vidētibus cunctis: ſigna faciã que nunq̃ viſa ſunt ſuper terrã/ nec in vllis gētibus/ vt cernat populus iſte (in cui⁹ es medio) opus domini terribile/ quod facturus ſum. Obſerua cuncta que hodie mandaui tibi.

Hiſtorialiter: Poſtq̧ in p̃cedenti clauſula ⁊ caplo/ ſanctus propheta dñi Moyſes locutus eſt de colũna nubis/ in qua dñs loquebatur ad eum. Itē de petitione ſua/ quo ad oſtēſionem faciei dñi: hic conſequenter loquitur de precepto ſibi facto a dño/ quo ad p̃parationē duaꝝ tabularum lapidearum/ inſtar priorum. Facit ergo tria Moyſes in litera p̃ntis clauſule. Nã

Primo facit mentionem de p̃cepto ſibi a domino facto/ in principio.

Secundo vero/ de executione huiuſmodi p̃cepti: ibi/ Excidit ergo ⁊c.

Tertio autē format orationem pro ſuſcipienda lege: ibi/ Dominator ⁊c.

Primo ergo Moyſes faciēs mentionē de precepto ſibi diuinitus facto/ ait: Ac deinceps/ ſcʒ poſt verba p̃dicta: preſcide/ ait/ ſupple dñs: tibi. i. ad vtilitatem tui ⁊ populi: duas tabulas lapideas inſtar priorum/ de q̃bus multa dicta ſunt prius in hoc libro: vt ptʒ. xxiiij. cap. ſub tertia clauſula. Item. xxxij. ca. ſub. iij. clauſula: ⁊ ſcribã ſuper eas verba que habuerũt tabule quas fregiſti. De hoc aliq̃d dicet̃ in deductione dubiorũ. Sequitur: Eſto paratus mane/ vt aſcēdas ſtatim: ſcʒ facto mane. Illa enĩ hora eſt conueniētior ad loquendũ cum deo. In montem Sinay/ vbi prius aſcēderas. Stabiſq̧ mecũ/ ſcilicet in ſubiecta creatura. Sic enim omnia talia intelligenda ſunt/ ſm Auguſ. Nullus aſcēdat tecum: quia alij non ſunt ita digni accedere ad me ſupple: hoc tamen intelligitur de aſcenſu vſq̧ ad verticē montis: q2 Joſue aſcendit vſq̧ ad collē. Nec videatur quiſpiam per totum montē/ ob reuerentiã deitatis ibi deſcendentis in ſigno viſibili. Boues q̧q̧ ⁊ oues non paſcantur econtra/ propter eãdē rationem. Uel ne Judei ſequētes ea/ occaſione eorum vellēt vltra ꝓcedere/ vel curioſius factum inſpicere. Et ſic patet de primo.

Secundo: Moyſes facit mētionem de executione precepti ſibi facti/ cũ ait de ſeipſo/ quaſi de quodam alio: Excidit ergo duas tabulas lapideas/ q̃les antea fuerant. Ipſe enĩ bene retinuerat ĩ memoria formã priorum: ⁊ de nocte conſurgēs aſcendit in montem Sinay/ ſicut ei preceperat dñs/ portans ſecũ tabulas. Ecce quomodo ipſe Moyſes executus eſt prõpte mandatum domini. Et ſic patet de ſecundo.

Tertio: Moyſes format orationem ad dñʒ/ pro ſuſcipiēda lege. Nã cum dñs deſcēdiſſet/ id eſt/ angelus in perſona dñi: per nubem/ id eſt/ in nube. Ratio autem huius humilis locutionis eſt: q2 non conuenit deo deſcēdere/ niſi ꝑ nouũ effectũ: ſtetit Moyſes cũ eo/ inuocans nomē dñi. Sʒ q̃le nomē ē dñi? Forte hoc nomē adonay: q̃d et dñs oſtēderat ꝑus: vt ptʒ. vj. c. huius.

huius. Quo tranſeunte coram
eo / vt ſcz ꝑdixerat ei in fine ca=
pituli precedentis / tranſeunte
(inquã) ĩ nube glorioſa / cũ re=
preſentante: ipſe ſupple Moy=
ſes ait: Dominator / ſcz in popu
li gubernatione: dñe / in legis
datione: deus / in cultus vene=
ratione: miſerator / miſerijs ho
minũ compatiendo: et clemẽs /
offenſas remittendo: patiens /
emendationẽ peccantiũ expe=
ctando: ⁊ multe miſerationis /
effectus tue pietatis imponen=
do: ac verax. i. iuſtus: qꝛ miſeri=
cordia ſine iuſtitia / eſt puſilla=
nimitas: et iuſtitia ſine miſeri=
cordia / eſt crudelitas. Et ideo
in oĩbus operib9 diuinis ſemꝑ
ſimul miſericordia / ⁊ veritas / ⁊
iuſtitia relucẽt: ſm ꝙ Pš. ait:
Uniuerſe vie dñi / miſericordia
⁊ veritas. Uel aliter: ac verax /
iuſtis premia / ⁊ iniuſtis ſuppli=
cia retribuendo. Unde ſeqꝛtur:
Qui cuſtodit miſericordiam in
milia / reddẽdo bona nõ ſolum
operãtibus / ſed etiã deſcẽden=
do ab eis abſqꝫ nũero. Qui au=
fers iniqtatem. i. peccata com=
miſſa in proximũ remittis vere
penitẽtibus: ⁊ ſcelera. i. pecca=
ta cõtra deũ cõmiſſa: atqꝫ pec=
cata / que facit homo in ſeipm:
nulluſqꝫ apud te innocens eſt:
qꝛ omnes cõtrahũt originale /
⁊ cũ hoc actuale / ſaltim venia=
le: dum modo homo perueniat
ad etatem adultã. Qui reddis
iniquitatem ⁊c. Uel ſic / ſm de
Pal. Dominator quantum ad
prouidentie executionẽ: Dñe /
quantũ ad exequendi virtutẽ:
Deus / quãtum ad eſſentie ſim=
plicitatem. Que tria ponuntur
hic ordine prepoſtero / in ſignũ
ꝙ ad diuinorum cognitionem
homo ꝑuenit a poſteriori. Se=
quitur: Miſericors / ſcz ad dan=
dum: clemẽs / ad parcendũ: pa=
tiens / ad expectandũ: et multe
miſericordie / remũerãdo vltra
condignũ: ⁊ verax: qꝛ teſte Pš.
Uniuerſe vie dñi / miſericordia
⁊ ꝟitas. Simil'r de ei9 miſericor
dia ſubdit: Qui cuſtodis miſeri
cordiã in milia. i. in oẽs quãtũ
eſt ex te. Nõ tamẽ in oẽs habet
effectũ ſuum: qꝛ nõ oẽs ſunt ca
paces illius. Et nota ꝙ hic po
nitur numer9 determinatus ꝓ
ĩdeterminato. Sicut ibi Mat.
xviij. vſqꝫ ſeptuagies ſepties.
Seqꝛtur: Qui aufers iniqtatẽ /
ſcz in proximũ: ⁊ ſcelera / q̄ ſunt
in deũ: ⁊ peccata / q̄ ſunt in ꝓxi
mum. Et de iſtis tribus loqꝛtur
Job ad dñm / dicens: Quantas
habeo iniqtates ⁊ peccata / ſce
lera mea. Ecce peccata cõmiſ=
ſionis. Cõſequẽter addit d̄ pec
cato omiſſionis / dicẽs: ⁊ deli=
cta oſtẽde mihi. Eiuſdem Job
xiij. Quantũ autẽ ad veritatem
iuſtitie / ſubdit dicẽs: Nulluſqꝫ
apud te per ſe / ſine adiutorio
tui ſupple: ĩnocẽs eſt. Et ſignã=
ter hoc vniuerſaliter intelligẽ
dum eſt de reatu ab originali
peccato / a quo nullus liber in=
uenitur / preter Chriſtum ⁊ ma
trẽ ei9: Qui reddis iniqtatẽ pa
trũ in filijs ac nepotib9 / in ter=
tiam et quartã generationem.
Iſtud expoſitũ eſt. ſ. xx. c. ſub
prima clau. Et nota / ꝙ deus eſt
pronior ad miſerendum / q̄ ad
puniẽdum. Et iſtud tãgit Mo=
yſes cũ prius ait: Qui cuſtodis
miſericordiã in milia. Et poſt=
ea ſubdit: Qui reddis iniquita
tem patrũ ⁊c. Patet ergo quo=
in ora=

in oratiõe ſua Moyſes captat
dei beniuolentiam ore.

¶ Secũdo: ⁊ conſequẽter idẽ
Moyſes captat eãdem dei be=
niuolentiam facto ⁊ opere. Et
iſtud tangitur in textu / cũ ſub=
ditur: Feſtinuſqꝫ Moyſes: icur
uatus eſt ꝓnus in terrã. Gloſ.
interli. intelligẽs ſe eſſe terrã /
⁊ cinerem: ⁊ hoc ex diuine ma=
gnitudinis inſpectione. Et ad=
orãs / vcz corde / ꝑ actũ interio
rem: ore / per vocem: ⁊ opere / ꝑ
corporis inclinationem. Et ex
hoc habetur ſm quoſdã: vt di=
cit dñs Pet. d̄ Pal. ꝙ religioſi
inclinãt ad gloria patri. Dein=
de ponit ſupplicatio ipſi9 Mo
yſi / cũ dicitur: Si inueni (inqꝛt)
gratiã in ꝯſpectu tuo dñe. Si /
pro / quia. Iam eñ ſibi dixerat
dñs: Inueniſti gratiã corã me:
vt ptz. c. preced. in fi. vlti. clau.
Nihilominus iterũ ad maiorẽ
rei confirmationẽ / et ſui conſo=
lationẽ replicat / dicens: Si in=
ueni gratiam in conſpectu tuo
dñe / obſecro vt gradiaris no=
biſcum / ſcz per exhibitionẽ tue
preſentie in operatiõe miracu=
lorum / ⁊ ſignorũ. Item in exhi
bitione beneficiorum. Hec eñ
duo erant valde neceſſaria in
cõductione illius populi in ter
ram ꝓmiſſionis: Populus eñ
dure ceruicis eſt. Hic Moyſes
confitetur humiliter reatũ po=
puli / vt libentius illi ꝓpicietur
domin9. Ut auferas. glo. iterl.
puniendo / ⁊ ignoſcẽdo: iniqui=
tates noſtras / expone vt ꝑus:
noſqꝫ poſſideas. glo. interl. tã=
q̄ hereditatem tuam. Premiſ=
ſa igitur Moyſi ſupplicatione
ad dñm pro populo / ſequit' do=
mini benigna reſponſio / q̄ ait /
Ego inibo pactũ. i. indiſſolubi
liter / ⁊ firmiter ſtatuã: videnti=
bus cunctis ſigna faciam / que
nunqꝫ ſunt viſa ſuper terrã / nec
in vllis gentibus / ſicut realiter
⁊ in effectu fecit / quando terra
Dathan ⁊ Abyron abſorbuit.
Itẽ in ſiccatione fluuij Iorda=
nis. Et ſimiliter in ſubuerſio=
ne murorũ ciuitatis Hierico / ſo
nãtibus tubis ⁊c. Et hoc totũ /
ſupple: vt cernat populus tuus
iſte / quaſi nõ eſſet populus dei
propter multiplicem malitiam
illi9. In cuius es medio / id eſt
inter quos ꝯuerſaris. Opus do=
mini terribile / quod facturus
ſum / ſcilicet in deductione po=
puli in terram ꝓmiſſionis. De=
inde cum ſubdit dominus / di=
cens: Obſerua cuncta que ho=
die mandaui tibi. Ponitur hic
epilogatio omnium precedẽ=
tium: ⁊ ſignanter a. xx. cap. hu=
ius / vſqꝫ ad. xxiij. licet nõ om=
nia ſint hic ſcripta.

¶ Circa autem hanc clauſulã
poſſunt moueri multa dubia.

¶ Primũ igit' dubiũ oritur ꝓ=
pter illud verbum quod habet'
in princip. hui9 clau. vbi dicit':
Precide tibi duas tabulas / et
ſcribã ſuꝑ eas ⁊c. Uidet' ergo
ex his verbis ꝙ dñs in propria
ſcripſerit tabulas legis / quas
ſecundo dedit Moyſi. Simili=
ter Deutero. x. idẽ habetur. Et
paulo poſt: Fuit Moyſes cum
dño. xl. diebus ⁊c. et ſcripſit in
tabulis verba federis decem.
Et tamen in ſequentibus infra
hoc capitulũ ſub quarta clau=
ſula dicitur dominum dixiſſe
ad Moyſen: Scribe tibi ver=
ba hec / quibus et tecum et
cum Iſrael pepigi fedus. Ad
hoc

hoc reſpōdet Petrus Comeſt.
dicens: Poteſt (inquit) dici/
ꝙ authoritas ſcribendi dictas
tabulas/ fuit in domino: ſed mi
niſterium in Moyſe. Aliqui ta
men exponūt: ſcribe/ id eſt/ ſcri
ptas ſume.

¶ Secundum dubium/ de qua
materia fuerunt hmōi lapidee
tabule? Dicit textus/ ꝙ fuerūt
inſtar priorum: ſcꝫ in materia/
quantitate/ ⁊ qualitate. Dictū
eſt autem ſupra cap. xxiiij. ſub
tertia clauſula. in ſol. ad tertiū
⁊ quartū dubiū/ ꝙ ꝑdicte fue-
runt de ſaphyro. Et quis hoc
non dicat litera: tamē ita dicit
Ra. Sali. q̄ eſt famoſus doctor
apud Judeos. Dicit inſuper ꝙ
dñs oſtendit Moyſi vnā maſ-
ſam talis lapidis/ formatā de
nouo diuina virtute: de q̄ Mo-
yſes dolauit duas tabulas. De
hoc tñ nihil dr̄ Joſephꝰ. Jdeo
dicendum/ ꝙ de hoc nihil cer-
tum habetur. Circa tamē iſtas
tabulas/ ⁊ priores/ talis differē-
tia habetur: quia circa primas
Moyſes nihil fecit. Circa aūt
iſtas ſecundas/ eas dolauit/ diſ
ponendo materiam in dolādo/
ſm ꝙ dñs precepit ei/ dicens:
Precide tibi duas tabulas. Ju
ſtum autem fuit: vt dicit magi-
ſter Nicolaus de Lyra/ ꝙ ipſe
Moyſes/ qui priores fregerat/
etiam iſtas dolaret/ ⁊ dominus
eas ſcriberet digito ſuo.

¶ Tertium dubiū: Utrū Moy
ſes peccauerit in fractiōe prio
rum tabularū? Videtur ꝙ ſic:
quia de hoc videtur dñs cum
redarguere in pñti paſſu: cū
dicit: Quas fregiſti. Dicendū/
cōformiter ad dñm patriarchā
de Palu. ꝙ non peccauit/ et ꝙ
hoc fecit inſtictu diuino: ⁊ hoc
in figuram ceſſationis legaliū
in aduentu Chriſti/ et noue le-
gis. Nec ꝑdictum verbū/ quas
fregiſti/ dicit dominus Moyſi
quaſi reprehenſiue.

¶ Quartum dubiū oritur pro-
pter illud ſequēs verbū dñi ad
Moyſen/ vbi ait: Nullus aſcen
dat tecum. Huius eñ cōtrariū
videtur poſſe trahi ex ſupradi-
ctis. Nam. xxiiij. c. huius ſic le-
gitur. Moyſi quoqꝫ dixit dñs:
Aſcende ad dñm tu et Aaron/
Nadab ⁊ Abiu/ ⁊. lxx. ſenes ex
Jſrael/ ⁊ adorabitis ꝓcul. Ad
qđ dicēdum/ ꝙ et ſi plures tūc
aſcenderint cum eo/ non tamē
hac vice ſecūda. Uel dicendū/
ꝙ illi qui tunc aſcenderunt cū
Moyſe/ nō tamen aſcenderunt
vſqꝫ ad montis verticē/ ſed re-
manſerunt in colle. Solus au-
tem Moyſes aſcēdit ad domi-
num: vt dicitur vbi ſupra/ vꝫ
xxiiij. c. huius.

¶ Quintū dubiū oritur ꝓpter
illud verbum: Et de nocte con
ſurgens/ ſupple Moyſes/ aſcē-
dit in montē Sinay/ ſicut pre-
ceperat ei dñs. Sed contra: qꝛ
ſtatim ſupra habetur ꝙ dñs di
xit ei: Eſto paratus mane/ vt a-
ſcendas ⁊c̄. Nocte autem ⁊ ma
ne ſibi non coherent. Dicen-
dum/ ꝙ de nocte ſurrexit Mo
yſes/ vt prepararet ſe/ vt mane
aſcenderet: quod ⁊ fecit: ⁊ tūc
predicta duo optime coherēt.
Sicut legitur apud Joā. xx. ꝙ
mulieres venerūt ad monumē
tum/ cū adhuc tenebre eſſent.
Et tamen dicitur Marci vlti.
ꝙ venerunt ad monumentum
orto iam ſole.

¶ Sextum dubiū oritur ꝓpter
illud verbum Moyſi ad domi
num/ Qui reddis iniquitatem
patrū filijs ac nepotibꝰ in ter-
tiā ⁊ quartā generationē. Hoc
enim videtur iniuſtū/ ⁊ contra
illud Ezech. xviij. Filiꝰ nō por
tabit iniquitatem patris/ nec
econuerſo. Dicendū/ ꝙ in tri-
bus caſibus filiꝰ portat iniqui
tatem patris/ ⁊ puniť pro eo.
Primꝰ eſt/ ꝓpter peccatū ori-
ginale. Nā paruulus ſine ba-
ptiſmo moriēs/ ꝓ peccato pri-
morum parentū damnatur: in
quibꝰ fuit originaliter. Unde
ab eis deſcēdens per viam ge-
nerationis: ſimul trahēs natu
ram/ cōtrahit ⁊ culpā: quā vo-
camus originalem: que eſt po-
tius dicenda culpa nature/ q̄
perſone. Et ideo talis paruulꝰ
in alio ſeculo patitur penā dā-
ni/ ⁊ nō ſenſus. Scđs caſus eſt
quo ad peccatum actuale: vbi
ſcilicꝫ filij facti adulti imitanť
peccata parētum. Tunc enim
puniuntur pro peccatis ſuis et
illorum/ ſicut heres alicuiꝰ ſol
uit debita illius: ita enim vult
equitas ⁊ ſimiliter iura. Unde
xj. q. j. Silueſter. dicitur/ ꝙ he-
redi non licet venire contra
factum ſui predeceſſoris. Si-
militer. ff. de iudi. l. heres ab-
ſens. dr ꝙ heres conuenien-
dus eſt/ vbi defunctus debuit.
Ratio autem huius aſſignatur
in authēt. de iureiu. circa prin.
colla. v. Jnſuper extra de regu
lis iur. libro ſexto dicitur ſic:
Rationi congruum eſt/ vt ſuc-
cedat in onere: qui ſubſtituiť
in honore. Tertius caſus eſt
de paruulis etiam baptizatis/
qui quandoque in penam pa-
rentum puniuntur in carne: ſi-
cut patet de lunatico ab infan
tia. Jtem de vexato a demone:
vt patet Matthei decimoſepti
mo/ ⁊ ſic de multis alijs. Uel
moriuntur/ ne viuentes et pa-
trum malos mores imitantes
deterius damnentur: ſicut pe-
rierunt paruuli Sodomorum.
Uerum ꝙ in iudicio humano
filij non debent portare iniqui
tatem patris: id eſt/ occidi pro
eo/ nec econuerſo: ſed talis pe
na debet tenere ſuos autho-
res. Jn cuius rei teſtimonium
ſi mulier pregnans meruerit
mortem: non debet tradi vlti-
mo ſupplicio/ quouſqꝫ pepere-
rit. Nam ſanctius eſt nocentē
abſoluere/ q̄ innocentem con/
demnare.

¶ Septimum dubium: Cur po
tius dicit Moyſes ad domi-
num: Qui reddis iniquitatem
patrum in filijs et nepotibus
vſqꝫ in tertiam ⁊ quartam ge-
nerationem: q̄/ vſqꝫ in quintā?
Reſpōſio/ eo ꝙ ipſi patres poſ
ſunt viuere diu/ ⁊ videre tales
etates. Raro aūt contingit: vt
vlterius viuāt. Et ad hunc ſen
ſum intelligitur illud qđ ſupra
xx. ca. huius dicit: Ego dñs ze-
lotes viſitans iniquitatem pa-
trum in filios in tertiā ⁊ quar-
tam generationē. Moyſes er-
go in preſenti non loquitur ex
proprijs/ ſed recitat priora ver
ba domini.

¶ Octauū dubiū moueť pro-
pter illud verbū Moyſi ad do
minum de populo Hebreorū/
vbi ait: Populus dure ceruicis
eſt. Videť eñ ꝙ male ſuppli-
cat pro eo/ ſed magis cōtra eū/
allegans ipſius obſtinationē.
Dicendū/ ꝙ quāuis alleget cō

tra populum / ⁊ hoc ex parte
eiuſdē populi / nihilominus ꝓ
ipſo eſt ex parte ſui: qui propṫ
malitiam populi magis ege=
bat tali preſentia dei de qua
dictum eſt.

¶ Nonum dubiū mouetur ꝓ=
pter illud verbum Moyſi ad
dominum: Si inueni (inquit)
gratiam in conſpectu tuo do=
mine: obſecro vt gradiaris no=
biſcum. Sed ex quo hoc iā do=
minus promiſerat / vt patet in
clauſula precedenti: cur ergo
iſtud replicat? Videtur enim
ꝙ dubitauerit de priori pro=
miſſione domini. Dicēdum / ꝙ
ipſe timebat ne ſuperueniret im=
pedimentum ex parte populi:
ſcilicet nouum peccatū. Scie=
bat eñ ipſum ppl'm pronū ad
malū. Et ideo ipſe orabat / vt
tale impedimentū nō ſuperue=
niret: ideo dicit / Populus du=
re ceruicis eſt.

¶ Decimū dubium mouetur
ꝓpter illō ꝟbū dñi: Signa fa=
ciā q̄ nūq̄ viſa ſunt ſup terrā.
Querit̃ ꝙ ſi ſigna q̄ fecit dñs i
deducēdo filios Iſrl' in terrā
ꝓmiſſiōis fuerit maxia? Nūqd
diluuiū gñale fuit maiꝰ ſignū?
Silr' ⁊ couerſio vxoris Loth i
ſtatuā ſalis. Geñ. xix. Itē exter
miniū Sodome / ⁊ aliarū vr=
biū / vt dr̄ ibidē: Nunquid etiā
maiora ſigna fient circa aduē=
tū iudicij gñalis? Dicēdum / ꝙ
qcqd ſit de ſignis q̄ ꝓceſſerūt
ſigna oſtēſa circa ingreſſū fi=
lioꝝ Iſrl' i terrā ꝓmiſſiōis: il=
la tñ qui fiēda ſūt añ iudicij
diē: erūt multo maiora. Et ideo
notāter lr̄a loqt̃ de ꝓterito: et
nō de futuro. Dicit etiā glo. i=
ter. ꝙ hoc qd̄ dr̄ h / nūq̄ ē Iu=
deis datū ad lr̄am. De die er=
go iudicij accipiēdū eſt: i q̄ fa=
cturꝰ eſt dñs q̄ nūq̄ viſa prius
fuerunt. Hec ibi.

¶ Moraliter et primo / in pre=
cedētibꝰ ſufficiēter dictū eſſe
puto / quid ſignificet̃ ꝑ duas ta
bulas lapideas: ⁊ hoc in locis
in qbꝰ ſpecialiter de hoc agit̃.
Niſi forte ꝙ id q̄ prius fracte
erant reparant̃ / vel ſaltim ſi=
miles: ad inſinuādū quāta di=
ligentia ⁊ ſtrictione voluerit
nos teneri dñs ad obſeruantiā
mandatoꝝ decalogi / qui ipſas
tabulas ſemel fractas manda=
uit Moyſi iterū precidi / ⁊ poſt
modum in eis ſcripſit proprio
digito. Poſtq̄ ergo quis vio=
lauit i corde ſuo ipſa precepta
decalogi / non propterea eſt in
poſterū abſolutus ab eorū ob=
ſeruantia / ſed iterū atq̄ iterū
obligatus. Da exemplū de illa
que vouit perpetuā caſtitatē:
que ſi violetur / non propterea
eſt abſoluta pro futuro ab ob=
ſeruantia caſtitatis poſſibilis.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo / iuxta
illud verbū domini ad Moy=
ſen: Eſto paratꝰ mane: vt aſcē=
das ⁊c̄. Notandū / ꝙ Moyſes
ſignificat quēlibet hominem /
cui q̄primū eſt capax ratiōis
dicit̃ / ꝙ ſit paratus aſcendere
per mētis contemplationē ad
deū / vel per initium boni ope=
ris: vt dicit glo. inter. Hinc eſt
ꝙ ſecundum doctores theolo=
gos / quamprimū paruulus eſt
doli capax / tenet̃ ſe couertere
ad deum / faciēdo qd̄ in ſe eſt:
alias culpabilit̃ omittit. Sic
enim agendo incipit ſtare cum
domino / ⁊ dñs cū eo / ⁊ hoc to=
tum per gratiā / ſine cuius pre=
ſentia

ſentia nequit homo proficere:
iuxta illud Ioan. xv. Sine me
nihil poteſtis facere: inquit ſal
uator.

¶ Moraliter et tertio: Mane
eſt initiū boni operis. In tali
igitur mane debemus eſſe pa=
rati per cordis contritionē / et
mentis recollectionē / ſiue at=
tentionē ad deū. Propterea in
principio horarū canonicarū /
ſignamus nos ſigno crucis di=
centes: Deus in adiutoriū ⁊c̄.
Qui aūt ſic parat ſe mane / aſcē
dit cum deo in preſenti ꝑ gra=
tiam / et tandē aſcendet ꝑ glo=
riam. Ipſe eñ ſtabit cū deo ſu=
per verticē mōtis / illius ſupple
qui eſt in vertice montiū. Sed
quid eſt / ꝙ dñs dixit ad Moy=
ſen / Nullus aſcēdat tecū? niſi
ꝙ ille qui vult ad deum aſcen=
dere predicto modo / debet vi=
tare ſtrepitum huius mundi / ⁊
eligere locū ſolitariū / in quo
cōmode poſſit loqui cum deo /
et ſimiliter audire quid in eo
loquatur ipſe dñs: iuxta illud
Pſal. Audiā quid loquatur in
me dñs deus. Quid eſt etiā / ꝙ
dominꝰ ait Moyſi: Boues ac
oues nō paſcantur ecōtra: niſi
ꝙ ille qui vult per deuotā ora=
tionem aſcendere ad dominū /
⁊ ſurſum cor habere / debet a ſe
longe repellere motus aīales /
⁊ brutales: ita vt tūc niſi de di
uinis ⁊ ſalutaribꝰ nō cogitet.
Propterea / poſtq̄ ſacerdos in
ꝑfatione miſſe ꝑmonuit ppl'm /
dicēs: Surſum corda. ſtatim re
ſpondet̃ ei: Habemus ad dñm.
Nam oratio nō eſt aliud / q̄ ele
uatio mentis in deum.

¶ Moral'r ⁊ quarto / circa ꝑpa
rationem aſcēſus ad dñm: no=
tandū ꝙ homines ſe habent in
m'tiplici differētia. Primi ſūt
qui mane aſcendunt ad dñm ꝑ
bonā vitā / vcz q̄cito ſol intel=
ligentie ⁊ rationis incipit ori=
ri in eis: vt ſunt paruuli facti
adulti / ⁊ diligēter iſtructi a pa
rētibꝰ. Et talibus dicit diuina
ſapiētia Prouerb. viij. Qui ma
ne vigilauerit ad me / inuenient
me. Item Thren. iij. dicit̃: Bo
num erit viro cū portauerit iu=
gū dñi ab adoleſcentia ſua. In
cuius etiā figuram legit̃ Mar.
vlti. ꝙ mulieres q̄ parauerant
aromata / cū veniſſet valde ma
ne ad monumētū / vt vngerent
Ieſum / tandē ipm inuenerūt: ⁊
adorauerūt. Secundi ſunt q̄ a=
ſcendūt orto iā ſole / ſiue hora
iā alta: vt ſunt q̄ differūt aſcen
ſum ad dñz quouſq̄ ſint iā viri
facti / ⁊ experti fuerint malitiam
ſeculi: vt patuit de Paulo / q̄ in
adoleſcētia ſua grauiter perſe=
cutꝰ eſt eccleſiā Chriſti: ita vt
cum lapidaret̃ Stephanus / ipſe
omniū veſtimēta ſeruaret: vt le
gitur Actu. vij. Item cap. ſeq.
ſic legitur: Saulꝰ deuaſtabat
eccleſiā / per domos intrans / ⁊
trahens viros ac mulieres / tra
debat in cuſtodiam. Et iterum
cap. ix. Saulus adhuc ſpirans
minarum ⁊ cedis in diſcipulos
domini: acceſſit ad principem
ſacerdotum / ⁊ petijt ab eo epi=
ſtolas in Damaſcum / ad ſyna=
gogas / vt ſi quos inueniſſet hu
ius vie viros ac mulieres / vin=
ctos perduceret in Hieruſa=
lem. Ecce Pauli malitia / in e=
tate adoleſcentula. Qui ſtatim
mutatus eſt in virum alterum:
et ex lupo / ouis factus: atque
ex perſecutore eccleſie / factus

 eſt

eſt illiꝰ defenſori ⁊ vas electio-
nis: qui etiam plus omnibꝰ la-
borauit. Unde de eo canit ec-
cleſia / ꝙ fuit vocatione nouiſ-
ſimus: ſupple inter omnes apo
ſtolos / ſed predicatione pri-
mus. Talis etiam fuit aſcẽſus
diui Auguſt. qui diſtulit ſuum
baptiſma vſqꝫ ad annum circi-
ter. xxix. Et de beato Franci-
ſco legitur / ꝙ poſt laſciuam iu
uenilem etatem: et negocia ſe-
cularia / graui lãguore attritꝰ:
digitum dei conuertit ad ſue
cõuerſionis effectum. Tertij
autem ſunt qui differunt ſuum
aſcenſum ad dñm vſqꝫ in ſene-
ctam ⁊ ſenium: de quibꝰ Pſal.
Cum occideret eos / querebãt
eum et reuertebantur: ⁊ dilu-
culo veniebant ad eum. Quia
quamuis conuerſio ⁊ aſcenſio
talium ſit tarda: non tamẽ tar
da eſt venia: quia vt dicit Eze-
chielis. xviij. In quacunqꝫ ho
ra igemuerit peccator / omniũ
iniquitatum eius nõ ꝛc. Et de
hoc habemus multiplicem hi-
ſtoriam ſub vtroqꝫ teſtam. Et
quidem quo ad vetus teſtamẽ
tum legimus de Manaſſe re-
ge / ꝙ aliquando fuerit peſſi-
mus. Cuius ſcelera ponuntur.
ij. paralip. xxxiij. Et tamen tã
dem conuerſus eſt ad dominũ.
Unde eius oratio inſeritur in
fine dicti libri. Uide ibi. Quo
ad nouum autem teſtamentũ /
habemus hiſtoriam in bono la
trone. Qui dum penderet ĩ cru
ce: nihilqꝫ liberũ haberet pre-
ter linguam / ait ad dominum:
Memento mei domine / dũ ꝛc.
Ad quẽ Chriſtus: Hodie me-
cum ꝛc. Quarti ſunt qui proh-
dolor nunqꝫ preparant ſe per
viam bonã / vt quandoqꝫ aſcẽ-
dant ad dominum. Quibꝰ non
reſtat niſi damnatio eterna.
Preparemus igitur nos mane
.i. qꝫ primum poſſumus / vt ſta-
tim aſcendamus cum Moyſe
ad dominum / per gratiam.
¶ Moraliter et quinto / iuxta
illud verbum: Et de nocte cõ-
ſurgens ſupple Moyſes / aſcen
dit ꝛc. Notandum ꝙ per no-
ctem / ſignificatur mors: et ſi-
militer ſtatus poſt mortẽ. Qui
ergo ſentit ſe iacere in ſtratu
peccati: debet de nocte cõſur-
gere: id eſt / memoriam mortis:
⁊ eorũ que ſequuntur mortem
habere apud ſe. Hec enim me-
moria valde diſponit hominẽ
ad deſerendum peccatum. Iu-
xta illđ Eccli. vij. Memorare
nouiſſima tua: ⁊ in eternũ non
peccabis. Et Hierony. iij. par-
te epiſtolarũ ſuarum / epiſtola
lxxxv. Non facile in peccata la
bitur / qui ſe moriturũ cogitat:
et deum ſibi fore iudicem non
ignorat. Item Senec. ſecunda
parte epiſtolarum ſuarũ / epl'a
xxvj. Nihil tñ prodeſt ad oĩm
rerum temperantiam: qꝫ bre-
uis cui frequẽs cogitatio / etiã
ĩcerti. Et ideo quicquid facis /
reſpice ad mortem. Hec ille.
Per mortis igitur memoriã /
facile ſurgit homo de peccato
tanqꝫ de nocte: ⁊ aſcendit in
montem Sinay. i. ſurſum erigi
tur / per deſiderium celeſtiũ ⁊
eternorũ: ſicut precipit ei dñs
per apoſtolum Col. iij. dicen-
tem: Que ſurſum ſunt ſapite.
Oportet etiam ſecum portare
duas tabulas; quia ad talem
aſcenſum ſunt neceſſaria diui-
na pcepta / contenta in duabꝰ
tabulis

tabulis: iuxta illud Matt. xix.
Si vis ad vitam ingredi ꝛc.
¶ Moraliter ⁊ ſexto / notãdũ
iuxta orationem Moyſi ad do
minum / ꝙ ipſe obſeruauit ĩ di-
cta oratione modũ boni orato
ris. Debet autem bonus ora-
tor i ſua oratione habere tria:
prout docet Tullius in ſua re-
thorica. Item de Offic. lib. j.
Debet enim magnificare illũ
apud quem orat / ſeipſum par-
uifacere ⁊ humiliare: deinde
petitionem ſuam formare. hec
autem tria obſeruauit Moy-
ſes. In primis enim incepit ſu-
am orationem a laude dei / cũ
ait: Dominator domine deus
ꝛc. vſqꝫ ibi / atqꝫ peccata. Se-
cundo confeſſus eſt ſuam / atqꝫ
populi Iſraelitici paruitatẽ /
dicens: Nullus apud te per ſe
innocens eſt. Unde in ſignum
humilitatis incuruatus eſt pꝛo-
nus in terram. Tertio forma-
uit ſuam petitionem / cum ait:
Si inueni gratiam in conſpe-
ctu tuo domine / obſecro vt gra-
diaris nobiſcum / vt auferas
iniquitates noſtras ꝛc. Et qꝛ
Moyſes tam prudẽter orauit
apud dominũ: ideo exaudiuit
eum dñs. Unde ſequit̃ dñi re-
ſponſio / qui ait: Ego inibo pa-
ctum videntibus cũctis: ſigna
faciam ꝛc. Uade qui oras do-
minũ / ⁊ tu quoqꝫ fac ſimiliter.
¶ Allegorice et primo / per fra
ctionem priorum tabularũ: et
per inſtaurationem ſecũdarũ /
prefigurabatur ceſſatio vete-
ris teſtamenti quo ad legalia
ſiue cerimonialia in aduentu
Chriſti / et erectio noui teſta-
menti. In cuius ſignum ipſe
Chriſtus moriẽs in cruce / cla-
mauit dicens: Conſummatum
eſt: vt referunt ſacri euangeli-
ſte. Et quamuis prius dixiſſet
ſe non veniſſe vt legem ſolue-
ret / ſed vt eam impleret Mat.
v. non propterea ſequitur ꝙ
predicte tabule. i. predicta lex
adhuc perſeueret / niſi forſan
in eminentiori: non autẽ for-
maliter et in ſe: et preſertim q̃
ad dicta cerimonialia / que nõ
fuerunt niſi figuralia ⁊ vmbra
futurorum. Unde Ezechiel. j.
dicit / ꝙ vidit rotam in medio
rote. Fractio etiam dictorum
legalium fuit figurata per hoc
ꝙ velum templi in paſſione do
mini ſciſſum eſt ĩ duas partes /
a ſummo vſqꝫ deorſum. Matt.
viceſimoſeptimo.
¶ Allegorice et ſecundo / ⁊ cõ
formiter ad glo. ordi. per aſcẽ
ſum Moyſi in mõtem Sinay:
deſignatur aſcenſus humane
mentis ad intelligentiam ſpi-
ritualiũ. Qui enim legem lite-
raliter: ⁊ in cortice capere vo
lunt: hi inferiꝰ adhuc ſtant: q̃
vero ſpiritualiter eam capiũt /
tales ſurſum aſcẽdũt ad dñm /
qui intellectum dat paruulis:
id eſt / qui facit puenire veros
humiles ad intelligentiam le-
gis. Et hoc eſt qđ loquit̃ apo.
ij. Corin. iij. dicẽs: Litera occi
dit / ſpũs aũt viuificat. In figu
ra etiã huiꝰ legitur Matth. v.
ꝙ qñ dñs voluit dare legẽ gra
tie / aſcendit in montẽ. Nõ eñi
ſtetit deorſum / ſed aſcẽdit ſur
ſum. Sed q̃d eſt / ꝙ dñs prohi-
buit Moyſi / qñ aſcẽdit ad eũ
in montẽ / ne boues aut oues
paſcerent̃ in locis vicinis? niſi
ꝙ heretici / ſchiſmatici / excõi-
cati / ⁊ breuiter oẽs preciſi ab

eccleſia /

eccleſia/non ſunt permittendi conuerſari cum Moyſe.i.cum viris catholicis:⁊ hoc propter periculum infectionis ab eis. Hinc apoſto.ij. Corin.vj.ait: Nolite(inquit) iugum ducere cū infidelibus. Que enim participatio iuſtitie cum iniquitate:aut que ſocietas lucis ad tenebras? Et Eccli.xiij. Sicut communicat lupus agno aliquando:ſed ad malum ipſius/ agni ſupple: ſic ⁊ peccator iuſto. Que communicatio ſācto homini ad canem/aut q̄ pars bona diuiti ad pauperem.i.ex tali cōmunicatione nulla vtilitas temporalis poteſt accreſcere diuiti:ſic nec bonus proficit ex cōmunicatione cū peruerſo:qui ſupple eſt ab eccleſia preciſus:⁊ ideo vitādus vt dictum eſt.

¶ Allegorice ⁊ tertio/iuxᷓ illō verbū dn̄i ad Moyſen: Stabis mecum ſuper verticem mōtis. Nulluſqꝫ aſcendat tecum. Notandum/ꝙ iſta verba recte poſſunt de ſummo pontifice exponi. Ipſe enim dicitur aſcendere cum domino: pro eo ꝙ gerit vices eius in terris/dicente Chriſto ad Petrum Joan.xxj. Paſce oues meas/paſce agnos meos. Solus autem Moyſes aſcendit ad dominum in montem/ quia ſolus eſt vnus pontifex ſupremus in terris. Illi ergo ſunt cenſendi heretici q̄ dicūt/ꝙ expediret multos eē ſummos pontifices/ ſecundum varietatem regnorū ⁊ prouinciarum:quorum vnus poteſtas independēs eſſet ab alio:ſicut et de multis regibꝰ cōtingit/qui nō recognoſcūt ſuperiorem in terris preter deū. Sciebat enim optime Chriſtꝰ qn̄ fecit Petrū vicariū ſuū in hoc mūdo/quid magis expediret ipſi mundo: ⁊ tamen non plures prefecit eccleſie ſummos paſtores: ſed Petrū tm̄.igitur. Teneamꝰ ergo indiſſolubiliter vnā ſanctā eccleſiam catholicā:⁊ nō plures. Qḋ etiā prefiguratum eſt per tunicā inconſutilem Chriſti/que in eius paſſione nō fuit diuiſa Mat.xxvij. Sic enī longe ante prophetatū fuerat per Pſal.dicentē in perſona Chriſti: Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea/⁊ ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.

¶ Allegorice ⁊ quarto/ iuxta illō v̄bū: Et de nocte ꝯſurgēs/ ſupple Moyſes/aſcendit ī mōtem Sinay. Notandum/ꝙ mūdus iſte per dei gratiam ſemꝑ proficit in notitia diuinorum. Olim enim tempore veteris teſtamenti/homines ambulabāt quaſi in nocte: quia tunc ambulabant in tenebris. At vero tempore legis gratie ceperunt videre lucem magnam. Et hoc eſt quod dicitur Eſa.ix. Populus qui ambulabat ī tenebris/ vidit lucem magnam:habitantibus in regiōe vmbre mortis/ lux orta eſt eis. Et in Pſalm. Nox ſicut dies illuminabitur/ ſicut tenebre eius:ita ⁊ lumen eius. De nocte ergo.i.tēpore legis cepit conſurgere Moyſes/⁊ alij prophete: nunciātes diem gratie fore propinquum. Sed pre ceteris Joannes Baptiſta in hoc profecit: de quo pater ſuus Zacharias ſtatim poſt ipſius natiuitatem predixit/ dicēs illō Luc.j. Tu puer

ꝓpheta

propheta altiſſimi vocaberis: preibis enim ante faciem dn̄i parare vias eius: ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius/ in remiſſionem peccatorū ⁊c̄. Et tūc ergo cepit populus aſcendere in montem/ per conſiderationem pariter/⁊ cognitionē diuinorum: et tandem per gratiam ⁊ gloriam. Tandem illuc aſcendent electi in die iudicij/portantes duas tabulas lapideas.i.corpus ⁊ animam/ ſcriptas digito dei.i.formatas potentia dei. Sed quid eſt/ꝙ prius deſcendit dominus per nubem ad Moyſen: deide dicitur cum eo ſteriſſe/inuocās nomen domini? niſi quia priꝰ eſt dominum deſcendere ad hominem per nubem.i.per gratiam: priuſqꝫ cum eo ſtet per gloriam vtriuſqꝫ hominis: id eſt corporis ⁊ anime/ ſicut expectatur futurū in generali reſurrectione: ⁊ tunc inuocabit quilibet electus non ſolū mente/verumetiam corpore/nomē domini. Unde in Pſal. Exultationes dei in gutture eorū ⁊c̄.

¶ Allegorice ⁊ quinto/ iuxta illud verbum: Stetit Moyſes cum eo. Notandum/ ꝙ vt dictum eſt per Moyſen/intelligitur ſummus pontifex: iſte ergo Moyſes debet ſtare cum domino multipliciter: videlicet per charitatem/ per authoritatem/per fidem/per ſanctitatē. Non ſufficit ergo huic Moyſi/ vt ſit cum domino per authoritatem: niſi etiam ſit cum eo alijs modis:et preſertim ſi tandem velit eſſe cum eo per gloriam/ quod non omnibus conceditur/ ſed tantum predeſtinatis a deo/ pro quibus rogabat Chriſtus/ cū dicebat Jo.xvij. Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo quos dediſti mihi/vt ſint vnū ſicut et nos. Et notanter dicitur/ ꝙ Moyſes ſtetit cum domino/ in quo notatur perſeuerātia in bono gratie: ⁊ hoc eſt contra inſtabiles in bono/ qui ad tempus credunt/⁊ in tempore tentationis recedunt. Quia vt dicitur Eccleſiaſt.xviij. A mane vſqꝫ ad veſperam immutabitur tēpus. Et ideo bonum propoſitum in ipſis/aut gratia/ eſt ſicut ſemen quod cecidit ſupra petram/quod ſtatim areſcit/qꝛ non habet humorem.

¶ Allegorice et ſexto/ oratio Moyſi fuit figura orationis Chriſti quā fecit ad prēz ī horto. Ut enī iā dictū eſt/bonꝰ orator in principio ſue orationis debet magnificare illū apud quē orat. Itē ſe paruifacere et humiliare: deinde petitionem ſuā formare. Sic ⁊ Chriſtꝰ ī p̄mis magnificit deū patrē/dicēs/pater. Scd̄o ſe paruifecit cum ſubdit: Non ſicut ego volo. Et hoc eſt quod dicit apo. Phil.ij. Factus obediens patri vſqꝫ ad mortē. Tertio/ formauit petitionem ſuam cū addidit: Si poſſibile eſt/tranſeat a me calix iſte.

¶ Anagogice due tabule lapidee:duo ſunt genera intellectuum: angelicorū. ſ.⁊ hoīm. Qui bene dicuntur lapidei/ qꝛ tam angeli q̄ȝ homines(et hoc ex parte anime)ſunt ſtabiles ⁊ immortales. Qḋ deſignatur per lapidem qui eſt longe durationis. Prime igitur tabule

formate totaliter a deo / deſi=
gnant naturam angelicā tota=
liter creatam a deo. Secunde
autē/ de qbus ait dñs ad Moy
ſen / ꝙ faceret eas inſtar prio=
rum: ſignificant naturā huma=
nam / que eſt inſtar nature an=
gelice: in hoc ſcꝫ/ ꝙ vtraq̃ na=
tura habet intellectum et vo=
luntatem. Quamuis ex parte
corporꝫ ſit magna diſparitas.
Per fractionem autem prima=
rum tabularum / deſignat̃ rui=
na malorum angelorum. Per
formationem vero ſecundarū /
intelligitur productio homi=
num/ qui ideo ꝓducti ſunt (ſe=
cundū aliquos) vt ex illis re=
ſtaurarentur ruine angelice: et
tot homines ſaluarentur/ quot
ſpiritus maligni ceciderūt: di=
cēte Pſal. Judicabit in natio=
nib⁹/ implebit ruinas. Et ſicut
Moyſes precidit ſecundas ta=
bulas/ non aūt primas: deinde
deus ſcripſit ſuper eas decalo
gū: ita ꝛ materia ex q̃ forma=
tum fuit corpus primi parētis
preceſſit/ nec a deo immediate
proceſſit per creationē: ſed tan
tum ei⁹ anima. Et hec duo tā=
guntur Gene. ij. cū dicit̃: For=
mauit dñs deus hominē de li=
mo terre / ꝛ inſpirauit in faciē
eius ſpiraculum vite / ꝛ factus
eſt homo in animā viuentem.
Itē ſicut dñs ſcripſit ſuper ta=
bulas ſecundas decem verba
decalogi/ que habuerāt prime
tabule: ita et in intellectu ho=
minis ſcripſit decem precepta
decalogi: quia omnia illa ſunt
de dictamine legis naturalis/
ꝛ hoc poſt lapſum. Scripſerat
etiā pri⁹ aliqua p̄cepta in an=
gelicis mentibus: vt preceptū
de dilectiōe dei ſuper omnia:
non tamen eadem ſicut poſtea
in mentibus hominū/ propter
varietatem naturarū. Per hoc
autem/ ꝙ ipſe domin⁹ dixit ad
Moyſen: Eſto paratus mane
vt aſcendas ſtatim in montem
Sinay/ ſtabiſq̃ mecū ſup ver=
ticem montis / deſignatur ꝙ
vtraq̃ natura/ angelica ſcꝫ et
humana in ſuo mane .i. in ſua
creatione ꝛ formatiōe fuit ꝓ=
ducta in eſſe gratie: vt conſe=
quenter aſcenderet in celum/ ꝛ
perficeret̃ per eſſe glorie. Qꝛ
ſicut ipſe dñs/ quantū eſt ex ſe/
vult om̃es homines ſaluos fie
ri/ ꝛ ad veritatꝫ / ſupple eterne
agnitionem peruenire: vt dicit
Apoſt. j. Timo. ij. Qꝫ aūt ſub=
dit̃: Boues ꝛ oues nō paſcant̃
ecōtra ī mōte: ſignificat ꝙ ad
gloriā illā celeſtē/ nulli pecca=
tores ꝑueniūt: qꝛ vt dꝛ Apoc.
xxj. Non intrabit in eam aliqđ
coinquinatū aut abominatio=
nem faciēs/ ſed tantū q̃ ſcripti
ſunt in libro vite agni. Simili=
ter ꝙ dꝛ Moyſen aſcendiſſe in
montem Sinay / ꝛ ſecū tuliſſe
duas tabulas: deſignat / ꝙ ex
gratia dei dñs aſſumpſit ange
los ꝛ homines beatos in mon=
tem ſanctū eius. Finaliter aūt
per orationē Moyſi ad dñm /
deſignat̃ laus illa ꝛ iubilatio /
quā in celis cātant iugiter ad
dñꝫ p̄dicti angeli / ꝛ hoīes ſcti.

¶ Secunda clauſula.

EGo ipſe eijciā an=
te facie tuā Am=
morreū et Chana=
neum / et Ethеum/
Phereſeū queque
ꝛ Eueum / ꝛ Jebu=
ſeum. Caue ne vnq̃ cū habita=
toribus

toribus terre illi⁹ iungas ami=
citias/ que ſint tibi in ruinam:
ſed ꝛ aras eorū deſtrue / cōfrin
ge ſtatuas/ lucoſq̃ ſuccide. No
li adorare deū alienū. Domin⁹
zelotes nomen eius / deus eſt
emulator. Ne ineas pactū cum
hominibus illarū regionū / ne
cum fornicati fuerint cum dijs
ſuis/ ꝛ adorauerūt ſimulachra
eorū/ vocet te quiſpiā vt come
das de immolatis. Nec vxorē
de filiabus eorū accipies filijs
tuis: ne poſtq̃ ipſe fuerint for=
nicate / fornicari faciant filios
tuos in deos ſuos. Deos cōfla=
tiles non facies tibi.

¶ Hiſtorialiter poſtq̃ ſanctus
Moyſes in precedenti clauſu=
la locutus eſt de precepto ſibi
facto / quo ad preparationē et
renouationē ſecundarū tabu=
larū: itē de oratione quā fecit
ad dñm: hic cōſequenter agit
de alio p̄cepto ſibi facto pari=
ter ꝛ toti populo Hebreoꝝ / qđ
eſt de nō habēda ſocietate cū
infidelibus. Sed tamen prius
promittit magnū beneficium
dicto populo Hebreorum / vi=
delicet ꝙ fugabit aduerſa=
rios ſuos gentiles de terra ꝓ=
miſſionis ante faciē ſuā / cū cō
tigerit eum illuc venire. Dicit
ergo dñs: Ego ipſe eijciā po=
teſtatiue / tu aūt vel Joſue mi=
niſterialiter: ante faciē tuā, i.
ad aduentū tuū ad dictā terrā
promiſſionis: non quidem ſic
ꝙ huiuſmodi eiectio debeat
fieri tota ſimul / ſed ſucceſſiue.
Nec etiā omnes eijciendi erāt
a domino / ſed pro maiori par=
te. Aliqui eñ remanſuri erant
in terra illa ad exercitiū He=
breorum / ꝛ ſimiliter in penam
eorū / ꝛ hoc in caſu. Nā vbi po=
pulus Hebreorū relinquebat
dñm / tunc diuina permiſſione
gentes que remanſerāt in ter=
ra illa inſurgebant cōtra eos /
nec ceſſabant eos affligere do
nec reuerterentur ad dñm. Et
de hoc vide ad longū Judicū
iij. in principio: Gentes ergo q̃
ꝓ maiori parte eijciēde erāt:
ſunt Ammorre⁹ / Chananeus
ꝛc. Conſequenter tradit dñs
legem / quentū ad illiciti cult⁹
prohibitionē: vbi primo inhi=
bet ſimplicem cultū creature /
dicens: Caue ne cū habitato=
ribus terre illius iungas ami=
citias que tibi ſint in ruinam /
peccati ſcꝫ idololatrie / ſed et
aras eoꝝ deſtrue / vbi ſcꝫ colūt
deos falſos: Cōfringe ſtatuas.
Et dicunt̃ ſtatue / a ſto / ſtas / ſe=
cundū dñꝫ de Pal. eo ꝙ ſtatua
ſit imago ſtans ad repreſentā=
dum ſtatum alicuius: lucoſq̃
ſuccide / in quibus ſimiliter co
luntur falſi dij. Et dicitur ſecū
dum eundem de Pal. lucus ei.
per antiphraſim a luceo luces.
Eſt eñ lucus denſitas nemo=
ris / impediens lucem ſolis. Ta=
lis nempe locus erat aptus ad
cultū deorū / ꝛ maxime Vene=
ris ꝛ Priapi / ꝓpter ipſius loci
obſcuritatē ꝛ amenitatē: vt eñ
dicit magi. Nic. de Lyra / circa
templa idolorū erant luci / vbi
idololatre exercebant carnalē
laſciuiā. Hec aūtē tria / videli=
cet aras / ſtatuas / ꝛ lucos / man=
dat dñs deſtrui ſiue deleri / ſe=
cundū glo. interli. ne vlla mo=
nimēta. i. memorialia idolola=
trie remaneāt. Hec eñ tria re=
ducunt ad memoriā idolola=
trie / ſcꝫ illud qđ colit̃ / quomō
colitur /

colit̄/ꝛ locus in quo colit̄. Se=
quitur: Noli adorare deū alie=
nū/ſcz quecūq; vel q̄cūq; ritu:
Dn̄s. Iſte nominatiu9 ſcd̄z de
Pal. ponit̄ abſolute: vt locum
habeat ſequēs relatiuū: zelotes
eſt nomen ei9. Ubi Aug. ꝛ po=
nit̄ in glo. ordi. Dn̄s de9 zelās/
ei9 nomen de9 zelator eſt. i. no=
men ipſum qd̄ dn̄s deus d̄r ze=
lans eſt: q2 deus zelator eſt/qd̄
nō humane ꝑturbatiōis vitio
facit de9/ſemꝑ ꝛ omnino incō
mutabilis ꝛ trāquill9: ſed hoc
verbo indicat nō impune ple=
bem ſuā ꝑ alienos deos forni=
caturā. Dictū eſt eñ hoc v̄bū
tropice a zelo maritali/ q̄ caſti
tatē cuſtodit vxoꝝ/ ꝛ ꝑdit oēs
q̄ fornicat̄ a ſe. Hec ille vbi ſu=
pra. Sequit̄: Nec ineas pactū
cū hominibus illarū regionū:
qd̄ poteſt fieri dupliciter. Pri=
mo q̄dē quantū ad cibū/ꝛ hoc
ꝓhibet̄ cū d̄r: ne cū fornicati
fuerint cū dijs ſuis/ videlicet
ſpiritualiter: ꝛ adorauerūt ſi=
mulachra eoꝝ/ vocet te quiſ=
piam vt comedas de immola=
tis/ſcz in veneratiōnē idoloꝝ/
ꝛ ſic trahat te ad idololatriā.
Scd̄o aūt quātū ad actū ve=
nereū/ ꝛ hoc ſimiliter ꝓhibet̄
cū d̄r: Nec vxorē de filiab9 eo=
rū accipies filijs tuis: ne poſt=
q̄; ipſe fuerint fornicate/forni=
cari faciāt filios tuos in deos
ſuos/ ſicut factū eſt de Salo=
mone: de quo habet̄. iij. Reg.
xj. Itē Eccli. xlvij. in ei9 vitu=
periū d̄r: inclinaſti femora tua
mulieribus. Et poſt pauca: De
diſti maculā in gloria tua. Se
quit̄: Deos cōflatiles nō facies
tibi. Per hec verba prohibent̄
idola ꝑ ſculpturā/vel quocūq;
alio modo facta. Poti9 tn̄ di=
cūtur dij cōflatiles/ q̄; quouis
alio modo/ eo q2 de nouo filij
Iſrael fecerāt ſibi vitulū con=
flatilem.

¶ Circa autem clauſulam iſtā
mouentur aliqua dubia.

¶ Primū igit̄ dubiū: Cur hic
tacet̄ Gergeſeus? Non eñ cō=
numerat̄ ſex alijs populis: qui
ſunt/ Ammoreus/ Chananeus/
Etheus/ Phereſeus/ Eueus/ et
Iebuſeus. Require ſolutionē
hui9 dubij prius: videlz. xxij.
ca. ſub. vij. clauſula in ſolutiōe
ad quartū dubiū. Dictū eſt eñ
ibi/ q2 Gergeſe9 tacetur/ eo q2
gratis ceſſit aduenietib9 filijs
Iſrael/ ꝛ ideo minus grauiter
peccauit. Quid autē factū ſit
de illo populo/ neſcit̄. Veriſi=
mile tamen eſt/ q2 remanſit in
terra quā pri9 inhabitauerat/
viuēs in pace cū alijs Iſrael.
Quia ex quo nō legit̄ eiectus
fuiſſe/ſicut ꝛ alie gētes/nec oc
ciſus/ conſequens eſt q2 remā=
ſit in terra illa/ viuens forte
ſub tributo/ſicut et Gabaoni=
te/qui erant reliquie Ammor=
reorū/ de quibus habetur Io=
ſue. ix. Item. ij. Reg. xxj.

¶ Secundū dubiū oritur pro=
pter verbū illud: Ne ineas pa=
ctum cū hominibus illarū re=
gionū. Prius dixerat dn̄s: Ca=
ue ne vnq̄; cum habitatoribus
terre illius iungas amicitias.
Iſta duo vident̄ idē ſonare: in
hoc ergo textu videt̄ eſſe nu=
gatio. Ad hoc dicendū/ q2 nō
eſt nugatio: q2 hec duo prece=
pta ad diuerſa pertinent. Pri=
mum eñ reſpicit cultū. Secū=
dum autem amicitiā/ quo ad
copulam coniugalem/ ꝛ ſimili=
ter

ter quo ad cibum ꝛ potū. Vel
dic/ q2 primū preceptum reſpi=
cit affectum: ſecundum autem
effectum.

¶ Tertiū dubiū oritur ꝓpter
illd̄ verbū: vt vocet te quiſpiā:
vt comedas de immolatitijs. i.
de immolatis idolis. Contra
hoc videtur militare verbum
apoſtoli/ q̄. j. Timo. iiij. dicit/
q2 oīs creatura dei bona eſt/
ꝛ nihil reijciendū/ qd̄ cum gra
tiarū actione percipitur. Dicē
dum/ q2 in neceſſitate licet ve=
ſci immolatitijs/ ſcz ad ſuſten=
tationem vite/ dūmodo iſtud
non fiat in venerationē idoli/
ꝛ dummodo non ſequatur ſcā=
dalum. Unde. xxxij. q. iiij. ſicut
ſanctius. dicitur/ q2 eligendum
eſt potius fame mori/ q̄; ob re=
uerentiā idoloꝝ idololatitijs
veſci: ita eñ vult Aug. de bo=
no coniugali. Super quo dicit
glo. q2 ſicut propter neceſſita=
tem famis licitum eſt auferre
aliena: vt dicitur de conſecra.
diſtin. v. diſcipulos. ſimiliter
ꝛ furari: vt patet extra de fur=
tis. ca. ſi quis pro neceſſitate.
Item in caſu neceſſitatis licet
homicidium cōmittere: vt pa=
tet extra de homici. ca. ij. Itē
carnes comedere tēpore qua=
drageſime: vt patet de conſe.
diſtin. v. carnem. Itē extra de
obſeruatione ieiuni. ca. conſi=
lium. Neceſſitas ergo extrema
facit multa licita/ que alias eſ=
ſent illicita. Licitū eſt ergo ob
imminentē neceſſitatem veſci
immolatitijs/ dūmodo hoc nō
fiat in venerationē idoli/ nec
ſequat̄ ſcandalū: q2 vbi ſeque=
retur ſcandalum/ eſſet ceſſan=
dum/ etiā non obſtāte morte.
Vn̄ Apoſt. j. Corin. viij. dicit:
Si eſca ſcandalizauerit fratrē
meū/ non manducabo carnē in
eternū/ ne fratrē meū ſcanda=
lizem. Non q2 eſca mala ſit: vt
dicit glo. interl. ſed ne ſcanda=
lizetur proximus. Talis ergo
abſtinentia eſt meritoria ad e=
uitandū ſcandalū infirmoꝝ/ ꝛ
ſimiliter ad ſalutē neceſſaria/
ſaltem quouſq; doceant infir=
mos/ q2 talis comeſtio non eſt
ſecundū ſe illicita. Et quo pa=
tet/ q2 ſcandalizare infirmos/
graue peccatū eſt. Unde Mat.
xviij. Qui ſcandalizauerit vnū
de puſillis iſtis/ qui ꝛc̄. Quan=
uis ergo omnia mūda mūdis:
vt d̄r Rom. xiiij. Ille tn̄ peccat
qui per offendiculū ſiue ſcan=
dalum manducat. Et ſi fiat ar=
gumentū de Machabeis/ qui
potius ſuſtinuerunt mortem/
etiā crudelem/ q̄; comederint
carnes ſuillas. Dicendū/ q2 nō
erat tunc queſtio de eſu talium
carnium/ ſecundum ſe/ ſed de
violatione ꝛ contemptu legis:
vt patet. j. Macha. j. Modo ꝓ
tali cauſa ſanctiſſimū eſt ſubi=
re mortem.

¶ Quartum dubium: Ex quo
dominus precepit/ ne filij filio
rum Iſrael acciperēt filias gē
tium in vxores: quare etiā non
ſimiliter prohibuit ne ipſi filij
Iſrael darent filias ſuas filijs
dictorum gētilium in vxores?
Videtur equalis ratio prohi=
bitionis. Dicendum/ q2 etiam
iſtud prohibetur/ et ſi non hic/
ſaltim Deuteronomij. vij. vbi
ſic dicitur: Cum introduxerit
te dominus deus tuus in terrā
quā poſſeſſurus ingredieris/ ꝛ
deleuerit gentes multas corā
ſo

re / Etheum / ⁊ Gergeſeū / ⁊ Am
morreum / ⁊ Chananeū / ⁊ Phe
reſeū / ⁊ Eueū / ⁊ Jebuſeū: ſeptē
gentes multo maioris numeri
ꝗ̄ tu es / ⁊ robuſtiores te: tradi
deritqꝫ eos dñs de⁹ tuus tibi /
percutiens eos vſqꝫ ad interni
tionem. Deinde ſequitur: Non
inibis cum eis fedus / nec miſe-
reberis eorum / nec ſociabis cū
eis cōiugia. Et poſtea: Filiam
tuam non dabis filio eius: nec
filiā eius accipies filio tuo: qr
ſeducet filium tuum / ne ſequat̄
me / ⁊ vt magis ſeruiat dijs alie
nis. Mos enim ſacre ſcripture
eſt / vt quod tacetur in vno paſ
ſu / ſuppleatur in alio: ſicut pa-
tet ſignanter apud Euangeli-
ſtas in pleriſqꝫ locis.

¶ Quintum dubium: Cur in p̄e-
ſenti paſſu potius fit mētio de
filia nō accipiēda filio / ꝗ̄ de fi-
lio? Reſpōſio / qr mulieres ma-
gis alliciunt viros ad partem
ſuam ⁊ ſectā / ꝗ̄ econuerſo. Itē
quia vt dicit de Pal. partus eſt
in maiori periculo / ſequēdi ido
lolatriam matris / cum qua ma
gis in pueritia cōuerſatur. Et
de hoc habetur hiſtoria de Iſ-
maele. Geñ. xvj. qui magis ſe-
quutus eſt ritū et mores Agar
matris ſue / ꝗ̄ ritum patris ſui
Abrahe.

¶ Sextum dubium: quomodo
iſta lex ſtat in veritate cum illa
lege que habet̄ Deutero. xxj. ꝗ̄
dicit / ꝙ aliena filia capta ī bel
lo / poteſt duci in vxorem / ſi pla
cuerit oculis illius hebrei qui
cepit eam? Ad hoc dicendū / ꝙ
lex illa intelligitur de illa filia
que derelicto ritu gētilitatis /
tranſibat ad ritum Judeorum.
Inſuper / quia talis vxor erat
quaſi ancilla: ideo non erat pe
riculum ꝙ ſolicitaret virū ſuū
ad adorandum deos alienos.
Secus aūt de illa que eſt vera
vxor: quia talis eſt audacior a-
pud virum ſuum.

¶ Septimum dubium orit̄ p̄
pter illud vltimum verbum / in
quo dicitur: Deos conflatiles
nō facies tibi. Sed nunqd illi
catholici qui erigunt ſibi ima-
gines in eccleſijs ⁊ alijs locis /
faciunt ſibi deos ꝯflatiles? Di-
cendum / ꝙ non. Nam illi ꝓprie
faciunt ſibi deos conflatiles / ꝗ
conflant ſibi ex auro / argento /
aut ere imagines / in quib⁹ cre
dunt eſſe ſpiritum vite / ⁊ aliqd
numinis / ſiue ſanctitatis. Sec⁹
autem de illis qui talia nō cre-
dunt: ſed formant / aut formari
faciunt imagines dei ⁊ ſancto-
rum / aut prius formatis vtunt:
non quidem ꝓpter ſe / ⁊ ſm̄ ſe:
ſed ꝓpter aliud: vt ſcꝫ per hoc
ducamur in cognitionem ipſo-
rum ſanctorū / ꝗ̄uis multū a lō
ge. Et ad hoc facit dictū Apo.
Roma. j. Inuiſibilia (inqt) dei /
per ea que facta ſunt a creatu-
ra mūdi (.i. ab homine / ꝓpter
quem factus eſt mundus: ⁊ qui
eſt principalis pars mūdi) in-
tellecta conſpiciunt̄. Propter-
ea Auguſt. lib. iij. de doctrina
Chriſtia. ca. viij. ⁊. ix. dicit ſic:
Signa inutilia deorum genti-
lium reijcit eccleſia / imagines
autem Chriſti / ⁊ ſanctoꝝ eius:
ac ſacramentorum in deum et
ſāctos relata / acceptauit. Nec
deus in hoc loco prohibet ſim
pliciter fieri ſculptile / ſeu ima-
gines: ſed ꝓhibet fieri ſculpti-
le / cui diuinus cultus more ido
lolatrarū exhibeatur. Veri er-
go

go Chriſtiani venerabiles ima
gines dei ⁊ ſanctorū / non deos
appellant / neqꝫ ſeruiunt eis / vt
dijs / neqꝫ ſpem ſalutis ponunt
in eis / neqꝫ ſimiliter ab eis ex-
pectāt futurum iudiciū / ſed ad
memoriam ⁊ recordationē pri-
mitiuorum venerantur et ado-
rant eas / neqꝫ ſimiliter ſeruiūt
eis cultu diuino / nec alicui cre
ature. De hac materia diffuſe
ſcripſi prius: vcꝫ. xx. c. hui⁹: ſub
prima clauſ. in fol. ad. vij. dub.
In expoſitione illius precepti:
Non facies tibi ſculptile. Vide
bene ibi.

¶ Moraliter ⁊ primo: iuxta il-
lud verbū: Ego ipſe eijciā ante
faciem tuā Ammoreū ⁊c̄. no-
tandum ꝙ hoc totum poteſt di
rigi ad verū penitentē / qui eſt
in via perueniēdi ad terrā illā
ꝓmiſſionis / hereditatis ſupple
celeſtis. Nam per illas ſeptē gē
tes que addito Gergeſeo cōnu
merantur in litera / intelligunt̄
ſeptem peccata mortalia. Vel
per hoc intelligitur multitudo
demonū / nitentiū ſuis illuſioni
bus et tentationibus impedire
ex ſumma inuidia ipſos penitē
tes / ne finaliter perueniant ad
predictā terram / de qua ſemel
ceciderunt / iterū illuc nō reuer
ſuri. Iſti eñ ſunt illi ſeptē ſpiri
tus nequiſſimi ⁊ immūdiſſimi /
qui querunt habitare in peni-
tente per culpam: de quibus le
gitur Luc. xj. Item iſti ſunt ſe-
ptem demonia / que eiecit Chri
ſtus a Maria Magdalena: vt
dicit̄ Marc. xvj. Unde gloſ. in-
terli. ſuper hoc paſſu dicit ſic:
Per has gentes ſeptē vitia de-
ſignantur / cum quibus ſocieta
tem iungere prohibemur.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo: iuxta
idem verbum / vbi dicitur: Ego
ipſe eijciam ⁊c. notandum ſm̄
dñm Hug. Cardi. ꝙ ꝓpter p̄di
ctum verbum poteſt ſumi argu
mentū / ꝙ dominus per ſe ⁊ im
mediate peccata dimittit: iu-
xta illud Eſaie. xliij: Ego ſum /
ego ſum ipe qui deleo iniquita
tes propter me. Et ſic eſt prior
peccati remiſſio ꝗ̄ grē infuſio.

¶ Moraliter ⁊ tertio / iuxta il-
lud verbum: Caue ne vnꝗ̄ cum
habitatorib⁹ terre illius ⁊c̄. no
tandum ꝙ per hanc ꝓhibitio-
nem prohibetur nobis mala et
iniqua ſocietas / que poſſet no-
bis eſſe in ruinam ſpiritualem.
Secus autem de illis qui ſunt
adeo perfecti ꝙ nō poſſunt de
facili ſcandalizari ex mala con
uerſatione eorum. Tales enim
poſſunt ſecure cum eis conuer
ſari / ⁊ ſignanter vt eos protra-
hant ad morum emendationē.
Sic enim olim fecerunt multi
patriarche / prophete / Apoſto-
li / martyres / ⁊ pleriqꝫ ſancti p̄-
dicatores / qui adierunt terras
infidelium ⁊ hereticoꝝ ſalutis
eorū cauſa: ſicut patuit de bea
to patre noſtro Dominico / quo
ad hereticos Albigeñ. Simili
de beato Vincentio Ferrariē.
qui aliquādo tranſiuit maria /
vt infidelibus predicaret fidē:
⁊ ſic de multis alijs / quorū no-
mina ſunt in libro vite: et cū q̄-
bus erat ſpiritusſanct⁹ / loquēs
per eos. Imperfectis autē / ſiue
infirmis in fide ⁊ gratia pericu
loſum eſt conuerſari cū pecca-
toribus ⁊ infidelib⁹. Quia qui
tetigerit picem / inquinabit̄ ab
ea: ſcꝫ ipſo tactu: qr macula vel
malus odor remanet in manu /
etiam

etiam eiecta pice. Nimis enim
difficile eſt eſſe i medio ignis/
& non comburi: immo hoc non
poteſt fieri abſq miraculo: ſi=
cut patet Daniel. iij. in tribus
pueris. Unde Prouerb. vj. Nū=
quid poteſt homo abſcondere
ignem in ſinu ſuo/ vt veſtimen=
ta eius non ardeant? aut ambu
lare ſupra prunas/ vt non com=
burantur plante eius? Ac ſi di
ceret/ ꝙ ſicut iſta ſunt impoſſi=
bilia per viā nature: ita in pro=
poſito difficillimum eſt homi=
nem/ et ſignanter imperfectum
et adhuc infirmum/ commora=
ri in medio nationis peruerſe/
et non corrumpi. Quia vt ait
Pſalm. Cum ſancto/ ſanctus
eris: ꝛ cum peruerſo/ peruerte=
ris. Propterea Chriſtus Mat.
xvj. ait: Cauete a fermēto Pha
riſeorum: quia ſicut fermētum
trahit maſſam ad ſuum ſapo=
rem: ita peruerſa conſortia alli
ciūt bonos ad malum. Et hoc
eſt qd̓ dicitur Prouerbio. xiij.
amicus ſtultorum/ id eſt/ pecca
torum/ ſimilis efficiet. Et Hie=
rem. lj. Fugite de medio Ba=
bylonis/ vt ſaluet vnuſquiſq
animam ſuam. Et Apoc. xviij.
Exite de illa/ ſcilicet ciuitate
Babylone/ per quam ſignifica
tur cōgregatio malorum/ et ne
participes ſitis delictorꝝ eius:
et de plagis ei9 ne accipiatis.
Tanquā diceretur: Si non fue
ritis participes in culpa/ non
eritis ſimiles in pena. Unde q̄=
dam vir prob9 ſepe repetebat
tale Prouerbium: Dic mihi
cum quo vadis: ꝛ ego dicam ti
bi/ q̄d tu facis. Ecce ergo qua=
re dominus ꝓhibuit filijs Iſ=
rael/ ne haberent amicitias cū
gentibus qui adorabāt idola.
¶ Moraliter ꝛ quarto: iuxta il
lud: Dominus zelotes nomen
eius. Notandum ꝙ dominus
deus merito dicitur ꝛ vocatur
zelotes: et hoc reſpectu anime
deuote. Zelotypia enim dici=
tur intenſus amor viri ad vxo=
rem. Uel ecōuerſo/ qui quidem
amor non patitur conſortium
in re amata. Qui igit̄ ita amat
vxorem: vt ſolicitus ſit ne quis
ea perfruatur/ zelotypus dici=
tur. Sic eſt autem de domino
deo/ in ordine ad animā deuo=
tam cui tanto zelo afficitur/
ꝙ non libenter patitur ꝙ dia=
bolus ei coniungatur per cul=
pam/ aut ecōuerſo: et preſertim
ſi ei aliquando ꝛ prius coniun
cta fuerit per gratiam baptiſ=
malem/ aut veram penitentiā.
Nam ad ipſam tanto zelo duci=
tur ꝙ vbi deliquit/ ꝛ fidē ei fre=
git/ atq adultero diabolo per
peccatum ſe coniunxerit: ipſam
ſolet (vt verus zelotypus) ver=
berare/ atq punire: atq con=
tra eam per debitam iuſtitiam
ſeuere inſurgere. Poteſt ergo
merito de ea dicere illud Za=
charie. viij. Zelatus ſum zelo
magno. Da exemplum de leo=
ne/ qui ſentiens leenam adulte
ratam fuiſſe cum pardo/ ſolet
contra eam inſurgere/ ꝛ decer=
pere. Sic ꝛ dominus deus qui
omnia nouit/ cognoſcens ani=
mam rationalem adulterium
ſpirituale perpetraſſe cum dia
bolo/ mirabiliter contra eā ira
ſcitur/ et mirabili9 iraſcetur in
die iudicij: tunc enim decerpet
eam/ ꝛ ꝓijciet in foueam infer=
ni ſine fine cruciandam. Tunc
enim iuxta verbum Pſal. accē=
detur

detur velut ignis zelus illius.
Unde Prouerb. vj. ait ipſe do=
minus: Zelus ꝛ furor meus nō
parcet in die vidicte. Bene er=
go dictum eſt/ ꝙ dominus zelo
tes nomen eius.
¶ Moraliter ꝛ quinto: notan=
dum ꝙ ſicut dn̄s deus eſt zelo=
typus reſpectu anime rationa
lis/ vt immediate dictū eſt: ita
econuerſo ipſa anima debet eſ=
ſe zelotypa reſpectu illius: et
hoc per intenſum amorē illius
ſuper omnia. Sic enim illi pre=
cipitur Deutero. vj. cum illi di=
citur: Diliges dn̄m deū tuū ex
toto corde tuo/ ꝛ ex tota mēte
tua/ et ex oib9 viribus tuis. Et
ſimilr̄ idē preceptum repetiuit
Chriſt9 in nouo teſtamēto/ vz
Matth. xxij. Ad hm̄oi autē ze=
lum pertinet ꝙ homo quātum
poteſt/ ꝛ preſertim vbi ſibi incū
bit ex officio/ aut vbi ſpeciali=
ter dirigitur a ſpiritu ſācto: vt
non ꝑmittat ſine punitione in=
iuriam fieri patenter cōtra do=
minum deum. Nam talem zelū
ad legē dn̄i/ habuit Phinees:
de quo legitur Num. xxv. ꝙ vi=
dens iniuriam diuino nomini
publice fieri/ et cōtra legem cū
ſcorto Madianite vnum de fi=
lijs Iſrael publice fornicari/
accenſus eſt zelus eius: ꝛ acce=
pto gladio interfecit vtrunq.
Cuius exēplo illi q̄ ſunt in po=
teſtate ſup alios ↄſtituti/ debēt
iniuriātes deo ꝛ eccleſie puni=
re. Unde de ipo Phinees dr̄. j.
Machab. ij. ꝙ zelādo zelū dei/
recept9 eſt in celū. Iſte igitur
zelus eſt fortis amoris hois iu
ſti ad deū. Sed ꝓh dolor. zelus
dn̄i ꝛ honoris illius/ atq do=
mus eius comedit hodie ferme
omnes amatores illius: q̄r ſunt
hodie pauci tales veri zelato=
res dn̄i ſup terrā. Omnes enim
querūt q̄ ſua ſunt/ et nō q̄ Ieſu
Chriſti. Hodie nēpe dicūt ho=
mines/ cū de honore dei agit̄.
Quid me habeo intromittere
de factis aliorū/ ꝛ frangere mi
hi caput? Agāt bene ſi volunt/
ego de hoc non curo. Sufficit
mihi ſaluare aiām meā. Tales
itaq non bene attendūt illud
Eccl̄i. xvij. Unicuiq mādauit
deus de ꝓximo ſuo. Unde Au
guſti. ſup Io. tracta. x. Fratres
mei (inq̄t) vnuſquiſq Chriſtia
nus in mēbris Chriſti zelo dei
comedatur. Quis comedit̄ ze=
lo dom9 dei? Certe ille cui oīa
que ibi videt peruerſa/ ſatagit
emēdari: cupit corrigi/ nō quie=
ſcit. Si nō poteſt emēdare/ ge
mit/ tolleret. Unūquēq ergo
Chriſtianū zelus dom9 dei co=
medat/ in qua domo dei mem=
brum eſt. Hec ille.
¶ Moralr̄ ꝛ. vj. notandū ꝙ ſi=
cut de9 eſt zelotes reſpectu a=
nimarum noſtrarꝝ/ ꝛ nos ſimilr̄
eſſe debem9 reſpectu honoris
illi9: vt dictū eſt: ita debem9 ze
lare ꝓ honore ꝛ ꝓfectu amico=
rū noſtrorū/ ſcḋm tamē magis et
min9. i. ſcḋm ꝙ attinet nobis cō=
ſāguinitate/ aut affinitate/ ſeu
beneficio. Da exēplū de apib9/
q̄ ſi moleſtētur ab aliq̄/ ſtatim
exeunt de habitaculo ſuo/ ꝛ ſi=
gnāter in eſtate/ ꝛ acriter pun
gūt ſe inuadētē. Exēplū ē etiā
de aſpidib9: de q̄b9 dicit Plin.
in natu. hiſtor. ꝙ maſculi zelāt
pro cōiugibus: intm̄ ꝙ occiſo=
rem ſolent perſequi et inuade=
re: ꝛ cum maximo furore vindi
cte ipſum impetere/ et punire.

A fortiori ergo homines/ qui
ſunt creature ratiõales/ debẽt
zelare pro ſibiinuicem/ ſm tñ
magis ⁊ minus: vt dictũ eſt: q̄r
ſcptũ eſt Eccli. xvij. Unicuiꝗ
mandauit deus de ꝓximo ſuo.
De hoc figurã habemus Luc.
x. de Samaritano/ q̄ incidit in
latrones/ cui graues plagas i-
poſuerunt. Et cum pertrãſeun-
tes debuiſſent cõpati/ vnus ta-
men ſolus illi cõpaſſus eſt. Et
talis fuit veraciter ꝓximus il-
lius. Uade ⁊ tu fac ſimiliter/ ze
lando bonum proximi tui.

¶ Allegorice ⁊ primo: Per il-
las ſeptem nationes gentium/
quas ꝓmittit dñs eijcere ante
faciem filioꝝ Iſrael in egreſſu
eorum in terram promiſſionis/
deſignat̃ eiectio infideliũ ido-
lolatrarum et hereticorum an-
te faciem verorum catholico-
rum. Et hoc aperte patuit tem
pore primitiue eccleſie. Tunc
etiã multa ſimulachra et idola
eiecta ſunt/ et templa eorũ de-
dicata in honorẽ Chriſti ⁊ ſan
ctorum eius/ ſicut docẽt multe
hiſtorie de hoc conſcripte/ tam
tẽpore Apoſtolorũ/ ꝙ̃ ſancto-
rum martyrũ/ qui primitus flo
ruerũt. Unde legit̃ in vita bea-
ti Taurini/ aplĩ hui9 ciuitatis
Ebroiceñ. i. qui primitus tẽpo
re beati Dionyſij/ apoſtoli Pa
riſieñ. ⁊ qui ſuſceperat eum de
ſacris fontibus/ plantauit fidẽ
Chriſti in dicta ciuitate: ꝙ cũ
perueniſſet ad tẽplum Diane/
adiurauit demonem intra lati-
tãtem/ ⁊ ait: In noĩe Jeſu/ de-
mon iniquitatis/ exi de ſimula
chro/ vt qualis ſis iſti videant.
Quo dicto/ ecce niger ethiops
ſicut fuligo/ longam barbã ha
bens prolixam/ ⁊ igneas ex ore
ſcintillas emittẽs/ q̄ ſtetit ante
illos. Angelus autẽ dñi/ vt ſol
fulgidus aduenit/ et demonem
a tergo ligatum/ de tẽplo cun-
ctis cernentibus abduxit/ ⁊ in-
de ab omni ſpurcitia idoloꝝ
ipſum expurgans/ in honorem
ſancte dei genitricis Marie cõ
ſecrauit. Ecce igitur q̄d ſigni-
ficat eiectio gentium de terra
ꝓmiſſionis. Et ſimiliter q̄d ſi-
gnificat introductio filioꝝ Iſ-
rael in dictam terram. Nihilo-
minus ſicut gentiles nõ fuerũt
penitus deleti de dicta terra:
ſed plures remanſerunt ad ex-
ercitiũ Iſraelitarũ: ita ad exer
citiũ Chriſtianorũ in pleriſꝗ
terris Chriſtianorũ remãſerũt
aliq̄ infideles/ ⁊ ſignanter Iu-
dei/ preterꝙ̃ in regno Francie.
Propter q̄d merito vocat̃ re-
gnũ Chriſtianiſſimũ/ cum rege
ſuo: ſed vtinã res cõformet̃ no
mini/ ⁊ eijciant̃ inde cuncti Lu
theriani/ cum fautoribus ſuis.

¶ Allegorice ⁊ ſecundo: iuxta
illud ſequens verbũ/ vbi man-
dat dñs populo Iſraeli dicẽs:
Caue ne vnꝙ̃ cũ habitatorib9
⁊c. Notandũ/ ꝙ vt iam in par-
te dictum eſt/ per dictos habi-
tatores terre promiſſionis re-
cte deſignant̃ non ſolum infi-
deles ⁊ Iudei/ verumetiam he-
retici/ cum quibus prohibet̃ ve
ris catholicis/ ne cõuerſentur
cum eis. Unde de talibus lo-
quens Ioan. in ſua. ij. canoni-
ca dicit ſic: Si quis venit ad
vos/ ⁊ hanc doctrinam/ videli-
cet catholicam non affert/ no-
lite recipere eum in domũ/ nec
aue dixeritis ei. Cui9 ratio aſ-
ſignatur cum ſubdit̃: Qui eñ
dicit

dicit illi aue: communicat ope
ribus eius malignis. Et apo.
Gal. j. Licet nos aut angel9 de
celo euangelizet vobis/ preter
ꝙ̃ quod euangelizauimus vo-
bis/ anathema ſit. Itẽ. ij. Theſ
ſal. iij. Denunciauimus vobis
fratres in nomine domini no-
ſtri Jeſu Chriſti/ vt ſubtraha-
tis vos ab omni fratre ambu-
lãte inordinate: et non ſecun-
dum traditionem quam acce-
perunt a nobis. Sequitur vbi
ſupra/ Nec aue dixeritis ei: q̄r
ſignum videtur conſenſus er-
roris: vt dicit glo. Unde Titũ
vltimo: Hereticũ hoiem poſt
vnam ⁊ ſecundam correptionẽ
deuita: ſciens quia ſubuerſus
eſt/ qui eiuſmodi ẽ. Hoc tamẽ
intelligendum eſt de preciſis
ab eccleſia. Et vt dicit gloſa/
vox iſta iſtituta fuit/ ad ſignifi
candum ꝙ opera huiuſmodi
hereticorum/ quibus dicimus
aue/ placeant nobis: ⁊ ſic qui
dicit aue/ applaudit operibus
eius cui dicit/ ⁊ ſic quodãmo-
do communicat ei. Unde quã-
to horrori debeamus habere
hereticos ſequens exemplum
indicat. Legitur enim in vitis
patrum/ de quodam ſancto ſe-
ne/ qui dicebat̃ Agathon/ ꝙ
cum eſſet tante humilitatis et
patientie/ vt cum quidam fra-
tres volentes probare eius pa
tientiam/ dicerent ei ꝙ multi
ſcandalizarentur in eo ꝙ ſup-
bus eſſet/ ⁊ alios deſpiceret.
Item ꝙ aliis etiam melioribus
ſe detraheret. Item ꝙ fornica
tor eſſet/ et huiuſmodi: reſpon
dit dicens/ hec omnia vitia in
me eſſe recognoſco/ ⁊ proſter-
nens ſe in terrã/ dicebat: Ora-
te pro me/ vt dominus remit-
tat mihi peccata mea. Tandẽ
quidã pater dixit ei/ ꝙ aliqui
dicebant eum eſſe hereticum.
Reſpõdit/ abſit hoc a me. Quo
audito/ interrogauerunt eum
patres ⁊ fratres/ cur ita patiẽs
fuiſſet ad ceteras contume-
lias: preter ꝙ̃ ad vltimam. Re-
ſpondit: Certe hoc ideo feci/
q̄r hereſis ſeparatio eſt a deo/
⁊ coniunctio cum diabolo. A-
lienus autem eſſe a deo nolo/
neꝗ coniunctus diabolo. Pa
tet ergo/ ꝙ fideles ſummopere
cauere debent conſortia here-
ticorũ/ ⁊ conuenticula eorum.

¶ Allegorice ⁊ tertio/ notan-
dum iuxta illud/ Dñs zelotes
nomen eius: ꝙ ſicut olim dñs
fuit zelotes ſynagoge ſic poſt-
modũ fuit zelotes eccl'ie Chri
ſtiane: quã etiã plus dilexit/ ꝙ̃
prius dilexerat ipſam ſynago-
gã. Nã ſynagogã aliquãdo di
miſit/ eccleſiã aũt catholicam
nunꝙ̃ dimiſit ex quo eã ſemel
aſſumpſit/ nec aliquando ante
finẽ ſeculi eam dimittet: iuxta
illud Mat. xxviij. Ecce ego vo
biſcum ſum vſꝗ ad cõſumma-
tionem ſeculi. Nihilominus
ſicut zelotipus videtur aliquã
do relinquere vxorem ſuam/
quã tamen nunꝙ̃ ex toto relin
quit: ita et Chriſtus videt̃ ali-
quãdo relinquere ſpõſam ſuã
eccleſiã/ ꝓ eo ſcz ꝙ relinquit
eam multũ agitari ⁊ moleſtari
ab hereticis ⁊ tyrannis/ nunꝙ̃
tamen eã totaliter relinquit/
niſi forte loquamur de aliqui-
bus particularibus aut ꝓuin-
cialibus eccleſiis. Nam multe
ſunt que aliquando fuerũt pa-
triarchales/ metropolitane/ et

prouin-

prouinciales/ que deſierūt omnino eſſe eccleſie/ ⁊ inhabitari per chriſticolas/ tā apud Hebreos ꝗ̄ Grecos ⁊ huiuſmodi. Sed vera eccleſia Chriſti/ que non conſiſtit in muris/ ſed ī recta fide et moribus: ſemper manet/ ⁊ manebit in cordibꝰ electorum/ quandiu mundus preſens durabit.

¶ Allegorice ⁊ quarto/ ꝑ infideles (qui in aduentu filiorum Iſrael eiecti ſunt/ paucis exceptis/ ad exercitiū Hebreorū) intelliguntur peruerſi ⁊ diſcoli religioſi/ nihil habētes de religione preter formam habitus talem qualem/ qui de multis monaſterijs vi ⁊ authoritate non ſolū pontificali verū etiā regia eiecti ſunt/ propter eorū malam vitā: introductis loco eorū viris reformatis: habētibus zelum dei ⁊ ſue profeſſionis/ qui ſtuduerūt renouare ſācta/ more filiorū Iſrael/ quotiens opus fuit reſtaurare tēplum dñi/ poſtꝗ̄ prophanatū fuerat a gentibus: vt patuit tēpore Eſdre ⁊ Machab. ⁊ huiuſmodi. Gentes enim que dicūtur a gigno gignis: poſſunt recte appellari multi religioſi nō reformati/ eo ꝙ ſint multū dediti generationi. Per tales enim ſepe prophanant̄ ſancta: id eſt/ domꝰ clauſtrales: in quibus debent habitare viri continentes ⁊ virginei. Unde de ipſis poteſt dici illud Pſalm. Deꝰ venerūt gētes in hereditatē tuā: polluerunt tēplū ſanctū tuū. Quod aūt ſequit̄: Poſuerunt Hieruſalē ī pomorum cuſtodiā: poteſt deſignare/ ꝙ ſicut puerile eſſet/ ⁊ valde fatuū/ cōmittere cuſtodiā vnius magne ciuitatis (qualis eſt ciuitas Hieruſalē) vni paruulo/ ꝗ vix aptus eſt cuſtodire poma: ita fatuum eſt eligere in abbatem vel priorē filiū nobilis/ ꝓpter genus ſuū tantū/ qui nondum poſſet bene cuſtodire poma. Ac ſi dicti electores/ non plus magnifacerent curam monaſterij in ſpiritualibus ⁊ temporalibus/ ꝗ̄ curam pomorū. Patet ergo quid ſignificent gentes venientes. i. habitātes in hereditatem dei. i. in domo clauſtrali: que merito deberet eſſe hereditas dei/ per bonam et religioſam vitā. Patet etiā quid ibi operantur: de multis loquor/ ne bonos ſcādalizem/ et ne ponam in celum os meū. Sed vnde parum digreſſi ſumus redeuntes/ hoc vnum recolligendū nobis venit ex precedenti litera/ ꝙ ſicut natiōes gentium eiecte ſunt in aduentu Hebreorum/ ſic quotiēs eſt queſtio de reformatione alicuius domus clauſtralis/ inuiti ⁊ cōtrarij iuxta conatū ſuū inueniunt̄/ inde eijciendi ſunt/ et ad alia monaſteria eiuſdem ordinis/ ⁊ preſertim reformata ſi fuerit poſſibile mittantur ad tēpus. Quibus bene probatis/ reuocari poterunt. Sic enī fiebat in Gallia tempore Ludouici. xij. ⁊ Georgij de Ambaſia legati ſedis apoſtolice/ ſub quibus multe reformationes/ etiam diuerſorum ordinum facte ſunt/ ad laudem dei/ ⁊ ſalutem animarum.

¶ Allegorice et quinto: iuxta eandē literā/ ſed ad aliud ꝓpoſitū/ notandū/ ꝙ per predictas gentes/

gentes/ cum quibus prohibitū fuit Hebreis/ ne cum eis iūgerent amicitias/ que eſſent illis in ruinam: intelliguntur excōmunicati ⁊ preciſi ab eccleſia/ ⁊ ſignanter per maiorem excōmunicationem. Nam cum talibus non debent alij catholici contrahere amicitias/ neqꝫ cōmunicationes in cibo aut potu habere/ ne fiant illis in ruinā: id eſt/ ne ſimiliter incurrāt excommunicationem/ participando cum eis in caſibus a iure interdictis. Solam tamen excommunicationem minorē incurrunt tales/ ſi non plus ponatur. Eſt autem excōmunicatio maior/ ſeparatio extra cōmunionem eccleſie: vt notatur in iure. xj. q. iij. nihil. ⁊ ca. canonica. Item. xxvij. q. j. viduas. ⁊. xxiiij. q. iij. tam ſacerdotes. Hunc autem ritum excommunicandi traxit eccleſia ab apoſtolo Paulo/ qui excōmunicauit quēdā Corinthiū/ ⁊ tradidit eum ſatane: vt vexaretur corporaliter ab eo/ ad ſalutem tamen anime ſue: vt dicitur. j. Corin. v. De hoc etiā habes. xj. q. iij. ca. omnis. Itē viceſimaquarta queſtione tertia/ apoſtolice. Tunc ergo tradūtur peccatores ſatane/ cum per excommunicationem/ propter ſuam incorrigibilitatē/ a corpore Chriſti/ id eſt/ a communione fidelium ſeparantur. Hoc autem fit multum rationabiliter: q2 ſicut putride carnes ſunt reſecande/ ⁊ ouis ſcabioſa ne ceteras inficiat/ eſt a caulis repellenda: ita et peruerſi atqꝫ obſtinati/ ne bonos inficiant/ per ſententiam excōmunicationis extra eccleſiam ſunt proijciendi: vt dicitur viceſimaquarta/ queſtiōe tertia/ reſecande. ⁊ pluribus alijs capitulis ſequētibus. Cauere igitur ſummopere debent veri fideles/ et eccleſie recte obediētes/ ne cum talibus contrahāt familiaritatem/ nec matrimonia/ nec ſimilia.

¶ Allegorice ⁊ ſexto: Quāuis Chriſtiani omēs ſint vnius cultus principalis: ⁊ per cōſequēs ex hac parte poſſint in vnū conuerſari pro cauſa legitima/ vt cauſa mercantie vel contrahēdi matrimonia/ aut huiuſmodi: ſunt tamen inter eos alique nationes/ que cautelis et ſubtilitatibus vtuntur: ita vt libēter deciperent fratres ſuos et vicinos/ ſi poſſent. Bonū eſt ergo/ et omnino expedit/ vt ceteri cum talibus non habeant cōmertia/ nec amicitias/ que poſſent eis eſſe in ruinam: ſed ſeorſum inter ſe permittātur viuere/ prout poterunt.

¶ Allegorice et ſeptimo. Per predictas ſeptē gētes/ poſſunt ītelligi multi officiarij vtriuſqꝫ curie: vel etiam locumtenētes ⁊ receptores regū ac principū/ qui dicūtur inhabitare pro tēpore terrā promiſſionis lacte ⁊ melle manantem: q2 in officijs ſuis bene ſciunt replere marſupia ſua. Hi enī ſunt q̄ ſolent dicere/ ꝙ ſubtili ingenio extorquende ſint pecunie a Barbaris. Sed ſepe accidit/ ꝙ poſtquam bene ditati ſunt in dicta terra promiſſionis. i. ī officijs ſuis/ ad expenſas illorum qui-

buſpreſunt: tandem iuſto dei iudicio turpiter deijciūtur de officijs ſuis. Sicut nuper accidit in hoc regno Francie, de quodam magno officiario qui videbatur paulo ante regere regē ⁊ regnū. Propterea Boetius ī perſona talium loquēs, de ꝯſol. lib. j. metro. j. ſic ait: Quid me felicē toties iactaſtis amici. Qui cecidit ſtabili non erat ille gradu. Et in Pſalm. Deieciſti eos dum alleuarent. Sequitur: Ecce quomodo facta ſunt in deſolationem, perierunt propter iniquitatem ſuā. Et de hoc extat notiſſima hiſtoria de Aman ſuperbiſſimo. Heſter. vij. qui fuit valde humiliatus, quia vſq; ad crucis ſupplicium: econtra aūt Mardocheus valde exaltatus: ita in propoſito predicta ſeptē genera gentilium proſtrata ſunt, ⁊ genus Hebreorum valde exaltatum in terra promiſſionis.

¶ Anagogice per ſeptem nationes quas eiecit dominꝰ de terra promiſſionis: ⁊ illuc introduxit filios Iſrael: recte poteſt intelligi humiliatio malignorum ſpirituum, ⁊ exaltatio bonorum. Vel exaltatio nature humane in celum, vnde ceciderant ipſi maligni ſpiritus, propter ſuperbiam ſuam. Vñ de domino dicitur ī Pſal. Hunc ſcilicet ſuperbum ſpiritum humiliat: ſupple in abyſſum: ⁊ hunc ſcilicet humilem hominem exaltat: ſcilicet, in celum. Et hoc eſt quod dicitur Luce primo in cantico virgineo: Depoſuit ſupple dominꝰ potentes de ſede, ⁊ exaltauit humiles. Sed quid eſt ꝙ dicit in litera, Caue ne cū habitatoribus terre illius iungas amicitias: niſi quia cū ipſis demonibus non debemus habere amicitiam: q̄ nec ipſi nobiſcū eam habere volūt. Quinimmo ſummo odio et inuidia proſequuntur: tum etiam q̄ ex quo non ſunt capaces future beatitudinis, non debemꝰ ipſos ꝓpter hoc diligere: ſed debemus deſtruere eorum aras ſtatuas et lucos: per que oīa peccata intelliguntur, que in nobis mediante gratia dei debemus (quātum in nobis eſt) deſtruere. Similiter ꝑ filias noſtras, quas non debemus predictis gētibus dare in vxores: intelligūtur anime noſtre: q̄s tradimus illis in vxores quotiēs mortaliter peccamus: qđ etiam minime facere debemꝰ. Inſuper non debemus comedere de immolatis eorum: id eſt conſentire operibus, aut tētationibus eorum malis. Sed hoc vltimum pertinet ad ſenſum moralem: ideo ſuperſedēdum a reliquo.

¶ Tertia clauſula.

Solēnitatē azimorū cuſtodies. Septem diebus azymis veſceris, ſicut precepi tibi in tēpore mēſis nouorum. Menſe enim verni temporis egreſſꝰ es de Egypto. Omne quod aperit vuluam generis maſculini, meum erit. De cunctis animantibus, tam de bo-

bus, ꝗ de ouibus, meum erit. Primogenitum aſini redimes oue. Si autem nec precium ꝓ eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes: nec apparebis in conſpectu meo vacuus. Sex diebus operaberis, die ſeptimo ceſſabis arare ⁊ metere. Solennitatem hebdomadarum facies tibi in primitijs frugum meſſis tue triticee: ⁊ ſolēnitatē quoq; quando redeunte anni tempore cuncta conduntur. Tribus tēporibus anni apparebit omne maſculinum tuum in cōſpectu omnipotentis domini dei Iſrael. Cum enim tulero gentes a facie tua, ⁊ dilatauero terminos tuos, nullus inſidiabitur terre tue: aſcendente te ⁊ apparēte in cōſpectu domini dei tui ter in anno. Non immolabis ſuper fermento ſanguinem hoſtie mee: neq; reſidebit mane de victimis ſolēnitatis Phaſe. Primitias frugū terre tue offeres in domo domini dei tui. Non coques hedū in lacte matris ſue. Dixitq; dominus ad Moyſen: Scribe tibi verba hec, quibus et tecum, ⁊ cum Iſrael pepigi fedꝰ. Fuit ergo cum domino Moyſes quadraginta dies ⁊ quadraginta noctes: panem non comedit, ⁊ aquam non bibit: ⁊ ſcripſit in tabulis verba federis decem.

¶ Hiſtorialiter poſtq̄ in precedenti clauſula magiſter noſter Moyſes, qui fuit ſummus legiſlator, in precedenti clauſula egit de ſocietate non contrahenda cum gentibus idololatris, neq; in cibo: ⁊ ſignanter de illo qui fuerat ſemel idolis immolatus: neq; quo ad coniugium contrahendum cū dictis gentibus: hic conſequēter agit de repetitione multorum preceptorum dei. i. q̄ pertinent ad cultum dei, ⁊ que ꝑ conſequens erant cerimonialia, que hic ponuntur per ordinem.

¶ Horum igitur preceptorum primum fuit tale: Feſtiuitatem azimorum cuſtodies. Hic ergo dominus precipit eſſe ceſſandum ab opere ſeruili, occurrēte feſto azimorū: id eſt paſche, vt dicit interli. ſ. totiens quotiens occurrit: ſcilicet ſingulis annis. Conſequēter deſcribit modum talis ceſſationis, cum ſubdit: Septem diebꝰ (inquit dominꝰ) azimis veſceris: ſicut precepi tibi ſupra. xij. huius: et hoc in memoriā beneficij liberationis de ſeruitute Egypriaca. Item ꝙ tranſito mari rubro plene liberatus es, ⁊ totus exercitus Pharaonis ſubmerſus. Compellebant enim prius eos Egyptij exire de terra ſua, nec permiſſi ſunt fermentationem paſte ſue expectare: vt dictum eſt ibidem. ſicut precepi tibi in tempore mēſis nouorum: ſcilicet in Aprili: quando ſcilicet noue ſpice colligebantur. Dicit tñ glo. interlin. ꝙ dʒ dici meſſis, ⁊ nō menſis. In terra enim Egypti propter illius caliditatem, et proximitatem ad ſolem: grana citius matureſcunt, ꝗ apud nos. Conſequenter reddit cauſam feſti, cum ait: Menſe enim verni temporis egreſſus es de Egypto.

¶Secundum preceptum fuit
tale: Omne quod aperit vul=
uã: id eſt/ quod primo exit de
vtero matris/ generis maſculi
ni: ſecus autem ſi eſſet femel
la: meum erit. Nec ſolum qui=
dem de hominibꝰ hoc fiet: ve=
rum de cunctis animantibus/
tam de bobus/ ꝗ̃ de ouibus/
meum erit. Hoc tamen in=
telligendum eſt de animanti=
bus mundis/ et que poterãt li
cite immolari ipſi domĩo: ideo
ſignanter addit/ tam de bobꝰ
ꝗ̃ de ouibus. Et hoc in ſignũ
⁊ recognitionem liberationis
primogenitorũ Iſrael ab an=
gelo exterminatore/ de quo ha=
bes vbi ſupra/ videlicet. xij. ca.
Ut autem dicit dominus Pe=
trus de Palu. hec duo prece=
pta ideo coniunguntur fere
vbicunq́ agitur de paſcha/ q꞉
ſimul contigerũt liberatio po
puli a ſeruiture Egyptiaca: et
primogenitorum ab extermi=
natore. De hoc autem prece=
pto prius dictũ eſt ſupra. xiij.
cap. Item de eodem ſcribitur
Numeri. viij. Hic ergo ſolũ re=
petitur.

¶Tertium preceptum eſt de
redimendis aliquibus primo=
genitis. dicit ergo ſic: Primo=
genitum aſini redimes oue.
Et idem iudicium videtur de
primogenitis omnium iumen=
torũ. Ubi autem dominus hu=
iuſmodi primogeniti non pote
rat/ aut forte nolebat/ ipſum re
dimere oue/ quia forte non tã=
tum valebat quãtũ ouis: ſicut
patet de primogenito canis/
aut cati: tunc ſufficiebat ipſum
occidere. De primogenitis au
tem hominũ ſpecialiter man=
dabatur/ vt redimerentur. Unde ſubditur in litera: Primo=
genitum filiorum tuorũ redi=
mes/ qui ſupple non fuerint de
tribu Leui/ quia tales primo=
geniti non redimebantur: ſed
erant domino religione perpe
tua. Tales enim deputabãtur
diuiſo cultui. Primogeniti au=
tem aliarum tribuũ redimi po
terant certo ꝑcio argenti. Iſtd
autẽ preceptum de redimẽdo
primogenitum aſini oue/ poni
tur ſupra videlicet. xiij. ca.

¶Quartũ preceptũ eſt de ali=
quid offerẽdo domino deo in
die feſto: ⁊ hoc tangitur/ cũ di
citur: Non apparebis in cõſpe
ctu meo vacuus. Quin ſupple
aliquid offeres mihi de tua
ſubſtantia. Quanuis ergo bo=
num eſſet aliquid domino of=
ferre in tabernaculo/ aut tem=
plo poſtq́ conſtructũ eſt tẽpo=
re Salomonis quotidie/ hoc
tamen erat de neceſſitate cer=
tis temporibus ⁊ feſtis q̃ erãt
tria precipua/ ſicut ſtatim dice
tur. Iſtud autem preceptum
de non apparendo vacuo in cõ
ſpectu domini/ ponitur ſupra
videlicet. xxiij. ca. Item in ſe=
quentibus/ videlicet Deutero
nomij. xvj. ca. Itẽ Eccli. xxxv.
cap. Unde in Deutero. ſubdit:
ſed offeret vnuſquiſq́ ſcđʒ qđ
habuerit iuxta benedictionẽ
dñi ſui quã dederit ei. Quãti=
tas ergo ꝑcij dandi aſſigna=
bat ſcđm facultatẽ offerẽtis.

¶Quĩtũ ꝑceptũ eſt de ceſſa=
tiõe ab ope manuali ĩ die ſab=
bati/ de quo ſubdit: Sex diebꝰ
opaberis/ ĩ die ſeptimo ceſſa=
bis arare ⁊ metere. Sup q̃ dñs
Hugo Card. Cũ dñs ꝓhibet
hoc valde neceſſariũ: patet ꝙ
ꝓhibet oĩa alia opa. Iſtd aũt
ꝑceptũ ꝓus hĩtũ ẽ/ vʒ. ś. xiij. c.

¶Sextum preceptũ eſt de ali
quibus ſolẽnitatibꝰ obſeruan
dis/ de quibꝰ ſubdit: Solẽnita
tem hebdomadarũ facies tibi
.i. ad tuã vtilitatẽ: ⁊ hoc in ꝓ=
mitijs frugũ meſſis tue triti=
cee. Tangit aũt per hec verba
tempus ⁊ modũ huius ſolẽni=
tatis/ cum dicit: In primitijs
frugũ meſſis tue triticee. Tũc
eñi triticũ poterat colligi/ q꞉
ad maturitatẽ valde appropi=
quabat/ vel quia ſecundũ ali=
quos tunc Iudei colligebant
manipulos/ ⁊ offerebant corã
dño. Primitias autẽ aliarum
frugũ/ q̃ tũc matureſcũt offere
bant in Aprili. Uel forte/ vt di
cit de Palu. primitias vocat
hic nouos panes/ qui tũc offe
rebant dño. Que aũt eſſet iſta
ſolẽnitas heddomadarum/ di
cetur ſtatim in ſol. ad octauũ
dubium. Sequitur: Et ſolẽni=
tatem quoq́. Hec eſt ſecunda
ſolennitas obſeruanda/ q̃ pro=
prio nomine dicitur feſtum ta
bernaculorum/ vel alio nomi=
ne ſcenophegia/ aut feſtũ de=
dicationis: ⁊ hoc poſt edifica=
tionem templi. Prius autem
dicebatur feſtum tabernaculo
rum/ quãdo habitantes in de=
ſerto ſtabant ſub tabernacu=
lis/ de qua ſic mãdat dominꝰ/
dicens: Et ſolennitatem aliã
ſupple facies: quando redeun=
te anni tempore cuncta condũ
tur. i. domi includuntur. Pri=
mũ feſtum fiebat in Uere ſiue
eſtate: ſecundũ aũt in autũno.
Primum feſtũ fiebat in memo
riã beneficij creationis: ſcđm
autem in memoriam beneficij
gubernationis et ſuſtentatio=
nis in deſerto per quadragin=
ta annos/ ⁊ ſimiliter ducatus
per ipſum deſertum. De iſtis
autem duabus ſolẽnitatibus
habes ſupra. xxiij. cap.

¶Septimum preceptum eſt
de trina comparitione per an=
nos ſingulos in templo domi=
ni/ quod erat in Hieruſalẽ. Et
de hoc precepto ſubdit: Tri=
bus temporibus anni appare=
bit omne maſculinum tuum
ante conſpectum domini dei
Iſrael. In hoc autem prece=
pto loquitur dominus de cul=
tu licito conſiſtente in oblatio
nibus. Et primo agit de obla=
tionibus exhibendis in dei ve
nerationem/ dicens: Tribus
temporibus anni: ſcilicet/ in
vere/ eſtate/ et autumno/ vt di=
cit interlinia. et hoc in tribus
ſolennitatibus ſupradictis: ap
parebit omne maſculinum tu=
um in conſpectu omnipoten=
tis domini dei Iſrael: ſupple
offerens in loco vbi colitur
deus. Nam ante conſtructionẽ
templi apud Hieruſalem/ po=
pulus adorabat dominum in
Sylo. Unde legitur primi Re=
gum. j. de Helcana patre Sa=
muelis/ ꝙ aſcendebat ſta=
tutis diebus de ciuitate ſua
que dicebatur Ramathaim/
vt adoraret et ſacrificaret do=
mino exercituum in Sylo.
Priuſquam autem veniſſent
in Sylo: adorabant alibi/ vbi
ſcilicet erat tabernaculum/
quod mobile erat. De hoc
autem precepto prius dictum
eſt: ſupra videlicet. xxiij. cap.
vbi ſic mandat dominꝰ/ dicẽs:

Ter in anno apparebit omne maſculinū tuū/ corā dño deo tuo: ſcilicet in paſcha / pentecoſte / ⁊ feſto tabernaculorum. Dicit tamē de Lyra/ ꝙ aliquā do diſpenſabat de duabus vicibus: videlicet in pentecoſte/ ⁊ in feſto tabernaculorū/ cū illis qui erant remote habitantes a Hieruſalē: ſed vbi de hoc non docet. Cū ergo dñs equaliter illa tria preceperit/ videtur ꝙ ceſſante legitimo īpedimento equaliter obligauerint. vel dicat cur tam varie. Cōſequēter dñs reddit cauſam/ cur populus maſculinus debeat ter apparere in conſpectu dñi. Huius igitur cauſa eſt pax vniuerſalis/ de qua ſubdit: Cum enī tulero .i. abſtulero: gētes a facie tua/ gētes (inq̄) predictas: et dilatauero terminos tuos/ nullus inſidiabit terre tue / aſcendente te ⁊ apparente in cōſpectu dñi dei tui ter in anno. Hec ergo promiſſio ſi literaliter intelligat/ conditionalis eſt. Ac ſi diceret dñs: Pacem habebis/ quādiu deo fideliter ſeruieris.

¶ Octauū preceptū: Non immolabis ſup fermēto .i. cū pane fermētato: ſanguinē hoſtie mee .i. agnū paſchalē: vt dicit Augu. in queſtionib⁹ ſup exodum. Nec reſidebit .i. nō remanebit mane de victimis ſolennitatis phaſe .i. de carnib⁹ agni paſchalis. Totum enim debebat comedi/ vel cōburi: vt dictum eſt ſupra .xij. ca.

¶ Nonū preceptū: Primitias frugū terre tue offeres in domo dñi dei tui. Hic autē agit de oblationibus que fiebāt ad miniſtrorū ſuſtentationem/ dicens: quātum ad offerēda: primitias .i. meliora/ ⁊ nō tantum priora: frugū terre tue offeres in domum dñi dei tui: ſcꝫ illas portando. Minus ergo faciūt Chriſtiani moderni/ qui relinquunt decimas in cāpo/ cū tamen afferāt ad domū illa que iure debent dominis ſuis temporalibus/ quaſi plus facientes pro terrenis dominis/ q̄ ꝓ dño celi ⁊ terre. Qui etiam clamat Mala. iij. dicens: Inferte oēm decimā in horreū meū: vt ſit cibus in domo mea. De iſto autē precepto pri⁹ dictū eſt/ videlꝫ .xxiij. c. huius/ vbi ſic dr: Primitias frugum terre tue deferes in domum domini tui.

¶ Decimū preceptū: Non coques hedū in lacte matris ſue .i. dū adhuc paſcit lacte matris ſue: q̄ adhuc nimis tenellus eſt. Vel magis vſq̄ ad octauū diē: q̄ adhuc reputat eſſe q̄ſi in lacte matris. Et idē intelligitur de alijs animalib⁹. Alij aūt voluēt/ ꝙ hedus nō niſi ſeparatus a lacte matris/ coqui debeat ⁊ comedi. Nec ſimiliter vitulus/ ⁊ huiuſmodi. In cui⁹ rei ſignū/ cū lex mandat hedū offerri dño / apponit etatē dicens: agn⁹ anniculus .i. vnius anni. De iſto ꝑcepto pri⁹ habetur .xxiij. c. Patet ergo/ ꝙ que hic dicūt/ per recapitulationē dicunt: q̄ de illis omnib⁹ pri⁹ dictū eſt/ ⁊ ſignanter .xxiij. ca. huius/ pariter et de aliquibus alijs. Vide ibi.

¶ Premiſſis igit ꝑdictis preceptis/ dñs precepit Moyſi (vt dr in litera) dicēs: Scribe tibi verba hec. Vbi notādū/ ꝙ hic agitur

agitur de legis datione/ quantum ad moralia: et eſt ſenſus: Scribe/ tu ſupple Moyſes legiſlator .i. ſcripta ſuſcipe: verba hec/ ſpecialiter ſcꝫ: quib⁹ et tecū/ ⁊ cū Iſrael pepigi fedus .i. inſeparabilē familiaritatē. Per hoc igit patet/ ꝙ hec ſcriptura fuit preceptorū decalogi/ que ſunt moralia. Fuit ergo ibi cū dño/ ſcꝫ in monte Sinay .xl. dies/ ⁊ .xl. noctes/ alios ſcꝫ a precedentibus: panē ſuple corporalem: ⁊ aquā nō bibit. Sup quo dicit glo. interli. ꝙ nomine panis/ omnis cibus ſignificat: ⁊ nomine aque/ omnis potus. Patet ergo ꝙ fuit tunc ſuſtentat⁹ ſola virtute diuina: q̄ corp⁹ humanū adhuc mortale exiſtens/ nō poteſt naturaliter tādiu viuere. Et ſcripſit/ q̄d poteſt referri ad deū/ vel ipſum Moyſen: in tabulis lapideis/ ſcꝫ miniſterio / ſi refe ratur ad Moyſen: vel ſecundū aliquos: ſcripſit .i. ſcripta ſuſcepit: verba federis .i. decē precepta/ per quorum impletionē tam ipſi Hebrei / q̄ nos copulantur deo firmo federe. Et bene decē: q̄ ſicut denarius numerus eſt cōſummatio omniū numerorū/ ⁊ omnes alij numeri ſequentes ſunt quaſi replicatio ad ipſum: ſic ⁊ decē precepta ſunt omniū aliorū ꝑceptorum conſummatio/ ⁊ omnia alia ad ipſa reducunt. Patet ꝙ de preceptis contentis in hoc capitulo: quorū aliqua ſunt cerimonialia/ ⁊ aliqua moralia.

¶ Circa autem hanc clauſulā poſſunt moueri aliqua dubia.

¶ Primū igit dubium: Quare fit iſta repetitio preceptorum precedentium? Nunquid ſatis erat/ ꝙ ſemel ea edidiſſet dñs/ ſicut probatū eſt in deductiōe litere? Reſponſio/ hoc ideo factū eſſe puto/ ne vllus de illis pretendere poſſet ignorantiā. Sic enī ſepe ſe excuſant/ q̄ pretendunt excuſationes in peccatis/ dicentes: Ego neſciebā. Sed ex quo pluries repetunt/ nullus capax rationis poteſt per ignorantiā ſe excuſare. Nā hac de cauſa voluit beat⁹ pater Auguſtin⁹ ſuā regulā (quā ſcribit de cōmuni vita clericorum) ſepe legi/ dicēs: Et ne per obliuionē aliq̄d negligat/ ſemel in ſeptimana vobis legat.

¶ Secundū dubiū: Cur poti⁹ hic repetunt precepta cerimonialia/ q̄ iudicialia? Dicendū/ ꝙ ideo: q̄ populus ille erat ꝓnus ad idolatriā/ ſicut aperte monſtratū eſt in adoratiōe vituli conflatilis: ⁊ ideo illa q̄ pertinebant ad cultū vni⁹ veri dei/ erant ei magis repetenda.

¶ Tertiū dubiū mouet ꝓpter illud verbū/ ſicut precepi tibi in menſe nouorū. Querit ergo quomodo differunt menſis nouorū/ ⁊ feſtū nouorꝫ. Dicendū/ ꝙ multū differunt. Nam menſis nouorū/ dr menſis Aprilis: q̄ ideo ſic dr/ q̄ tūc habebant noui fructus. Itē colligebant noue ſpice. Feſtū autē nouorū dicebat feſtū pentecoſtes: q̄ tunc offerebātur dño duo panes de nouis fructib⁹: vt dicit Leuit. xxiij. Idē etiā feſtū pēntecoſtes dicebat feſtū primitiuorū: vt dr Num. xxiiij. eo ꝙ illi panes dicebant ⁊ erāt primitie que offerebantur dño.

¶ Quartū dubiū: Quid iuris/

⁊ q̄d fieri debebat de panibus azimis / ſi qui remanebant in domibus Hebreoꝝ / tranſactis ſeptē diebus paſchalibus? Nū q̄d ſicut illis interdicebat̄ habere panes fermētatos poſtq̄ aduenerant dies azimoꝝ: vt dꝛ ſupra .xij. ita ⁊ illis interdici videbat̄ ne haberent panes azimos / poſtq̄ expirari fuerāt dies azimoꝝ / qui incipiebant quartadecima die menſis primi .i. aprilis ad veſperā / ⁊ cōtinuabant̄ vſq̄ ad diē vigeſimā primā eiuſdē menſis / ſimiliter vſq̄ ad veſperā: vt patet ſupra .xij. Dicendū / ꝙ reliquie predictoꝝ panū azimoꝝ / poſtq̄ ceſſauerant feſta paſchalia / poterant comedi: ⁊ meli⁹ erat eos ab hominibus comedi / q̄ dare canibus: qꝛ iuxta verbū Chriſti Mat. xv. nō licet ſumere panem filioꝝ / ⁊ mittere canib⁹. Nullibi em̄ iſtud inuenit̄ ꝓhibitum / ſicut primū: iſtud ergo licebat / dūmodo quis per hoc nō intēderet itroducere legē / ſed veſceret̄ tali pane ſecundū ſe. Alij dicunt / ꝙ debebant cō cremari / ſicut ⁊ reliq̄ agni paſchalis / que remanebant vſq̄ mane / de quibus habes ſupra. xij. ca.

¶ Quintū dubiū mouet̄ ꝓpter illud verbum: Omne qđ aperit vuluā generis maſculini / meū erit. Querit̄ ergo cur poti⁹ hoc ſtatuit dñs de maſculo / q̄ de femella? Dicendum / ꝙ propter duas rationes. Prima eſt figuratiua. Per hoc em̄ prefigurabatur / ꝙ Chriſtus q̄ aſſumpſit naturā humanā in ſexu maſculino / q̄uis nō ſit natus de matre aperiendo vuluā / ſed clauſo vtero / ſicut reſurrexit clauſo ſepulchro / fuit totaliter dedicatus ⁊ ſanctificat⁹ deo patri etiā ab inſtanti conceptionis ſue. Unde Mat. j. Qđ in ea natū eſt / de ſpiritu ſancto eſt. Unde de dño poteſt dici qđ legim⁹ de ſeruo: videlicet Luc. j. Replebit̄ ſpiritu ſancto adhuc ex vtero matris ſue. Hoc tamen intelligendū eſt / ſecundum ꝙ homo. Fuit itaque iſte maſculus Chriſtus / ſecundū ꝙ homo / dedicatus deo patri q̄ primū conceptus eſt / per gratiā habitualē / ⁊ ꝑ gratiā hypoſtaticam. Secunda ratio oblationis primogeniti maſculini poti⁹ q̄ feminini / eſt moralis. Genus em̄ maſculinū eſt perfectius genere feminco. Ad ſignificandum ergo / ꝙ meliora et perfectiora ſunt deo offerēda: iuxta illud Malach. j. Maledictus doloſus / qui habet in grege ſuo maſculum / ⁊ votum faciens immolat debile domino.

¶ Sextū dubiū orit̄ circa primogenita aliquoꝝ iumentorū: vt pote cerui / apri / ⁊ huiuſmodi. Utrū Iudei tenerent̄ redimere talia primogenita? Diſtinguendū eſt: aut em̄ talia animalia erāt domeſtica / ſicut de aliquibus patet / ⁊ que etiā fetus ſuos faciunt locis clauſis / que dicūtur guerenne / vel parci vulgariter. Aut nō erāt domeſtica / ſed ſimpliciter ſilueſtria. In primo caſu debebant eodem modo facere pro talibus primogenitis / ſicut ꝓ primogenitis aliorum iumentorum: in ſecundo caſu non tenebantur.

Septimum

¶ Septimū dubium mouetur propter illud verbum: Non apparebis in conſpectu meo vacuus. Cum enim dictum ſit / ꝙ iſtud preceptum erat de neceſſitate in die feſto / cōſequenter queritur: vtrum Iudei tenerent̄ aliquid offerre toties quotiens in die feſto apparebant in conſpectu domini / ſiue tempore quo vtebantur tabernaculo / ſiue poſtquā fuit cōſtructum tēplum. Dicēdū ꝓbabiliter / ꝙ cū aliquid offerre dño ſit penoſum: qꝛ diſtractiuū ſubſtātie ſue. Pene aūt ſint reſtringēde: qꝛ in penis benignioꝛ eſt interpretatio faciēda: vt dꝛ de regulis iuris / lib. vj. ſufficiebat pro acquitamēto ꝑcepti / ſemel aliquid deo offerre ī die feſto. Queadmodū ergo illi q̄ ponūt man⁹ adiutrices ad fabricam alicui⁹ eccleſie / cōſequunt̄ certas indulgentias / qđ intelligit̄ ſemel in die / niſi exprimat̄ in literis apoſtolicis / totiēs quotiens id fecerint: ſic etiā intelligendū eſt predictū preceptū. Alij dicūt / ꝙ q̄uis ꝑdictū preceptum: Non apparebis ⁊c. videat̄ negatiuū ſecundū vocē / eſt tn̄ virtualiter affirmatiuū: includit em̄ virtualiter illđ affirmatiuū / ꝙ aliq̄d ſit deo offerendū in die feſto. Modo precepta affirmatiua non obligāt niſi pro loco ⁊ tempore.

¶ Septimū dubiū orit̄ circa ceſſationē ab om̄i opere in die ſabbati. Querit̄ ergo / ſi ꝓpter imminentē neceſſitatē eſſet aliquod opus ſeruile faciendū in die ſabbati? Pro ſolutione huius dubij / notandū ꝙ opus ſeruile eſt duplex. Primum / qđ ſit a ſeruo. Secūdū / qđ eſt mechanicū. Primū poterat fieri / dūmodo alias eſſet ſecundū ſe licitū / ſicut adaquare equum aut bouem. Unde Luce. xiiij. Quis (inquit Chriſtus ad Iudeos) veſtrum non ſoluit bouem ſuum aut aſinum a preſepio / et ducit adaquare? Item capi. ſequenti ponit ipſe Chriſtus exēplum de aſino aut boue cadente intra puteum in die ſabbati / qui eodem die poterat extrahi: et ſic de ſimilibus. Similiter ſi quis fuiſſet vulneratus in die ſabbati / poterat mederi tali die / tum propter neceſſitatem / tum qꝛ erat opus charitatis: et ideo per hoc non ſoluebatur ſabbatum. Et ideo Iudei errabant qui iudicabant Chriſtum ſoluere ſabbatum: quia interdū curabat infirmos tali die. Secundum autem opus quod erat pure mechanicum: vt arare in campo / aut metere / ſiue laborare in vinea / edificare domum / ſcribere pro precio certo / ⁊ huiuſmodi erat ſimpliciter prohibitum / et adhuc eſt hodie in die feſto. Nihilominus multa erant Iudeis illicita ex ſola traditiōe ſenioꝝ / que non illicita ex lege erant.

¶ Octauum dubium: Quid intelligitur per ſolennitatē hebdomadarū / que precipitur debere obſeruari a Iudeis? Dicendum / ꝙ per huiuſmodi ſolennitatem intelligitur feſtum pētecoſtes: qꝛ ſeptem hebdomade computabantur a paſcha vſq̄ ad ipſam: quia occurrebat die quinquageſima paſcha. Fiebat aūt in memoriam

dationis

datiõis legiſ / q̄ fuerat data q̄nquageſimo die ab exitu de Egypto / quando ſcz primum paſcha fuit celebratum.

¶ Nonum dubium verſatur circa ſolēnitatē tabernaculoꝝ / ſiue ſcenophegie / q̄ fiebat poſtq̄ oĩa terre naſcētia erāt intra domum incluſa: quod fiebat in autūno. Tunc enim ſolēt reponi vina in cellarijs / ⁊ ſegetes in horreis. Queritur ergo quare tūc fiebat hmõi feſtum / magis q̄ alio tēpore? Dicendū / ꝙ hoc procedebat ex ritu gentiliū in parte. Ipſi enĩ gentiles cõſummato labore anni / ⁊ ꝑcepto fructu laboris / conſueuerant immolare idolis ſuis de fructib⁹ terre. Ne igit̃ Hebrei more eorum talia immolarēt idolis / voluit dominus ꝙ talia offerrent ſibi: ⁊ hoc in recognitionem ꝙ tenebant ab eo tam terram / q̄ fructus illius. Et hanc rationē aſſignat de Palude.

¶ Decimum dubiū: quare dñs facit preceptum de comparentia coram dño ter in anno in illis feſtis que tanguntur in litera: ex quo iam de illis facta eſt mentio immediate ſupra: et ſignanter de feſto Pentecoſtes / que dicitur ſolennitas hebdomadarum: ⁊ de ſolennitate tabernaculorum: alias / ſcenophegie. Dicendum / ꝙ facere feſtū / et comparere coram dño / duo ſunt: que etiā poſſunt abinuicem ſeparari. Nam ſm̃ de Lyra / diſpenſabatur de preſentia coram dño / ſiue cõparentia in duobus vltimis feſtis / ⁊ tamen non diſpenſabatur cum eis de feſto vtroq̄. Poterant ergo illa duo abinuicem ſeparari.

¶ Undecimum dubium oritur ꝓpter illud verbū: Nullus inſidiabitur terre tue / aſcendente te et apparēte in cõſpectu dñi dei tui ter in anno. Queritur ergo de veritate huius ꝓmiſſionis / maxime cū frequenter aduerſarij Iudeoꝝ inſurrexerint contra eos / non obſtante ꝙ ter in anno comparerent corā domino in locis in quibus colebatur hic vel alibi. Ad hoc dicit glo. interli. ꝙ hoc ad literā Iudeis nunq̄ contigit / ſed in futura vita complebitur: quādo quidem nec viſibilis hoſtis / nec inuiſibilis nocere poterit. Sed ſalua reuerentia glo. predicte: hoc ↄtigit ſub Salomone. Unde Judith. v. legit̃ / ꝙ Achior fert̃ dixiſſe regi Holoferni de populo Hebreoꝝ: Si digneris audire domine / dicam veritatē in cõſpectu tuo de populo iſto qui in montanis habitat / ⁊ nõ egredietur falſum ex ore meo. Populus iſte ex ꝓgenie Chaldeorum eſt. Sequitur: Nõ fuit qui inſultaret poplo huic / niſi quādo receſſit a cultu dñi dei ſui. Quotienſcunq̄ aūt preter ipſum deū ſuū alterum coluerunt / dati ſunt in predam et in gladium / ⁊ in opprobriū. Quoties autē penituerunt ſe receſſiſſe a cultura dei ſui / dedit eis deus celi virtutem reſiſtendi. Patet ergo ex verbis dñi / ⁊ cõformiter ex verbis Achior: qui etſi prius gentilis eſſet / nihilominus in preparatione animi Iudeus erat: ⁊ verba eius recipit eccleſia / ꝙ quoties popul⁹ Hebreorum bene et laudabiliter ſe habuit circa cultū vnius veri dei / etiam ipſe dñs deus

tuitus

tuitus eſt partes eorū. Sic enĩ docet liber Iudicū aperte. Unde ꝑdictus Salomon in ſignū perfecte pacis quam habuit in diebus ſuis / q̄diu ſupple bene ſe habuit / et obſeruauit predicta feſta ⁊ precepta / dictus eſt Salomon / id eſt / rex pacificus. Scio tamen ⁊ fateor / ꝙ perfecta pax nõ niſi in celo poſt mortē habetur. Sed iſte ſenſus eſt magis anagogic⁹ / q̄ literalis.

¶ Duodecimum dubium: ⁊ qđ fuit omiſſum prius / verſat̃ circa illud verbum: Primogenitum filiorum tuorum redimes: quod intelligitur de primogenitis aliarum tribuum a tribu Leui: quia talia ꝑmogenita nõ redimebantur: quia erāt totaliter dedicata deo. Cõtra hoc poteſt argui de Chriſto / q̄ erat primogenitus matris / que erat de tribu Leui: ⁊ tamen ipſa redemit ipſum / oblatis quinq̄ ſiclis in tēplo pro eo / ſecundū ꝙ lex iubebat. Leuit. xxvij. Item Nume. iij. Item eiuſdem. xviij. Ad quod dicendū / ꝙ Chriſtus erat de tribu Leui ex parte matris. Lex autem intelligitur de primogenito ex tribu Leui / ex parte patris.

¶ Moraliter et primo: notandum ꝙ q̄uis multa ſint in ſenſu morali dicta ſuperi⁹ de materia que tangitur in hac clauſula: vt prius dictum eſt: ita vt pñs clauſula nõ ſit niſi quaſi quedam recapitulatio: nihilominus / vt teneamus formā hactenus obſeruatam / quantum fieri poterit aliqđ dicemus de ſenſu morali: ⁊ conſequēter de alijs duobus / quāuis breuiter ⁊ ſuccincte.

¶ Moraliter igitur et primo: iuxta illđ verbū qđ habetur in principio / in quo dicitur: ſolennitatem azimorum cuſtodies: notandum ꝙ illi ſpiritualiter / et ad intentionem legiſlatoris dei cuſtodiunt ſolennitatē azimorum / qui puro corde ⁊ munda mente obſeruant feſta que nobis tradūtur ab eccleſia ſeruanda: ſecundum illud Apoſt. j. Corinthi. v. Itaq̄ epulemur non in fermento veteri. Ac ſi diceretur: Nõ obſeruemus huiuſmodi feſta cū fermento corruptionis peccati: ſed in azimis ſinceritatis / id eſt / ſincere gratie ⁊ virtutis / ſimiliter ⁊ veritatis / id eſt / vacando deuote orationi / per quā veraciter colitur deus. Qꝫ autem dicta ſolēnitas azimorum durabat ſeptem diebus / deſignat ꝙ per totam vitam noſtram debemus eſſe azimi / id eſt / ſinceres ⁊ puri. Nam ſecundum beatum Gregoriū ĩ homil. de Maria Magdalena / per numerum ſeptenarium vniuerſitas deſignat̃ / ſiue bona / ſiue mala: vt probat ibidem. Et breuiter oĩa que ſunt / in quodam ſeptenario conſiſtūt. Simus ergo ſemper azimi et puri / et abſq̄ fermento nequitie / ſi volumus bonū paſcha facere: id eſt / trāſire de hoc mundo ad celū. Ecce quātum ad primum preceptū precedens.

¶ Moraliter et ſecundo: quātum ad ſecūdum preceptum in quo dicitur: Omne quod aperit vuluā ⁊c. deſignatur ꝙ initia operum de genere bonorū ſunt ſpecialiter deo dedicāda / ⁊ deputāda: ſicut ⁊ conſumma

tio

tio et finis eorum: quia ipſe eſt
alpha ⁊ o/ principium et finis:
vt habetur Apocalyp.xxij. Et
cum medium nō debeat diſcre-
pare ab extremis/ concluditur
ꝙ omnia ſunt dedicanda deo/
⁊ ad ipſum ordinanda: actuali-
ter quidem/vel virtualiter/ſci-
licet in virtute prime intentio-
nis. Unde in ſignum ꝙ ipſe eſt
alpha ⁊ o:id eſt/ principium et
finis omnis boni / in principio
Geñ. de eo dicitur/ ꝙ in princi
pio creauit deus celū et terrā.
Et ſimiliter ī fine ſacre ſcriptu
re/hoc eſt in fine Apoca. de eo
fit mentio/cū dicitur: Ueni do-
mine Jeſu. Deinde ſubditur:
Gratia dñi noſtri Jeſu Chriſti
cum omnibus vobis/amē. Ec-
ce quomodo eſt alpha ⁊ o/prin
cipium ⁊ finis: non ſolū homi-
nis / verumetiam omniū rerū.
Unde in ſignum ꝙ ipſe vult ini
tia bonoꝝ operum ad eum de-
bere referri/ ipſe ſpecialiter p̄-
cepit primitias fructuum terre
ſibi offerri: ſicut habet in mul-
tis paſſibus legis antique.

❡ Moralit ⁊ tertio: iuxta ma-
teriam primogenitorum / quo-
rum aliqua redimebant/ ⁊ ali-
qua nō: vt dictum eſt in textu:
nota ꝙ ꝑ primogenita poſſunt
recte intelligi anime peccatri-
ces/non ꝙ proprie generētur.
Non enim educunt de potētia
materie/ ſicut humana corpo-
ra: ſed tātum educuntur a deo
per creationem. Accipiēdo ta-
men generationē improprie et
large/poſſunt dici primogeni-
ta: q2 primo producūtur a deo
ꝙ corpora: ⁊ hoc in eſſe inten-
tionis: ꝙuis in eſſe executiōis
ſit econuerſo. Prius eñ gene-
ratur ⁊ formatur corpus huma
num/ꝙ in ipſo infundat anima
rationalis. Omnia iſta igit pri
mogenita indigēt redēptione/
propter originalem culpā con
tractam/ vl actualē cōmiſſam.
Uerum ꝙ aliqua ex ipſis redi-
mūtur/ ⁊ aliqua nō. Illa igitur
redimuntur/ in quibus per gra
tiam ſaluatoris/ſiue in baptiſ-
mo/ ſiue in abſolutione ſacra-
mētali peccata redimunt. Hoc
autem fit dando quinq ſiclos:
vt dicebat lex. Quinq ſicli/ſunt
quinq vulnera corporis Chri
ſti/per quorū efficaciam remit
tuntur peccata/ſm illud.j. Pe
tri.j. Non corruptibilibus au-
ro ⁊ argēto redempti eſtis/ſed
precioſo ſanguine / quaſi agni
immaculati Chriſti/ ⁊ inconta
minati ⁊c. Illa autem primoge
nita non redimūtur/ad que nō
ſe extēdit fructus dicte paſſio-
nis/nec in preſenti/nec in futu-
ro: vt ſunt infideles/ aut obſti-
nati Chriſtiani peccatores/ q̄
impenitentes moriuntur. Ta-
les enim non ſunt capaces re-
demptionis.

❡ Moraliter ⁊ quarto: primo-
genita que redimūtur/ſunt illi
peccatores/ q̄ eleemoſynis q̄s
faciūt in preſenti / peccata ſua
vel ſeipſos redimūt: ſm ꝙ Da-
niel ꝓpheta ait regi Nabucho
donoſor: Peccata tua eleemo-
ſynis redime/ ⁊ iniq̄tates tuas
miſerijs pauperū. Daniel. iiij.
Quia vt habetur Prouer. xiij.
Redemptio anime viri diuitie
ſue. Unde perpulchre loquitur
Ambroſ. lib. de Helya/ ⁊ ieiu-
nio.c.xx. dicēs: Habemus plu-
ra ſubſidia/quibus peccata no
ſtra redimamus. Pecuniam ha
bes/ redime peccatum tuū. Nō
venalis eſt dominus/ ſed tu ipſe
venalis es. Peccatis tuis venū
datus es/ redime te operibus
tuis/redime te pecunia tua: vi-
lis pecunia/ſed precioſa miſeri
cordia. Unde Thob. xij. miſe-
ricordia a peccato liberat. Et
dominus in Euange. Luc. xvj.
Facite vobis amicos de mam-
mona iniquitatis. Item idem
Ambro. ſer. xv. Nullū (inquit)
tam graue delictum eſt/ q̄d nō
poſſit eleemoſynis redimi / et
abſtinentia purgari. Hec ille.

❡ Moraliter ⁊ quinto: per hoc
ꝙ aliqua primogenita immun
da redimebātur oue: deſignat
ꝙ illi qui ſunt graues peccato
res coram deo/ ⁊ tales ſe reco-
gnoſcunt/cum hoc ꝙ debēt fa-
cere quod in ſe eſt/debent etiā
implorare orationes ⁊ bona o-
pera ouium Chriſti: id eſt/eorū
quos exiſtimāt coram deo pla
cere: quia teſte Jacobo. v. cap.
Multum valet oratio iuſti aſſi
dua. Hoc autem probat ibidē
per orationem Helye/qui ora-
uit primo pro clauſione celi/et
clauſum eſt. Et poſtmodum ꝓ
apertione illi⁹/ſcilicet vt plue-
ret: ⁊ apertū eſt. iij. Regū. xvij.
⁊ xviij.c. Si ergo oratio vnius
iuſti tm̄ valuit apud deum/ cre
dendum eſt ſemota omni du-
bitatione/ꝙ orationes multo-
rum iuſtorum/vtpote vnius to-
tius multitudinis bone/aut cō
gregationis ſancte/ multū va-
leant. Hinc Ambroſius ſuper
epiſtolam Roma. in fine/dicit:
Impoſſibile (inquit) id eſt mul
tum difficile eſt/orationes mul
torum non exaudiri. Dum ta-
mē tales ſint oues/per vite in-
tegritatem. Dicit etiam Chri-
ſtus/ Matthei decimooctauo:
Si duo ex vobis conſenſerint
ſuper terram/ de omni re qua-
cunq ⁊c. Ecce quomodo mu-
tatur primogenitū immūdum
in ouem. Sed valde timēdum
eſt/ne talis commutatio ſit fal
ſa/ ⁊ ne ille qui exteri⁹ videtur
eſſe ouis/non ſit vere ouis/ſed
lupus rapax interius/ ꝑ hypo-
criſim ⁊ ſimulationem ſanctita
tis/ſiue operum de genere bo-
norum. Tunc enim talis cōmu
tatio non placeret deo/ſed po-
tius diſpliceret: q2 vt dt Gre-
gor. ⁊ ponit. iij. q. vij. ī grauib⁹
In grauib⁹ peccatis q̄s poſit⁹/
dum ſuis premitur/aliena non
diluit. Cunctis enim liquet: q2
cum is qui diſplicet ad interce
dēdum mittitur/ irati animus
proculdubio ad deteriora ꝓuo
catur. Hec ille.

❡ Moraliter et ſeptimo: iuxta
illud: Sex diebus ⁊c. notandū
ꝙ per ſex dies in quibus ope-
rādum eſt/intelligitur tota vi-
ta preſens/ in qua operandum
eſt ad dei honorem/ et anima-
rum noſtrarum ſalutem: ſecun-
dum illud Apoſt. Gal. vj. Dum
tēpus habemus/ operemur ad
omes. Nam vt habetur Geñ. ij.
Dominus deus poſuit homi-
nem primum in paradiſo volu-
ptatis/vt operaretur. Nō ergo
vt in eo quieſceret. Propterea
Eccles. xj. dicit Salomō: Ma-
ne ſemina ſemen tuum: id eſt/
opus bonum: ⁊ veſpere nō ceſ-
ſet manus tua: quia neſcis q̄d
melius oriatur: hoc aut illud:
et ſi vtrunque ſimul/ melius e-
rit. q. d. Omni tempore bene-
fac/ a iuuentute ſcilicet/vſque
ad

ad ſenectutem. Cito ergo inci
piendum eſt benefacere / ⁊ ꝑſe=
uerandum vſqꝫ in finem: qꝛ ſo=
lis perſeuerantibus debet pre
mium eternum. Mat. x. Qui ꝑ=
ſeuerauerit vſqꝫ in finē / hic ſal=
uus erit. Unde non niſi vſqꝫ in
finem vite ceſſandū eſt ab ope=
re bono. Tunc autem dicet ele
ctis / vt requieſcāt a laboribus
ſuis: ⁊ tunc opera eorum bona
que egerunt in preſenti / ſequē
tur illos: vt habet Apoc. xiiij.
Tūc enim celebrabitur ſabba=
tum / id eſt / requies eterna / quo
ad ipſos electos. Et hoc notat
in litera / cum dicitur: Et tunc
ceſſabis arare / et metere. Sed
quia iſte ſenſus eſt allegoricꝰ /
ideo dic moraliter / ꝙ ī die ſab=
bati et feſti ceſſandum eſt pre=
cipue ab operibus malis / ⁊ va=
candum permaxime tunc ope=
ribꝰ bonis / tā orationi / ꝗꝫ elee=
moſyne. Unde peccata que in
die feſto committūtur / ſunt ce=
teris paribꝰ grauiora / ratione
circunſtantie tēporis / ꝗꝫ alias.
¶ Moraliter ⁊ .viij. iuxta illđ:
Solennitatem hebdomadarū.
⁊c̄. notandum ꝙ per has duas
magnas ſolennitates / quarum
prima fiebat tēpore primitiaꝝ /
⁊ altera poſtꝗꝫ omnia terre na
ſcentia / que cedunt in eſcā ho=
minis erant domi repoſita: de=
notatur ꝙ debemus principiū
et finem boni operis referre in
deum: qꝛ ipſe eſt cauſa vtriuſqꝫ.
Unde Apocal. j. Item. xxij. di=
cit: Ego ſum alpha ⁊ o / princi=
pium et finis. De vtroqꝫ igitur
debemꝰ illi reddere gratiarū=
actiones: ⁊ de vtroqꝫ feſtum fa
cere: id eſt / ſpiritualiter in dn̄o
gaudere. Sed de hoc ſatis di=
ctum eſt prius: ideo ſufficiat.
¶ Moraliter et .ix. iuxta illud:
Tribus tēporibus anni ⁊c̄. no=
tādum ꝙ per tria tempora an=
ni / poſſumus intelligere tria p̄=
cipua feſta / que ſunt Paſcha
Pentecoſte / et natiuitas dn̄i.
In his enim tribꝰ temporibus
anni debet apparere omne ma
ſculinum / ⁊ nedum tale: verum
etiam femininum genus: ⁊ bre
uiter om̄is homo poſtꝗꝫ ad an=
nos diſcretionis venerit / ante
conſpectum dn̄i in menſa alta=
ris / ſuſcepturus ſacram cōmu=
nionem religioſe / pure / ⁊ deuo
te: vt dicit papa Fabianus / et
ponitur de conſe. diſtin. ij. et ſi
non frequentius. Niſi forte qs
maioribus criminibus impe=
diatur: vt ſubditur. Hodie ta=
men iſtud decretum videt ab=
rogatum / per non vſum. Ex ſin
gulari tamen deuotione ⁊ gra
tia / adhuc aliqui ita apparent
ante conſpectum domini. Et q̄
ſic deuote apparent coram do
mino / non ita faciliter inſidian
tur terre conſcientie eorū ho=
ſtes inuiſibiles / ſicut faciūt de
alijs: domino pugnante ꝓ eis.
¶ Moraliter ⁊ decimo: iuxta
illud ſequens verbum / Nō im=
molabis ſuper fermento. No=
tandum / ꝙ per fermentū in ſa=
cra ſcriptura intelligitur mor
tale peccatū: iuxta illud. j. Co=
rin. v. Modicum fermentū to=
tam maſſam corrumpit. i. vni=
cum peccatū mortale / deſtruit
omnem gratiam quam in ani=
ma inuenit. Et idē dicit idem
Apoſt. Gala. v. Ille ergo im=
molat ſuper fermento / qui fa=
cit opus de genere bonorum:
ſiue ſit ſacrificium qđ fit deo /
ſiue

ſiue eleemoſyna / que fit proxi
mo ſi peccato mortali. Qui em̄
ſic immolat ſuper fermento:
male immolat. Unde talē mo=
dum non acceptat dominꝰ: im
mo reprobat Eſaie. j. Quo mi=
hi multitudinem victimarum
veſtrarū / dixit dominus. Ple=
nus ſum: holocauſta arietū / ⁊
adipem pinguiū / ⁊ ſanguinem
vitulorū / ⁊ agnorum / ⁊ hirco=
rum nolui. Cū veniretis ante
conſpectum meū / quis queſi=
uit hec de manibus veſtris: et
ambularetis in atrijs meis?
Ne offeratis vltra ſacrificium
fruſtra. Incenſum abomina=
tio eſt mihi. vſqꝫ ibi / Manꝰ ve=
ſtre ſanguine plene ſunt. Ubi
notandū / ꝙ per ſanguinem in
propoſito / intelligitur pecca=
tum / ſecundum ꝙ ait Pſal. Li
bera me de ſanguinibus deus
deus ſalutis mee. Et Oſee. iiij.
Sāguis ſanguinem tetigit: Et
ꝙ propheta per ſanguinem ibi
intelligat peccatum / patet per
id qđ immediate ſequitur: Et
peccatū peccato additum eſt.
Omnis ergo volens bene im=
molare domino / caueat ne ſu=
per fermentū. i. peccatū immo
let. Propter qđ dicebat Pſal.
Iniquitatem ſi aſpexi in corde
meo / non exaudiet dominus.
¶ Moraliter ⁊ vndecimo / iux
illud verbū: Nō reſidebit ma=
ne de victimis ⁊c̄. Notandum /
ꝙ per mane intelligitur illud
tēpus / ī quo quis ꝑ penitentiā
eſt extra tempus noctis. i. pec=
cati: ⁊ incipit eſſe in mane. i. in
gratia. Un̄ Pſal. Mane aſtabo
tibi. i. mediante grā aſtabo ti=
bi: qꝛ q̄ non habet gratiā / non
aſtat deo / ſed diabolo. Per re=
liquias aūt victimarū ſolēnita
tis phaſe Iudeoꝝ: intelligunt
q̄dā reliq̄e pctōrū preteritoꝝ:
⁊ quedā male habituationes /
ſeu praue delectatiões / ī qui=
bꝰ adhuc aliquātulū delectat
mens humana. Tales ergo vi=
ctime. i. praue reliquie prece=
dentiū peccatorū: non debent
(quātū fieri poteſt) remanere
vſqꝫ mane. Qꝫ ſi aliquid rema=
neat ex hūana fragilitate: tūc
cremandū eſt cū igne vehemē
tis contritionis / ⁊ doloris. Qꝛ
teſte Ambro. in quodā ſermo=
ne quadrageſimali: ⁊ ponitur
de pen. diſtin. iij. in principio.
Uera penitētia eſt / ⁊ mala pre
terita plangere / et plangenda
iterum non committere. Sed
ſunt nonnulli qui adhuc reſer=
uant ſibi aliquid de talibus re
liquijs / in quibus delectētur:
credentes ſe poſſe agere verā
penitentiā de alijs peccatis.
Horū itaqꝫ error reprobat de
pe. diſtin. iij. per plura capitu.
¶ Moraliter ⁊ .xij. iuxta illud
ſequens verbū: Primitias fru
gum terre tue / offeres in domo
dn̄i dei tui. Notandū / ꝙ domi=
nus deus non habet potiorem
domū in iſtis inferioribꝰ / ꝗꝫ ſit
conſcientia viri iuſti: in ea em̄
delectat eū habitare per gra=
tiam: iuxta illud Prouer. viij.
Delitie mee eſſe cum filijs ho=
minū. Et de hac domo loquit
Pſal. dicens: Domū tuam dn̄e
decet ſanctitudo / in longitudi
nem dierū: quia vſqꝫ in finē vi=
te: quinimo etiā poſt finē vite
in perpetuum. In hac itaque
domo interiori debemus repo
nere primitias frugū terre no=
ſtre. Huiuſmodi autē primitie

 ſunt

ſunt beneficia grandia / q̄ iam
nobis cōtulit deus. Fecit enim
nos de nihilo / ſecundū animā:
⁊ non qualeſcunq; creaturas /
ſed ad imaginē ⁊ ſimilitudinē
ſuam. Redemit nos / non corru
ptibilibus auro / aut argento:
ſed precioſiſſimo ſāguine ſuo.
Lauit nos frequenter a pecca
tis noſtris / tā in baptiſmo / q̄3 i
penitentia. Pauit nos ⁊ pota=
uit / in altaris refectiōe. Depu=
tauit nobis angelos / q̄ eſſent
noſtri cuſtodes. Et breuiter
non fecit taliter omni natio=
ni. He igitur et pene infinite
alie ſunt primitie / quas iā no=
bis contulit optim⁹ de⁹: pre=
ter ea que nobis iam prepara=
uit in celis. Has itaq; primiti=
as frugū terre noſtre debem⁹
offerre in domo dñi. i. intus in
cōſcientia ⁊ in corde / per gra=
tiaꝝ actiones. Vñ Pſal. Quid
retribuā dño / pro omnib⁹ que
retribuit mihi. Et ſtatim qua=
ſi reſpondēs ait: Calicē ſaluta
ris accipiam: ⁊ nomen domini
inuocabo. Acſi diceret: Duo
ſunt principales modi / quos
retribuā domino / pro oībus q̄
retribuit mihi. Hi ſunt ſacra=
menti altaris deuota celebra
tio / ⁊ deuota oratio. Non igit̄
excuſemus nos / q2 ſemper ha=
bemus quod offeramus dño.
¶ Moraliter ⁊ decimotertio /
iuxta illud verbū: Nō coques
hedū in lacte matris ſue. No=
tandū / ꝙ illi parentes coquūt
hedū in lacte matris ſue / q̄ ni=
mis indulgent voluptatibus
natorū ſuorū / quādiu iuuenes
ſunt: ſimiliter ⁊ inſolētijs: qui
poſtquam creuerint / efficiūtur
indomabiles / nolētes ſuſcipe=
re correctionem nec verbalē
nec verberalem. Propter qđ
frequenter male moriuntur /
quia ſcriptum eſt Prouerbio=
rum. ij. Adoleſcēs ambulans
iuxta viam ſuam: etiam cū ſe=
nuerit non recedet ab ea. Et
Hierem. xiij. Si mutare poteſt
Ethiops pellem ſuā / aut par=
dus varietates ſuas: et vos po
teritis benefacere cū didiceri
tis malum. Da exemplū de re=
ſta. Item de noua plātula. Vñ
Auguſt. ad fratres in eremo /
ſerm. xxxiij. qui intitulatur de
deteſtatiōe ebrietatis: refert
mirabilem caſum de quodam
ciue hipponēſi. Hic enim cum
vnicū haberet filiū / eū pluſq;
deum dilexit / permittens ei a=
gere que volebat: propter qđ
conſumpſit maximā partē bo=
norum patris / viuēdo prodige
⁊ luxurioſe. Qui nulla via cor=
rigi poterat aut caſtigari. Qui
tandem inebriatus oppreſſit
matrem pregnantem / ſororem
violare voluit / patrē occidit /
et duas ſorores ad mortē vul=
nerauit. Deinde Auguſti. facit
talē exclamationē: O delicto=
rum nephandorum magna ex=
clamatio. Patrē / quē poſt deū
reuereri debebat / occidit. Ma
trem / a qua portat⁹ fuerat / p=
gnātē oppreſſit: ſorores / q̄s te
nerrime diligere debebat / vio
lare voluit: ⁊ duas ad mortem
vulnerauit. O q̄3 periculoſa aſ=
ſuefactio ad malum. Cauen=
dum igitur ſummopere eſt / ne
coquatur hedus. i. paruulus fi=
lius / in lacte matrꝭ ſue. i. i ſuis
libertatibus ⁊ inſolentijs.
¶ Allegorice et primo: Azi=
ma / ſunt dona ſpirituſſancti.
Quid

Quid eſt ergo / ꝙ ſeptē diebus
veſcendum erat azimis / occur=
rentibus diebus paſchalibus:
niſi ꝙ vtendum eſt ſeptem do=
nis ſpirituſſancti / quandiu vi=
ta iſta durat. Vel dic / ꝙ azimi
panes ſignificāt virtutes / que
opponuntur ſeptem peccatis
mortalibus / que per panes fer
mentatos intelligi poſſunt.
Tunc ergo viuimus panibus
azimis ſeptem diebus / cū ſtu=
dem⁹ paſcere animas noſtras
prioribus virtutibus / quandiu
hic viuim⁹ oppoſitis. O q̄3 ſua=
ues et delicati panes: vtpote
humilitati contra ſuperbiam /
liberalitati contra auaritiam /
caſtitati contra luxuriam / ⁊ ſic
de alijs. Ecce optima azima.
Ecce fermenta peſſima ⁊ cor=
ruptiſſima / que nullo tempore
inueniēda ſunt in domibus cō=
ſcientiarū noſtrarū / ⁊ ſignāter
durantibus feſtis paſchalib⁹.
¶ Allegorice et ſecūdo: iuxta
illud verbum / Omne quod a=
perit uuluam ⁊c̄. Notandum /
ꝙ per vuluam poteſt intelligi
lex euangelica: de qua recte
poteſt dici illud Pſal. Aliena=
ti ſunt peccatores a vulua: q2
oīs peccator merito eſt extra
eccleſiā: q̄uis quādoq; nume=
ro videatur ad eā ptinere. Se=
quitur in Pſ. Errauerūt ab vte=
ro: qui idē videtur importare
in propoſito / ſicut vulua: locu=
ti ſunt falſa. Ecce quō alienati
ſunt / ⁊ errauerūt. Sed quō lo=
cuti ſunt falſa? Profecto / q2 in
baptiſmo renūciauerunt ſata=
ne / ⁊ pōpis eius: ⁊ tamen poſt=
modū fecerunt totū oppoſitū:
q2 peccādo / renunciauerūt fa=
cto ⁊ opere Chriſto: et ſe dedi=
cauerūt diabolo: ita vt de illis
poſſit dici illud Joā. viij. Vos
ex patre diabolo eſtis: ⁊ deſide
ria patris veſtri vultis facere.
Predicta aūt vulua legis euā=
gelice ante Chriſti aduentum
erat ſterilis ⁊ clauſa: clauſa q̄=
dē / q2 tunc latebat lux ſub vm
bra: lumen ſub lucerna: ⁊ veri=
tas ſub figura. At vero veniē=
te Chriſto in hūc mūdū / popu=
lus q̄ ambulabat in tenebris /
vidit lucē magnā: habitātibus
in regione vmbre mortꝭ / lux or
ta eſt eis: vt habet̄ Eſa. ix. Ec=
ce igit̄ quō ipſe Chriſt⁹ aperuit
uuluā. i. legem euāgelicam. Et
hoc eſt qđ dr̄ Jo. j. Lex p Mo=
yſen data eſt: grā ⁊ veritas per
Jeſum Chriſtū facta eſt. Unde
in figurā hui⁹ velū tēpli / Chri
ſto patiēte in cruce / ſciſſum eſt
in duas ptes / a ſummo vſq; de=
orſum: vt habet̄ Mat. xxvij. Et
notāter dr̄: in duas ptes: q2 ex
tūc ceſſauit vetus teſtamētū / q̄
ad cerimonialia / ſiue figuralia
totalr̄: ⁊ ſimilr̄ q̄ ad iudicialia /
ſaltim q̄ ad magnam partē: ita
vt ſola moralia videant̄ remā=
ſiſſe in ſuo pleno vigore. Unde
Chriſtus cuidā adoleſcēti ait:
Si vis ad vitam ingredi / ſerua
mādata. Matt. xix. Quia ergo
Chriſtus / q̄ natus eſt ex matre
virgine / remanentibus clauſis
clauſtris pudorꝭ / aperuit vuluā
modo predicto: ideo ſpecialiſſi
me fuit dedicat⁹ deo patri: de
quo merito dicere potuit vbū
legis pdictū: vez / meū erit. Un
de ⁊ de eo dixit ipſe de⁹ pater i
ei⁹ trāſfiguratione Mat. xvij.
Hic eſt fili⁹ me⁹ dilect⁹ / in quo
mihi bene cōplacui. Et idē repe
tiuit in ipſi⁹ baptiſmo. Luc. iij.

¶ Allegorice et tertio / iuxta illud vbū: Primogenitū aſini redimes oue. Notandū / ꝙ per primogenitum aſini / intelligit᷑ omnis peccator: ⁊ ſignanter q̄ eſt primogenitus inter multos peccatores per grauitatē ſcelerū / ⁊ qui ante alios vadit per malam vitā. Per ouem autem intelligitur Chriſtus / qui fuit ouis per vite innocentiam / patientiam / bonam ſimplicitatē / ⁊ fructuoſitatem ſiue vtilitatem. Multum enim nobis profuit: Et de hac oue predictum eſt Eſa. liij. Sicut ouis ad occiſionem ducetur / ⁊ q̄ſi agnꝰ coram tondente ſe obmuteſcet / ⁊ non aperiet os ſuum. Tūc ergo primogenitū aſini redemptum eſt oue ex ordinatiōe dei patris: quando genus humanū redēptū eſt ſanguine Chriſti. Quod autē immediate ſequitur: Si autem nec precium pro eo dederis / occidetur: deſignat ꝙ quicūqꝫ non eſt in effectu redemptus precioſo ſanguine eiuſdem Chriſti / per applicationem ſacramentorū eccleſie / que ſunt de neceſſitate / vna cū fide interius cooperāte: talis occidetur eternaliter. Hec eſt enim mors peccatorū peſſima / ſummopere cauēda ⁊ timenda. Ecce igitur ad quem finem perueniunt omnes infideles ⁊ peccatores. Quod autem ſequitur: Primogenitum filiorū tuorum redimes: refert᷑ ad populum fidelem et deuotum / qui eſt de numero predeſtinatorū. Hunc enim efficaciter redemit Chriſtꝰ precio ſui ſanguinis.

¶ Allegorice et quarto / iuxta illud vbū: Qꝫ ſi nec preciū pro eo dederis / occidetur. Notandū / ꝙ iſtud poteſt ad quēlibet reprobū ⁊ in effectu iā dānatū referri: ſiue ſit angelus malꝰ / ſiue homo. Nō enim poteſt dari preciū quo poſſit talis reprobus redimi / q2 in inferno nulla eſt redemptio. Et de angelo malo: ſatis conſtat / quia peccatum illiꝰ eſt irremiſſibile ⁊ implacabile / propter firmam adheſionem eius ad malum. De homine aūt malo loquit᷑ Pſal. dicens: Frater. ſ. Chriſtꝰ: qui eſt frater omnium hominū per nature cōformitatem. Unde ⁊ apoſt. Ro. viij. vocat eum primogenitū in multis fratribus. Item Hebreorū. ij. Non cōfunditur fratres eos vocare / dicens: Nunciabo nomen tuum fratribus meis in medio eccleſie. Hoc autem fuit quando dixit Marie Magdalene: Uade ad fratres meos. ſ. apoſtolos / ⁊ dic eis: Aſcendo ad patrem meū / ⁊ patrem veſtrum: deum meū / ⁊ deum veſtrum. Jo. xx. Iſte (inquam) frater non redimit: ſupple homines dānatos: quia fructꝰ ſue digniſſime paſſionis nullo modo ſe extendit ad eos. Sequitur redimet homo? ⁊ eſt interrogans. Quaſi diceret Pſalm. Ex quo frater Chriſtus nō redimit huiuſmodi damnatos: cōſequenter dicere debemus ꝙ nec vllꝰ purus homo hoc faciet / quia nec etiā poſſet. Non dabit deo placationem ſuam: ſiue pro ſe / ſiue pro alio: quam etiam ſi daret / non tamen illi prodeſſet. Quia ſcriptum eſt / videlicet Prouerb. vj. Zelus ⁊ furor viri

non parcet in die vindicte / nec acquieſcet cuiuſquā precibꝰ / nec ſuſcipiet pro redemptione dona plurima. Et precium redemptionis anime ſue / ſupple non dabit: ⁊ laborabit in eternum: ſupple in penis infernalibus: ⁊ viuet adhuc in finem: ſcilicet ī dictis penis. Et de hoc ſimiliter ſcribitur Soph. j. Argentum eorum / ⁊ aurum eorū non poterit liberare eos ī die ire domini.

¶ Allegorice ⁊ quinto / iuxta illud: Sex diebus operaberis / die ſeptimo ceſſabis arare et metere. Primū refertur ad p̄ſentem vitam. Scđm autē ad futuram / vt aliquando dictum eſt: et ſignanter in ſeptima expoſitione morali precedenti: ideo non plus ad preſens. Et ſimiliter quod additur: Solēnitatem hebdomadarū facies tibi ⁊c. vſqꝫ ibi: Tribus temporibꝰ ⁊c. excluſiue / refertur ad eandem futurā vitam / in qua agetur maxima ſolennitas / vt dicetur ſtatim ſub ſenſu anagogicali in prima expoſitione.

¶ Allegorice et ſexto / iuxta illud verbum: et ſolennitatem quoque quando redeunte anni tempore cuncta conduntur. Notandum / ꝙ per ſolennitatē que in antiqua lege agebatur redeunte anni tempore: aperte prefigurabatur ſolennitas illa reſurrectionis generalis / quo ad electos. Nam tunc cuncta condentur in horreum domini: id eſt omnes electi / tam quo ad corpora / q̄ꝫ quo ad animas. Hodie enim ibi ſolum conduntur anime: ſed tūc etiā ⁊ corpora glorificata condentur. Tunc etiam quilibet electus dicere poterit / quaſi gratias agens deo illud Pſalmiſte: Refloruit / id eſt / iterum floruit / caro mea. Primo enim floruit humana caro in natiuitate ex vtero / quamuis ſatis imperfecte. At vero perfecte reflorebit in dicta generali reſurrectione: dicente domino ſanctis angelis / qui erunt meſſores illius: Congregate triticū in horreum meum Matthei decimotertio. Hic eſt ergo magnus ille annus / qui ſecūdum ātiquos aliquos philoſophos poſt multa milia annorum vēturus eſt. Quo redeunte / omīa alia que fuerunt / ſunt et erūt / redibunt in priſtinum ſtatum. Applicatio eſt facilis: Tunc etiam ipſi electi / qui per Moyſen magnum amicum dei deſignantur: erunt cum domino / nedum per quadraginta dies / verum etiam per eterna ſecula: panem non comedentes / et aquam ſupple materialem nō bibentes: ſed ſatiati ſatietate mirifica ex ſola dei viſione: ſecundum illud Pſalmiſte: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Quod autem ſupereſt de hac clauſula / pertranſeundum eſt quo ad ſenſum allegoricū / pro vitanda prolixitate.

¶ Anagogice et primo / per ſolennitates illas de quibus agitur in preſenti clauſula / deſignatur ſolennitas illa magna que iugiter agitur ī celo: ⁊ nō ad tempus tm̄. Unde de beatis dicitur in Pſalm. Gloriati ſunt in medio ſolēnitatis tue. Et de hac ſolennitate figuratiue dicitur. ij. Paralip. xxx.

Congregati ſunt in Hieruſa-
lem multi/ vt facerent ibi ſolē-
nitatem azimorum. Et bene di
citur/ multi: quia numerus ele
ctorum/ agentium hanc ſolen-
nitatem/ maximus erit. Unde
Joannes Apocalyp.vij. loqui
tur dicens: Uidi turbam ma-
gnam quam dinumerare ne-
mo poterat ⁊c. vſqꝫ ibi/ Et pal
me in manibus eorum. Et be-
ne dicuntur beati geſtare pal-
mas in manibus ſuis. Palma
enim geſtatur in ſignum victo
rie. Modo ipſi beati euaſerūt
victores de mundo/ carne/ et
diabolo. Ibi ergo agitur mira
bilis ſolennitas: quia vt dicit
Auguſt. ſuper Joan. Ibi eſt fe
ſtiuitas ſine labe: ſerenitas ſi-
ne nube/ eternitas ſine fine.

¶ Anagogice et ſecundo/ iu-
xta illud verbum: Omne qđ ape
rit vuluam/ meum erit. Notan
dum/ ꝙ per vuluam (cum om-
ni reuerentia loquendo) po-
teſt intelligi celum/ quod clau
ditur per peccatum: iuxta illđ
Eſa. lix. Iniquitates veſtre di
uiſerunt inter vos et deum ve-
ſtrum: et peccata veſtra diuiſe
runt faciem eius a vobis. Sed
multa ſunt que aperiunt hanc
vuluā: ſcilicet baptiſmꝰ/ mar-
tyrium pro Chriſto tollera-
tum/ penitentia. Et ideo om-
nis qui ſic decedit/ meum erit
(inquit dominus) et hoc per
eternam māſionem mecum in
celis. Et de baptizatis quidē
ſcribitur Marci vltimo: Qui
crediderit/ et baptizatus fue-
rit/ ſaluus erit: ſi ſupple taliter
decedat. De martyribus autē
dicitur Apoc. xiiij. ꝙ ſine ma-
cula ſunt ante thronū dei. Itē
Matthei. xj. Regnum celorum
vim patitur/ ⁊ violenti rapiunt
illud. De veris autem ⁊ perfe-
ctis penitentibus ſcribit Mat
thei. iiij. Penitentiam (inquit
Chriſtus) agite/ appropinqua
bit regnum celorum. Uerū ꝙ
iſte ſenſus eſt quaſi myſticus:
quia icipit ab allegoria/ ⁊ ter-
minatur ad anagogiam.

¶ Anagogice et tertio/ iuxta
illud verbum: Primogenitum
aſini redimes oue. Notandū/
ꝙ per primogenitum aſini: po
teſt intelligi ille angelus ma-
lus/ qui fuit primꝰ: etſi nō ſim
pliciter/ reſpectu totius multi
tudinis angelorum: primꝰ ta-
mē/ reſpectu multitudinis ma
lorum: alij autem videntur di
cere/ ꝙ ille angelus qui nunc
eſt malus/ fuit ſimpliciter pri-
mus inter omnes angelos/ q̄ñ
primo conditi ſunt. Unde Job
xl. de eo dicit/ ꝙ ipſe eſt princi
pium viarum dei. Item Iſido.
lib. j. ca. xij. de eo dicit/ ꝙ ipſe
prius extitit creatus: ordinis
quidem prelatione/ non tēpo-
ris quantitate ſeu duratione.
Et poſtea: Primatū itaqꝫ in-
ter angelos ⁊ excellentiā pre-
lationis habuit diabolus/ ex
qua fiducia cecidit. Cuiꝰ qui-
dem prelationis excellentiam
propheta Ezechiel. xxxj. cap.
his verbis annunciat/ dicens:
Cedri non fuerunt altiores il-
lo in paradiſo dei/ abietes non
adequauerunt ſummitatē eiꝰ.
Omne lignum paradiſi nō eſt
aſſimilatum ei: quoniam ſpe-
cioſiorem fecit illum deꝰ. Hec
ibi/ que omnia referuntur ad
bonos angelos. Ex quo patet
ꝙ quāprimum creati ſunt an-
gelis

geli/ ipſe Lucifer erat ſimpli-
citer primus: qui poſtea pec-
cando valde deiectus eſt: ita
vt dicatur nunc aſinus: ita vt
quem transformatum vitijs vi
deas/ angelum eſtimare non
poſſis. Ecce igitur quid ſigni
ficatur per primogenitum aſi-
ni. Sed quomodo hic primo-
genitus aſini redemptus eſt
oue? Que eñ fuerit hec ouis?
Nonnulli eſtimant hanc ouem
fuiſſe beatum ſeraphicū Fran
ciſcum/ qui dicitur fuiſſe ouis/
propter ingentem humilitatē.
In cuius rei ſignum voluit or
dinem ſanctiſſimum (ab eo pri
mitus inſtitutū) debere voca-
ri ordinem fratrum minorum:
quem laudare ſatis certe ne-
queo/ propter egregios viros
quos pduxit/ dotatos vite ſan
ctitate ⁊ literarum profundita
te. Tunc ergo primogenitus
aſini redemptus eſt oue: quā-
do quidem ipſe ſanctus pater
Frāciſcus (vt aliqui profeſſo-
res ſui ordinis autumant) aſ-
ſumptus eſt in celis ad illū lo-
cum/ qui paratus erat Lucife-
ro/ ſi in gratia in qua cōditus
fuerat ſtetiſſet. Sed cū hoc ꝑ
ſolā reuelationē poſſit certitu
dinaliter ſciri: nōdum audiui
cui hoīm reuelatū fuerit. In-
ſup ſi quis aſſumi debuerit ad
locū Luciferi: magis credēdū
eſt hoc de beato Joanne Ba-
ptiſta/ ꝙ̄ de q̄cūqꝫ alio: marie
cū de eo tale dñs dederit teſti
moniū. Matt. xj. Inter natos
mulierū/ nō ſurrexit maior Jo
anne Baptiſta. Ille igit̄ cui ſo
li cognitꝰ eſt nūerꝰ electorū in
ſuperna felicitate locādus/ no
uit q̄d in hac materia rei veri-
tas habeat: ideo totū eius iu-
dicio remittamus.

¶ Anagogice ⁊ q̄rto/ iux̄ illđ
v̄bū: Nō apparebis ī cōſpectu
meo vacuꝰ. Notādū/ ꝙ hoc v̄-
bū maxie iplet̄ a beatis ſtāti-
bꝰ in ꝯſpectu dñi/ ꝑ aptā viſio
nē. Nā q̄libet talis neceſſario
hꝫ ſecū talentū grē. Et cū hoc
nō ē ibi ocioſꝰ. i. vacuꝰ ab omi
opatiōe. Uñ de ſctis āgelis dr
Eſa. vj. ꝙ clamāt alter ad alte
rū/ dicētes: Sāctꝰ/ ſanctꝰ/ ſan-
ctus/ dñs deꝰ exercituū. Silr
idē habet̄ Apoc. iiij. De hoībꝰ
aūt btīs loq̄t̄ Joānes Apoc.
vij. q̄ poſtq̄ nūerauit eos: lo-
quit̄ ſtati de eoꝝ ſctā occupa-
tione dicēs/ ꝙ clamabāt voce
magna/ dicētes: Salꝰ deo nr̄o
q̄ ſedet ſup thronū ⁊ agno. Itē
ibidē legit̄/ ꝙ clamāt dicētes:
Dignꝰ es dñe deꝰ nr̄ accipere
gliāꝫ ⁊ v̄tutē/ q꞉ tu creaſti oīa:
⁊ ꝑpter volūtatē tuā erant et
creata ſunt. Itē de ſctā occu-
patione hoīm beatoꝝ poſt ge-
neralē reſurrectionē/ loquitur
Pſal. dicēs: Exultatiōes dei ī
gutture eoꝝ. Nullo mō ḡ erūt
vacui a laude dei/ neqꝫ quo ad
ſpiritū/ neqꝫ q̄ ad corpus: ſicut
neqꝫ angeli ſuo modo. Diſcere
ergo debemꝰ in terris/ q̄uo lau
dabimꝰ eū cū fuerimꝰ in celis.

¶ Anagogice ⁊ q̄nto/ iux̄ illđ
v̄bū dñi: Cū tulero. i. abſtule-
ro gētes a facie tua ⁊c. Notā-
dū/ ꝙ iſta verba implet̄ in ipīs
beatis ⁊ cōprehenſoribus. Nā
a facie eoꝝ abſtulit dñs gen-
tes. i. quoſcunqꝫ aduerſarios:
tam viſibiles/ ꝙ̄ inuiſibiles:
tam interiores/ ꝙ̄ exteriores:
ita vt nullus poſſit eis aduer-
ſari/ quia nec demones/ nec vi-
tia/

ria, nec tyranni homines poſſunt aſcēdere in celum: vbi eſt locus beatorum. Ideo ſequitur de quolibet beato: Nullus inſidiabitur terre tue, aſcendente te, ⁊ apparente in conſpectu domini dei tui: nedum ter in anno, ſed iugiter et ſine fine. Similit̃ nullus talis beatus immolat ſuper fermento ſanguinem hoſtie: quia ſacrificium ⁊ oblationem nō vult ſibi offerri dominꝰ in celo, neqꝫ victimas ſolennitatis phaſe, ſed ipſi beati offerūt primitias frugum terre ſue in domo domini: id eſt, i ipſo celo. Huiuſmodi autem primitie ſunt eorum corda, ⁊ volūtates ſancte ⁊ bone, ⁊ huiuſmodi.

¶ Anagogice et ſexto, iuxta illa vltima verba precedentis clauſule: in quibꝰ dicitur: Fuit autem Moyſes cū domino .xl. diebus ⁊c. Notandum, ꝙ hic ponitur numerus finitus ꝓ infinito, proſequēdo preſentem ſenſum anagogicū. Item quia figura ſemper deficit a veritate. Nam Moyſes cum domino deſignat quēlibet beatū, realiter exiſtentē cum dn̄o in celo per apertam viſionē: ⁊ hoc in eternum, et in ſeculum ſeculi. Nec talis comedet panem materialem, nec aquam ſimiliter: quia beati in celo non eſurient, neqꝫ ſitient amplꝰ: vt dicitur Eſa. xlix. Item Apoca. vij. Et Joan. vj. ait Chriſtus: Eum q̄ venit ad me non eſuriet, et qui credit in me, non ſitiet in eternum. Hoc autē referēdum eſt ad eſuriem ⁊ ſitim mortalium: quia ipſi beati habent aliū cibum comedere, et alium potū bibere, quos nos neſcimus, quibus damnati perpetuo priuabuntur, dicente domino ad reprobos illud Eſa. lxv. Ecce ſerui mei comedent, ⁊ vos eſurietis: ⁊ ſerui mei bibēt, ⁊ vos ſitietis: ⁊ ſerui mei letabuntur, ⁊ vos confundemini.

¶ Quarta clauſula.

Cumqꝫ deſcēdiſſet Moyſes de monte Sinay, tenebat duas tabulas lapideas teſtimonij, et ignorabat ꝙ cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis domini. Vidētes autem Aaron ⁊ filij Iſrael cornutam Moyſi faciē, timuerunt ꝓpe accedere. Vocatiqꝫ ab eo, reuerſi ſunt: tā Aaron, ꝗ̃ principes ſynagoge. Et poſt ꝗ̃ locutus eſt ad eos, venerūt ad eum etiā omnes filij Iſrael. Quibus precepit cūcta que audierat a domino in monte Sinay: impleriſqꝫ ſermonibꝰ, poſuit velamen ſuper faciem ſuā. Qui ingreſſus ad dominū, ⁊ loquens cum eo, auferebat donec exiret: ⁊ tunc loquebatur ad filios Iſrael omnia que fuerunt ſibi imperata. Qui videbant faciē egrediētis Moyſi eſſe cornutam, ſed operiebat ille rurſus faciem ſuā, ſi quando loquebatur ad eos.

¶ Hiſtorialiter poſtquā egregius dei propheta et amicus ſingulariſſimꝰ Moyſes, in precedenti clauſula repetiuit multa dei precepta, de quibus dictum fuerat prius: hic conſequenter loquitur de deſcenſu ſuo de monte Sinay ad filios Iſrael, ſecum afferens duas tabulas lapideas, inſtar priorū quas fregerat. Loquens itaqꝫ de ſeipſo, ſicut de quodam alio tertio, dicit ſic: Cumqꝫ deſcendiſſet Moyſes de monte Sinay. Hic enim tangitur diſpoſitio Moyſi legem promulgantis. Dicit ergo: Cumqꝫ deſcendiſſet Moyſes de monte Sinay: vt ſcilicet promulgaret legem: tenebat duas tabulas lapideas teſtimonij. Et notanter dicuntur tabule teſtimonij, quia per eas teſtificabatur quid populus Hebreorum deberet facere: ⁊ ignorabat, ſupple ipſe Moyſes, ꝙ cornuta eſſet facies ſua, ex conſortio ſermonis domini: ſupple loquentis cum eo in predicto monte Sinay, quadraginta diebus et totidem noctibus. Utrum autem huiuſmodi facies eſſet cornuta realiter, vel apparenter tantum: dicetur ſtatim in ſol. ad ſecundum dubium. Sequitur: Videntes autem Aaron, et filij Iſrael cornutam Moyſi faciem, timuerunt prope accedere: quia vt ait glo. lumen diuinorū myſteriorum Judei non intelligunt, ſed abhorrent. Lex etiā incedit armata contra dogmata falſitatis, quaſi duobus cornibus: id eſt, duobus teſtamentis: que erant in facie Moyſi, id eſt, in lege veteri: vetus ſcilicet aperte, et nouum occulte. Deinde cum dicit: Vocatiqꝫ ab eo, a quo ſupple timentes fugerant, reuerſi ſunt tam Aaron, ꝗ̃ pricipes ſynagoge, tanquam ſcilicet maioris authoritatis: et per conſequens audaciores: Et poſtquam locutus eſt ad eos, forte de fuga ſua eos reprehendens: Venerunt ad eum etiam omnes filij Iſrael. Et vt dicit de Lyra, ex reuerentia dei primo receſſerant, et poſtea ex obedientia redierunt. Quibus precepit omnia que audierat a domino in monte Sinay. Impleriſque ſermonibus: id eſt, dum compleſſet ſermones, loquendo ad populum. Alias eſſet contra illud quod ſtatim ſequit̃: Poſuit velamen ſuper faciem ſuam. Et poſtea: Qui ingreſſus ad dominum, et loquens cum eo, auferebat, ſupple velamen, donec exiret ⁊c. q̄ plana ſunt. Eſt ergo ſenſus horum verborum, ꝙ cum Moyſes loquebatur cum domino, auferebat velamen. Quando vero loquebatur cum populo, apponebat velamen. Ex quo paret, ꝙ hoc ſepe fecit.

¶ Circa autem iſtam clauſulā poſſunt moueri aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubium mouetur propter illud verbū primum: Cumque deſcendiſſet Moyſes ⁊c. Querit̃ ergo quotiens Moyſes aſcendit ad mōtem Sinay ad dominum, pariter ⁊ deſcendit? Dicendum, ꝙ de hoc doctores Latini nō faciunt mentionem, niſi de duabus vicibus: ſicut patet intuenti textum. Hebrei autem (vt refert Petrus Comeſt.) dicūt, ꝙ ter illuc aſcendit: ad impetrandum eiſdem Hebreis veniam. In qualibet autem vice fuit ibi .xl. diebus ⁊ totidē noctibus, ieiunans, abſqꝫ cibo et potu.

potu. Cumqꝫ rediȷſſet cum cer
titudine venie / erat tunc nona
dies ſeptimi menſis / et in cra-
ſtino ſolennitatem agentes ꝑ
venia data aſſlixerunt animas
ſuas ieiunantes. Qꝫ ſi hec ve-
ra ſunt: vt dicit idem Comeſt.
tunc eſſe poteſt / ꝙ etiam eccle
ſia ob hoc ter in anno propo-
nit tres quadrageſimas. Que
autem ſint ille tres quadrage
ſime / non exprimit. Aliqui au-
tē dicunt / ꝙ ideo ille tres qua
drageſime leguntur inſtitute /
eo ꝙ tres homines leguntur tri-
bus quadragenis ieiunaſſe: ſci
licet / Moyſes / Helias / ⁊ Chri-
ſtus. Unde et in ordine fratrū
minorum / audio tres eſſe qua-
drageſimas. Prima incipit in
feſto omnium ſanctorū / et du-
rat vſqꝫ ad natalē domini. Se-
cūda incipit a dicto natali do
mini / ⁊ durat vſqꝫ ad feſtū pu-
rificationis beate ꝟginis. Hec
tamē nō cadit ſub obligatiōe.
Nihilominus beatꝰ Franciſcꝰ
imprecatus eſt benedictionē
obſeruantibus. Tertia aūt eſt
illa quā precipit eccleſia / que
incipit in die cinerū / et durat
vſqꝫ ad paſcha: de qua habe-
tur de conſe. diſtin. iij. placuit.
Item in eodem lib. diſtin. v. ie-
iunia.

¶ Secundū dubiū: Utrum fa-
cies Moyſi eſſet realiter cor-
nuta / vel apparēter tantū. Io-
ſephus dicit / ꝙ nō erat ad lite
ram cornuta: ſed dicit / ꝙ ex fa
cie eius procedebāt quaſi duo
radiȷ miri ſplendoris / qui ocu-
los intuentiū reuerberabant.
Et hos radios vocat apoſto-
lus. ij. Corin. iij. gloriam vultꝰ
Moyſi. De hac etiam gloria
multa dicit ibidem.

¶ Tertiū dubium: Quare non
eque bene habuit Moyſes fa-
ciem cornutam / quādo primo
locutus eſt cum dn̄o in monte
Sinay / ſicut modo / quādo ſcꝫ
locutus eſt cum eo ſecūdo? Ad
hoc dicunt aliqui / ꝙ tunc nō
habuit ita limpidā cognitio-
nē de deo / ſicut poſtea / ſcꝫ mo-
do. Nondū em̄ dixerat dn̄s ei
illud qđ poſtea dixit / ſcꝫ: Ego
oſtendā omne bonū tibi: vt di-
ctum eſt in precedenti ca. Tūc
ergo limpidius deum vidit / et
maiori gaudio affectus eſt: et
ideo magis exhilarata facta
eſt facies eius tunc. Unde ad
hoc notandū / apparuerūt pre-
dicti radiȷ in facie eiꝰ. Aliȷ di-
cunt / ꝙ hoc factū eſt vt popu-
lus / qui per idololatriam pec-
cauerat / magis timeret ipſum
Moyſen / atqꝫ in maiori reue-
rentia haberet. Ra. Sa. autem
dicit / ꝙ hoc fuit ex hoc ꝙ dn̄s
manū ſuam ſuper faciē eiꝰ po-
ſuit: vt dictum eſt in fine prece
dentis capituli.

¶ Quartū dubiū: Quāto tpe
apparuit facies Moyſi clara ⁊
ſplēdida ex cōſortio ſermonis
dn̄i? Aliq̄ dicūt / ꝙ tm̄ per in-
ſtans ⁊ in tranſitu: ſed huiꝰ cō
trariū ſufficienter habetur ex
textu. Ibi em̄ dicit / ꝙ quando
loquebatur cum dn̄o / reſplen-
debat eius facies. Cū aūt poſt
ea deſcendebat / vt loqueretur
cum filiȷs / tunc abſcōdebat fa-
ciem ſuā. Alias filiȷ Iſrael nō
potuiſſent eā ītueri pre nimia
claritate: interim aūt currebat
tempus / tam deſcendendo / q̄ꝫ
aſcendendo: q̄ꝫ etiā loquendo /
tam ad dn̄m / q̄ꝫ ad populū. Nō
ergo

ergo ſolum reſplenduit per in-
ſtans. Aliȷ dicunt / ꝙ dicta fa-
cies Moyſi apparuit ſplendi-
da / quandiu tunc temporis lo-
cutus eſt ad dominū: cuius cla
ritatem abſcondit / cum tunc
opus fuit eum loqui ad popu-
lū. Sed hoc myſterio trāſacto /
mox ceſſauit. Aliȷ et tertiȷ di-
cunt / ꝙ iſta alternatio abſcon
ſionis et reuelationis faciei
Moyſi durauit vſqꝫ ad finem
vite ipſius. Unde in fine pre-
ſentis textus ſic dicitur: Qui
ſcilicet filiȷ Iſrael videbant fa
ciem egredientes Moyſi eſſe
cornutam. Sed operiebat ille
rurſus faciem ſuam / ſi quan-
doque loquebatur ad eos: id
eſt / ſi aliquando. Cum ergo ex
tunc frequenter ſit locutus ad
populum: vt patet ex ſequenti-
bus libris: videtur hec gloria
vſque ad mortem in eo man-
ſiſſe. Et huius ſententie eſt do
minus Petrus de Pal.

¶ Quintum dubium: Utrum
quecunque mentis exhilara-
tio ſufficeret ad cauſandū pre-
dictam claritatem et ſplendo-
rem in facie ipſius Moyſi? Di-
cendum / ꝙ non: ſed tātum ex-
hilaratio valde excellens / et
cauſata ab obiecto valde ex-
cellenti. Nec etiam ad hoc ſuf-
ficiebat ipſa ſola mentis exhi-
laratio ſine pluri. Sed forte
(vt dicit opinatiue dn̄s Pe-
trus de Pal.) ab anima ipſius
Moyſi videntis deum per eſ-
ſentiam / redundauit gloria ad
vultum eius tantum. Sicut et
poſt generalem reſurrectionē
redundabit ab animabus bea-
tis in totum corpus / ſicut cō-
muniter doctores dicunt. Hoc
tamen fiet ex quadam diſpen-
ſatione diuina: quia de com-
muni lege non poteſt deſcen-
dere gloria beatifica anime ab
intellectu / vſque ad vires infe
riores: nec ad ipſum corpus.
Da exemplum de transfigura-
tione Chriſti / in qua reſplen-
duit facies eius ſicut ſol: vt di-
citur Mat. xvij. In hoc tamen
fuit diſſimile: quia in Chriſto
erat cōtinua viſio ⁊ fruitio di-
uine eſſentie ratione partis ſu
perioris / que ad tempus tan-
tum redundauit in corpus eiꝰ:
in Moyſe autem non erat ſic
continua viſio diuine eſſentie /
nec illius continua fruitio / ſed
quaſi momentanea redundan
tia predicte claritatis ad fa-
ciem. Sic etiam contigit in
Chriſto / ſecundum Hierony-
mum / in quadā epiſtola / quan
do miniſtri Iudeorum volue-
runt eum comprehendere. Un
de cū hos interrogaſſent prin-
cipes: cur eū non adduxiſſent:
reſponderūt: dicentes. Nunq̄
homo ſic locutus eſt / ſicut lo-
quitur homo iſte. Ioā. vij. Su
per quo dicit dictꝰ Hiero. ꝙ in
vultu ipſius Chriſti apparuit
tunc quidā ſplēdor fulgureꝰ ꝑ
quē miniſtri predicti vidētes
corruerūt proni in terram. Et
forte alias idem contigit / ⁊ ſi-
gnanter in eiꝰ trāſfiguratiōe:
vt iam dictum eſt. In Moyſe
ergo / quamuis fuerit viſio di-
uine eſſentie quaſi ſubita et
momentanea / fuit tamen re-
dundātia claritatis inde cau-
ſate quaſi continua. Fuerat
enim diuinitus conſeruata in
facie eius / ex quo ſecūdo cum
dn̄o fuerat locutus in monte
Sinay.

Sinay. Fuerat enim in eo ra-
dicaliter: id eſt in ei⁹ facie im-
preſſa / ⁊ diuinitus conſeruata.
Unde ex tūc ipſe Moyſes fuit
maioris authoritatis ad popu
lum / ꝙ̄ prius: atq̄ magis eum
timuit qui pronus erat ad pec-
candum.

¶ Sextum dubium: Utrū pre
dicta claritas ſolum redunda-
ret in faciē Moyſi? Dicēdum /
ꝙ ſic. Quamuis enim eſſet tam
in eo aliqualis participatio fu
ture beatitudinis corporū glo
rificandorum / aut aliqualis ſi-
militudo illius: non tamen ad-
equabatur illi: tum quia viſio
beatifica non fuerat in eo / niſi
in tranſitu. Secus autē in bea
tis poſt iudicium: tum quia nō
reddebat corpus eius clarum
totaliter: nec impaſſibile / vel
leue / ſiue agile / aut etiam im-
mortale. Item nulla fuit facta
mutatio in veſtimētis eius / ſi-
cut in veſtimentis Chriſti / que
in eius transfiguratiōe trans-
figurata ſunt aliquo modo. Fa
cta enim ſunt alba / ſicut nix.
Mat. xvij. et hoc ex excellētia
et vehementia glorie / que re-
dundabat in corpus: ⁊ ex cor-
pore in veſtimēta. Hic autem
non ſic / ſed longe aliter.

¶ Inſuper poſſunt moueri ali-
que curioſe queſtiones de ve-
lamēto Moyſi: vtpote de qua
materia eſſet. Item vbi accepe
rat ipſum Moyſes. Item quid
inde factum ſit. Item vtrum in
illo impreſſa fuerit ſpecies fa-
ciei Moyſi / ſicut in litheo quo
Uerumna terſit faciē Chriſti /
fuit impreſſa effigies eiuſdem
Chriſti. Item queritur vtrum
eo tēpore quo Moyſes erat ſe-
orſum a populo / ⁊ non in mōte
cum dn̄o / an tunc facies ipſius
eſſet cornuta ⁊ velata: ⁊ ſic de
multis alijs dubijs / que omnia
remitto diſcretioni lectoris pe
ritioris.

¶ Moraliter et p̄mo: Moyſes
eſt prelatus eccleſiaſticus / qui
tempore ⁊ loco debet aſcende-
re montem contemplationis / ⁊
deuote orationis / tam pro ſe ꝙ̄
pro populo ſuo: ⁊ pro tempore
deſcendere per actionem / ⁊ ſi-
gnanter per predicationē. Uel
dic / ꝙ etſi ratione dignitatis
officij exaltatur ſup̱ ſubditos /
debet tamen coram dn̄o deſcē
dere per humilitatē / arbitrans
multos ex illis forte coram eo
ſe multo meliores. Propter qḋ
cauere ſūmopere debet ne eos
contemnat: ſed amplexetur in
viſceribus charitatis ⁊ frater-
nitatis. Quod bene ⁊ prudēter
aduertens ſanctus Gregor. ꝙ̄-
uis eſſet Romanus pōtifex / ni-
hilominus primus intitulauit
ſe ſeruū ſeruorū dei. Et hoc eſt
quod dicitur Eccli. iij. Quāto
magnus es / ſcilicet generis no
bilitate / vel ſciētie ſublimita-
te / vel officij dignitate / tāto hu
milia te in omnib⁹. i. pre oib⁹:
⁊ habebis corā deo laudē. Un
de de eo dicit̄ Jacob. iiij. Deus
ſuperbis reſiſtit / humilib⁹ aūt
dat gratiam. Et Luce. j. de eo-
dē ſimiliter dicit̄: Depoſuit po
tentes de ſede / ⁊ exaltauit hu-
miles. Nota tamē ꝙ eſt aliqua
hūilitas neceſſitatis / ⁊ aliqua
ſupererogationis ⁊ volūtatis.
Cauſa autē cur Moyſes / id eſt
prelatus debet deſcendere ad
populū ſuum / principalis ⁊ p̄ci
pua eſt / vt eos verbo ſancte p̄-
dica-

dicationis inſtruat: ⁊ hoc quā-
tum ad vtrunq̄ teſtamentum /
quātū requiritur et ſufficit. Et
hoc tangitur cum ſubditur in
litera / de Moyſe deſcendente:
ꝙ tenebat duas tabulas lapi-
deas teſtimonij. Et hoc eſt cō-
tra illos predicatores / q̇ replēt
ſuos ſermones nugis et fabu-
lis. De quibus predixit Apoſt.
ij. Timot. iiij. ꝙ multi predica
tores / ⁊ multi auditores / in fi-
ne ſeculi ad fabulas cōuerten-
tur. Nihilominus erūt ſemper
aliqui boni predicatores / ⁊ ali
qui deuoti oratores. Ideo ſub
dit: Tu vero vigila / in om̄ibus
labora / opus fac euāgeliſte / mi
niſterium tuum imple.

¶ Moraliter et. ij. Moyſes q̇
aſcendit ad dn̄m in montem / ⁊
ex conſortio ſermonis dn̄i ha-
buit faciem cornutā: id eſt / ita
viſus eſt a populo quādo inde
deſcendit: recte deſignat illos
qui interdum habent aliquas
paruas gratias: ſed in hoc effi-
ciuntur cornuti per ſuperbiam
⁊ arrogantiā: quia credunt ma
gnas ſe habere / vel magnā ſciē
tiam: quia vt habet̄ Roma. viij.
Scientia inflat / ſi ſupple eſt ſo
la: vt dicit gloſ. interli. Sed in
hoc prohdolor conſiſtit predi-
catorū abuſus / et fatuitas: quia
non recognoſcunt bene imper
fectum ſuū. Et hoc inſinuatur
in Moyſe / q̇ ignorabat faciem
ſuam eſſe cornutā. Hoc enī ma
lum habet ſuperbia / ꝙ claudit
oculos interiores hoīs ſupbi /
vt non poſſit recognoſcere im-
perfectiones ſuas / ⁊ aliorꝝ vir-
tutes / grās et merita appciari
prout dignū eſt. Unde Gregor.
lib. xxiiij. moral. cap. xxviij. Ha
bent (inquit) hoc propriū oēs
arrogantes / vt cū fortaſſe acu-
tum aliquid ſenſerīt / inde mox
ad vitium elationis erumpūt /
ſenſuſq̄ omnium in ſui cōpara
tione deſpiciunt / ſeq̄ in ſuo iu-
dicio aliorum meritis antepo-
nunt. Econtra aūt eſt de bonis
viris. Hinc idem Gregor. libro
xxvj. moral. ca. xxxiij. dicit ſic:
Sancti viri aliena opera (etiā
parua) mirant̄: ſua vero / etiā ma-
gna / deſpiciūt. Deinde ſubdit /
dicens: At contra / arrogantes
aliena etiā magna deſpiciunt /
ſua etiā que parua ſunt / admi-
rantur: ⁊ plerunq̄ de ſuis ma-
lis bona exiſtimant / de alienis
autem bonis / mala ſentire non
ceſſant. Nam dum propriā glo
riam querīt / pernicioſe ſtudēt
vt quicquid virtutis ab alijs
agitur / iniquitatis nota lacere
tur / ⁊ pōdus bone actionis ver
tunt in maculā criminis. Hec
Gregor. Patet ergo quid ſigni
ficatur per Moyſen cornutum.

¶ Moraliter ⁊. iij. Si ex cōſor
tio ſermonis dn̄i apparuit cor-
nuta facies Moyſi / non mirum
ſi ex conſortio malorꝝ hominū:
⁊ ſignanter hereticorꝝ / ⁊ ſchiſ-
maticorū / facies interiores ef-
ficiuntur cornute / ⁊ immutate
in aliam formā ꝙ̄ decērem: q̇
ſcriptum eſt in Pſal. Cum ſan-
cto / ſanctus eris: ⁊ cum peruer
ſo / peruerteris. Nota de hodier-
nis Lutheranis.

¶ Moraliter ⁊ quarto: p Moy
ſen qui aſcendit ad dominum
vſq̄ ad ſummitatē montis Si-
nay / ⁊ tandem apparuit facies
eius cornuta ex conſortio ſer-
monis dn̄i / deſignātur illi qui
curioſe volunt alta ⁊ ſubtilia
plura

plus debito perſcrutari. Propter quod in penam ſue temeritatis ⁊ arrogātie / facies eorū quādoqꝫ apparent cornute: id eſt / manifeſti efficiūtur eorū errores. Propter quod Sapiens Eccli. iij. ait: Altiora te ne q̄ſieris / ⁊ fortiora te ne ſcrutatꝰ fueris: ſed que ꝑcepit tibi deꝰ / illa cogita ſemper: ⁊ in pluribꝰ operibus eius nō fueris curioſus. Non eſt enim tibi neceſſarium / ea que abſcōdita ſunt videre oculis tuis. In ſupuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter / ⁊ in pluribus operibꝰ eius nō eris curioſus. Hec ille. Malum ergo eſt ex curioſitate surſum velle aſcendere / ſcꝫ ad inueſtigandum ſubtilia / vana / et inutilia. Propterea etiā Apo. Roma. xij. ait: Non plus ſapere q̄ oportet ſapere / ſed ſapere ad ſobrietatem. Et Prouerbi. xxiij. Ne erigas oclos tuos ad opes quas habere non potes. Et eiuſdem. xxv. Perſcrutator maieſtatis / opprimet̃ a gloria. Unde magnus ille predicator eccleſie Paulus / de ſeipſo loquens. j. Cori. ij. ait: Et ego cū veniſſē ad vos fratres / veni nō in ſublimitate ſermonis / aut ſapientie / annuncians vobis teſtimonium Chriſti.

¶ Moralr̃ ⁊. v. Per hoc ꝙ Moyſes ignorabat ꝙ cornuta eſſet facies ſua / quā tamen talem eſſe videbāt (ſaltim apparent̃) Aarō ⁊ filij Iſrael: deſignatur ꝙ frequēter hoīes potiꝰ vidēt defectꝰ alienos q̄ ꝓprios. Unde ꝯmuniter dr̄ / ꝙ vnuſquiſqꝫ eſt cecus in propria cauſa. Unde Seneca: Aliena vitia habemus ante oculos / a tergo autē noſtra. Sumus ergo in hac re ſimiles oculo corporali / q̄ bene videt maculā in oculo alieno / ſed nō in ſeipo. Sumus etiā ſimiles medicis: de quibus fertur ꝙ illis interdicit̃ videre ꝓpriam vrinā / vbi ſcꝫ periculoſe egrotāt: ne deſperent: non aūt alienā. Applicatio eſt facilis. Unde Saluator Ioā. viij. inuehit de hoc ꝯtra ſcribas ⁊ phariſeos / q̄ adduxerāt ad eū mulierē deprehēſam in adulterio / allegantes ꝯ eam legē: dicentes ꝙ Moyſes iuſſerat hmōi lapidare. Sup quo dicit Chryſoſt. Ad aliena peccata punienda ibant / ⁊ ſua poſt ſe reliquerāt. Reuertātur igitur intus ad cōſcientiā / ⁊ ſua prius corrigant: deide aliena emēdare ſtudeāt. Hec ille: Uade / ⁊ tu fac ſimilr. Nō enim eſt homo ſuper terrā / qui non habeat aliq̄d in ſeipſo quod corrigat / ſi bene ⁊ diligēter conſiderat ſeipm̄. In cuius figurā legitur Exod. xj. ꝙ quādo dominꝰ percuſſit primogenita Egypti / nō erat domus in qua nō eſſet aliquod mortuū. Applicatio ſimilit̃ eſt facilis.

¶ Moraliter ⁊. vj. Per cornua Moyſi / poſſunt recte intelligi cornua iuſti: q̄ ſunt / virtutes / ⁊ gratie anime: de q̄bꝰ Pſ. Exaltabūtur cornua iuſti. Cornua ergo q̄ data ſunt aliq̄bꝰ animalibꝰ / vtpote bobꝰ / ceruis ⁊ arietibus ad capitis ornamentū / et totius aīalis tutamentū: ſignificāt fortitudinē / audaciā / ⁊ alias anime ꝟtutes ⁊ gratias / q̄ capitis interioris. i. mētis / ſunt ornatus ⁊ tutela. Ceruus enim quot habet annos / tot recipit ī cornu pͥcipali parua cornua / quouſqꝫ

quouſqꝫ ſeptē annos etatis habeat. Sic vere anima deuota / quāto plus in p̄ſenti ſolet manere / tāto plꝰ ſolet cornua virtutum multiplicare / ⁊ cumulare: ⁊ hoc quouſqꝫ poſſit ad ſeptennium ꝑfectionis attingere ⁊ peruenire. Hic in Pſ. dicit̃: Placebit deo ſup vitulū nouellū / cornua ꝓducētē ⁊ vngulas. Abſit tamē a nobis error fraticellorū / dicentiū aliquē viatorem purū hominē ad tantam vite ꝑfectionē poſſe ꝯuenire / vt vltra non poſſit peccare: qui etiā nec per vite meritū poſſit proficere. Quilibet ergo quantumcūqꝫ ꝑfectus / etiam ſi ꝑ infinitū tempus viueret in preſenti / ſemper mereri poſſet: q2 gratia nunq̄ poteſt eſſe ſumma.

¶ Moraliter ⁊. vij. per hoc ꝙ Moyſes / qui tā ſincerus dei amicus erat: vt interdum loqueretur cū eo facie ad faciem / ſicut ſolet loqui homo cū amico ſuo / ⁊ tamen habebat faciē cornutā (ſaltim vt ſibi videbatur) propter quod non loquebatur ad populū / niſi prius velata facie: deſignat ꝙ ſepe euenit / vt qui ſunt magni dei amici ꝑ vite meritum / ⁊ pulchri atqꝫ decori plurimum in interiori homine / habeant aliquē defectū / aut deformitatē in exteriori: ſicut videre eſt de Iob ſanctiſſimo / qui tamē fuit vlceribꝰ plenus. Eiuſdē. ij. Itē Dauid / q̄uis rex potētiſſimus ⁊ ſanctiſſimus fuerit / erat tamen breuis ſtature. Unde de eo dr̄. j. Regū xvi. ꝙ quādo Samuel fecit eū vocari / vt vngeret eum in regē ſup Iſrael / loco Saul: erat tūc paruulꝰ / ⁊ paſcebat oues. Sed poſſet dici / ꝙ erat paruulꝰ etate. Tenetur tm̄ cōiter ꝙ ipē Dauid breuis ſtature fuerit. Taceo de Zacheo principe phariſeo / q̄ tanti meriti fuit vt q̄ſierit Chriſtus in eius domo manere. Hic tamen puſillus erat: ita vt aſcenderet in arborē ſycomorū / vt videret Ieſum / qui erat illac tranſiturus. Lu. xix. Legitur etiā in vitis patrū de quodā ſancto patre / q̄ dicebat̃ frater Io. breuis ſtature: eo ꝙ realiter eſſet talis / q̄ tamen de ſanctitate vite multū laudabatur. Taceo etiā de rege Pipino / q̄ glorioſe regnauit in Gallia / q̄ etiā erat breuis ſtature: vt teſtant̃ eiꝰ oſſa / q̄ requieſcunt prope Morinū / i. oppido dicto Gall. Ere / i. eccleſia beati Bartholomei. Fertur eī ꝙ erat tm̄ triū cubitorū. Nec obſtat ꝙ genuerit Carolū magnū: tū quia habuit vxorē magnā q̄ dicebat̃ Bertha ad magnū pedē: tū q2 forte dictus Carolus / dictꝰ eſt magnus / non magnitudine molis / ſed animi ⁊ virtutis: ita vt ꝯuenerit ad impiū. Ecce q̄uo q̄d deficit in vno / recuperat̃ in alio: vt vulgo dici ſolet. Patet ēt q̄d ſignificat ꝙ facies Moyſi fuerit cornuta ⁊ deformis.

¶ Moralr̃ ⁊. viij. Moyſes dux populi Iſraelitici / ducēs eum verſus terrā ꝓmiſſionis / eſt p̄latus eccleſie / ſiue religionis: qui debet verbo ſancte doctrine / ⁊ exēplo bone vite / ducere populū ſuum in terrā ſanctam: id eſt in celū. Hic aūt Moyſes debet eſſe ſine cornibus / quo ad bonos. Quo autem ad malos ⁊ rebelles / debet vti cornibus. In cuius figurā / Moyſes alie

aliquādo ⁊ quaſi ordinarie ap
paruit ſine cornibus/ſed totus
māſuetus. Unde de eo dicitur
Num.xij. Erat Moyſes vir mi
tiſſimus ſuper omnes homines
qui morabantur ſuper terram.
Aliquando etiā apparuit cor=
nutus: vt hic. Nonne etiam be=
ne cornutus apparuit ꝯtra ma
los/quando eo deſcendēte pri
mum de monte Sinay/⁊ vidē=
te vitulum aureū ⁊ choros po=
puli/iratus eſt valde: ita vt ꝓie
cerit tabulas lapideas de ma=
nu ſua/⁊ confregerit eas ad ra
dicem mōtis/ atq; poſtmodum
vitulum in puluerē redegerit:
⁊ de idololatrante populo mi=
rabilem ſtragē fecerit. Quo ad
bonos ergo debet apparere ꝑ=
latus/pater ⁊ benign⁹: quo au
tē ad indiſciplinatos/ iudex et
ſeuerus. Hec enim duo ſunt in
eo neceſſaria: vꝫ māſuetudo/
⁊ iuſtitia: pro loco tamen ⁊ tē=
pore. In cuius figurā intra ar=
cam eiuſdem Moyſi erat man
na ⁊ virga. Heb.ix. Manna e=
rat dulciſſimus cibus ad man
ducādū: ⁊ ideo recte deſignat
manſuetudinē ⁊ benignitatem
in prelato. Uirga vero/ corre=
ctionē/et ſeueritatem. Primū/
propter bonos: ſecundum/pro
pter malos. Notandum tamen
ꝙ prelatus nō debet totaliter
ſuis cornibus exterminare ma
los/ſed miſcere miſericordiam
cum iuſtitia. Quia vt dicit Gre
gor. in ſuo paſtor. c. xvij. Diſci=
plina vel miſericordia multum
deſtituit/ſi vna ſine alia teneā
tur. Et ideo cauere debet ꝑla=
tus/ ne diſtrictio ſit rigida ni=
mium/aut pietas remiſſa pluri
mū. In cuius rei ſignū legitur
Luc.x. ꝙ Samaritanus vulne
ratum in ſtabulum duxit/⁊ vi=
num atq; oleū eius vulneribus
adhibuit: vt per vinū mordeāt
vulnera/⁊ per oleum foueant.
Hec ille. Hinc Pſ. ait: Uirga
tua/⁊ baculus tuus/ipſa me cō
ſolata ſunt. Uirga enim percu
timur/ſed baculo ſuſtētamur.
¶ Moraliter ⁊ nono: Per Mo
yſen ducē populi/ cuius facies
apparuit cornuta potius q̄ fra
tris ſui Aaron/aut cuiuſcunq;
alterius de poplo: deſignatur
ꝙ plerūq; illi qui aſſumuntur
in duces popli Chriſtiani ⁊ pa
ſtores/ſunt cornuti: non tm̄ ap
parenter/ſed ⁊ realiter: et hoc
per ignorantiam legis diuine/
quā tamen pre ceteris ſcire te
nentur. Unde fertur ꝙ cum qs
in epiſcopū conſecratur/inter=
rogatur ab eo q̄ inter tres epi
ſcopos conſecrantes eū/eſt ma
ior. Scis vtrunq; teſtamentū?
Cui reſpondet: Scio. Sed ca=
ueant multi tales ne incurrāt
mendaciū. Quia eſt queſtio de
eminenti ſcientia. Cū iuxta do
ctrinam Apoſt. j. Timoth. iij.
oporteat epiſcopū eſſe docto=
rem: ſupple/ a docēdo. Et hinc
eſt ꝙ nullus epiſcopus poteſt
poſtea acquirere gradum ma=
giſterij/ſiue doctorat⁹ in theo
logia: quia iam preſumitur do
ctor ⁊ magiſter. Caueāt etiam
ne duo predicta cornua Moy
ſi/⁊ que repreſentātur per duo
cornua mitre paſtoralis: ꝯcon
trarium ſenſum ſignificent ig=
norantiam vtriuſq; teſtamēti.
Sed de hoc ſufficit ad ꝑſens/
ne ponere videar in celum os
meum.
¶ Moraliter et.x. iuxta illud
verbum:

verbum: Poſuit velamen ſuꝑ
faciem ſuam: ſcilicet Moyſes.
Notandum/ꝙ iſtud verbū po=
teſt veraciter dici de ficte ⁊ fal
ſe confitentibus. Tales enī po
nunt velamen malitie ⁊ nequi
tie. i. hypocriſis ⁊ fictionis ſu=
per faciem ſuam. i. ſuper con=
ſcientiam ſuam: que eſt facies
interior hominis: ⁊ in qua de=
bet reſplendere omnimoda ve
ritas. Sed cuilibet tali poteſt
dici cum opprobrio illud Job
xiij. Quare faciem tuam auer=
tis. i. conſcientiam tuam in cō
feſſione abſcondere niteris?
Neſcis quia alterum neceſſa=
rium eſt: aut q̄ bono corde cō=
fitearis/ ⁊ ſic ignoſcat deus:
aut non plene cōfitearis/ ⁊ ſic
non ignoſcat deus: ſed pro de=
lictis tuis dāneris perpetuo?
Quare ergo faciem tuā auer=
tis? Caue ergo o peccator ne
ponas velamen fictionis ſuper
faciem tuam.
¶ Allegorice et primo: Moy=
ſes Chriſtū prefigurauit mul=
tipliciter. Tum primo/ qꝛ de
aq̄s ſumptus fuit: et Chriſtus
de aquis Jordanicis/ in quib⁹
baptizatus a Joāne/ ſumptus
eſt. Tum ſecundo/ qꝛ Moyſes
electus eſt a domino/ vt libe=
raret populum Iſraeliticū/ cū
ſignis mirabilib⁹ ⁊ inauditis
de poteſtate Pharaonis. Et
Chriſtus venit in hunc mun=
dum/vt liberaret populum cre
dētem de poteſtate demonis.
Tum tertio/qꝛ Moyſes ſtetit
cū dn̄o in mōte Sinay. xl. die=
bus/⁊ totidē noctibus: panem
nō comedens/⁊ aquā non bi=
bēs. Sic ⁊ Chriſt⁹ tāto tꝑe/et
eodē modo ieiunauit in deſer
to: vitās ꝯuerſationē hominū:
ſemꝑ tamen manēs cū deo pa
tre/ ꝑ vnitatē eſſentie. Unde ⁊
dicebat Jo. xvj. Non ſum ego
ſolus: ſed pater meus mecū ē.
Tū quarto/qꝛ Moyſes deſcen
dēs de monte/ attulit duas ta
bulas lapideas. Et Chriſt⁹ ve
niens in hunc mundum emen=
dauit in melius legem veterē/
dicens Mat. v. Audiſtis qꝛ di
ctum eſt antiquis: Diliges ami
cū tuū/ ⁊ odio habebis inimi=
cum tuū. Ego autem dico vo=
bis: Diligite inimicos veſtros
⁊c̄. Quinto/ quia Moyſes fuit
valde mitis ſuper omnes homi=
nes qui fuerant in terra: vt dꝛ
Nume. xij. Et Chriſtus de ſe=
ipſo ait Mat. xj. Diſcite a me:
quia mitis ſum ⁊ humilis cor=
de. Sexto/ Moyſes multa per=
peſſus eſt. Et de Chriſto dicit̄
Eſa. liij. ꝙ vulnerat⁹ eſt ꝓpter
iniquitates noſtras/⁊ multa ſi
milia. Ecce ḡ quomodo Chri=
ſtus fuit alter Moyſes: qꝛ in
eo multipliciter prefiguratus:
qui etiā deſcendens de ſummi=
tate montis paradiſi in vterū
virginis/ ⁊ in valle ꝑſentis ſe=
culi/ viſus eſt habere faciē cor=
nutā/⁊ maxime in reprehēſio=
ne vitiorū/ſimiliter ⁊ ī eiectio
ne vendentium ⁊ ementium de
templo: vt legitur Joan. ij. Qḋ
autem dicitur de Moyſe/ ꝙ ve
nerunt ad eū filij Iſrael/ poſt=
q̄ eos vocauit: prefigurauit
ꝙ apoſtoli erant venturi ad
Chriſtū per apoſtolatū/ cū eos
nominatim vocauit. De quoꝝ
vocatione loquuntur euange=
liſte in diuerſis paſſibus. Qui=
bus vocatis et congregatis
Chriſtus manifeſtauit ea que

audierat a patre ĩ celo / quantum licuit: ſicut Moyſes nunciauit filijs Iſrael ea que audierat a domino in monte Sinay. Unde ⁊ Ioan. viij. dicebat: Ego que audiui a patre / hec loquor ĩ mũdo. Ceterum quod ſequitur / ꝙ Moyſes poſuit velamen ſuper faciem ſuã: aperte inſinuauit ꝙ diuinitas in Chriſto fuit per eius humanitatem velata. Alias enim ab oculis corporeis videri nõ poterat. Fuit ergo diuinitas occultata in Chriſto ſub eiꝰ hũanitate / ſicut lumen in lucerna. Quod autem Moyſes / aſcendens ad dñm / auferebat dictũ velamen a facie ſua: prefigurabat ꝙ ipſe Chriſtus / aſcenſurꝰ ad patrẽ / debebat clare et nude videri a ſanctis angelis / et cunctis beatis: etiam ſecundũ vtrãq; naturam: diuinã. ſ. ⁊ humanam.

¶ Allegorice et ſecundo / ⁊ cõformiter ad glo. ordi. ⁊ interli. facies Moyſi clara adeo ꝙ opus fuit vt eam velaret / quãdo ad populũ loqui voluit: ſignificat legem diuinis myſterijs illuſtratam: ſiue quibuſdã radijs ſplendoris refertam: quos humanus viſus ferre nõ poterat / niſi dicta facies velaretur per fidem: vt ꝙ virgo cõcepit / et peperit manẽs virgo. Item ꝙ deus ſit homo factus. Item ꝙ panis conuertatur in Chriſti verum corpus / in ſacramento altaris: ⁊ vinum in ſanguinem: ⁊ ſic de alijs.

¶ Allegorice et tertio / ꝙ facies Moyſi fuerit velata / quãdo oportuit eum loqui ad populum: vbi tamẽ velamen deponebat quando ad dominum in montem aſcendebat: deſignat ſacramentum altaris / qḋ non niſi velatum ſpeciebus poteſt videri ab hominibus adhuc degentibus in terris. Propter quod dicitur Eſaie. xlv. Vere tu es deus abſconditus. Secus autem in patria: ibi enĩ clare et nude videt̃ ipſe Chriſtus ab ipſis beatis: dicente eodem Chriſto. Ioã. xvj. Hec eſt vita eterna / vt cognoſcant te verum deum / ⁊ quem miſiſti Ieſum Chriſtum: Ibi enim videtur ipſe benedictus Chriſtus ſicuti eſt: vt dr̃. j. Ioã. iij.

¶ Allegorice ⁊ quarto / Moyſes (vt ſepe dictũ ẽ) Chriſtũ ſignificat: cuius facies cornuta apparebit in die iudicij cõtra malos. Fuit enim ipſe Chriſtꝰ in primo ſuo aduentu / tanquã agnus per mãſuetudinem: iuxta illud qḋ Ioãnes Baptiſta dicit de eo Ioan. j. Ecce agnꝰ dei. Item Hiere. xj. Ego quaſi agnus manſuetus / qui portat̃ ad victimã. Sed in ſecũdo ſuo aduẽtu / qui erit ad iudicium / erit tanq; aries. Aries enĩ cõmuniter eſt cornutus. Unde cũ cornibus alterũ arietem percutit. Sic ⁊ Chriſtus in dicto iudicio percutiet valde atrociter miſeros peccatores / dicens eis illud Mat. xxv. Ite maledicti in ignem eternum. Pſal. Tũc loquetur ad eos in ira ſua / ⁊ in furore ſuo conturbabit eos.

¶ Allegorice ⁊ quinto / Moyſes velans faciem ſuã / cũ deſcẽdit de monte vt loquat̃ ad populum Hebraicũ: ſignificat vetus teſtamentũ / qḋ fuit datum

cum deſcenſu: q2 tẽporalia et non eterna / nec celeſtia ꝓmittebat: dicẽte dño Eſa. j. Si me audieritis / bona terre comedetis. Ideo aũt ꝓmittit dñs Iudeis bona terre: vt ſic eos alliceret ad obſeruantiã mandatorum ſuorũ: quia nouerat eorum animos auaros. Ipſe aũt idem Moyſes deponens velamen cum aſcendit ad dñm: ſignificat nouũ teſtamẽtum / qḋ fuit datũ cum aſcenſu: quia celeſtia ⁊ eterna ꝓmittebat ſuis obſeruatoribus / dicente dño Mat. xix. cuidam adoleſcentulo: Si vis ad vitã ingredi / ſerua mandata. Dicitur etiam in figuram huius Mat. v. ꝙ cum ipſe dominꝰ voluit dare ipſum nouum teſtamentũ / aſcẽdit in montem. Et tunc dixit: beati pauperes ⁊c̃. Bene etiã Moyſes deſcendens de monte Sinay ad populũ / abſcondit velamine faciem ſuã: quia vetus teſtamentum fuit velatũ multitudine figurarum: quia teſte Apoſt. j. Corin. x. omnia in figuris cõtingebant illis. Cum autem aſcendit ad dominum in mõtem / predictum velamen abſtulit: quia adueniẽte nouo teſtamento / ceſſauerunt predicte figure / ⁊ apparuit lux ꝑfecte veritatis. Hinc Io. j. dicit̃: Lex per Moyſen data eſt / gratia ⁊ veritas ꝑ Ieſum Chriſtũ facta eſt. Et in Pſ. Tenebroſa aqua / ſupple doctrine ⁊ myſteriorum noui teſtamẽti / fuit ſupple in nubibꝰ aeris. i. ſub figuris veteris teſtamenti. Pre fulgore aũt in conſpectu eius. i. ꝑ aduentũ Chriſti / nubes trãſierunt. i. figure ceſſauerunt.

¶ Allegorice ⁊ ſexto: Moyſes deſcendẽs ad filios Iſrael / habens faciẽ velatã / ⁊ apparẽter cornutam: deſignat cecitatem adhuc regnantẽ in cordibꝰ Iudeorum. Non enim poſſunt videre clare ⁊ nude faciẽ Moyſi: id eſt / non poſſunt credere voces prophetarũ / loquẽtium de Chriſti incarnatione / natiuitate / vita / morte / reſurrectione / ⁊ in celum aſcenſione. Propter quod Eſaias in ꝑſona omnium antiquorũ ꝓphetarũ. c. liij. loquitur / dicẽs: Dñe quis credidit auditui noſtro? Sic aũt loquit̃ cũ admiratione: q2 reuera pauci de populo Iudeorũ crediderunt ꝓdicta de Chriſto. Unde ſequitur / ⁊ brachiũ dñi cui reuelatũ eſt? Ubi notandum / ꝙ brachium dñi (ſupple dei patris) eſt Chriſtus. Quia ſicut ꝑ brachiũ operat̃ homo: ita et deus pater oĩa ꝑ filiũ ſuũ Chriſtũ fecit in terris. Io. j. oĩa ꝑ ipm̃ facta ſunt. Hoc igit̃ brachiũ paucis de Iudeis efficaciter reuelatũ eſt. Unde vbi ſupra dr̃: In ꝓpria venit / ⁊ ſui eũ nõ receperunt. Et Eſa. j. Cognouit bos poſſeſſorẽ ſuũ / ⁊ aſinus preſepe domini ſui / Iſrael autẽ me nõ cognouit: et populus meus nõ intellexit. Ecce quomodo conqueritur dominus de predicta cecitate ⁊ velatione mẽtis Iudeoꝝ: ⁊ ſignãter quo ad Chriſti incarnationẽ / ⁊ cetera ipſiꝰ ſequentia myſteria. Qꝫ autem facies Moyſi apparebat Iudeis cornuta / deſignat ꝙ eiſdem Iudeis apparet hodie / et videtur / vtrunq; teſtamentum cornutum. Antiquũ quidem / q2 ipſum male interpretantur.

Nouum autem/ quia ipſum omnino reſpuunt. Propter quod apoſt. ſecunde Corinthiorum tertio dicit/ ꝙ vſqꝫ in hodiernum diem cum loquitur Moyſes/ velamen poſitum eſt ſuper cor Iudeorum. Nec auferetur vſqꝫ in finem ſeculi: quando ſcilicet reliquie Iſrael ſalue fiēt: vt dicitur Eſaie decimo. Tūc enim fiet vnum ouile: ſcilicet/ ex gētilibus/ ſiue Chriſtianis ⁊ Iudeis: ⁊ vnus paſtor Ioan. decimo.

¶ Anagogice/ Moyſes q̄ deſcendendo videbatur habere faciem cornutam/ propter q̄d velabat eam: quo aſcendente in montem ad dominum/ non amplius talis videbatur: propter quod deponebat velamen: deſignat malos angelos/ ⁊ ceteros reprobos/ qui cadentes in infernum: illuc deferunt omnes defectus ſuos ⁊ imperfectiones/ ſi quas in preſenti habuerunt. Habent etiam velamen ſuper faciem ſuam: id eſt/ carentiam diuine viſionis. Unde Eſa. viceſimoſexto: Tollatur impius/ vt habēt aliqui libri. Deinde ſequitur: In terra ſanctorum iniqua geſſit: ⁊ ideo non videbit gloriam domini. Per hoc autem ꝙ idē Moyſes ſurſum aſcendens/ nō amplius apparebat cornutus/ inſuper et velamē deponebat: deſignatur ꝙ tam boni āgeli/ ꝗ ceteri electi/ ſunt in celo adeo glorioſi/ ꝙ nulla deformitas apparet in eis: iuxta illud Apocalypſis decimoquarto: Sine macula ſunt ante thronum dei.

¶ Exodi triceſimoquinto.

¶ Prima clauſula.

Igitur congregata omni turba filiorum Iſrael/ dixit ad eos: Hec ſunt q̄ iuſſit dominus fieri. Sex dieb⁹ facietis opus. Septimus dies erit vobis ſanct⁹: ſabbatum et requies domini. Qui fecerit opus in eo/ occidetur. Non ſuccenderis ignem in omnibus habitaculis veſtris per diem ſabbati.

¶ Hiſtorialiter/ poſtꝗ in precedentibus ſanctus legiſfer Moyſes multa inſeruit ſuo principali propoſito: et hoc ratione adorationis vituli conflatilis: hic conſequenter redit ad ipſum principale intentū/ quod eſt de opere ſanctuarij conſtruendo. Primo igitur repetit quod ſupra dixerat de preparatione materie eiuſdem tabernaculi: videlicet. xxv. ca. Sed ante hec om̄ia adhuc primo repetit preceptum de obſeruatione ſabbati/ de quo primo dictum fuit ſupra. xvj. cap. Sed circa preſentem breuem clauſulam mouentur aliqua dubia.

¶ Primū igitur dubium mouetur propter illud verbū: Cōgregata omni turba filiorū Iſrael. Queritur ergo/ quare dicitur citius congregata omni turba: ꝗ cōgregata omni multitudine filiorum Iſrael? Reſponſio/ quia illa duo differūt. Nam

Nam turba/ ſecundū de Pal. proprie eſt communis ⁊ vulgaris populus/ ⁊ qui vacat operi manuali. Multitudo autē populi/ ſiue gētis/ importat indifferenter nobiles ⁊ ignobiles/ diuites ⁊ pauperes/ fortes et debiles. Et q2 dicta congregatio fiebat vt eligerentur viri qui edificarent tabernaculum dn̄i: ideo Moyſes potius viſus eſt hoc nomine turba/ ꝗ alio. Maiores enī ⁊ principes/ qui cōprehendūtur ſub multitudine/ nō ſolent manualiter operari.

¶ Secundū dubium mouetur propter illud verbū: Hec ſunt que iuſſit dn̄s fieri. Videtur ꝙ Moyſes debuerit addere/ et nō fieri: ⁊ hoc propter requiē ſabbati. Qui enim requieſcit ab opere: non dicitur aliquid facere. Dicitur/ ꝙ hic capitur fieri large/ prout ſe extēdit ad fieri/ et non fieri.

¶ Tertium dubium mouetur propter illud ſequēs verbum: Sex dieb⁹ facietis opus. Queritur ergo vtrum operari die non feſto/ cadat ſub precepto: ſicut non operari die feſto cadit ſub precepto: vt hic dicit? Videtur ꝙ ſic: Qui enim nihil operatur/ neceſſe eſt vt ſit ocioſus. Ocioſitas autem reprehenditur in ſacra ſcriptura tanꝗ vitioſa/ tāꝗ mater ⁊ nutrix vitiorum. Igitur. Dicendum/ ꝙ cū in preſenti ſit q̄ſtio de opere ſeruili: ⁊ q̄d ꝓprie faciūt ſerui/ ſicut arare/ metere/ edificare/ ⁊ hmōi: taliter opari nō cadit ſub precepto diuino. Alias diuites ⁊ nobiles/ clerici ⁊ ſimiles/ q̄ nō ſolent facere opera ſeruilia: eſſent peioris cōditiōis/ ꝗ pauperes ⁊ agricole. Vult tamen dn̄s vt homo poſt lapſum tempore ⁊ loco operetur/ hoc vel illo modo. Tū primo/ vt occupetur in aliquo licito exercitio/ ne diabolus eū occupet in aliquo illicito: q2 non poteſt humana mēs diu eſſe ocioſa. Propter quod Hiero. ad Ruſticum monachū ſcribens/ ⁊ ponitur de cōſecr. diſtin. v. Nunꝗ. Facito (inq̄t) aliq̄d operis/ vt ſemper diabolus inueniat te occupatū. Nā quandiu Dauid fuit occupat⁹ in arte militari/ caſte vixit. At vero adulterium commiſit cū ocioſe vacauit ī ſolario dom⁹ ſue. ij. Regū. xj. Tum ſecundo vt vitet vitium: Unde de ocioſis loquitur Pſalm. dicens: In labore hoīm non ſunt: ⁊ cū hominibus nō flagellabunt. Sequitur: Ideo tenuit eos ſupbia: operti ſunt iniquitate et impietate ſua. Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorū: tranſierunt in affectum cordis. Tū tertio/ vt habeat vnde manducet: ⁊ hoc in caſu neceſſitatis/ vbi ſcilicet nullus alius operaretur terram. Nam in illo caſu teneretur homo manib⁹ laborare/ cum teneat̄ ex debito nature vitā ſuam ſuſtētare. Propter quod dicebat apoſtolus ij. Theſſ. iij. Qui non vult operari/ nec manducet. Unde immediate poſtea reprehēdit homines ocioſos/ dicens: Audiuimus enim inter vos quoſdā ambulātes ī quiete/ nihil operantes/ ſed curioſe agentes. His autem qui eiuſmodi ſunt denunciamus et obſecramus

in domino Jeſu Chriſto/ vt cū ſilentio operantes ſuū panem manducent. Hec ille. Unde et paterfamilias reprehendit illos homines/ qui ocioſi ſtabāt in foro/ dicēs: Quid hic ſtatis tota die ocioſi? Ite in vineam meam. Matt. xx. Ecce quomodo dominus precipit opus manuale/ tempore ⁊ loco. De hoc etiam perpulchre loquitur idē apoſt. j. Corin. ix. Poteſt etiam dici/ ꝙ ſenſus illiꝰ propoſitionis: Sex diebꝰ facietis opus/ eſt talis. i. vobis licitum erit operari ſex diebus. Non ſic autem de die ſeptimo/ quia in illo operari prohibet dominus: ideo de hoc mouetur ſequens dubium.

¶ Quartū dubiū: Utrū liceret Judeis aliq̄n opari ſeruiliter in die ſabbati? Uideť ꝙ nō/ qꝛ hoc prohibebat dn̄s ſub pena mortis: vt pꝫ in textu: Dicēdū/ ꝙ ordinarie nō licebat eis/ ꝓpter illius ſanctitatē/ ⁊ dn̄i ꝓhibitionē. Licebat tamen propter imminentē neceſſitatē/ dilationē non patientē. Hoc aūt cōfirmat dn̄s nr̄ Jeſus Chriſtus Mat. xij. vbi legiť/ ꝙ cum in die ſabbati diſcipuli vellerēt ſpicas vt mādugarēt: eo ꝙ valde eſurirent/ ⁊ de hoc Phariſei ſcādalizati ipſum Chriſtum increparent: reſpondit ꝙ hoc licebat eis/ ꝓpter imminētē neceſſitatē. Hoc aūt probauit exēplo Dauid/ q̄ ꝓpter ſimilem neceſſitatē/ ipſe ⁊ q̄ cū eo erant intrauit in domū dn̄i/ et panes ꝓpoſitiōis comedit: q̄s ei nō licebat alias comedere. Siľr hoc idē ꝓbauit Luc. xiij. exēplo brutoꝝ/ q̄ ducūtur adaquādū in die ſabbati. Itē ca. ſequēti/ qđ eſt. xiiij. hoc idē ꝓbat exemplo aſini/ dicēs: Cuius veſtrū aſinꝰ/ aut bos in puteū cadet/ ⁊ nō cōtinuo extrahet illū die ſabbati? Itē in die ſabbati licebat ipſis Judeis adimplere opa pietatis/ ⁊ miſericordie. Hoc aūt ꝓbauit idē Chriſtꝰ eis ꝑ hoc ꝙ ipſe multos egrotos ⁊ male habentes curauit eodē die: ſicut patet Mat. xij. de habēte manū aridā/ quē curauit eodē die. Itē de paralytico Joan. v. Et breuiter frequētius curabat infirmos tali die/ q̄ʒ alijs: vt inſinuaret ꝙ opa pietatis tūc ſūt maxime implenda/ ſicut ſupra diximus. Judei ergo qui de hoc ſcandalizabantur/ grauiter errabant: quoꝝ ſcandalum erat acceptū/ ⁊ non datū. Similes ergo Judeis ſunt aliqui Chriſtiani/ q̄ faciūt conſcientiā de eo qđ nullo modo eſt malū/ vt de operando aliquid ī die ſabbati poſtq̄ʒ nona pulſata eſt: ⁊ tandē procurante diabolo veniēt ad feſtiuandū mane ī ꝑdicta die: ⁊ ſic ad feſtiuandū totū ſabbatū/ more Judeoꝝ/ ⁊ iudaizare. Pro quo facit cap. peruenit. de cōſecr. di. iij. Non aūt faciūt cōſcientiā de eo/ de quo merito facere debēt: vt de operādo ſeruiliter in die feſto. Dicētes forſan/ ꝙ eſt baſſū feſtū/ ⁊ nō multū celebre: ⁊ ꝑ cōſequēs nō eſſe periculū aliq̄d tūc operari. Talibꝰ itaq̄ʒ videtur loqui dn̄s Eſa. v. dicēs: Ue q̄ dicitis malū bonū/ ⁊ bonum malū: ponētes tenebras lucē/ ⁊ lucē tenebras: ponētes amarū in dulce/ ⁊ dulce ī amarum.

Quintum

¶ Quintum dubiū: quare dn̄s ita ſtricte precepit obſeruantiam ſabbati: vbi tamē de decem preceptis non loquiť niſi in generali: dicens/ Hec ſunt q̄ iuſſit dn̄s fieri? Hoc dubium mouet Auguſt. in queſtionibꝰ ſuper Exodū. q. clxxij. ſub his verbis: Cum Moyſes decem verba legis acceperit in tabulis lapideis/ quas ipſe iterum excidit ⁊ conſcripſit/ quare de ſabbato ſolo (poſteaq̄ʒ deſcendit) populū admonuit? Si enī (inquit) propterea decem precepta legis ſuperfluum fuit vt populus iterum audiret: cur ⁊ hoc non fuit ſuperfluum/ vt de ſabbato audiret? Ad hoc igitur dubium reſpondet ipſe Auguſtinus vbi ſupra dicens/ ꝙ non eſt ſimile de hoc precepto/ et de alijs nouem. Hoc enim figurale erat/ ſignificans quietem Chriſti in ſepulchro: ⁊ per conſequens conuertendum erat in obſeruantiā diei dominice/ propter reuerentiā dominice reſurrectionis. Alia autem nouem precepta decalogi moralia erant: et ideo ſicut precepta ſunt/ etiam in nouo teſtamento obſeruanda minime dubitamus: illud autem vnum de ſabbato vſq̄ʒ adeo figurata diei ſeptimi obſeruatione apud Jſraelitas velatū fuit/ ⁊ in myſterio preceptum fuit: ⁊ quodam ſacramento figurabatur/ vt hodie a nobis non obſeruetur: ſed ſolū quod ſignificabat intueamur. Deinde deſcendit Auguſt. ad propoſitum queſtionis/ dicens/ ꝙ quia alia nouē precepta erāt de lege nature/ non erat ita facile Judeis cōtradicere illis/ ſicut huic de obſeruatiōe ſabbati/ qđ erat in parte cerimoniale. Propter qđ faciliꝰ erat iſtud trāſgredi/ niſi frequenti iuſſiōe firmareť. Uel forte iſtđ p̄ceptū de obſeruatiōe ſabbati ſpecialiť hic appoſitū eſt: ne forte ipſi Judei crederēt eis licere opari ī die ſabbati in ope tabernaculi qđ inſtabat faciēdū: ⁊ ſignāter opari cū precio. Quia ſicut hodie licet opari ī die feſto ad fabricam eccleſie: dūmodo hoc fiat ſine p̄cio: ita forte ⁊ tunc ꝓ fabrica ⁊ opere ipſius tabernaculi.

¶ Sextū dubiū moueť ꝓpter illud vltimū verbū: Nō ſuccendetis ignē in oībꝰ habitaculis veſtris ꝑ diē ſabbati. Queriť ergo an in caſu neceſſitatis liceret Judeis ignē ſuccēdere ī tabernaculis ſuis? Dicēdū/ ꝙ neceſſitas poterat eſſe tāta ꝙ non peccaſſent ipſum accēdēdo. Unde vulgo dici ſolet/ ꝙ neceſſitas non habet legem. Huiuſmodi ergo p̄ceptū obligabat extra neceſſitatem/ ⁊ nō alias. Fuit autem datum tale preceptū Judeis in onus. Propter ergo huiuſmodi precepta cerimonialia p̄dicta lex vetus dicebať lex oneris: ⁊ nō honoris. Hodie aūt p̄ceptū p̄dictū nullo modo obligat/ nec ī caſu neceſſitatꝭ/ nec extra: qꝛ oīa cerimonialia ceſſauerūt ī aduētu Chriſti/ dicētis ī cruce/ Cōſūmatū ē: ſupple vetꝰ teſtamētū/ q̄tū ad cerimonialia/ q̄ figuralia erant myſterioꝝ noui teſt.

¶ Moraliter ⁊ p̄mo/ ꝑ congregationē filioꝝ Jſrael/ q̄bꝰ loquiť Moyſes/ dicēs: Hec ſunt

que iuſſit dominus fieri. Sex
diebus ⁊c. intelligitur omnis
congregatio deuotorū catho-
licorum / ſiue religioſorū / ſiue
clericorū aut laicorū / quibus
preeſt Moyſes: id eſt / deuotus
prelatꝰ. Per hoc autem ꝙ di-
ctꝰ Moyſes dixit populo: Hec
ſunt ⁊c. denotatur / ꝙ qui pre-
eſt tali congregationi / debet
eam frequenter monere de ob-
ſeruantia ⁊ recordatione pre-
ceptorum dei / tam in genera-
li ꝗ̄ in particulari. In genera-
li quidem de duobus: que po-
nit Pſal. dicens: Declina a ma-
lo ⁊ fac bonum. Primum tan-
gitur cum precipitur ſabbatū
cuſtodiēdum. Sabbatū enim /
quod requies interpretaꝛ / de-
clinationem a malo deſignat.
Sex autem dies / in quibꝰ ope-
rari licet / idem important q̄d
facere bonum. O igitur deuo-
te popule catholice / ⁊ cui loq̄-
tur bonus prelatus: hoc fac / ⁊
viues. Et quia multa in prece-
dentibus dicta ſunt in hoc ſen-
ſu morali de operatiōe ſex die-
rum / et de ceſſatione ab omni
opere in die ſabbati: ideo di-
cta ſufficiant pro preſenti.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo: iuxta
illud verbum / in quo prohibeꝛ
ignis ſuccendi in die ſabbati.
Notandum / ꝙ in nobis poteſt
eſſe duplex ignis / quorū quili-
bet prohibetur ſuccendi a do-
mino. Unꝰ quidem interior in
anima / alius autem exterior in
carne. Primus vocatur ignis
ire / qui conſiſtit in corde. Se-
cundus autem vocatur ignis
concupiſcētie ⁊ libidinis inor-
dinate / ⁊ conſiſtit in carne. Et
de vtroq̄ loquiꝛ interl. in pre-
ſenti. Poteſt etiā primꝰ ignis /
quantū ad ſuum materiale / ad
carnē pertinere: q2 ira eſt ebul-
litio ſanguinis iuxta cor. Sed
ſuum formale pertinet ad ani-
mam. De primo igne ſuccenſi
fuerūt Iudei aduerſus Chri-
ſtū / quādo dixit eis ꝙ nō erāt
digni vt facerent ſigna apd̄ eos.
Unde Luc. iiij. ſic diciꝛ: Reple-
ti ſunt om̄es in ſynagoga ira /
hec audientes. Propter q̄d ſur-
rexerunt ⁊ eiecerūt eum extra
ciuitatem ⁊c. Unde in Pſalm̄.
Exarſit ignis in ſynagoga eo-
rum. Ignis / ſupple ire magne.
De ſecundo aūt igne loquitur
idē Pſal. dicēs: Iuuenes eorū
comedit ignis: ſcȝ cōcupiſcen-
tie. Potius aūt nominat iuue-
nes ꝗ̄ ſenes: q2 talis ignis libi-
dinis magis comedit ⁊ affligit
iuuenes / ꝗ̄ ſenes / in q̄bus inci-
pit frigeſcere huiuſmodi ignis /
qui ferueſcit in iuuenibꝰ. Quā-
uis ergo malū ſit ſuccēdere hu-
iuſmodi ignes in tabernacu-
lis .i. in cordibꝰ aut corporibꝰ
ſuis qualicūq̄ die: peius tamē
eſt hoc facere ī die ſabbati / ꝗ̄
alio die: ⁊ hoc ꝓpter ſanctita-
tē ⁊ reuerentiā diei. Cōtra q̄d
multi faciunt / qui potiꝰ ſuccen-
duntur ira / diſcordia / rixa / lu-
xuria / ⁊ huiuſmodi / die ſabbati
.i. die feſto / ꝗ̄ alijs diebus: q2
alijs diebus vacant operibus
ſuis manualibus ⁊ arti / vt poſ-
ſint inopem defendere vitam /
a quibus tunc quieſcunt / vt ꝑ-
amplius vacent diuinis.

¶ Moraliꝛ et tertio: iuxta idē
v̄bū / ſicut ſunt q̄dā ignes pec-
catorū / q̄ nō ſunt ſuccendendi
in die ſabbati .i. in die feſto: ita
⁊ ꝑ oppoſitū eſt q̄dā ignis qui
tunc

tūc maxime ē ſuccēdendꝰ / etiā
pluſquā alijs diebus: ⁊ iſte eſt
ignis diuinus / ſcȝ charitatis ⁊
amoris dei ſuꝑ omnia: quē ve-
nit accēdere ⁊ mittere ī cordi-
bus Chriſtifideliū Chriſtus in
ſuo primo aduētu: iuxta illud
Luc. xij. Ignē (inq̄t) veni mit-
tere in terram: ⁊ quid volo niſi
vt accendaꝛ? Sed ad q̄d venit
Chriſtꝰ mittere predictū ignē
in terrā? Certe vt eam illumi-
naret / inflāmaret / cōſolidaret.
Hec em̄ tria facit ignis mate-
rialis / circa materiā ſubiectā.
Nam illuminat obſcura / inflā-
mat frigida / cōſolidat mollia.
Nā ante aduentū ipſius Chri-
ſti terra erat obſcura / per igno-
rantiā: frigida per maliciam:
mollis / per impatientiā: ſiue ꝑ
inſolentiā. De primo dr̄ Oſee
iiij. Non eſt veritas / non eſt mi-
ſericordia / nō eſt ſciētia dei in
terra: in cuiꝰ etiā figurā legiꝛ
Gen. j. Terra erat inanis ⁊ va-
cua / ⁊ tenebre erāt ſuꝑ faciem
abyſſi ⁊c. De ſecūdo dr̄ Hiere.
vj. Sicut frigidā facit ciſterna
aquā ſuā / ſic frigidā facit ma-
liciam ſuā / ſcȝ ipſe mundus. De
tertio Eſa. xlvij. Non vocabe-
ris vltra mollis ⁊ tenera. Pro-
pter igiꝛ hec tria venit Chri-
ſtus mittere ignem in terram:
id eſt / perfectā charitatem / ſi-
militer ⁊ ſpiritum ſanctum in
ſpecie ignis in die pentecoſtes
ſuper apoſtolos ſuos: vt ſcili-
cet ignaros erudiendo illumi-
naret / frigidos calefaciēdo in-
flāmaret / molles et diſſolutos
conſolidaret. Dicit itaq̄ Chri-
ſtus: Ignē veni mittere in ter-
ram / ſcilicet tam ipſum ſpiri-
tum ſanctum / ꝗ̄ ipſam charita-
tem. Nō autem dicit / in celum:
quia ipſum ignem iam habe-
bat. Nec ſimiliter in infernū:
quia ipſe capere non poterat:
ſed dicit in terrā / que preſen-
tia predicti ignis indigebat / ⁊
illius capax erat. Patet ergo
de igne quem debemus ſuccē-
dere (quantum in nobis eſt) in
cordibꝰ noſtris / ꝑmaxime ī die
feſto / vacādo operibꝰ pietatis /
puritatis / ⁊ deuotiōis. De quo
etiā ſubiūgit Chriſtus / vbi ſu-
pra: Et q̄d volo niſi vt ardeat?

¶ Moraliter et quarto: ignis
eſt dominus / iuxta illud Deu-
teronomij. iiij. Dn̄s tuus ignis
cōſumens eſt. Hunc autē ignē
multi ſuccendunt / cum ad ira-
cundiam prouocando diebus
ſabbatinis .i. feſtiuis / etiā ꝑ-
amplius ꝗ̄ alijs diebꝰ. Hi ſunt
qui (vt prius immediate dictū
eſt) vacāt voluptatibꝰ ſuis per-
uerſis ⁊ diuerſis: qui peius a-
gunt / ſecluſo ſcādalo / ꝗ̄ ſi ara-
rent in agro. Nō em̄ placēt ſab-
bata taliū dn̄o: quinimo diſpli-
cent / prout ipſe cōqueriꝛ Eſa.
j. dicens: Neomeniā ⁊ ſabbatū
⁊ feſtiuitates alias non ferā .i.
non ſuſtinebo amplius. Et hu-
ius ratio aſſignaꝛ / cū ſubdiꝛ:
iniq̄ ſunt cetꝰ veſtri. Calendas
veſtras / nō meas / q2 mihi non
placent: ⁊ ſolēnitates veſtras /
non meas: q2 illis male vtimi-
ni / odiuit anima mea. Et bre-
uiter omnia ſupradicta facta
ſunt mihi moleſta: laboraui ſu-
ſtinens .i. expectans conuer-
ſionem veſtram. Ecce quomo-
do multi peccatores ſuis pec-
catis ſuccendunt ignē .i. dn̄m
deū (q̄ ignis dr̄) ī die ſabbati /
q̄d minꝰ licet ꝗ̄ alijs diebus.

Allego-

¶ Allegorice ⁊ primo: per ſex
dies: in quibus eſt operandũ:
intelligi poſſunt ſex opera mi-
ſericordie corporalis: que enu
merantur Mat. xxv. ⁊ que im-
pleri ſiue operari debẽt in pre
ſenti. Et quicunqꝫ ſic operatꝰ
fuerit/ requieſcet in ſabbato e-
terne vite/ in qua nullus labor
erit: ſed requieſcent tunc om-
nes electi a laboribus ſuis: vt
dicitur Apoca. xiiij.

¶ Allegorice et ſecundo/ ſab-
batum quod tẽpore legis vete
ris precipiebatur obſeruandũ
ſub pena mortis corporalis/
geſſit typũ diei dominice: que
propter reuerentiã dominice
reſurrectionis (que tunc fuit
impleta) obſeruãda eſt ſub pe
na mortis ſpiritualis ⁊ eterna
lis. Sic enim figura mutatur
in veritatem/ ⁊ vmbra in lucẽ/
atqꝫ nox in diem.

¶ Allegorice ⁊ tertio/ per ſex
dies in quibus operandũ eſt/
recte poſſunt intelligi ſex eta-
tes mũdi. Primꝰ igit̃ dies fuit
ab Adã vſqꝫ ad Noe/ ſiue vſqꝫ
ad diluuium. Secundus fuit a
Noe/ vſqꝫ ad Abrahã. Tertiꝰ/
ab Abrahã/ vſqꝫ ad Moyſen.
Quartꝰ a Moyſe/ vſqꝫ ad trãſ-
migrationẽ Babylonis. Quin
tus/ a tranſmigratione Baby-
lonis vſqꝫ ad Dauid. Sextꝰ/ a
Dauid/ vſqꝫ ad Chriſtum. Et a
Chriſto incepit ſabbatũ. Tũc
enĩ quieuerunt figure ⁊ ꝓphe-
tie/ q̄ de aduentu Chriſti ſcri-
pte erant/ ſecundũ ꝙ dr̃ Mat.
xj. Omnes prophete ⁊ lex vſqꝫ
ad Joannẽ ꝓphetauerũt: qui
ſcʒ Joannes fuit quaſi contẽ-
poraneus Chriſti/ demptis ſex
menſibꝰ: vt patet Luc. j. Quin-
imo adhuc minꝰ/ ſi incipiamꝰ
a Chriſti incarnatione/ ſiue cõ
ceptione. Hic eſt igit̃ ſeptimꝰ
dies/ ſcʒ ſeptima etas mũdi/ q̄
bene dr̃ ſabbatũ: quia in eo re
quieuit Chriſtꝰ multipliciter:
ſcʒ in vtero matris/ in cruce/ ⁊
in ſepulchro. Itẽ qr fecit in eo
quieſcere figuras et ꝓphetias
antiquas: vt dictũ eſt. Itẽ qr
ipſe vult in nobis quieſcere p
gratiã: iuxta illd̃ Prouer. viij.
Delitie mee eſſe cũ filijs homi
num. Itẽ per fidem: iuxta illud
Mat. xxviij. Ecce ego vobiſcũ
ſum vſqꝫ ad conſummationem
ſeculi. Qd̃ exponũt cõmuniter
doctores de p̄ſentia ſacramen
tali: aut per fidem/ ſiue vtroqꝫ
modo. Hic igitur ſeptimꝰ dies
debet nobis eſſe ſanctus/ imo
ſanctiſſimus: tum qr ille q̄ eſt
ſanctꝰ ſanctorũ/ tali die venit
ad nos: tum qr nobis dedit et
reliquit ſancta ſacramenta: tũ
qr dedit legẽ ſanctã dulcem ⁊
manſuetã: iuxta illud Mat. xj.
Jugũ meum ſuaue eſt/ ⁊ onus
meum leue.

¶ Anagogice/ preſens textus
rationabilit̃ poteſt exponi de
eccleſia triũphante. Nã ĩ fine
ſeculi congregabunt̃ cum deo
oẽs electi eiꝰ/ q̄ recte deſignã-
tur per filios Iſrael. Iſrael nẽ-
pe videns deũ interpretatur.
Electi aũt/ qꝫuis in preſenti vi
deant deũ ꝑ fidẽ/ hec tñ viſio
eſt multũ obſcura ⁊ enigmati-
ca. Secus aũt de beatis et cõ-
prehenſoribus/ qui vident deũ
clare/ nude/ ⁊ facie ad faciem.
Et hoc eſt qd̃ dicit Apoſto. j.
Corin. xiij. Uidemus nunc per
ſpeculũ in enigmate/ tunc au-
tem facie ad faciẽ. Ecce quo-
modo

modo ipſi electi recte dici poſ
ſunt filij Iſrael. Huiuſmodi au
tem filij Iſrael/ ex hoc quo ad
homines/ ſex diebus: id eſt/ qꝫ-
diu fuerũt in preſenti/ fecerũt
opera bona meritoria: ⁊ ſignã
ter ſex opera miſericordie: vt
expoſitum eſt. Propter que re
munerabuntur in illo ſancto
ſabbato: id eſt/ in requie ſem-
piterna/ que illis reddetur in
celo. Nam vt dicit Auguſtinꝰ
in queſtionibus ſuper Exodũ/
q. clxxij. plenitudo ſabbati e-
rit in requie ſempiterna. In
cuius figuram inſtitutum eſt
ſabbatum ſabbatorum. Hec
ille. Tale autem ſabbatum no
cte non claudet̃/ ſed ſemper lu
cidũ erit: eo ꝙ ſol illius/ id eſt/
Chriſtus non occidet: vt dici-
tur Eſa. vj. Erit (inquit Eſaias)
dominus tibi in lucem ſempi-
ternam. Item Apoca. xxj. di-
citur: ꝙ ciuitas illa ſupercele-
ſtialis nõ eget ſole/ neqꝫ luna:
vt luceant in ea. Nam claritas
dei illuminabit eã/ et lucerna
eius eſt agnus/ ⁊ ambulabunt
gentes in lumine eius. Sequi-
tur: Nox nõ erit ibi. Ecce quo-
modo dictum ſabbatum ſem-
piternum erit. Ibi etiam non
ſuccendetur ignis: quia frigus
ibi non erit/ ſicut neqꝫ calor.
Hec enĩ ⁊ ſimilia ibi ceſſabũt/
que poſſunt diſtemperare hu-
mana corpora. Unde Apoca.
vij. Non cadet ſuper illos ſol/
neqꝫ vllus eſtus: ⁊ ſimiliter di
ci poteſt de frigore. Et breui-
ter omne maledictum: id eſt/
penale non erit ibi: vt dicitur
Apoca. vltimo.

¶ Secunda clauſula.

ET ait Moyſes ad
omnem cateruã fi-
liorũ Iſrael. Iſte
eſt ſermo quẽ pre-
cepit dominus/ di-
cens: Separate a-
pud vos primitias dño. Omis
voluntariꝰ ⁊ prono animo af-
ferat eas dño. Aurũ et argen-
tũ/ ⁊ es/ hiacinthũ/ ⁊ purpurã/
coccũqꝫ bis tinctũ/ et byſſum/
pilos caprarũ/ pelleſqꝫ capra-
rũ rubricatas ⁊ hiacinthinas/
ligna ſethim/ ⁊ oleũ ad lumina-
ria cõcinnanda: ⁊ vt conficiat̃
vnguentũ/ ⁊ thimiama ſuauiſ-
ſimum: lapides onichinos/ et
gẽmas/ ad ornatũ ſuperhume-
ralis ⁊ rationalis. Quiſquis ve-
ſtrũ ſapiens eſt/ veniat ⁊ faciat
qd̃ dñs imperauit: tabernacu-
lum ſcʒ ⁊ tectũ eius/ atqꝫ ope-
rimẽtum: annulos/ ⁊ tabulata
cum vectibꝰ/ paxillos ⁊ baſes/
arcam ⁊ vectes/ propiciatoriũ/
et velum quod ante illud ap-
penditur: menſam cum vecti-
bus/ et vaſis/ et propiciatio-
nis panibus: candelabrum ad
luminaria ſuſtentẽda/ vaſa il-
lius/ et lucernas/ et oleum ad
nutrimenta ignium/ altare thi
miamatis/ et vectes/ et oleum
vnctionis/ et thimiama ex a-
romatibus: tentorium ad ho-
ſtium tabernaculi/ altare ho-
locauſti/ et craticulam eius
eneam cum vectibus et vaſis
ſuis/ labrum et baſes eius/ cor
tinas atrij cum columnis/ et
baſibus/ tentorium in foribus
veſtibuli/ paxillos taberna-
culi atrij cum funiculis ſuis/
veſtimenta quorum vſus eſt in
miniſte-

miniſterio ſanctuarij. Ueſtes
Aaron pontificis / ac filiorum
eius: vt ſacerdotio fungantur
mihi. Egreſſaque omnis mul=
titudo filiorum Iſrael de con=
ſpectu Moyſi / obtulerunt mẽ=
te promptiſſima atqꝫ deuota
primitias domino / ad facien=
dum opꝰ tabernaculi teſtimo=
nij. Quicquid ad cultum: ⁊ ad
veſtes ſanctas neceſſariũ erat /
viri cum mulieribꝰ prebuerũt:
armillas / ⁊ inaures / annulos / ⁊
dextralia. Omne vas aureũ in
donaria domini ſeparatũ eſt.
Si quis habebat aurũ hiacin=
thum ⁊ purpurã / coccumqꝫ bis
tinctũ / byſſum ⁊ pilos capra=
rum / pelles arietũ rubricatas
⁊ hiacinthinas / argenti ⁊ auri
eriſqꝫ metalla obtulerũt dño /
lignaqꝫ ſethim in varios vſus.
Sed ⁊ mulieres dicte que ve=
nerant / dederũt hiacinthum /
purpurã ac vermiculũ / ac byſ=
ſum / ⁊ capillos caprarũ / ſpon=
te propria cuncta tribuentes.
Principes vero obtulerunt la
pides onichinos / ⁊ gẽmas / ac
ſuperhumerale et rationale /
Aromataqꝫ ⁊ oleũ ad lumina=
ria cõcinnanda / ⁊ ad preparan
dum vnguentum ac thymiama
odoris ſuauiſſimi cõponendũ.
Omnes viri ⁊ mulieres / mente
deuota obtulerũt donaria / vt
fierent opera que iuſſerat dñs
per manum Moyſi. Cũcti filij
Iſrael / volũtaria dño dedica=
uerunt. Dixitqꝫ Moyſes ad fi=
lios Iſrael: Ecce vocauit dñs
ex noie Beſeleel filium Huri /
filij Hur / de tribu Iuda. Im=
pleuitqꝫ eũ ſpiritu dei / ſapien=
tia / ⁊ intelligentia / ⁊ ſcientia / ⁊
omni doctrina / ad cogitãdum
⁊ faciendũ opus in auro / et ar=
gẽto / ⁊ ere / ⁊ ferro / ſculpẽdiſqꝫ
lapidibus / ⁊ opere carpẽtario.
Quicquid fabre adinueniri po
teſt / dedit in corde eiꝰ. Ooliab
quoqꝫ / filium Achiſamech de tri
bu Dan / ambos erudiuit ſapiẽ
tia: vt faciant opera abietarij /
polymitarij ac plumarij de hia
cintho ⁊ purpura coccoqꝫ bis
tincto ⁊ byſſo: ⁊ texant omnia
ac noua queqꝫ reperiant.

¶ Hiſtorialiter: Poſtqꝫ in pce
denti clauſula Moyſes valde
ſtricte ex parte dñi pcepit ſab=
batum cuſtodiri: ita vt non lice
ret in eo ignem paſſim ſuccen=
dere: ſed tñ in vrgente neceſſi
tate: vt dictũ eſt: hic cõſequen=
ter petit donaria a populo pro
conſtruendo opere tabernacu=
li: cui mente deuota annuit ipſe
populus. Refert ergo Moyſes
de ſeipſo / quaſi de quodã alio
tertio / dicens: Locutꝰ eſt Mo=
yſes ad omnem cateruam filio
rum Iſrael. Eſt autem caterua
(ſm dñm Pet. de Pal.) multi=
tudo populi / tã maioris / qꝫ mi=
noris. Unde ꝑ hoc differt a tur
ba: qꝛ turba eſt multitudo mi=
noris / ſiue parui populi: ⁊ dixit
eis: Iſte eſt ſermo / id eſt / res ſer
mone expreſſa: quem precepit
dñs fieri. Ac ſi diceret: Nõ re=
capitulo / ſed ꝓmulgo illud qđ
prius ſolꝰ accepi a dño. Sepa=
rate apud vos primitias dño /
id eſt / precipua ⁊ pcioſiora: vt
illa offeratis dño. i. ad honorẽ
dñi. Omnis volũtarius ⁊c̃. Hic
ergo repetitur preparatio ma=
terie đ qua fieri debebat opus
tabernaculi: de quo dictum eſt
ſupra. xxv. c. ⁊ pluribus alijs ca
pitulis ſequentibus. Uerum ꝙ
hec

hec materia intercepta fuerat /
⁊ aliquãtulum omiſſa / propter
nephandã idololatriã quã po=
pulus cõmiſerat in adoratione
vituli aurei / de quo in precedẽ
tibus dictum eſt / ⁊ de punitio=
ne dictorũ idololatrarũ: ideo
Moyſes nunc reuertitur ad ꝓ=
poſitum ſuũ principale. Dicit
ergo: Omnis voluntarius ⁊ ꝓ=
no animo offerat hmõi primi=
tias dño / nõ ex triſtitia aut ne=
ceſſitate: qꝛ / vt inquit Apoſt.
ij. Cor. ix. Hilarem datorem di
ligit deus. Conſequenter Mo
yſes ſpecificat que ſint illa / cũ
ait: Aurum ⁊ argentum ⁊c. De
hac materia plene habetur ſu=
pra. xxv. c. ⁊ capl'is ſeq. ideo ꝑ=
tranſeũdum eſt. Seqtur: Quiſ=
quis veſtrũ ſapiens eſt / veniat.
glo. interli. ſcꝫ ſponte: ⁊ faciat
quod dñs imperauit. Quamuis
eñ ſupra / vcꝫ. xxxj. c. Beſeleel
⁊ Ooliab ad hoc opꝰ ſint electi
tanqꝫ principales et magiſtri:
hic tamen aduocãtur alij / tan
qꝫ ſecundarij ⁊ miniſtri. Dein=
de ſubdit Moyſes que ſunt fa=
cienda in huiuſmodi taberna=
culo / cum ait: Tabernaculũ ſci
licet ⁊ tectũ ⁊c̃. De his omnibꝰ
vide poſtillatores / ſignãter de
Lyra / ⁊ de Palud. qui prolixe
tractant hanc materiam quan
tum ad ſenſum literalem.

¶ Circa preſentem clauſulam
mouentur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubium: cur
Moyſes in preſenti capl'o co=
pulat materiã de obſeruatiõe
ſabbati / cum preparatione ma
terie tabernaculi. Hec eñ duo
nullam coherentiam videntur
inter ſe habere / ſed videnť qſi
diſparata? Dicendum / ꝙ ratio
fuit: quia enim in hac ſecunda
clauſula: ⁊ in ſequentibus ipſe
Moyſes erat acturus de prepa
ratione ⁊ factura ipſius taber=
naculi / et de pertinentibus ad
ipſum tam intrinſece qꝫ extrin=
ſece: que ꝓfecto valde magna
erant: in quo quidẽ opere mul
ti dies expendendi erant: ideo
ne populus Hebreus crederet
ꝙ liceret ſibi operari circa hu
iuſmodi opus ĩ die ſabbati / re=
mouet ⁊ ſoluit hoc dubiũ: val=
de diſtricte prohibens opera=
ri in dicto ſabbato / etiã ꝓpter
dictam occaſionẽ. Cum tamẽ
in lege gratie liceat operari ex
charitate ꝓ opere eccleſie pau
peris: vt dictum eſt. Et ex hoc
cõcluditur ꝙ lex vetus erat in
multis auſterior ⁊ durior lege
noua.

¶ Secundum dubium: vtrum
iſti duo viri Beſeleel ſcilicet / ⁊
Ooliab / fuerit ſoli electi a do=
mino ad hoc opus faciendum?
Dicendũ / ꝙ non: quia ſupra vi=
res eorũ erat. Hos tamen ele=
git dñs tanqꝫ ꝓncipales / ⁊ mul
tos alios tanqꝫ minꝰ principa=
les / quorꝫ numerꝰ ignoratť. Nõ
enim ſolẽt tales ſubfamulãtes
communiter numerari in ſacra
ſcriptura. Uel forte tales non
elegit dñs per ſe ⁊ immediate /
ſicut duos primos. Sed ꝑ hos
elegit alios / quos iudicauerũt
idoneos ad conſtructionẽ pre=
dicti tabernaculi.

¶ Tertium dubiũ moueť pro=
pter illud verbum: Omnis vo=
lũtarius ⁊c̃. Queritur ergo cur
Moyſes nõ impoſuit certã ta=
xam populo / vel cuilibet de po
pulo / potente contribuere ad
opus tabernaculi: ſed hoc com
miſit

miſit voluntati eorum? Dicen-
dum/ ꝙ preter rationem mora
lē (de qua poſtea dicetur) hec
fuit ratio literalis. Quod eīm
per taxam ſoluitur/ cōmuniter
inuite ſoluitur/ etiam quantū-
cunq parum: ſicut patet in tal
lijs ⁊ tributis principum. Na-
turaliter enim quilibet odit co
actionē/ et amat libertatē. Pa
ratus freqnter plus facere ſpō-
te/ ꝙ coacte. Ratiōabiliter er-
go dixit Moyſes ad populum:
Omnis voluntarius ⁊c.

¶ Quartum dubium: Quomo
do populus Hebreus/ ⁊ q̄ ſepe
notat̄ de auaritia in ſacra ſcri-
ptura/ tam ſponte tribuit illa q̄
erant neceſſaria ad cōſtructio
nem tabernaculi/ etiam pluſꝙ
erat neceſſe? Ad hoc ī primis
dicēdum eſt/ ꝙ hoc factum eſt
a dn̄o interius eos ad hoc mo
uēte/ qui poteſt de tenaci face-
re liberalem. Secundo dicen-
dum/ ꝙ quādoq ita euenit vt
auarus trāſeat de extremo vir-
tutis ad aliud extremū: quaſi
neſciens tenere medium. Qꝫ ſi
queratur vnde illi populo/ pe-
regre cōſtituto/ tante diuitie?
Dicēdum/ ꝙ partim ex ſpolijs
Egyptiorum: et partim ex pro-
pria induſtria.

¶ Quintū dubiū: in quanto tē
pore opus tabernaculi factum
eſt? Joſephus dicit/ ꝙ omne tē
pus ad opus faciendum trāſijt
in menſibus ſeptem. Et hoc vi
detur approbare Petrus Co-
meſtor. Sed neceſſe eſt tunc al
terum dicere/ aut ꝙ cum archi
tectoribus Beſeleel/ ſcilicet et
Doliab fuerūt multi ſubmini-
ſtri: aut ꝙ in illis ſeptē menſi
bus nō fuerit facta niſi coadu-
natio et adaptatio materie ip-
ſius tabernaculi. Preparatio
autē materie prius facta fue-
rat. Sed per quod tempus/ nō
tradunt hiſtoriographi/ q̄ non
loquuntur niſi de principali.

¶ Sextum dubiū oritur ꝓpter
illud verbum: ⁊ propiciationis
panibus. De hmōi eīm panibus
propiciationis dictū eſt prius:
vcꝫ. xxv. c. circa finem/ ꝙ iſti pa
nes erāt. xij. numero: quos nō
licebat tangere neq comede-
re/ niſi ſacerdotibus/ qui calidi
ponebantur ſingulis ſabbatis
intra ꝓpiciatoriū/ amotis in-
frigidatis ⁊ induratis. Hic au-
tem dicitur ꝙ diſpoſitio hmōi
pertinebat ad artifices ipſius
tabernaculi/ q̄ laici erant. Igi-
tur non ſolum ad ſacerdotes.
Ad hoc dicēdum/ ſm dominū
Petrum de Palud. ꝙ Moyſes
hic per panes propiciationis/
forte intelligit. xij. patenas au-
reas/ que plene thure ſtabāt ꝑ
totā hebdomadā ſuper. xij. pa-
nes. Uel dicendum/ ꝙ hmōi pa
nes poſſunt dupliciter conſide
rari: ſcilicet quantum ad conſe
crationē ⁊ vſum: ⁊ ſic ſacerdo-
tibus ſpectabant. Uel quātum
ad ſitū ⁊ locum/ in quo reponi
debebāt intra tabernaculū: et
hoc tāgebat officiū eorum qui
operati ſunt tabernaculū/ cum
pertinentijs eius/ tam interio-
ribus ꝙ exterioribus. Uel for-
te dicti operarij non tetigerāt
dictos panes/ niſi ante cōſecra
tionem ⁊ benedictionem. Hoc
autem licuit eis. Da exemplum
de fabro argētario/ qui tangit
calicem non conſecratum/ ſed
non poſt.

¶ Septimū dubiū verſat̄ circa
oleum

oleum/ quod confecerunt dicti
artifices: Utrū ſcꝫ confecerunt
totum oleum quod fuit expoſi
tum in vſus tabernaculi ꝙdiu
permāſit in eſſe/ ⁊ quouſq ve-
nerūt in terram promiſſionis?
Ad hoc reſpōdet dict9 de Pa-
lu. ꝙ non eſt multū ꝓbabile ꝙ
ita fuerit: tū q2 ignorabāt quā-
to tēpore debebat durare vſus
dicti tabernaculi: tū quia cum
vſus illi9 durauerit fere. xl. an-
nis/ in decurſu tāti tꝑis dictū
oleū fuiſſet exhalatū: ⁊ ſic ꝑdi
diſſet odorē ⁊ virtutem ſuā na
turalem ad illuminandū intra
templū: ſicut patet de oleo ve-
teri/ cuiuſcūq etiā ſpeciei ⁊ vir
tutis ſit. Confectiones itaque
quas fecerunt edificatores ta-
bernaculi de oleo/ non fuerunt
facte ꝓ toto tempore pro quo
debuit durare ipm tabernacu-
lū: ſed tm̄ ꝓ tēpore pro quo poſ
ſibile erat eas in ſua plena vir-
ture cōſeruari. Poſſumus ꝙ di-
cere/ ꝙ ipſi fecerūt primū oleū
⁊ primas cōfectiones olei/ que
fuerūt cōſumpte ꝑmitus in ipo
tabernaculo: ⁊ ſimiliter ꝑmos
panes ꝓpoſitiōis: ſec9 de alijs.

¶ Octauū dubiū mouetur ꝓ-
pter illud verbū: Beſeleel filiū
Huri ⁊c. Querit̄ ergo quō iſte
Beſeleel potuerit eē magiſter
principalis operis tabernacu-
li: cū nondū eſſet natus? vt ptꝫ
ex his que legūtur. j. Paralip.
ij. Ad hoc dicunt quidā/ ꝙ fue
runt duo viri huius nōis Beſe
leel. De hoc vide dn̄m patriar-
chā de Pal. q̄ ꝓlixe deducit ſu
ꝑ hoc paſſu hoc dubiū. Similr
ipm deducit mag. Nic. de Ly-
ra/ prius/ vcꝫ. xxxj. c. hui9 libri:
ideo nihil d̄ hoc volui ſcribere.

¶ Nonum dubiū: cū dn̄s ꝑ in-
fuſionem erudierit primū hos
duos viros: vcꝫ Beſeleel/ ⁊ Do-
liab: ⁊ hoc quo ad edificationē
mirabilē tabernaculi teſtimo-
nij: deinde Salomonē: vt legit̄
iij. Reg. iij. vnde ꝓpter ſummā
eius ſapiētiā/ dictus eſt anto-
nomatice ſapiēs: querit̄ ꝙ qs in-
ter hos fuerit maiori ſapientia
dotat9 a deo? Uidet̄ ꝙ iſti duo
de qb9 in p̄ſenti agit̄. Hoc aūt
ꝓbat̄ duplici teſtimonio: vcꝫ
dei ⁊ Moyſi. Et qdem de teſti
monio dei habet̄. ſ. vcꝫ. xxxj. c.
in cui9 ꝑncipio ſic legit̄: Locu-
tus eſt dn̄s ad Moyſen/ dicēs:
Ecce vocaui ex nōie Beſeleel/
filiū Huri/ filium Hur/ de tribu
Juda: ⁊ impleui eū ſpū dei/ ſa-
piētia ⁊ intelligētia/ ⁊ ſciētia ī
oī opere/ ad cogitādū qcqd fa-
bricari pōt ex auro ⁊c. Dediq
ei ſociū Doliab ⁊c. Sequit̄: Et
in corde hoīs eruditi poſui ſa-
pientiā/ vt faciāt cūcta que ⁊c.
De teſtimonio autē hoīs legit̄
in p̄ſenti clauſula/ ꝙ Moyſes
de eodē Beſeleel ait ad filios
Iſrael: Ecce vocauit dn̄s ex no
mine Beſeleel/ impleuitq eū
ſpū dei/ ſapiā/ ⁊ intelligētia/ et
omi doctria/ ad cogitādū ⁊ fa-
ciēdū opus in auro ⁊c. Et poſt
pauca: Quicqd fabre adiueni-
ri pōt/ dedit dn̄s in corde ei9.
Et idē poſtea dicitur de ſocio
eius Doliab. Uidetur ergo ꝙ
iſti duo viri fuerint peritiores
et eruditiores Salomone. In
oppoſitū autē argui poteſt/ ꝙ
Salomō fuerit illis eruditior.
Nam. iij. Reg. iij. legit̄ de eo ꝙ
poſtꝙ petiuiſſet ſapientiam a
dn̄o/ reſpondit ei dn̄s/ dicens:
Quia poſtulaſti verbum hoc/ ⁊
non

non petiſti dies multos/ nec di
uitias/ aut animas inimicoꝝ
tuoꝝ:ſed poſtulaſti tibi ſapiē=
tiam ad diſcernēdum iudiciū:
ecce feci tibi ſecūdū ſermones
tuos:⁊ dedi tibi coꝛ ſapiens et
intelligēs/intm̄ vt nullus ante
te ſimilis tui fuerit/nec poſt te
ſurrecturus ſit. Et eadē ꝓmiſ=
ſio dn̄i repetitur.ij. Paralip.j.
Uidetur ergo ꝙ Salomon fue
rit iſtis duobꝰ viris qui edifica
uerūt tabernaculū/eruditioꝛ:
ſignanter cum illi dixerit dn̄s
ꝙ nullus in ſapiētia fuerit an=
te eum ſimilis? Reſpōſio/dicē=
dum ꝙ de ſapientia Salomo=
nis poſſumꝰ loqui dupliciter/
ſcꝫ intenſiue ⁊ extenſiue. Item
in genere/aut in ſpecie. Itē in=
ter reges/ aut quaſcunq̄ alias
perſonas. Si intenſiue/ aut in
ſpecie/ſiue inter quaſcunq̄ ꝑ=
ſonas: ſic ſapiētia Salomonis
non fuit ſumma. Non enim re=
pugnat quin aliq̄ qui non fue=
runt de numero regū/eum hoc
modo exceſſerint: vt Apoſtoli
poſt ſuſceptionem ſpiritusſan=
cti: ⁊ ſignanter quo ad veram
notitiam ſacre ſcripture/et ne=
ceſſarioꝛum ad ſalutē:⁊ ſimili=
ter circa aliquā ſpecialem ma=
teriam. Nā duo illi viri/de q̄bꝰ
hic agit̄/creduntur fuiſſe peri=
tioꝛes ipſo Salomone/quantū
ad artem quam habuerunt in
edificando tabernaculū. Si ve
ro loquamur extenſiue/⁊ in ge
nere/ atq̄ comparando ipſum
Salomonem ceteris regibꝰ q̄
ante eum fuerūt/aut poſt eum
regnauerunt. ipſe omnes tales
in hoc exceſſit. Nam ſi ſit que=
ſtio de eius ſapientia in gene=
re/legitur.iij. Reg.iiij. verſus
finē/ꝙ ipſe locutus eſt tria mi=
lia parabolas/⁊ fuerunt carmi
na eius quinq̄ milia. Sup hoc
autem dicit de Lyra/ꝙ in lib.
Parabolarum ipſius Salomo
nis/quem habemus/non conti
nētur omnes parabole ipſius:
quia in eo non continentur niſi
ſi nongēti.xv. v̄ſus in Hebꝛeo.
Quantū etiam ad numerū car
minum eius/dicit idem doctoꝛ
ꝙ in Hebꝛeo habet̄/ quinq̄ et
mille. Nam ſm̄ modum loquē=
di Hebꝛaicum/quādo duo nu=
meri ſimul iungūtur/ minoꝛ cō
muniter pꝛeponitur. Inſup di=
cit/ꝙ non omnia pꝛedicta car=
mina cōtinentur in libꝛo/q̄ di=
citur Cantica canticoꝝ. Dici=
tur etiā vbi ſupꝛa/ ꝙ ipſe Sa=
lomon diſputauit ſuper lignis
a cedro/que eſt ī Libano/ vſq̄
ad hyſſopum que egreditur de
pariete. Eſt autem cedrus Li=
bani arboꝛ maxima/ hyſſopus
autem arboꝛ parua. Uult ergo
dicere ꝙ ipſe diſputauit de oī=
bus arboꝛibus/determinando
de naturis ⁊ pꝛopꝛietatibꝰ eo=
rum/maxime de illis que erāt
neceſſarie vel vtiles vite huma
ne in medicinis/⁊ ꝯſimilibus.
Item/ vt ſubditur/ ipſe Salo=
mon diſſeruit de iumētis ⁊ vo=
lucribus /reptilibus ⁊ piſcibꝰ:
maxime inquantū talia veniūt
in vſum ⁊ vtilitatem hominū.
Patet ergo quāta fuerit ſapiē
tia Salomonis in genere. Un=
de(quātum ad hoc) ſuperauit
ꝑdictos artifices tabernaculi.
¶ Decimū dubium/quare Mo
yſes in pꝛopꝛia non fuit a dn̄o
immediate electus/vt cōſtrue=
ret ipſum tabernaculū? Reſpō
detur/ꝙ hunc elegerat dn̄s ad
altius

altius officiū / vt ſcilicet eſſet
legiſfer ⁊ dux populi verſꝰ ter
ram pꝛomiſſionis. Hoc autem
requirebat totum hominem/⁊
vltra. Quia non niſi ſpeciali=
ter adiutus a domino potuit
tantum officium debite exer=
cere. Unde ad hoc pꝛopoſitum
facit/ꝙ Iethꝛo / cognatꝰ eiuſ=
dem Moyſi/ dixit ei:quādo vi
dit eum valde occupatum ī iu=
dicando cauſas ⁊ querelas po
puli a mane/vſq̄ ad veſperam
Gen̄.xviij. Stulto (inquit) la=
boꝛe cōſumeris ⁊ tu ⁊ populꝰ
iſte qui tecum eſt. Ultra vires
tuas eſt negociū. Solus iſtud
non poteris ſuſtinere/ſed audi
verba mea/atq̄ conſilia/⁊ erit
dominus tecum. Eſto tu popu
lo in his que ad deum perti=
nent/vt referas que ad eum di
cuntur: oſtendaſq̄ populo ce=
rimonias ⁊ ritum colēdi deū:
viamq̄ per quam ingredi de=
beant : et opus quod facere
debeant . Deinde ſequitur :
Pꝛouide autem de omni ple=
be viros ſapientes. Si hoc fe=
ceris/implebis impium domi=
ni/ ⁊ pꝛecepta eius poteris ſu=
ſtentare. Quibꝰ auditis/Moy
ſes fecit omnia illa / que ille
ſuggeſſerat. Et electis viris
ſtrenuis de cuncto Iſrael/cō
ſtituit eos pꝛincipes populi:tri
bunos/ ⁊ centuriones/⁊ quin=
quagenarios / ⁊ decanos / qui
iudicarent plebem domini om
ni tempoꝛe. Quicquid autem
grauius erat referebant ad
eū/facilioꝛa tantūmodo iudi=
cātes:ita in pꝛopoſito electio=
ne non hūana ſed diuina/ deo
valente ſuppoꝛtare ſeruū ſuū
Moyſen/a cōſtructione taber=
naculi: factū eſt vt ꝑdicti duo
ſapiētes viri Beſeleel ⁊ Doli=
ab ad hanc ſarcinam aſſume=
rentur.
¶ Moꝛaliter ⁊ pꝛimo/iuxta il=
lud verbū: Separate apd̄ vos
pꝛimitias domino. Per pꝛimi=
tias quas filij Iſrael iuſſi ſunt
ſeparare/⁊ domino offerre:in=
telligūtur/(ſecundū Oꝛigenē)
⁊ ponitur in glo.oꝛdi. bone co=
gitationes ⁊ affectiōes/ atque
deſideria ſancta. Hec eīm ſūt
pꝛimitie bonoꝝ operū / quas
debemus ſeparare a malis co
gitationibus/affectionibus/ ⁊
deſiderijs/ ⁊ dn̄o offerre. Iu=
ſtū eīm eſt vt ſicut huiuſmodi
pꝛimitie pꝛocedūt a deo: qꝛ vt
ait Apoſt.ij. Coꝛin. iij. Nō ſu=
mus ſufficientes cogitare ali=
quid a nobis / quaſi ex nobis:
ſed ſufficientia noſtra ex deo
eſt. Et Philip.ij. Deus eſt qui
operat̄ in nobis/⁊ velle/⁊ per=
ficere pꝛo bona voluntate ſua:
ſimiliter ad ipſum referant̄ tā=
q̄ in finē:qꝛ ipſe eſt alpha ⁊ o/
pꝛincipiū ⁊ finis:vt dꝛ Apoca.
xxij. Qui autē ſic ſeparat ſuas
pꝛimitias dn̄o/meret̄ vt in cen
tuplo poſtea multiplicent̄. Di=
cat ergo homo cui deus largit̄
tales pꝛimitias.i. initia virtu=
tum ⁊ bonoꝝ operū cū Pſal.
Non nobis dn̄e / nō nobis/ſed
nomini tuo da gloꝛiam. Nobis
enim non niſi confuſio: et tibi
ſoli gloꝛia. Dicente Apoſto.j.
Timoth .j. Regi ſeculoꝝ im=
moꝛtali / inuiſibili / ſoli deo/
honoꝛ ⁊ gloꝛia/in ſecula ſecu=
loꝛum.i. in eternū. Sed reuera
valde pauci ſunt qui hodie re=
ferāt pꝛimitias ſuas domino/
vel foꝛte quia tales nō habēt:

vel ſi vtcunqȝ habent : ſtatim
īſurgit quedā gloriatio vana/
que totū deſtruit. Propter qđ
merito dicere poſſumus illud
Danī. iij. Non eſt in tēpore hoc
locus primitiarū corā te.

¶ Moraliter et ſecundo / per
hoc ꝙ Moyſes ex parte domi=
ni precipit filijs Iſrael / vt ſe=
parent primitias domino: de=
ſignatur ꝙ boni et iuſti q̄ ſūt
de ſorte domini debēt ſepara=
re ſe a conſortio malorū/ quā=
tum ⁊ vbi poſſūt. Da exemplū
de paſtore/ qui ſeparat oues ſa
nas de conſortio morbidarū:
quia vna ſola pecus inficit om
ne pecus. Et idem dicitur de
dente infecto. Hinc Pſal. ait:
Cum peruerſo peruerteris. Et
Eccli. xiij. Qui communicaue=
rit ſuperbo/ induet ſuperbiam.
Unde ibi datur exemplum de
illo q̄ tangit picem. Talis enī
ſtatim inquinatur ab ea . Ita
in ꝓpoſito: Propterea Apoc.
xviij. nos admonet dominꝰ/ vt
vitemus ſocietatem malorum/
dicens: Exite de illa. ſ. de ſocie
tate malorum/ q̄ per Babylo=
nem deſignatur/ et ne partici=
pes ſitis delictorum eius: ⁊ de
plagis eius non accipiatis: id
eſt/ ne conſequenter ſitis par=
ticipes penarum eius: quoniā
peruenerunt peccata eius vſ=
que ad celum. Unde in figurā
huius dixit dominus in prece=
dēti capitulo filijs Iſrael: Ca=
ue ne cum habitatoribus ter=
re Amorreorum/ Chananeo=
rum/ et ceterorum gentilium
iungas amicitias/ que ſint tibi
in ruinam.

¶ Moraliter et tertio / iuxta
illud verbum: Omnis volūta=
rius et prono animo ⁊c̄. Notā=
dum/ ꝙ in iſtis verbis/ ⁊ aliqui
bus ſequentibus/ exprimuntur
alique conditiones pulchre/
requiſite ad oblationem que
fit domino . Prima eſt / vt fiat
voluntarie/ ⁊ cum promptitu=
dine animi: quia teſte apoſt. ij.
Corinth. nono. Hilarem dato=
rem diligit deus. Et Gregoriꝰ:
Non ſunt deo grata coacta ſer
uitia. Hec autem conditio tā=
gitur/ cū dicitur: Omnis volū=
tarius ⁊c̄. Nō eſt ergo aliquid
offerendum domino ex triſti=
tia/ aut ex neceſſitate: vt dicit
idem Apoſto. vbi ſupra. Item
Eccli. xxxv. In omni dato hi=
larem fac vultū tuū. Et Apo.
Rom. xij. Qui miſeretur/ in hi=
laritate. Secunda cōditio bo=
ne oblatiōis que fit dn̄o/ eſt/ ꝙ
fiat de primis fructibus quan=
tum eſt poſſibile . Hoc autem
innuitur per hoc nomen: primi
tias. Et hinc eſt/ ꝙ aliq̄ extitē
tes in matrimonio/ deuouent
primum fructum matrimonij
eccleſie : et ſignanter ſi fuerit
maſculus. Qȝ ſi fuerit femella/
deuouēt eam religioni. Nihil=
ominꝰ ad hoc neuter tenetur/
niſi ſua ſponte/ tempore oppor
tuno conſenſerint . Tertia cō=
ditio eſt/ ꝙ huiuſmodi oblatio
fiat de meliori. Et hoc tāgitur
cum dicitur: Aurū/ ſupple offe
rat/ ⁊ argentū ⁊c̄. Sicut enī re
ges ⁊ principes volunt cenſus
ſuos ſolui de bona et integra
moneta: ita ⁊ deꝰ/ cū ſit rex re=
gum ⁊ dn̄s dominantiū / iuſtū
eſt vt meliora ſibi offerantur.
Propterea Malach. j. dicitur:
Maledictus doloſus qui ha=
bet in grege ſuo maſculum / et
votum

votum faciens immolat debi=
le dn̄o. Quia rex magnus ego/
dicit dn̄s exercituum. Unde in
figurā huius legit̄ Leuiti. xij.
ꝙ nullo modo licebat offerre
immundū dn̄o. Dicit̄ etiā Ge=
ne. iiij. ꝙ Cain qui obtulit do=
mino de peioribus que habe=
bat / fuit reprobatꝰ a domino.
Quarta conditio eſt / ꝙ talis
oblatio fiat de ꝓprio/ et nō de
alieno. Hoc aūt innuit̄/ cū di=
citur in textu: ꝙ mulieres do=
cte q̄ venerāt/ dederūt ſupple
ad opus ⁊ ornamentū taberna
culi: inſuper omnes viri ⁊ mu=
lieres mēte deuota obtulerūt
donaria ⁊c̄. Hinc Prouer. iij.
dicit̄: honora dn̄m de tua ſub=
ſtantia. i. de rebus bene acqui
ſitis/ non de alienis: quia obla
tio de alieno non placet deo.
Quinimo: vt dr̄ Eccli. xxxiiij.
Qui offert ſacrificiū de ſubſtā=
tia pauperū / quaſi q̄ victimat
filium in conſpectu patris. Et
Eſa. lviij. Frange eſurienti pa
nem tuum: nō autem dicit/ pa=
nem alienū. Contra qđ faciūt
multi/ qui (vt vulgo dicitur) fa
ciunt de alieno corio/ largam
coriam . Da exemplum de a=
pertis vſurarijs/ et raptoribus
aliene ſubſtātie/ facientibꝰ in=
terdum groſſas fundatiōes in
eccleſijs: et huiuſmodi.

¶ Moraliter et quarto: Exem
plo Hebreorum/ qui tam ſpon
tanee ⁊ copioſe obtulerūt ſua
ad conſtructionem tabernacu
li: ita vt diceret illis Moyſes/
Sufficit: inſtruuntur catholici
ſpōtanee offerre partem bono=
rum ſuorum pro erectione ma=
nutentione aut reparatione ſa
crorum locorū/ ⁊ maxime quā=
do redditꝰ ibi aſſignati ab an=
tiquo ad hoc non ſuppetunt.
Idem dic pro omni cauſa pia:
vt pro defenſione fidei/ quan=
do impugnatur ab infidelibꝰ:
⁊ huiuſmodi. Unde illis qui ꝓ
talibus cauſis tribuunt tempo
ralia/ ſolent ſummi pontifices
elargiri ſpiritualia : vt indul=
gētias/ ⁊ ſimilia. Hec enim eſt
vera cauſa faciendi huiuſmodi
indulgentias. Caueant tamen
tales ne faciāt de nō cauſa cau
ſam/ ſubtili ingenio extorquen
tes pecuniā a barbaris: vt di=
ci ⁊ fieri ſolet. Unde in Frācia
circa annum domini M. quin=
gēteſimū. xx. fuit cruciata pre=
dicata/ ⁊ hac de cauſa congre=
gata ingēs pecunia: nec tamē
factum eſt id pro quo collecta
fuerat. Propter qđ grauia ſcā=
dala ſecuta ſunt. Taceo de bel
lis que poſtmodū ſecuta ſunt:
⁊ hoc forte in penam.

¶ Moraliter ⁊ quinto: ⁊ cōfor
miter ad de Lyra. Per ea que
fuerunt corporaliter oblata in
conſtructionē tabernaculi/ in=
telliguntur ea que faciunt ad
edificationē eccleſie ſpiritua=
liter. Nā per aurū intelligitur
fulgor ſapientie/ quam offerūt
doctores. Per argētum vero/
puritas cōſcientie/ quā offerūt
innocētes. Per es aūt/ eloquē=
tie ſonoritas/ quā offerunt pre
dicatores. Per hiacinthū (qui
eſt coloris celeſtis) ītelligitur
meditatio celeſtium/ quam of=
ferunt contemplatiui. Per pur
purā/ recordatio dn̄ice paſſio=
nis/ quam offerunt Chriſto ca
piti cōpaſſiui. Per coccum bis
tinctum/ gemine charitatis in=
cēdiū: dei ſcȝ/ ⁊ proximi: quod

 offe=

offerunt charitatiui. Per byſſum honeſtas conuerſationis/ quam offerunt honeſtate decorati. Per pilos caprarũ/ ex quibus fiunt cilicia: aſperitas penitẽtie/ quam offerũt propriã carnem maccerantes. Per pelles arietũ rubricatas/ deſideriũ martyrij/ quod obtulerũt martyres. Per pelles hiacinthinas (que ſunt coloris celeſtis) vita cõfeſſorum/ quã offerunt ipſos imitãtes. Per ligna Sethim (que ſunt imputribilia) firmitas in bono/ quã offerunt perſeuerantes. Per oleũ ſuauitas pietatis/ quã offerũt miſericordes. Per lapides onychinos/ exempla edificatiua/ que offerũt illi q̃ alijs prebent bona exempla. Per gemmas (generaliter ſũptas) itelliguntur quecunq̃ bona in fide ⁊ moribus eccleſiam edificatiua. Hec de Lyra/ ⁊ bene.

¶ Moraliter ⁊ ſexto/ ⁊ conformiter ad glo. interl. hec omnia que exterius offerebant Judei pro conſtructione tabernaculi/ ⁊ eorum q̃ ipſum concernebant: intelliguntur ea q̃ ſunt domino offerenda/ ⁊ que intra nos ſunt. Nã per aurũ/ intelligitur fides: per argentum/ confeſſio: per es (qđ ſonũ reddit) intelligitur interpretatio de lingua in linguam: per hiacinthũ/ purpuram ⁊ cetera: intelligimur noſmetipſi qui de quatuor elementis ſubſiſtimus/ q̃ etiã iubemur offerre noſmetipſos domino.

¶ Moraliter ⁊ ſeptimo/ ⁊ aliter dici/ ꝙ per aurũ (quod ẽ excellẽtius ceteris metallis) intelligitur charitas/ que inter ceteras virtutes theologicas (que ſunt omnibus alijs virtutibus preſtantiores) eſt excellẽtior: ſecũdũ illud .j. Corin. xiij. Nunc manent fides/ ſpes/ charitas/ tria hec: maior aũt horũ eſt charitas. Per argentũ qđ eſt clarum: intelligitur cordis claritas ⁊ mũditia/ que oblata deo multũ prodeſt: iuxta illud Matt. v. Beati mundo corde/ quoniam ipſi deum videbunt. Per es (quod ſonorum eſt) intelligitur cordis iubilatio/ q̃ tamen frequẽter a ſolo deo (q̃ intuetur corda hominum) auditur. Aliquãdo aũt exterius ſe ꝓdit: ⁊ tũc ab angelis ⁊ hominibus percipitur per aliqua ſenſibilia ſigna. Cetera pertranſeo/ q2 lõgum nimis eſſet de ſingulis dicere.

¶ Moraliter ⁊ octauo/ iuxta illud verbum: Sed ⁊ mulieres docte/ que venerãt: id eſt/ filauerãt: dederũt ⁊c̃. Per hoc denotatur ꝙ mulieres ſunt frequẽter deuotiores ⁊ prõptiores ad porrigendum manꝰ adiutrices circa tabernaculũ domini. i. circa eccleſias ⁊ pertinentia ad eas: cuiuſmodi ſunt que nendo ſeu filando procurari poſſunt: vt ſunt albe/ mappe/ ſeruiete/ ⁊ ſimilia: q̃ viri q̃rum ſtudiũ non eſt circa talia. Nec talia tribuẽdo pijs locis/ iniuſte agunt: quaſi defraudãtes viros ſuos: tum q2 viri cõmuniter relinquũt diſpoſitionem taliũ/ tanq̃ rerũ minimarũ/ vxoribus ſuis: tũ quia talia communiter procurantur lucro ⁊ arte dictarum mulierũ. Modo ſecũdum doctores/ vbi vxor eſt lucroſa: poteſt facere eleemoſynã viro neſcio ⁊ ignorãte. Et preſertim vbi ex hoc res domeſtica non patitur notabile detrimentum.

¶ Moraliter et nono/ iuxta illud verbũ: Principes vero obtulerũt lapides onychinos ⁊c̃. Per hoc denotatur ꝙ principes ⁊ diuites plus debent offerre pijs locis ⁊ pauperibus/ q̃ ſimplices ⁊ pauperes: iuxta illud Tobie. iiij. Si multũ tibi fuerit/ abundãter tribue: ſi exiguum tibi fuerit/ etiam exiguũ libenter impartiri ſtude. Ubi enim creſcũt dona/ etiam gratiarũ actiões creſcere debent: dicente Greg. homil. ix. cũ inquit augentur dona: etiã rationes creſcũt donorũ. Qđ etiam aperte cõfirmauit Chriſtus Luce. vij. vbi concludit ꝙ nõ immerito Magdalena plꝰ eum dilexit/ q̃ Simon leproſus: quia plus pro ea fecerat/ q̃ pro dicto Simone. Quia ergo ipſe dominus plus multo ditauit ꝑ͂cipes q̃ alios: ideo ipſi plus tenentur offerre/ tam in pijs locis/ q̃ in alijs operibus pietatis.

¶ Moraliter ⁊ decimo/ quaſi iuxta idem propoſitũ/ concludere poſſumꝰ ꝙ principes antiqui/ ⁊ qui fuerũt tẽpore quo edificatũ fuit tabernaculũ domini: fuerunt deuotiores circa huiuſmodi tabernaculũ/ q̃ ꝑ͂ncipes catholici circa eccl'ias. Illi enim offerebant ſpõte magna et precioſa donaria. Ubi principes catholici/ ⁊ qui ſe defenſores eccleſiarum dicũt/ tributariam faciũt eccleſiam: ita vt cum gemitu poſſit hodie dici illud Threnorum primo: Princeps prouinciarum facta eſt ſub tributo. Non eſt qui cõſoletur eam ex omnibus charis eius. Nam qui maiores ſũt in eccleſia/ facti ſunt velut canes muti/ non valentes latrare: vt dicitur Eſa. lvj. Cuiꝰ ratio ſubditur/ cum dicitur ĩ ipſo Eſa. Neſcierunt ſaturitatem: id eſt/ non habent tales prelati beneficia ad ſufficientiã: ſed aſpirant continue ad ampliora. Pro quibus obtinendis applaudunt ipſis principibꝰ: non audentes illis contradicere. Interdum etiam illis parcitur a tributis/ vt taceãt: ⁊ ſic pauperes curati/ ⁊ alij abbates/ priores et ceteri minꝰ habẽtes de patrimonio crucifixi/ apparentius compellantur ſoluere ꝑdicta tributa: et ſic hac tempeſtate redigitur eccleſie libertas quaſi in ſeruitutem: et princeps prouinciarum efficitur ſub tributo.

¶ Allegorice ⁊ primo/ primitie que iuſſe ſunt ſeparari dño per Moyſen: ſunt merita ſanctorum martyrum/ qui fuerũt in primitiua eccleſia. Unde de vno quoq̃ tali poteſt dici illud quod canit eccleſia tempore paſchali. Filie Hieruſalem: id eſt/ anime deuote: venite ⁊ videte martyrẽ: id eſt/ fidei Chriſtiane teſtem. Hoc enim ſibi vult hoc nomen martyr: in diademate quo coronauit eũ mater ſua: id eſt/ eccleſia triumphans: ideo ſequitur/ in die ſolennitatis ⁊ letitie. De ſanctis etiam innocentibus legitur Apocalyp. xiiij. Hi empti ſunt primitie deo ⁊ agno. Et notãter dicũtur predicti ſancti innocẽ-

nocētes primitie / quia fuerūt primi fruct⁹ eccleſie Chriſtiane / qui occiſi ſunt in odium Chriſti / quem Herodes rex impius inter eos querebat ad mortem. Poſt quos ſecuta eſt turba aliorum ſanctorum martyrum / quos dinumerare nemo poterat: ex omnib⁹ gentib⁹ / tribub⁹ / populis ꝛ linguis / ſtātes ante thronū / ſiue ꝑ fidē in preſenti / ſiue per apertā viſionem in celo. Ecce quomodo ſeparate ſunt primitie ſanctorum martyrū. Unde etiā in ipſa eccleſia preſenti ꝛ militāte dicti martyres ſpeciali honore illis debito honorantur: ꝛ ſpeciali gl'ia in eccleſia triūphāte. Propter quod canit eccleſia dicens ad dominū: Te martyrum candidatus laudat exercitus. Nam immediate ordinantur poſt ſanctos dei apoſtolos / ꝛ ante omnes confeſſores. Quod autē ſubditur: Omnis voluntarius ꝛ prono animo ꝛc. referendū eſt ad ipſos martyres / qui non coacte ſed ſponte paſſi ſunt mortem propter Chriſtum / et eius legem. Hinc de illis canit eccleſia / dicens: Tradiderūt corpora ſua propter deum ad ſupplicia: vt heredes fierent in domo domini. Merito etiam cum paterentur / dicere poterant illud verbum Pſal. Propter te mortificamur tota die. Unde quidam eorum ad mortem et ad ignes currebant: alij autē tyrannos iritabant / vt celerius ꝛ ſeuerius mortē inferrēt: alij vero firmiter ꝛ intrepide ipſā mortē expectabāt. Hinc etiam canit eccleſia ī hymno de eiſdē martyrib⁹ / dicens: Hi ꝑ te / ſupple Jeſu Chriſte / furias atque ferocia calcarūt hominū ſeuaq; verbera: ceſſit his lacerans fortiter vngula / nec carpſit penetralia. Cedūtur gladijs more bidentiū. i. ouium q̄ dicūtur bidētes / qꝛ dicūtur naſci cum duobus dentibus. Sequitur: Non murmur reſonat / non querimonia ꝛc. Qꝛ autem aliqui obtulerunt in opere tabernaculi aurum / alij argentū / alij es / alij aliud: deſignat diuerſitatem hominū qui obtulerūt ſe morti / propter Chriſtū. Unde aliqui fuerūt aurū per generis nobilitatem: ſicut patuit de ſancta / Katharina / ſimiliter de ſancta Barbara / ꝛ huiuſmodi: alij fuerunt argētū / per eloquentiam: alij es / ꝑ paupertatem: alij hiacinthum purpura / coccinū / ꝛ huiuſmodi / per diuitiarum ꝛ temporaliū copiam: que omnia cōtempſerunt / vt Chriſtum lucrifacerent. Uel dic / ꝙ per huiuſmodi donaria varia deſignat / ꝙ inter martyres fuit inequalis gratia ꝛ charitas: adeo ꝙ charitas aliquorū fuit precioſa: ſicut aurum inter cetera metalla: aliorum minus precioſa et minus excellens: ſicut argentum eſt minus precioſum q̄ aurum: ꝛ ſic deſcendendo ſecūdū varios ſtatus hominum: plus vel minus participantium de charitate. Unuſquiſq; tamen ſecundum facultatem ſuam / et ſecūdū gratiā ſibi a dn̄o datā cōtribuit in opere tabernaculi. i. corporis myſtici eccl'ie. Et ex hoc cōſurgit theſaurus eccleſie: ex quo profluunt indulgētie

gentie / que largiuntur deuotis fidelibus pro varijs cauſis principalius tamen profluūt ex theſauro meriti Chriſti / qđ fuit vltra condignum. Minus autem principaliter ex meritis aliorum ſanctorum ꝛ ſanctaꝝ: ꝛ ſignanter qui fecerunt opera ſupererogationis / ad que nullo modo tenebantur. Non enim requirit deus ab vnoq̄q; ſanctorum / quaſi ex debito iuſtitie / quicquid boni poteſt facere: ſed multa relinquit in ipſorum ſanctorū libertate. Sed de hoc ſatis dictum eſt.

¶ Allegorice et ſecundo / iuxta illđ verbū: Quiſquis vr̄m ſapiens eſt veniat / ꝛ faciat qđ dominus imperauit ꝛc. Notādum / ꝙ etſi multa opera cadant ſub conſilio / que dicunt̄ opera ſupererogationis: de q̄bus immediate ſupra dictum eſt: ſunt tamen multa alia ꝛ varia opera / que cadunt ſub precepto. Ad que inuitans dominus homines / ait: Quiſquis veſtrum ſapiens eſt veniat / et faciat quod domin⁹ imperauit. Dominus enim neminem vult vacare ocio: ſed vnumquenq; vult occupari in opere tabernaculi: pollicens pro huiuſmodi opere ſe daturum premium eternum. In cuius figurā domin⁹ vinee dixit ſtantib⁹ ocioſe in foro: Jte in vineam meā / ꝛ quod iuſtum fuerit dabo vobis. Matthei. xx. Non tamen ceſſat monere homines de remedijs bonis ꝛ opportunis ad ſalutem. Unde vnum vocat ad clericatum / alium ad religionem / alium ad coniugium / et huiuſmodi: prout ipſe optime nouit ſaluti eorum conuenire. Non enim vult dominus omnes homines tenere vnam et eandem vocationem / ſicut nec expedit. Si enim omnes volarent ad celibatum / quis coleret agros et vineas? cito etiam deficeret genus humanum. Si etiam omnes eſſent coniugati / quis miniſtraret eccleſiaſtica ſacramenta? Sicut ergo expedit vt digiti manus ſint varij: et ſic de ſingulis membris humani corporis / ita et in propoſito. Unde apoſt. Rom. xij. Sicut (inquit) in vno corpore multa membra habemus: omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto: ſinguli autē alter alterius membra: habentes donationes ſcđm gratiam que data eſt nobis / differētes. Siue prophetiā / ſcđm rationē fidei: ſiue miniſteriū / in miniſtrādo: ſiue qui docet / ī doctrina ꝛc. Ecce ergo q̄ō vnuſq̄ſq; ſapiēs debet venire ad tabernaculū dn̄i: ꝛ facere quod dn̄s iuſſerit. Bene etiam ad propoſitū loquit̄ idē apo. j. Corint. xij. dicēs: Diuiſiones gratiaꝝ ſunt: idē aūt ſpiritus. Et diuiſiones miniſtrationū ſunt / idē autē dn̄s. Et diuiſiones operationum ſunt: idem autem de⁹ / qui operatur omnia in omnibus ꝛc. Jtem Ephe. iiij. Unicuiq; noſtrum data eſt gratia ſecundū menſuram donatiōis Chriſti. Deinde valde ad ꝓpoſitū ſubditur: Et ipſe quidem dedit quoſdā apoſtolos / quoſdā autem prophetas / alios vero euangeliſtas ꝛc.

❡Allegorice et tertio / iuxta illud verbum: Dixitqꝫ Moyſes filijs Iſrael: Ecce vocauit dominus ex nomine Beſelcel ⁊c. Per Beſeleel ⁊ Doliab / q̃s pncipales architectores tabernaculi teſtimonij elegit Moyſes de precepto domini: intelliguntur euangeliſte ⁊ apoſtoli / qui ſcripſerũt. Hos enim elegit dominus Ieſus / qui per Moyſen deſignatur: vt ſepenumero dictum eſt. Q; autem cõuenienter per hos duos deſignentur omnes quatuor euãgeliſte / vna cum illis apoſtolis qui ſcripſerunt epiſtolas / quales fuerunt Paulus: Iacobꝰ / Petrus / Iudas: patet quia binarius numerus in ſacra ſcriptura frequẽter deſignat charitatem / que vnit animos plurium in vnum. Et quia predicti euangeliſte ⁊ apoſtoli fuerunt vniti in domino / et inter ſe per charitatem: ideo recte prefigurantur per duos predictos tabernaculi architectores. Per tabernaculum autem nouum teſtamentũ intelligere poſſumus. Cuius ⁊ ſi principalis architector fuerit Chriſtꝰ: quia teſte Apoſto. j. Corin. iij. Fundamẽtum aliud nemo poteſt ponere preter id quod poſitum eſt / quod eſt Chriſtꝰ Ieſus. nihilominus ſub tali principali architectore / oĩes predicti fuerunt quodãmodo architectores / et ſignanter quatuor euangeliſte: in hoc ſcilicet / ꝙ nobis ſcripto reliquerunt geſta ⁊ dicta ipſius Chriſti. Nam ſicut magne ⁊ excellẽtes perſone non ſolent in propria facta ſua literis cõmendare / ſed habẽt notarios ſuos qui talia diligenter exequunt̃. Sic non inuenitur / ꝙ Chriſtꝰ (qui fuit rex regum / ⁊ dominꝰ dominantium) doctrinã ſuam ſcripſerit / et facta ſua ſcripto redegerit: ſed habuit eminentes notarios / ſcilicet quatuor euangeliſtas / qui talia cõmendarũt ſacris codicibꝰ / ad perpetuam rei memoriam. Quorũ medio facta ⁊ dicta Chriſti ad nos vſqꝫ deuenerunt. Unde de tanto beneficio habemus illis referre ingẽtes gratias. De eo autem quod ſcripſerunt prenominati apoſtoli / non omiſſis illis apoſtolis / qui vna cum euangelijs pariter et epiſtolas ſcripſerunt / quales fuerunt Ioannes ⁊ Lucas / omnium hominũ generaliter ſcripture ſumme neceſſarie erant ad condendũ tabernaculum eccleſie militãtis. Ecce igit̃ quomodo / ⁊ qualiter / ⁊ a quibus principaliter poſt Chriſtũ conditum eſt tabernaculũ eccleſie militantis / omni certe decore plenum / poſt illud tabernaculum celeſte / de quo immediate ſequit̃.

❡Anagogice et primo / iuxta illud verbum: Separate apud vos primitias dño. Notandũ / ꝙ primitie. i. primi fructus eccleſie triũphantis fuerunt angeli boni. Priꝰ eñ fuerũt creati angeli / ⁊ qui remanſerunt in bono in quo conditi fuerant a deo / prius in gratia cõfirmati / et in gloria ſublimati / ꝙ̃ fieret homo. Tũc ergo ſeparauit dominus primitias ſibi / qñ ipſos bonos angelos traxit ad partẽ ſuã: ⁊ angelos malos detruſit in abyſſum / dicẽs vnicuiqꝫ eorum

rum

rum illos Eſa. xiiij. Ad inferna detraheris / in profundũ laci. Nec dicuntur dicti angeli boni reſpectu malorum primitie / temporis prioritate: cũ oẽs ſimul creati ſunt: ſed dignitate ⁊ honore / in quo permanẽt et vſqꝫ in ſecula ſeculorũ permanſuri ſunt / quicquid de hoc dixerit Origenes.

❡Anagogice ⁊ ſecundo / ꝓ tabernaculum / de quo in preſenti clauſula ſequit̃: recte illud celeſte tabernaculũ itelligit̃ / de quo in figura legit̃. xxxiij. ca. huius / ꝙ ingreſſo Moyſe tabernaculũ federis / deſcẽdit colũna nubis: q2 ingreſſo ſpiritu humano tabernaculũ celeſte / ſtatim deſcendit ſuꝑ eum mirabilis ſplendor. i. illapſus diuine eſſentie: de quo Pſal. Signatum eſt ſuꝑ nos lumen vultus tui dñe. Q; aũt per talem illapſum ſignificet̃ huiuſmodi ſplẽdor diuine eſſentie / patet per id qđ ſequit̃: Dediſti letitiã in corde meo. Hoc eñ referendũ eſt ad illud gaudiũ qđ ſequit̃ ex hmõi illapſu. Eſt aũt notandũ / ꝙ huiuſmodi tabernaculum celeſte / aliquãdo dr ſingulariter: vt ibi in Pſal. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo / aut quis requieſcet in mõte ſancto tuo? Et hoc ꝓpter vnitatẽ ſummi dei / ibi glorioſe regnantis. Aliquãdo autem dicitur pluraliter: vt ibi in eodẽ Pſal. Quã dilecta tabernacula tua dñe ṽtutũ. Et hoc propter varias mãſiones que ibi ſunt / ſecũdum varietatem meritorum: ſecundũ illud Ioan. xiiij. In domo patris mei manſiones multe ſunt. Quod autem dominꝰ iuſſit ſibi fieri tabernaculum manu factũ / et mirabiliter preparatum atqꝫ decoratum / aperte inſinuat illam indicibilem diſpoſitionẽ / que habetur in illo celeſti tabernaculo: de qua legit̃ Eſa. lxiiij. Item Apoſt. j. Corin. ij. Oculus nõ vidit / nec auris audiuit / et in cor hominis non aſcendit / que preparauit deus his qui diligũt eum. Eſt tamẽ aduertẽdum: vt iam dictũ eſt / ꝙ ad conſtruendũ huiuſmodi tabernaculum celeſte / quidam in preſenti offerunt aurũ / alij argentum: ⁊ ſic conſequenter. Per quod denotatur / ꝙ diuerſo calle ad illud peruenit̃. Eſt tamen vnuſquiſque beatus / in quocũqꝫ loco ibi ponatur / ſua ſorte contentus. Nec vnus ibi cõtra alium murmurat / dicẽs: ꝙ plus ſit accepturus. Alias paterfamilias dominus deus ſtatim illi diceret illud Mat. xx. Accipe quod tuũ eſt / ⁊ vade: ſed vtrunqꝫ impoſſibile eſt: quia ibi omnia conſona ⁊ trãquilla ſunt.

❡Anagogice et tertio / iuxta illud quod habetur verſus finem preſentis clauſule / de predictis architectoribus Beſeleel / ſcilicet et Doliab / ꝙ eos dominus dotauit mirabiliter in arte mechanica / ponendo in cordibus eorum quicquid fabre adinueniri poteſt: profecto per hoc denotantur ſapientia / intelligentia / ſciẽtia / tam ſpeculatiua / ꝙ̃ practica: ars mechanica / ⁊ oĩa ſimilia / que oĩa ⁊ ſingula eminentiſſi-

me

me ponet dn̄s in intellecti-bus ipſorum beatorum/ et hoc totum per infuſionem/ dictante ſolo doctore intrinſeco/ qui docet de omnibus. Et quanuis opera mechanica non habeant locum in celo/ quo ad vſum/ nihilominus quicquid perfectiõis eſt in illa arte/ nõ denegabitur ipſis beatis.

¶ Exodi triceſimo ſexto.
¶ Unica clauſula.

Fecit ergo Beſeleel ꝛ Ooliab et omnis vir ſapiēs/ quibus dedit domin⁹ ſapientiam ꝛ intellectū: vt ſcirent fabre operari que in vſu ſanctuarij neceſſaria ſunt/ ꝛ que precepit dominus. Cūq; vocaſſet eos Moyſes/ ꝛ omnē eruditum virum/ cui dederat dominus ſapientiam/ ꝛ q̄ ſponte ſua obtulerunt ſe ad faciendum opus/ tradidit eis omnia donaria filiorum Iſrael. Qui cum inſtarent operi quotidie/ mane vota populus offerebat. Unde artifices venire compulſi dixerunt Moyſi: Plus offert populus/ q̄ neceſſarium eſt. Juſſit ergo Moyſes preconis voce cātari: Nec vir/ nec mulier quicquam offerat vltra in opere ſanctuarij. Sicq; ceſſatum eſt a muneribus offerendis/ eo ꝙ oblata ſufficerēt/ et ſuperabundarent. Fecerūtque omnes corde ſapientes ad exemplum opus tabernaculi/ cortinas decem de byſſo retorta/ et hiacintho/ et purpura/ coccoq; bis tincto/ opere vario/ et arte polymita. Quarum vna habebat in longitudine viginti octo cubitos/ ꝛ in latitudine quatuor. Una menſura erat omniū cortinarum. Coniunxitq; cortinas quinq; alteram alteri/ et alias quinque ſibi inuicem copulauit. Fecit ꝛ anſas hiacinthinas in ora cortine vnius ex vtroq; latere/ et in ora cortine alterius ſimiliter: vt contra ſe venirent anſe/ et mutuo iungerentur. Unde et quinquaginta fudit circulos aureos/ qui morderent cortinarū anſas/ et fieret vnum tabernaculum. Fecit et ſaga vndecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi. Unum ſagum in lōgitudine habebat cubitos triginta/ et in latitudine cubitos quatuor. Unius mēſure erant omnia ſaga. Quorum quinque iunxit ſeorſum/ et ſex alia ſeparatim. Fecitque anſas quinquaginta in ora ſagi vnius/ et quinquaginta in ora ſagi alterius; vt ſibiinuicem iungerentur; et fibulas eneas quinquaginta/ quibus necteretur tectum: vt vnum pallium ex omnibus ſagis fieret. Fecit et opertorium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis; aliudque deſup velamen de pellibus hiacinthinis. Fecitque et tabulas tabernaculi de lignis ſethim ſtātes. Decem cubitorum erat longitudo tabule vnius/ et vnum ac ſemis cubitum latitudo retinebat.

Bine incaſtrature erant per ſingulas tabulas: vt altera alteri iungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis. E quibus viginti ad plagam meridianam erant cōtra auſtrum cum quadraginta baſibus argenteis. Due baſes ſub vna tabula ponebantur ex vtraque parte angulorum/ vbi incaſtrature laterum in angulis terminantur. Ad plagam quoque tabernaculi que reſpicit ad Aquilonem/ fecit viginti tabulas cum quadraginta baſibus argēteis: duas baſes per ſingulas tabulas. Contra Occidentem vero: id eſt ad eam partem tabernaculi que mare reſpicit/ fecit ſex tabulas/ et duas alias per ſingulos angulos tabernaculi retro: que iuncte erant a deorſum vſque ſurſum/ et in vnam cōpaginem pariter ferebant: ita fecit ex vtraq; parte ꝑ ſingulos angulos: vt octo eſſent ſimul tabule/ ꝛ haberēt baſes argenteas ſexdecim binas/ ſcʒ baſes ſub ſingulis tabulis. Fecit et vectes de lignis ſethim quinq; ad continendas tabulas vnius lateris tabernaculi/ et quinque alios ad alterius lateris coaptādas tabulas: et extra hos quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare. Fecit quoque vectem alium/ qui per medias tabulas ab angulo vſque ad angulum perueniret. Ipſa autem tabulata deaurauit fuſis baſibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos/ per quos vectes induci poſſent/ quos et ipſos laminis aureis operuit. Fecit ꝛ velum de hiacintho et purpura/ vermiculo ac byſſo retorta/ opere polymitario/ varium atque diſtinctum/ et quatuor columnas de lignis ſethim/ quas cum capitibus deaurauit/ fuſis baſibus earum argenteis. Fecit et tentorium in introitu tabernaculi ex hiacintho/ purpura vermiculo/ biſſoq; retorta opere plumario: et colūnas quinq; cum capitib⁹ ſuis/ quas operuit auro/ baſeſque earū fudit eneas/ quas et operuit auro.

¶ Hiſtorialiter poſtquam in precedenti capitulo honorandus legifer noſter et magiſter Moyſes exegit donaria varia tam monetata/ q̄ non monetata a populo Iſraelitico pro opere tabernaculi cōſtruendo/ cui libenter populus obtemperauit: hic conſequenter agit de actuali executione dicti operis/ pro quo etiam populus plus offert q̄ ſit neceſſe: ita vt prohibeatur ab eodem Moyſe/ ne plus offerat. Modus etiam dicti operis deſcribitur per ſingula in litera: ibi/ Feceruntque omnes corde ꝛc. Poterāt autem hic fieri due ſpeciales clauſule. Nihilominus propter coniunctionem et coadunationem materiarum/ ipſum totum capitulum ſub vnica clauſula perſtrinximus. Priuſquam ergo ipſe Moyſes proſequatur facturam ipſius tabernaculi: et ſingularum partium eius/ tam interiorum q̄ exteriorū/ ꝛ hoc in ſe-

in ſequentibus capitulis. Primo facit mentionem qualiter vocauerit in primis predictos architectores / ſcilicet Beſeleel et Ooliab / pariter et alios coadiutores / qui erant minus principales / quibus omnibus ſimul cõgregatis tradidit omnia donaria filiorum Iſrael / que tanta fuerunt: vt dixerint ad Moyſen: Plus offert populus / q̃ neceſſariũ eſt. In hoc ergo oſtenditur populi offerentis vltra neceſſitatem deuotio. Notãter autem dicitur in principio huius capituli / ꝙ dominus dictis architectoribus / ⁊ ceteris qui cũ eis erãt / in conſtructione tabernaculi / dedit eis ſapientiam ⁊ intellectum: vt ſcirent fabre operari que in vſu ſanctuarij neceſſaria erant / ⁊ que preceperat dominus. Nam alias neſciuiſſent talia facere / cum circa huiuſmodi non fuiſſent aſſueti: ſed magis operibus duris luti ⁊ lateris. Sed quid ſibi vult quod ſubditur: Qui cum inſtarẽt operi quotidie / mane vota populꝰ offerebat. Unde artifices venire compulſi / dixerunt Moyſi: Plus ⁊c̃. Ad hoc dicetur ſtatĩ in ſolutione ad primũ dubiũ: Juſſit ergo Moyſes preconis voce cantari .i. hilariter ⁊ alte preconizari / dicẽs: Nec vir / nec mulier / quicquã offerat ⁊c. Et vt dicit dñs Pet. de Palu. eſt hic argumentũ cõtra parcitatem nunc ad fabricas eccleſiarum conferentium: et ſimiliter cõtra cupiditatem ſacerdotũ: quibus vix ſufficere videnť totus mundus ſi offerretur.

¶ Sequitur nunc de conſtructione actuali ipſius tabernaculi / cũ dicitur: Feceruntq̃ oẽs corde ⁊c̃. In hac ergo ſecunda parte huius capituli agitur de partibus ipſius tabernaculi.

¶ Primo quidem de tectis ipſius / ⁊ primo quidem quãtum ad cortinam / de quatuor coloribus factam arte polymita .i. variatam: ſecundo / quãtum ad ſaga: tertio / quantũ ad pelles rubricatas arietũ: quarto / quãtũ ad pelles hiacinthinas / quas Hebrei dicũt fuiſſe de taxo: vt dicit de Palu. Et hoc forte: q2 non dicuntur arietine / ſiue de rubricatis. Uel quia vt volunt quidã / magis ſunt apte ad intemperiem aeris ſuſtinendã / q̃ pelles arietine. Operimentum autem pellium hiacinthinarũ oĩbus alijs ſuperponebatur. Ma autem iſta patẽt ſupra .xxvj. c.

¶ Secundo agitur de tabulis ipſius tabernaculi / cũ dicitur: Fecit / ſupple Beſeleel / ⁊ tabulas tabernaculi / de lignis Sethim / ſtantes. Primo ergo agitur de tabulis integrantibus ipſum tabernaculum. Secũdo / de vectibus ipſum cõpaginantibus. Hec autem omnia patẽt ſupra .xxvj. c. niſi ꝙ ibi non fuit facta mentio de quodam vecte qui pertrãſibat in frõte tabernaculi / a capite p̃me tabule Aquilonaris / vſq̃ ad caput p̃me Auſtralis: de quo hic dicitur. De hoc vecte vide de Lyra / et de Pal. in preſenti paſſu.

¶ Tertio agitur de introeuntibus in ipſum tabernaculum / cum dicitur: Fecit / ſupple Beſeleel ⁊ velum ⁊c̃. Primo autẽ agitur

agit de introitu in ſctã ſctõꝝ / per velum qđ pẽdebat in quatuor colũnis de lignis Sethim deauratis cum capitibus .i. cũ capitellis. Secundo agitur de introitu in ſancta per tẽtoriũ / quod pendebat in fronte Oriẽtali tabernaculi: de quo habes ſupra .xxvj. c. Require ibi / ſi vis.

¶ Circa autem preſens totum capitulum / mouentur aliqua dubia.

¶ Primũ igitur dubium: quare ex hoc ꝙ populus mane offerebat / fuerunt artifices compulſi venire ad Moyſen / et dicere ei: Plus offert populus q̃ neceſſarium eſt? Dicendum / ꝙ in hoc ꝙ mane populus offerebat / intelligitur nimia volũtas offerendi ⁊ frequentia offerentium / qui ad hoc faciendũ ſurgebant mane: ac ſi alie partes diei ad hoc nõ ſufficerẽt illis.

¶ Secundum dubium: quare Hebrei hic prohibiti ſunt a ſuperabundanti oblatione / et nõ cum edificaretur templũ quod poſtea factũ eſt? Unde dicitur ij. paralipo. xxxj. remanſerunt plurima eo ꝙ dñs benedixiſſet populo ſuo. Dicendum / ꝙ non eſt ſimile. Nam cum edificareť templum / fuerunt plurimi miniſtri / ſicut neceſſe erat propter illius magnitudinem: ⁊ ideo nihil ſuperfluum eſſe poterat: ꝙ ſi illud ſuꝑfluũ non erat neceſſarium ad fabricam tẽpli / erat tamen neceſſarium miniſtris illius / q̃ plurimi erant. Itẽ opus erat manutenere ipſum tẽplũ. Tempore autem cõſtructionis tabernaculi / non erãt miniſtri ad hoc de facto deputati / niſi forte Leuite / qui habebãt vnde aliunde ſuſtentarentur / ſcilicet ex decimis.

¶ Tertium dubiũ: queritur ad quid neceſſe erãt tot operimẽta in opere tabernaculi. Cum enim in operibus a deo inſtitutis nihil ſuperfluum ſit / etiam minus q̃ in operibus nature: queritur ad quid omnia talia neceſſaria erant? Uidetur enĩ ꝙ vnum operimentum / aut ſaltim duo / ſuffeciſſent. Ad quod dicendum / ꝙ tot operimentorum ratio literalis fuit in generali / ornatus ſcꝫ ⁊ ꝓtectio ipiꝰ tabernaculi a caumate / ⁊ a pluuia: et vt ſic in maiori honore ac reuerẽtia haberetur. Inſuꝑ vt omnia que ad ipſum pertinebant mũdius ⁊ tutius ſeruarẽtur. Forte alie rationes poſtea tangẽtur ſm alios ſenſus. Inſuper dñs qui dedit talẽ induſtriam Beſeleel / ⁊ alijs artificibus / voluit oſtendere ſummam ſapientiam ſuam

¶ Quartum dubiũ: vtrũ dicti artifices q̃ ſpõte ſua obtulerũt ſe ad faciendum opus ipm / male fecerint? Uidetur ꝙ ſic: quia cum opus ipſum eſſet ſupra humanas vires / qđ nec poterant facere abſq̃ ſpeciali directiõe dei ⁊ dono. Nullus aũt ſcit certitudinaliter talia dona: ⁊ preſertim que interius per infuſionem habẽtur / ſe habere. Secus autem de donis exterioribus infuſis: ſicut de dono lingue / prophetie / miracula operãdi / ⁊ hmõi. Dicendũ / ꝙ hmõi artifices / q̃ ſe obtulerunt Moyſi / non fuerũt preſumptuoſi / q̃uis opus ſupra vires ſuas eſſet. Hoc enĩ (vt veriſimiliť creditur) fecerunt tanq̃ ad hoc a deo

deo inſpirati. Nā ſicut ipſe vo-
luit habere primo ſpeciale ta-
bernaculum in terris/ ⁊ conſe-
quenter templū magnificū/ tē-
pore Salomonis: ſic etiam ſpe
cialiter ꝓuidere de artificibus
predicti tabernaculi voluit: po
nendo in mentibus eorum mo
dum ⁊ formam illius/ vna cum
efficaci volūtate operādi illō.
Inſup ex ſpeciali dei gratia fe-
cit eos dn̄s firmiter adherere
huic veritati/ ꝙ mouebātur ad
hoc a ſpiritu ſancto.
¶ Quintum dubiū: quid in ſpe
ciali denotabatur ꝑ varia ope
rimēta ipſiꝰ tabernaculi? Dicē
dum/ ſm̄ quoſdā (vt refert dn̄s
de Pal.) ꝙ per cortinas varias
denotabatur celum ſidereum.
Per ſaga cilicina/ celū aqueū
vel criſtallinum. Per pelles ru
bricatas/ celum empyreū. Per
pelles autem hiacinthinas/ ce
lum trinitatis. Tegebatur er-
go in modum quo celis tegunt̄
omnia. Et hoc in ſignū ꝙ erat
dedicatū dn̄o vniuerſorum.
¶ Sextum dubium: vtrū Mo-
yſes fuerit ſuperfluus in loquē
do de forma ⁊ modo ipſius ta-
bernaculi? Videtur ꝙ ſic. Nā
ſupra. xxvj. ca. loquutus eſt de
multis/ que iterum hic repetit:
⁊ ſignanter de quatuor operi-
mentis illius. Item de parieti
bus eiuſdem/ ⁊ de velis/ de ba-
ſibus/ ⁊ columnis. Igitur ſup-
flue de talibus iterum hic loq-
tur. Dicendum/ ꝙ in preceden
tibus ipſe Moyſes accepit for
mam fiēdorū a domino: ⁊ ideo
ibi hec explicare debuit: ⁊ ite-
rum ſimiliter in preſenti vbi a-
git de executione fiendorum.
Hoc autem partim fecit ad ma
gnificandum ſepius repetita/
ſiue magis myſteria in illis in-
cluſa. Partim etiam hoc fecit
vt reſpectu verbi abbreuiati ⁊
conſummati noue legis/ oſten-
deret legem veterem multiloq-
quā: ⁊ ſic eo ipſo cōmēdet ⁊ qſi
ꝓphetizet facto aliam legem
perfectiorem fuiſſe venturam.
Partim etiam hoc factum eſt/
vt per hoc oſtenderet myſtice/
ꝙ diuina iuſſa ſic deberent cō
ſummari explicite in effectu et
opere: ſicut fuerant intellectui
explicite demonſtrata.
¶ Moraliter ⁊ primo: iuxta il-
lud verbū: Quotidie mane vo-
ta populus offerebat ⁊c̄. Per
hoc inſtruitur populus Chri-
ſtianus/ ⁊ multo fortius prela-
ti/ ꝑncipes/ ⁊ clerici atq̄ quot-
quot ſunt qui rebus manuali-
bus non occupantur/ vt ſingu-
lis diebus intēdant diuino cul
tui. Negociatores etiā hoc a-
gāt/ quātū poſſunt/ anteq̄ ad
opera ſua vadant/ ⁊ manū mit-
tant: et tūc ſe ⁊ ſua deuote deo
commēdent/ etiam aliquid ad
fabricam eccleſie/ tribuētes ſi
poſſint. Tunc etiam dicere de-
berēt qui ſciūt illam collectā/
que aliquando in primis in ec-
cleſia legit̄ ſub hac forma: Do-
mine deus omnipotens/ q̄ nos
ad principiū huius diei perue-
nire feciſti/ tua nos ſalua virtu
te: vt in hac die ad nullū decli-
nemus peccatum: ſed ſemp ad
tuam faciendā iuſtitiā noſtra
procedant eloquia/ dirigantur
cogitationes/ et opera. Unde
valde laudabilis ꝯſuetudo in-
oleuit in nōnullis eccleſijs/ vt
valde mane celebret̄ miſſa/ ad
quam multi confluūt/ etiam ſi-
ne

ne detrimento ſuorum operum
terrenorum. Sic enim conſulit
Chriſtus eſſe faciendū. Matt.
vj. dicens: Querite primum re-
gnum dei/ ⁊ iuſtitiā eius: ⁊ hec
omnia ⁊c̄. Pro quo notandum
ꝙ eſt triplex bonū: ſcʒ eternū/
ſpirituale/ ⁊ eternale. Primū/
maximū: ſecūdum/ minus: ter-
tium/ minimū. Primum bonū
eſt primū querendū: id eſt/ prin
cipaliter/ ⁊ tota cordis atten-
tione/ dicentes: Adueniat re-
gnum tuum: vt habetur vbi ſu-
pra. Secundū/ eſt querendum
tanq̄ via/ ducens ad illud prin
cipale. Nam virtus (ſm̄ Chry-
ſoſtomū) eſt via qua peruenitur
ad regnum eternū. Ideo dicit
Chriſtus ſecundo in loco/ ⁊ iu-
ſtitiā eius/ ſupple querite. Hic
autē ſumitur iuſtitia legaliter/
vt eſt omnis virtus. Qʒ vbi fece
ritis: hec omnia (inquit Chri-
ſtus) adijcientur vobis: quan-
tū ſupple expedit ſaluti veſtre.
Patet ergo quomodo debemꝰ
quotidie vota mane domino
offerre.
¶ Moraliter et ſecundo. Per
iſtum Beſeleel/ ⁊ ceteros arti-
fices tabernaculi/ quibus de-
dit dominus ſapiētiam ⁊ intel-
lectum/ vt ſcirent fabre opera-
ri illa omnia que erāt neceſſa-
ria in vſu tabernaculi: quod et
ſponte fecerūt: ſicut dicitur in
textu. Per tales artifices/ de-
notantur nonnulli homines q̄-
bus dedit dominꝰ aliquas ſpe-
ciales gratias/ vt operētur ta-
libus ad communē vtilitatē a-
liorum: dicente Apoſt. j. Cor. xij.
Diuiſiones gratiarū ſunt: ⁊ ſi-
militer diuiſiones miniſtratio-
nū: atq̄ diuiſiōes operationū.
Deinde ſubdit: Unicuiq̄ autē
datur manifeſtatio ſpiritus ad
vtilitatē: ſupple/ eccleſie ⁊ alio
rum: hoc aūt probat multiplicī
exēplo. Sed multi ſunt etiā in
omni ſtatu hoīm/ q̄ in vacuū ta
les gratias ⁊ dona recipiunt a
dn̄o. Cū tamen dicat Apoſt. ij.
Corin. vj. Hortamur vos/ ne in
vacuū gratiam dei recipiatis.
Ubi notādū ꝙ aliq̄ ſunt q̄ abū
dant talibus gratijs/ aut forte
vna/ quā habent etiā perfecte/
ſiue ī ſummo/ quā intra ſe ab-
ſcondunt. Et tales ſunt valde
īgrati/ ⁊ magna pena apud deū
indigni. Ut enim dr̄ Eccli. xx.
Sapientia abſcōdita/ ⁊ theſau
rus īuiſus/ q̄ vtilitas ī vtriſq̄?
Unde ⁊ ſeruus q̄ abſcondit pe
cuniam dn̄i ſui in ſudario/ fuit
duriſſime ab eo reprehēſus/ eo
ꝙ non dediſſet pecuniā ipſam
ad menſam. Propter quod iuſ-
ſit munera/ ſiue pecuniam ab
eo auferri. Luc. xix. Per quod
denotatur ꝙ tales merent̄ pri-
uari omnino gratijs ſibi a do-
mino collatis. Alij ſunt qui cō
municant gratias ſuas vni tm̄:
ne ſi multis cōmunicauerint/
tandem vileſcant. Quia omne
rarum precioſum: ⁊ per oppoſi-
tum omne commune vile. Un-
de fertur de quodā chirurgico
intra Gallias morante/ q̄ dici-
tur/ faict pie. gallice/ qui habet
mirabilem gratiam medendi
⁊ ſanandi hoīes corpore leſos:
nec talē gratiā priuſq̄ moria-
tur alicui manifeſtat: ⁊ tūc ſuo
primogenito reuelat: ⁊ ſic cōſe
quenter ille alteri. Alij ſunt q̄
vtuntur gratijs ſuis circa diui
tes/ et non circa pauperes: vt
ſunt multi periti medici et chi-
rurgici

rurgici/qui libenter currũt ad
diuites/ ⁊ permittũt pauperes
perire. In hoc manifeſte ſe oſtẽ
dentes perſonarũ acceptores.
Hoc autem valde vitioſum eſt/
et a deo reprobatũ in antiquo
teſtamento: vt pꝫ Leuiti.xix.
vbi ait: Non conſideres pſonã
pauperis: qꝛ ſupple pauper eſt/
⁊ ideo nõ vis ei ſubuenire. Itẽ
Deutero.xvj. Nõ accipies pſo=
nã/nec munera. Unde ſicut di
ues in extrema neceſſitate te=
netur ſub pena peccati morta=
lis ſubuenire pauperi: ita ⁊ me
dicus aut chirurgicus in extre
ma neceſſitate corporis/tenet̃
ſubuenire/ etiã proprijs impẽ=
ſis (ſi poteſt) egroto. Alij ſunt
qui libenter ponunt ad bãchã
talentũ dñi ſui. Et tales bene=
dicẽtur a dño/ ⁊ dicet̃ vnicuiꝫ
tali a dño illud Luc.xix. Euge
ſerue bone ⁊ fidelis: itra in gau
diũ domini tui.

¶ Moraliter ⁊ tertio: iuxta il=
lud: Sicꝫ ceſſatũ eſt a mune=
ribus offerendis/ eo ꝙ oblata
⁊c. notandũ ꝙ hodie videmus
iſtud impleri in pleriſꝫ eccle=
ſijs cathedralibꝰ/ collegiatis/
abbatialibus/ ⁊ prioralibꝰ. Oli
enim cũ ibi diuina deuote cele
brarent̃/ ⁊ miniſtri religioſe vi
uerẽt: principes ⁊ nobiles mul
ta donaria fecerunt ibi/ etiam
pluſꝙ eſſet neceſſe ad ipſorum
ſuſtentationem. At vero poſtꝙ
hmõi deuotio ⁊ religioſa vita
ceſſauerũt: ⁊ mutatus eſt color
optimus in laſciuam vitã et a=
uaritiam/ ceſſatũ eſt etiã a mu
neribus offerẽdis. Et iſtud ſpe
cialiter tãgit domos abbatia=
les ⁊ prioralcs/ ſiue cõuentua=
les/ in quibꝰ hoſpitalitas mirũ

in modum obſeruabat̃: prout
valde diſtricte mãdat beatus
pater Benedictꝰ in regula ſua.
Tunc eñ talibꝰ domibꝰ fiebãt
maxima munera/ etiã aſcẽden=
tia per milia auri ⁊ argẽti. Mẽ
tior ſi non vidi abbatiã de qua
ferebat̃ ꝙ in ea ſex milia expo=
nebantur pro vita monachoꝝ/
qui erant ferme quadraginta.
Tria milia applicabant̃/ pro pre=
parationibus ⁊ proceſſibꝰ do=
mus. xxvij. milia pro menſa ab=
batis applicabantur. Dñs aũt
nouit quõ hoſpitalitas ibi ob=
ſeruabatur. Erant etiam in ea
multi officiarij religioſi quibꝰ
deputati erant magni prouen=
tus annuales. Cũꝫ abbas qui=
dam vellet hec omnia in vnum
conuertere. Reſponderũt dicti
officiarij ꝙ erant volũtarij ad
hoc/ dummodo ipſe efficaciter
preberet eis exemplũ. Qđ cum
noluiſſet facere/ nec ipſi volue
runt illi obedire. Sicꝫ vtriꝫ
remanſerũt vſꝫ in hodiernum
diem in ſua proprietate ⁊ peri=
culo ſue ſalutis. Sed ad propo
ſitũ primũ redeũtes/ nota quõ
olim due ſorores/ que hoſpita=
bãtur in talibus domibꝰ/ qua=
rum vna vocabat̃/ date: altera
autem/ dabitur. Sed cũ prima
inde eiecta fuiſſet foras/ ſtatĩ
ſecuta eſt eam ſoror ſua/ que di
cebatur/ dabitur. Quo factum
eſt/ vt ex quo hoſpitalitas ceſ=
ſauit in predictis domibꝰ/ nec
etiam munera illis fiant: quin
potius multi nobiles ⁊ diuites
auferũt ſi poſſunt/ que preceſ=
ſores ſui in eiſdem monaſterijs
(pie intendẽtes) abũdãter lar
giti ſunt. Inſup reges ⁊ princi
pes exigunt ab eis ſubſidia et
decimas

decimas. Et breuiter/ iuxta cõ
mune prouerbiũ/ videmus illđ
hodie impleri: Quod non ca=
pit Chriſtus/ tollit fiſcus. Ho=
die igitur nullꝰ miretur ſi prĩ=
cipes et nobiles/ non faciant
nouas fundationes: aut ſi ab
antiquo fundatas non ſtudeãt
ampliare/ quia cauſa non ſub=
eſt qualis tunc.

¶ Moraliter et quarto/ et cir=
ca idem propoſitum de mune=
ribus offerendis. Notandũ/ ꝙ
per hanc hiſtoriam docemur
in omni ſtatu prodigalitatem
vitare/ ⁊ competentem ſufficiẽ
tiam tenere. Liberalitas eñ
eſt virtus moralis pecunijs be
nefactiua: ſecũdum Ariſtote=
lem.j.rhetoricorum. Uel ſcđm
alios: liberalitas eſt mediocri
tas circa pecunias dãdas. Nã
liberalis dat propter honeſta=
tem/ ⁊ recte/ quibꝰ oportet: qñ
oportet: ⁊ ſecũdũ qđ oportet:
vt dicit idem Ariſtoteles.iiij.
Ethicorũ. Item beatus Tho.
ſecũda ſecunde.q.cxvij.arti.j.
dicit/ ꝙ liberalitas eſt virtus
bene diſpenſandi diuitias in
vſus bonos ſibi/ ſuiſꝫ/ ⁊ alijs.
Habet aũt hec virtus liberali
tatis duo extrema vitioſa: vnũ
per exceſſum/ quod eſt prodi=
galitas: ⁊ aliud per defectum/
quod eſt tenacitas. Et iſtđ ex=
tremũ magis recedit a medio
.ſ. ab ipſa liberalitate ꝙ pri=
mum. Unde prodigus facilius
corrigitur ⁊ citius reducit̃ ad
medium virtutis ꝙ tenax ſiue
auarus. Inſuper alijs prodeſt.
Tenax autẽ nec ſibi/ nec alijs
pdeſt. Qꝛ vt dicit̃ Eccli.xiiij.
q ſibi neꝙ/ cui alij bonus eſt?
Unde immediate ſequitur: Et

non iocũdabitur in bonis ſuis.
Ad propoſitũ ergo docemur
vitare prodigalitatem/ ꝓ hoc
ꝗ populus Iſraeliticus prohi
bebatur plus offerre in opus
tabernacli ꝙ eſſet neceſſe. Qꝫ
ſi prodigalitas circa tam ſan=
ctum opus prohibetur: quan=
tomagis circa opera i ſe/ et de
ſe vitioſa? Propterea filiꝰ pro=
digus vituperatur. Luce.xv.
Medium ergo tenuere beati:
id eſt/ iuſti. Huiuſmodi aũt me
dium eſt/ dare quãdo oportet/
cui oportet/ ſecũdum qđ opor=
tet: propter quod oportet/ ⁊ ſic
de alijs circunſtantijs requiſi=
tis ad veram liberalitatem et
donationem.

¶ Moraliter ⁊ quinto/ ⁊ circa
idem/ videlicet de muneribus
offerendis: notanter dicit̃ in li
tera/ ꝙ populus quotidie ma=
ne vota offerebat: Ubi no/ an=
dum/ ꝙ illi mane offerunt/ qui
cito offerunt in iuuentute ſe=
ipſos/ per ingreſſum religiõis
approbate: qꝛ vt dicit̃ Thren.
iij. Bonũ erit viro/ cum porta=
uerit iugum dñi ab adoleſcẽ=
tia ſua. Unde tales faciliꝰ im=
buuntur in his que religionis
ſunt ꝙ qui tarde. Da exemplũ
de noua plantula/ que citiꝰ ſur
ſum erigit̃/ ꝙ arbor inuetera=
ta ⁊ ingroſſata. Propterea ſal=
uator Mat.xj. dicebat: Sinite
paruulos venire ad me/ taliũ
eſt eñ regnũ celorũ. Dicit eñ
ſapiens Prouer.xxij. ꝙ adole=
ſcens ambulans iuxta viã ſuã/
etiam cum ſenuerit non rece=
dit ab ea.

¶ Moraliter et ſexto/ et circa
idem: nota ꝙ illi offerunt ma=
ne vota ſua domino/ qui dedi=

cant ſe diuinis laudibus ⁊ ope
ribus ſanctis/cum adhuc iuue
nes ſunt. De quibus loquitur
dominꝰ Prouerbiorum octauo/
dicens: Qui mane vigilauerit
ad me/inuenient me. In cuius
figuram legitur Mar. vltimo:
ꝙ mulieres valde mane venien
tes ad dominicū ſepulchrum.
primo quidem viderunt ange
lum/dicentē de Chriſto: Sur=
rexit/ non eſt hic. Nec multo
poſt meruerūt ipſum Chriſtū
in propria videre: quando qui
dem illo dicente ad eas/ Aue=
te/ mox acceſſerunt ⁊ tenue=
runt pedes eius. Matt. xxviij.
Propterea propheta Eſa. lv.
nos admonet valde mane q̄=
rere dominum/dicens: Queri=
te dominum dum inueniri po=
teſt. Inuocate eū dum prope
eſt. Secus autem de illis/ qui
differūt vſq̄ in ſenectam ⁊ ſe=
nium querere dominū: dedicā
tes ei feces vite ſue/ qui dedi=
cauerunt diabolo florē ſue iu=
uētutis. Et hoc eſt de quo con
queritur dñs/ dicens in Pſal.
Dederunt in eſcā meā fel ⁊ in
ſiti mea potauerūt me aceto.
Propter quod Auguſt. valde
dubitat de eorum penitentia
⁊ conuerſione. de pe. diſtinc.
vij. per totum. Mane ergo ſtu=
deamus offerre domino vota
noſtra: id eſt cito ⁊ dum adhuc
ſani ſimus/⁊ non expectemus
extremam neceſſitatem: quia
tūc difficile eſt valde/ propter
multa/perfecte cōuerti ad do=
minum: ⁊ tunc inuenire eū dif=
ficillimum.
¶ Moraliter ⁊ ſeptimo/ ⁊ con
formiter ad glo. interl. Notā=
dū iuxta illud verbū: Qui cum
inſtarēt operi quotidie: ꝙ pdi
ctū vbū exponit̄ ꝯgrue de die
gratie. Debemꝰ ḡ more multo
rū ſtudioſe inſtare operibꝰ bo=
nis/ q̄diu dies eſt. Dies (i. quā)
gratie/quia ſi talis dies ſemel
extinguat̄ in nobis: nō poteri=
mus ampliꝰ opari. Propter qđ
Chriſtꝰ Jo. ix. dicebat: Uenit
nox quādo nemo poteſt opari.
Quādiu ſū in mūdo. i. in corde
hūano/ſupple ꝑ gratiā: lux ſū
mūdi. i. ipſius cordis humani.
Uñ de ipſo Chriſto dicit̄ Joā.
j. Erat lux vera/ q̄ illūinat om=
nē hoiem veniētē in hūc mun=
dū. Nō quidē ſic/ ꝙ ois homo
illuminet̄ ab eo: ſed q̄ nullus
illuminat̄ niſi ab eo. Itē Joā.
viij. ipſe ait: Ego ſum lux mū=
di. Qui ſequit̄ me/nō ambulat
in tenebris: ſupple peccati/ſed
habebit lumē vite: ſcȝ vite gra
tie in preſenti/⁊ glorie in futu
ro. Inſtemꝰ ergo operi quoti=
die/⁊ nō nocte: q̄ tunc nullus
poteſt operari bene/ ſed tantū
male. Propter qđ peccata di=
cunt̄ opera tenebrarū/ que p̄=
cipit Apoſt. abijci. Ro. xiij. di=
cens: Abijciamus opera tene=
brarum/ ⁊ induamur ⁊c.
¶ Moraliter ⁊ octauo/ ⁊ con=
formiter ad glo. ordi. notāter
voluit dñs/ ꝙ illi q̄ operati ſūt
in opere tabernaculi cōſtruē=
do/ eſſent ſapiētes tā viri/ ſicut
patuit de Beſeleel et Ooliab:
vt dr̄ in principio p̄ſentis capi
tuli: q̄ etiā mulieres/ ſicut pa=
tuit de illis q̄ ad hmōi edificiū
cōtribuerūt de filo ſuo/ q̄ etiā
ſapiētes erāt: vt dr̄ i ipo textu.
Per qđ ſignificat̄ ſecundū eā=
dē glo. ꝙ nō ſufficit facere bo=
nū opus/niſi ſapienter ⁊ diſcre
te

te fiat. In cuius rei ſignū olim
in lege in omni ſacrificio po=
nebat ſal. Per qđ ſignificat̄/
ꝙ in omni bono opere prudē=
tia ⁊ ſapientia habēda eſt. Ui=
des ergo (inq̄t predicta glo.)
omnia que fiunt a ſapientibus
fieri: q̄ viri ſapiētes/ ⁊ mulie=
res ſapiētes. Nā omnia opera
dñi in ſapiētia fiunt: vt dr̄ Ec=
cli. xxxix. Nec ſufficit ſi aliqđ
offeramꝰ dño/ niſi etiā ſciamꝰ
miſcere aurū byſſo/⁊ coccū du
plicare/vel miſcere cū purpu=
ra. Quid eñ tibi prodeſt ſi ha=
beas hoc/⁊ vti eo neſcias: ne=
q̄ cognoſcas/quomodo vnū=
quodq̄ in ſuo tēpore/ ⁊ in ſuo
loco aptare debeas ⁊ ꝓferre?
Hec in eadē glo. que ſumitur
ex dictis Origenis.
¶ Moraliter et nono/per hoc
ꝙ aliqui artifices tabernacu=
li ad hoc electi ſunt a dño me=
diante Moyſe/ et conſequen=
ter iuſſi ſunt ab eo venire/ et
operari ſecundum ſapientiam
eis a domino datam/ que val=
de magna fuit: alij autē ſpon=
te obtulerunt ſe ad faciendū
predictum opus: vt dicitur in
textu. Et iſti ſecundum Augu
ſti. in queſt. ſuper Exo. fuerunt
minus ſapiētes ⁊ eruditi. Per
hec duo genera artificum ope=
rantium in edificio tabernacu
li/deſignantur duo genera ho
minum laborātium in edificio
tabernaculi corporis ſui ꝓ ca=
ſtitatis cuſtodiam. Nam primi
laborant ibi quaſi a dño voca
ti ⁊ iuſſi: vt ſunt religioſi/et o=
mnes qui ex voto ad hoc ſe o=
bligauerunt. Secundi autem
ſunt qui ſponte ſua ⁊ abſq̄ vo=
to ⁊ promiſſione volunt quan=
diu eis placet continenter vi=
uere. Primi ergo multo plus
merētur (ceteris paribꝰ) q̄ ſe=
cundi. Quia caſtitas que cadit
ſub voto/eſt multo melior/ q̄ il
la que cadit ſolum ſub volun=
tate. Da exēplum de ſanctimo=
nialibus que vouent perpetuā
continentiam: ⁊ de alijs que di
cūtur canonice regulares/ que
deferunt habitum regularem:
que etiam viuunt in vnum/ et
ſub vna clauſura: et hoc nocte/
et toto mane/ cantantes cano=
nicas horas temporibus ſuis.
At vero cum veniunt ad an=
nos nubiles/ poſſunt impune
intrare matrimoniū. Et ne vi=
deamur fabuloſe loqui/ vidi=
mus vnum tale monaſterium
valde ſolēne/in epiſcopatu Ca
meraceñ. apud oppidum quod
dicitur/ Mons en Haynault/
Gallice. Uidimus inſuper ali=
quas ex illis mane in eccleſia
in habitu canonicali/ et poſt
prandium per oppidū inceden
tes in habitu laicali/et nobili.
Hoc autē non mihi placuit cū
vidiſſem/maxime cum in Pro=
uerbio dicatur: Da mulieri vi=
rum/vel murum.
¶ Moraliter ⁊ x. Per quadru
plex operimentū tabernaculi/
de quo legit̄ in p̄ſenti litera et
textu. Quorum primū erant ta
bule: ſecundū/ vectes: tertium/
vtrūq̄ velū: quartū/ columne.
Per quadruplex (inquam) tale
operimentū/deſignantur qua=
tuor virtutes cardinales/ q̄ ope
riunt tabernaculū noſtrū inte=
rius. Primo q̄dē iuſtitia/ ipſum
operit a parte anteriori: ſecun=
do/prudētia/a p̄te poſteriori:
tertio/tēꝑātia/a dextris: q̄rto/

 forti=

foꝛtitudo/ a ſiniſtris. Tale ergo tabernaculum interioꝛis hominis/ quod fuerit hoc quadruplici modo coopertum et ſtabilitum/ vix aut raro poteſt pati ruinam. Si enim ceciderit ſuper illud grādo/ ſiue nix/ aut pluuiarum inundantia: id eſt/ quecunqꝫ tribulatio ſeu aduerſitas: ſiue etiam ventus fuerit illi contrarius: ventus (inquam) carnalis/ aut diabolice tentationis: non facile ipſum euellet. Non tamen dicimus quin tale tabernaculum poſſit in terram deijci: cū etiā legamus aliquos homines/ iā quaſi in celū aſcendentes/ et iam quaſi vnum pedem ibi habentes/ et alterū in terris/ turpit cū Lucifero coꝛruiſſe. In cuius figurā legimus Job primo/ ꝙ ventus vehemens irruit a regione deſerti: ⁊ concuſſit quatuoꝛ angulos dom⁹ Job.

¶ Moꝛaliter et vndecimo/ et ad pꝛimum pꝛopoſitum redeūtes. Notandū confoꝛmiter ad Richardū de ſancto Victoꝛe/ ꝙ non ſine cauſa dicitur ī pꝛincipio pꝛeſentis capituli/ ꝙ pꝛīcipales conſtructoꝛes tabernaculi domini fuerunt Beſeleel ⁊ Ooliab. Nam Beſeleel/ qui fuit de ſemīe Juda: ⁊ Ooliab/ ꝗ fuit de ſemine Dan: hi duo viri deſignant/ ꝙ ad conſtruēdum domino tabernaculū ſpirituale (quod intra nos eſt: et in quo vult deus quieſcere per gratiam/ ſecūdum illud Pꝛouerbioꝛū. viij. Delitie mee eſſe cū filijs hominū. Item Apoc. vltimo: Ecce tabernaculū dei cū hominib⁹/ ⁊ habitabit cum eis) requirūtur duo. ſ. Judas .i. confeſſio/ que ad penitētes pertinet: ⁊ Dan .i. iudiciū/ quo ad iuſtos: quia teſte Salomone Pꝛouerb. xij. Cogitationes iuſtoꝛū iudicia .i. iuſti ſepe cogitant de iudicijs diuinis. Unde Pſalm. A iudicijs enim tuis timui: et ideo ſupple feci de memetipſo iudicium et iuſtitiam: nō tradas me .i. permittas tradi calumniantibus me/ ſupple demonijs.

¶ Moꝛaliter ⁊ duodecimo: nō ſine cauſa dictum eſt/ ꝙ tabernaculum domini conſtructum eſt a viris ſapientibus: per qđ denotatur ꝙ tabernaculū ſpirituale non niſi a veris ſapientibus ⁊ deuotis catholicis cōſtruitur ⁊ diſponitur. Peccatoribus enim ⁊ malis de illo non eſt cure. Pꝛopter quod apoſt. j. Coꝛinth. iij. dicebat: Secundum gratiam dei que data eſt mihi/ vt ſapiens architect⁹ fundamentū poſui. Item in Pſal. Omnia in ſapientia feciſti.

¶ Moꝛaliter et decimotertio/ iuxta illud verbum: Plus offert populus ꝙ̄ ſit neceſſariū. Notandum/ ꝙ iſtud verbū poteſt intelligi de modernis pꝛincipibus/ ꝗ hac tempeſtate contra omnem diſpoſitionem iuris ſe intromittunt de dignitatibus eccleſiaſticis/ eas conferendo quibus volunt: etiā plures vni/ qui nec dign⁹ eſt vna. Qui autem digni ſunt/ non ſolum non pꝛomouentur: verum etiam impediūtur/ ⁊ frequēter optimo iure ſuo ſpoliātur. Taliter enim plus talibus offerre ꝙ̄ ſit illis neceſſe/ eſt illis valde periculoſum: pariter et collatoꝛibus. Videmus enim/ ꝙ ſtomachus plus recipiens de cibo/ ꝙ̄ ſit illi neceſſe/ aut ipm̄ ſuperfluū reijcit per vomitum/ vel grauem infirmitatem inducit: ita vt quandoqꝫ moꝛs ſequatur: ſic in pꝛopoſito de illis clericis/ qui habent plura beneficia/ qui foꝛte nimis haberent de vno: cū ſint plerūqꝫ indigni. Tales enim debent pluralitatē euomere: aut opoꝛteret eos moꝛtem eternam incurrere. Nota đ illo canonico Pariſieñ. qui cum diceret ꝙ volebat experiri/ an eſſet periculū moꝛi cum plꝛalitate bñficioꝛū: moꝛtu⁹ eſt cū multitudine beneficioꝛum. Qui poſt moꝛtem apparuit epiſcopo Pariſienſi poſt matutinas que dicuntur in eccleſia cathedrali eiuſdem ciuitatis/ hoꝛa medie noctis: dicēs ſe damnatū pꝛopter pꝛedictā cauſam. Inſuper qꝛ male vſus fuerat fructibus dictoꝛum beneficioꝛum. Sed quicquid dicatur clericis habentibus pluralitatem beneficioꝝ: nō poſſunt/ aut nolūt/ credere in hoc eſſe tm̄ periculū/ vt đꝛ a iuſtis ⁊ doctis viris. Unde de talibus đꝛ Eſa. lvj. Speculatoꝛes ei⁹ ceci omnes: neſcierūt vniuerſi: canes muti/ non valētes latrare: in quo notatur de negligentia in docendo populū/ qꝛ foꝛte ī neutro beneficio reſident: aut ſi in vno reſidēt/ non tamen faciunt officiū veri paſtoꝛis in pꝛopꝛia. Cōmuniter autem dant huiuſmodi beneficia ad firmā plus offerēti: non habito reſpectu ad idoneitatē: ſed ad pecunie quantitatem. Ideo ſequitur in Eſaia: Omnes in viam ſuam declinauerunt/ vnuſquiſqꝫ ad auaritiam ſuā: a ſummo vſqꝫ ad nouiſſimū: dicentes ſupple vnus ad alterū/ ⁊ hoc in ciuitatib⁹ in quib⁹ communiter reſidēt. Venite ſumamus vinum/ ⁊ impleamur ebrietate: ⁊ erit ſicut hodie/ ſic ⁊ cras/ et multo amplius. Hec ibi. De vnoquoque ergo tali ſcribitur Job. xv. Implebit ſtomachū ſuum: ſcilicet ardoꝛe auaritie/ delitiarū/ voluptatum/ ⁊ huiuſmodi. Deuotus autem clericus nō ſic operatur: ſed dicit ad dñm illud Pꝛouerbioꝛum: Diuitias aut paupertates ne dederis mihi/ ſed tantū tribue victui meo neceſſaria. Caueant ergo moderni pꝛincipes ⁊ dñi/ ne tribuant ſuis capellanis/ aut filijs nobilium de beneficijs eccleſiaſticis plus ꝙ̄ eſt illis neceſſarium ad ſalutem: id eſt/ ſufficiens.

¶ Moꝛaliter et decimoquarto/ ⁊ cōfoꝛmiter ad Richardū de ſancto Victoꝛe/ tabernaculum eſt anima deuota. Unde Pſalm. Pꝛotexit me in abſcondito tabernaculi ſui. Et apoſt. j. Coꝛin. iij. Tēplū dei ſanctū eſt/ quod eſtis vos: ſupple/ ratione anime. Coꝛtine autē huius tabernaculi/ ſunt virtutes que ſunt in anima: ſcilicet ad ipſius oꝛnatum: ſicut coꝛtine materiales ſunt ad oꝛnatū tabernaculi materialis. Unde Eſa. xlix. Viuo ego dicit dñs/ quia omnibus his velut veſtimento veſtieris. Felix autem eſt/ qui poſſit et valeat his coꝛtinis ſuperindui ī anima/ ⁊ oꝛnari. Unde ſicut coꝛtine tabernaculi erant de varijs materijs

riis et coloribus: tamen bene
inter ſe congruebant: ita ⁊ vir-
tutes anime diuerſe ſunt: opti
me tamen inter ſe coherent in
decorando animam deuotam.
Byſſus autem/ per quam car-
nis mortificatio intelligitur /
eſt ornamentum interioris ho
minis: quamuis exteriorem ho
minem pallidum ⁊ macilen-
tum efficiat. Vñ Hiere. xxxi.
Uirgo Iſrael: id eſt anima de-
uota ⁊ incorrupta adhuc tym
panis tuis coronaberis. Ubi
autem eſt pellis extenſa in li-
gno/ carnis maceratio intelli-
gitur. Ornatur ergo tunc anima
deuota tympanis/ quando cor
pus affligitur ieiunijs/ vigilijs/
⁊ orationibus/ que omnia deo
placent. Inſuper decem corti-
ne tabernaculi anime deuote:
ſunt ſeptē filij Iob: et tres eiꝰ
filie. i. ſeptem dona ſpiritusſan
cti: ⁊ tres principales virtutes
que theologice dicuntur. He
ſunt fides/ ſpes/ charitas. Sed
ſubiecta cortinarum materia
conſtat ex quatuor precioſis
coloribus: id eſt / ex quatuor
cardinalibus virtutibus. Per
byſſum intelligitur caſtitas: q̄
per multas tunſiones et affli-
ctiones carnis conſeruatur.
Quia teſte apoſtolo. Galat. v.
Qui Chriſti ſūt / carnem ſuam
crucifixerunt cum vitijs et cō-
cupiſcentijs. Debebat autem
predicta byſſus eſſe retorta: ꝑ
quod intelligitur ꝙ dicta ca-
ſtitas debet eſſe gemina: ſcili-
cet in mente et corpore. In cu
ius figurā olim deus volebat
par turturum ſibi offerri. Le-
uitici quinto / et Luce ſecun-
do. Item in duobus conſiſtit
perfectio totius operis: ſcili-
cet a malo declinando/ et bo-
num faciendo: ideo ſequitur/
coccus bis tinctus. Uel non di
citur coccus bis tinctus/ quia
omnis perfectio conſiſtit in
mundicia et innocentia vite.
Hec autem duo notantur Ja-
cobi primo/ cum dicitur: Reli-
gio munda et immaculata a-
pud deum ⁊ patrem hec eſt: vi
ſitare pupillos et viduas i tri-
bulatione eorum: et immacu-
latum ſe cuſtodire ab hoc ſecu
lo. Cetera autē que ponit Ri-
chardus pertranſeo breuita-
tis gratia: quia prolixe dedu-
cit dictum tabernaculum ſpi-
rituale: quamuis optime.
¶ Moraliter et decimoquin-
to / notandum ꝙ tabernacu-
lum Moyſi cōuerſum erat ad
Occidentem. Ubi tamen mo-
do eccleſia conuerſa eſt ad O-
rientem. Hoc autem figurat ꝙ
ante paſſionem domini homo
fuit quaſi ſeruus fugitiuus.
Unde tergum vertebat domi-
no ſequenti eum. Sed per paſ-
ſionem reductus eſt ad domi-
num ⁊ ad ipſum cōuerſus. Un-
de ſtatus tabernaculi fugam
hominis oſtendebat. Status
vero eccleſie/ reuerſionem ip-
ſius ad lucem gratie oſtendit.
¶ Allegorice ⁊ primo viri illi
ſapiētes/ ⁊ qui ſecundū ſapien
tiam illis datam a domino edi
ficauerūt mirabile opus taber
naculi dñi/ figurā geſſerunt a-
poſtolorum ⁊ euangeliſtarum/
atqꝫ ſacrorum doctorum/ q̄ in
primitiua eccleſia laborauē-
runt pro conſtructione ⁊ ere-
ctione eccleſie ⁊ fidei: vt dictū
eſt prius. Pro qua re multi eo-
rum

rum inſudarunt vſque ad mor
tem/ ſanguinem ſuum funden-
tes. Uidemus enim/ ꝙ aliqua
antiqua caſtra et palatia diffi
cillime deſtruuntur / vt noua
erigantur: quia vt fertur cum
ſanguine animalium cemen-
tum quo compaginata fuerāt
conglutinatum fuerat. Sic et
tabernaculum eccleſie cōſtru-
ctum eſt cum ſanguine Chriſti
⁊ ſanctorum apoſtolorum: et
multorum qui fuerunt in pri-
mitiua eccleſia/ propter fidem
Chriſti occiſi. Propter quod
dictum tabernaculum eſt mi-
rabiliter ſtabile: quod etiam
non diſſoluetur quoadusque
veniat dominus ad iudicium.
Non enim opus quod ex deo
eſt ſpecialiter / diſſoluitur ſi-
cut illud quod ex hominibus
eſt: vt ait Gamaliel in conſilio
Iudeorum Actuum quinto.
Poſſumus itaqꝫ dicere de di-
ctis ſanctis viris / qui fuerunt
in primitiua eccleſia: et de mo
dernis catholicis tam doctis/
q̄ indoctis / illud dominicum
verbum. Joan quarto. Alij la
borauerunt / ⁊ vos in labores
eorum introiſtis. Nam moder-
ni inuenerunt menſam para-
tā/ ſolum reſtat eis intrare: et
ad menſam ſedere atqꝫ epula-
ri. In cuius figurā legitur Lu
ce decimoquarto parabola de
quodam diuite qui fecit cenā
magnam / et vocauit multos.
Qui miſit ſeruum ſuum dicere
inuitatis vt venirent / quia iā
parata ſunt omnia. Caueamꝰ
ergo (chariſſimi) ne ſimꝰ de nu
mero ſe excuſantiū: ne tandem
verificetur de nobis id qđ tā
dem ſequitur. Dico/ inquit pa
terfamilias. i. Chriſtꝰ / vobis/
quia nemo virorum illorum/ q̄
vocati ſūt guſtabit cenā meā.
Hec igitur mēſa parata/ eſt ec
cleſia vel fides optime funda-
ta. Huius autem menſe ciba-
ria ſunt eccleſiaſtica ſacramē-
ta: quorum miniſtri ſunt eccle-
ſiaſtici: qui tunc inuitant ho-
mines ad has epulas/ cū hortā
tur ſubditos ad cōfeſſionem/ ⁊
cōſequēter ad ſacramēti alta-
ris ſuſceptionē/ ſicut ſolet fieri i
q̄drageſima ꝯformiť ad decre
talē/ q̄ incipit: Omnis vtriuſqꝫ
ſexus. extra de pe. ⁊ re. Patet
ergo quid ſignificetur per Be
ſeleel ⁊ Ooliab / ⁊ per ceteros
ſapiētes qui edificauerūt ta-
bernaculū eccleſie catholice:
ſubintelligendo ſemper / poſt
Chriſtū/ qui fuit principale fū
damentū illius: iuxta illud qđ
ſcriptū eſt. i. Cori. iij. Fūdamē
tum aliud nemo poteſt ponere
preter id quod poſitum eſt: qđ
eſt Chriſtus Jeſus. Multi eti-
am eorum fuerunt diuinitus
eruditi/ ſicut ⁊ fabricatores ta
bernaculi legis. Sic enim pro-
pheratum fuerat Johelis ſe-
cundo. Et ſimiliter recitatur
Actuum ſecūdo vbi ſic diciť:
Et erit in nouiſſimis diebus/
dicit dominꝰ: Effundā de ſpū
meo ſuꝑ oēm carnē/ ⁊ ꝓpheta
būt filij veſtri ⁊ filie veſtre. Iu
uenes vr̄i viſiones videbūt/ et
ſeniores veſtri ſōnia ſōniabūt.
Ubi nota ꝙ iuuenes fuerūt a-
poſtoli/ q̄ tūc viſiones viderūt
q̄n ſpm̄ ſanctū deſcendentē in
ſpecie ignis viderūt. Seniores
aūt fuerūt ꝓphete/ q̄ tūc ſōnia
ſōniauerūt/ q̄n d̄ hoc ꝓphetaue
rūt: ꝑ q̄lias itelligūť Sybille.

Et quidē ſuper ſeruos meos/⁊
ſuper ancillas meas in diebus
illis effundam de ſpiritu meo/
et prophetabunt. Hoc autem
in parte impletum fuit Act.ij.
quando quidem apparuerunt
apoſtolis diſpartite lingue/tā
quam ignis: seditꝗ ſupra ſin=
gulos eorū. Et repleti ſunt om
nes ſpiritu ſancto: ⁊ ceperūt lo
qui varijs linguis: prout ſpiri=
tusſanctus dabat eloqui illis.
Ecce igiť quomō fuerunt ſepe
dicti architectores tabernacu
li eccleſie diuinitus erudıti.

¶ Allegorice et ſecundo/ per
hoc ꝙ tabernaculum federis
erat vnicū/habens tamen mul
tiplicitatem cortinarum/ ſago
rum/pellium/ tabularum/ ve=
lorum/⁊ huiuſmodi: deſignať
tabernaculum eccleſie/ quod
eſt vnicum in ſe: quia vna eſt
omniū fideliū vniuerſalis ec=
cleſia/ extra quam nullus om=
nino ſaluari poteſt: huiuſmodi
tamen tabernaculum cum ſua
vnitate pariť varietatē ⁊ diffe
rentiam credentiū/ pro varieta
te nationū ⁊ regionū. Patitur
etiam diuerſitatē cultorum et
cerimoniarū. Soli eñi heretı=
ci/ infideles/ ⁊ ſchiſmatici/ ſunt
extra huiuſmodi tabernaculū.
Unde talibus non patet via ſa
lutis: vt diciť. xxiiij. q. j. alie=
nus. vbi Ciprianus papa ait:
Alienus ⁊ prophanus eſt/ qui
vniuerſalis eccleſie non tenet
vnitatem. Ecce igitur taber=
naculum: de quo Apoca. xxij.
Ecce tabernaculum dei cū ho
minibus/ ⁊ habitabit cum eis.
Item dic/ ꝙ ſicut in vnitate ta
bernaculi repreſentabať vni=
tas dei/ ſic in eius diſtinctio=
ne diſtinctio repreſentatur eo
rum que ſubiecta ſunt deo/ in
cuius venerationē aſſurgimꝰ.

¶ Allegorice ⁊ tertio: notan=
dū/ ꝙ ꝑ hoc ꝙ ad dictū taber=
naculū cōſtruēdū electi ſunt a
Moyſe (deo ita volente) Beſe
leel et Ooliab/ quorū primus
erat de tribu Juda/ q̄ erat tri
bꝰ regalis: alius aūt de tribu
Dan/ q̄ fuerat filiꝰ Bale/ ancil
le Rachelis: deſignať (ſecūdū
Rabanū/ ⁊ poniť in glo. ordi.)
ꝙ ad conſtruendū tabernacu=
lum eccleſie primitiue/ ſunt e=
lecti ⁊ aſſumpti a Chriſto no=
biles ⁊ ignobiles. Nam ⁊ inter
apoſtolos fuerunt aliqui nobi
les/ ꝗuis pauci/ ſicut patuit de
beato Bartholomeo: ⁊ aliqui
ignobiles/ ⁊ iſti fuerunt multi.
Nam vt inquit Apoſto. j. Co=
rin. j. non multi ſapientes ſecū
dum carnē/ nō multi potētes/
nō multi nobiles: ſed que ſtul=
ta ſunt mundi/ elegit deus/ vt
confundat ſapientes. Ipſe eñi
ſecundū Augu. ſuper Joā. tra
ctatu. vij. ꝑ piſcatorē/ lucratꝰ
eſt imperatorē: ⁊ nō ecōuerſo.
Hoc autē ſatis mirabile fuit/
ſed a dño (cui nihil eſt impoſſi
bile) factum eſt.

¶ Allegorice ⁊ quarto/ ꝑ opꝰ
ſanctuarij in quo erant decem
cortine de byſſo retorta/ ⁊ hia
cintho/ ⁊ purpura/ coccoꝗ bis
tincto opere vario: intelligiť
ſtatus eccleſie ⁊ graduum eiꝰ.
Nam decē cortine/ ſignificant
ſtatum virginū/ que valde de=
corāt tabernaculum eccleſie:
verū ꝙ non omnes virgines
ſunt ſancte apō deū/ nec omīs
virginitas laudabilis/ ſed solū
illa que propter deū aſſumiť.
In

In cuius figurā Mat. xxv. ſi=
militudo nobis ꝓponiť a Chri=
ſto/ de decē virginibus/ quarū
quinꝗ erant fatue/ ⁊ quinque
prudentes. Quinꝗ fatue acce=
ptis lampadibus non ſumpſe=
runt oleū ſecū: Prudētes vero
acceperunt oleū in vaſis ſuis
cū lampadibus: vbi per oleum
intelliguntur bona opera. Ille
ergo ſole virgines reputantur
prudentes apud deū/ que cum
fide habent bona opera/ cha=
ritate informata. Modo certū
eſt ꝙ nō omnes virgines/ ſal=
tim corpore/ ſunt huiuſmodi:
et ideo non omnes pertinent
ad tabernaculum dñi. Timen=
dum eſt ergo ne ſint de ſorte
diaboli: vt ſunt ille que gloriā
tur de integritate carnis/ cum
ſint tamen frequenter mente
corrupte. Quāuis eñi ſapiens
vj. ca. dicat: ꝙ incorruptio fa=
cit eſſe proximum deo: hoc
tamen principaliter intelligi=
tur de incorruptione mentis/
potius ꝗ̄ carnis. Fuerūt etiā
in ipſo tabernaculo deſuper
ad ipſum operiendū vndecim
ſaga cilicina/ facta de pilis ca=
prarum: ꝑ q̄ figuranť vndecim
apoſtoli/ ſaltim pro illo tēpore
pro quo Mathias nō erat ad=
huc in apoſtolatū electꝰ: qꝛ ⁊
ſi Judas teneret locū apoſtoli
numero ante Chriſti mortem/
nō tñ erat apoſtolus merito: vt
patuit: qꝛ perijt ſpiritu ⁊ cor=
pore: vt patet Act. j. Propter
ergo nō fuerunt niſi vndecim
ſaga. Et bene dicunť dicti apo
ſtoli ſaga: qꝛ quāuis eorū mē=
tes eſſent interius delicate ꝑ
gratiā: nihilominꝰ exteriꝰ vili
bꝰ induebanť. Uñ legiť de bea
tis apoſtolis Simone ⁊ Juda/
ꝙ gentiles qdā eos deſpectui
habebāt/ eo ꝙ viliſſimis veſti=
bꝰ induti eſſent. Quos ſic allo
qť Judas: Sepiſſime (inqt) in
ſcrinia aurea vilia quedā ha=
benť incluſa/ ⁊ ecōuerſo intra
viliſſimas capſas ſunt gēmarꝫ
ꝑcioſa monilia repoſita. Et ite
rum: Nō ꝯ offendat aſpectꝰ ve=
ſtros noſter iſte habitus vilis/
intus eñi latēt que eternā vos
facient gloriā inuenire. Per
purpurā aūt/ que eſt quaſi ru=
bei coloris/ et de qua in parte
erat factū dictū tabernaculū/
deſignať ordo martyrū/ q̄ ef=
fuderunt ſanguinem ſuum ꝓ
Chriſto. Hi eñi dealbauerunt
ſtolas ſuas/ ⁊ cādidas eas fece
runt in ſanguine agni: vt diciť
Apoca. vlti. Hi nēpe rubicūdi
martyres valde decorāt dictū
tabernaculū. Per coccū autē
bis tinctū intelligiť ſtatꝰ con=
feſſorū: q̄ dicunť bis tincti: qꝛ
tincti fuerunt in cordibꝰ ſuis
dupliciter/ ſcꝫ charitate dei et
ꝓximi: ita vt parati eſſent pa=
ti mortē ꝓ his duobus ſi fuiſ=
ſet tortor/ qui eos trucidaſſet.
Uñ de beato Martino caniť
mater eccleſia dicēs: O ſanctiſ
ſima anima/ quā etſi gladius
perſecutoris nō abſtulit/ mar=
tyrij tñ palmā nō amiſit. Et de
beato patre noſtro Dominico
legiť/ ꝙ ſicut ceruꝰ deſiderat
ad fontes aquarū: ſic deſidera
bat ſeruꝰ Chriſti martyrium:
Ecce coccus bis tinctus. Qd
aūt ſequiť/ ꝙ dictū tabernacu
lum erat decoratū opere va=
rio/ ſignificanť ceteri electi cu
iuſcunꝗ conditionis aut ſtatꝰ
fuerint: q̄ vita ⁊ exēplo mirum
in

in modum olim decorauerunt
eccleſiã militantẽ / ꝛ nunc de-
corãt triũphantẽ / de ꝗbꝰ Apo
ca. vij. loquit̃ Joã. dicẽs: Uidi
turbã magnã / quã dinumera-
re nemo poterat / ex oĩbus tri-
bubus / populis et linguis ꝛc̃.
Marimam autem partem co-
rum que erant in tabernaculo
Moyſi / miſſa facio breuitatis
gratia.

¶ Allegorice et quinto / iuxta
id qđ dictũ eſt ibi: Plus offert
populus / ſcꝫ in opere taberna-
culi cõſtruendo / ꝗ̃ ſit neceſſe.
Hoc exponere poſſumus / pre-
ſertim de vno qui fuit de mul-
titudine populi / videlicet de
Chriſto / q̃ fuit verꝰ homo. Hic
eñ obtulit deo patri ꝓ ſalute
generis humani / ꝛ ꝓ taberna-
culo eccleſie pluſꝗ̃ fuit neceſ-
ſe. Nõ quidẽ aurũ aut argẽtũ /
ſed ſuũ totũ ſanguinẽ: cuiꝰ vna
gutta ad hoc ſufficiebat. Unñ
j. Petr. j. Non corruptibilibus
auro vel argẽto redẽpti eſtis /
ſed ꝑcioſo ſanguine agni im-
maculati Chriſti. Meruit er-
go vltra condignũ noſtrã re-
dẽptionem. Nã mors illiꝰ fuit
magis grata deo patri / ꝗ̃ fue-
rit ab eo deacceptata culpa
ꝑmi parẽtis / ꝛ ceteroꝝ. Nã ra-
tione dignitatis ſuppoſiti / qđ
patiebat̃ / qđ erat verbũ diui-
num / fuit dicta mors infinite
acceptata ꝛ bona. ſed dicet a-
liquis: Si ꝑdicta ita ſe habẽt /
poſſumꝰ ꝗ̃ dicere qđ ſequit̃ in
litera / videlicet / ꝙ nec vir nec
mulier q̃cꝗ̃ offerat vltra in o-
pere ſanctuarij .i. non eſt am-
plius neceſſe vt vltra merea-
mur / ex quo tantũ meruit no-
bis Chriſtus. Sed intelligat q̃
ſic loquit̃ / ꝙ nullũ eſt meritũ
noſtrũ / niſi fundetur in merito
Chriſti / tanꝗ̃ in cauſa prima-
ria ꝛ principali merẽdi. Nihil-
ominus ſicut cauſa primaria ꝛ
vniuerſalis non agit / niſi me-
diante aliqua cauſa particula-
ri: ita in ꝓpoſito non applicat̃
nobis meritũ Chriſti / niſi me-
diante actu / modo / aut aliquo
ſacramento / ſicut ſignãter pa-
tet in baptiſmo.

¶ Allegorice ꝛ ſexto / apud Iu-
deos fuerũt due domꝰ multũ
inſignes / ſcꝫ tabernaculũ ꝛ tẽ-
plum / quarũ prima ꝑfigurauit
ſynagogã / ſecũda aũt Chriſti
eccleſiã. In prima / ſcꝫ ĩ taber-
naculo fuerunt multa req̃ſita
ad illius integritatẽ / ſicut pa-
tet in preſenti litera / ꝗ̃ in ſecũ-
da: ita ꝛ ſynagoga habuit mul-
to plura ꝑcepta ꝛ ſtatuta (etiã
grauiora) ꝗ̃ Chriſti eccleſia:
ita vt diceret Petrꝰ Actu. xv.
Quid tentatis deũ / imponere
iugũ ſup ceruices diſcipuloꝝ /
qđ neq̃ nos / neq̃ patres no-
ſtri portare potuimꝰ? Et nota /
ꝙ ipſe Petrꝰ loquebat̃ de iu-
go ſynagoge ꝛ legis antique /
qđ fuit difficile ad portãdum /
nõ tñ ſimpliciter impoſſibile:
q2 deus nõ ꝑcipit impoſſibile /
q̃ tñ illud ꝑceperat. In tẽplo
aũt nõ fuerũt tot ꝛ tãta req̃ſi-
ta / ꝗ̃uis talis domꝰ eſſet mul-
to preſtantior ipſo tabernacu-
lo: ita ꝛ eccleſia Chriſti / et lex
ipſius non fuit circundata tot
et tantis cerimonijs / ſicut lex
vetꝰ. Propter qđ dicebat ipſe
Chriſtus Mat. xj. Iugũ meum
ſuaue eſt / ꝛ onꝰ meũ leue. Itẽ
ad cõſtruendum tabernaculũ
ſoli Iudei cooperati ſunt. Ad
templi vero conſtructionẽ cõ-
currerũt cũ Iudeis multi pro-
ſeliti

ſeliti ꝛ Gentiles: ita ꝛ ſynago-
ga a ſolis Iudeis cõſtructa eſt.
Eccleſia ꝟo Chriſti ex duplici
populo in Chriſtum credente
erecta eſt: ſcꝫ ex Iudeis ꝛ Gẽ-
tilibꝰ / ſicut patuit in primiti-
ua eccleſia. Hoc aũt figuratũ
fuit in lapide / q̃ factꝰ eſt in ca-
put anguli in tẽplo Salomo-
nis / de quo Pſal. ait: Lapidem
quẽ reprobauerũt edificãtes /
hic factus eſt in caput anguli.
A dño factũ eſt iſtud / ꝛ eſt mi-
rabile in oculis noſtris. Lapis
aũt erat Chriſtꝰ: vt dicit Apo
ſto. j. Corin. x. Hmõi aũt lapis
factus eſt in caput anguli / q̃ñ
cõiunxit duos parietes in vnũ
.i. Iudeos ꝛ Gẽtiles ĩ vnitatẽ
fidei / ꝛ ſub capite Chriſto: vt
patet Act. iiij. vbi ſic legitur:
Multitudinis credentiũ erat
cor vnũ / ꝛ aĩa vna in dño. Per
decẽ aũt cortinas q̃ fuerunt in
tabernaculo ad ipſiꝰ decorẽ /
intelligunt̃ decẽ ꝑcepta deca-
logi / q̃ requirunt̃ et perficiunt
legẽ Chriſti. In cuiꝰ rei ſignũ
ipſe cuidã adoleſcẽti q̃rẽti ab
eo / q̃d faciẽdo vitã eternã poſ-
ſideret: Si vis (inq̃t) ad vitam
ingredi / ſerua mandata. Mat.
xix. Byſſus (inq̃t Richardꝰ de
ſctõ Uicto.) qđ multis tunſioni-
bus cãdorẽ recipit / ſignificat
caſtitatẽ / quã per multã affli-
ctionẽ recipimꝰ: q̃ debet eſſe
retorta: q2 geminã debemꝰ ha-
bere charitatẽ / ſcꝫ mẽtis ꝛ cor-
poris: vt corpus cõpeſcat̃ a ma-
lis cõcupiſcentijs / ꝛ cor a cogi-
tationibus prauis. Hiacinthꝰ
aerei coloris / ſignificat celeſte
deſideriũ. Purpura aũt rubei
coloris / deſiderium paſſionis.
Coccus ꝟo bis tinctꝰ / geminã
charitatẽ: ſcꝫ dei ꝛ ꝓximi. Ex
his quatuor coloribꝰ .i. virtu-
tibus / decẽ cortine ſunt conte-
xende. Unde Pſal. Aſtitit re-
gina .i. eccleſia / a dextris tuis /
in veſtitu deaurato / circunda-
ta varietate. Lõgitudo taber-
naculi eſt longanimis patien-
tia eccleſie. Latitudo vero il-
lius / que erat quatuor pedũ /
referenda eſt ad quadriparti-
tam doctrinam euãgeliſtarũ.
Q2 aũt dictarũ cortinarũ quin-
q̃ erant ex vna parte taberna-
culi / ꝛ quinq̃ ex alia: vt hoc vi-
dẽtes filij Iſrael memores eſ-
ſent preceptorũ decalogi: quo-
rũ quinq̃ (ſecundũ Ioſephũ)
erant ſcripta in vna tabula / et
quinq̃ in alia. Anſula hiacin-
thina eſt ſpes beatitudinis e-
terne / q̃ cõiungit cortinã cor-
tine: q2 cõſeruat vnitatẽ eccle-
ſie. Qđ aũt ſupereſt de expoſi-
tione preſentis litere / valde ꝓ-
lixum eſt / ꝛ ideo volens vitare
nimiã ꝓlixitatẽ / remitto lecto-
rem ad dictũ Ricar. ꝛ ſimili-
ter ad dictũ de Palude / in fine
poſtille ſue ſuper exodum / qui
ibi refert dicta illius.

¶ Anagogice ſicut ſepe dictũ
eſt per tabernaculum Moyſi /
prefiguratum fuit tabernacu-
lum celeſte / in quo introiuit
Chriſtus in ſua aſcenſione / de
quo Apoſto. Hebreo. ix. ait:
Chriſtus aſſiſtens pontifex fu-
turorum bonorum / per amplius
ꝛ perfectius tabernaculũ non
manufactũ .i. non huius crea-
tionis per propriũ ſanguinem
introiuit ſemel in ſancta ꝛc̃.
De tabernaculo enim Moyſi /
hinc dicitur / ꝙ populus He-
breus fecit multa donaria pro
illiꝰ cõſtructione: ſic et popu-
lꝰ fidelis debet facere multas

et ampliſſimas elecmoſynas: vt tandem valeat ad illud tabernaculũ celeſte peruenire. Unde Luce.xvj. Chriſtus ait diuitibus huius ſeculi: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritiſ/ recipiant vos in eterna tabernacula. Et notanter dicit pluraliter/ in eterna tabernacula: quia in illo magno tabernaculo celeſti/ qđ cõmune eſt omnibus beatis/ ſunt plura particularia tabernacula/ ſecundũ varietatem meritorum hic habitorum: iuxta illud Joan. xiiij. In domo patris mei manſiones multe ſunt. Nota in legenda beati Thome apoſtoli/ de illo mirabili palatio quod fecit dictꝰ apoſtolꝰ regi Indie/ qui dicebatur Sondophorus/ prout vidit in alio ſeculo frater dicti regiſ poſt mortẽ. Qui cum reſuſcitatꝰ fuiſſet/ dixit ſe a deo ſuſcitatũ fuiſſe: vt ab eo emeret palatiũ/ qđ ſibi fabricauerat beatus Thomas/ dummodo hoc vellet. Rege vero nolente vẽdere fratri illud palatium/ ſed dicẽte vt ſibi Thomas aliud fabricaret: qđ ſi nõ vellet/ aut nõ poſſet/ iam factũ haberent cõmune: dixit ei beatus Thomas: Sciatis innumerabilia palatia ab origine mũdi in celo parata: que ſi vultis/ fide ⁊ eleemoſynis vobis cõparare poteſtis. Sunt ergo palatia/ ſiue tabernacula/ plurima/ ⁊ quidem pulcherrima/ in alio ſeculo/ ad que bene viuẽdo ſperare debemꝰ (mediãte dei gratia) nos peruenturos: de quibꝰ in Pſ. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum. Qđ autem tam mirabiliter deſcribitur in preſenti capitulo tabernaculum Moyſi: ita vt videatur res incredibilis ⁊ infactibilis/ ſignificat ꝙ permagnificum et glorioſum ſit huiuſmodi tabernaculum celeſte: ita vt ſit a nobis inexcogitabile. Propter quod Eſaie ſexageſimoquarto. Item prime Cor. ij. dicitur: Oculus non vidit/ et auris nõ audiuit/ nec in cor hominis aſcẽdit/ que preparauit deus his qui diligunt eum. Et ꝙuis ſacra ſcriptura de illo nobis multa ⁊ quidem grandia ⁊ magnifica dicat: infinities tamen plura ſunt illa que de illo tacet/ ꝙ ſint illa de quibus loquitur. In cuius figuram/ regina Saba poſtquã venit ad regem Salomonẽ/ et audiuit ſapientiam eius: viditqꝫ vniuerſam gloriam domus ſue/ nõ habebat vltra ſpiritum: dixitque ad eum: Uerus eſt ſermo quem audiui in terra mea ſuper ſermonibus tuis/ et ſuper ſapientia tua: et non credebam narrantibus mihi/ donec ipſa veni/ ⁊ vidi oculis meis: ⁊ probaui ꝙ media pars mihi nunciata non fuerit. Maior eſt ſapiẽtia tua/ et opera tua/ ꝙ rumor quẽ audiui. Iſta enim poſſunt eſſe verba ipſorum beatorum/ qui habitant per apertam viſionem in illo tabernaculo celeſti. Ecce igitur quid ſignificat tabernaculum materiale Moyſi/ quantum ad ſenſum anagogicum.

Spo.

¶ Exodi trigeſimoſeptimo.
¶ Unica clauſula.

Fecit autē Beſeleel ⁊ arcã de lignis Sethim/ habẽtem duos ⁊ ſemis cubitos in longitudine/ ⁊ cubitum ac ſemiſſem in latitudine: altitudo quoqꝫ vnius cubiti fuit ⁊ dimidij: veſtiuitque eã auro puriſſimo/ intus et foris. Et fecit illi coronam aureã per gyrum/ ꝯflans quatuor annulos aureos per quatuor angulos eiꝰ. Duos annulos in latere vno/ ⁊ duos in altero. Uectesqꝫ fecit de lignis Sethim/ quos veſtiuit auro/ ⁊ quos miſit in annulos qui erant in lateribus arce ad portãdum eam. Fecit et propiciatorium. i. oraculũ de auro mundiſſimo duorum cubitorum ⁊ dimidij in lõgitudine/ ⁊ cubiti ac ſemis ĩ latitudine. Duos etiã Cherubim ex auro ductili/ quos poſuit ex vtraqꝫ parte ꝓpiciatorij/ Cherub vnum in ſummitate vnius partis/ ⁊ Cherub alteꝝ in ſummitate partis alterius. Duos Cherubim ĩ ſingulis ſummitatibus ꝓpiciatorij/ extendentes alas/ et tegẽtes propiciatoriũ: ſeqꝫ mutuo ⁊ illud circũſpiciẽtes. Fecit ⁊ menſam de lignis Sethim/ in longitudine duoꝝ cubitoꝝ: ⁊ in latitudine vnius cubiti/ que habebat in altitudine cubitum ac ſemiſſem. Circundeditqꝫ eam auro mundiſſimo/ ⁊ fecit illi labium aureum per gyrum/ ipſiqꝫ labio coronã auream interraſilem quatuor digitorum/ ⁊ ſuper eandem alteram coronam auream. Fudit ⁊ quatuor circulos aureos/ quos poſuit in quatuor angulis per ſingulos pedes mẽſe contra coronã/ miſitqꝫ in eos vectes vt poſſit menſa portari: ipſos quoqꝫ vectes fecit de lignis Sethim/ ⁊ circũdedit eos auro. Et vaſa ad diuerſos vſus menſe/ acetabula/ phyalas/ et cyathos/ et thuribula ex auro puro/ in quibꝰ offerenda ſunt libamina. Fecit ⁊ cãdelabrum ductile ex auro mundiſſimo. De cuius vecte calami/ ſcyphi ſpheruleqꝫ ac lilia procedebãt/ ſex in vtroqꝫ latere. Tres calami ex parte vna/ ⁊ tres ex altera. Tres ſcyphi ĩ nucis modũ ꝑ calamos ſingulos/ ſperuleqꝫ ſimul et lilia/ et tres ſcyphi inſtar nucis in calamo altero/ ſpheruleqꝫ ſimul ⁊ lilia. Equum erat opus ſex calamorum qui procedebant de ſtipite candelabri. In ipſo autem vecte erant quatuor ſcyphi in nucis modũ/ Spheruleqꝫ per ſingulos et lilia: ⁊ ſpherule ſub duobꝰ calamis ꝑ loca tria que ſimul ſex fiunt calami/ procedẽtes ď vecte vno: ⁊ ſpherule igitur ⁊ calami ex ipſo erãt vniuerſa ductilia ex auro puriſſimo. Fecit ⁊ lucernas ſeptẽ cum emunctorijs ſuis/ et vaſa vbi ea que emuncta ſunt/ extinguãtur: de auro mũdiſſimo. Talentum auri appẽdebat candelabrũ cum omnibus vaſis ſuis. Fecit ⁊ altare thymiamatiſ de lignis Sethim/ per quadrũ ſingulos habens cubitos: et in altitudine duos: e cuius angulis procedebant

bāt cornua/ veſtiuitqꝫ illud auro puriſſimo cum craticula ac parietibus ⁊ cornibꝰ. Fecitqꝫ ei coronam aureolam per gyrū: ⁊ duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera/ vt mittantur in eos vectes/ ⁊ poſſit altare portari. Ipſos autem vectes fecit de lignis Sethim/ ⁊ operuit laminis aureis. Cōpoſuit ⁊ oleū ad ſanctificationis vnguentum/ ⁊ thymiamata de aromatibꝰ mūdiſſimis opere pigmentarij.

¶ Hiſtorialiter. Poſtꝙ̄ in p̄cedenti caplo/ inſignis propheta dn̄i Moyſes egit de executiōe operis ſanctuarij/ ſiue tabernaculi: ad cuius cōſtructionē populus plus obtulit ꝙ̄ eſſet neceſſe: ita vt Moyſes faceret ꝓclamari voce preconis in hunc modum: nec vir nec mulier ꝗcꝙ̄ offerat vltra i opere ſanctuarij: hic conſequenter agit in ꝑticulari de conſtructione partium principaliū ipſius tabernaculi: et ſimiliter de aliquibꝰ principaliter ad ipꝫ ꝑtinētibꝰ. Uel dic/ ꝙ poſtꝙ̄ ipſe ſanctus Moyſes egit de ipſiꝰ tabernaculi conſtructione: hic conſequenter agit de conſtructione partium eius. Et iterū diuidit̄ iſta pars in tres partes principales. Nā in prima parte agit de contentis intra ſancta ſanctorum: in ſecūda/ de contētis intra ſancta: ibi/ Fecit ⁊ mēſā: in tertia de medijs: ibi/ Fecit ⁊ altare ⁊c̄. Et iterū prima pars diuiditur in tres partes particulares/ ſꝫm ꝙ erant tria intra ſancta ſanctorū. Primo/ arca: ſecūdo/ propiciatorium/ quod erat ſupra: de quo ibi: Fecit et propiciatorium: tertio/ Cherubim/ que erāt iuxta: ibi/ Duos etiam Cherubim.

¶ Primo igit̄ agit Moyſes de contentis intra ſancta ſanctorum. Et primo de arca/ dicens: Fecit autem Beſeleel/ arcā de lignis Sethim. Non quidē ſolus: ſed vt principalis/ ⁊ tanꝙ̄ architectꝰ/ cum Ooliab ſocio ſuo: vt dictū eſt: habentē duos ⁊ ſemis cubitos/ in longitudine. De hmōi arca vide q̄ prius dicta ſunt ſupra. xxv. c. huiꝰ libri. Secundo agit de ꝓpiciatorio/ dicēs: Fecit ei propiciatorium. Iſtud autē ꝓpiciatoriū erat quidam ſingularis locus/ in quo ſacerdos ſe reclinabat/ quādo pro populo exorare dominū volebat. Alij autē aliter dicunt: ſed de hoc dicetur in ſolutione dubiorū. Tertio agit de Cherubī/ cū ait: Duos etiā Cherubim ⁊c̄. Quare autē poſiti ſunt Cherubim in ipſo ꝓpiciatorio/ duplex eſt ratio: vna quidā literalis/ ſcꝫ ad ipſiꝰ ornatū/ ⁊ decorē ampliorē. Alia aūt allegoricalis: de qua poſtea. Et nota ꝙ Cherubim in ꝓpoſito debet ſcribi per m/ in fine/ ſꝫ Petrum de Pal. Nā ſcriptum per n/ ſignificat angelū.

¶ Secundo/ Moyſes agit de contentis intra ſancta. Nō eñ pro eodem loco ſupponunt ſancta ſanctorū/ ⁊ ſancta. Illa autem que erāt intra ſancta/ erāt multa. Primū/ erat menſa propoſitionis panum. De hoc vide prius/ ſcꝫ. xxv. c. Secūdū/ erat candelabrū. Unde dicit Moyſes: Fecit/ ſupple Beſeleel/ candelabrum ductile ex auro puriſſimo. Circa qḋ multa erant: vt

vt patet in litera. Tertiū/ erat altare thimiamatis: de quo dictū eſt ſupra. xxx. c. ⁊ ſimiliter de multis pertinentijs ad ipm altare: de quibus etiā hic dr̄.

¶ Tertio/ Moyſes agit de medijs. Unde predictū altare (ſꝫ aliquos) erat de hmōi medijs. Inter etiā media/ agit incidentaliter de oleo vnctionis/ ſanctificationem omniū inchoante/ ⁊ de thimiamate ſanctificationem cōſummante: de ꝗbus plenius habetur ſupra. xx. c.

¶ Circa autem preſens capitulum querūtur ad maiorem illius elucidationē aliq̄ dubia.

¶ Primum igitur dubiū: cur preſens capitulum/ et ſimiliter precedens/ non ſunt diuiſa ⁊ diſtincta ꝑ clauſulas/ ſicut de alijs ordinarie per nos vtcunqꝫ factum eſt/ maxime cum materia in ipſis contēta ad hoc valde ⁊ copioſe ſuppetat: vt patet intuenti? Dicēdum/ ꝙ ideo ſub breuibus dicta capitula ꝯſtrinximus: quia ferme omnia que hic dicunt̄/ prius diſcuſſa ſunt: ⁊ ſignanter. xxv. c. ⁊ conſequenter vſqꝫ ad tertium incluſiue. Que enim ibi iubebat dn̄s aliquando debere fieri/ horū execucio ⁊ adimpletio in preſenti deſcribitur. Filij enim Iſrael: vt legitur prius. xxix. c. huius/ mēſe tertio egreſſionis de terra Egypti/ venerunt in ſolitudinē Sinay/ vbi caſtrametati ſunt. Moyſes autem tunc aſcēdit in montem ad deum/ ibiqꝫ cepit loqui ad eum dn̄s. Completiſqꝫ. xl. diebus/ ⁊ totidē noctibus/ deſcēdit ad populum/ quem reliquerat ad radicē mōtis. Cumqꝫ inueniſſet idololatrantem/ iratus proiecit tabulas lapideas contra montis radicem: ⁊ ſic confregit eas. Cōſequēter autem dominus precepit ei vt p̄ſcideret alias duas tabulas/ inſtar priorū: aſcēderetqꝫ iterum in montē Sinay: quod et fecit. Stetitqꝫ ibi iterum. xl. diebus: ⁊ ſimiliter ſcripſit dictas tabulas/ ſicut priores. Poſt quod iterum deſcendit ad populum/ ſecundo. Nec multo poſt (vt legit̄ p̄us. xxv.) Moyſes de voluntate dn̄i congregauit materiā ex donarijs popl'i/ ex qua deberet in breui fieri tabernaculum dn̄i: ſimul etiā architectores illius/ Beſeleel ſcꝫ ⁊ Ooliab/ cū alijs operarijs minus p̄cipalibꝰ. Qui operam dantes dicto operi/ cōpleuerunt illud integre ante finē anni ab egreſſu ex Egypto: vt dicitur conſequenter. xxxix. cap. adeo ꝙ prima die menſis primi anni ſequentis/ ipſe Moyſes erexit ipſum tabernaculū/ ponens in eo arcam/ mēſam/ et cetera ad ipſum pertinētia: vt dicit̄. xl. c. quod eſt finis huius libri Exodi. Patet ergo ꝙ ſcriptura nō deſcribit p̄ciſum ⁊ determinatum tempus in quo tabernaculum cōſtructum eſt/ et erectū. Poſſumus tamē coniecturare ex p̄habitis/ ꝙ ꝯſtructū eſt quaſi ſpatio anni medij.

¶ Secūdum dubium: cur dn̄s precepturus Moyſi de cōſtructione tabernaculi/ primo inſtruit eū de arca fabricāda? Dicendum/ ꝙ ideo vt innueret ꝙ huiuſmodi arca quadā dignitatis prerogatiua longe precederet cetera omnia que in ipſo tabernaculo erant facienda.

da. Huiuſmodi autem dignitas patet ex illis que in ea continebantur: cuiuſmodi erant tabule date ſecundo Moyſi a deo/ item manna/ ſimiliter et virga Moyſi.

¶ Tertium dubium: quare iſta tria/ ſcʒ arca/ propiciatorium/ Cherubim/ potius continebātur intra ſancta ſanctorum/ q̄ alia? Dicendum/ ꝙ huius ratio ſumitur per reſpectum ad cultu diuinū/ ſʒ de Pal. Arca em̄ poſita inter duos Cherubim q̄ ſe mutuis vultibꝰ reſpiciebāt: erat quaſi ſcabellū pedis dei: cuiꝰ ſedile erat tabula que dicebatur propiciatorium/ ſuper alas Cherubim collocata/ ſm̄ vnam opinionem. Unde ⁊ ideo propiciatorium dicebaꝶ/ quaſi exinde populo ad preces ſummi ſacerdotis ꝓpiciareꝶ deus. Et ideo portabatur a Cherubim/ quaſi deo obſequētibus. In ipſa autem erant tria. Primo quidem virga/ quaſi ꝓ ſceptro regio: ſecundo tabule/ q̄ſi pro lege regia: tertio/ vrna manne/ quaſi pro cellario victualiū domus regie. Merito ergo arca in qua erant tria predicta valde digna/ continebaꝶ intra ſancta ſanctorū/ qui erat locus magne reuerētie ⁊ dignitatis. Similiter ꝓpiciatorium quod ſm̄ vnam opinionem (vt immediate dictum eſt) nō erat aliud q̄ tabula/ ſiue locꝰ: ex quo ad preces ſummi ſacerdotis ꝓpiciabatur deus populo/ propter ſui dignitatem merito continebatur intra ſancta ſanctorum. Idem dicēdum de Cherubim/ ⁊ hoc propter eorum officium: quia ſcilicet portabāt ipſam arcam. Ecce quare tria predicta continebātur intra ſancta ſanctorum.

¶ Quartum dubiū: quomodo poteſt ſtare ꝙ propiciatorium idem eſſet quod tabula: vt dictum eſt/ ſʒ vnam opinionem/ maxime cū legiſlator Moyſes ipſum ſeorſum deſcribat? Certe huius opinionis eſt Richardus de ſancto Victore/ ita dicens: Nihil aliud intelligo per propiciatorium/ niſi arce ipſius operculum: videlicet quādam tabulam de auro puriſſimo ex integro factam. Unde ⁊ habebat cum arca/ tam in lōgitudine q̄ in latitudine/ vnā per oīa eandemq; mēſuram. Sed ne tibi (inquit idē Richar.) ſup hoc aliq̄d ambiguitatis remaneat: audi q̄d de arca/ ⁊ quid de ꝓpiciatorio ipſa ſcriptura ꝓponat. Nā de arca ſcribitur ſupra vcʒ. xxv. c. In ipſa pones teſtimoniū/ quod dabo tibi. Et lōge poſt de ꝓpiciatorio loquēs/ ait: Coram (inquit) propiciatorio/ quo tegiꝶ teſtimoniū/ vbi loquar tibi. Q̄ño ergo teſtimonium q̄d in arca ponitur/ tegiꝶ propiciatorio: niſi quia nō eſt aliud eius operculum/ ⁊ aliud propiciatorium.

¶ Quintū dubium: Ex quo ſm̄ Richard. p̄dicta duo: ſcʒ operculum ⁊ propiciatoriū nō ſunt aliud ⁊ aliud: ſed vnum/ tm̄: cur ergo tanq̄ duo diſticta deſcribuntur in litera? Ad quod reſpondet Richard. dicēs ꝙ dignitas ipſius ꝓpiciatorii ⁊ excellentia innuitur in eo ipſo ꝙ ſeparatim deſcribitur. Et nota circa hec ꝙ de ipſo propiciatorio diuinitatis reſponſa dabantur/ et aliquando nō dabanꝶ/ iuxta beneplacitū diuine volūtatis. Merito ergo propiciatorij nomen accepit/ qꝛ in eo dominus propiciationis ſue prerogatiuam exhibere/ vel oſtēdere conſueuit. Alij autem dicunt/ vt refert Richar. ꝙ propiciatorium erat tabula quedā ſita ſup ſpatulas Cherubim/ ſuper quam deus ſedens habebat pedes ſuper cooperculum arce/ quaſi eſſet ſcabellum pedum illius.

¶ Sextū dubiū eſt de corona aurea que erat per gyrum arce: queritur de ſitu illius. Ad quod dicit idem Richar. ꝙ huiuſmodi corōa aurea ſuprema ābiebat: vbi ⁊ affixa erat/ atq; totum illud propiciatorium intra ſe includebat/ et ſe altiꝰ erigendo ſpiſſitudini eius ſupereminebat.

¶ Septimū dubiū eſt de duobus Cherubim/ quos fecit Beſeleel in arca. Queritur ergo quales erant? Ad hoc dicit idem Richardus/ ꝙ mutuo ſe reſpiciebāt/ et corpore quidē ad exterius tabernaculū verſi erant: ſed verſis vultibus/ i. eā partem intendebant/ qua arca de ſub alis eorū in medio ſtabat. Deinde addit/ ꝙ illi duo Cherubim/ qui in tēplo Salomonis poſtea facti ſunt: ad horum ſimilitudinem facti fuerꝶ: ⁊ ideo que de illis legimus: ſimiliter de iſtis intelligere debemus. Patet ergo de dubijs que oriūtur circa ea que erāt intra ſancta ſanctorum:

Reſtat igiꝶ mouere aliqua dubia/ circa ea que erāt intra ſācta: illa aūt erant tria/ vt dictum eſt.

¶ Octauū igitur dubiū: Cur iſta tria. ſ. menſa/ candelabrū/ ⁊ altare thimiamatis ſtabant intra ſancta/ potius q̄ alibi: vel potius q̄ alia? Ad hoc dicendum/ ꝙ conuenienter tria predicta erant ibi. Et primo hoc patet de menſa/ que erat ibi/ ad deſignandum ꝙ ſacerdotes in templo ſeruientes debebant habere victum/ ſicut ⁊ ſacerdotes euangelici/ de q̄bus dicit apoſt. j. Corin. ix. Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus/ magnū eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? quaſi diceret/ ꝙ non eſt magnum. Unde poſtea ſubdit idē Apoſto. Neſcitis quoniā qui in ſacrario operantur/ que de ſacrario ſunt edunt. Et qui altario deſeruiunt/ cum altario participant: ita et dñs ordinauit his qui euangeliū annunciant/ de euangelio viuere. Subdit tamen Apoſto. de ſeipſo dicens: Ego aūt nullo horū vſus ſum. Sed hoc fecit quaſi ſupererogando. Unde etiā in confirmationem predictorum legimus Mat. xij. ꝙ ſolis ſacerdotibus legis licebat comedere. xij. panes ſuppoſitos menſe. Et nota ꝙ non ponebatur predicta mēſa directe ante propiciatoriū/ et hoc ad excludendū ritū idolatrarū: quia gentiles in ſacris lune ponebāt menſam ante idolū lune: iuxta illud Hiere. vij. Mulieres ſupple gentiles/ ſpargunt adipem: vt faciāt placentas regine celi: id eſt/ lune. Patet ergo quare mēſa ponebatur intra ſancta. Secundo ibi includebatur candelabrum/

bꝛum/ et hoc ad honoꝛem domus. Pertinet enim ad honoꝛem ⁊ magnificentiam domus regie/ ꝙ ſit bene illuminata. Septem autem ipſius candelabꝛi lucerne: deſignabant ſeptem planetas quibus totus mundus illuminatur. Et ideo in parte auſtrali erat poſitum/ quia ex illa parte eſt nobis curſus planetarum. Tertio/ ibi erat altare thimiamatis/ vt iugiter in tabernaculo eſſet fumus boni odoꝛis: tum propter reuerentiam ipſius tabernaculi: tum in remediū fetoꝛis quē neceſſe erat accidere ex effuſione ſanguinis animalium/ q̄ ibi occidebantur. Fetida enim deſpiciuntur. Que vero ſūt boni odoꝛis/ hoīes magis appꝛeciātur. Patet ergo quare tria pꝛedicta/ videlicet menſa/ cādelabꝛū/ ⁊ altare thimiamatis continebantur intra ſancta.

¶ Octauum dubiū oꝛitur pꝛopter illud verbum/ quod habetur circa finem pꝛeſentis capituli: Compoſuit et oleū ad ſanctificationis vnguentū. Queritur ergo/ quare non fit hic mētio de oleo lucernarum/ ſicut de oleo vnctionis? Ad quod dicendum/ ſecundū Petrū de Pal. ꝙ cum ipſis lucernis ſimul intelligebatur huiuſmodi oleum: ſicut contentum in continente. Item quia compoſitio lucernarum non eſt perfecta ſi lucere non poſſunt. Nō autem poſſunt lucere/ niſi in ſe habeant ⁊ contineant oleum. Uel dic foꝛte/ ꝙ oleum lucernarū non fuit factum per artifices/ eo ꝙ tali magiſterio non indigebat: ſicut oleum vnctionis/ qđ erat ex multis cōfectū. Uñ etiā ſupꝛa i fine .xxvij. ca. dixit dñs Moyſi: Pꝛecipe filijs Iſrl̄ vt afferāt tibi oleū de arboꝛibꝰ oliuarū puriſſimū: piloq; cōtuſum/ vt ardeat lucerna ⁊c̄.

¶ Nonum dubiū oꝛitur de figura arce qualis erat. Ad qđ reſpondet Richard. ſic: De foꝛmatione arce breuiter dicam quod ſentio. Uidetur enim mihi eſſe/ quaſi arca ſine fundo: ita tamen vt ſuperioꝛ ſuperficies intelligatur omnino plana/ et inferioꝛibus immobiliter affixa. Habebat autem crecturam quandam auream que ambiebat ſuprema menſe/ quā et authoꝛ ipſe Moyſes vocat labium/ et hoc propter ſimilitudinem/ cui et coꝛona quatuoꝛ digitoꝛum altitudinis adherebat. Erat autem huiuſmodi menſa varijs celaturis oꝛnata/ et pꝛout celaturarum varietas exigebat crebris interciſionibus perfoꝛata. Unde et interraſilis eſt dicta. Huic et alia ſuppoſita/ quaſi virgula quedam rotunda et plana/ ſiue ex pluribus velut virgulis perplexa/ et illi pꝛime ob firmitatem et decoꝛem coniuncta/ atque ita omnino vnita/ vt ambe viderentur eſſe vna. Hec igitur de menſa ſufficiāt. Hec Richar. de ſancto Uictoꝛe/ i libꝛo quē fecit de tabernaculo.

¶ Decimum dubium ſimiliter oꝛitur de figura candelabꝛi/ qualis eſſet. Ad quod reſpondet dictus Richardus: In candelabꝛo erant ſcyphi in modū nucis. Scyphus autem medietatem ſphere habere videtur. Habet itaque rotunditatem

concauam et vacuam/ et a ſuperioꝛibus pꝛeciſam. Nux vero ab imo et dilatando in ventrem diſtenditur. A ſuperioꝛibus autē paulatim ſe acuendo ad vnum punctum in ſummitate colligitur. Scyphus itaque habet rotunditatem ſphericam/ et cōcauitatem vacuam. Nux autem rotunditatem obliquam/ nec tamen vacuam et pꝛeciſam. Quoniam igitur nux duo habebat communia ī ſcypho/ ſcilicet vacuitatem et rotunditatem/ cum rotunditatis pꝛeciſſione: ideo hic ſcyphum nō nucem vocat Moyſes. Et quia ſolum vnum habebat commune cum nuce/ ſcilicet rotūditatem obliquā/ non nucem nominat/ nucis tamen ſimilitudinem habere denunciat. Hec autem adiuncta ſunt candelabꝛo ad illius oꝛnatum/ ſicut et cetera in eo cōtenta: ſicut calami/ haſtile/ et ſimilia. Hec Richardus: qui de altari incenſi/ vnguento et thimiamate nihil dicit.

¶ Moꝛaliter et pꝛimo/ et confoꝛmiter ad dominum Petrū de Palude/ arca de qua pꝛimo hic agitur/ eſt mens humana. Hec autem arca debet compingi de lignis Sethim/ que ſunt imputribilia: id eſt/ de operibus imputribilibus/ ſicut dicit dominus Luce duodecimo: Facite (inquit) vobis ſacculos/ qui non veteraſcūt. Debent autem huiuſmodi opera noſtra bona/ eſſe ſimilia albe ſpine/ quam videns homo timet tāgere ne pungatur/ vt ea ſemper vereamur: ſicut dicit Job. ix. Uerebar omnia opera mea. Ut enim dicit Gregoꝛ. ſepe que videntur nobis iuſta et bona/ ſunt in conſpectu oculoꝛum domini iniuſta/ et mala. Propter quod timet iuſtus de opere bono/ ne ſit malum/ aut non ita bonum ſicut ſibi videtur. Timet eīm ne illi operi deſit aliqua circunſtantia. Propter quod dicebat Salomon/ Pꝛouerbioꝛum vigeſimooctauo: Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Sed ad propoſitum pꝛimum redeuntes/ quatuoꝛ anguli huius arce ſpiritualis ſunt conſuetudo et operatio/ cogitatio et locutio: in quibus debemus ponere quatuoꝛ circulos/ id eſt/ omnia referre ad deum. In cuius rei ſignum ipſe dominus Canti. vj. quater dicit/ reuertere/ in hūc modum: Reuertere/ reuertere Sumamitis (id eſt/ peccatrix anima) reuertere/ reuertere/ vt intueamur te. Duo latera huius arce/ ſunt aduerſa et pꝛoſpera. Uectes in vtroq; latere/ foꝛtitudo et in pꝛoſperis et in aduerſis. Unde Apoſtolꝰ Romanoꝛum decimotertio: Arma iuſtitie a dextris et a ſiniſtris. Hi autem vectes foꝛtitudinis ⁊ firmitatis mentem hominis poꝛtant.

¶ Moꝛaliter et ſecundo: iuxta illud: Fecit et pꝛopiciatoꝛium. notandum ſecundum eūdem dominum patriarchā de Pal. ꝙ per pꝛopiciatoꝛium intelligitur meritum humanum/ ſine quo non eſt pꝛopiciatio adulto. Et quia pro quolibet merito debetur duplex merces homini. Pꝛimo quidem anime. Secundo autem/ et

finaliter corpori.ſ.poſt reſurre=
ctionem generalem. Nam tunc
omnes domeſtici dei induent
duplicibus: vt dr̄ Prou. xxxj.
In cuius etiam figuram reddi
dit domin⁹ ſeruo ſuo Iob cun
cta duplicia. ſ. poſt multa ad=
uerſa. Iob. xlij. Bene ergo in fi
guram huius hic dicit / ꝙ pro=
piciatorij longitudo fuit duo=
rū cubitorū ⁊c̄. Longitudo igi
tur propiciatorij eſt ſpes / q̄ de
bet eſſe longa / quia vſq; in fi=
nem. Unde Mat. x. dicit: Qui
perſeuerauerit vſq; in finē / hic
ſaluus erit. Latitudo eſt chari
tas / q̄ debet eſſe valde lata / qꝛ
debet ſe extendere ad amicos
⁊ inimicos. Pſalm. Latū man
datū tuū. ſ. de charitate habē=
da: nimis. i. valde / vel latitudo
eſt bonū opus. Longitudo igi
tur ſpei duplex eſt: ad latitudi
nē boni operis / qꝛ pro vno bo=
no opere duplex merces fina=
liter reddetur ī alio ſeculo: vt
dictū eſt. Cubit⁹ aūt dimidius
deſignat humanam imperfe=
ctionem / que talis eſt ⁊ tanta
vt apo. dicat. ij. Corin. iij. Nō
ſum⁹ (inquit) ſufficientes cogi
tare aliquid a nobis quaſi ex
nobis: ſed ſufficientia noſtra
ex deo eſt. Magna ergo ⁊ val=
de magna eſt imperfectio hu=
mana. In cuius rei teſtimoniū
Dauid cū tantus propheta eſ=
ſet / vt eximius prophetarū di=
ceretur: nihilomin⁹ dicebat ad
dominū. Imperfectū meū vi=
derunt oculi tui.

¶ Moraliter et tertio / iuxta il
lud verbū: Duos etiam cheru=
bim fecit / ſupple Beſeleel. No
tādū / ꝙ per duos Cherubim /
quos ipſe Beſeleel poſuit in
vtraq; parte tabernaculi / ve=
ſuis alis tegerent ipſum propi
ciatoriū: deſignāt ſanctos dei
angelos / q̄ tegūt nos mortā=
les homines: q̄ quādo boni ſu
mus / tabernaculū dei ſumus:
iuxta illud verbū apo. j. Cori.
iij. Neſcitis qꝛ tēplū dei eſtis
vos: ⁊ ſpirit⁹ ſanctus habitat ī
vobis? Et iterū poſt pauca: Tē
plū dei ſanctū eſt / quod eſtis
vos. Quid eſt ergo ꝙ Cheru=
bim duabus alis protegebant
propiciatoriū: niſi qꝛ ſancti an
geli protegūt nos per diligen
tem cuſtodiam in aduerſis / ne
succūbam⁹: ⁊ in proſperis / ne
nimiū exaltemur. Hinc Pſal.
ait: Angelis ſuis deus manda
uit de te / vt cuſtodiant te ī om
nib⁹ vijs tuis. i. tā in proſperis
q̄ in aduerſis. Et ſignāter iſta
protectio fit per angelū bonū /
cuſtodem noſtrū. Dicam⁹ ergo
ci ſinguli / nos illi committen=
tes / illud eiuſdem Pſal. Sub
vmbra alarū tuarū ꝓtege me /
a facie impiorū. i. malignorum
ſpirituū qui me afflixerūt: ſup=
ple ſuis illuſionibus / cautelis
⁊ tentationibus. Et nota ꝙ ſi=
cut expanſio alarū vmbrā pul=
lis facit / q̄ illis refugiū ꝑſtat:
ne eos miluꝰ rapiat. Itē refri
geriū eiſdem preſtat contra ar
dorem ſolis. Sic etiam cuſto=
dia angelica prodeſt nobis ad
duo. Primo eīm protegit nos /
ne rapiat nos miluus inferna=
lis. Itē ne conſumatur ab ar=
dore concupiſcentie carnalis.
In cuius figuram legit Daā.
iij. ꝙ angelus deſcendit in for
nacem / in qua erant tres pue=
ri: et fecit flammam ignis q̄ſi
ventū roris flantem: ⁊ non te=

tigit eos omnino ignis / nec cō
triſtauit / nec moleſtie quicquā
intulit. Qz autem predicti duo
Cherubī mutuo ſe reſpiciebāt
vt dicit in litera: deſignat con
cordiam quam diligūt / ⁊ quā=
tū poſſunt faciunt inter homi=
nes ſancti dei angeli. Nam in
pace factus eſt locus eorum et
habitatio.

¶ Moralit̄ ⁊ quarto / ⁊ ſignā=
ter quantū ad illa tria / q̄ erant
intra ſancta: q̄ erant menſa ꝓ=
poſitionis / candelabrū / ⁊ alta=
re thimiamatis: diſcurrendo ꝑ
ſingula / ſicut prius factum eſt
de illis trib⁹ que continebant
intra ſancta ſanctorū. Primo
per menſam ſuper quam erant
panes propoſitiōis / qui fiebāt
de ſimila que erat farina deli=
cata / pura ⁊ electa: deſignant
veri predicatores opere imi=
tantes vitam apoſtolorū: quo=
rum predicatio debet eſſe ſi=
ne furfure queſtus tēporalis:
aut ſine appetitu humane lau
dis ⁊ glorie aut etiam adula
tionis / ⁊ huiuſmodi. Nam ta=
les abutūtur verbo ſacri euan
gelij / et diuini verbi / ipſum a=
dulterantes / ſecūdū apoſt. ij.
Corint. ij. qualis ipſe nō erat.
Unde ibi ait: Non ſumus ſicut
plurimi adulterantes verbum
dei: ſed ex ſynceritate / ſicut ex
deo / coram deo in Chriſto lo=
quimur: ſupple manifeſtando
veritatem. Item eadem glo. ſu
per illo v̄bo / adulterātes ver=
bum dei / dicit ſic: Falſa admi=
ſcentes / ⁊ pro voluptate predi
cantes / ⁊ non pro ſalute popu=
li. Nam tales valde reprehen=
dit apo. Propter quod idē ver
bū repetit. ij. Corin. iiij. dicēs:
Non adulterantes verbū dei.
Proprie aūt adulterātes v̄bū
dei ſunt heretici / vt moderni
Lutherani / q̄ ſubuertūt (quā=
tum poſſunt) ſacram ſcripturā /
etiam vſq; ad eccleſiaſtica ſa=
cramenta. Uerum vt ſubtilius
ſubuertāt Chriſtifideles a fi=
de et bonis moribus: vtuntur
cautela medicorū / qui pillula=
rum amaritudinem cooperiūt
aliqua dulcedine / vt min⁹ ꝑci
piatur. Et quod valde gemen=
dū eſt / tales Lutheriani traxe
runt hodie ad partem ſuā ma=
ximam partem ſtellarū celi. i.
Chriſtifidelium: non tantum
quidem ſimpliciū / verū etiam
principum ⁊ magnatū. Simi=
liter non ſolum corrumpentes
ſuis nequiſſimis dogmatibus
⁊ hereſibus nedū opida cam=
peſtria: verū etiam maximas
ciuitates ⁊ vrbes / in quibus
olim florebat fides et religio
Chriſtiana. Quod preuidens
ſanctus ille propheta euange=
licus Eſaias. j. ca. ait: Quō fa=
cta eſt meretrix / ſupple a fide
recedendo: ⁊ ſpōſum ſuū Chri
ſtum derelinquendo: vt adhe=
reat nephando Luthero / ciui=
tas fidelis. i. que olim fuit fide
lis / ſed nūc infidelis. Plena iu
dicij. i. in qua olim abundabat
iudicium ⁊ iuſtitia: ſed nō mo=
do: immo abundat in ea om̄is
iniuſtitia: adeo vt aperte per=
ſequātur veros fideles. Unde
ſequitur in Eſaia / Iuſtitia ha=
bitauit in ea: ſupple olim / nūc
autem homicide / perſequētes
(inquā) fideles vſq; ad mortē.
Argentū tuū verſum eſt in ſco=
riā. Uinū tuū mixtū eſt aqua:
id eſt vera fides ⁊ doctrina q̄

olim in te abūdabat: modo cōuerſa eſt in hereſim reprobatiſſimam ⁊ dānatiſſimā Lutherianam. Qſ aūt aliqui principes terreni et prelati ſint de predicta maledicta ſecta/ apte īſinuat dictus Eſaias/ cū ſubdit: Principes tui infideles/ ſocij furū: quia ꝑtextu dicte hereſis furātur animas/ ⁊ res tēporales Chriſtifideliū/ et hoc maxime vbi eis daꝶ facultas. Cōtra autem tales hereticos deberent hac tempeſtate bella ducere alij principes/ qui fideles volunt reputari: ⁊ pacē facere etiam cum proprio damno temporali (ſi opus ſit) cum ſuis fratrib⁹ Chriſtianis. Nos aūt eccleſiaſtici ⁊ religioſi/ debemus fundere peculiares ꝓces ad dominū pro hac re/ dicentes illud Pſal. Exurge domine/ nō confortetur homo. i. Luther hereſiarcha cum ſuis fautoribus. Judicētur gentes in conſpectu tuo. Gentes autē in propoſito ſignificant Germanos/ qui a germine dicunꝶ Germani. Recte etiam dicunꝶ gentes a generando/ qꝛ populus Germanie plus ceteris vacat generationi. Ob quā cauſam valde multiplicaꝶ. Et qꝛ magna pars dicte gētis fauet dicto Luthero: hic eſt ꝙ Pſal. orat ad dominū/ dicens: Judicentur gentes in ↄſpectu tuo: ſupple ad mortem corporis/ quia agentes et conſentiētes eadem pena puniri debent. Nā ſecundum doctrinam apoſtol. Rom. primo. Nō ſolum qui mala faciunt: id eſt/ hereſes adinuenunt/ digni ſunt morte: ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Sed de hoc ſufficiat ad preſens.

¶ Moraliter et quinto/ per cādelabrū/ quod erat intra ſancta/ et quod erat ex auro puriſſimo: deſignantur eccleſiaſtici/ ⁊ quicunq; deputantur ad decantandum domino laudes intra eccleſiam. Tales eñi debent eſſe candelabra lucentia alijs per ſanctam doctrinam/ et vite exemplaritatem. De quibus duobus ſimul loquitur Chriſtus Matthei. v. dicens: Sic luceat lux veſtra coram hominibus. Ecce primum. Deinde ſequitur: Ut videant opera veſtra bona/ ⁊ glorificent patrem veſtrum qui in celis eſt. Ecce ſecundum. Huiuſmodi etiam candelabra debēt eſſe ex auro puriſſimo/ per vite ſanctitatem: ita vt ſint puri interius in cōſcientia: ⁊ exterius in corpore. Unde ſupra xix. ait dominus: Sacerdotes qui accedūt ad dominum/ ſanctificentur/ ne percutiat eos. Et Eſa. quinquageſimoſecundo: Mūdamini qui fertis vaſa domini: id eſt qui alijs adminiſtratis eccleſiaſtica ſacramenta/ que bene dicuntur vaſa domini/ quia continēt virtualiter gratiam/ quā cōferunt ex opere operato. Ecce igitur quid intelligitur per candelabrū tabernaculi/ quod debebat eſſe ex auro puriſſimo. Sed proh dolor multi ſunt ſacerdotes/ q̄ videntur eſſe ex auro/ per vite ſanctitatem: ſed tamen eorum aurū non eſt puriſſimū: ſed eſt ſimile aurichalco/ quod habet quandā ſpeciem veri auri: ſed tamen non eſt puriſſimum. Hi

ſunt hypocrite qui videntur ſecundū apparentiam exteriorē multum puri et ſancti: ſed non ſunt tales coram oculis domini. Unde tales cōparat dominus Matth. xxiij. ſepulchris dealbatis/ que exterius videꝶ hominibus pulchra: cum tamē intus ſint plena oſſibus mortuorum/ et omni ſpurcitia. Tales enim ſunt de quib⁹ idē dominus vbi ſupra ait: Dicunt et non faciunt. Relinquenda eſt ergo mala vita: ſed amplexanda bona doctrina. Da exēplum de candelabro/ quod interdum eſt rubiginoſum: quod tamen propter hoc non contēnitur omnino.

¶ Moraliter ⁊ ſexto/ per altare thimiamatis quod ſimiliter erat intra ſancta: intelligitur mortificatio carnis. Premittēdum tamen eſt/ ꝙ in tabernaculo illo Moyſi erant duo altaria. ſ. altare holocauſti quod fuit extra: etiam ſub diuo: ⁊ altare thimiamatis qđ erat intra iuxta velum. Et de iſto altari agitur ī preſenti. Per hoc igitur altare deſignatur mortificatio carnis. Corpora etem̄ ſanctorum illorum qui olim/ ⁊ forte adhuc aliqui carnem ſuā crucifigunt cum vitijs ⁊ concupiſcentijs (de quibus loquitur apoſt. Gal. v. dicens: Qui Chriſti ſunt/ carnem ſuam crucifixerūt cum vitijs et concupiſcentijs) altaria ſunt. Conuenienter aūt quodlibet tale altare/ dicitur altare thimiamatis: quia ſicut huiuſmodi altare erat valde redolēs ratione ipſius thimiamatis/ qđ erat valde odoriferum vnguētum: ſta ⁊ corpora eorum qui propter Chriſtū crucifigūt carnē ſuam in preſenti/ ſūt valde redolentia in conſpectu domini ⁊ ſanctoꝝ angeloꝝ/ q̄uis interdū aliter videatur hominibus mundanis. Uñ anime deuote poſſunt de vnoquoq; tali dicere/ optando eū imitari/ illud Cañ. j. Curremus in odorē vnguentoꝝ tuorū. Nā intantū diligit dñs talia altaria thimiamatis/ ſiue vnguēta virtutū/ ꝙ aīa deuota dicit: Introduxit me in cellaria ſua. Mundus autē ecōtra abhorret frequenter talia corpora. Unde ⁊ Jo. xj dixit Martha ad Jeſum de fratre ſuo iacente in ſepulchro/ quem volebat reſuſcitare: Dñe (inquit) iā fetet: quatriduanus eſt enim in monumento.

¶ Moraliter ⁊ ſeptimo/ iuxta illud verbū/ qđ dictū eſt de illis Cherubim/ q̄ erāt ī propiciatorio/ ⁊ qui mutuo ſe reſpiciebant/ ⁊ alis ſuis ipſum ꝓpiciatorium tegebāt: ſignificanꝶ eccleſiaſtici et clerici. Tales enim recte Cherubim/ id eſt/ angeli vocantur. Sic enim appellat eos ſcriptura Malach. ij. dicens: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam/ ⁊ legem requirent ex ore eius: qꝛ angelus domini exercituum eſt. Tales enim Cherubim: id eſt/ ſacerdotes debent eſſe in propiciatorio. ſ. in eccleſia: ibi ſoluētes dño debitum obſequiū et famulatum. Unde Dañ. iij. ſpecialiter ad hoc monenꝶ/ cū dr: Bñdicite ſacerdotes dñi dño: laudate ⁊ ſuperexaltate eū in ſecula. Sed quid eſt ꝙ hmōi

cherubim debent ſe mutuo reſpicere: niſi qꝛ pre ceteris populis tales debent vnanimiter et concorditer habitare et viuere/ ⁊ non more viperarum ſeinuicem mordere. In cuius rei ſolent in pleriſq; locis fratres ſe mutuo appellare. Et quid eſt ꝙ dicti cherubim alis ſuis velabant propiciatorium: niſi quia ad eandem mutuam charitatem/concordiam/⁊ pacem habendam/ debent quantum poſſunt attrahere cunctũ populum Chriſtianum? Quia inquit Pſal. Ecce q̄ bonum/et q̄ iocundum habitare fratres in vnum: fratres (inq̄) genere/ profeſſione/ordine.

¶ Moraliter et octauo/ iuxta illud: Fecit ⁊ menſam ⁊c. Per menſam in qua nobis proponitur panis/ deſignat̃ eccleſia/ in qua nobis proponitur multiplex panis: ſcilicet doctrine/ ꝑ predicationẽ diuini verbi: gratie/ per adminiſtrationẽ ſacramentorum/ que in ſe quodammodo continent gratiã. Item euchariſtie/ q̃ eſt ille panis de quo Ioan. vj. Caro mea vere eſt cibus. Et iterum: Ego ſum panis viuus. Cõuenienter aũt huiuſmodi menſa dicit̃ menſa propoſitionis: quia dictus panis ſacramentalis in dicta mẽſa eccleſie proponit̃ ſumendus ſemel in anno omnibꝰ adultis: vt notat̃ extra de pen. ⁊ re. ca. omnis vtriuſq; ſexus. Quod aũt deſcribit̃ ꝑdicta menſa tripliciter: videlicet ſcd̃m longitudinẽ/latitudinẽ/ ⁊ altitudinẽ/ ſignificant̃ tres ſtatus hominũ/ q̃ ſunt ĩ eccleſia. Hi ſunt incipientes/proficientes/perfecti. Et ſicut longitudo mẽſe erat maior q̄ latitudo/ ſiue altitudo illiꝰ: ita etiã plures ſũt incipiẽtes in eccleſia Chriſtiana/ q̄ proficiẽtes aut perfecti. Et ſimiliter ſunt plures proficientes in eccleſia/ q̄ perfecti. Horũ eñ paucus eſt numerꝰ: ſed q̃ poteſt capere/ ſcꝫ vite ꝑfectionẽ/ capiat. Notandũ aũt ꝙ iſte ſenſus ꝓ parte eſt allegoricus/ ⁊ pro parte moralis. Poteſt ergo dici myſticus.

¶ Moraliter ⁊ nono/ ꝑ hoc ꝙ multa erãt intra arcã ex auro puriſſimo/ ꝑ aurũ ſignificatur charitas: qꝛ ſicut aurũ iter oĩa metalla eſt nobiliſſimũ/ ſic inter ceteras virtutes ſimplicit̃ charitas ꝑcellit: dicẽte Apo. j. Corin. xiij. Maior horum eſt charitas. Quẽadmodum ergo tot ⁊ tanta erant intra tabernaculũ/et ſimilit̃ circa arcã ex auro mũdiſſimo/denotat̃ ꝙ in tabernaculo cordis noſtri/⁊ in arca cõſcientie noſtre debemꝰ toto poſſe laborare cũ auxilio dei: vt cũcta ibi ⁊ circunquaq; ſplendeant fulgore diuine charitatis/ dei ⁊ ꝓximi/ etiã adeo abundãter vt aliquomodo reſultet vſq; ad extra/ ꝑ exhibitionem operis: vel dic/ ꝙ ꝑ hoc ſignificat̃ ꝙ eccleſiaſtici ⁊ clerici/ q̃ ſunt intra arcã eccleſie/ debẽt pre ceteris refulgere auro charitatis/puritatis/ et totius ſanctimonie/ adeo etiã vt ſplendor eorũ diffundat̃ vſq; ad ꝓximos ſuos: dicẽte Chriſto Mat. v. ſic (inquit) luceat lux veſtra coram hominibus/ vt videant opera veſtra bona/ et glorificent ⁊c.

¶ Moraliter ⁊ decimo/ iuxta illud:

illud: Fecit ſupple Beſeleel diuerſa vaſa ad diuerſos vſꝰ mẽſe: acetabula videlicet/ phialas ⁊c. Notandũ/ ꝙ diuerſitas vaſoꝝ/ dſignat varietatẽ Chriſtifideliũ. Non eñ fecit deꝰ ita tꝰ hominũ equales/ ſicut nec decuit/ vt ita fierẽt. Sed ſicut in corpore humano nõ oĩa mẽbra eundẽ actũ habẽt/ ſic etiã eſt de corpore eccleſie. Vñ cũ ꝓmiſiſſet Apo. Ro. xij. dicens/ ꝙ deꝰ diuiſit menſuram fidei vnicuiq;: mox ſubiũxit tale exemplũ: ſicut (inq̃t) in vno corpore multa mẽbra habemus/ oĩa aũt mẽbra non eundẽ actũ habent: ita multi vnũ corpus/ ſcꝫ myſticũ/ ſumꝰ in Chriſto (q̃ eſt caput dicti corporis) ſinguli aũt alter alteriꝰ mẽbra: habentes donationes ſecundum gratiã q̃ data eſt nobis differẽtes. Hoc aũt poſtea probat de aliq̃bus donis/ ſicut de ꝓphetia ⁊ hmõi. Itẽ. j. Corin. xij. ſic dicit ad propoſitũ: Diuiſiones gratiarũ ſunt/ idẽ aũt ſpiritus: a quo ſupple ꝓcedũt. Et diuiſiones operationũ ſunt/ idem aũt deꝰ q̃ operat̃ oĩa in omnibus. Unicuiq; aũt dat̃ manifeſtatio ſpiritꝰ ad vtilitatẽ. Alij q̃dẽ ꝑ ſpiritũ dat̃ ſermo ſapientie/ ⁊ ſic de alijs. Vñ poſt inſtantiam multorũ exẽplorum concludit/ dicẽs: Hec aũt oĩa operatur vnꝰ atq; idẽ ſpiritꝰ/ diuidens ſingulis prout vult. Conſequenter ponit predictũ exẽplum de corpore humano. Eandẽ etiã ſententiã ponit Ephe. iiij. Et ideo ſicut vnũ mẽbrum corporis humani non inuidet alteri/ ſicut pes capiti/ q̄uis habeat nobilius officiũ/ ſed huiuſmodi mẽbra ſibi mutuo ſubſeruiunt/ ⁊ ſe ſupportãt: ita debet eſſe de membris corporis myſtici eccleſie: vt dicit Apo. vbi ſupra: videlicet Ephe. iiij. Unde ⁊ Gala. vj. idẽ Apoſt. loquit̃ dicens: Alter alteriꝰ onera portate/ ⁊ ſic adimplebitis legẽ Chriſti: que ſupple precipit proximũ diligendũ/ Mat. xviij. dicens: Diliges proximũ tuũ ⁊c. Patet ergo quid ſignificẽt diuerſa vaſa ad diuerſos vſus menſe tabernaculi. Acetabula. Et vt dicit Catholicon/ acctabulũ/ li. dicitur ab acetũ/ ti. Acetabulũ ergo dicitur vas aceto plenũ: vel ad recipiendum acetum paratum.

¶ Moraliter et vndecimo: qꝛ in preſenti capitulo ſepenumero fit mentio de hoc numero quatuor/ videlicet ſexies: ideo notandum/ ꝙ in ſacra ſcriptura inuenitur ſextuplex quaternitas: videlicet/

Naturalis
Cordialis
Uirtualis
Criminalis
Infernalis
Supernalis.

¶ Primo dico/ ꝙ eſt quedam quaternitas naturalis. Et iſta eſt quaternitas humorũ/ quaternitas qualitatũ/ quaternitas cõplexionum/ quaternitas elementorũ. De hac autẽ quaternitate poteſt intelligi illud Ezechie. j. Apparuit rota vna iuxta animalia habẽs q̃tuor facies. Rota eñ iuxta aĩalia/ eſt natura oĩꝫ animaliũ/ q̃ cõtinue voluitur more rote. Iſta ergo rota habet quatuor facies: id eſt/ quatuor quaternitates predictas/

dictas/eo ſcʒ ꝙ ipſa conſtat ex
quatuoꝛ complexionibus / ex
quatuoꝛ qualitatibus/ex qua=
tuoꝛ elementis/ex quatuoꝛ hu
moꝛibus.

¶Secundo dico/ꝙ eſt quedã
quaternitas coꝛdialis. Et iſta
eſt quaternitas quatuoꝛ affe=
ctionũ: que ſunt doloꝛ ⁊ gau=
diũ/ſpes ⁊ timoꝛ. De q̃ Eccli.
xxxvij. Verbũ nequam immu=
tabit coꝛ/ de quo partes q̃tuoꝛ
oꝛiuntur.

¶Tertio dico/ꝙ eſt quedam
quaternitas virtualis. Et iſta
eſt quaternitas quatuoꝛ virtu
tũ cardinaliũ/quaternitas do=
ctrine ſctõꝝ quatuoꝛ euangeli
ſtarũ cũ euãgelijs ſuis/ ⁊ q̃ter=
nitas viroꝝ ꝑfectoꝝ. Viri eñ
iuſti cõuenient̃er dicunt̃ q̃tuoꝛ:
qꝛ habẽt in ſe numerũ quatuoꝛ
ꝟtutũ cardinaliũ/ et tenẽt do=
ctrinã euangelioꝛũ: inſuꝑ ha=
bent quadraturã ꝑfectionis ⁊
conſtantie. Quatuoꝛ eñ eſt nu=
merꝰ ſolidus/ſignificãs illos q̃
in fide ⁊ virtutibꝰ ſunt ſolidi ⁊
firmi/ figurati Dañ. iij. vbi in
igne viſi ſunt quatuoꝛ viri ſo=
luti ambulantes/⁊ nullã leſio=
nẽ ſentiẽtes. Similiter figura=
ti Ezech. j. in quatuoꝛ animali
bus/quoꝛum q̃libet habebat
quatuoꝛ alas/ quatuoꝛ facies/
quatuoꝛ manꝰ/q̃tuoꝛ inceſſus.
Erãt aũt dicta animalia in oĩ=
bus ſuis partibꝰ oculata. Per
que deſignant̃ viri ꝑfecti/ocu=
lati/⁊ diſcreti: q̃ quatuoꝛ dicũ
tur: vt dictũ eſt/ ꝓ eo ꝙ q̃tuoꝛ
virtutibus cardinalibus ſunt
quadrati. Vñ Prouer. xxx. dꝛ.
Quatuoꝛ ſũt animalia minima
terre/ et ipſa ſunt ſapientioꝛa.
Qꝛ procuIdubio ⁊ ale ſue con=
tẽplationis/⁊ facies ſue cõuer=
ſationis/⁊ manus ſue operatio
nis/⁊ greſſus ſue affectiõis/de
bent eſſe quatuoꝛ. i. debent cõ
tineri ſub quatuoꝛ virtutibus
cardinalibus: vt ſcʒ omnia hãc
cũ iuſtitia/foꝛtitudine/tẽperã=
tia/pꝛudentia. Iſta ergo qua=
ternitas virtutũ figurat̃ Gene.
ij. vbi dicit̃/ ꝙ fluuius/ ſupple
gratie egrediebat̃ de loco vo=
luptatis/ q̃ tandẽ diuidebatur
in quatuoꝛ capita/ per que in=
telligunt̃ quatuoꝛ ꝑdicte vir=
tutes/in quas diuiditur pꝛedi=
ctus fluuius virtutum cardi.

¶Quarto dico/ ꝙ eſt quedam
quaternitas criminalis. Et ſic
per quaternitatẽ criminalẽ in=
telligunt̃ homines mali. Qua=
ternarius eñ numerus terna=
riũ in vno excedit: ita mali ex=
cedunt bonos Mat. xx. Multi
ſunt vocati/pauci vero electi.
Itẽ mali excedũt numerũ ter=
nariũ. i. ſanctã trinitatem ſiue
fidẽ/quã debent de ea habere.
Vel excedũt tres ꝟtutes theo=
logicas: que ſunt/ fides/ ſpes/
charitas. Itẽ cõmuniter exce=
dunt aliã ſanctã trinitatẽ: qꝛ
nõ debite conterunt̃/ cõfitent̃/
ſatiſfaciunt. Et bꝛeuiter nunc̃
de hoc ſatis dictum eſſet.

¶Quinto dico/ ꝙ eſt quedam
quaternitas infernalis. Et iſta
eſt quedam quaternitas pena=
rum/ que dicitur eſſe in infer=
no: ſcʒ moꝛs/ gladius/ fames/
captiuitas. Que quidem qua=
tuoꝛ pene Apoca. xviij. dicun=
tur moꝛs/luctꝰ/fomes ⁊ ignis.
Item Ezechie. xiiij. dicuntur
quatuoꝛ iudicia peſſima: gla=
diꝰ/fames/beſtie/⁊ peſtilẽtia.

¶Sexto dico/ꝙ eſt quaterni=
tas

tas ſupernaturalis. Et iſta eſt
quaternitas quatuoꝛ dotũ coꝛ
poꝛum gloꝛificandoꝛũ/ et que
nondũ habet̃/ ſed finaliter ex=
pectatur: vel dic/ꝙ eſt numerꝰ
electoꝛũ/qui per quatuoꝛ car=
dinales virtutes ſaluant̃. Vñ
Mar. xiij. dicit̃: ꝙ dñs congre
gabit electos a quatuoꝛ vẽtis
celi. Et ſic patet de ſextuplici
quaternitate/ q̃ ſignificat̃ per
hoc/ ꝙ ſextupliciter ponitur
hoc nomen quatuoꝛ in pꝛeſen=
ti capitulo: vt patet intuenti.
Et hoc ex dictionario.

¶Moꝛaliter ⁊ duodecimo/ſu
xta illud ꝟbũ q̃d habet̃ in fine
ꝑſentis capituli/vbi dꝛ: Cõpo=
ſuit ⁊ oleũ ad ſanctificationis
vnguentũ/⁊ thimiamata de a=
romatibꝰ ⁊c̃. Notandũ/ ꝙ aliq̃
ſunt ſimiles oleo ſctõ/alij autẽ
ſunt ſimiles thimiamatibꝰ de
aromatibꝰ cõfectis. Oleũ eñ
q̃uis ex diuerſis materijs fiat:
qꝛ eſt oleũ nucũ/pauonis/ oli=
uarũ ⁊c̃. nõ tamẽ ſolet vna ma=
teria alteri cõmiſceri ad confi=
ciendũ idẽ oleũ. Illi ergo cõ=
ponunt oleũ ad ſanctificatio=
nis vnguentũ/ qui vacant ope
ribus pietatis ⁊ miſericoꝛdie:
ſed hoc eſt totũ/aut ſaltim pꝛi=
cipale. Nam et ſi virtutes ſint
adinuicẽ connexe: ita vt q̃ ha=
bet vnã in eſſe virtutiſ/ habeat
⁊ reliquas: nõ tñ ſic eſt de acti
bus earũ. Poteſt eñ q̃s exerci
tari in vna vel pluribus/ q̃ nõ
exercitabit̃ i omnibꝰ. Illi aũt
cõponũt thimiamata de diuer
ſis aromatibus/ qui quantum
poſſunt exercent ſe in actibus
variarũ virtutũ/tam theologi
carum/q̃ʒ moꝛalium: poteſt ta=
men in tali homine vna virtus
ſupereminere alijs plus vel mĩ
nus/pꝛout voluerit dñs. Et ta
lis cõgeries virtutum/ merito
cõparatur thimiamati confe=
cto de aromatibus: quia ſicut
huiuſmodi thimiama maxime
redolet coꝛã hominibus: ita et
talis congeries virtutũ coꝛam
deo ⁊ angelis. Vnde ⁊ de nar=
do (per quã ſignificatur virtus
humilitatis) dicit anima de=
uota/Chꝛiſti ſponſa Canti. vj.
Nardus mea dedit odoꝛẽ ſua=
uitatis.

¶Allegoꝛice et pꝛimo/ per
arcam que erat intra ipſa ſan=
cta ſanctoꝛum/ vna cum pꝛopi
ciatoꝛio ⁊ cherubim/ pꝛefigu=
rabatur virgo Maria. Ipſa
nempe fuit illa arca/ de qua
Dauid in Pſal. Surge domi=
ne in requiem tuã: ſcilicet/ de
moꝛte ad vitam: tu ⁊ arca ſan=
ctificationis tue. Hoc autem
fuit impletum in Chꝛiſti reſur
rectione ⁊ aſcenſione. Et ſimi=
liter in aſſumptione eiuſdem
virginis. Hec etiam arca non
ſolum fuit olim pꝛophetata/
ſed et pꝛefigurata/⁊ ſignanter
Gene. vij. per arcam Noe: quia
ſicut per illam ſaluatus eſt mũ
dus coꝛpoꝛaliter/ne totus pe=
riret: ita ſimiliter per iſtam ſal
uatus eſt ſpiritualiter/ ne to=
tus periret eternaliter. Hec au
tem arca/ que aliquando fuit
intra tabernaculum eccleſie
militantis/ nunc gloꝛioſe an=
gelicis manibus collocata eſt
in tabernaculo eccleſie trium
phantis. Vnde canit eccleſia
dicens: Exaltata es ſancta dei
genitrix ſuꝑ choꝛos angeloꝛũ
ad celeſtia regna. Et hoc factũ
eſt multũ rationabilit̃: qꝛ hec
eſt

eſt arca in qua fuit aliquando
manna humanitatis filij dei/ ꝛ
ſimiliꝛ virga diuinitatis eiuſdē.
Itē tabule lapidee legis.i. iu=
gis memoria mādatorū dei: de
qua poteſt itelligi illud Eccli.
xxiiij. Memoria mea in gene=
ratione ſeculorum. Item intra
ſancta ſanctorū erat propicia=
torium. Sed quid per propicia
torium intelligitur/ niſi dicta
Chriſti mater/ que ſuis meritꝭ
ꝛ precibꝰ facit vt nobis propi=
cietur benedictus eius filius.
Recte ergo vocatur pia aduo=
cata peccatorum: vt dicit Ber
nar. Item intra ſancta ſancto=
rū erant Cherubim. Per quos
intelliguntur ſancti illi angeli
qui in pſenti eidem virgini fa=
mulabātur: ita vt dicat quidā
deuotꝰ doctor/ ꝙ nō erat dies
in qua in pſenti adhuc exiſtēs
nō videret Maria angelos ex
illo die quo primū Gabriel ſi=
bi apparuit/ dicens: Aue gra=
tia plena ꝛc.i. ex quo concepit
dei filium. Sed quid ſignificat
huiꝰ arce longitudo/ latitudo/
ꝛ ſublimitas: vt tangitur in li=
tera? Profecto/ lōgitudo deſi=
gnat perpetuū auxilium quod
preſtat beata Maria ſuis fa=
mulis/ ꝛ toti eccleſie: iuxta illō
Eccli.xxiiij. Ab initio et ante
ſecula creata ſum/ ꝛ vſq ad fu=
turum ſeculū nō deſinam. La=
titudo autē illius/ deſignat ꝙ
non eſt homo aut mulier ſuper
terrā/ cui non ſit parata (quā=
tum in ſe eſt) obſequi/ dummo=
do inuocet eā: ita vt dicat de=
uotus Bernard. ſer.iiij. de aſ=
ſumptione eiuſdē virginis: Si=
leat miſericordiam tuam/ vir=
go beata: ſi quis te inuocatam
in neceſſitatibus ſuis memine=
rit defuiſſe. Sublimitas autē
huius virginis/ ſignificat prero
gatiuam quam habuit in pſen
ti: ꝛ quam nunc habet in celo:
vt dictū eſt. Ipſa nempe (vt di
cit Hiero.ij. parte epiſt. ſuarū.
epi.lv.) dedit celis gloriā/ ter=
ris pacem/ gentibus fidem/ vi=
tijs finem/ vite ordinem/ mori=
bus diſciplinā. hec ille. Et bre
uiter idē Hieron. vbi.ſ. ſic ait:
Sicut in comparatione dei ne
mo bonus: ita in cōparatione
matris dñi nulla inuenitur vir
go perfecta: Quis virtutibus
eximijs comprobetur. Fuit au
tem hec arca virginalis de li=
gnis Sethim/ q̄ ſunt imputribi
lia: quia fuit imputribilis ſpiri
tualiter ꝛ corporaliter. Spiri=
tualiter quidē ex parte anime:
quia nunq fuit corrupta ꝑ pec
catum ſiue actuale/ ſiue origi=
nale/ dicente Pſ. Queret pec=
catum illius/ et nō inuenietur.
Et Salomon de eadē loquēs
in pſona dei. Can.iiij. ait: To=
ta pulchra es amica ꝛc. Corpo
raliter etiā fuit imputribilis:
quia nō fuit corrupta per inci=
nerationem poſt mortē ſuam.
Pſ. Non dabis ſanctum tuum
videre corruptionē. Item ec=
cleſia in oratiōe de aſſumptio=
ne eiuſdem/ dicit ꝙ mortis ne=
xibus deprimi non potuit. Itē
in litera dicitur/ ꝙ Beſeleel ve
ſtiuit arcā auro puriſſimo/ in=
tus ꝛ foris: qꝛ virgo Maria fuit
aurea intus per charitatē in=
gentem/ dei ꝛ proximi. Simili=
ter foris fuit veſtita maria mo
rum honeſtate/ ꝛ exemplarita
te. Preterea dicitur in litera/
ꝙ dictus Beſeleel fecit ipſi ar
ce

et coronam auream per gyrū/
per quam datur intelligi coro=
na eterne glorie quā poſuit do
minus in die ſolennitatis et
letitie ſuper caput illius/ quan
do de hoc ſeculo nequam cre=
pta/ aſſūpta eſt a dño ꝛ ſanctis
eius angelis/ ad ethereum tha
lamū/ in quo rex regum ſtella=
to ſedet ſolio. Hec eſt igitur ar
ca illa.i. mulier: de qua Apoc.
xij. ſic dicitur: Signū magnū
apparuit i celo/ mulier amicta
ſole.i. Maria diuinitate: et lu=
na.i. peccatū/ vel diabolꝰ/ ſub
pedibus eius: quia de vtroque
triūphauit: ꝛ in capite eius co
rona ſtellarꝫ duodecim.i. duo=
decim virtutum: ꝛ hoc pro pre=
ſenti ſtatu. Iſte igitur.xij. ſtel=
le fuerunt tres virtutes theolo
gice/ quatuor morales/ quinq
itellectuales: que ſunt in toto
duodecim. Poſſumus ergo de
ea dicere illud Eccli.xlv. Co=
rona aurea ſuper mitram eius.
Vel ſm communem literā/ ſu=
per caput eius/ expreſſa ſigno
ſanctitatꝭ/ glorie/ honoris. Pa
tet ergo ꝙ bene textus preſen
tis capituli allegorice cōgruit
virgini Marie. Quod autē ſe=
quitur/ miſſum facio gratia vi=
tande prolixitatis.
¶ Allegorice ꝛ ſecundo: ꝑ Be
ſeleel (qui interp̄tatur vmbra=
culum diuinum) intelligit̄ dñs
deus/ qui bene dicitur vmbra=
culum diuinū: quia teſte Eſa.
ꝛ Apo. Paulo/ adeo obumbra
tus ē ꝙ nec auris audiuit/ nec
oculus vidit/ ꝛ in cor hominis
non aſcendit que preparauit
deus diligentibus eū. Et eiuſ=
dem Eſa.xlv. de eo dicitur: Ve
re tu es deus abſcōditus. Iſte
igitur Beſeleel fecit propicia=
torium.i. oraculum/ ſiue eccle
ſiam/ que domus orationis vo=
catur Ioan.ij. in qua fiūt pre=
ces ꝛ orationes ad ꝓpiciatio=
nem domini imperrandam: vt
fuit in figura demōſtratum in
templo Salomonis.iij. Regū
viij. Bene autē huiuſmodi ꝓpi
ciatorium dicitur eſſe de auro
puriſſimo/ quia eccleſia eſt to=
ta pulchra/ munda/ ꝛ immacu=
lata/ non habens maculā/ neq
rugam: vt dicit Apoſt. Ephe.
v. Poteſt etiam eadē eccleſia
non tantum per propiciatoriū
intelligi: verūetiam per arcā.
Quia ſicut tempore diluuij/ ſo
li illi ſaluati ſunt/ q intrauerūt
arcam Noe: ita ꝛ nunc illi ſoli
ſalui fiunt ſpiritualiter ꝛ eter=
naliter qui intrāt arcam eccle
ſie/ per baptiſmi ſacramētum:
iuxta illud Io.iij. Qui credide
rit/ ꝛ baptizatus fuerit/ ſaluus
erit. Qui vero non crediderit/
condemnabitur. Et Athana=
ſius in ſymbolo ſuo: Hec eſt fi=
des catholica (quā ſupple de=
ſcribit) quam niſi quiſq inte=
gram/ inuiolatāq ſeruauerit/
abſq dubio in eternū peribit.
Per illos autem duos Cheru=
bim/ qui erant in arca/ ſignifi=
cantur prelati eccleſie. Cheru
bim enim interpretatur pleni=
nitudo ſciētie. In prelatis au=
tem debet eſſe plenitudo ſciē=
tie vtriuſq teſtamenti/ etiam
cum quadam eminentia: quod
etiā demonſtratur in mitra pa
ſtorali/ quam illi gerunt in ca=
pite/ q̄ habet duo cornua. Per
hoc autem ꝙ iſti Cherubim e=
rant duo/ denotat̄ gemina cha
ritas/ que pre ceteris in eis eſ=
ſe

ſe debet: dei ſcilicet ⁊ proximi.
In cuius rei ſignum Chriſtus
poſt reſurrectionē ſuam priuſ-
quā committeret Petro oues
ſuas/ipm interrogauit ſi cum
diligeret. Quo reſpōdēte: Tu
ſcis domine quia amo te. Ille
ait: Paſce oues meas. Jo. xxj.
Ille igitur clericus non eſt di-
gnus aſſumi in paſtorem eccle
ſie/⁊ preferri gregi dominico/
qui nō diligit ipſum dominum
per quandam excellentiam: et
qui nō eſt paratus dare animā
ſuam/tempore ⁊ loco pro dicto
grege. Quia vt habetur Joan.
decimo: Bonus paſtor dat ani
mam ſuam pro ouib9 ſuis. Si-
gnanter autem dicitur de di-
ctis Cherubim/ꝙ erāt facti ex
auro ductili: id eſt/ex auro fa-
bricato cum martello. Per qđ
deſignatur/ꝙ eccleſie prelati
debent eſſe parati ad ſubeūda
queqꝫ tormenta pro ſalute gre
gis ſui. Dictū eſt etiam/ꝙ Be-
ſeleel poſuit dictos Cherubim
ex vtraqꝫ parte propiciatorij.
Per quod ſignificatur ꝙ dicti
prelati debēt ſemper intende-
re regiminι ſuarum eccleſiarū/
et non reſidere in curijs regū/
ac principum: preſertim niſi ad
hoc pro cauſa legitima fuerint
ſpecialiter vocati: ſicut olim le
gimus de nōnullis ſanctis epi
ſcopis fuiſſe factum: ſicut de
beato Leodegario/de beato
Lamberto: ⁊ ſimilibus. Exten
debāt autem dicti Cherubim
alas ſuas ſuper propiciatoriū.
Per quod ſignificatur ꝙ dicti
prelati debent alas ſuas/id eſt
intellectum et affectum exten-
dere contemplationi/⁊ non ad
habēdum longam comitiuam
equorum et domicellorum. Et
regētes propiciatorium/id eſt/
per opus actiue vite debēt in-
tendere ad eccleſie ſue ſubſi-
dium/verbo et exemplo infor-
mantes populum ſibi commiſ-
ſum. Unde Gregorius/in paſto
rali ſuo: Sit (inquit) preſul a-
ctione precipuus/⁊ pre ceteris
in contemplatione ſuſpenſus.
In cuius figuram legitur. Ge-
neſis vigeſimoſeptimo/ꝙ i ſca
la Jacob angeli aſcendebant/
⁊ deſcendebant. Sed proh do-
lor aliqui eorum ſunt ſicut mil
ui/qui non deſcendunt in ter-
ram/niſi vt rapiant predam:
qua rapta/recedunt. Applica-
tio eſt facilis. Talis autem pre
latus non erat Paulus/qui
nō querebat exteriora ſuorum
ſubditorum: ſed animas eo-
rum. Nam temporalia reputa-
bat tanquam ſtercora. Philip-
penſes tertio.
¶ Allegorice et tertio: Propi
ciatoriū/eſt Chriſtus: quia ipſe
eſt ꝓpiciatio pro peccatis no-
ſtris: iuxta illud Pſalm. Apud
te/ſupple deus pater: propicia-
tio eſt/ſupple ipſe Chriſtus/q
nūc in celo interpellat pro no-
bis. Sic etiam Joannes in ſua
prima canonica. ij. cap. eum ap
pellat/dicens: Ipſe eſt propi-
ciatio pro peccatis noſtris. Cō
uenienter autem dictum propi
ciatorium portabatur a Cheru
bim: quia de eo ſcriptum eſt/
Heb. j. Adorent eū omnes an-
geli dei. Item idem Chriſt9 fi-
guratus fuit per arcam de li-
gnis Sethim/que fūt imputri-
bilia. Per que ſignificatur cor
pus ipſius/quod fuit diuinitus
formatum ⁊ organizatū ex pu-
riſſi-

ſſimis ſanguinibus mřis ſue.
Erat autem hec arca deaura-
ta: quia ipſe Chriſtus fuit ple-
nus ſapiētia et charitate apud
deum ⁊ homines. Luc. ij. Hec
autem duo predicta ſignifican
tur per aurum. Intra autē hu-
iuſmodi arcam erāt tria: vide-
licet/virga/tabule legis/vrna
aurea intra quam erat manna.
na. Que quidem tria prefigu-
rabant tria que fuerūt in Chri
ſto/tanquam in arca. Primo
enim in illo ſuppoſito fuit vir-
ga/per quam ſignificatur diui
nitas. Hec enim eſt virga/de
qua in Pſal. Reges eos in vir-
ga ferrea: quod intelligitur de
reprobis in inferno exiſtenti-
bus/quos dominus regit val-
de dure ⁊ rigide cum virga di-
uinitatis/⁊ cū iuſtitia puniens
eos. Secundo/fuit ibi manna
carnis. Nam ſicut manna per
modū roris fuit miſſum a deo
filijs Iſrael ī deſerto/ſine qua-
cunqꝫ corruptione: ita et caro
Chriſti deſcēdit ex virgine ſi-
ne libidine/et ſine virili ſemi-
ne. Tertio/fuerunt ibi tabule
legis: et hoc ex parte anime/
in qua fuit plenitudo ſcientie/
et ſapientie/etiam ab inſtanti
conceptionis ſue. Unde Luce
ſecundo: Puer creſcebat/⁊ cō-
fortabatur/plenus ſapientia.
Poſſumus autem ſecundū do-
minum Petrū de Palude/re-
ferre virgam ad poteſtatem re-
galem: quia ipſe Chriſtus fa-
ctus eſt ſacerdos in eternum/
ſecundum ordinem Melchiſe-
dech Tabulas teſtamenti/ad
ſignificādum ꝙ ipſe Chriſtus
fuit legiſlator. Urnam aureā/
ad ſanctam eius animā/in qua
fuit manna: per quod ſignifica
tur diuinitas/q fuit vnita eius
anime: ⁊ econuerſo/ſimiliter ⁊
corpori.
¶ Allegorice ⁊ quarto: Propi
ciatoriū eſt Chriſtus/vt ſupra
immediate dictum eſt. Propi-
ciatorium enim a propiciando
dicitur. Ipſe autē Chriſtus eſt
propiciatio noſtra apud deum
patrē/tum ꝓ peccatis noſtris
redimendis/ſiue malis remo-
uēdis/tum pro bonis ab eo im
petrandis. Et hinc eſt ꝙ in col
lectis eccleſie/que cōmuniter
fiunt pro duob9 predictis/ſub-
iungimus in fine/dicētes: Per
dñm noſtrum Jeſum Chriſtum
filium ⁊c̄. Quia enim ex ꝓprio
merito illa non poſſumus cōdi
gne mereri/eo ꝙ omnes iuſti-
tie noſtre quaſi pannus men-
ſtruate: vt habet Eſa. lxiiij. iō
recurrimus ad meritum Chri-
ſti/quod eſt infinitum: ⁊ pluſqꝫ
neceſſarium pro malis amo-
uendis/⁊ bonis adipiſcendis.
Per duos autem Cherubim q
erant iuxta ipſum propiciato-
rium/deſignantur ſancti ange
li/qui in preſenti comitabātur
et aſſiſtebant eidem Chriſto:
non quidem vnus tm̄/ſicut fit
de alijs hominibus/ſed ⁊ plu-
res: quotquot volebat. Un-
de Matth. iiij. dicitur/ꝙ poſt-
quam ſatanas reliquit Chri-
ſtum (quem prius tentauerat)
continuo angeli acceſſerunt/⁊
miniſtrabant ei.
¶ Allegorice ⁊ quinto: ⁊ con-
formiter ad venerabilem Be-
dā/arca eſt eccleſia. De eſſen-
tia enim arce eſt ꝙ poſſit clau-
di. Eccleſia autem clauditur
ex omni parte per diligentem
Chriſti

Chriſti cuſtodiam: ſecūdum il-
lud Eſa.xxvj. Urbs fortitudi-
nis noſtre Sion / ſaluator po-
netur in ea murus: et antemu-
rale / ſunt ſupple ſancti dei an-
geli. Nam illi angeli qui olim
erant cuſtodes ſynagoge / nūc
ſunt cuſtodes eccleſie Chriſti-
ane. Reliquerunt enim ſynago
gam propter ſuam perfidiam /
⁊ tranſtulerunt ſe in eccleſiam
Chriſti / ſm̄ illud Hiere.lj. Cu-
rauimus Babylonem / quantū
ſupple in nobis fuit / et non eſt
curata: Derelinquamus eam / ⁊
eamus vnuſquiſqꝫ in terrā ſuā:
id eſt / ad cuſtodiēdas particu-
lares / ſiue prouinciales eccle-
ſias nobis commiſſas. Hec au
tem arca edificat̄ de lignis Se
thim / que ſunt leuia ⁊ imputri-
bilia.i.ex deuotꝭ catholicis / ꝗ
ſunt leues per mentis contem-
plationem / ⁊ imputribiles per
culpe (ſaltē mortalis) carētiā.
Hec autem arca eſt longa / la-
ta / alta. Longa quidem / quia
vſqꝫ in finem ſeculi eſt duratu-
ra: iuxta illud Chriſti promiſ-
ſum. Matth. vlti. Ecce ego vo-
biſcum ſum vſqꝫ ad cōſumma-
tionem ſeculi. Lata autē / quia
vbiqꝫ diſperſa / ſaltim ſufficien-
ter. Efficaciter autem per mul
ta regna. Uñ Matt. viij. Mul-
ti (inquit Chriſtus) venient / et
recūbent cū Abraham / Iſaac /
⁊ Iacob.i. cum fide ſancte tri-
nitatis. Alta vero / quia coniū-
gitur cum eccleſia triumphan-
te. Eſt etiam ſcala adeo alta ꝙ
facit fideles celum aſcendere.
Huius arce coopertimētum eſt
ex auro puriſſimo / intus et fo-
ris: quia illi qui ſunt ſuperior
pars huius arce (ſuperior in-
quam / non dignitate ⁊ officio /
ſed vite merito) rutilant auro
charitatis in conſcientia / etiā
adeo ꝙ relucent quodāmodo
extra per bonam exemplarita-
tem: iuxta illud Matth. v. Sic
luceat lux veſtra ⁊c. Per coro-
nam autem auream / quā fecit
Beſeleel per gyrū dicte arche /
itelligitur corona ſanctitatis /
qua coronatur etiam in ꝑſenti
mater noſtra eccleſia. Cū eñ
ipſa ſit ſpōſa regis Chriſti / ſm̄
illud Oſee. ij. Sponſabo te mi-
hi in fide. Sponſe autem regū /
vocantur regine: quia eodem
priuilegio ⁊ honore gaudent /
quo ⁊ ſui ſponſi. Et de hac co-
rona huius regine ſcribit̄ Ec-
cli. xlv. Corona aurea ſup mi-
tram eius (alias ſuper caput
ei⁹) expreſſa ſigno ſanctitatis.
Et notanter additur / expreſſa
ſigno ſanctitatis: quia vt dici-
tur Ephe. v. Chriſt⁹ exhibuit
ſibi glorioſam eccleſiā / nō ha-
bentem maculā / neqꝫ rugam /
aut aliquid huiuſmodi: ſed vt
ſit ſancta ⁊ immaculata. Ecce
igitur quid myſtice / ſiue alle-
gorice / ſignificat̄ per coronam
auream / quā fecit Beſeleel ꝑ
circuitum arche. Qꝫ autē ipſe
conflauerit quatuor annulos
aureos / per quatuor angulos
eius / ſignificatur ꝙ huiuſmo-
di eccleſia vbiqꝫ diſperſa / ſecū
dum quatuor generales par-
tes vniuerſi / que ſunt Oriens /
Occidens / Meridies ⁊ Septē
trio / eſt tanqꝫ annulus liga-
ta ⁊ coadunata: ita vt ſit vna ⁊
non plures. Qꝫ vero ipſi annu-
li fuerunt aurei / ſignificatur ꝙ
charitas que facit talem liga-
turam omniū membrorū eccle
ſie / ꝯparatur auro / propter ſui
precioſitatem: iuxta illud pri-
me Corin. xiij. Maior horum
eſt charitas. Silr̄ ꝙ eſſent duo
annuli in latere vno / ⁊ duo in
latere altero: ſignificat dupli-
cē charitatē / dei.ſ.⁊ ꝓximi / ꝗ
habenda eſt in vtroqꝫ latere:
id eſt / inter proſpera ⁊ aduer-
ſa. Hec enim ſunt duo latera
vite preſentis / ꝑ que incedere
debem⁹. Unde apoſt. j. Corin.
xij. Adhuc excellentiorē viam
vobis demonſtro. Inſuper per
vectes de lignis Sethim / qui
veſtiti erant auro: deſignātur
viri cōtemplatiui / qui ſunt in
eccliā. Nā ſicut ligna Sethim
erant agilia: ſic ⁊ contempla-
tiui (q̄s habet eccleſia) ſunt a-
deo agiles ꝙ mente conuerſā
tur in celeſtibus / ꝗuis adhuc
terrenis pedibus terāt terrā:
iuxta illud Phil. iij. Noſtra cō
uerſatio ī celis eſt. Et bene di
cuntur dicti vectes veſtiri au-
ro / qꝛ reuera dicti contēplati-
ui veſtiuntur auro charitatis.
Et ſic patet quid per menſam /
ꝗ erat intra ſancta ſanctorum
allegorice itelligitur: quia ec-
cleſia. Que etiā deſignatur / ꝑ
ꝓpiciatoriū / ſiue oraculū / qꝺ
fecit Beſeleel intra dicta ſan-
cta ſanctorū: vt dicitur in te-
xtu: Nonne in eccleſia fundi-
mus preces ad dñm. Item ibi-
dem communiter ſuſcipim⁹ ec-
cleſiaſtica ſacramēta / vt nobis
propicietur dñs? In cui⁹ figu-
ram rogauit Salomon dñm /
vt quicūqꝫ cū deprecatur⁹ eſ-
ſet intra templū / illū exaudi-
ret de ſacto tēplo glīe ſue. iij.
Regū. viij. Per Cherubim au-
tē / ꝗ erāt ex vtraqꝫ parte ꝓpi-
ciatorij: recte intelligunt̄ ſācti
dei angeli / ꝗ cuſtodes ſunt ec-
cleſie militantis: eiqꝫ libenter
famulātur / ſicut olim ſynago-
ge: vt dictū eſt: ideo de hoc ſuf
ficiat.

¶ Allegorice et ſexto / quantū
ad illa que erant intra ſancta /
ꝗ precipue erant duo. ſ. menſa
ꝓpoſitionis panum / ⁊ cādela-
brū. In primis ꝑ menſam ꝓpo
ſitiōis panum: intelligit̄ ſacra
ſcriptura / ꝗ reficit fideles ꝟbo
illo / de quo Mat. iiij. Nō in ſo
lo pane viuit homo: ſed in om̄i
verbo qꝺ procedit de ore dei.
Itē de hac mēſa dicit̄ in Pſal.
Paraſti in conſpectu meo mē-
ſam aduerſus eos qui tribulāt
me. Hec eñ ſunt verba deuoti
catholici / vel eccleſie / loquen-
tis de hereticis eam tribulan-
tibus. Tales enim ſufficienter
poſſunt conuinci de perfidia
ſua / ex his ꝗ continent̄ in ipſa
ſacra ſcriptura: dūmodo ſit ꝗ
ſuggerat mel de petra / et oleū
de ſaxo duriſſimo. Itē de hac
mēſa ſacre ſcripture / ⁊ ſignan-
ter veteris teſtamēti / dr̄ in eo-
dē Pſal. Fiat menſa eorū corā
ipſis in laqueū / ⁊ in retributio
nes / ⁊ in ſcandalum: qꝛ ex ipſa
ſcriptura veteris teſtamēti / po
teſt oſtēdi falſitas ⁊ mendaciū
eorundē Iudeorū / negantium
Chriſtū veniſſe / ⁊ nō eſſe verū
meſſiā in lege ꝓmiſſum / ſiue
naturalē dei filiū. Eſt aūt hec
menſa ſacre ſcripture cōpagi-
nata de lignis ſethim: quia de
fortib⁹ dictis ⁊ factis atqꝫ im
putribilibus tā dei ꝗ̄ ſanctorꝫ
patriarcharū et ꝓphetarū eſt
cōpaginata / quantū ad vetus
teſtamentū. Et quo ad nouum

ex dictis ⁊ geſtis ipſius Chriſti/ qui Luc. xxj. ait: Celū ⁊ terra tranſibunt/ verba aūt mea non tranſibūt. Eſt aūt hec mēſa ſacre ſcripture longa/ lata/ alta. Longa quidē/ ꝑ perſeuerantiā: vt immediate patuit ex illo verbo/ verba mea non tranſient. Lata aūt/ qꝛ in omnē terrā exiuit ſonus eoꝝ/ qui predicauerūt dictā ſcripturā ſacrā. Alta vero/ per ſpem ꝑueniendi in celū/ quā dat illis qui ſuſcipiūt eā. Itē circūdedit eā dn̄s auro mundiſſimo/ ꝑ honeſtā cōuerſationē/ quā confert illis q̄ recipiūt eam. Q̄ꝫ autem Beſeleel fecerit predicte menſe labiū aureū per gyrū/ ⁊ coronā aureā: deſignat ꝙ illi q̄ predicāt aut elucidāt ſacrā ſcripturā/ habent quaſi labia aurea/ pro quo etiā labore dabitur illis corona glorie in celis. Vñ ipſa dicit Eccli. xxiiij. Qui elucidant me/ vitā eternā habebūt. Preterea per hoc ꝙ ipſe Beſeleel fudit quatuor circulos aureos q̄s poſuit in quatuor angulis per ſingulos pedes menſe: ſignificant̄ quatuor ſenſus eiuſdē ſcripture ſacre: qui ſūt hiſtoricꝰ/ moralis/ allegoricus/ anagogicꝰ: quos recipit ipſa ſcriptura. Et hoc eſt cōtra illos nouellos hereticos q̄ dicunt dictā ſcripturā nō habere niſi vnicū ſenſum: ⁊ ꝙ ipſe ſpūſſanctus/ qui eſt imediatꝰ author illius/ nō pretēdit niſi vnicū ſenſū. Hoc aūt pōt multipliciter reprobari: ſed ad preſens ſufficiat ſentētia apo. qui ad Gal. iiij: allegorice deducit hiſtoriā Abrahe ⁊ vxorū eius/ atq; filioꝝ/ dicēs: Hec ſūt ꝑ allegoriā dicta: vt poſtea ꝓpulchre deducit. Vñ ex p̄dicto errore cōmotꝰ ego ceteroꝝ theologoꝝ minimꝰ ⁊ zelo fidei ſucceſſus attētaui exponere Geneſim/ pariter ⁊ Exodū ꝑ ſingl'as clauſulas/ ſcd̄m quatuor ſenſꝰ p̄dictos. Nec tn̄ ſpreuit mater mea alma facultas Pariſieñ. p̄dictā expoſitionē cū illi oblata nuperrime fuiſſet: ſed ꝓ benignitate ſua acceptauit tāq̄ nihil alienū a veritate ꝯtinēs/ ſicut ⁊ de ceteris opuſculis noſtris antea fecit. Pro q̄ munere grās eidē habeo imortales/ me et mea eidē humiliter ſubmittens: ⁊ cōmilitonibus meis vale dicens: ſciens quia vt dicitur Job. xix. ſpiritus meus attenuabit̄/ dies mei breuiabuntur/ ⁊ ſupereſt mihi ſepulchrū. Et ſic pꝫ de mēſa ꝓpoſitiōis/ quantū ad ſenſum allegoricū.

¶ Allegorice ⁊ ſeptimo/ dicta menſa panis propoſitionis eſt menſa altaris/ de qua ait ſcriptura Nume. iiij. Mēſā ꝓpoſitiōis inuoluēt pallio iacinthino. Mēſa eñ ſacramēti altaris eſt inuoluta pallio multoꝝ accidentiū/ q̄ in eodē ſacramēto exiſtūt ſine ſubiecto: ita ꝙ ad iſtā menſam difficile eſt accedere/ niſi miniſtra ipſiꝰ mēſe/ ſcꝫ fides/ ſalubriter nos introducat. Iſta eſt mēſa/ de q̄ Nume. viij. dr̄: ꝙ mēſa ꝓpoſitiōis cū panibꝰ ſemꝑ ad Aquilonē in tabernaculo ꝓponebat̄. Cādelabrū ꝓ luminis ad Auſtrū erigebat̄: qꝛ ꝓculdubio menſa euchariſtie in tabernaculo eccleſie neceſſaria eſt in parte aquilonari. i. in ſtatu aduerſitatis: iuxta illō Pſal. Paraſti in cōſpectu meo menſam/ aduerſus eos q̄ tribulant me. Cādelabrū aūt diſcretionis/ neceſſarium eſt in parte auſtrali. i. in ſtatu ꝓſperitatis. Nota (ſi vis) q̄uo panis huiꝰ mēſe hodie comedit̄ a multis ſacerdotibꝰ nō lotiſ manibꝰ. De q̄bꝰ merito pōt dici illō Mat. xv. Nō lauāt manus ſuas cum panē manducāt.

¶ Allegorice ⁊ octauo/ ꝑ candelabrū aureū/ qō ſimilit̄ cū dicta mēſa erat itra ſctā (qō q̄dē cādelabrū ſuſtētat lumen/ ſiue cādelā/ q̄ ponit̄ ſuꝑ menſā. Vñ ⁊ cādelabrū dr̄ a cādela/ eo ꝙ ſolet eſſe vehiculū illiꝰ) ſignificat̄ humanꝰ intellectꝰ/ q̄ eſt q̄ſi vehiculū fidei: qꝛ in ipſo eſt q̄ſi in ſubiecto/ ſicut ⁊ charitas in voluntate. Quēadmodū ẽ lumen qō lucebat in candelabro tabernaculi/ illuminabat totaliter ipm̄ tabernaculū: ſic ⁊ fides infuſa illuminat totū interiorē hoīem: ita vt de ea recte poſſit dici illud Joan. j. Erat lux vera que illuminat omnem hominē/ venientē in hunc mūdū. Non quidē ſic ꝙ illuminet oēꝫ hominē ſimpliciter: ſed qꝛ nullus illuminat̄ niſi ꝑ eā/ tanq̄ ꝑ cauſam formalē: a deo autem effectiue. De ipſo aūt candelabro tria pricipaliter dicūtur in litera: vcꝫ ꝙ erat ex auro puriſſimo/ itē ꝙ erat ductile. i. factū cum martello: ⁊ ſimiliter ꝙ ꝓcedebāt ſcyphi/ ſpheruleq; ⁊ lilia ex eo: ſic et fides eſt p̄clariſſima virtꝰ/ ita vt p̄cedat ſpē ⁊ charitatē. Itē cū martello ⁊ varijs tūſionibus olim ſcti dei martyres ꝑuenerūt ad regnū celoꝝ. Inſuper ex dicto cādelabro fidei proceſſerūt/ ⁊ adhuc procedūt/ articuli fidei.

¶ Allegorice ⁊. ix. iuxta illud: Fecit ⁊ lucernas ſeptem: notādum ꝙ ꝑ ſeptē lucernas quas fecit Beſeleel in tabernaculo dn̄i/ deſignatur fides quā fecit dn̄s deus ſemꝑ lucere in eccleſia/ ex q̄ ſemel incepit in Abel/ parit̄ et lucebit vſq; ad vltimū iuſtū/ qui in fine ſeculorū erit. Propter qō pluralit̄ dr̄ lucerne ſeptē: eo ꝙ eadē eſt fides p̄cedētiū/ preſentiū/ ⁊ futuroꝝ/ ſm̄ ſeptē etates mūdi. Vel dic ꝙ ſeptē lucerne q̄ erāt ī tabernaculo/ ſeptē ſūt ſacramēta eccleſie catholice/ q̄ lucēt in ea ꝑ fidē: vl̄ ideo dicunt̄ in ea lucere: qꝛ ꝯferūt gratiā ex ope operato. Secus aūt de ſacramētis veteris legis. Sunt etiā dicte lucerne plene oleo p̄dicto/ ſcꝫ gratie/ quā cōferūt: vt dictum eſt: de quo videt̄ dn̄s dicere de viro iuſto qui ſuſcepit aliquod predictorū ſacramentoꝝ illud Pſ. Oleo ſancto meo vnxi eū.

¶ Allegorice ⁊. x. iuxta eandē ꝑtē textꝰ/ notādū ꝙ ꝑ tabernaculū ſignificat̄ eccl'ia catholica: vt dictū ē. Septē aūt lucerne q̄s in eo poſuit Beſeleel/ ſeptē ſunt viri q̄ ſcp̄ſerūt ⁊ nobis tradiderūt totū nouū teſtamētū. Hi ſunt/ Matheꝰ/ Marcꝰ/ Lucas/ tam in Euāgelio/ q̄ꝫ in actibꝰ apl'oꝝ. Joānes tā ī euāgelio/ q̄ꝫ ī canonicis/ q̄ꝫ etiā in Apocalypſi: Paulꝰ/ Petrꝰ/ Jacobꝰ. Et qꝛ veritas ſemꝑ excedit figurā/ ideo addit̄ Judas vnicā habēs ep'laꝫ/ ſicut ⁊ vnicū caplm. He igit̄ ſunt lucerne lucētes ī eccl'ia/ ⁊ eā illuminātes ſuis ſcripturiſ: q̄rū doctrina fulget eccleſia/ vt ſole luna. Et de hmōi lucernis figure multe poſſēt adduci/ ſi tēpꝰ pateret̄.

¶ Allegorice et vndecimo/ iu
xta illud verbū: Fecit ⁊ altare
thimiamatis. Notandum ꝙ in
tabernaculo domini duo erāt
altaria. ſ. altare holocauſti in
quo immolabantur aīalia offe
renda dn̄o: ⁊ huiuſmodi altare
erat ſub diuo. ſ. extra taberna=
culum. Item altare thimiama
tis quod erat intra/ videlicet
iuxta velum: extra ſancta ſan=
ctorum: de quo hic agit. Per
primum igitur altare ſignificā
tur illi viri ſancti/ qui carnem
ſuā crucifixerūt/ ſeu adhuc cru
cifigūt/ cum vitijs ⁊ cōcupiſcē
tijs: vt dicit apoſt. Per ſecun=
dū autē altare ſignificantur il
li/ q̄ maioris mentis perfectio=
ne (extictis penitus illecebris
carnis) ſola domino orationū
vota offerūt. Utrūqꝫ autem al
tare fuit de lignis Sethim/ q̄
imputribilia ſunt: in quo deſi=
gnatur ꝙ erant ex eadem ma=
teria: ī quo notatur minorum
⁊ maiorum vna et eadem fidei
firmitas/ atqꝫ morū ſtabilitas:
Quis maior ⁊ perfectior in ma
ioribus/ qꝫ in minoribꝰ. Unde
omnibus dictū eſt ab apoſto=
lo. ij. Corint. vij. Mundemus
nos ab omni inquinamēto car
nis ⁊ ſpiritus. Inſuper idem
ignis incendebat oblationes
vtriuſqꝫ altaris: in quo idē ſpi
ritus notat qui vtroſqꝫ viuifi=
cat: videlicet perfectos et im=
perfectos. Unde apoſt. j. Cori.
xij. Diuiſiones gratiarū ſunt/
idem autem ſpiritus/ qui dat
vnicuiqꝫ prout vult. Item no=
ta ꝙ altare thimiamatis maiꝰ
⁊ perfectius fuit in materia/ qꝫ
altare holocauſtorum: minus
autem in quātitate: quia quā=
to aliqui ſuperiores ſunt in vi=
te perfectione/ tanto paucio=
res ſunt. In cuius figuram ar=
ca Noe fuit lata in imo/ angu=
ſta autem verſus ſummū. Per
quod recte deſignat/ ꝙ eccle=
ſia lata eſt in profundo. i. ī im=
perfectis: anguſta aūt ī ſūmo
. i. in perfectis. Item altare ho
locauſtorum/ quod erat extra/
(vt dictū eſt) erat quinqꝫ cubi=
torū in latitudine: altare autē
thimiamatis (quod erat intra
ſancta) erat tantum vnius cu=
biti in latitudine: per qđ deſi=
gnatur ꝙ imperfecti/ ſiue acti
ui/ qui foris ſunt/ et q̄ circa ſte=
quēs miniſterium occupātur/
regūtur quinqꝫ ſenſibus. Se=
cus autem de contemplatiuis
⁊ perfectis. Tales enī nō diſ=
trahūtur per plura: ſed ſolum
vnā rem appetūt ⁊ deſiderāt/
quā Pſal. qui perfectus erat/
cupiebat/ cū dicebat: Unā pe=
tij a dn̄o/ hāc requiram/ vt in=
habitē in domo domini oībus
diebus vite mee. Item Luc. x.
Porro vnū eſt neceſſariū. Nō
autem dicit plura eſſe neceſſa=
ria. Hec Richardus de ſancto
Uictore.

¶ Allegorice et duodecimo/
iuxta illud verbū: Cōpoſuit et
oleū ad ſanctificatiōis vnguē=
tū/ ⁊ thimiamata ⁊c. Notādū/
ꝙ ꝑ predictū oleū ſanctū recte
deſignat Chriſti hūanitas/ de
q̄ deꝰ pater ꝑ os Dauid dixit:
Oleo ſctō meo vnxi eū. Nā dei
filiꝰ olim erat valde durꝰ ⁊ ri=
gidus cōtra peccatores: ita vt
neminē ſineret intrare celum.
Sed ex q̄ cepit carnē hūanā/
valde dulcis effectꝰ eſt: adeo ꝙ
vult oēs ſaluos fieri/ ⁊ ad ꝟita
tis

tis/ ſupple celeſtis/ agnitionē
peruenire: ⁊ hoc ideo qꝛ vnctꝰ
eſt dicto ſctō oleo. Benedicta
ergo hora in q̄ predictꝰ Beſe=
leel. i. deꝰ pater cōpoſuit dictū
oleū: qđ fecit qn̄ cōiunxit di=
ctā hūanitatē cū diuinitate in
benedicto filio ſuo. Silr ꝑ thi
miama/ qđ cōpoſuit idē Beſe=
leel: vt dicitur in fine preſētis
capituli: et hoc de aromatibꝰ
mūdiſſimis: itelligit idē Chri=
ſtus/ in quo quicquid fuit/ tā=
qꝫ aroma ſuauiſſimū fuit. Pro
quo notādum/ ꝙ thimiama e=
rat cōfectio quatuor ſpecierū
aromaticarū/ quā ſacerdos a=
dolebat in altari thimiamatꝭ/
vt dicit ſupra. xxx. c. Ad ꝓpo
ſitū igitur per dictū thimiama
prefiguratꝰ fuit Chriſtꝰ: ī quo
fuerūt quatuor ꝑcipua: vcꝫ di
uinitas/ aīa/ caro/ ⁊ ſanguis/
q̄ oīa fuerunt aromatica: ſicut
nūc experiuntur beati. Pro=
pter quod aīa deuota ſuſpirās
⁊ deſiderās in effectu percipe=
re odorem predictorū quatu=
or arōaticoꝝ/ dicit Can̄. j. ad
Chriſtum. Trahe me poſt te.
Curremꝰ nos ſupple anime de
uote/ ī odorē vnguentoꝝ tuo=
rū. Felix ergo ⁊ vere felix quē
tandē introducet rex in cella=
ria ſua: vt ibi ſubdit/ vt perci=
piat in effectu tm̄ ac talē odo=
rē: de quo poteſt dici illud Io.
xij. Domꝰ impleta eſt ex odore
vnguenti.

¶ Anagogice ⁊ p̄mo: Per ar=
cā de lignis Sethim/ q̄ ſūt in=
corruptibilia: recte poteſt deſi
gnari glīa celeſtis: q̄ ideo dici
tur facta de lignis Sethim/ nō
qꝛ ſit fabricata ope manuū ho
minū: vt dicit apo. Heb. ix. ſed
qꝛ eſt immortalis ⁊ indefecti=
bilis/ ſicut ⁊ ligna Sethim ſūt
imputribilia. De dicte igit ar
ce celeſtis longitudine/ latitu=
dine/ ⁊ altitudine nullꝰ digne
dicere pōt. Qꝛ oculꝰ nō vidit/
nec auris ⁊c. Per hoc autē ꝙ
ſubdit: Ueſtiuitqꝫ eā auro pu=
riſſimo intus ⁊ foris: inſinuat
quāta ſit illa preclara celeſtis
glīa: q̄ etiā quanta ſit patet ꝑ
ea q̄ exterius patent: cuiuſmo=
di ſunt celū ſol ⁊ luna/ ⁊ omīs
ornatꝰ eorū: preter ea que in=
trinſecꝰ latent. Si quis enī vi=
deret palatiū aliqđ cuius coo=
pertura eſſet de auro vel argē
to/ vtiqꝫ recte extimare poſſet
ꝙ eſſet ad intra pulcherrimū:
Ita in ꝓpoſito. Propter quod
dicebat Pſal. de dicta glīa ce
leſti: Omnis glīa eiꝰ filie regis
ab intus in fimbrijs aureis: cir
cumamicta varietate. ſ. ab ex=
tra: varietate (inquā) celorū/
planetarū ſtellarū ⁊ hmōi.

¶ Anagogice ⁊ ſecūdo/ iuxta
illud: Et fecit illi coronā au=
reā per gyrū: ꝑ coronā aureā/
intelligit beatitudo eſſentia=
lis/ q̄ cōfert animabꝰ beatis ī
celo. Unde de huiuſmodi coro
na pōt intelligi illud verbum
Pſal. Poſuiſti in capite eius/
ſupple beati/ coronā de lapide
ꝑcioſo. Bene aūt predicta bea
titudo eſſētialis dr̄ corona au
rea. Corona quidē/ qꝛ ſicut co
rona (cū ſit circulꝰ quidā) ca=
ret fine/ ſiue termino: ita ⁊ bea
titudo. Aurea vero dr̄/ ꝓpter
ſui precioſitatē: qꝛ vt dr̄ Sap.
vij. Omne aurū in cōparatiōe
illiꝰ arena eſt exigua: et tanqꝫ
lutū eſtimabit argentū in com
paratione illius. Ecce eiꝰ pre=

cioſi=

cloſitas. Per alterā aūt coro=
nam aureā/ quā fecit idē Beſe
leel/ que etiā noīatur aureola
in fine pñtis capituli: recte
ſignificaṫ aureola/ ꝗ eſt p̄miū
accidentale quod reddiṫ ali=
quibꝰ beatis vltra premiū eſ=
ſentiale: ⁊ hoc ꝓpter excellen=
tiā alicuiꝰ actus virtuoſi quē
habuerūt in preſenti. Eſt autē
dicta aureola triplex/ ſecundū
ꝙ hmōi actus poteſt eſſe tri=
plex/ ſcðm ꝙ ſunt tria gñā ho=
minū virtuoſorum: vƺ aureola
martyꝝ/ virginū/ doctoꝝ: qui
ſcƺ docent verbo ⁊ exēplo. In=
ſuꝑ ꝑ quatuor annulos ꝗ erāt
in quatuor angulis arce: ſigni
ficanṫ quatuor dotes corporū
glorificatoꝝ/ que illis cōferen
tur a dño poſt generalem re=
ſurrectionē: ꝗ ſūt agilitas/ cla=
ritas/ ſubtilitas/ impaſſibili=
tas. Et bene dicūtur annuli: qꝛ
ſicut annulus aureus vel argē
teus ponitur in digito ad quē
dam decorē vł ornatū: ita etiā
predicte quatuor dotes ponē=
tur in corporibus glorificatis
ad maiorē ornatū/ decentiā et
gloriā. Ceterū in tabernaculo
celeſtis glorie/ nedū eſt propi=
ciatoriū vnū/ ſed duplex: ſcili=
cet Chriſtus/ ⁊ intemerata eiꝰ
mater. Nam ipſa pia mater eſt
propiciatio noſtra apud filiū/
⁊ filius apud patrē: vt vult de=
uotus Ber. Per effigies etiam
Cherubim/ quas poſuit Beſe=
leel in tabernaculo domini/ a=
perte inſinuantur angelici ſpi
ritꝰ cuiuſcūq; ſint nominis aut
ordinis in celo reſidentes: et
animabus beatis congauden=
tes/ ⁊ cōregnantes. Preterea
per menſam quam fecit Beſe=
leel: intelligitur ſatietas illius
glorie celeſtis: de ꝗ etiā Pſal.
Satiabor (inquit) cum appa=
ruerit gloria tua. Et Eſa. lxv.
Serui mei (inqt dñs) comedēt
⁊ vos eſurietis: vos (inquā) re=
probi: ſerui mei bibent/ ⁊ vos
ſitietis. Hanc igitur menſā ce
leſtem iamiam nobis prepara
uit Chriſtꝰ cū multitudine ſer
culoꝝ: iuxta illud quod ſcri=
ptū eſt Luce. xxij. Ego (inqt
idē Chriſtꝰ) diſpono vobis ſi=
cut diſpoſuit mihi pater/ vt e=
datis ⁊ bibatis ſuper menſam
meā in regno meo. Et bene dr
menſa quā fecit Beſeleel de li
gnis Sethim/ ꝗ ſunt imputri=
bilia: quia illa gloria celeſtis
nūq; putreſcet aut deficiet/ ve
teraſcet/ aut aliquid ſimile: ſed
ſemꝑ in eodem ſtatu permane=
bit. Propter quod dicit ſalua=
tor Mat. vj. ꝙ a tinea non de=
molitur. Notanter aūt dicitur
de eadem menſa tabernaculi
ꝙ predictus opifex circunde=
dit eam auro puriſſimo: et bre
uiter ferme omnia ꝗ erāt in di
cto tabernaculo/ erāt ex auro:
ſaltim quantum ad illa ꝗ pote
rant eſſe ex tali materia: per
qð denotatur ꝑfecta charitas
dei ⁊ ꝓximi/ ꝗ maxime perfici
tur ī celo. Hic eñ icipit: ſed il
lic ꝑficitur. Per vaſa aūt ad
diuerſos vſus/ mēſe acetabu=
la: recte deſignanṫ varia ange
licorū ſpirituū officia: ita vt a=
liqui mittāṫ ad hoīƺ cuſtodiā:
alij ad preſidendū regnis ⁊ ꝓ=
uincijs: alij vero aſſiſtant ante
cōſpectū diuine maieſtatis: ꝗ
non ceſſant die ac nocte dice=
re/ ſanctꝰ/ ſanctus/ ſanctus/ qui
eſt/ ⁊ qui erat/ ⁊ qui venturꝰ eſt.

Deniq; per candelabrū qð fe=
cit Beſeleel/ deſignaṫ Chriſtꝰ:
qui ſicut in ſuo primo aduentu
illuminauit eccleſiā militātē:
ita nūc illuminat triūphantē.
Hinc Apoc. xxj. dr: Ciuitas il
la/ ſupple celeſtis/ nō eget ſole
neq; luna: ſupple naturalibus
vt luceāt ī ea. Nā claritas dei
illuminabit eā/ ⁊ lucerna eius
eſt agnꝰ: ⁊ ambulabūt gētes. i.
beati oēs tam angeli q̄ hoīes
in lumine eiꝰ. Ceterū per lucer
nas/ ſeptē/ quas fecit ſepedi=
ctꝰ Beſeleel: intelligitur mul=
titudo beatoꝝ/ ꝗ lucent in ce=
lo/ ꝗ fuerunt in preſenti/ ſcðm
ſeptē etates mūdi. Nā in qua=
libet etate fuerunt aliqui iuſti
⁊ boni/ in quibꝰ cōſeruata fuit
eccleſia: ex quo primum cepit.
Vel dic/ ꝙ ꝑ dictas ſeptē lucer
nas in particulari intelliguṅṫ
patriarche/ ꝓphete/ apoſtoli/
martyres/ ꝯfeſſores/ virgines/
⁊ ceteri electi. He eñ lucerne
dant ineſtimabilem claritatē
in celis/ quā nullꝰ hoīm expri=
mere poteſt. Candelabrū autē
in quo affixe ſunt hmōi lucer=
ne/ Chriſtus eſt/ qui eſt funda=
mentū ⁊ radix oīm ſaluatorū:
⁊ cui electi toto corde coniun
gūtur ⁊ adherent. Qui etiā ꝑ
altare de quo poſtea ſubditur
deſignaṫ/ vt ſupra dictum eſt/
ideo pertranſeundum eſt.

¶ Anagogice ⁊ tertio/ iuxta il
lud vltimū verbū preſentis ca
pituli/ vbi dr de Beſeleel/ ꝙ cō
poſuit ⁊ oleū ⁊c. Notādū/ ꝙ ꝑ
oleū qð parabaṫ ad vnguētū
ſanctificatiōis: ⁊ ſilr ꝑ thimia
mata de aromatibus mūdiſſi=
mis: intelligiṫ ille odor opti=
mꝰ ⁊ ſuauiſſimꝰ/ qui vndecūq;
manabiṫ ī electꝭ poſt gñalē re=
ſurrectionē/ reſūptꝭ corporibꝰ.
Pro quo notādū/ ꝙ ſicut ipſi
electi habebūt tria ex ꝑte aīe:
vƺ viſionē/ ex ꝑte ītellectꝰ: frui
tionē/ ex ꝑte volūtatis: ⁊ ꝑpe=
tuā rētionē/ ex ꝑte mēorie: ita
etiā ex ꝑte corporis habebunt
quiq;/ ex ꝑte quinq; ſenſuū cor
poreoꝝ. Primo eñ ex parte vi
ſus/ habebūt magnā delecta=
tionē ī aſpectu hūanitatꝭ xpi/
mr̄is ſue/ ⁊ ceteroꝝ btōꝝ. Itē
⁊ ex ꝑte tactꝰ poterṫ ibi mul=
ta tāgere/ ſi opus fuerit. Et de
iſtis duobꝰ pōt intelligi illud
Chriſti/ vbū ad apl'os ſuos poſt
ſuā reſurrectionē Luce. xxiiij.
Palpare ⁊ videte. tertio ex ꝑte
auditꝰ poterit dici de electis il=
lud Luc. x. Beati ꝗ audiūt que
vos auditis: q̄rto ex parte gu=
ſtꝰ diceṫ eis illð Pſal. Guſtate
⁊ videte qm̄ ſuauis ē dñs. q̄n=
to ex ꝑte olfactꝰ poterit tūc di
ci illð Jo. xij. Domꝰ īpleta ē ex
odore vnguēti: domꝰ (inq;) illa
ſuꝑna ⁊ celeſtꝭ. O beatꝰ ille cu
ius ſenſꝰ corporei poſt dictā re
ſurrectionē gñalē ſic ꝑficienṫ.

¶ Exodi triceſimooctauo.

¶ Prima clauſula.

FEcit ⁊ altare holocauſti de lignis Sethim quinq; cubitoꝝ ꝑ quadrū: ⁊ triū in altitudīe: cuius cornua de angulis procedebāt: operuitq; illud laminis eneis. Et in vſus eiꝰ parauit ex ere vaſa diuerſa/ lebetes/ forcipes/ fuſcinulas/ vncinos/ ⁊ ignium receptacula. Craticulāq; eius

in modum retis fecit eneam / ⁊ ſubter eam in altaris medio arulam / fuſis quatuor annulis per totidem reticuli ſummitates / ad immittēdos vectes ad portādum. Quos ⁊ ipſos fecit de lignis ſethim / ⁊ operuit laminis eneis / induxitq; in circulos / qui in lateribus altaris eminebant. Ipſum autem altare non erat ſolidum / ſed cauū ex tabulatis / ⁊ intus vacuum.

¶ Hiſtorialiter poſtquam in precedēti capitulo legiſſer noſter Moyſes deſcripſit ea que fecit Beſeleel / quantum ad ea que cōcernunt interiorem diſpoſitionem tabernaculi dn̄i: hic conſequenter deſcribit ea que concernunt exteriorē illi⁹ diſpoſitionem de atrio: et primo agit de altari holocauſti / cum pertinentijs ſuis. Deinde de labio eneo / cōſequenter de atrio / ⁊ huiuſmodi. Primo igit̄ in hac clauſula agit de formatione altaris holocauſti / ⁊ erectione illius dicens: Fecit / ſupple Beſeleel adiunctis ſibi pleriſq; alijs coadiutoribus et famulis: altare holocauſti ⁊c̄. Ubi dic / ꝙ poſtq̄ ſanctus Moyſes in precedenti capitulo egit de contentis in tabernaculo: hic conſequenter agit de contētis extra ipſum: videlicet in atrio. Et primo agit de altari holocauſti: ſed nunquid huiuſmodi altare erat intra ſancta? ſic enī dictū eſt in precedenti capitulo. Ad hoc dicendū / ꝙ erat duplex altare: vnū intra tabernaculum / ⁊ aliud extra. Pertrāſeo autem literalem expoſitionem preſentis clauſule / que ſatis patet ex his que dicta ſunt in precedentibus / videlicet ca. xxvij. ſub prima clauſula.

¶ Circa autem preſentē clauſulam mouentur aliqua dubia.

¶ Primū igitur dubiū: Utrum altaria eccleſie Chriſtiane debeant eſſe eiuſdē menſure cum altari tabernaculi? Uidetur / ꝙ ſic: q2 vt dicit Apoſt. j. Corin. x. omnia in figuris contingebant illis. Ad hoc dicendū / ꝙ non eſt neceſſe veritatē correſpondere figure in omnibus: alias nō eſſet veritas / ſed potius ipſa figura. Ad propoſitū igitur ſufficit / ꝙ altare noſtrū ſit cum quadam quadratura. i. qđ habeat quatuor angulos / q̄uis rite poſſit eſſe prolixius in longū / q̄ʒ in latū: vt ſit cōmuniter: nec iura taxant determinatā quantitatē illius. Poteſt etiā eſſe vnius pedis: ſicut patet de altari portatili. Qđ aūt dictū altare legale deberet eſſe quinq; cubitoꝝ per quadrū / ⁊ trium in altitudine: precipua ratio fuit voluntas dei ſic imperantis. Fuit ⁊ alia ratio minus principalis dicte magnitudinis: vt ſcʒ poſſet recipere cadauera pecudū / que ſuꝑ ipſum offerebantur domino.

¶ Secundū dubium / cum aliqui homīes ſint maiores alijs / ⁊ per conſequens habeāt maiores cubitos / queſtio eſt de q̄ cubito loquitur textus? Dicendū / ꝙ loquit̄ de cubito vel cubitu geometrali / q̄ cōtinet vnū pedē ⁊ ſemis. Sunt tamen qui dicunt cubitū continere duos pedes. Pes aūt continet quatuor palmos / palmus aūt continet quatuor digitos: digitus aūt cōtinet q̄tuor grana hor-

dei

dei per latū diſpoſita. Hec ex margarita philoſophica. Sūt tamen q̄ dicūt duplicē eſſe cubitū / maiorē ſcʒ ⁊ minorē. Minor protendit̄ ſolū vſq; ad pugnum manuū. Maior aūt protenditur vſq; ad extremitatem digitorū. Et dicit̄ cubit⁹ a cubo cubas / eo ꝙ homines cubādo ſolent ſe apodiare cōmuniter ſuper cubitum. Et hinc eſt etiā / ꝙ aliqui totū brachiū dicunt cubitū: q2 cubando ſolēt pleriq; ſe apodiare et pauſare ſuper totum brachium.

¶ Tertiū dubiū: Quare antiquitus homines in ſuis mēſuris potius vtebant̄ cubitis / q̄ʒ pedibus / ſicut fit hodie? Nā arca Noe mēſurata fuit cubitis: vt patet Geñ. vj. vbi dicit̄: Trecentorū cubitorū (inquit dn̄s) erit longitudo arche / quinquaginta cubitorū latitudo / ⁊ triginta cubitorū altitudo illius. Et poſtea ibidē: In cubito cōſummabis ſummitatē ei⁹. Similit̄ in nouo teſtamēto Chriſtus vſus eſt hac mēſura: vt patet Mat. vj. cū ait: Quis poteſt addere ad menſurā ſuā cubitū vnū? Ad hoc dubiū dicēdum / ꝙ geometria (que eſt vera ſciētia naturalis / et que numerat̄ vna de ſeptē ſcientijs liberalibus / que tractat de menſuris / ſicut arithmetica de numeris) olim maxime floruit apđ Egyptios ⁊ Chaldeos / ſicut ⁊ alie artes liberales / ⁊ potiſſimū tēpore Moyſi. Dict⁹ ergo Moyſes / q̄ quādoq; coluerat vtrāq; patriā / didicit apprime ipſā geometriā / ⁊ ſimiliter alias artes liberales: quas cōmunicauit ſine inuidia fratribus ſuis Hebreis. Qr ergo geometria eſt vera ſciētia naturalis / ideo homines antiqui poti⁹ in ſuis mēſuris vtebant̄ cubitis / q̄ʒ pedibus. Et ſic patet ſolutio ad dubiū. Aduertendū tamen cōformiter ad p̄dictā margaritā philoſophicā / ꝙ vt tactū eſt ſupra / duplex eſt cubitus: ſcʒ magnus ⁊ paruus. Magnus continet. ix. pedes / ⁊ tali cubito dicunt nōnulli arcam Noe fuiſſe menſuratā. De cubito aūt paruo / ſiue minore / ſufficiēter dictum eſt.

¶ Quartū dubiū: Qualis erat deſcriptio altaris holocauſti? Ad hoc dicit Richar. de ſctō Uictore / ꝙ huiuſmodi altare tantūmodo quatuor parietes habebat. Nā et in ſuperiorib⁹ apertū erat. Itē nō ſolidū / ſed concauū et inane intrinſecus erat: vt dicitur in textu.

¶ Quintū dubiū: Quare predictū altare erat maioris magnitudinis per quadrū / q̄ʒ in altum? Erat enim / vt dicit text⁹ / quinq; cubitorū per quadrū / ſolū autē trium in altitudine. Reſpōdendū / ꝙ animalia que offerebant̄ tunc tēporis dn̄o / immolabant̄ ſuper huiuſmodi altare. Propter qđ dicebatur altare holocauſti. Et q2 hmōi animalia erant multa / inter q̄ aliqua magna ⁊ groſſa erāt: vt vacce / tauri ⁊ ſimilia / ideo op⁹ erat: vt tale altare eſſet maioris magnitudinis inferius / q̄ʒ ſurſum tendendo.

¶ Sextū dubium: Quare dn̄s nō iuſſit omnia q̄ ad altare holocauſti pertinebāt / fieri ex auro puriſſimo? ſed aliq̄ ex ere / ſicut patet in textu de laminis

eneis /

eneis/ ⁊ de vaſis illius. Dicen-
dum/ ꝙ nõ decuit vt ita fieret.
Cũ eñ huiuſmodi lamine/ ⁊ ſi
militer lebetes/ forcipes/ ⁊ hu-
iuſmodi/ deberent ad ignem
ſepe applicari: aurum autem
faciliꝰ liqueſit ad ignem ꝗ̃ es
vel cuprũ: nõ decuit omnia ad
ipſum altare quoquomodo ꝑ-
tinentia fieri ex auro/ ſed potiꝰ
multa debuerunt fieri ex ere.
Preterea hoc iuſſit dñs/ par-
cens tenacitati ꝓpli Hebreoꝝ.
¶ Septimũ dubiũ mouet̃ pro-
pter illð ꝟbũ/ igniũ receptacu-
la: vbi alia litera habet/ igniũ
retiacula. Querit̃ ergo qð ho-
rum cõgruentius dicit̃: Dicen-
dũ/ ꝙ vtrũq; ſatis cõgrue dici
poteſt: receptaculũ quidem/ q̃
erat ſupra concauũ: ⁊ hoſtias/
q̃ cremari debebãt recipiebat:
retiaculum vero/ propter crati-
culã in modum rethis factam.
¶ Octauũ dubiũ mouetur pro
pter illud verbum: Fecit ⁊ alta
re holocauſti de lignis ſethim.
Huius eñ contrariũ patet ſu-
pra. xx. ca. vbi dñs mãdauit di-
cens: Altare de terra facietis
mihi. Ad hoc dubiũ reſpondet
dñs Petrus de Pal. dicens: ꝙ
predicta lex fuit data ad euitã-
dum idololatrie periculũ/ ⁊ ſi-
militer ad ipſum deteſtãdum.
Tunc enim temporis gentiles
conſtruebant idolis ſuis alta-
ria valde ornata/ ⁊ ex materia
lapidea: vt communis populus
crederet in ipſis aliquid numi-
nis eſſe. Et ideo ad hoc repro-
bandum dñs mandauit primo
vt fieret ſibi altare de terra/ in
qua non facile credi poteſt/ ꝓ-
pter ſui vilitatem aliquid nu-
minis in ſe continere/ ⁊ per cõ-
ſequens non eſſe adorandam.
Facto autem tabernaculo do-
mino/ non erat ita timẽdum de
idololatrie vitio/ maxime quia
non erat tanta precioſitas li-
gnorum ſethim/ pariter ⁊ eris/
vt propter hoc populus crede-
re poſſet ibi eſſe aliquid numi-
nis. Nam vt dicit Augu. in li-
bro de trinitate/ per incremẽta
tẽporum creuit ſcientia popu-
lorum. Uel forte inquit idẽ de
Pal. ſupra: videlicet. xx. ca. lo-
quit̃ dñs de altaribus extra ta
bernaculũ et tẽplũ tẽpore ſuo
cõſtruendis ex ſingulari deuo-
tione. Talia eñ debebant eſſe
de terra/ hic aũt loquit̃ de alta
ri holocauſti/ qð vnicũ erat/ ⁊
ſitũ ante tabernaculum. Et ſic
patet ſolutio ad dubium.
¶ Moraliter ⁊ primo/ ⁊ ſecun-
dũ Richar. de ſancto Uictore/
per altare holocauſti/ qð fecit
Beſeleel/ deſignat̃ mens ⁊ cor
iuſti. Nam in tali altari iuſtꝰ et
deuotus catholicus offert dño
ſacrificiũ ſibi acceptiſſimũ/ ſcꝫ
bonarũ cogitationũ/ affectio-
nũ/ ⁊ deſideriorũ. Patet ergo
ꝙ nullus poteſt ſe excuſare di-
cens/ ꝙ nõ habet ꝓpter nimiã
paupertatẽ quid dño offerat:
q̃ nõ deeſt ei pius cordis affe-
ctꝰ. Hinc Pſal. ait: In me ſunt
deus vota tua/ que reddã lau-
datiões tibi. Hmõi aũt altare/
qð eſt cor iuſti/ eſt conſecratũ
dño: ſicut per oppoſitũ altare
.i. cor impij ⁊ peccatoris/ eſt de
dicatum diabolo. Unde de pri
mo legitur figuratiue. j. Para.
vij. ꝙ rex Salomon conſtructo
templo in Hieruſalem/ ⁊ ſimi-
liter omnis populus immola-
bant victimas corã dño. Ubi
per tẽplum intelligitur cor hu
manum. Tunc autem tale tem
plum conſtruitur ⁊ perficitur/
cũ ad gratiã reparat̃. Tũc ꝟo
rex ⁊ omnis populus immolat
victimas coram dño/ cum tam
magni/ ꝗ̃ parui ex corde puro/
⁊ mundo offerunt dño bona o-
pera: vel ſaltim pium affectum
vbi deeſt effectus: vt dictũ eſt.
Hinc Gregoriꝰ homilia. v. ex-
ponẽs illud Mat. iiij. Relictis
omnibus ſecuti ſunt eum. For
taſſe (inquit) aliquis dicet: Ad
vocem dominicã vterq; piſca-
tor/ quid aut quantũ dimiſit/ q̃
pene nihil habuit. Ad qð re-
ſpondens ait: In hac (inquit)
re/ fratres chariſſimi affectum
debemꝰ potius penſare/ ꝗ̃ cẽ-
ſum. Multũ reliquit qui (quan
tumlibet paruum) totum deſe-
ruit. Multũ reliquit/ qui ſibi
nihil retinuit. Multũ ergo Pe
trus ⁊ Andreas deſeruit/ quã
do vterq; etiã deſideria habẽ-
di dereliquit. Hec ille: Pater
ergo/ ꝙ iuſti (quãtũcũq; pau-
peres in exteriori homine) ha-
bent tamen interius/ quod do-
mino offerant in altari cordis/
ſcilicet piam voluntatem. Qð
autem ſubditur in litera/ ꝙ di-
ctum altare holocauſti erat de
lignis ſethim/ que ſunt incre-
mabilia: deſignat ꝙ ipſi iuſti
tam interius/ ꝗ̃ exterius: id
eſt/ tam in corde (quantum ad
prauas cogitationes) ꝗ̃ in cor
pore (quantum ad malas con-
cupiſcentias et praua opera)
ſunt incremabiles: ſcilicet quã
tum ad ignem illum maledi-
ctum/ qui eſt ignis luxurie/ de
quo dominꝰ in Pſal. ait: Ignis
ſuccẽſus eſt in furore meo. Itẽ
alibi: Supercecidit ignis/ et
non viderunt ſolem/ ſcilicet re
cte rationis. Nam talis ſol im-
peditur ab huiuſmodi igne/ ne
videatur. Sed quid eſt/ ꝙ al-
tare holocauſti erat quinque
cubitorum per quadrum: niſi
ꝙ iuſti ſignificati per altare/
vt dictum eſt/ tunc ſunt perfe-
cti/ quãdo debite regunt quin
que ſenſus ſuos: et ſimiliter
quando ⁊ vbi habent quatuor
virtutes cardinales/ que ſunt/
prudentia/ iuſtitia/ fortitudo/
temperãtia. Quod autem ſub-
ditur: Et trium in altitudine.
Notandum/ ꝙ per tres cubi-
tos altaris in altitudine/ intel
liguntur tres virtutes theolo-
gice: videlicet/ fides/ ſpes/ cha-
ritas. He enim tres virtutes
menſurant iuſtum hominẽ ver
ſus celum. Nam fides facit cre
dere celeſtia/ que nondum vi-
dentur. Spes facit iuſtum ad
illa tendere. Charitas autẽ fa
cit eum illuc ꝑuenire/ atque eũ
illic cõiungit. Propter qð apo
ſtolꝰ. j. Cor. xiij. vocat charita-
tẽ alijs duabꝰ ꝟtutibꝰ/ ſcꝫ fide
⁊ ſpe maiorẽ. Reliquũ textum
miſſum facio breuitatis cauſa.
¶ Moraliter ⁊ ſecundo/ iuxta
illð qð dñs precepit Beſeleel
vt cooperiret altare laminis
eneis. Item/ ꝙ in vſus eiꝰ pa-
rauit ex ere (qð idẽ eſt qð la-
mine enee) vaſa diuerſa. Notã
dum/ ꝙ es (quod eſt metallum
valde durabile/ et firmum/ at-
que ſtabile) deſignat mentem
hominis iuſti/ que debet eſſe
enea ſiue erea: id eſt/ firma in
bono propoſito/ et habere pro
poſitũ perſeuerantie bone. Vt
ſcriptum eſt Mat. x. Qui per-
ſeuerauerit vſq; in finem/ hic
ſaluus erit. In cuius figuram
ſolus

ſolus Joſeph inter fratres me=
ruit habere tunicam talarem.
Gen̄.xxxvij. Itē de hoc alia fi=
gura legitur Joā.xx. de Mag=
dalena/ que recedētibus diſci=
pulis de monumento domini=
co/ ipſa non receſſit: ⁊ ideo Je=
ſum poſt reſurrectionem prima
videre meruit. Sic enim expo=
nit beatus Gregor. Quēadmo
dū ergo predicte lamine enee
ſuſtētabant altare holocauſti:
ita ⁊ viri boni ⁊ zeloſi ſuſtētāt
ſuis meritis mūdum preſentē:
adeo vt dicat Hiero. ſuper ꝓlo
gum in vitas patrū/ ꝙ ſanctoꝝ
patrum meritis debet imputa=
ri adhuc ſtare mūdum. In hoc
tamē differt figura a figurato/
ꝙ in dicto altari holocauſti e=
rant vaſa multa enea/ ſiue e=
rea. In mundo autē iſto pauci
boni et iuſti. Et adhuc tales
pauci ferme in omī ſtatu quo=
tidie diminuuntur/ ⁊ tolluntur
per mortem. Qui autē loco eo=
rum ſuccedunt multum a perfe
ctione eorum recedunt. Unde
Ps̄. Pro patribꝰ tuis nati ſunt
tibi filij. Hoc autem ad oculū
videmꝰ in ſtatu religiōis. Hic
etiam Eſa. lvij. dicitur: Juſtus
perit/ ſcʒ per mortem: ⁊ non eſt
qui recogitet in corde ſuo/ vcʒ
per compaſſionem. Uiri miſeri
cordie colligūtur ſicut prius/
⁊ nō eſt qui intelligat. A facie
enim malitie/ ſcilicet hominū
habitantium in mūdo iſto/ col
lectus eſt iuſtus/ ſcʒ per mortē:
⁊ tranſlatus in regnum celoꝝ.
O ꝙ̄ male igitur iſta cōſiderāt
iuuenes illi/ qui vt facilius cō=
pleant deſideria ſua mala/ to=
to affectu cupiūt vt boni ſenes
tollantur de medio.

¶ Moraliter ⁊ tertio. Altare
holocauſti eſt cor iuſti/ in quo
offert dn̄o ſacrificiū contritio=
nis: vt dictum eſt ſupra: de quo
in Ps̄. Sacrificiū deo/ ſpiritus
contribulatus. Tale autem ſa=
crificium eſt valde ipſi deo ac=
ceptum. Unde ſeqtur: Cor con
tritum ⁊ humiliatum deus nō
deſpicies. De predicto autem
altari dicit̄ in fine litere/ ꝙ nō
erat ſolidum: ſed cauum ex ta=
bulis/ ⁊ intus vacuū: quia cor
iuſti nō eſt interius ſolidum ꝑ
ſuperbiam ⁊ arrogantiam: ſed
vacuum per humilitatem ⁊ ſui
reputationem/ nihil eſtimans
de ſeipſo: ſm̄ illud verbū Apo
ſtoli. ij. Coꝛ. iij. Nō ſumus ſuf=
ficiētes aliquid cogitare a no=
bis/ quaſi ex nobis: ſed ſufficiē
tia noſtra ex deo eſt. Adeo eñ
ſumus inſufficientes ex nobis:
⁊ tales debemus recognoſcere
noſipſos/ ꝙ non poſſumus cur=
rere quantum ad corpus/ neqꝫ
aliquid velle quantum ad ani=
mam/ niſi deo miſerante: vt di=
cit Apoſt. Roma. ix. Patet er=
go vacuitas altaris cordis ho
minis iuſti. Propterea dicit
Sapiēs Eccli. xiij. Quāto ma=
ior es ſupple per vite meritum/
tanto humilia te in omnibus.

¶ Allegorice ⁊ primo: Altare
holocauſti/ fuit Chriſtus: ꝗ be=
ne dicitur hoc modo. Fuit eñ
primo quidem altare. Nam al=
tare alta res interp̄tatur. Ipſe
autem Chriſtus fuit alta res/
quia in eo coniuncta humani=
tas cū diuinitate: qꝺ fuit maxi
mum ⁊ altiſſimū myſteriū. Un
de in Ps̄. Simul in vnū diues
⁊ pauper. i. in eodem ſuppoſito
ſimul fuerunt diuinitas et hu=
ma=

nitas. Secundo dicitur al=
tare/ non qualecunqꝫ/ ſed holo
cauſti: quia oblatus fuit in cru
ce pro oībus nobis. Rom. viij.
Proprio filio ſuo nō pepercit
deus/ ſed ꝓ nobis omnibꝰ tra=
didit illum. Item holocauſtū
totum incendebatur. Et Chri=
ſtus quicquid habuit/ totum ꝓ
nobis prī obtulit. Tertio/ iſtꝺ
altare fuit de lignis Sethim/ q̄
ſunt imputribilia: tū quia fuit
imputribilis per integritatem
carnis. Fuit enim ex virgine na
tus/ in virginitate conſeruatꝰ/
⁊ a patre putatiuo Joſeph vir=
gine educatus. Item ligna hu
ius altaris/ id eſt/ Chriſti mem
bra/ fuerunt imputribilia: quia
poſt mortem non viderunt cor=
ruptionem: vt dicit Ps̄. Inſu=
per predictum altare fuit in=
tus cōcauum/ per humilitatē.
Propter quod dicebat Matt.
xj. Diſcite a me/ quia mitis ſum
et humilis corde. Per diuerſa
autem vaſa que parauit Beſe=
leel in vſus predicti altaris/ in=
telliguntur Chriſti apoſtoli/ q
electi ſunt ab eo vt per eos edi
ficaret eccleſiam: tamen poſt
ipſum. Ipſe enim fuit primum
et principale fundamentum il=
lius: quia teſte Apoſtolo. j. Co
rinth. iij. Fundamentum aliud
nemo poteſt ponere p̄ter quod
poſitum eſt/ quod eſt Chriſtus
Jeſus. Qꝫ autem predicta va=
ſa eſſent erea/ ſiue enea/ quod
pro eodem accipitur/ deſigna=
tur fortitudo apoſtoloꝝ: quia
ſicut es eſt metallum forte: ſic
et dicti Apoſtoli fuerunt for=
tes in bello/ quod habuerūt in
preſenti contra tyrannos ⁊ ini
micos fidei/ ſicut et ſancti dei
martyres qui fuerūt poſt eos:
vt dicit Apoſt. Heb. xj.

¶ Allegorice ⁊ ſecundo. Per
altare holocauſti/ deſignatur
corpꝰ beati Laurētij/ pariter ⁊
ceterorum martyrum Chriſti.
Nam ſicut in altari holocauſti
fecit Beſeleel craticulā eneā:
ſic et Chriſti martyr Lauren=
tius fuit in craticula ferrea po
ſita extenſus/ ⁊ virtute carbo=
num ignitoꝝ aduſtus/ ſiue aſ=
ſatus. Hi enim omnes ſeipſos
obtulerūt domino/ per mortē
volūtariā. Unde ⁊ de btō An=
drea legit̄/ ꝙ patiēdo mortem
ꝓpt̄ Chriſtū/ reddidit ſuauiſ=
ſimum odorem/ ⁊ Chriſto gra=
tiſſimum. Propter quod canit
eccl̄ia/ dicēs: Dilexit Andreā
dominus/ in odorē ſuauitatis.
Dicti etiam martyres poſſunt
dici ignīū retinacula/ ſiue re=
ceptacula. Hoc autem maxime
fit: nō ſolū quia in ſe continēt
charitatē dei ⁊ proximi: ſed qꝛ
ab eorum exēplo contingit re=
cipere charitatis ignem/ ⁊ fer=
uorem in tribulatiōe/ dum in=
fertur a tyranno.

¶ Allegorice et tertio: ⁊ cōfor
miter ad Richar. de ſancto Ui
cto. duo altaria (que fuerūt in
tabernaculo/ vnum quidē exte
rius/ aliud autem interius) ſi=
gnificant actiuam vitam/ pari
ter ⁊ contemplatiuam. Prima
exterius reperitur/ et perficit̄.
Secunda vero interius (id eſt/
in celo) perficitur/ ⁊ continua=
tur. Luc. x. Maria optimā par
tem elegit/ que non auferetur
ab ea. Ignium autem retina=
culum/ ſiue receptaculum/ eſt
tranſitus vnius in aliam: acti=
ue ſcilicet/ in cōtemplatiuam:
In

In cuiꝰ figurã olim ſeruus He
breus ſeruiebat ſex annis/ ⁊ in
ſeptimo dimittebatur gratis:
quia iuſtus ab extremo actiue
⁊ laborioſe vite/trãſit ad quie
tem contemplatiue.

Uel dic ⁊ quarto: ꝙ ignium
receptaculum/ fuit Chriſti hu=
manitas/que tũc recepit ignẽ/
quando illi coniuncta eſt diui
nitas hypoſtatice. Ipſa nem=
pe diuinitas eſt ignis/ſecundũ
qđ dictum eſt Deuterono. iiij.
Deus noſter ignis conſumens
eſt. Item eadem verba repetũ
tur ab Apoſtolo Heb. xij. Itẽ
in ſignum huius/ dominus ap=
paruit in monte Sinay/ in ſpe=
cie ignis/ in medio rubi: vt ha=
betur ſupra. iij. cap. Nunꝙ au=
tem fuit tale receptaculum ig=
nis diuinitatꝫ/quale fuit Chri=
ſti humanitas: quia ⁊ ſi recipia
tur dicta diuinitas per gratiã
a mente deuota/ item recepta
fuit conſequẽter a virgine glo
rioſa/que ꝑ ſe ⁊ immediate hu
manitatẽ recepit: nunꝙ tamẽ
recepta fuit hypoſtatice/ niſi
cum Chriſti humanitate. Un=
de in Pſalm. Simul in vnum/
ſupple ſuppoſitũ/ diues ⁊ pau=
per: id eſt/ Chriſti diuinitas cũ
humanitate.

Allegorice et quinto: iuxta
illud: Craticulas ⁊c. Pro intel
lectu huius litere/ notandum
ꝙ in ꝓfundo altaris holocau=
ſti erat arula: id eſt/ parua ara/
ſiue altare/ſecundum Hug. vel
patella carbonum/id eſt parua
craticula/ ſecundum Papiam.
Ligna autem mittebantur per
feneſtram in Orĩetali parte al=
taris. Ignis antẽ aſcendebat
de arula/ et conſumebat ſacri=
ficia ſuper craticulam poſita.
Allegorice igitur/ ligna ſunt
verba ſcripture ſacre. Unde ag
gei. j. Aſcendite ad montẽ/edi
ficate domum: portate ligna in
montem/ ſcilicet ſacre ſcriptu=
re. Debent nempe ꝑlati aſcẽ
dere/per vite contemplationẽ.
Item debent ſumere ligna/ſci
licet ſacre ſcripture dicta: et ꝑ
verbum predicationis edifica=
re domum domino: id eſt/eccle
ſiam/vel domũ conſcientie de=
uotorum auditorum. Ignẽ au
tẽ mittere/eſt verbi diuini fru=
ctum a domino querere. Ipſe
autem dominus tunc ligna in=
cẽdit/ quãdo predicator ex ſer
mone fructũ boni operis perci
pit. Feneſtra altaris/eſt gratia
Chriſti. Hec autẽ feneſtra be=
ne dicitur eſſe in parte Orien=
tali: quia ex gratia Chriſti eſt
pricipium totius boni operis/
quaſi ex Oriente. Lignorũ im=
miſſio/ eſt peccatorum confeſ=
ſio. Uel ſignificat queꝙ pecca
ta que per ignem contritionis
comburuntur ⁊ conſumuntur.
Et de hoc hiſtoriam habemus
de Magdalena/ de qua flente
ad pedes Chriſti/ďt idem Chri
ſtus Luc. ſeptĩo: Dimiſſa ſunt
ei peccata multa/quoniam di=
lexit multum. Arula eſt cor hu
manum: quod bene dicitur aru
la/quaſi per diminutionem: qꝛ
cor humanum debet eſſe modi
cum/ et paruum per humilita=
tem/et ſui eſtimationem. Con=
ſequenter idem Richar. multa
dicit/que pertranſeo.

Allegorice ⁊ ſexto/ iuxta il=
lud: Fuſis quatuor ãnulis/ per
totidem circuli ſummitates ad
mittendos vectes ad portan=
dum

dum ⁊c. notandum conformi=
ter ad ꝑdictum Richardum de
ſancto Uictore/ꝙ quatuor an=
nuli/ ſunt quatuor libri Euan=
gelici/ quorum doctrina fulciẽ
dum eſt cor noſtrum/ ne tedio/
vel accidia afficiatur: quia ꝓ=
miſſio vite eterne/ ꝗ fit in euã=
gelio/tollit accidiam/vna cum
recordatione paſſiõis Chriſti.
Et ideo ad hoc nos admonet
Apoſt. Heb. xij. dicẽs: Recogi
tate eum qui talẽ ſuſtinuit ad=
uerſus ſemetipſm contradictio
nem a peccatoribus: vt nõ ⁊c.
Sequitur: Facies ⁊ vectes ⁊c.
Uectes/qui dicuntur a vehen=
do/ ſunt boni ⁊ fructuoſi predi
catores/ ꝗ auditores deuotos
ſubuehũt in celum ſuis doctri=
nis. Hos etiam operiunt lami=
nis eneis: quia debent predi=
ctos auditores/quantum in ſe
eſt/ cooperire bonis exemplis:
iuxta illud Chriſti verbũ Mat.
v. Sic luceat lux veſtra coram
hominibꝰ/vt videant opera ve
ſtra bona ⁊c. Sic eñ debent fa
cere ꝑlati/alias male accedũt
ad ꝑlationem. Caueant aũt
huiuſmodi prelati/ne ſint ſoli=
di/id eſt intus pleni per nimiã
ſui reputationem/ ſed caui per
humilitatem.

Anagogice: altare quod in
terpretatur/ alta res: ſiue/alta
ara/ recte ſignificat eccleſiam
triumphantem/ que reuera al=
ta res eſt: ita vt pre admiratio=
ne dicat Pſ. Quis aſcendet in
montem domini/ aut quis ſta=
bit in loco ſcõ eiꝰ? Quis eñ
hominũ enumerare poſſet in=
numerabilia ſpatia/ ꝗ ſunt in=
ter hoc ſeculum ⁊ illam celeſtẽ
gloriã. Demones enim aliquã=
do hoc ſpatiũ dinumerauerũt.
Sed nũc immemores vnde ce=
ciderunt/ minime hmõi ſpatiũ
cognoſcũt. Dicta etiam eccle=
ſia triũphans recte dicit̃ alta
ara: qꝛ ibi omnes electi/ tã an=
geli ꝙ hoĩes/ ſe offerũt totali=
ter dño/ nõ corpore patiendo/
ſed toto corde diligẽdo ⁊ amã
do. Nõ eñ niſi in patria ſeruat̃
perfecte ⁊ totaliter ꝑceptũ de
dilectione dei ⁊ ꝓximi ex toto
corde. Iſtud altare bene ďr de
lignis Sethim/ꝗ ſunt imputri
bilia: qꝛ reuera corpora electo
rũ in celo erũt imputribilia/ ⁊
hoc beneficio illiꝰ ꝗ ſuſcitabit
ea a mortuis. Per cubitos aũt
quibꝰ mẽſuratur altare/ ſignifi
cãtur debita mẽſura dictorum
corporum electorũ. Qꝫ aũt Be
ſelecl cooperuit dictum altare
laminis eneis/denotãt ornatũ
celi atꝙ ſtabilitatẽ ipſius. Itẽ
ꝑ hoc ꝙ i vſus eius parauit ex
ere vaſa diuerſa: ſignificat ꝙ
ex eadẽ materia ⁊ maſſa refor=
mabit dñs varia corpora ele=
ctorum/ ⁊ ornabit ea diuerſita
te glorie ꝯformiter ad animas
eorum. Finaliter/ hmõi altaria
non erunt ſolida/ſed concaua:
non quidẽ per defectũ glorie:
ſed per abſentiã oĩs ſuperbie.

Secũda clauſula.

Fecit ⁊ labiũ eneũ
cũ baſi ſua de ſpe
culis mulierum/ ꝗ
excubabant in o=
ſtio tabernaculi.

Hiſtorialiter:
Poſtquam in precedenti clau=
ſula magiſter noſter et legiſla=
tor Moyſes egit de erectione
alta=

altaris tabernaculi: quod intelligitur de altari quod erat
extra dictū tabernaculū / in q̄
fiebat holocauſtū / ſiue ſacrificiū / dn̄o: ⁊ nō de eo q̄ erat intra
dictum tabernaculum: hic
conſequenter agit de pertinentibus ad ip̄um tabernaculum:
vcʒ de labro / ſiue labio eneo.
Primo ergo in precedēti clauſula Moyſes egit de erectiōe
ipſius altaris: hic autem conſequēter agit de erectione labij
enei / quod erat in atrio tabernaculi. Quid aūt eſſet hmōi labium / dicetur in ſequentibus.
Prius enim / vcʒ.xxv. huius fecerat dominus preceptū de cōſtructione dicti labij cum corona interraſili: ⁊ iterum de altera corona ſuper illam. Et iterū
conſequenter repetiuit dn̄s dictum preceptum.xxx.c.huius.
Erat autem hmōi labium / ſiue
labrum / quoddam vas eneum:
inferius ⁊ in circuitu clauſum /
ſuperius autem apertū. Ad cuius exemplar fiunt vſq̄ hodie
in domibus nobiliū aliqua vaſa ex ere in quibus imponitur
aqua ad refrigerandū vinū tēpore eſtiuali contra ardorē ſolis / ⁊ eſtatis.

¶ Circa ergo hanc clauſulam
mouentur aliqua dubia.

¶ Primum igitur dubium mouetur propter illud verbum: de
ſpeculis mulierū. Queritur ergo vnde tāta curioſitas in mulieribus Hebreis / vt tranſeuntes per deſerta / tanq̄ peregrine / intenderēt tali vanitati / vt
haberent ſpecula / que ſunt cōmuniter ſigna letitie ⁊ vanitatis mūdane. Ad hoc dicit Ra.
Sal. (vt refert magiſter Nicolaus de Lyra / in poſtilla ſua) ꝙ
quando rex Pharao oppreſſit
populum Hebreum / inter cetera volens eum impedire a fetu
procreando / ne vlterius multiplicarētur / totum ſtudium circa hoc adhibuit ne vlterius vacarent amplexibus. Quod attendentes vxores eorum / cōponebant ⁊ ornabant ſe ad ſpecula / vt prouocarēt viros ſuos ad
actum matrimonij / non libidine ducte / ſed amore plis: quod
licite facere poterāt: ſicq̄ per
artem talē procreauerunt multitudinē filiorū. Hinc eſt ꝙ dicitur in principio huius libri /
ꝙ quanto plus Pharao affligebat filios Iſrael laboribus
duris luti ⁊ lateris / ⁊ huiuſmodi / tanto plus multiplicabanẗ
⁊ creſcebāt. Principes autem
tribuum / in quibus quodāmodo cōtinebatur exercitus / frequenter conueniebant ad oſtiū tabernaculi / vbi manebāt
Moyſes ⁊ Aaron ad tractandum cū eis de negocijs populi. Et ſecundum hoc dicte mulieres excubabant non in ſe / et
in propria in oſtio tabernaculi / ſed in dictis principib⁹ qui
offerebant dicta ſpecula. Alij
autem dicunt / ꝙ iſte mulieres
erant quedam deuote mulieres / que manebant in caſtris
circa latera / ⁊ poſt tergum tabernaculi / quas oportebat circuire veniendo ad oſtium tabernaculi / cauſa oblationis faciende / quam vt plurimum faciebant de ſpeculis / quibus in
iuuentute ſua vſe fuerant ad
ſui cōpoſitionem et ornatū: ſicut nunc multe nobiles vidue
dant eccleſijs veſtes / quibus
vſe fuerunt ad ornatum corporis / ſtante matrimonio. Aliter
aūt exponūt aliqui dicentes /
ꝙ circa labiū eneū erant ſpecula affixa / vt ſacerdotes ſe lauantes viderēt maculas ſuas
abluēdas: ⁊ illa ſpecula erant
ablata a mulieribus deuotis.
Et ſic q̄ hic dr̄: Fecit labium
de ſpeculis ⁊c̄. hic accipiẗ facere / pro aptare vel ornare: et
large.

¶ Secūdū dubiū / q̄uo dictum
labiū q̄ erat in atrio tabernaculi potuit fieri de huiuſmodi
ſpeculis mulierū: maxime cū
tale labium eſſet magnū vas /
ad cuius compoſitionem minime videntur pertinere ſpecula? Dicendum / ꝙ hic capitur
continens pro contento: Tūc
enim temporis capſe ſpeculorum erant enee: ſicut et hodie
fit apud aliquos. Unde de huiuſmodi capſis factum eſt vas
predictum.

¶ Tertium dubiū: Unde tāta
apud Hebreos peregre conſtitutos eris copia: vt poſſent artifices erigere tantum labium
eneum cum baſi ſua: ⁊ cetera
que erant in tabernaculo ex
eadem materia? Dicendum / ꝙ
domino diſponente prouiderāt ſibi de tali materia ī egreſſu de Egypto: quando ſpoliauerunt Egyptios. Inſuper incedentes per deſerta ſpoliauerant Amalechitas / pugnando
contra eos: vt dictū eſt ſupra
xvij. hui⁹. Ceterū potuit fieri /
vt Hebrei q̄ induſtrioſi erant:
q̄ſierint ⁊ inuenerint mineralia auri / argēti / eris / ⁊ hmōi in
loco deſerti: q̄r vt cōiter dr̄ / q̄
deficit ī vno / recuperaẗ ī alio.
Huiuſmodi ergo deſertū / q̄
carebat cibo ⁊ potu / ſaltim pro
parte: potuit abundare mineralibus predictis.

¶ Quartū dubiū: Quod meli⁹
dr̄ de iſto lauatorio tabernaculi: labium. ſ. vl̄ labrū? Nā vtrūq̄ inuenitur. Pro quo notandū / ſcd̄m dn̄m Petrum de Pa.
qui fuit peritiſſim⁹ grāmatic⁹:
⁊ ferme (vt verū fatear) in omi
ſcibili / ꝙ a lambo / bis: dr̄ hoc
labrū labri. Itē hoc labiū / bij.
Sed differūt (ſcd̄m eū) hoc modo: Nā labrū dr̄ ſuperi⁹: labiū
vero inferi⁹: ac ſi dicat ꝙ differunt / ſicut ſuperius ⁊ inferius.
Labiū em̄ eſt ſuperius / labrū
vero inferius: q̄r omne labrum
labiū eſt / ſed nō conuertiẗ. Nā
labrū proprie virorū eſt / ⁊ hoc
propter aſperitatē barbe / que
eſt in labijs eorū. Et hāc aſperitatem deſignat hec litera r /
que eſt in ipſo nomine labrū:
vel ſic differunt: Nā labrū ſumitur pro vaſe / labiū vero pro
ore: ſicut ibi in Pſal. Dn̄e labia mea aperies / ⁊ os ⁊c̄. Un̄ ⁊
labrū inueniẗ pro vaſe / vbi pedes lauantur. Et tunc diciẗ labrū / quaſi lauum: quia in tali
vaſe lotio infantiū fieri ſolet.
Uide de hoc in Catholicon.

¶ Quintū dubium tale eſt: Ex
quo ſimul factum eſt tabernaculum ⁊ atrium cum pertinentijs / aut ſaltim quaſi eodē tempore: cur ergo dicitur in litera
ꝙ labium eneum factū eſt de
ſpeculis mulierū / que excubabant ad oſtiū tabernaculi? Uidetur em̄ iſta litera ſonare / ꝙ
p̄dicte mulieres excubauerūt
ad oſtiū tabernacli / ⁊ ꝙ poſtea
Beſeleel fecerit predictum labium.

bium. Dicendum in primis / ꝙ
illud verbum / que excubabãt
ad oſtium tabernaculi: dicitur
per anticipationem: id eſt / que
excubauerũt ad oſtium taber=
naculi / poſtꝗ̃ factũ fuit. Secũ
do dicitur / ꝙ hoc poteſt verifi
cari pro illo modico tempore /
quod ignotũ eſt nobis / in quo
formatio tabernaculi p̄ceſſit
formationẽ predicti labij enei.
¶ Sextum dubium: Cur predi
ctum labium eneum fuit per
Beſeleel poſitum in atrio ta=
bernaculi? Dicẽdũ / ꝙ ideo / ne
ſi Aaron vel filij eiꝰ intrarent
in tabernaculũ cum aliqua in=
decentia in facie / vel in veſte /
cultus dei redderetur cõtem=
ptibilis: maxime apud ſimpli=
ces et vulgũ / qui videbãt eos
accedere ad oſtiũ tabernacu=
li / ⁊ inde exire. Apd enim ip̄m
vulgus omnia munda habenꝛ
in reputatione / et ꝑ oppoſitũ
omnia immunda in deſpectu.
¶ Moraliter ⁊ primo / per pre=
dictũ labiũ eneum ſiue lauato
rium / in quo ſe lauabant ſacer
dotes quotiens debebant ac=
cedere ad tabernaculum ſacri
ficium oblaturi domino: deſi=
gnatur cor peccatoris / ⁊ ſignã
ter ſacerdotis: ꝗ quotiẽs vult
offerre domino ſacrificium al=
taris / debet ſe dupliciter laua
re. Primo quidem interius / ꝑ
contritionem. Secundo vero
exterius / per confeſſionem. Et
ꝗuis huiuſmodi cõfeſſio ſacra
mentalis fiat ſilenter / nec de=
beat quocũꝗ modo reuelari:
vt dicitur extra de pe. et re. c.
omnis vtriuſꝗ ſexus. vbi In=
nocentius quartꝰ ſic ait: Ca=
ueat ſacerdos ne verbo aut ſi=
gno / vel alio quouis modo / ali=
quatenus prodat peccatorem.
Sed ſi prudẽtiori conſilio in=
diguerit ipſe ſacerdos / illḋ pe
tat caute abſꝗ vlla expreſſio=
ne perſone. Inſup in dicta de=
cretali conſequenter taxatur
pena tranſgreſſoribus debita /
que eſt depoſitionis ab officio
ſacerdotali. Item poſtea de=
truſio in artum monaſterium /
ad agendum perpetuam peni=
tentiam. Item de pe. diſtin. vj.
ſacerdos. de hoc loquũtur iu=
ra. Notanter autem dictum eſt
de huiuſmodi lauatorio tẽpli /
qḋ dicebaꝛ labiũ eneũ / ꝙ erat
valde magnum: qꝛ continebat
multã aquam: qꝛ per hoc deſi=
gnaꝛ ꝙ verus penitens debet
multũ gemere pro peccatis de
lendis. Propter quod dicebat
Pſal. Exitꝰ aquarũ deduxerũt
oculi mei: qꝛ nõ cuſtodierũt le
gem tuã. Itẽ Thren. ij. Deduc
quaſi torrentẽ lachrymas tu=
as per diẽ ⁊ noctẽ: non des re=
quiem tibi / neꝗ taceat pupil=
la oculi tui. Similiter ſcriptu=
ra Hiere. vj. loquens peniten=
ti dicit: Luctum vnigeniti fac
tibi planctum amarum. Talis
autẽ fuit luctus ⁊ gemitꝰ Ma=
naſſes regis Jude: prout legi=
tur ĩ fine. ij. Paralypomenon /
qui dicebat ad dñm: Peccaui
dñe / peccaui / ⁊ iniquitatẽ meã
ego agnoſco. Pero rogans te
dñe remitte mihi / remitte mi=
hi: ne ſimul perdas me cũ ini=
quitatibus meis: neꝗ in eter=
nũ reſerues mala mihi ⁊c. Ta
lis etiã fuit luctus Ezechie re=
gis Jude: poſtꝗ̃ ſuperbiuit de
victoria quã dederat illi dñs
contra Sẽnacherib. Vñ de eo
legitur

legiꝛ. iiij. Reg. xx. ꝙ cũ ꝓpter
hoc egrotaſſet vſꝗ ad mortẽ:
dixiſſetꝗ Eſaias ex parte do=
mini / ꝙ diſponeret domui ſue /
eo ꝙ eſſet moriturus: mox con
uertit faciem ſuã ad parietem /
⁊ fleuit fletu magno. Quod vi=
dens dominꝰ pepercit illi. No
ta etiam de fletu amaro Petri
Luce. xxij. Itẽ magdalene / Lu
ce. x. Ecce qḋ ſignificat labiũ
eneum tabernaculi. In tali er=
go labio eneo debet ſe lauare
quilibet ſacerdos / volens ſa=
crificium altaris offerre domi=
no: maxime ſi ſit conſcius pec=
cati mortalis. Et ſimiliter qui=
libet laicus volens illud ſuſci=
pere: ita enim precepit domi=
nus ſupra. xix. dicẽs: Sacerdo
tes qui accedũt ad dominum /
ſanctificentur / ne forte percu=
tiat eos.
¶ Moraliter ⁊ ſecundo / iuxta
illḋ verbũ: Fecit ⁊ labiũ eneũ /
ſcꝫ Beſeleel. Notandũ / ꝙ tri=
plex eſt labiũ: videlicet aureũ /
argenteũ / eneũ. Labiũ igiꝛ au
reũ habẽt illi qui de deo ⁊ re=
bus ad fidẽ ⁊ morũ edificatio=
nẽ ꝑtinentibꝰ alte ⁊ profunde
loquunꝛ ⁊ ſcribũt. Vñ propter
hanc cauſam beatus Jo. Chry
ſoſto. doctor grecus / vocaꝛ ab
vniuerſali eccleſia os aureum.
Labium autẽ argenteũ habẽt
illi qui habent ſemꝑ in ore elo
quia caſta / pudica / et honeſta:
de ꝗbus loquitur Apo. Ephe.
iiij. dicẽs: Omnis ſermo malus
ex ore veſtro nõ procedat: ſed ſi
quis bonus ad edificationẽ fi=
dei / vt det gratiã audiẽtibus.
Itẽ ſeq. c. dicit idẽ Apoſt. For
nicatio / ⁊ omis immũditia / aut
auaritia nec nomineꝛ in vobis /
ſicut decet ſanctos: aut turpi=
tudo / aut ſtultiloquiũ / aut ſcur
rilitas / que ad rem nõ ꝑtinet /
ſed magis gratiarum actio. Et
iterũ. j. Reg. ij. Recedãt vetera
de ore veſtro. Unde ⁊ in Pſal.
dr: Eloquia dñi / eloqa caſta:
argẽtũ igne examinatũ / ſupple
debẽt eſſe p̄dicta eloquia. La=
biũ vero eneũ habẽt viri mun
dani / ⁊ ꝗ de terrenis plurimũ
ſolicitãtur: qꝛ vt dicit Chriſtꝰ /
Jo. iij. Qui de terra eſt / de ter=
ra loqtur. Queãdmodum ergo
es metallũ vile eſt / per cõpara=
tionẽ ad aurũ ⁊ argentũ: ita la
bium illud / ⁊ os / qḋ cõiter loq=
tur de terrenis negocijs / vile
eſt ꝑ cõparationẽ ad duo p̄cedẽ
tia gñā labiorũ. Unde cum p̄us
Pſ. locutus fuiſſet de labio ar
gẽteo / dicẽs pꝛ: Eloquia dñi /
eloqa caſta: argentũ ſunt / ſup=
ple igne examinatũ: mox ſubiũ
xit: purgatũ terre ſeptuplum /
id eſt / tale labium eſt multum
purgatum / atꝗ ſeparatũ a la=
bio argenteo / aut aureo. Nam
de tali habente labiũ eneum:
⁊ qui libenter loqtur de rebus
huius ſeculi / poteſt dici qḋ di=
xerunt Judei de Petro Mat.
xxvj. Vere ⁊ tu ex illis es. Nã
et loquela tua manifeſtum te
facit. Unde in figurã huius le=
gitur Judic. xij. ꝙ quidam Ga
laadite dicebãt: Nũqḋ Ephra
teus es? Quo dicente: Nõ ſum /
interrogabãt eum / et dicebãt:
Dic ergo / ſebbolech / qḋ interp̄
taꝛ ſpica. At ille reſpondebat:
Chebbolech / eadẽ litera ſpicã
exprimere non valẽs. Affectio
enim trahit ad ſe linguam / et
ideo libenter et frequenter lo=
quuntur hoĩes de rebus quas
amant.

amant. Hinc Hieronymꝰ ait: Uanus ſermo/ vane conſciētie index eſt: qꝛ vt dicitur Matt. xij. Ex abundantia cordis os loquitur. Illius ergo hominis cuius eſt terrena affectio ⁊ cōuerſatio: illius etiam eſt terrena locutio ⁊ oꝑatio. Propter quod dicit Baſilius: Auarus (inquit) ſemper redditus computat.

¶ Moraliter et tertio/ tūc formatur labium eneum ex ſpeculis mulierum: quando viri diſcunt bene et prudenter loqui ad exemplum mulierum. Quod bene quodammodo ridiculoſum eſſe videtur. Qꝛ nō a mulieribus viri: ſed potius a viris mulieres exemplum loquendi ſumere debent. Sicut non ex muliere Eua formatus eſt primus homo/ ſed econuerſo. Nihilominus multi viri tā vitioſi reperiūtur ⁊ defectuoſi: ⁊ per oppoſitum alique mulieres tam virtuoſe/ etiam exterius/ ꝙ ab eis tanq̄ a ſpeculis expedit viros ſumere exemplum bone vite. Nonne apoſtolus .j. Corin. vij. dicit/ ꝙ ſanctificatus eſt vir infidelis/ ꝑ mulierem fidelem? Et loquit̃ ſtante matrimonio: vbi vir infidelis cōſentit habitare in matrimonio ſine cōtumelia creatoris/ ſicut fiebat in primitiua eccleſia. Sepe enim tunc accidebat/ ꝙ vir primū infidelis/ exemplo vxoris ſue fidelis trahebatur ad fidem. Et dum videbat eam in eccleſia ingreſſam/ et deuote orare dominum more Chriſtianorum: inducebat̃ frequenter ad ſimiliter agendum. Ecce quomodo tunc fiebant labia enea/ ex ſpeculis mulierum. Et bene dictum eſt labia enea: quia tales infideles ante plenam conuerſionē ad Chriſtum/ deum orātes exemplo vxorum: erant tanq̄ es ſonans/ ſecundum illud apoſtoli verbum .j. Corint. xij. Si linguis hominum loquar ⁊ angelorum: charitatē autem nō habeam: factus ſum velut es ſonās/ aut cymbalū tinniēs. De mulieribus etiam dicit beatꝰ Gregoriꝰ/ ad beatam virginē orans: Ora (inquit) pro deuoto femineo ſexu. Non autē idē dicit de ſexu virorum. Ex quo patet mulieres cōmuniter eſſe deuotiores viris: et ſimiliter ſunt magis pie ad opera pietatis. Sicut docet hiſtoria de Nabal/ qui noluit dare panes Dauid/ in neceſſitate etiam conſtituto: cui tamen abundāter ſubuenit vxor eius/ q̄ dicebatur Abigail .j. Regum viceſimoquinto.

¶ Allegorice ⁊ primo: Per labium eneum/ quod erat quoddam lauatorium/ in quo ſe lauabant ſacerdotes/ quādo volebant intrare in tabernaculū domini immolationis cauſa: deſignatur ſacramentum baptiſmi: ibi enim primū ſe debēt lauare omnes qui cupiunt intrare eccleſiam militantē: ⁊ in ea ſuſcipere aliquod aliud ſacramentum. Quia cum ipſe baptiſmus ſit ianua omniū alioꝝ ſacramētorū/ nullū ſacramētū pōt ſuſcipere/ q̃ priꝰ lotus nō fuerit in labio eneo .i. in baptiſmo. Vel dic/ ꝙ lauatorium eneū fuit corpꝰ Chriſti. De huiuſmodi ḡ lauatorio .i. corpore Chriſti

Chriſti/ dum pēderet in cruce/ fluxerunt ſacr̄a eccleſie quibꝰ abluimur ⁊ ſāctificamur. Per hoc aūt/ ꝙ dictū labium eneū ſitū erat in atrio/ q̄d erat ante ingreſſū tabernaculi: deſignatur ꝙ ipſe baptiſmus non habet locum/ niſi in atrio huius mundi: ⁊ ante ingreſſum in tabernaculū domini celeſte. In cuius rei ſignum pleriq̄ martyres/ etiam vtriuſq̄ ſexꝰ/ fuerunt ante paſſionem diuinitus baptizati: ſicut de beata Barbara legit̃/ ꝙ beatus Petrus apoſtolus miſſus a Chriſto ad eā/ ipſam baptizauit. Quāuis illi tunc ſufficeret baptiſmus ſanguinis/ aut etiā flaminis .i. in voto.

¶ Allegorice et ſecundo/ per labium/ ſiue lauatoriū eneum/ quod erat in ingreſſu tabernaculi/ videlicet in atrio/ in quo ſe lauabant ſacerdotes/ quotiens volebant intrare ipſum tabernaculum (vt immediate dictum eſt) ſignificatur aqua benedicta/ que communiter ponitur in ingreſſu eccleſiarū: etiā intra vas eneum: quatenꝰ omnes intrare eccleſiam volētes deuotionis gratia/ ibi ſe primum aſpergant: ſignantes ſe ſigno crucis et ſe commendātes domino. De huiuſmodi autem aqua benedicta habetur de conſecratione diſtinctione tertia/ aqua. Cuius virtus tanta eſt/ vt venialia remittat. Inſuper inſidie diaboli per eā cum phantaſmatibus fugantur/ vt ibidē dicitur. Et quanuis textus ibidem dicat/ ꝙ ideo benedicitur dicta aqua a ſacerdotibꝰ/ vt cūcti ea aſperſi ſanctificentur et purificentur: dictum tamē verbum minime intelligi debet de ſanctificatione aut purificatione a mortali: niſi forſan diſpoſitiue/ ſed a veniali tantum. Nec etiam neceſſe eſt vt per eam remittantur omnia venialia: ī eo qui habet plura: ſed plura aut pauciora/ ſecundum ꝙ cōtingit eam plus aut minus deuote ſuſcipere. Specialiter autem non remittit illa venialia/ quibus eam ſuſcipiens actualiter afficitur. Non ergo cum riſu ⁊ cachinis ſuſcipienda eſt ipſa aqua benedicta ab his q̄ ea aſperguntur more ruſticorum ⁊ indeuotorum: ſed cum magna reuerentia ⁊ deuotione ſyncera. Nec etiam eſt contemnenda/ more Lutheranorum hereticorum/ dicentium ⁊ interrogantium vbi de illius inſtitutione in tota ſacra ſcriptura legitur. Multa enim ſūt in eccleſia/ que ſolum habet atque eis vtitur/ vſq̄ ī hodiernum diem/ ex familiari traditione ſpiritusſancti: cuiuſmodi eſt dicta aqua: ſimiliter et panis benedictus/ qui ſumitur ī eccleſia omni die dominico.

¶ Allegorice et tertio/ ⁊ cōformiter ad dominum Nicolaum de Lyra/ per ſpecula mulierum ſignificantur diuina precepta: in quibus anime deuote ſpeculantes et meditantes vident quid a ſe amouere debēt: ſcilicet/ maculas vitiorum: et quid ſibi apponere: ſcilicet/ ornamenta virtutum. Hec enim duo diuina precepta manifeſte oſtendunt/ que docent due partes iuſtitie: ſcilicet

licet declinare a malo / et fa=
cere bonum. Uel dic / ꝙ per
hoc ꝙ labium eneum / in quo
pedes et manus ſacerdotum
legis debebant lauari / dicitur
eſſe factum de ſpeculis mulie=
rum: ſignificatur ſecundum
eundem de Lyra practica no
titia diuinorum preceptorum:
ex qua quidem notitia proce=
dit aqua vere contritionis ⁊
deuotionis: in qua pedes et
manus ſacerdotum: id eſt affe=
ctiones et opera eorum / qui
miniſtraturi ſunt in eccleſia:
debent lauari per contritio=
nẽ ⁊ confeſſionem / priuſq̃ ac=
cedant ad miſſarum celebra=
tionem.

¶ Anagogice / tabernaculum
eſt celum / vt ſepe dictum eſt /
de quo Pſalm. interrogat do=
minum / dicens: Domine quis
habitabit in tabernaculo tuo.
Atrium huius tabernaculi eſt
mundus preſens: qui eſt pre=
uius ad ipſum tabernaculum.
In hoc autem atrio eſt labiũ
eneum / non ſolum vnum ſed
plura: per que ſignificantur ec
cleſiaſtica ſacra. In huius au=
tem labijs / ⁊ ſignanter in illis
que ſunt de neceſſitate ad ſa=
lutem: oportet quẽlibet adul=
tum ſe abluere / ſiue in aquis ſa
cri baptiſmatis / q̃ ad non ba=
ptizatos: quia ſcriptũ eſt Joã.
iij. Niſi quis renatus fuerit
⁊c. Siue in aquis doloroſe cõ=
tritionis ⁊ cõfeſſionis / quo ad
detentos in mortalibus. Idẽ
dic de extrema vnctione / q̃ ad
eoſdem adultos: et qui eam ſu
cipere poſſunt. Qui autem p̄di
cto modo ſe nõ lauerit / predi=
ctum tabernaculum nequaq̃
introibit. Et bene dicuntur
predicta ſacramenta noue le=
gis labia. i. lauatoria / ſiue re=
ſeruatoria aquarum: cõtinent
enim in ſe aquam gratie vir=
tualiter / quam conferunt omĩ
digne ea recipiẽti. Inſuper be
ne dicuntur eſſe facta de ſpecu
lis mulierum / que excubabant
in oſtijs tabernaculi: quia di=
cta ſacramẽta olim per patri=
archas fuerũt (q̃tũ ad legem
nature) ⁊ per prophetas (quã=
tum ad legẽ ſcriptã) prefigura
ta ⁊ prophetata multipliciter
⁊ preuiſa: etiã perfectius ⁊ cla
rius / q̃ res que eſt ad extra vi
deatur in ſpeculo / in quo repre
ſentatur. Iſte ſenſus eſt quaſi
mixtus ex allegorico ⁊ anago=
gico: vt patet legenti.

¶ Tertia clauſula.

FEcit et atriũ in cu
ius auſtrali plaga
erant tentoria de
byſſo retorta / cu=
bitorum cẽtũ: co=
lũne enee viginti
cum baſibus ſuis: capita colũ=
narũ / ⁊ tota operis celatura ar
gẽtea. Eque ad Septẽtriona=
lem plagã tentoria / colũne / ba
ſeſq̃ ⁊ capita columnarũ: eiuſ=
dem menſure ⁊ operis / ac me=
talli erant. In eadem vero pla
ga que ad Occidentem reſpi=
cit / fuerunt tentoria cubitorũ
quinquaginta: columne decẽ
cum baſibus ſuis enee: et capi
ta columnarum / et tota operis
celatura argentea. Porro con
tra Orientem quinquaginta cu
bitorũ parauit tentoria: e qui=
bus quindecim cubitos colũ=
narum
narum trium cum baſibus ſuis
vnum tenebat latus / ⁊ in parte
altera: quia inter vtraq̃ in=
troitũ tabernaculi fecit: quin=
decim eque cubitorum erant
tentoria / columneque tres / et
baſes totidem. Cuncta atrij tẽ
toria byſſus retorta texuerat.
Baſes columnarũ fuere enee:
capita autem earum cum cun=
ctis celaturis ſuis argentea:
ſed et ipſas columnas atrij ve
ſtiuit argento. Et in introitu
eius opere plumario fecit ten=
torium ex hiacintho / purpura /
vermiculo / ac byſſo retorta /
quod habebat viginti cubitos
in longitudine: altitudo vero
quinq̃ cubitorum erat: iuxta
menſuram quam cuncta atrij
tentoria habebant. Columne
autem in ingreſſu quatuor fue
re cum baſibus eneis: capita=
que earum et celature argen=
tee. Paxillos quoque taberna
culi / et atrij per gyrum fecit
eneos. Hec ſunt inſtrumenta
tabernaculi teſtimonij / que e=
numerata ſunt iuxta preceptũ
Moyſi in cerimonijs leuita=
rum per manum Ithamar fi=
lij Aaron ſacerdotis / que Be=
ſeleel filius Uri / filij Hur / de
tribu Juda domino per Moy=
ſen iubente compleuerat / iun=
cto ſibi ſocio Ooliab: filio A=
chiſamech / de tribu Dan: qui
et ipſe artifex lignorum egre=
gius fuit / et polimitarius at=
que plumarius: ex hiacintho /
purpura / vermiculo / et byſſo.
Omne aurum quod expenſum
eſt in opere ſanctuarij / ⁊ quod
oblatum eſt in donarijs: vi=
ginti et nouem talentorum
fuit / et ſeptingentorum trigin=
ta ſiclorum ad menſuram ſan=
ctuarij. Oblatũ eſt aũt ab his
q̃ tranſierũt ad numerum a vi=
ginti annis et ſupra de ſexcẽ=
tis tribus milibus / et quin=
gẽtis quinquaginta armato=
rum. Fuerunt preterea cen=
tum talenta argenti: e quibus
conflate ſunt baſes ſanctuarij /
⁊ introitus vbi velum pendet.
Centum baſes facte ſunt de
talentis centum / ſingulis ta=
lentis per baſes ſingulas ſup=
putatis. De mille autem ſe=
ptingẽtis ⁊ ſeptuaginta quin=
que ſiclis / fecit capita colum=
narum / quas et ipſas veſtiuit
argento. Eris quoque oblata
ſunt talenta ſeptuaginta duo
milia / et quadringenti ſupra
ſicli: ex quibus fuſe ſunt baſes
in introitu tabernaculi teſti=
monij / et altare eneum cum
craticula ſua. Omniaque va=
ſa que ad vſum eius pertinent /
et baſes atrij: tam in circui=
tu q̃ in egreſſu eius / ⁊ paxilli
tabernaculi atque atrij per
gyrum.

¶ Hiſtorialiter poſtquam in
precedenti clauſula dñs ⁊ ma
giſter noſter legiſlator Moy=
ſes egit de formatione labij
enei / quod de ſpeculis mulie=
rum factum eſt: hic conſe=
quenter agit de formatione
pertinentium ad ipſum atri=
um / de quo immediate ſupra
dictum eſt: que multa et varia
fuere. Sed de huiuſmodi a=
trio cum pertinentibus ad ip=
ſum habitũ eſt ſupra viceſimo
ſeptimo cap. Ideo nõ intendo
hic circa ſenſum literalem in=
OO iiij ſiſtere:

ſiſtere/tum etiā q2 circa ipſum
paruus videt̃ mihi profectus/
preſertim circa p̄ſentē textum.
¶ Circa tamen ipſam literam
poſſunt moueri aliqua dubia.
¶ Primū igitur dubiū: Utrum
ipſum atriū/ de quo hic agit̃/
fuerit quadrangularis figure?
Dicendū/ ꝙ nō. Erat em̄ in du
plo largius/ ꝗ̃ longius. Qđ ſic
patet. Nā ſecundū preſentē te=
xtum/ ⁊ idē habet̃ ſupra. xxvij.
ad partē eiꝰ auſtralē/ erāt ten=
toria de byſſo cubitorū centū/
⁊ columne enee. xx. cum baſibꝰ
ſuis. Similiter ⁊ tantundē ad
partē ſeptentrionalē: vt ſubdi
tur in eodē textu. Et tamen vt
poſtea dicit̃ ad partē que reſpi
cit ad Occidentē/ tentoria nō
fuerūt niſi quinquaginta/ ⁊ co
lumne enee decē cum baſibus
ſuis. Quantū vero ad partem
que reſpicit ad Orientē/ erant
tentoria quinquaginta cubito
rum tantū. Ex quo patet/ ꝙ di
ctum atriū non fuit quadrāgu
laris figure: q2 in duplo erat
largius/ ꝗ̃ longius.
¶ Secundū dubiū: vtrū ipſum
atriū eſſet contiguū ad ipſum
tabernaculū? Dicendū ꝓbabi=
liter ꝙ ſic: ita vt vtrunqꝫ eſſet
ſub vna coopertura/ q̄ de pelli=
bus caprinis erat. Hoc etiā pa
tet per id qđ dicit̃ in fine libri
huius. Erexit ſcꝫ Beſeleel/ ⁊ a=
triū per circuitū tabernaculi ⁊
altaris. Nā vtrūqꝫ videt̃ hodie
deſignari ꝑ nauē eccl̄ie/ ⁊ cho=
rū: q2 ſicut nauis dr̄ eſſe eccle=
ſia laicorū/ chorꝰ aūt eccleſia
ſticorū: ita ⁊ tunc tēporis laici
habitabāt in atrio: ibi em̄ fie=
bāt ſacrificia animaliū. Sacer
dotes ꝟo ſoli intrabant primā
partem tabernaculi/ q̄ dicebat̃
ſctā. Summꝰ aūt ſacerdos in=
trabat ſolus in ſctā ſctōꝝ/ ⁊ hoc
tantū ſemel in anno/ ⁊ ſignant̃
cū aſperſiōe ſanguinis aīaliū:
vt dicit Apo. Hebreo. ix.
¶ Tertiū dubiū: Utrū in ipſo
atrio eſſent plures ingreſſus?
Dicendū/ ꝙ nō/ ſed tantū vnꝰ:
⁊ hoc ꝓbat̃ per ſequentē lite=
rā preſentis clauſule/ vbi Moy
ſes loquēs de Beſeleel/ ait: Et
in introitu eius/ ſcꝫ atrij/ opere
plumario fecit tentoriū ⁊c̄. Et
nota/ ꝙ dicit/ in introitu eiꝰ: et
non/ in introitibus eius: quaſi
pluraliter loquens/ ſed ſingu=
lariter. Uериſimile eſt autē ꝙ
talis introitus erat valde ma=
gnus/ propter illuc ingredien=
tium/ tam hominū/ ꝗ̃ anima=
lium inmolandorū multitudi
nem ⁊ copioſitatem. Si em̄ in=
troitus tabernaculi deſcribit̃
fuiſſe. xx. cubitoꝝ (vt ſtatī dr̄)
vbi tm̄ ſoli ſacerdotes/ pariter
⁊ leuite intrabāt: vt patet Nu.
viij. Quāto magis iſte introitus
credēdꝰ eſt fuiſſe magnꝰ? Cur
aūt in litera nō exprimit̃/ ſicut
ītroitꝰ tabernacl̄i: forte ideo/
q2 nō tā dignus ſicut ille fuit.
¶ Quartū dubiū/ vbi erat ta=
lis ingreſſꝰ atrij (ex q̄ vnꝰ erat
tm̄) ſicut ⁊ ipſius tabernaculi?
Et quis de hoc nihil dicat te=
xtus/ nihilominꝰ dicit dn̄s de
Pal. expreſſe/ ꝙ erat in parte
orientali. Et qui ꝑ talē ingreſ=
ſum intrauerāt ipſum atriū/ po
terāt cōſequēter circuire ipm̄
tabernaculū ab extra: q2 vt di=
ctū eſt in fine ſolutiōis ad ſcđꝫ
dubiū p̄cedēs/ ipm̄ atriū ꝑ cir=
cuitum tabernaculi erat/ ſicut
ſepe apđ catholicos cimiteria
ponunt̃

ponunt̃ per circuitū eccleſiaꝝ.
¶ Quintū dubiū mouetur pro
pter illud verbū: in cerimonijs
leuitarū. Queritur ergo quid
intelligit̃ per cerimonias leui=
tarum? Dicendū/ ꝙ intelligun=
tur obſequia eorū que exhibe=
bant circa tabernaculū/ et ad
ipſum pertinētia. Nā ad ipſos
leuitas pertinebat portare ta=
bulas tabernaculi/ ⁊ baſes/ et
operimēta/ ⁊ plura alia. Simi=
liter deponere tabernaculum/
quotiēs caſtra mouenda erāt/
⁊ erigere ipſum in loco poſitio
nis dictorū caſtrorū/ ⁊ hmōi.
Non erāt ergo ex toto ocioſi.
¶ Sextum dubiū incidentali=
ter motū eſt: ad quā plagā ſe
cōuertebāt Judei/ quotiēs vo
lebāt adorare dn̄m/ ſiue in ta=
bernaculo/ quo ad ſacerdotes
⁊ leuitas/ q̄ illuc etiā licite po=
terant intrare miniſtraturi et
auxiliū p̄ſtaturi ſacerdotibus?
Dicendū/ ꝙ cōuertebant ſe ad
plagā occidentalē/ tam illi/ ꝗ̃
Judei adorātes in tēplo/ poſt=
ꝗ̃ conſtructū fuit. Et huiꝰ opi=
nionis eſt Gulielmus Lugdu.
in ſuo rationali. Tēplū (inq̇t)
Salomonis/ ⁊ tabernaculum
Moyſi/ legunt̃ ab Oriēte oſtia
habuiſſe. Et de tabernaculo
hic habet̃ expreſſus textꝰ. Sic
etiā ⁊ nos oramꝰ: ⁊ hoc multi=
plici ratione. Prima q̇dem in
memoriā/ ꝙ ille q̄ ē ſplēdor lu=
cis eterne/ ſcꝫ Chriſtus illumi=
nauit ſedentes in tenebris/ qn̄
deſcēdit in terris/ oriens ex al
to. De q̄ legit̃ Zacha. vj. Ecce
vir/ oriens nomen eius. Cuiꝰ
argumēto in lib. Sapiē. xvj. c.
dr̄: Oportet ad ortū lucis ado=
rare. Nō q̇dē ſic/ ꝙ diuina ma=
ieſtas localiter in Oriente cō=
ſiſtat/ que potētialiter ⁊ eſſen=
tialiter eſt vbiqꝫ: iuxta illud:
Celum ⁊ terrā ego impleo. Et
propheta: Si aſcēdero in celū
tu illic es/ ⁊ ſi deſcēdero ad in
fernū ades. Sed q2 deū timen=
tibus oritur ſol iuſtitie/ q̄ illu=
minat omnē hominē venientē
in hunc mundū. Secūda ratio
eſt/ vt animꝰ noſter ſe ad potio
ra cōuertere admoneat̃. Ter=
tia/ q2 qui deum laudare vo=
lunt/ nō debent ad eum terga
vertere. Joannes autē Dama=
ſcenꝰ ponit quatuor rationes
ſequētes/ quas etiā recitat idē
Gulielmus. Prima igit̃ (ſcđm
eūdē) eſt: vt patriā noſtrā nos
inquirere oſtendamꝰ. Secūda
eſt: vt Chriſtū crucifixū (q̄ eſt
verus oriens/ ⁊ ad quē oramꝰ)
directe reſpiciamꝰ. Tertia/ vt
venientē iudicē nos expectare
monſtremꝰ. Ait em̄ Dama. ſic:
Deus paradiſum ſecundū oriē
tem plātauit. Un̄ hominē trāſ=
greſſum exulē fecit/ ⁊ ante pa=
radiſum ex Occidēte fecit ha=
bitare. Antiquā igitur patriā
requirētes/ ⁊ ad ipſam aſpiciē=
tes/ deū ad Orientē adoramꝰ.
Quarta ratio eſt/ q2 dn̄s cruci=
fixus ad Oriētem reſpiciebat.
Ideo ⁊ nos oramus ad eū re=
ſpiciētes. At vero idē Chriſtꝰ
in celū aſſumptus/ ad Orientē
ſurſum ferebat̃: ⁊ ita ipm̄ apo=
ſtoli adorauerūt: ⁊ ita veniet
quēadmodū viderūt eū euntē
in celū. Ipſum igit̃ expectan=
tes/ ad Oriētem adoramꝰ. Et
ſi dicat̃/ ꝙ Daniel in captiuita
te Babilonica/ ⁊ ſimiliter cete
ri Judei/ verſus templum ora=
bant. Babylonia autē reſpicit
Judeam

Judeã/⁊ tẽplum/tanq̃ ad me=
ridiẽ. Non ergo adorabãt tũc
Judei ad Orientẽ. Dicẽdũ/ꝙ
Judei exiſtẽtes in Judea/ado
rabant verſus tẽplum ex qua=
cunq̃ parte ipſum reſpicerẽt:
⁊ hoc propter ipſius reueren=
tiam. Et ꝓpter eandẽ cauſam
exiſtẽtes in Babylonica capti
uitate/verſus ipſum adorabãt.
Dicit tamen idẽ Gulielmꝰ Au
guſtinũ dixiſſe/nullam ſcriptu=
ram nos expreſſe docere/ꝙ ſit
adorandũ verſus Oriẽtẽ. Hoc
tñ iſtituit Julianꝰ papa. Nihil
ominus/vt dicit ſepe dictꝰ Gu=
lielmus in ſuo rationali/in ec=
cleſijs oſtia ab Oriente haben
tibus(vt Rome) nulla eſt in ſa
lutatione neceſſaria cõuerſio:
ſcz cũ dr/dñs vobiſcũ/qr ſacer
dos in ta illis celebrans/ad po
pulum ſemper ſtat conuerſus.

Septimũ dubiũ/ quomodo
poteſt ſtare/ꝙ leuite Gerſon ⁊
filij Merari portarent totũ ta=
bernaculũ ⁊ atriũ. Jtẽ ꝙ erãt
ſub manu Jthamar/q̃ fuit filiꝰ
Aaron ſummi ſacerdotis:cum
tamen legat̃ Nume. iiij. ꝙ le=
uite filij Chaath/ qui erãt ſub
manu filij Eleazar/filij Aarõ/
portabant cõtenta in taberna=
culo? Quomodo ḡ poteſt ſtare
ꝙ vtriq̃ portarẽt tabernaculũ
⁊c. Dicendũ / ꝙ totũ hic attri=
buit̃ leuitis/ q̃ erant ſub manu
Jthamar cauſa breuitatis : vt
dicit dñs patriarcha de Pal.
vel qr maiorẽ partẽ dicti taber
naculi/pariter ⁊ atrij/portabãt.
Modo/vt dicũt logici/denomi
natio ſolet fieri a maiori vel di
gniori parte.

Octauũ dubiũ/ q̃re taberna
culũ ⁊ atriũ diſtinguebant̃/q̃=
uis vnũ coniungeret̃ alteri/ vt
dictũ eſt in p̃cedentibꝰ? Dicen
dũ/ꝙ hoc ideo:vt cõtẽta in ta=
bernaculo haberent̃ in maiori
reuerentia ⁊ honore a cõmuni
populo:ſicut et ꝓpter eandem
cauſam hodie chorus ⁊ nauis
diſtinguunt̃ / ⁊ ab inuicẽ ſepa=
rant̃. Jtẽ vt ꝑ hoc populus ſen
tiret ⁊ cognoſceret ſe eſſe infe=
riorẽ ſacerdotibꝰ/q̃ ſoli ingre=
diebant̃ tabernaculũ:⁊ magis
diſtantes a deo.

Nonũ dubiũ mouet̃ propter
illud ꝟbũ : Omne aurũ qđ ex=
penſum eſt in opere ſanctuarij/
qđ oblatũ eſt in donarijs.xxix.
talentorũ ⁊c. Sup q̃ dicit ma=
giſter Nico. de Lyra/ꝙ in He=
breo habet̃ centenariorũ. Que
rit̃ ḡ quantũ cõtinet centena=
riũ? Ad qđ reſpondet Ra. Sa.
ſcđm eundẽ de Ly. ꝙ cõtinet
lx. mnas. Mna autẽ ſanctuarij
(inq̃t) duplex erat reſpectu cõ=
munis:⁊ ſic centenariꝰ cõtine=
bat. cxx. mnas. Mna aũt cõti=
nebat. xxv. ſiclos:ſic ergo cen=
tenarius ſanctuarij cõtinebat
tria millia ſiclos.

Decimũ dubiũ: Quia eñ dr
in textu/ꝙ omne aurũ oblatũ
in ope ſanctuarij/fuit. xxix. ta=
lentorũ/⁊ ſeptingentorũ vigin
ti ſiclorũ ad menſurã. i. ad pon
dus ſanctuarij:⁊ cõſequenter
ſubdit̃ / Oblatũ eſt aũt ab his
q̃ trãſierunt ad numerũ. Que=
rit̃ ergo q̃d intelligit̃ per illos
qui trãſierunt ad numerũ? Di=
cẽdũ/ꝙ intelligunt̃ illi q̃ erãt
xx. annoꝝ/aut q̃ iã tranſierant
xx. annũ/⁊ q̃ ſcđm legẽ numera
bant̃ ad ꝓliũ/tanq̃ ad hoc ido
nei. Jdeo notant̃ dr in litera/
a. xx. annis ⁊ ſupra/de ſexcẽtis
tribus millibus / ⁊ quingentis
quinquaginta armatorũ: q̃ ſcz
ſumma

ſumma/⁊ quorũ numeratio ha
bet̃ Nume. ij. c. Nec eſt intelli=
gendũ / ꝙ iã numerati eſſent/
qñ dederũt dictã pecuniã ſiue
ſummã auri : ſed qr poſtea nu=
merati ſunt:cũ ſcz in mẽſe pri=
mo/anni ſecũdi egreſſionis de
Egypto/collocatũ fuit taber=
naculũ/⁊ erectũ cũ oĩbus per=
tinentibus ad ipſum: vt dr ĩ fi=
ne huiꝰ libri. Predictũ aũt pre
ceptũ de numeratione ppli ad
preliũ apti/fuit datũ poſtea:ſcz
prima die mẽſis ſcđi/eiuſdẽ an
ni:vt habetur in principio libri
Numeroꝝ. Ex q̃ patet / ꝙ vnũ
p̃ceſſit reliquũ ꝑ menſem. Uñ
in ſignum huius notanter di=
ctum eſt prius/ qui trãſierunt:
⁊ non/qui iam tranſierant.

Undecimũ dubiũ: Quare dr
in textu/ad mẽſurã ſanctuarij?
Reſpõſio ad inſinuãdũ/ꝙ apđ
Judeos tunc tp̃is iã erãt du=
plex mẽſura/ſiue duplex põdꝰ:
ſcz cõis/ꝓ laicis:⁊ ſãctuarij/ꝓ
leuitis/ ⁊ ceteris deſeruiẽtibꝰ
in tabernaclo dñi. Res ḡ pure
ſeculares mẽſurabant̃ et pon=
derabant̃ ad mẽſurã ſuã: ⁊ res
ꝯcernẽtes tabernaculũ ad mẽ
ſurã ſuã. Qz ſi q̃rat̃:cur tã va=
rie? Forte/ qr in põderibꝰ ⁊ mẽ
ſuris cõibus deputabant̃ tribu
ta: nõ aũt in rebus ſanctuario
deputatis/aut ⁊c. in miniſtris
illius : ſicut neq̃ hodie clerici
ſubdunt̃ tributis principũ. Et
ideo in ciuitatibꝰ/in q̃bꝰ cleri=
ci habẽt iter ſe vinũ venale/qđ
vocat̃ vinũ capituli/hmõi vinũ
vẽdit̃ cũ maiori mẽſura/q̃ reli
quũ qđ vẽdit̃ ĩ cõi taberna. No
tãter ḡ dr/ad mẽſurã ſctũarij.

Duodecimũ dubiũ : Quare
fuit plus oblatũ ad cõſtructio
nẽ edificij ſãctuarij de argẽto
⁊ ere/q̃ de auro? Reſponſio:qr
metallũ auri eſt rariꝰ/⁊ ſimilit̃
mineralia illiꝰ rariꝰ atq̃ diffi=
cilius q̃runt̃ ⁊ inueniunt̃(vt do
cet rerũ experientia) q̃ cetera
mineralia. Et qr oĩe rarũ ca
rum eſt/⁊ ꝓpt̃ hoc p̃cioſum ha
bet̃:ideo minꝰ obtulerunt filij
Jſrael in conſtructiõe ipſiꝰ ta=
bernaculi de auro/ q̃ de argẽ=
to/aut ere. Scđa ratio eſt:qr
deꝰ voluit ⁊ ordinauit ſic ꝓ be
neplacito ſuo. Eſt ⁊ tertia ra=
tio moralis/ de q̃ ſtatim dicet̃.

Decimũtertiũ dubium : cur
Moyſes nõ eque bene recolli=
git põdera expẽſaꝝ ĩ purpura/
⁊ hiacintho/cocco bis tĩcto/et
byſſo retorta/⁊ ſimilit̃ ĩ lapidĩ
bus/ſicut facit ĩ metallis? Ad
qđ dicẽdũ/ꝙ ideo forte: qr ſcz
talia nõ erãt tãti valoris. La=
pidũ aũt numerꝰ patet ex lite=
ra:q̃ tñ. xij. lapides p̃cioſi fue=
rũt in rationali/vel. xiiij. ſcđm
quoſdã. Jn ſuperhumerali au=
tem tantum duo erant.

Moraliter ⁊ primo/ ꝑ atriũ
qđ fecit Beſelcel/et qđ poteſt
dici(ſcđm quoſdã)a tribus:qr
erat longũ/latũ/altũ:poteſt in
telligi hõ quẽ fecit deꝰ: primo
q̃dẽ Adã/ deinde vnumquẽq̃
aliũ cũ intellectu/volũtate/ et
memoria:⁊ hoc quo ad animã.
Per tentoria aũt q̃ dicunt̃ de
tendo/es/intelligũt̃ veſtes hu=
mani corporis/ q̃ tenẽt ⁊ cõſer
uant ip̃m ĩ ſuo calore naturali.
Uñ Gene. iij. legit̃ / ꝙ poſt la=
pſũ fecit dñs Ade ⁊ vxori eiꝰ
tunicas pelliceas/ ⁊ ĩduit eos.
Ecce tentoria atrij de byſſo re
torta:quia ſicut huiuſmodi tẽ=
toria erant exquiſito modo fa
cta/ita etiam veriſimile eſt / ꝙ
tales veſtes cũ eſſet ĩmediatũ
opus

opus dei(dei aũt perfecta ſunt
opera)etiã exquiſito modo fue
runt formate/ ſm tamen condi
tionem illius ſtatus. Et ꝗuis
predicta tẽtoria atrij haberẽt
cẽtum cubitos/ non propterea
ſequitur tunicas primorum pa
rentum habuiſſe tantã longi-
tudinem:ſed ibi ponitur nume
rus determinatus pro indeter
minato.i.habuerunt decẽtem
longitudinem. Nec eſt neceſſe
figuram ⁊ veritatẽ in omnibus
⁊ ſingulis conuenire. Per colũ
nas autem eneas/que erant in
atrio numero.xx. et que firmi-
ter tenebant atrium ne diſſol-
ueretur/deſignãtur oſſa huma
ni corporis que ipſum ſuſtẽtãt
ne labatur. Et propterea dicũ-
tur columne enee. Et ſicut in
atrio ſm quadruplicem plagã
erãt tentoria ⁊ columne enee:
ita ⁊ in humano corpore/ p̄di-
cta oſſa cum ceterꝭ neceſſarijs
ad motũ localem ſubſeruiunt/
vt dirigatᷣ homo/ ſiue ad Au-
ſtrum/ ſiue ad Aquilonem/ ſi-
ue alibi.

¶ Moraliter ⁊ ſecundo:poſſu-
mus predictum textũ trahere
ſpecialius ad mores in hũc mo
dum. Atrium igitur eſt homo:
tentoria atrij/ ſignificant cu-
ſtodiam angelorũ. Milites enĩ
vtuntur tentorijs quãdiu ſunt
in expeditione/ vt ſe conſeruẽt
ab eſtu/grandinibꝰ/ ⁊ pluuijs.
Item vt ſe conſeruent ab inſi-
dijs inimicorum ſuorum:ita et
deus ab ortu natiuitatꝭ noſtre
poſuit nos ſub tentorijs. i.ſub
cuſtodia angelorũ: vt ſic pre-
ſeruemur ab aduerſarijs nr̄is/
ſpiritualibus : iuxta illud Pſ.
Angelis ſuis mandauit de te/
vt cuſtodiant te in omnibꝰ vijs
tuis. Iſta igitur ſũt bona ⁊ tu-
tiſſima tentoria/ ꝗdiu volumꝰ
ſub eorum cuſtodia habitare.
Qꝫ ſi inde recedere voluerimꝰ/
ad peccatum currendo/ nõ mi-
rum ſi tunc capimur ab hoſti-
bus noſtris. Colũne autẽ enee
huius atrij/ſignificant ſpem/q̃
facit nos ſurſum tendere ꝑ de-
ſiderium eternorũ. Spes enim
non eſt aliud/ꝗ̃ certa expecta-
tio future beatitudinis/ex me-
ritis ⁊ gratia proueniens. Hãc
autem colũnam ſancte ſpei in
nobis ſurſum erigebat Apoſt.
Coloſſ.iij.cũ dicebat: Que ſur
ſum ſunt/ querite/ vbi Chriſtus
eſt in dextera dei ſedens: q̃ ſur
ſum ſunt/ ſapite/ non que ſuper
terrã. Et in Pſ. Sperate i eo/
ſcꝫ dño:omnis cõgregatio po-
puli/ effundite corã illo corda
veſtro/ deus adiutor noſter in
eternum:qui ſupple/ ſupplebit
imperfectum noſtrũ. Baſes au
tem/ſiue fundamenta dictarũ
colũnarum atrij/ recte ſignifi-
cant fidẽ Chriſti:quia vt dicit
Apoſt.j.Cor.iij. Fundamentũ
aliud nemo poteſt ponere p̄ter
id quod poſitũ eſt/ qđ eſt Chri
ſtꝰ Ieſus/id eſt/ fides de Chri-
ſto Ieſu. Uel dic/ ꝙ baſes p̄di-
cte/ſunt humilitas/que eſt fun
damentum ceterarum virtutũ
i edificio ſpirituali anime. Un-
de Auguſti. de verbis dñi. ſer.
x. dicit ſic: Magnus eſſe vis/ a
minimo icipe. Cogitas magnã
fabricam conſtruere celſitudi-
nis/de fundamento prius cogi
ta humilitatis. Deinde dat ta-
le exemplum: Quantum(inqt)
quiſq; vult ⁊ diſponit ſuperim
ponere molem edificij/ tãto al-
tius

tius fodit fundamentum. Et fa
brica quidem cum cõſtruitur/
in ſuperna conſurgit. Qui autẽ
fodit/ fundamentum deprimit.
Ergo ⁊ fabrica ante celſitudi-
nẽ humiliatur/ et faſtigiũ poſt
humiliationẽ erigitur. Hec il-
le vbi ſupra. Ecce igitur qđ per
baſes atrij deſignatur. Qꝫ aũt
capita columnarum cum cun-
ctis celaturis.i.ſculpturꝭ fecit
argentea/ deſignatᷣ celeſte pre-
mium/ quod erit quaſi argen-
teum/ propter ſui ſplẽdorem:⁊
quod etiã reddetur/ nõ in pre-
ſenti/ ſed ſupra.i.in celo. Quod
etiam premiũ conuenienter di
citur celature/ patet ſic: Cela-
tura enĩ dicitur a celo/ las. Et
de illo celeſti p̄mio dicit Eſa.
⁊ idem repetit Paulus/ ꝙ ocu-
lus nõ vidit/ nec auris audiuit/
⁊ in cor hominis non aſcendit
que ⁊c̃. Inſuper per hoc ꝙ co-
lumne atrij erant veſtite argẽ-
to/ ſignificatur ꝙ ſpes/ que per
columnas inſinuatur(vt dictũ
eſt)debet veſtiri argẽto.i.gra-
tia ſpiritusſancti:alias non eſt
vera et perfecta ſpes/ ſicut nec
fides vera virtus cenſetur ſine
charitate/ que eſt forma virtu-
tum omnium. De tentorio aũt
quod fecit Beſeleel/ opere plu
mario/ in introitu atrij/ iã ſuf-
ficiẽter dictum eſt in principio
p̄ſentis ſenſus. Et ſimiliter de
colũnis vna cum baſibus ſuis:
et capitibus ſuis argẽteis/ que
omnia fecit in dicto introitu/
etiam ſufficiẽter dictũ eſt. Re-
ſtat dicere de paxillis quos fe-
cit eneos/ ⁊ quos poſuit per gy
rũ atrij/ atq; tabernaculi. Per
paxillum igitur/ quod ſm Pri-
ſcianum eſt diminutiuum huiꝰ
nominis palus/ li.i.illiꝰ inſtru
menti lignei quo ſepes ſuſten-
tantur/ ⁊ horti claudũtur/ ne a
beſtijs deuaſtẽtur/ intelligitur
timor dñi:de quo dicitur Pro-
uerbi.xv. Per timorem dñi de-
clinat oĩs a malo. Ecce quõ
timor dñi claudit hortũ cõſciẽ
tie/ne in ipſum intrent vitia et
peccata. Unde Eccli.xxvij. Si
non inſtanter tenueris te in ti-
more dñi/ cito ſubuertetur do-
mus tua. Faciamus ergo ⁊ nos
paxillos diuini timoris/ non q̃-
dem ſeruilis ſed filialis in cir-
cuitu atrij/ ſiue tabernaculi no
ſtri/ ne ſubintrent vitia ⁊ pec-
cata. Hec ſunt igitur inſtrumẽ
ta atrij atq; tabernaculi teſti-
monij que enumerata ſunt/ et
moraliter vtcunq; expoſita.

¶ Moraliter ⁊ tertio/ iuxta il-
lud: Omne aurũ ⁊c̃. Notandũ/
ꝙ per hoc inſtruũtur Chriſti-
fideles/ libenter ⁊ largiter por
rigere manꝰ adiutrices nõ ſo-
lũ pauperibꝰ mẽbris Chriſti/
verũetiã perãplius pijs locis
deſolatis ⁊ neceſſitatẽ patien-
tibus. Et hoc tanto libentiꝰ ⁊
copioſiꝰ/ ꝗ̃to eccleſie deo de-
dicate digniores ⁊ veneratio-
res ſunt atrio ⁊ tabernaculo/
que olim iuſſit fieri ⁊ erigi do-
minus. Eſt ⁊ aliud propter qđ
populus catholicus deberet
merito prouocari atque allicẽ
ad ſubueniendum predictis lo
cis deo ſacratis:ſcꝫ multitudo
indulgentiarum/ que cõmuni-
ter hodie largiuntur / etiã per
centena et milia authoritate
apoſtolica/ omnibus Chriſtifi-
delibus de bonis ſuis/ etiã in-
terdũ ad voluntatẽ largiẽtibꝰ
predictis locis. Hoc aũt tunc
temporis

temporis minime currebat: q̄2
necdū Chriſtus paſſus fuerat/
a quo fluunt predicte indulgē
tie/ & theſaurus eccleſie.

¶ Allegorice & primo: p̄ atriū/
quod ſcʒ aliquos a trib⁹ dr̄ (vt
iam dictū eſt) Chriſtus intelli-
gitur. In ipſo nēpe tres ſubſtā
tie fuerunt/ etiā preclariſſime.
Prima quidē eterna/ ſcʒ diui-
nitas. Secūda antiqua/ ſcʒ ca-
ro: & bene antiqua/ q̄2 fuit ī an-
tiquis patrib⁹ ſm̄ corpulētam
ſubſtātiā: Quis nō ſm̄ ſemina-
lē rationē. Tertia autē noua/
ſcilʒ aīa/ q̄ de nouo creata fuit:
quādo q̄dē idē Chriſt⁹ ↄcept⁹
& incarnat⁹ fuit. Merito ergo
dr̄ atriū Chriſtus. Sed q̄d eſt
ꝙ in dicto atrio erāt tot & tan
ta tentoria/ & hoc ex omni p̄te/
ſcʒ Auſtrali/ Septentrionali/
Orientali/ & Occidentali: niſi ꝙ
ad Chriſtū reſpiciebat oīs cre-
atura/ etiā dū adhuc mortalis
eſſet: ita vt de eo dicere poſſi-
mus q̄d dicit deuot⁹ Ber. ſer.
ij. in die Pētecoſtes/ in genere
femineo/ de digniſſima ei⁹ ma-
tre/ ad illū ſicut ad mediū/ ad
cauſam rerū/ ſicut ad negociū
ſeculoꝝ reſpiciunt: et q̄ in celo
habitāt/ vt reſartiantur: & q̄ in
inferno/ vt eripiātur: & qui nos
preceſſerunt/ vt prophete fide-
les inueniātur: & q̄ nos ſequun
tur/ vt glorificentur: & nos q̄ ſu
mus/ vt ſaluentur. Et poſt pau-
ca: In te angeli/ letitiam: iuſti/
gratiā/ peccatores veniā inue-
niūt ineternū. Merito ergo in
te reſpiciūt oculi omnis crea-
ture. Hec ille. Ecce igitur q̄d
ſignificant tot tentoria in cir-
cuitu atrij.

¶ Uel dic/ ꝙ atrium eſt eccle-
ſia: colūne autē enee/ que erāt
xx. nūero/ & q̄ ſuſtētabāt atriū/
deſignant ſanctū collegiū apo
ſtoloꝝ/ qui ſuſtētauerūt & por-
tauerunt p̄mitiuā eccleſiā poſt
Chriſtū. De q̄b⁹ Pſ. in pſona
dn̄i/ ait: Ego ↄfirmaui colūnas
ei⁹. Hoc aūt fuit in die ſancto
Pentecoſtes/ quādo q̄dē dicti
Ap̄li cōfirmati ſunt virtute ex
alto. Et bene dicūtur dicte co-
lūne enee: quia ſicut es eſt for-
te: ita poſt dictā cōfirmationē
ſpūſſancti/ dicti ap̄li fuerūt mi-
rabiliter fortes in bello q̄d ha
buerunt ↄ hoſtes fidei/ tā viſi-
biles q̄ᵹ inuiſibiles: iuxta illud
q̄d ſcribitur Actu. iiij. Uirtute
magna reddebāt ap̄li teſtimo-
niū reſurrectiōis Jeſu Chriſti.
Baſes aūt dictarū colūnarum
fuerūt ſācti patriarche & p̄phe
te/ q̄ in figura p̄ceſſerūt dictos
ap̄los: iuxta illud Pſ. Pro pa
trib⁹ tuis nati ſūt tibi (ſcʒ Chri
ſto/ vel eccleſie) filij. Predicte
igit̄ baſes fuerunt valde ſtabi-
les & firme: & ideo dicte colūne
bene fundate fuerunt. Capita
autem colunnarum argentea/
conuerſatio celeſtis fuit Apo-
ſtolorum. Unde pro omnibus
loquens Paulus Philipp. iij.
ait: Noſtra cōuerſatio in celis
eſt. Et bene dicitur argētea p̄-
pter ſui puritatem: Oīs aūt a-
lia cōuerſatio cōiter quādā im
puritatē/ ſiue tediū habet. Uel
dic/ ꝙ celature. i. ſculpture/ q̄
erant in ſummitate dictarū co
lumnarū/ ſignificāt illā mira-
bilem ſculpturam que appare-
bit in celo ab electis/ & qui fue
runt tanquam columne in do-
mo domini/ id eſt/ in preſen-
ti. Parilli vero qui erāt parui
pali/ ſuſtentantes atrij latera/
fuerūt boni p̄lati & predicato-
res/ ſiue doctores/ qui ſequuti
Apoſtolos & primos fundato-
res eccleſie/ vſq̄ᵹ in hodiernū
diem/ qui tanq̄ᵹ parilli in ſepe/
ſua doctrina & exemplo ſancto
(quantum in ſe fuit) conati
ſunt ſuſtentare atrium eccleſie
Chriſti.

¶ Uel aliter: & conformiter ad
gloſſam ordinariam/ allegan-
tem Strabonem/ doctorē Gre
cum. Parilli/ qui ſecundum li-
teram erant in ſummitate co-
lūnarū fixi/ q̄bus funes religa-
bantur/ q̄ cortinas atrij a terra
ſubleuabant/ firmati ſuperiori
bus quibuſdam anſulis/ infe-
riusvero religati ad predictos
parillos cortinas extendebāt/
ne rugam cōtraherent: myſtice
hm̄ōi funes ſignificant ſacram
ſcripturam: de qua Salomon/
Eccles. iiij. ait: Funiculus tri-
plex difficile rumpitur: quia ſa
cra ſcriptura hiſtoria moralita
te & allegoria conſtans/ nullis
hereticoꝝ dogmatibus poteſt
dirumpi. Parilli in modū lin-
gue facti/ linguas doctorum ſi
gnificant/ qui ſcripturā popu-
lis exponunt. Cortinas etiam
a terra ſubleuant & extendūt:
quia ſubiectos docent ſequi &
imitari celeſtia: nullam q̄ᵹ mali
vel fraudis rugam cōtrahere.
Hec in dicta glo.

¶ Allegorice et. iij. iuxta illd̄:
Omne aurū q̄d oblatum eſt/ et
expēſum ī opere ſanctuarij &c̄.
notādum ꝙ per opus ſanctua-
rij intelligitur theſaurus eccle
ſie. Et quamuis huiuſmodi the
ſaurus primo & p̄cipaliter re-
dūdet ex merito Chriſti patiē-
tis: iuxta illud Eſa. xij. Haurie
tis aquas in gaudio de fontib⁹
Saluatoris: que quidem aque
ſunt aque gratiarū/ & virtutū/
atq̄ᵹ omnium bonoꝝ ſpiritua-
lium que hauriūtur de plagis
Chriſti patientis. Itē Eſa. lij.
Gratis venundati eſtis/ et ſine
argēto redimemini. Et. j. Pet.
j. Non corruptibilibus auro vl̄
argento redempti eſtis de va-
na veſtra conuerſatione pater-
ne traditionis: ſed p̄cioſo ſan-
guine/ quaſi agni immaculati
Chriſti. Nihilominus talis the
ſaurus quaſi minus principali-
ter cōſurgit ex merito Chriſti-
fere Marie/ et illorum ſancto-
rum qui ſupererogauerunt vl-
tra debitum: et hoc ex plenitu
dine diuine liberalitatis/ que
non ſemper requirit ab homi-
ne ex rigore iuſtitie/ quicquid
poſſet/ ſed pro magnis benefi-
cijs homini preſtitis/ eſt modi-
cis contenta: quaſi in recom-
penſam/ ordinans vt ſequentia
eiuſdem hominis heroici ope-
ra conſeruentur in theſauro ec
cleſie. Cuius diſpenſator ſub
Chriſto in terris/ eſt ſummus
pontifex: qui (vt pie creditur/
& a ſacris doctorib⁹ traditur)
pro cauſa rationabili et iuſta
huiuſmodi diſtribuere poteſt
quicquid heretici Lutheriani
dicant. Cauendum tamē ſum-
mopere eſt/ vt non fiat in tali
diſtributione de nō cauſa cau-
ſa: ne potius videatur ſuper-
flue ſpargi/ q̄ᵹ pie et ſalubriter
diſtribui. Sed vt ad allego-
riam noſtram redeamus/ non
vacat a p̄ſenti myſterio/ quod
additur in textu predicto/ vbi
dicitur: Oblatum eſt autem
ab

ab his qui tranſierũt ad nume
rum a.xx.annis ⁊ ſupra / ꝗ ſup-
ple aſſcripti ſunt ad militiam.
Nam per tales milites prefigu
rabãtur Chriſti martyres / qui
aſſcripti ſunt ĩ libro diuine p̄-
ſcientie ad militiã fidei / in qua
qui vincitur corporaliter / vin-
cit ſpiritualiter. Et nota ꝙ in
dicta figura ponitur numerus
finitꝰ pro infinito: quia nume-
rus ſanctorum martyrum / ſiue
militum Chriſti / eſt tantus / ꝙ
ſoli deo eſt notus: ſicut ⁊ p̄de-
ſtinatorum numerus.

¶ Allegorice ⁊ quarto: ꝑ tria
genera metallorum / que obla-
ta ſunt in opere ſanctuarij: que
fuerunt / aurum / argentum / es:
intelliguntur tria genera ſan-
ctorũ: qui ſunt / Apoſtoli / mar-
tyres / confeſſores. Apoſtoli nẽ
pe congrue per aurũ deſignã-
tur: quia ſicut reges et princi-
pes in theſauris ſuis preferunt
aurum: ſic in theſauris eccleſie
tam militantis / ꝗ̃ triumphan-
tis creditur Chriſtꝰ rex regũ /
pretuliſſe ſanctos Apoſtolos.
Nihilominus ſicut inueniť au-
richalcum / qđ habet ſpeciẽ au
ri / cum ſit tamen aurum ſophi-
ſticum: ita et Judas inuentus
eſt inter veros apoſtolos / cum
tamen non fuerit verus / ſed fal
ſus apoſtolus: vtpote iniquus
magiſtri ſui proditor. Marty-
res vero per argentum igne ex-
aminatum ſignificantur. Nam
ſicut argẽtum in fornace ignis
examinať / et ibi a rubigine (ſi
quam habet) purgatur / ita vt
inde fiat vas aptum ad preſen-
tandum coram rege: ita et per
ignem doloroſe paſſionis pur-
gati ſunt ſancti dei martyres

ab omni culpa ⁊ pena: ita vt di-
gni eſſent preſentari corã dño
in celis. Quia ſicut baptiſmus
aperit regnum celeſte / ſic mo-
rientibꝰ: ita ⁊ ipſum martyriũ.
Supplet enim vicem baptiſmi:
vt patet de conſec. diſtinc. iiij.
baptiſmi. Item.c. catechumi-
nũ. Item de hoc. xv. q. j. meri-
to. §. firmiſſime. Cõfeſſores au
tem / per es deſignantur. Nam
ſicut es eſt ſonoroſum: ita ⁊ ſã
cti confeſſores / ⁊ precipue qui
fuerunt predicatores et docto
res / dederunt mirabilem ſonũ
in terris / in edificãdis populis
verbo ſane doctrine / et exẽplo
ſancte vite: ⁊ hoc conformiter
ad illud Chriſti verbum Mat.
v. Sic luceat lux veſtra coram
hominibꝰ / vt videant opera ve
ſtra bona / ⁊ glorificent patrem
veſtrum qui in celis eſt. Et no-
tandum / ꝙ ſicut es eſt metallũ
minus precioſum / ꝗ̃ aurũ / aut
argentum: ita in eccleſiaſtica
hierarchia preponũtur apoſto
li / deinde ſequũtur martyres:
poſtremo ſubduntur confeſſo-
res. Unde in hymno edito a
beato Ambroſio ⁊ Auguſtino
in eius baptiſmo / qui intitula-
tur: Te deum laudamus: ſic ca
nitur: Te glorioſus Apoſtolo
rum chorus: Te prophetarum
laudabilis numerus: Te mar-
tyrum cãdidatus laudat exer-
citus: Te per orbem terrarum
ſancta confitetur eccleſia.

¶ Allegorice ⁊ .v. Per p̄dicta
tria genera metallorũ / poſſumꝰ
intelligere tria genera hoim:
vcʒ qui fuerunt ſub lege natu-
re / ſcp̄ture / ⁊ gratie. Primi nẽ-
pe recte ſignificati ſunt per es:
quia ſicut es eſt groſſum et vi-

le metallum: ita ⁊ illi homines
qui fuerunt ſub lege nature /
fuerunt groſſi intellectu / ⁊ pa-
rũ eleuati. Propter quod ſub
tali lege abundauit idolola-
tria: et parum floruit dei co-
gnitio. Tunc enim populꝰ ha-
bitabat in tenebris: vt dicitur
Eſa. nono. Nam vt dicit apoſt.
Ro. j. Inuiſibilia dei a creatu-
ra mũdi: id eſt / ab hoĩe: per ea
que facta ſunt intellecta con-
ſpecta ſunt. Et tamen cum co-
gnouiſſent deum / nõ ſicut deũ
glorificauerunt / aut grãs ege-
runt / ſed euanuerunt in cogita
tionibus ſuis / et obſcuratum
eſt inſipiens cor eorum. Nam
mutauerunt gloriam incorru-
ptibilis dei / in ſimilitudinem
imaginis corruptibilis homi-
nis / ⁊ volucrum / et quadrupe-
dum / et ſerpentum. Ecce quo-
modo obſcuratum factum eſt
cor hominum habitantium in
lege nature. Propter quod be
ne comparati ſunt per es / vile
metallum. Secũdi autem qui
fuerunt ſub lege ſcripta / ſigni
ficati ſunt per argẽtum. Nã ſi-
cut argentũ poſtꝗ̃ eſt politũ /
eſt ſplendidum / ſiue lucidũ: ita
et ſub lege ſcripta fuit magna
multitudo prophetarum / qui
prophetando oſtenderũt aper
te ſplendorem ſuũ. In cuiꝰ rei
figuram facies Moyſi / ꝗ fuit
eximius prophetarũ / apparuit
lucida / cũ deſcenderet de mõ-
te Sinay: vt dictum eſt ſupra
xxxiiij. Tertij vero homies / ꝗ
fuerũt et ſunt ſub lege gratie /
recte ſignificantur per aurum.
Nam ſicut aurum eſt maxime
relucentie ⁊ ſplẽdoris: ita etiã
ſub dicta lege multi fuerũt di-

uinitus illuſtrati: ſicut patet
de tribꝰ apoſtolis Petro / Jo-
anne / et Jacobo / quando vide
runt Chriſtum transfiguratum
in monte Thabor. Mat. xvij.
Item quando cecidit ſpiritus-
ſanctꝰ ſuper omnes apoſtolos
Actuum. ij. Similiter in eadẽ
lege multi ſancti doctores fue
runt diuinitꝰ illuſtrati: vt Au
guſtinus / Ambroſius / Hiero-
nymus / Gregorius / Chryſoſto
mus / Thomas Aquinatis / et
ſimiles: qui eructauerũt mul-
ta que prius erant abſcondi-
ta a conſtitutione mũdi. Poſ-
ſumus ergo merito dicere de
habitantibus ſub hac lege gra
tie illud Pſal. Nõ fecit dñs ta
liter om̄i nationi / ⁊ iudicia ſua
nõ manifeſtauit illis: qualiter
ſupple predictis.

¶ Allegorice ⁊ ſexto / per p̄di-
cta tria genera metallorũ / poſ-
ſumus intelligere tria genera
hominũ: ꝗ ſunt incipiẽtes / ꝓfi
cientes ⁊ perfecti. Primi / ꝑ es
intelligunť: ſcđi / ꝑ argẽtũ: ter-
tij / ꝑ aurũ. Nã ſicut es ſuper-
altat ĩ numero argẽtũ ⁊ aurũ /
ꝗ̃uis oppoſito modo ſit ĩ valo
re ⁊ nobilitate: ita in ꝓpoſito
plures ſunt incipientes / ꝗ̃ pro
ficiẽtes aut perfecti: et plures
ꝓficientes / ꝗ̃ ꝑfecti. Hos etiã
tres ſtatꝰ tãgit Ariſtoteles in
Ethicis / cũ dicit / ꝙ cõtigit ho
mines habere ꝟtutẽ in triplici
gradu: videlicet in gradu cõti-
nẽtie / tẽperãtie / ⁊ heroico ſi-
ue ꝑfecto. Quis aũt ſit homo
heroicus / ſiue perfectꝰ / deſcri-
bens Ambro. de Jacob. ⁊ vita
beata lib. ij. dicit ſic: Perfecti
eſt nõ facile mundanis nõ mo-
ueri / metu non turbari / ſuſpi-

tione nõ exagitari / terrore nõ
cõcuti / dolore non vexari: ſed
quaſi i littore tutiſſimo aduer
ſus inſurgentes fluctus ſecula
rium procellarũ mẽtem immo
bilem fida ſtatione placidare.
Hec ille. Predicta ergo tria
genera hominũ tandem offe-
rentur ab angelis domini / vt
ſtatuantur in atrio / ſiue ſan-
ctuario domini in celis.

¶ Anagogice Beſeleel qui fe
cit atriũ / eſt deus omnipotens
qui fecit atrium. i. tres hierar-
chias angelorũ / ⁊ in qualibet
hierarchia tres ordines. Ten
toria aũt que (vt iã dictũ eſt)
fecit ex omni plaga / etiam mul
torum cubitorum: deſignãt di
uinam gratiã / que quoſdã an-
gelos conſeruauit in bono / qđ
acceperunt in ſua creatione:
non tamẽ omnes. Sed cur hoc /
relinquendũ eſt iudicio et con
ſilio diuino. Unde per colũnas
eneas / quas fecit dictꝰ Beſe-
leel: recte deſignant dicti an-
geli boni / ⁊ qui ad modũ colũ
narũ erectarum ſurſum fuerũt
ſemper erecti verſus dominũ /
ſpem ſuam in ipſum habentes.
Non ſic aũt de malis angelis.
Baſes enee dictarũ colũnarũ:
fuit firma ⁊ ſtabilis humilitas
ipſorũ angelorum / qua volue-
runt ſemper ſubijci deo creato
ri ſuo. Per capita autẽ argen-
tea ipſarum colũnarum: intel-
ligũtur celeſtia premia / ꝗ tan-
dẽ collata ſunt a deo ipſis an-
gelis bonis perſeuerãtibus in
bono gratie ⁊ amore dei / atq;
ſubiectione illiꝰ. Tũc etiã ipſe
dñs veſtiuit argẽto dictas / qñ
induit ipſos angelos ſtola glo-
rie eterne. Inſup ipſe dñs pa-
xillos fecit per circuitũ atrij ⁊
tabernaculi / qñ eiectis mali-
gnis ſpiritibꝰ de celo: ⁊ bonis
ſurſum erectis vſq; ad viſionẽ
ſue eſſentie: magnũ chaos ⁊ fir
mũ inter vtroſq; poſuit: vt qui
volũt tranſire de celo in infer-
nũ nõ poſſint / neq; inde in ce-
lũ trãſmeare. In ꝗ reprobatur
error Origenis / aſſerentis op-
poſitũ. Et ſignãter ab Augu.
lib. xxj. de ciuitate dei. ca. xvij.
Uide ibi diffuſe. Per tria aũt
gña metallorũ / que oblata ſũt
in opus ſãctuarij: ⁊ hoc ab his
ꝗ tranſierũt ad numerũ bellã
tiũ / quibuſdã offerẽtibꝰ aurũ /
alijs argentũ / alijs autẽ es: in-
telliguntur angelice laudes / ꝗ
exoluunt deo i celis: ⁊ hoc ab
illis ꝗ numerati ſunt ad bellũ
cõtra hoſtẽ antiquũ. Ergo ab
oĩbus bonis: qr ſcriptũ eſt A-
poca. xij. ꝙ factũ eſt ꝑliũ ma-
gnũ in celo / Michael ⁊ angeli
eiꝰ ꝑliabãtur cũ dracõe: ⁊ dra-
co pugnabat ⁊ angeli eius ⁊c̃.
Et quid eſt / ꝙ aliqui filiorum
Iſrael obtulerũt aurũ / alij ar-
gentũ / alij es? Certe hoc ſic in
terpretari poſſumus. Cũ enim
ſecundũ doctrinã beati Tho-
me / angeli boni ſint diuerſarũ
ſpecierũ / ⁊ (ſecũdũ eundẽ) me-
ruerint ſecundũ totũ conatũ
ſuũ: conſequens eſt dicere / ꝙ
fuerunt in ipſis diuerſa meri-
ta / et per conſequens diuerſa
premia: ⁊ ſimiliter / ꝙ aliqui in
ter eos perſoluũt maiores lau
des deo ⁊ gratiarũ actiones /
ꝗ alij. Qui ergo ſunt maiores
inter eos: vt cherubim ⁊ ſera-
phim / offerũt aurũ: mediocres
argentum: minores vero es.
Et ſic patet ⁊c̃.

¶ Exodi triceſimonono.
¶ Prima clauſula.

De hiacin-
tho vero ⁊
purpura / ꝟ
miculo ac
byſſo / fecit
veſtes / qui-
bus indue-
retur Aa-
ron / quãdo
miniſtrabat in ſanctis: ſicut ꝑ-
cepit dñs Moyſi. Fecit igitur
ſuphumerale de auro / hiacin-
tho ⁊ purpura / cocco; bis tin
cto ⁊ byſſo retorta ope polymi
tario: inciditq; bracteas au-
reas / ⁊ extenuauit i fila: vt poſ-
ſent torqueri cũ priorũ colorũ
ſubtegmine: duaſq; oras ſibi-
inuicẽ copulatas in vtroq; la-
tere ſummitatũ: ⁊ baltheũ ex
eiſdẽ coloribꝰ / ſicut ꝑceperat
dñs Moyſi. Parauit et duos
lapides onychinos aſtrictos ⁊
incluſos auro / ⁊ ſculptos arte
gemmaria nominibus filiorũ
Iſrael. Sex nomina in lapide
vno / ⁊ ſex in altero: iuxta ordi-
nẽ natiuitatis eorũ. Poſuitq;
eos in lateribus ſuperhume-
ralis in monimentum filiorum
Iſrael / ſicut ꝑceperat dñs Mo
yſi. Fecit ⁊ rationale opere po
lymito iuxta opus ſuperhume-
ralis ex auro / hiacitho / purpu
ra / cocco; bis tincto / et byſſo
retorta: quadrãgulum duplex /
menſure palmi / et poſuit in eo
gemmarum ordines quatuor.
In primo verſu erat ſardius / to
paſius / ſmaragdus. In ſecun-
do / carbunculus / ſaphyrus / ia-
ſpis. In tertio / ligurius / acha-
tes / ⁊ ametiſtus. In q̃rto / chry
ſolitus / onychinus / ⁊ berillus /
circũdati / ⁊ inclu / i auro ꝑ ordĩ
nes ſuos. Ipſiq; lapides duo-
decim ſculpti erãt nominibus
duodecim tribuũ Iſrael / ſingu
li ꝑ noĩa ſingulorũ. Fecerũt in
rationali ⁊ catenulas ſibijnui-
cẽ coherentes / de auro puriſſi-
mo: ⁊ duos vncinos totidemq;
annulos aureos. Porro annu-
los poſuerunt in vtroq; latere
rationalis / ex ꝗbus penderent
due catene auree / quas inſe-
ruerũt vncinis ꝗ in ſuperhume
ralis angulis eminebãt. Hec ⁊
ante et retro ita conueniebant
ſibi / vt ſuperhumerale ⁊ ratio-
nale mutuo necterẽtur / ſtricta
ad baltheum / ⁊ ãnulis fortius
copulata: quos iungebat vitta
hiacinthina / ne laxa fluerent /
⁊ a ſeinuicem mouerẽtur ſicut
precepit dominus Moyſi. Fe-
ceruntq; tunicam ſuperhume-
ralis totam hiacinthinã: ⁊ ca-
pitium in ſuperiori parte con-
tra medium / oramq; per gyrũ
capitij textilem: deorſum autẽ
ad pedes malapunica ex hiaci
tho / purpura / vermiculo / ac biſ
ſo retorta / ⁊ tintinabula ex au-
ro puriſſimo / que poſuerũt in-
ter malogranata in extrema
parte tunice per gyrum: tintin
nabulum autem aureum ⁊ ma
lumpunicum / quibus ornatus
incedebat pontifex quãdo mi-
niſterio fungebatur / ſicut pre-
cepit dominus Moyſi.

¶ Poſtquam eximius prophe-
ta dñi Moyſes in preced. cap.
egit de ꝯſtructione altaris ho
locauſti / cũ ꝑtinẽtijs. Itẽ de la
bio eneo / ⁊ de atrio cũ ꝑtinen-
tijs. Itẽ de opere ſanctuarij / ⁊ de
oblatiõibꝰ i illo factis: hic ꝯñr

 agit

agit de factione pertinentium ad indumenta miniſtrorū. Et primo agit de veſtibus ꝓprijs pontificis. Deinde de alijs veſtibus / q̄ erant communes alijs inferioribus ſacerdotibꝰ. Ibi: Fecerūt et tūicas ꝛc. Poſtmodum de ornamento capitis ſummi pontificis: ibi / Fecerūt ⁊ laminam ꝛc. Et iterū prima pars ſubdiuiditur: Nam primo ponit facturam veſtium pōtificaliū in generali. Secūdo / in ſpeciali: ibi / Fecit igitur ſuperhumerale ꝛc.

Quantū igitur ad primum / in quo ipſe Moyſes agit de veſtibus ⁊ ornamentis ſummi ſacerdotis ī generali / dicit ſic: De hiacintho vero et purpura / vermiculo ac byſſo / fecit ſupple Moyſes / veſtes quibꝰ indueretur Aaron / quādo miniſtrabat in ſanctis: ſicut precepit dominꝰ Moyſi: vt patet ſupra. xxviij. cap. Patet ergo de qua materia fuerunt huiuſmodi veſtes ſummi pontificis: qꝛ de his quatuor / videlicȝ de hiacintho / purpura / vermiculo / byſſo. Que autem hic dicūtur de executione veſtiū ſummi ſacerdotis / facile patent ex his q̄ dicta ſunt ī dicto. xxviij. capitulo / ideo tranſeo ad dubia.

Primū igitur dubiū: Utrū ipſe Moyſes in propria fecerit veſtes fratri ſuo Aaron: et ſimiliter alijs ſacerdotibꝰ minoribus? Dicendū / ꝙ non: ſed mediante Beſeleel ⁊ ſocio ſuo Doliab. Iſtud patet / per id qđ dicitur in precedenti capitulo. xxviij. vbi quanuis legatur dominū dixiſſe Moyſi: Facies veſtem ſanctam Aaron fratri tuo in gloriam et decorem: qđ tñ iſtud non intellexerit / ꝙ deberet eam facere in propria et immediate per ſe: patet per id quod ſubdit ibi dominꝰ. Loqueris cūctis ſapiētibus corde / quos repleui ſpiritu prudētie: vt faciant veſtes fratri tuo Aaron in gloriam ⁊ decorem / in quibꝰ ſanctificatꝰ miniſtrat mihi. Modo qui per alterū facit / eſt perinde ac ſi faciat per ſeipſum: vt dicit regula iuris libro ſexto. Nec mirum ſi ipſe Moyſes in propria nō fecerit veſtes et ornamenta pontificalia fratris ſui Aaron: erat em̄ in alijs impeditus. ſ. in regimine populi. Inſup ꝙ dicti duo viri Beſeleel et Doliab / adiūctis ſibi ſubminiſtrantibꝰ / fecerint huiuſmodi veſtes pontificales Aaron: patet per id qđ dicitur in textu preſenti. Fecerūt in rationali ꝛc. Item poſtea: Fecerūtq́ꝫ tunicam ſuperhumeralis ꝛc. Patet ergo / ꝙ huiuſmodi verba non dirigūtur ad Moyſen ſolū: qꝛ ſūt pluralis numeri: ſed ad predictos viros Beſeleel ꝛc.

Secundū dubiū: Quare eſt ꝙ in preſenti litera Moyſes loquitur de baltheo ſummi ſacerdotis / cū opere ſuperhumeralis: ſupra aūt videlȝ. xxviij. cap. agit de eodē baltheo poſt omnes veſtes eiuſdem pontificis? Ad hoc dubium reſpōdet Richard. de ſancto Uictore / ꝙ ratio huiꝰ varietatis eſt talis. Dictū enim veſtimentum / quod baltheus dicebatur / ſuperponebatur omnibus alijs veſtibus. Hinc de eo agitur vltimo vbi ſupra. Quia vero iungebant ſuperhumeralis partē anteriorem poſteriori / q̄ erat ſub rationali ꝓius pedes: ideo de eo hic agitur / cum opere ſuperhumeralis. Ecce quare alio ⁊ alio ordine de baltheo agitur hic / et ibi.

Tertium dubium: Quomodo poſſunt hec duo ſimul ſtare / ꝙ Moyſes fecerit veſtes Aaron quibꝰ induebatur / qn̄ miniſtrabat in ſanctis de his quatuor: videlȝ de hiacintho / purpura / vermiculo / ac byſſo: et tamen fecit ei rationale: baltheum / ſuperhumerale / ſimul incidens bracteas aureas. Dicendum / ꝙ ſub predictis veſtibus non comprehendebantur hec que, ſecundo hic ponūtur: ſcilicet rationale / baltheꝰ / qđ eſt cingulum militare. Nā preter veſtes pontificales ornabatur rationali / ſuperhumerali / baltheo / bracteis aureis / ⁊ huiuſmodi.

Quartum dubiū: Quid intelligitur per bracteas aureas? Ad hoc dicit Iſidorus Ethimologiaꝝ li. decimoſexto. Et ſimilr̄ Papias poſt eū / ꝙ bractea eſt tenuiſſima lamina aurea / vel alterius metalli. Et poteſt eſſe bractea generis neutri / pluralis numeri. Dicit autem a bracten Grece / quod eſt lamina aurea Latine. Uel dicitur a bracho / ꝙ eſt breue.

Quintum dubium: Nūquid nimius ornatꝰ / aut pōpa / erat: ponere lapides precioſos in humerali / aut rationali / ſūmi ſacerdotis? Dicendum ꝙ non / et preſertim ex quo dominus / ita precipiebat et volebat: et hoc vt ipſe ſummus ſacerdos haberetur a populo in maiori veneratione / honore / ⁊ timore. Unde propter eaſdem cauſas moderni pontifices curioſe et ſolenniter veſtiūtur / quādo exercent pontificalia. Secus autem eſſet ſi iſta fierent ad iactantiam ⁊ faſtum mundanum. Unde et diues ille epulo vituperatur in euāgelio / eo ꝙ hac de cauſa iduebatur purpura et byſſo Luce decimoſexto.

Sextum dubium mouetur propter illud verbum / quos iūgebat vitta hiacinthina. Queritur ergo / quid intelligitur ꝑ vittam: quando ſcribitur per duplex / tt? Dicendū / ꝙ ſignificat ligamētum capitis. In capite itaq́ꝫ Aaron ſummi ſacerdotis erat quoddam ligamentum factū ex hiacintho / qđ dicebatur vitta / et hoc ne laxa de capite ſuo fluerent: et a ſe inuicem mouerentur. Iſta planius declarantur ſupra / videlicet. xxviij. cap.

Septimum dubium mouetur propter illud verbum / Poſuit eos: ſcilicet / lapides duos onychinos (de quibus paulo ante dictū) eſt in lateribus ſuperhumeralis / in monimentū filiorum Iſrael. Queritur ergo / in quod monimētum? Reſpondet dominus Hugo Cardinalis / ꝙ in duplex monimētum. Primum / vt ſcilicet filij imitarentur bonos patres / et eſſent memores eorum. Secūdum / vt ſummus ſacerdos eſſet memor filiorum Iſrael in ſacrificando: ſcilicet pro eis orando.

¶ Moraliter et primo/ et conformiter ad magiſtrum Nicolaum de Lyra: per rationale iudicij: de quo in preſenti agitur: et in quo oſtendebatur quid agi deberet aut dimitti: poteſt intelligi bonus princeps/ aut prelatus ſecularis/ vel religioſus: per cuius iudicium debẽt agi vel dimitti opera ſubditorum. In hoc autem rationali fuerũt quatuor ordines lapidum precioſorum: et in quolibet ordine tres lapides ꝓcioſi. Per quatuor igitur ordines lapidum intelliguntur quatuor virtutes cardinales/ cũ adiũctis ſibi virtutibus/ que debent eſſe in bonis iudicib⁹ ſecularibus/ ſiue religioſis. Primus ordo pertinet ad prudentiam/ q̄ eſt auriga virtutũ. Et ſecundum Tulliũ/ ipſius prudẽtie ſunt tres partes: ſcilicet/ memoria/ reſpectu precedentiũ: intelligẽtia/ reſpectu preſentium: et prouidentia/ reſpectu futurorum. Secundus ordo pertinet ad iuſtitiam: cui⁹ ſecundũ philoſophum. v. Ethicorum/ ſũt tres partes: ſcilicet iuſtitia diſtributiua penarum ⁊ bonorũ/ ſecundum demerita malorum/ ⁊ merita bonorum: ⁊ commutatiua/ que eſt ꝓprie mercatorũ: et epikeia/ que eſt proprie iudicum: dirigens eos in caſu particulari ad legiſlatoris intellectũ. Tertius ordo ꝑtinet ad fortitudinẽ/ q̄ reſpicit pericula bellorũ ꝓ republica ſuſtinenda: ⁊ ad eã requirit̃ animoſitas in aggreſſu: cõſtantia in ꝓgreſſu/ ⁊ ſequit̃ victoria in egreſſu. Quartus ordo ꝑtinet ad tẽperantiã: cui⁹ ſũt tres partes. ſ. temperantia particularis/ que eſt repreſſiua venereorũ extra legẽ matrimonij/ in coniugatis: ⁊ ſimpliciter in alijs: ⁊ abſtinẽtia q̄ eſt repreſſiua ciborũ/ ⁊ ſobrietas potuũ/ ſecundũ tamen modũ ⁊ regulã recte rationis. Hec de Lyra/ et bene.

¶ Moraliter et ſecũdo/ ꝑ has veſtes ſignificantur virtutes neceſſarie miniſtris diuinorũ. Pro quo notãdũ/ ꝙ ſunt quatuor virtutes neceſſarie oĩbus miniſtris: tã maioribus q̃ minoribus. Primo quidem caſtitas/ per feminalia deſignata. Secũdo/ vite puritas/ ꝑ lineã tunicã ſignificata. Tertio/ moderatio diſcretionis: q̄ per cingulum deſignatur. Quarto/ rectitudo intẽtionis/ q̄ per thiaram caput protegentẽ figurat̃. Inter aũt ꝓdictos miniſtros prelati ⁊ maiores debent his virtutibus pre alijs ornari: vt ſcilicet pre omnibus ſint caſti/ puri mente. ſ. et corpore/ modeſti ſiue diſcreti/ ⁊ qđ ſemꝑ pie ⁊ recte intendant. Vel dici/ ꝙ pontifices pre alijs debent habere quatuor. Primo quidem iugem dei memoriam in contemplatione diuinorum ⁊ ſpiritualiũ: quam ſignificabat lamina aurea cũ nomine domini pẽdens in fronte. Secũdo ſupportationẽ infirmitatũ ⁊ precipue ſpiritualiũ populi/ quã ſignificabat ſuphumerale qđ gerebat ſuper humeros/ propter quod dicitur ſuperhumerale: habens ſex nomina filiorũ Iſrael hinc ſex/ ⁊ ſex inde. Talis prelat⁹ erat Paulus/ q̄ adeo erat ſolicit⁹ de ſalute populi/ ꝙ dicebat. ij. Corinth. xj. Quis infirmatur/ ⁊ ego nõ infirmor? Quis ſcandalizatur/ et ego nõ vror? Tertio/ debet habere ſollicitudinẽ/ per quã habeat populũ in viſcerib⁹ charitatis. Hoc autem ſignificatur per rationale/ qđ pontifex gerebat in pectore/ cũ. xij. lapidib⁹ ſculptis. xij. noĩbus filiorũ Iſrael. Quarto/ celeſtẽ cõuerſationẽ/ denotatã per tunicam hiacinthinã/ q̄ in ſui extremitate habebat tintinnabula aurea: q2 diuinorũ doctrina celeſti conuerſationi ei⁹ debet eſſe coniuncta. Adiũgũtur autẽ tintinnabulis mala punica/ q2 tota doctrĩa prelati boni debet eſſe de vnitate fidei: ⁊ ſimiliter de bonis moribus. Hec Richardus de ſancto Victore.

¶ Moraliter ⁊ tertio/ ⁊ quaſi circa idem/ dic ꝙ per feminalia que facile ſtringũtur/ ſignificat̃ caſtitas mentis. Per hoc autem/ ꝙ dicta feminalia erãt linea: denotatur caſtitas corporis/ que non valet abſq3 prima. Per tunicã hiacinthinam celeſtis cõuerſatio deſignat̃/ q̄ in pontifice ſumme eſſe debet/ dicẽte apoſt. Phil. iij. Noſtra conuerſatio in celis eſt. In baltheo expedita operatio intelligit̃. In ſuphumerali laborum tolerãtia. In rationali/ diſcretio ⁊ ſapientia. In mitra ſenſuũ cuſtodia: in lamina aurea/ dñice paſſionis iugis mẽoria/ ⁊ audax cõfeſſio. Vñ nomẽ dñi tetragrammaton in ſacra ſcriptura quatuor literis expreſſum/ denotabat quatuor brachia dñice crucis. Hec igitur debẽt eſſe ſpecialia ornamẽta põtificis. Unde Sap. xviij. In veſte poderis quam habebat Aaron/ totus erat deſcriptus orbis terrarũ: ⁊ parentum magnalia. Predicta etiã ſunt magnalia virtutum parentũ nr̃orũ ſpiritualiũ. Qui aũt aliter eſt indut⁹ caueat illđ Soph. j. Viſitabo (inquit) dñs ſuꝑ oẽs qui induti ſunt veſte peregrina. Et bene dicuntur multi põtifices induti veſte peregrina: quia ſicut homo qui interdum peregrinatur/ non ſolet niſi raro (quando ſcilicet peregre ꝓficiſcitur) indui veſte peregrina: ſic multi hodierni pontifices nõ ſolẽt niſi raro indui veſtib⁹ põtificalib⁹: qñ ſc3 veniũt ad ciuitates ſuas in precipuis ſolẽnitatib⁹/ ⁊ forte ſemel aut bis in anno. Reliquũ tempus occupantes in curijs regum et principum: venationi aut volatui operam dãdo. Taceo de multis alijs/ que non licet homini loqui/ ne videar in celum ponere os meum.

¶ Moraliter ⁊ quarto: Notãdũ/ ꝙ tpe Moyſi ⁊ legis fuerũt octo genera veſtiũ ſacerdotũ: quorũ quatuor fuerũt cões oĩb⁹. ſ. tã maiorib⁹/ q̃ minorib⁹. Alie aũt quatuor fuerũt proprie ⁊ ſpeciales põtifici ſummo/ q̄ vnic⁹ erat. Hec aũt erãt rationale/ quod erat in pectore. Quod quidem rationale in Greco dicebatur logion. Secũdũ/ erat ſuphumerale qđ ponebat̃ ſuꝑ ſcapulas: ⁊ fiebat ĩ modũ cuculle monachalis caputio circunſcripto. Tertium/ erat tunica hiacinthina. Quartum/ erat linea ſtricta ad modum roqueti epiſcopalis.

Quintū/ erat cydaris que ī capite ponebatur. Sextum/ erat baltheus quo ſtringebanꝷ predicte veſtes: iſta ſex genera veſtium numerantur in preſenti litera. Subticentur autem alia duo: que ſunt lamina/ ⁊ feminalia. Sacerdotes autē minores vtebantur feminalibus/ baltheo/ cydari ⁊ linea ſtricta. Pontifex vero omnibus. Ex quo patet/ ꝙ veſtimenta ſummi ſacerdotis erant pulchriora/ ꝗ̄ veſtimenta minorum ſacerdotum. Et per hoc denotatur/ ꝙ ſuperiores prelati tenētur ad maiorem vite perfectionem/ ꝗ̄ inferiores.

¶ Moraliter et quinto/ iuxta illud verbum: Fecit igitur et ſuperhumerale ⁊c̄. Notanda ſunt duo ſecundum Richardū/ circa ſacerdotes: que ſunt/ ſciētia/ ⁊ bona vita. Nam vtrunꝗ̄ tenentur habere/ quorum coniunctionem ſacra ſcriptura attendit quandoque/ nō habito reſpectu ad ordinem/ ⁊ tunc nō refert que illarum preponatur. Unde de Joanne dicitur Joan. v. Erat lucerna ardens et lucens. Ardens (inquam) vita: lucens autem/ ſcientia. Quandoꝗ̄ autem cōſtituitur vis in ordine/ ⁊ tunc preponitur dictum ſpectans ad bonū opus. Unde de Chriſto dicitꝷ Act. j. ꝙ cepit Jeſus facere et docere. Et ita ſecundum hoc ſemꝑ debet premitti bona vita/ ⁊ poſtea ſubſequi bona doctrina: q2 primū neceſſariū eſt propter nos: ſecundū autē ꝓpter proximos noſtros. Modo debemꝰ preponere nos ipſos proximis/ ſecundū ordinē charitatis. Unde ad hoc ſignificā dum/ primo agit Moyſes de ſuperhumerali/ poſtea aūt de rationali. Unde Apoſt. j. Timo. iij. Oportet (inquit) ſacerdotē habere teſtimoniū ab his ꝗ foris ſunt. i. ab operibus/ ꝗ̄ extra apparēt. Et hinc eſt/ ꝙ manus ſiue certi digiti ſacerdotis inunguntꝷ chriſmate ī ordinatione ſua. Chriſma aūt cōficitꝷ ex oleo ⁊ balſamo. Referamꝰ ergo oleū ad nitorē conſciētie/ ⁊ balſamū ad odorē bone fame: que duo in eis debēt eſſe: in cuius figurā legitꝷ Gene. xliij. ꝙ filij Jacob detulerunt modicū reſine: vbi dicit Joſephꝰ/ ꝙ reſina in ꝓpoſito ſupponit pro balſamo. In ꝗ notatꝷ bona fama: ſed quid eſt/ ꝙ Moyſes fecit ſuꝑhumerale de auro? Certe ꝑ hoc ꝙ hec veſtis ſacerdotalis intexitꝷ auro: denotatꝷ/ ꝙ ꝑlatus in omnibꝰ operibꝰ ſuis primo debet habere verum intellectū ſapiētie neceſſarie/ tā ſibi ꝗ̄ ſubditis ad ſalutē. Itē per hoc ꝙ intexitꝷ hiacintho: vt dr̄ in textu/ et ꝗ immediate iungitur auro/ atꝗ̄ aerei coloris eſt: denotatꝷ/ ꝙ ſacerdos in intelligendo debet ſurgere ad amorē celeſtiū. Per purpuram aūt/ que intexitꝷ veſti ſacerdotali: denotatꝷ deſideriū paſſionis/ ⁊ preſertim ſi opus fuerit ſubeundi mortē: ita vt merito dicere poſſit ad dn̄m huiuſmodi ſacerdos illud Pſal. Quid retribuā dn̄o/ ꝓ omnibus que retribuit mihi. Calicē ſalutaris accipiā/ ⁊ nomen dn̄i inuocabo. i. confitebor fidem Chriſti corde ⁊ ore: q2 vt dicit Apoſto. Roma. x. Corde creditꝷ ad iuſtitiam/

iuſtitiā/ ore autē cōfeſſio fit ad ſalutem. Itē purpura veſtis regum eſt. Ipſi autē ſacerdotes debent eſſe reges/ bene ſe ⁊ alios regentes contra luctā diaboli. Unde. j. Pet. ij. Uos eſtis genus electum. Unde de muliere forti dicitur Prouerbiorum vltimo: Stragulatam veſtem fecit/ byſſus ⁊ purpura indumentum eius. Per coccum autem bis tinctum/ quod additur. Notādum/ ꝙ coccus bis tinctus habens ſpeciem ignis/ dicitur ſecundum aliquos ſcarletum/ q̄d interdū bis tingitꝷ: vt viuacior ⁊ fortior ſit eiꝰ color: deſignatur/ ꝙ ſacerdotes debēt indui cocco bis tincto: quia feruentius debent zelare pro fide/ ⁊ pro ea vitam ſuam (ſi opꝰ fuerit) ponere/ ꝗ̄ ſimplices ⁊ laici. Per byſſum autem retortam/ quod eſt genꝰ cuiuſdam lini albiſſimi/ quo indui olim debebant ſacerdotes legis: deſignatur/ ꝙ tota vita et conuerſatio ſacerdotum noue legis debet ſplendere vite mūditia. In cuius etiam ſignum induūtur albis veſtibꝰ/ cuiuſmodi ſunt alba/ ſuperliciū ⁊c̄.

¶ Moraliter ⁊ ſexto/ iuxta illud: Fecit ſuperhumerale ⁊c̄. Notandū/ ꝙ illi deferunt ſuꝑhumerale. i. tale genus veſtimēti ſuper humeros/ ꝗ in corpore ſuo portant crucem penitētie/ ſiue ieiunādo/ ſiue peregrinando/ aut alias carnē ſuā propter Chriſtum macerando. Sic enī̄ conſulit eſſe faciendū idē Chriſtus Mat. xvj. dicēs: Si quis vult poſt me venire/ abneget ſemetipꝫ/ ⁊ tollat crucem ſuā/ ⁊ ſequatꝷ me. Et ꝑ cōtrariū/ de illis qui ſunt ita delicati ꝙ nolunt aſſumere ſuꝑ humeros ſuos dictū ſuperhumerale: ſubditꝷ vbi ſupra: Qui enī̄ voluerit animā ſuā ſaluam facere. i. vitā corporalem delitioſe ducere/ perdet eam: ſcꝫ eternaliter. Qui aūt perdiderit animā ſuam propter me/ inueniet eam. Quāuis ergo omnes debitā etatē habētes teneanꝷ predictū ſuperhumerale penitētie aſſumere ſuper humeros ſuos: pre ceteris tamen ad hoc tenenꝷ viri eccleſiaſtici ⁊ religioſi/ qui debent primi ponere manū ad opus: ne forte merito dicatꝷ/ de talibus illud Mat. xxiij. Dicūt/ ⁊ nō faciunt. Alligant grauia onera/ ⁊ imponūt ī humeros hominū/ digito aūt ſuo ea mouere nolunt. Non ſic aūt egit Chriſtꝰ/ de ꝗ ſcribitur Act. j. Cepit Jeſus facere ⁊ docere. Un̄ Chriſo. ſuper Mat. in ope imꝑfecto/ Homil. x. Si (inquit) bene docēt ſacerdotes/ ⁊ meliꝰ viuāt/ vidētes hoc gētiles dicūt: Benedictꝰ deꝰ Chriſtianorū/ ꝗ tales habet ſeruos. Niſi enī̄ eſſet iuſtꝰ/ nunꝗ̄ pplꝫ ſuū circa iuſtitiam ſic teneret. Nō ſic noſtri ph̄i/ ꝗ magna loquūꝷ/ ⁊ tn̄ nec modica faciūt. Si aūt bene doceāt/ ⁊ male cōuerſenꝷ: vidētes hoc gētiles dicūt: Qualis eſt deꝰ eoꝝ/ ꝗ talia agūt? Nūꝗ̄ enī̄ eos ſuſtineret/ niſi eoꝝ opibꝰ ꝯſentiret. Deinde ſic cōcludit/ dicēs: Uides ꝗ̄ quomō dn̄s laudatꝷ ꝑ bonos ⁊ operoſos ꝑlatos ⁊ ꝑdicatores: ⁊ ꝑ oppoſitū quomō blaſphematꝷ ꝑ ꝟboſos: ꝗ dicūt/ et non faciūt. Hec Chriſ. Patet ꝗ̄ ꝗd deſignabat ſuperhumerale ſacerdotis

cerdotis

cerdotis antique legis.

¶ Moraliter ⁊ ſeptimo/ per rationale (qđ erat aliud genꝰ veſtimẽti ſacerdotalis) deſignat̃/ ꝙ etſi oẽs homines debitã etatem habẽtes/ debeãt hoc veſtimento vti. Vñ ⁊ homo diffinit̃ a Porphirio/ ꝙ ſit aĩal rationale.i. debẽs vti ratiõe: p̃cipue tñ ad hoc tenent̃ clerici/ ⁊ adhuc ſpecialiꝰ p̃lati/ ⁊ q̃ poteſtatem exercẽt inter eos: ſiue ĩ foro interiori: vt curati/ ⁊ ſupra: ſiue in foro exteriori: vt dñi officiales/ decani ⁊ ſupra. Et notã/ ꝙ tale veſtimentũ vocabat̃ ſcđʒ legẽ/ rationale iudicij. Nã in eo erãt ſcripta hec duo nomina: ſcʒ iudiciũ ⁊ veritas. Ac ſi diceret̃ ſummo ſacerdoti legis: Uide quomõ ⁊ qualit̃ iudicaueris ſubditos tuos/ ⁊ q̃ diſcrete: qꝛ in q̃li iudicio iudicaueris eos/ etiã in tali iudicaberis a ſũmo omniũ iudice Chriſto: a q̃ cõſtitutus es principaliter. Uide g̃/ ꝙ in iudicãdo habeas iudiciũ ⁊ ꝟitatẽ: iudiciũ (inq̃) .i. diſcretionẽ/ ⁊ veritatem: ſic ſcʒ ꝙ ab ea nõ deuies propter amorẽ aut odiũ/ timorem aũt munꝰ. Vñ in duodecimo lapide ipſiꝰ rationalis erãt ſcripta p̃dicta duo verba: iudiciũ ⁊ veritas. Et vt dicũt aliq̃/ color huius lapidis/ deũ iratũ vel ꝓpiciũ eis oſtendebat. Et dicebat̃ color hurin et purin: vt đt Richar. Bene g̃ ſummus ſacerdos debebat habere ĩ pectore ſuo dictũ rationale: qꝛ nihil ĩdiſcretũ/ aut ratiõe carẽs/ debet eſſe ĩ oĩbꝰ opibꝰ ſacerdotiʒ: ſed ſemꝑ debet habere iudiciũ.i. diſcretionẽ et ꝟitatẽ. Nihil eñ indecẽtius/ q̃ inuenire ſacerdotẽ ĩdiſcretũ/ aut mẽdacem. De alijs aũt veſtimẽtis ſacerdotalibus dictũ eſt ſufficiẽter/ q̃uis ſuccincte prius quid ſcʒ ſignificent: videlʒ ſub ſcđa expoſitione morali huiꝰ/ et ſimiliter ſub tertia.

¶ Moraliter ⁊ octauo/ iuxta illud: Parauit et duos lapides onychinos ⁊c̃. Notãdũ/ ꝙ per iſtos duos lapides deſignatur duplex charitas: dei ſcʒ/ ⁊ proximi. De hmõi duobꝰ lapidibꝰ multa dicunt̃ in precedenti textu. Primũ/ ꝙ erãt incluſi auro: non aũt đr ꝙ eſſent incluſi argẽto vel ere: ꝑ qđ notat̃ dignitas charitatis/ ſupra ceteras ꝟtutes. Propter qđ Apo. i. Corin. xiij. ait: Nunc manẽt fides/ ſpes/ charitas: tria hec/ q̃ ſupple ſunt digniores ceteris virtutibus: cũ ſint theologice/ .i. de deo/ ⁊ ad ſalutẽ neceſſarie. Inter quas maior horũ eſt charitas: ſed ſubdit ibi: Nec etiam dicit/ ꝙ eſſent plures lapides ſic incluſi/ ſed tãtũ duo: qꝛ ad ſalutẽ ſufficit duplex charitas.i. ꝑ eundẽ habitũ duo diligere/ ſcʒ deũ ⁊ ꝓximũ. De dilectione aũt ſui nullũ dat̃ preceptũ expreſſum/ eo ꝙ ad hoc natura inclinat ſufficiẽter: vel dic/ ꝙ ideo p̃dicti duo lapides onychini rationabiliter dicũtur incluſi auro: qꝛ habitꝰ charitatis ſic eſt incluſus in corde humano/ ꝙ non videtur oculo corporeo/ nec videri poteſt: cũ ſit qualitas ſpiritualis/ deſcẽdens a deo per infuſionẽ/ quãdo vult/ vbi vult/ ⁊ ad q̃s vult. Vñ Job. ix. Si venerit ad me non videbo eũ. Et ſi receſſerit/ non intelligam. Et quid eſt/ ꝙ dicti

dicti duo lapides onychini habebant in ſe ſcripta .xij. nomina filiorũ Iſrael: ſex in vno/ et ſex in alio: niſi ꝙ Chriſtiani/ q̃ ideo dicũtur filij Iſrael/ eo ꝙ vident deũ per fidẽ/ debẽt ſemper ſecũ habere p̃dictos duos lapides onychinos.i. charitatem dei ⁊ ꝓximi. Qđ vbi fecerint/ tũc indubie nomina eorũ ſcripta erunt in libro vite: ſed quid eſt ꝙ Beſeleel poſuit predictos duos lapides onychinos in lateribus ſuperhumeralis/ quo induebat̃ Aaron: niſi ꝙ pre ceteris maiores prelati/ debent lucere et abundare in operibꝰ charitatis tanq̃ perfecti. Secus aũt de ſubditis/ q̃ nõ tenẽtur ad tantã vite perfectionem. Sufficit enim eis/ ꝙ tendant ad vite perfectionem: ſed quid ſignificat/ ꝙ ſubditur in litera/ ꝙ Beſeleel poſuit p̃dictos duos lapides in rationali/ quo vtebatur ſummus ſacerdos in monumentũ filiorũ Iſrael: niſi ꝙ ſubditoꝝ mẽtes debent moueri vſq̃ ad operis executionẽ/ dũ vident prelatũ ſuũ eos verbo ⁊ exẽplo precedentem. Et hoc eſt/ qđ ait dñs Mat. xxiij. Super cathedram Moyſi ſederũt ſcribe ⁊ phariſei. Quecunq̃ dixerint vobis/ ſeruate ⁊ facite. Vñ Augu. in regl'a de cõmuni vita clericoꝝ/ ait de prelato: Circa om̃es ſeipſum bonorũ operũ prebeat exẽplum. Cuiꝰ cauſam partialem ſubdit ſer. vij. in octa. paſche/ dicẽs: Quantoſcunq̃ aliquis exẽplo ſancte vite edificauerit/ cum tantis ⁊ pro tantis mercedẽ eterne retributionis accipiet. Hec ille.

¶ Moraliter ⁊ nono/ cõformiter ad .xij. nõia lapidũ/ que tãgunt̃ ĩ p̃ſenti litera. Notandũ/ ꝙ ꝑ talẽ numerũ lapidũ p̃cioſorũ poſſunt deſignari .xij. ꝟtutes q̃bus debẽt ornari anime noſtre. Harũ aũt virtutũ tres ſunt theologice et p̃cipales: videlʒ/ fides/ ſpes/ charitas: q̃tuor morales ſcʒ iuſtitia/ tẽperantia/ fortitudo/ prudẽtia: quinq̃ intellectuales/ ſcʒ ſapiẽtia/ intellectꝰ/ ſciẽtia/ ars/ prudẽtia. Harũ tres prime ſunt in intellectu ſpeculatiuo ſubiectiue/ due autẽ alie in intellectu practico. Merito autẽ p̃dicta .xij. genera ꝟtutũ dicunt̃ cõparatiue lapides p̃cioſi/ propter ornatũ ⁊ decorẽ quẽ p̃ſtãt anime. Vñ Apoc. xij. dicti .xij. lapides vocant̃ ſtelle. Nã ibi ſic đr: Signũ magnũ apparuit in celo.i. ĩ eccleſia militãte. Mulier.i. eccleſia/ vel anima deuota amicta ſole.i. gratia dei: et luna.i. petm̃ ſub pedibus eiꝰ/ ⁊ in capite eiꝰ corona ſtellarum duodecim.i. xij. virtutũ prius enumeratarum. Beatus ergo q̃ poterit habere talẽ coronã.

¶ Moraliter ⁊ decimo/ ⁊ conformiter ad Richar. de ſancto Victo. ꝑ hoc ꝙ in ſuperhumerali erant duo lapides onychini in q̃bus erãt ſcripta nomina .xij. filiorũ Iſrael/ ſex ĩ vnoquoq̃: in rationali vero erant .xij. lapides/ ⁊ ĩ vnoquoq̃ vnũ nomen. Per hoc (inq̃) ſignificatur/ ꝙ prelatus bonus debet priores patres in animo diſcurrere/ ⁊ ſimiliter facta eorum: ſcilicet quales fuerunt/ ⁊ qualia operati ſunt/ vt ſcilicet peruenirent ad regnũ celorũ.

Ad

Ad quod faciendum ſcriptura eos admonet/ dicens illud. j. Macha.iiij. Mementote/ quõ olim ſalui facti ſunt patres noſtri: ⁊ nunc clamemus in celũ/ ⁊ miſerebit noſtri deus noſter. Nã tunc nomina ſunt in rationali/ quando ſcz eos ſigillatim (quantũ poteſt) diſcurit: quibꝰ diſcuſſis debet ꝓ poſſe eos imitari: ⁊ tũc nomina ſunt in ſuphumerali. Similiter per hoc ꝙ ſacerdos debebat ferre predicta nomina ĩ pectore/ deſignatur ꝙ prelatus debet habere memoriã dñi dei/ ⁊ mandatoꝝ eius. Item per idẽ ſignificatur ꝙ idem prelatus debet tẽpore ⁊ loco (ſi opꝰ fuerit) ferre teſtimoniũ Chriſto/ ſm ꝙ precepit primis prelatis.i. ſuis apl'is/ dicẽs Actu.j. Eritis mihi teſtes in Hieruſalem/ ⁊ omni Iudea/ ⁊ Samaria/ ⁊ vſq; ad vltimum terre.

¶ Moraliter ⁊.xj. Per. xij. lapides p̃cioſos quos deferebat ſummus ſacerdos in ſuo rationali/ intelligũtur. xij. virtutes/ ſm ꝙ pulchre deducit ſepe dictus Richar. de ſancto Victore. Primo etenim per ſardiũ/ ꝗ erat in primo verſu.i. in primo ordine/ ⁊ ꝗ eſt ſimilis terre rubee/ intelligitur charitas. Rubor enim refertur ad feruorem charitatis: terra autem ad modeſtiam humilitatis. Ille ergo qui habet modeſtiã humilitatis cum feruore charitatis/ talis ſardium in corde gerit. Secũdo/ ille topazion in corde gerit/ qui ſcit omnibus compati. Topazion enim dicitur eſſe omnium colorum. Hi ergo ferũt topazion/ qui ſciunt ſe omnibꝰ compati/ ſiue omnibus ſe conformare. Et talis erat Paulꝰ/ qui dicebat.j. Corin.ix. Factus ſum infirmis/ infirmus: vt infirmos lucrifacerem. Et deinde: Omnibus omnia factus ſum/ vt omnes facerẽ ſaluos. Smaragdus/ qui viridiſſimꝰ eſt/ intm̃ ꝙ virore ſuo herbas tranſcendit/ ſignificat virorẽ eterne glorie. Ille ergo qui ſperat virorẽ eterne glorie/ que paſcet oculos mẽtales electoꝝ/ ſicut viror corporalis paſcit oculos corporales mortaliũ: talis gerit ſmaragdũ in corde. Uel dic ꝙ ſmaragdꝰ viridis/ ſignificat exemplum bone operatiõis in preſenti. Illi ergo gerunt ſecũ ſmaragdũ/ qui proximis p̃bent bonum exẽplum: de quo Mat. v. Sic luceat lux veſtra coram hoibus/ vt videãt opera ⁊c. In ſecundo verſu primus lapis p̃cioſus exiſtens/ dicebatur carbũculus/ qui illuſtrat que ſunt iuxta ſe. Predicatores ergo et generaliter omnes qui ſtudẽt ⁊ intendũt correctioni fraterne/ cõformiter ad illud Chriſti preceptũ Mat. xviij. de correctione fraterna/ dicẽs: Si peccauerit in te frater tuus/ vade ⁊c. Tales (inquã) gerunt ſecũ carbunculum etiam in ore. Nã tales predicatores alios illuſtrant ſua doctrina/ remouẽdo ab eis tenebras ignorãtie. Et de talibus carbunculis loqͣtur Apoſt. Philip. ij. dicẽs: Luceatis ſicut luminaria ĩ celo. Secundus lapis precioſus huius ſcd̃i verſus (id eſt/ ordinis) dicitur ſaphyrus/ qui ſimilis eſt celo: deſignat deſiderium celeſte. Illi ergo gerunt ſaphyrum in

in corde ſuo/ qui cupiunt celeſtia. Et talis erat Dauid/ ꝗ dicebat: Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum: ita deſiderat anima mea ad te deus. Talis etiam erat Apl'us/ qui Philip.j. dicebat: Deſideriũ habẽs diſſolui/ ⁊ eſſe cũ Chriſto. Tertius lapis huius ſecũdi verſus dicitur iaſpis/ qui viridis eſt: ⁊ ſignificat fidem/ que tunc viridis eſt quãdo informatur charitate. Et de tali lapide dicit̃ Eſa. liiij. Ponam iaſpidem ꝓpugnacula tua. Hoc autem bene conuenit fidei/ que nos contra ſpirituales hoſtes defẽdit. Unde.i. Petri.v. ait idem Petrus: Aduerſarius veſter diabolus tanq̃ leo ⁊c. Deide ſubdit: Cui reſiſtite fortes in fide. Item.j. Joã.v. dicitur: Hec eſt victoria que vincit mundum/ fides veſtra. Item gloſ. ordi. dicit/ ꝙ iaſpis valet cõtra phantaſmata: ita ⁊ fides Chriſti valet cõtra phãtaſmata. i. gloriã mundanã/ que non eſt aliud q̃ quoddã phantaſma. In tertio autem verſu primus lapis precioſus exiſtens dicebatur ligurius. Hic autem eſt hiacinthini coloris/ ⁊ inuenitur in renibus bouis. Per quem caſtitas ⁊ mũditia carnis deſignatur: in renibus enim eſt ſedes luxurie. Lapis ergo iſte.i. mundicia caſtitatis/ bene deſignatur per ligurium: quia in coertione carnis conſiſtit. Et notãter dicitur inueniri in renibus bouis/ qui eſt forte animal: q2 ad coercendũ carnem/ oportet hominem eſſe quaſi ſuper hoiem. Ibi enim oportet cum pugnare cõtra ſeipſum. De talibꝰ enĩ renibꝰ rogabat Pſ dñm/ cum dicebat: Ure renes meos/ ⁊ cor meũ. Et alibi: Quia tu poſſediſti renes meos. Et Apoſt.j. Corinth. ix. dicebat de talibus renibus loquens: Caſtigo corpꝰ meum/ ⁊ in ſeruitutem redigo. Preterea hiacinthinꝰ color/ cũ ſit coloris ſimilis celo/ recte vitam celeſtẽ ſignificat. Et ſimiliter caſtitas habenda eſt nõ ꝓ mundi gloria: ſed ꝓ intuitu regni celeſtis. Secundꝰ lapis huius tertij verſus dicitur achates. Hic autem lapis nigri coloris eſt. Habet tamen candidos radios in ſuperficie. Hũc igitur lapidẽ ſecũ ferunt penitentes/ quos labor corporalis ⁊ exterior denigrat/ ⁊ hoc propter peccata ſua que lugẽt: vel etiã quia talis labor deſiccat ⁊ denigrat carnẽ. Interius tamen.i. in anima huiuſmodi penitentia candidos eos facit/ ⁊ hoc per gratiã. Unñ perſona penitens poteſt dicere illud Cãtico.j. Nigra ſum ſed formoſa. Tertiꝰ lapis huiꝰ tertij ꝟſus/ dr ametiſtus. Hic lapis purpurei/ vel violacei coloris eſt. Talis itaq; color ⁊ lapis ſignificat/ ꝙ quilibet debet eſſe paratus ponere animã ſuã ꝓ Chriſto/ ⁊ fide ipſius/ tẽpore ⁊ loco: dicente ipſo Chriſto Mat. xvj. Qui vult venire poſt me/ abneget ſemetipſum/ ⁊ tollat crucẽ ſuã/ ⁊ ſequatur me. Conſequẽter in quarto verſu primus lapis precioſus exiſtens/ dicebatur criſolitus. Hic autem lapis totus aureus eſt: id eſt/ habens colorem aureum. Propterea dicit̃ a criſis/ qḋ eſt aurum. Et ſignificat eos qui ita ſunt

ſunt circumſpecti circa ſalutem
ſuam/ q̄ de omnibꝰ neceſſarijs
ſibi prouident. Quia ſcriptum
eſt Eccleſ.vij. Qui timet deū/
nihil negligit: ſupple ad ſalutē
neceſſarium. Unde in figuram
huius/ animalia/ q̄ vidit Eze=
chiel/ erant oculata ante et re=
tro. Secūdus lapis precioſus
huius verſus dicebatur Ony=
chinꝰ. Hic enim lapis dicitur
factus ad modum vnguis hu=
mani/ habens colorem nigrum
permixtum candido. Et ſigni=
ficat mortificationem carnis/
cum puritate mētis: de quo iā
dictum eſt ſufficienter q̄ hunc
lapidem ſecum ferunt veri pe=
nitentes. Tertius lapis huius
quarti verſus dicitur Berillꝰ.
Hic lapis eſt aquatici coloris:
& in hoc duo notantur: ſcilicet
ablutio/ et refectio: quia aqua
reficit ſitientes/ & abluit immū
da. Berillum ergo illi ſecum fe
runt/ qui peccata ſua deflent:
q̄lis fuit Magdalena/ lachry=
mis ſuis rigās pedes Jeſu: de
quibus Matth.v. Beati qui lu
gent. Et ſimiliter dictum lapi=
dem ſecū deferūt/ q̄ pauperibꝰ
propter Chriſtum eleemoſynā
porrigunt/ quibus reficiantur:
de quibus vbi ſupra: Beati mi
ſericordes: quoniā ipſi &c. Hūc
Berillū ſecum habuit beatus
Martinus/ quādo partē chla=
midis pauperi tribuit. Patet
ergo quid moraliter ſignificēt
p̄dicti duodecim lapides pre=
cioſi/ ſm Richar.

¶ Moraliter et duodecimo: p
tunicam hiacinthinam ſummi
ſacerdotis que ad literā erat
longa & talaris. Unde & pode=
ris dicebatur: quia deſcende=
bat vſq; ad pedes/ ad modum
dalmatice epiſcoporū hodier=
norum/ vel diaconorum: habēs
duas partes/ vnam ante aliam.
In cuius extremitate inferio=
ri erāt tintinnabula appoſita/
quod ideo factū eſt vt ſonitus
ſacerdotis ingredientis taber
naculum/ aut inde egrediētis
audiatur a populo. Alioquin di=
ctus ſacerdos moreretur. Cer=
te per dictam tunicam hiacin=
thinam ſignificatur bona & ho
neſta conuerſatio prelati/ ſiue
adimpletio preceptorum legis
per eū. Per ſuphumerale/ ad=
impletio conſiliorū: quia ſuper
eam erat ſuperhumerale/ & ſup
precepta adduntur conſilia/ tan
q̄ de bene eſſe. Prelatus ergo
induitur tunica hiacinthina ſub
ſuperhumerali: quando non ſo
lum adimplet precepta/ ſed et
conſilia. Dicta tunica erat to=
ta hiacinthina/ per quod ſigni
ficatur q̄ tota conuerſatio ſa=
cerdotis/ ſiue prelati/ debet eſ=
ſe tota celeſtis: & hoc denotatur
per hiacinthum: qui eſt colo=
ris celeſtis. Unde & Apoſtolus
(qui epiſcopꝰ erat) dicebat de
ſe & ſibi ſimilibus Philip.iij.
Noſtra cōuerſatio in celis eſt.
Item dicta tunica erat tala=
ris/ in quo notatur perſeueran
tia in bono. Hec eſt enim tuni=
ca talaris ſācti patriarche Jo=
ſeph/ quā fecit ſibi pater. Gen.
xxxvij. Unde de vno quoq; de=
ferente huiuſmodi tunicam/ di
citur Apocaly.ij. Eſto fidelis
vſq; ad mortem/ & dabo tibi co
ronam vite. Item erant ibi due
partes. Anterior pars eſt que
celum reſpicit/ benefaciendo.
Poſterior vero/ que peccata re
ſpicit/

ſpicit/ ipſa lugendo/ & declinan
do a malo. He enim ſunt due
partes iuſtitie. In medio au=
tem iſtarum duarum partium
erat caputium: quia introitus
ad bonam vitam/ eſt per iſtas
duas partes tunice. Dictū au=
tem caputium ſupererat: quia
initiū bene viuendi de celo de=
ſcēdit: iuxta illud Jacob.j. O=
mne datum optimum/ et omne
donum perfectū/ deſurſum eſt/
deſcendens a patre luminum.
Non ergo ab homine. Unde et
Chriſtus Joan.vj. dicebat: Ne
mo poteſt venire ad me/ niſi pa
ter qui miſit me traxerit eum.
Item ora caputij/ id eſt/ extre=
mitas illius erat textilis: id eſt
duplicata: in quo notatur con
ſtantia. Unde gloſ.interlin. vt
primordium boni operis forti
radice timoris dei ſubnixū ſit/
et contra inſidias diaboli ſit
munitum.

¶ Allegorice & primo: p ſum=
mum pontificē intelligitur Chri
ſtus. Sic enim vocat eum Apo
ſtolus Heb.ix. dicēs: Chriſtus
aſſiſtens pontifex futurorū bo
norum &c. Et in Pſalm. Tu es
ſacerdos in eternum/ ſecūdum
ordinem Melchiſedech. Huic
autem pontifici Moyſes/ ſiue
Beſeleel/ id eſt deus pater/ qui
eſt omnium artifex/ omnem ha
bens ſapientiam/ fecit veſtes
quando miſit eum in vterū vir
ginis: & conſequenter in mun=
dum: que quidem veſtes fuerūt
ex hiacītho & purpura/ vermi=
culo & byſſo: & per conſequens
diuerſorum colorum. He ve=
ſtes ſanguis/ caro/ et quatuor
humores in Chriſto fuerunt.
Et ſi dicatur q̄ iam bis ſumi=
tur ſanguis. Dicendum/ q̄ du=
plex eſt ſanguis in homine: pri
mus eſt de integritate & perfe=
ctione nature: ſecundus autem
eſt quidam humor ſine quo po
teſt natura ſaluari in eſſe. Et de
tali ſanguine dicūt Thomiſte
de Chriſto/ q̄ aliquid de huiuſ
modi ſanguine potuit remanē=
re in terris poſt eiuſdem reſur=
rectionem. Sed ad principale
propoſitum redeuntes/ patet
quas veſtes fecit deꝰ pater/ ſi=
ue ſpiritusſanctus/ deſcendens
in virginem matrē Chriſti/ ipſi
Chriſto. Quāuis ꝓprie loquē=
do non habuerit niſi vnicā ve=
ſtem: id eſt/ vnicam naturā. Et
bene dicitur veſtis: quia ſicut
veſtis corporalis tegit nudita=
tem corporis: ita & natura hu=
mana in Chriſto tegebat diui=
nitatem/ vt nō videretur. Hinc
Eſa.xlv. dicitur: Uere tu es deus
abſcōditus. Et Abacuch: Ibi
abſcondita eſt fortitudo eius.
Hac itaq; veſte hūanitatis in=
dutus eſt Chriſtus quādiu mi=
niſtrauit deo patri pro nobis
in terris. Superhumerale huiꝰ
pontificis fuit crux/ quam ſu=
per humeros portauit a Hieru
ſalem vſq; ad montem Calua=
rie: de qua dicitur Joan.xix.
Et baiulās ſibi crucem/ exiuit
in eum qui dicitur Caluarie lo
cum. Item indutus eſt ratio=
nali: quia quicquid egit in ter=
ris/ non niſi bene et rationabi=
liter egit. Habuit etiam mi=
tram/ id eſt/ coronam ſpineam
in capite: et baltheū ad renes/
id eſt/ inuiolatam virginita=
tem. Nam et virgine matre na=
tus/ virgo in euum permāſit.
Per duos lapides onychinos/
qui

qui poſiti ſunt in ſuperhume-
rali/ due nature deſignātur: di
uina ſcilicet/ ⁊ humana: q̄ fue-
runt in Chriſto. Per hoc autē
ꝙ in quolibet lapide erāt ſcri-
pta nomina filiorū Iſrael: ſex
in vno/ ⁊ ſex in alio: dantur in-
telligi duodecī nomina Apo-
ſtolorum/ que ſcripta ſunt in li
bro vite. Vñ Chriſtꝰ dixit eis
Luc. x. Gaudere/ q2 nomina ve
ſtra ſcripta ſunt in celis. Itē ꝑ
gemmarū ordinē/ ſiue verſum/
intelligitur ordo ꝑfectionis et
gratie/ quē habuerūt dicti. xij.
Chriſti Apoſtoli in preſenti/ q̄
nos hucuſq3 latet. Neſcimꝰ eñ
determinate q̄s eorū fuerit ꝑ-
fectior. Inſuꝑ ꝑ tunicā totam
hiacinthinā eiuſdē pontificis/
deſignat illud purpureū veſti-
mentū quo induit eū Pilatus.
Per aliā aūt tunicā eiuſdē pō
tificis/ q̄ erat ad modū roqueti
epī/ q̄ alba erat: intelligit ſimi
liter alia veſtis/ que erat alba:
qua induit eundē Chriſtū rex
Herodes/ qñ remiſit ipꝫ ad Pi
latū/ imminēte paſſionis tēpo
re: vt teſtant ſacri Euāgeliſte.
Sed q̄d deſignat per tintinna
bula q̄ erāt in extremitate infe
riori veſtꝫ ſacerdotalis? Certe
per hmōi tintinnabula/ intelli
gūtur diſcipuli Chriſti. Nā ſi-
cut cū audiebātur ipſa tintin-
nabula a lōge/ dabat intelligi
aduētus ipſius pontificis: ita ⁊
Chriſtus ꝓmittebat diſcipulos
ſuos ſeptuagīta/ binos ante fa
ciem ſuā/ in omnē ciuitatē ⁊ lo
cū quo ipſe erat vēturus: vt hr̄
Luc. x. Ecce tintinnabula pon
tificis Chriſti. Per malograna
ta aūt/ q̄ ſimiliter adherebant
extremitati īferiori tunice eiuſ
dē pontificis legis: intelligunt
xij. apl'i eiuſdē pōtificis Chri-
ſti/ q̄ oēs inuiolabiliter adheſe
runt humanitati ipſiꝰ/ ꝓter Iu
dā: quāuis ad horā imminēte
paſſionis tp̄e receſſerit ab eo/
ſed poſt reſurrectionē iterū re-
dierunt/ ⁊ fide ei adheſerūt ſta
biliter. Ubi notandum/ ſm̄ Ca
tholicon/ ꝙ malogranatū (ſiue
malū punicū/ q̄d idē eſt) aliqñ
ꝓ arbore capit: aliqñ aūt pro
fructu illiꝰ. Malogranatū er-
go eſt genꝰ cuiuſdā pomi/ cuiꝰ
fructꝰ intra corticē pomi latet:
ita ⁊ intra corda ipſoꝝ apl'orū
latebāt fides/ doctrina/ gr̄a/ et
ſimilia. Unde legit de quodā
apl'o/ ꝙ cū cōtēneret ab infide
libus ꝓpter vilitatē veſtis ſue/
reſpōdit: Sepe (inq̄t) intra vi-
lia ſcrinia latēt res ꝑcioſe: ita
in propoſito de malogranatis
apl'is: q̄uis exterius groſſis et
vilibꝰ inducerentur/ interius ta
men latebat magnꝰ fructus/ tā
quo ad ſe/ q̄ꝫ quo ad alios qui-
bus predicauerunt. Predictis
ergo tintinabulis ⁊ malogra-
natis ornatus noſter pontifex
Chriſtꝰ inceſſit ꝑ tp̄e/ qñ ſcʒ mi
niſterio fungebat. i. qñ ābula-
bat ꝑ iudeā/ ⁊ Galileā/ ꝑdicās.
¶ Allegorice ⁊. ij. ꝑ duos lapi
des Onychinos/ quos parauit
Moyſes vt ponerent in ornatu
pōtificis Aarō/ itelligunt duo
illi viri apl'ici/ Dñicꝰ ſcʒ/ ⁊ Frā
ciſcus/ quos interius parauit
dñs vt lucerēt tanq̄ꝫ duo lapi-
des ꝑcioſi ī eccleſia militāte/
etiam vſq3 in hodiernū diē. De
q̄bꝰ q̄dē lapidibꝰ recte poteſt
intelligi illud Gen̄. j. Fecit deꝰ
duo luminaria magna in celo/
id eſt/ in ecclia militāte. Lumi
nare
nare maius. i. beatus Domini-
cus/ quod non intelligo de ma
ioritate gratie ⁊ meriti: q2 no-
uit dominus quis eorū (quātū
ad hoc) fuerit maior. Sed ītel
ligo de maioritate officij/ quia
conſtat ꝙ beatꝰ Dominicꝰ im-
mediate ⁊ de per ſe aſſumptus
fuerit cū ſuis ad predicatiōis
officiū: q̄d quidem officiū ma-
gnum eſt in eccleſia. Uñ ⁊ or-
do ipſius ab exordio vſq3 ho-
die ſic appellatꝰ eſt. ſ. ordo fra
trum predicatorū. Nō ſic autē
factū eſt de beato Franciſco:
citra iniuriā dixerim. Quinim
mo ſuo exemplo potius voluit
peccatores ad mundi cōtēptū
⁊ ad humilitatē inducere. Hic
eſt ꝙ voluit ordinem ſuū/ ordi
nē fratrū minorum nuncupari.
Propter q̄d poteſt dici lumia-
re minus: q̄uis a parte rei ſit
luminare magnū: fuerintq3 in
dicto ordine vſq3 hodiernum
diē luminaria magna. Hi er-
go duo lapides precioſi ony-
chini. i. Dominicꝰ ⁊ Frāciſcꝰ/
incluſi auro. ſ. charitatis/ ſunt
illi de quibꝰ Apoca. xj. dr̄: Hi
ſunt due oliue/ ⁊ duo candela-
bra lucētia ante dominū. Po-
teſt autē de eis addi quod ca-
nit eccleſia. Habent poteſtatē
claudere celū nubibus/ ⁊ ape-
rire portas eius: q2 lingue eo-
rum claues celi facte ſūt. Que
quidē verba intelligi poſſunt
de claue ſciētie: ⁊ ſimiliter de
claue poteſtatis/ ſiue iuriſdi-
ctiōis/ q̄ cōpetit fratribꝰ dicto
rum ordinum: non ex primaria
inſtitutione ⁊ ex proprio offi-
cio: ſed ex ſpeciali cōmiſſione
ſedis apoſtolice. Per hoc autē
ꝙ erant ſex noīa filioꝝ Iſrael
ſculpta in lapide vno: ⁊ ſex in
alio: denotat multiplicatio di
ctorū duoꝝ ordinū in eccleſia
Chriſti. Et certe hoc valde mi
rū eſt/ ꝙ cū dicti duo ordines
ſub auſtera pauꝑtate habeāt
militare: nihilominus plures
etiā īterdū diuites/ ⁊ nobiles
inueniuntur profitentes/ cum
magno feruore deuotionis di-
ctos ordines. Sed de hoc poſ-
ſumus dicere/ ꝙ a dño factum
eſt iſtud/ ⁊ eſt mirabile in ocu-
lis noſtris. Patet ergo de duo
bus lapidibus onychinis.
¶ Allegorice et tertio/ iuxta
illd̄ verbū: Poſuit gēmarū or-
dines quatuor: in primo verſu
erat ſardius/ topaſius ⁊c̄. No-
tandum/ ꝙ quatuor ordines/
ſunt quatuor ordines fratrum
mendicantium/ quos hodie/ vi
demus militare in eccleſia: vi-
delicet/ predicatorū/ minorū/
auguſtinenſium/ carmelitarū.
Sed quid eſt/ ꝙ in quolibet or
dine erant tres verſus. i. tres
ordines. Ordo eñ et verſus ꝓ
eodem capiūtur in propoſito:
vt dictū eſt ſupra/ niſi ꝙ in q̄-
libet predictorum ordinū ſunt
tres gradus ſeu differentie mi-
litantium. Non loquor de ma-
lis/ ſciens ꝙ in quolibet ordi-
ne ſunt aliqui mali. Nā ⁊ Au-
guſti. vir ſanctiſſimus/ ⁊ opti-
mus prelatus hoc idē teſtaba-
tur de monaſterio ſuo/ ad Uin
centiū Donatiſtam ſcribēs/ ⁊
ponitur diſtinctio. xlvij. capi.
quantumlibet. Quantumlibet
(inquit) vigilet diſciplina do-
mꝰ mee/ homo ſum/ ⁊ inter ho
mines viuo: nec mihi arroga-
re audeo/ vt domus mea me-
lior ſit q̄ꝫ arca Noe: vbi tantū

inter octo homines vnus re=
probus inuentus eſt: aut me=
lior ſit ꝗ̃ domus Abrahe/ cui
dictum eſt/ Eijce ancillā et fi=
liū eius ⁊c̄. Deinde ſubdit poſt
pauca/ dicens: Simpliciter fa=
teor charitati veſtre/ ex q̄ deo
ſeruire cepi/ meliores nō inue=
ni ꝗ̃ qui in monaſterio profe=
cerunt: ita non ſum deteriores
expertus/ ꝗ̃ qui in monaſterio
defecerunt. Hinc Apoc. xxij.
arbitror dictū/ Juſtus iuſtifi=
cetur adhuc: ⁊ qui in ſordibus
ē: ſordeſcat adhuc. Hec ibi. Ni
hilominus ſicut inter paleā la
tet granū/ ſic ⁊ inter malos et
diſſolutos religioſos cōuerſan
tur interdū boni. Et hi quan=
doq̄ ſunt in triplici differētia:
quidā ſunt adhuc imperfecti/
ſiue incipientes: quidā profi=
cientes/ ⁊ quidā perfecti: q̄ ta
men rari inueniuntur in p̄ſen=
ti/ etiam in quocūq̄ ſtatu exi=
ſtant. Hec enim auis rara eſt ī
terris. Et ita de quolibet ordi
ne dicendū eſt in particulari.
Ecce quō in eccleſia Chriſti
poſiti ſunt gemmarū ordines
quatuor. Et ſi dicatur de ali=
quibus predictorū ordinum/
ꝙ in illis ordinibus ſunt val=
de pauci reformati. Inſuper
ꝙ etiam inter eos qui habent
reformatorū nomen ⁊ titulū:
aliqui difformati inueniātur.
Fateor ita eſſe. Nullus tamen
ſane mētis negare poterit q̄n
inter tales aliqui boni/ ⁊ qui=
bus diſplicet vita malorū inue
niantur: ⁊ qui habent in deſi=
derio regulariter viuēdi/ ſi da
retur facultas. Alias ſi om̄es
eſſent mali: non video quomo=
do diu ſuſtineret eos diuina
bonitas. Sed de hoc hactenꝯ.

¶ Allegorice et quarto/ duo=
decim lapides precioſi ī veſte
Aaron pontificis/ duodecim
ſunt articuli fidei: quos ⁊ ſi q̄=
libet ſane mentis teneatur cre
dere/ ſic ſcilicet ꝙ vbi ſuper di
ctis articulis interrogat̃ debi
to modo: tenet̃ etiā debite et
catholice reſpondere: nihilo=
minus ſuperiores ⁊ qui maio=
res ſunt in populo/ tenētur ma
gis explicite fateri ipſos arti=
culos ⁊ fidem. Unde talibꝰ lo=
quens beatus Petrus in p̄ma
ſua epiſtola. cap. iij. dicit ſic:
Parati ſemper ad ſatiſfactio=
nem omni poſcenti vos ratio=
nem de ea que ī vobis ſpe eſt.
Et ſimilis ratio eſt de fide: vt
dicunt doctores/ et poſtillato=
res. Predicti ergo. xij. lapi=
des precioſi/ iubent̃ eſſe in or=
natu pontificis. i. in mente ⁊ in
tellectu ipſiꝰ/ etiam explicite.
Et tales lapides dant magnā
claritatem et ornatum menti
humane. Benedictꝰ ergo qui
habet ſecum tales lapides.

¶ Allegorice ⁊ quinto/ predi=
cti duodecim lapides/ duode=
cim ſunt minores prophete: q̄
ſunt/ Oſee/ Joel/ Amos/ Ab=
dias/ Jonas/ Micheas/ Naū/
Abacuch/ Sophonias/ Ag=
geus/ Zacharias/ Malachias.
Iſti ſunt duodecim ꝓphete mi
nores/ deſignati ꝑ duodecim
nomina lapidū p̄cioſorū/ poſi=
ta in veſte ſacerdotali: qꝛ rece=
pti ſunt ad ornatū vniuerſalis
eccleſie/ ſicut ⁊ alij maiores ꝓ
phete: qui ſunt Eſaias/ Hiere=
mias/ Ezechiel/ Daniel. Et q̄=
uis dicant̃ minores/ nō tamen
ſunt minoris authoritatis/ ꝗ̃
alij/

alij/ qui maiores a nobis dicti
ſūt/ equa em̄ eſt authoritas in
illis ⁊ iſtis: ſed qꝛ breuiter ſcri
pſerunt/ alij autem diffuſius.
Tales itaq̄ duodecī lapides
debēt eſſe ī veſtimēto pōtifica=
li. i. ī corde ipſiꝰ: quia hos ſcire
tenet̃/ ſicut ⁊ ſacrā ſcripturā.

¶ Allegorice ⁊ ſexto: iuxta p̄=
dicta: notandū/ ꝙ ſummus pō
tifex legis indutus eſt ſpecia=
liter duplici tunica: quarū vna
erat hiacinthina: id eſt/ quaſi
rubei coloris/ ⁊ alia erat linea
⁊ ſtricta/ atq̄ alba ad modum
roqueti epiſcopalis: vt dictum
eſt. Per quod myſtice deſigna
tur/ ꝙ epiſcopi tenentur habe=
re ſpecialiter duplicem tuni=
cam: vnam quidem quaſi ru=
beam/ per quam deſignat̃ per=
fecta charitas/ quam debent
habere ad ſubditorum ſalutē:
ita vt ꝓ dicta ſalute mori ſint
parati: quia vt dicitur Joā. x.
Bonꝰ paſtor dat animā ſuā ꝓ
ouibus ſuis: ſic em̄ fecit Chri=
ſtus: ſic etiā fecerūt ferme oēs
paſtores primitiue eccleſie/ tā
ſummi pōtifices/ ꝗ̃ inferiores:
ita vt diceret Grego. qui epi=
ſcopatū deſiderat/ bonū opus
deſiderat/ ſcilꝫ martyriū. Nā q̄
tūc erāt primi in eccleſia: erāt
⁊ primi ad martyrium. Secus
autē hodie/ ⁊ ideo oportet cor=
rigere verba diui Gregor. ⁊ di
cere: Qui epiſcopatum deſide=
rat/ bonas opes deſiderat: qꝛ
milia auri ⁊ argēti. Debēt etiā
habere aliā tunicā/ ſcꝫ albam/
ſiue roquetū. Et per hāc veſtē
deſignat̃ vite puritas: de qua
Apoſto. j. Timor. iij. Oportet
epiſcopū irreprehenſibilē eſſe:
ſobrium/ ornatum/ prudentem/
pudicū/ hoſpitalem/ doctorē/
(ſcꝫ a docēdo) non vinolētum/
nō ꝑcuſſorē/ ſꝫ modeſtū: nō liti
gioſū/ nō cupidū: ⁊ ſic de multꝭ
alijs. Hinc dicunt doctores/ ꝙ
ep̄s debet eſſe in ſtatu ꝑfectio=
nis iam acquiſite. Secus autē
de religioſis q̄ ideo ingrediun
tur religionem/ vt perficiātur.
Sunt ergo in ſtatu perfectiōis
acquirende/ ⁊ non iam acquiſi
te. Ve ergo illis preſulibꝰ/ qui
non induuntur intus in cōſciē=
tia dicta veſte alba: quia ſicut
dicit Auguſt. ad fratres in ere
mo. ſer. xlij. qui intitulatur de
vita ⁊ moribꝰ clericorū: Sicut
impoſſibile eſt demonē in ma=
lo obſtinatum intrare paradi=
ſum: ita impoſſibile eſt luxurio
ſis paſtoribus/ auaris/ ⁊ ſuper=
bis/ ſubditos caſtos/ humiles/
⁊ bonos facere: quia neceſſe ē
vt talis ſit grex/ q̄lis ſit et rex.
Et Gregor. Cum paſtor ꝑ abru
pta graditur/ reſtat vt grex ⁊c̄.
Nō ergo ſine cauſa/ pōtifex ve
ſtē albā/ ſiue roquetū/ portat.
Caueāt autē pōtifices ne ſigni
ficatio veſtis ſit falſa: ⁊ mētia=
tur iniquitas ſibi.

¶ Anagogice et. j. ꝑ ornatum
mirificū veſtis pontificalis: de=
notatur ⁊ prefigurat̃ ornatꝰ il=
le indicibilis q̄ ineſt iam de fa
cto aīabꝰ electoꝝ. Et ſimiliter
alius ornatꝰ q̄ inerit corporibꝰ
eorūdem electoꝝ poſt reſurre=
ctionem gñalem. Ut em̄ teſtat̃
Eſa. et poſt eū Apl's Paulus:
Oculꝰ nō vidit/ nec auris audi
uit/ ⁊ ī cor hoīs nō aſcēdit q̄ p̄=
parauit deus diligētibꝰ ſe. In
cuius figurā legitur. iij. Reg.
x. de regina Saba/ ꝙ cum ve=
niſſet in Hieruſalem/ a finibus

terre/audire ſapientiam Salo
monis/⁊ cū audiſſet: ⁊ cunctā
diſpoſitionem domus ſue vi-
diſſet/obſtupuit vehementer:
ita vt vltra non haberet ſpiri-
tū. Applicatio eſt facilis. De
ipſis nanꝫ electis ſcriptū eſt
Eſa.xxxiij. ꝙ regē ſupple Chri
ſtum in decore ſuo videbunt/
quē ſupple in preſenti ipſi im-
pij Judei tā turpiter tractaue
runt: intantū ꝙ non erat ſpe-
cies/neꝫ decor i eo: quinimo
reputauerunt eū quaſi lepro-
ſum ⁊ percuſſum a deo ⁊ humi
liatum. At vero nunc gloria ⁊
honore coronauit eū pater in
celo: ⁊ cōſtituit eū ſup opa ma
nuū ſuarū: cuius executio ma-
xime fiet in die iudicij. Scri-
ptū nempe eſt Jo.v. Pater nō
iudicat quēꝗ̄: ſȝ omē iudiciū
dedit filio. Et iterum ibidem:
Dedit ei pater poteſtatem iu-
dicium facere/quia filius ⁊c̄.
¶ Anagogice et ſecundo/ per
duodecim lapides precioſos q̄
adherebant rationali pontifi-
cis: intelliguntur omnes ele-
cti/ qui inuiolabiliter adhere
bunt Chriſto pontifici ſūmo
in celo. Hi ergo duodecim la-
pides erūt nouem ordines an-
gelorum/ ⁊ tres ordines ho-
minum: qui erunt patriarche/
prophete/⁊ ſancti noui teſta-
menti. Sed quid ſunt duo lapi
des onychini incluſi auro: de
quibus paulo ante dictum eſt.
Profecto hi duo lapides pre-
cioſi/ ſunt Chriſtus ⁊ Maria.
Non enim pertinent ad aliquē
predictorū duodecim ordinū:
ſed ſunt ſupra omnem ordinē.
Et de Chriſto quidem canit
eccleſia/dicens: Eleuata eſt
magnificentia tua ſuper celos
de⁹. i. humanitas tua/ in q̄ ma
gnificat⁹ es in mundo per mi-
racula/que ea mediante ope-
ratus es. Hec (inquā) magnifi-
centia tua eleuata eſt ſup oēs
celos: non tā naturales/ ſiue
materiales/ ꝗ̄ ſpirituales: ſcili
cet angelos ⁊ hoīes. De Chri-
ſtifera autem Maria ſimiliter
canit eccleſia in officio aſſum
ptionis eiuſdem/ dicēs: Exal-
tata es ſancta dei genitrix ſu-
per choros angelorum ad ce-
leſtia regna. Ergo ſimiliter ſu
per choros hominum: maxime
ſcd̄m opinionē eoꝝ/qui tenent
homīes aſſumi ad ordines an-
gelorum. Ecce quid ſūt duo la
pides onychini.
¶ Anagogice ⁊ tertio/ iuxta
illud verbū: Fecerunt in ratio
nali catenulas ſibijnuicē cohe
rentes ⁊c̄. per hoc deſignatur
maxima coherentia ⁊ concor-
dia/q̄ eſt inter electos in cele-
ſti patria/ quā impoſſibile eſt
aliquando diſſolui: adeo vt di
cat Grego. lib. iiij. moral. cap.
xlij. ꝙ tanta vis amoris in illa
pace illos beatos ſociat/vt qḋ
in ſe quiſꝗ̄ non accepit: hoc ſe
accepiſſe in alio exultet. Hinc
Chryſoſt. tractatu de repara-
tione lapſi/ ita ait: Quid hac
vita beatius/quid iocundius/
vbi non eſt paupertatis met⁹/
neꝫ egritudinis ībecillitas:
nemo ibi ledit aut leditur: ne-
mo traſcitur/nemo inuidet: cu
piditas nulla ibi exardeſcit.
Hec ille. Ex his ergo ſequit̄ i-
diſſolubilis cōcordia inter ele
ctos. Nā ibi oēs hoīes in ma-
xima cōcordia inter ſe viuunt:
⁊ ſilr̄ hoīes cū angelis/ ⁊ e di-
uerſo/

uerſo: atꝫ homines et angeli
cum deo.
¶ Anagogice et quarto/ per
tintinnabula/que gerebat pō-
tifex in extremitate veſtis ſue
qn̄ intrabat in ſancta ſanctoꝝ/
⁊ hoc vt audiretur a populo/
intelligūtur ille exultationes
dei/ que erunt poſt generalem
reſurrectionem in gutture ele
ctorū hominū. Tunc enim nō
ſolum mētaliter laudabūt ele
cti dn̄m: verū etiam vocaliter.
Nullus enim ſane mentis dice
ret humana corpora eſſe ocio-
ſa in illa celeſta patria: quini-
mo dabunt dn̄o deo voces q̄-
les nemo vnꝗ̄ audiuit in p̄ſen
ti/nec audire poteſt. Unde tūc
de vnoquoꝫ electo dici pote
rit illud Can̄. ij. Uox tua dul-
cis/⁊ facies tua decora. Illi er
go qui in preſenti ſunt deputa
ti ad canendū laudes deo/ vt
cleri: hoc cū gaudio ⁊ ſpiritua
li letitia/atꝫ diligentia agere
debent: q꞉ iam quodammodo
incipiunt vitam ⁊ letitiā/quā
perpetuo tenebunt: dummo-
do iubilent ⁊ pſallant vt expe
dit/in preſenti.

¶ Secunda clauſula.

FEcerunt et tuni-
cas byſſinas ope-
re textili Aaron
⁊ filijs ei⁹/ ⁊ mi-
tras cū coronulis
ſuis et byſſo: femi
nalia quoꝫ linea biſſina/cin-
gulum vero de byſſo retorta/
hiacintho/purpura/ac vermi-
culo diſtinctum arte plumaria
ſicut preceperat dn̄s Moyſi.
Fecerunt ⁊ laminam ſacre ve-
nerationis de auro puriſſimo:
ſcripſeruntꝫ in ea opere gem
mario ſanctū domini: et ſtrin-
xerunt eam cum mitra ⁊ vitta
hiacinthina/ ſicut preceperat
dominus Moyſi.
¶ Hiſtorialiter poſtꝗ̄ in prece
dēti clauſula facta eſt mentio
de preparatione ornamentoꝝ
ſummi pontificis/ ⁊ que erant
illi ſoli propria: hic cōſequen-
ter deſcribunt̄ ornamēta alio-
rum ſacerdotū: que tn̄ nō erāt
eis ſic propria quin conueni-
rent etiam ſummo pontifici.
Et hoc eſt/ꝙ in principio pre-
ſentis clauſule dicitur: Fece-
rūt/ſupple Beſeleel ⁊ Doliab/
⁊ tunicas byſſinas opere texti
li Aaron ⁊ filijs eius. Ut autē
in precedenti clauſula dictum
eſt/q̄ dicte tunice byſſine erāt
ſtricte: vt ſacerdotes in mini-
ſtrando in ſancta eſſent expe-
ditiores. Tali etiā tunica byſ-
ſina vtebat̄ ſūmus ſacerdos/
propter eandem rationē. Sed
quid eſt ꝙ predicti opifices fe-
cerunt predictas tunicas ope-
re textili. Quid enim intelligi
tur per opus textile? Textile
dicitur a texo. Opus ergo tex-
tile/eſt opus quod fit cum arte
texendi/ſicut patet de panno
aut tela.
¶ Circa autem preſentē clau-
ſulā (more ſolito) mouētur ali-
qua dubia.
¶ Primū igitur dubiū mouet̄
propter illud verbū/⁊ mitras.
Queritur ergo qūo predicti ar
tifices fecerūt mitras filijs Aa-
ron? Non enim erāt pōtifices/
ſed ſolus Aaron. Ad ſolū aūt
pontificē ſpectat deferre mi-
trā in capite. Dicendū/ ꝙ etſi
nō liceat nūc ſimplicib⁹ ſacer-
dotib⁹ deferre mitrā ī capite:

 non

nō propterea ſequiꝛ ꝙ ne tūc/ quia ſacerdotiū fuit aliud et aliud. Preterea ex ſpeciali pri uilegio ſimplex ſacerdos ho=die poteſt deferre mitrā in ca=pite. Sic enim audio fieri ī ec=cleſia ſancti Joā. Lugdunē: quādiu ſolenniter ibi celebra=tur miſſa a canonicis.

¶ Secundū dubium/ quid in=telligiꝛ per coronulas illas de quibꝰ ſubdiꝛ in textu? Ad hoc dicūt aliqui/ ꝙ coronule erāt parue corone/ q̄ imponebātur capitibus tā Aaron ꝙ̄ filiorū eius dū miniſtrabāt domino. Erant autē huiuſmodi coronu le ſuper mitras poīte. De Ly=ra aūt dicit/ ꝙ erant quidā cir culi in mitris illis in parte in=feriori/ qui hic coronule dice=bantur.

¶ Tertiū dubiū eſt de lamina aurea: de qua queriꝛ quale in=dumētū erat? Ad hoc reſpon=det Richar. de ſancto Victo=re: ꝙ erat ſupremū indumentū pōtificis/ factum in modū me=die lune: in qua erat ſcriptum nomē dn̄i tetragrāmaton. Et hoc eſt/ qđ dr̄ in litera/ ꝙ ſcri=pſerunt in ipſa lamina ſanctū dn̄i. Ut aūt aliquando dictum eſt in precedentibus/ predictū nomen habuit quatuor lite=ras. Prima fuit Jod/ quod ſo=nat principiū. Secūda he/ qđ īterpretatur vite. Tertia vau/ qđ ſonat paſſiōis. Quarta he/ qđ interpretatur iſte. Et diciꝛ ꝑdictū nomen ineffabile/ non qꝛ non poſſet fari: aut qꝛ illud nō deberet noiari: ſed quia rē ineffabile ſignificat/ que ex no minibꝰ literarū ⁊ interpreta=tionibus ſimul iūctis innitiꝛ/ quod eſt: Principium vite paſ ſionis iſte. Et eſt ſenſus predi=ctorū quatuor verborū Jſte.i. ſignatus ꝑ iſtū.ſ. ſacerdotē le=galem/ erit principium vite in Adam perdite. Erit (inquam) principiū vite paſſionis.i. per paſſionē: Vel vite.ſ. acquiſite paſſionis.i. per paſſionem.

¶ Moraliter et primo: per mi=tram/ q̄ vtebanꝛ ſacerdotes le gis/ ſicut ⁊ pōtifex: in qua qui dem mitra ſunt due extremita tes/ ⁊ quaſi duo latera ſignifi=cantur duo que debent eſſe in quolibet ſacerdote: ſcilicet vi=te honeſtas/ ⁊ literarū peritia/ tam pro ſua eruditione/ ꝙ̄ pro ſubditoꝝ ſuorū: (ſi quos habꝫ) eruditione. Ecce quid ſignifi=cat mitra. Sed quid eſt/ ꝙ ſa=cerdotes legis euāgelice non deferunt mitras: niſi qꝛ defi=ciūt in duobus precedētibus. Unde magis multis incumbit deferre feminalia/ q̄ a femore (ſecūdū aliquos) vel a femina (ſecūdū alios) dicūtur/ ꝙ̄ mi=tram: qꝛ/ citra iniuriam ſtatus clericalis dixerim/ audeo di=cere ꝙ maior eoꝝ pars nec ha bet vite honeſtatem/ ſed ſcāda loſā/ nec literarū peritiā: im=mo magnū eſſet ſi inueniretur in eis loquendi congruitas. Hoc igitur attendāt noſtri pō tifices/ qui tales promouēt: ſi=militer ⁊ eorum officiarij/ q̄ ta les examinant/ ⁊ pro idoneis ipſis pontificibus preſentant. Deponant igitur domini ſacer dotes ⁊ ſupra feminalia/ ⁊ in=duant ſe balthco ad renes: id eſt/ debita caſtitate/ ꝓ decētia ſtatus ſacerdotalis. Alias eis melius eſſet nunꝙ̄ aſſumpſiſſe huiuſmodi

huiuſmodi ſtatum.

¶ Moraliter et ſecundo: no=tandū iuxta illud/ mitras cum coronulis ſuis: per coronulas eterna premia ⁊ coronule cele ſtes intelligūtur/ que illic red=duntur ꝓ mitris bonorū ope=rū que ſiūt in preſenti. Jn cu=ius rei ſignū in nonnullis ec=cleſijs cathedralibꝰ ⁊ abba=tialibꝰ pendet corona ferrea/ aut cuprea in medio chori: vt qui pſalmos cantant ibi domi=no/ letāter et ex corde pſallant atꝙ̄ diſerte: non cū feſtinatio=ne ⁊ verborum precipitatiōe/ ſicut pleriꝙ̄ facere ſolent. Ta lis enim abuſus reprobatur in Clem̄. rubrica de celebratiōe miſſarū. cap. graui. Jtem vide decretalem que ponitur extra de celebratione miſſ. cap. dolē tes. Tales enim non habebūt coronulas in celo: ſed penas ī inferno/ qꝛ ſcriptum eſt Hiere. xlviij. Maledictus homo q̄ fa=cit opus dei fraudulēter: que=dā aūt litera dicit negligēter.

¶ Moraliter et tertio/ iuxta il lud verbum: Fecerunt et lami nam ſacre veneratiōis ⁊c̄. No=tandum/ ꝙ dicta lamina ſacre veneratiōis/ ſic dicebatur/ nō propter ſe: ſed propter conten tum in ea.ſ. magnū nomen do=mini tetragrammaton: de quo dictū eſt ſupra. Pro quo notā=dum/ ꝙ dominus deꝰ olim ha=buit nomen ſacre veneratiōis: ſcilicet ꝙ diceretur deus: non quidē vſurpatiue/ ſiue abuſi=ue/ ſicut idola gētium: iuxta il lud Pſal. Omnes dij gentium demonia. Nec etiam ſolū parti cipatiue/ ſicut hoīes: ſecūdum illud eiuſdē Pſal. Ego dixi dij eſtis/ ⁊ filij excelſi omnes: ſed eſſētialiter/ proprie ⁊ perfecte. Pro eodē enim capiuntur hec duo noīa: deꝰ/ ⁊ tetragrāma=ton. Utrunꝙ̄ ergo eſt nomē ſa cre venerationis/ ⁊ hoc ratiōe rei ſignificate: quia nulla alia res eſt maior aut equalis/ quia vt dicit Augu. libro primo de doctrina Chriſtiana/ deus (ſe=cundum omnes) eſt illud q̄ me=lius aliquid non eſt. Jtē idem libro primo queſtionū noui et veteris teſtamēti. q. prima/ deꝰ eſt hoc quod nulla attigit opi=nio. Ecce igiꝛ antiquū ⁊ pri=mariū nomē dn̄i/ quod vſꝙ̄ in hodiernū diē perſeuerat in po pulo fideli. Uerum ꝙ dei filius ex quo naturā aſſumpſit hūa=nā/ vocatur Jeſus/ quod voca tum eſt ab angelo priuſꝙ̄ ī vte ro conciperetur. Nā Luce. j. le gitur ꝙ Gabriel dixit virgini Marie: Uocabis nomē eiꝰ Je=ſum. De magnitudine autē di=cti nominis Jeſꝰ/ loquēs apo. Phil. ij. ait: Exaltauit illū deꝰ pater/ ſupple: ⁊ dedit illi nomē quod eſt ſuper omne nomen. Sed poſſet hic aliquis dicere: Si nomen Jeſu ſit ſuper omne nomen: ergo eſt ſuper hoc no=men tetragrāmaton/ et per cō ſequens dicta lamina male di citur lamina ſacre veneratio=nis/ ratione noīs dn̄i tetragrā maton/ qđ in ea cōtinebaꝛ. Di cēdū cōformiter ad glo. īterli. ꝙ illud nomen qđ dedit pater filio/ eſt ꝙ vocetur deꝰ. Et hoc idē ſignificatur ꝑ hoc nomen tetragrammaton/ quod eſt no men quatuor literaꝝ/ vt prius declaratum eſt. Et iterum de hoc ſtatim peramplius diceꝛ.

¶ Allegorice ⁊ primo, hic poſ
ſent multa dici conformiter ad
hunc ſenſum, circa initiū pre⸗
ſentis litere: niſi q̄r de huiuſ⸗
modi dictum eſt ſupra in ple⸗
riſq̄ locis.

¶ Allegorice ⁊ ſecūdo: iuxta
illud, Fecerunt ⁊ laminā. No⸗
tandum, ꝙ per laminam au⸗
ream, in qua erat ſculptū ſan⸗
ctum nomen dn̄i tetragrāma⸗
ton. i. quatuor literarū, que ſo
nant tantū, ac ſi diceret, Prin
cipiū vite paſſionis iſte: quorū
verborū ſenſum require prius
in hac clauſula, que quidē la⸗
mina ſemper erat in fronte pō⸗
tificis ſuper tiarā. i. mitram,
quā geſtabat in capite ſuo, qn̄
ſcȝ officiabat in tabernaculo:
vt dictū eſt ſupra. xxviij. ca. hu
ius. Profecto ꝑ predictas qua
tuor literas aperte prefigura⸗
batur Chriſti paſſio. Ipſa nē⸗
pe fuit principium vite gratie,
quā perdideramus in Adam.
Poſſumꝰ itaq̄ dicere, ꝙ Adā
⁊ Chriſtus fuerunt rerum prin
cipia, ſed varia. Adam quidē
peccando principium mortis.
Unde quamprimum peccauit,
dixit ei deꝰ illud Gene. iij. In
ſudore vultus tui veſceris pa⸗
ne tuo, donec reuertaris in ter
ram de qua ſumptus es. Ecce
principium mortis pro ſe ⁊ po⸗
ſteris ſuis. Econtra autē Chri
ſtus, pro omnibus patiendo in
cruce, fuit principium vite gra
tie, ꝓ omnibus ſufficienter. Et
hoc eſt quod loquitur Apoſt.
Roma. v. dicens: Cum inimici
eſſemꝰ, reconciliati ſumus pa⸗
tri per mortem filij eius. Qȝ ſi
dicatur, ꝙ huiuſmodi recon⸗
ciliatio fuit per Chriſti matrē,
ſicut et preuaricatio primitus
facta eſt per Euā, ꝑ quā ſedu⸗
ctam ſeductus eſt Adam. Pro
pter quod canit eccleſia dicēs:
in laudem eiuſdem Chriſtife⸗
re Marie. Qđ Eua triſtis ab⸗
ſtulit, tu reddis almo germi⸗
ne. Dicendum, ꝙ primum in ſe
verum eſt, ⁊ ſimiliter ſecundū,
ad hunc ſenſum: ꝙ dicta Chri⸗
ſtifera Maria genuit illū, per
quem plene facta eſt recōcilia⸗
tio totius humani generis ſuf⸗
ficienter. Ideo dicitur: tu red⸗
dis (nō per te) ſed almo germi⸗
ne. i. benedicto filio tuo Chri⸗
ſto. Pater ergo ꝙ Chriſtꝰ (⁊ ſo
lus Chriſtꝰ) fuit principiū vi⸗
te gratie, quā perdideramꝰ in
Adam. Propterea Auguſt. de
verbis dn̄i, ſer. xxxvij. dicit ſic:
Multos filios dei fecit vnicus
filiꝰ dei. Emit ſibi fratres ſan⸗
guine ſuo, probauit reproba⸗
tos, redemit venditos, hono⸗
rauit iniuriatos, viuificauit oc
ciſos. Dubitas ꝙ dabit tibi bo
na ſua, qui dedignatus non eſt
ſuſcipere mala tua? Hec ille.
Similit̄ idē Augu. in die pal⸗
marū, ſer. j. dicit ſic: Indubitā⸗
ter credamus, ꝙ ille totū mun
dū redemit, qui plus dedit q̄
totus valeret mundus. Meri⸗
tum eñ redemptē mercedis di
gnitas inſignis precij ſuper⸗
greſſa eſt. Perpende inter hec
o homo, q̄ talē ꝓ nobis dedit
pecuniā, qualē a nobis ſit ex⸗
acturus vſuram. Hec ille.

¶ Allegorice ⁊ tertio. Notan⸗
dum iuxta predictū verbum,
in quo dictum eſt: Fecerunt et
laminā, ſacre venerationis, de
auro puriſſimo ⁊c. ꝙ per dictā
laminā quam debebat iugiter
habere

habere pontifex in fronte ſuꝑ
mitram ſuam, denotatur iugis
memoria dominice paſſionis:
quam non ſolum pōtifices, ſed
et omnis populꝰ fidelis debet
iugiter habere in memoria. Et
non ſolum in memoria, verum
etiam aperte tempore et loco
dictam paſſionem cōfiteri. Et
hoc ſignificatur per frontem,
que cōmuniter eſt nuda ⁊ non
velata. Hinc eſt ꝙ Apoca. vij.
dicit̄ de electis ⁊ iuſtis, ꝙ ha⸗
bent nomen dei ſcriptū in frō⸗
tibus ſuis. Et idem repetitur
vbi ſupra, ca. xiij. Quid eñ eſt
ꝙ angelus domini pepercit il⸗
lis viris gementibus, qui ha⸗
bebant ſignum Thau ſcriptū
in frontibus ſuis: vt legit̄ Eze⸗
chi. ix. niſi ꝙ illis pepercit deꝰ
a morte eterna, q̄ gemunt pec⸗
cata ſua in preſenti: iuxta illud
Mat. v. Beati qui lugent, quo
niam ipſi conſolabuntur: ⁊ ſi⸗
militer qui confitentur aperte
tempore ⁊ loco fidem Chriſti.
Et per oppoſitum tandem nō
parcet dn̄s a predicta morte il
lis, qui non habent in frontibꝰ
ſuis ſignum Thau, ſiue nomen
dn̄i tetragrammaton: ſed quid
eſt qđ in Ezechiele dicit̄ ange
lis executoribꝰ diuine iuſtitie:
vt inciperēt a ſanctuario dei?
niſi ꝙ clerici ⁊ religioſi, q̄ non
ferunt lamina ſacre veneratio⸗
nis, ſiue ſignum Thau in fron
tibus ſuis. i. qui non confitent̄
verbo ⁊ opere nomen domini,
vbi ⁊ quando oportet, nō eua⸗
dent mortem eternam.

¶ Allegorice ⁊ quarto, ꝑ hoc
ꝙ nomen dn̄i tetragrāmaton
habuit quatuor literas: vt pa⸗
tuit ſupra: denotabat̄ ꝙ in cru
ce dn̄i, per dictū nomen ſigni⸗
ficata fuerunt quatuor ligna:
que fuerūt cedrus, cypreſſus,
palma, oliua. Item per hoc
ꝙ dicitur, ꝙ predictū nomen
erat ineffabile: deſignatur ꝙ
tanta eſt virtus ⁊ efficacia cru⸗
cis ſaluatoris, ꝙ nullus (etiam
angelus deſcendens de celo)
poteſt ſufficiēter exprimere di
ctam efficaciam.

¶ Anagogice ⁊ primo: iuxta
illud, Fecerunt ⁊ tunicas byſ⸗
ſinas Aaron ⁊ filijs eius. No⸗
tandū, ꝙ per ꝑdictas tunicas
intelliguntur corpora electoꝝ
omniū, tam patrū q̄ filiorū, q̄
illic reſtituent̄ in die iudicij:
vt premient̄ cū animabꝰ, ſicut
⁊ in preſenti cooperata ſunt in
merito cū illis, ſaltim inſtrumē
taliter. Uerum ꝙ bona opera
principaliter attribuunt̄ ipſis
animabus poſt deū, minus aūt
principaliter ⁊ quaſi inſtrumē
taliter corporibꝰ. Et ideo prin
cipale ⁊ eſſentiale premiū, qđ
conſiſtit in contemplatione di
uine eſſentie, debet̄ animabꝰ:
iuxta illud Chriſti verbū Jo⸗
an. xvij. Hec eſt vita eterna: vt
cognoſcāt te ſolum verū deū,
⁊ quē miſiſti Jeſum Chriſtum.
Premiū aūt accidētale ⁊ ſcđa
riū, ⁊ qđ dabit̄ corporibus, cō
ſiſtet in aſpectu humanitatis
eiuſdē Chriſti, ⁊ hoc in parte.
Nā dicte tunice nunc quidem
viles ſunt, ſed tunc multū glo⸗
rioſe apparebunt. Hoc aūt ꝓ⸗
bat Chriſoſto. tractatu de re⸗
paratione lapſi, per ſimilitudi
nem pueri regij, qui primo tra
ditur alēdus ſub tugurio pau⸗
peris hominis. Deīde in debi⸗
ta etate honorat̄ in domo pa⸗
terna:

terna: ita in propoſito.
¶ Anagogice ⁊ ſecundo: No=
tandum iuxta illud/ Fecerunt
et mitras cum coronulis ſuis:
ꝙ electi in celo preter premiū
eſſentiale/ qđ ꝑ mitras intel=
ligitur/ habebunt multi ex eis
coronulas.i.paruas coronas/
que in ſe magne erunt: ſed re=
ſpectu glorie eſſentialꝭ parue.
He aūt coronule erūt in tripli
ci differentia. Prime erūt ru=
bee/ que dabunť martyribus.
Secūde erūt gēmis ornate/ q̄
dabunť doctoribus veritatis.
Tertie erūt albe/ q̄ dabūť vir=
ginibus/ que fuerunt vere vir=
gines: videlicet mēte ⁊ corpe.
Beatus ergo qui in celo habe
bit vnā de illis coronulis/ ſed
beatior qui habebit mitram.
¶ Anagogice et tertio: iuxta
illud/ Fecerunt ⁊ laminā ſacre
venerationis de auro ⁊c̄. Notā=
dum/ ꝙ iſta lamina ſignificat
diuinā eſſentiā/ q̄uis nō ſit fa=
ctibilis/ q̄ ꝓpter ſui dignitatē
cōparať auro p̄cioſiſſimo. In
hac lamina olim erat ſcriptū
literis aureis hoc nomē dn̄i te
tragrāmaton.i. nomen q̄tuor
literarū q̄ ſonabāt/ Principiū
vite paſſionis iſte: ⁊ hoc ſcđm
ꝙ dn̄s p̄uiderat in ſua eſſentia
futurū lapſum Ade/ ⁊ eodē in=
tuitu futurā paſſionē filij ſui/
q̄ eſſet principiū vite gratie/ ſi=
cut Adā fuerat ꝑ peccatū ſuū
principium mortis ſpiritualis.
Hec igiť lamīa.i. diuina eſſen=
tia/ poteſt merito dici lamina
ſacre venerationis: vt đr in li=
tera: q̄r ei᷑ habeať in magna
veneratione in terris a iuſtis
⁊ bonis/ nō tn̄ tm̄ quantum ab
electis in patria/ ⁊ hoc tam ab
angelis/ q̄ ab hoībus. Et de
ſacra veneratiōe q̄rundā ange
lorū ſcriptū eſt Eſa.vj. ꝙ ſera=
phin nō ceſſabāt dicere die ac
nocte: Sctūs/ ſctūs/ ſctūs/ dn̄s
de⁹ omp̄s/ q̄ erat ⁊c̄. Et ſimilꝭ
eſt ratio de ceterꝭ angelis. De
ſacra aūt veneratiōe hoīm re=
gnantiū in celo/ habes. Apo=
ca.iiij. vbi đr: ꝙ .xxiiij. ſeniores
(ꝑ quos intelligūť oēs hoīes
electi) ꝓcidebāt ante ſedentē
in throno/ ⁊ adorabāt viuentē
in ſecula ſeculorū: ⁊ mittebāt
coronas ſuas ante thronū dicē
tes: Dign⁹ es dn̄e deus noſter
accipere gloriā ⁊ honorē ⁊ vir
tutē ⁊c̄. Ecce in quali ⁊ quāta
veneratione habeť diuina eſ=
ſentia in celo: que per laminā
ſacre venerationis deſignať.

¶ Tertia clauſula.

PErfectū eſt igitur
omne op⁹ taberna=
culi/ et tecti teſti=
monij: Feceruntq̄
filij Iſrael cuncta
q̄ preceperat dn̄s
Moyſi/ ⁊ obtulerunt taberna=
culū ⁊ tectū/ ⁊ vniuerſā ſupel=
lectilē/ annulos/ tabulas/ ve=
ctes/ colūnas/ ac baſes/ operto
riū de pellib⁹ arietū rubricatꝭ/
⁊ aliud operimentū de hiacin=
thinis pellibus/ velū/ arcā/ ve=
ctes/ ꝓpiciatoriū/ mēſam cum
vaſis ſuis/ ⁊ ꝓpoſitiōis panib⁹:
cādelabrū/ lucernas/ ⁊ vtēſilia
earū cū oleo/ altare aureum/ ⁊
vnguentū/ ⁊ thimiama ex aro=
matibus/ ⁊ tētoriū in introitu
tabernaculi/ altare eneū/ retia
culū/ vectes/ ⁊ vaſa ei⁹ omnia/
labrū cū baſi ſua: tētoria atrij/
et colūnas cū baſibus ſuis/ tē=
toriū in introitu atrij: funicu=
loſq̄

loſq̄ illius ⁊ paxillos. Nihil ex
vaſis defuit/ q̄ in miniſteriū ta
bernaculi/ ⁊ in tectum federis
iuſſa ſunt fieri. Veſtes quoq̄
q̄bus ſacerdotes vtunť in ſan=
ctuario: Aaron ſcꝫ ⁊ filij eius/
obtulerunt filij Iſrael/ ſicut p̄=
ceperat dn̄s. Que poſtq̄ Moy
ſes cuncta vidit completa/ be=
nedixit eis.
¶ Hiſtorialiter poſtq̄ in prece
dēti clauſula/ ſimiliter ⁊ ī alia
p̄cedēti/ egregi⁹ ꝓpheta Moy
ſes diffuſe locutus eſt de orna=
mentis pontificalibus ⁊ ſacer=
dotalibus: hic cōſequenter lo=
quiť de totali cōſummatione ⁊
perfectione toti⁹ operis taber
naculi/ qđ oblatū Moyſes be=
nedixit. Et nota/ ꝙ totus text⁹
p̄ſentis clauſule/ nō eſt niſi re=
capitulatio quedā eorū q̄ di=
cta ſunt ſupra: q̄ oīa ⁊ ſingula
populus obtulit Moyſi bene=
dicēda. De q̄bus etiā in parte
habes ſupra.xxviij.c. Hic igiť
text⁹ nō eget expoſitione lite=
rali/ neq̄ alijs ſenſibus/ niſi vt
obſeruem⁹ formam hucuſq̄ a
nobis obſeruatā/ tā circa Ge=
ne. q̄ circa librū p̄ſentē. Circa
tn̄ ipſā literā/ aliq̄d breuiť di=
cem⁹. Diciť ḡ ī ipſo textu: Per=
fectū ē igiť ⁊c̄. Hic ḡ Moyſes
agit de ꝑfectiōe oīꝫ mādatoꝝ/
et de oblatiōe oīm operatoꝝ ⁊
ꝑfectorū. Unde ſubdit quātū
ad corpus tabernaculi/ ⁊ ſimi=
liter quantū ad cōtenta: Et ob
tulerunt tabernaculū.i. corti=
nas: ⁊ tectū/ ſupple teſtimonij/
per qđ intelligiť operimentū
ipſius tabernaculi/ qđ erat de
ſagis cilicinis: ⁊ vniuerſā ſupel
lectilē/ ſupple de quacūq̄ ma=
teria eſſet. Et ſubdit: ānulos/
quibus ſcꝫ iungebanť cortine:
tabulas/ ex quibus ſcꝫ tento=
ria/ introit⁹ ſancti/ ⁊ ſancti ſan
ctorū ſuſtentabanť: ac baſes/
ſcꝫ columnarū: ⁊ opertoriū de
pellibus arietū/ ⁊ aliud operi=
mentū de hiacīthinis pellib⁹:
velū/ diuidens ſcꝫ inter ſanctū
⁊ ſanctū ſanctoꝝ: arcā/ vectes/
ſcꝫ arche: ⁊ propiciatoriū/ per
qđ intelliguńť duo cherubim/
dictū ꝓpiciatoriū obūbrātes
vel portātes/ ad minus in feſto
propiciatiōis. De cōtentis aūt
infra ſancta ſubdit: mēſam cū
vaſis/ ⁊ propoſitionis panib⁹
⁊c̄. que plana ſunt. Quantum
autem ad atrium/ et contenta
in eo/ ſubdit: altare eneum/ re=
tiaculum: id eſt/ craticulam in
modum rethis factam: vectes/
ſcꝫ quibus portabatur dictum
altare eneum: ⁊ vaſa eius om=
nia: quibus/ ſcilicet in eo mini=
ſtrabatur: Labiū cū baſi ſua/
tentoria atrij ⁊c̄. que omnia
patent ex precedentibus. Quā
tum autem ad ornatum mini=
ſtrorum ſubdit: Vectes quoq̄:
id eſt/ materiam/ de qua facte
ſunt/ ſecundū aliquos. Non au
tem ipſas vectes: obtulerunt
filij Iſrael. Uꝫ quidam dicunt:
ꝙ de oblatione operum iam fa
ctorum nō legiť dn̄s p̄cepiſſe:
ſicut hic ſubdiť/ ſicut precepe=
rat dn̄s: ſed ſolū de materia vn
de fierent offerenda. Sed hoc
non cogit: vt dicit de Pal. quo
minus hec oblatio poſſit intel
ligi de veſtibus iam factis:
quia multa fuerunt facta ⁊ di=
cta que non fuerunt ſcripta/ ſi=
cut et de operibus Chriſti le=
gitur Ioannis.xxj. Poſſet e=
tiam dici/ inquit idē de Pal.
ꝙ

ꝙ hoc qđ hic dr/ vƺ/ ſicut p̄ce-
perat dñs: refert ad oblatiões
oim/ de qbꝰ dictū eſt in iſta to-
ta parte: Que poſtq̄ʒ Moyſes
cūcta vidit expleta / benedixit
eis: Et hec eſt ſentētia litere.

¶ Circa hanc literam mouen-
tur aliqua dubia.

¶ Primū igit̄ dubiū mouetur
ꝓpt̄ illđ v̄bū qđ hr̄ in p̄ncipio
p̄ſentis litere/ vbi dr: Perfectū
eſt igit̄ omne opus tabernaculi.
Querit̄ ḡ quō ꝑfectū? Nūquid
tandē accepit finē/ maxime cū
dicat Ps. Ois cōſummationis
vidi finē: Nūquid etiā templū
Salomonis/ qđ tā curioſe ⁊ la
borioſe edificatū fuerat/ etiā ꝑ
multos annos/ tādē deſtructū
fuit ꝑ alienos? Dicēdū ꝙ aliqđ
dr ꝑfectū tripl̄r. Primo qdem
ꝑfectione ſua/ ⁊ ad tēpꝰ. Scđo
vero/ ꝑfectione nature: qꝛ non
hƺ in ſe materiā p̄uationi ad-
mixtā: ſicut ptƺ de corporibꝰ ce
leſtibꝰ. Tertio autē/ ꝑfectione
glie/ et q̄ eſt ex ſpeciali bñficio
creatoris: ⁊ hoc modo corpora
electoꝝ poſt gn̄alē reſurrectio
nē erūt ꝑfecta. Predictū ḡ ta-
bernaculū fuit tm̄ ꝑfectū/ ꝑfe-
ctione ſua/ ⁊ nō ſimpl̄r. Cōſtat
eñ ꝙ materia de qua edifica-
tū eſt/ fuit p̄uationi admixta: ⁊
ideo nō mirū ſi tādē defecit: iu
xta p̄dictū verbū Ps. dicētis:
Ois ꝯſummatiōis ⁊c̄. Hoc mo-
do etiā ad tēpꝰ corpora p̄moꝝ
parētū fuerūt incorruptibilia/
vƺ tandiu q̄ʒdiu durauit iuſti-
tia originalis i eis. Qua ꝑdita/
ſimul ꝑdiderūt ſuā icorruptio-
nē. Vñ dictū ē tūc Ade a dño:
Puluis es/ ⁊ i puluerē reuerte-
ris. Gen̄. iij. Quādiu aūt dura-
uit predictum tabernaculum/
incertum habeo.

¶ Secūdū dubiū mouet̄ ꝓpt̄
illđ v̄bū: Feceruntq̄ʒ filij Iſrael
cuncta ⁊c̄. Quō iſtud pōt ſtare
cū p̄cedētibꝰ? Dictū eſt eñ fre
quenter/ ꝙ Beſeleel ⁊ Ooliab
cū adiūctis ſibi cooperarijs/ fe
cerūt dictū tabernaculū. Nō ḡ
ceteri filij Iſrael illud fecerūt/
ſicut hic dr. Dicēdū/ ꝙ dictus
Beſeleel/ cū alijs cooꝑatoribꝰ
fecerūt immediate ipƺ taberna
culū cū ꝑtinētijs. Ceteri aūt fi
lij Iſrael fecerūt illđ mediate/
ſcƺ miniſtrādo materiā neceſ-
ſariam/ quouſq̄ʒ diceret̄ eis a
Moyſe ꝙ ſufficiebat.

¶ Tertiū dubiū mouet̄ ꝓpter
illđ vltimū v̄bū p̄ntis clauſule:
vbi dr ꝙ Moyſes vidēs cūcta
cōpleta q̄ ad ipm tabernaculū
erāt neceſſaria/ benedixit eis.
Querit̄ ḡ vtrū hmōi bñdictio
referat̄ ad ꝑtinētia ad ipm ta-
bernaculū/ ⁊ ad pertinētia ad
ipm/ vel ad ipos offerētes? Di
cēdū/ ꝙ vtrunq̄ʒ pōt dici. Si ḡ
detur p̄mū/ q̄rit̄ quō Moyſes
bñdixit creaturꝭ irratiōalibꝰ?
Dicēdū/ ꝙ pōt bñdici creaturꝭ
irrationalibꝰ dupl̄r. Primo q̄-
dē ꝓpt̄ ſe: ⁊ ſic nō licet. Nō eñ
ſunt capaces bñdictiōis/ ſicut
neq̄ʒ cuiuſcūq̄ʒ alterꝰ q̄litatis
ſpūalis. Secūdo modo ꝓpt̄ a-
liud/ ſcƺ ꝓpt̄ deū ad cuiꝰ hono
rē applicant̄: ⁊ ſic videmꝰ mul
ta vtēſilia eccl̄ie (q̄ applicātur
honori diuino) benedici ꝑ epz.
Potuit ergo fieri ꝙ Moyſes
bñdixerit rebꝰ inſenſibilibꝰ ꝑ-
tinētibꝰ ad ipm tabernaculū.
Si vero dicat̄ ſcđm/ ſcƺ ꝙ ipſe
Moyſes bñdixerit ipos filios
Iſrael offerētes/ tūc hoc licite
potuit facere. Sed tūc q̄rit̄ qđ
profi-

ꝓficiebat ꝓpl'o talis bñdictio?
Dicēdū ꝑ ſimile/ ſicut đ Iſaac
bñdicente filios ſuos/ vƺ Ia-
cob ⁊ Eſau: vt dr Gene. xxvij.
Nā ſicut ſcripſimus ſuꝑ epl'as
q̄dragesime/ vƺ ſabbato poſt
ſcđam dñicā: antiq̄tꝰ bñdictio
pr̄is ad filiū ad hoc ꝓderat/ ꝙ
deꝰ ꝓpt̄ merita pr̄is approba-
bat ⁊ ratū habebat q̄cquid pr̄
imprecabat̄ ipi filio. Et ꝑ op-
poſitū dicēdum eſt de maledi-
ctione eiuſdē. Ille eñ q̄ homo
factus dixit Petro: Quodcūq̄ʒ
ſolueris ſuꝑ terrā/ erit ſolutū ⁊
in celis. Et qđcunq̄ʒ ligaueris
ſuꝑ terrā/ erit ligatū ⁊ in celis.
Mat. xvi. Ipe idē deꝰ ⁊ dñs di
cebat oli ſctis pr̄iarchis: Ecce
ego maledicā maledictionibꝰ
veſtris: ⁊ bñdicā bñdictionibꝰ
vr̄is. Malach. ij. ita enim vult
Ambro. lib. de benedic. pr̄iar.
c. j. Dicit ēt idē Ambro. vbi. ſ.
ꝙ hoc fecit deꝰ ideo vt ꝓuocet̄
pietas filioꝝ ad parētes: hono
rare ḡ debet filiꝰ patrē ſuum/
vt ab eo benedicatur.

¶ Moral'r ⁊. j. iuxta illđ p̄mū
v̄bū p̄ſentis clauſule: Perfectū
eſt igit̄ ⁊c̄. notādum ꝙ p̄dictū
v̄bū poſſumꝰ exponere de ꝑfe-
ctione gr̄e. Pro q̄ notandum ꝙ
hoim eſt q̄druplex differentia.
Primi ſunt q̄ nunq̄ʒ ſunt abſq̄ʒ
pctō/ nec quādoq̄ʒ ꝓponūt re-
cedere aut abſtinere ab eo. Et
tales irremediabilit̄ vadūt ad
infernū: vt ſunt infideles: qꝛ q̄
nō credit/ iā iudicatus eſt. Io.
iij. Scđi ſunt/ q̄ incipiūt bene
facere: q̄ ideo dicunt̄ icipiētes:
⁊ tales ſunt multi/ ſicut ptƺ de
penitētibꝰ aduenietibꝰ diebus
ſctis paſchalibꝰ. Tertij ſunt ꝓ
ficiētes: ⁊ iſti ſunt pauciores q̄ʒ
p̄cedentes. Multi eñ ꝑ q̄dra-
geſimā ⁊ paſcha lugēt cū Ma-
gdalena/ q̄ ſtatim poſt paſcha
ſaltāt cū ſaltatrice filia/ ſcƺ He
rodiadis: de q̄ Matt. vj. Tales
eñ ad tēpꝰ credūt/ ſupple fide
formata ꝑ charitatē/ et in tꝑe
tētationis recedūt. Nā poſt pa
ſcha/ immūdꝰ ſpūs dr illđ v̄bū
Luc. xj. Reuertar in domū meā
vnde exiui. Vnde ſepe fit/ vt q̄
ante paſcha habebat vnicū tē-
tatorē/ habeat poſt paſcha ſe-
ptē/ aut forte plures q̄ ſuis tē-
tationibꝰ ſuperātes pauperem
hoiꝫ/ intrātes in ꝯſciētiā ſuā/
habitāt ibi. Et tūc fiūt nouiſſi
ma hois illiꝰ peiora p̄oribus.
Quarti aūt ſunt illi q̄ talit̄ fir-
mati ſunt in ſctō ꝓpoſito ⁊ oꝑe
bono/ ꝙ nullatenꝰ inde diſſol-
uuntur. Et tales fuerunt Apl'i
poſtq̄ʒ recepūt ſpm̄ ſctm̄. Actu.
ij. De q̄bꝰ loquēs ſpūſſanctꝰ ꝑ
os Dauid/ ait: Ego confirmaui
colūnas eiꝰ/ ſcƺ apl'os Chriſti.
Poſtquā ḡ alicui heroico viro
fuerit impꝑtita p̄dicta ꝑfectio/
tūc merito dici poterit đ eo p̄-
dictū v̄bū/ ſcƺ: Perfectū ē igit̄
omne opus tabernaculi. i. huma
ne cōſciētie. Quāuis de valde
paucis hoc poſſit dici.

¶ Moral'r ⁊. ij. notandū iuxta
illđ v̄bū: Nihil ex vaſis defuit
q̄ in miniſteriū ⁊c̄. ꝙ ꝑ vaſa ta-
bernaculi dñi/ itelligi poſſunt
v̄tutes/ q̄ ſunt vaſa tabernaculi
interioris hois. i. cōſciētie. Ad
ꝯplemētū igit̄ ⁊ totalē ꝑfectio-
nē huiꝰ tabernaculi dñi/ qđ in-
tra nos eſt: vt inq̄t Paulꝰ/ nihil
de vaſis. i. de v̄tutibꝰ/ ⁊ p̄cipue
ad ſalutē neceſſarijs dƺ deeſſe.
Et ꝓpterea veri ph̄i ponūt cō
nexionē virtutū: adeo ꝙ q̄ vnā
habet/

habet ⁊ eſſe ꝟtutẽ / oẽs habeat:
⁊ ꝑ oppoſitũ ꝗ vna caret / oĩb⁹
carere ceſeaꝛ. De hoc vide bea
tũ Tho. i. ij. ij. ſuc. Auguſt. etiã
(quẽ ꝑferre merito debuimus)
ep̃la. xxix. ad Hiero. ſcribẽs / di
cit ꝑdictã ſentẽtiã: vꝫ ꝙ ꝗ hꝫ
vnã virtutẽ / oẽs hꝫ: ⁊ ꝗ vnã nõ
hꝫ / nullã hꝫ. Hec ille in forma.
Simil̃r ⁊ Hiero. iij. pte ep̃larũ
ſuaꝝ. epl. lxviij. ad Pãmachiũ
ſcribẽs / dicit ſic: quatuor ꝟtu-
tes deſcribũt Stoici / ita ſibi in-
uicem nexas / ⁊ mutuo coherẽ-
tes / vt ꝗ vnã nõ habuerit / oĩb⁹
careat: prudentiã / iuſtitiã / for-
titudinẽ / tẽperãtiã. Poteſt tñ
vna eminere in vno / ⁊ alia in a-
lio. Hec Hiero. Itẽ Grego. lib.
xxij. moral. c. j. ad idẽ ꝓpoſitũ
dicit ſic: Unaq̃ꝗ virt⁹ tãto mi
nor eſt / quanto deſunt cetere.
Nã ſepe quoſdã pudicos q̃dẽ
vidiſſe nos contigit / ſed nõ hu
miles. Quoſdã vero q̃ſi humi-
les / ſed nõ miſericordes. Quoſ-
dam vero q̃ſi miſericordes / ſed
nõ iuſtos. Et certũ quia nec ca
ſtitas in corde ei⁹ vera eſt / cui
humilitas deeſt. Nec hũilitas
vera eſt / cui miſericordia iũcta
nõ eſt: q2 nec humilitas debet
dici / que ad cõpaſſionẽ frater-
ne miſerie neſcit inclinari: nec
miſericordia vera eſt / q̃ a recti-
tudine iuſtitie aliena exiſtit.
Una itaq̃ꝫ virtus ſine alijs aut
oĩno nulla eſt / aut iꝑfecta eſt.
Hec ille. Inſuꝑ ⁊ Iſido. de ſũ-
mo bono lib. ij. c. xxxvj. ſpecia-
liter de humilitate ⁊ charitate
loquẽs / dicit: ꝙ ſine humilita-
te ⁊ charitate virtus q̃libet in
vitio deputatur. Patet ꝟ intẽ-
tũ / vꝫ ꝙ virtutes ſunt adinui-
cẽ cõnexe. Alias ꝗ credit ſe ha
bere vnã ꝟtutẽ / aut plures / nul
lam habet ſi nõ habet omnes.
Poteſt tamen talis habere ali
q̃d ſimile ꝟtuti: ⁊ hoc totũ eſt.
¶ Moralr̃ ⁊. iij. iuxta illud vlti
mũ verbũ preced. clauſ. ⁊ bñdi
xit eis: notandũ ꝙ ꝑdictũ ꝟbũ
põt tripliciter exponi / ſꝫ ꝙ eſt
triplex bñdictio: vꝫ gr̃e ꝑticu
laris / gratie vniuerſalis / ⁊ gl̃ie
celeſtialis: et de q̃libet hic ali-
q̃d dicem⁹ ꝑ ordinẽ. Et primo
de bñdictiõe gr̃e ꝑticularis / q̃
fit a deo. Et hec bñdictio perti
net ad ſenſum moralẽ. Tunc ꝟ
bñdicit nobis dñs / quoties no
bis remittit pctã nr̃a: ſimul im
pertiẽdo gratiã ſuã. Et hoc eſt
quod orabat Pſal. ad dñm / di
cẽs: Bñdicat nos de⁹ deus no-
ſter. Ecce primũ. Bñdicat nos
de⁹. Ecce ſecũdũ. Sed cur po-
tius ꝓ obtinẽdo primũ / ſcꝫ pec
catoꝝ remiſſionem / repetit no-
mẽ dei dicẽs: Bñdicat nos de⁹
deus noſter. Et tamẽ ꝓ obtinẽ
do gratiã / nõ repetit ꝑdictũ no
mẽ / ſꝫ tm̃ ſemel dicit: Bñdicat
nos deus? Dicẽdũ / ꝙ ideo hoc
fit: q2 peccata / q̃ ex ꝟtute bñdi-
ctiõis dei ꝯtingit remitti / ſunt
cõiter plura. Unde dictũ eſt a
Chriſto Magdalene: Remit-
tunꝛ tibi pctã. Luc. vij. Gratia
aũt q̃ a ſolo deo effectiue ꝯfer-
tur / eſt vnica: ⁊ non plures. Unñ
Pſ̃. Grãm ⁊ gloriã dabit dñs.
Quõ etiã gr̃a ſpũſſancti poſſet
eſſe plures i eodẽ ſubiecto / ma-
xime cũ plura accidẽtia eiuſdẽ
ſpeciei nõ cõtingat reperiri in
eodẽ ſubiecto? Sed ad ꝑmũ ꝓ-
poſitũ vnde digreſſi ſumus re-
deuntes / de ꝑdicta bñdictione
gr̃e loquẽs diu⁹ Auguſt. ſuper
Pſal. lxvj. dicit / ꝙ cũ de⁹ bene-
dicit

dicit nos / creſcimus. Et ſimil̃r
cũ bñdicimus dñm / bñdictiõe
laudis / creſcim⁹: et ideo (inq̃t)
vtrũq̃ꝫ nobis ꝓdeſt. Nõ augeꝛ
ille bñdictiõe nr̃a / ſed nos ipſi
augemur: ſiue cum illũ bñdici-
m⁹ / ſiue cũ ab illo bñdicimur.
De hac igiꝛ bñdictione diuine
gr̃e a deo ſcribiꝛ in Pſ̃. de viro
iuſto / cũ dr̃: Aĩa ei⁹ in vita ipi⁹
bñdiceꝛ. Silr̃ ⁊ illud Gen̄. xlix.
Omnipotẽs bñdicet tibi bñdi
ctionib⁹ celi. Et breuiꝛ dñs vi-
detur dicere oĩbus iuſtis ⁊ bo-
nis illud Gen̄. j. Creſcite / ⁊ mul
tiplicamini: ⁊ replete terram.
¶ Allegorice ⁊. j. iuxta illd̓ pri
mũ ꝟbũ precedẽtis lr̃e / vbi dr̃:
Perfectũ eſt igiꝛ ⁊c̃. notãdũ ꝙ
ꝑ opus tabernaculi põt intelli
gi opus myſterij incarnationis
filij dei. Hoc aũt opus mirificũ
ꝓ tãto dr̃ opus tabernaculi: q2
idẽ dei filius qui ab eterno fue
rat opus pr̃is ꝑ eternã genera
tionẽ / ⁊ nõ alias / tandẽ factus
eſt op⁹ tabernaculi. i. diue Ma
rie / ꝑ tẽporalẽ generationẽ: et.
hoc mediãte ſpũſancto in eam
deſcẽdentẽ. Unde Luc. j. dixit
ad eã angelus: Spũſſanctus in
te deſcẽdet Maria / ⁊ virtus al
tiſſimi obũbrabit tibi. De hoc
etiã tabernaculo ſcriptũ eſt in
Pſ̃. Sãctificauit tabernaculũ
ſuũ altiſſimus. Nõ q̃dẽ ſic ꝙ fe
cerit ipm̃ de non ſancto ſanctũ
cõtrarie / ſed potius negatiue.
Aut q2 fecit ipſum de iam ſan-
cto ante conceptionẽ filij dei /
magis ſanctũ poſt dictã conce
ptionem. Predictũ itaq̃ꝫ opus
diuine incarnationis / tũc per-
fectũ eſt / qñ dei fili⁹ / non ange
lus / ſed homo perfect⁹ / in pre-
dicto tabernaculo. i. vtero vir-
gineo inuẽtus eſt. Unde Mat.
j. Inuẽta / eſt ſupple Maria / in
vtero habẽs de ſpũ ſãcto. Sed
q̃uis tũc fuerit homo ꝑfect⁹ /
non tamẽ deſijt eſſe deus: quia
q̃uis aſſumpſerit qd̓ non erat /
nõ tamẽ amiſit quod erat: ſed
ſimul vtrunque ſuppoſitaliter
coniunxit.
¶ Allegorice et. ij. Poſſumus
idẽ verbum exponere de opere
dominice paſſionis / ⁊ mortis.
Pro quo notãdũ / ꝙ per taber-
naculum poſſumus intelligere
Chriſti corpus ſanctiſſimum.
Quia ſicut milites vtuntur ta-
bernaculis in bello q̃bus ſe ꝓ-
tegũt ab aduerſarijs: ita et dei
filius imminente ſue paſſionis
tẽpore abſcondit quãtũ decuit
⁊ oportuit ſuã diuinitatẽ intra
humanitatẽ: iuxta qd̓ ſcriptũ
eſt Abac. iij. Ibi abſcõdita eſt
fortitudo eius. Et Eſa. xlv. Ue
re tu es deus abſcõditus. Hui⁹
itaq̃ꝫ tabernaculi opus / id eſt /
humana redẽptio ꝑfecta eſt / et
nõ ante qñ quidẽ ipe Chriſtus
clamauit in cruce / dicẽs: Con-
ſummatũ eſt: et inclinato capi-
te / tradidit ſpiritum: prout tra
dunt ſacri Euangeliſte. Et q̃-
uis predictum tabernaculũ ſte
terit pro tempore proſtratum
in ſepulchro / ſcilicet tẽpore tri
dui: tandẽ tamen videlicet in
die ſue iocundiſſime aſcenſio-
nis: erectum eſt honorifice ſur-
ſum: quia vſq̃ꝫ ad dexteram dei
patris.
¶ Allegorice et. iij. iuxta illã
vltimam clauſulã: Que poſtq̃
Moyſes cuncta vidit / benedi-
xit eis: notandum ꝙ iſtud poſ-
ſumus referre ad ſtatum legis
gratie. Antiquitus eñ videns
deus

deus ꝙ multa malitia hoiꝫ eſ-
ſet in terra/ ⁊ cuncta cogitatio
cordis intēta eſſet ad malū oĩ
tpe: maledixit hūane nature/
ſcꝫ maledictione pene/ dicens:
Delebo hoīeꝫ (quē creaui) a fa-
cie terre/ ab hoīe vſqꝫ ad ani-
mantia/ a reptili vſqꝫ ad volu-
cres celi. Penitet eñi me feciſſe
eos. Geñ. vj. At vero tādē mi-
ſertus miſere nature fragilis/ ⁊
cognoſcens figmētū illiꝰ: et qꝛ
puluis eſt/ miſit bñdictū filium
ſuū in vterū virginis/ q̄ attulit
ſecū benedictionē toti mūdo:
de q̄ in Ps. Bñdixiſti dñe ter-
rā tuā. Modus autē declarat/
cū ſubdit: Auertiſti captiuita-
tē Jacob: remiſiſti iniquitatē
plebis tue: operuiſti oīa pctā
eoꝝ: vt ſcꝫ nō vlterius videren-
tur ad puniendū eternaliter in
futuro. Propterea ſeqtur: Mi-
tigaſti omnē irā tuā/ auertiſti
ab ira indignationis tue: Con-
uerte nos deꝰ ſalutaris noſter.
Hec aūt cōuerſio facta eſt per
Chriſtū patiētē in cruce: q̄ p-
pterea dr̄ deꝰ ſalutaris noſter:
qꝛ ſalutē noſtrā operans in me-
dio terre. i. in mōte Caluarie/ q̄
eſt quaſi vmbilicus terre habi-
tabilis. De hac igit̄ diuina be-
nedictione legit̄ Luc. xxiiij. in
fine ꝙ Chriſtus tādem eduxit
diſcipulos ſuos foras ī Betha-
niam/ ⁊ eleuatis manibus ſuis
benedixit eis.

¶ Anagogice ⁊. ſ. per opus ta-
bernaculi terreſtris/ intelligit̄
opus tabernaculi illiꝰ celeſtis:
de quo pre admiratione inqrit
Ps. a dño/ dicēs: Dñe qs habi-
tabit in tabernaculo tuo/ aut
qs requieſcet in mōte ſācto tuo?
Cui reſpōdet ſpūſanctꝰ dicēs:
Qui ingreditur ſine macula/ et
operat̄ iuſtitiā ⁊c. Opus autē
hmōi tabernaculi fuit qdē im-
pfectū/ ſi ita liceat loq/ quādo
angeli mali ceciderūt de celo:
ſed indies reparat̄ ⁊ pficit̄ per
hoc ꝙ aīe iuſte aſſumuntur/ ſꝫ
opinionē nōnulloꝝ ad ordines
angeloꝝ/ ad reparandū ruinas
eoꝝ. Nec tale opus perficietur
ante iudicij diē/ vcꝫ in reſurre-
ctione gñali: quādo qdē nume-
rus electoꝝ cōplebit̄/ ⁊ tot ho-
mines ſaluabunt̄/ quot angeli
mali ceciderūt. Ex q̄ ꝫ videmꝰ
iudicij diē diu differri/ neceſſe
eſt alterum dicere: aut ꝙ pauci
hoīes ſaluant̄/ aut ꝙ numerus
angeloꝝ cadentiū de celo fue-
rit valde magnus.

¶ Uel aliter ⁊ ſcḋo/ poſſumus
pdictū v̄bū exponere de nume-
ro electorū hoīm in ſe. Pro q̄
notādū/ ꝙ ante iudicij diē hu-
iuſmodi opus hoīm eſt quodā-
modo impfectū: qꝛ ſole anime
letant̄ in celis/ corporibus pu-
treſcētibus in terris. Propter
qḋ dicte anime naturaliter ap-
petētes reuniri ſuis corporibꝰ/
clamāt ad dñm dicentes illud
Apoca. vj. Uſqꝫ q̄ dñe ſctūs et
verus nō iudicas/ ⁊ nō vĭdicas
ſanguinē noſtrū de his q̄ habi-
tāt ī terra? Ita forte ſunt v̄ba
multorū martyrū. Sequit̄: Et
date ſunt illis ſingule ſtole al-
be/ ⁊ dictū eſt illis: vt requieſce-
rent adhuc tēpus modicū/ do-
nec cōpleant̄ cōſerui eoꝝ/ ⁊ fra-
tres eoꝝ q̄ interficiēdi ſunt ſi-
cut ⁊ illi. Poſtqꝫ itaqꝫ dictꝰ nu-
merus fuerit cōpletꝰ/ tunc pdi-
ctum opus. i. homo pficiet̄: qꝛ
totus homo ſaluabitur.

¶ Anagogice et tertio/ iuxta
illud

illud vltimū verbū: Que poſt-
qꝫ Moyſes cūcta vidit cōple-
ta/ bñdixit eis. Notādū/ ꝙ pdi-
ctū v̄bū pōt exponi de benedi-
ctione patrie: de qua quaſi p-
phetādo Pſal. ait: Dñs bene-
dicet pplo ſuo in pace. i. ī celo.
Ubi ⁊ ſolū ibi eſt pfecta pax/
quā petimꝰ/ dicētes: Agnꝰ dei
qui ⁊c. dona nobis pacē. Et ſi-
militer de quolibet iuſto loq-
tur idē Pſal. dicēs: Hic acci-
piet benedictionē a dño: ⁊ mi-
ſericordiā a deo ſalutari ſuo.
Addit aūt ipſe Pſal. illud ſe-
cūdū/ ad inſinuādū/ ꝙ dñs ex
infinita miſericordia ſua ſemp
pmiat vltra cōdignū. Sed qñ
hic. ſ. iuſtꝰ accipiet bñdictionē
a dño? Profecto qñ cōpleto iu-
dicio dicet oībꝰ electis illḋ v̄-
bū Mat. xxv. Uenite bñdicti
patris mei/ percipite ⁊c. Unde
in figurā huiꝰ legit̄ Geñ. xxvij.
ꝙ Iſaac benedicēs filiū ſuum
Jacob/ dixit illi: Det tibi deꝰ
de rore celi bñdictionē. Ubi p
rorē celi/ intelligitur glīa cele-
ſtis/ ad quā perueniſſet diabolꝰ
ſi nō peccaſſet. Sed eo peccā-
te/ data eſt homini: iuxta illud
Pſal. Hunc. ſ. diabolū hūiliat
ſupple dñs: ⁊ hūc. ſ. hominem
exaltat. Et iterū alibi: Judica-
bit ſupple dñs in nationibꝰ. ſ.
angeloꝝ: qꝛ de quolibet ordi-
ne angelorū aliqui ceciderūt/
vt dicūt nōnulli doctores. Se-
quit̄ implebit ruinas/ vꝫ eorū-
dē angelorū/ ⁊ hoc de hoībus.
Unde in figurā huiꝰ dixit Iſa-
ac filio ſuo Eſau. Uenit ger-
manus tuus fraudulēter/ ⁊ ac-
cepit benedictionem tuā. Pro
quo notandū/ ꝙ diabolus (ra-
tiōe nature ſue) eſt germanus
hois: quia ambo filij dei/ per
creationē. Iſte igitur germa-
nꝰ diaboli (ſcḋm hūc modum)
venit fraudulēter/ qꝛ iuxta de-
cretū cōſilij diuini inperſcruta-
bilis hoc totū factum eſt. Hec
igit̄ fuit pia fraus: qñ ſcꝫ ho-
mo fuit ſubſtitutꝰ in loco an-
geli. ſ. in celo. Unde ſequitur:
⁊ accepit bñdictionē tuā. Hec
igit̄ pia fraus fuit multū profi-
cua ⁊ vtilis hoi humili/ ⁊ dāno-
ſa ſupbo demoni.

¶ Exodi quadrageſimo.

¶ Prima clauſula.

Locutus eſt
dominꝰ ad
Moyſen di-
cens: Mēſe
primo/ pria
die menſis
eriges ta-
bernaculū
teſtimonij:
⁊ pones in eo arcā/ dimittesqꝫ
ante illā velū/ ⁊ illata mēſa po-
nes ſup eā q̄ rite pcepta ſunt.
Cādelabrū ſtabit cū lucernis
ſuis/ ⁊ altare aureū ī q̄ adolet̄
incēſum corā arca teſtimonij.
Tentoriū in introitu taberna-
culi teſtimonij pones/ et ante
illḋ altare holocauſti. Labrū
inter altare ⁊ tabernaculū/ qḋ
īplebis aq̄. Circūdabiſqꝫ atriū
tentorijs/ ⁊ ingreſſum eius ⁊c.
Fecitque Moyſes omnia que
pceperat dñs. Igit̄ mēſe pri-
mo/ anni ſecūdi/ prima die mē-
ſis/ collocatū eſt tabernaculū.
Erexitqꝫ Moyſes illud/ ⁊ po-
ſuit tabulas/ ac baſes/ ⁊ vectes/
ſtatuitqꝫ columnas/ ⁊ expan-
dit tectū ſup tabernaculū/ im-
poſito deſuper operimento/ ſi-
cut dñs imperauerat. Poſuit

⁊ teſtimoniū in arca / ſubditis
infra vectibꝰ / ⁊ oraculū deſuꝑ.
Cūqꝫ intuliſſet arcā in taber=
naculū teſtimonij: appēdit an̄
eā velū / vt expleret dn̄i iuſſio=
nē. Poſuit ⁊ mēſam in taberna
culo teſtimonij ad plagā ſeptē
trionalē extra velū: ordinatis
corā ꝓpoſitionis panibꝰ / ſicut
p̄ceperat dn̄s Moyſi. Poſuit
⁊ cādelabrū in tabernaculo te
ſtimonij e regione mēſe ī parte
Auſtrali / locatis ꝑ ordinē lu=
cernis: iuxta p̄ceptū dn̄i. Po=
ſuit ⁊ altare aureū ſub tecto
teſtimonij ꝯtra velū / ⁊ adole=
uit ſuꝑ eo incenſum aromatū /
ſicut iuſſerat dn̄s Moyſi. Po=
ſuit ⁊ tentoriū in introitu ta=
bernaculi teſtimonij: ⁊ altare
holocauſti ī veſtibulo teſtimo
nij / offerēs in eo holocauſtū et
ſacrificia / vt dn̄s imperauerat.
Labrū quoqꝫ ſtatuit inter ta=
bernaculū teſtimonij / ⁊ altare:
implēs illud aqua. Laueruntqꝫ
in eo Moyſes ⁊ Aaron ac filij
eiꝰ manꝰ ſuas ⁊ pedes / cū igre
derent tectū federis / ac acce=
derēt ad altare / ſicut p̄ceperat
dn̄s Moyſi. Erexit ⁊ atriū ꝑ
gyrū tabernaculi ⁊ altaris: du
cto in introitu eiꝰ tentorio.

¶ Hiſtorialr̄ poſtq̄ȝ in p̄cedēti
capitulo facta eſt mētio de fa=
ctiōe ornamētoꝝ miniſtroꝝ ta
bernaculi: vꝫ tā Aarō q̄ȝ filio=
rū eiꝰ. Itē de ꝑfectione operis
qḋ oblatū Moyſes benedixit:
cōſequenter in vltimo capitu=
lo libri huius de multis fit mē
tio / ⁊ ſignanter de tribus. Un=
de primo precepit dn̄s Moyſi
vt erigatur huiuſmodi taber=
naculū / dicēs ad eum: Menſe
primo ⁊c̄. Uel dici ꝙ prius fa=
cta eſt mentio de cōſtructione
⁊ totali perfectione taberna=
culi teſtimonij: hic autem con=
ſequenter ⁊ finaliter fit mētio
de eius erectione. Ubi p̄mitti
tur preceptū dn̄i ad Moyſen /
cum dicit: Locutus eſt dn̄s ad
Moyſen / dicēs: Mēſe primo /
prima die mēſis: eriges taber=
naculū. Hoc igit̄ factū eſt āno
ſcḋo inchoante / poſtq̄ȝ filij Iſ=
rael exierāt de Egypto. ſ. pri=
ma die Aprilis. Nā tunc filij
Iſrael celebrāt ſuū paſcha / vt
dicit glo. interl. Et hic menſis
Aprilis vocat̄ Niſan apḋ Iu=
deos / ſiue Hebreos. Explicat
etiā Moyſes omniū intra di=
ctū tabernaculū collocationē
cū ait: Et pones in eo arcā ⁊c̄.
ſcꝫ intra ſancta ſanctoꝝ: quod
diuidebatur ab alia parte ſan
ctuarij / que dicebat̄ ſancta: et
hoc mediāte velo iter vtrūqꝫ.
Ideo dr̄ in litera: Dimittesqꝫ
ante illam / ſcꝫ arcā / velū. Se=
quit̄: Et illata mēſa. i. depoſi=
ta in ſanctuario circa velū: po
nes ſuꝑ eum / que rite precepta
ſunt: ſcꝫ panes propoſitionis /
et vaſa aurea: vt thuribula et
hmōi. Candelabrū ſtabit cum
lucernis ſuis / ſcꝫ ſeptē: ⁊ alta=
re aureū. i. auratum / in quo a=
doletur incenſum / ſtabit ſup=
ple ſimiliter coram arca teſti=
monij / ſed differenter: quia al=
tare diametraliter: candela=
brum autē reſpiciebat arcam
exiſtēs iuxta altare a parte au
ſtrali. Tentoriū in introitu ta=
bernaculi teſtimonij pones / q̄=
ſi pro clauſura: ⁊ ante illud al=
tare holocauſti. Non quidem
diametraliter / ſed aliquantu=
lum verſus auſtrū: vt patet ſu=

pra. xxviij. Labrum inter alta=
re / ſcꝫ holocauſti / ⁊ tabernacu
lum: quod quidē labrū imple=
bis aqua: Circundabiſqꝫ atriū
tētorijs / ⁊ igreſſum eiꝰ / ſed dif
ferēter: vt patet ſupra. xxxviij.
huius.

¶ Deīde cū dicit litera: Fecit=
qꝫ Moyſes oīa que p̄ceperat
dn̄s. Hic ergo aperte agit de
actuali executiōe diuine iuſſio
nis facta ꝑ ipſum Moyſen. Et
primo tāgit tēpus / q̄ hec facta
ſunt / cū ait: Igit̄ mēſe primo /
ſcꝫ Aprili: anni ſcḋi / ſcꝫ egreſ=
ſiōis ex Egypto: prima die mē
ſis collocatū eſt tabernaculū /
ſcꝫ ꝑ Moyſen. Modus aūt de
clarat̄ / cū ſubditur: Erexitqꝫ
Moyſes illḋ / ⁊ poſuit tabulas
. i. in loco debito ſtatuit. Cete=
ra patēt vſqꝫ ibi: Poſuit ⁊ teſti
moniū. i. virgā / v̄gā / ⁊ tabulas:
vſqꝫ ibi / ordinatis corā / ſupple
dn̄o: ꝓpoſitiōis panibꝰ: vt ſcꝫ
eſſent ſex hinc / ⁊ ſex inde: ſicut
p̄ceperat dn̄s: vꝫ Leui. xxiiij.
dicēs: Statues / ſcꝫ panum ſe=
nos altrinſecꝰ ſuꝑ mēſam pu=
riſſimā corā dn̄o. Cetera pa=
tent ex dictis: vſqꝫ ibi / Poſuit
⁊ altare aureū ſub tecto teſti=
monij: id eſt tabernaculi / quod
vocabat̄ tabernaculū teſtimo=
nij / eo ꝙ in eo eſſent due tabu
le lapidee / in q̄bꝰ erant ſcripta
digito dei teſtimonia. i. prece=
pta diuina: contra velū / qḋ di=
uidebat ſanctū ⁊ ſanctum ſan=
ctorum. Et vt dicit de Lyra: ꝑ
hoc quod dicit: cōtra velum / ⁊
non intra: patet quod ſupra di
ctum eſt / vꝫ. xxx. c. ſcꝫ ꝙ altare
incenſi quod eſt idē quod alta=
re aureum / non erat intra ſan=
cta ſanctorū: ſed extra menſam
propoſitionis ⁊ cādelabrum: ⁊
adoleuit ſuper eo incēſum: ſcꝫ
ipſe Moyſes: in hoc faciēs of=
ficium ſimplicis ſacerdotis / vt
ſtatim dicet̄ in ſolutiōe dubio=
rum. Cōſequēter agitur de ere
ctione eorū q̄ erāt extra taber
naculum / vꝫ in atrio / cū dici=
tur: Et altare holocauſti. i. ſu=
per quod offerebātur in holo=
cauſtum dn̄o: quod erat in ve=
ſtibulo / et in atrio: offerens / ſcꝫ
tam ipe Moyſes q̄ȝ frater eius
Aaron / ⁊ filij eiuſdem Aaron /
ſm̄ opinionē illoꝝ / q̄ dicunt ꝙ
hoc factū eſt die octaua conſe=
crationis eorū. Et de hoc vide
Leuit. ix. Secūdū aūt aliā opi
nionē / q̄ dicit ꝙ Aaron et filij
eius nōdū erāt cōſecrati / opor=
tet dicere ꝙ ly / offerens / refert̄
ad ſolū Moyſen: ⁊ hoc videtur
ſonare litera q̄ ſingulariter et
nō pluraliter loq̄tur. Labrum
quoqꝫ ſtatuit inter tabernacu=
lū teſtimonij ⁊ altare / ſcꝫ holo
cauſti: non tamen directe inter
vtrūqꝫ / ſed aliquantulū a late=
re. Laueruntque in eo ⁊c. ſcꝫ
poſtq̄ȝ fuerūt cōſecrati. Tunc
enī / ⁊ nō prius / poterāt accede
re intra tabernaculū teſtimo=
nij. Seq̄tur: Erexit ⁊ atrium. i.
cortinas ⁊ colūnas / claudētes
atriū: ꝑ gyrū tabernaculi. Non
tamē equale erat ſpatiū ipſius
atrij ī circuitu tabernaculi: qr̄
vt ſuperius dictū eſt ante oſtiū
tabernaculi quod erat in par=
te Orientali ſpatium atrij ha=
bebat. l. cubitos in quadrum.
In alijs autem tribus partibꝰ
habebat. xx. cubitos latitudi=
nis / excepta ſpiſſitudine parie=
tum ipſius: vt dicit de Lyra.
Ex quo patet / vt ſupra patuit /

ꝙ atriū nō diſtabat a tabernaculo/ quia erat in gyro illius: vt hic dicitur.

¶ Circa hanc literam mouentur aliqua dubia.

¶ Primū igitur dubiū: Quare dn̄s nō p̄cepit citi⁹ ipſū tabernaculū erigi: ſed voluit vt differret᷑ vſq; ad reuolutionē anni poſt exitū filioꝝ Iſrael de Egypto? Dicēdū/ ꝙ ideo vt ſucceſſu tp̄is ꝑpararent᷑ neceſſaria ad illi⁹ cōſtructionē/ q̄ non potuerūt cito ꝑparari: tū etiā qꝛ cito aduerſarij eoꝝ ceperūt bellare cōtra eos: tū etiā quia mlt̄a reꝝ ſecūdaꝝ turbationē/ ꝑſertim in nouitate ingreſſus deſerti ꝑpeſſi ſūt. Et ideo op⁹ fuit aliqua mora ab egreſſu de Egypto/ vſq; ad conſtructionem et erectionē tabernaculi/ vt cūcta commodius fierent.

¶ Scđz dubiū: Cur tā cito voluit dn̄s vt fieret ſibi tabernaculū/ qđ poſſet erigi ſurſū prima die mēſis primi. ſ. Aprilis anni ſecūdi a p̄dicta egreſſiōe de Egypto? Dicēdum/ ꝙ dn̄s optīe nouerat ꝙ ppl's ille Hebreoꝝ ex lōga cohabitatione cū pplo terre Egypti didicerat opa eoꝝ/ ⁊ ꝓ magna parte ſeruierat ſculptilib⁹ eoꝝ. Inſup ⁊ multi Egyptij qui proni erant ad idololatriā aſcenderāt cū eis de terra Egypti/ viſis ſignis mirabilib⁹ q̄ fecerat dn̄s ꝑ ſeruū ſuū Moyſen: qui quidē Egyptij ſuo malo exemplo trahebāt corda dictorum Hebreoꝝ ad idololatriā. ideo ad obuiandū huic ac tāto malo/ voluit dn̄s vt q̄ꝫ cito opportunitas data eſt poſt egreſſum de Egypto/ fieret dictū tabernaculū atq; erigeret᷑/ vt ad ipſum recurreret populus venerationis cauſa/ omiſſa omni idololatria.

¶ Tertiū dubiū mouet᷑ ꝓpter illud verbū. Erexitq; Moyſes illud. ſ. tabernaculū/ ⁊ poſuit tabulas ⁊c̄. Querit᷑ ergo quō ſolus Moyſes potuit tabernaculū erigere/ ⁊ facere cetera q̄ ad ipſius erectionē ꝑtinebāt. Dicendū/ ꝙ nō erexit illud manu ꝓpria ⁊ ꝑ ſe: ſed ꝑ eos qui ipſum cōſtruxerāt/ vz Beſeleel ⁊ Ooliab/ cū multis alijs cooperatorib⁹. Predicta tñ erectio aſcribit᷑ ſoli Moyſi/ tanq̄ꝫ principali architectori conductori/ ⁊ hmōi. Erexit ergo illud nō in ꝓpria: ſed ꝑ miniſtros ſibi a dn̄o datos vt ita facerent.

¶ Quartū dubiū oritur circa illō verbū: Pones in eo arcā: dimitteſq; ante eā velū. Queritur ergo cur nō ſit hic mentio de ꝓpiciatorio/ ⁊ duob⁹ cherubim. Ad hoc dicit dn̄s Petr⁹ de Pal. ꝙ ꝑ arcā illa duo intelligunt᷑. Nā ꝓpiciatorium ſtabat ſupra arcā ad menſurā operculi arce in lōgū ⁊ latū. Propter qđ qdā (licet male) dixerunt ipſam arcā aliud operculū nō habuiſſe. Cherubim autem ibi fuit/ quaſi ad obūbrādum vtrūq;. Inſup ſcriptura tacet de iſtis cherubim ꝓpter periculum idololatrie.

¶ Quintū dubiū mouet᷑ ꝓpt̄ illud qđ habet᷑ verſus finem p̄ſentis clauſule: in q̄ dr/ Lauerūtq; i eo ⁊c̄. Videt᷑ ꝙ iſta lotio nō hic/ ſed pri⁹ debuerit poni. ſ. ante immolationē vel ſacrificiū qđ prius factum eſt: vt notat᷑ ſub illis verbis/ Poſuit et altare aureū/ ⁊ adoleuit ſuꝑ eo incenſum aromatū. Rationabiliter eñ lotio manuū debet p̄cedere immolationē ſacrificij. Dicendū/ ꝙ etiā ita factū eſt in ꝓpoſito: licet talis lotio narret᷑ facta poſt immolationē: ita enim ſepe ſit in ſacra ſcriptura.

¶ Sextū dubiū eſt tale: Moyſes non erat dei ſacerdos: Cur ergo de eo hic dr/ ꝙ lauit manus ſuas ⁊ pedes cū fratre ſuo Aaron/ atq; filijs ei⁹/ qñ debuit accedere ad altare vt immolaret dn̄o. Ex quo eñ non erat ſacerdos/ illi nō incumbebat ad altare accedere. Dicēdū/ ꝙ etſi non fuerit ſacerdos ordine: fuit tamē ſacerdos officio: qꝛ obtulit ſacrificiū dn̄o. Itē orauit ꝓ populo. Silr cōſecrauit tabernaculū/ ⁊ Aarō fecit ſummū ſacerdotē/ atq; filios ei⁹ ſacerdotes. Propter q̄ Pſal. vocat eū ſacerdotem/ dicens/ Moyſes et Aaron in ſacerdotibus eius.

¶ Septimū dubiū: Quātū tēporis occurſum eſt i totali cōſtructiōe tabernaculi/ vſq; ad illi⁹ erectionem? Ad hoc dicit Joſephus/ ꝙ in ſeptē mēſibus hoc factū eſt. Omne (inquit) tēpus ad opus faciēdū trāſijt in menſib⁹ ſeptē: ex q̄ filij Iſrael Egyptū reliquerūt. Hec ille.

¶ Moralr ⁊ p̄mo: Notandum p̄mo/ ꝙ q̄uis ſuperi⁹ dictū ſit de ſingulis ꝑtib⁹ tabernaculi ſcđm quadruplicē ſenſū/ quē vtcūq; ꝓſeq̄mur in hoc opere: nihilomin⁹ qꝛ de ipſi⁹ erectione hic agit᷑: ideo ꝯgruit ſatis vt morē gerēdo p̄dictis/ dictū q̄druplicē ſenſū ꝓſeq̄mur. Dicto igit᷑ de ſenſu lrali: incipiamus dicere de ſēſu morali. Primo igitur moralr notādū/ ſcđm magiſtrū Nico. de Lyra: ꝙ ꝑ hoc tabernaculū dn̄i cōuenienter pōt itelligi aīa fidelis: vt ſepe diximus. Nā i ea dn̄s inhabitat ꝑ grām/ iuxta illō Apoc. xxj. Ecce tabernaculū dei cū hoībus/ ⁊ habitabit ⁊c̄. Hoc aūt tabernaculū ſurſū erigit᷑/ cū hō incipit habere ſpē bonoꝝ celeſtiū ex meritis ⁊ grā ꝓuenientē: et figit᷑ ſeu ſtabilit᷑ ꝑ firmā fidem eoꝝ: vt docet ſcta mater eccleſia: dilatat᷑ aūt ꝑ charitatē dei ⁊ ꝓximi. Hec aūt ſiūt p̄mo mēſe p̄ma die mēſis. i. i initio vite p̄ſentis: ⁊ hoc q̄ꝫtū ad pueros baptizatos/ ſcđm habitus dictaꝝ virtutū q̄ dant᷑ diuinitus i baptiſmo. act⁹ vero earū tūc apparēt/ qñ incipiūt habere vſū ratiōis: vt ſic cū grā operet᷑ liberū arbitriū ad cōſecutionē vere beatitudinis.

¶ Moralr ⁊ ſcđo/ ⁊ ſatis ꝯformiter ad p̄cedētē expoſitionē: tabernaculū dei/ ē hō iuſt⁹. In q̄ qdē tabernaculo ē archa ꝓfūde hūilitatis/ ꝓpiciatorium pietatis/ altare incēſi deuote orōnis/ de q̄ Pſal. ait ad dn̄m: Dirigat᷑ orō mea ſicut incēſū i cōſpectu tuo: ibi etiā ſunt cherubim ꝯtēplatiōis: cādelabrū diſcretionis/ mēſa fraterne cōpaſſionis/ lauatoriū cōtritiōis de q̄ in Pſal. Lauabo ꝑ ſingulas noctes lectū meū/ atriū hoſpitalitatis/ colūne ꝯſtantie ⁊c̄.

¶ Moralr ⁊ tertio/ iuxta illud v̄bū: Mēſe p̄mo. ſ. ſcđi āni/ prima die mēſis ⁊c̄. vt poſtea dr: Notādū/ ꝙ hō cōiter hʒ duos ānos. Prim⁹ ē i q̄ viuit ſub pec

cato: ⁊ ſiſte ann⁹ aliq̄n cõp̄hen=
dit plures ãnos vſuales: aliq̄n
ꝟo pauciores / ſcðm ꝙ cõtingit
hoiem diuti⁹ aut breui⁹ ſtare
ſub pctõ. Et durãte tali tpe / ta
bernaculũ interi⁹. i. hũana cõ=
ſciẽtia nõ erigit̃: ſed ꝓſtratum
miſerabiliter iacet i fecib⁹ pec
catoꝝ ſuoꝝ. Et talis ann⁹ non
debet cõputari iter annos ho=
minis. Scðs autẽ ann⁹ hois ẽ /
illð tp̄s / i q̄ viuit vita grẽ. Cu=
ius p̄ma dies eſt illud inſtãs in
quo infundit̃ p̄mo grã in hũa=
na aĩa: ⁊ tũc erigit̃ ſurſũ ꝑ ſpẽ
p̄dictũ tabernaculũ / qð antea
fuerat ꝓſtratũ ꝑ culpã: vt di=
ctũ eſt. Sed q̄d eſt ꝙ Moyſes
tot ⁊ tãta poſuit in tabernacu
lo legis / qñ p̄mo erectũ ẽ? Pro
fecto hec oĩa deſignãt ꝟtutes /
⁊ dona atq; cetera bona ſpũa=
lia / q̄ dñs ponit ꝑ infuſionẽ in
aĩa in p̄ncipio hui⁹ ſecũdi ãni.
Taceo de meritis pri⁹ ꝑditis /
que tunc reſtituuntur ⁊c̃.
¶ Moraliter ⁊ q̄rto / iuxta idẽ
notãdũ ꝙ q̄libet hõ hꝫ cõiter
duos annos. Prim⁹ cõprehen
dit totũ illud tp̄s qð currit a
natiuitate illi⁹ / quouſq; icipi=
at p̄mo attingere ãnos diſcre=
tiõis. Hoc aũt tp̄s i aliquib⁹ ẽ
breui⁹: i aliq̄b⁹ aũt ꝓlixi⁹. In
hoc igit̃ p̄mo ãno nõ erigit̃ ta
bernaculũ hois / ꝓpt̃ defectũ
ratiõis: vñ q̄tũ ad hoc nõ dif=
fert puul⁹ a pecude. ſ. q̄tũ ad
meritũ vl̃ demeritũ. Scðs aũt
ãn⁹ hois cõp̄hẽdit totã illi⁹ di
ſcretionẽ. Et tũc i p̄ma die pri
mi mẽſis hui⁹ ſecũdi ãni dꝫ hõ
ſurſũ erigere tabernaculũ ſuũ
q̄ ſcðꝫ ſacros doctores tũc p̄=
mũ dꝫ recognoſcere ſuũ autho
rẽ: ⁊ ſe ⁊ ſua i eũ referre: q̄ ad
hoc ſufficiẽter illũiat̃ a deo: dũ
modo faciat qð i ſe eſt. Qꝫ ſi nõ
faciat quod in ſe eſt / perditio
illius ex eo eſt.
¶ Moralr̃ ⁊ quinto / ꝑ deſcri=
ptionẽ tabernaculi qð reſulta
bat ex multꝫ ꝑtib⁹ ꝓut tangit̃
i lr̃a: deſignat̃ ꝙ tabernaculũ
ſpũale / qð ẽ iuſt⁹ / reſultat ⁊ cõ
ſurgit ex multis ꝟtutib⁹ ⁊ gra
tijs: q̄rũ ſi vna ſaltẽ ad ſalutẽ
neceſſaria defuerit / icipit rue=
re: q̄ bonũ ꝯſiſtit ex itegra cã:
malũ aũt ex ſinglarib⁹ defecti
b⁹: vt dicit Dionyſi⁹. Da exẽ=
plũ i reb⁹ naturalib⁹: vꝫ de mu
liere pl̃chra / q̄ nõ iudicat̃ ſim=
pl̃r pulchra niſi habeat oĩa et
ſingula q̄ ad pl̃chritudinẽ cor
poralẽ ꝯferũt. Qꝫ ſi aliq̄d deſit /
tũc ſolet dici de ea ꝙ eẽt pul=
chra niſi haberet talẽ vl̃ talẽ
defectũ. Vñ i figura hui⁹ legit̃
Geñ. xxix. ꝙ Lya filia Laban /
hũc defectũ habebat ꝙ lippis
erat oclis: q̄uis i reliq̄ eẽt pul
chra. Et ideo min⁹ placuit in
ocl̃is Jacob: ſꝫ p̄elegit Rachel
i vxorẽ / q̄ erat decora facie / et
venuſto aſpectu. Applicatio
eſt facilis.
¶ Moralr̃ ⁊ ſexto / iux̃ illð ꝟ=
bũ qð hẽt̃ ꝟſ⁹ finẽ p̄ñtꝫ clauſu=
le / vbi dr̃: Lauerũtq; in eo. ſ. la=
bro / Moyſes ⁊ Aarõ ⁊c̃. No=
tãdũ / ꝙ ꝑ hmõi labrũ / ſiue la=
biũ / qð idẽ ẽ: iq̄ Moyſes ⁊ ce=
teri lauerũt man⁹ ſuas ⁊ pedes /
cũ accederẽt ad altare ſacrifi=
caturi dño: deſignat̃ ſacr̃m cõ
feſſiõis / i q̄ q̄lꝫ ſacerdos / q̄ per
Moyſẽ aut Aarõ deſignat̃ / dꝫ
lauare manus ⁊ pedes. i. pctã
cordis ⁊ opis: ⁊ maxĩe ſi reco=
gnoſcat ſe cõſciũ: ⁊ hoc toties
q̄tiẽs ꝓponit offerre dño ſacri
ficiũ

ficiũ altarꝫ / ⁊ ſtãte cõſciẽtia de
mortali. Silr̃ idẽ facturi ſũt fi=
lij ei⁹. i. parochiani i paſchate /
qñ cõicaturi ſũt. Alias q̄cũq;
mãducat ⁊ bibit ipm̄ ſacr̃m: iu
diciũ ſibi mãducat ⁊ bibit: vt
dr̃. j. Cori. xj. Ita em̃ p̄cipit̃ ex
de pe. ⁊ re. c. oĩs vtriuſq; ſex⁹.
Et de hoc figurã hẽmus Geñ.
xviij. i trib⁹ ãgelis / q̄ appuerũt
Abrahe i ſpecie hũana / q̄b⁹ p̄=
mũ lauit pedes: ⁊ poſtea poſu=
it corã eis buccellã panis. Si=
milr̃ ⁊ xp̄s (ſcðm aliq̄s) p̄mũ la
uit pedes diſcipl̃oꝝ ſuoꝝ i ce=
na: ⁊ poſtea p̄buit eis venera=
bile corp⁹ ſuũ. Sed ꝓh dolor ð
multꝫ falſis xp̄ianis põt dici il
lud qð iprop̄abãt Judei diſci=
pulis xp̄i Mat. xv. dicẽtes: Nõ
lauãt man⁹ ſuas / cũ panẽ mãdu
cãt. Qꝫ multi aut nõ ꝯfitent̃ cũ
panẽ ſacr̃alẽ manducãt: aut ſi
ꝯfitent̃ nõ tñ vere et integre.
¶ Allegorice ⁊ p̄mo / iux̃ illð:
Mẽſe p̄mo ⁊c̃. Notãdũ cõfor=
mit̃ ad glo. ord. ꝙ p̄ſẽs mũdus
cõp̄hẽdit tm̃mõ duo tp̄a / ſiue
duos ãnos. Prim⁹ ann⁹ ẽ illð
tp̄s qð p̄ceſſit xp̄i icarnationẽ.
Scðs aũt / ẽ tp̄s qð currit poſt
dictã icarnationẽ vſq; ad ꝯſũ=
mationẽ ſcl̃i. Et de hoc anno
ſcðo dr̃ i Pſal. Bñdices coronẽ
ãni benignitatꝫ tue. i. diei nata
lis tui. Vñ ab illo die aliq̄ ici=
piũt ꝯputatiões annoꝝ. Hui⁹
igit̃ ſcði ãni / vt totalr̃ obmit=
tam⁹ loq̄ de p̄mo ãno: menſis
p̄m⁹ fuit initiũ vite xp̄i: ⁊ tunc
erectũ ẽ tabernaculũ ſurſũ / ꝑ
qð itelligit̃ ipſemet Chriſt⁹ / q̄
dñ dr̃ tũc fuiſſe erect⁹ ſurſũ: q̄
q̄uis ſcðm portionẽ inferiorẽ
hitaret i terrꝫ / tãq; paſſibilis ⁊
mortalꝫ / ſcðꝫ tñ portionẽ ſup̄io
rẽ erat erectus ſurſũ. ſ. vſq; ad
fruitionẽ diuie eſſẽtie. Per ea
aũt q̄ deſcribũt̃ fuiſſe intra ta=
bernaculũ / itelligũt̃ ꝟtutes do
na ⁊ vniuerſa merita / q̄ cũ to=
tali plenitudie fuerũt i ip̄o xp̄o
ſcðꝫ ꝙ hõ: q̄ vt dr̃ Col. ij. Ip̄e
ẽ in q̄ ſũt oẽs theſauri ſapiẽtie
⁊ ſciẽtie dei abſcõditi. Conue=
niẽter etiã dr̃ p̄dictũ taberna=
culũ fuiſſe erectũ mẽſe primo.
Pro q̄ notãdũ / ꝙ mẽſis dr̃ de=
fect⁹. Et q̄ q̄primũ xp̄s icar=
nat⁹ eſt / aſſũpſit naturã hũanã
cũ defectib⁹ ſuis ſpecificis: qui
ſũt fames / ſitis / frigus ⁊ hmõi.
Jdeo mẽſe p̄mo ãni ſcði facta
ẽ dicta icarnatio: q̄ . xxv. Apri
lis / q̄ olim erat p̄m⁹ mẽſis ãni
(ſaltẽ ſcðꝫ Judeos) miſſ⁹ ẽ Ga
briel a deo ad ꝟginẽ. Luce. j.
¶ Allego. ⁊ ſcðo / iſtã erectio=
nẽ tabernacl̃i poſſum⁹ referre
ad dñicã paſſionẽ. Nã quãdiu
xp̄s (q̄ fuit veꝝ tabernaculũ di
pr̃is) vixit in mũdo iſto / hmõi
tabernaculũ iacebat iferi⁹. At
ꝟo poſtq; ſuſpẽſ⁹ ẽ i cruce / fuit
erectũ ſup̄i⁹. Sic em̃ p̄figura=
tũ fuerat Nũeri. xxj. i ſerpente
eneo ſurſũ ꝑ Moyſẽ eleuato.
Ad quẽ aſpiciẽtes q̄ a ꝟis ſer=
pẽtib⁹ venenoſis ꝑcuſſi fuerãt /
ꝯtinuo ſanabãt̃. Per qð ſignifi
cabat̃ / ꝙ oĩs pctõr reſpiciẽs in
xp̄m ꝑ fidẽ ⁊ firmã ſpẽ / deberet
ſanari a morſu venenoſo ſerpẽ
tꝫ iferualis. Iteꝝ p̄dictũ taber
naculũ poſtq; fuit talr̃ erectũ i
cruce i mõte caluarie: ⁊ hoc vt
ab oĩb⁹ videret̃: iterũ fuit ꝓſtra
tũ i terrã: qñ q̄dẽ depoſito xp̄i
corpore mortuo de cruce / recli
natũ fuit in ſepulchro ꝑ Nico=
demum / ⁊ Joſeph ab Arima=
thia. Sed iterũ erectũ ẽ / qñ eo
reſurgẽte / ⁊ in celũ aſcẽdente /
ſedet ad dexteram dei patris.

¶ Allegorice ⁊ tertio/ illō poſ
ſumꝰ exponere de eccl'ia mili=
tante. Nā ſicut tabernaculum
Moyſi ī primo anno p̄paratū
fuit/ q̄ ad ſingulas ptes illiꝰ/ ⁊
ꝙ̄primū incepit annꝰ ſcd̄s/ ere=
ctū fuit/ deo ita p̄cipiēte: ita ⁊
eccl'ia catholica tunc dolabat̄
et diſponebat̄/ qn̄ myſteria ſy=
nagoge agebant̄: dicēte Apo.
j. Corin. x. ꝙ oīa in figuris cō=
tingebāt illis/ ſcꝫ antiqs patri
bus. Tūc v̄o dictū tabernacu=
lū eccl'ie erectū eſt ſurſum: qn̄
Chriſtꝰ in cruce pēdens/ dixit
illō v̄bū: Cōſummatum eſt: ſcꝫ
vetꝰ teſtamentū/ ꝙ̄tū ſcꝫ ad fi=
guras ⁊ ꝓphetias/ q̄ de ipſo e=
rant ſcripte/ ⁊ amō ſupple in=
cipiet regere ⁊ erigi taberna=
culū eccl'ie catholice. De hoc
autē tabernaculo d̄r in Pſal.
Sctificauit tabernaculū ſuū al
tiſſimꝰ. Sed quomō ip̄m ſctifi=
cauit? Certe medio ſacramen=
toꝝ eiꝰ/ que fluxerūt de latere
ipſiꝰ Chriſti dormiētis in cru=
ce/ ſicut Eua formata eſt de la=
tere Ade/ cū poſuiſſet dn̄s ſo=
porē in Adā. Un̄ ī figurā huiꝰ
cū Longinꝰ ꝑcuſſiſſet latꝰ xp̄i
lancea ſua/ ſtatī exiuit ſanguis
⁊ aq̄: vt teſtāt̄ ſacri euāgeliſte.
Sed q̄d eſt/ ꝙ dictū taberna=
culū Moyſi fuit erectū prima
die mēſis āni ſcd̄i/ ab exitu de
Egypto/ niſi ꝙ ꝙ̄primū natus
eſt Chriſtꝰ/ tabernaculū eccle=
ſie cepit erigi? ⁊ hoc in paſtori
bꝰ veniētibꝰ adorare paruulū
natū in Bethlehē/ ipſamet die
natiuitatis dn̄ice. Poſtmodū
aūt in tribꝰ regibꝰ/ q̄ viderunt
ſtellā eiꝰ in Oriēte/ ſcꝫ eodem
die/ ſicut priꝰ: ⁊ ideo venerunt
adorare eū Mat. ij. Ecce q̄mō
tabernaculū eccl'ie militantis
paulatiue erigi ſurſum ꝑ fidem
cepit. At v̄o heretici/ vt Luthe
rani/ ⁊ ſimiles/ volunt ⁊ ꝙ̄tum
poſſunt nitunt̄ p̄dictū taberna
culū eccl'ie deijcere ab altitu=
dine/ in q̄ poſuit id dn̄s: ſed ꝙ̄=
uis nauis Petri iactet̄ vētis ⁊
fluctibꝰ/ nō tn̄ demerget̄ Chri
ſto eā cōſeruāte/ q̄ cū ſibi pla=
cuerit (⁊ vtinā cito) īpabit vē=
tis ⁊ tēpeſtati/ ⁊ obedient ei.
¶ Allegorice ⁊ quarto/ ꝑ illa
q̄ legūt̄ fuiſſe repoſita intra ta
bernaculum/ ſiue etiā extra/ vt
pote in atrio/ q̄d adiacebat ei=
dē tabernaculo/ intelligūt̄ ſta=
tuta ⁊ cōmunes ordinationes
ſiue traditiōes tabernaculi ec=
cleſie: q̄rū quedā intimiꝰ ꝑti=
nent ad dictū tabernaculū: vt
ſunt ſacramēta eccl'ie: alie v̄o
minus intime: vt ſunt illa que
vocant̄ ſacramētalia/ ⁊ tn̄ illa
oportet obſeruare/ ⁊ iſta nō o=
mittere. Q̄d eſt cōtra p̄dictos
hereticos Lutheranos/ impin=
gētes ī ipſa ſacramēta eccl'ie/
⁊ ſimil'r in illa q̄ ſacramentalia
nuncupant̄: ita vt ꝓ deriſu ha=
beāt talia. Sed cōfido/ ꝙ dn̄s
iuſtꝰ cōcidet ceruices pctōꝝ. i.
nephandorum Lutheranorū.
¶ Allegorice ⁊ quīto/ omiſſis
multis intermedijs/ de q̄bꝰ ſu=
periꝰ ī ſuis locis dictū eſt. No=
tādū iuxta illō v̄bū q̄d habet̄
v̄ſus finē/ vbi d̄r: Labrū (ſiue la
biū) q̄q̄ ſtatuit Moyſes/ ſupple
inter tabernaculū ⁊ altare ⁊c̄.
Notādū/ ꝙ ꝑ labrū intelligūt̄
dn̄i ſacerdotes/ ⁊ quiq̄ eccl'ia=
ſtici/ q̄ ſunt labrū totiꝰ eccl'ie:
q̄d q̄dē labrū debet orare pro
reliq̄ ꝑpl'o: q2 medij poſiti ſunt
inter dictū tabernaculū. i. po=
pulum
ꝑulū ⁊ altare. i. Chriſtū/ q̄ ꝑ al=
tare deſignat̄. Un̄ Johel. ij. d̄r:
Inter veſtibulū ⁊ altare plora
būt ſacerdotes miniſtri dn̄i di
centes: Parce dn̄e parce ꝑpl'o
tuo ⁊c̄. Simil'r. j. q. j. ipſi ſacer=
dotes. Alexāder papa ſic ait:
Ipſi ſacerdotes ꝓ ꝑpl'o inter=
pellāt/ ⁊ pctā ꝑpl'i comedūt. i.
oblata ꝓ pctīs: vt dicit glo. vl'
vt d̄r eadē glo. dicūt̄ pctā ꝑpl'i
comedere: q2 ea delēt ſuis orō
nibꝰ. Ecce quomō dicta labra
debēt ſtare inter tabernaculū
⁊ altare. Caueāt ḡ dicti ſacer=
dotes ne habeāt labra pollu=
ta ⁊ immūda: q2 tunc nō eſſent
debiti et boni mediatores: q2
vt d̄r Grego. ⁊ ponit̄. iij. q. vij.
in grauibus. Cū is q̄ diſplicet
ad intercedendū mittit̄/ irati
animus ad deteriora ꝓuocat̄.
¶ Allegorice ⁊ ſexto/ iuxta il=
lud vltimū v̄bū pn̄tis clauſule/
vbi d̄r: Lauerūtq̄ Moyſes ⁊c̄.
Notandū/ ꝙ ꝑ altare ad q̄d ac
cedētes Moyſes/ Aarō/ ⁊ filij
eiꝰ/ debebāt lauare manꝰ ⁊ pe
des: intelligit̄ celū/ ad q̄d q̄dē
altare finaliterītrare volētes
debēt lauare cōſcientias ſuas
in labro v̄e cōfeſſionis: q2 ſcri=
ptū eſt Mat. v. Btī mūdo cor=
de/ q̄m ip̄i deū videbūt. Sicut
eīm oculus corporalis non po=
teſt obiectum clare videre/ niſi
fuerit mūdus ⁊ purꝰ: ita nec o=
culus cordis/ poteſt deū vide=
re in patria beatifice/ niſi fue=
rit mundū a pctō. Propterea
cū propheta Dauid q̄ſiuiſſet a
dn̄o dicens: Dn̄e q̄s habitabit
in tabernaculo tuo? Reſpōdit
illi dn̄s dicēs: Qui īgredit̄ ſine
macula/ ⁊ opat̄ iuſtitiā ⁊c̄. Qui
facit hec/ nō mouebit̄ ī eternū.
¶ Anagogice et priō/ erectio
tabernaculi ſurſum/ deſignat
erectionē anime deuote in ce=
lum. Nā Moyſes. i. deꝰ ipſam
tandē illic erigit/ ⁊ oleo perpe
tue cōſolationis inungit: vt in
figura tangitur in litera de ta
bernaculo materiali. Unde de
hoc in Pſal. d̄r: In ſole. i. in vi
ſiōe diuine eſſētie/ poſuit dn̄s
tabernaculū ſuū. i. animā de=
uotā. Igit̄ hmōi tabernaculo
adiungit̄ altare. i. Chriſtꝰ. Itē
arca. i. beata v̄go: cherubim. i.
angeli: ꝓpiciatoriū. i. dei miſe
ratio: candelabrū. i. dei cogni
tio: mēſa. i. beata fruitio: laua=
toriū. i. perpetua refrigeratio:
altare cū igne. i. feruēs dei di=
lectio: tētoriū ſeu atriū. i. eter=
na manſio ſeu habitatio. Hec
frater Pet. Berchoriē. in fine
moralitatū ſuarū ſup Exodū.
¶ Anagogice ⁊ ſecūdo: iuxta
illō: Menſe primo ⁊c̄. Notādū
ꝙ ſicut anno primo poſt egreſ
ſum de Egypto dn̄s voluit vt
p̄pararent̄ cūcta neceſſaria ad
conſtructionē tēpli/ q̄d poſtea
anno ſecūdo/ prima die mēſis
eiuſdē anni erectū eſt ſurſum:
ita etiā ex diuina ordinatione
homo iuſtꝰ habet duos ānos/
⁊ nō plures. Primus eſt annus
vite preſentis/ q̄ eſt tēporalis
⁊ fluxibilis. Secūdus vero eſt
annus alterꝰ vite/ q̄ eſt annus
eternitatis: q̄ nō fluit/ ſed ſem=
per manet in eodē ſtatu. Et de
hoc anno d̄r in Pſal. ad dn̄m:
Benedices corone anni beni=
gnitatis tue. Corona aūt huiꝰ
anni initiū eſt felicitatis eter=
ne/ de qua corona d̄r dn̄s om=
nibus beatificādis illud Mat.
xxv. Uenite benedicti patris
mei

mei/ poſſidete regnū ⁊c̄. Bene
etiā appellat̄ annꝰ benignita=
tis. In preſenti nēpe frequēter
dn̄s oſtendit ſe rigidū ⁊ durū/
circa p̄deſtinatos ad vitā eter
nam: iuxta illud pſal. Oſtendi
ſti populo tuo dura. In futura
autē vita ecōtra oſtendet ſe mi
rabiliter benignū. Nā tūc ipſi
electi poterunt dicere illd ver
bum Apo. Titū. iij. Apparuit
benignitas ⁊ humanitas ſalua
toris noſtri dei/ nō ex operibꝰ
iuſtitie que fecimꝰ nos: ſed ſe=
cundū ſuā miām ſaluos nos fe
cit. Tabernaculū aūt qđ in ſe=
cundo anno/ menſe primo/ die
prima menſis erexit Moyſes/
poſſumꝰ referre ad corpus cu=
iuſlibet electi/ qđ ī reſurrectio
ne generali eriget dn̄s in celū:
vt ſimul glorificet̄ cum anima.
In primo nēpe anno ab egreſ=
ſu populi de Egypto .i. poſtꝗ̄
anima fidelis egreſſa eſt de cor
pore/ erigitur in ipſum celum.
Sed corpus nō niſi anno ſcđo
inchoante .i. generali reſurre=
ctione. Nā tunc corpꝰ humanū
qđ nunc ſeminat̄ in corruptio=
ne/ ſurget in incorruptiōe. Se=
minatur ī ignobilitate/ ſurget
in gloria: ſeminat̄ in infirmita=
te/ ſurget in virtute: ſeminatur
corpus animale/ ſurget corpus
ſpirituale. Hec Apoſt. j. Cori.
xv. Per hoc autē ꝙ tot partes
applicate ſunt ad cōſummatio
nem ⁊ perfectionē tabernacu=
li: vt dr̄ in litera/ oſtenditur ꝙ
oēs ⁊ ſingule partes/ que ſunt
de perfectione humani corpo=
ris/ tunc reparabūtur etiā vſqꝫ
ad capillos/ qui conferunt ad
decorē hominis. Unde Chriſtꝰ
Luce. xxj. ait: Capillus de ca=
pite veſtro non peribit.
¶ Anagogice ⁊ tertio: iuxta il
lud verbū/ Lauerunt ⁊c̄. Huic
ſenſui poteſt applicari qđ di=
ctum eſt prius ſub ſenſu allego
ricali. vj. loco.

¶ Secunda clauſula.

ET aſſūpto vnctio=
nis oleo. Unges
tabernaculum cū
vaſis ſuis: vt ſan=
ctificet̄ altare ho=
locauſti/ et oīa va=
ſa eius: labrū cū baſi ſua. Oīa
vnctionis oleo conſecrabis: vt
ſint ſancta ſanctoꝝ. Applica=
biſqꝫ Aaron ⁊ filios eiꝰ ad fo=
res tabernaculi teſtimonij/ et
lotis aqua indues ſanctis veſti=
bꝰ: vt miniſtrēt mihi/ et vnctio
eorū in ſacerdotiū ſempiternū
ꝓficiat. Fecitqꝫ Moyſes oīa
que preceperat dominus.
¶ Hiſtorialiter poſtꝗ̄ in p̄ce=
denti clauſula deſcripta eſt e=
rectio tabernaculi teſtimonij
cum pertinentijs ad ipſum: hic
cōſequenter p̄cipit dn̄s ſeruo
ſuo Moyſi: vt vngat dictū ta=
bernaculū/ poſtꝗ̄ erectū eſt/ ⁊
omnia ad ipſum ſpectātia. Di=
xit ꝙ̄ ei dn̄s/ tanꝗ̄ principali:
Et aſſumpto vnctionis oleo.
Sic aūt loquitur ad differen=
tiā olei ſimplicis/ qđ cedit ad
humanos vſus ſiue lāpadarū:
Unges tabernaculū cū vaſis
ſuis: ſed nunqđ etiā fuit vnctū
atriū? Ad hoc dicet̄ ſub primo
dubio. Qr ergo poſſet videri p̄
dicta vaſa atrij tanꝗ̄ minꝰ di=
gna/ ꝗ̄ vaſa tabernaculi nō de
bere conſecrari oleo ſctō/ ideo
ad hoc remouendū ſubdit dn̄s
vt

vt ſanctificet̄ altare holocau=
ſti/ qđ ſupple erat intra atriū:
⁊ omnia vaſa eius .i. vtenſilia:
labrū cum baſi ſua. Omnia vn=
ctionis oleo cōſecrabis: vt ſint
ſancta ſanctorū .i. de numero
ſanctoꝝ: vel ſancta .i. de mini=
ſterio ſanctorum miniſtrorum.
¶ Poſtꝗ̄ ergo facta eſt mētio
de ſanctificatione tabernaculi
⁊ atrij/ atqꝫ vaſorū eoꝝ: hic cō
ſequenter fit mentio de ſancti=
ficatione miniſtrorū ipſius ta=
bernaculi: cū dicitur/ Applica
biſqꝫ Aaron/ ſcꝫ tanꝗ̄ ſummū
ſacerdotē futurū: ⁊ filios eius/
tanꝗ̄ minores ſacerdotes: ad
fores tabernaculi teſtimonij .i.
coram dn̄o. Non ergo cōſecra=
ti ſunt intra tabernaculū/ ſed
in foribus eius: et lotos aqua
indues ſanctis veſtibus: vt mi=
niſtrent mihi/ ſcꝫ in tabernacu
lo decentius. Non ergo nudo
corpore vult ſibi dn̄s miniſtra
ri: ſicut dij gentium/ ſed coo=
perto corpore/ etiā decenter:
⁊ vnctio eorū in ſacerdotium
ſempiternum ꝓficiat .i. cedat.
¶ Circa hanc clauſulam mo=
uentur aliqua dubia.
¶ Primum igitur dubiū/ vtrū
atriū cū vaſis ſuis fuerit cōſe=
cratū ſctō oleo/ ſicut ⁊ taber=
naculum? Uidetur ꝙ nō: quia
de hoc nulla fit mentio in lite=
ra preſenti. Item atrium erga
tabernaculum ſe habebat/ ſi=
cut porticus eccl̄ie erga ipſam
eccleſiam: ſed conſecrata ec=
cleſia non propterea conſecra
tur porticus illius. Igitur. Di=
cendum/ ꝙ licet hic nō fiat ex=
preſſa mentio de conſecratio=
ne atrij/ tamē ſubintelligitur.
Nam ſub nomine tabernaculi/
quod hic large capitur/ com=
prehenditur etiā ipſum atriū:
alias ipſe Moyſes omiſiſſet lo
qui de cōſecratione ipſiꝰ atrij/
atqꝫ vaſorū eius: qđ nō eſt cre
dendū. Unde inter vaſa eiꝰ fit
hic expreſſa mētio/ de cōſecra=
tione altaris holocauſti/ ſup ꝗ̄
immolabāt̄ hoſtie/ qđ erat in=
tra atriū. De reliqꝫs autē vaſis
ipſiꝰ atrij ſimilis eſt ratio/ ſimi
liter ⁊ de toto atrio. Qđ aūt di
ctū eſt de porticu eccl̄ie/ omiſ=
ſa cōparatiōe dicimꝰ ꝙ nunꝗ̄
aut raro conſecrat̄ eccleſia ab
epiſcopo/ qn̄ cōſecret̄ ab eodē
ſimul porticus eccleſie/ etiam
⁊ totum cimiteriū. Et ideo pre
dicta ſimilitudo magis facit
ad ꝓpoſitū/ ꝗ̄ ad oppoſitum.
¶ Secundū dubiū: Utrū dn̄s
cōuenienter mādauerit p̄dicta
cōſecrari. Uidet̄/ ꝙ non. Erant
enī corpora inanimata. Cōſe=
cratio aūt exterior eſt ſignum
ſctitatꝭ interioris/ cuiꝰ ſola in
tellectualꝭ ſubſtātia eſt ſubie=
ctū. Igit̄. Ad hoc dicēdū/ ꝙ p̄
dicte cōſecrationis cauſa litera
lis nō fuit ſctitas īterior iſtoꝝ
corꝑaliū: ſꝫ vt haberet̄ i maio=
ri honore ac reuerētia a ꝑplo/
⁊ ꝑ cōſequens diuinꝰ cultꝰ (cui
applicabantur) inde augeret̄.
¶ Tertiū dubiū mouet̄ iuxta
illud: Et vnctio illius in ſacer=
dotiū ſempiternū ꝓficiat. Que
rit̄ ꝙ̄ de veritate illiꝰ ꝟbi/ ma=
xime cū videamꝰ ſacerdotiū le
gale iam defeciſſe. Dicendū vt
ſepe in p̄cedentibꝰ dictū eſt/ ꝑ
ſimile/ ꝙ ſacerdotiū legale nō
fuit ī ſe ſempiternū: ſed qr erat
impoſitū ⁊ datū ſine finis de=
terminatiōe. Nō enim dixerat
dn̄s/ ꝗ̄tū deberet durare. Itē
fuit

fuit ſempiternũ .i. vſq; ad finẽ
ſcl'i duraturũ ĩ ſuo ſignato. Si=
gnificabat enĩ ſacerdotiũ grẽ /
ſicut figura illiꝰ. Hmõi aũt ſa=
cerdotiũ grẽ durabit in ſempi=
ternũ .i. vſq; ad finẽ mũdi. Vñ ĩ
Pſal. Tu es ſacerdos ĩ eternũ /
ſcd'm ordinem Melchiſedech.

¶ Quartũ dubiũ orit' ꝑpt' illd
vbũ: Dia vnctiõis oleo conſe=
crabis. Querit' ꝗ̃ qbus verbis
vſus eſt Moyſes ĩ iſtis cõſecra
tionibus: vcꝫ tã olei in ſe / ꝗ̃ in
his q̃ vngebãt dicto oleo? Nã
⁊ hodie epũs ĩ cõſecrãdo ſctm̃
chriſma vtit' certa forma vboꝝ
q̃ habet' in libro paſtorali epo=
rum. Et ſil'r vtit' certa forma
vboꝝ / dũ ex p̃dicto chriſmate
aliquid conſecrat. Ergo ſil'r ⁊
Moyſes. Reſpõſio: de hoc ni=
hil certũ habemꝰ ex ſcriptura
ſacra. Nihilominus veriſimile
eſt / ꝙ Moyſes ĩ hmõi cõſecra=
tionibꝰ ⁊ bñdictionibꝰ vtebat'
aliqbꝰ vbis: ſicut ⁊ Iſaac vſus
eſt certi vbi qñ benedixit filiũ
ſuum Iacob: vt habetur Geñ.
xxvij. Que aũt fuerit vba ipſiꝰ
Moyſi / vſq; modo nos latet.

¶ Quĩtũ dubiũ: Cũ multe ſint
ſpecies olei / q̃rit' q̃le erat oleũ
illud de q̃ Moyſes vnxit taber
naculũ cũ vaſis ſuis? Dicendũ
ꝙ de hoc nihil exp̃mit ſcriptu=
ra. Nihilominus veriſimil'r cre
dit' / et ꝓbabiliter tenet' ꝙ fuit
oleũ oliuarũ. Hoc enĩ oleũ in=
ter oĩes alias ſpecies olei / hꝫ
nobiliores ⁊ p̃cipuas ꝓprieta=
tes. Valet enĩ ad edendũ / con=
diendũ ⁊ medendũ: q̃ de nullo
alio ſimul ſumpta inueniũtur.
Aliqd enĩ oleũ bene valet ad
medẽdũ / ſꝫ hoc totũ eſt. Aliud
ad cõdiendũ cibos / ⁊ edendũ:
ſed nõ ad medẽdũ / ſicut iſtud.

¶ Sextũ dubiũ: vtrũ Moyſes
ſanctificãdo tabernaculũ cum
vaſis ſuis oleo vnctiõis vnxerit
ſingulas ptes ipſiꝰ tabernacu
li: ⁊ idẽ põt q̃ri de vaſis illius?
Dicẽdũ ꝓbabil'r ꝙ nõ: ſed tm̃
aliquas: ⁊ ſignãter p̃cipuas.
Alias opoꝛtuiſſet cũ ꝯſumere
multũ de oleo ĩ tali ꝯſecratio=
ne. Queãdmodũ ꝗ̃ in collatiõe
ordinis ſacerdotalis epũs chriſ
mate ſacro vngit certos digi=
tos illiꝰ q̃ ordinat' / ⁊ tm̃ totꝰ or
dinatꝰ reputat'. Et ſil'r ĩ colla=
tione ſacri ꝯfirmatiõis / epũs ſo=
lũ vngit ſacro chriſmate / frõtẽ
ꝯfirmãdi: ⁊ tm̃ reputat' totꝰ hõ
ꝯfirmatꝰ. Itẽ in ꝯſecratione ca
licis / nõ q̃libet pars illiꝰ ſacro
chriſmate inungit' ſed tm̃ aliq̃.
Ita dicẽdũ eſt in propoſito de
ꝯſecratiõe tabernaculi legis / ⁊
vaſoꝝ eiꝰ. Da etiã exẽplum de
dedicatiõe eccl'ie in qua epũs
bñdicit certas ptes illius: ⁊ ta
mẽ in fine myſterij tota eccl'ia
dedicata dicit' in ꝓpoſito.

¶ Moral'r ⁊ .j. Tabernaculum
dei eſt q̃libet hõ / dicẽte Apl'o
j. Cor. iij. Tẽpiũ dei / qd idẽ eſt
qd tabernaculũ ſanctũ / quod
eſtis vos. Et ĩ Ps. Sctificauit
tabernaculũ ſuum altiſſimus.
Hmõi autẽ tabernaculũ vngit'
oleo grẽ cũ vaſis ſuis .i. cũ po=
tẽtijs / ſiue interioribꝰ / ſiue ex=
terioribꝰ: cũ hõ mollis ⁊ flexi=
bilis reddit' ad obtẽperãdũ di
uinis p̃ceptis. Et de ꝯſecratio=
ne interioris hoĩs cũ iſto oleo
diuine gratie: ait dñs in Pſal.
Oleo ſancto meo vnxi eum.

¶ Moral'r ⁊ .ij. tabernaculum
dei eſt hõ iuſtꝰ: vt dictũ ẽ p̃us
immediate. Per oleũ aũt ſigni
ficatur
ficat' grã diuina / deuotio / ⁊ cõ=
paſſio. Sicut enĩ oleũ ẽ liquor
dulcis / et ſaporoſus: vtilis et
virtuoſus / ſanus ⁊ fructuoſus.
Sic diuina grã eſt q̃dã liquor
ſpũalis / q̃ eſt ipi anime dulcis /
vtilis / atq; ſuauis. Secundũ ꝗ̃
ꝙ oleũ hꝫ plures ꝓprietates na
turales ⁊ ꝯditiones: ſic diuina
grã hꝫ plures ſpũales effectus
⁊ opatiões. Et ideo ſicut oleũ
in domo eſt ſumme neceſſariũ:
(Vnde oĩ anno / oleũ colligit' /
ſiue fuerit de oliuis / ſiue de nu
cibus / ⁊ in domo reponit' / ⁊ re=
ſeruat') Sic in domo cõſciẽtie /
grã diuina ẽ valde neceſſaria.
Et ideo debet a nobis ꝓcura=
ri cũ oĩ diligẽtia / ⁊ in vaſe con
ſciẽtie nr̃e ſine vlla deficientia
reſeruari: iuxta illd Eccl'es. ix.
Oleũ de capite tuo nõ deficiet.
Propter qd bene p̃cipit' nobis
Hiere. xl. Colligite vindemiã
et meſſem / ⁊ oleũ / ⁊ condite in
vaſis veſtris. Non quidem vni
tẽpori / ſed ſemper ſupple.

¶ Moral'r ⁊ .iij. ⁊ circa eãdem
partẽ textus / notandũ ꝙ taber
naculũ eſt Chriſtꝰ. Nã ex quo
filiꝰ dei incarnatꝰ eſt / cepit eſſe
nobiſcũ hmõi tabernaculũ / di=
cẽte Ioã. Apoca. xxj. Ecce ta=
bernaculũ dei cũ hoĩbus / ⁊ ha
bitabit cũ eis. Hmõi aũt taber
naculũ vngit' oleo / cũ q̃s vacat
operibꝰ miſericordie ⁊ pietatiſ:
dicẽte eodẽ Chriſto / Matt. vj.
Cũ ieiunas / vnge caput tuũ .i.
fac eleemoſynã pauperi ꝓpter
Chriſtũ / q̃ eſt caput tuum. Sic
enĩ agẽdo / ꝓuocabis eiꝰ miſe=
ricordiã erga te: qd eſt ipꝫ eſſe
vnctũ. Per vaſa aũt tabernacu
li / q̃ ſimil'r vncta ſunt / intelligũ
tur ſancti ⁊ electi dei / q̃ ſimil'r
vngi debẽt. Hoc aũt fit cũ elee
moſyna porrigit' paupi ob re=
uerentiã alicuiꝰ ſancti / quẽ in
ſua petitione reclamat.

¶ Moral'r ⁊ .iiij. iuxta illd ver=
bũ: Applicabiſq; Aarõ ⁊c. no=
tandũ ꝙ p Aarõ ⁊ filios eiꝰ in=
telligunt' tã maiores ꝗ̃ mino=
res ſacerdotes. Hi enĩ oẽs de=
bẽt primũ ſe lauare / ſiue per la
chrymarũ abundãtiã / ſiue p ſa
cramẽtalẽ ꝯfeſſionem / ⁊ ꝯñr ſe
induere ſctis veſtibꝰ .i. gratijs
⁊ virtutibꝰ vt debite ⁊ honeſte
miniſtrẽt dño in altari. Et hoc
eſt qd .ꝫ. xix. c. dr: Sacerdotes
q̃ accedũt ad dñz / ſctificent' / ne
forte pcutiat eos. Quemadmo
dũ ꝗ̃ indecẽtiſſimũ foret vt ali
q̃s de p̃dictꝭ miniſtris accede=
ret nudo corpore ad altare / mi
niſtraturus dño: ita etiã dicen
dum de nuditate anime.

¶ Allegorice ⁊ .j. ⁊ ꝯformit' ad
glo. interli. tabernaculũ eſt ec=
cleſia / cuiꝰ vaſa ſunt ſcti viri / q̃
ſunt vaſa ĩ honorẽ: de qbꝰ loq̃t'
Apoſt. Ro. ix. dicẽs / ꝙ ſicut in
domo figuli ſunt aliq̃ vaſa ĩ ho
norẽ / ⁊ aliq̃ in ꝯtumeliã: ita in
eccl'ia ſunt aliq̃ vaſa honoris /
⁊ aliq̃ ꝯtumelie. Et hinc eſt / ꝙ
Paulꝰ vas electiõis dr. Gloſſa
etiã ord. poſt Strabũ dicit ſic:
Tabernaculũ / cũ vaſis ſuis / vn
ctionis oleo ꝯſecrat': qꝛ ſancta
eccleſia q̃cq̃d agit cũ virtutibꝰ
ſuis / debet dedicare ⁊ cõſecra=
re gratie ſpũſancti. Oleũ quip
pe vnctiõis ſpirituali gratie cõ
paratur / qua omniũ virtutum
opera cõſecrantur. Hec ibi.

¶ Allegorice ⁊ .ij. p ſctificatio
nẽ ⁊ vnctionẽ tabernaculi ma
terialis / p̃figurabat' ſctificatio
ſpũalis tabernaculi viuẽtis .i.
fide=

fideliū/ex q̄bus reſultat ſancta
mater eccleſia. Sed de hoc ſa=
tis dictū eſt in precedētibus.

¶ Allegorice .z.iij. cōſecratio
illi⁹ tabernaculi legalis/p̄figurabat ꝙ in lege gratie debe
rēt ꝯſecrari z dedicari eccleſie
materiales/ſicut fit hodie.

¶ Allegorice .z.iiij. iuxta illō:
Applicabiſq; Aarō z filios ei⁹
ad fores zc̄. notādū ꝯformiter
ad Richar. de ſctō Victore/ ꝙ
fores eccleſie fuerūt Apl'i: ſiue
ſit q̄ſtio de eccl'ia militante/ſi=
ue triūphāte. Ad hmōi igit̄ fo
res debēt applicari Aarō et fi=
lij eius: q̄ꝛ oportet eos ꝯformit̄
viuere ad illos/ ſi velint tanq̄
boni paſtores īueniri et ad re=
gnum celoꝝ poſt eos ꝑuenire.
Propt̄ qd̄ Apo. dicebat: Eſto=
te imitatores mei/ſicut et ego
Chriſti .j. Cor.iiij.

¶ Allegorice .z.v. Tabernacu
lū dei eſt homo iuſtus/q̄ trāſit
in fine dierū ſuorū de hoc mū=
do ad regnū celoꝝ. Sed opus
eſt vt prius cōſecret̄ z inungat̄
oleo ſctō.i. ſuſcipiat ſacramētū
extreme vnctionis: teſte Apl'o
Jacobo .v.c. q̄ ꝓmulgās neceſ=
ſitatē p̄dicti ſacramēti a Chri
ſto prius īſtituti/ait: Infirmat̄
q̄s in vobis/ īducāt p̄ſbyteros
eccleſie/z orent ſuꝑ eū/vngen
tes eū oleo in noīe dn̄i. Et ōfo
fidei ſaluabit īfirmū/z alleuia=
bit eū dn̄s: z ſi in peccatis fue=
rit/remittentur ei. Hoc autem
intelligendū eſt de remiſſione
venialiū/aut mortalium obli=
torum/ z nō alias. Quo facto
dn̄s poterit dicere de tali iu=
ſto illud Pſal. Inueni Dauid
ſeruū meū/oleo ſancto meo vn=
xi eū. Manus mea.i. poteſtas
mea/z virtus/ auxiliabitur ei:
ſupple ī extremis laborāti. Ni=
hil ꝓficiet inimicus/ ſcȝ diabo
lus/ qui antonomatice dr̄ ini=
micus hoīs/in eo: z filius iniq̄=
tatis/q̄ z idē qd̄ inimicus/non
apponet nocere ei: q̄ꝛ proteget
eū gratia dei ꝑ ꝟtutē p̄dicti ſa
cramēti. Ecce q̄d prodeſt ſuſce
ptio ſacramēti extreme vnctio
nis: z ideo nunq̄ contēnēdum
eſt hoc ſacramentum.

¶ Allegorice .z.vj. Per veſtes
ſācras q̄b⁹ indui debebat Aa=
ron/pariter z filij eius/ quādo
miniſtraturi erant dn̄o/ in ſan=
ctuario: intelligunt̄ iuſti z ele=
cti/ q̄ in generali reſurrectiōe
induent̄ corporib⁹ ſuis ſub for
ma glorioſa: q̄ q̄dē corpora ad
tempus in morte reliquerāt/ z
hoc vt ſeruiāt dn̄o/ decātātes
ei laudē in ſanctuario/ ſiue ta=
bernaculo celi: iuxta illud pſ̄.
Exultatiōes dei in gutture eo=
rum. Nō eīm erunt corpora ele=
ctorū poſt dictā reſurrectionē
ocioſa: ſed quantū poterunt/ z
ſcḋm ꝙ poterunt/ miniſtrabunt
creatori z factori ſuo. Et certe
beati erunt qui illi miniſtrare
poterunt.

¶ Anagogice: tabernaculū eſt
q̄libet electus/q̄ in celo vnget̄
oleo letitie: de quo in Pſ̄. dr̄:
Vnxit te deus/deus tuus/oleo
letitie/pre cōſortib⁹ tuis. Hoc
tamē nō de q̄libet electo intel=
gi dꝛ/vcȝ ꝙ vngatur a deo pre
cōſortib⁹ ſuis: ſȝ tm̄ de Chriſto
hoīe/aut ꝟgine glorioſa: vl' de
illis q̄ ſunt ſuperiores in gl'ia.
Sed q̄re bis dr̄ deus/deus: ad=
iūcto tu⁹? Reſpōſio: q̄ꝛ p̄dicta
vnctio q̄ fit cum oleo letitie in
celo/principal'r fit a deo/ſcḋm ꝙ
deus
deus eſt/ minus autem princi=
paliter a deo/ſecundum ꝙ ho=
mo. Ideo addit̄/tuus. Quāuis
enim deus pater ſit deus no=
ſter/z nō ſit alius de⁹/ p̄ter eū:
nō tn̄ eſt talit̄ de⁹ noſter q̄liter
de⁹ fili⁹/q̄ naſcēs/dedit ſociū/
conueſcēs in edulīū/ſe moriēs
in p̄ciū/ſe regnās dat in p̄miū.
Hoc aūt de⁹ pr̄ nō fecit/ p̄ter
hoc ꝙ dat ſe in premiū oībus
beatis in celo. Recte aūt z be=
ne dictū eſt ꝑ Pſ̄. Vnxit te de⁹
zc̄. q̄ꝛ ſicut res vncta ſi aliā tā=
git/eā etiā vngit: ita etiā bea=
ti cōmunicāt ſibijnuicem ſuas
beatitudines: ita vt dicatur q̄=
libet beat⁹ tm̄ gaudere de bo=
no alterius/quantū gaudet de
bono ꝓprio: dicēte Grego. lib.
iiij. moral. c.xlij. Tāta (inquit)
eſt vis amoris in illa pace eter=
na: vt qd̄ in ſe quiſq; nō accepe
rit: hoc ſe accepiſſe in alio ex=
ultet. Hec ille.

¶ Tertia clauſula.

Poſtq̄ omnia perfe
cta ſunt/ operuit nu=
bes tabernaculum
teſtimonij/ et glo=
ria dn̄i impleuit il
lud. Nec poterat
Moyſes ingredi tectū federis
nube operiēte oīa/ z maieſtate
dn̄i choruſcāte: q̄ꝛ cūcta nubes
operuerat. Si quādo nubes ta
bernaculū deſerebat/ ꝓficiſce=
bantur filij Iſrael per turmas
ſuas. Si pēdebat deſuꝑ/ mane=
bāt in eodē loco. Nubes q̄ppe
dn̄i incubabat ꝑ diem taberna
culo: z ignis in nocte/ vidētib⁹
cūctis populis Iſrael ꝑ cūctas
manſiones ſuas.

¶ Hiſtorial'r. Poſtq̄ in p̄cedē=
tib⁹ Moyſes famulus dn̄i fecit
mētionē de erectione taberna
culi/ z de ꝯſecratione illi⁹/atq;
oīm ꝑtinētiū ad ip̄m: hic ꝯn̄r z
final'r ꝓ concluſione p̄ſentis li
bri q̄ Exodus nuncupat̄/ facit
mētionē de nube operiēte per
diem dictū tabernaculū: et de
igne ſimil'r ip̄m cooperiente ꝑ
noctē: vt ſic cognoſcerēt viam
quā tenere deberent/ qn̄ z vbi
ꝓficiſci habebāt. Dicit ḡ dict⁹
Moyſes ſic: Poſtq̄ oīa ꝑfecta
ſunt/ ſcȝ tā circa erectionē ta=
bernaculi/q̄ȝ circa ꝯſecrationē
ipſius/z omniū vaſorū ꝑtinen=
tiū ad ip̄m: ſimiliter z circa cō=
ſecrationē miniſtroꝝ illorum:
operuit/ſupple final'r/nubes ta
bernaculū teſtimonij: z hoc in
ſignū diuine acceptationis/ z
p̄ſentie: et gloria dn̄i impleuit
illud. Iſta gloria fuit nubes lu
cida/q̄ tūc apparuit tā infra ta
bernaculū q̄ȝ ſupra. Plus tamē
intra/q̄ȝ extra. Unde ſubditur:
Nec poterat Moyſes ingredi
tectū federis.i. tabernaculi: qd̄
dicitur fedus: quia in eo fiebat
fedus inter deū z populū. Hu=
ius aūt impoſſibilitatis ī Mo=
yſe duplex ratio aſſignat̄. Pri=
ma quidē ex parte nubis/ lucē
tis exterius/ z cooperiētis ip̄ȝ
tabernaculū circunq̄ȝ. Se=
cunda autem fuit ex parte ma
ieſtatis diuine/ que interi⁹ mi=
rabilit̄ choruſcabat. Veriſimi=
le eſt autē ꝙ tūc tēpus nō erat
nebuloſum: ſed aer circūq̄ȝ
ſerenus/ vt res mirabilior fie=
ret atq; appareret. Hec autem
duo/ ſcȝ nubes/ et ignis tunc
ſubſeruiebant diuine volūtati/
ſed differēter. Nubes quidem
per

per diē/ q̄n pauſandū erat. Ubi aūt ꝓficiſcēdū erat/ tunc dicta nubes tabernaculū deſerebat: vt dꝛ ī litera. Itē dicta nubes ex decreto diuine volūtaris ad aliud ſeruiebat: vt ſcꝫ eēt pplo Hebꝛeoꝝ in refrigeriū ꝯ ardorē ſolis in deſerto exiſtētis/ in q̄ raro arboꝛes inueniebātur a qb⁹ poſſent hr̄e refrigeriū. Seq̄tur: et ignis in nocte/ incubabat ſupple ſup tabernaculū: et hoc ad pſtādū pplo bn̄ficiū lucis in via p quā ire debebāt q̄n eūdū erat. Q̄n aūt pauſandum erat/ tūc dici⁹ ignis nō apparebat/ ſm aliq̄s. Alij autē dicūt ꝙ etiam tūc apparebat illis et ſupꝛa manſiones eoꝝ ſtabat/ et hoc vt luceret eis vt poſſent p̄cauere ſerpētes ꝛ ſimiles venenoſas beſtias q̄ erāt ī deſerto/ ne eis nocerēt. Item vt noctis tenebꝛas illuſtraret/ ad eoꝝ cōſolationē. Et de iſtis duob⁹ beneficijs diuinis loq̄tur Pſ. dicens: Expandit nubē/ ſupple p diē/ in ꝓtectionē eoꝝ: ꝛ ignem vt luceret eis per noctem.

Circa hunc textum mouentur aliqua dubia.

Primū igit̄ dubiū: vtrū ſemel tm̄ vel pluries nubes operuerit tabernaculū teſtionij? Ad hoc dt gloſ. oꝛdi. ꝙ tm̄ ſemel factū eſt/ ſcꝫ mox vt cōſtructū ꝛ erectū eſt dictū tabernaculū: ꝛ hoc in ſignū diuine cōplacentie: vt iā dictū eſt. Unde ſilr̄. iij. Reg. viij. legit̄/ ꝙ poſt tēpli ꝯpletionē/ ait Salomon: Dixit dn̄s vt inhabitaret ī nebula. Hoc autē in figura dn̄ice incarnationis factū eſt/ vt poſtea dicet̄. Sed ꝑfecto ſalua reuerētia dicte glo. videt̄ ꝙ pluries/ etiā freq̄nt̄/ dicta nubes operuerit tabernaculum: et ꝙ glīa dn̄i īpleuerit illd̄: ꝛ hoc ex textu p̄ſenti: vbi dꝛ: Si q̄n nubes tabernaculū deſerebat/ ꝓficiſcebāt̄ filij Iſrael p turmas ſuas. Si pēdebat deſup/ manebāt in codē loco. Modo certū eſt/ ꝙ ita frequēter ꝛ nō ſemel tm̄ factū eſt. Igit̄ pluries operuit nubes tabernaculum teſtimonij: ꝛ pluries illd̄ deſeruit. Et ſimilr̄ dicēdū eſt de igne: q̄ apparebat de nocte. Sed qꝛ dicta glo. eſt Augu. ſup Exo. cui cōtradicere nō debemus/ ideo dicēdū eſt ꝙ cū dꝛ tm̄ ſemel nubē operuiſſe tabernaculū teſtimonij/ dꝫ intelligi cū illa choruſcatione q̄ impediret ipſum Moyſen ab īgreſſu tabernaculi pro illa vice tm̄. Nō autē fuit impeditus a tali īgreſſu q̄tiēs poſtea operuit tabernaculū dicta nubes.

Scdm̄ dubiū mouet̄ ꝓpt̄ illud v̄bū ſeq̄ns: Et glīa dn̄i impleuit illud/ ſcꝫ tabernaculum teſtimonij. Querit̄ ḡ de predicta glīa: vtrū terruerit Moyſen atq̄ ceteros filios Iſrael q̄ eā viderūt p cūctas māſiones ſuas: vt hr̄ in fine p̄ntis clauſule. Videt̄ ꝙ ſic: qꝛ dꝛ in lr̄a/ ꝙ nō poterat Moyſes īgredi tectū federis/ nube operiēte oīa: et maieſtate dn̄i choruſcante. Igit̄. Dicendū/ ꝙ neq̄ nubes/ neq̄ ignis/ neq̄ glīa dn̄i/ aut q̄cq̄ aliud terruit tūc Moyſē/ ſeu reliq̄s pplos/ ſeu potius cōſolat⁹ eſt: ꝛ hoc in figurā illius ineſtimabilis claritatꝭ q̄ apparet in patria: vt poſtea dicetur. Q̄ ḡ dictum eſt/ ꝙ nō poterat Moyſes ingredi tectū federꝭ/ non

non fuit qꝛ territ⁹ fuerit ab ipā viſione glīe dn̄i: ſed hoc fuit ꝓpter reuerētiā preſentie domini. Un̄ huic ſimile habetur iij. Reg. viij. vbi dꝛ/ ꝙ nō poterāt ſacerdotes ſtare ꝛ miniſtrare ꝓpter nebulā: nō qꝛ obſcuraret eoꝝ aſpectum: ſed qꝛ erat diuine preſentie ſignū. Un̄ ibi ſubdit̄/ impleuerat eīm glīa domini domū dn̄i. Et nō poterāt ſtare ibi/ ꝓpter dei reuerētiā. Sicut ꝛ Moyſi volēti appropīquare ad rubū/ dictum eſt: ne appropies huc.

Tertiū dubiū: Utrū nubes q̄ tūc apparuit/ fuerit naturalis? ꝛ idē querit̄ de igne. Dicēdū/ ꝙ aliq̄d pōt dici naturale: ſcꝫ ī ſe/ vel ī ſua cauſa. Primo mō duo p̄dicta fuerūt naturalia: ſed loquēdo ſecūdo modo/ fuerūt ſupernaturalia. A deo eīm ſolo/ ꝛ nō a cauſis ſecundis formata fuerūt/ ꝛ ſup tabernaculū pauſauerūt/ q̄n pauſandū erat. Idē dic de motu ꝛ p̄ceſſione/ q̄n ꝓcedēdū ꝛ ambulādū erat. Da ſimilitudinem de ſtella q̄ in natiuitate dn̄i apparuit Magis Mat. ij.

Quartū dubium: Utrū hec duo nubes ꝛ ignis/ ſcdm̄ ſuas viciſſitudines īmediate ſtarēt ſupꝛa tabernaculū? Diſtiguēdū eſt de tp̄e/ aut ī quo pauſādū erat/ aut q̄n gradiēdū. Q̄n ergo pauſandū erat/ ſtabāt ſupꝛa immediate/ aut ſaltī multū de ꝓpinquo. qd̄ dico ꝓpter ignē/ qui ſi immediate ſtetiſſet ſupꝛa ipſum tabernaculū/ potuiſſet faciliter ꝛ ſemoto miraculo p̄tē ei⁹ ſup̄ioꝛē cōburere: ꝛ p cōſequēs totū tabernaculū: pariter ꝛ atriū qd̄ illi adiacebat. Ubi aūt gradiēdū erat/ tūc vtrūq̄ eleuabat̄ vſq̄ ad ſuperioꝛem partem aeris.

Quintū dubiū: Q̄uo res inſēſibiles: vt nubes ꝛ ignis/ alr̄ ſe habebāt quieſcētibus filijs Iſrael: ꝛ aliter illis gradientibus? Dicendū/ ꝙ iſtud nō fiebat naturaliter: ſed tm̄ a dn̄o/ ſiue immediate/ ſiue mediante aliquo angelo: ꝛ erat mirabile ī oculis Hebꝛeoꝝ. Da exēplū de intelligentia mouente primum mobile.

Sextū dubiū mouet̄ circa illud vltimū v̄bū p̄ſentis clauſule: Videntib⁹ cūctis populis/ p cūctas māſiones ſuas. Querit̄ ergo q̄uo oēs ꝛ ſinguli potuerūt talia videre/ ꝛ maxime diſtātes: etiā viſa multitudine/ q̄ numerabat̄ p plura centena milia. Inſup dictū tabernaculū ſatis exiguū erat/ vt patuit in p̄cedētib⁹: ꝛ p cōſequēs colūna nubis cooperiēs ipſum p diē/ parua erat: ꝛ idē iudicium eſt de colūna ignis p noctem: Nec notabiliter vtrūq̄ eleuabat̄ ſurſū/ maxime dū pauſandū erat. Dicēdū probabiliter/ ꝙ locus in quo hec primū facta ſūt/ nō erat plan⁹/ ſed abūdās collib⁹ ꝛ vallib⁹. ꝙ ſi ſic/ tūc ſatis facile q̄ plus diſtabāt a tabernaculo/ potuerūt/ ipſis manētib⁹ ī ꝓprijs māſionib⁹/ vtrūq̄ videre: nubē. ſ. ꝛ ignē.

Septimū dubiū mouet̄ ꝓpter illd̄ v̄bū/ in q̄ dꝛ: Nec poterat Moyſes ingredi tectum ꝛc. Querit̄ ergo quare nō poterat Moyſes intrare tabernaculū/ q̄ in mōte Sina/ q̄n p̄mitus legē accepit/ intrauit ī nubē in qua erat de⁹: vt pꝫ ſupꝛa

terrio cap. Reſpondet ad hoc
Aug. in q̄ſtionibꝰ ſuꝑ Exodū
in fine / ꝙ Moyſes aliā perſo=
nā tunc figurabat / ⁊ aliā nūc.
Tunc em̄ figurabat populū fi=
delē / q̄ per fidē ⁊ baptiſmi gra
tiā particeps efficit̄ intime ve
ritatis dei: nūc aūt / ⁊ ī propo=
ſito / figurabat Judeos / quibꝰ
glia dn̄i / q̄ ī tabernaculo erat
.i. gratia Chriſti / tanq̄ nubes
opponit̄ nō eā intelligētibꝰ: et
ideo nō intrāt in tabernaculū
teſtimonij. Et hec eſt ratio va=
rietatis. Hoc ergo credēdū eſt
ſemel factū / mox vt cōſtitutum
eſt tabernaculū / ſignificatiōis
huiꝰ cauſa / vel alicuiꝰ alteriꝰ.
Deinde ſubdit / dicēs: Neq3 em̄
ſemꝑ ſic erat nubes ſuꝑ taber
naculum / vt Moyſes intrare
non poſſet. Hec Auguſtinus.
¶ Octauū dubiū: Quid tandē
factum eſt de illo tabernaculo
erecto / ⁊ tā mirabiliter cōpo=
ſito / iuxta dei ordiationē? De
hoc nihil dicit ſcriptura. Nec
ſit̄ ſuꝑ hoc legi aliquē authē=
ticū doctorē / q̄ de hoc aliquid
ſcripſerit. Ne tn̄ dubiū mane=
at inſolutū: dico ꝓbabiliter (ꝓ
mea mediocritate) ꝙ iamiam
ꝯſumpta ſūt oīa illa ex q̄bꝰ re=
ſultabat / q2 pro maiori parte
erāt res fragiles: vt p3 de cor=
tinis / ſagis cilicinis / ⁊ hmōi.
Vn̄ in tali cōſūptiōe verifica=
tū eſt illud Pſal. Ois cōſūma=
tiōis vidi finē. Inſuꝑ in figurā
hoc factū eſt / ⁊ ī ſignū ꝙ vetus
teſtamentū (q̄d ad figuralia) de
beret aliq̄n accipere finē ⁊ ꝯſū
mationē. Hoc autē factū ē / q̄n
Chriſtꝰ in cruce moriēs dixit:
Conſummatum eſt.
¶ Nonū dubiū mouet̄ ꝓpter
clauſionē ⁊ finē p̄ſentis libri q̄
Exodꝰ dr̄: Querit̄ ergo q̄s in=
ter quinq3 libros Moyſi p̄cel=
lit? Rn̄det Auguſtinus in fine
q̄ſtionū ſuꝑ Exodū / ꝙ ipe Exo
dus. Nā in eo (inq̄t) cōtinent̄ ⁊
q̄ filijs Iſrael in figura cōtin=
gebāt: ⁊ myſteria plene Chri=
ſti ⁊ eccleſie. Hic tn̄ primū de
exitu actuali carnalium filioꝝ
Iſrael de hiſtoriali Egypto a=
git̄: in q̄ ſignificat̄ ſpūalis exi=
tus ſpūaliū Iſraelitarū de ve=
ra Egypto. ſ. d̄ tenebris vitioꝝ.
Agit̄ et in eo de trāſitu maris
rubri / et ſubmerſiōe Pharaōis
⁊ exercitus eiꝰ / ⁊ de liberatiōe
ppl̄i dei. In q̄ figurat̄ baptiſmꝰ
ſāguine Chriſti ꝯſecratꝰ. In q̄
diaboli vitia ſubmerguntur / ⁊
anime fideliū liberātur. Agit̄
etiā de pugna Iſraelitaꝝ cum
Amalech. In q̄ victoria Chri=
ſti ⁊ ſuorū / ⁊ cōfuſio diaboli fi=
gurat̄. Tandē catalogo manſi=
onū deſcripto: agit̄ de lege
data ī mōte Sina. In quo no=
bis innuitur / vt a terrenis ſub=
leuati: diſcamꝰ ſubijci celeſti=
bus diſciplinis. Agit iterū de
cōſtructiōe tabernaculi ⁊ va=
ſorū eiꝰ / de veſtibꝰ ſacerdotū ⁊
vnctiōe: ī quo intelligit̄ p̄ſens
eccleſia / ⁊ diuerſe ꝑſone fide=
liū diuerſis officijs deputate:
ſicut vaſa diuerſis vſibꝰ depu
tata erāt vel officijs / ⁊ ſacra=
mentorum / ⁊ orationum ſacra=
tarum ſuauiſſima odoramen=
ta: Hec Auguſtinus.
¶ Decimum dubiū: Cur liber
iſte vocat̄ Exodꝰ / q̄d Hebraice
Elleſmoth: Grece / exodos: La
tine egreſſus dr̄. Si dicatur ꝙ
hoc ideo / q2 de exitu filioꝝ Iſ=
rael de Egypto agit / vt dictū
eſt:

eſt: ⁊ hoc etiā h̄r in p̄ncip. eiuſ=
dē libri. Cōtra: Nā in p̄ncipio
illius non de exitu: ſed de in=
greſſu illorū in Egyptū agit.
Ad hoc dici poteſt / ſecundum
eundē Auguſtinū vbi ſupra /
ꝙ q̄uis ſpecialiter Moyſes in
eo intendat loqui de exitu di=
ctorum filiorū Iſrael de Egy=
pto: tamen quia nullū tempus
profluxit inter exitum (de quo
hic agitur) ⁊ ingreſſum in quo
primū liber terminatur vel ter
minauerat: vt cōpetentius iun
gat narrationē ſuam breuiter
prius reperit de introitu: ⁊ ita
melius deſcendit ad exitum.
Sicut ⁊ nos in noſtris ſermo=
nibus / facta lōga interpoſitio
ne / dicturi alia repetimꝰ ſupe=
riora: vt melius dicta cōtinue=
mus. Hec Auguſtinus.
¶ Moraliter et primo / iuxta il
lud primum verbum preſentis
clauſule / vbi dicit̄: Poſtq̄ oīa
ꝑfecta ſūt. Notādū / ꝙ tūc om=
nia perfecta ſunt in microcoſ=
mo. i. in hoīe / cū vires inferio=
res ſubduntur ſuperioribꝰ / et
ſuperiores deo. Et talis perfe
ctio fuit in Adam in ſtatu in=
nocētie. Unde quādiu in eo vi=
res ſuperiores / ſcilicet volūtas
et ratio fuerunt ſubiecte deo /
etiam vires inferiores ⁊ motus
ſenſualitatis in eo obedierunt
rationi et voluntati. Tunc er=
go perfecta erant oīa in eo:
ſecus poſt peccatū. Unde tunc
nunq̄ redire poteſt homo ad
tantā perfectionem (ſaltim in
preſenti) ⁊ hoc in penā peccati
ipſius Ade. Propter quod cla
mabat apo. Ro. vij. dicēs: Vi=
deo aliā legē in mēbris meis /
repugnantem legi mētis mee.
¶ Moraliter ⁊ ſecundo / iuxta
eādē clauſulā / notādū ꝙ tunc
oīa ꝑfecta ſunt in tabernacu=
lo dn̄i. i. in interiori hoīe / cū in
eo eſt cōplemētū virtutū ad ſa
lutē neceſſariarū: etiā ſcd̄m eē
perfectū carū / quātū patit̄ hu=
mana fragilitas pro iſto ſtatu.
Ad quā perfectionē nos ad=
monet Chriſtꝰ Mat. v. dicēs:
Eſtote ꝑfecti / ſicut ⁊ pater ve=
ſter celeſtis perfectus eſt. Non
tn̄ p̄cipit dn̄s abſolute / vt hāc
perfectionē habeamus: ſed vt
ad eā tēdamꝰ. Sicut ergo do=
mus materialis tūc eſt ꝑfecta /
q̄n in oībus ſuis partibꝰ eſt cō
pleta: ſic ille ꝑfectꝰ dr̄ / qui in
oībꝰ v̄tutibꝰ cōſūmat̄. Nec tn̄
dicere volumꝰ ꝙ aliq̄s viator
poſſit eē tā ꝑfectꝰ vt vltra ꝓfi=
ci aut ꝓficere nō poſſit: ne inci
damꝰ ī errorē fratricelloꝝ: ſed
tūc dr̄ ꝑfectꝰ (q̄tū ad ꝓpoſitū
attinet) q̄n h3 oēs v̄tutes ad ſa
lutē neceſſarias: ⁊ forte cū q̄=
dā eminētia. Sācti ḡ in p̄ſenti
vita ꝑfecti fuerūt / q̄ oēs v̄tu=
tes ⁊ grās cū q̄dā eminentia
habuerūt: ideo de q̄libet iuſto
dr̄ Eccli. xxxi. Perfectꝰ inuētꝰ
eſt / ⁊ erit illi glia etn̄a. Vn̄ de
Noe ſpecialiter dicit̄ Gen̄. vj.
Noe vir iuſtus atq3 perfectus
in generationibus ſuis fuit.
¶ Moralr̄ ⁊ tertio / iuxt̄ illō v̄=
bū: operuit nubes tabernacu=
lū ⁊c̄. Notādū / ꝙ ꝑ tabernacu
lū q̄d operuit nubes / itelligit̄
hūanꝰ intellectꝰ. Hoc aūt ta=
bernaculū operit nubes igno=
rantie / q̄ inuoluit illum quan=
diu eſt intra humanū corpus:
adeo ꝙ ea que neſcimus / infi=
nities excedant ea que ſcimꝰ /
etiā q̄tūcūq3 docti ⁊ ſciētifici.

Propter qđ de homīe ꝑ ſtatu
iſto poteſt dici illud Job. iij.
Obſcurēt eū tenebre: occupet
eū caligo. Uñ ꝛ Pſal. ait de ſe-
ipſo loquens: Cōtexerunt me
tenebre. Uñ ꝑpter hanc igno-
rantiā aliqui antiqui philoſo-
phi dixerunt humanū intelle-
ctū / ꝑ iſto ſtatu / immerſum ma
terie. Ecce quomodo nubes o-
perit tabernaculum. Ipſum tñ
deſerit in morte / quo ad eos q̄
ſunt viſuri diuinam eſſentiam:
dicente Job. xvij. Poſt tene-
bras ſpero lucem.

¶ Moraliter ꝛ quarto / nubes
cooperiens tabernaculū / deſi-
gnat humanā vanitatē / q̄ ope-
rit hominē in ꝑſenti: ita vt poſ
ſit dicere illud Job. xxx. Uelut
nubes pertrāſit ſalus mea: ſi-
cut eñ nubes cōponit̄ de val-
de rara ꝛ debili materia / pro-
pter quod valde debilē habet
ſubſiſtentiā: ita vt modo ſit / et
modo non ſit: ſic humana vita
ꝛ natura debili carne ꝛ ſangui
ne conſtituta / nunq̄ poteſt in
eodē ſtatu permanere. Statim
eñ per mortē deficit ꝛ cōſumi-
tur / ꝛ q̄ prius toti vni regno ma-
gnus apparuerat / ꝛ ꝑ humanā
potentiā fulgurauerat atq̄ to
nuerat / nunq̄ vlterius repe-
ritur / dicente ſapiente Sapiē.
ij. Tranſiet vita noſtra / quaſi
veſtigiū nubis. Et in Pſal. Ui-
di impium ſuperexaltatum et
eleuatum ſicut cedros libani.
Trāſiui / ꝛ ecce non erat: que-
ſiui / ꝛ non eſt inuentus locus
eius. Bene ergo loquebatur
Salo. Eccles. j. cum dicebat:
Uanitas vanitatum / ꝛ omnia
vanitas.

¶ Moraliter ꝛ quinto / ꝛ cōfor
miter ad Richar. de ſctō Uict.
Moyſen quādoq̄ admittit nu
bes / ꝛ quandoq̄ nō admittit.
Per qđ ſignificat̄ q̄ gloria di
uine viſitationis dei / quādoq̄
tangit cor hominis iuſti / ꝛ quā
doq̄ nō. Et hinc eſt q̄ iuſtus
inuenit ſe quādoq̄ deuotiorē /
ꝛ ad diuina prōptiorē vno tē-
pore / q̄ reliquo. Uñ et anima
deuota loquitur de ſponſo ſuo
Canti. ij. dicens: En dilectus
meus loquit̄ mihi: Surge ꝛ ꝑ-
pera amica mea / colūba mea /
formoſa mea / ꝛ veni. Non autē
ibidē dr̄ / q̄ ſemꝑ ſic loquitur
ſponſus ad ſpōſam / ſed tēpore
et loco: vt iuſtus recognoſcat
ſuā fragilitatē ꝛ paruitatē: et
vt ſic in humilitate conſeruet̄.
Da ſimile de ſpū ꝑphetico / q̄
nō ſemꝑ tangit corda ꝑpheta
rum: vt dicit Grego. ſuꝑ Ezec.
Uñ ꝛ Canti. vj. ſponſus loquit̄
ſponſe. i. anime deuote dicēs:
Auerte oculos tuos a me: q̄
ipſi me auolare fecerūt. Ecce
quomodo diuina viſitatio a-
ctualis deſerit humanam men
tem ad tempus.

¶ Moraliter ꝛ ſexto / ꝑ nubē q̄
quādoq̄ deſcendebat ſuꝑ ta-
bernaculum / ꝛ quādoq̄ ipſum
deſerebat: vt dr̄ in textu / deſi-
gnat̄ inſtabilitas hominis in
bono propoſito / ſiue in bono
gratie. Q̄ aūt ipſa nubes mo-
ueret̄ qñ filij Iſrael ꝑfecturi
erant / ſignificat ꝑſeuerantiā ꝛ
ꝑfectū in bono incepto. Et de
tali ꝑfectu loquēs Grego. di-
cebat / q̄ in via mandatorū dei
nō ꝑgredi / retrogredi eſt. De
tali ꝗ ꝑſeuerantia ꝛ ꝑfectu lo
quit̄ Pſal. dicēs: Statuit / ſuꝑ-
ple deus / ſupra petrā pedes me-
os. ecce ꝑmū. Et direxit greſ-
ſus meos. ecce ſcđm. Uñ in fi-
gurā huius legit̄ Ezechie. j. q̄
animalia que vidit Ezechiel /
ambulabant ante facies ſuas.
Propter qđ Augu. ad fratres
in eremo / ſer. viij. q̄ intitulatur
de ꝑſeuerantia ait: Nō eſt (in-
quit) magnū bonū īchoare qđ
bonū eſt / ſed conſummare hoc
ſolū ꝑfectū eſt. Multi eñ ma-
gna aggrediunt̄ / ſed deficiunt
in via. Multi exeunt in deſer-
tū / ſed pauci perueniūt ad ter-
ram promiſſionis. Hec ille.

¶ Allegorice ꝛ primo / nubes
iſta eſt virgo Maria. Locus aūt
in quo ſtetit / eſt humilitas vir-
ginis / ſiue obedientia illius.
Et de vtroq̄ recte intelligit̄
illud Luce. j. Ecce ancilla dñi /
fiat mihi ꝛc̄. Uel dic / q̄ locus
nubis / eſt vterus virginis / qui
cōcepit nubē illā / de qua Eſa.
xix. Aſcēdet dñs ſuꝑ nubē le-
uem / ꝛ ingrediēt Egyptū / ꝛ cō
mouebūt̄ ſimulachra Egypti.
Hoc aūt totū ad literā factum
eſt / qñ filius dei aſcēdit in vte
rum virginis / ꝑ aſſumptionem
humanitat̄: ꝛ ſic ingreſſus eſt
mundū iſtū tenebroſum. Tunc
etiā cōmota ſunt ſimulachra
Egypti: qñ eo nato dictum eſt
ad Joſeph per angelū Mat. ij.
Accipe puerū / ꝛ matrē eius / ꝛ
fuge in Egyptū ꝛc̄. Queadmo
dum ergo filij Iſrael ſequebā-
tur nubē / quādo mouebat̄ ver
ſus terrā promiſſiōis: ſic ꝛ nos
ſerui chriſtifere Marie de-
bemus ſequi eā verſus terrā ꝑ-
miſſionis celeſtis hereditatis:
ꝛ hoc eam imitando pro mo-
dulo noſtro.

¶ Allegorice ꝛ ſecūdo / nubes
ſtans ꝛ operiēs tabernaculū /
eſt Chriſti humanitas operiēs
eius diuinitatē: ita vt nō poſſet
humanis oculis videri. Uñ ſu-
pra. xxxiij. dixit dñs ad Moy-
ſen: Nō videbit me homo ꝛ vi-
uet. Et Eſa. xlv. Uere tu es deus
abſcōditus. Et Abac. iij. Ibi /
ſcʒ intra humanū corpus in Chri
ſto / abſcōdita eſt fortitudo eius
.i. diuinitas / q̄ adeo fortis eſt
vt nullus poſſit illi reſiſtere.
Gloria aūt dñi impleuit hmōi
tabernaculū / q̄ cōuis Chriſtus
ſcđm qđ homo / eſſet paſſibilis
ꝛ mortalis: ſecus tñ quo ad di
uinitatē / q̄ eſt ipſa gloria oīm
electorū. Qđ autē ſequit̄ / Nec
poterat Moyſes ingredi ꝛc̄.
poſſumus referre ad ipſius Chri-
ſti transfigurationē / in qua nu
bes obumbrauit apoſtolos ibi
aſſiſtentes. Tunc etiā reſplen-
duit facies eiuſdem Chriſti ſi-
cut ſol / ꝛ veſtimēta eius facta
ſunt alba ſicut nix. Hec omnia
Mat. xvij. Ecce quomodo ma-
ieſtas dñi tunc choruſcauit.

¶ Allegorice et tertio / qđ hic
dr̄ de nube ꝛ igne / poſſumus re-
ferre ad diē iudicij / et ad vitā
preſentē: ita vt nubē referamus
ad vitā preſentē / in qua poſſu-
mus operari ad ſalutem / ſicut
homines poſſunt operari ma-
nualiter ꝛ corporaliter. Unde
ꝛ Chriſtus Joan. ix. in ſignum
huius ait: Me oportet operari
opera eius qui miſit me / donec
dies eſt. i. q̄diu vita ꝑſens du-
rat oportet bene operari. No-
ctem aūt referre debemus ad
diē iudicij. De nocte eñ nemo
poteſt laborare / propter tene-
bras obūbrantes homines. Et
in die iudicij nō erit tēpus la-
boris.

doris. Vñ de hac nocte iudicij
dr̃ vbi ſupra: Venit nox qñ ne=
mo poteſt operari. Et ſimili=
ter de hoc dr̃ Mat. xxiiij. ꝙ do
minus de nocte quaſi fur ve=
niet. Et in Pſal. de homine iu=
ſto dicit̃: Non timebis a timo=
re nocturno. Item in eodẽ ca=
pi. ſic dicit̃: Media nocte cla=
mor factus eſt/ ꝗ ſupple dictu=
rus eſt: Surgite mortui/ veni=
te ad iudiciũ: vel qui ſupple di
cturus eſt illud Mat. xxv. Ite
maledicti in ignem eternũ. In
nocte ergo ꝑdicta. i. in die iu=
dicij/ apparebit ignis/ ꝗ arde=
bit impijs/ ⁊ lucebit iuſtis. Hec
eñ duo facit ignis: nã ardet/
⁊ lucet. Nubes autẽ que in die
erat ſup filios Iſrael/ deſignat
oportunitatẽ bene operandi:
que conceditur bonis ꝗdiu ſunt
in preſenti. Dum ergo hec nu=
bes reſidet ſup nos/ operemur
bonũ ad omnes: ⁊ nõ expecte=
mus noctem diuini iudicij.

¶ Allegorice ⁊ quarto/ ꝑ nu=
bem que tabernaculũ tunc de
ſerebat/ quãdo filij Iſrael de=
bebãt proficiſci: vbi aũt debe=
bant manere ⁊ pauſare in aliq̃
loco/ tunc pendebat deſup: de=
notat̃ fides catholica. Per ta=
bernaculum aũt dei/ quilibet
fidelis figurat̃: iuxta illd̓ Apo
ca. xxi. Ecce tabernaculum dei
cũ hominibus/ ⁊ habitabit cũ
eis: ſcꝫ per fidẽ. Cũ ergo aliqs
fidelis habet migrare ad deũ
per mortẽ/ tũc predicta nubes
deſerit predictũ tabernaculũ:
qꝛ non manet poſt mortẽ/ eo ꝙ
euacuat̃ per clarã dei viſionẽ
in patria/ quo ad electos. To=
taliter aũt deſtruit̃ in inferno/
quo ad reprobos. Et de primo
loquit̃ Apoſt. j. Corin. xiij. di=
cens: Cũ venerit qd̓ perfectũ
eſt/ euacuabit̃ qd̓ ex parte eſt.
Cum etiã idem Apoſt. vbi ſu=
pra ait: Videmus nũc per ſpe=
culũ in enigmate/ tãgit nubẽ
operiẽtẽ tabernaculũ. Cũ aũt
ſubdit: Tũc aũt facie ad faciẽ:
tangit dei maieſtatẽ choruſcã
tem. Et ſic patet de quarto.

¶ Quinto per nubẽ in eodem
ſenſu allegorico/ poſſumus in=
telligere ſacrã ſcripturã/ et ſi=
gnanter vetus teſtamentũ. Nã
ſicut nubes habet quandã ob=
ſcuritatẽ exterius/ cõtinet ta=
men ignẽ ⁊ claritatẽ interius/
(et inde eſt ꝙ ipſa quandoque
pluit/ quãdoqꝫ tonat/ quãdo=
qꝫ choruſcat/ quãdoqꝫ inferiꝰ
fulgurat) ſic ſacra ſcriptura
exterius. i. quantũ ad vetꝰ te=
ſtamẽtũ choruſcabat/ tonabat/
⁊ ſimilia/ quantũ ad figuras ⁊
prophetias quas continebat/
et que de Chriſto erant. Pro=
pter quod ipſe Chriſtus dice=
bat Iudeis. Ioan. v. Scruta=
mini ſcripturas: qꝛ vos puta=
tis in ipſis vitã eternã habe=
re: ⁊ ille ſunt que teſtimoniũ
perhibent de me. Item poſteã
ibidẽ addidit dicens: Moyſes
de me ſcripſit. Ecce quomodo
vetus teſtamentum tonabat. i.
Chriſtũ ꝑnunciabat tanq̃ fu=
turũ. Bene ergo de iſta nube
tenebroſa/ ⁊ eius doctrina ca=
liginoſa dr̃ in Pſal. Tenebro=
ſa aqua in nubibus aeris: ac ſi
diceretur/ ꝙ veritas euangeli=
ca olim implicite ⁊ virtualiter
continebat̃ ſub nubibus aeris
. i. ſub figuris ⁊ prophetijs ve=
teris teſtamenti/ ſicut aqua cõ
tinet̃ intra nubẽ: ſed quid eſt
quod
qd̓ ſequitur: Pre fulgore in con=
ſpectu eius nubes tranſierũt:
niſi ꝙ adueniẽte veritate no=
ui teſtamẽti (qd̓ fuit/ ⁊ eſt totũ
clarũ vt fulgor) tũc ceſſauerũt
dicte figure ⁊ prophetie/ ꝗ de
Chriſto erant: in cuius figurã
dixit Chriſtus in cruce: Con=
ſummatum eſt.

¶ Allegorice et ſexto/ nubes
iſta ꝗ gradiẽtibus filijs Iſrael
eleuabat̃ ſurſum: figura erat il
lius nubis/ que ſuſcepit Chri=
ſtũ in celũ in ſua aſcẽſione/ de
qua dr̃ Actu. j. ꝙ nubes ſuſce=
pit eum ab oculis eorũ. Et ſi=
cut dicta nubes ꝓcedebat de
die filios Iſrael/ tanq̃ oſten=
dens illis viã quã deberẽt te=
nere: vt peruenirent ad terram
ꝓmiſſionis: ita ⁊ Chriſtꝰ in nu
be ꝑdicta aſcẽdit in celũ/ pan=
dẽs iter ante apoſtolos/ ⁊ cete
ros fideles: vt dr̃ Michee. ij.

¶ Anagogice/ nubes eſt vir=
go Maria/ ignis autẽ Chriſtꝰ.
De primo loquit̃ Pſal. dicẽs:
Nubes ⁊ caligo i circuitu eiꝰ.
Hoc aũt tũc impletũ eſt/ quã=
do mulier circundedit virum:
vt predixerat Hieremias. De
ſecundo vero ſcribit̃ Deutero.
iiij. Similiter ⁊ Luce. xij. Deꝰ
noſter ignis conſumens eſt.
Quãdiu aũt vterqꝫ. i. tã Chri=
ſtus/ ꝗ̃ digniſſima eius mater
vixerunt in preſenti: tã ignis/
ꝗ̃ nubes ſteterunt inferiꝰ ma=
nentes cũ mortalibꝰ. At vero
tã ignis ꝗ̃ nubes tunc ſurſum
eleuati ſunt/ cũ Chriſtus in ce=
lum aſcendit: vbi nũc ⁊ in per=
petuum ſedet glorioſus ad de=
xteram dei patris. i. in potiori=
bus bonis glorie. Et poſt eum
illuc pariter aſſumpta eſt glo=
rioſa eius mater/ vbi nunc re=
ſidet tãquam glorioſior inter
omnes angelos ⁊ homines. Et
de vtroque canit eccleſia di=
cens: Maria virgo aſſumpta
eſt ad ethereum thalamum/ in
quo rex regũ ſtellato ſedet ſo=
lio. Ad quam gloriam me per
ducat Ieſus Chriſtus/ precibꝰ
ſue digniſſime matris. Amen.

¶ Explicit poſtilla ſuper Exodum, in qua poſt
aliam, que eſt ſup Geneſim: proceſſit author ſe
cundum quatuor ſenſus ſacre ſcripture.
Edita eſt autem per fratrẽ Guillel=
mũ Pepin, conuentus ſancti Lu=
douici Ebroycẽſis, in Norma
nia: ordinis fratrum predi
catorum, ⁊ ſub regulari
vita degẽtis. An. dñi
Milleſimo quingẽ
teſimo triceſi=
mo primo.